SHOUT
SHARE
IT

F
82
Aus
F

HARVARD UNIVERSITY

LIBRARY

OF THE

GRAY HERBARIUM

Received 26 Mar. 1912
Bound 30 Apr. 1919
Bought

Květena

Moravy a rakouského Slezska.

Flora von Mähren und Oesterreichisch Schl

Sepsal

Dr. Edvard Formánek,
c. k. professor při vyšším českém gymnasiu.

První díl.

V Brně, 1887.

Tiskem Mor. akc. knihtiskárny. — Nákladem spisovatelovým.

LIBRARY
NEW YORK
BOTANICAL
GARDEN

QK320
.F68
atl 1

MAR 26 1912
Gray Herbarium
Harvard University

[illegible]
TAUSIG & TAUSIG
[illegible]
PRAG

Předmluva.

V době, kdy všickni vzdělaní národové o vědu botanickou, jíž mezi vědami přírodními zajisté důležité a čestné místo přísluší, největší péči mají, v době, ve které i jednotlivé kraje svou zvláštní „Květenou“ se honosí, pociťuje se již citelně nedostatek knihy české, která by samostatně pojednávala o rostlinách na Moravě a ve Slezsku se vyskytujících.

Chtěje vyhověti potřebě již dávno uznané, uvázal jsem se k opětovanému vyzvání, jež mne s několika stran došlo, po šestnáctileté přípravné práci v sepsání knihy, jež by zahrnovala veškeré dosavadní výzkumy, vztahující se k soustavnému vypsání rostlin moravských a rak.-slezských. Abych pak poznal dopodrobna vegetační poměry řečených zemí, nešetřil jsem ani času ani peněz a procestoval jsem nejvíce pěšky skoro celou Moravu a rak. Slezsko. I použil jsem veškerých v různých časopisech a dílech roztroušených zpráv ku květeně jmenovaného území se vztahujících, zejména květeny Moravy a rak. Slezska od prof. Ad. Oborného a mimo své rozsáhlé sbírky též částečně sbírek zdejšího přírodozkumného spolku.

Obrav sobě dra. Čelakovského vzorný „Prodromus květeny české“ a „Analytickou květenu Čech“ za příklad, připojil jsem přehled řádův a rodův, by kniha i širším kruhům k užitku byla a stala se rukovětí, za jejíž pomocí by i začátečník a milovník domácího rostlinstva rostlinu sobě neznámou určiti mohl.

Nechť tedy kniha tato pomáhá v kruzích vlasteneckých buditi lásku ku květeně domácí a nechť jí přivodí nových učňův a milovníkův.

Zdělávaje tuto knihu řídil se spisovatel, pokud toho bylo potřeba, spisy nejnovějšími, zejména pracemi: dra. Lad. Čelakovského, dra. A. šl. Kernera, R. šl. Uechtritze, A. Englera, J. B. Kellera, V. šl. Borbása, Jind. Brauna, Vint. Becka, Ed. Hackla, Ad. Oborného, J. Wiesbaura, Vojt. Zimmetra.

DEC 29 1970

LIBRARY
NEW YORK
BOTANICAL
GARDEN

Za prohlédnutí a určení některých kritických druhů vzdávám nejsrdečnější povinné díky především pánům dru. Lad. Čelakovskému, pak dru. A. šl. Kernerovi, dru. Vintíři Beckovi, J. B. Kellerovi, Jindřichu Braunovi, Ad. Obornému, Ed. Hacklovi, Jindř. Sabranskému, J. Wiesbaurovi, Vojt. Zimmetrovi.

Za radu neb jinou pomoc díky vzdávám pánům: Václ. Roytovi, c. k. gymn. řediteli a zástupci zemského školdozorce a Jindřichu Höhmovi, professoru.

Za různá sdělení a zaslání zpráv vřele děkuji pánům: Adolfovi Obornému, Jos. L. Holubymu, Václ. Spitznerovi, Dan. Slobodovi, Tom. Člupkovi, J. Klanicovi, Fr. Šebestovi, Fr. Zelenkovi, Kar. Schilberszkému ml., M. Odstrčilovi.

Za laskavý a ochotný průvod po různých krajinách území díky vzdávám důstojným pánům: Fr. Hoškovi a Frant. Drašarovi, pánům: starostovi Málkovi, měšťanu novoměstskému Petru Šírovi, kommissaři Šochovi, řediteli K. Mládkovi, okresnímu školdozorci Hanslíkovi, pánům professorům: J. Klanicovi, Zelenkovi, R. Krejčovi a Zachovi; dru. Kvasničkovi, pánům učitelům: J. Osvaldovi, Zemanovi, Fialovi, Kučerovi, Grünwaldovi, Vojt. Schierlovi, pánům lékárníkům Seichertovi a Životskému, p. pošt. koncipistovi Romualdu Formánkovi, p. soudnímu příručímu Jos. Markovi a pošt. expeditoru Adolfu Kaurovi.

V Brně, dne 4. prosince 1886.

Spisovatel.

Objasnění znamének a zkrácenin.

⊙ znamená bylinu jednoletou.
⊙⊙ „ „ dvouletou.
♃ „ „ mnoholetou.
♄ „ strom neb keř.
* „ bylinu pěstovanou.
† „ „ jedovatou.
♂ = samčí, prašníkový. ♀ = samičí, pestíkový.
dl. = dlouhý. š. = široký. v. = vysoký.

Čel. Prod. = Dr. Ladislava Čelakovského „Prodromus květeny české. Praha“, 1867—1875.

R. a M. = Rohrer a Mayer „Vorarbeiten zu einer Flora des mährischen Gouvernements“ atd. Brno 1835.

Ob. Fl. = Adolf Oborny „Flora von Mähren und österr. Schlesien“, Brno 1883—1886.

W. Fl. = Wimmrova Flora.

Gr. Fl. = Grabowski „Flora von Oberschlesien und dem Gesenke“. 1843.

W. Gr. = Wimmer a Grabowski „Flora Silesiae“, Vratislav 1827—1829.

F. Fl. = Emil Fiek „Flora von Schlesien preuss. und öster. Antheils“, Vratislav 1881.

! znamená obyčejně, že spisovatel rostlinu na zmíněném nalezišti sbíral neb aspoň v herbáři viděl.

; . neb , . — odličují naleziště spisovatelova od nalezišť cizích. sp. v závorce znamená, že příslušný autor formu zmíněnou jakožto zvláštní druh popsal. Dvě druhová jména spojená ×, znamenají míšence.

Plemena význačnější uvedena jsou za písmeny a. b. c., menší odrúdy za řeckými písmeny α. β. γ.

Úvod.

Dějiny a písemnictví botaniky na Moravě.

(Dějepis Palackého, V. díl, V. Brandla „Kniha pro každého Moravana“, Brno 1863. F. S. Pluskala „Dějiny rostlinosloví na Moravě“. Verhand. des zool. bot. Vereines 1856. A. Makowského „Květena kraje brněnského, Brno“ 1863. A. Oborného „Květena Moravy a rak. Slezska“, Brno 1882.)

Nejstarší zprávu o květeně moravské čteme v „Knize lékařské“ od Dr. Jana Černého vydané lékařem Mikulášem Claudianem, tiskem Hölzelovým v Norimberce 1517. Spisovatel žil po delší dobu v Prostějově, kdež požíval jako vynikající a šťastný lékař veliké vážnosti (Palacký, V. díl str. 430). Jako další příspěvek ku květeně moravské zaznamenati dlužno „Destillirbuch“ Jeronýma Braunschweiga, přeložený zábřežským měšťanem Janem Černým na jazyk český — tiskem Jana Günthera v Olomouci 1559 — v kterémžto spise vyskytují se mnohá starší jména rostlinná. Některá naleziště rostlin moravských shledáváme v díle Karla Clusia „Rariorum stirpium per Pannoniam et Austriam observatarum historia quatúor libris expressa“. tiskem v Antorfu 1583. Brněnský městský lékař Dr. Jan Ferd. Herold z Totenfeldu vydal dílo „Tartaro-Mastix Moraviae“. Brunnae 1669, v němž vyjmenovany jsou některé stromy a rostliny na Moravě se vyskytující.

Po delším mezičasí nalezáme v „Dissertatio medico-botanica de Tataria hungarica“, Viennae 1779, od Alex. Sebocka zprávu o Norb. Bocciovi, jenž objevil Crambe tataria All. na Moravě. Dále uvádí pruský professor Vilibald Schmid některé rostliny na rakousko-moravské hranici jím nalezené „Chloris Mor., Circ. Znoym.“ v Mayerově sbírce silozpytných pojednání 1. svazek. Značné zásluhy o vědu botanickou získali sobě hrabata Jan Bapt. a Jan Nepom. Mitrovský, z nichž první založil krásnou botanickou zahradu na hrázi Huterových rybníků v Brně a sestavil herbář 10.000 kusů rostlin obsahující. Týž dal první podnět ku zřízení „Moravské společnosti pro přírodní a vlastivědu“, za jejíhož předsedu později zvolen byl. V lůně této společnosti zrodila se poprvé myšlénka sepsati květenu moravskou, i byla tato práce svěřena Jind. Schottovi a jím později Dr. Alois. Karlovi postoupena, kterýž se stal po krátkém pobytu v Praze městským fysikem v Holešově a na to krajským fysikem v Uh. Hradišti, kdež r. 1831 zemřel, zanechav rukopis „Synopsis plantarum in Moravia et Bohemia sponte crescentium“ a rozvrh rostlin jevnosnubných.

Společnosť pro přírodní- a vlastivědu sloučila se r. 1802 se zřízenou zatím společností pro orbu pod jménem „Společnosti pro orbu, přírodní- a vlastivědu“ a za tajemníka této nové společnosti, kteráž veřejným ohlášením r. 1814 vyzvala všecky milovníky a znalce botaniky přispěti něčím k založení úplného herbáře a flory Moravy a Slezska (Hesperus 1814, čís. 52.), zvolen horlivý Krist. Karel André, řídící při evangelické škole v Brně.

Asi r. 1805 ležel M. z Uechtritzů, rytmistr v c. k. vojště, posádkou v některých místech jižní Moravy, později též v Kroměříži a Sternberku. M. z Uechtritzů použil této příležitosti ku prozkoumání země a v pojednání od něho ve zprávách slezské společnosti 1839 uveřejněném shledáváme nejstarší a nejspolehlivější vypsání květeny znojemské. Veliké zásluhy o květenu moravskou získal sobě senior a kazatel evangelické obce v Brně, Ferd. Hochstetter, jenž vydal r. 1813 seznam některých rostlin z okolí Brna a jižní Moravy. Hochstetter prozkoumal zároveň s M. z Uechtritzů moravskou část Jeseníka a sdělil svá pozorování Reichenbachovi pracujícímu o spise „Flora excursoria germanica“ a Grabowskému. Se stejnou horlivostí všímali si květeny moravské lokální kaplan Weiss, majitel závodu knihtiskařského v Brně Rud. Rohrer († 1839), augustinián a professor na filosofickém ústavu v Brně Aurel Thaler († 1843), kterýžto zejména uveřejnil pod názvem „Aurel“ některá pojednání ve zprávách společnosti pro orbu a jemuž děkuje květena moravská za objevení Trinia Kitaibelii M. Bieb. Skorem současně s Hochstettrem prozkoumal Dr. Karl kraj uh. hradišťský, výšiny a údolí moravských Karpat, květenu alluvialní kolem Kyjova a Bzence atd. a zjednal si značné zásluhy o známost květeny moravské, vyjímajíc ovšem některé nesprávnosti při určování druhu, které i s jinými údáními Dr. Karla, týkajícími se uherských hor Gloče a Starčova, na nichž i leckteré rostliny alpské přicházejí, Rohrer a Mayer do své květeny bez další kritiky přijali. Dr. Karl oznámil r. 1812 společnosti pro orbu, že chce vydati květenu Moravy a Slezska pod názvem „Phytographia Silesiaco-Moravica“ žádaje jí o podporu; odpověděno mu však, by se s prací tou neukvapoval (Mittheilungen 1812); jeho bohaté sbírky dostaly se v majetek rytíře z Bedřichova na Uhřicích, jenž stal se obětí své vědychtivosti v cizích zemích.

V téže době založené sbírky přednosty Šeršníka v Těšíně († 1814), Mükusche, Schlösslera a Enseho (1814) v Opavě, pak sbírky hrabat Salma, Auersperga a Mitrovského

(1818) v Brně, obsahovaly mnohé příspěvky ku květeně moravské, Rud. Rohrer, který sám s prospěchem procestoval Sudety jižní a severní Moravu, vydal použiv pojednání Andréova a Hochstetterova, za spolupůsobení Gust. Mayera se zřetelem ku Slezsku dílo „Vorarbeiten zu einer Flora des mähr.-schles. Gouvernements oder systematisches Verzeichniss aller in Mähren und in dem österreichischen Antheile Schlesiens wild wachsenden, bis jetzt entdeckten phanerogamen Pflanzen“, Brno 1835, tiskem Rud. Rohrera. V tomto díle předkládá Rohrer výsledky svého a svých přátel, zejména Thalerova bádání. R. 1841 uveřejnil Rohrer některé dodatky ku své floře v řeznovské „Botanische Zeitung“. Týž založil ku povzbuzení studia botanického v klášteře Augustinianském na Star. Brně zahradu botanickou a uveřejňoval od r. 1830 počínajíc v „Mittheilungen“ c. k. společnosti pro orbu týhodně jména rostlin v této zahradě právě kvetoucích.

V díle Rohrerově a Mayerově vypočteno i s některými nesprávně přijatými 1484 známých na Moravě a ve Slezsku rostoucích druhů; z těchto připadá na Moravu 1346, mezi nimiž jest 312 druhů jen na Moravě rostoucích; na Slezsko 1172 a 128 zvláštních t. j. na Moravě se nevyskytujících druhů.

O květenu moravskou zásluhy sobě získali: cís. rada Frant. Diebel, professor hospodářství, Dr. Jan Nestler, prof. oekonomie na filosofické fakultě v Olomouci, a Dr. Siegfried Reissek svými příspěvky ku květeně moravské v „Botanische Zeitschrift“ v Řezně od r. 1841—1842 uveřejněnými a nadál svými doplňky a opravami k téže floře v „Mittheilungen“ moravsko-slezské společnosti pro orbu od r. 1840—1845, tak že počet druhu z Moravy známých vzrostl na 1471 čísel; Reissek však páčil jej na 1600 (Mittheilungen 1841, čís. 12).

Dr. Jos. Kalas. Schlosser vydal dílo „Anleitung, die im mähr. Gouvernement wildwachsenden und am häufigsten cultivirten phanerogamen Pflanzen nach der analytischen Methode zu bestimmen“ v Brně 1843, tiskem Rud. Rohrera vdovy, jako rukověť k snažšímu určování rostlin pro začátečníky. Spisovatel přijal mnohá udání bez dalšího zkoušení a nepočínal sobě ani dosti kriticky uváděje některá naleziště, pročež setkáváme se v jeho díle s mnohými nesprávnostmi. Schlosser prohledal se stránky botanické jihovýchodní Sudety a část Karpat a přestěhoval se později do Chorvátska, kdež i své dílo sepsal, mnohé kritické druhy, jako Thymus, Rubus a Rosa s uznání hodnou znalostí rozeznal a možná předpokládati, že by se byl mnohých nesprávností vyvaroval, kdyby dílo své na domácí půdě byl dokončil.

Ku prozkoumání jednotlivých krajin a krajů přičinili se: jubilovaný místodržitelský rada Vilém Tkaný; c. k. účetní F. Jelínek; c. k.

professor ve Vídni. Bedřich Simony, jenž prohledal jižní Moravu, Dr. Putterlik a Jan Bayer, později generální dozorce společnosti státní dráhy, jenž za několikaletého pobytu v Brně horlivě botanickými studiemi se zabýval. Bayer uveřejnil r. 1851 v „Pojednáních zool. botan. společnosti“ ve Vídni článek o květeně čejčské a později článek jednající o květeně bohumínské. Josef Veselý, farář v Hustopeči, objevil pro květenu moravskou Himantoglossum hircinum Spr., Leucojum aestivum L. a jiné a prohledal okolí kroměřížské. Dr. Vojtěch Heinrich uveřejnil pojednání o vyskytání se Xanthium spinosum L. v některých místech na Moravě v „Moravia“ 1846. Dr. Jind. Vávra, t. č. námořní štábní nadlékař, uveřejnil r. 1851 v pojednáních zool. botan. společnosti ve Vídni, seznam rostlin v okolí brněnském pozorovaných, jejž opravil a doplnil r. 1853 Tkaný v pojednáních téže společnosti. Roku 1854 uveřejnil Jul. Wiesner „Květenu okolí brněnského“ v programu vyšš. realních škol v Brně, v níž uvádí naleziště rostlin v době svých studií nalezených. R. 1854 podal Wiesner do „Öster. botan. Wochenblattu“ zprávu o svém výletu do okolí čejčského a na Polavské kopce.

Blahodárné zejmena pro kraj brněnský činnosti botanické se podjal Vilém Tkaný a stal se svými vzácnými vědomostmi a svou vlídností a přívětivostí střediskem mužů snaživých, z nichž se později mnozí horlivě o založení „Přírodozkumného spolku v Brně“ přičinili. Bohatý herbář Tkaného stal se po jeho smrti majetkem zmíněného spolku, a později též rozsáhlý herbář C. Theimera, jež jinými nepatrnými dary značně vzrostly, tak že se stal herbář spolku přírodozkumného důležitým pramenem pro květenu země. Namáhavou práci řadění, uspořádání a zachování sbírky této vzal na se zpočátku C. Theimer, lékárník v Brně, a po jeho smrti J. Čížek, učitel v Brně. Vilém Tkaný již r. 1833 podniknul ve společnosti přátel svých Thalera, Rohrera, Veselého a Jelínka první výlety do okolí Brna a později do jižní a jihozápadní Moravy, do okolí Mor. Krumlova, Ivančic a Polavy a poznamenal podrobná naleziště nalezených rostlin ve svém denníku, kterého později přenechal svému mladistvému příteli Alexandru Makowskému, professoru při polytechnice v Brně, jenž svědomitě použil zápisků těch při sestavení květeny kraje brněnského 1863. Roku 1837 podnikl Tkaný ve společnosti svého přítele Jelínka cestu přes Měnín, Čejč, Kyjov, Kroměříž do Karpat, navštívil Hostýn a Lysou horu a nasbíral zde hojně rostlin. O veliké horlivosti tohoto svědomitého badatele, jenž více než 30 let botanickými studiemi se obíral, svědčí ta okolnost, že r. 1855, kdy do výslužby vstoupil, 95 botanických výletů do okolí brněnského podnikl (Makowského Květena brněnského kraje str. 49). Ve své skromnosti neuveřejnil, až na nepatrné výjimky, ani výsledků svého vydatného bádání.

Velikých zásluh o květenu země dobyl sobě zkoumavý badatel F. S. Pluskal svými seznamy z okolí Lomnice a Tišnova, jež uveřejnil v „Pojednáních zool. botan. společnosti“ ve Vídni 1853 a 1854, kdež uvedeno skoro 680 druhů rostlin jevnosnubných s 138 odrůdami, též svými dějinami rostlinosloví na Moravě v pojednáních téže společnosti 1856, str. 363, jichž použil spisovatel této zprávy, jakož i četnými články teratologickými i jinými, uveřejněnými v „Österr. botan. Wochenblattu.“

Dukladně prozkoumal Karel Roemer, tovární úředník v Náměšti († 1881 v Quedlinburku), okolí Náměště, Mohelna a Oslavan. Roemer uveřejnil r. 1855 seznam rostlin jevnosnubných z okolí Náměště v „Pojednáních zool. botan. spolku“ a r. 1855 a 1856 květenu Náměště v „Österr. botan. Wochenblattu“ a zjistil 884 druhů v okolí Náměště rostoucích. Roemer objevil Hieracium graniticum Schulz Bip., nový to druh ve floře evropské a jiné vzácné druhy, jako Bulliardia aquatica D. C., Coleanthus subtilis Seid. a Notochlaena Marantae R. Br. Dr. Karel Blodig pojednal ve své „Inauguralní dissertací“ ve Vídni 1843, o rostlinách hořcovitých na Moravě, Jan Pátek o rostlinách jedovatých na Moravě a ve Slezsku, Brno 1847, kterému spisu Gust. Niessl z Mayendorfu právem veškerou cenu upírá (Krist. d'Elverta „Dějiny kulturní“ str. 254).

Alois Pokorný, professor na akademickém gymnasiu ve Vídni, sepsal za pomocí Dr. Weinera, Dr. Frant. Pokorného, Karla z Hoffeneggu, J. Krist. Neumanna, Putterlíka, Grünera a Sterlýho květenu jihlavskou pod názvem „Vegetationsverhältnisse in Iglau“ s 1 mapkou, Vídeň 1852, a dodatky ku floře této ve zprávách o sezení zool. botan. společnosti roč. II. 1852 a III. 1853. Jind. Reichardt vydal v „Pojednáních zool. botan. společnosti“ ve Vídni, svaz. V, str. 485 „Nachtrag zur Flora von Iglau“, dle kteréhož spisu čítá květena jihlavská 750 rostlin jevnosnubných a 661 tajnosnubných, tudíž celkem 1411 druhů.

Nákladem „Musea království českého“ vyšel v té době „Klíč analytický“, který se těšil všeobecné oblíbenosti a velice vzmnožil zalíbení ve vědě botanické jak v Čechách, tak i na Moravě. Spis ten, první dílo toho spůsobu v jazyku českém, vydán pod názvem „Rostlinnictví čili návod ku snadnému určení a pojmenování rostlin v Čechách, na Moravě a v jiných zemích rakouského mocnářství domácích“ od Daniela Slobody, v Praze v kommissí Frant. Řivnáče 1852. Dílo toto zahrnuje v 660 rodech více než 3000 druhů. Názvosloví a jména česká vzata jsou z Preslova Rostlináře; jmen nových Sloboda netvořil, nýbrž z obecné mluvy známých použil (Sloboda v předmluvě). Amerling vydal spis „Jedovaté rostliny v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku“, Praha 1852.

O květenu kraje mikulovského zásluhy sobě získali: Hochstetter, Rohrer, prof. Simony a Josef Holzinger, jenž pozůstavil po sobě rukopis jednající o květeně okolí mikulovského a Polavských kopců, pak prof. Berth. Winter, Alois Kürschner a kněz řádu piaristského Štěp. Domas, který prozkoumal okolí mikulovské a mor. třebovské a zůstavil výsledky svého bádání prof. Makowskému, jichž tento sepisuje květenu kraje brněnského použil.

E. Aug. Vogel, tehdá chovanec c. k. Josefina ve Vídni, prohledal okolí olomoucké, kroměřížské a hranické a uveřejnil výsledky svého bádání v „Oest. botan. Wochenblattu“ od r. 1853—1857. Vogel již r. 1854 vytýká 815 druhů z okolí olomouckého, kterýžto počet později Mikem, Makowským a prof Tkaným jen nepatrně rozmnožen byl.

Jos. Sapetza prozkoumal okolí novojičínské a část moravských Karpat a sepsal mimo jiná pojednání: Beiträge zur Flora von Mähren und Schlesien, v „Pojednáních zool. botan. společnosti“ 1855 1856 a 1860. Květenu novojičínskou uveřejnil v „Pojednáních přírodozkumné společnosti ve Zhořelci, svaz. XII., 1864 a dodatky k této práci r. 1867 a 1868 v týchže pojednáních. Prozkoumáním okolí novojičínského a moravských Karpat dobyl sobě Sapetza zásluh nevšedních; udání jeho jsou veskrze pečlivá a mimo několik málo nesprávných určení zcela spolehlivá; o správnosti velké většiny Sapetzových výčtů dojista se přesvědčil spisovatel tohoto pojednání na samém nalezišti.

Ku květeně brněnského kraje v té době přičinili: c. k. prof. Alex. Zavadský v Brně, Dr. Kržisch v Nitře, Gustav Niessl z Mayendorfu, prof. při polytechnice v Brně, Dr. J. Kalmus, C. Theimer, P. Vikt. Heinzel, Frant. Čermák v Brně a Frt. Bartsch ve Vídni.

Z cizích badatelů výborný znatel rostlin Rud. z Uechtritzů z Vratislavi, syn M. z Uechtritzů, o květenu moravskou zasloužilého navštívil r. 1855 jižní Moravu a prohledal okolí bzenecké, hodonínské, kyjovské, šardické, čejčské, podivínské, lednické, polavské a brněnské a sbíral na zpáteční cestě u Boskovic, Mohelnice, Zábřehu a v Jeseníku; seznam rostlin v kraji brněnském nalezených sdělil Makowskému, ostatní mnoho archů čítající dáta a mnohé vzácné zkušenosti o květeně moravské sdělil později Obornému (Oborného Flora Moravy a rak. Slezska 1882 str, 18).

Činností Tkaného jsa povzbuzen podjal se Alex. Makowský s pravým nadšením díla o květeně moravské; poznav již v prvním mládí střední a severní část kraje brněnského a okolí svého rodného města Svitavy, uveřejnil r. 1855 a 1856 „Beiträge zur Flora Brünns“ v Öster. botan. Wochenblattu, r. 1859 „Beiträge über die Flora von Sokolnitz“, v spisech přírodovědecké sekce společnosti pro orbu. Za krátkého pobytu v Olomouci, jako prof. na vyš. reálních školách tamních vydal „Sumpf- und Uferflora von Olmütz, 1860“ a v pojednáních zatím založeného přírodozkumného spolku v Brně, ročník první „Flora des Brünner Kreises“ 1862; do kraje brněnského zahrnul však některé sousední okresy, jako hodonínský okres z kraje hradišťského, mikulovský a náměšťský okres z kraje znojemského, tak že rozloha prozkoumaného území byla na 91.2□ mil; na tomto území zjistil Alex. Makowsky 1263 jevnosnubných rostlin ve smyslu Neilreichově.

Prof. Frant. Veselý uveřejnil „Vegetationsverhältnisse von Kremsier, 1855.“ v programě gymnasijním. Josef Mik sepsal květenu okolí olomouckého s předmluvou od Karla Hellera 1860, a prof. dr. Bedřich A. Kolenatý vydal „Höhenflora des Altvaters“ 1860.

Dr. Josef Fr. Kržisch uveřejnil pojednání o „Čejčském jezeře“ v „Oest. botan. Zeitschrift“ 1859. Dr. Ferd. Schur uvádí některá naleziště týkající se květeny moravské ve svých „Phytographische Fragmente“, öst. bot. Zeitsch. 1868—1871.

R. 1869 vydal Frant. Haslinger dobrou rukověť pro začátečníky pod názvem „Botanisches Excursionsbuch über den Brünner Kreis“: naleziště jsou nejvíce z Makowského květeny vzata, prameny však neuvedeny. R. 1880 vyšlo druhé vydání tohoto spisu s některými doplňky; želeti jest, že tento horlivý badatel dlouholetou nemocí jsa stížen od další činnosti botanické ustal.

Lud. Schlögl, c. k. professor v Uh. Hradišti získal sobě mnohé zásluhy o květenu tamního okolí; vydal za podpory Frant. Banka, říd. příručího při c. k. krajském soudu tamním v programech gymnasialních r. 1875 a 1876, „Flora von Ung. Hradisch und Umgebung“ a uveřejnil r. 1881 v „Oest. bot. Zeitsch“ článek „Über die Violariae D. C. im Florengebiet von Ung. Hradisch“. Prof. Adolf Reis uvádí v programu niž. reál. školy v Hustopeči r. 1875 některé rostliny v okolí hustopečském nalezené. Prof. Frant. Tkaný pojednal v programech c. k. něm. gymnasia v Olomouci z r. 1879 a 1880 „Vegetační poměry okolí t. m.“

V té době uveřejněna v „Oester. botan. Zeitschrift“ následující pojednání: D. F. Bachmann „Über eine Reise in das mährische Gesenke“, dále Vil. Hanseho článek o květeně Jeseníka r. 1868. J. L. Holuby „Zweimal auf der Javořina“ 1871 a od téhož článek korrespondenční z Hluku na Moravě 1871.

Čilý ruch nastal zařízením přírodozkumného spolku v Brně a vydáním „Květeny kraje brněnského“ od Alex. Makowského prof. při polytechnice v Brně.

Především jsou to rostliny tajnosnubné, které posud mimo nepatrné výjimky (Pokorného „Květena jihlavská“ atd.) nepovšímnuty zůstávaly, a k nimž členové t. sp. p. Gust. Niessl z Mayendorfu, Nave, Dr. J. Kalmus a Roemer zřetel svůj obrátili tím spůsobem, že zvolil sobě Gust. z Niesslů houby, Nave řasy, Kalmus a Roemer mechy, lišejníky a tajnosnubné cévnaté. Při provedení podniku toho nastaly však mnohé změny, tak že v pojednáních t. sp. vzdělal: Nave řasy 1863, Gustav z Niesslů houby a Mixomycetae 1865, týž vyšší rostliny výtrusné 1865 a Dr. J. Kalmus mechy 1866. Práce tyto mnohoslibné byly přerušeny smrtí Naveho r. 1864, Dr. J. Kalmusa 1870 a přesídlením horlivého Roemera († 1881). Největších zásluh o známosť rostlin tajnosnubných dobyl sobě velice zasloužilý badatel Gustav z Niesslů, který až do nejnovější doby spolu s lékárníkem Jos. Paulem v tomto oboru pracuje.

Některé příspěvky ku poznání rostlin jevno- a tajnosnubných cévnatých uveřejnil v pojednáních spolkových P. V. Heinzel 1862.

Svou neúmornou a všestrannou činností vyniká znamenitý badatel Alex. Makowsky. Z jeho četných prací táhnoucích se skorem ku všem odvětvím vědy přírodní uvedeny buďtež jen práce obsahu botanického: „Über die Flora des Spielberges, Franzensberges und der Glacisanlagen in Brünn 1862“, „Neue und interessante Funde in der Umgebung von Oslavan 1863, zpráva o cestě v Sudetách 1864, „Nové botanické nálezy 1865. „O Lepidium perfoliatum L. u Brna“ 1867, „O Calla palustris L. a Ficaria calthaefolia Rchb. 1869, „Nové botanické nálezy a floristické poznámky 1874“, „Floristické zprávy a výlety do moravských Karpat“ 1876, „O vulkanické krajině kolem Banova a rostlinách zde nalezených“ 1877, „Nové botanické nálezy a příspěvky ku květeně moravské“ z r. 1879, 1880 a 1881. Z mnohých vzácných rostlin, jež Alex. Makowsky nalezl neb objevil, uvádíme zde jen některé: Aspidium montanum, Scolopendrium vulgare, Potamogeton compressus, Aira caryophyllea, Gagea bohemica Schult., Stratiotes aloides, Epipogon aphyllus Swartz, Sturmia Loeselii, Iris bohemica, arenaria a j. v.

Stejnou blahodárnou a vydatnou činnost botanickou projevil Gustav Niessl z Mayendorfu; uveřejnil ve spisech spolkových: pojednání: „O Euclidium syriacum R. Br.“ a zprávu „O výletu v červnu 1862 do Letovic podniknutém“, „Nové nálezy v okolí brněnském a zprávu o výletu do Svitavy“ 1863, floristické poznámky v r. 1864, 1865 a 1866, o květeně údolí ledového u Vranova a nové botanické nálezy, o nalezeném Asplenium adulterinum Milde Ad. Oborným v sev. Moravě 1877, „O Scleranthus intermedius Kitt. u Brna a nové nálezy rostlin jevnosnubných v kraji brněnském 1868 „O Podospermum laciniatum D. C. a Turginia latifolia Hoffm. u Brna 1879, „O Alnus pubescens, Ehrh., floristické poznámky a o Rosa sepium Thuill. 1870“, „O Crepis rigida W. Kit. nalezené Rud. Steigerem u Klobouk, floristické poznámky a o rostlinách Ad. Oborným v okolí Znojma nalezených 1871“, floristické poznámky 1873. Gustav z Niesslů objevil: Asplenium Heufleri Reichhardt. Asplenium adiantum nigrum L. f. lancifolium Reich. Bromus ramosus Huds.

Ve spisech přírodozkumného spolku v Brně uveřejnili v té době následující pojednání:

Karel Roemer: O některých nových rostlinách z okolí Náměště 1863. Nové nálezy u Náměště 1865.

Karel Theimer a Ed. Valouschek: Zpráva o výletu do Napajedel, Hodonína a Uh. Hradiště.

Frant. Haslinger: Nová naleziska moravských rostlin 1867.

Spatzier, lékárník v Krňově: O Rumex arifolius All 1867.

Dr. Zawadský mlad.: O Colchicum autumnale f. vernalis Hoffm. u Hranic na Moravě.

Fr. Gebhard, ředitel měšť. školy v Šumberku: O druzích Botrichia u Šumberka 1872.

Dr. F. Schur: Ku květeně Moravy 1872 a

Fr. Urbánek: Rostliny na podzim kvetoucí 1872.

Dr. Fr. Růžička: Tulipa Silvestris a Muscari botrioides u Sádku 1873.

Adolf Schwöder, ředitel měšť. škol v Ivančicích (teď v Mohelnici). O vyskytání se Androsace maxima L. na Moravě 1873. O Artemisia austriaca Jacq u Ivančic 1876.

Frant. hr. Mitrovský: Floristické zprávy 1873. O Orchis fucsa Jacq. u Střelic u Brna 1874.

Černý a Pohl v Mor. Třebové: Phaenologické záznamky 1877. Fr. Juda: Opět nalezený Ranunculus linqua L. u Brna 1877.

Frant. Zavřel, učitel v Třebíči: Floristické záznamky 1877. Nové nálezy v okolí Třebíčském 1880.

A. Tomaschek, c. k. professor na polytechnice v Brně: O vyskytování se Silene dichotoma Ehrh. u Brna 1877. Příspěvky ku květeně Moravy a rak. Slezska 1879.

H. Šindler: Zpráva o Gladiolus imbricatus L. u Štěpánova poblíž Jevíčka 1878.

Karel Penel, professor na obecní reálce v Brně: Příspěvky ku floře moravské 1879.

J. Cížek: O Rumex pratensis a Rumex obtusifolius × aquaticus 1879.

Daniel Sloboda, evang. farář na Rusavě sestavil „Květenu okolí Rusavy 1867.“ O svědomitosti a spolehlivosti tohoto o květenu českomoravskou velezasloužilého spisovatele, který měrou značnou probudil lásku ku vědě botanické v lidu moravském, netřeba šíře se zmiňovati; spisovatel této zprávy pobyv krátkou návštěvou u tohoto horlivého a lidumilného badatele, zná mnohá naleziště z vlastní zkušenosti a viděl četné doklady jiných v pečlivě sestavené sbírce páně Slobodově.

Adolf Oborny, nad jiné vynikající badatel a znatel květeny moravskoslezské, podjal se s vzácnou obětivostí a vytrvalostí nesnadné práce sestaviti květenu moravskoslezskou a přispěl svými kritickými studiemi k objasnění a uklizení četných nesprávností a k objevení mnohých, až posud na Moravě buď neznámých, buď nerozlišených a vzácných druhů, jako: Asplenium adulterinum Milde, Aspidium aculeatum Sw., Lycopodium alpinum L., Sparganium minimum Fr., Tragus racemosus Desf., Bromus squarrosus L., Melica picta C. Koch., Molinia serotina Mert., Mentha Braunii Oborny (paludosa × candicans), M. plicata Opiz, ballotaefolia Opiz, ovalifolia Opiz, subspicata Weih., parietariaefolia Becker, austriaca Jacq., Salvia elata Host., Verbascum speciosum × Lychnitis Oborny, nigrum × austriacum Rchb., Hieracium norvegicum Fr. f. moravica Oborny, H. nigriceps Ng., Pet. subsp. iseranum Uechtr., auriculoides Láng, H. flagellare Willd. subsp. glatzense Ng. et Pet., H. auriculiforme Fr., Dianthus caesius Sm., Rosa tomentella Lehm. f. Obornyana Christ a mnohé jiné růže a ostružiny a j. v.

Oborny uveřejnil v pojednáních přírodozkumného spolku: Floristische Notizen aus der Umgebung von Znaim. 1874. Zur Flora von Mähren. 1875 a 1876. Ueber das Vorkommen von Trifolium striatum L. und parviflorum Ehrh. bei Znaim, sowie über andere Funde. 1877.

Rud. Steiger, c. k. berní v Kloboucích, vydal r. 1879 květenu t. m. pod názvem: „Verzeichniss der im Bezirke Klobouk beobachteten phanerogamen Pflanzen“ s krátkou předmluvou, v níž vylíčen ráz území prozkoumaného. Na území tomto, jež nemá ani zplna 1500 hektarů, pozorováno 900 druhů, mezi jinými: Thesium humile, Crepis rigida W. Kit., Artemisia austriaca, Jurinea mollis, Echium rubrum, Phlomis tuberosa, Astragalus asper a j. v. Zajímavou krajinu tuto navštívil později Bruno Ansorge z Vratislavi a spisovatel této zprávy. Po přípravných pracech v programech zemské vyšší reálné školy ve Znojmě 1871, 1872 a 1874, vydal professor při t. ú. Adolf Oborny r. 1879 květenu znojemskou pod názvem:

„Flora des Znaimer Kreises“, použiv ku sepsání květeny této nejnovějších pramenů, mimo jiné též: Soupisu ruží Dr. H. Christem r. 1876 pozorovaných, Řezno, Flora 1877, čís. 26. Münkeho: Zprávy o rostlinách na Moravě a v Dolních Rakousích v čas pruské okkupace sbíraných — výroční zpráva slezské společnosti. Prohledané území má téměř 63□ mil a stanoveno v něm přes 1300 druhů s četnými odrůdami. Výčty rostlin sestaveny s nevšední znalostí a zkušeností, čímž dostalo se květeně znojemské vypsání dokonalejšího nad „Květeny“ jiných krajů. Prací touto dotčený badatel ku sepsání květeny zemské povolaným se osvědčil, jakož i v úkol ten s úspěchem se uvázal, našed vydatné a trvalé podpory v přírodozkumném spolku brněnském. Týž uveřejnil v „Oester. bot. Zeitsch.“: Beiträge zur Flora des südlichen Mährens 1874, čís. 6, 7 a 12, 1875, čís. 2; Beiträge zur Flora von Mähren 1876, 1877, 1879, 1880, 1881. Zur Flora von Mähren 1883, čís. 12.

O veliké horlivosti prof. Oborného svědčí jeho četné cesty a exkurse botanické. Nejbedlivěji prohledal jižní Moravu od pramenů Dyje až po její ústí a podnikl za krátkého pobytu v Brně četné výlety do kraje brněnského, navštívil opět a opět hory Jesenické, navštívil severní a střední část kraje olomouckého, kraj při horní Odře, Slezsko, Karpaty, letmo takořka prošel rovinu kolem Bzence a Břeclavi a nedávno též krajinu krumlovskou.

Nevšední zásluhy prozkoumáním krajiny bzenecké a vsetínké získal si svědomitý a přičinlivý badatel Jan Bubela, jenž uveřejnil ve Verhand. der zool. bot. Gesell. ve Vídni 1882: Verzeichniss der um Bisenz wildwachsenden Pflanzen“ počtem 819 druhů, v Oest. botan. Zeitsch.: Beiträge zur Flora von Mähren, 1880 a 1881. Teratologisches, 1884. Dva články korrespondenční 1885 čís. 1. a 8. Chvalné zmínky zasluhují rozsáhlé a vzorně uspořádané sbírky rostlinné páně Bubelovy, jakož i horlivá činnosť, jíž dokázal hojným vyměňováním rostlin, zřídiv takořka malý výměnný spolek na Vsetíně, čímž přispěl ku známosti flory moravské i v širších kruzích. Bubela navštívil Jeseník, a spisovatel tohoto pojednání ku svému radostnému překvapení osobně poznal mladého badatele pod Pradědem r. 1884. Z mnohých J. Bubelou nalezených druhů nejzajímavější jsou: Festuca capillata Lam., Bromus secalinus L. var. aspera Neil., Carex Buckii Wimm., C. stenophylla Wahlb., C. paniculata × teretiuscula C. Beckmann, Scirpus uniglumis Schult., Potamogeton fluitans Roth., Ornithogalum Boucheanum Aschs., Anacamptis pyramidalis Rich., Orchis maculata L. var. candidissima Krock., Mentha hortensis Tausch., Melampyrum moravicum H. Braun, Euphrasia ericetorum Jord., Hieracium suecicum Fr., H. iseranum Uechtr., Cirsium acaule All.

Nad jiné horlivý vlastenecký badatel Václav Spitzner, professor při české vyšší zemské reálce v Prostějově, vydal v programu t. ú. 1883 „Květenu okolí města Prostějova“ jako první podobný spis vyšlý na Moravě v jazyku českém, a tamtéž r. 1885 dodatkem „Příspěvek ku květeně okolí města Prostějova“. Oba spisy stojí na výši nynější vědy a uvedeny jsou v nich některé vzácné rostliny, zejmena ostružiny a růže. Svědomitým a podrobným prozkoumáním okolí prostějovského a částečně i vysočiny drahanské dobyl sobě prof. V. Spitzner obzvláštních zásluh o květenu zemskou. Z rostlin jím nalezených uvedeny buďtež tuto nejzajímavější: Carex Davaliana Smith., Potamogeton pusillus L., Hydrocharis morsus ranae L., Elodea canadensis Casp., Rudbekia hirta L., Nepeta nuda L., Ranunculus illyricus L., Erucastrum Pollichii Schimp. et Spen.. Sagina nodosa Meyer., Hypericum elegans Steph., Trapa natans L., Rubus fossicola Holb., Genista procumbens W. K., Vicia lathyroides L.

S velikou pílí prozkoumal Frant. Zavřel, učitel v Třebíči, krajinu třebíčskou a objevil zde mnohé vzácné druhy, jako: Hieracium graniticum Schulz. Bip., Senecio nebrodensis L., S. aurantiacus D. C., Sagina nodosa Meyer a p.

Zevrubně prozkoumal Tomáš Člupek, učitel v Olešnici, krajinu kunštátskou a olešnickou, i podařilo se mu objeviti zde: Melampyrum bohemicum Kern., Orchis coriophora L. a stanoviti naleziště některých míšenců rodu Cirsium.

Před nedávnem ku poznání květeny různých krajů přičinili: Jan Gans, městský tajemník v Berouně, s přítelem Riegrem, nadučitelem v Rudnu. Jan Pánek, ředitel měšťanských škol v Zábřehu, Ant. Ripper, posluchač bohosloví ve Vídni, Zimmermann, assistent při polytechnice v Brně, Adolf Schierl, učitel v Hustopeči, a Fr. Šebesta, evang. farář v Hustopeči.

Dějiny a písemnictví botaniky ve Slezsku.

(Dle Flory Emila Ficka za pomocí Rud z Uechtritzů 1881.)

Nejstarší zprávy o některých slezských rostlinách přinesl Matthiolus († 1577) a C. Clusius (1583). Roku 1600 vydal Kašpar Schwenkfelt, lékař v Hiršberku, dílo: Stirpium et Fossilium Silesiae Catalogus etc., Vratislaviae, ve kterém 898 samorostlých druhů uvádí. Dílo Dr. Israela Volkmanna v Lehnici a jeho syna Dr. Ant. Volkmanna „Phytologia magna“ o desíti svazcích, ovšem netištěné, vyčítá přes tisíc rostlin hlavně květeně slezské přínáležejících. Rukopis „Florae Vratislaviensis“ od Vratislavského lékaře Chr.

Bohumíra Rudolpha († 1707) stal se majetkem Jind. Bohumíra hraběte Mattušky, který vydal 1776 a 1777 „Flora Silesiaca“ ve 2 svazcích a v r. 1779 „Enumeratio Stirpium in Silesia sponte crescentium.“

Nedlouho po jeho smrti vydal vratislavský lékař A. J. Krocker objemné dílo ve 2 svazcích pod jménem „Flora Silesiaca renovata, emendata, continens plantas Silesiae indigenas etc.“ Vratislaviae r. 1787 et 1790, po němž vyšel r. 1814 třetí a r. 1823 čtvrtý svazek. Použiv prací Mattuškových, Krockerových a rukopisu po zesnulém pastorovi Weiglovi, vydal r. 1821 lékař Dr. F. W. Neygenfind květenu slezskou, v níž nejeví se žádný pokrok, pod jménem: Enchiridion botanicum continens plantas Silesiae indigenas.

Lékárník C. Chr. Günther za pomocí Schummelovou vydávaje centurie sušených rostlin jevnosnubných a kapradinovitých přičinil vydatně ku prozkoumání květeny slezské. K tomuto podniku přidali se později Grabowski a Wimmer a výčet těchto centurií i s vědeckým skladem tehdejší nauky botanické uveřejněny od podnikatelů pod jménem: Enumeratio stirpium phanerogamarum, quae in Silesia sponte proveniunt, Vratislaviae apud Korn, 1824.

Na základě těchto předchozích prací vydali Fr. Wimmer a Jind. Grabowski 1827—1829: Floru Silesiae, ve třech dílech, spis to velice záslužný. Lékárník Jindř. Grabowski vydal r. 1843: Floru horního Slezska a Jeseníka.

Mimo zmíněné botaniky a spisovatele působili v tu dobu ve Slezsku ještě: David Piesch, řídící školy Těšínské († 1802) a veterán rostlinopisu Jeseníku setník Frant. z Mükuschů († 1837). Ten zejmena horlivě sbíral v horách Jesenických a daroval nasbírané rostliny slezské společnosti pro vlastivědu ve Vratislavi, opavskému museu a Františkovu museu v Brně. Týmže směrem působili prof. a správce musea Ens v Opavě, pastor Karel Kotschy v Ustroni (1846), městský kaplan Koschatzky, správce hospodářství Gust. Mayer ve Velk. Heralticích, od kterého pochází neukončená květena Jeseníku v „Mittheilung 1829“, a lékárník Spatzier v Krňově.

Mimo Grabowského a Wimmera, kteří v prácech svých pokračovali, přičinili ku vědě botanické: Finke, Schauer, Sendtner a Scholz. Setník z Mükuschů uvádí v popise lázeňského místa Karlovské studénky od Dr. Klima, Vídeň 1826, 120 druhů rostlin z okolí tohoto místa. Gust. Mayer vydal floru Jeseníku v pojednáních společnosti pro orbu 1829 a Scholz: Enumeratio Filicium in Silesia sponte crescentium 1836.

Prof. Bedřich Wimmer, naroz. r. 1803 ve Vratislavi, zemřel r. 1868 jako městský školní rada tamní. Významnosť tohoto muže netřeba zde šíře vypisovati; jeho díla jemu již dávno čestné místo ve vědě a jeho práce o vrbách slavné jméno zjednala. Po jeho květeně slezské z roku 1832 vyšla již r. 1840 ve Vratislavi: „Flora von Schlesien preussischen und österreichischen Antheils“ a roku 1844 druhé vydání tohoto díla ve 2 svazcích: druhý svazek obsahuje floristické dodatky a přehled fossilní květeny slezské, sepsaný od prof. Dr. J. Goepperta ve Vratislavi. Roku 1857 vyšlo třetí, velice změněné vydání t. d. Na základě rukopisu ve Wimmerově pozůstalosti nalezeného uveřejněna r. 1863 „Schlesische Excursionsflora“, která však nestačila již pokročilé vědě.

Velikých zásluh o známosť rostlin slezských tajnosnubných dobyl sobě prof. vratislavský, Dr. Julius Milde († 1871 v Meranu), z jehožto četných prací zasluhují především zmínky jeho „Tajnosnubné rostliny cévnaté ve Slezsku pruského a rakouského podílu“, uveřejněné v „Pojednáních kr. leopoldinské carol. akademie“ roku 1858.

Vzácné dílo, jednající o všech čeledech rostlin tajnosnubných vydal prof. Dr. Cohn ve Vratislavi pod jménem „Kryptogamen-Flora von Schlesien“ 1876—1881.

Zásluh o poznání květeny slezské dobyli sobě Karel Kotschy, pastor v Ustroni († 1846) a syn jeho Theodor († 1886), příruční správce c. k. musea ve Vídni, proslulý svými cestami na východ; kromě nich Dr. Karel Schauer, prof. botaniky v Greifswaldě, jenž pojednal „O rostlinstvě v Jeseníku“ v časopisu „Flora r. 1840“.

Dr. J. W. Reichardt, prof. ve Vídni sepsal: Beiträge zur Flora von öster. Schlesien, Verhandl. d. zoolog. bot. Gesellschaft, 1856, S Reissek, správce c. k. botan. musea ve Vídni. Roku 1862 uveřejnil Karel Kolbenheyer, prof. gymn. v Bělsku, za pomocí O. Zlíka, prof. v Těšíně, ve Verh. d. zool. bot. Gesellschaft: Vorarbeiten zu einer Flora von Teschen und Bielitz, nejobšírnější to dílo těchto krajin se týkající.

Jeseníky prohledali a pojednání o nálezech svých uveřejnili: Arnošt Krause, lékárník ve Vratislavi († 1858), který uveřejnil v ročních zprávách slezské společnosti 1850 popis ve Velk. kotlině jím objeveného Hieracium silesiacum; Arnošt Nagel, lékárník v Preiskretschamu († 1876). Dr. B. Baenitz, učitel v Kralovci, Dr. Adolf Engler, prof. botaniky v Kielu, jenž objevil 1867 vzácné, Rudolfem z Uechtritzů popsané Hieracium Engleri a uveřejnil mnohá pojednání o květeně slezské; o floru evropskou velezasloužilý vynikající badatel J. Freyn, ingenieur v Praze, a Dr. Vojtěch Peter, správce bot. zahrady a docent při universitě v Mnichově, jenž navštívil Jeseníky za příčinou studií o rodě Hieracium.

Značné zásluhy o Jeseníky a jiné krajiny slezské získali si lékárník Spatzier v Krnově, Emil Fiek, lékárník v Hiršberku, prof. Urban v Opavě, především pak slavný badatel Rudolf z Uechtritzů ve Vratislavi, který po více než 30 let slovem i písmem o prozkoumání květeny slezské se přičinil, a jejž neúprosná Morana právě kdy jsem toto dílo spisoval, z kruhu jeho četných přátel vyrvala. Z hojných jeho spisů uvádím zde každoroční zprávy v pojednáních slezské společnosti podávané: „Ergebnisse der Durchforschung der schles. Phanerogamenflora“, ve kterých se vzácnou znalostí a kritickou badavostí nové nálezy objasnil. O pravém mistrovství a řídké zkušenosti svědčí jeho práce o vegetační meznici květeny slezské a o Hieraciích ve Fiekově „Květeně slezské“. Rud. z Uechtritzů, nejpovolanější a nejschopnější ku sepsání květeny slezské radou i pomocí podporoval Emila Fieka, spisovatele knihy: Flora von Schlesien preussischen und österreichischen Antheiles, Breslau, 1881. Společné práci obou těchto spisovatelů děkuje Slezsko za Květenu, která dlouho vzorem květeny zemské bude. Ve spise tomto Emilem Fiekem za pomocí Rud. z Uechtritzů, jenž zejména výčty z okolí vratislavského sestavil, vypočteno 1513 druhů veskrze domácích, kdežto jich Wimmer jen 1375 uvádí, tudíž o celých 138 druhů méně; k nim ovšem přičísti jest 128 míšenců, 69 hustěji zdivočelých a 51 pěstovaných rostlin.

Spisovatel tohoto pojednání vydal za svého krátkého pobytu 1871—1873 ve Slezsku, v programech reál. gymnasia vidnavského články: Das Gesetz der Befruchtung in der organischen Natur, Weidenau, 1872 a Beitrag zur Flora von Weidenau und Umgebung, Weidenau, 1873, čímž počátek učinil prací botanických o vidnavském okolí.

Kraje toho ve příčině rostlinopisné dosud právě nedbáno; neb mimo některé skrovné poznámky ve Floře Wimmerově zůstalo vidnavské okolí dosavad zhola neznámo. Bedřich Vierhapper uveřejnil v programu téhož ústavu článek: Flora des Bezirkes Freiwaldau und seines angrenzenden Gebietes, Weidenau, 1880 a podal mimo to prof. Adolfu Obornému zprávu o květeně vidnavského okolí o několika arších.

O květenu dalšího okolí vidnavského značné sobě získali zásluhy Vojt. Latzel a prof. Zelenka, jenž podal spisovateli tohoto pojednání některé zprávy o květeně frývaldovské; mimo to oznámil Magerstein, prof. při hospodářském ústavu v Horních Heřmanicích, spisovateli t. p. naleziště několika rostlin.

Spisovatel této zprávy za 14letého svého pobytu v Brně prohlédal za příčinou zkoumání botanického kraj brněnský a kromě toho i sousední kraje, navštívil několikráte krajinu krumlovskou, slavkovskou, vyškovskou až po samé Střílky, Koryčany a Kyjov, krajinu hustopečskou, čejčskou, polavskou, mikulovskou a břeclavskou, procestoval r. 1883 Karpaty od Bystřice p. H. až po Domášov, r. 1884 českomoravskou vysočinu od Mor. Budějovic až po Jimramov a r. 1885 Karpaty od Strážnice až po Fridland a odtud až po Jablunkov. Poznav již roku 1873 některé části Jeseníků, zavítal od té doby po čtyřikráte do těchto hor přehojnou květenou bohatých, navštívil r. 1883 Bruntál, Mal. Moravu, Karlovskou studénku, vystoupil na Praděd a sousední hory, navštívil Velk. kotlinu, Petrštýn a vyšel si přes Jelení hřeben do Klepačova a odtud do Sobotína, navštívil Šumberk, Unčov, Sternberk (po dvakráte), Olomouc, r. 1884 navštívil Hanušovice, Staré město, vyšel na Kladský Sněžník i hory okolní a vybral se na cestu z Koldštýna přes Fuhrmannštýn, Koperník a Hockšar do Dolní Lípové a Frývaldova a odtud přes Holi studénkovou na Praděd, Frant. myslivnu a údolí horní Tisé do Winkelsdorfu a Wiesenberku; r. 1885 navštívil Těšín, Mor. Ostravu, Krňov, Vrbno, Ludvíkov, Karlovské studénky, Děd, Česnekový příkop, Medvědí hřeben, údolí šumné Tisé a mnohé vrcholy Jeseníků; r. 1886 navštívil za svého 34denního pobytu ve Vel. Losíně Červený vrch, Praděd, Petrštýn, Frant. myslivnu, Kriech, Jelení hřeben, Břidlicovou holi, Berggeist, Něm. Libavu, Český Bohdikov, Malou Moravu, Pusté Žibřidovice, Teplice, Klepačov, potom i Rymařov, Budišov, Vítkov, Odry a Žilinu.

Spisovatel této zprávy uveřejnil v ročníku XIV. časopisu „Vesmír“: Úvahu o moravských jménech rostlinných mezi lidem obecných, 1885, str. 146. a Nástin botanický z českomoravského pohoří, 1885, str. 255, jakožto první podobné práce z Moravy v jazyku českém; v ročníku XXXIII. „Öster. botan. Zeitschrift“, 1883 uveřejnil: „Teratologické“, str. 178, „Einige aus Messungen an Orchis latifolia sich anschliessende Beobachtungen“ str. 245; v ročníku XXXIV. téhož časopisu 1884, „Teratologické“ str. 85, „Beitrag zur Flora der Beskiden und des Hochgesenkes“, str. 157, 196, 242, 288, 322, „Nachträge zur Flora der Beskiden und des Hochgesenkes“ str. 361. „Zur Flora Mährens“ str. 428 a 8 článků korrespondenčních; v roč. XXXV. t. č. 1885, Teratologické str. 46, Zur Flora Mährens strana 90, Růže moravské strana 119, Beitrag zur Flora des böhmisch-mährischen und des Glatzer Schneegebirges str. 154, 202, 232, 265, 316, 355, 386, 342 a r. 1886 str. 25. Über Bildungsabweichungen am Schneeglöckchen str. 345, a 12 článkův korrespondenčních; v roč. XXXVI. t. č. 1886, „Teratologické“ str. 47, „Moravské růže“ str. 75 a 112, „Beitrag zur Flora der Karpathen und des Hochgesenkes“ str. 181, 232, 271, 293, 336, 371, 406 a 1887 str. 18 a 12 článků korrespondenčních.

Po třináctiletém neustálém a svědomitém botanickém studiu vydal spisovatel této zprávy samostatné dílo: Beitrag zur Flora des mittleren und südlichen Mährens, tiskem A. Haase v Praze 1886, které čítá 115 stránek a vyčítá 945 méně obecných druhů, jejich naleziště a četné odrůdy.

Spisuje „Květenu“ tuto použil skladatel obsažného svého herbáře táhnoucího se ku květeně téměř celé Moravy a rak. Slezska, jenž příspěvky odjinud a výměnou rostlin ze sbírek mnohých domácích badatelů značně byl vzmožen. Mimo to s uznání hodnou ochotou a laskavostí zaslali skladateli pánové: Rudolf Steiger svůj seznam rostlin z okolí klobouckého 1881, Jan Bubela seznam rostlin z okolí bzeneckého, otisk z pojednání zoolog. bot. společnosti ve Vídni 1881, prof. Václav Spitzner „Květenu“ okolí města Prostějova 1883 a příspěvek ku této květeně 1885, otisky z výročních zpráv škol reál. v Prostějově, prof. J. Klanic některé rostliny z okolí Piňovic a Val. Meziříčí a výpis květeny krajiny val. meziříčské; prof. Zelenka některé jednotlivosti z květeny frývaldovské; Rud. z Uechtritzů „Resultate der Durchforschung der schles. Phanerogamenflora 1884 a 1885“ a prof. Adolf Oborny „Referat über die Flora Mährens, Seperatabdruck aus den Berichten der deutsch. bot. Gesell.“ 1885, třetí svazek. 11. sešit; evang. farář Daniel Sloboda některé podrobnosti z květeny okolí rusavského, evang. farář Jos. L. Holuby „Květenu Javoriny nad Lubinou“, zvláštní otisk z Let. Mat. Slov. r. VIII., sv. I., a delší zprávu jednající o květeně Lopeníka; učitel Tomáš Člupek seznam rostlin z okolí olešnického a Karel Schilberszky mladší, assistent ústavu botanického v Buda-Pešti, některé podrobnosti z květeny okolí loštického a mohelnického.

Povaha území.

Dle Kořistky, V. Brandla, K. Filipovského, mapy markrabství moravského atd.

I. Poloha, hranice a velikosť.

Území květeny zde vypsané rozkládá se mezi 48° 40′ a 50° 26′ severní šířky a 32° 48′ a 36° 46′ východní délky a mezuje na západě s královstvím Českým, na sever s Kladskem a pruským Slezskem, na východě s Haličí a Uhrami, na jihu s Dolními Rakousy. Markrabství moravské má 22.229·51 a Slezsko 5.147·53 □km., celé území jest tedy na 27.377·05 □km.

II. Rovina, předhoří, hory.

Obraz, jejž poskytuje květena celého území, jest pro velmi rozmanitou polohu země a pro různé geologické poměry velice pestrý; jiný jest v rovině, jiný v horách, jiný na jihu, jiný na severu moravském, jiný opět ve Slezsku. Celou květenu lze rozděliti ve tři hlavní pásma t. j. ve květenu roviny, předhoří a hor. Ačkoliv toto rozdělení samozřejmé býti se zdá, přec není vždy věcí snadnou, hranice mezi jednotlivými pásmy přesně stanoviti, poněvadž mnohdy jedno pásmo do druhého zabíhá. Všecky kopce a mnohé lesnaté krajiny ukazují květenu dosti příbuznou horské, a příbuznosť tato tím patrnější jest, čím blíže jsou hor ony kraje, jakož se i stává, že mnohá rostlina horská přechází s proudem horského potoka daleko do údolí. Rostliny z roviny vzděláváním půdy zavlekou se často daleko do předhoří, a mnohé vysoké kopce, jako Javořina, Lopeník atd. neukazují veskrze čisté květeny předhorní. Pročež možná jen přibliživě hranice jednotlivých pásem čísly naznačiti, a kde by se měly určitě vytknouti, tu nezbytno, ku květeně v jisté krajině převládající, přihlížeti.

1. Vrchní hranice květeny rovinné končí se v jižní Moravě ve výši 400 m., v severní Moravě, ve Slezsku a v severní části Karpat moravských ve výši 330 m.; význačny pro toto pásmo jsou: borovice, dub, olše lepká, bříza bílá, jilm, jasan, lípa, habr, buk.

2. Pásmo předhorské jest zvýší od 330 neb 400 m. a 1200 m.; k tomuto pásmu náležejí Sudety, hory slezské, Karpaty a hory středomoravské. Význačny pro toto pásmo jsou: jedle, smrk, modřín, klen, buk, javor mléčný.

3. Pásmo horské jest zvýší od 1200 m. do 1490 m.; sem náležejí nejvyšší vrcholy a hřbety horské se svými svahy a žleby, t. j. Kladský Sněžník, Jeseník, a nejvyšší vrcholy karpatské, ačkoliv pro množství rostlin zde se dařících i ku předešlému pásmu přičteny býti mohou; význačny pro toto pásmo jsou: zakrslé smrky, jalovec horský, jeřáb alpský.

III. Horstvo.

Rozdělení a různé geologické útvary horstva hranici celého území lemujícího a daleko do země sahajícího jsou vzhledem ku rozšířenosti rostlinstva veledůležity a podstatnou podmínkou rázu celé květeny. Skorem každé pohoří moravskoslezské má svou zvláštní květenu a činí o sobě samostatný okres botanický.

1. Českomoravská vysočina.

Českomoravská vysočina sáhá kromě některých přestávek od pravého břehu horní Moravy až po hranice České. Na jihu omezená jest úvalem Dyje, na východě úvalem Svratky až skoro k Brnu, odtud pak vkleslinou Cesavy a Hané a úvalem horní Moravy. Vyznačuje se vrcholy nevelkého objemu, nejvíce lesem porostlými, a v západní části četnými prameny, jež pro mírný svah některých údolí činí početné řadou za sebou ležící rybníky, jako v krajině telecké, jihlavské a novoměstské. Na této vysočině jest mnoho bažin a rašelinišť, pročež i shledáváme tu hojně rostlin vodních, rašelinných a šáchorovitých. Českomoravskou vysočinu rozděliti lze ve tré: a) vysočinu jihlavsko-žďárskou mezi řekami Dyjí, Jihlavou a Svratkou, b) vysočinu kunštátsko-třebovskou, mezi řekami Svratkou, Svitavou, Třebovkou a horní Moravou, c) vysočinu drahanskou mezi řekami Svitavou, Třebovkou, Moravou, Hanou a Rakůvkou.

a) Vysočina jihlavsko-žďárská.

Vysočina jihlavsko-žďárská s vrcholy Hradiskem 768 m., Javořicí 836 m., Zubštýnem 739 m., Kaiserštýnem 810 m., Žákovou horou 807 m., drží v sobě rozlehlá pole žulová, jež se táhnou od Vel. Biteše podle Vel. Meziříčí k Jihlavě a podle Nov. města k Žďáru, pak od Ratibořic stranou Náměště ku Třebíči a od Slavónic podle Dačic a Telče až k Spělovu; menší pole žulová leží u Střížova, blíž Újezda na potoku Stražkovském a mezi Ivančicemi a Olbramovicemi. Mimo žulu spatřují se tu veliké spousty šedé ruly, svor, břidlice jinorazová, vápenec krystalický, bělokam (u Náměště), hadec, jehož největší ložiska nacházejí se v údolí Jihlavy mezi Mohelnem a Hrubšicemi, u Lysic, u Biteše, u Stříteže, u Bystřice a na jiných místech. Úbočí mezi Jihlavou a Svratkou prostoupeno jest na některých místech syenitem, na východním svahu nacházejí se ssedliny útvaru kamenouhelného (jako u Rosic a Oslavan), horních vrstev dyasu jako u Miroslavy, Tasovic, Krumlova a Rosic a vrstev mořského teglu. Význačny pro tuto vysočinu jsou následující rostliny[1]): Aspidium spinulosum, Gymnogramme Marantae, Botrychium lunaria, Lycopodium annotinum, clavatum, complanatum, Pinus silvestris L. var. parvifolia Herr., Potamogeton rufescens, Sparganium minimum, Carex leporina, echinata, pallescens, panicea, vulgaris, flava, Juncus diffusus, squarrosus, Polygonatum verticillatum, Polygonum bistorta, Crepis paludosa, succisaefolia, Hieracium graniticum, fragile, stiriacum A. Kern., Prenanthes purpurea, Hypochoeris radicata, Inula intermixta J. Kern., Cineraria aurantiaca Hopp. Carlina acaulis, Succisa pratensis, Menyanthes trifoliata, Limnanthemum nymphaeoides, Gentiana germanica, Verbascum speciosum, Schottianum, adulterinum, Mimulus luteus (nový pro Moravu), Pedicularis palustris, Lysimachia nemorum, Soldanella montana, Vaccinium vitis idaea, Chimophilla umbellata, Ranunculus flamula, Aconitum Anthora, Actaea spicata, Nuphar pumilum, Drosera rotundifolia, Parnassia palustris, Viola palustris, Moehringia trinervia, Dianthus deltoides, Hypericum quadrangulum, Impatiens noli tangere, Epilobium obscurum, palustre, Circaea intermedia, alpina, Saxifraga decipiens, aizoon, Chaerophyllum hirsutum, aromaticum, Comarum palustre, Rubus hirtus, Trifolium spadiceum, Astragalus glycyphyllus.

---

[1]) Z těchto jest většina zde všeobecně rozšířena.

b) Vysočina kunštatsko-třebovská.

Vysočina kunštatsko-třebovská rozkládá se až po údolí Sázavy a Moravy a zahrnuje v sobě Jevičsko a Mirovsko. V severozápadní části vynikají z planiny homole: Horní les poblíž Rovečína 770 m., Sekoř sev. od Lomnice; od Kunštátu až ku hranicím zemským prostupuje krajinu Šenhengst, jehož nejvyšší vrchol Roh jest zvýší 657 m. Sem patří vrch Slanisko u Černé hory 498 m., Babí Lom poblíž Vranova 558 m., jehož výběžky svahujíce se až k Brnu se táhnou, jako Černá pole 225 m., kdežto jižní výběžek končí se Špilberkem 292 m. Vysočina tato vyznačuje se geologickou pestrostí; vyskytují se v ní syenity, břidlice prahorní, pravápno, vápno devonské, jura, pískovec kvádrový, útvar třetihorní a p. Mimo mnohé byliny z předešlé vysočiny nachází se zde Aspidium Thelypteris Sw., které posud jinde nebylo nalezeno.

c) Vysočina drahanská.

Vysočina drahanská s kopcem Drahanským 681·44 m. a Papčinou 714·34 m. prostírá se mezi Svitavou, Třebovkou, Moravou, Hanou a Rakůvkou. V západní části, skládající se z vápence devonského, vyskytují se četné jeskyně, jako ochozské, josefovské, křtinské, sloupské, němčické atd., a hluboce vybrázděná údolí, strmé a příkré stěny, závrtky a propadliny; tu rostou některé vzácnější rostliny jako: Scolopendrium vulgare Sm., Cynoglossum montanum Lam., Cimifuga foetida, Biscutella laevigata, Saxifraga aizoon a p.

K jižnímu svahu přináleží Hády z Klajdovkou 376.70 m. skály Slatinské 314·50 m. a hory Pozořické, jež sáhají až ku Švarcavě; řeky Haná, Rousinovský a Svinský potok dělí tuto vysočinu od Chřibů. I tato vysočina vyniká svou geologickou pestrostí, vyskytují se zde devonské vápence, pískovce drobové, břidlice drobové a j.

2. Moravskoslezské Sudety.

Moravskoslezské Sudety táhnou se podél hranic českých prusko- a slezskomoravských až k údolím Odry a Bečvy. Dělí se přirozeně ve tři části: *a)* pohoří Kladského Sněžníka, jež jde od Sněžníka až ku žlebu Ostruženskému; *b)* Jeseníky od žlebu Ostruženského podél hranic moravskoslezských až po města Beroun a Dvorce; *c)* pohoří Oderské.

a) Pohoří Kladského Sněžníka.

Pohoří Kladského Sněžníka záleží z horského uzlu v severozápadním koutě Moravy u samých hranic českých a kladských.

Vrcholů má více od sebe oddělených a nepříliš rozsáhlých; Kladský Sněžník jest nejvyšší skorem rovný vrchol 1426 m.: od něho vycházejí na jih dva hřbety a to Svínská a Suchá kupa 1314·25 m., jež odděluji údolí Moravy od údolí Krupy; podél hranic moravsko-kladských rozkládá se hřbet Salvízu 1072 m., s rozsáhlými lukami a kopcem Kunčinským.

Odtud na severu jde od Fichtlichu 1123 m. až k sedlu Ramzovskému, jímž horstvo Sněžníka souvisí s Jeseníky, pohoří Reichenštýnské. Jižně od Kladského Sněžníka po pravém břehu Moravy táhne se hřbet Pradědův s nejvyšším vrcholem Kamenným vrchem 959 m., kterýž až k Zábřehu zabíhá.

Pohoří toto skládá se podstatně z červené ruly; od Friedberku až k Červené vodě táhne se pruh žulový; jakožto podřízené horniny vyskytují se zde svor, břidlice jinorazová, vápenec zrnitý, hadec a šedá rula. Význačny pro toto pohoří jsou následující rostliny: Polypodium phegopteris, Athyrium alpestre, Asplenium adulterinum, Phleum alpinum, Carex canescens, vulgaris, Juncus filiformis, Luzula maxima, multiflora, Streptopus amplexifolius, Polygonatum verticillatum, Veratrum lobelianum, Rumex arifolius, Thesium alpinum, Campanula barbata, Crepis grandiflora, paludosa, Hieracium aurantiacum, aurantiacum × pilosella, alpinum, stygium, decipiens, nigrescens, nigritum, prenanthoides, atratum, Mulgedium alpinum, Prenanthes purpurea, Archyrophorus uniflorus, Solidago alpestris, Gnaphalium norvegicum, Doronicum austriacum, Senecio Jacquinianus, Homogyne alpina, Euphrasia picta, Melampyrum silvaticum, Vaccinium uliginosum, vitis idaea, Rannunculus aconitofolius, Aconitum napellus, variegatum, Viola lutea, Melandryum silvestre, Hypericum quadrangulum, Meum mutellina, Potentilla aurea.

b) *Hory Jesenické.*

Hory Jesenické jdou od sedla Ramzovského až k údolím Odry a Bečvy a dělí se na vysoký a nízký Jeseník.

a) *Vysoký Jeseník* táhne se podél moravskoslezských hranic v průměrné výši 1265 m. od sedla Ramzovského a žlebu Brané až k čáře vedoucí od Rymařova k Hoře Andělské ve Slezsku, jižně sahá tento hřbet až k sedlu Primisvaldskému mezi Koldštýnem a Wiesenberkem, odtud pak podél Tisé až k Sobotínu a od Sobotína až k Rymařovu; severovýchodně zabíhá do Slezska a jde od Lípové až k Vrbnu. Na hřbetě nacházejí se zhusta skalnatá místa, tu a tam též močály a bažiny. Tento hřbet vhodně se dělí ve čtvero skupení.

a) Skupení Hockšaru s nejvyššími vrcholy Hockšarem 1351 m., Keperníkem 1424 m., Fuhrmannštýnem 1368 m. a Černou Leiten 1199 m. Z četných rostlin tu domácích nejpamátnější jsou Hieracium plumbeum, vulgatum var. calcigenum. Tato skupina skládá se z červené ruly a svoru.

b) Skupení Červeného vrchu neb Hole studénkové skládá se hlavně ze svoru a nalezáme zde jako vzácnosť Carex rupestris.

c) Skupení Pradědu s vrcholy Pradědem 1494 m., Dědem 1381 m. a Leiterberkem 1373 m., od kteréhož odbočuje pohoří Urlišské. Toto skupení složeno jest zejmena z prahorní břidlice hlinité; z hojných druhů podřízenějších přichází tu svor, břidlice jinorazová a šedá rula. Zde roste Salix Lapponum, Hieracium bifidum.

d) Skupení Vysoké hole s Velkou a Malou kotlinou a vrcholy Petrštýnem 1446 m., Vysokou holí 1464 m., Majákem 1381 m., Wiesenberskou planinou, Ameisehüblem 1340 m., Jelením hřbetem 1366 m., Břidlicovou holí 1355 m., Pecovými kameny 1333 m., táhne se až ku Klepáčovu a Sobotínu. Toto skupení vyniká hojností vzácných bylin, a nejvzácnější vyskytují se ve Velké kotlině. Na dně Velké kotliny rostou nejvíce jen keře a křovité stromy kdežto na stráních jejích přicházejí: Pirus aucuparia var. alpestris, Ribes petraeum, Betula carpatica, Salix hastata, silesiaca, Laserpitium archangelica, Bupleurum longifolium, Scrophularia Scopolii, Stachys alpina, Veratrum lobelianum, Aspidium lobatum, Braunii, montanum, tanacetifolium, Conioselinum tartaricum, Pirola minor, Lycopodium annotinum, Anemone narcissiflora, Arabis sudetica, Helianthemum chamaecistus var. grandiflorum, Cerastium macrocarpum, Scabiosa lucida, Scorzonera humilis, Leontodon opimus, Crepis succisaefolia var. grandiflora, sibirica, Hieracium stoloniflorum, praealtum, pratense, aurantiacum, alpinum, stygium, nigritum, chlorocephalum, albinum, silesiacum, prenanthoides, Tauschianum, laevigatum var. alpestre, villosum, všechna Vaccinia, Gentiana punctata, Platanthera viridis, Allium victorialis, Luzula rubella, sudetica, Carex atrata, Buxbaumii, Poa Chaixii, alpina, Avena planiculmis, Agrostis alpina, Botrychium lunaria. Při pramenech a na místech bažinatých rostou zde: Cardamine Opizii, Drosera rotundifolia, Epilobium nutans, alsinefolium, trigonum, Gentiana verna, Sweertia perennis, Bartschia alpina, Pinguicula vulgaris, Carex sparsiflora, acutiformis, Eriophorum alpinum, vaginatum Selaginella spinulosa. Na skalách se spatřují: Pulsatilla vernalis, Hedysarum obscurum, Cotoneaster vulgaris, Rubus saxatilis, Sedum alpestre, rhodiola, Saxifraga aizoon, Aster alpinus, Hieracium villosum, villosum × prenanthoides, Engleri, subcaesium, Carlina nebrodensis, Campanulla Scheuzeri, Veronica bellidioides, Plantago montana, Aspidium lonchitis, Asplenium viride, Woodsia hyperborea.

Pro hory Jesenické význačny jsou skorem všechny rostliny, jež byly shora při pohoří Kladského Sněžníka uvedeny; na vrcholech hor těchto shledáváme: Phleum alpinum, Nardus stricta, Carex rigida, Luzula sudetica, maxima, Gymnadenia albida, Gentiana punctata, Campanula barbata. Crepis succisaefolia, grandiflora, Hieracium alpinum, aurantiacum, nigritum, stygium, Tauschianum, Leontodon opimus, Archyrophorus uniflorus, Calluna vulgaris, jednotlivá Vaccinia, Viola lutea, Trientalis europaea, Euphrasia picta, Cerastium macrocarpum, Meum mutellina a. p. V stěrbinách skalních uhostily se: Asplenium viride, Poa caesia var. aspera, Juncus trifidus, Salix herbacea, Allium sibiricum, Hieracium plumbeum, Scabiosa lucida, Sedum alpestre, rhodiola, Cardamine resedifolia, Arabis Halleri, Delphinium alpinum, Anemone narcissiflora. Jiné rostliny význačné pro hory Jesenické jsou: Cystopteris sudetica, Aspidium Braunii, Blechnum spicant, Polypodium phegopteris, Mulgedium alpinum, Adenostyles albida, Doronicum austriacum, Campanula latifolia, Valeriana tripteris, Stachys alpina, Aconitum napellus, Scrophularia Scopolii, Anthriscus nitida, Ribes alpinum, petraeum, Carex sparsiflora, pallescens, vulgaris, Pinguicula vulgaris, Gentiana verna, Epilobium nutans, alsinefolium, trigonum, Senecio crispatus, Cardamine Opicii var. hirsuta, Viola biflora.

Od hlavního hřbetu hor Jesenických odbočuje několik příčných hřbetů, jako hornatina Losínská s hřebeny 630—650 m; vysokými, kterážto jest složena z břidlice krystalické žuly a pravápna. rostou pak tu: Botrychium matricariaefolium a rutaefolium.

Po čáře vedoucí od Sobotína táhne se směrem jižním až k Litovli hřbet Hajdšteinu a Bradla; jeho nejvyšší vrcholy jsou Hajdštejn 961 m., jižně od Sobotína a Bradlo 598 m. poblíž Něm. Libavy. Co do hornin skládá se z břidlice krystalické, hlinité, mastkové a chloritové a z vápna.

Jiné dva hřbety zatáčejí se do Slezska a to hřbet Vysokého Urlicha a hřbet příčních hor, jenž sáhá od Leiterberku až k Zuckmantlu s vrcholy Horou Jelení 1159 m. severně od Urlsberku, Vys. Urlichem 1219 m. a vřesovištěm Reivízským. Hlavní složivo tohoto pohoří jest: červená rula, břidlice jinorazová, hlinitá, svor, pravápno, méně rula. V těchto stranách roste Cystopteris sudetica.

β) Jeseník nízký jest hornatina mnohem jednotvárnější se širokými hřbety 380—570 m. vysokými, nad které četné ploské homole čnějí. Rozděliti lze jej ve čtyři části: v planinu benešovskou mezi Opavou a Moravicí až k Rymařovu, v planinu brunsaifskou mezi Moravicí, Bystřicí a horním úvalem Moravy, jejíž nejjižnějším výběžkem jest Sv. Kopeček u Olomouce 343 m., v planinu oderskou neb pohoří Oderské mezi Bystřicí, Moravicí a Bečvou, kdež pramení Odra, v planinu vítkovsko-hrabinskou. Jako vzácnost vyskytuje se tu Crocus vernus.

3. Moravskoslezské Karpaty.

Moravskoslezské Karpaty táhnou se podél hranic moravskouherských, a slezskouherských a slezskohaličských a vykazují souvislé úzké namnoze zalesněné hřbety, s příkrými, proudům vzduchovým snadno přístupnými stráněmi, na kterých sníh již záhy z jara taje. Karpaty rozdělují se v: a) moravské neb malé Karpaty, b) slezské Karpaty.

a) Moravské neb malé Karpaty prostírají se od hor Strážnických až k Vysoké, odtud podél hranic až po Fridland a Hranice. V příčině botanické sluší je rozděliti na jižní a severní čásť.

Jižní čásť Karpat moravských s vrcholy Javořinou 967 m., Lopeníkem 907 m., Lesnou 694 m. i s nižšími kopci Kralovem 355 m. a vyhaslou sopkou Ordějovem sáhá od Strážnických hor a vrchu Čupi až po Kubůj háj 639 m. a Loscim 736 m. V ní přichází útvar eocénu; u Bojkovic a Banova vyskytuje se trachyt. Sem náleží z větší části též les Komonecký, jenž se začíná severně od Luhačovic a jde až k Makytě, maje průměrnou výši 480—630 m. Nejvyšší vrcholy tohoto hřbetu jsou: Komonec 676 m., Sviradov 738 m. a Makyta 917 m. Od tohoto hřbetu vybočují četné odnože, z nichž nejdůležitější jest odnož vycházející od Komonce směrem jihozápadním až k Uher. Brodu, Uher. Hradišti a k Napajedlům, kdež ji od Chřibů dělí údolí Moravy.

Severní čásť Karpat moravských táhne se od Val. Klobouk až po Val. Meziříčí, Nový Jičín a Hranice a podél hranic uherskomoravských a moravskoslezských až po Fridland. Nejdůležitější vrcholy tohoto pohoří jsou: Horálky 889 m., Vrchura 638 m., Hostýn 732 m., Javorník Kelský 848 m., Cáb 837 m., Šerhovna 906 m., Vysoká 1019 m., Kněhyně 1251 m., Okrouhlý 1190 m., Radhošť 1125 m., Velk. Javorník 916 m., Huštín severně od Zubří 745 m., Kotouč 524 m., Svinec 543 m., a Hranický hřbet u Hranic s „Propastí“ 70 m. hlubokou. Útvary zde zastoupené jsou eocén a útvar křídový; kromě toho kulm, různé pískovce karpatské a j.

Květena jižních Karpat nápadně se liší od květeny severních Karpat. V jižních Karpatech shledáváme rostliny, které severním Karpatům naprosto scházejí neb jen velmi poskrovnu tam se vyskytují, jako: Anthericum ramosum, Iris variegata, Euphorbia falcata, pilosa, virgata, Inula ensifolia, Artemisia austriaca, Cirsium pannonicum, Viburnum lantana, Physalis alkegengi, Datura stramonium, Hyosciamus niger, Verbascum orientale, blataria, Gratiola officinalis, Veronica spicata, Euphrasia lutea, Salvia silvestris, Stachys annua, recta, Marubium vulgare, Teucrium scordium, Dianthus carthusianorum, Lavatera thuringiaca, Geranium sanguineum, Linum flavum, Eryngium campestre, Falcaria Rivini, Bupleurum rotundifolium, Seseli coloratum, Caucalis daucoides, Scandix pecten Veneris, Chaerophyllum bulbosum, Dorycnium pentaphyllum, Tetragonolobus siliquosus, Lathyrus latifolius.

Rostliny význačné pro Karpaty vůbec jsou: Equisetum maximum, polystachium, limosum, Phegopteris polypodioides, Pteris aquilina, Blechnum spicant, Aspidium spinulosum, lobatum, Cystopteris fragilis, Lycopodium selago, annotinum, Calla palustris, Melica uniflora, Nardus stricta, Carex leporina, echinata, remota, Goodenoughii, panicea, pallescens, silvatica, flava, Oederi, Luzula silvatica, multiflora, Lilium martagon, Allium ursinum, oleraceum, Polygonatum verticillatum, Paris quadrifolia, Colchicum autumnale, Veratrum lobelianum, Orchis maculata, globosa, sambucina, Gymnadenia conopsea, Listera ovata, Epipactis latifolia, palustris, Gladiolus imbricatus, Euphorbia platyphylla, amygdaloides, dulcis, Daphne mezereum, Phyteuma spicatum, Campanula latifolia, Crepis paludosa, Hieracium umbellatum, boreale, suecicum Fr., barbatum, Hypochoeris radicata, maculata, Filago germanica, Prenanthes purpurea, Senecio crispatus, Centaurea pratensis, Centaurea Javornikiensis, Cirsium eriophorum, rivulare, oleraceum, Carlina nigrescens, acaulis, Succisa pratensis, Lonicera nigra, Gentiana germanica, asclepiadea, Atropa belladonna, Scrofularia Scopolii, Digitalis ambigua, Origanum vulgare, Salvia verticillata, glutinosa, Stachys alpina, silvatica, Galeopsis versicolor, Betonica officinalis, Lysimachia nemorum, Pirola uniflora, minor, Ranunculus flamula, lanuginosus, Aquilegia vulgaris, Actaea spicata, Dentaria bulbifera, enneaphylla, glandulosa, Parnassia palustris, Drosera rotundifolia, Epilobium Dodonaei, Möhringia trinervia, Dianthus deltoides, Hypericum quadrangulum, Imatiens noli tangere, Circaea lutetiana, intermedia, alpina, Sanicula europaea, Hacquetia epipactis, Astrantia major, Pimpinella magna, Selinum carvifolia, Chaerophyllum aromaticum, hirsutum, Spiraea aruncus, filipendula, Rubus hirtus, Trifolum montanum, Anthyllis vulneraria, Astragalus glycyphyllus. Na nejvyšších vrcholech Karpat rostou: Potentilla aurea, Luzula maxima, Nardus stricta, Vaccinium myrtillus, vitis idaea, Aconitum napellus, Trientalis europaea, Homogyne alpina atd.

b) *Slezské Karpaty* sáhají od Trojačky až k Ortplanu, odkud vybočují odnože až k Bělsku. Nejvyšší vrcholy jsou: Beskyd neb Trojačka 949 m., Malý 1054 m. a Velk. Polom 1062 m., Magurka 1154 m. a Skalka 1085 m. Údolí Ostravice, Olsy a Visly rozdělují hory tyto na čtyři skupení: skupení Smrku 1334 m., skupení Lysé hory s Javorovým, skupení Velkého Stožku a Čantoryho a skupení Rovnice-Skalky s Ortplanem 996 m. Slezské Karpaty jsou útvaru křídového a skládají se z těšínského vápence a břidlice, věřovického pískovce a břidlice; na severu vyskytují se naplaveniny starší a novější.

Květena tohoto pohoří shoduje se s květenou Karpat moravských; mimo to rostou tu ještě: Aspidium aculeatum, Braunii, angulare, Athyrium alpestre, Lycopodium annotinum, inundatum Struthiopteris germanica, Orchis pallens, tridentata, Microstylis monophylla, Platanthera viridis, Anacamptis pyramidalis, Gymnadenia albida, Corallorrhiza innata, Iris graminea, Crepis praemorsa, Senecio subalpinus, Gentiana asclepiadea, Valeriana tripteris, Tozzia alpina, Veronica montana, Alectorolophus alpinus, Primula elatior, Trollius europaeus, Arabis Halleri, Lunaria rediviva, Myricaria germanica, Scheuchzeria palustris, Dictamnus albus, Andromeda poliifolia, Vaccinium uliginosum, oxycoccus, Geranium phaeum, Trifolium spadiceum. Na Baranii rostou: Athyrium alpestre, Phleum falax, Calamagrostis lanceolata, Eriophorum vaginatum, Salix silesiaca, Hieracium prenanthoides, aurantiacum, cernuum, Centaurea montana, Ranunculus nemorosus, Viola biflora, lutea, Empetrum nigrum.

4. Maršovy hory či Chřiby.

Maršovy hory či Chřiby, též Chřiběcí hory řečené, jsou prorvou řeky Moravy u Napajedel od Karpat odděleny a táhnou se na západě až k úvalu Svratky a Dyje, i lze je na tři části rozděliti: hlavní pásmo Chřibů, hřbet Hradiska a Větrníku, pak Ždánický les s vrchem Kobylou.

a) Hlavní pásmo Chřibů sáhá od hory Sudny u Napajedel až ke Kyjovu jsouc průměrem zvýší 458 m. Důležitější vrcholy těchto hor jsou: Brdo u Roštína 587 m., Hrad u Střílek 535 m., Králova Skála a Kominík u Velehradu, vrch s hradem Buchlovem 525 m., jižně pak hora Sv. Floriana u Bzence.

b) *Hřbet Hradiska u Větrníka* jde od dolního toku Hané až k vrchu Hradisku u Hvězdlic 514 m., Větrníku u Dražovic 390 m., Sv. Urbanu u Slavkova a Kopaninám u Vyškova.

c) *Ždánický les s vrchem Kobylou* odbočuje u Střílek od hlavního hřbetu směrem jihozápadním a má četné ploché hřbety, jako: Výhon u Židlochovic, Horu Růžovou u Hustopeče, vrch Kobylí u Polehradic 332 m., Nadanov v lese Kloboučkém 365 m.; jižní odnož s horou „Veselý“ 420 m. poblíž Kyjova svahuje se až do 220 m., a obmyká příkrými poloobloukovitými svahy bývalé Čejčské jezero. Význačny pro tuto krajinu jsou následující rostliny: Astragalus asper, Cytisus austriacus, leucanthemus, Oxytropis pilosa, Dorycnium pentaphyllum, Bupleurum tenuissimum, Seseli hippomarathrum, Spergularia salina, Glaux maritima, Plantago arenaria, Euclidium syriacum, Crambe tataria, Adonis vernalis, Globularia vulgaris, Teucrium scordium, Phlomis tuberosa, Sideritis montana, Linaria spuria, Orobanche major, Verbascum phoeniceum, Serratula heterophylla, Inula ensifolia, hybrida, Aster tripolium, linosyris, Scorzonera austriaca, purpurea, parviflora, Crepis rigida, Campanula sibirica, Schoberia maritima, Cynodon dactylon, Crypsis schoenoides, aculeata.

5. Polavské kopce.

Polavské kopce čnějí na jihu moravském a jsou otočeny dolinou řeky Dyje. Nejdůležitější vrcholy tohoto hřbetu jsou: Rosenštýn s rozvalinami hradu 457 m., Kotel 460 m., Děvín 546 m., Děvic 427 m. s rozvalinami prastarého hradu, Turold a hora Šebastianov u Mikulova 364 m. Hory tyto skládají se z vápenců útvaru bělojurského.

Význačny pro kopce Polavské jsou následující rostliny: Festuca valesiaca, Poa badensis, Allium flavum, falax, Iris pumila, Jurinea mollis, Scorzonera hispanica, Inula conyza, germanica, Oculus Christi, ensifolia, Leontodon incanus, Artemisia pontica, Linaria genistaefolia, Euphrasia lutea, Thalictrum collinum, Biscutella laevigata, Hesperis tristis, Alyssum saxatile, montanum, Erysimum canescens, Alsine setacea, fasciculata, Arenaria grandiflora, Dianthus plumarius, Viola alba, Dictamnus albus, Linum flavum, Seseli glaucum, libanotis, hippomarathrum, Orlaya grandiflora. Saxifraga aizoon, Sempervivum soboliferum, Sedum album, Dorycnium pantaphyllum.

IV. Vodstvo.

Morava a Slezsko vysýlají vody své ke třem mořím. Jen malá část vodstva toho spěje ku Vltavě a touto k Labi, příslušíc tedy k oblasti Německého moře; velká část řek teče do Moravy, jež vpadá do Dunaje a náleží k oblasti Černého moře; některé řeky východní Moravy a jižního Těšínska tekou do Váhu a tímto do Dunaje. Řeky severní Moravy a ostatního Slezska vtékají do Visly a Odry, které samy v těchto zemích pramení a náležejí tudíž k oblasti baltské.

Největší řeka vytčeného území jest Morava, kteráž na jižním svahu Kladského Sněžníka zvýší 1265 m. se prýští a na Mohelnici, Olomouc a Napajedly teče, posléze u Lanžhota zemi moravskou opouští. Přítoky Moravy jsou: Krupa, jež na hřbetu Salvízu, a Brana, jež na Hockšaru vzniká; Tisa, jež vyvírá na Vysoké holi ze tří pramenů a vpadá u Bludova do Moravy: u Zábřehu pije Morava Sazavu, pod Lošticemi Třebovku, u Olomouce Oskavu a Bystřici, u Kroměříže Bečvu (v Karpatech pramenící), u Kojetína Hanou, na vysočině drahanské pramenící, u Uher. Hradiště Olšavu, u Strážnice Velečku.

Mocným přítokem Moravy jest Dyje, která pramení západně od Pavlova u Stonařova ve výši 617·9 m. a teče Černickým rybníkem mimo Znojmo, přibírá u Bítova potok Želetavku, u Znojma Hradnici a Leskavu, u Lávy Pulkavu; tu mění Dyje svůj posavadní směr a teče kolem Polavských kopců, pak přibírá u Frlešdorfu potok Jevišovku, u Mušova Svratku a spojenou s ní Jihlavu a vtéká u Cáhnova na půdě rakouské do Moravy.

Jihlava pramení u vesnice Jihlavky na hranicích českomoravských ve výši 607 m., sbírajíc z odtoků několika rybníků své prameny, sesiluje se u města Jihlavy pobočkou Jihlavkou od Stonařova přitékající, u Kostelce pojí se s potokem Třešťským, u Třebíče potokem Staršenským, u Ivančic Oslavou, jež nedaleko Žďáru vyvírá, a Rokytnou, která vzchází z více potoku, od Mor. Budějovic, Rokytnice a Jaroměřic přitékajících.

Svratka vytéká z Černého bahna na jihozápadním svahu Žákovy hory a vzmáhá se u Jimramova přítokem Fryšavou, u Bystřice Říčkou, u Tišnova Loučkou, u Přízenic Svitavou, v městském lesíku na sever od Svitavy vyvěrající; tato zas pojí se u Blanska s Punkvou ze slují sloupských vytékající; pod Pouzdřany pak sama Svratka s Jihlavou se stéká.

K Váhu spějí tyto karpatské vody: potok Straný od Strany, Hrubý od Březové, Vlár od Makyty a Krátkovský od Star. Hrozenkova. Odra pramení na severním svahu Oderského pohoří, vzmáhá se potokem Libavským, Milovským a Luhou a přibírá potoky: Jičínku od Nov. Jičína, Husí od Fulneku, Sedlnici od Štramberka, Lubinu od Frenštátu a Příbora, Ondřejnici od Průšperka a Ostravici od Fridlandu, která vzchází ze dvou pramenů, z nichž západní „Bělá“ vyvírá na severovýchodním svahu Trojačky a Vysoké a východní „Černá“ na západním svahu Sulova ve výši 873 m., do Ostravice pak přitéká potok Čeladna a Moravka.

Opava vyvírá na hřbetu Hundsdorfském, Pradědu a Petrštýnu ze tří pramenů, které u Vrbna se scházejí. Největší přítok Opavy jest Moravice, jež prýští se v Kotlině mezi Vysokou holí a Májem zvýší asi 1150 m., ta přibírá potok Podélský od Rymařova přicházející a vpadá u Budišova do Opavy. Olšava vzniká na hranicích slezsko-haličských mezi horou Ochozditem a Velk. Gončarkou, spojuje se u Jablunkova s Lomnou, teče Těšínem a zmohutněvši potoky Stonavkou a Petrůvkou, vtéká do Odry.

Visla vyvírá na hoře Baranii ze dvou pramenů, pojí se s potoky: Czienkovem, Kopidlem, Brenicou a Bělou a teče vesnicí Vislou, Ustroněm a Skočovem k Strómienu.

V. Úvaly.

V markrabství moravském prostírají se tři značnější úvaly.

1. *Horní úval Moravy* táhne se od Bludova nad Zábřehem až k Napajedlům; půda jeho jest dosti žirná.

2. *Dolní úval Moravy* sáhá od Napajedel až k ústí téže řeky při Dunaji a skládá se na povrchu z naplavenin novějších a ve spodních vrstvách z naplavenin starších. V dotčeném kraji na lesy bohatém vyskýtá se hojnost vzácných rostlin, jako: Equisetum hiemale, Festuca vaginata, Agrostis interrupta, Carex nutans, Scirpus uniglumis, Hydrocharis morsus ranae, Stratiotes aloides, Sagitaria sagitaefolia, Gymnadenia conopsea, Orchis militaris, laxiflora, incarnata, Leucojum aestivum, Iris sibirica, spuria, Thesium humile, Hieracium setigerum, Pulicaria dysenterica, Achillea asplenifolia, Thymus angustifolius, Onosma echioides,

arenaria, Clematis integrifolia, Plantago arenaria, Herniaria hirsuta, Dianthus diutinus, Eryngium planum, Rosa vestita.

3. *Úval Dyje a Svratky* táhne se od úpatí českomoravské vysočiny podél toků Dyje, Svratky a Jihlavy a odděluje vysočinu tuto od Chřibů a Polavských kopců.

Od horního úvalu Moravy odbočuje u Kojetína směrem západním až k Vyškovu požehnané údolí Hané, lemované nízkými pahorky vysočiny drahanské a hor Chřiběcích. Ve Slezsku nachází se malý úval Opavský.

VI. Poměry zemědělské.

Morava má 2,169.546 hektarů, z kterých připadá 1,149.000 hektarů na půdu ornou, 15.501 hektarů na vinice, 200.539 hektarů na louky a zahrady, 223.272 hektarů na pastviska a 576.508 hektarů na lesy, 120 hektarů na zahrady polní a zbytek na bažiny a pustiny.

Ve Slezsku náleží 236.055 hektarů půdě orné, 37.074 hektarů zahradám a loukám, 59.326 hektarů pastviskům, 165.294 hektarů lesům, a 3·2 $^0/_0$ půdy leží ladem.

VII. Podnebí.

Podle dosavadních zkušeností vůbec nabytých pozorováním teploty v různých výškách lze ovšem jen prozatímně vytčené území na pět různých skupenin rozděliti.

1. *Moravskoslezské Sudety.* Průměrná roční teplota na temenech jest asi + 1·25° C., v nižších dolinách + 7·66° až + 8·27° C., v nízkém Jeseníku a v pohoří Oderském jest průměrná roční teplota asi + 6·25° C. Větry tu vanou severo- a jihozápadní.

2. *Moravskoslezské Karpaty.* Průměrná roční teplota jest v údolích + 7·75° C., na stráních a hřbetech jen as + 3·75° C., největší průměrná teplota jest v Nov. Jičíně + 8·16° C., v Těšíně + 7·95° C. a v Bystřici p. H. + 7·88° C., v Karlovicích však jen + 6·64° C.; tu bývá i největší počet dešťů z celého území. Převládají tu větry severo- a jihozápadní.

3. *Vysočina českomoravská* má průměrnou roční teplotu + 6·16° C., vyjmouc jen pahorkatinu znojemsko-želetickou, jejíž průměrná roční teplota jest + 8·85° C.; střední stav tlakoměru jest 715·5 mm. a střední roční množství pršek 615·75 mm. Větry obyčejné tu jsou severozápadní a jihovýchodní.

4. *Moravská rovina* má průměrnou roční teplotu 8·72° C. Místa Hrušovany, Hevlín a Pernhofen mají nad 9° C., kdežto jiná místa téže zeměpisné šířky v dolním úvalu řeky Moravy pro bahnitou a valně za-

lesněnou půdu jen 8·6° C. průměrné roční teploty mají. Střední stav tlakoměru jest 742·1 mm., střední roční množství pršek 539·25 mm. Největší množství pršek mají Hranice 691·8 mm. a Přerov 631·9 mm., nejmenší Prostějov 400 mm. Brno má průměrnou roční teplotu + 8·71° C., roční množství pršek jest 529·53 mm., střední stav tlakoměru 741·85 mm. Podnebí hor Chřiběcích a kopců Polavských shoduje se téměř s podnebím roviny moravské.

5. *Slezská rovina* má průměrnou roční teplotu + 7·2 až 8·1° C.; žně se tu začínají o 3 neděle později než ve skupině předešlé.

I. Oddělení.

Cryptogamae, Tajnosnubné.

Rozplozují se výtrusy, t. j. jedno- neb vícebunečnými ústroji, jež bezpohlavně se vytvořují a zárodku nemají.

I. Třída. Cryptogamae vasculares Brongniart. Tajnosnubné cévnaté.

Z výtrusu povstává generace pohlavní jakožto listovitý prokel, nesoucí ústroje pohlavní; ze zúrodněného vajíčka vzejde rostlina mající svazky cévní, stonek, listy i kořeny. Na ní se tvoří výtrusy v tobolkovitých výtrusnicích (sporangiích).

Řády:

1. Výtrusnice stopkaté, v kupky na žilách a žilkách rubu listu sestavené (buď nahé neb šupinovitou ostěrou přikryté) a kolmým kroužkem opatřené. Výtrusnice jednopouzdré, kruhovité, nepravidelně příčmo se natrhující, bez mrštníků. Výtrusy četné kulovité neb hranaté. Oddenek šupinatý, listy statné spodinové, z mládí hlemýžďovité svinuté. **1. Polypodiacae R. Br.**

2. Oddenek krátký, listy dva, z mládí přímé, řapíky srostlé, hořejší plodonosný, přetvořený, druhý jalový. Výtrusnice bez kroužku, po obou krajích neb na úkrojcích přetvořeného řapíku seřaděné a do tkaniva jeho ponořené, zakulatělé, jednopouzdré, do polou dvojchlopně pukající. Výtrusy hranaté bez mrštníků. **2. Ophioglosseae R. Br.**

3. Oddenek plazivý, lodyha i větve rýhované, duté, příčnými přihrádkami v články oddělené, listy v přeslenech v zubaté pošvy srostlých. Výtrusnice vnitřní, podélnou štěrbinou pukající, po 4—7 na spodní straně stopkatých štítků obyčejně šestihranných, sestavených v konečnou homolovitou jehnědu. Výtrusy četné elliptické ke dvěma na konci širším mrštníkům přirostlé. **3. Equisetaceae D. C.**

4. Stonek plazivý, vidličnatě dělený, listnatý. Výtrusnice stojí po jedné dole na vnitřní straně neb v samém úžlabí listů přísedlých, často v listeny přeměněných, nepravý klas činících, jsou jednopouzdré, dvojchlopně pukající, s četnými drobnými výtrusy neb 3—4 chlopné, s 3—4 velkými výtrusy. **4. Lycopodiaceae D. C.**

5. Plazivé, bahenní neb ve vodě vzplývající rostliny, s pněm rozvětveným. Výtrusnice jednopouzdré, dvojí, větší obsahují po 4 makrosporách, menší chovají četné mikrospory. **5. Rhizocarpeae Bischoff.**

1. Řád. Polypodiaceae R. Br. Osladičovité.

Rody:

A. Kupky plodní bez ostěry, někdy ohnutým krajem listovým přikryté.

1. Kupky plodní čárkovité, podél hřbetu žil postavené. *1. Gymnogramme.*

2. Kupky plodní okrouhlé.
   a) Řapík do osy vkloubený, jizvy působící. *2. Polypodium.*
   b) Řapík do osy nevkloubený, vysoko vzhůru šupinami posazený. *3. Phegopteris.*
   c) Kupky obklíčené kalíškovitými, po kraji rozdřípenými obaly. *4. Woodsia.*

B. Kupky plodní ostěrou, někdy jen z mládí vyvinutou, přikryté.

1. Kupky plodní a ostěra čárkovité, rovnoběžné s okrajem listu.
   a) Listy plodné a neplodné stejnotvárné, kraj listu ohrnutý, úzký, mázdrovitý, brvitý. *5. Pteris.*
   b) Listy plodné a neplodné různotvarné, ostěra mezi krajem a střední žilou úkrojku listového vyniklá. *6. Blechnum.*

2. Ostěry vyniklé z postranních žilek listu neb jeho úkrojků. Listy plodné i neplodné dosti stejnotvarné.
   a) Listy nedělené.
      α) Listy čárkovité, kupky plodní příčně ku vřetenu listu postavené. *7. Siolopendrium.*
   b) Listy dělené.
      α) Kupky plodné a ostěry čárkovité neb podlouhlé, dle délky z postranních žilek vyniklé. Plévy na řapíku tuhé, mřížované. *8. Asplenium.*
      β) Ostěry okrouhlé neb ledvinovité, volné, v jediném bodu na žilce listu připevněné. *9. Aspidium.*
      γ) Ostěry okrouhlé, vejčitě podlouhlé neb podkovovité, podélně z postranních žilek vyniklé. Plévy ohebné. *10. Athyrium.*
      δ) Ostěry vejčité, na spodině kupky plodní, obloukem na žilku kolmým připevněné. *11. Cystopteris.*

ε) Kraje plodních listů zcela až ku střední žíle dolů svinuté, kupky, zvláštní ostěrou opatřené, zcela obalujíce.
12. Struthiopteris.

1. Gymnogramme Desv. Kapraď psací.

Kupky plodní podlouhlé neb čárkovité, na vedlejších žilách postavené i se spodinou listu jemnými plévami četně posázené. Výtrusy čtyřhranně kulovité. Rapík nečlánkovaný.

1. Gymnogramme Marantae Mett. (Kapraď psací.) Listy dvakrát zpeřenosečné, čárkovité neb podlouhle kopinaté, tupé, na líci tmavozelené, lysé, na rubu z mládí bělošedými, posléz rezavěhnědými plévami hustě posázené, tuhé, kožovité; řapík tuhý, lesklý, hnědočervený, často zprohýbaný, dlouhými, bledými šupinami posázený. Oddenek plazivý, rozvětvený, červenohnědými šupinami porostlý.

Listy 0·10—0·30 m. vysoké, na rubu šupinaté.

♃ Červenec, září. Na hadci. V údolí Jihlavy u Mohelna s Asplenium serpentini a A. ruta muraria (Roemer), v údolí Nedvědičky, u Spáleného mlýna poblíž Pernštýna 1884; nejsevernějši to posud na Moravě známé naleziště této jižní mnou nalezené rostliny.

2. Polypodium Tourn. Osladič.

Kupky plodní sedí na konci pobočních žil, kraje listu nedosahujících. Oddenek krátkočlenný, šupinatý.

2. P. vulgare L. (O. obecný.) Listy podlouhle kopinaté, chobotnatě peřenodílné, kožovité, lysé, úkrojky podlouhlé, širokou spodinou přísedlé, ke konci zúžené, slabě vroubkované. Kupky zlatožluté, později hnědé, v řadách na rubu horních úkrojků. Oddenek tlustý, plazivý, krátkočlenný.

Listy 0·08—0·40 m. v. Oddenek s dvouřadými jizvami listovými, sladký.

♃ Srpen—říjen. Lesy, štěrbiny skalní, na kořenech stromů. V rovině roztroušen hojněji v pahorkatině a předhořích, někdy i ve vysokých horách. Odrůdy:

a) genuinum mihi. Úkrojky listů na konci zúžené a zahrocené neb stejně široké a na konci zaokrouhlené.

V okolí Brna hojně: Kartouzy, Adamov!, Vranov, Blansko!, Něm. Kynice, Letovice!, údolí Bítyšky (Niessl), Obřany, Ochoz, Mal. Bukovinka, Sv. Antoníček, Řečkovice, Kuřim, Tišnov, Boskovice, Obora u Mlatkova, Štěpánov, Rudka, Bystrc, Jundrov, Písárky, Kohoutovice, Střelice, Pavlovice, Šardičky; Náměšť (Schwöder), Hrubšice, Znojmo, Morav. Budějovice, Jaroměřice!, Star. Hobzí, Vranov (Oborny), Vanov, Urbanov, Velk. Meziříčí, Petrovice, Zubštýn a Špitalský les u Bystřice p. P., Chudobín. V Prostějovsku: na Skalici, na Zlechově, v Plumlovské oboře, na Obrově noze u Otaslavic, na stráních podél Okluky, ve Žbanovském žlebě, na Star. Plumlově (Spitzner), Hostýn, Javorník Kelský; Rusava (Sloboda)!, Vsetín (Bubela)!, Nov. Jičín (Sapetza)! Na Velké u Star. Hamrů, Domašov, Guntramovice, Budišov, Hrubá Voda, Šternberk, Bradlo u Něm. Libavy, Rejhartice, Ohrenberk u Bukovic, Hanušovice, Koldštýn. Ve Slezsku: Gräfenberk, Frankenov (Milde), Lípová, Frývaldov!, Waldenburg (Oborny), Vítkov, Hirnich u Nov. vsi, Vítberk, Pohoř, hojně u Oder, tam skoro ve všech lesích. V Jeseníku: Petrštýn (Milde)!, Keilig, Uhuštýn.

b) auritum Willd. Nejdolejší úkrojky na hořejší, řídčeji i na dolejší polovici listu ušaté.

Gräfenberk (Milde), horské lesy u Holby (Oborny), Petrštýn.

3. Phegopteris Mett.

Kupky podlouhle okrouhlé, na konci žil pobočných, kraje listu dosahujících postavené, řapík nevkloubeu.

3. Phegopteris polypoides Fée. (Polypodium phegopteris L. O. bukovinný). Listy trojhranně vejčité, dlouze zahrocené, jednou zpeřenosečné, obak chlupaté, na okraji brvité; řapík vysoko vzhůru nahnědlými šupinami posázený; lístky podlouhlé, hluboce protisečné, rozšířenou spodinou srostlé, dva nejdolejší obyčejně dolů sehnuté, oddálené, úkrojky tupé slabě vroubkované. Kupky skorem na okraji postavené. Oddenek dosti tlustý, plazivý.

Listy 0·15—0·30 m. v., hebké, světlozelené, skoro střelovité.

♃ Červenec—září. Vlhké lesy, prameny, skuliny skalní. Roztroušen v pahorkatině, hojně v horách, zde až do výše 1430 m. Na cestě z Adamova do Outěchova (Makowsky), Marýš u Slavonic, vzácná v údolí Hradnice (1878), u Znojma (Oborny). Roztroušen v českomoravském pohoří: Žákova hora (Hitschmann)!, Zvole, Hor. Rožinka, Ochoza a j. u Nov. města, les Kozlovka u Fryšavy, Cikhaj, Herálec, Žďár, Jimramov, četně na Starkovu a j. m. u Nov. Jimramova, Javorek. — Star. město!, Koldštýn!, Přemyslov, Winkelsdorf!, Wiesenberg!, Supí hory u Hanušovic (Paul), Trausnic u Petrovic, hojný u Vel. Losína, Bukovice, Něm. Bohdíkov, Pusté Žibřidovice, Velvice, Raškov, Pradědův les, Vlaské, Mal. Morava, Zlatý potok, Klepáčov, Teplice, Chrástice, Hynčina, Stříbrnice, Černý pohon, Černý vrch, Dreistein, les u Šleglovy studénky;, les u Císařské boudy, horní údolí Tisé, Křemenný příkop, Janovice, hojný u Rymařova, Jamrtice. Hojně v Karpatech: Lesy, kolem Javorčí, Poschlá, na Hostýně (Sloboda)! řídčeji v lesích Bystřičky u Vsetína (Bubela), Smrk u Čeladny, Obora u Hukwaldů, Star. Hamry (Sapetza), Fridland, Rožnov, údolí Bystřice a j. m., v Beskydách (Oborny), Lopeník (Holuby), Javorník Kelský, Horní Bečva, Frenštát, Velk. Kunčice, Velk. Karlovice, Trojačka, Gavalčanské a Samčanské hájemství poblíž Salajky, Skalka a údolí Vasy u Ostravice; hojně v lesích horní Odry, jako kolem Střelné a Detřichova (Oborny). Ve Slezsku: Gräfenberk, Frývaldov, Adolfovice, stráň Černého příkopu, Drehberk, Červený Vrch, Mal. Morava; Karlovská studénka (Niessl), Karlstál, Ludvíkov!, Buchbergstál!, Vidlice, Einsiedel, Tomášov (Spatzier), Reivíz, les Hajnovna u Krňova, Mösnig a Raden (Haslinger), Stodolový žleb a na j. m u Oder, Loučky, Gruník, Lukšinec a Ostrá u Malenovic, Pržno, Moravka, Urbaška, Kalužné a les u Chočů poblíž Slaviče, Ptačinky u Střední Lomné, Upas u Lomné, Jablunkov, Vrbno, Wolfsseifen; Leiterberk (Oborny), Stráň mechová, Praděd, Česnekový příkop, Děd, Medvědí hřeben, Červený vrch, Hole studénková.

4. Ph. dryopteris Fée. (Polypodium dryopteris L. O. doubravní). Listy široce trojhranné, zřetelně trojené, dvakrát zpeřené, lysé; řapík dlouhý, žlutavý na spodině šupinatý; lístky 1—2krát zpeřené, hořejší úkrojky srostlé, klínovité, ušty skorem stříčné, tupé, slabě vroubkované. Kupky plodní vždy oddělené, červenohnědé. Oddenek tenký, plazivý, leskle černohnědý, jeho kůra hladká.

Listy 0·15—0·30 m. v., světlozelené, outlé.

♃ Červen—srpen, Stinné lesy, skály, zdi, staré, zpráchnivělé kmeny. V pahorkatině a horách až do výše 1500 m. dosti rozšířen. V okolí Brna: Adamov, Letovice, mezi Ostrovačicemi a Popůvkami (Niessl), Cinzendorf, Kuřim, Tišnov, Ochoz, Kanice, Bilovice, Vranov, Blansko, Boskovice, Kunštát, Střelice, okolí Břeclavi. Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), Údolí ledové u Vranova, údolí Dyje u Hardeku, Nový Hrádek, Devět mlýnů, Nesechleb, údolí Jaserky u Lukova a v údolí Hradnice u Znojma (Oborny). Vilémovický žleb u Třebíče (Zavřel). Uhelný vrch, Spálený les a Maryš u Slavonic (Oborny), Panský mlýn, Vrbové hory, les Špitálský a Šatzberk u Jihlavy (Pokorny), Telč, Krahulčí, Dobrá Voda, Javořice, Vel. Meziříčí, Balín, Raděnice, Byšovec, Dvořiště, Zubštýn a Špitálský les u Bystřice, Holotín u Chudobína, Mirošovská stráň u Zvole, Vitochov, Ochoza u Nov. města, Rychtářův les u Vlachovic, Fryšava, Žákova hora, Kadov, Žďár, Neudek, Jimramov, Starkov u Nov. Jimramova, Petrovice, Maršíkov, Bukovice, Vel. Losín, Nov. ves, Bohdíkov Něm., Pusté Žibřidovice, Ludvíkov, Rejhartice, Velvice, Raškov, Pradědův les, Vlaské, Mal. Morava, Zlatý potok, Teplice, Křemenný příkop, Klepáčov, Wiesenberk, Rejhotice a j. m. v údolí Tisé; Šumberk (Paul), Star. město, Černý hon, Černý vrch u Hynčiny, Hajmrlov, Koldštýn, Dreistein, Šleglova studénka. Ve východní Moravě: Lopeník (Holuby), Javořina, Říčka u Bystřice, Javorník Kelský; Hostýn, Rusava, Rožnov (Sloboda)!, zde skoro ve všech lesích, Křížový; lesy u Poschlé a Bystřičky u Vsetína (Bubela), hojně u Velk. Karlovic, Horní Bečva, Star. Zubří, Vysoká, Salajské hájemství, Velká u Star. Hamrů, Ostravice; Fridland a Podštát (Reissek)!, Nov. Jičín (Sapetza)!, Střelná a údolí Bystřice (Oborny). Ve Slezsku: Blogotice, Koňská, Vendrin, Ustroň (Milde), Lysá hora (Oborny), zde ještě poblíž temena, Ostrá u Malenovic, Jablunkov. Četně v údolích a vyšších polohách hor Jesenických: Karlovská studénka (Niessl), zde obecný, Vrbno, Ludvíkov, Mal. Morava; Hradec, Vigštejn, Spachov, Buchberkstál, Breitenov, Kronsdorf (Spatzier). Hajnovna u Krňova, Mösnig, Raden (Haslinger), Lípová (Zlá stráň atd.), Tomášov, Drehberk, Fuhrmannštýn, Červený Vrch, Uhuštýn, Keilig, svahy Dědu a Medvědího hřebene.

5. Ph. Robertianum Fée. (Polypodium Robertianum Hoffm. O. vápenný). Listy vejčitě trojhranné, skorem trojené, dvakrát zpeřené i se řapíky žlaznato-chlupaté; lístky dlouze přihrocené, úkrojky střídavé s okrajem na rub ohrnutým, nejdolejší dva úkrojky menší než ostatní část listu; ušty čárkovité u předu vroubkované. Kupky plodní sblížené, posléz splynulé. Oddenek neleskle hnědý, s kůrou se sloupající.

Listy 0·30—50 m. v., tuhé, matněji zelené, řapíky tužší než u před.

♃ Červenec, srpen. Skály vápené, horské lesy, zdi. V rovině i předhoří pořídku. V okolí Brna rozšířen: Zdi Špilberku (Uechtritz a Niessl), hojně u Adamova, Josefova, v údolí Sloupském a Punkvy (Niessl), Bilovice, Suché údolí a j. m. u Ostrova, Holštýn; Boskovice (Uechtritz), Náměšť, Mohelno (Roemer), údolí Dyje u Devíti mlýnů, Hardek, Vranov (Oborny), městské zdi u holešovského zámku (Sloboda). Ve Slezsku: Dolní Lípová, Einsiedl, Supíkovice, před Reivízem a kolem Ustroně (Milde), v průkopu na silnici mezi Zuckmantlem a Heřmanicemi.

4. Woodsia R. Br. Woodsie.

Kupky plodní okrouhlé, obklíčené článkovitými chloupky, pod kupkou rozprostřenými a po kraji rozdřípenými.

6. W. ilvensis R. Br. (Acrostichum ilvense L. W. skalní). Listy podlouhle kopinaté, jednoduše zpeřené, na rubu i s vřetenem a řapíkem, četnými chlupy a šupinami posázené, lístky ze široké spodiny podlouhlé, hluboce protisečné, 8—12 jařmé, skorem stříčné, úkrojky podlouhlé, slabě vlnité, vroubkované, na kraji plodonosném ohrnuté. Oddenek krátkočlenný, s hustým chumáčem listů.

Listy 0·05—0·15 m. v., špinavě světlozelené.

♃ Červenec—září. Štěrbiny a stráně skalní. Velmi řídká. Na úpatí rulových skal „Zaječího skoku“ u Jihlavy (Neumann). Dle Mükusche na skalách „Vysokého pádu“ u Waldenburka a dle Heina též na Studénkové holi směrem ku Koperníku.

7. W. hyperborea R. Br. (Polypodium hyperboreum Sw., W. horská). Listy čárkovitě podlouhlé, zpeřené, sporými šupinkami posázené, posléz skorem lysé, lístky 4—8 jařmé, často střídavé, dolejší vejčitě deltovité, nejhořejší vejčité, protisečné s přiokrouhlými, plochými, k dolejšku klínovitými, slabě vykrajovanými úkrojky. Oddenek s četnými šupinami a chlupy.

Listy 0·30—0·60 m. v., tmavozelené.

Skály horské, velmi pořídku. V Jeseníku: na svoru ve Velk. kotlině u Sněhových děr poblíž naleziště Aspidium lonchytis (Uechtritz sen. a Heuser 1853, Milde 1854).

5. Pteris L. Hasivka.

Kupky plodní čárkovité, na okraji listů postavené a z mládí tenkou blánitou z okraje listů vyniklou ostěrou a ohrnutým mázdrovitým krajem listů zastřené, později prosté.

8. Pteris aquilina L. (H. obecná, orličí). Listy široce trojbranné, skoro trojené, na rubu neb obak roztroušeně srstnaté, řapíky dlouhé, tuhé, žlábkovité, přezimující skoro rovnovážně odstálé, lístky podlouhlé, peřenodílné, s dlouhým, tupým celokrajným uštem, úkrojky

podlouhlé neb trojhranné s krajem ohrnutým, vykrajovaně vroubkované. Oddenek tlustý, dlouhočlenný, plazivý.

Listy 0·60—2·50 m. v., tuhé, kožovité, řapíky i s žilami lysé a bílé, na průřezu se znamením kříže neb dvojitého orla.

♃ Červenec, srpen. Suché lesy, vřesoviny, pastviny, meze a role hornatějších míst, zde hojná, v pahorkatině roztroušena. V okolí Brna: Babí lom u Lelekovic, Habrovany, Andělka a Vísky u Letovic, Veveří, Ostrovačice (Niessl), Sedlec a Jindřichov u Náměště (Roemer), kolem Slavonic: Sicherské rybníky, Marýš, Rudolec, Radíkov, Valchinov, Star. Hobzí, Údolí ledové a Bratovský les u Vranova (Oborny), Obecný les u Olší, Dobrá Voda, rybník Velk. Pařezitý a j. m. u Řasné. V okolí Jihlavy: Kostkův mlýn, mezi Altenberkem a Širokými dvory, Špitálský les u Počátek (Pokorny), les u Obory poblíž Stříteže, Vesna, údolí Nedvědičky u Pernštýna, Dvořiště, Chudobín, pole a Ochoza u Nov. města, Tři studně, Sklené, Maršovice, Studnice, mezi ovsem pod Starkovem u Nov. Jimramova, Javorek, Borovnice. Pod Bukem v sečích houfně a na Žákovci u Kobelniček (Spitzner), Sv. kopeček u Olomouce (Makowsky), Červený vrch a Höflerberk u Velk. Losína, Štolnhava, Nová ves, Wiesenberk, Raškov, Pradědův les. Ve východní a jihovýchodní Moravě: les Bzínek a za nádražím u Bzence (Bubela), Stránsko u Strany, Hradišov u Pulčína, Pozvolnický les a j. m. u Zděchova; Rusava (Sloboda), roztroušen u Vsetína (Bubela), Hostýn, Vysoká, Radhošť (Makowsky), Hranice (Vogel), Nov. Jičín (Sapetza), Javorník Kelský, na Kotarech, Hošťalkov, Johanovské kopce, u Karolů podél údolí Červinkova, Cáb, Dušná, Mal. Bystřice, louky u Velk. Kunčic, Frenštát, Panský kopec, Las a Úvěz poblíž Star. Zubří, Kozinec a Karlův kopec u Rožnova, zde též na polích mezi ovsem, Černá hora; Fridland, okres lipnický (Oborny), Střelná (Burghauser), údolí Bystřice (Oborny). V hornatějších polohách Slezska a též v horách Jesenických dosti rozšířena: Butosonka, na západním svahu Lysé hory, Moravka (les Sviňorka atd.), u Slaviče, hojná u Jablunkova; v Těšínsku (Zlík), v okolí Ustroně jedinci na 2·2 m. v. (Milde), Krňov, Opava, Hradec, Odry (Spatzier), Vítkov, Frývaldov, Červený vrch; Velk. kotlina (Uechtritz).

6. Blechnum L.

Listy plodné velmi úzké, s neplodnými různotvarné. Kupky plodní na pobočných žilách, ostěrou čárkovitou s krajem listu rovnoběžnou, mezi tímto a střední žilou úkrojku vyniklou, vně zastřené.

9. Blechnum spicant With. (Osmunda spicant L. Kapraď různolistý). Listy široce kopinaté, hluboce peřenodílné, neplodné rozložené, s úkrojky sblíženými, kopinatě čárkovitými, krátce přihrocenými, nahoru zkřivenými, širokou spodinou přisedlými s okrajem úzce ohrnutým, celistvým, jich řapíky krátké; plodné přímé s úkrojky čárkovitými, oddálenými, s řapíky dlouhými a vřetenem červenohnědým. Kupky plodní čárkovité, blíž kraje listového.

Listy 0·25—0·45 m. v., kožovité, světlozelené, v chomáčích, listům osladiče obecného podobné.

♃ Červenec—září. Vlhké lesy horské zvýší nad 1300 m., v českomoravském pohoří, v Beskydách a horách Jesenických rozšířen. Na Babím lomu poblíž Vranova (Tkany), Rychtářův les u Sklené. — Řídce a bez plodných listů v lesích u Střelné (Oborny), lesy u Hor. Bečvy (Makowsky), bahnitá místa v Lasu poblíž Rožnova; hojněji u Star. Hamrů (Sapetza), Hutěnský les, na Velké na cestě k Smrku, Klín, Smrk; Kněhyně poblíž Fridlandu (Oborny). Annaberk (Grabowski), Kladský Sněžník (W. Fl.), svah jeho ku Stříbrnicím, svah Šosskammu a Hole studénkové k Annaberku, Frant. myslivna, Teplice (Oborny). Ve Slezsku: Lysá hora (Makowsky), Lukšinec a Lubno na úpatí Lysé hory (Oborny), Moravka, Urbaška a j. m. u Slaviče; u Těšína (Zlík), u Ustroně (Milde), Hockšar, Vidlice, Waldenburg (Spatzier), Červený vrch, svah u Tomášova (Paul), Reivíz, Velk. kotlina (Oborny), Gräfenberk (Milde), Frývaldov; Karlovská studénka ve výši 1000 m. (Niessl), Stráň mechová, Opava pod Ovčírnou.

7. Scolopendrium Sw. Bindas.

Kupky plodní čárkovité, po dvou splynulé, šikmo ku střední žíle postavené, s ostěrami proti sobě otevřenými.

10. Scolopendrium vulgare Symons. (B. obecný). Listy široce čárkovitě kopinaté, zahrocené, nad spodinou srdčitou často houslovitě súžené, s okrajem nepatrně vlnitým; řapíky krátké, na rubu střední žíly i s řapíkem, úzkými plévami posázené. Kupky plodní široce čárkovité.

Listy 0·20—0·30 m. v., lysé, oddenek vystoupavý.

♃ Červenec—září. Stinné kamenité horské lesy a štěrbiny skalní, pořídku. V Pustém údolí při vzchodu na Macochu, 1853 (Makowsky), dosti hojný na nepřístupných stěnách skalních proti výtoku Punkvy (Niessl), úklony mezi Švýcarnou a Býčí skalou, poblíž Asplenium viride a Cimifuga foetida (učitel Kratochvíl 1866). V Suchém dolu a na stěnách skalních poblíž Ostrova.

8. Asplenium L. Slezinník.

Kupky plodní čárkovitě podlouhlé, ostěry z pobočných žil listů neb jich úkrojků, zároveň s kupkami plodními vyniklé. Plévy řapíku tuhé, ztloustlými stěnami buněk mřížované; řapík s 1 neb 2 okrouhlými svazky cévními.

a) Pinnatisecta Mild. ampl. Listy peřenodílné, kratší, řídčeji stejné délky se řapíky, přezimující dolejší lístky nejdelší. Ostěra čárkovitá.

11. A. adiantum nigrum L. (S. černý). Listy trojhranně kopinaté dlouze zahrocené, 2—3krát zpeřené, lysé, řapíky žlábkovité, delší než list, na rubu kaštanové, na líci zelenavé, lístky střídavé, dolejší vejčitě kopinaté, řapíkaté, lístečky opak vejčité neb klínovité, z předu ostře pilované. Ostěry celokrajné neb vykrajované, bělavé. Oddenek šikmý četnými kořínky a ztloustlými zbytky listů pokryté.

♃ Červenec—září. Skalnatá místa, kamenité stráně lesní.

Listy 0·15—0·30 m. v., řapíky přes polovic černohnědé, oddenek tlustý, krátkočlenný.

a) lancifolium Heufler. Listy úzce kopinaté, dlouze zakončité, 2—3krát zpeřené, kožovité, slabě hedbávitě lesklé, přezimující lístečky vejčité, jen k dolejšku klínovité, se zuby vejčitými ostře zahrocenými.

Pořídku: V hustých lesích na severním svahu, na cestě z Adamova do Olomúčan (Niessl), Baudenberk u Krumperku s Aspl. serpentini (Oborny), na horách Kyvnačce a Solanu (Vogl), u Vsetína, v novější době však více nenalezen (Bubela), vrch Ostrý u Lyšné ve Slezsku (Zlík).

b) serpentini Tausch. Listy krátce zakončené, na líci mdlé, bylinné, nepřezimující, obyčejně delší řapíka, lístečky podlouhle vejčité, od polou klínovité, vroubkované neb pilovité se zuby trojhrannými tupými neb krátce zahrocenými.

Pořídku, na hadci: Mohelno (Roemer), v údolí mezi Pernštýnem a Rožinkou (Dr. Schwippel), hojně v lese poblíž Obory u Stříteže, údolí Nedvědičky u Pernštýna; hora Žďár u Rudy na řece Moravě a Baudenberk mezi Krumperkem a Raškovem v sev. Moravě (Oborny), hojně na skalách v Raškovském lese u Raškova.

12. A. ruta muraria L. (Routička zední). Listy vejčitě kopinaté neb trojhranně vejčité, dva- až třikrát zpeřené, tmavozelené, lístky dolejší vejčitě okrouhlé, lístečky kosníkově opakvejčité neb podlouhle vejčité až půlměsíčité, zpředu vroubkovaně zubaté. Ostěry úzké, bělavé, po kraji třepenité. Kupky posléz splynulé.

Listy 0·03—0·15 m. v., v chomáčích, řapíky zelené, jen nejdoleji hnědé.

♃ Červenec—září. Skály, zdi, jmenovitě na vápně.

a) Brunfelsii Heufl. Listy 0·06—0·07 m. v., špinavě zelené, lístečky kosníkové, tupounké, vroubkovaně zubaté.

Nejobecnější tvar, v rovině i pahorkatině rozšířený. V kraji brněnském: Špilberk, Hády, skály Slatinské, Adamov, Blansko, Lažánky, Tišnov (Niessl)!, Bilovice, četně u Býčí skály a skorem všude v Josefovském žlebě, Křtiny, Jedovnice (Spálený mlýn, Zpropadání a j.), Ostrov, Holštýn, Letovice, údolí Rokytné, Studénka panny Marie a Sv. Florianek u Krumlova, Leskoun; Lednice, Polavské! a Mikulovské kopce! (Niessl), údolí Hradnice u Znojma, údolí Dyje od Milfronu až k hradu Rakous v Dol. Rakousích (Oborny), Náměšť a na hadci u Mohelna (Roemer), Jihlava (Pokorny), Zubštýn u Bystřice, Chudobín, Žďár. U Prostějova: ve skulinách hradební zdi v městských sadech, v Plumlovské oboře na zídkách, u polní cesty u Kobeřic (Spitzner). Ve východní Moravě: Rusava! zříceniny Obřany! a Lukov, skály a městské zdi v Holešově (Sloboda), Nový Jičín! (Sapetza), Kotouč u Stramberka, Hrad u Star. Jičína, Skalka u Hranic, Helfenštýn u Týna. Sem patří též některé z následujících výčtů: zřícenina Buchlov, Vsetín! a Halenkov! (Bubela), Šumberk (Paul)! Ve Slezsku: u Buchelsdorfu a Tomášova (Niessl)!, u Krňova!, Javorníku, Friedberku! a Opavy (Spatzier).

b) multicaule Presl. (pseudo-serpentini Mild. cuneifolium Čelak.) Listy 0·15 m. v., úzce kopinaté, lístečky prodlouženě kosníkové, úzce klínovité, skoro dvakrát větší na délku než na šíř, zpředu hluboce vroubkované neb zubaté.

Hády u Brna (Niessl), Bilovice; na prahorní břidlici hlinité v údolí Dyje u Hardeku (Oborny), Dolní Lípová ve Slezsku (Milde).

c) brevifolium Heufl. Lístečky široké, uťaté, hřebenitě zubaté. Štěrbiny a skály hadcové u Mohelna (Roemer), na vápně u Býčí skály poblíž Adamova (Theimer).

d) leptophyllum Wallr. Listy vejčité neb vejčitě kopinaté, třikrát peřenodílné, 0·13 m. dlouhé, lístky zpříma odstálé, lístečky úzce kosníkově kopinaté, slabovroubkovaně zubaté, dlouze řapíkaté.

Rovnica u Ustroně (Nagel), zřícenina Brníčko u Rohle (Bittner).

e) Matthioli Casparini. Lístečky zhusta širší než u a), zpředu zaokrouhlené, celokrajné neb slabě vroubkované.

Pořídku. Na vápně v údolí Punkvy u Blanska (Niessl).

f) tenuifolium Ness., Milde. Listy vejčité, čtyrykráte peřenodílné, lístečky drobounké, úzké, prodloužené, klínovité, zpředu uťaté, hluboko vroubkovaně zubaté.

Velmi pořídku. Děry tvarohové na Kladském pohoří Sněžníku (Ness.).

13. A. germanicum Weiss (A. Breynii Retz, S. německý). Listy ze širšího spodu kopinaté, jednoduše zpeřené, lístky klínovité neb kosníkové, zpředu vroubkovaně zubaté, střídavé, lysé, nejdolejší řapíkaté, zhusta dvoj- až trojdílné s úkrojky klínovitými; řapík v dolejší polovici rudohnědý. Ostěra celokrajná. Kupky plodní nečetné, dlouhé a úzké.

Listy 0·08—0·15 m. v., zelené, řapíky dlouhé, kupky přihnědlé.

♃ Červenec—září. Skalní skuliny, zdi. V pahorkatině roztroušen. V okolí Brna: na rozhraní ruly a vápna (Reissek), Kartouzy, Klepáčov u Blanska s As. septentrionale a trichomanes a snad též u Veveří (Niessl), Bilovice, rostliny velmi podobné i na Leskouně u Vedrovic. Hojně u Náměště (Roemer), údolí Hradnice u Znojma (Oborny), před Klášteřím u Třebíče (Zavřel). Na pravém břehu u Panského mlýna blíže Jihlavy (Pokorny) a mezi Červeným a Sedlovým mlýnem (Reichhardt), u Norberčan poblíž Něm. Libavy (Burghauser), skály u Rudy na řece Moravě (Paul), Podštát (Reissek), Roudno (Rieger), Slatenice (Sapetza). Ve Slezsku: Melč (Klement), Hradisko u Krňova (Spatzier), Zuckmantel (Wimmer), Račí žleb u Javorníku (Putterlik).

14. A. Heufleri Reichardt (trichomanes × germanicum Mild. S. Heuflerův). Listy jednoduše zpeřené, lístečky ke spodu klínovitě zúžené, široké, kosníkové neb opak vejčité neb hluboce zaříznuté, nejhořejší skorem podlouhlé, zpředu vroubkovaně zubaté, po dvou k sobě sblížené, 3—5 párů ku vřetenu obloukovitě zahnutých, zpříma odstálých, s krátkými zelenými řapíčky. Řapík dole oblý, nahoře trojhranný, s trojhrannými svazky cévními v oblém dřevě. Ostěry na okraji vroubkované. Kupky plodní okrouhlé neb podlouhlé, po dvou, zřídka ojedinělé.

Listy 0·05—0·08 m. v., matné, řapík leskle tmavohnědý, hluboce rýhovaný, vřeteno více než do polou leskle hnědé, nahoře zelené.

♃ Červenec—září. Štěrbiny skalní, velmi pořídku. Na lesní cestě v údolí mezi zámkem a cukrovarem u Veveří (Niessl).

15. A. germanicum × septentrionale nalezl dle Sapetzy, Klement u Melče.

16. A. septentrionale Hoffm. (S. severní). Listy ve 2—4 čárkovité neb čárkovitě kopinaté ve smáčknutý řapíček zúžené úkrojky rozdělené, tyto na konci s 2 neb 3 nestejnými, čárkovitými, zahrocenými zoubky. Řapíky nitkovité i s listy zelené, jen nejdoleji hnědé, žlábkovité. Kupky plodní čárkovité, splývající, zub úkrojků skoro zcela vyplňující.

Listy 0·05—0·15 m. v., v chomáčích, řapíky dlouhé.

♃ Červenec—září. Skály, zdi, v pahorkatině a předhoří dosti hojný. Schází neb jest velmi pořídku v nejbližším okolí Brna, v dalším okolí u Veveří, Štěpánova, na Leskouně u Krumlova. Náměšť (Roemer), údolí Hradnice, Dyje a Jevišovky pod Jevišovicemi, u Hardeku, Vranova, Bítova, u Bohušického rybníka mezi Jaroměřicemi a Mor. Budějovicemi (Oborny), Třebíč (Zavřel), hojně u Jihlavy (Pokorny), Uhřinov, Velk. Meziříčí, údolí Nedvědičky, Pernštýn, Bystřice, Chudobín, Zvole, Beberek u Neudeku, Jimramov. V okolí prostějovském: na Plumlovské skále, Kněží hoře, Horkách u Hamer, Kozákově u Mysliovic, Obrově noze, Nosku, Boří u Otinovsi a Hartmanic, Babce a j. (Spitzner). Ve východní Moravě: Rusava (Sloboda), Nov. Jičín, Sedlnice a Slatenice (Sapetza), Podštát (Reissek). V horách Jesenických na mnohých místech: hojná u Klepáčova, Koldštýna, Aloizova, Krondörflu, Malé Moravy; hora Groer u Wiesenberku (Bittner), Šumberk (Paul)!, Skály zmíjové na Kladském Sněžníku (Stenzel), Kamenný a Medvědí hřeben (Kolenatý), Vel. kotlina (Schauer). Ve Slezsku rozšířen: hory Ligotské u Těšína (Zlík), Odry (Sapetza), Ustroň (Milde), Melč (Klement), Frývaldov; Zuckmantl, Benešov, Vrbno, Krňov, Opava (Spatzier).

b) Pinnata Milde ampl. Listy v chomáčích, jednoduše zpeřené, úkrojky na spodu a zpředu zúžené, řapíky krátké, se středním svazkem cévním, vnitřní delší vnějších. Ostěra čárkovitě podlouhlá.

17. A. trichomanes L. (S. červený). Listy čárkovitě kopinaté, zelené, řapík leskle černohnědý, rohovitý, tuhý, po stranách úzkou blánou křídlatý; lístky okrouhlé, vejčité, tupé, se spodinou slabě klínovitou přísedlé, střídavé, na okraji jemně vroubkované až peřenoklané, posléz od vřetena opadávající. Kupky plodní blíž kraje listového.

Listy 0·05—0·20 m. v., v chomáčích, přezimující, vřeteno leskle černohnědé.

a) vulgare Čelak. Lístky jemně vroubkované.

b) pinnatisectum Čelak. Lístky na spodině hluboce rozeklané, zpředu peřenoklané, s ušty zoubkovanými.

♃ Červenec—září. Skály, zdi, kořeny stromů, kamenité stráně. V pahorkatině a předhoří dosti rozšířen. *a)* Hojný v Brněnsku; Znojemsku (Oborny), Prostějovsku (Spitzner), kraj Dúbravy u Bzence, Buchlov (Bubela), hojný v českomoravském pohoří, v Jeseníku, Karpatech a Slezsku. *b)* Velmi pořídku a skrovně na nepřístupné skále u Ostrova.

18. A. adulterinum Mild. (S. prostřední.) Lístky okrouhlé, na spodu klínovité, přísedlé, na líci vyklenuté, na okraji zahnuté. Řapík leskle hnědý, na konci zelený, na líci rýhovaný, po obou krajích rýhy s obrubou úzkou, však nikoliv mázdrovitou. Kupky plodní od kraje oddálené.

Listy 0·05—0·15 m. v. Vřeteno leskle hnědé, v hořejší čtvrti zelené.

♃ Srpen, září. Skály, štěrk, jen na hadci. Hora Žďár u Rudy na Moravě, svah Baudenberka mezi Krumperkem a Raškovem (Oborny), Pradědův les a výběžky jeho u Raškova; Skály zmijové pod Kladským Sněžníkem ve výši 1100 m. (Milde).

19. A. viride Huds. (S. zelený). Listy čárkovitě kopinaté, řídko přezimující, lístky routkovitě přiokrouhlé, vroubkované, ploché, krátkořapičné, neodpadávající. Řapík měkký i s vřetenem zelený, jen nejdoleji hnědý, bezkřídlý, na hořejší straně rýhovaný, podle rýhy po obojí straně s tlustou obrubou zšíří rýhy. Kupky plodní poblíž střední žíly.

Listy 0·05—0·15 m. v., světlo- neb žlutavozelené, řapík i s vřetenem smáčknutý, zelený, jen nejdoleji hnědý.

♃ Červenec—září. Skály, skalnaté stráně, zdi, v pahorkatině a předhoří pořídku, v horách hojněji. V okolí Brna: úbočí mezi Švýcarnou a Býčí skalou u Adamova s. A. trichomanes (Theimer)! kolem jeskyně Kateřinské (Kalmus), údolí: Suché, Pusté a Punkvy (Niessl)!, Křtiny, Ostrov, Holštýn, Lulč; na jedné staré zdi u Náměště (Roemer). V Beskydách: temeno Smrku (Makowsky), spád Sanice na úpatí Lysé hory (týž), Barania (Zlík), Rovanica u Ustroně (Nagel). V severní Moravě a Sudetách rozšířen: Baudenberk u Krumperku, Beroun (Reissek). Les Pradědův, Pathenwald u Koldštýna. Velk. kotlina!, Praděd!, Petrštýn!, Hole studénková (Gr. Fl.) Koperník, Fuhrmannštýn (Oborny), Červený vrch, Uhuštýn. Děry tvarohové na Klad. Sněžníku (Milde). Dolní Lípová!, Reivíz směrem k Einsiedlu, zřídka u Vysokého pádu u Waldenburku (Milde), průkop na silnici mezi Zuckmantlem a Heřmanicemi (Bachmann).

9. Aspidium Sw. Kapraď.

Ostěry okrouhlé neb ledvinité, jediným bodem žíle listní vetknuté, kolem volné.

1. Euaspidium (Hypopeltis Michaux). Ostěry štítkovité, středním bodem vetknuté, řapík se 4 obvodovými svazky cévními.

20. A. lonchitis Sw. (K. hrálovitý). Listy kopinaté, zvolna přihrocené, se spodinou silně zúženou, jednoduše zpeřené, kožovité, tuhé. Řapíky krátké i s dolejší částí vřetena velikými, bledohnědými plévami posázené. Lístky kopinaté, srpovitě vzhůru ohnuté, celé, na okraji ostnitě pilovité, dole na hořením kraji s povytáhlým ostrým ouškem, rovnovážně odstálé. Kupky plodní kruhovité, značné, v řadách podél střední žíly postavené.

Listy 0·10—0·45 m. v., s úzkými šupinami tmavozelené. Oddenek šikmý, krátký, tlustý, zbytky listů posázený.

♃ Července—září. Skály a skalnaté stráně horské. Posud jen ve Velk. kotlině poblíž Děr sněhových (Grabowski a Mükusch).

21. A. lobatum Sw. (A. aculeatum Wim. Fl. A. aculeatum a. vulgare Döll. K. laločnatý). Listy podlouhle kopinaté, na spodině značně zúžené, tuhé, příkožovité, přezimující, skorem dvakrát zpeřené; řapík krátký, tmavohnědými, vejčitými šupinami hustě posázený. Lístky z nestejně rozšířené spodiny podlouhle kopinaté, rovnovážně odstálé neb poněkud vzhůru ohnuté. lístečky nesouměrně vejčité, vespod klínovité, jen nejdolejší krátce řapíkaté. ostatní skoro přísedlé, sbíhavé, nejdolejší větší ostatních, s trojhrannými ku předu obrácenými oušky. Kupky plodní dosti ploché. Ostěra příkožovitá, kupky téměř zcela kryjíc.

Listy 0·40—1·00 m. v., nepatrně průsvitavé. Oddenek tlustý, hustými zbytky listů posázený.

Stinné vlhké lesy, kamenité stráně, v předhoří a horách. V okolí Brna: Nový hrad u Adamova (Makowsky), mezi Klepáčovem a Sloupem, údolí Pusté a Punkvy (Niessl), jako vzácnosť v údolí Hradnice u Znojma, údolí Dyje mezi Vranovem a Hardekem, zde nejkrásněji kolem skal Věžových a na cestě z Hardeku k Čertovu mlýnu (Oborny). V Beskydách dosti rozšířen: Javořina, Lopeník (Holuby), Černava a Humenec u Rusavy (Sloboda), Halenkov, Hostýn, Vsetín a lesy u Kateřince (Bubela), hojně u Vel. Karlovic (les u Ondrů, Pluskovec, údolí Miloňovky a j.), Horní Bečva; Radhošť, Javorník, poblíž Čertova mlýna u Nov. Jičína, lesy Domoracké (Sapetza), Kněhyně a jiné výšiny u Fridlandu (Oborny), Rožnov, Kičera u Frenštátu, Kamenárky u Star. Zubří, Smrečina a j. m. u Ostravice, Salajka. — Star. Hamry (Makowsky). Rozšířen v Jeseníku: Kladský Sněžník (Milde)!, Velk. kotlina (Spatzier), Winkelsdorf, Teplice, Annaberk, úklony Šlösselkoppe, Jeleního hřebene, Břidlicové hole, na Wiegenštýnu, Črveném vrchu, Šosskammu a Koperníku (Oborny), Praděd, Petrštýn (Spatzier), les u zříceniny Nové domy, Lautenhübl u Raškova, Křemenný příkop, Kriech, údolí horní Tise, Hynčina, Stříbrnické hájemství. Ve Slezsku dosti rozšířen: Lysá hora (Makowsky), zde skoro až po samý hřeben, Moravka, Kalužné, Urbaška a j. m. u Slaviče; Čantory u Ustroně (Milde), Gräfenberk, Zámecká hora u Zuckmantlu (Milde), Frývaldov. Lípová, Tomášov, Waldenburg, Vidlice, Buchbergstál, Mal. Morava (Spatzier), Ludvíkov, Karlovská studénka.

22. A. aculeatum Sw. (A. Swartzianum Koch. K. bodlavý). Listy dvakrát zpeřené, na spodině málo zúžené, tuhé, jemnější než u předešlého, lístky čárkovitě podlouhlé, na spodu jedné strany slabě ouškaté, rovnovážně odstálé, nejdolejší dolů ohnuté, lístečky krátce řapíkaté, nejdolejší málo menší než následující s patrným vzhůru obráceným ouškem. Plévy podlouhlé, červeno- neb bledohnědé. Kupky plodní vypouklé, světlejší než u předešlého. Ostěra blánitá.

Listy 0·40—1·00 m. v., méně tuhé. Plévy světleji hnědé.

♃ Červenec, srpen. Stinné horské lesy. Západnější a jižnější druh, u nás velmi pořídku. Svahy Lysé hory směrem k Lukšinci, svah Kněhyně k Čeladně (Oborny) poblíž Vysokého pádu v Jeseníku, na Zámecké hoře u Zuckmantlu s A. lobotum, Čantory u Ustroně (Milde).

23. A. angulare Kit. (A. Braunii Spenn. K. Braunův.) Listy kopinaté, dvakrát zpeřené, jasněji zelené, přiblánovité, lístky z nesouměrné spodiny, podlouhlé, krátce přihrocené neb tupounké, krátko řapičné, úkrojky značné, elliptické, trnitě — a nejdolejší na spodu až střihaně pilovité, sbíhavé, ouško nezřejmé neb žádné. Plévy bledé. Výtrusy dvakrát větší než u předešlého. Ostěra menší pupkovitě vtisklá, hromádku ne zcela kryjíc.

Listy 0·30—1·00 m. v., chabé, nepřezimující.

Stinné horské lesy, pořídku. Spoře v Karpatech moravských, hojněji ve slezských: Radhošť (Milde), svah Kněhyně k Čeladně (Oborny). Lysá hora, vodopád Saziny (Makowsky), u Moravky v údolí Slaviče; rozšířen na výslunných lesních stráních kolem Ustroně, na Malém a Velkém Čantorym (1825 Wimmrem pro území objevený), údolí Brenny (Wichura), na Rovnicy, Hadí hoře a Tulu (Milde), zde četněji než předešlý. V Sudetách: Klessengrund na Klad. Sněžníku (Plosel), zde osaměle. Gräfenberk, Dolní Lípová, Hockšar, Koperník, Červený vrch, Vys. Pád (Milde), Leiterberk (Milde a Fiek), Velk. kotlina a Křemenný příkop (Uechtritz), Česnekový příkop pod Pradědem (Fritze), údolí šumné; i horní Tisé (Engler).

2. Polystichium D. C. Ostěra ledvinovitá, záhybem od středu k výkrojku jdoucím připevněná.

1. Úkrojky lístků pilované neb zubaté. Kupky na horní větvi vidličnatých žil pobočných, střední žíle více neb méně přiblížené. Ostěra velká, dlouho trvající. Řapík s 5—7 svazky cévními.

a) Dolejší lístky řapíkaté, řapík s obvodovými svazky cévními.

24. A. spinulosum Sw. (K. ostnitý). Listy vejčitě podlouhlé neb tříhranné, dva- až třikrát zpeřené, beze žláz; řapík i se vřetenem řídce plévnatý. Lístky peřenosečné až peřenodílné přihrocené, dolení vejčité neb vejčitě kopinaté, hoření podlouhlé, jich úkrojky podlouhlé neb vejčité, pilovité, zuby ohnuté, útle zaostřené. Oddenek tlustý, šikmý.

Listy 0·40—1·00 m. v., plodné i neplodné, stejnotvárné.

♃ Červenec—září. Vlhké stinné lesy, mokřady lesní, pořídku v rovině, hojněji v pahorkatině a předhoří. Rozšířen ve dvou odrůdách:

a) genuinum Röper. Listy podlouhlé, dvakrát zpeřené, něco tuhé, světlozelené; řapík zdélí listu, řídkými vejčitými, světlohnědými šupinami posázený, lístky krátce přihrocené, lístečky podlouhlé, sblížené, peřenoklané až peřenodílné. Polystichium spinulosum D. C.

V okolí Brna: Černovice, mezi Ostrovačicemi a Popůvkami (Niessl), hojněji v pahorkatině severně od Brna: Adamov, Vranov, Blansko, Sloup, Letovice, Chrastová, Pernštýn (Niessl), Ochoz, Kanice, Babice, Křtiny, Vel. a Mal. Bukovinka, Holštýn, Boskovice; Náměšť (Roemer), údolí Dyje a Fugničky u Vranova a Hardeku, jako vzácnosť též v údolí Hradnice u Znojma (Oborny), Slavonice, Klášter u Třebíče (Zavřel), Kosov, Star. Pávov a Počátky u Jihlavy (Pokorny), Rašná, Javořice, Stamberk, Hradisko, Dobrá Voda, Bystřice p. P., Dvořiště, Chudobín, Raděnice, Ochoz a Kaiserštýn u Nov. města, Vlachovice, les u Sýkovce, u Tří studní, Fryšava, Stříbrná studénka, Žákova hora, Beberek, Neudek, Žďár, Nov. Jimramov. Kolem Prostějova: na stráních u Okluky, na Obrově noze pod skalami, ve Vícovském žlebě (Spitzner), luhy Moravy u Olomouce (Makowsky), Šternberk, Bradlo u Něm. Libavy; Šumberk (Paul), Velk. Losín, Rejhartice, Raškov, Mal. Morava, Rymařov, Budišov, Guntramovice. U Střelné a Hrubé vody (Oborny). Na východní Moravě hojný: Javořina a Lopeník (Holuby), les Bzínek u Bzence (Bubela), Rusava a Holešov (Sloboda), horské lesy u Vsetína (Bubela), od Velk. Karlovic až k temenu Smrku, Radhošť, Javorník u Frenštátu, Rožnov, Uvěz a Kamenárky poblíž Star. Zubří; hojný v Sudetách a Slezsku: Star. město, Stříbrnické hájemství, Dreištýn, Fuhrmannštýn, Drehberg, stráň Černého příkopu, Červený vrch, Uhuštýn, Malý Jezerník, Česnekový příkop. Hole studénková (Niessl). Velk. kotlina (Spatzier), Lysá hora až pod samý hřeben, Gruník, Lukšinec a Ostrá u Malenovic, Moravka, hojný u Slaviče, Lomna; hojný u Těšína, Opava (Zlík), Vrbno, Ludvíkov; Karlovská studénka (Niessl).

b) dilatatum Sw. Listy podlouhlé, trojhranné, na spodu obyčejně třikrát zpeřené, chabé, světlozelené. Řapík kratší listu, s četnými kopinatými u prostřed černohnědými šupinami. Lístky dlouze přihrocené, lístečky oddálené peřenoklané, až zpeřené.

Rozšířen v předhoří a ve středních výších Beskyd a Sudet, jinak po skrovnu. Brandgrund a trojnásobný mezník u Marýše poblíž Slavonic (Oborny); velmi hojný kolem Rohozny a Počátek u Jihlavy (Pokorny); Hradisko, Javořice, les u Křivého Javoru u Fryšavy, Chrástice, Stříbrnice. V okolí Prostějova: řídce na stráních u Okluky, na Obrově noze pod skalami, ve Vícovském žlebě (Spitzner); Střelná v pohoří Oderském (Oborny), Černý hon, Černý vrch, Černá kupa, Neuhausberk, Kladský Sněžník.

b) Řapík se 7 obvodovými svazky cévními, lístky skorem přísedlé.

25. A. filix mas Sv. (K. samec.) Listy podlouhle kopinaté neb elliptické, jednoduše zpeřené, na hoře peřenodílné, lysé, tuhé, řapíky krátké i s vřetenem většími šupinami a nitkovitými brvitými plévami hustě posázené, lístky prodlouženě kopinaté, zašpičatělé, sblížené, krátkořapičné s úkrojky podlouhlými, tupými, zpředu vroubkovaně zubatými, celými neb protisečnými. Kupky posléz se skoro dotýkající. Ostěra celokrajná. Oddenek silný, šikmý.

Listy 0·30—1·20 m. v., jasněji neb temněji zelené, ve svazku nálevkovitém, zuby netrnité.

♃ Červenec—září. Vlhké stinné lesy, křoviny, keřnaté stráně. Všude hojný, u nás v mnohých odrůdách.

a) genuinum Milde. Listy až 0·50 m. v., úkrojky druhého řádu se širokou spodinou splývají, z předu pilované, jinak celokrajné neb nezřetelně zubaté.

Roztroušen. V okolí Brna: Hády, údolí Svitavy, Veveří, Bítyška, Kynice, Tišnov, Adamov, Vranov (Niessl), Evanovice, Kuřim, Blansko, Letovice, Bystrc, Střelice; údolí ledové u Vranova, u Znojma (Oborny), Nová Říše, Vel. Dyjice, Telč, Javořice, Vel. Meziříčí, Pernštýn, Bystřice, Nov. město, Žďár, Něm. Libava, Petrovice, Česk. Bohdikov; Zábřeh (Theimer). V okolí prostějovském: na Zlechově, na Kosíři, v sečích u Určic, u Mysliovic, ve Žbánovském žlebě, na Babce, na Rozsocháči, v Končinách na vysočině drahanské (Spitzner). Javorník, Uh. Brod; Rusava (Sloboda), Střelná u Libavy, údolí Bystřice u Hrub. Vody (Oborny), Šternberk, Moravka, Urbaška u Slaviče, Jablunkov; kolem Těšína (Zlík).

b) crenatum Mild. Úkrojky druhého řádu i po stranách zřejmě vroubkovaně zubaté.

Hojný, až obecný. V okolí Brna: Rosice, Ostrovačice, Veveří, Adamov, Blansko, Letovice, Chrastová (Niessl), Líšeň, Ochoz, Babice, Křtiny, Mal. Bukovinka, Sentice, Boskovice, Mlatkov, Jundrov, Dambořice a na j. m. hojný. Slavičský les u Třebíče (Zavřel), Rapotické lesy u Náměště (Roemer), údolí Dyje a Hradnice u Znojma, Devět mlýnů na Dyji a u Hardeku (Oborny), Telč, Urbanov, Stamberk, Hostětice, Raděnice, Bystřice p. P., Vitochov, Zvole, Hor. Rožinka, Ochoza u Nov. města, Fryšava, les u Křivého Javoru, Žákova hora. V okolí prostějovském: v Selouteckém lese, na Kosíři, na Kozákově, na Obrově noze, ve Žbánovském a Vícovském žlebě řídčeji (Spitzner), Střelná u Libavy (Oborny). Obecný v severní Moravě, v pohoří Kladského Sněžníku a v horách Jesenických, zde i ve vyšších polohách: Kladský Sněžník, Červený vrch, Uhuštýn, Velk. Jelení hřeben. — Velk. kotlina (Paul). V Jeseníku též rostliny s černými plévami. Hojný v Karpatech: Nová Lhota, Strany, Val. Klobouky, od Halenkova až k Fridlandu; Rusava (Sloboda) Rožnov, Frenštát atd. Ve Slezsku: Lubna na úpatí Lysé hory (Makowsky), Vítkov, Odry, Jablunkov, Ludvíkov; Opava, Karlovské studénky (Spatzier), Waldenburg (Milde).

c) incisum Moore (A. f. m. var. umbrosum Milde). Listy přes 1·25 m. v., délka řapíku a šířka listu 0·40 m. Listy chabé, řapík i s vřetenem zelenavý, na hořejší straně lysý, úkrojky druhého řádu se nedotýkající, na okraji vroubkovaně zubaté až peřenoklané. Kupky oddělené.

Hady u Brna (Makowsky) hojně ve vlhkých lesních žlebech mezi Ostrovačicemi, Popůvkami a Žebětínem (Niessl); lesy mezi Střelicemi a Tečicemi.

d) heleopteris Borckhausen (spec.) Obyčejně neplodný. Listy 0·30—0·60 m. v., chabé, řapík bělavý, skorem lysý, úkrojky druhého řádu hluboko vroubkované, oddálené, obyčejně v podobě delty, na dolejším okraji obloukovitě šikmo-sbíhavé.

Adamov (Theimer)!, Ostrovačice (Niessl), Koňská u Těšína (Milde)!, Hradisko u Krňova (Spatzier).

e) deorsolobatum Moore. (A. f. m. var. incisum Milde). Listy tuhé, řapík krátký četnými plévami, nejdolejší úkrojky prvního řádu se spodinou široce kosníkovou, úkrojky druhého řádu se dotýkající, na líci s hlubokou jamkou, na okraji vroubkovaně zubaté, první ouškaté. Kupky plodní posléz splývající.

Posud jen v horách Jesenických (Milde).

2. Úkrojky lístků celokrajné neb vykrajované. Žíly poboční vidličnatě dělené, dolejší na obou větvích kupky, okraji přiblížené, nesoucí. Řapík s 2 výstředními svazky cévními. Ostěra žlaznato-brvitá, prchavá.

26. A. oreopteris Sw. (A. montanum Aschs., Polypodium oreopteris Ehrh. K. horní.) Listy podlouhle kopinaté, ku spodu silně zúžené, jednoduše zpeřené, svěle zelené, na rubu se zlatožlutými žlázami, řapík kratší listu i s dolení částí vřetena malými, hnědými plévami posázený, lístky peřenoklané, sblížené, dolejší malé, tříhranné, hořejší podlouhlé, úkrojky tupé, ploché, na ohrnutém kraji žláznato-zubaté. Kupky malé, dosti oddělené. Oddenek tlustý, krátkočlenný, šikmý.

Listy 0·50—0·80 m. v., jemné, rostlina vonná.

♃ Červenec—září. Vlhké horní lesy. V Jeseníku a Beskydách pořídku. Údolí Bečvy na úpatí Radhoště (Makowsky), svah Kněhyně k Čeladně (Oborny), Bystřice (Ascherson), Rovnica, Čantory, Barania, Stazówka (Uechtritz), Ustroň (Milde), Lípová; Hockšar!, Frývaldov!, Zuckmantl, Velk. kotlina! (Milde).

27. A. thelypteris Sw. (K. bahenní). Listy podlouhlé neb kopinaté, ke spodu málo zúžené, zpeřené, na rubu jen z mládí s malými žlutými žlázami, později lysé; řapík zdélí listu bez šupin; lístky čárkovitě kopinaté, poněkud oddálené, skorem hřebenitě peřenodílné, krátkořapičné; úkrojky podlouhlé, zahrotnatělé, plodonosné tříhranně srpovité, s krajem ohrnutým, celokrajné neb vykrajovaně zubaté. Kupky plodní ve dvou řadách, posléz splývající. Oddenek tenký, dlouhočlenný, plazivý.

Listy o 0·25—1·00 m. v., světlo- neb žlutavě zelené.

♃ Červenec—září. Bažiny lesní, rašeliny a olšiny. Pořídku. Olšiny u nádraží abstorfského v Čechách, podobná místa nacházejí se i na půdě moravské mezi Svitavou, Nov. Waldekem a Abstorfem (Niessl), bažiny pod Lopeníkem blízko hranice, avšak již v Uhrách (Holuby in lit.) Šibice poblíž Těšína (Reissek).

10. Athyrium Roth. Papratka.

Kupky plodní na jedné straně žil listových připevněné, podlouhlé, okrouhlé neb podkovité. Ostěra vyklenutá, na straně připevněná neb zakrnělá. Plévy ohebné nemřížované. Řapík s dvěma v průseči poloměsíčitými svazky cévními.

28. A. filix femina Roth. (P. samice.) Listy podlouhlé neb vejčitě kopinaté dva- až třikrát zpeřené, světlozelené, útle zakončité, jich délka a šířka velmi rozdílná; řapíky krátké na spodině s prodlouženě kopinatými šupinami. Lístky podlouhlé neb čárkovitě kopinaté, lístečky úzké, podlouhlé, dolejší peřenoklané až peřenodílné, úkrojky podlouhlé, tupé, zubaté. Kupky plodní podkovité, od úhlů úkrojkových pooddálené, bližší střední žíle. Ostěry trvanlivé, hořejší podlouhlé, dolejší podkovité, brvité.

Listy 0·45—1·00 m. v., ve svazcích nálevkovitých nepřezimující, útlé, jemně dělené, úkrojky různé šířky a různého rozdělení.

♃ Červenec—září. Vlhké, stinné lesy v rovině a předhoří obecná.

a) dentatum Döll. Listy 0·30 m. v., 1·06—0·08 m. široké, dvakrát peřenosečné. úkrojky druhého řádu jen zoubkované, ostěry podlouhlé.

V okolí Brna: Adamov, Blansko, Ostrovačice (Niessl), Bilovice, Křtiny, Sloup, Boskovice, Tečice; skály hadcové u Mohelna a ve valounech u Náměště (Roemer). Bolíkovské údolí u Slavonic, údolí Dyje a Hradnice u Znojma (Oborny), Fryšava, Žákova hora. V okolí prostějovském: pod Bukem, na Kosíři, v Šebestově, v Kopřivovém, Žbánovském a Repešském žlebě. na Obrově noze, na Babce, v Hudcově žlebě (Spitzner). V Beskydách: Rusava (Sloboda), Javorník Kelský, Říčky u Lhotky, Rožnov, Domašov, Hrubá voda. — Velk. Losín a v nízkém Jeseníku (Oborny), Bukovice, Pekařov, Mal. Morava.

b) fissidens Döll. Listy přes 0·60 m. v. a 0·18 m. široké, dvakrát peřenosečné s četnými kupkami, úkrojky druhého řádu peřenoklané, nejdolejší ušty s 3, hořejší s 2 neb 1 zoubkem.

Adamov, Letovice, Chrastová, Veveří, Kynice, Ostrovačice (Niessl), Vranov, Černá hora, Tišnov, Kuřim, Bystrc; Náměšť (Roemer), Znojmo, Hardek, Vranov u Znojma, Devět mlýnů, Marýš u Slavonic (Oborny), Řasná, Bystřice p. P., Nov. město. V okolí prostějovském: v opuštěných sklepích u drahanského hřbitova (Spitzner). V Beskydách: Cáb, Radhošť, Javorník u Frenštátu; hojný v Sudetách.

c) multidentatum Döll. Listy až 1·20 m. vysoké a 0·25 m. široké, třikrát peřenosečné, úkrojky třetího řádu kolkolem zubaté.

Údolí Fugnice u Hardeku, na cestě k Bratovu a kolem Marýše poblíž Slavonic (Oborny), Velk. Karlovice. Ve Slezsku: kolem Ustroně (Milde), Odry, Moravka, Lomná.

29. A. alpestre Nylander. (Polypod. alpestre Hoppe, P. horská). Listy vejčitě neb podlouhle kopinaté. dvakrát zpeřené, řapík na spodině se širokými vejčitě kopinatými šupinami; lístky kopinaté, lístečky podlouhlé, tupé. jich úkrojky odstálé, vejčité, na konci s 2—5 vejčitými, zaostřenými zoubky. Kupky vždy okrouhlé, při koutku výkrojků postavené, záhy nahé. Ostěra velmi malá brvitá. brzy opadává. Výtrusy černohnědé, vejčité, bradavičnaté.

Listy 0·50—1·20 m. v., podobné listům u předešlého.

♃ Červenec, srpen. Lesy a stinné, vlhké žleby horské. Kladský Sněžník (Wimmer), Černá- a Suchá kupa. Houfně v Jeseníku: hojná na Hockšaru, Koperníku, Studénkové holi, Leiterberku a Pradědu; (Oborny)!, Fuhrmannštýn, Červený vrch, Tetřeví bouda poblíž Ovčírny, Petrštýn, Velk. kotlina, Velk. Jelení hřeben, Břidlicová hole, Hörndlštýn atd. V Beskydách pořídku: Radhošť, Lysá hora (Makowsky), Barania (Milde).

11. Cystopteris Bernh. Puchýřník.

Kupky na hřbetě žil postavené, okrouhlé, ostěry na spodině kupky obloukem na žilku kolmým připevněné, vejčité, útlounké.

30. C. fragilis Bernh. (Polypod. fragile L. P. křehký). Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, dvakrát zpeřené. světlozelené,

velmi jemné; řapíky obyčejně kratší listů, lámavé, křehké. Lístky vejčitě podlouhlé neb vejčitě kopinaté, nejdolejší dva kratší dvou následujících; lístečky peřenodílné neb peřenosečné, krátkořapičné neb přísedlé, s ušty zaokrouhlenými neb tupě pilovitými. Oddenek tlustý, vidličnatě dělený, rovnovážný.

Listy 0·10—0·35 m. v., chabé, řapíky lámavé.

♃ Červenec—září. Stinné žleby, lesy, skály, zdi. Od pahorkatiny až do hor v různých odrůdách rozšířen.

Bez zjištěného tvaru: Hodonínský les (Theimer), luka bahnitá za nádražím u Bzence (Bubela), Jihlava (Pokorny), Ždánice, Star. město; Rusava (Sloboda), Vsetín (Bubela), Smrk u Čeladny, Piskovna u Kopřivnic, Zámecká hora u Fulneku (Sapetza), hojný kolem Těšína (Zlík), Černá kupa, Koldštýn, Uhuštýn. Spoře na štěrku u Karlovské studénky, Velk. kotlina (Niessl), Bruntál, Vrbno, Kronsdorf, Nov. a Star. Purkartice, Habartice, Brumovice, Krňov, Opava, Hradec (Spatzier).

a) dentata Dicks. Listy úzké, kopinaté, ztuha přímé, úkrojky velmi krátké, vejčité, tupé, mělce laločnaté, tupě zoubkované, skoro přísedlé.

V okolí Brna: Ostrovačice, Něm. Kynice, Vev. Bítyška, Adamov, údolí Punkvy u Blanska (Niessl), Kartouzy, Bilovice, Vranov, Kuřim, Tišnov, Nedvědice, Boskovice, Bystrc, Holedná u Jundrova, Střelice, Zastávka; Polavské a Mikulovské kopce (Niessl), Náměšť (Roemer), Vranov, Hardek, Znojmo, Třebíč (Oborny), Velk. Meziříčí, Petrovice, Raděnice, údolí Nedvědičky u Spáleného mlýna, Pernštýn, Zubštýn, Neudek, Jimramov, Nov. Jimramov. Kolem Prostějova: v sečech u Určic, na Kněží hoře u Krumsína, na Hřebenu u Kobeřic, na Obrově noze, ve Žbánovském a Šebestově žlebě, na Boří u Otinovsi, na Babce (Spitzner), Kotouč u Stramberka (Sapetza), údolí Bystřice u Hrubé Vody (Burghauser), Bradlo u Něm. Libavy. Ve Slezsku: Lysá hora (Makowsky)!, zde až k temenu, Lomna, Jablunkov, Vítkov; Odry, Krňov, Velk. kotlina (Spatzier).

b) pinnatipartita Milde. Lístečky peřenoklané neb peřenodílné.

α) anthriscifolia Hoffm. (spec.) Listy dvakrát peřenosečné, úkrojky podlouhle vejčité, ušty podlouhlé, krátce zoubkované.

Rozšířen na místech stinných. V okolí Brna: Ostrovačice, Adamov!, Blansko, Letovice (Niessl), Cinzendorf, Doubravník, Holedná u Jundrova, Tečice; Hardek, Znojmo, Devět mlýnů (Oborny), Náměšť (Roemer), Telč, Balín, Vosová, les Špitálský u Bystřice, Vitochov, Chudobín, Nov. město. V okolí Prostějova: v Plumlovské oboře, na Mokři u Žárovic, ve Žbánovském žlebě (Spitzner). V Jeseníku (Niessl), v severní Moravě s předešlým rozšířen. Les Studenčený a j. u Star. Hamrů. Ve Slezsku: Moravka, les Ptačinky u Střed. Lomné, Frývaldov; Krňov (Spatzier)!.

β) cynapifolia Milde. Lístky tupé, lístečky klínovité, tupounké, úkrojky opakvejčité, s krátkými a tupými zoubky. Kupky roztroušené.

Pořídku: Adamov poblíž Brna (Niessl), Klášteří u Třebíče (Zavřel), údolí Dyje u Star. Hobzí a Hardek (Oborny), spoře ve Žbánovském žlebě u Prostějova (Spitzner), Šleglová studénka. Ustroň ve Slezsku (Thamm).

γ) angustata Milde. Listy velmi široké, tmavé až černozelené, lístečky oddálené, kopinaté, zahrotnatělé, peřenodílné, úkrojky kopinaté neb podlouhlé, s ostrými delšími zoubky.

Mokřady, stinné, vlhké skály. Pořídku. Lesní žleby v údolí Svitavy u Brna, při vzchodu na Macochu, v údolí Pustém (Niessl). Holštýn; Děry tvarohové na Kladském Sněžníku (Milde).

31. C. sudetica A. Br. a Milde (1855). [P. sudetský]. Listy vejčitě trojhranné, přihrocené, skorem třikrát zpeřené; řapíky dlouhé, lysé neb na spodině spoře bledohnědě šupinaté, lámavé. Lístky podlouhle vejčité neb kosníkové, nejdolejší dva něco delší následujících, lístečky vejčitě podlouhlé neb vejčité, zpeřené neb peřenodělené, krátkořapičné, nejdolejší mnohem menší než následující, jich úkrojky opakvejčité, uťaté, zoubkované neb pilované. Ostěra žláznatá, výtrusy světlohnědé, ostnité. Oddenek nitkovitý, plazivý, rozvětvený.

Listy 0·15—0·35 m. v., osamělé, chabé, světlo- až tmavozelené.

♃ Červen, srpen. Stinné skály, horské lesy, zetlelé stromy. Jen v horách Jesenických, neroste v Beskydách, a vyskytuje se teprv opět v Karpatech od Tater počínajíc. Svah Hockšaru k Lípové (Milde), Jelení louky u Tomášova (Grabowski), poblíž jezera Mechového u Reivízu (Wichura), Leiterberk nad Waldenburkem (Uechtritz), les na Bílém Seifenu (Bachmann), Česnekový příkop, Opava pod Ovčírnou.

12. Struthiopteris Willd. Pérovník.

Listy plodné i neplodné různotvarné; kraje plodných listů jsou až ku střední žíle dolů svinuty a zahalují úplně kupky zastřené zvláštní blánitou, okrouhlou ostěrou; později se trhají v příčné laloky a zůstavují čáry na střední žíle.

32. S. germanica Willd. (Osmunda struthiopteris L. P. pštrosí). Listy neplodné, nepřezimující, v nálevkovitém koši, uprostřed nich mnohem kratší hnědé listy plodonosné; tyto čárkovitě kopinaté, zpeřené, tuhé, příčnými zádrhy jako vroubkované; jich lístky čárkovité s okrajem skoro oble svinutým, neplodné široko podlouhle kopinaté, zpeřené, měkké, jich lístky kopinaté, přihrocené, peřenoklané s podlouhlými, tupými, skoro celokrajnými, na dolejšku střechovitě se kryjícími úkrojky. Kupky splývající. Ostěra vně otevřená, prchavá. Oddenek výběžkatý.

Listy 0·60—1·50 m. v. neplodné světlozelené, plodné podobné peří pštrosímu.

♃ Srpen—říjen. Stinné, kamenité břehy potoční. Křoviny v údolí Visly u Ustroně (Kotschy a Milde), hojněji dále na horu, hlavně v Polanii, ale sotva až k horní Visle (Uechtritz).

2. Řád. Ophioglosseae R Br. Vratičkovité.

Rody:

Výtrusnice na čárkovitě jazykovitém plodolistu dvouřadé, nezřejmě oddělené, ve zdánlivý klas sestavené. *13. Ophioglossum.*

Výtrusnice na krajích rozděleného plodolistu, zdánlivou latu činící zřetelně oddělené. *14. Botrychium.*

13. Ophioglossum L. Hadí jazyk.

Výtrusnice po obou stranách střední žíly plodních listů, do polou 2-chlopně pukající.

33. O. vulgatum L. (H. obecný). List neplodný vejčitý neb podlouhle vejčitý, tupý, celokrajný, objímavý, kožovitý; řapík jeho s řapíkem plodného, obyčejně delšího listu do půl délky jeho srostlý. Klas z 14 až 20 párů výtrusnic složený. Oddenek krátký, s četnými, tlustými kořeny, každoročně v jeden, řídčeji ve dva listy vyhánějící.

Listy 0·05—0·30 m. v., neplodný žlutavozelený, lesklý, klas posléz žlutý.

♃ Konec června—července; v horách i v srpnu. Vlhká slatinná luka, travnatá místa v lesích; pořídku. Javořina; na lesním okraji hory Svince u Nov. Jičína 1883 mnou nalezen. Louky u Březové poblíž moravských hranic (Holuby); Bubelovi sděleno, že i u Frenštátu se vyskytuje. Ve Slezsku: Na Tulu u Těšína (Zlík), u Ludvíkova nad doly „Simon a Juda“ u Mal. Moravy (Wimmer), u Einsiedlu, kolem Dolní Lípové, na Urlichu, kolem Detřichova u Frývaldova s Botrychium rutaefolium velmi hojně (Milde); podobně i na lukách u Horní vesničky poblíž Abstorfu na hranici české (Niessner).

b) polyphyllum A. Br. (O. azoricum Presl). Rostlina menší, s 2—3 široce kopinatými, často vesměs plodnými listy, co do zevnějšku jihoevropskému O. lusitanicum L. podobný.

Velmi řídký. Posud jen na suchých, skalnatých úklonech Gräfenberku ve Slezsku (Milde).

14. Botrychium Swartz. Vratička.

Listy neplodné obyčejně dělené, výtrusnice na rubu úzkých úkrojků.

1. Rostlina lysá, list neplodný podlouhlý, až vejčitý.

a) Úkrojky neplodných listů celé, řídčeji dlanitě sečné.

34. B. lunaria Sw. (V. obecná). List neplodný ze širší spodiny vejčitě podlouhlý, jednoduše peřenodílný, s 5—15 lístky, z nichž dolejší půlměsíčité, hořejší klínovité, vroubkované neb dlanito-laločnaté, z předu celokrajné, vějířovitě žilnaté; řapík listu neplodného skoro zcela s řapíkem plodolistu srostlý. Oddenek krátký s vodorovnými, silnými kořeny.

Listy 0·05—0·30 m. v. žlutozelené, něco šťávnaté. Od loňských rostlin jen zbytky zhnědlých pošev listových.

♃ Červen, červenec, v horách i v srpnu. Vlhké písčiny, lesní luka, kamenité a travnaté stráně.

a) normalis Röper. Úkrojky celokrajné neb mělce vlnovitě vroubkované.

Roztroušena. Kolem Brna: řídká na skalách v újezdu Brülově v Písárkách (Makowsky), Kuřimský vrch, les nad kostelem u Adamova, zřícenina Buchlov (Bubela), kolem cest v údolí Hradnice u Znojma (Oborny), kolem Třebíče; kopec poblíž Jihlavské silnice, u židovského hřbitova, u Větrného mlýna, na pastvisku pod Babou (Zavřel); v krajině Telecké: Markvartice, vlhké písčiny poblíž hostince u Koruny na cestě ze Želetavy do Telče, Studená, hojná v okolí Nov. města: stráň u Klečkovského rybníka a kamenitý úhor v polích pana Šíra poblíž Horních Dvorců u Nov. města, Vlachovice, Fryšava. Kolem Prostějova: Na stráni u Stichovic řídce (Spitzner); hojná po hřebenu Javořiny! a Lopeníka (Holuby); Kotouč u Stramberka (Sapetza)!. Hojná v Jeseníku: Hole studénková, Vodorovná stezka, Petrštýn, Janovická hole, Velk. kotlina, též i na Měšťanských skalách u Šumberka (Paul), Maják. Ve Slezsku: Frývaldov; Gräfenberk (Milde), Tul, Velk. Čantory, Lysá hora (Zlík).

b) subincisum Röper. Lístky hlouběji vroubkované neb zaříznuté.

Řídčeji. Hockšar, Fuhrmannštýn (Makowsky), Hole studénková (Plosel), Praděd (Oborny)!, Petrštýn, Janovická hole; Velk. kotlina (Uechtritz)!, Třebíč (Zavřel), Nov. město; louky Planisko u Rusavy (Sloboda).

c) incisum Röper. Lístky 2—3krát hluboko vějířovitě sečné, úkrojky vroubkované.

Velmi řídká: Stráň nad kostelem u Adamova (Theimer), Rusava (Sloboda), Fuhrmannštýn, Praděd, Velk. kotlina (Makowsky), na Holi studénkové s obyčejným tvarem (Plosel v herb. Uechtritzově).

Bez udaného tvaru, u většiny však dojista s tvarem nejobyčejnějším a) normalis Röper: Popické a Karlovy lesy u Jihlavy (Pokorny), Javořina (Makowsky), Javorník u Věrovic, Steinberk u Nov. Jičína (Sapetza), Fridland (Schlosser), Teplice u Hranic (Reissek). Ve Slezsku: Bruntál, Razová, Spachov, Benešov, Krňov, Friedberk (Spatzier). Ježník, Kronsdorf, Karlstál, Karlovská studénka (Hein). Urlich u Mal. Moravy, všude kolem Gräfenberku. Velk. Čantory, na Tulu (Milde a Wimmer).

35. B. simplex Hitchc. (V. jednoduchá). Plodné i neplodné listy jen na spodině, nikdy až po latu s řapíky srostlé. Čepel okrouhlá neb opak vejčitá na spodině zaokrouhlená neb slabě srdčitá, nedělená, řídčeji trojčetná neb peřenoklaná, s úkrojky celokrajnými.

Listy 0·03—0·10 m. v.

♃ Květen, červen. Stráně, travnatá místa. Velmi pořídku. Na svahu vápenného kopce u Dol. Lípové ve dvou kusech s B. lunaria (Milde).

b) Úkrojky listu neplodného peřenoklané neb peřenodílné. Lata odstálá.

36. B. matricariaefolium A. Br. (B. ramosum Aschs. V. heřmánkolistá). List neplodný přísedlý, nad prostředkem rostliny.

často těsně pod latou od plodného se oddělující; jeho čepel tříhranně vejčitá neb vejčitě podlouhlá, dvakrát peřenodílná, úkrojky na spodu klínovité, podlouhlé neb vejčité, tupé, peřenosečné, až peřenoklané, s žilami zpeřenými, ušty celokrajné neb jemně vroubkované.

Listy 0·08—0·25 m. v., řapíky tlusté.

♃ Červen, červenec. Světlé suché lesy, lesní luka, pastviny, výslunné, travnaté chlumy. Pořídku. Vysoký kámen u Jihlavy (Neumann); hojná na střední hoře v Mešťanském lese u Šumberku s B. lunaria (Gebhart a Paul), Detřichov u Frývaldova, mezi Frývaldovem a Reivízem, na skále žulové v údolí Dol. Lípové (Milde).

2. Řapík porůznu chlupatý, list neplodný trojhranný.

37. B. ternatum Sw. (B. rutaefolium Al. Br., B. matricariae Spr., B. matricaroides Willd., V. trojitá, routolistá). Neplodné listy 1—2, jich řapík toliko nejdoleji s řapíkem plodného listu srostlý. Čepel okrouhle deltovitá, trojená, lístky peřenodílné, úkrojky podlouhle vejčité, až vejčitě okrouhlé, nejdolejší peřenoklané, ostatní vroubkovaně pilovité.

Listy 0·08—0·25 m. v. světlozelené, nejmladší dva listy na spodu často pošvou staršího páru listů objaté.

♃ Červenec—září. Lesní horské stráně, travnatá úbočí. Porůzná. Výslunné lesní pastviny Vysokého kamene u Jihlavy (Neumann), Střelná v horním pohoří Oderském (Burghauser), pod Měšťanskými skalami v Měšťanském lese u Šumberku (Paul), ve vysokém lese cestou v levo od Švýcarny na Pradědu směrem k Winkelsdorfu (Hein). Ve Slezsku: na Lysé hoře! a u Mohelnické myslivny (Reissek), na vlhké a krátkotravnaté louce u Krásné. Ludvíkov (Krause)!, Uhuštýn u Einsiedlu (Grabowski), Detřichov, hojná u Reivízu a sice při silnici do Einsiedlu (Milde), Gräfenberk (Wichura)!.

3. Řád. Equisetaceae D. C. Přesličkovité.

15. Equisetum L. Přeslička.

A. Phaneropora. Milde. Lodyha jednoletá hladká neb málo drsná. Průduchy velmi malé v stejné výšce s buňkami pokožky, pročež nepokryté. Klasy tupé.

1. Heterophyadica A. Br. Plodné lodyhy měkké, aspoň z mládí zelené, neplodným nepodobné; větve bez střední dutiny.

a) Vernalia A. Br. Plodné i neplodné lodyhy různotvarné; plodné dříve, obyčejně z jara vyrůstající, jednoduché, bělavé neb červenavé s pošvami nadmutými, neplodné zelené, hladké s větvemi přeslenitými, drsnými a pošvami malými, přilehlými.

38. E. arvense L. (P. polní). Lodyhy jarní žlutavé nebo pleťové, šťávnaté, nerýhované, jich pošvy oddálené, kornoutovité, bělavé, s 9—12 kopinatými, zahrocenými, obyčejně tmavohnědými zuby; lodyhy neplodné zelené 9—12žebré, drsné; jich pošvy válcovité, zelené, s 12—18 tříhranně kopinatými, černavými, bíle vroubenými zuby, větve 4—5hranné, jedno-

duché neb opět rozvětvené, jich první člen delší než pošva lodyhová k němu přináležející, zuby jich pošev zelené, krátce kopinaté. Oddenek rozvětvený.

V. lodyhy plodné 0·10—0·30 m., neplodné 0·15—0·75 m. Klas štíhlý, žlutavý.

♃ Březen, duben. Role, pastviny, meze, lesy. Obecná v rovině i předhoří, pořídku v horách.

a) decumbens G. Meyer. Neplodná. Lodyha položená neb vystoupavá, s četnými často opět rozvětvenými, lodyhu někdy prorůstajícími větvemi.

Obecná v rovině i v předhoří, výminkou též ve Velk. kotlině (Milde a Niessl).

b) nemorosum Al. Br. Neplodná. Lodyha až přes 1·00 m. v., zelenavě bílá, přímá, silnější, na spodní straně nerozvětvená, větve obyčejně jednoduché, rovnovážně odstálé, často silně prodloužené.

V lesích a houštinách rozšířena. V okolí Brna: Adamov (Theimer), Ostrovačice (Niessl), Bilovice, Křtiny, Mal. a Velk. Bukovina, Ořešín, údolí Punkvy u Blanska, Letovice, Kunštát, Tulešice. Kolem Znojma, Hardeku, Vranova, Budkova (Oborny), na vlkhých místech v sečech pod Bukem (Spitzner), hojná u Kroměříže (Palla), Radkov, Řašná, Dolní Bobrová, Vitochov, Něm. Libava. V severní Moravě, jako v lese poblíž nádraží u Bludova (Oborny) a Velk. Losín, Nová ves, Bukovice, Velvice, Raškov, kolem Rymařova, Budišov. Ve východní Moravě: Javorník, Nová Lhota, Uh. Brod, Havřice, Val. Klobouky, Halenkov, Fridland. Ve Slezsku: Pržno, Bruntál, Vítkov, Odry, Loučky, Těšín atd.

c) varium Milde. Z pravidla neplodná. Lodyha ztuha přímá, tenká, na konci jednoduchá, s větvemi krátkými, členy do polou červenavé, ostatně tmavozelené. Pošvy černavé.

Rozšířena na suchých rolích kolem Brna, Krumlova, Vyškova; u Znojma (Oborny), Prostějova (Spitzner) atd.

d) irriguum Milde. Neplodné lodyhy pravidelné, plodné 0·20 až 0·25 m. v., vystoupavé neb přímé, deseti- neb vícezubé, s dutinou střední, na hoře uvadlé. Klas nejvíce seschlý, převislý, na spodní části zelený, s pravidelnými větvemi neplodnými neb klas nesoucími.

Pořídku: Ostrovačice u Brna (Niessl), Střelná (Oborny).

e) campestre F. Schultz. (spec.) Plodná lodyha silná, stejnotvárná se zelenou neplodnou; větve neplodné neb klas nesoucí, zřídka žádné, krátké, na konci svém v létě klas nesoucí.

Písčiny polní, pořídku. U Boskovic.

39. E. maximum Lumk. (E. telmateja Ehrh. P. obrovská). Lodyhy plodné jednoduché, bělavé neb červenavé, slabě rýhované, tlusté, jich pošvy sblížené, kuželovité, nahnědle s 20—30 tmavohnědými, šídlovitými dlouhou osinou zakončenými zuby, neplodné 12—20žebré, hladké, co slonová kosť bílé, jich pošvy krátce válcovité, přilehlé se

zuby nahnědlými, kopinatě šidlovitými, větve 6—8hranné, rovnovážně odstálé, později převislé, první člen posledních kratší než příslušné k němu pošvy lodyhové.

V. plodné na prst tlusté lodyhy 0·15—0·30 m., neplodné 0·75 až 1·50 m. a více, klas tlustý.

♃ Březen, duben. Hlavně v půdě jilovité, břehy, bažiny lesní. Porůzná.

a) genuinum mihi. Lodyhy neplodné přes 1 m. v. jich pošvy přilehlé, as 30zubé, plodné na prst tlusté s pošvami sblíženými, kuželovitými.

Lopeník (Holuby), Hůrka, Rubensko na cestě k Lysé hoře a j. m. u Uh. Brodu; kolem Vsetína! a Mikulůvky (Bubela), údolí dolní Bečvy (Makowsky), Frenštát, u Tamovického dvora poblíž Stramberka, Lhota, Zubří, Hranice! (Sapetza), Vel. Kunčice, Rožnov; příkopy u Nov. Jičína a Stramberk (Sapetza)!, údolí Ostravice mezi Paskovem a Místkem četně a dojista ještě u Fridlandu, tu však již na slezské straně u Lubna! (Oborny). Ve Slezsku: Lomna, Jablunkov, Piosek; hojná u Těšína!, na jednom dvoře v samém městě, Bohušovice!, Blogotice, Koňska!, Trzyniec (Uechtritz), les Kopce poblíž Bohušovic; vlhčiny v Lovickém mlází (Hein), u Ropice a Žukova (Reissek), na myslivně u Horní Visly poblíž Ustroně (Wimmer), v bahnitém smrčí u pršných lázní a u pruské studénky v Gräfenberku (Milde).

b) breve Milde. Neplodná. Lodyha nízká, 0·25—0·35 m. v., přímá, silně rozvětvená, s větvemi odstálými, již ze spodu vynikajícími, pošvy velmi sblížené.

Lubno (Oborny); Jablunkov; Blogotice, Trzyniec (Uechtritz).

c) serotinum A. Br. Lodyha jako u neplodné rostliny, v červnu a červenci však s konečným klasem.

Velmi pořídku: posud jen poskrovnu u Gräfenberku (Milde).

b) Subvernalia A. Br. Plodné i neplodné lodyhy současné, posléz sobě podobné. Plodné z mládí nahnědlé, později zelené, na hoře rozvětvené, neplodné zelené s řadami pichů, pod pošvami špičatými zoubky velmi drsné, jich větve hladké.

40. E. silvaticum L. (P. lesní). Lodyhy plodné červenohnědé neb zelenavé, jemně rýhované, jich pošvy veliké, nadmuté, zvonkovitě válcovité, na spodu zelené, na konci hnědé suchomázdřité, ve 3—5 podlouhle kopinatých, přihrocených, z 3—4 srostlých zubů vzniklých úkrojků rozeklané. Neplodné lodyhy tmavozelené, 9—12žebré, na žebrech s 2 řadami osténků, koncem nící, s větvemi opět rozvětvenými, tenkými, obloukovitě převislými, pošvy menší přilehlé, se zuby kopinatými, jemně zahrocenými.

Lod. jemně a úhledně rozvětvená, plodná 0·20—0·45 m., neplodná 0·25—0·60 m. v., větve čtyřhranné, jich pošvy třízubé.

♃ Duben, květen. Vlhké stinné lesy, řídčeji role v pahorkatině, předhoří a horách do výše 1400 m. Porůzná ve tvaru praecox Milde s hnědou lodyhou plodnou, z mládí jednoduchou, po uzrání výtrusů rozvětvenou.

V okolí Brna: Jehnice, Vranov, Adamov, Letovice, Svitava (Oborny), Ochoz, Kanice, Bilovice, Babice, Křtiny, kolem Tišnova, Boskovice, Štěpánov, Úsobrno. Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), v Bratovském lese u Vranova, v Blátěnském a v Budkovském lese u Mor. Budějovic, Olbramův kostel a Vračovice poblíž Znojma (Oborny), u Jihlavy (Pokorny) a otud podél hranice až do Slavonic, zde na Strážné hoře a ve žlebě Spáleném (Oborny), Olší, Hradisko, Dobrá voda, Velk. Vanov, Řasná, les Vykazaný u Světlé, Raděnice, Dvořiště, Vitochov, Zvole, Nov. město, Vlachovice, Bratraňovská u Lhotky, Rokytná, Žďár, Beberek, Šlaghamry, kolem Jimramova, Bradlo u Něm. Libavy. V okolí Prostějova: na Košíři, v sečech nad Určicemi, v hájích u Snihotic a v lesích vysočiny drahanské porůznu (Spitzner), Rataje a Popovice (Palla). Velk. Losín, Maršíkov, Nová ves, Ludvíkov, Rejhartice, Něm. Bohdíkov, Pekařov, Pusté Žibřidovice, Pradědův les, Malá Morava, Krondörfl, Star. město, Teplice, Jamrtice, Budišov. — Střelná (Oborny). Hojná v Beskydách: Potoky u Javorníka, Strany, Velk. Karlovice; Javořina (Holuby)!, Rusava (Sloboda)!, velmi roztroušená u Vsetína (Bubela), Říčky u Bystřice, Frenštát, Velk. Kunčice, Rybář a Paseky u Hranic, Týnské hájemství, Podštát, Kyslířov, Libava, Domašov. Fridland a mnohá jiná místa v údolí Ostravice (Oborny). Obecná v Jeseníku zde i ve značné výši: Kladský Sněžník (Uechtritz)!, Červený vrch, Praděd, Velká kotlina (Milde)!, Hole studénková. Ve Slezsku: Vítkov, Krásná, Slaviče. — V Opavsku a Těšínsku obecná (Oborny).

b) capillare Hoffm. Lodyha neplodná až 0·75 m. v., větve a větvičky skoro rovnovážně odstálé, velmi tenké až vláskovité, zelené.

Dosti hojná: Andělka poblíž Letovic, Svitava (Niessl), Mal. Bukovina, Kochov, Ostrovačice, les Křenička u Balína, Sklené, Fryšava, Koldštýn, Raškovský les, Vysoký les u Janovic. Hojná v Jeseníku: Gräfenberk, Reivíz, Karlovská studénka atd. (Niessl), Lípová, Vrbno, Ludvíkov, Mal. Morava, údolí horní Tisé, zde i ve vyšších polohách jako: Hole studénková, Česnekový příkop, Opava pod Ovčírnou, Kriech, Berggeist. V Beskydách: Říčky u Bystřice, Horní Bečva, Gavalčanské hájemství a údolí Maxmilianky u Salajky, Hluténský les u Star. Hamrů.

c) serotinum Milde. Lodyha plodná již z mládí zelená, s větvemi krátkými.

Pořídku: Střelná v horním pohoří Oderském, Vračovice u Znojma, u Třebíče na polích ku Ptačovu, a přehojna ve Vilémovickém lese (Oborny).

41. E. pratense Ehrh. (E. umbrosum Meyer, P. luční). Lodyhy plodné nahnědlé neb žlutavé, jemně rýhované, se žebry jemně zoubkovanými neb hladkými, jich pošvy kornoutovité, brázdité, sivozelené s tmavohnědými neb bílými, příčnými pruhy, 8—13zubé, zuby přihnědlé, se širokou bělavou obrubou, dolejších pošev volné, hořejších částečně srostlé, krátce přihrocené. Lodyhy neplodné, ostrožebré, s jednoduchými, nečetnými větvemi, žebra hořejší s jednou řadou osténků, jich pošvy menší, více přilehlé než u plodných, zuby vejčité, špičaté.

Lod. plodná 0·10—0·25 m. v., podobná lodyze druhu E. arvense, neplodná 0·15—0·40 m. v., klas štíhlý, žlutohnědý neb červenavý.

♃ Květen, červen. Lesy, písečná luka. Velmi porůzná. V okolí Brna: mokrá luka v údolí mezi Křtinami a Bukovinou (Theimer), vlhká luka u Adamova, na cestě od Adamova k Babicím. Ve Znojemsku: některá místa v údolí Dyje mezi Hardekem a Devíti mlýny (Oborny), meze a suché stráně kolem Hosova u Jihlavy (Reichardt), u Rudna (Rieger). Ve Slezsku: Vidlice, vstup na Praděd (Milde), suchá lesní luka u Arnultovic a Temenic směrem k Biskupské kupě (Spatzier), meze luční na Obecné hoře u Krňova (Hein).

3. Aestivalia A. Br. Lodyhy zelené, plodné i neplodné současné, stejnotvárné, buď jednoduché neb rozvětvené, s pošvami přístejnými.

42. E. palustre L. (P. bahenní). Lodyha obyčejně s 9, nejvíce s 11—12 silně vypouklými na příč svraskalými žebry, zelená, nejvíce rozvětvená; pošvy zelené, válcovitě zvonkovité, volně přiléhající, 6—10zubé, zuby zelené, kopinatě šidlovité, přihrocené, se širokou bělomázdřitou obrubou; větve obyčejně pětihranné, jednoduché, zuby jich pošev tříhranné.

V. 0·25—0·60 m. Lodyha štíhlá, klas černý.

♃ Květen, červen. Bahnitá luka, příkopy, vlhké písčiny. Tvaru velice proměnlivého.

a) genuinum mihi. Lodyha 0·30—0·50 m. v., obyčejně 9-, zřídka vícežebrá, rozvětvená, větve pětihranné jednoduché.

Tvar po vytčeném území rozšířený a obecný ještě u kostela sv. Huberta u Karlovské studénky ve výši 800 m.

b) polystachyum Willd. Všechny neb nejhořejší větve klas nesoucí. Odrůda snadno znalá a lepotvárná.

Žilošice poblíž Brna (Niessl), Bilovice, Náměšť (Roemer), Znojmo, Mor. Budějovice (Oborny), Jihlava (Pokorny), Střítež, Smrček, Dol. a Horn. Bobrová, v sever. Moravě dle zdání velmi pořídku. Kolem Kroměříže rozšířená, zvláště u Měrůtek (Palla). Ve východní Moravě: Val. Klobouky, Poteč, Příkaz, Zděchov, Huslénky, údolí Miloňovky a j. m. u Velk. Karlovic, Jasenka poblíž Vsetína, Dušná, Viče. Ve Slezsku: Jablunkov.

c) nudum Duby. Lodyha 0·30—0·45 m. v. silná, přímá, 8 až 11hranná, jednoduchá.

Pořídku: Bystrc u Brna a kolem Svitavy (Niessl).

d) tenue Döll. Lodyha 0·06—0·20 m. v., slabší 6—8hranná, jednoduchá.

Porůzná: Ostrovačice u Brna, na rašelině u Svitavy (Niessl), v okolí Znojma, u Mor. Budějovic a Budkova (Oborny), u Tří Studní, Žďár, Něm. Libava. Ve východní Moravě: Javorník a Ordějov.

e) nanum Milde. Lodyha zakrslá, 0·15 m. v., položená neb vystoupavá, řídčeji přímá, velmi tenká, obyčejně rozvětvená.

Velk. kotlina v Jeseníku (Milde).

43. E. limosum L. (P. mokřadní). Lodyha šedozelená, silná, tlustá, jednoduchá neb řídce rozvětvená, s 10—30 (obyčejně 18) hladkými žebry; pošvy válcovité, těsně přiléhající, leskle zelené, 15—20zubé, kopinaté, tříhranné, černé s bílou úzkou obrubou. Větve 4—7hranné, zuby jich pošev přímé.

Lod. 0·50—1·30 m. v. Klas vejčitě podlouhlý, černohnědý. Oddenek červenohnědý bez hlíz.

♃ Červen, červenec. Bažiny, břehy říčné, příkopy. V rovině i předhoří hojná. Bez udaného tvaru: obecná u Jihlavy (Pokorny), hojná v příkopech u Bzence, Vsetína a Val. Meziříčí (Bubela), Nový Jičín (Sapetza), Šumberk (Paul). Ve Slezsku: údolí Opavy a bařiny u Krňova (Spatzier).

a) Linneanum Döll. Lodyha až přes 0·90 m. v., jednoduchá neb s nečetnými, roztroušenými větvemi.

Rozšířena. Andělka poblíž Letovic, Svitava, Abstorf (Niessl) Křtiny (Theimer), Kartouzy, Bilovice, Černá hora, Jedovnice, Blansko, Rájec, Čertova zmole v Písárkách, Černovice, Měnín, Vyškov, Břeclav. Ve Znojemsku: ve všech rybnících u Dačic a Slavonic (Oborny), v Kačovském lese u Třebíče (Zavřel), Náměšť (Roemer), Rešice u Újezda, Vračovice, rybník v Budkovském lese, u Jevišovic, Šimberský rybník u Šumvaldu (Oborny), Nová Říše, Zvoleňovice, Dobrá Voda, Řasná, Mal. Lhota, Stamberk, Slejboř, Macová kaplička u Velk. Meziříčí, Písečny, Nové město, Žďár, Zámek Žďár. Kolem Prostějova: v mokřadech u Vrbátek, v Hluchovském rybníku, u Břesovic, u Plumlova, na Osině, na Bílé vodě u Rozstání, u Hartmanic (Spitzner), u Bilan (Palla). Velk. Losín, Bludov, Mal. Morava, Krondörfl; Střelná (Burghauser), údolí Dol. Bečvy (Makowsky), Cáb, Dušná; hojná v údolí Ostravice, jako u Fridlandu, Paskova a Studénky (Oborny), Rohle (Bittner), u kostela sv. Huberta u Karlovské studénky, Vítkov: Velk. kotlina (Niessl).

b) verticillatum Döll. Lodyha na hořejší části dokonale přeslenitě rozvětvená, s větvemi 4—7 neb 7—8hrannými.

Hojná, avšak ne tou měrou co předešlá. Švarcava u Černovic u Brna, Svitava, Abstorf (Niessl). Kartouzy, Evanovice, nad Verovnou u Tišnova, Písárky, Lískovec. V okolí znojemském: Náměšť, Šimberský rybník u Šumvaldu, u Újezdu poblíž Rešic. Ve znojemském kraji, u Lednice (Oborny), Sichrovy rybníky u Slavonic (týž). Medovský rybník u Třech Studní, Fryšava, Zvole, Neudek, Rymařov. V okolí Prostějova: s předešlou v Otaslavském rybníku, u Břesovic, u Stařechovic, u Kostelce, nad Krumsínem (Spitzner). Ve východní Moravě: Stanovisko u Javorníka; hojná v údolí Ostravice od Ostravy až po Fridland, Střelná u Libavy (Oborný). Ve Slezsku: Odry, Beskyd u Krásné, kostel sv. Huberta u Karlovské studénky s předešlou. — Mechové jezero u Reivízu (Oborny).

c) uliginosum Mühlenberg. Lodyha 9hranná, tenká, jednoduchá neb porůzně rozvětvená.

V Jeseníku (Milde).

d) polystachyum Lejeune, s přesleny větví klasy nesoucích.

U Zábřehu (Theimer) s a) i b) (Oborny).

44. E. litorale Kühlew. (E. inundatum Lasch. E. arvense × limosum Milde, P. pobřežní). Lodyha šedohnědá, přímá, na spodu vždy rozvětvená, se 7—16 přeňtle svraskalými, často mělkou rýhou opatřenými žebry; pošvy zelené, volně přiléhající, nejhořejší na neplodné lodyze malé, přitisklé, na plodné větší zvonkovitě otevřené, zuby kopinatě šidlovité, černavohnědé, úzce bělokrajné. Větve 4—6hranné, se zuby šidlovitými. Klasy malé, na dlouhé stopce. Výtrusy bez mrštníků.

Lod. až 0·50 m. v. Klasy malé, bledě žlutavé. Oddenek s hlízami. ♃ Červen, červenec. Vlhké písčiny. Velmi pořídku. Dolní Lípová (Milde), v údolí Opavy u Úvalna a Branice (Spatzier).

B. Cryptopora Milde 1861. (Hiemalia A. Br.) Lodyha tuhá tvrdá na žebrech hrbolky velmi drsná, často ozimá. Pichy v pravidelných řadáeh pod pokožkou, která nad nimi příčnou štěrbinu tvoří. Klas plodný špičkou hrotnatý.

45. E. hiemale L. (P. zimní). Lodyha šedozelená, se širokou střední dutinou, silná, 10—12žebrá, jednoduchá neb málo větvitá, obyčejně ozimá; pošvy válcovité, těsně přiléhající, s ploskými žebry, nahoře a někdy i vespod s úzkou černou páskou; jich zuby kopinatě šídlovité, se špicí blánitou, opadávající, okraj pošev po odpadnutí zubů vlnovitě vroubkovaný, černý.

Lod. 0·50—1·25 m. v.

β) Schleicheri Milde. Lodyha s 8—12 rýhami, pošvy na hořejším okraji poněkud odstálé, zuby černohnědé, hladké, z části trvalé ♃ Červen—srpen. Suché i vlhké písčiny. Pořídku. Říčky poblíž rybníků pod Obřany u Rusavy (Sloboda), zde ve tvaru Schleicheri Milde; týž tvar v lesíku pod nádražím u Bzence (Uechtritz 1855, Bubela). Výminkou též ve Velk. kotlině v Jeseníku (Spatzier).

46. E. ramosissimum Desf. (E. elongatum Willd. P. prodloužená). Lodyha 8—20žebrá, šedozelená, jednoletá, jednoduchá neb na spodu s četnými dlouhými, 6—8hrannými větvemi, žebra s 1 řadou hrbolků; pošvy opak kuželovité zelené, zuby vejčité, s hrůtkem šídlovitým, na okraji bělomázdřité, hrůtek lámavý.

Lod. 0·20—1·20. m. v., klas hnědý.

a) gracile Al. Br. Lodyhy ve svazečku, položené neb přímé, 0·30 m. dlouhé, vespod neb jen v prostředku rozvětvené; větve po 2—3, 5—6hranné; zuby bělavé, zřídka trvalé.

Tvar nejhojnější. Kartouzy a údolí Svitavy u Brna (Makowsky). Střelice; mezi Chrlicemi a Tuřany, břehy potoční v údolí Obravy u Žilošic (Niessl), údolí Hradnice u Znojma a u Ivančic (Schwöder), při lesním kraji Hartmanického hájemství poskrovnu (Spitzner).

b) virgatum Al. Br. Lodyhy až 0·30 m. v., 5—11hranné, obyčejně hladké, přímé, namnoze jednoduché, někdy trsovité; pošvy prodloužené hladké neb 4 rýhami opatřené, zuby obyčejně bílé, někdy hnědé neb bledé, opadávající.

Přehojně na písčitých rolích mezi Šardicemi a Mutěnicemi, u Čejče a Letovic (Niessl), Jundrov, Židlochovice (zde ve f. minor), Terezín, Brumovice. U Bzence (Bubela) a v údolí Hradnice u Znojma (Oborny).

c) altissimum A. Br. Lodyha 0·60—2·00 m. v., zelená, přímá, 14—26hranná, málo drsná; pošvy velmi prodloužené, dolejší ryšavé, málo odstálé, větve 9hranné, někdy klasnaté, po 6—15, zde onde s větvičkami pobočnými.

Mezi křovím na okraji Čertovy zmole v Písárkách u Brna (Oborny) a odtud až ku břehům Svratky; hráze dráhy u Písku a u Bzence (Bubela).

d) subverticillatum A. Br. Lodyha přímá, 0·30—0·60 m. v., 10—19hranná, obyčejně jen 12hranná: větve někdy klasnatějící, po 3—8, 6—9hranné. Pošvy stejnobarevné.

Jilovité hluboké cesty u Blučiny, Letovice (Niessl), údolí Hradnice u Znojma (Oborny).

e) simplex Döll. Lodyha obyčejně zelená, přes 1 m. v., až 13hranná, drsná, jednoduchá.

Pořídku. Okolí Bzence (Bubela), kolem Čejče. Údolí Hradnice u Znojma (Oborny).

4. Řád. Lycopodiaceae Rich. Plavuňovité.

Rody:

1. Výtrusnice všecky stejnotvárné. okrouhlé neb ledvinovité, 2chlopné s četnými práškovitými výtrusy. *16. Lycopodium.*

2. Výtrusnice na témž klasu dvojí, dolejší 4—3laločné. 4—3 chlopné, s 4—3 velikými výtrusy. hořejší 2chlopné, s četnými práškovými výtrusy. *17. Selaginella.*

16. Lycopodium L. Plavuň.

Výtrusnice v úžlabí listů přísedlé neb krátkořapičné, výtrusy práškovité, po 4, v čtyřstěnném tělísku.

1. Výtrusnice v úžlabí prostředních neproměněných listů v klas nespojené.

47. L. selago L. (P. jedlová). Lodyha tuhá. přímá neb obloukem vystoupavá, vidličnatě rozvětvená, tmavozelená: větve stejně vysoké. Listy čárkovitě kopinaté, přihrocené, více- (obyčejně 8) řadé, někdy jemně zoubkované, tuhé, přímé. Výtrusnice ledvinkovité, na hořejším kraji pukavé.
V. 0·06—0·20 m.

♃ Červen—srpen. Vlhké stinné horní lesy až po hřebeny nejvyšších hor. V Beskydách: Nad myslivnou Rastockou, na Javorčí, Poschlé a na Kameňáku u Vlčkové poblíž Rusavy hojná, ale ne všude (Sloboda), Vysoká, Trojačka, Salajské hájemství; Smrk u Čeladny!, Kněhyně, Domoracké lesy (Sapetza), Lysá hora (Reissek a Makowsky,)!, u Kotaře (Zlík), na Čantorym (Uechtritz), na Baranii (Milde). Hojná v Sudetách: Kladský Sněžník (Opie), Star. město, Koldštýn (Oborny), Chrástice, Hynčice, Černý vrch, Neuhaus — a Latichberk, Suchá kupa, u Císařské boudy, Tomášov, Drehberk, Černý příkop pod Drehberkem. — Koperník, Fuhrmannštýn. Šosskamm, Hole studénková, Praděd, Petrštýn, Tři studně, Hole břidlicová (Oborny); vrchol Červeného vrchu 1333 m., údolí šumné Tisé, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník, Medvědí hřeben, Leiterberk, Vysoká hole, Heiligenhübel, Hrazová bouda, Svinský příkop, Jezero u Frant. myslivny, Kriech, Maják, Jelení hřeben. —

Dvorce, Beroun, Budišov, Karlovec (Spatzier), Wiesenberk, Winkelsdorf, Teplice (Paul), Rejhotice, Annaberk (Oborny). Ve Slezsku ještě: u Frývaldova a Karlovské studénky (Niessl), Lípová, Reivíz. Friedberk, Javorník, Niesnersberk, Bruntál, Karlstál, Habartice, Loučky, Benešov, Lichnov, Razová, Spachov (Spatzier).

β. recurvum Kit. spec. Listy méně neb více na zad zkřivené, konec větví namnoze sehnutý.

Řídčeji. Praděd (Spatzier), hojný v lesích na Hockšaru směrem k Lípové (Niessl).

2. Výtrusnice v paždí listenů. od listů značněji rozdílných, v klas spojené.

48. L. clavatum L. (P. obecná). Listy čárkovité, dlouhým, bledým, vláskovitým hrútkem zakončené, celokrajné, hustě nakupené, odstálé. Klasy na konci dlouhé, často vidličnaté stopky jednotlivé neb častěji po 2—5; listeny měkké, vejčité, s dlouhou vláskovitou špicí, stopky roztroušeně a drobně listnaté. Stonek daleko plazivý, kořenující, silně rozvětvený, s větvemi vystoupavými.

Ston. 0·60—1·00 m. dlouhý, klasy bledožluté.

♃ Červen—srpen. Lesy poloh hornatějších až k vrcholům nejvyšších hor. V kraji brněnském: Andělka poblíž Letovic, suchá lesní místa ve Svitavském bařeništi (Niessl), Černá hora, les u Pistovic. V kraji znojemském: v lesích u Jamnic a Star. Hobzí, dle udání též na Holém kopci a v Dubkovém lese u Mor. Budějovic (Oborny). V jihlavském kraji: u Jihlavy dosti hojná, obzvláště za Segelberkem, u Rancířova a Počátek (Pokorny), u Starče, v lesích mezi Opatovem, Heralticemi a Brodcem (Zavřel), Růžená, Nov. ves a Spálený les u Slavonic (Oborny), Telč, Zvole, Ochoza a Kaiserštýn u Nov. města, Maršovice, Mělkovice, Vlachovice, Bratraňovská u Lhotky, Rokytná, Tři studně, les Kozlovka u Fryšavy, u Křivého Javoru, Cikhay, Kadov, Beberek, Šlakhamry, Nový Jimravov, zde přehojná na Štarkovu, Javorek. V kraji prostějovském: na Nosku, v Repešském, Vícovském žlebě, na Buchtelce (Spitzner). Ve východní a v jihovýchodní Moravě: spoře na Javořině (Holuby). Rastocké hájemství u Rusavy (Sloboda), Luhačovice a Halenkov! (Bubela). Velk. Karlovice; Rožnov!, Střelná u Libavy, Kněhyně a skorem na všech výšinách Beskyd! (Makowsky), v horách kolem Nov. Jičína (Sapetza)!. V severní Moravě: Velk. Losín, Rejhotice, Winkelsdorf, Ludvíkov, Štolnhava, Kopřivov, Rejhartice, Rymařov, Guntramovice, Dobytčí les u Budišova a na j. m. Obecná v Jeseníku i ve značné výšce, na Keiligu při 1170 m. a na Holi studénkové při 1300 m. mnou nalezená a dojista ještě výše. Hojná ve Slezsku: Moravka, Vítkov, Loučky, Odry, Vrbno, Ludvíkov, všude u Karlovské studénky, kolem Frývaldova, Friedeberku, Vidnavy a Javorníku atd.

49. L. annotinum L. (P. pučivá). Listy čárkovitě kopinaté s pichlavým hrotem, z předu drobně pilovité, rovnovážně odstálé, závitkovitě 5řadé. Klasy přísedlé, jednotlivé; listeny srdčitě vejčité, jemně přihrocené s okrajem suchomázdřitým, nepravidelně zoubkovaným. Stonek daleko plazivý s přímými, vidličnatými větvemi.

Ston. přes 1·00 m. v., klasy bledě hnědožluté.

♃ Červenec—září. Horní lesy. Porůzný. V okolí Brna: bezpochyby u Křtin, poněvadž se odtud na trh brněnský přináší (Niessl, höhere Sporenpflanzen, 1855, str. 315). Za Segelberkem poblíž Simersdorfu a Vonova u Jihlavy (Pokorny), Žákova hora (Hitschmann)!, Javořice, údolí pod Javořicí, Peklo, Řasná, Ochoza a Kaiserštýn u Nov. města, Tři studně, Fryšava, les u Křivého Javoru, na cestě od Stříbrné studénky k pramenům Svratky, Cikhay, Heralec. V severní Moravě: Rejhotice, Winkelsdorf, Klepáčov; Star. město (Burghauser)! V Beskydách: Smrk u Čeladny!, Čertův mlýn u Frenštátu, Star. Hamry! (Sapetza), Vysoká, Trojačka, Salajské a Gavalčanské hájemství, údolí Maxmilianky, les Huťěnský, Peretoňky, Polana pod Smrkem. — Kněhyně (Makowsky), Lysá hora (Oborny)!, Barania (Kolbenheyer), u Ustroně (Milde). Hojná v Jeseníku a ve Slezsku: vstup k Holi studénkové od Tomášova, horní lesy u Aloizova a Josefova, u Koldštýna (Uechtritz)!, Červený vrch, Leiterberk, Praděd, Vel. kotlina (Niessl)!, Šosskamm u Annaberku!, Teplice, pole jezerní na Koperníku!, Velk. jezero na svahu Mravenčího vrchu u Wiesenberka (Oborny), Volská luka, les u Císařské boudy, Fuhrmannštýn, údolí šumné Tisé, Drehberk, stráň Černého příkopu pod Drehberkem, Hole studénková, Keilig, Kriech, Berggeist. — Hojná u Karlovské studénky (Niessl)!, Frývaldov, Gräfenberk (Oborny)!, Ludvíkov, Mal. Morava, údolí horní Tisé; Velk. Raden, Karlstál (Mükusch).

50. L. inundatum L. (P. zaplavená). Listy čárkovitě šidlovité, tupounké, celokrajné, 5řadé, na okraji blánité, posléz žlutozelené. Klasy přísedlé, jednotlivé, konečné; hořejší listeny ze široké, vejčité spodiny čárkovité, přihrocené, zažloutlé, po kraji s některým zoubkem. Stonek krátký, plazivý, chudovětevnatý, lámavý.

Stonek 0·05—0·10 m. v., mechovitý, listy světlozelené.

♃ Srpen, září. Vlhké písčiny, rašeliny. Pořídku a posud jen ve Slezsku: rašeliny Bronovské u Rudzice v Těšínsku (Reichardt), Pašovský les u Těšína (Zlík).

3. Listy stonků a větví klasnatých stejnotvárné, mnohořadé, na větvičkách neplodných obyčejně dvojtvárné, celokrajné, ve 4 křížem postavených řadách.

51. L. complanatum L. (P. sploštělá). Krajní listy na vedlejších, ploských větvičkách smáčknuté, kýlnaté, do vnitř vehnuté; listy na hoření a dolení straně ploché, přitisklé, kopinaté, přihrocené. Klasy po 2—6 na dlouhých, obyčejně vidličnatých, drobnolistých stopkách; listeny vejčité, přihrocené, s blánitým, vyhlodaně zoubkovaným okrajem. Výtrusnice příčně okrouhlé, na hořejším kraji pukavé. Stonek podzemní, plazivý, vějířovitě větevnatý, s větvemi vystoupavými vidličnatými.

Ston. až 1·00 m. dlouhý, větve 0·08—0·15 m.; klasy zelenavé neb nahnědle žluté, na konci často svazečnaté.

♃ Červenec, srpen. Lesy horní, vřesoviště. Velmi porůzná. U Brna: bezpochyby v okolí Lipůvky (Niessl, höh. Crypt. str. 316). Spálený les u Slavonic (Oborny) les u Opatova stranou Brodce, u Heraltic a Chlumu (Zavřel), přehojná za Segelberkem u Hofbauera (Pokorny), Žákova hora

(Hitschmann)!, Ochoza u Nov. města, Vlachovice, Fryšava, les u Stříbrné studénky pod Žákovou horou, les nad Rumpoldským mlýnem, Cikhaj, Heralec, Kadov, les u vápenných lomů u Žďáru, Beberek, kolem Jimramova. — Olešnice (Člupek), lesy u Rohle poblíž Něm. Libavy (Bittner). Ve východní Moravě pořídku: zříceniny Obřany a sousední lesy poblíž Rusavy (Sloboda), u Horn. Zubří (Sapetza). Rozšířena v Jeseníku: Měšťanský les u Šumberka, Šleglovy skály u Koldštýna, Koperník (Paul), Fuhrmannštýn (Makowsky)! Praděd (Milde)!, Hole studénková, Velk. kotlina!, Hole břidlicová (Niessl). Ve Slezsku: u Lípové; Antonínské skály u Gräfenberku, Frývaldov (Milde), u Einsiedlu (Grabowski), Andělská hora, Vrbno (Spatzier), lesy vřesovinné u Lövice (Hein), u Ustroně (Milde a Zlík). Na těchto místech ve tvaru anceps Wallr. v Linnaea 1840 jako druh. Rostlina silnější a větší, střední prýt každé větve neplodný, poboční klasnatý, neplodné větve vějířovitě postavené.

b) chamaecyparissus A. Br. (spec). Rostlina obyčejně menší, sivě ojiněná, střední prýt větví klasnatý, neplodné větve nahloučené, skoro 4hranné, s listy stejnotvárnými, přitisklými. Listeny dlouze přihrocené.

Pořídku. Posud jen u Ustroně (Zlík v Niesslových höh. Crypt. p. 316).

52. L. alpinum L. (P. horské). Listy ve 4 řadách, kopinaté, polooblé, zahrotnatělé, celokrajné, volně přilehlé, všecky skoro stejné a stejně odstálé, střechovitě se kryjící. Klasy jednotlivé, přísedlé; listeny vejčitě kopinaté, přihrocené, vyhlodaně zubaté, žlutavozelené. Stonek plazivý, svazčitě větevnatý; větve příoblé neb jen trochu smáčknuté, vidličnaté.

Ston. přes 1·00 m. d., větve 0·03—0·10 m. v. Listy matně zelené, klasy žlutavě zelené.

♃ Srpen—září. Travnaté hole hor Jesenických. Úbočí Hole studénkové k Fuhrmannštýnu, Fuhrmannštýn (Makowsky), Hockšar, Praděd!, Janovická hole!, okraj Velk. kotliny (Gr. Fl.), Petrštýn (Milde)!.

17. Selaginella Spring Vraneček.

Výtrusnice na téže větvi dvojí, dolejší větší, 4—3laločné, 4 - 3chlopné, s 4—3 velkými výtrusy, hořejší menší, 2chlopné, s četnými práškovitými, jemně trnitými výtrusy po 4 v 4stěnné kupky spojené.

53. S. ciliata Opic. (S. spinulosa A. Br. Lycopodium selaginoides L. V. brvitý). Listy vejčitě kopinaté, přihrocené, oddáleně brvitozoubkované, spirálně všestranné, světlozelené. Klasy jednotlivé, konečné, listeny větší a bledší než listy stonku, mnohořadé. Stonek tenký, plazivý, rozvětvený, větve vystoupavé.

Ston. 0·03—0·10 d. Výtrusy malé, žluté.

♃ Červenec, srpen. Vlhká travnatá místa v Jeseníku. Klötzerberk (Wimmer). Hockšar, Hole studénková, Petrštýn!, Velk. kotlina atd. (Gr. Fl.)!, západní svah Janovické hole, Mal. kotlina (Bachmann), cesta pod Ovčírnou na Pradědu (M. Preusse)!, Koperník, Švýcarna na Pradědu!, svahy Janovické hole (Oborny), Fuhrmanštýn, hájemství kostela sv. Huberta, u Tetřeví boudy, Jelení hřeben.

54. S. helvetica Spring. (V. švýcarský). Listy ve 4 řadách, celokrajné, dvojího druhu, poboční vejčitě podlouhlé, tupounké, rovnovážně odstálé, větší vejčitých, přímo přiléhavých, střechovitě se kryjících hřbetních, listy na větvičkách plodných oddálené i se stejnotvárnými listeny kratší než listy stonku. Klasy prodloužené, jednoduché neb vidličnaté na pobočních, vystoupavých větvích. Stonek daleko plazivý i s větvemi položený.

Ston. 0·05—0·15 m. d. Výtrusy menší, červené.

♃ Červenec, srpen. Posud jen ve Slezsku, na území pruském, poblíž hranic. U Branice a Bleišvicu blízko Krňova (Fick), luhy u Komerova poblíž Opavy (Hein).

5. Řád. Rhizocarpeae Bisch. Míčovkovité.

18. Salvinia Micheli. Nepukalka.

Tobolky kulovité neb vejčité, po 4—8 skupené, blánité, 1pouzdré, stopkaté. Výtrusnice jsou na vyniklém sloupečku v tobolkách uloženy. 1—2 hořejší s většími, 3—6 dolejších s menšími výtrusy.

55. S. natans All. (N. vzplývající). Listy vejčité, na spodině srdčité, 2řadé, stříčné, okrajem se kryjící, na líci sivozelené s chloupky hvězdovitými, na rubu nahnědle srstnaté. Stonek vzplývající.

Stonek 0·02—0·07 m. d.

⊙ Srpen, září. Stojaté a mírně tekoucí vody. Pořídku. V jednom ze tří malých rybníků u Hustopeče (Sapetza), v rybnících u Roztropic u Skočova (Zlík), Benešov u Opavy (Zukal), dříve v rybnících knížete Lichtensteina u Krňova (Spatzier); tyto jsou však již dávno vypuštěny a rostlina zde vyhynula.

II. Oddělení.

Spermophytae vel Phanerogamae. Jevnosnubné.

Rozplozují se semeny, t. j. ústroji pohlavním spůsobem povstalými, jež kel v sobě zavírají.

II. Třída. Gymnospermae. Nahosemenné.

Semena nepokrytá na otevřeném plodolistu neb terči postavená, kel s 2 neb více dělohami.

6. Řád. Coniferae Juss. Jehličnaté.

Keře neb stromy vždy zelené, s listy tuhými, šidlovitými, čárkovitými neb šupinatými, jehlicovitými, vytrvalými, řídčeji jednoletými. Květy 1 neb 2domé, bez okvětí, květy prašné jehnědovité, tyčinky četné šupinovité neb štítkovité, vajíčka nahá, po 2—1 na dřevnatých neb dužnatých šupinovitých listenech, dřevnatou šišku neb zdánlivou dužnatou bobuli tvořících, někdy bývá jediné vajíčko na malé větvičce konečné, šupinami obalené neb šťávnatým míškem zastřené.

Rody:

I. Květy 2domé, tyčinky štítkovité, na rubu neb pokraji štítku s několika pouzdry prašnými, semena přímá, po 1—3 v bobulovitém obalu.

1. Vajíčko přímé, semeno konečné, obalené bobulovitým, šarlatovým, na hoře otevřeným míškem, semeno co kámen tvrdé. Dělohy dvě. *19. Taxus.*

2. Semeno po 1—3, v bobulovitém, ze 3—6 dužnatých šupin srostlém, na hore otevřeném obalu. Plod bobulovitý s 1—3 co kámen tvrdými semeny. Dělohy dvě až tři. *20. Juniperus.*

II. Květy 1-domé. Tyčinky četné, v květenství klasovitém, šupinovité, s 2 vně pukajícími pouzdry, v přívěsek hřebínkovitý prodloužené. Semena obrácená, po 2 na volných dřevnatých šupinách spirálně víceřadé šišky.

1. Květy prašné četné, v klásku neb strboulku nahloučené. Šupiny šišek na konci ztloustlé, s vypouklým štítkem. Křídla semen opadavá. Listy jehlicovité, po 2—5 ve svazečku. *21. Pinus.*

2. Květy prašné jednotlivé. Šupiny šišek na konci neztloustlé. Křídla semen vytrvalá. Semena v prvním roce zrající.

α) Prašníky podél pukající, šupiny šišek kožovité posléz delší než listeny. Listy v svazečku na větevkách skrácených jednoleté. *22. Larix.*

β) Prašníky a délka šupin jako u α). Listy jednotlivé, jehlicovité, vytrvalé. *23. Picea.*

γ) Prašníky na příč pukající. Listeny poslèz delší šupin šiškových i s těmito po uzrání semen od přímého vytrvalého vřetena se oddělující. Listy jednotlivé, spirálně víceřadé. *24. Abies.*

19. Taxus. L. Tis.

Prašníky štítkovité, na rubu s 8 pouzdry.

56. T. baccata L. (T. červený). Strom neb silný keř s větvemi rovnovážně odstálými. Květy na krátkých, úžlabičných, na spodině šupi-

nami zastřených větvičkách. Listy čárkovité, špičaté, na líci lesklé, tmavozelené, na rubu mdle bledozelené, dvouřadé i se semenem jedovaté. Míšek semene šťávnatý, šarlatový, průsvitavý, jedlý.

V. 3·00—12·00 m.

♃ Březen, duben. Lesnaté skalní a horní stráně, rokle. Porůzný, nezřídka pěstovaný. V kraji brněnském: údolí Punkvy u Sloupu (Makowsky), poskrovnu v údolí Josefovském, statné a pěkné keře na skalnatých úbočích propasti Macochy, Holštýn, pod hradem Pernštýnem. Lomnice (Pluskal), Bratovský les u Vranova (Niessl), údolí Dyje a Fugnice u Hardeku (Oborny), Mor. Třebová (Domas). V Beskydách: na Tulu (Wimmer), Blogotický vrch (Zlík), Machova Gora (Kotschy), dle udání též u Fridlandu (Oborny).

20. Juniperus L. Jalovec.

57. J. communis L. (J. obecný). Keř, řídčeji strom. Jehnědy úžlabičné, žlutavozelené. Listy tuhé, čárkovitě kopinaté, hrotité, po třech v přeslenu, na líci modře ojíněné, na rubu tupě kýlnaté. Šiška kulovitá, šťávnatá, černá, modravě ojíněná, přímá, 2—3krát kratší listů, druhým rokem zrající.

V. 1—3·00, řídčeji 6·00 m.

a) genuina mihi. Keř přímý, s větvemi odstálými. Listy znenáhla dlouze zakončené.

♃ Duben, květen. Lesy, chlumy, vřesoviště, v pahorkatině a v předhoří obecný, schází v rovině Hané, kolem Břeclavi atd. Pořídku u Bzence (Bubela). V Beskydách často ve velikém množství pospolu, jako: u Vsetína (Bubela)!, Val. Klobouky (Oborny), horské lesy u Bystřice a Ordějova, na Hradišově u Pulčína a v česko-moravském pohoří atd. Stromovité tvary: v pohoří Radhošťském, v Bukovicích a dle udání na Travném u Moravky. Na Hluboké u Vsetína nalezl jsem 1883, 0·50 m. v. keř s přehojnými, těsně nakupenými listy a přebohatými plody.

b) prostrata mihi. Keř nízký, s větvemi odstálými, po zemi rozloženými. Listy kratčeji přihrocené.

Kopanice u Bojkovic a. j.

58. J. nana Willd. (J. horský). Keř nízký, křivolaký, položený, s daleko odstálými větvemi. Listy kratší než u předešlého, čárkovité, náhle ve hrot zúžené, ohnuté, na líci s hlubšími žlábky, v přeslenech sblížených, střechovitě se kryjící. Šiška větší kulovitě vejčitá neb vejčitá, ojíněná, zdélí listu.

V. 0·50—1·50 m.

♃ Červen. Kamenité stráně a hole v Jeseníku. Fuhrmannštýn, pole jezerní na Koperníku. — Praděd, na cestě k Winkelsdorfu, Janovická hole až k pásmu stromovému (Gr. Fl.)!, prameny Opavy na Pradědu (Stein a Oborny), Hole břidlicová (Herm. Schulze a Oborny)!, na cestě k Falkenštýnu, Hole u Třech studní, Mravenčí vrch u Wiesenberku (Oborny), Velk. Jelení hřeben, u Jelení studénky, Pecové kameny, Heiligenhübl, Maják.

b) intermedia Schur. Keř poněkud větší, s delšími, méně sivými listy.

Úpatí Červeného vrchu směrem k silnici Tomášovské (Uechtritz).

21. Pinus L. Borovice, sosna.

1. Listy po 2, na větevkách značně zkrácených, vespod suchomázdřitými šupinami zastřené.

59. P. silvestris L. (B. lesní). Vysoký strom s větvemi odstálými, zdánlivě přeslenitými. Květy prašné klasovité, nakupené; listeny při rozkvětení opadavé. Listy dlouhé, nasivělé, jehlicovité, přihrocené po 2. Šišky vejčitě kuželovité, zřejmě stopkaté, hákovitě sehnuté, nelesklé, šedé; šupiny uvnitř duté, z předu se štítkem kosníkovým a pupkem bradavičnatým. Listeny za květu již mnohem kratší šupin šiškových. Křídlo třikrát delší semene.

V. až 30·00 m. Květy prašné sírožluté, pestíkové nachové; šišky hnědošedé. Kůra nahnědle červená, svraskalá.

♃ Květen, červen. Tvoří lesy v rovině až skorem do 500 m. obecná.

β) parviflora Heer. (dle Christa). Větve tenčí, na spodu často rovnovážně odstálé; listy krátké, obyčejně jen 0·01—0·02 m. d.

Velmi pořídku. Dle Oborného ve dvou keřích v Sedlešovickém lesíku na Kraví hoře u Znojma.

60. P. montana Mill. (B. horní, kosodřevina). Listy po dvou, tmavě trávozelené, tužší a obyčejně kratší. Šišky skorem přísedlé, podlouhle vejčité neb vejčité, rovnovážně neb šikmo odstálé, našedivě hnědé, trochu lesklé. Štítek kosníkový, klenutý, čtyřhranný, s pupkem vtisklým. Semeno dvakrát kratší svého křídla. Listeny v květení skoro zdélí šupin šiškových. Kůra šedá. Přichází u nás ve dvou tvarech:

a) uncinata Ram. sp. (P. uliginosa Neum. B. bahenní). Stromek neb keř 2·00—10·00 m. v., vystoupavý, křivolaký, s dlouhými, přízemními větvemi. Šišky nesouměrné; štítky na jedné straně vypouklejší, hákovité neb hrbolkovité.

Pořídku. Posud jen na mechovém jezeru u Reivízu ve Slezsku (Grabowski).

b) pumilio Haenke sp. (B. kosodřeviná, kleč). Keř nízký, 1·00—2·00 m. v., silně a hustě větevnatý, na spodině s větvemi položenými a obloukovitě vystoupavými. Šiška kulovitě vejčitá, souměrná, tmavohnědá; štítky stejně vypouklé.

Pořídku. V Jeseníku: na konci Janovické hole blíže Tří studní (Kolenatý), úbočí Mal. kotliny, v nejnovější době v horních lesích Koldštýnského panství s výhodou pěstovaná: ve větším množství na svahu Koperníku, na úbočí Klad. Sněžníka k Stříbrnicím (Oborny). Fuhrmannštýn, les u Císařské boudy.

61. P. laricio L. (P. nigricans Host. B. černá). Listy po 2, tuhé, načernale zelené, delší než u P. silvestris. Květy prašné válcovité,

strboulovitě nakupené. Šišky vejčitě kuželovité i po odkvetení přímé, zralé rovnovážně odstálé, lesklé, žlutohnědé; štítky vypouklé, na rubu duté, pupek lesklý. Listeny jako u předešlé. Kmen šedý.

V. 15·00—30·00 m. Šišky žlutohnědé.

♃ Květen, červen. V sadech i lesích sázená. Hojná v lesích kolem Babice a Adamova (Makowsky)!, kolem Křtin a Kuřima. — Budkovský les u Mor. Budějovic, Hradiště poblíž Znojma (Oborny), les Divák u Klobouk (Steiger), v okolí Uh. Hradiště s P. silvestris (Schlögl), Javorník; v nejnovější době též hojně u Vsetína pěstovaná (Bubela)!.

2. Listy ve svazečku po 5.

62. P. strobus L. (Vejmutovka). Listy dlouhé, tenké, světle zelené. Šiška válcovitě vřetenovitá, špičatá, delší listů, visutá. Pupek štítku s hrbolkem. Kmen šedý.

V. 15·00—25·00 m. Šiška šedohnědá.

♃ Květen. Pochází ze severní Ameriky a pěstuje se v sadech i v lesích. V okolí Brna, Telče, Vyškova, Střílek, Val. Klobouků atd. — Lesy Domoracké, u Paskova (Sapetza), u Prostějova (Spitzner), Říčky pod Hostýnem (Sloboda).

22. Larix Tourn. Modřín.

63. L. europaea D. C. (L. decidua Mill. Pinus larix L. M. evropský). Strom se pněm přímým, košem jehlancovitým, větvemi obloukovitě sehnutými. Listy jemně čárkovité, hebké, na mladších větevkách ojedinělé, na starších ve svazcích po 15—30, světlozelené, opadávající. Šišky vejčité, stopkaté, něco dolů sehnuté; šupiny tupé, odstálé, dvakrát delší listenů. Kůra hnědočervená, posléz šedá.

V. až 35·00 m. Květy prašné nahnědle žluté; šišky žlutohnědé.

♃ Duben, květen. V pahorkatině a horských lesích hojný, až obecný. V českomoravském pohoří, v Sudetách i Beskydách. Hojný severně od Brna (Oborny), Řečkovice, Obřany, Bílovice, Kuřim, Tišnov, Adamov, Letovice, Kříb u Kochova, Kraví hora, Bystrc, Veveří, Střelice, Tečice, Bučovice, tvoří lesy u Manerova, Kučerova a Střílek. Mezi Matějovcem a Růženou, u Dačic v kraji Jihlavském (Oborny), u Náměště (Roemer). Ve Znojemsku: u Bítova, Vranova, Jevišovic, Krumlova, Budkova (Oborny). V českomoravském pohoří: kolem Telče; činí lesy kolem Křižanova (Haslinger)!, Bystřice, Nov. město. Kolem Prostějova, ve větší skupině na Kosíři (Spitzner). V olomouckém kraji na hoře Žďáru u Rudy na Moravě, a na Baudenberku u Raškova, na obou místech na hadci, u Šumberka! (Oborny), zřídka v horních lesích kolem Olomouce a Dolan (Makowsky), u Střelné (Burghauser), lesy podél moravskoslezské ústřední dráhy až do Slezska (Oborny), Něm. Libava, Petrovice, Velký Losín, Bludov, Český Bohdíkov, Rymařov, Budišov, Podštát, Mor. Ostrava. Ve východní Moravě: Strážnice, Javorník, Filipov, Hor. Němčí, Uh. Brod. Val. Klobouky. — Velk. Javořina (Makowsky)!, kolem Velehradu (Schlögl), Kotouč u Stramberka (Sapetza)!, hojný u Vsetína!, neskládá však zde nikde lesy (Bubela), Javorčí a Poschlá u Rusavy (Sloboda). Ve Slezsku: Osoblaha, Krňov, Bruntál a j. m. v Jeseníku (Oborny), kolem Oder, Jablunkova a Těšína. Na Skrzyčné a v Bystraji hojný (Kolbenheyer).

23. Picea Lk. Smrk.

64. P. excelsa Lk. (Abies picea Mill., smrk). Strom s košem jehlancovitým a větvemi rovnovážně až svisle odstálými. Listy smáčknutě čtyřhranné, hrotnaté, jednotlivé, na větvích roztroušené, tmavozelené, vytrvalé. Šišky válcovité, svislé; šupiny kosníkové, kožovité, vyhlodaně zubaté, zelenavé, posléz hnědé. Kůra šupinovitá, červenohnědá.

V. až 50·00 m. Květy prašné zelenavěžluté; šišky světlohnědé.

♃ Květen, červen. Skládá souvislé lesy v hornatějších krajinách až po 1300 m., ve výši větší přichází jen ojedinělý a zakrslý. Činí též rozsáhlé lesy v českomoravském pohoří, v Sudetách i Beskydách.

24. Abies Tourn. Jedle.

65. A. alba Mill. (A. pectinata D. C., jedle). Strom s košem jehlancovitým, větví odstálých, v ploše rozšířených. Listy jednotlivé, zpředu vykrojené, na líci leskle tmavozelené, na rubu s 2 sivými čarami, na větvičkách hřebenitě dvoustranné. Šišky válcovité přímé; šupiny široké, velmi tupé od vytrvalé osy jednotlivě opadávající; listeny delší než šupiny šišek. Kůra bělošedá, hladká.

V. až 50·00 m. Šišky tmavohnědé.

♃ Květen. Činí menší lesy a bývá jednotlivě vtroušená v lesích smrkových až do výše 1000 m. V okolí Brna: Adamov, Sloup (Makowsky), Křtiny, Jedovnice, Tišnov; Jihlava (Pokorny), kolem Telče, Žďáru. Kolem Prostějova (Spitzner). Skládá lesy u Velehradu a Buchlova (Schlögl), skládá lesy u Vsetína, Halenkova, Rožnova a Val. Meziříčí (Bubela), Rusava (Sloboda), Javorník, Val. Klobouky, Karlovice; Nový Jičín (Sapetza), v Těšínsku (Kolbenheyer).

II. Skupina.

Angiospermae. Krytosemenné.

Zárodky semenné tvoří se v uzavřených plodolistech uvnitř semeníku, na kterém jsou 1 neb více blizen připevněných.

III. Třída. Monocotyledoneae Juss. Jednoděložné.

Svazky cévní roztroušené, ponenáhlu ve vrstvu korovou se měnící; rozlišení v dřeň, dřevo a kůru nezřetelné. Kořen hlavní obyčejně schází. Listy mívají vyvinutou pošvu neb jsou objímavé, spodinové neb střídavé, jich čepel celokrajná, nejvíce s rovnoběžnými žilami, bez žíly hlavní. Květy obyčejně trojčetné, oba kruhy obalů květních bývají zpravidla korunovité, šestidílné.

Řády:

I. Okvětí žádné neb velmi nevyvinuté z chloupků neb velmi malých plévovitých šupinek.

1. Rostliny vzplývavé neb ponořené, s osou plochou lupenovitou, bezlisté neb na začátku s nepatrnými 2 šupinkami. Květy zdánlivě obojaké, dva okrajní stopkaté prašné, s 2 kulovatými, přísedlými prašníky bez okvětí, s 1 pestíkovým květem v společném baňkovitém toulci. 7. *Lemnaceae.*

2. Rostliny ponořené neb vzplývavé, s listy průsvitavými neb kožovitými. Květy obojaké neb různopohlavné, jednotlivé neb v klasích. Okvětí žádné aneb záležející z trubkovité pošvičky. Tyčinky a pestíky 1 až 4, čnělky 2 až 3nitkové, trvalé. 8. *Najadeae.*

3. Rostliny vodní neb bahenní; vodní s přímým stonkem, jenž nad hladinu vyniká a listy podobnými listům travin. Květy bez listenů ve válcovité neb kulovité palici:

a) Tyčinky četné; palice toulcem obvinuta. 9. *Aroideae.*
b) Tyčinky 1—3; palice bez toulce. 10. *Typhaceae.*

4. Trávy a polotrávy. Květy pluchami zakryté.

a) Stonek oblý neb dvousečný, obyčejně dutý a uzlatý. Listy s jazýčkem, dvouřadé, pošvy nejvíce po straně otevřené. Květ obalený pluchou vnější a obyčejně též pluchou vnitřní blánovitou čili pluškou. Plévy pod květem neb celým kláskem obyčejně 2. Tyčinky 3, zřídka 6 neb jen 2, s prašníky na nitce pohyblivými; čnělky a blizny 2, zřídka 1. Obilka se semenem srostlá. 11. *Gramineae.*
b) Stonek hranatý, celistvý, bez uzlů, toliko na dolejšku neb někdy pod květenstvím listnatý. Listy namnoze bez jazýčku, třířadé, pošvy zavřené. Květ za pluchou, ale vždy bez plušky vnitřní. Plévy pod kláskem žádné neb neurčitého počtu. Semeno s oplodím nažky nesrostlé. 12. *Cyperaceae.*

II. Okvětí vyvinuté, 6listé, řídčeji 4—8listé, podplodní.

1. Semenník jeden, nedělený. Plod tobolka neb bobule.

a) Květy obojaké, okvětí ze 6 pluchovitých, po kraji suchomázdřitých lístků. Tyčinek 6 neb 3. Plod tobolka tříchlopná. Květy ve vrcholících kuželovitých, někdy ze svazečků neb klásků listenatých složené. 13. *Juncaceae.*
b) Květy obojaké, zřídka různopohlavné. Okvětí korunovité, úhledné, ze 6 prostých, neb v šestizubou trubku srostlých lístků, zřídka 4—8lupenné. Tyčinek 6 neb 4 až 8, v lůžko neb korunu vetknutých. Plod tobolka neb bobule. 14. *Liliaceae.*

2. Plod z více prostých neb nedokonale srostlých plodolistů složený neb poltivý.

a) Květy obojaké neb mnohomanželné. Okvětí korunovité, šestilupenné neb šestidílné. Tyčinek 6, v okvětí vetknutých.

Semenníky 3, méně neb více srostlé, na vnitřním úhlu vícevaječné; měchýřky vícesemenné. *15. Colchicaceae.*

b) Květy obojaké. Okvětí kalichovité, šestilupenné, něco zbarvené. Tyčinek 6, v lůžko vetknutých. Blizny 3—6. Pouzdra semenníku vespod neb zcela srostlá, jedno- až vícevaječná. *16. Juncagineae.*

c) Květy obojaké. Okvětí šestilupenné; vnější lístky na polo kalichovité, vnitřní korunovité. Tyčinek 9, v lůžko vetknutých. Semenníků 6, dopolou srostlých, na celé vnitřní stěně mnohovaječných. *17. Butomaceae.*

d) Květy obojaké neb různopohlavné. Vnější 3 lístky okvětí kalichovité, bylinné, vnitřní korunovité barevné. Tyčinek 9 neb mnoho na lůžku. Semenníky četné, prosté, 1—2vaječné, na terčovitém lůžku do kruhu postavené nebo v strboulek skupené. Nažky nepukavé. *18. Alismaceae.*

III. Okvětí úplné, 6lupenné, nadplodné.

1. Květy 2domé. Kalich a koruna ze 3 lístků. Tyčinky 3 neb více, vnější často neplodné. Semenník 1- neb vícepouzdrý. Blizny 3—6. Plod bobulovitý. Rostliny vodní, vzplývavé neb ponořené, s listy srdčitě okrouhlými, síťožilnatými. *19. Hydrocharideae.*

2. Květy obojaké. Okvětí korunovité, ze 6 lístků.

a) Tyčinky 1—2, na sloupku bliznovém přirostlé. Okvětí nepravidelné; jeden lístek vnitřní, pysk (labellum), od ostatních tvarem rozdílný, obyčejně větší, ostružnatý. Semenník jednopouzdrý, s 3 nástěnnými, mnohovaječnými semenicemi. Tobolka 3chlopná, 6 skulinami pukající. Semena velmi malá, četná, bez bílku. *20. Orchideae.*

b) Tyčinky 3, okvětí vetknuté, zevnitř pukající. Lístky okvětní korunovité, všecky stejnotvárné neb 3 vnitřní rozdílné. Semenník 3pouzdrý, mnohovaječný. Blizny 3, oddělené, často plátkovité. Tobolka pouzdrosečně 3chlopná. Semeno s bílkem. *21. Irideae.*

c) Tyčinek 6, na vnitřní straně pukajících. Okvětí 6lupenné neb 6dílné, ostatní jak u předešlé. Semenník 3pouzdrý, mnohovaječný. Čnělka 1, s bliznou nedělenou neb 3laločnou. Tobolka a ostat. jak u před. *22. Amaryllideae.*

7. Řád. Lemnaceae Link. Okřehkovité.

25. Lemna L. Okřehek, vodní čočka.

1. Lemna Schleid. Semenník 1vaječný, s prodlouženou čnělkou; plod nažkovitý, nepukavý.

66. L. minor L. (O. menší). Články lodyhy opak vejčité neb elliptické, obak ploché, kožovité, nestopkaté, světlozelené, vzplývavé, souvislé, každý s jednou nitkou kořennou. Plod nažka 1semenná. Člán. 0.002—0·003 m. d. světlozelené.

♃ Duben—červenec. V stojatých vodách. Obecný. U Vsetína jen porůznu a nestálý (Bubela), u Olešnice (Clupek).

67. L. trisulca L. (O. trojbrázdý). Články lodyhy listovité, elliptické neb kopinaté, hrotnaté, slabě zoubkované, vespod v stopku zúžené, průsvitavé, později tmavozelené, mělce potopené, na rubu vždy s 1 kořínkem, více článků obyčejně spojených. Plod: nažka 1semenná. Člán. 0·004—0·008 m. d.

♃ Duben, květen. Ve vodách stojatých. Hojný. V jižní části kraje brněnského až po Brno obecný (Makowsky), kolem Hustopeče, Krumlova, Vyškova, Kyjova a v krajině břeclavské. Schází u Náměště (Roemer); hojný v jižní části kraje znojemského: kolem Jevišovic, Hrušovan a v nížinách Dyje (Oborny), u Jihlavy kolem Jihlavky (Pokorny), v krajině telecké a u Žďáru. V okolí prostějovském: v mokřadech u Vrbátek podél trati velmi hojný (Spitzner), Leština u Zábřehu (Pánek), u Olomouce (Makowsky), Strážnice; Bzenec (Bubela), Uher. Hradiště (Schlögl), hojný v okolí Rusavy (Sloboda), u Suchodola a Jasenic (Sapetza).

2. Telmatophace Schleid. Semenník 2- neb vícevaječný, s bliznou přísedlou. Plod někdy pustička obříznutě pukavá.

68. L. gibba L. (O. hrbatý). Články lodyhy na rubu houbovitou bunkatinou, poduškovitě vypouklé, okrouhlé neb opakvejčité, obyčejně oddělené, každý s jediným kořínkem. Plod pustička obříznutě pukavá. Člán. 0·002—0·003 m. d., zelené.

♃ Květen, červen. Ve stojatých vodách. Porůzný. V jižní části brněnského a znojemského kraje a u Olomouce (Makowsky), Rajec, Vranovice, Nosislav, Břeclav. Vokarecký rybník u Náměště (Roemer), hojný v Bolikovském údolí u Slavonic (Oborny), příkopy luk rašelinných u Panských Dubenek poblíž Jihlavy (Pokorny). Kolem Prostějova: v močidlech u Duban s L. minor hojný (Spitzner), Šumberk (Paul), Uh. Hradiště (Schlögl), Propasť u Hranice (Vogel).

69. L. polyrrhiza L. (O. mnohokořenný). Články okrouhlé, opakvejčité, obak ploché, na líci tmavozelené, vespod často narudlé, vzplývavé, každý se 6—7 kořínky. Plod 2- neb vícesemenný. Člán. 0·003—0·009 m. d., největší v tom rodu.

♃ Květen, červen. V stojatých a mírně tekoucích vodách. Hojný, zejmena v rovině, zřídka v předhoří. Obecný v brněnském kraji (Makowsky), Vyškov, Kyjov, Břeclav, Star. Břeclav, Rohatec, Strážnice; Náměšť (Roemer), Bohušický rybník u Mor. Budějovic, Jaroměřice, Krhovice, Hodonice, Jaroslavice, Znojmo (Oborny). Kolem Jihlavy: u Třech líp u střelnice u Jihlavky (Pokorny), Telč, Černice, Dačice, Nov. město, Žďár, Nov. Jimramov. V okolí prostějovském: v mokřadech u bedihoštského nádraží (Spitzner), hojný u Olomouce (Makowsky), za nádražím a na Moravě u Bzence (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Nov. Jičína (Sapetza).

8. Řád Najadeae A. Rich. Řečankovité.

Rody:

I. Semenník jeden.

1. Květy 1- neb 2domé. Květy prašné s trubkovitým okvětím. Tyčinka jedna, prašník čtyřpouzdrý, skoro přísedlý. Semenník 1, jednopouzdrý, jednosemenný bez okvětí. Čnělky 2—3, nitkovité, trvalé. *26. Najas.*[1]

II. Semenníků více, obyčejně 4, neb 2—6 ve společném obalu.

1. Květy jednodomé. Květ prašný bez okvětí o sobě neb s pestíkovým pohromadě. Okvětí pestíkového květu krátce zvonkovité, blánovité. *27. Zanichellia.*

2. Květy obojaké, v klasech řídkých, čtyřřadých. Tyčinky 4, vně každá se šupinovitým přívěskem, okvětí podobným. Semenníky 4, jednosemenné. Peckovice přísuché. *28. Potamogeton.*

27. Zanichellia L. Šejdračka.

70. Z. palustris L. (Š. bahenní). Lodyha nitkovitá, vidličnatě rozvětvená, vzplývavá. Listy na větevkách plodních obyčejně po 3, úzce čárkovité až vláskovité, nejcelejší, obyčejně střížné, pošva palistní, blánitá naproti listu. Plody po 3—6, stopkaté, smáčknuté něco skřivené, zobanité. Květy v úžlabí listů nakupené. Květ prašný z jediné tyčinky, s prašníkem dvoupouzdrým a dlouhou nitkou.

L. 0·10—0·40 m. d. Rostlina vzplývavá neb kořenující.

♃ Červen—září. Stojaté vody, potoky. Velmi porůznu. Hluboká bahna u Šardic poblíž Brna, Mor. Třebová, kolem Bystřice (Reissek), kolem Náměště v rybnících Radhanu, Vokarci a Kalech, u Hrotovic (Roemer), Plenkovický rybník u Znojma (Oborny), kamenné lomy u Bedřichova poblíž Jihlavy (Pokorny). Ve Slezsku: u Sosnové a Palhance v opavském kraji (Rohrer a Mayer).

28. Potamogeton L. Rdest.

1. Enantophylli. Střížnolisté. Listy vesměs střížné, stejnotvárné, ponořené.

71. P. densus L. (R. hustolistý). Klasy chudo- (2—3) květé, kulaté, krátce stopkaté, v rozsochách stojící. Listy kopinaté až elliptické, objímavé, po kraji drsné, často dolů sehnuté, dvouřadé; palisty blánité, s 2 oušky, obyčejně jen na listech v rozsochách stojících vyvinuté. Plody šikmo-opakvejčité, smáčknuté, se zobánkem zkřiveným, na hřbetě ostře kýlnaté.

---

[1] 26. Najas fluviatilis Lehm. S obalem dvoulaločnatým a listy kopinatými, plochými a zoubkovanými nalezeno dle Schlossera v bahně Měnínského a Kobylského jezera. Najas fragilis All. S listy čárkovitě šidlovitými, nazpět zkřivenými, trnitě zoubkovanými, dle téhož v bahně Čejčského jezera. Poněvadž tato jezera již dávno vypuštěna jsou, nelze již ve „Květeně moravské“ ohlédati se na tato naleziště.

♃ Červenec—srpen. Stojaté a tekoucí vody. Řídký a pro Moravu pochybný, poněvadž v novější době na vytčených místech nalezen nebyl. Dle Schlossera, v mlýnské stoce u Hodonína a v Kobylském jezeře (nyní vypuštěném).

2. Colophylli. Pošvolisté. Listy stejnotvárné, střídavé neb toliko 2 pod rozsochami stojící stříčné, na spodině se svinutou pošvou; palisty s pošvou srostlé.

72. P. pectinatus L. (R. hřebenitý). Lodyha smáčknutá, rozvětvená, se svazečky listů v paždí listovém. Klasy dlouhostopečné, přetrhované, květy po 2—3 ve strboulku nakupené. Listy čárkovité neb štětinovité, jednožilné, ponořené, se zřetelnou k okraji sáhající příčnou žilkou. Plod skoro polokruhovitý, krátce zobanitý, uvnitř plochý, na hřbetě tupý, slabě kýlnatý.

♃ Červen—srpen. Ve vodách stojatých a mírně tekoucích. Pořídku. Rybníky u Martinic (Steiger), Čejč (Kržísch), Bohušický rybník u Jaroměřic a u Kobylí (Schlosser), horní rybník u Vokarce poblíž Náměště (Roemer), Telč, hojný u Žďáru. — Jarošov u Uher. Hradiště (Schlosser a Sapetza), hojný v mlýnské strouze u Vsetína (Bubela), hojný v mlýnské strouze u Těšína (Fiek).

3. Choelophylli. Trávolisté. Listy čárkovité, přísedlé, střídavé, jen v rozsochách stojící stříčné; palist na způsob kornoutovité, od listu oddělené pošvy.

a) Listy 1—5žilné; lodyha málo smáčknutá s hranami zoblenými.

73. P. trichoides Cham. et Schl. Lodyha silně rozvětvená, se svazečky listů v úžlabích listových. Klasy 4—8květé, dva- až třikrát kratší své stopky. Listy 1—3žilné, úzce čárkovité až niťovité, vláskovitě zakončené, přísedlé, blánitě průsvitavé. Plody polokruhovité, na vnitřním kraji dole s hrotnatým hrbolkem, na hřbetním čeřenu vroubkované, krátce zobanité.

Lodyha vláskovitá.

♃ Červenec, srpen. Ve vodách stojatých a tekoucích. Pořídku. V mělkých příkopech Rajského lesíka u Brna s P. pusillus L. (Schur), v kalužích a loužích úvalu Dyje mezi Podivínem a Lednicí (Uechtritz), Břeclav, Star. Břeclav, Nov. ves; rybníky u Vokarce, Zňatky a v některých bahnech kolem Náměště (Roemer).

74. P. pusillus L. (R. maličký). Lodyha niťovitá, silně rozvětvená, bez svazečků v úžlabích listových. Stopky 2—3, delší klasů 4—8květých. Listy úzce čárkovité až štětinovité, hrotnaté až vláskovitě zakončené, 3—5žilné, poboční žíly poblíž střední, příčné žilky nezřetelné; palisty blánité, pošvám podobné. Plody kosníkově elliptické, krátce zahrocené, na vnitřní straně bez hrbolků, na hřbetě nevroubkované.

Klasy tenké; plody velmi malé.

♃ Červenec, srpen. Vody stojaté, kaluže, příkopy.

α) latifolius Neil. Listy 0·04—0·05 m. dlouhé a 0·002 m. široké, krátce hrotnaté neb trnitým hrůtkem zakončené, obyčejně 5žilné.

β) angustifolius Neil. Listy jen poloviční šířky a namnoze jen třížilné, ostatně jako u předešlé odrůdy.

Bez udaného tvaru: Vonavská myslivna u Jihlavy mezi Stonařovem a Třeští u Jihlavky (Pokorny), Klášter Hradisko a na jiných místech kolem Olomouce roztroušený (Vogel a Makowsky), Leština u Zábřehu (Pánek). Uh. Hradiště (Schlögl), Lásky, bahna a kaluže u Vsetína (Bubela). Ve Slezsku u Karlovské studénky (Oborny). Na dně mlýnské strouhy u Krasic, Romže, Plumlovského a městského rybníka (Spitzner).

V odrůdě obecnější α): Rajhrad, Měnín, Nosislav. — Kalužiny a bahna u Náměště (Roemer). Čertův mlýn a údolí Hradnice u Znojma, příkopy u Hrušovan, kolem Budkova a v rybnících u Slavonic (Oborny). β) Náměšť (Roemer) v jižní části brněnského kraje až po Brno (Makowsky), v okolí Vranovic.

75. P. obtusifolius Mert et Koch. (R. tupolistý). Lodyha hustě rozvětvená. Klas 6—8květý na stopce stejně dlouhé, hustý, nepřetrhovaný. Listy 3—5žilné, čárkovité, tupé, útle přišpičatěné, přísedlé, blánité, průsvitavé. Plody šikmo elliptické, po stranách vypouklé, krátce přihrocené, s tupým hřbetním kýlem.

Podobá se velkému P. pusillus. Střední žíla široká, světlá.

♃ Červenec, srpen. Ve vodách stojatých a tekoucích, velmi pořídku. Kaluže u Sandhöflerova lomu kamenného u Jihlavy (Reichardt), příkop u Něm. Jasenic (Sapetza).

b) Lodyha i větve smáčknuté dvouřízné. Listy útlé mnohožilné; 2—4 postranní žíly, silněji vyniklé, střední žíla velmi silná.

76. P. compressus L. (P. zosteraefolius Schum. R. smáčknutý). Lodyha rozvětvená. Klasy husté, válcovité, 10—30květé, několikrát kratší své stopky. Listy čárkovité, tupé, s krátkým hrotem. Plod šikmo elliptický s krátkým a tupým zobánkem, vnitř bez hrbolku, na hřbetě tupý.

Z tohoto oddělení druh nejsilnější.

♃ Červenec, srpen. V stojatých vodách a bahnech. Pořídku. Posud jen v okolí Kroměříže a Olomouce. Bahna u Černovíra, Hajčína a v příkopech u trati kolem Olomouce rozšířen (Makowsky). V okolí Kroměříže: u 4 mostu a u Bilan (Palla).

77. P. acutifolius Link. (R. špičatolistý). Lodyha silně a hustě rozvětvená. Klasy kulovité. 4—6květé, zdélí své stopky neb málo kratší. Listy čárkovité, hrotnaté, vláskovitě zakončené, přísedlé, blánité, průsvitavé. Plod polokruhovitý, hákovitě zobanitý, dole na vnitřní straně s hrotnatým hrbolkem, na hřbetním čeřenu vroubkovaný.

Plody podobné plodům druhu P. trichoides, avšak menší.

♃ Červenec, srpen. Rybník, louže, příkopy. Pořídku. V okolí Jihlavy a na severu. Hojný v rybníku u Knězího dvora u Jihlavy (Pokorny). Hustopečské rybníky u Nov. Jičína (Sapetza), Opava (Wimmer), Krňov (Spatzier).

4. Homophylli. Stejnolisté. Listy střídavé, čárkovitě podlouhlé, kopinaté až široce vejčité, po kraji vlnovité, blánité, průsvitavé, nejhořejší někdy kožovité a vzplývavé.

a) Listy všecky potopené, okrouhlou neb objímavou spodinou přísedlé. Stopky klasů všude stejně tlusté.

78. P. perfoliatus L. (R prorostlý) Lodyha jednoduchá neb málo větvitá, hustě listnatá. Klas válcovitý, mnohokvětý. Listy ze srdčitě objímavé spodiny vejčité neb vejčitě kopinaté, útle zoubkované. Plod šikmo vejčitý, smáčknutý, krátce přihrocený, na hřbetě tupý.

Listy tuhé; pošvy palistů přiblánité, brzy opadavé.

♃ Červenec, září. Rybníky, říční kalužiny. Pořídku. Posud jen ve východní části. Kraví Morava u Hajčína a za Hajčínským mlýnem u Olomouce (Vogel), u Lásky (Makowsky), v mlýnské strouze u Kroměříže (Palla), kolem Bzence stranou k Veselí, četněji než P. crispus (Bubela). Dle Wimmera a Kotschyho též v Těšínsku.

79. P. crispus L. (R. kadeřavý). Lodyha rozvětvená, 4hranná. Klas krátký, 3—6květý. Listy čárkovitě podlouhlé, tupé neb krátce přihrocené, silně kadeřavé, útle ostnitopilovité, se spodinou okrouhlou přísedlé. Plod šikmovejčitý na hřbetě kýlnatý, dlouhozobanný.

Lis. tmavozelené, někdy červenohnědé.

♃ Červen—srpen. Ve vodách stojatých a mírně tekoucích hojný. Obecný v kraji brněnském (Makowsky), u Brna, Troubska, Kartouz, Řečkovic, Černovic, Jedovnic atd., kolem Slavkova, Vyškova, Kyjova, Břeclavi, Star. Břeclavi. Klobouky (Steiger), hojný u Náměště (Roemer), hojný v rybnících u Tejna poblíž Třebíče (Zavřel), Znojmo, Citonice, Plenkovice, Vranov, Jevišovice, Hrušovany (Oborny), v řece Jihlavě nad Horní vsí u Jihlavy a u Pávova v Čechách (Pokorny a Neumann), v Dyji u Telče, Černice, Krahulčí, Borovná, Nov. město, Žďár. Hojný kolem Prostějova (Spitzner), mlýnská strouha u Kroměříže a u Popovic (Palla), u Olomouce hlavně u Hajčínského mlýna (Vogl a Makowsky), Unčov, Litovel, Konice, Klužínek. Šumberk (Paul), Zábřeh (Pánek), obecný u Ostrohu, Bzenec a Veselí (Bubela), v Moravě u Uher. Hradiště (Schlögl), kalužiny Bečvy u Vsetína (Bubela), u Nov. Jičína (Sapetza)!, v rybnících u Prusinovic, Bystřice a Říčky (Sloboda).

b) Listy řapíkaté na okraji drsné. Stopky klasů na hoře ztloustlé.

80. P. lucens L. (R. světlý). Lodyha rozvětvená. Klas válcovitý, mnohokvětý. Listy okrouhlé, vejčité neb kopinaté, hrotnaté neb dlouze růžkovité, zahrotnatělé, jemně trnitě pilované, průsvitavé, všecky ponořené a v krátký řapík zúžené, podélné jich žíly síťkou hojných příčných žilek spojené. Plod šikmovejčitý, smáčknutý, krátce přihrocený, slabě kýlnatý, na okraji tupý.

Lis. světlozelené, široké, lesklé.

♃ Červenec, srpen. Ve vodách stojatých a mírně tekoucích hojný. V okolí Brna: v Kartouzském a Troubském rybníku u Brna, u Oslavan (Makowsky), Nenovice, Rajhrad, Vranovice. Ve Vokareckém rybníku a u Plackého dvora u Náměště (Roemer), rybník Židloch u Ptačova (Zavřel), ramena Dyje dolní a u Hrušovan (Oborny). V druhém rybníku u myslivny na silnici mezi Třeští a Stonařovem (Pokorny), u Bilan (Palla) hojný ve vodách stojatých u Olomouce (Vogl a Makowsky), Unčov, Litovle, Klužinek; Šumberk (Paul), Bzenec směrem k Veselí (Bubela), kaluže v Kunovickém háji u Uh. Hradiště, Luhačovice (Schlögl), v Příborském rybníku a v rybníku u Hustopeče (Sapetza), rybník u Prusinovic, Bystřice a Říčky (Sloboda).

β) acuminatus Schumacher sp. Listy užší, dlouze přihrocené, spodní s velmi úzkou čepelí neb bez ní.

Pořídku obyčejně s tvarem základním: Bzenec směrem k Veselí (Bubela), u Olomouce.

5. Heterophylli. Různolisté. Listy hořejší obyčejně vzplývající, od dolejších ponořených podobou rozdílné, střídavé, jen klas podpírající stříčné.

a) Listy na okraji něco drsné, splývající, často scházejí. Klasy na konci ztloustlé.

81. P. gramineus L. (P. heterophyllus Schreb. R. trávovitý). Lodyha rozvětvená, sem a tam zprohýbaná. Klas válcovitý, mnohokvětý, kratší stopky. Listy ponořené čárkovitě kopinaté neb kopinaté, zúženou spodinou přísedlé, celokrajné, blánité, prusvitavé, nejhořejší kopinaté až vejčité, řapíkaté, někdy vzplývající, kožovité, podélné žíly listů, jednoduchými příčnými žílkami spojené. Plod šikmovejčitý na hřbetě tupě kýlnatý.

♃ Červenec, srpen. Ve vodách stojatých a mírně tekoucích. Velmi pořídku. Příkopy u Hustopeče (Sapetza), poněvadž doklady scházejí, nelze udati ku které z následujících snad za druhy kladených odrůd, Sapetzou sbírané rostliny přináležejí.

α) heterophyllus Schreb. sp. Listy ponořené kopinaté, na zad zahnuté, hořejší obyčejně vzplývající, široce kopinaté, dlouze řapíkaté. Rybníky u Bělotína (Schlosser).

β) graminifolius Fr. Listy všecky ponořené, kratší, čárkovitě kopinaté, nejhořejší krátce řapíkaté.

b) Zizii Mert. et Koch. Listy na okraji vlnovité, ponořené, široce kopinaté, ostnitě zakončené, větší než u první odrůdy, hořejší často vzplývající, krátce řapíkaté.

b) Listy hořejší vzplývající, kožovité neb blánité, obyčejně řapíkaté od dolejších přísedlých podobou rozdílné, vzplývající někdy scházejí.

82. P. rufescens Schrad. (P. alpinus Balb. P. semipellucidus Koch a Ziz., R. červenavý). Lodyha jednoduchá, klasy tlusté i s jich kratšími stopkami zhusta červené. Listy hořejší zpravidla vzplývající, podlouhlé, opakvejčité, v krátký řapík klínovitě zúžené, trochu kožovité, obyčejně červenohnědé, dolejší ponořené kopinaté neb podlouhle kopinaté, při obou koncích zúžené, přísedlé neb nezřejmě řapíkaté, blánité, průsvitavé. Plod čočkovitě smáčknutý, na hřbetě s přiostřeným čeřenem.

Rostlina na hoře někdy červenavá, sušená hnědočervená.

♃ Červenec, srpen. Bažiny, vody stojaté. Pořídku aneb dosud přehlédnuta. Bažiny u Hajčínského mlýna blíž Olomouce (Makowsky), za Kyselovem a u Jihlavky poblíž Jihlavy (Pokorny), Dačice, ramena Dyje u Telče, Žďár, Mělkovice, Nov. Jimramov.

c) Listy hořejší vždy vzplývající, kožovité.

83. P. **natans** L. (R. **vzplývavý**). Lodyha jednoduchá. Klas válcovitý, hustý, na dlouhé, všude stejně tlusté stopce. Listy všecky dlouhořapičné, vzplývající, okrouhlé neb podlouhlé, se spodinou zaokrouhlenou neb slabě srdčitou, kožovité, lesklé, s řapíky mělce vybrázděnými, ponořené čárkovité neb čárkovitě kopinaté, později uhnívající. Plod šikmovejčitý smáčknutý, na hřbetě tupý.

♃ Červen—srpen. Stojaté a mírně tekoucí vody. V rovině a v horách až po 600 m. obecná.

β) **prolixius** Koch (P. **serotinus** Schrad.). Listy podlouhle kopinaté vespod zúžené, řapíky velmi dlouhé.

Ve vodách tekoucích: kolem Hrušovan a v Oslavě u Náměště (Roemer), u Žďára.

84. P. **fluitans** Roth. (R. **proudící**). Lodyha velmi prodloužená, slabě rozvětvená. Klasy jako u předešlého, jich stopky na konci ztloustlé, někdy tlustší než lodyha. Listy vzplývající elliptické neb podlouhle kopinaté, dlouhořapíčné, řapíky na hořejší straně vypouklé, listy ponořené, podlouhle kopinaté, v čas květu jen z části zrušené, četné, blánovité. Plod na hřbetu s ostrým čeřenem.

♃ Červen—srpen. Ve vodách tekoucích pořídku. Posud jen v mlýnské stoce u Lapáčů u Vsetína (Bubela). Olešnice (Člupek).

9. Řád Aroideae Juss. Aronovité.

Rody:

1. Květy bez okvětí, dolejší obojaké, hořejší prašné, v palici hustokvěté, plochým lžicovitým toulcem objaté, tyčinky četné. Plod bobule šťávnatá. Listy srdčité. *29. Calla.*

2. Květy jednodomé v palici na hoře nahé, velikým kornoutovitým toulcem obvinuté, bez okvětí, dole pestíkové, nahoře prašné. Plod: bobule šťávnatá. Listy srdčité neb střelovité. *30. Arum.*

3. Květy obojaké v palici listenem velikým mečovitým a tuto zcela kryjícím podepřené. Okvětí šestilisté, tyčinek šest. Blizna 1 přísedlá. Plod vyschlý, nepukavý, třípouzdrý. *31. Acorus.*

29. Calla L. Ďáblík.

85. C. **palustris** L. (D. **bahenní**). Palice vejčitá, zelenavě žlutá. Toulec vejčitě okrouhlý, zahrocený, vně zelený, vnitř bílý. Listy přízemní

srdčité vejčité, dlouze řapíkaté, na spodině s palistem pošvovitým. Bobule šarlatová. Oddenek článkovaný, plazivý.

♃ Červen, červenec. Bažiny lesní, rašeliny, mokré olšiny. Porůzný nejhojněji v českomoravském pohoří a v Beskydách. Bahnitá luka a příkopy u Valtinova, rybník vesnický u Matějovce, na Lipnickém potoku mezi Markvarcem a Českým Rudolcem a na dolním rybníku u Čes. Rudolce (Oborny). Bažinaté břehy rybníků na malé Jihlavce, v údolí Saském a u Rančířovského rybníka u Jihlavy (Pokorny), bažiny u rybníka Velk. Pařezitého poblíž Řasné, mezi Řasnou a Telčem, u Fryšavy. Ve východní Moravě: Javorník, Temeno Rybníček v údolí Červinkovém poblíž Čábu; na Ondřejničce u Čeladny (Makowsky). Bařiny „Huti“ na sev. úklonu Smrku (Sapetza). Horní Bečva, Hluboká poblíž Horní Bečvy, Vysoká, Huťenský les poblíž Star. Hamrů. — Rudno (Reissek). Ve Slezsku: kolem Těšína v Grabině a u Bobreku (Kolbenheyer), v Bronovském rašeliništi poblíž Rudzice (Reichardt). V obvodu Visly: u Kozákovic, Bladnice, Brenna, Gorki, Lomna (Kotschy) a zvlášť hojný kolem Horní Visly (Uechtritz), kolem Bělska: Ligota a Čechovice (Kolbenheyer). V Opavsku: Březová u Hradce (Wim. Fl.). V okolí Vidnavy: v bažinách Hukovského lesa poblíž Vidnavy a u Friedeberku.

30. Arum Tourn. Aron.

86. A. maculatum L. (A. skvrnatý). Palice nachová s kyjem dlouhostopečným. Toulec podlouhle vejčitý, dlouze zakončený žlutavozelený a červeně skvrnitý. Listy přízemní střelovitě vejčité, leskle tmavozelené, někdy černě skvrnité, dlouze řapíkaté. Bobule šarlatová. Oddenek hlízovitě ztloustlý.

♃ Květen. Háje, vlhké lesy a žleby v rovině a předhoří. Porůzný. Zdali v českomoravském pohoří, pochybno. Podél Dyje a Svratky obecný, Rajský lesík u Brna! (Makowsky), v lesích u Bílého Vlka u Kobeřic! poblíž Slavkova Oborny), lesík u Nenovic, Bučín u Tečic, Brd u Blanska, Opatovice. Na Skaštickém potoku, mezi Skašticemi a Bilany (Palla). Příkopy u tratě u Olomouce (Makowsky), hojný v lesích Grygovských u Olomouce (Reissek a Vogel), Jarošovský háj u Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina, pod-Lopeníkem v Uhrách (Holuby), Strážnice, Javorník, Nová Lhota, na Kotarech Králov u Uh. Brodu, Velk. Karlovice. Filipov u Javorníku a vůbec v Beskydách (Makowsky), Bažantnice u Holešova, Obora u Hlinska a u Rusavy (Sloboda), kolem Vsetína (Úlehla), Jasenické lesy a odtud nepochybně s lesní zemí do vsetínských sadů zavlečený (Bubela), Svinec u Nov. Jičína, Mořkovské hory u Velhuble, zámecký les a hrad u Hukvald (Sapetza). V Těšínsku: Mništvo, Kuldov, Bobrek (Kotschy), Blogotice, Końska (Kolbenheyer).

31. Acorus L. Šišvorec.

87. A. calamus L. (Š. obecný, puškvorec.) Stvol smáčknutý, na jedné straně žlábkovitý, na druhé ostrý, mečovitým listenem zakončený; listen mnohem delší než palice válcovitě kuželovitá, šikmo stranou odstálá, žlutozelená. Lístky okvětní opak vejčité, na konci zahnuté. Listy z rovnovážného oddenku čárkovitě mečovité, přihrocené, na spodině červenavé celokrajné, 2řadé. Oddenek tlustý, válcovitý, plazivý, kroužkovaný, silně vonný.

♃ Červen, červenec. Břehy, kraje rybníků, bařiny, příkopy. Rozšířen. Mor. Třebová, Brno a v jižním dílu brněnského kraje (Makowsky), Kartouzy, Jedovnice, Boskovice, Troubsku, Veselka, Slavkov. V Rašovském rybníku a v bařině u Valičkova mlýna v údolí Žlebském u Lomnice (Pluskal). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), ojedněle v úžlabí Dyje nad Znojmem a u Dačice (Oborny), hojný u Jihlavy (Pokorny), přehojný v rybníku Černickém, Pišův rybník, Telč, Zvole, Nov. město, Žďár, Zámek Žďár, hojný u Nov. Jimramova; Olešnice (Čupek). Křižanov (Haslinger). V Prostějovsku: v Hliníkách u Hrdibořic, u Otaslavic, Stařechovic, v panském rybníku u Rozstání hojný (Spitzner), kolem Olomouce (Vogel)!, Piňovice (Klanic)!, Unčov, Litovle, Klužinek. Ve východní Moravě: Jarošovský háj u Uh. Hradiště (Schlögl), bařiny pod evangelickým chrámem a Daňkové jezero u Rusavy (Sloboda)!, kolem Vsetína a Hošťalkova (Bubela)!, Strážnice, Velk. Karlovice; u mlýna v Ženklavě! a les Stache u Nov. Jičína (Sapetza), u Ořechova a Rudna (Rieger). Ve Slezsku rozšířen ve Vidnavsku, Těšínsku atd.; kolem Těšína, Ropic (Kolbenheyer).

10. Řád. Typhaceae DC. Orobincovité.

Rostliny bahenní neb vodní, rákosu podobné, s dvouřadými, čárkovitými, otevřeně pošvatými listy. Květy jednodomé v oddělených kulovitých neb válcovitých, hustokvětých palicích. Okvětí šupinaté (ze tří jemných šupinek), štětinaté neb žádné. Tyčinky 1—3, volné neb srostlé. Semenník v jednoduchou čnělku zúžený, s jediným visutým vaječkem. Plod nažka, kel přímý, bílek značný.

Rody:

1. Květy prašné a pestíkové na rozličných osách rozvětveného květenství, hořejší palice nesou tyčinky a malé porůzné šupinky, dolejší větší přísedlé semenníky, ovinuté 3—6 nepravidelnými blánitými šupinkami. Nažky suché jednosemenné. *32. Sparganium.*

2. Květy prašné a pestíkové ve dvou nad sebou na téže ose ležících palicích, listenem blánovitým, záhy opadávajícím podepřených, hořejší prašníkové, dolejší pestíkové, okvětí z hustých chlupů složené. Tyčinky na spodu srostlé. Plod nažka suchá, jednosemenná, čnělkou věnčená. *33. Typha.*

32. Sparganium Tourn. Zevar.

88. S. ramosum Huds. (Z. větevnatý). Lodyha přímá, na konci 3—8 jednoduchými větvemi latnatá. Na konci každé větevky sedí 6—12 žlutých, prašných strboulků a na dolejšku větví 1—2 strboulky pestíkové. Lístky okvětní černohnědé, na konci kápovité. Listy mečovitě čárkovité, na dolejšku tříhranné, s boky vydutými. Semenník hranatý, přihrotnatělý, blizna čárkovitá. Plod zobanitý.

V. 0·30—0·60 m. Strboulky prašné malé.

♃ Červenec, srpen. Příkopy, kaluže, u rybníků a řek, všude obecný. Ještě kolem Rymařova. Schází v okolí Klobouk (Steiger).

89. S. simplex Huds. (Z. jednoduchý). Lodyha nerozvětvená. Květenství klasovité na spodu hroznovité. Strboulků prašných několik. Lístky okvětní čárkovité, na konci ponejvíce širší, vyhlodaně zoubkované, zelenavé. Listy čárkovité, na dolejšku tříhranné, s boky plochými. Délka prašníků 6—8krát větší než šířka. Semenník podlouhlý s bliznou dlouhou, čárkovitou. Plod zobanitý.

V. 0·25—0·50 m. Slabší než před., strboulky prašné větší, lístky okvětní nazelenalé.

a) genuina mihi. Lodyha přímá, silná, listy přímé, z vody vynořené.

b) fluitans Gren. Lodyha i listy prodloužené, vzplývající. Květenství řídčejší, obyčejně neplodné. Rostlina útlejší.

♃ Červenec, srpen. Stojaté vody, kaluže, potoky, dosti rozšířen v odrůdě a. Obecný v kraji brněnském (Makowsky), louky u Krumvíře (Steiger), Slavkov, Vyškov, Kyjov, Krumlov, Břeclav, Star. Břeclav. — Náměšť, Znojmo, Slavonice, Dačice, Telč (Oborny), kolem Jihlavy (Pokorny), Slejboř, Černice. — Na Romži a j. m. u Prostějova sporý (Spitzner), Olomouc (Vogl), Uh. Hradiště a Suchodol (Oborny), Havřice, Mor. Ostrava, Heřmanice; Nový Jičín (Sapetza). Obecný v Těšínsku (Kolbenheyer), v Opavsku a u Vidnavy. Odrůda b. posud nepozorována.

90. S. minimum Fr. (Z. nejmenší). Lodyha přímá, jednoduchá, s jediným, zřídka s 2 konečnými, prašnými strboulky, po stranách 2—3 pestíkové přísedlé strboulky, neb nejdolejší někdy stopkatý. Šupinky okvětní kopisťovité, slabě zoubkované. Listy čárkovité, ploché, dolejší na spodu pošvat. Blizna podlouhlá. Plod vejčitý, přísedlý neb kratičce stopkatý, se zobánkem kratičkým.

V. až 0·50 m., nejmenší ze všech, strboulky malé.

♃ Červen—srpen. V rybnících, příkopech a rašeliništích. Pořídku. Dle Hostovy Flor. austriaca II. str. 571 na Moravě, místo však neudáno; mlýnské rybníky u Horn. Duběnek poblíž Jihlavy (Pokorny), horní okraj rybníku velkého Vostes u Nov. vsi poblíž Slavonic (Oborny), zde, dle téhož, na sušších místech též var. terrestre Čelak. s lodyhou přímou, hořejšími přímými a dolejšími položenými listy.

33. Typha L. Orobinec.

91. T. latifolia L. (O. širolistý). Lodyha přímá listnatá. Oboje palice těsně nad sebou, válcovité, hustokvěté, častěji listenem opadávajícím podepřené. Povrch palice pestíkové skládá se pouze z blizen vyčnívajících, kopisťovitě vejčitých, delších chloupků okvětních, její osa bez chloupků. Listy široce čárkovité, dosti ploché, s dlouhými pošvami. Prašníky žluté, čárkovité, semenníky hustě při sobě, s okvětím z chloupků měkkých hustých hnědých.

V. 1·00—2·00 m. Listy přerůstají lodyhu.

♃ Červen, červenec. Břehy rybníků a řek, mokřady, příkopy u tratí, hojný až obecný, v horách řídký a sotva přes 400 m. V okolí Brna: Písárky, Černovice, Rajhrad, Vranovice, Bilovice, Jedovnice, Rajec atd. Schází u Náměště (Roemer), hojný u Jihlavy (Pokorny), Krahulčí, Nov. město, Žďár. — Vyskytuje se u Zábřehu (Pánek), Unčov; Šumberk (Paul), ojedněly u Bzence a Vsetína (Bubela), Filipova; Rusava směrem k Jankovicům (Sloboda), Těšín a Bělsko (Kolbenheyer).

β) ambigua Sonder. Palice od sebe poněkud (10—20 mm.) oddálené.

Pro Moravu posud pochybný, nebo nejisto, zdali T. media Pollin od Hranic a Bělotína (Schlosser) sem přináleží.

92. T. angustifolia L. (O. úzkolistý). Palice oddálené. Listy úzce čárkovité, doleji trochu žlábkovité, tužší. Blizny niťovitě šidlovité, zdélí chloupků okvětních, vřeteno z chloupků hnědých, na konci rozšířených.

V. 1·00—2·00 m. Rostlina menší a štíhlejší než předešlá.

♃ Červen, červenec. Jako předešlý, avšak hojnější.

11. Řád. Gramineae Juss. Trávy.

Stéblo s listy dvouřadými. Listy s jazýčkem a pošvou nejvíce po straně otevřenou. Květy v klasech, klas složený neb latu činících, klásky 1—2 až vícekvěté; květ s 2 pluchami, z nichž spodní často osinou zakončen, klásek uzavřen ve 2 plévách, u klásků na ose bokem přísedlých jedna z plév scházívá. Okvětí schází aneb vyvinuto toliko v podobě 2 malých šupinek. Tyčinky obyčejně 3, zřídka 6 neb 2, blizny 2. Plod obilka, někdy s pluchami srostlá. Semeno s hojným moučným bílkem a nepatrným klem.

Rody:

A. Olyreae Nees z Es. Trávy cizozemské, jednodomé, prašníkové a pestíkové květy různotvárné, oboje v květenstvích od sebe oddělených.

1. Prašníkové klásky dvoukvěté, s 2 plévami a 2 lístky okvětními, v konečné silně rozvětvené latě, pestíkové květy v úžlabním klasu palicovém; klásky jednokvěté, s 4 plévami bez okvětí, čnělka dlouhá. *34. Zea.*

B. Květy všecky obojaké, neb v témž květenství, též různopohlavní.

I. Klásky jednokvěté, v květenství hroznovitém neb latovitém, jednotlivé květy stopkaté.

1. Květy i plody po hřbetě smáčknuté.

a) Klásky mnohomanželné, po 2—3 pospolu, konečný s květem obojakým, přísedlým, s 2—3 plévami, jehož plucha tenkoblanná, osinatá neb na pouhou osinu přeměněná, 1—2 poboční klasy s květy prašnými. *35. Andropogon.*

b) Květenství jen s květy obojakými.

1_1. Klásky s 2 plévami, pluchy uzavírajícími, hořejší pléva kožovitá, na žilách hákovitě trnitá, dolejší pléva menší blánitá, oboje bez osin. Pluchy 2, blánité bezosinné. Čnělka prodloužená pod koncem klásku vynikající. *36. Tragus.*

2_1. Klásky s 3 nestejnými plévami, z nichž nejdolejší přemalinká, nejhořejší pak někdy na způsob pluchy uzavírá květ prašný. Čnělky prodloužené z konce pluch vynikající. Všecky stopky květenství květonosné. *37. Panicum.*

3_1: Některé stopky bezkvětné, totiž na spodu některých stopek květních nacházejí se draslavé štětinkovité pastopky, jež často plodné květy přerůstají; třetí pléva obyčejně s pestíkovým květem. *38. Setaria.*

4_1. Klásky všecky s květy obojakými a 2 plévami delšími květův. Plucha i pluška chruplavkovité, plod ztuha obalující. Plucha i plévy bezosinné, 3žilné. Čnělka krátká s bliznami nad spodkem pluch stranou vynikajícími. *39. Milium.*

2. Květy válcovité, oblé, pluchy stvrdlé, plod těsně uzavírající.

a) Pluchy 2, stvrdlé, přihrocené, plévy 2, bezosinné, delší než pluchy, pluchy vnější s předlouhou dole článkem s ní spojenou, 2krát kolénkatou osinou. Prašníky na konci chlupaté. Čnělky 2, nad spodkem pluch vynikající. *40. Stipa.*

3. Pluchy a plévy se stran smáčknuté, blánovité neb bylinné, neztvrdlé.

a) Plévy žádné neb zakrnělé.

1_1. Plévy žádné. Plucha blánovitá, osinatá, pluška malá, 2klaná. Tyčinky 2. Blizny prodloužené, z konce květu vynikající. *41. Coleanthus.*

2_1. Plévy šupinovité, nepatrné. Pluchy oboje stejně dlouhé, papírovité, bezosinné. Tyčinky 3—6. Blizny krátké ze spodu pluch vycházející. *42. Leersia.*

b) Plévy dvě. Blizny nad dolejškem pluch stranou vynikající. Lata rozkladitá.

1_1. Plévy bezosinné, delší květův, poněkud nestejné, na spodku pluch nacházejí se 2 málo patrné, kratičké svazečky chloupkův. *43. Agrostis.*

2_1. Plévy bezosinné neb dolejší z prostředku neb konce osinaté; pod pluchami vyskytují se 2 prodloužené posléze z květu vyčnívající svazečky chloupků, delších šířky pluch. *44. Calamagrostis.*

c) Plévy dvě. Blizny prodloužené z konce neb pod koncem pluch čnějící. Lata neb hrozen stažené, neb jednostranné klasy v okolíku rozestavené.

1_{1}. Klásky na spodní straně vřetena, v jednostranné okoličnatě rozložené klasy sestavené. Pluchy kožovité, stejně dlouhé. Čnělka pod koncem pluch vycházející. *45. Cynodon.*

2_{1}. Květy v latě klasovité, stažené. Plévy častěji srostlé. Plucha ze hřbetu osinatá, někdy zbytek po zakrnělém květu. Pluška žádná. *46. Alopecurus.*

3_{1}. Květy ve válcovitou neb strboulovitou latu stažené. Plévy málo kratší pluch, přihrocené i s těmito bezosinné. Pluchy dvě. *47. Crypsis.*

4_{1}. Květy v latě stažené. Plévy šikmo uťaté prosté i s pluchami bezosinné, delší pluch. Pluška 2zubá. *48. Phleum.*

d) Plévy 4. Blizny prodloužené z konce pluch vyčnívající.

1_{1}. Vnější 2, někdy křídlaté plévy delší pluch, vnitřní 2 malé, šupinovité, bezosinné. Tyčinky 3. Blizny 2. *49. Phalaris.*

2_{1} Vnější 2 plévy nestejné, hořejší delší pod prostředkem hřbetu, dolejší kratší pod koncem osinaté. Tyčinky 2. *50. Anthoxanthum.*

II. Klásky 2—vícekvěté, stopkaté, v hroznech neb latách.

1. Plévy velké, zdélí neb delší nejbližších pluch.

a) blizny prodloužené, niťovité, z konce květu vycházející.

1_{1}. Klásky 3květé, dlouhostopečné v rozevřené latě, 2 dolejší květy prašné s 3 tyčinkami, často osinaté, nejhořejší květ bezosinný, obojaký s 2 tyčinkami. *51. Hierochloa.*

2_{1}. Klásky 2—3květé, s krátkou stopkou, v latě klasovité, stažené. Tyčinky 3. Plucha na konci 3—5zubá, zoubky a plévy ostnité, tyto hrotnaté neb krátce osinaté a kratší klásků. *52. Sesleria.*

b) Čnělka krátká, blizny stranou nad spodkem pluch vycházející, pluchy všech neb některých květů se hřbetní osinou.

α) Klásky 2květé, jeden kvítek obojaký, bezosinný, druhý prašníkový se hřbetní osinou.

1_{1}. Hořejší květ stopkatý, prašný neb zakrnělý, jeho plucha tupá pod koncem osinatá. Plévy kýlnaté, dolejší 1žilná, přihrocená, hořejší 3žilná, vykrojená. Obilka lysá, nebrázděná, se stran smáčknutá. *53. Holcus.*

2_{1}. Dolejší květ prašníkový, přísedlý, jeho plucha na konci 2klaná, na hřbetě s dlouhou kolénkatou osinou. Pluchy hořejších květů bezosinné neb pod koncem osinaté, plévy kratší květův. Obilka chlupatá, od hřbetu smáčknutá, na vnitřní straně podélně vybrázděná. *54. Arrhenatherum.*

β) Klásky 2—vícekvěté, květy všecky obojaké.

1_1. Klásky 2—3květé. Nejdolejší plucha celá, s konečnou rovnou osinou, 1—2 hořejší 2klané, na hřbetu s osinou kolínkovitě prohnutou. Plévy nestejné. Obylka lysá na vnitřní straně s podélnou rýhou. *55. Ventenatia.*

2_1. Klásky 2—9květé. Pluchy 2klané, všecky neb aspoň dolejší na hřbetu s kolínkovitě prohnutou osinou, u ovsa setého někdy všecky bez osin. Plévy skoro stejné neb trochu nestejné. Obilka chlupatá, na vnitřní straně s podélnou rýhou. *56. Avena.*

3_1. Klásky 2—3květé. Pluchy všecky se hřbetní rovnou, štětinkovitou osinou, na konci 2klané. Plévy skoro stejné, málo delší květův. Obilka lysá, na vnitřní straně s podélnou rýhou. *57. Aira.*

4_1. Pluchy na konci zoubkované. Plévy asi zdélí květův. Obilka lysá, od hřbetu smáčknutá, na vnitřní straně ploská, ostat. jako předešlá. *58. Deschampsia.*

5_1. Klásky 2—6květé. Pluchy ve 2 vláskovité hrůtky rozeklané, na hřbetě s nečlánkovanou osinou. Plévy nestejné. Obilka lysá neb na konci něco chmýřitá, se stran smáčknutá, bez rýhy. *59. Trisetum.*

6_1. Klásek 2květý. Pluchy zahrotnatělé, celé, osiny v polou článkované, na článku chlupaté, s koncem kyjovitým. Plévy skoro stejné, delší květův. Plod lysý na vnitřní straně s rýhou. *60. Corynephorus.*

c) Čnělka krátká, blizny stranou nad dolejškem pluch vynikající. Pluchy všecky bezosinné neb s osinou konečnou.

1_1. Klásky 2—5květé. Květy všecky obojaké, pluchy na hřbetě kýlem smáčknuté, celé, přihrocené neb 2zubé a s krátkou osinou. Pluška 2zubá. Dolejší pléva 1žilná, kratší hořejší 3žilné. Plod lysý, se stran smáčknutý. *61. Koeleria.*

2_1. Klásky 2—5květé. Květy všecky obojaké. Plucha na hřbetě oblá, na konci 2zubá, s 1 středním zubem neb osinou mezi oběma zuby. Pluška celá, brvitá, plévy delší květu, klásek uzavírající. Plod lysý, se stran smáčknutý. *62. Danthonia.*

3_1. Klásky 2—3květé. Nejhořejší kvítek jalový, uzavírající někdy 3. neb 4. zakrnělý kvítek. Plucha na hřbetě oblá na konci celá, tupá, dolejší chruplavkovitá. Plévy kratší květův. Plod lysý. *63. Melica.*

2. Plévy kratší než nejbližší pluchy.

a) Čnělka prodloužená. Blizna z prostředku květu vycházející, nejdolejší květ klásku prašný, lysý, ostatní obojaké na spodině s dlouhými chlupy.

1_1. Klásky 3—7květé. Pluchy na hřbetě smáčknuté.
64. Phragmites.

b) Čnělka krátká. Blizny na dolejšku pluch vynikající. Květy všecky obojaké, nahé neb dole kratičkými chloupky opatřené. Klásky všecky, až na rod Cynosurus plodné a květonosné.

α) Pluchy na hřbetě smáčknuté, kýlnaté.

1_1. Klásky 3—5květé. Pluchy na konci celé neb vykrojené, krátce osinaté; plušky přihrocené, 2klané. Plévy nestejné. Pošvy listů zavřené. *65. Dactylis.*

2_1. Klásky 3—5květé, krátce stopkaté, směstnané. Pluchy uťaté neb vykrojené, bezosinné; pluška uťatá. neb zoubkovaná. Plevy velmi nestejné, hořejší 7žilné. Pošvy listův otevřené.
66. Sclerochloa.

3_1. Klásky 2—8květé, se stran smáčknuté, ve volné latě, jich vřeteno posléz ve články se rozcházející. Pluchy přihrocené, celé bezosinné, kýlnaté; pluška 2klanná. Plévy dosti stejné. Pošvy listů skoro zcela otevřené, jen u Poa sudetica zavřené. *67. Poa.*

4_1. Osa klásků se nerozchází, leč pluchy jednotlivé od ní odpadádávají. Pluška celá, *68. Eragrostis.*

β) Pluchy na hřbetě oblé.

1_1. Klásky 2—5květé, vedle každého úrodného klásku, jest ještě hřebenitý jalový klásek z prázdných tuhých plév jakožto pokryvka. *65. Cynosurus.*

2_1. Klásky 3—vícekvěté, se stran smáčknuté, srdčitě vejčité; vřeteno rozchází se v články, na nichž jednotlivé květy ostávají. Vnější pluchy široce vejčité, člunkovité, na konci tupé, střechovitě se kryjící. *70. Briza.*

3_1. Klásky 2—5květé, kuželovité, nejhořejší kvítek jalový. Pluchy z břichaté spodiny kuželovité, na konci tupé; plušky tupé.
71. Molinia.

4_1. Klasy 2květé. Pluchy podlouhlé, 3žilné, na konci tupé neb zaokrouhlené; plušky uťaté neb vykrojené. Plod opak vejčitý se stran smáčknutý, bez rýhy. Pošvy listů do polou otevřené.
72. Catabrosa.

5_1. Klásky 3—11květé. Plucha s 5—7 vyniklými žilkami, podlouhlá, na konci tupá neb uťatá, ponejvíce suchomázdřitá, pluška 2zubá, s kýlem jemně brvitým. Plod podlouhlý neb eliptický na vnitřní straně s úzkou rýhou. Pošvy listů až nahoru zavřené.
73. Glyceria.

6_1. Klásky 3—vícekvěté, se stran smáčknuté, dlouze stopkaté, v latě neb hroznu jednoduchém, na ose květenství 3hranné. Pluchy podlouhlé, hrotnaté, z konce osinaté neb bezosinné. Dolejší pléva kratší než hořejší. Čnělka z konce semenníku ponejvíce lysého vynikající. Plod uvnitř rýhovaný v pluchách a pluškách uzavřený. Pošvy listův otevřené. 74. *Festuca.*

7₁. Klásky 6—24květé, krátce stopkaté, v hroznu skoro klasovitém, osa květenství 2hranná, v články se rozcházející. Plucha ponejvíce z konce osinatá; pluška tuhými chloupky hřebenitě žilnatá. Plévy nestejné, mnohožilné. Plod čárkovitě podlouhlý. 75. *Brachypodium.*

8₁. Klásky 2—mnohokvěté. Pluchy elliptické neb čárkovitě kopinaté, hrotnaté neb krátce 2klané, ze suchomázdřitého konce neb trochu pod koncem osinaté, zřídka bezosinné. Plévy nestejné. Čnělky pod chlupatým koncem semenníku vynikající. Pošvy listů zavřené. 76. *Bromus.*

III. Klásky 2—mnohokvěté, v klasu jednoduchém neb hroznu klasovitém, střídavě ponořené do zubovitých výkrojků 4hranné, sem a tam zprohýbané osy klasu. Blizny z dolejšku květu vycházející.

1. Klásky po jednom ve výkrojcích osy klasu.

a) Klásky 4—mnohokvěté, pobočné, širokou plochou k ose klasu obrácené, tudíž v rozličných plochách. Plévy 2, skorem stejně dlouhé, vejčité neb kopinaté. 77. *Triticum.*

b) Klásky 2květé, pobočné, širokou plochou k ose klasu obrácené. Pluchy velmi nesouměrně kýlnaté. Plévy 1žilné, šidlovité. 78. *Secale.*

c) Klásky 3—mnohokvěté, pobočné, úzkou hranou k ose klasu obrácené, tudíž všecky v jedné ploše, o jedné vnější plévě. Plévy kopinaté, pluchy na hřbetě oblé. 79. *Lolium.*

2. Květy neb klásky po 3, řidčeji po 3—4 ve výkrojcích osy klasové.

a) Klas s konečným kláskem; klásky přísedlé, 2—3- neb jednokvěté. Všecky květy obojaké. 80. *Elymus.*

b) Konečný klásek schází. Klásky 1květé, prostřední s květem obojakým, pobočné s květem prašníkovým neb prázdným, a pěstuje-li se, též někdy obojakým. Pluchy aspoň u prostředního klásku osinaté, plévy skorem stejně dlouhé. 81. *Hordeum.*

3. Klásky 1květé, ponořené do výkrojkův osy klasové. Plévy scházejí. Čnělka 1, z konce květu vycházející. Blizny niťovité jemně chlupaté.

a) Klásky přísedlé, jednostranné. Pluchy kopinatě šidlovité, krátce osinaté. 82. *Nardus.*

34. Zea L. Kukuřice.

93. Z. mais L. (Turecká pšenice). Stéblo rákosovité, uvnitř se dření. Klásky prašníkové v konečné latě, pestíkové úžlabní, v palici pošvami obvinuté. Listy široce kopinaté, roztroušeně chlupaté. Plody rozličné velikosti a barvitosti.

⊙ Červenec, srpen. Pochází z Ameriky a pěstuje se všeobecně v jižní a střední Moravě. Kolem Prostějova (Spitzner), v jižní části kraje brněnského, v kraji vyškovském, kyjovském, hodonínském; v tomto 1885 až u Lipova, avšak s nevalným úspěchem.

35. Andropogon L. Vousatka.

94. A. ischaemum L. (V. obecná). Stébla obloukem vystupující, ze spodu větevnatá. Větví laty 5—10, prstnatě sestavených i se stopkami květů prašných dlouze chlupatých. Květy zelené, později matně fialové. Plévy bezosinné. Pluchy přísedlých květův obojakých s prodlouženou stočenou osinou. Listy čárkovitě žlábkovité. Pošvy listů lysé, v ústí na obojí straně se svazečkem chloupkův. Oddenek tvrdý, trsnatý. V. 0·30—0·50 m.

♃ Červenec, srpen. Suché meze, úbočí, pastviny. V jižní a střední Moravě hojný, jinak pořídku. Kolem Brna (Oborny)!, Klobouk (Steiger)!, Bilovice, Blansko, Tišnov, Slavkov, Bučovice, Vyškov, Střílky, Ždánice, Morkůvky, Krumvíř, Čejč, Kobylí, Velk. Pavlovice, Šakvice, Polava, Krumlov, Vedrovice, od Olbramovic až ku Břeclavi a Star. Břeclavi. — Mlýn Táborský u Třebíče (Oborny), u Náměště (Roemer), Hustopeč!, Ratišovice, Mor. Budějovice!, Lukov, Vranov, Hardek, Strachotice, Znojmo a otud podél hranic země po celé jižní Moravě (Oborny), kolem Jihlavy u plovárny (Neumann), kolem Prostějova u měst. cihelny, na Boří, na Kosíři a j. obecná (Spitzner), v jižní části okolí kroměřížského a kolem Rataje hojná (Palla), Bzenec, Kyjov! a Domanín u Bzence (Bubela), u Popovic a Jaborovce poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), Nebotinské lomy u Olomouce (Vogel), u Napajedel (Theimer), Rohatec, Petrov, Strážnice, Uh. Brod, Prakšice, Havřice. — Holajka u Holešova (Sloboda), Hrad u Štramberka, Žilina a Svinec u Nov. Jičína (Sapetza).

36. Tragus Desf. Ostrokvět.

95. T. racemosus Desf. (O. hroznatý). Stéblo položené, kolínkem kořenující neb vystupující, rozkladitě větevnaté. Klásky vejčité kopinaté, v hroznovité latě, větve laty velmi krátké.

V. 0·10—0·30 m. Rostlina ponejvíce barvy do fialova.

⊙ Červenec—září. Rostlina cizí semenem a vlnou z Uher zavlečena, bez stálého naleziště. Na Františkově u Brna poblíž kříže, již 1823 Hochstetterem objevena. Dříve též na Špilberku (Makowsky) a na Žlutém kopci 1882 v několika jedincích. Krumlov (Wiesner in lit. ad Oborny). Kolem Znojma: na cestě od Mal. Tasovic k Milfronu a to poblíž kamenných lomů, v hluboké cestě mezi Znojmem a Mal. Tasovicemi a na úklonech skály Eliášovy v údolí Hradnice; kolem Hardeku na Hradisku, svah k údolí Fugnice, pod soukennými stavy přehojná (Oborny).

37. Panicum L. Proso, rosička.

1. Digitaria Scop. Klásky obyčejně po 2, jeden dlouze, druhý kratčeji stopkatý, na plochých prstovitě sblížených vřetenech jednostranné,

96. P. glabrum Gaud. (R. holá). Stébla obyčejně položená. Klásky elliptické, jemně chlupaté, na nervech lysé. Vřetena laty po 2—5, rozpřažená. Pléva druhá kryje skoro celou pluchu pýřitou. Listy i pošvy lysé neb na ústí velmi řídce chlupaté.

V. 0·05—0·40 m. Květy malé.

⊙ Červenec—září. Písčitá role, cesty, břehy, v rovině rozšířena. V brněnském kraji kolem Lomnice, Kartouz, Soběšic, Měnína a Čejče (Makowsky), Adamov (Theimer), Komárov (Čížek), Červený kopec a Slatinská skála poblíž Brna (Oborny), Řečkovice, Sokolnice, Slavkov, Vyškov, Kyjov, Kobylí. Ve znojemském kraji: u Kuroslep a Náměště (Roemer), Milfron, Znojmo, Hrušovany (Oborny). V Prostějovsku: za humny u Bedihoště se Setaria verticillata (Uličný), u Plešovce poblíž Kroměříže (Palla). Na polích u Háje a hojná na Dúbravě u Bzence (Bubela), hojná u Rusavy (Sloboda), zahrada v Laskách u Vsetína, snad jen zavlečena (Bubela), ve valounech Bečvy u Rožnova, silnice domoracká, Krásná, Hustopeč, role u Štramberka (Sapetza). V Těšínsku (Kolbenheyer).

97. P. sanguinale L. (R. krvavá, rosa). Stébla z položené spodiny kolínkem vystupující. Vřetena laty po 2—12, přímo odstálá. Klásky elipticky kopinaté. Pléva druhá kryje jen as do polou pluchu, pléva třetí sedmižilná, na okraji vlnitě brvitá, dvakrát delší než druhá. Listy dosti široké, tmavozelené i s pošvami chlupaté. Rostlina nachově-fialová.

V. 0·10—0·50 m. Klásky delší, květy $1\frac{1}{2}$ větší. Listy krátké, na okraji vlnovitě kadeřavé.

⊙ Červenec—září. Meze, písčiny rolní, břehy, zahrady. Obecná ve 2 odrůdách.

a) vulgare. Kraj třetí plévy jemně brvitý.

Obecná, ve vyšších polohách u Holešova, Bystřice a Chomýže (Sloboda) u Lhotky p. H.; u Štětinova poblíž Sobotína (Bittner).

b) ciliare Retz spec. Kraj třetí plévy jemně chlupatý a mimo to ještě tuhými štětinami brvitý.

Rozšířena na jihu Moravy: U Brna, Cacovic, Kamenného mlýna (Makowsky), Velk. Pavlovice, Šakvice, Vistonice, Polava, Břeclav, Nová ves, Poštorna. — U Zaječí (Uechtritz), hojná kolem Znojma, jako u Tasovic, na Šibeničníku, Pelc — a Sexenberku, u Milfronu a Našetic, mezi Křtěnicemi a Skalicí (Zavřel), Kounice, Popice, Kajdlink, Hnanice, Suchohrdlí a Hrušovany (Oborny), u Bzence (Bubela). Na Dúbravě bzenecké nalezl Bubela tvar sotva 4—6 cm. v., vždy krvavě červený s klasy v pošvě uzavřenými, nikdy neodstálými, jež nazval f. arenarium, poněvadž zdejší písčiny často výhradně pokrývá.

b) Panicum P. B. Klasy dlouze stopkaté, v latě rozkladité. Pléva nejdolejší o polovic kratší hořejších.

98. P. miliaceum L. (Proso obecné). Stéblo silné, přímé, dole drsně srstnaté. Květy vejčité, v latě rozkladité, převislé. Plévy

krátce přihrocené, víceželné, bezosinné; vnější plucha kratší druhé. Listy kopinaté, dlouze končité i s pošvami dlouze chlupaté.

V. 0·40—1·00 m.

⊙ Červen—srpen. Pochází z východní Indie. Na mezích a pustých místech, mnohdy jen na čas zdivočilá. Stráň drahy u Maloměřic, u Bilovic, Jundrova atd. Vyškov, Kyjov atd. — U Znojma (Oborny), u Prostějova (Spitzner), Kroměříže (Palla), hojné v lese Bzinku u Bzence 1881 (Bubela).

2. Echinochloa P. B. Klásky krátce stopkaté v jednostranných latovitě seřaděných klasech. Nejdolejší pléva poloviční délky hořejších.

99. P. crus galli L. (Kuří noha, ježatka). Stéblo přímé neb kolínkem vystupující i s pošvami hladké a lysé. Větve laty krátké, klasovité s jednostrannými klásky, dlouze štětinaté. Klásky vejčitě elliptické, světlozelené neb načervenalé. Plévy na žilách krátce chlupaté, nejhořejší pléva srstnatá, s hrotem neb dlouhou osinou. Listy široké, na okraji drsné, tmavozelené, lysé.

V. 0·10—0·15 m. Květy vejčité, zelené neb matně červenohnědé.

⊙ Červenec—září. Role, zahrady, stoky a příkopy. Obecná často i ve vyšších polohách. U Štětinova v Jeseníku (Bittner), Nov. Jičín (Sapetza), Nov. město atd.

38. Setaria P. B. Bér.

1. Druhá pléva stejně dlouhá neb málo kratší pluchy jen nezřetelně svraskalé květu obojakého. Za třetí plévou toliko malinka prázdná pluška.

100. S. italica Beauv. (B. vlaský). Stéblo přímé, obyčejně jednoduché, pod latou i pastopky drsné zoubky ku předu obrácenými. Lata klasovitá, laločnatá, k oběma koncům ztenčená, dole něco přetrhovaná; její větvičky i osa tlusté, hustě až huňatě chlupaté. Druhá pléva kratší než pléva třetí a než vypouklá elliptická plucha.

V. 0·50—1·00 m. Klásky zelené neb žlutavě zelené, někdy rezavě hnědé neb do fialova zbarvené.

⊙ Červen, srpen. Na jihu pěstovaná a zřídka zdivočilá. Seje se u Černovic a Nenovic (Čížek), náspy poblíž Brna, nádraží Rosické (Makowsky), kolem Rajhradu, Kobylí a Strážnice. — Kolem Hrušovan a Božic (Oborny), zde onde kolem Uh. Hradiště (Schlögl), ve východní Moravě (Schlosser).

S. viridis Beauv. (B. zelený). Stéblo položené neb vystupující, dole rozvětvené, pod latou i s pastopkami drsné, zoubky ku předu obrácenými. Lata přímá, hustá, klasovitě válcovitá, její větvičky mírně chlupaté. Plucha podlouhlá, dosti plochá, zdélí druhé a s ní stejné třetí plévy. Klásky zelené neb špinavě narudlé. Blizny žlutavé.

V. 0·10—0·45 m. Rostlina světlozelená. Květy poloviční délky květův u S. glauca.

⊙ Červenec—září. Role, pustá místa. Všude obecná, zřídka přes 500 m. Pořídku kolem Jihlavy (Pokorny), kolem Olešnice (Člupek), kolem Vsetína

(Bubela), Halenkova, Rožnova, Velk. Losína, Pekařova. V Těšínsku (Kolbenheyer). V Opavsku a ve Vidnavsku.

101. S. verticillata P. B. (P. verticillatum L. B. přeslenatý). Stéblo vystupující neb přímé; pod latou i pastopky draslavé zoubky nazpět obrácenými. Lata zelená, drobnokvětá, klasovitě válcovitá, dole často přetrhovaná. Klásky podlouhle elliptické, druhá pléva zdélí třetí a podlouhlé něco vypouklé pluchy. Blizny nachové. Listy ostré, poněkud chabé.

V. 0·10—0·50. Rostlina světlozelená.

⊙ Červenec, srpen. Pole, zahrady, vinice, rumiště. V jižní a střední Moravě obecný, jinde porůzný, jako: u Jihlavy (Pokorny), v městských sadech u Prostějova (Spitzner), kolem Olomouce (Vogl a Makowsky), Uh. Hradiště (Oborny), Bzenec (Bubela), Rohatec, Petrov, Strážnice, Uh. Brod, Havřice. — Holešov; Rusava (Sloboda). Ve Slezsku: Kateřinka a Kylešovice (Gr. Fl.), Těšín (Kolbenheyer), Bohušovice, Koňská.

2. Druhá pléva o polovic kratší než silně na příč vráskovaná plucha květu obojakého; za třetí plévou sedí květ prašný i s pluškou.

102. S. glauca Beauv. (P. glaucum L. B. sivý). Stéblo položené neb vystoupavé, v latě a pod ní krátce chlupaté. Pastopky ryšavé a drsné zoubky ku předu obrácenými, ve svazečku na dolejšku překrátkých, 1—2květých větevek laty. Lata dosti hustá, podlouhlá neb klasovitě válcovitá. Pluchy silně vypouklé, okrouhlé.

V. 0·10—0·30 m. Rostlina matně sivá, osiny rezavé.

⊙ Červenec, srpen. Role, meze, místa pustá. V rovině obecný, v horách pořídku. V brněnském (Makowsky) a ve znojemském kraji obecný (Oborny). Ve Vyškovsku, Hustopečsku, kolem Krumlova, Kyjova a Břeclavi. — Kolem Prostějova (Spitzner), u Kroměříže (Palla), kolem Olomouce (Vogl), Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), Strážnice, Uh. Brod, Bojkovice. — Vsetín (Bubela), Rusava (Sloboda), Nov. Jičín (Sapetza), Šumberk (Paul). Ve Slezsku: kolem Těšína (Kolbenheyer), Jablunkov; Bystrzyce (Ascherson), Ustroň (Uechtritz), ve Vidnavsku.

39. Milium L. Pšeníčko.

103. M. effusum L. (P. rozkladité). Rostlina lysá, světlozelená. Lata velká, volná, nejrozkladitější, stopek vláskovitých koncem nicích. Klásky světlozelené, malé, vejčité, bezosinné. Listy čárkovitě kopinaté, hebké, na okraji drsné. Pošvy listů hladké, jazýčky dlouhé, na konci zoubkované.

V. 0·50—1·00 m. Klásky na sečech a místech otevřených někdy nafialovělé f. colorata.

♃ Květen, červen. Háje, stinné, vlhké, zvlášť horské lesy. Porůzné. V brněnském kraji: Adamov, Rajský lesík u Černovic, Rajhrad, Bystrc (Makowsky), Suchá hora a les pod Boudou u Bilovic, Soběšice, Oujezd poblíž Sokolnic. — Lomnice (Pluskal). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), údolí Dyje mezi Nov. Hrádkem a Hardekem, hojné podél Unanovského potoka v Purkrábce u Znojma (Oborny), Heulos a Vys. kámen u Jihlavy (Pokorny), Bišovec, Bystřice p. P., Padělky a j. m. u Vitochova, Chudobín, Nov. město, Sklené, Fryšava, Žďár, Beberek. — U Prostějova porůznu na př. na Kosíři (Spitzner), zámecká zahrada u Kroměříže (Palla), kolem Olomouce (Vogl), v Černovírském a Chomoutovském lese (Mik), hojné v Grygovském lese (Makowsky), Piňovice (Klanic), Frankštátský les u Šumberka (Paul). Star. město, Teplice, Vysoký les u Janovic, Grundwald u Rymařova. Ve východní Moravě: pořídku v lese Plechovci u Bzence (Bubela), v seči pod Javořinou a na Lopeníku (Holuby), Semetínské lesy u Vsetína (Bubela), Velké Karlovice. Ve Vysokém lese u Nov. Jičína (Sapetza). Rozšířené v Jeseníku: údolí horní Tisé, hojné u Karlovské studénky, u pily, podél Opavy, Donnerlán, Praděd, úklony Děda, Česnekový příkop, Medvědí hřeben, Velk. Jezerník, Svinský — a Medvědí příkop, Frant. myslivna.

40. Stipa L. Kavyl.

104. S. Grafiana Stev. (K. Grafův). Svazečky listů silné, snáze se oddělující. Listy široké, přízemní, žlábkovitě složené, tlusťounké; hořejší listy lodyžní širší, až 2·5 mm. široké, sivé, obyčejně s 9 hlavními žilami, v širším údolíčku mezi střední žilou a sousedními žilami a mezi některými žilami postrannými se slabšími vedlejšími žilami. Pošvy starších listů velké, světložluté, silnějšího lesku, pošvy listů lodyžních, něco drsné, jemně, hrbolatě tečkované, dvě dolejší přes polovici stébla sáhající a toto až po samý jazýček objímající. Plévy i s delší a širší osinou přes 7 cm. dlouhé. Pluchy bezosinné, 21—24 mm. dlouhé, tlusťounké, se širšími proužky delších chloupků, okrajní proužek konce pluchy dosahující.

Osina až ke kolénku přes 9 cm. dlouhá, pérovitá část osiny přes 25 cm. dlouhá.

β) pennata gallica Čelak. Listy užší. Pluchy menší; osiny obyčejně kratší, pérovitá jich část ponejvíce dvakrát delší než spodní šroubovitě kroucená lysá část.

♃ Červen, červenec. Okraj vinic, suché výslunné kopce a skály na syenitu, žule a vápně. Pořídku; roku 1884 mnou v tomto území objeven. V okolí brněnském: úbočí Hádů k Maloměřicům, vinice u Obřan, Židenické kopce, Skály u Cacovic. — Ve Znojemsku: Býčí skála u Znojma, Turold u Mikulova, vinohrad u Čížova a Hodonínský les (Oborny).

β) Svah Hadů k Maloměřicům s tvarem základním.

105. S. Joannis Čelak. (S. pennata L., Autt. part. K. péřitý). Svazečky listů přízemních malé, těsněji souvislé, pošvy starších listů matné, málo lesklé, listy úzké, přízemní zlábkovitě složené, skorem niťovité, světlozelené, širší listy lodyžní jen až 1·5 mm. široké, s 7 těsně sblíženými hlavními žilami, vedlejší slabší žilky leží v užších brázdách mezi střední a sousední žilou a mezi touto a následující hlavní žilou. Žíly hladké, pošvy listů lodyžních dosti hladké neb jen slabě hrboulkovitě tečkované, pošvy aspoň nejdolejších listů k stéblu až po

jazýček objímavě přilehlé, ostatní pošvy na konci velmi zúžené, svinuté, od stébla i s úzkým prodlouženým jazýčkem oddálené; spodina květenství často pošvou nejhořejšího listu obvinutá. Plévy i s krátkou niťovitou osinou as 4 cm. dlouhé, plucha bezosinná 15—16 mm. dlouhá, tenká, s úzkými proužky krátkých chloupků, okrajný nad prostředkem slabý a pak přestávající, pročež okraj pluchy v hořejší třetině lysý. Osina až ku kolénku málo přes 6 cm. dlouhá, tenčí, při uzrání plodu značněji zkroucená, s kratšími závitky (6 její závitků, zdélí 5 zavitků u S. Grafiana). Pérovitá část osiny přes 25 cm. dlouhá.

Stéblo 0·50—1·00 m. v. Plucha velmi malá. Listy ploché přihrocené neb tupounké.

♃ Červen, červenec. Suché kopce, skály, vinice. V jižní a střední Moravě rozšířen. Hády u Obřan, Mordovna, Židenické kopce, skály Slatinské, Stará hora u Sýrovic, Letonice, úklony luk u Krumvíře, kopce u Čejče a Kobylí, Leskoun u Vedrovic. — U Hodonína (Theimer)!, Polavské kopce (Oborny)!. Sem bezpochyby přináležejí i následující před kritickými výzkumy Dr. Lad. Čelakovského vesměs ku S. pennata L. počítaná naleziště: údolí Dyje a Leskavy u Znojma, na Popických a Konických kopcích, údolí Dyje mezi Hardekem a Lukovem a j. m. v jižním dílu znojemského kraje (Oborny)!, Senohrady a Kuroslepy u Náměště (Roemer), les Bzinek (Bubela) a Dúbrava u Bzence (Oborny). Ve Slezsku: Blíberk u Vidnavy (Dr. P. Schumann).

106. S. capillata L. (K. vláskovitý). Klásky četnější a menší než u předešlých. Plévy s osinou zdélí klásků neb kratší. Osina pluchy dlouhá sem a tam zprohýbaná, dole šroubovitá, na hoře kolénkatá, skoro od dolejška kratičkými jemnými chloupky draslavá.

V. 0·50—1·00 m. Rostlina hustěji trsnatá, lata větší. Osiny menší a kratší.

♃ Červen, červenec. Suchá úbočí, skály, lesy. Hojný až obecný v střední a jižní Moravě; schází ve Slezsku. Od Brna v celé jižní a střední části kraje brněnského hojný (Makowsky), Květnice u Tišnova, Klobouky (Reissek)!. Nikolčice (Makowsky), Čejč (Wiesner)!, Slavkov, Ždánice, Sobúlky, Wiesgrunt u Bošovic, Kobylí, Velk. Pavlovice, Polava. — Náměšť a Kuroslepy (Roemer), Jevišovice, Lukov, Hardek, Vranov, Znojmo a otud podél hranic země až k Břeclavi obecný (Oborny), Mikovice u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence ojediněle v lese Bzinku, četněji na kopcích kolem Kyjova! (Bubela). Pořídku v okolí olomouckém: místa travnatá kolem Olomouce (Makowsky), Nebotínské lomy kamenné (Vogl a Mik).

41. Coleanthus Seidl. Puchýřka.

107. C. subtilis Seidl. (P. útlounká). Stébla niťovitá, položená neb vystoupavá, jednoduchá neb na spodu rozvětvená. Lata z okoličnatě rozvětvených kratinkých a prodloužených větviček. Plévy bledožluté, plodu nekryjící. Listy ze širší spodiny kopinaté, sehnuté; jich pošvy břichatě nadmuté.

V. 0·03—0·08 m. Rostlina trsnatá. Lata matně zelená, častěji začervenalá.

⊙ Červen, a v září po druhé. Písčité břehy rybničné. Velmi pořídku. S jistotou posud jen v okolí Náměště a to: břehy rybníků Radhana a Netopila u Náměště ve společnosti s Bulliardia aquatica, Roemrem v r. 1853 objevena. Na zaplavených místech u Rožinky ve společnosti s Callitriche verna (Makowsky). Dle Schlossera též v louži u Mor. Budějovic; ani prof. Obornému, ani mně nepodařilo se rostlinu tuto zde nalézti.

42. Leersia Swartz. Rýže.

108. L. oryzoides Sw. (Oryza clandestina A. Br. R. planá). Žene podzemní šupinaté šlahouny. Stébla dole rozvětvená; kolénka s chloupky dolů směřujícími. Lata třepetavá, převislá, s větvemi zprohýbanými, zprvu a nezřídka povždy v nejhořejší pošvě ukrytá. Plévy zcela zakrnělé, pluchy polookrouhlé, ztuha brvité, bělavě-zelené, zelenožilné. Listy světlozelené, široce čárkovité i s pošvami drsné.

V. 0·20—1·20 m. Rostlina žlutozelená, klásky světlozelené.

♃ Červenec—září. V jižní a střední části kraje brněnského, kolem Brna hojná (Makowsky), Rajhrad, Vranovice, Židlochovice, Hustopeč, Krumlov, Budkovice, Slavkov, Bučovice, Vyškov, Kyjov a j. — Ve Znojemsku skorem obecná: Náměšť (Roemer), na Rokytné mezi Morav. Budějovicemi a Jaroměřicemi, podél Jevišovského potoka od Jevišovic až k ústí, podél Dyje od Bítova až k Břeclavi (Oborny), z okolí Jihlavy neuvedena; ale již kolem Dačic směrem k Dobrohošti a u Slavonic (Oborny), kolem Prostějova: u krasické strouhy za rybníkem spoře (Spitzner). Hojná v kraji olomouckém: kolem Olomouce (Vogl), Černovír (Makowsky), břehy Bystřice u Bystrovan (Mik), Velk. Bystřice (Reissek). Klužínek, Unčov. Ve východní části: Uh. Hradiště (Schlosser a Schlögl). Strážnice, Uh. Brod. — Přerovské Karpaty (Reissek), kolem Nov. Jičína (Sapetza), Mor. Ostrava, Hrušov. Ve Slezsku: břehy Olsy od Těšína až k Jablunkovu (W. Fl. a Kolbenheyer), Koňská. — U Opavy a Krňova (Gr. Fl.).

13. Agrostis L. Psineček.

1. Vilfa Beauv. Dolejší pléva něco delší než hořejší; pluška zřejmá, 2—4krát kratší pluchy. Květ bez pastopečky. Listeny 3žilné, bezosinné neb ze hřbetu osinaté. Listy čárkovité, ploché.

109. A. vulgaris With. (P. rozkladitý). Žene krátké šlahouny. Lata podlouhle vejčitá, její větvičky tenounké, dosti hladké i po květení rozestálé, na dolejšku bezkvěté. Pluchy bezosinné; pluška žádná neb přemalinká. Listy úzké na rubu skoro hladké, nejdolejší štětinkovité; jazýček krátký, uťatý.

V. 0.20—0·80 m. Klásky fialové. neb fialově a zelenavě skvrnité, zřídka zelenavé neb žlutavé.

♃ Červen, červenec. Meze, luka, světlé háje. V rovině i předhoří obecný.

110. A. alba Schrad. (A. stolonifera β. arenaria L. Fl. suec. P. stažený). Lata podlouhle jehlancovitá, její větvičky draslavé, po květení stažené od samé spodiny květonosné. Pluchy dvěma hroty zakončené, někdy ze hřbetu osinaté. Listy širší, drsné.

V. 0.25—0.80 m. Stéblo silnější. Květy větší, klásky bělozelené neb fialové zřídka žlutavé neb červenavé (A. varia Host.), velká a velkokvětá (A. gigantea Gaud.), se stéblem položeným a kořenujícím. A. stolonifera β. arenaria L. Fl. suec.

♃ Červen, červenec. Luka pastviny, vlhká lesní místa. Obecná v rovině i předhoří.

2. Trichodium Michaux. Dolejší pléva delší než hořejší, pluška schází neb přemalinká. Nejdolejší listy štětinovité, hořejší jim podobné někdy na spodku ploché.

111. A. canina L. (P. obecný.) Stéblo tenké, hladké i s listy šedozelené. Lata vejčitá po květení stažená, její větve šerpivé. Plévy vejčitě kopinaté, plucha blánitá, z předu zoubkovaná, s osinou právě pod prostředkem jejím vynikající, $1^1/_2$delší než plévy, zřídka bezosinná. Jazýček podlouhlý, zoubkovaný. Oddenek výběžkatý, plazivý.

V. 0·25—0·60 m. Květy obyčejně červenavě fialové, zřídka žlutavé. Jazýček obyčejně prodloužený, někdy též krátký..

♃ Červenec, srpen. Vlhká luka, průhony, háje. V pahorkatině a předhoří rozšířen. Hojný v Beskydách, v českomoravském pohoří a v Jeseníku, zde až u Císařské boudy ve výši skoro 1000 m.

112. A. alpina Scop (P. horský). Lata vejčitá neb podlouhlá, po odkvětení rozkladitá, s větvemi šerpivými. Plévy vejčitě kopinaté, pluchy ve dva hroty zakončené s osinou těsně nad dolejškem vyniklou, 2krát delší než plévy. Oddenek volně trsnatý.

V. 0·12—0·30 m. Klásky skoro 2krát delší než u předeš., tmavofialové, na konci světlohnědé.

♃ Červenec, srpen. Skalnaté, poněkud vlhké svahy východních Sudet. Velmi pořídku. Posud jen ve Velk. kotlině, 1832 Grabovským objeven.

3. Apera Adans. Dolejší pléva kratší než hořejší. Osa klásku nad něj stopkovitě prodloužena, tudíž květ po straně.

113. A. pica venti L. (Chundelka, metlice). Stébel více. Lata veliká, vejčitá, rozkladitá, po květení na způsob větví stažená, její větve šerpivé. Klásky velmi malé. Pluchy nahoře drsné, osina pod koncem pluchy, 3—4krát delší než kopinaté plévy. Prašníky čárkovitě podlouhlé. Listy úzké, ploché, drsné; jazýček podlouhlý, přihrocený neb poněkud roztřepený.

V. 0·40—0·80 m. Klásky lesklé, zelené, někdy červenohnědé, naběhlé.

⊙ Červen—srpen. Na písčinách, suchých mezích, v osení. Obecná v rovině i předhoří.

114. A. interrupta L. (Apera interrupta P. B. P. přetrhávaný.) Lata úzká stažená, přetrhávaná. Prašníky okrouhlé, vejčité, kratší než u předešlé, ostatní jak u předešlé.

V. 0·30—0·60 m., menší než předešlá.

⊙ Červen, červenec. Pustá místa, písčiny. Posud jen v Hodonínském lese (Thaler a Uechtritz), dle Schlossera též u Znojma poblíž hranic zemských; Oborny jí však zde marně hledal.

44. Calamagrostis Adans. Třtina.

1. Plucha blánovitá, prosvítavá, květ bez pastopečky.

a) Plévy čárkovitě šidlovité, z předu se stran smáčknuté.

115. C. epigeios Roth. (Arundo epigeios L. T. křovištní). Stéblo i s latou ztuha přímé a pod ní trochu šerpivé. Lata nahloučeně laločnatá, její větve tuhé, tlusté. Klásky jednostranné, krátkostopečné. Plévy ve smáčknutou, šidlovitou špičku zúžené; pluchy něco delší s osinou ze hřbetu vyniklou. Chlupy mnohem delší než pluška. Listy tuhé, rákosovité, široce čárkovité, velmi drsné, světle šedozelené. Oddenek vyhání plazivé, šupinaté výběžky.

V. 0·60—1·20 m. Klásky zelené neb nafialovělé.

♃ Červen, červenec. Seče, lesy, keřnatá poříčí. Obecná v rovině a pahorkatině. Obecná v celé střední a jižní Moravě, v českomoravském pohoří, v Beskydách od Strážnice až po Valaš. Klobouky atd.; u Šumberka (Paul), u Velk. Losína, u Rymařova. Ve Slezsku hojná v Těšínsku a Opavsku, u Krňova a Vidnavy.

β) glauca Rchb. spec. Rostlina šedozelená, skorem sivá; klásky a větve bledozelené.

Řídčeji. Háj Kristianský na Babím lomu u Vranova (Čížek), údolí Rokytné a j. m. kolem Krumlova. Lesy borové kolem zámku Nov. Hrádku nad Dyjí a v Jilgenberském lese pod Slavonicemi na moravské a rakouské straně (Oborny).

b) Plévy kopinaté, jemně přihrocené.

116. C. lanceolata Roth. (Arundo calamagrostis T. kopinatá). Stéblo ztuha přímé, pod latou skoro hladké. Lata podlouhlá, v čas květu všestranně rozevřená, volno- a různoklasá, chabá, s větvemi vlnovitými. Plévy úzce kopinaté, jemně přihrocené; pluchy z předu vykrojené, v rozkrojku s překratinkou osinou, sotva delší než postranné špice. Chlupy trochu delší než pluška. V paždí dolejších listů obyčejně svazečky úzkých lístků. Oddenek plazivý.

V. 1·00—1·50 m. Klásky červenavé neb nafialovělé. Chlupy stříbrobílé, lesklé.

♃ Červen, červenec. Kraje rybníků a řek, mokrá luka, kaluže. Pořídku v rovině a pahorkatině, porůznu v předhoří. Seče u Klobouk (Steiger), příkopy u trati v Bzenci místy hojná 1881 (Bubela), bažina rašelinná u Růžené poblíž Dačic (Oborny), Fryšava, Žákova hora. V Beskydách: v seči na Baranii ještě při 900 m. (Uechtritz), Olsa u Sibic (Kolbenheyer). V Jeseníku na cestě z Koperníku k Císařské boudě (Oborny), Vítkov.

β) canescens Web. spec. Rostlina útlejší a chabější. Klásky zelenavé neb bělavé.

Velmi pořídku. Posud jen v stinných lesích u Karlovské studénky (Niessl).

117. C. Halleriana D. C. (T. Hallerova). Stéblo obyčejně jednoduché, nižší a outlejší. Plévy šíře kopinaté. Osina pod rozkrojkem pluchy, ponejvíce pod prostředkem hřbetu vyniklá, delší pluchy, někdy žádná. Listy užší, v paždí bez svazečků listův, ostatně jako předešlá.

V. 0·50—1·00 m. Klásky zelenavé, obyčejně nafialovělé.

♃ Červenec, srpen. Seče, žleby a bažinaté lesy horské. Posud jen v Sudetách, zde však sestupuje i níže do pásma lesního. Kladský Sněžník (Tausch a Fiek)!, Koperník!, Fuhrmannštýn!, Hole studenková!, Praděd!, Maják, Velk. kotlina!, Mravenčí vrch u Wiesenberka (Oborny). Černý vrch, Suchá a Černá kupa, u Císařské boudy, Drehberk, Uhuštýn, Keilig, Medvědí hřeben, pod Ovčírnou, Petrštýn, Svinský a Medvědí příkop, Zámeček, Kriech, Velk. Jelení hřeben, Břidlicová hole, Pecové kameny. Dle Schlossera též i v moravských Karpatech, kde jí však v novější době nikdo nenašel.

2. Plucha bylinná, jen po kraji prosvítavě blánovitá, s osinou pod prostředkem hřbetu. Květ s osou stětinovitě prodlouženou.

118. C. arundinacea Roth. (C. silvatica DC. T. rákosovitá). Lata podlouhlá úzká, odstálá po odkvětu stažená, stopky květů štětcovitě chlupaté. Plévy kopinaté, přihrocené. Plucha s osinou dlouhou, vyčnívající, obklíčená chlupy as čtyrykrát kratšími. Ústí pošev listův obak se svazečkem chloupkův, dolejší pošvy krátce chlupaté.

V. 0·50—1·20 m. Klásky žlutavozelené, často načervenalé.

♃ Červen, červenec. Seče, kamenitá místa, lesy, keřnaté chlumy. Porůznu v rovině, hojněji v pahorkatině a předhoří. V kraji brněnském: Písárky u Brna (Makowsky), Adamov, (Theimer), lesy u Kartouz, Josefov, Střelice (Oborny), Lomnice (Pluskal a Makowsky), Hády u Obřan, Mordovna, Líšeň, Ochoz, Bilovice, Outěchov, Vranov, Řečkovice, Tišnov, Vyškov. — Klobouky (Steiger). Ve znojemském kraji: údolí Oslavy u Náměště (Roemer), u Budkova, Mor. Budějovic, Jevišovic, Bítova, Vranova a Znojma (Oborny), les Rancířovský u Jihlavy (Pokorny), u Slavětína a Slavonic (Oborny), Olešnice (Čupek), Telč, Bystřice, Nov. město. V okolí Prostějova: na Jahodové, Brněnce, Kuteřově roztroušena (Spitzner). Ve východní Moravě: Plechovec a Bzinek u Bzence (Bubela), lesy Velehradské (Schlögl), Strážnice, Uh. Brod. — Lesy u Rusavy (Sloboda), Smrk u Čeladny a Hukvaldy (Sapetza), na Kněhyni a j. v Beskydách (Oborny). Hojná v Sudetách, zde i ve značné výši. Koperník, Hole studénková, Praděd, Maják, Frant. myslivna (Paul). Dreištýn, Fuhrmannštýn atd. — Ve Slezsku: hojná v Těšínsku (Kolbenheyer), Lysá hora (Oborny), v Opavsku a kolem Vidnavy.

45. Cynodon Richard. Palečkovec.

119. C. dactylon Pers. (P. plazivý). Stébla klasonosná krátce vystupující, lysá, na dolejšku ponejvíce rozvětvená. Klásky po 3—5, prstnatě rozestavené, obyčejně nafialovělé. Pluchy lysé něco brvité, delší

než úzké přihrocené plévy. Listy šedozelené, na rubu i s pošvami řídce chlupaté. Oddenek s plazivými, často listnatými a kořenujícími výběžky.

V. 0·30—0·50 m.

♃ Červenec, srpen. Cesty, meze, suchá travnatá místa, písčiny. Porůznu ve střední a jižní Moravě. V okolí brněnském: Star. Brno, od Otmarova u Měnína počínajíc v jižní Moravě rozšířený a pospolitý (Makowsky), na cestě mezi Brumovicemi a Morkůvkami, hráze u martinického cukrovaru (Steiger). Borkovany, Bošovice, Kobylí, Terezov, Kyjov. Ve znojemském kraji: v údolí Dyje u Znojma, u Rabštýna, mezi Mal. Tasovicemi a Milfronem, úklon mezi Milfronem a Frauenholcem u Tasovic, údolí Dyje mezi Krhovicemi a Hodonicemi, u Strachotic a Hrušovan (Oborny). Rostlinná stézka a pravý břeh Jihlavy u mlýna Joskového u Jihlavy (Pokorny), Čejč (Uechtritz), na Dúbravě u Bzence (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl).

46. Alopecurus L. Psárka.

1. Plévy do polou srostlé, na hořejším kýlu křídlaté, krátce brvité, lata k oběma koncům ztenčená.

120. A. agrestis L. (P. rolní). Stéblo vzpřímené nahoře i s pošvami něco drsné; nejhořejší pošva válcovitá. Lata úzce válcovitá, větve s 1—2 klásky. Plévy čárkovito-kopinaté, přihrocené. Osina nad prostředkem, daleko čnějící. Listy čárkovito-kopinaté, na okraji něco drsné.

V. 0·25—0·45 m. Rostlina trsnatá, klásky bělavě zelené, na pohled lysé.

⊙ Červen, červenec. V obilí pořídku a nestálá, z jihu zavlečena. Březník a Králice u Náměště (Roemer), u Mikulova (Schlosser), u Strážnice; na hlinité půdě u Olomouce (Vogl a Tkany), Uh. Hradiště (Schlögl), role u Bohdanic a Deštné (Schlosser), u Velk. Heraltic poblíž Opavy (Mayer).

2. Plévy do $^1/_3$ srostlé, přímé, kopinaté, hrotnaté, na kýlu huňatě dlouze brvité.

121. A. pratensis L. (P. luční). Stéblo vzpřímené, na spodině někdy kolénkovitě prohnuté i s pošvami hladké, nejhořejší pošva něco nadmutá. Lata válcovitá, její větévky s 4—10 klásky. Osina nad spodkem pluchy obyčejně vyčnívající, řídčeji ukrytá. Oddenek s krátkými výběžky.

V. 0·40—1·00 m. Plévy bělavé, na okraji a kýlu zelené, nezřídka též tmavě fialové (var. nigricans Sonder), zřídka s delšími výběžky a sivými pošvami a listy (var. glaucus Sonder).

♃ Květen, červen. Žírná, vlhká luka, příkopy, v rovině i horách obecná.

3. Plévy tupé, jen nejdoleji srostlé.

122. A. geniculatus L. (P. kolénkatá). Stébel více, dole polehavých, kolínkem vystupujících i s úzkými listy travozelených, jen pošvy nasivělé. Lata tenká s větvemi 1—2klasými. Plévy podlouhlé, tupé, špičkami odstálé, krátce chlupaté, delší pluchy. Osina nad spodkem

pluchy vyniklá, kolénkatá, daleko čnějící. Prašníky světložluté, 4—6krát větší na dél než na šíř, po vyprašení světlohnědé.

V. 0·10—0·40 m. Klásky bělavě zelené.

⊙ Květen—srpen. Mokrá luka, vlhké písčiny, kaluže. V rovině i předhoří rozšířen. V brněnském kraji zde onde nezřídka (Makowsky), podél Svratky u Komarova (Čížek), Černovice, Přízřenice, Rajhrad, Telnice, Měnín, kolem Břeclavi; Klobouky (Steiger). V severní části znojemského kraje hojná, jako u Náměště a Naloučan (Roemer), kolem Jihlavy (Pokorny), Telč, Žďár, Petrovice, Velk. Losín, Ludvíkov, Bludov, Star. město; Šumberk (Paul). V Prostějovsku: podél Hloučely, u krasické strouhy, v lučních příkopech u Březovic, Kelčic a Brodku (Spitzner), u 4tého mostu u Kroměříže (Palla), kolem Bzence pořídku a sice v lučním příkopu za nádražím (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Huštěnovice u Uh. Hradiště (Theimer), Strážnice, Uh. Brod. — U Rusavy (Sloboda), Vsetín a bažiny na Čupu (Bubela). Mor. Ostrava, Hrušov. — Ve Slezsku: obecný v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Vidnavy.

A. fulvus Sm. (P. plavá). Stébla i listy sivé, pošvy silněji ojíněné. Plévy nahoře k sobě přiléhající, zdélí pluchy. Osina něco pod prostředkem pluchy vyniklá, daleko čnějící. Prašníky žluté, 3krát větší délky než šíře, po vypylení rudožluté.

V. 0·10—0·40 m. Květy menší, četnější a hustější než u předešlé, ku kteréž snad jen jako pouhá odrůda přináleží.

⊙ Květen—srpen. Jak předešlá, avšak rozšířenější.

47. Crypsis Ait. Skrytěnka.

123. C. alopecuroides Schrad. (S. ocáskovitá). Rostlina lysá. Stébla oblá, položená neb kolénkatě vystupující, obyčejně rozestálá. Lata klasovitá, podlouhle válcovitá, načernalá, nahá neb nejhořejšími pošvami vespod obklíčená. Listy čárkovitě kopinaté, hrotnaté, šedozelené, hořejší s ostatními stejnotvárné, jazýček v podobě vousu. Plévy na kýlu krátce brvité. Tyčinky 3.

V. 0.30—0·45 m. Rostlina podobná psárce kolénkaté.

⊙ Červen—srpen. Vlká písčitá luka, vyschlé příkopy. Pořídku. U Dyje mezi Příkludy a Lednicí (Makowsky), u Rajhradu (Oborny), pořídku mezi rybářskou ulicí a Huštěnovicemi u Uh. Hradiště (Schlögl), Veselí u Bzence a u Uh. Ostrohu (Bubela).

124. C. schoenoides Lam. (S. šašinovitá). Rostlina trsnatá, v kruhu rozložená. Stébla položená neb kolénkem vystupující, jednoduchá neb málo rozvětvená. Lata z lichoklasů nakupeně podlouhlých neb okrouhlých, na konci stébla a postranných větviček, 2 neb 1 nejhořejší břichatě nadmutou pošvou, zastřených. Plévy s kýlem krátce brvitým. Tyčinky 3. Listy čárkovitě kopinaté, hrotnaté, často trochu svinuté, roztroušeně pýřité, zřídka lysé.

Stéblo 0·30—0·45 m. d.

⊙ Červenec—září. Místa slatinná a zaplavená, vypuštěné rybníky. Pořídku. Telnice a Otmarov poblíž Brna, mezi Začany a Měnínem (Makowsky), pořídku na vypuštěném jezeře u Terezova poblíž Čejče 1881 (Bubela), mezi Frelešdorfem a Novým sídlem 1883 (Oborny).

125. C. aculeata Ait. (S. bodlavá). Stébla poněkud smáčknutá, rozvětvená, položená, zřídka přímá. Lata polokulovitá, ponořená do břichatě nadmutých pošev nejhořejších skoro stříčných listů lodyžních neb listů na větvích stojících. Tyčinky 2. Listy kopinaté, v tuhý bodlavý hrůtek zakončené, lysé neb řídce chlupaté.

Stéblo 0·05—0·30 m. d. Rostlina tuhá, trsnatá, v kruhu rozložená, bledě šedozelená, někdy načervenalá neb nafialová.

⊙ Červenec—září. Pořídku na místech slatinných. Nížiny Svratky a Dyje mezi Začany a Měnínem se Sueda maritima a Salicornia hispida (Mayer a Roemer), s předešlou u Otmarova poblíž Brna (Makowsky), Stutenhof (Simony), poblíž nádraží u Zaječí (Makowsky), mezi rákosem ve vypuštěném jezeře u Terezova poblíž Čejče (Bubela), hojná u Čejče, zde jmenovitě mezi Čejčem a sirnou studénkou, mezi Zaječím a Velk. Pavlovicemi.

48. Phleum L. Bojínek.

1. Plévy s kýlem vypouklým. Květ podlouhlý s pastopečkou.

126. Ph. Boehmeri Wib. (B. Boehmerův). V trsech, někdy s listnatými výběžky. Stéblo tenké, svrchu bezlisté, lysé. Lata úzká válcovitá, větévky její mnohověté. Plévy kopinaté, v krátký hrot zahrotnatělé, drsně tečkované, na okraji bíle suchomázdřité, krátce srstnaté, na kýlu kratičkými brvkami šerpivé. Prašníky buď bledožluté neb fialové. Listy úzké i se stéblem šedozelené.

V. 0·30—0·60 m. Rostlina tuhá, šedozelená, častěji nafialová; pluchy někdy listovité (f. vivipara).

♃ Červen, červenec. Suché lesy, meze, travnatá místa. V brněnském kraji v jižní a střední části roztroušen, hojný kolem Brna (Makowsky), Adamov, Černovice, Šlapanice, Židlochovice (Oborny), Klobouky (Steiger)!, Polava a Mikulov (Makowsky)!, Bilovice, Sokolnice, Nosislav, Hustopeč, Kurdějov, Kobylí, Velk. Pavlovice, Vistonice, Klentice. — Náměšť (Roemer), Ivančice!, Krumlov!, Lednice, Jaroslavice, Jevišovice, Mor. Budějovice, Vranov, Hardek, Znojmo (Oborny), u Lomnice (Pluskal), Budkovice, Leskoun, Vedrovice. — U Čejče (Wiesner)!, les Bzinek u Bzence (Bubela), Javořina (Holuby)!, les Hodonínský (Niessl). V nizkém Jeseníku: u Rudna (Rieger), u Berouna (Gans).

β. interruptum Zabel. Lata volnější, větví delších, zřejměji oddělených, něco přetrhovaná. Klásky někdy v listnaté větévky povyrostlé.

Pořídku. Hodonínský les (Niessl), údolí Dyje u Znojma (Oborny).

2. Plévy s rovným kýlem, květy bez pastopečky.

127. Ph. pratense L. (B. luční). Stéblo přímé neb vespod ohnuté, 4—6listé. Lata úzce válcovitá, tupá, její dolejší větve s vřetenem srostlé. Plévy podlouhlé, uťaté, krátce srstnaté, na kýlu dlouze odstále brvité, 3—4krát delší než z konce vybíhající, šídlovitá osina. Oddenek volnotrsý, někdy s výběžky.

V. 0·45—1·00 m. Lata bělavozelená, zřídka nafialovělá. Plévy bělavé s úzkým, zeleným kýlem, prášníky fialové. (Ph. pratense Schreb. a vulgare Čelak.).

♃ Červen, červenec. Luka, meze, pastvy. Obecný, i ve vyšších polohách. Kněhyně (Oborny), Radhošť, Lysá hora. — Kolem hajnovny na Baranii (Uechtritz).

β) nodosum L. spec. Stéblo nejdoleji hlízovité; lata někdy kratší.

Na suchých místech všude porůznu, jmenovitě v horách. V brněnském kraji pořídku (Makowsky), Adamov, Doubravník, Bystřice, Fryšava. — Suchá návrší u Náměště (Roemer), Znojmo (Oborny), Dlouhá stěna u Jihlavy (Pokorny), Želč ve Vyškovsku. — V Prostějovsku: na Drahansku roztroušený (Spitzner), kolem Olomouce (Vogl), Uh. Hradiště (Schlögl), hojný na Javořině (Holuby), Rusava (Sloboda), Nov. Jičín (Sapetza). V Jeseníku: kolem Švýcarny na Pradědu (Grabovski), Červený vrch (Bachmann), úklony Hütelberku, na cestě od Teplic k Frant. myslivně, též u Šumberka (Paul).

128. Ph. alpinum L. (B. horský). Stéblo ztuha přímé, obyčejně 3listé. Lata krátká, vejčitá neb vejčitě podlouhlá, špinavě nafialová. Plévy zdélí osiny, lysé jen na kýlu s tuhými a hustými chloupky. Nejhořejší pošvy nadmuté, jazýčky krátké, ostatně jak předešlý.

V. 0·20—0·50 m. Plévy obyčejně fialové s kýlem zeleným.

♃ Červen—srpen. Na lukách a holech vyšších Beskyd a Sudet rozšířen mnohdy i níže do údolí sestupující. Řídce na Lysé hoře, svah ku Pražmě (Oborny), Čantory a Barania (W. Fl.), Kladský Sněžník (W. Fl.), Černá- a Suchá kupa. — Salvíz (Zimmermann sen.), Koperník, Fuhrmannštýn, Studénková hole, Praděd (Oborny), odtud až ku Karlovské studénce (Uechtritz sen.), Petrštýn, Janovická hole, Břidlicová hole, Mravenčí vrch u Wiesenberka (Oborny), Šleglův les, Volská luka, u Císařské boudy, Hockšar, Šosskamm, Drehberk, stráň Černého příkopu, Červený vrch, Keilig, Velk. a Mal. Jezerník, Leiterberk, Medvědí hřeben od Švýcarny až do Česnekového příkopu, Děd, cesta mezi Dědem a Petrštýnem, Opava pod Ovčírnou, u Tetřeví boudy, Svinský příkop, Zámeček, Frant. myslivna, Kriech, Velká kotlina, Heiligenhübl, Velk. Jelení hřeben. — U Einsiedla, Hermanic a Reivízu (Reissek a Milde), Horní grunt (Bachmann).

β) fallax Janka spec. Rostlina bledozelená. Stéblo až po latu listnaté, obyčejně pětilisté; nejhořejší pošva slaběji nadmutá. Plévy zelené, něco delší než jich osiny.

Travnatá místa horního lesního pásma v Beskydách. Posud jen na Stazovce poblíž Baranie (Uechtritz).

49. Phalaris L. Lesknice.

129. P. arundinacea L. (L. rákosovitá). Stéblo přímé i s listy lysé. Lata volná, v čas květu rozevřená, jednostranná, laločnatá.

Plévy vnější kopinaté s ostrým, nekřídlatým čeřenem, často nafialovělé, dolejší 3—5žilné, na žilách chlupaté, hořejší drsnými chlupy pokryté, mnohem kratší než vejčité pluchy. Listy široké, tuhé, šedozelené, na okraji drsné. Oddenek plazivý, výběžkatý.

V. 0·75—1·50 m. Klásky bledozelené, někdy červenavě neb světle nafialové.

♃ Červen, červenec. Břehy potokův i rybníků, kaluže. Hojná v rovině i předhoří.

β) picta L. Listy běle pruhované. V zahradách pěstována, někdy zdivočelá.

130. P. canariensis L. (L. kanárská). Stéblo kolénkem vystupující, hladké, lata vejčitá, klasovitá. Plévy vnější přihrocené se širokým hřbetním křídlem, bělavé, s tlustými zelenými žebry. Listy a pošvy drsné, nejhořejší pošva nadmutá, zdélí čepele.

V. 0·20—0·40 m. Plévy bělavé, kýl i křídlo zelené.

⊙ Červenec, srpen. Pochází z jižní Evropy, pěstuje se ve střední a jižní Moravě pro semena, jež bývají ptákům zpěvným za pokrm, zdivočuje též na čas. Zdivočelá: na břehu Svitavy u Židenic, na poli u Kuřima, u Dražůvek poblíž Kyjova, u Klobouk a zde r. 1883 na jednom rozsáhlém poli pěstována. — Na silnici od Vračova ku Kyjovu 1880 ve velkém množství (Bubela).

50. Anthoxanthum L. Tomka.

131. A. odoratum L. (T. vonná). Stébla jednoduchá, přímá, světlozelená. Lata stažená, podlouhlá, klasu podobná, hustá, bledozelená. Dolejší plévy přihrocené, jen poloviční délky kopinatě šídlovitých klásků, na nervech krátkochlupaté, hořejší chlupaté, sotva delší než pluchy. Oddenek hustě trsnatý s četnými, hladkými stébly a listnatými prýty.

V. 0·20—0·40 m. Klásky žlutavo-zelené, na kýlu nahnědlé. Rostlina vonná.

♃ Květen, červen. Luka, palouky, lesy. Obecná od roviny až k vrcholům nejvyšších hor. Kladský Sněžník, Fuhrmannštýn, Praděd, Petrštýn, Velk. Jelení hřeben atd.

51. Hierochloa Gmel. Tomkovice.

132. H. australis R. et Sch. (T. jižní). Stéblo přímé neb vystupující, lysé a útlé. Lata rozkladitá, stopky pod kláskem vousaté. Plévy příčmo uťaté, dolejší ostnitě hrotité, bělavé, suchomázdřité, pluchy přitisklé, pýřité. Osina hořejšího prašného květu kolínkatá, z prostřed hřbetu vyniklá. Listy na stéble čárkovitě kopinaté, nejhořejší pošva bezlistá. Oddenek volně trsnatý, s krátkými výběžky.

V. 0·30—0·60 m. Plévy stříbrobílé, někdy červeně skvrnité, pluchy hnědé.

♃ Duben, květen. Světlé listnaté lesy a háje. Ve střední a jižní Moravě rozšířena. Hojná na Hádech a odtud až k Adamovu, Písárky u Brna (Makowsky), Borky poblíž Židenic, Líšeň, Ochoz, svah žlutého kopce směrem ku Kamennému mlýnu, Zapní u Kohoutovic, Moravany. Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), v Bratovském lese a u letohrádku poblíž Liliendorfu u Vranova, údolí Dyje mezi Hardekem a Vranovem, Býčí skála u Znojma, Hranický les u Citonic, v Tvořihrázském lese a v Purkrábce u Těšatic (Oborny), řídce na Zlechově nad splavem poblíž Prostějova (Spitzner), dle Schlossera též u Mor. Třebové.

133. H. borealis R. et Sch. (H. odorata Wahl. T. severní). Stéblo tuhé silnější než u předešlé. Lata rozkladitější, stopky klásků lysé neb svrchu řídce chlupaté. Plévy podlouhle vejčité, trochu zahrotnatělé. Pluchy krátce srstnaté, na okraji štětinatě brvité, plucha hořejšího prašného květu bez hřbetní osiny. Listy na stéble malé, kopinaté, s velkou pošvou. Oddenek plazivý, výběžkatý.

V. 0·30—0·60 m. Silnější než předešlá. Listy široké, tuhé. Klásky žlutavé neb červenohnědé, plucha tmavohnědá. Jako předešlá i tato příjemně vonná.

♃ Květen, červen. Vlhká luka a křoviny vrbové. Velmi pořídku. Posud s jistotou jen u Čejče (Bayer), dle udání též u Bzence (Dr. Karl); zde byla však v novější době marně hledána.

52. Sesleria Scop. Pěchava.

134. S. coerulea Ard. (P. modrá). Stéblo tuhé, přímé neb vystupující, lysé, dole pošvaté, s krátkou, tuhou čepelí. Lata klasovitá, podlouhle vejčitá; klásky ocelově namodralé, zelenavé neb bělavé. Plucha s krátkou, zubovitou osinou a 3—4 špičatými zoubky, protož zdánlivě pětizubá, zuby a osina ani poloviční délky její. Listy ploché čárkovité, hořejší tuhé, tupě zakončené. Oddenek hustě trsnatý, někdy krátce výběžkatý.

V. 0·10—0·40 m.

♃ Duben, květen. Skály rulové, břidlicové a hlavně vápenné. Porůzná. Údolí Punkvy, Josefov, skály Šemberovy a Slatinské u Brna, Polavské a Mikulovské kopce (Makowsky)!, Ostrov, zde nejhojněji v Suchém žlebu, Holštýn, Jedovnice, Budkovice, studénka pan. Marie a údolí Rokytné u Krumlova; Sloup (Reissek)!, Čebín (Pluskal), skály rulové a údolí Oslavy u Oslavan (Roemer), na svoru a břidlici hlinité na obou stranách údolí Dyje u Hardeku (Oborny), co vzácnost u Javorovce a Popovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl) a u Hranic (Schlosser).

53. Holcus L. em. Medynek.

135. H. mollis L. (M. měkký). Stéblo štíhlé, lysé neb na kolínku chlupaté. Lata něco štíhlá a volná; klásky vejčitě kopinaté. Plévy dosti hladké. Osina dlouhá, kolénkatá, obyčejně značně vyčnívající. Listy lysé neb na líci měkce chlupaté; pošvy světlozelené, lysé neb velmi roztroušeně chlupaté, jazýček zoubkovaný. Oddenek daleko plazivý, s výběžky listnatými.

V. 0·30—0·60 m. Klásky žlutavé neb bělavé, vespod obyčejně fialové.

♃ Červenec, srpen. Lesy, meze, lesní luka, mýtiny. Porůzný, místy a v horách hojný. V brněnském kraji: Tišnov, Doubravník, Střelice; Lomnice (Pluskal). Ve znojemském kraji jen u Star. Hobzí (Oborny) a v lesích u Jenešova poblíž Náměště (Roemer). V jihlavském kraji: Na Vysokém kamenu a Zaječím skoku (Pokorny). V dačickém okresu podél hranic obecný a skorem na všech polích kolem Slavonic, Matějovic, Růžené, Nov. vsi, Rudolce, Valtinova atd. (Oborny), Telč, zde zejména na Panských nivách, Řasná, pod Javořicí, Studená, Raděnice, Háj u Bystřice, Zvole, Nov. město, Žďár. — V olomouckém kraji: louky u Olomouce (Vogl), kopce u Nebotína a Slavonína (Makowsky). V Prostějovsku: na vysočině drahanské, na Drahanském kopci a na Rozsocháči (Spitzner). Ve východní Moravě na kraji lesním u Uh. Hradiště nikoliv obecný (Schlögl), Petrov, Strážnice, Uh. Brod; Rusava (Sloboda), na jedné louce u Vesníka poblíž Vsetína (Bubela), Javorník u Frenštátu (Sapetza), Příbor (Čížek), křoviny na Ostravici u Fridlandu (Oborny), Mor. Ostrava; Winkelsdorf v Jeseníku a u Rudna (Reissek), Rejhotice. Ve Slezsku: Karlovská studénka (Niessl), obecný v Těšínsku (Kolbenheyer), Pržno, Jablunkov atd.

136. H. lanatus L. (M. vlnatý). Stéblo přímé, na kolénkách i s pošvami hustě, měkce a krátce chlupaté. Lata rozkladitá, krátce chlupatá. Klásky vejčité; plévy tečkovaně drsné. Osina velmi krátká na konci hákovitá, sotva čnějící. Listy měkce chlupaté i s pošvami sivé, jazýček krátce brvitý. Oddenek hustě trsnatý, bez výběžků.

V. 0·40—0·80 m. Rostlina sivá. Klásky krátce pýřité, bělavé, někdy načervenalé.

♃ Červen, červenec. Suchá místa, meze, kraje lesní. Obecný, zřídka v horách: Praděd (Stein).

54. Arrhenatherum P. B. Ovsík.

137. A. avenaceum P. B. (A. elatius Presl, M. et. K., Avena elatior L. O. obecný, metlice francouzská). Stébla přímá, hladká a lesklá. Lata podlouhlá, dosti krátkovětevná, v čas květu rozkladitá. Dolejší pléva jedno-, hořejší třížilná; hořejší plucha bezosinná, dolejší s osinou pod prostředkem vyniklou. Listy dosti úzké, ploché, lysé, drsné. Oddenek trsnatý.

V. 0·80—1·30 m. Klásky zelenavé, někdy nafialovělé.

♃ Červen—srpen. Luka, pastvy, meze, křoviny, na hrázích, zhusta set. Obecný v rovině i předhoří, zde i ve vyšších polohách jako: v údolí horní Moravy a u Koldštýna (Oborny), u Janovic a Rymařova.

β) bulbosum Schrad. Členy vespod stébla krátké, hlízovitě ztloustlé, kolénky stéblovými oddělené.

Sem snad patří A. nodosum W. ze suchých písčitých pastvin u Lindavy v Přerovsku (Schlosser).

55. Ventenatia Koel. Oves.

138. V. avenacea Koel. (Avena tenuis Mönch. Oves tenký). Stéblo tenké, kolínkem vystupující. Lata chabá, rozkladitá, dlouho- a útlovětevná. Plévy 7—9žilné. Nejdolejší květy s osinou rovnou konečnou, na hřbetě bezosinné, hořejší se špicí vláskovitou, na hřbetě s osinou kolínkovitě prohnutou. Plévy i pluchy bledozelené, s krajem mázdrovitým stříbrolesklým. Listy úzce čárkovité, svinuté.

V. 0·30—0·40 m.

⊙ Červen, červenec. Suchá lesní luka, kraje lesů, návrší, pole. Hojný na jihu a střední Moravě. V brněnském kraji: nad Kartouzy, na cestě do Vranova, na Kraví hoře u Brna (Makowsky), přehojný mezi Vomicemi a Střelicemi a na Babím Lómu u Lelekovic (Niessl), u Popůvek, Rosic a Soběšic (Oborny), jižní svah hradního vrchu Pernštýna (Makowsky), Řečkovice, Cinzendorf, Kuřim, Vostopovice, Tečice, Ivančice, Krumlov. — V Prostějovsku: na mezích u Žešova (Spitzner). Ve Znojemsku: hojný u Náměště (Roemer), Bojanovský les u Jevišovic, Sedlešovický lesík na Kraví hoře u Znojma, Dlouhý Šobes u Podmole, u Devíti mlýnů, Leskoun u Olbramovic, Mlýnský kopec u Čížova, v borovém lese u Jackova poblíž Mor. Budějovic a dosti hojný v Budkovském lese (Oborny), Mor. Budějovice. Ve východní Moravě: Javorník, Javořina; úpatí Lopeníka (Holuby).

56. Avena L. em. Oves.

1. Euavena Godr. Rostliny jednoleté s klásky převislými; hořejší pléva 7—9žilná. Osa klásku holá neb pod nejdolejším kláskem chlupatá. Konec pluchy bezosinný. Listy v pupenu svinuté.

139. A. sativa L. (O. setý). Lata klásku všestranná s větvemi rovnovážně odstálými. Klásky namnoze dvoukvěté. Plévy delší květův, hořejší devítižilné. Pluchy s 2 hrůtky, v plévách ukryté, lysé bezosinné neb dolejší s osinou slabě kolínkatou. Listy dosti široké, drsné; jazýček krátký. Obilka k pluše přirostlá.

V. 0·50—1·20 m. Pluchy žlutavě bílé neb černé.

⊙ Červen—srpen. Seje se všeobecně, v předhoří až do 900 m. a zdivočuje; Uechtritzem na Baranii ještě ve výšce nad 1000 m. pozorován.

β) orientalis Schreb. spec. (O. východní). Lata stažená, jednostranná, s přilehlými větvemi. Pluchy žlutavobílé, zřídka černé, ostatně jak předešlý.

Pořídku set.

2. Osa klásku pod každým květem chlupatá. Pluchy rovnou osinou zakončené, ostatně jak 1.

140. A. strigosa Schreb. (O. hřebílkatý). Lata poněkud stažená, posléz jednostranná, na konci hroznovitá. Klásek namnoze dvoukvětý. Plévy 7—9žilné as zdélí květu. Pluchy nahoře drsné, ve 2 útlé, osinaté ušty rozeklané, na hřbetu s osinou silnou, kroucenou.

V. 0·40—1·00 m. Pluchy posléz nahnědlé.

⊙ Červen—srpen. Na polích mezi obilím, zejména mezi ovsem. Ve znojemském kraji: u Jevišovic, Bojanovic, hojněji v západní Moravě, jako u Matějovic, Stalkova, Růžené, Slavonic a j. (Oborny). V českomoravském pohoří: Telč, Řasná, Studená, Stražkov, Nov. město, Tři studně, Fryšava. Hojný v krajinách Jeseníka: Šumberk (Paul), kolem Star. města, Koldštýna, Josefova, v údolí Brané, v údolí Moravy až ku Zábřehu (Oborny), Pusté Žibřidovice, Hanušovice, Chrastice, Heimrlov, Aloizov, Winkelsdorf, Rymařov. — V obvodu Odry: Střelná u Libavy (Oborny).

141. A. nuda L. (O. nahý). Lata poněkud jednostranná. Klásky tří- až čtyřkvěté, jich osa mezi lysými, vynikle žilnatými pluchami prodloužená, pluchy tudíž z plév čnějící, bezosinné neb nejdoleji s tenkou osinou. Obilka volná.

V. 0·50—1·20 m.

⊙ Červenec, srpen. Seje se pořídku.

3. Stopky květní do osy klasu mozoulkem vkloubené, i s touto hustě srstnaté, po dozrání semena opadávající.

142. A. fatua L. (O. hluchý). Lata všestranná, s větvemi rovnovážně odstálými. Klásky dva- až tříkvěté. Pluchy drsně tečkované, obyčejně dlouze chlupaté, na konci dvouklaně zubaté, se hřbetní silnou dole kroucenou osinou.

V. 0·50—1·20 m. Pluchy posléz hnědé.

a) hirsuta Neil. Pluchy až nad prostředek dlouhými, rezavými neb bělavými chlupy pokryté.

b) glabrata Peterm. Pluchy hladké, lysé neb nad spodkem s jednotlivými štětinkami.

⊙ Červenec, srpen. V osení, na místech pustých.
a) Obecný. b) Roztroušen.

2. Avenastrum Koch. Oddenek vytrvalý s neplodnými svazečky listův. Klásky přímé. Hořejší pléva jedno- až třížilná. Obilka na konci chlupatá. Listy v pupenu v záhyby složené.

143. A. planiculmis Schrad. (O. ploskostébelný). Stéblo ze spodku krátce obloukovitého vystupující. Lata dlouhá, stažená, delší větve, s 2—3 čárkovitými, 4—5květými klásky. Osa klásků pod jednotlivými květy chlupatá. Plévy třížilné, osinaté, leskle hnědé, s okrajem bílým suchomázdřitým. Listy široce čárkovité, ploché, na konci kápovité i s pošvami drsné, tyto plosko smáčknuté, dvousečné. Oddenek s krátkými šupinatými šlahouny.

V. 0·75—1·00 m. Klásky zelenavé, fialově neb stříbroleskle skvrnité.

♃ Červenec, srpen. Vlhká úbočí a žírná luka Sudet. Kladský Sněžník kolem pramenů Moravy (Seliger a Tausch)!, Hockšar, Koperník, Hole studénková!, Praděd!, na lukách česnekových (W. Gr.), Leiterberk, Petrštýn, Velk. kotlina (Grabowski)!, mezi Petrštýnem a Zámečkovým gruntem (Engler), Fuhrmannštýn a Mravenčí vrch u Wiesenberka (Oborny), Červený vrch, Velk. Jezerník,

144. A. pratensis L. (O. luční.) Lata stažená, větve její jednotlivé hroznovité a jednoklasé, jen nejdolejší někdy po dvou a s 2 klásky. Klásky 3—5květé. Osa klásků na konci ztloustlá a pod květy se štětičkou chlupův. Obě plévy 3žilné, osina z prostředku pluchy vyniklá. Listy úzce čárkovité, ploché neb svinuté, chruplavkovitě vroubené, lysé, na líci i s pošvami drsně tečkované. Oddenek hustě trsnatý, dřevnatý.

V. 0·40—0·70 m. Rostlina šedozelená. Klásky zelenavé a stříbrobíle skvrnité, někdy nafialovělé.

♃ Květen, červen. Suchá luka, pastviny, návrší. Porůzný. V brněnském kraji všude roztroušen (Makowsky), Polava a Mikulov (týž), mezi Bosonohami, Žebětínem a Němčany (Niessl), Klobouky (Steiger). Žlutý kopec, Černovice, Hády u Obřan, Líšeň, Bilovice, Sokolnice, Oujezd, Nosislav, Kobylí, Krumlov, Leskoun u Vedrovic, Břeclav, Star. Břeclav. — U Prostějova: na lukách zešovských a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Velkopolského mlýna u Náměště (Roemer), u Jevišovic, Vranova, Znojma, Popic, Tasovic, Milfrona (Oborny), pravý břeh Jihlavy u panského mlýna u Jihlavy (Pokorny), kopce kolem Čejce a u Hodonína (Uechtritz), Rochův vrch u Popovic Schlögl), horské louky při Březové u samé hranice moravské, na Javořině (Holuby).

145. A. pubescens Huds. (O. pýřitý). Lata úzká, poněkud stažená, větve její o 1—2 kláscích, dolejší po 3—5 v polopřeslenu. Osa klásků huňatá. Klásky obyčejně tříkvěté na niťovitých, pod klásky sotva ztloustlých stopkách. Dolejší pléva 1-, hořejší třížilná. Listy čárkovité, ploché, po kraji nechruplavkovité, dolejší i s pošvami sotva smáčknutými chlupaté až huňaté, nedrsné. Oddenek s krátkými obloukovitými výběžky.

V. 0·40—0·80 m. Klásky stříbroběle a fialově neb nahnědle peřesté. Plévy na konci bílé, suchomázdřité s kolénkatou hnědou, z prostřed hřbetu vyniklou osinou.

♃ Květen, červen. Suchá luka, světlé křoviny, cesty, návrší. Rozšířen. V brněnském kraji: Černovice, Šlapanice (Niessl)!, Adamov, Hády u Obřan, Šardice a Klobouky (Steiger)!, Brno, Kartouzy, Řečkovice, Kuřim, Líšeň, Bilovice, údolí Punkvy u Blanska, Bystrc, Hustopeč, Morkůvky, Kobylí, Krumlov, Slavkov, Vyškov, Kyjov. — Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), údolí Dyje od Vranova až po ústí u Jaroslavic, u Tasovic, Pelzberk a Šibeničník u Našetic a Milfronu, v Purkrábce a na popicko-kounické výšině u Znojma (Oborny), louky u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), podél trati na lukách u Chaloupek a j. u Prostějova (Spitzner), kolem Olomouce na lukách u Černovíra, Láska a Klášter Hradisko (Mik), u Šumberka (Paul)!, Nov. město, Něm. Libava, kolem Velk. Losína. Ve východní Moravě: Hodonín (Theimer), Bzenec (Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl), Strážnice, Uh. Brod, Mor. Ostrava; Rusava (Sloboda), Velk. Bystřice a Nov. Jičín (Sapetza). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Jablunkova Vidnavy atd.

β) glabra Fr. Stéblo i pošvy lysé.

Pořídku. Ojediněle u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), u Šumberka (Paul).

57. Aira L. em. Ovsíček.

146. A. caryophyllea L. (O. vláskovitý). Rostlina tenká a útlá. Lata vejčitá, dosti rozkladitá, větvičky zprohýbané. Klásky dvoukvěté, porůzné, mnohem kratší svých nitkovitých stopek. Plévy přihrocené, na kýlu málo drsné, mnohem delší než květy. Dolejší pluchy s 2 vláskovitými špicemi, pod prostředkem hřbetu osinaté. Listy štětinkovité.

V. 0·05—0·30 m. Lata a častěji i stéblo červenavé. Klásky velmi malé, plévy na spodku zeleně neb nachově pruhované.

⊙ Květen, červen. Písečná návrší, suché lesy, pole. Pořídku. Jižní svah hradního vrchu u Pernštýna (Makowsky)!, silnice mezi Star. Hobzím a Slavonicemi a sice na rozhraní mezi Mutišovem a Chvalicemi (Oborny). Ve východní Moravě: jižní úklon Hostýna a na některých místech v okolí Rusavy (Sloboda), Ondřejník u Fridlandu a v písku Ostravice, jakož i na Horce jižně od Fulneku dosti hojný (Oborny). Hojný v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Krásné, Jablunkova, mezi Vendrinem a Koňskou. — Hojná v kraji opavském (Schlosser).

58. Deschampsia P. B. Metlice.

147. D. caespitosa P. B. (Aira caespitosa L. M. trsnatá). Lata jehlancovitá, obšírná, rozkladitá, větví tenkých, rovnovážně odstálých, na spodku tří- až šestidílných. Klásek 2—3květý, hořejší květy dlouž stopkaté. Pluchy uťaté, nad dolejškem s osinou rovnou, málo čnějící. Listy čárkovité, nejprv složené pak ploché na líci silně drsné. Rostlina hustě trsnatá, obyčejně světlozelená.

V. 0·50—1·20 m. Klásky fialové, žlutě neb běle skvrnité, v horách častěji větší a tmavě fialové (var. varia Wimm.)

♃ Červen, červenec. Mokrá luka, vlhké háje od roviny až k temenům nejvyšších hor. Obecná, v Beskydách a Sudetách.

β) altissima Lamk. (spec.) Rostlina vyšší, až 2·00 m. v. Lata volná, klásky četné, menší, zelenavě žluté neb zelenavé.

Vlhká lesní místa. Obecná v pasekách kolem Jevišovic (Oborny), na Javořici a j. m. v českomoravské vysočině.

γ) aurea W. Gr. Rostlina až 1·00 m. v. Lata staženější: klásky skorem dvakrát větší než u tvaru základního, na spodině širší zlatožluté. Pluchy z předu nepravidelně rozdřípené.

Luka a hole Sudet. Kladský Sněžník a hory Jesenické (Wimmer), Břidlicová hole (Oborny); u Švýcarny na Pradědu nalezl Oborny tvar k této odrůdě příslušný, s užšími a pevně svinutými, přízemními listy. Suchá a Černá kupa a skoro na všech vrcholech Jeseníků.

148. D. flexuosa L. (M. křivolaká). Lata vejčitá, větví přímo odstálých vlnovitě zprohýbaných, na dolejšku dvoudílných, něco drsných. Klásek dvoukvětý, hořejší květ kratičce stopkatý. Plucha zahrotnatělá

nad dolejškem s osinou prohnutou, daleko čnějící. Listy štětinovité, řasně složené. Rostlina volně trsnatá, s kratičkými výběžky, nasivělá.

V. 0·45—0·75 m. Klásky žlutavé, nafialové, v horách temnější, větší.

♃ Červen, červenec. Vřesoviny, suché háje, paseky. Schází v rovině; v předhoří a horách hojná. Nevyskytuje se v bližším okolí Brna, též mezi rostlinami z okolí prostějovského, olomouckého, kyjovského, hustopečského a krumlovského neuvedena. Nezřídka kolem Znojma, Vranova, Hardeku a Devíti mlýnů (Oborny). Mělkovice, Kadov. Fryšava, Cikhay, Heralec, Beberek, Chrastice, Hynčina, Stříbrnice, Teplice, Klepáčov. Hojná v Beskydách: Radhosť (Sapetza)!, Lysá hora (Oborny)!, Vysoká, Trojačka, Star. Hamry, Klín, Smrk. — Obecná v Sudetách: Ve Slezsku: Čantory (Oborny), Moravka, Lípová, Frývaldov; Karlovská studénka (Niessl) a na j. m. rozšířena.

59. Trisetum Pers. Ovsík.

149. T. pratense Pers. (Avena flavescens L. O. žlutavý). Stéblo přímé. Lata vejčitě podlouhlá, rozkladitá, chabá; delší větévky 5—8klasé. Klásky malé, obyčejně tříkvěté, jich osa chlupatá. Plucha s 2 vláskovitými špicemi, dolejší pléva jedno-, hořejší širší a delší třížilná. Oddenek trsnatý.

V. 0·40—0·60 m. Rostlina světlozelená, klásky lesknavé, žlutozelené neb fialově peřesté.

♃ Červen, červenec. Luka, pastviny, křoviny v jižní a střední Moravě a ve Slezsku rozšířen. V brněnském kraji od Brna a Adamova dolů dosti hojný (Makowsky), u Svitavy ojedinělý (Oborny), Líšeň, údolí Punkvy u Blanska, Sokolnice, Oujezd, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Vyškov. — Kolem Náměště (Roemer), Velk. Mašovise a na lukách dolní Dyje u Jihlavy (Oborny). V Prostějovsku: na lukách u Držovic, u Háje (Spitzner), luka u Kláštera Hradisko poblíž Olomouce (Makowsky), Šumberk (Paul). Ve východní Moravě: kolem Uh. Hradiště řídce (Schlögl), Strážnice; Javořina (Holuby)!, obecný u Vsetína (Bubela)!, Nov. Jičín (Sapetza)!, Příbor (Čížek). Ve Slezsku: Heraltice a Deštná (Reissek a Mik), mlýnská stoka u Těšína a kolem Ustroně (Milde a Kolbenheyer), Bohušovice.

β) alpestris Neil. Stébla 0·20—0·30 m. v. Lata kratší. Klásky větší, velmi lesklé, fialově a zlatožlutě peřesté. Semenník na konci něco pýřitý.

Pořídku. Posud jen na Javořině, zde však hojný (Holuby).

60. Corynephorus P. B.

150. C. canescens P. B. (Aira canescens L. Metlice šedá). Lata směstnaná, dosti stažená, v čas květu větví odstálých, nitovitých, drsných. Plévy zelenavé s okrajem bílým nažloutlé neb naružovělé. Osina kyjovitě ztloustlá. Listy štětinovitě svinuté, pošev dlouhých. Rostlina hustě trsnatá, sivozelená.

V. 0·10—0·35 m. Prašníky fialové.

♃ Červen, červenec. Písečné pastvy, bory, velmi pospolitá. Dle Haslingra porůzná u Šardic. Ve znojemském kraji: Kraví hora u Znojma, u

Popic. Kounic, Kajdlinka, Frauenholc u Velk. Tasovic (Oborny), hojná na Dúbravě u Bzence až k Hodonínu a na písečných polích u Píska (Bubela). Roztroušena kolem Kyjova a Sobúlek. — V Těšínsku (Kolbenheyer).

61. Koeleria Pers. Smělek.

151. K. cristata Pers. (S. hřebenatý). Stéblo ze spodku kolénkovitě prohnutého ztuha přímé, hladké, pod latou jemně plsťnaté. Lata klasovitá stažená neb poněkud laločnatá, větví drsných. Klásky 2—4květé. Pluchy zahrotnatělé, řídčeji ostnitě hrotité. Listy úzce čárkovité, světlozelené, dolejší i s pošvami jemně pýřitoplsťnaté. Rostlina hustě trsnatá, jasně zelená.

V. 0·25—0·50 m. Klásky lesklé. Pluchy bílé neb žlutavobílé, na hřbetě temnější.

♃ Červen, červenec. Suchá luka, návrší, pastviny, hráze. Hojná až do 500 m.

β) pyramidata Lamk. (sp.) Vyšší, 0·50—0·70 m. v. Lata větší, až 0·16 m. d., silně laločnatá. Klásky skoro dvakrát tak veliké.

V jižní části dosti hojná, též u Brna a Adamova (Oborny), Obřany, Líšeň, Veveří, Slavkov, Strážnice. — Javořina (Holuby)!.

γ) humilis Uechtritz. Nízká, 0·15—0·20 m. v. Stéblo a pošvy špinavě fialové neb nahnědlé. Lata malá, velmi úzká, nelaločnatá. Dolejší listy velmi úzké, štětinovité, jen 0·02—0·05 m. d. Čepel hořejších listů velmi krátká.

Velmi pořídku. Vinice u Černovic poblíž Brna (Oborny), Leskoun u Vedrovic s tvarem základním.

152. K. glauca D. C. (S. sivý). Lata velmi úzká. Klásky dva- až tříkvěté; pluchy přitupělé. Listy tuhé, sivé, ploché neb žlábkovité s hustou huninou, ale nechlupaté, ostatně jak předešlá.

V. 0·30—0·60 m. Suchá návrší, borové lesy, jen na půdě písčité. Pořídku neb posud přehlédnuta.

Zde onde v zemi (Schlosser), u Heraltic, Sosnové a Heřmanic u Opavy (Reissek a Mik), na Javořině, kde Kržisch ji uvádí; Holuby i já rostlinu tuto marně jsme hledali.

62. Danthonia D. C. Trojzubec.

153. D. decumbens D. C. (Triodia dec. P. B. T. vystoupavý). Lata úzká, na hoře hroznovitá, chudoklasá, větví přilehlých, krátkých, větve s jediným, dolejší s 2—3 klásky. Pluchy dvojzubé, se střední velmi krátkou, zubovitou osinou. Listy ploché, poněkud tuhé, na líci šedozelené i s pošvami dlouhými chloupky brvité. Stéblo z položeného dolejška šikmo vystupující.

V. 0·20—0·50 m. Klásky lesklé, bělavě zelené, zřídka bledě nafialové.

♃ Červen, červenec. Lesy, bory, vřesoviště, v písečné půdě, zejména v horách hojný. Schází v jižní a střední části kraje brněnského. U Svitavy na rašelinných lukách obecný (Niessl), u Olešnice (Člupek). Hojný ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), v budkovském lese u Jemnic, Vranova, Lukova a na Kraví hoře u Znojma (Oborny), Velk. Vanov, Řasná, Nov. město, Mělkovice, Žďár, Jimramov, Petrovice, Hraběžice, Sobotín, Maršíkov, Wiesenberk, Velk. Losín, Nová ves, Bukovice, Štolnhava, Kopřivov, Chrastice, Hynčina, Stříbrnice, Star. město, Klepáčov, Janovice, Rymařov, Jamrtice. — Šumberk (Paul)! V Prostějovsku: v sečích pod Bukem, na Osině, na Kobylí hlavě na Mokři, Kozákově, Morkovci u Mysliovic, Obrově noze, Brněnce, Nosku, v lesích u Vícova, u Aloizova, na Boří u Hartmanic, na Buchtelce (Spitzner), Grygovský les u Olomouce (Reissek). Ve východní Moravě: hojný v Hodonínském lese (Uechtritz), Javořina, Lopeník (Holuby), Velká, Javorník, Nová Lhota, Bystřice u Banova, Val. Klobouky; Val. Meziříčí a Čertův mlýn u Nov. Jičína (Sapetza), Hukvaldy (Rohrer), u Rožnova, Frenštátu a na j. m. v Beskydách hojný. Ve Slezsku: Moravka, Jablunkov, v Těšínsku a Frývaldovsku rozšířen.

63. Melica L. Strdivka.

1. Pluchy tupé, lysé.

154. M. nutans L. (S. nicí). Lata hroznovitá, jednostranná. větví krátkých, přitisklých a klásků nicích. Klásky dvoukvěté bezosinné. jich stopky stejnými. krátkými a jemnými chloupky pokryté. Plévy podlouhle vejčité, blánité, dosti stejné, s vyniklými žebry; pluchy na konci suchomázdřité. Listy jasně zelené, na konci svinuté, na líci roztroušeně chlupaté i s pošvami drsné. nejdolejší pošvy matně nachově fialové. jazýček zakrnělý. Oddenek plazivý. krátce výběžkatý.

V. 0·25—0·60 m. Plévy nachově hnědé se širokým, bílým krajem. zřídka jednobarevně šedozelené, jen na okraji bleděfialovělhnědé (var. pallida Uechtr.) Pluchy tenké, zřetelně pětižilné.

♃ Květen, červen. Křoviny, listnaté lesy, lesní luka, v rovině i předhoří hojný. V Jeseníku ještě ve Velk. kotlině (Uechtritz). Obecný ve střední a jižní Moravě, v českomoravském pohoří, v Beskydách a Slezsku.

155. M. picta C. Koch. Linnaea 1850. Dr. Lad. Čelakovský v „Öster. bot. Zeitschr.“ 1883, str. 210. (S. pestrá). Lata hroznovitá, jednostranná. Klásky ojedinělé, na nejdolejších postranných větvičkách často podvojné, dolejší větve někdy silněji rozvětvené, dvouaž čtyřklasé; stopky klásků tenké, pod klásky s delšími a hustějšími chlupy. Plévy zhusta nestejné, na hřbetě bylinném obyčejně zelené, na hořejším rozšířeném kraji bělomázdřité, žíly nezřejmé. Listy vždy světlé, poněkud šedozelené, ploché, nesvinuté, na líci někdy řídce chlupaté, nejdolejší pošvy obyčejně bez čepele, světle namodralé. Jazýček vyvinutý, bělavý, blánitý, značně prodloužený uťatý, jeho kraje spojují se na břišní straně pošev v zřejmý, úzký, bělavý a blánitý proužek. Oddenek trsnatý bez výběžků.

V. 0·30—0·70 m. Plévy obyčejně na hřbetě zelené, na okraji bílé, na mnoze s matně načervenalými postrannými proužky neb po celém hřbetě matně načervenalé. Pluchy tužší, tlusťounké, vypouklé, lesklejší, nezřejmě pětižilné.

♃ Květen, červen. Křoviny, listnaté lesy, háje v nížinách a teplejší pahorkatině. Pořídku. Nevyskytuje se v nejbližším okolí Brna, v dalším okolí brněnském nalezl jsem tento zajímavý druh v Hájku u Vranovic v hojných jedincích se vzácnou zde M. nutans. Hojněji v okolí Znojma: Býčí skála za Trouznickým mlýnem, Kopanina, na cestě od Velk. Mašovic k Dlouhému Šobesu, nedaleko obory v četných trsech (Oborny), u Bzence (Ansorge, v herb. Uechtritzově). Mezi Chropínem a Plešovcem (Palla).

156. M. uniflora Retz. (S. jednokvětá). Stéblo útlé, chabé. Lata velmi volná, chudokvětá, převislá, větve odstálé, dolejší prodloužené, dvou- až tříklasé. Klásek vejčitý, přímý, s 1 vyvinutým květem. Plévy dosti špičaté; pluchy na konci bez suchomázdřitého kraje. Listy ploché, jemné, chabé, jazýček kopinatý, naproti čepeli listové. Oddenek daleko plazivý, s tenkými výběžky.

V. 0·25—0·50 m. Plévy do nachova nafialové, sotva bělokrajné.

♃ Květen, červen. Stinné horské lesy, žleby. Porůzný a obyčejně ojedinělý. V brněnském kraji rozšířen (Makovsky), Babí lom, Adamov, Němčany (Niessl), u Bučovic (Oborny), u Lomnice (Pluskal). Melatinské údolí u Bilovic, Josefov, Babice, Křtiny, Velká a Malá Bukovina, Blansko, Boskovice, Letovice. — Ve znojemském kraji kolem Náměště (Roemer), údolí Dyje mezi Vranovem a Bítovem, kolem skal Věžových a Laštovčích u Hardeku přehojný, taktéž i v Bratovském lese u Vranova (Oborny), Polavské kopce (Uechtritz), Telč, les nad Dol. Dvorci, Urbanov, Raděnice, les u Obory poblíž Stříteže, Špitálský les a Zubštýn u Bystřice, Zvole, Černý les u Zámku Žďáru, Žďár, Šlaghamry, Jimramov. — V olomouckém kraji: Sv. Kopeček (Vogl), údolí Marianské a les Grygovský (Mik a Makowsky). Měšťanský les u Šumberka (Paul), Vlčí jáma u Wiesenberka a u Červené vody (Oborny), Něm. Libava, Petrovice, Velk. Losín, Raškov, kolem Rymařova, Budišov, Šternberk, Hanušovice, Chrastice, Stříbrnice, Star. město, Koldštýn. — Ve východní Moravě: Javořina (Holuby), Kobela u Kuželova, Javorník, Filipov, Val. Klobouky, Hájek u Příkaza, Zděchov. — Přehojný u Čejkovského dvoru (Steiger). Hostýn, Javorník Kelský; u Rusavy (Sloboda)!, v Jasenických lesích u Vsetína (Bubela), kolem Nov. Jičína (Sapetza)!. Ve Slezsku: Kostelní vrch u Krňova (Fiek)!, Frývaldov (Gr. Fl.)!, Lípová, Odry.

b) Pluchy hrotnaté, po kraji hustě brvité, hedbávitými po odkvětu velmi prodlouženými chlupy.

157. M. ciliata L. (S. brvitá). Rostlina vícelodyžná. Lata stažená, hustě klasovitá, skorem válcovitá, posléz bělohuňatá, klásky kopinaté, s 1 vyvinutým květem, posléz rovnovážně odstálé. Hořejší pléva kopinatá, delší než širocevejčitá dolejší. Listy úzce čárkovité, tuhé šedozelené, posléz svinuté, na líci i s pošvami zavřenými krátce srstnaté.

V. 0·30—0·60. Plévy bělavé neb žlutavé, zřídka nafialové.

♃ Červen, červenec. Kamenité stráně, světlé křoviny. V střední a jižní části hojná, jinak porůzná. V brněnském kraji: u Brna, Adamova, údolí Svitavy, Oslavany, Polava (Makowsky), Šlapanice a Černovice (Oborny), Klobouky (Steiger). Slatinské skály, Líšeň, pod a u Klajdovky. úklon Hádů k Maloměřicům, skály Šemberovy, kopce u Cacovic a Obřan, Kartouzy, Medlánky, Čertova zmole, Písárky u Brna, Kohoutovice, Lískovec, kolem Vyškova, Židlochovic, Nosislavi, Krumlova, Leskoun u Vedrovic. — Kopce u Čejče (Uechtritz). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Mikulov, Jaroslavice, Jevišovice, Znojmo, Lukov, Vranov, Bítov, Hardek (Oborny), kolem Třebíče (Zavřel), levý břeh Jihlavy mezi panským a holým mlýnem u Jihlavy (Pokorny). Na Kosíři u Prostějova (Spitzner). V olomouckém kraji: v hluboké cestě za Slavonínem, skály u Michalské brány v Olomouci (Mik), Mohelnice (Uechtritz). Něm. Libava, seče v dobyčím lese u Budišova. — Ve východní Moravě: Hodonínský les, u Píska (Bubela), Sv. Florianek u Bzence (Uechtritz a Bubela), odtud viděl Oborny skoro lysé exempláře. Háj Velehradský (Schlögl), Javořina (Holuby), Kotouč u Štramberka (Sapetza a Čížek)!, na Pískové u Kopřivnic, Zámecký a Jelení vrch u Fulneka (Sapetza), Hranice, Týn. — Ve Slezsku: Odry; Kozí kupa u Svobod. Heřmanic (Koschatzky), Vysoký kámen u Jakartovic (W. Fl.), u Dziegielova poblíž Těšína a na Tulu (Kolbenheyer), Krňov (Grabowski), Šelenburk (Fritze)!.

64. Phragmites Trin. Rákos.

158. P. communis Trin. (R. obecný). Lata velká, rozkladitá, po odkvětu stažená, silně rozvětvená, větví drsných. Klásky 4—5květé. Plévy podlouhle kopinaté, přihrocené; pluchy čárkovitě šídlovité. Stéblo a pošvy pruhované i s kopinatočárkovitými listy šedozelené, tuhé. Oddenek plazivý, rozvětvený.

V. 1·00—4·00 m. a větší. Klásky hnědé, tmavě nafialovělé, zřídka světlé nahnědložluté [β. flavescens Custer].

♃ Srpen, září. Břehy, bažiny, vlhká luka. Obecný v rovině i v horách, zde ještě ve Velk. (Grabowski) a v Mal. kotlině (Bachmann).

β) nana G. Meyer. Nižší 0·30—0·60 m. Listy užší, někdy v záhyby složené, velmi tuhé, s hrůtkem skorem bodlavým. Lata kratší 0·06—0·10 m. Klásky často jen dva- až tříkvěté, obyčejně žlutavohnědé. Vyschlé břehy rybníkův. U Nov. města s tvarem základním.

65. Dactylis L. Srha, palečnica slov.

159. D. glomerata L. (S. laločnatá, říznačka). Lata směstnaná, laločnatá, jednostranná, větví tuhých, tlustých. Klásky podlouhlé, obyčejně 3- (3—5-) květé, po jedné straně vyduté, po druhé vypouklé. Pluchy pětižilné, drsné i s hořejšími plévami tuhými chlupy brvité. Listy a smáčknuté zavřené pošvy draslavé, s jazýčkem prodlouženým. Rostlina hustě trsnatá.

V. 0·40—0·80 m. Klásky matně zelené, někdy nafialovělé.

♃ Květen—podzim. Luka, meze, cesty. Obecná v rovině i v horách. V Beskydách i Sudetách, zde ještě ve Velk. kotlině (Uechtritz).

β) violacea mihi. Stébla něco silnější a kratší, jen 0·30 až 0·65 m. v. Lata z pravidla delší: klásky tmavší, obyčejně nafialové a větší.

Rozšířena. Kolem Brna, u Tišé ve Velk. Losíně, Maršíkov, Pekařov, Mal. Morava, v Sudetách hojná, místy převládá jako na Pradědu, zde ve tvaru význačném, Děd, Kladský Sněžník atd.

γ) nemorosa Klett. et Richt. Štíhlejší. Klásky bledozelené, menší; pluchy jen na kýlu drsné, jinak obyčejně lysé. Listy útlejší, někdy silně prodloužené.

Stinné lesy a háje. Porůzná.

66. Sclerochloa P. B.

160. S. dura P. B. (Poa dura Scop. Lipnice tvrdá). Stébla v trsu namnoze v kruhu rozložená neb vystoupavá. Lata vejčitá, směstnaná, jednostranná, tuhá. Klásky 3—6květé, na krátkých větevkách, postranné skoro přísedlé. Plévy a pluchy téměř kožovité, zelené, bělokrajné.

V. 0·05—0·15 m. Nejhořejší pošvy nadmuté.

♃ Cesty, suché pastviny. Rozšířena v jižní Moravě, jinak jen pořídku. Kolem Brna na více místech, hojně na vojenském cvičišti (Makowsky)!, u Žabovřesk!, Ivančic, Klobouk a sice v údolí Chromovém poblíž Kašnic (Steiger), u Čejče (Uechtritz)!, řídčeji u Lomnice (Pluskal), u Židenic, zřídka na Žlutém kopci u Brna, Nosislav, Židlochovice, Šakvice, Břeclav, Široký les u Star. Břeclavi a přehojný na cestě mezi Star. Břeclaví a Lanštorfem i kolem Lanštorfa. — Ve znojemském kraji: Polava, Mikulov (Makowsky), Klentice. — Náměšť (Roemer), přehojná mezi Křtěnicemi a Skalicí (Zavřel). Velk. Mašovice, Lukov, Jaroslavice, Hrádek, Hrušovany, Strachotice, Krhovice, Hodonice, Milfron, Mal. Tasovice a v údolí Leskavy u Znojma (Oborny). — V Prostějovsku: na mezích za Prostějovem dosti hojná, v dalším okolí velmi sporá (Spitzner). Kolem Olomouce: za Slavonínem (Mik), na cestách u Kláštera Hradiska a na vojenském cvičišti u Olomouce hojná (Vogl a Makowsky)!.

67. Poa L. Lipnice.

1. Pluchy se slabými, často nezřetelnými žílami.

a) Rostliny jednoleté. Dolejší plevy jedno-, hořejší třížilné, na okraji pýřité neb skoro lysé.

161. P. annua L. (L. jará). Stébel více, z položeného dolejšku vystupujících i s hořejšími pošvami listů něco smáčknutých. Lata vejčito-jehlancovitá, volná, obyčejně jednostranná, dolejší větvičky odstálé neb sehnuté. Klásky 3—7květé, vejčitě kopinaté. Dolejší pléva kratší než hořejší, pluchy tupé, na konci široce mázdrovité, často lysé. Listy světlozelené, ploché, na konci něco kápovité.

V. 0·05—0·30 m. Rostlina trsnatá. Klásky zelené, řídčeji fialové neb žlutavé.

⊙ Květen—listopad. Trávníky, pastviny, pustá i vzdělaná místa. Obecná.

β) supina Schrad. Položený dolejšek stébla kořenující a přezimující. Pluchy tmavě neb nahnědle fialové a zeleně skvrnité, na okraji bílé.

Pramenitá místa v Jeseníku (Wimmer).

b) Rostliny vytrvalé, oboje pluchy třížilné.

α) Oddenek trsnatý bez výběžkův. Dolejší větevky laty obyčejně po 1—2.

162. P. bulbosa L. (L. cibulatá). Dolejšek stébla napuchlými pošvami listů cibulovitý. Lata vejčitá, větví odstálých, poněkud drsných po odkvětu přilehlých. Klásky vejčité 4—6květé, často v listnaté trubky vyrostlé (*β*. vivipara W. Gr.). Plévy vejčitě kopinaté, zahrocené, pluchy kopinaté na kýlu a okrajních nervech hedbávitě brvité. Listy šedozelené, úzce čárkovité, oddenkové, skoro niťovité.

V. 0·20—0·40 m. Klásky šedozelené.

♃ Květen, červen. Návrší, suché meze, trávníky. V střední i jižní Moravě i s odrůdou *β*) hojná. Kolem Brna: Židenické kopce, Kraví hora, Žlutý kopec, Písárky atd., na sever od Brna: Bilovice, Soběšice, Outěchov atd. — Lomnice (Pluskal). U Prostějova na Hloučele sporá (Spitzner), kolem Slavkova, Vyškova, Krumvíře a Krumlova. — Od Vyškova až ku Kroměříži (Schlosser). Ve znojemském kraji (Oborny), u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby).

163. P. alpina L. (L. horská). Dolejšek stébla, hojnými z části pevnými pošvami obvinutý, ne však cibulovitý. Lata volná, mnohoklasá, větve v čas květu rovnovážně odstálé. Klásky 3—6květé. Kýl a okrajní žíly pluch na rubu brvité. Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté, sivé, poněkud tuhé, náhle zahrotnatělé, dolejší jazýčky krátké, uťaté, hořejší podlouhlé, přihrocené.

V. 0·15—0·40 m. Klásky zeleně a fialově peřesté, lesklé.

♃ Červenec srpen. Travnaté a skaluaté stráně v Jeseníku, pořídku: Velk. kotlina (W. Fl.)

β) Oddenek plazivý, s kratšími neb delšími výběžky. Dolejší větevky laty po 5—3 neb někdy též po 1—2.

164. P. compressa L. (L. smáčknutá). Stéblo i s pošvami hladké, ploše smáčknuté, vystoupavé, dole kolínkaté. Lata podlouhlá, stažená neb volně rozložená, skorem jednostranná, větve krátké, drsné. Klásky podlouhlé, 5—9květé. Pluchy tupé z předu se širokým bílým krajem. Nejhořejší pošvy delší čepele listové, jazýček krátký uťatý. Rostlina šedozelená, dlouze výběžkatá.

V. 0·20—0·40 m. Klásky zelené, obyčejně fialově a na konci žlutě skvrnité.

♃ Červen, červenec, někdy i později. Pustá místa, skály, návrší, cesty, zdi. Obecná.

165. P. nemoralis L. (L. hajní). Stéblo oblé. Lata podlouhlá po odkvětu stažená, větví drsných. Klásky vejčitě kopinaté, 2—7květé, kýl a okrajní žíly pluch na rubu hedbávitě brvité. Listy lodyžné delší neb zdélí pošev, kratších členů stéblových, v paždí listu žádné svazečky listů, jazýček velmi krátký, uťatý, skorem zakrnělý. Oddenek s krátkými výběžky.

V. 0·30—0·80 m.

♃ Červen, červenec, v horách i v srpnu. Stinné lesy, křoviny, luka Vsude rozšířena.

α) vulgaris Gaud. Rostlina světlozelená, stéblo chabé, tenké, hladké. Lata volná, chudokvětá převislá. Klásky zelené, obyčejně 2květé.

V lesích obecná.

β) rigidula Gaud. Rostlina tmavozelená. Stébla tuhá, vysoká, i s pošvami drsná. Lata přímá, rozkladitá, mnohoklasá. Klásky velké, žlutavozelené, na dolejšku fialové, 3—7květé. Podobá se P. pratensis.

Kraje lesní, trávníky, zdi, v rovině a předhoří. Na skalách u Hor. Oujezda poblíž Lipníka (Reissek), Stodolní grunt a j. u Oder.

γ) firmula Gaud. Stébla tuhá. Lata obyčejně přímá neb jen koncem převislá. Klásky 3—5květé.

Světlé lesy, skály, zdi. Hojná, na suchých návrších často s latou staženou (P. coarcata Hall). Tato u Znojma (Oborny), Brna, Slavkova a j.

δ) montana Wimm. Rostlina tmavo- neb něco šedozelená. Stébla štíhlá; větve laty tenké, dlouhé, s 1—3 oddálenými klásky, tyto dosti velké, obyčejně nahnědle fialové, 3—5květé.

Kamenité stráně a skály v horách Jesenických. Zuckmantel (Fiek) v Jeseníku (Grabowski). Praděd (Fiek), Petrštýn, Velk. kotlina (Oborny) Deskové kameny, Medvědí hřeben, skalnaté břehy Opavy pod Ovčírnou.

ε) glauca W. Gr. Rostlina šedozelená. Stébla tuhá, obyčejně něco drsná; větevky laty krátké, odstálé, tlusťounké. Klásky fialově a zeleně peřesté, dva- až tříkvěté. Podobá se P. caesia, avšak pošvy nekryjí kolénka.

Stěrbiny skalní v Jeseníku: Praděd (Uechtritz), Deskové kameny, Petrštýn (Oborny).

166. P. fertilis Host. (P. palustris L., P. serotina Ehr., L. úrodná). Stébla dosti tuhá, v paždí dolejších listů často svazečky listův. Lata volná, široce rozkladitá. Klásky vejčitě kopinaté, četné, sblížené, 2—5květé. Pluchy bez spojivé hůně. Jazýček prodloužený, hrotnatý; pošvy kratší než členy stébel; ostatně jako předešlá.

V. 0·30—0·60 m.

♃ Červen, červenec. Vlhká luka, křoviny, břehy. Rozšířena. V brněnském kraji: u Svitavy a Svratky u Brna (Makowsky), u Klobouk (Steiger), údolí Obravy u Střelic, Krumlov, Břeclav. — Ve znojemském kraji kolem Náměště (Roemer) a na dolní Dyji (Makowsky). V lučním údolí žešovském u Prostějova (Spitzner), na lukách a březích Moravy kolem Olomouce obecná (Makowsky), Šumberk (Paul). Ve východní Moravě: u Veselí a na louce u bzeneckého nádraží (Bubela), u Strážnice a Strany; kolem Uh. Hradiště (Schlögl). — Ve Slezsku: u Frývaldova (Theimer), výminečně též ve Velk. kotlině (Krause).

2. Plévy s 5 silně vyniklými žilami. Dolejší větévky laty po 3—5. Pluchy kopinaté, hrotnaté, dolejší jedno-, hořejší třížilné.

a) Rostliny volně a hustě trsnaté, bez výběžkův.

167. P. trivialis L. (L. obecná). Stébla silná, příoblá, světlozelená i s pošvami draslavá. Lata velká, větévky její odstálé, draslavé. Klásky dva- až čtyřkvěté. Plévy nestejné, pluchy lysé, jen na kýlu pýřité. Listy ploché, znenáhla přihrotnatělé, čepel nejhořejšího listu kratší pošvy; jazýček prodloužený, hrotnatý. Oddenek někdy krátce výběžkatý.

V. 0·60—1·00 m. Klásky zelené, někdy nafialové.

♃ Červen, červenec. Luka, pustá místa, břehy, příkopy. Obecná.

a) scabra Čelak. Stébla i pošvy nahoře draslavé. Obecná.

b) glabra Čelak. Stébla i pošvy úplně hladké. Řídčeji. Bažantnice u Nesechleba (Oborny), údolí Punkvy u Blanska s a).

b) Rostlina s dlouhými plazivými výběžky.

168. P. pratensis L. (L. luční). Stéblo příoblé, dole skoro dvouřízně smáčknuté i s pošvami hladké. Lata odstálá, větví draslavých neb dosti hladkých. Klásky vejčité, 3—5květé, s osou huňatou. Pluchy podlouhlé, hrotnaté, huňatinou spojené, jinak lysé. Listy úzké ploché neb nitkovitě svinuté, náhle skoro kápovitě přihrotnatělé, hořejší kratší svých pošev; jazýček krátký, uťatý.

V. 0·40—0·75 m. Klásky zelené, často nafialovělé.

♃ Květen, červen. Luka, pastvy, okraje lesův a cest, trávníky. Obecná v rovině i v předhoří, někdy i v horách, v Jeseníku pořídku.

α) latifolia Weihe. Rostlina šedozelená. Listy ploché, dosti široké. Nízké rostliny přináležejí k P. humilis Ehrh.

Obecná a všude rozšířena.

β) angustifolia L. (sp.) Listy lodyžné, ploché, na prýtech dlouhé, štětinovitě svinuté.

Na suchých návrších. V střední a jižní Moravě a ve Slezsku rozšířena. Brno, Adamov, Znojmo (Oborny), Sokolnice, Slavkov, Hustopeč, Polavské kopce, v Těšínsku atd.

γ) anceps Gaud. Rostlina silná. Stéblo smáčknuté, dvousečné. Listy světlozelené. Klásky něco větší, 4—5květé.

Kolem Karlovské studénky (Uechtritz sen.), na Žlutém kopci u Brna (Čížek).

169. P. Chaixi Vill. (P. sudetica Haenke, P. silvatica Chaix., L. sudetská). Stéblo z obloukovitého dolejšku přímé i s pošvami smáčknuté, dvojřízné, nahoře šerpivé. Lata hustoklasá, rozkladitá. Klásky 3—5květé. Pluchy lysé. Listy světlozelené, čárkovité, dosti široké, na konci kápovitě stažené. Pošvy až ku prostředku zavřené. Rostlina hustě trsnatá.

V. 0·50—1·20 m. Klásky zelené, zřídka nafialové.

♃ Červen, červenec. Vlhké, horské lesy, horská luka. Rozšířena. Kladský Sněžník (Wimmer a Rybička)!, hojná v Jeseníku: Koperník, Fuhrmannštýn, Praděd, skály Sokolí, Mravenčí vrch, Frant. myslivna, Břidlicová hole (Oborny), Černá kupa, Stříbrnické hájemství u Urlichovy boudy, Studénková hole, Velk. Jezerník, Leiterberk, Česnekový příkop, údolí šumné Tisé, Velk. Jelení hřeben, Maják, Velk. kotlina, Pecové kameny.

β) remota Fr. Stéblo i listy chabé, větévky laty tenké, velmi prodloužené, s koncem často převislým. Klásky menší, namnoze dvoukvěté. Rostlina bledozelená vypadá jako Milium effusum.

V Beskydách rozšířena, v Jeseníku řídčeji. Radhošť, Javorník, Mokřovské hory (Sapetza), Kněhyně, Lysá hora (Oborny), Černá hora, Tanečnice, Smrk. — V Sudetách: Kladský Sněžník, Hockšar, Praděd, Leiterberk (W. Gr.)!, skály Sokolí (Oborny), Karlovská studénka (Wimmer), Koperník, Medvědí hřeben.

68. Eragrostis Host. Milička.

170. E. minor Host. (Poa eragrostis L. M. menší). Stébla z položeného dolejšku vystoupavá, někdy v kruhu rozložená. Větve laty rozkladité, jednotlivé neb dolejší i po 2. Klásky čárkovitě kopinaté, zploštělé, 8—12květé. Listy ploché, čárkovitě kopinaté, skoro zdélí pluch, nasivělé i s pošvami porůznu a dlouze chlupaté; jazýček v chlupy rozdřípený. Kořen mrcasatý, četná stébla vysýlající.

V. 0·10—0·30 m. Klásky trochu lesklé, tmavofialové, zřídka zelené.

⊙ Pole, písčiny, úhory, cesty. Rozšířena v jižní Moravě, jinak porůzna. V brněnském kraji: v jižní části až po Brno hojna (Makowsky), na hrázích trati od Brna až k Blansku (Makowsky a Uechtritz), u Podivína a Ivančic (Reissek), na návrších a polích stranou Krumvíře u Klobouk (Steiger). Terezov, Brumov, Kobylí, Hustopeč, Šakvice, Vistonice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna, Nová ves. — Ve znojemském kraji: na cestě ku Křipinskému mlýnu u Náměště (Roemer), mezi Křtěnicí a Skalicí (Theimer a Zavřel), u Hrušovan, Hodonic, Strachotic, Sedlešovic, Znojma, Hardeku, Cížova, Jevišovic a Mikulova! (Oborny), od Mikulova až po Břeclav. Hojná u Čejče, Kyjova, Bzence a Urazova (Uechtritz), obecná na písčině Dúbrové (Bubela), Javořina (Holuby).

69. Cynosurus L. Pohaňka, škorpina slov.

171. C. cristatus L. (P. hřebenitá). Stéblo tuhé, hladké, vystoupavé. Lata stažená, klasovitá, jednostranně dvouřadá, něco laločnatá. Klásky tří- až pětikvěté. Plévy s krátkou osinou, na klasech neplodných kýlnaté, trnitohrotité. Listy úzce čárkovité, ploché, jazýček krátký, uťatý. Rostlina trsnatá.

V. 0·20—0·50 m. Lata i rostlina žlutozelená.

♃ Červen, červenec. Žírná luka, meze, pastviny. Obecná v rovině i předhoří.

70. Briza L. Třeslice.

172. B. media L. (T. obecná). Stébla přímá, hladká. Lata volná, rozkladitá, větví vláskovitých, zprohýbaných. Klásky srdčité, převislé, 5—9květé. Listy úzké, drsné; jazýček krátký, uťatý. Oddenek volně trsnatý.

V. 0·20—0·45 m. Klásky bělavé, zelené a fialové peřesté, zřídka jednobarevné, bledozelené β) pallens Petrm.

♃ Květen—červenec. Luka, pastvy, hole, od roviny až do hor obecná. V Jeseníku: Velk. kotlina (Uechtritz!), Mal. kotlina (Oborny), Praděd, Petrštýn.

71. Molinia Schrank. Bezkolenec.

173. M. coerulea Mönch. (Aira coerulea L. B. modrý). Stéblo tuhé, přímé, jen na dolejšku listnaté a hlízovité ztloustlé, pošvami často až do prostředku obvinuté. Lata přímá, volná, stažená, skoro klasovitá, větví draslavých, mnohoklasých. Klásky malé, obyčejné tříkvěté. Pluchy elliptické, s 3 silněji vyniklými a 2 slabšími žilami, z předu suchomázdřité. Listy mírně široké, tuhé, na líci a okraji draslavé, zelené neb něco sivé; jazýček z delších chloupků složený. Oddenek tlustý, dřevnatý, hustě trsnatý.

V. 0·30—0·80 m. Klásky obyčejné nafialové do ocelova, zřídka žlutavé var. flavescens Gaud.

♃ Červenec—září. Bahenná a rašelinná luka, vřesoviny, lesy. Hojná od roviny až k nejvyšším vrcholům Sudet. V českomoravském pohoří: Věchňov, Zvole, Nov. město a j. m. Obecná v Beskydách a Jeseníku, přehojná na Pradědu, Dědu, Velk. Jezerníku atd.

β) arundinacea Schrank (spec.) Rostlina vyšší, až 1·50 m., lata větší, až 0·40 m., větve její z příma odstálé, s četnými, obyčejně zelenavými klásky.

Křoviny, lesy, houštiny. V rovině a pahorkatině porůzný. V brněnském kraji: rašelinná luka u Svitavy, v údolí Svitavy až k Brnu a u Lomnice (Makowsky), Ochoz, Čertova zmole v Písarkách u Brna, Lískovec, Vostopovice. — Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Bojanovický les u Jevišovic (Ritschel), luka při dolní Dyji (Makowsky), údolí Dyje od Znojma vzhůru (Oborny). V olomouckém kraji: luka kolem Olomouce (Vogl), Šumberk, Velk. Losín atd. (Oborny). Některá z těchto nalezišť přísluší bezpochyby ku tvaru základnímu.

174. M. serotina M. et Koch. (Diplachne serotina Lk. B. pozdní). Stéblo z tuha přímé, lysé, až po latu listnaté, na dolejšku tvrdé, skorem dřevnaté, avšak neztloustlé. Lata podlouhlá neb vejčitá, stažená neb rozkladitá. Klásky kopinaté, 2—5květé, dolejší pluchy pod koncem krátce osinaté. Listy čárkovitě kopinaté, lysé, ústí pošev vousaté, hořejší rovnovážně odstálé neb dolů sehnuté. Oddenek trsnatý, výběžkatý.

V. 0·30—0·60 m. Klásky zelené, nafialové.

♃ Září, říjen. Skalnaté a keřnaté stráně. Pořídku. Křížová hora u Krumlova (Zimmermann), na úbočí Pöltenberka u Znojma Oborným 1885 objeven. Nejbližší naleziště na Kalvárské hoře a na Mitterberku u Badenu v jižním úvalu vídeňském.

72. Catabrosa P. B. Odemka.

175. C. aquatica P. B. (Aira aquatica L. Glyceria aquatica Presl., O. vodní). Stéblo kolénkem vystupující, chabé a hladké. Lata volná, rozkladitá, větví přeslenatých, tenkých, nitkovitých. Klásky čárkovité, malé, dvoukvěté. Pluchy podlouhlé, s 3 silněji vyniklými a 2 slabšími žilami, zpředu suchomázdřité. Listy široce čárkovité, náhle ve špici stažené neb tupounké, měkké, šedozelené. Oddenek plazivý, výběžkatý.

V. 0·20—0·50 m. Klásky zelenavé neb červenavě strakaté.

♃ Červen—srpen. Bažiny, příkopy, mokrá luka. Pořídku. Bažina u Vladimírova dvoru u Otmarova, poblíž Brna, 1856 hojná, příkopy v okolí Čejče (Makowsky), v okolí Klobouk (Steiger), u Terezova. — Krňov (Spatzier). Dle Wimmera též v okolí Těšína, Kolbenheyer však ji zde nenalezl.

73. Glyceria R. Br. Zblochan.

1. Lata všestranná, velká, mnohoklasá. Klásky mírně velké, se stran smáčknuté, pošvy příoblé.

176. G. aquatica Wahlb. (Z. vodní). Stéblo tlusté, přímé, brázdité i s listy žlutavozelené. Lata vejčitě podlouhlá, veliká, velmi složitá, větve v přeslenu četné, odstálé. Klásky podlouhlé, od větviček odstálé, 4—8květé; pluchy čárkovitě podlouhlé. Listy dosti široké, drsné; pošvy zavřené, jazýček kratinký, uťatý. Oddenek namnoze plazivý.

V. 1·00—2·00 m. Klásky zeleně a hnědě peřesté. Podobá se poněkud rostlině Phragmites communis.

♃ Červenec, srpen. Břehy, bažiny. Obecný.

2. Klásky dosti veliké, před dobou květu oblé, pošvy smáčknuté.

a) Lata jednostranná, pluchy podlouhle kopinaté, přihrotnatělé.

177. G. fluitans R. Br. (Festuca fluitans L. Z. vzplývající). Stéblo dolejškem kořenující, vystoupavé i s uzavřenými pošvami hladké. Lata velmi dlouhá a úzká, někdy přetrhovaná, její větve obyčejně po 2, před dobou květu a po odkvětu přitisklé, v čas květu rovnovážně odstálé, chudoklasé, kratší jen jednoklasé. Klásky dlouhé 15 až 25 mm., něco oddálené, 7—11květé. Pluchy podlouhle kopinaté, přihrotnaté, draslavé, s 7 stejně silnými, vyniklými, stejně dlouhými žilami. Listy dosti široké, v pupenu v jednoduché řasy složené, světlo- neb šedozelené. Oddenek plazivý, výběžkatý.

V. 0·50—1·20 m. Klásky bělavě zelené, někdy vyrostlé. Prašníky fialové.

♃ Květen—červenec. Příkopy, kaluže, rybníky, vlhká luka. Obecný v rovině i pahorkatině, řídčeji v předhoří. Obecný v jižní a střední Moravě, ve Slezsku a českomoravském pohoří, ještě u Příbora (Oborny), u Šumberka a Berouna (Gans).

β) loliacea Huds. (spec.) Obyčejně nižší. Lata hroznovitá, větve skoro všecky jednoklasé, dolejší větévka s 2 klásky.

Řídčeji. Hořejší kaliště v Sedlešovickém lesíku, Kraví hora u Znojma a u Kounic (Oborny), Vyškov. Telč, Nov. město. — Dle Schlossera též u Uhřinova poblíž Hranic.

b) Lata dosti stejnoměrně všestranná, pluchy vejčitě podlouhlé, tupé.

178. G. plicata Fr. (Z. řasnatý). Lata, širší než u předešlé, skoro všestranná, nepřetrhovaná, po odkvětu převislá. Větve s četnějšími a sblíženějšími klásky, dolejší po 3—5. Klásky čárkovitě podlouhlé 10—15 mm. d., 5—10květé. Pluchy tupé, trochu draslavé. sblížené, se 7 stejně silnými, vyniklými a stejně dlouhými žilami. Listy v pupenu v dvojnásobné řasy složené; jazýčky dlouhé, dostí pevné, slabě a hrubě se třepící.

V. 0·50—1·20 m. Klásky světlozelené. Prášníky žlutavé.

♃ Červen, červenec. Příkopy, břehy, prameny. V rovině, zejména v předhoří až k 800 m. rozšířen a dosti hojný. V brněnském kraji: Bilovice, Štěpánov, Doubravník, Nedvědice. — V příkopech silničních u Knihnice mezi Jevíčkem a Boskovicemi a u Mohelnice (Uechtritz), Třebíč (Zavřel). Náměšť (Roemer), údolí Hradnice u Znojma, kolem Hodonic a Jaroslavic (Oborny), Pernštýn, Nov. město, Žďár, Nov. ves, Něm. Bohdikov, Bludov. — Kolem Koldštýna, Wiesenberka, Velk. Losína a Karlovské studénky (Niessl). Šumberk (Oborny), Star. město. Pořídku v bažinách na vrchu Čupu u Vsetína (Bubela). Drholecký rybník a u Lubiny u Příbora (Čížek).

β) depauperata Crepin. Lata chudoklasá, skorem hroznovitá. Pořídku. Posud jen v bažinách na Kraví hoře u Znojma (Oborny).

179. G. nemoralis Uechtr. a Körnike (Bot. Zeits. 1866, Z. hajní). Lata štíhlá, skoro stejnoměrně rozkladitá. již před dobou květu převislá. Klásky krátké 6—10 mm., řídčeji delší, obyčejně 5- až 7květé, na dolejších větvích často jen dva- až tříkvěté. Pluchy vejčité. hladké, nejtupější, s 3 silně vyniklými až ku konci pluchy dosahujícími a 4 s těmito střídavými mnohem slabšími a kratšími žilami. Jazýček velmi jemný vláskovitě roztřepený. Rostlina ve všech částech štíhlejší.

V. 0·40—1·00 m. Klásky zelené neb zelenavě bílé. na méně stinných místech často bledožlutavé, na konci zhusta nafialovělé.

♃ Červen, počátek července. Prameny, lesní potoky. Pořídku. Posud jen u Koldštýna v Jeseníku (Dr. Engler) a na malém Čantorym v Beskydách (Schöpke).

3. Lata jehlancovitá, větve rovnovážně odstálé, posléz sehnuté. Pluchy nezřetelně pětižilné, zaokrouhlené. Klásky velmi malé. oblé.

180. G. distans Wahl. (Z. rozkladitý). Stébla lysá, kolénkem neb dolejškem položeným, kořenujícím vystoupavá. Lata mnohonásobně složitá. Klásky podlouhlé, k větvičce přiložené neb sblížené, tří- až sedmikvěté. Pluchy tupé neb uťaté. Listy čárkovité, jich pošvy jen nejdoleji uzavřené. Oddenek trsnatý bez výběžkův.

V. 0·15—0·35 m. Rostlina světlozelená.

♃ Příkopy, zdi, vesní palouky, jmenovitě na slaniskách. V jižní a střední Moravě porůzný. V brněnském kraji: u Brna (Oborny), u Zaječí!, Příklud, Měnína!, Pavlovic, Začan, Nikolčic, Nosislavi! a Čejkovic (Makowsky), Rajhrad (Reissek), Grumvíř, Terezov, Brumovice, Kobylí. — Šlapanice a Šardice (Schlosser), Klobouky (Steiger)!. Ve znojemském kraji pořídku: Polava, údolí Leskavy u Znojma a u Jaroslavic (Oborny), kolem Čejče!, na cestě u Vilémova dvoru poblíž Bzence (Bubela), u Uh. Hradiště (Schlögl).

74. Festuca L. em. Kostřava, mrvka.

1. Vulpia Gmel. Klásky v latě postavené, stopky pod kláskem něco ztloustlé. Prašník 1. Plévy jedno- až třížilné; pluchy kopinatě šidlovité, dlouhoosinné. Listy přízemní, štětinovité. Jednoleté.

181. F. myurus L. (F. pseudo-myurus Soy. Will., Myší ocásek). Stébel více, až po latu listnatých, pošvy volné. Lata čárkovitá, jednostranně stažená, trochu překloněná, hojnoklasá, nejdolejší větévka několikráte kratší než lata. Hořejší pléva jen polovice nejbližší pluchy dosahující, dolejší malinká.

V. 0·25—0·50 m. Stébla jemná; klásky zelenavé.

⊙ Květen, červen. Písčiny, suché lesní lučiny, křemenité břehy řek. Pořídku. Na Lopeníku, v některém roku hojně (Holuby), jediné posud pro Moravu známé naleziště, bezpochyby že i na jiných místech Karpat moravských. Ve Slezsku: křemenitá lože Visly u Ustroně (Fiek), Heraltice, Štemplovice a Neplachovice u Opavy (Gr. Fl.), Šellenburk u Krňova (Wetschky). Rohrer a Mayer přičítají tuto rostlinu též okolí znojemskému a kounickému; v obojí té straně však dle Oborného neroste.

2. Eufestuca. Větve klásků stejně niťovité. Prašníky 3. Plévy jedno- až třížilné. Pluchy kopinaté neb podlouhle kopinaté. Vytrvalé, mnoholeté.

a) Setifoliae. Přízemní listy štětinovité, řáskou složené, stébelní podobné neb ploché.

182. F. ovina L. (K. ovčí). Stéblo přímé. Lata jednoduchá, přímá, zřídka poněkud nicí, stažená, v květení s větvemi odstálými. Klásky tří- až osmikvěté. Pluchy v klásku kopinaté, slabožilné, přiblížené, od osy klásku odstálé, bezosinné neb s osinou krátkou. Listy štětinovité. Rostlina hustě neb volně trsnatá.

V. 0·10—0·60 m. Klásky zelené neb matně fialové.

♃ Květen, červen. Suchá luka, pastviny, skály, lesy. Rozšířena od roviny až na nejvyšší vrcholy hor. Rostlina velmi mnohotvárná, s četnými podřízenými podrody a odrůdami.

α) Cylindricae E. Hackel. Listy smáčknutě válcovité, tuhé až velmi tuhé, pod pokožkou rubu stejně tlustá, jen místy něco tenčí vrstva lýka. Žíly na rubu neznalé, na líci slabě vyniklé.

a) capillata Lam. (sp.) Stéblo tenké, pod latou přioblé neb čtyř- až pětihranné, zde lysé, pýřité neb draslavé. Lata hustokvětá, vejčitě podlouhlá, přímá, 5—7 cm. d., rozevřená. Klásky elliptické, malé, 3—8květé. Plévy vejčito-podlouhlé, špičaté; pluchy bezosinné. Listy chlupaté neb roztroušeně srstnaté, sytě zelené; pošvy lysé neb něco draslavé.

V. 0·20—0·40 m.

Pořídku. Posud jen na lukách „v Rybníku“ u Vsetína (Bubela).

b) vulgaris Koch. (F. ovina L. a. genuina Hackel). Lata stažená. Klásky malé, 4—6květé. Pluchy chlupaté neb lysé, bezbranné, ostnitě hrotité neb krátce osinaté. Listy zelené, velmi tenké, nitkovité, více neb méně draslavé.

Na žule, rule, svoru, vápně i na novějších naplaveninách. V okolí brněnském: Šemberovy skály, kopce a Rybníčky u Kartouz. Ivanovice, Hora a Ostrá hora u Cinzendorfu, Suchý žleb u Ostrova, zde ve tvaru význačném, Žabovřesky, Písárky, les u Zastávky. — Kolem Znojma: na Karolínské a Kraví hoře a na Hradisku, v údolí Hradnice a Leskavy, v Frauenholcu u Tasovic (Oborny), skály v lese Raškovském u Raškova, zde ve tvaru význačném, Pohořský les u Oder. — Les Bzinek u Bzence (Bubela). V Jeseníku: Mal. Jezerník.

β) laevifolia Hackel jako b), ale pošvy a listy úplně hladké neb jen pod koncem drsné. Stébla obyčejně hladká. Pluchy lysé, hladké neb drsné. Přechodní tvary mezi touto a var. genuina Hackel, zhusta se vyskytují.

Posud jen v Jeseníku. Petrštýn, vodorovná cesta od Ovčírny k Frant. myslivně, Zámeček, Břidlicová hole.

γ) umbrosa Hackel. Stéblo až 0·50 m. v. i s listy chabé. Lata volná, žlutozelená. Klásky 3—5květé. Pluchy na hřbetě a okraji štětinatě brvité, krátce osinaté. Listy až 0·35 m. d., vláskovité, drsné, rovněž i celá rostlina.

Kolem Znojma: v údolí Hradnice a Dyje nezřídka (Oborny).

δ) firmula Hackel. Stéblo tužší, dole hladké, na hoře něco draslavé, rovněž i listy. Lata podlouhlá. Klásky větší až 7·5 mm. dlouhé pluchy 4·5 mm. d., na hřbetě drsné neb štětinaté, zřídka zcela lysé. Listy tuhé, až 0·6 mm. široké, sedmižilné, často našedivěle zelené, se silnými vrstvami lýka.

Suché bory a úbočí, nejraději na písku. V kraji brněnském: Hády u druhého tunelu, Leskoun u Vedrovic, zde v přechodním tvaru k f. duriuscula. — V kraji znojemském: Frauenholc u Milfronu, kraj horního údolí Dyje v pravo nedaleko lomů žulových, u Trouznického mlýna poblíž Znojma, Pöltenberk a údolí Hradnice u Znojma (Oborny). V Jeseníku: vodorovná cesta od Ovčírny k Frant. myslivně v přechodu ku f. laevifolia Hackel.

ε) hispidula Hackel. Rostlina tužší na povrchu krátkými štětinkami srstnatá, šedozelená, místy nafialová. Listy kratší.

Pořídku. Posud jen na Kraví hoře u Znojma a u Popic (Oborny).

ζ) questphalica Böning. Rostlina tuhá, šedozelená. Pluchy až na okraj slabě brvitý lysé, osinaté a jako celá rostlina ojíněné. Rostlina tuhá. šedozelená.

Pořídku. Posud jen v údolí Dyje u Louky (Oborny).

b) supina Schur. spec. (F. duriuscula var. alpestris Wimm.) Rostlina nižší, 0·25 m. neb něco vyšší. Lata úzká, větévky její zkrácené, tří- až čtyř-, zřídka pětikvěté, fialově peřesté, osinaté. Listy delší až 0·2 m. a více, někdy šedozelené.

Stěrbiny skalní a vrcholy Jeseníků. Janovická hole, Petrštýn, skály deskové na Pradědu, Studénková hole (Oborny), Fuhrmannštýn, Keilig, Velk. Jezerník, Medvědí hřeben, Vysoká hole, Velk. kotlina, Velk. Jelení hřeben, zde jmenovitě u Jelení studénky, Hörndlštýn, Hofberk, Berggeist a Pecové kameny, zde nezcela význačně, nýbrž v přechodním tvaru ku a.

c) glauca Lamk. Rostlina lysá. Listy a klásky zhusta voskovitým povlakem ojíněné. Lata namnoze chabá, něco převislá. Klásky volné, 5—7květé. Pluchy krátce osinaté. Listy skoro válcovité, tlusté, suché, něco zploštělé, lysé a hladké, s hrubými, dlouho trvajícími pošvami, pod pokožkou rubu, s 2—4 souvislými vrstvami lýkovými.

Skorem jen na vápně. Kopce Polavské a odtud přes Sokolí kámen až k Stacu v Doln. Rakousích, u Bilovic a Josefova (Theimer).

β) pallens Host. (sp.) Jako předešlá, ale se zřejmým povlakem voskovým. Klásky a stopky jejich obyčejně draslavé, bledozelené, rovněž i celá rostlina neb též nafialové. Přízemní pošvy hrubé, široké, obyčejně slamožluté.

Suchá výslunná úbočí a kopce. Na vápně, žule, rule, zřídka na hadci. V kraji brněnském: Bilovice, Ivančice (Oborny), v údolí Punkvy u Blanska, Sloup, Suchý žleb u Ostrova, Holštejnsko. — Hojná v okolí Znojma a Vranova: Popický žleb na levé straně cesty do Kounic, údolí Dyje, Louka, údolí Hradnice, Hradní a Karolínský kopec u Znojma a kolem Vranova (Oborny), na hadci u Mohelna (Roemer).

d) psammophila Hackel. Lata velmi úzká, chudoklasá, po odkvětu stažená. Klásky a pluchy 3—4 mm. d., $^{1}/_{3}$ až poloviční délky oněch u c), chudokvěté, krátce osinaté, ostnitohrotité neb bezosinné. Listy tenké, dlouhé. sotva ojíněné. Stéblo a pošvy často nafialovělé.

Pořídku. Posud jen na náspech trati u Bzence (Bubela).

e) vaginata W. Kit. (sp.) Stéblo vysoké, štíhlé, na dolejšku se zbytky vytrvalých pošev a nahoře dosti vysoko s pošvami zachovalými. Lata prodloužená, volná, klásků velmi malých. Klásky a květy jen z polovice týchže částek rostliných jako u c). Pluchy krátce osinaté neb bezosinné, v čas uzrávání i s celou rostlinou nafialové. Pošvy listů lodyžných, velmi dlouhé, volné, ostatně jak F. glauca.

Pořídku. Na náspech trati u Bzence (Bubela), dle Oborného též na kopcích čejčských.

β) Caliculatae Hackel. Listy přízemní dosti tuhé, za čerstva ploché, válcovité, uschlé obak s 1 žlábkem, povstalým třemi velikými, vyniklými svazky lýkovými, které leží na obou krajích a na hřbetu listů, a podobně vyniklými žilami sousedními.

f) sulcata Hackel (F. duriuscula Host. non L.) Stéblo štíhlé, 0·3—0·6 m. v., hladké. Lata na dolejšku poněkud volná. Klásky 5—6květé, 7—8 mm. d. osinaté, buď lysé neb srstnaté a jako celá rostlina se silnějším neb slabším povlakem voskovým. Listy ohebné, světlozelené, řídčeji nasivělé, listy lodyžné s krátkou štětinovitou čepelí. kraje postranných žeber lysých listů bělavé, zřejmě vyniklé; pošvy tuhé, nerozdřípené, po kusech opadávající.

Ve střední a jižní Moravě, na žule, rule, vápně a novějších naplaveninách rozšířena. V Brněnsku: Kartouzy, Sv. Antoníček, Jehnice, zmole u Husovic, zmole a skály u Cacovic, vinice a Hády u Obřan, Ochoz, kopce a lesík Borky u Židenic, Kuřim, Malé Hostihrádky, v přechodu ku f. valesiaca Koch. Slavkov, Vyškov, Obecný les u Lulče, Hájek u Vranovic, v přechodu ku f. valesiaca, Kolby u Uherčic, Hustopeč. — Bzenec a Vsetín (Bubela). Ve Znojemsku: Náměšť, vinice u Čížova poblíž Hardeku, zřícenina Nový Hrádek, Vranov, Šumvald u Vranova, Podmole, údolí Dyje a Leskavy u Znojma, Kraví hora u Znojma až do Popic, Purkrábka u Suchohrdlí, Pelcberk a Frauenholc u Milfronu (Oborny).

α) hirsuta Host (sp.), s pluchami chlupatými. Na mladších naplaveninách v údolí Leskavy u Znojma, kraje vinic u Černovic u Brna (Oborny), Mordovna poblíž Klajdovky u Brna.

β) trachyphylla Hackel, s listy draslavými. Pořídku, posud jen na Leskouně u Vedrovic.

γ) pseudoovina Hackel. (F. ovina Host, non L.) Lata úzká, s větvemi od dolejška stejnoměrně rozestavenými. Klásky přemalé, nejvíce 5 mm. d. Pluchy nad 3 mm., lysé neb chlupaté; tyto a celá rostlina s povlakem voskovým.

V střední a jižní Moravě. V kraji brněnském: Černovice (Oborny), Židenice, úbočí Hádů k Maloměřicům, u Klajdovky, Kozí hora u Komína (zde též ve tvaru angustiflora). Hojněji v jižní Moravě podél hranic zemských: Vranov, Hardek, Podmolí, Kraví hora mezi Znojmem a Popovicemi, údolí Dyje u Znojma a Louky, vápenité kopce od Polavy až k Sokolímu kamenu v Doln. Rakousích (Oborny), u Vsetína (Bubela).

δ) valesiaca Koch. Ve všech dílech silnější. Klásky větší. as 9 mm. d. osinaté a ojíněné. Listy tužší, draslavější: nasivělé jíní. na pošvách, čepeli, prýtech a kolem kolének, patrně možná setříti.

Na rule, břidlici, vápně a naplaveninách dávnějších. V kraji brněnském: u Řečkovic, méně význačná v přechodních tvarech k f. sulcata Hack., subvar. angustiflora, Bergl u Medlánek, Ivanovice, náspy trati u Krumlova a Olbramovic, kopec Marek u Miroslavy. — Ve Znojemsku: Polavské a Mikulovské kopce až k Sokolímu kamenu v Dol. Rakousích. údolí Hradnice a Leskavy u Znojma, u Milfronu, na Šobesu u Devíti mlýnů. Kraví hora mezi Popicemi a Sedlešovicemi poblíž Znojma, Šumvald. okres vranovský.

Znojemská rostlina je zřídka význačna a jeví přechody ku pseudoovina a sulcata Hackel (Oborny).

2. Angulatae Hackel. Přízemní listy štětinovité neb ploché, lodyžné obyčejně ploché, štětinovité, daleko jemnější než u F. ovina, jich pokožka méně ztloustlá, žíly do vnitř silně vyniklé. Svazky lýkové mezi sebou a se žilami stejně tlusty.

183. F. heterophylla Lamk. (K. různolistá). Stéblo tenké, štíhlé, plihé. Lata prodloužená, tenká, často trochu převislá. Klásky veliké, 4—9květé, pooddálené a přímo odstálé. Pluchy draslavé, po kraji bělomázdřité, s osinou vláskovitou často zdélí jim rovnou, zřídka bezosinné. Listy přízemní složené, dlouhé, tenké niťovité, plihé světlozelené, stébelní široké, ploché neb trochu žlabovité.

V. 0·50—1·00 m. Klásky světlozelené, někdy trochu nafialovělé.

♃ Červen, červenec. Lesy, křoviny, paseky, v rovině i v předhoří porůzná. Náměšť (Roemer). Bojanovické hájemství u Jevišovic (Ritschl), u Šumberka (Paul), hojný u Bzence, zde nezřídka v lese Háji (Bubela), Javořina (Holuby), Těšínsko (Kolbenheyer), Karlovská studénka (Niessl).

184. F. rubra L. (K. červená). Stébla ztuha přímá, jednotlivá neb několik ve volném trsu, i s listy obyčejně šedozelená. Lata přímá, v čas květu odstálá. Klásky 3—5květé, květy v klásku přímo odstálé, pooddálené. Pluchy úzce kopinaté, lysé, řídčeji krátce chlupaté, s osinou přímou, o polovic kratší. Listy přízemní tuhounké, poněkud tlusťounké, štětinovité neb něco ploché, hladké neb poněkud drsné, listy stébelní ploché neb trochu žlábkovité, jich jazýček s 2 oušky. Oddenek plazivý s kratšími neb delšími listnatými výběžky.

V. 0·40—0·80 m. Klásky bledozelené, nafialovělé neb načervenalé.

♃ Červen, červenec. Návrší, pastvy, cesty, zdi. Po celém území rozšířena od roviny až do hor.

a) genuina Gm. Volně trsnatá, postranné prýty výběžkaté, z části pod zemí plazivé, jich listy řasně složené, 5—7žilné, listy stébelní ploché, mnohožilné.

V okolí brněnském: Brno, Komárov (Oborny), Židenice, Slatina, Líšeň, Obřany, Medlánky, Žabovřesky, Holedná u Jundrova, Lískovec, Vostopovice, Sokolnice, Oujezd, Krumlov, Vedrovice. — Kolem Prostějova (Spitzner), Znojmo (Oborny), Mor. Budějovice, Strahoňovice, Černice, Velk. Meziříčí. — Bzenec (Bubela), Javořina (Holuby), Strážnice, Kněždub, Uh. Brod, Val. Klobouky. — Malenovice, temeno Lysé hory (Oborny), v Těšínsku a Vidnavsku. Subvar grandiflora Hackel, s květy velikými: na Holedné u Jundrova a u Mor. Budějovic s tvarem základním.

β) glaucescens Hegetsch. Jako a), listy však šedozelené a klásky ojíněné.

Vsetín (Bubela), luka v sadech u Wiesenberka (Oborny).

γ) subcaespitosa Sondr. Lata stažená, výběžky velmi krátké.

Kamenitá místa. Pořídku: u Šumvaldu v okresu vranovském (Oborny).

b) planifolia Hackel. Jako a), avšak všecky listy za čerstva a někdy i sušené ploché. Lata a klásky velmi veliké.

Pořídku: na vlhkých úhorech kolem Popic a Kounic, u Znojma a na cestě od Popic k mlýnu Trouznickému (Oborny).

c) fallax Hackel. Rostlina hustě trsnatá, výběžky překrátké neb žádné, postranné prýty z ohnutého dolejška přímé; jich listy řasně složené, listy stébelní ploché neb ploše žlábkovité.

Pořídku. V lesích kolem Jevišovic a v údolí Dyje u Znojma (Oborny), v údolí Svitavy u Brna.

3. Planifoliae Döll. Všecky listy ploché.

185. F. pratensis Huds. (F. elatior L. part. K. luční). Stéblo vystoupavé i s listy a pošvami hladké. Lata jednostranná, přímá neb nicí až převislá, v čas květu odstálá, před dobou květu a po odkvětu stažená, větve jednotlivé neb dolejší po dvou, z těchto jedna krátká 1—2klasá, druhá delší 3—5klasá. Klásky dosti veliké, podlouhlé, namnoze 6—10květé, obyčejně bezosinné. Plévy kopinaté, hořejší tupé. Pluchy válcovitě kopinaté, bezosinné neb s osinou tuhou několikrát kratší. Listy čárkovité, ploché, v pupenu svinuté, šedozelené. Rostlina volně trsnatá.

V. 0·50—1·00 m. Klásky žlutavozelené neb nafialové.

♃ Červen, červenec. Luka, trávníky, v rovině i v horách hojná.

186. F. arundinacea Schreb. (K. rákosovitá). Stéblo velmi silné, přímé. Lata široká, po odkvětu nejrozkladitější, převislá, větve drsné, dolejší podvojné, kratší větvičky s 3—10 klásky, delší 5—15klasé. Klásky podlouhle vejčité, kratší, 4—5květé osinaté. Plévy čárkovité, špičaté. Listy široce čárkovité, ostatně jako předešlá.

V. 0·60—1·80 m. Lata až 0·35 m. d. Klásky zelené, často nafialovělé.

♃ Červen, červenec. Vlhká, bahnitá luka, poříčí, příkopy, ale též na suchých místech. Porůzná v jižním a středním území. Sokolnice, Měnín a Čejč (Makowsky), Oujezd, Mal. Hostihrádky, Vranovice; nížiny na dolní Dyji (Oborny), břehy Moravy u Kojetína a Kroměříže (Schlosser), dle téhož též na Bečvě u Přerova.

187. F. gigantea Vill. (Bromus giganteus L. K. obrovská). Stéblo obloukovitě vystoupavé, hladké, od spodu listnaté. Lata plihá, velmi veliká, posléz převislá, větví tenkých rozkladitých. Klásky mírně veliké, 5—9květé, s osou lysou. Plévy čárkovité, přihrocené. Pluchy kopinaté, slabě pětižilné, s osinou 2—3krát delší, drsnou vláskovitou, zprohýbanou. Listy široké, na žilách vyniklých, na líci drsné, na rubu hladké, tmavozelené, na líci šedozelenavé; dolejší pošvy drsné. Rostlina volně trsnatá.

V. 0·60—1·20 m. Klásky bledozelené.

♃ Červenec—září. U potoků, vlhké stinné háje, houště. V celém území porůznu. Kolem Brna ve všech stinných lesích obecná; hojná v Rájském lesíku! (Makowsky), u Veveří (Oborny)!, Cacovice, Obřany, Bílovice, Adamov, Kartouzy, Bystrc, Jundrov, Lískovec, Střelice, Tečice, Bučovice, Mouřinov, Židlochovice, Nosislav, Krumlov, Břeclav. — Kolem Prostějova: v drahanských lesích na Příhoně, na Losance, na Spálené u studénky pod Andělem Strážcem (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), lesnatá úbočí údolí Dyje od Bítova až ke Znojmu, v Bratovském lese u Vranova, řídčeji v jiných částech kraje znojemského (Oborny). Obecná kolem Jihlavy (Pokorny), Slavonice, Chvalice, Star. Hobzí (Oborny), Urbanov, Olší, háj u Bystřice, Zvole, Nov. město, Bukovice, Koldštýn. — V severní Moravě: kolem Wiesenberka, Velk. Losína a Šumberka (Paul), Rudno (Reissek), Beroun (Gans), v horním údolí Moravy a v Jeseníku obecná odtud až po Olomouc (Oborny), hojná kolem Kroměříže (Palla). Ve východní Moravě: Hodonínský les (Uechtritz), Bzenec, les stranou k Veselí (Bubela), břehy Moravy blíže Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby)!, Strážnice, Velká, Halenkov. — Vsetín (Bubela)!, Nov. Jičín (Sapetza)!, Příbor (Čížek), kolem Fridlandu, schází asi kolem Kojetína (Oborny). Ve Slezsku: hojný v Těšínsku a Bělsku (Kolbenheyer), nezřídka zde onde v údolí Ostravice (Oborny), Pržno, Jablunkov, Krňov, Vrbno, Ludvíkov; Karlovská studénka (Niessl).

β) triflora Godr. Rostlina slabší. Listy užší. Větve laty obyčejně přímé, kratší, klásky 3—4květé.

Pořídku: v údolí Svitavy u Brna. — V Háji, na Židovce, na Spálené, ve Žbanovském a Vícovském žlebě (Spitzner), údolí Dyje mezi Hardekem a Nov. Hrádkem (Oborny).

188. F. silvatica Vill. (F. calmaria Sm. K. lesní). Stéblo silné, z ohnuté spodiny přímé, dole obdané bělavými šupinkami a leda 1 nevyvinutým čepelným listem i se silně žebernatými pošvami plsťnatě drsné. Lata veliká rozkladitá, posléz převislá větví tenkých, poněkud zprohýbaných. Klásky velmi malé, 2—6květé, osa jejich srstnatá. Pluchy kopinaté, bezosinné s 3 silněji vyniklými a 2 slabšími žilami. Listy stébelní široké, obak drsné, na líci nasivělé, na rubu tmavozelené, obyčejně 3. Oddenek krátkočlenný, volně trsnatý.

V. 0·60—1·00 m. Klásky bledozelené.

♃ Červen, červenec. Stinné pohorské lesy, žleby. Velmi porůzná, v Sudetách hojněji. U Skal věžných v údolí Dyje mezi Vranovem a Hardekem, na pěšince od Hardeku k Nov. Hrádku nedaleko Umlauftberku, na obou místech po skrovnu (Oborny). Pořídku u Chrástice a Hynčiny; nad Stříbrnicemi u Star. města, Fuhrmannštýn, na cestě od Švýcarny pod Pradědem k Winkelsdorfu (Uechtritz)!, nezřídka v údolí Josefském poblíž Koldštýna, na cestě z Fuhrmannštýnu přes Sosskamm do Annaberku na několika místech (Oborny), údolí šumné Tisé, Česnekový příkop; Velká kotlina (Grabovski), Janovice, Rymařov. — V Beskydách: úbočí Kněhyně k Trojanovicům u Frenštátu (Oborny).

75. Brachypodium P. B. Mrvka.

189. B. silvaticum P. B. (Festuca silvatica Huds. M. lesní). Stéblo přímé i s listy chabé a roztroušeně chlupaté neb aspoň

na dolejšku chlupaté. Hrozen veliký, převislý a dvouřadý. Klásky 6 až 15květé. Pluchy podlouhlé, kopinaté, ve vláskovitou osinu zakončené; tato kratší neb zdélí hořejších pluch klásku. Pluška mnohem kratší pluchy. Listy dosti úzké, ploché, dlouze zahrotnatělé, střední žíla na rubu bělavá. Oddenek volně trsnatý, krátce výběžkatý.

V. 0·60—1·20 m. Rostlina tmavozelená, klásky šedo- neb bělozelené, lysé neb chlupaté.

♃ Červenec, srpen. Stinné lesy, houštiny. Porůzná. V brněnském kraji: lesy kolem Brna, Adamov, Rajský lesík a háje jižní (Makowsky), Klobouky (Steiger). Bilovice, Blansko, Rajhrad, Slavkov, Mouřinov, Vyškov, Nosislav, Břeclav a odtud až k Rohatci a Strážnici. — Na starém Plumlově u Prostějova (Spitzner), Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Jevišovice, Vranov, Hardek, Znojmo a háje na dolní Dyji (Oborny). Vysoký kámen a Pokladní vrch u Jihlavy (Reichardt), Telč, Černice, Žďár. — Hojná v okolí olomouckém (Vogl), u kláštera Hradiska u Olomouce (Makowsky). Šumberk (Paul), Bradla u Něm. Libavy, Trausnic u Petrovic, Hraběžice, Sobotín, Velk. Losín, Velvice, Raškov, Teplice, Kriech, Budišov. Ve východní Moravě: dosti hojná v lese Hodonínském (Uechtritz), les Háj a Plechovec u Bzence (Bubela), lesy kolem Uh. Hradiště a kraje háje Velehradského (Schlögl), Javořina (Holuby), Velká, Uh. Brod, Val. Klobouky, Rozsoší u Příkazu. — Prusny u Rusavy (Sloboda), hojná na vrchu Čupu u Vsetína (Bubela), kolem Nov. Jičína (Sapetza), u Jindřichova a Hranic (Schlosser).

190. B. pinnatum P. B. (Bromus pinnatus L. M. prapořitá). Stéblo tuhé, jen na kolénkách chlupaté. Hrozen přímý neb trochu nicí, poněkud hustý, klásky delší, 8—24květé, obyčejně dvouřadé. Pluchy podlouhlé, tupounké, v osinu kratší prodloužené. Listy dosti tuhé, namnoze roztroušeně chlupaté, světlozelené. Oddenek plazivý, šupinatý.

V. 0·50—1·00 m. Klásky šedo- neb žlutavozelené, různé velikosti a různého odění, tvar s lysými klásky mnohem řídčejší (B. rupestre R. et Sch.)

♃ Červen, červenec. Suché lesy, výslunné kopce a houštiny. Hojný v teplejších polohách. V celém brněnském kraji porůzný (Makowsky), Adamov, Hády u Obřan, Lažánky, Židlochovice (Oborny)!, Klobouky (Steiger)!, Lomnice (Pluskal), Červený kopec u Brna, Bilovice, Rajhrad, Sýrovice, Slavkov, Vyškov, Kyjov, Nosislav, Hustopeč, Morkůvky, Polavské a Mikulovské kopce. — Kolem Prostějova: na Kosíři, na Kněží hoře u Krumsína, na Boří u Hartmanic (Spitzner), hojna kolem Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Jevišovice, Znojmo, Vranov, Milfroun atd. (Oborny): v okolí Olomouce řídce na úbočích za Slavonínem (Mik), u kláštera Hradiska (Makowsky). Šumberk (Paul). Ve východní Moravě: Javořina (Holuby), Žerotín a j. m. u Strážnice, Knězdub, Velká, Kuželov, Javorník, Chrásť u Uh. Brodu, les Horka u Val. Klobouk. — Rusava (Sloboda), hojný na vrchu Čupu u Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza). Ve Slezsku: Blogotice poblíž Těšína (Kolbenheyer), Kostelec u Krňova.

76. Bromus L. em. Sveřep.

1. Secalini Koch. Čelak. Prodr. Fl. Boh. p. 52. Klásky méně neb více naduřelé, ku konci zúžené. Dolejší pléva 3—5žilná, hořejší vícežilná. Plucha tuhými štětinkami brvitá. Druhy 1- neb 2leté.

a) Plucha krátce dvouklaná, osina rovná právě pod koncem jejím vynikající.

191. B. secalinus L. (S. obilní, stoklasa). Stéblo přímé, tuhé a tvrdé i s pošvami lysé. Lata rozkladitá po odkvětu převislá. Pluchy elliptické nebo podlouhle elliptické, tupé, tuhé, jich postranní kraje obloukovité, z mládí se kryjící, posléz skoro do obla svinuté, drsně tečkované neb chlupaté. Listy roztroušeně chlupaté a jakož i celá rostlina žlutavozelené.

V. 0·50—1·20 m. Klásky světlozelené.

⊙ Červen, červenec. Na rolích a v obilí všude hojný.

a) vulgaris Koch. Klásky menší, užší a kratší, 5—12květé. Pluchy posléz silněji svinuté, pročež krajem se jen dotýkající; osiny obyčejně kratší, někdy skoro žádné (var. submuticus Hagenbach).

Všude dosti hojný. Kolem Vendrína poblíž Těšína nalezl Ascherson řídkou odrůdu s chlupatými dolejšími pošvami a listy.

b) grossus Desf. (spec.) Klásky větší a delší vždy mnoho-, 10- neb 15květé. Pluchy slaběji svinuté, krajem se kryjící; osiny obyčejně delší.

Hojný, avšak ne tou měrou co předešlý.

192. B. racemosus L. (B. arvensis L. *α*) racemosus Nlr. S. hroznatý). Stébla namnoze jednotlivá, tenká. Lata přímá, úzká, jednoduchá, hroznovitá, po odkvětu stažená, poněkud nicí, větviček drsných, krátkých, 1—2klasých, pojediných neb po 2—3, přímých. Klásky vejčitě kopinaté, 5—8květé, jen dvakrát delší než hořejší pléva. Pluchy elliptické, slabožilné, lysé, světlé, zelené, jen nejdoleji trochu krajem vehrnuté, s krajem úzce suchomázdřitým, obloukovitým a osinou stejně dlouhou; plušky od konce ku spodině zúžené. Listy i s pošvami měkce chlupaté.

V. 0·30—0·60 m. Rostlina i klásky světlozelené; klásky zřídka nafialové.

⊙ a ⚇ Květen—červenec. Urodná luka, háje. Pořídku. Dosti hojný na úrodných lukách kolem Jevíčka a Boskovic (Uechtritz), Mlatkov. V Prostějovsku: v lučném údolí mezi Určicemi a Zešovem (Spitzner). Bažantnice u Náměště (Roemer), Chropín a Kroměříž (Schlosser). Javořina (Holuby), Javorník; luka u Moravy poblíž Bzence (Bubela).

193. B. commutatus Schrad. (S. pomíchaný). Lata po odkvětu volná, nicí, větviček drsných, prodloužených, po 2—4, posléz překloněných. Klásek podlouhlý neb podlouhle kopinatý, 6—12květý, vícekrát delší než hořejší pléva. Pluchy podlouhle elliptické, lysé, krajem

posléz do polou a výše vehrnuty a zde tupým úhlem omezeny, úžeji bělomázdřité, lysé, nasivěle neb našedivěle zelené. Plušky jen vespod zúžené. Stébla namnoze v trsu. Dolejší pošvy a listy huňaté, hořejší kratčeji chlupaté, ostatně jak předešlý.

V. 0·30—1·00 m. Klásky šedé neb žlutavozelené, posléz obyčejně načervenalé.

⊙ Květen, červen. Pole, úhory, meze, jeteliště. Porůzný, v jižní a střední části. V brněnském kraji: vinice u Julianova a i jinde porůzný (Makowsky), kolem Komarova (Schlosser), Sokolnice, Mal. Hostihrádky, Sobůlky, Kostelec, Moravany. — Mohelno (Roemer), Polava a Mikulov (Makowsky) Nezřídka v okolí Znojma: jako kolem Milfrounu, Suchohrdlí, Mal. Tasovic a j. (Oborny), pole kolem Bzence (Uechtritz), ojediněle nad Domanínem u Bzence, četněji na silnici ke Kyjovu (Bubela), Javořina (Holuby), Blogotice u Těšína (Engler).

194. B. mollis L. (S. měkký). Lata přímá, směstnaná, později stažená, větve krátké, jemně chlupaté, jednoklasé, delší 2—5klasé. Klásky vejčitě podlouhlé, 6—10květé. Pluchy široce elliptické, krajem posléz do polou a výše vehrnuté a tam tupým úhlem omezeny, smutně zelené, široce bělomázdřité, chlupaté, zřídka lysé, ale drsně tečkované, jich žíly vyniklé. Plušky jen vespod zúžené. Pošvy a listy jemně chlupaté.

V. až 0·60 m. Rostlina šedozelená. Na suchých místech rostlina jen 0·05—0·15 m. v., 1—3klasá, var. nanus Weigel.

⊙ Květen, červen. Luka, trávníky, pustá místa. V celém území obecný

β) leiostachys Tausch. Klásky lysé, ostře tečkované.

S tvarem základním u Žabovřesk u Brna. V starém řečišti Svratky u Brna (Čížek), u Šumberka (Paul).

b) Plucha hlouběji dvouklaná, s cípy zakončitými, osina tudíž dosti hluboko pod koncem pluchy, dosti dlouhá, po odkvětu namnoze zevnitř vyvrácená.

195. B. arvensis L. (S. rolní). Lata veliká, přímá, rozkladitá, obyčejně všestranná, posléz nicí, z větví tenkých a dlouhých, 1- neb 2—6klasých. Klásky čárkovitě kopinaté, 5—10květé. Pluchy podlouhlé, přihrocené, jich kraje nad prostředkem tupoúhlé, značně se kryjící, málo delší než plušky; osina posléz skorem rovná. Prašníky 7—8krát větší na délku než na šířku. Listy huňaté, pošvy jemně chlupaté.

V. 0·25—1·20 m. Rostlina šedozelená. Pluchy zhusta nafialové.

⊙ Červen, červenec. Pole, meze, u cest. Porůzný, někde chybí. Brno-Adamov, Sokolnice (Oborny), Žlutý kopec, Žabovřesky, Židenice, Slavkov, Vyškov, Kobylí, Velk. Pavlovice, Ždánice, Kyjov. — Prostějov (Spitzner), Znojmo, Popice, Kounice, Náměšť, Polava, Mikulov (Oborny), Klobouky (Steiger), Hustopeč, Vistonice, Klentice; kolem Olomouce (Vogl), Šumberk (Paul), zde též f. nutans (Oborny), Bzenec (Uechtritz a Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby)!, Strážnice, Velká, Javorník. — Petříkovice poblíž Nov. Jičína (Sapetza). Ustroň v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Vidnavy.

196. B. patulus M. et Koch. (S. odstálý). Lata přímá, odstálá, po odkvětu stažená, jednostranně nicí, z větví velmi tenkých, prodloužených, obyčejně 1—2klasých. Klásky čárkovitě kopinaté, 6—12květé, něco větší než u předešlého. Pluchy elipticky kopinaté, mnohem delší než plušky, úzce bělomázdřité, nad prostředkem tupoúhlé, méně se kryjící. Osiny silněji kroucené, ven vyvrácené. Délka prašníků 3—4krát větší než šířka. Plod větší, ostatně jak předešlý.

⊙ Červen, červenec. Role, meze, vinice, v jižní a střední části porůzný. Kolem Brna, Sokolnice, Polava, Mikulov a Čejč (Makowsky), Špilberk u Brna (Oborny). Zmole u Židenic, Juliánov, Oujezd, Slavkov, Hustopeč, Sobůlky, Kyjov. — Ve znojemském kraji: Znojmo, Suchohrdlí, Mal. Tasovice, Velk. Mašovice, Milfroun (Oborny), kraje polích na sv. Florianku u Bzence (Uechtritz a Bubela), Strážnice, Velká, Klokočník a j. m. u Javorníka.

197. B. squarrosus L. (S. kostrbatý). Lata chabá, převislá, klásky podlouhle kopinaté, široce bělomázdřité, lysé neb pýřité, 10- až 20květé. Dolejší plévy 3—5-, hořejší 7—11žilné. Pluchy elliptické, 7žilné, hlouběji pod koncem osinaté; osina zdélí pluch, sehnutá a skoro pod úhlem pravým od pluchy odstálá. Pošvy hustě a jemně huňaté.

V. 0·20—0·45 m. Klásky bledozelené.

⊙ Květen, červen. Keřnaté a travnaté stráně. Velmi pořídku, bezpochyby jen nahodile. Posud jen na levém svahu údolí Dyje za plovárnou u Znojma a na Kozí stezce mezi Lukovem a Hardekem 1881 Oborným objevený. Klásky moravské rostliny jsou lysé a veliké. Stébla jednotlivá neb v trsu.

2. Genuini Koch. Klásky ku konci širší, po stranách smáčknuté. Dolejší plévy 1-, hořejší 3žilné. Plušky tuhými štětinkami hřebenitě brvité.

198. B. tectorum L. (S. střešní). Stéblo nejhořeji namnoze pýřité. Lata poněkud hustá, jednostranná, převislá, větví útle pýřitých. Klásky čárkovitě kopinaté, 5—9květé. Plévy se širokým mázdřitým krajem. Pluchy kopinaté, útle pýřité, trochu drsné, s osinou skoro stejně dlouhou; pluška štětinatě brvitá. Listy a pošvy huňatě pýřité.

V. 0·15—0·40 m. Klásky zelenavé, posléz matně červenavé.

⊙ Květen, červen. Suché trávníky, meze, zdi, pustá místa. Obecný v rovině, v horách řídčeji.

199. B. sterilis L. (S. jalový). Stébel obyčejně více, lysých. Lata velmi veliká, volná, všestranná, přímá, posléz nicí, větví dlouhých, srstnatých, 1—2klasých. Klásky veliké, podlouhle klínovité, 7—10květé. Plévy s krajem úzce suchomázdřitým. Pluchy čárkovitě šídlovité, lysé, drsné, s osinou delší.

V. 0·25—1·00 m. Klásky zelené, posléz načervenale fialové.

⊙ Květen, červen. Úhory, cesty, zdi, rumiště. V jižní a střední části obecný, v horách pořídku. Obecný v brněnském (Makowsky), znojemském, uh. hradišťském (Oborny), krumlovském, hustopečském, vyškovském a hodonínském kraji. — Na cestě k Zešovu u Prostějova (Spitzner), Kroměříž (Palla), mezi lnem kolem Jihlavy roztroušený (Pokorny). Poskrovnu kolem Telče. — Olomouc (Vogel), Šumberk (Paul), Něm. Libava. Ve východní Moravě: Javořina (Holuby), Holešov (Sloboda), ojediněle na silnici od Vsetína k Láskám (Bubela), Žilina u Nov. Jičína (Sapetza), Rudno (Reissek). V Těšínsku (Kolbenheyer), ve Vidnavsku.

3. Festucacei. Klásky smáčknuté, ku konci zúžené. Dolejší pléva 1-, hořejší 3žilná. Pluška na okraji krátce a útle pýřitá. Rostliny vytrvalé.

200. B. asper Murr. (S. drsný). Stéblo drsně chlupaté. Lata velmi řídká, jednostranně převislá, větví krátkých sblížených. 1 neb 2 větve kratinké; 1klasé, ostatní 2—5klasé, dolejší větve po 3—5. Pluchy čárkovitě kopinaté, dlouze zakončité, přílehle chlupaté, delší své osiny. Listy čárkovitě kopinaté, plihé, v mládí svinuté, dolejší i s pošvami chlupaté.

V. 0·60—1·20 m. Klásky zelené.

♃ Červen, červenec. Stinné, jmenovitě horní lesy, žleby. Porůzný. V brněnském kraji: Paseky kolem Pernštýna (Frant. hrabě Mittrowsky)!, Písárky u Brna, Adamov!, Babí lom (Čížek), Kralice a Střelice! (Niessl). Údolí Punkvy u Blanska, Sloup, Slavkov, kolem Bučovic. — Hojněji ve znojemském kraji: Bažantnice u Náměště (Roemer), hrad Chrašťan u Bítova, Mlýnský vrch u Čížova, poblíž letohrádku u Liliendorfu, údolí ledové u Vranova, Kozí stézka u Lukova, lesy mezi Hardekem a Devíti mlýny, jako vzácnosť v údolí Dyje u Znojma (Oborny). V jihlavském kraji: Vysoký kámen a Špicberk u Jihlavy (Reichhardt), údolí Dyje pod Star. Hobzím a u Chvalic (Oborny), kolem Telče a Řašné. V severní Moravě: Zámeček u Bludova, lesy kolem Velk. Losína, Teplice (Paul), Sobotín. Ve východní Moravě: lesy Háj a Plechovec u Bzence (Bubela), lesy u Velehradu (Schlögl), Javořina (Holuby)!, Stražnice, Kněždub, Velká, Javorník. — Rusava (Sloboda)!, Morkovice (Jelínek), Nov. Jičín (Sapetza)!.

201. B. ramosus Huds. Fl. angl. (B. serotinus Benek. S. rozvětvený). Lata větší rozkladitá, větví dlouhých, dolejší větve od sebe odstálé, skoro stejně dlouhé, po dvou, každá s 5—9 klásky, tyto větší. Šupinka na spodku nejdolejších větví laty brvitá. Plévy zcela, pluchy jen na hřbetě lysé. Pošvy všecky drsně chlupaté, ostatně jak předešlý.

V. 0·75—1·50. Klásky zelené.

♃ Červenec. Stinné lesy a paseky. Pořídku. Posud jen v Boskovotýnském lese u Jevišovic, s klásky nafialovělými, u Střelic směrem k údolí Obravy poblíž Brna (Niessl) a na Javořině (Holuby).

202. B. erectus Huds. (S. vztýčený). Lata úzká, volná, přímá, stejnoměrně rozložená, dolejší její větévky po 3—6. Klásky kopinaté, 5—7květé. Pluchy dvojnásobné délky jich osin. Listy v mládí řasně složené, nejdolejší úzounké, dlouhobrvé, hořejší širší i s dolejšími pošvami roztroušeně a odstále chlupaté neb přilysé. Rostlina hustě trsnatá.

V. 0·40—0·80 m. Klásky žlutozelené, pluchy namnoze nafialové.

♃ Květen, červen. Luka, návrší, u cest. Porůzný, místy obecný. Obecný kolem Brna (Makowsky), hojný u Blučiny (Niessl), Černovice, Sokolnice, Slavkov, Vyškov, Židlochovice, Nosislav. — V Prostějovsku: u Plumlova (Spitzner), u Bedihoště (Uličný), kolem Kroměříže (Čížek a Palla). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer) Jevišovice (Ritschl), Znojmo, Mal. Tasovice a Hodonice (Oborny). Zámecká zahrada v Hradci u Opavy (L. Reischel).

203. B. inermis Leyss. (S. bezbranný). Lata veliká, přímá, všestranná, dolejších větévek po 3—6. Klásky čárkovitě kopinaté, 5- až 10květé. Pluchy čárkovitě podlouhlé, tupé pod koncem s rezavo-žlutou páskou, krátce 2zubé, s hrotem neb kratinkou osinou. Listy čárkovitě kopinaté, ploché, tuhé i s pošvami lysé, v mládí svinuté. Oddenek dlouhočlenný, šupinatý, plazivý, výběžkatý.

V. 0·30—1·10 m. Klásky jasně zelené. Pluchy na konci nahnědle žluté, častěji nafialové. Prášníky pomerančově žluté.

♃ Červen, červenec. Meze, cesty, náspy, kraje vinic, luka. Na naplaveninách starších i novějších obecný, jinak porůzný neb vůbec žádný. Obecný v kraji brněnském (Makowsky). Obecný ve znojemském a uh. hradištském kraji (Oborny). Hojný až obecný v krumlovském, hustopečském, vyškovském a kyjovském a porůzný v hodonínském kraji. — V Prostějovsku: v křovinách u selouteckého lomu (Spitzner). Kolem Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby). Kolem Olomouce, na cestě do Nebotína (Vogel), Šumberk (Paul). V Těšínsku kolem Těšína a Bělska (Kolbenheyer).

77. Triticum Tourn. Pšenice.

1. Eutriticum Godr. Klásky břichatě naduřelé. Plévy vejčité neb podlouhlé, ostře kýlnaté, se stranami velmi nestejnými. Pluchy na konci ostře kýlnaté. Rostliny jednoleté neb ozimé.

204. T. vulgare Vill. (P. obecná). Stéblo hladké. Klas hustý, 4stranný, se vřetenem tuhým. Klásky ponejvíce 4květé. Plévy vejčité, chruplavkovité, na hřbetě klenuté, z předu uťaté s zoubkovitým hrotem, skoro zdélí pluch. Plod volný. Listy mírně široké, krátkými štětinkami drsné. —

V. 0·60—1·20 m. Klásky bělavé neb žluté.

⊙ a ⊙̈ Červen. Seje se po celém území, kromě hor.

205. T. turgidum L. (P. anglická). Plévy dle celé délky své skoro křídlatě kýlnaté. Pluchy namnoze dlouhoosinaté, 2krát delší než plévy, ostatně jak předešlá.

⊙ Červen. Seje se někdy v okolí Brna (Makowsky).

206. T. polonicum L. (P. polská). Klas volný, nezřetelně 4hranný, trochu smáčknutý. Klásek nejvíce 3květý, z květu jeden neplodný. Plévy papírovité, veliké, mnohožilné, 3zubé, prostřední zub něco větší, dle celé délky své kýlnaté, zdélí osinaté pluchy.

V. 0·60—1·20 m. Klásky lysé, žlutavě bílé.

⊙ Červen. Seje se velmi pořídku v okolí Vyškova a j.

2. Agropyrum P. B. Klásky nenadu řelé. Plévy kopinaté neb čárkovitě podlouhlé, na hřbetě zaokrouhlené. Rostliny mnoholeté.

a) Oddenek plazivý, výběžkatý.

207. T. repens L. (Pýr plazivý). Stéblo i s pošvami lysé. Klas dosti hustý, přímý. Klásky obyčejně 5květé s osou nazpět drsnou. Plévy kopinaté, přihrocené, 5žilné, delší než polovice klásku. Pluchy přihrocené neb tupounké bezosinné neb krátce hrotité (*α.* vulgare Döll.), neb s osinou sotva delší než plucha, též plévy osinaté (*β.* aristatum Döll.)

V. 0·45—1·20. Klásky bledozelené.

♃ Červen—srpen. Suchá místa, ploty, křoviny, cesty, pole, na těchto plevelí nenáviděnou. V rovině i v předhoří obecný.

208. T. intermedium Host. (P. prostřední). Stéblo tuhé, silnější a větší. Klas volný. Klásky oddálené, řídčeji sblížené větší než u předešlé. Plévy a pluchy tupé neb zaokrouhlené, s žilami vyniklými, bezosinné neb překrátce osinaté, pléva kratší neb do polou klásku. Listy široké, ploché, tuhé, na kraji drsné. Dolejší pošvy chlupaté, řídčeji lysé na okraji obyčejně brvité.

V. 0·60—1·20 m. Rostlina světlozelená neb sivá. Klásky bělavé zelené, někdy nafialové.

♃ Červen, červenec. V naplaveninách starších a novějších, v jižní a střední Moravě rozšířena.

α) villosum Hackel. (Agropyrum Savignonii De Not.) Plévy a pluchy drsně srstnaté. Mezi význačným tvarem.

V brněnském kraji: řečiště Svratky u Brna (Čížek), Špilberk, Žlutý kopec, Kartouzy a dále na jih (Oborny), Řečkovice, Obřany, Slatinské skály Líšeň, Červený kopec, Sokolnice, Slavkov, Hustopeč, Kobylí, Velk. Pavlovice, Sobůlky, Kostelec. — Pod Kosířem a v křovinách u selouteckého lomu poblíž Prostějova (Spitzner). V kraji znojemském: Náměšť, Mohelno (Roemer), údolí Dyje od Vranova níže u Hardeku, Nový hrádek, Devět mlýnů, Znojmo, Jevišovice, Hodonice a na j. m. (Oborny), u Čejče (Uechtritz)!, a kopce u Kyjova (Bubela).

β) caesium Presl. Dolejší listy na rubu měkce chlupaté, pošvy huňaté.

Na sv. Florianku u Bzence (Uechtritz a Bubela).

b) subspec. glaucum Desf. (sp.) Stéblo tuhé. Klas volný· Plévy 5—7žilné, velmi tupé neb uťaté, pluchy tupé, bezosinné. Listy úzké, po kraji skorem štětinovitě svinuté, z tuha odstálé; pošvy po kraji skorem vždy brvité, ostatně jak T. intermedium.

V. až 1·20 m. a více. Rostlina sivá, ametystově modře ojíněná.

♃ Červen, červenec. Kraje cest, vinic a návrší. Nikolčice, Čejč, Kobylí; kopce u Kyjova (Bubela). Ve Znojemsku: údolí Dyje u Znojma a dlouhý Šobes u Devíti mlýnů (Oborny), sem bezpochyby patří rostliny Hodonínské, Schlosserem a Reissekem co T. rigidum Schrad. uvedené.

b) Oddenek trsnatý, bez výběžkův.

209. T. caninum Schreb. (Pýr psí). Stéblo poněkud plihé i s pošvami hladké. Klas štíhlý, převislý. Klásky 3—5květé, s osou huňatou. Pluchy kopinaté, zakončité, s osinou delší, hadovitě zprohýbanou. Listy měkké, plihé, po obojí straně drsné, obyčejně pýřité, na líci šedozelené, na rubu tmavozelené.

V. 0·50—1·30 m. Rostlina tmavo- až světlozelená. Klásky světlozelené, někdy nafialové. Fest. silvatica Huds. trochu podobný.

♃ Červen, červenec. Stinné lesy, háje, břehy, žleby, houštiny. Hojný. V brněnském kraji: kolem Adamova a sice na Praobru (Theimer), lesy u Brna (Oborny), lesy u Martinic poblíž Klobouk (Steiger). Bilovice, Babice, Ivančice, Krumlov, Vranovice, Kurdějov, Břeclav. — Ve znojemském kraji: skoro ve všech hájích a houštinách podél Dyje od Vranova až k ústí jejímu (Oborny). Kolem Jihlavy spoře: a to na Josefském vrchu u Čížova (Pokorny). V Prostějovsku: v Háji a v lesích na vysočině drahanské porůzný (Spitzner), Kroměříž (Čížek), kolem Olomouce (Vogl), Rudno (Reissek). Ve východní Moravě: háj u Vilémova dvora poblíž Bzence (Bubela), lesy kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Napajedly (Schlosser), Javořina (Holuby), Strážnice. — Kolem Holešova a Rusavy (Sloboda), Lhotka u Bystřice p. H. V Opavsku (Rohrer a Mayer), a v Sudetách ještě na úpatí Kladského Sněžníka (Uechtritz).

78. Secale L. Žito.

210. S. cereale L. (Ž. obecné, rež.) Stéblo nahoře jemně chlupaté. Klas převislý. Plévy 1žilné, na kýlu draslavé, kratší klásků. Pluchy kopinaté, s osinou prodlouženou, na kýlu s tuhými brvami.

V. 0·50—1·75 m. Klásky šedozelené.

⊙ a ⊙⊙ Květen, červen. Všeobecně bývá seto i zdivočilé. Četně na sečech Baranie asi při 1000 m. (Uechtritz).

79. Lolium L. Jílek.

a) Rostliny hustě trsnaté, mnoholeté, s přezimnými svazečky listův. Pluchy bylinné.

211. L. perenne L. (L. ozimý, anglický). Stéblo silně smáčknuté, lysé. Klásky četné, přímé, 1½ delší než plévy, 3—12květé, uzrálé ne hned rozpadavé. Pluchy tupounké, bezosinné, neb pouze hrotité. Listy úzké, v mládí řasně složené.

V. 0·20—0·75 m. Klásky žlutozelené, někdy v listnaté výrostky přeměněné, v rozličném množství a různé velikosti, též klas buď jednoduchý neb rozvětvený.

♃ Červen—září. Luka, pastviny, trávníky, cesty. Obecný.

212. L. multiflorum Lamk. (L. Boucheanum Kunt. L. vlaský). Stéblo nahoře drsné. Klásky četné, 3—20květé, 2—3krát delší než pléva, dozrálé velmi drobivé. Pléva sotva delší pluchy na konci 2klané a hořejší aspoň v klásku osinaté. Listy v mládí svinuté.

V. 0·45—1·00 m. Klásky bledozelené.

♃ Červen, červenec. Pochází z jihu, seje se někde a pořídku zdivočuje. Luka osetá, jeteliště, u cest. Koliště v Brně (Makowsky), na jednom trávníku u Olešnice (Člupek), Slavkov, Vyškov. V Prostějovsku: na lukách u Držovic, u cest u Krasic (Spitzner). Údolí Dyje u Znojma, kolem Božic a Hrušovan (Oborny), podél Bečvy u Vsetína (Bubela).

b) Rostliny jednoleté bez svazečků listových. Pluchy nejdoleji chruplavičné.

213. L. remotum Schrank. (L. linicolum A. Br., L. arvense Schrad. J. oddálený). Stéblo štíhlé, přímé, jednoduché, lysé i s listy žlutozelené. Klásky malé, posléz široce elliptické se stran smáčknuté, 4—8květé, delší než plévy, dolejší dosti oddálené. Plucha nejčastěji bezosinná, zřídka s osinou tenkou a krátkou. Listy v mládí svinuté.

V. 0·25—0·60 m. Klásky jasně zelené.

⊙ Červen—srpen. Ve lnu, zřídka v obilí. V pahorkatině a předhoří hojný. V severní části kraje brněnského: Maxdorf u Brna (Makowsky), Letovice, Mor. Třebová (Niessl), Lomnice (Pluskal), hojný u Olešnice (Člupek), Olomouc (Vogl), kolem Jihlavy hojný (Pokorny), kolem Star. Hobzí, Bolíkova, Valtinova, Slavonic a j. (Oborny), Telč, Olší, Dobrá voda, Vanov, Strachoňovice, Uhřinov, Vídeň, Dol. Bobrová, Raděnice, Stražkov, Věchnov, Bystřice, Písečný, Lhotka, Rokytná, Studnice, Nov. město, Mělkovice. — Ve znojemském kraji pořídku: Náměšť (Roemer), Liliendorf, Čížov, Bítov (Oborny), Šumberk (Paul), Petrovice, Velk. Losín, Maršíkov, Nov. ves, Pekařov, Pusté Žibřidovice, Rejhartice, Mal. Morava, Stříbrnice, Aloisov. — Ve východní Moravě: ve lnu pod Hájem u Bzence (Bubela), ojediněle, kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby)!, Zděchov, Velk. Karlovice a na j. m. Beskyd hojný. Hojný v horách Jesenických až k pohoří Oderskému zde u Střelné a v Těšínsku (Kolbenheyer), Moravka, Jablunkov.

β) aristatum Döll. Pluchy osinaté.

Pořídku. Cizkrajov u Slavonic a kolem Střelné u Libavy (Oborny), Světlá, Pivonice, Nov. město.

γ) complanatum Schrad. (spec.). Klásky 7—9květé, odstále osinaté neb bezosinné.

Až dosud v území nenalezena.

214. L. temulentum L. (Mýlek, matonoha, opilec). Stéblo tuhé, přímé, jednoduché neb na dolejšku rozvětvené i jako listy často šedozelené. Klásky podlouhlé neb elliptické, 2—8květé, zdélí plév neb kratší. Plucha s dlouhou osinou. Listy v mládí svinuté.

V. 0·45—0·90 m. Klásky bledozelené neb nasivělé. Plod dle domnění mámivý a jedovatý.

⊙ Červen, červenec. V obilí, jmenovitě v ovse a žitě. Obecný.

β) leptochaeton A. Braun (L. speciosum Stev.). Osiny slabé, zprohýbané, kratší než pluchy, někdy v osten proměněné neb skoro žádné.

Pořídku. Kolem Jihlavy (Pokorny), na úpatí Javořiny (Holuby), dle Schlossera též kolem Mikulova

80. Elymus L. Ječmenka.

215. E. europaeus L. (J. evropská). Stéblo na kolénku drsně srstnaté. Klas přímý, dosti nahloučený. Klásky bledé, drsné, namnoze 1květé, se zákrskem druhého květu. Plévy čárkovitě šidlovité, lysé, osinaté. Pluchy lysé, 2—3krát kratší než jich osina. Listy široké, ploché, dosti měkké, roztroušeně chlupaté. Dolejší pošvy listové srstnaté, hořejší drsné. Oddenek bez výběžkův.

V. 0·60—1·20 m. Klásky zelené.

♃ Červen—srpen. Stinné horní lesy, žleby, paseky. Porůzná.

V brněnském kraji: Adamov (Theimer)!, kolem Lomnice (Pluskal). Doubravník, Nedvědice, spoře na zříceninách hradu Pisolce u Bystřice p. P. — Vysoký kámen u Jihlavy (Pokorny), lesy kolem Jevišovic, v lesích mezi Vranovem a Hardekem (Oborny). V Beskydách: v lesích kolem Rusavy dosti hojný (Sloboda)!, Křížový u Vsetína (Bubela)!, Lopeník (Holuby), Javořina, Javorníky poblíž Halenkova. — Vysoký les u Nov. Jičína a Pečavská gora u Star. Jičína (Sapetza). V Jeseníku dosti hojný: na cestě k myslivně u Teplice, Vlčí jáma a na cestě k Mravenčímu vrchu a sice poblíž boudy hlínové u Wiesenberku (Oborny), Winkelsdorf a Vidlice (Bachmann); údolí horní Tisé. — Urlich u Malé Moravy (Spatzier). Reivíz a Jelení luka u Waldenburku (Grabowski).

81. Hordeum L. Ječmen.

a) Květy všecky obojaké a osinaté neb poboční prášné a bezosinné. Osa klásku se nerozpadává. Listy lysé.

216. H. vulgare L. (J. obecný). Květy všecky přísedlé, obojaké, osinaté, v klase 4—6řadém, nicím. Klásky jednokvěté. Plévy čárkovitě šidlovité i s osinou zdélí pluch 5žilných, bez jich osiny. Listy drsné a jako pošvy lysé.

V. 0·50—0·80 m. Klásky obyčejně žlutozelené.

⊙ a ⊙⊙ Červen, červenec. a) zhusta, b) spořeji setý.

a) tetrastichon. Klas hustější, 4řadý.

b) hexastichon L. (sp.). Klas volnější. 6řadý.

b) Kolem Brna (Makowsky), Krumlova, Vyškova; kolem Znojma (Oborny), Jihlavy (Pokorný), Příbora (Čížek).

217. H. distichon L. (J. dvouřadý). Klas prodloužený, 2řadý. Květy prostřední obojaké, osinaté, přísedlé, postranní čárkovité, prašné bezosinné, přitiskle stopkaté; obojaké květy oddálenější, s osinami ku předu naměřenými.

V. 0·45—0·90 m. Klásky obyčejně žlutozelené.

⊙ Červen, červenec. Všeobecně bývá set.

218. H. zeocrithon L. (J. smeták). Klas krátký. Květy prostřední obojaké, sblížené, za plodu odstálé s osinami vějířovitě rozpraženými, postranní květy prašné, bezosinné.

V. 0·45—0·60 m. Klásky žlutozelené.

⊙ Červen, červenec. Řídčeji bývá set. Kolem Brna!, Nenovic a Příbora (Čížek), kolem Slavkova a j.

b) Všecky květy osinaté, prostřední obojaké, postranní prašné neb nijaké, stopkaté. Osa celého klásku dozrálého v články se rozpadává. Listy dolejší pýřité.

219. H. murinum L. (J. myší). Stébla vystoupavá; často četná i s pošvami hladká a lysá. Plévy prostředních klásků čárkovitě kopinaté, brvité, plévy prašných květů nestejné, vnitřní úzce čárkovité, krátce štětinovitě brvité, vnější čárkovitě štětinovité, lysé. Pluchy s dlouhou osinou. Listy chlupaté, nejhořejší pošva poněkud naduřelá.

V. 0·20—0·40. Rostlina světlozelená. Klásky zelené.

⊙ Červen—září. Pustá místa, rumiště, zdi, cesty, ve vesnicích a městech teplejších poloh. Obecný v brněnském (Makowsky)!, jižním znojemském (Oborny), krumlovském, vyškovském, kyjovském, roztroušený v hustopečském a hodonínském kraji. — Kolem Prostějova (Spitzner), řídčeji u Klobouk, zde u hospody Martinické (Steiger)! Pořídku u Jihlavy, zde na stezce rostlinné (Pokorný). Hojný kolem Kroměříže (Palla), kolem Olomouce (Vogl)!. Ve východní Moravě: Javořina (Holuby)!, kolem Bzence (Bubela) až po Strážnici, Javořinu a Uh. Brod, odtud řídčeji a též scházející. Kolem Holešova a Bystřice (Sloboda)!, schází u Vsetína, roste však u Val. Meziříčí (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza)!. V Těšínsku (Kolbenheyer)!. kolem Opavy (Oborny)! a Vidnavy.

82. Nardus L. Smilka.

220. N. stricta L. (S. tuhá). Stébla tenká, hladká, jen na dolejšku listnatá, v hustém trsu. Klasy volné, tenké, vláskovité, jednostranné. Klásky malé, čárkovitě šidlovité, 1květé, bez plév. Listy přímé, tuhé, štětinkovitě svinuté, přímé, vnější odstálé.

V. 0·10—0·40 m. Klásky matně fialové.

♃ Květen—červenec. Suché vřesovinné lesy, hole, pahorky, rašeliny. V pahorkatině a na horách až na nejvyšší vrcholy obecný. V brněnském kraji: Soběšický les u Brna, pořídku (Tkaný), obecný kolem Zastávky u Rosic (Makowsky)!, Svitava a Lomnice (Pluskal), Vochos u Lomnice (Oborny), Olešnice (Člupek) u Čejče (Wiesner). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Budkov, Jemnice, Jackov u Mor. Budějovic, ojediněle u Vranova, Čížova, Liliendorf, Břečkov, Mramotice, v Sedlešovickém lesíku, a na Kraví hoře u Znojma (Oborny). Obecná kolem Jihlavy (Pokorny) a hojná v českomoravském pohoří: Javořice, Světlá, les na nivách u Vosové, Zvole, Nové město, Tři studně, Bratraňovská u Lhoty, Jiříkovice, Rokytná, Pohledec, Kaiserštýn, Žákova hora, Šlakhamry, Jimramov. — Kolem Olomouce: mezi Hajčínským mlýnem a Chomoutovským lesem a u Marientálu (Vogl a Mik). Ve východní Moravě: les Bzínek u Bzence (Bubela), roztroušena na lukách u Kunovic a Mikovic

(Schlögl), hřebenem Javořiny a Lopeníka (Holuby)!, Střelná u Libavy a Rusava (Sloboda), Jasenické horní lesy a hora Čup u Vsetína (Bubela). Val. Klobouky, Poteš, Příkaz, Hradišov, Zděchov, Javorníky, Velké Karlovice, Frojačka, Ostravice, Fridland, hřebenem Černé hory, Radhoště, Javorníka a Smrku. — Obecný v celém pohoří Kladského Sněžníka až ke Krumperku a Koldštýnu, obecný v Jeseníku (Praděd, Červený Vrch, Fuhrmannštýn, Petrštýn) až k Rymařovu a Něm. Libavě; i v jeho hlubších údolích: Šumberk (Paul), Bradla u Něm. Libavy, Budišov. — Ve Slezsku: Karlovská studénka (Niessl), Frývaldov, Urbanův les a j. m. u Vrbna, Dubová hora u Kostelce, Vítkov, Odry, Jablunkov, Úpas u Lomné, Moravka, Lysá hora, Malenovice, Bělsko.

12. Řád. Cyperaceae Juss. Šáchorovité

Lodyha namnoze trojhranná s velmi prodlouženým nejhořejším článkem, pročež v části nadzemní nečlánkovaná, toliko na dolejšku a zas někdy pod květenstvím listnatá. Květy obojaké neb jedno-, zřídka dvojdomé, tvoří pluchou podepřené klásky v hroznovité neb vrcholíkovité květenství seřaděné. Květ za pluchou, ale vždy bez plušky vnitřní. Plévy pod kláskem žádné neb v neurčitém počtu. Okvětí buď schází neb v podobě štětin. Tyčinky 3. Semenník 2—3plochý, jednovaječný; čnělka jedna s 2—3 bliznami. Semeno s oplodím nažky nesrostlé. Listy 3řadé, bez jazýčku, pošev zavřených. Rostliny vytrvalé, zřídka jednoleté, často s plazivými, šupinami pokrytými oddenky.

Rody:

1. Květy dvojaké, jedno-, zřídka dvojdomé, ve společných neb různých klasech. Květy prašné nahé za pluchami bez plušky. Květy pestíkové za pluchou, uzavřené ve vaku neb měchýřku, jehož hořejším ústím vycházejí 2—3 čnělky. Semenník 3hranný neb čočkovitě 2boký. Semeno v oplodí volné. *83. Carex.*

2. Květy obojaké v klasech střechovitých. Měchýřky štětinkami obklíčené neb nahé.

a) Klásek chudokvětý, ze 2—3 pluch květonosných a doleji ze 3—4 menších neplodných plév. Okvětní štětinky krátké, z klásku nikdy nečnějící. Nažka smáčknutým, stvrdlým spodkem čnělky zobanitá. Blizny 2. *84. Rhynchospora.*

b) Klásek ze 3 neb mnohých pluch květných, plévy buď žádné neb 1—2 pod kláskem mnohokvětým. Štětinky okvětní krátké neb žádné. Nažka zbytkem čnělky špičkovitým neb naduřelým a článkovitě odděleným zakončena. *85. Scirpus.*

c) Květy v konečných klasech. Nažka článkovitě odděleným, hlízovitě naduřelým zbytkem čnělky zakončena, ostatně jako předešlá. *86. Heleocharis.*

d) Klásky mnohokvěté, víceřadé, stětinek okvětních 6 neb mnoho, po odkvětu se prodlužujících, z klásku jako vlna vyčnívajících. Prašníky 3, blizna nitkovitá.
87. *Eriophorum.*

3. Květy obojaké v klásku 2řadém. Nažky obklíčeny stětinkami a nebo bez nich.

a) Klásky chudokvěté do strboulku nahloučené, nezřetelně 2řadé. Pluchy květonosné 1—3, větší dolejších 4—6 prázdných plév.
88. *Schoenus.*

b) Klásky mnohokvěté v latnatém kruželi, zřetelně 2řadé. Plévy prázdné žádné neb toliko 2—3. Stětinky okvětní žádné.
89. *Cyperus.*

83. Carex L. Ostřice.

1. Psyllophorae Loisl. Klásek jediný, konečný.

a) Rostliny jednodomé, na dólejšku s květy pestíkovými, nahoře s prašnými.

α) Nažka smáčknutě 2boká. Blizny 2.

221. C. pulicaris L. (O. blešní). Stébla příoblá, hladká. Pluchy za plodu opadalé. Měchýřky podlouhlé k oběma koncům zúžené, posléz sehnuté oddálené, bez žeber, s uťatým, hladkým zobánkem. Listy hladké, štětinkovité. Oddenek trsnatý.

V. 0·06—0·20 m. Měchýřek posléz tmavohnědý, pluchy červenohnědé.

♃ Květen, červen. Luka rašelinná, bařiny. Pořídku. Na lukách u Mikovic poblíž Uh. Hradiště dosti hojná (Schlögl), sedla na Hockšaru a Pradědu (Grabowski).

β) Nažka 3boká, blizny 3.

222. C. pauciflora Lightf. (C. leucoglochin L. fil. O. chudokvětá). Stéblo slabě hranaté. Klásek obyčejně 4květý s jedním květem prašným. Pluchy před plodem opadalé. Měchýřek čárkovitě kopinatý, posléz zcela sehnutý; zbytek čnělky dlouhý z měchýřku čnějící. Listy úzce kopinaté, ploché, na okraji drsné. Oddenek tenký, plazivý, výběžkatý.

V. 0·08—020 m. Měchýřek i pluchy slamožluté.

♃ Květen, červen. Bahnitá luka a rašeliny horské. Lobník v severní Moravě (Uechtritz sen. 1819), rašeliniště Huti u Star. Hamrů (Sapetza a Schur)!, Kladský Sněžník (Knaf)!, Reivíz, Koperník, Červený vrch, Praděd (Grabowski)!, Hladová stráň, Janovická hole! (Uechtritz), jezerní pole u Fuhrmannštýnu!, Studénková hole!, Kotlina!, velké a malé jezero u Frant. myslivny, Mravenčí vrch (Oborny), Janova bouda, Drehberk, jezera po Keiligem, Velký a Malý Jezerník, Leiterberk, Děd, jezerní pole mezi Pradědem a Petrštýnem, na cestě od Ovčírny k Divokým kamenům, úbočí Vysoké hole.

223. C. rupestris All. Stéblo 3hranné, na hoře drsné. Klásky čárkovité, mnohokvěté. Pluchy tupé, plod zastírající. Měchýřek opak-

vejčitý, 3boký, vždy přímý, kratince zobanitý, slabě žilnatý. Listy čárkovité, ploché, na okraji drsné. Oddenek plazivý výběžkatý.

V. 0·06—0·10 m. Měchýřky kožovitě žluté, pluchy kaštanověhnědé.

♃ Červen, červenec. Stěrbiny skalní. Velmi pořídku. Ná skalách nad kostelíčkem na Studénkové holi 1829 Grabowským objevena.

b) Rostliny dvojdomé.

224. C. Davalliana Smith. (O. Davallova). Stéblo 3hranné, nahoře více, méně drsné. Prašné květy v čárkovitých, pestíkové v čárkovitě podlouhlých klasech. Pluchy na plodu stálé. Měchýřek podlouhle kopinatý, žebernatý, se zobánkem prodlouženým, krátce 2zubým, posléz dolů obráceným. Listy úzké, skorem štětinovité, nahoře drsné. Oddenek hustě trsnatý bez výběžkův.

V. 0·10—0·30 m. Měchýřky a pluchy rezavěhnědé.

♃ Duben, květen. Bahnitá a rašelinná luka. Porůzná. V brněnském kraji: Křtiny a Blansko (Haslinger), Olešnice a Kunštát! (Člupek), Svitava (Niessl), u Čejče (Kržisch). V Prostějovsku: na lukách mezi Ohrozími a Vícovem dosti hojně (Spitzner). Ve znojemském kraji: návrší mezi Podmolím a Lukovem u Veskova, Šemberův rybník u Šumvaldu, luka u Vračovic, kolem Mikulova a Lednice (Oborny), kolem Břeclavi. U Napajedel a Kroměříže (Schlosser). V olomouckém kraji: hojná u Husovic a skorem na všech lukách rašelinných (Makowsky), v Hradištském lese (Mik.), mezi Lobníkem a Šternberkem (Uechtritz), Šumberk (Paul), kolem Uh. Hradiště obecná (Schlögl), Říčky u Lhotky poblíž Bystřice p. H. a dle udání na louce u Zambošky u Vsetína, čehož novější pozorování neztvrzuje, neb Bubela ji zde marně hledal. — Svinec u Nov. Jičína (Sapetza)!, Jindřichov (Schlosser). Ve Slezsku: rašeliniště Golich u Bronova poblíž Rudzic v Těšínsku (Reichardt) Reivíz (Gr. Fl).

225. C. dioica L. (O. dvoudomá). Stéblo příoblé i s listy hladké. Klásky prašné čárkovité, pestíkové, čárkovitě podlouhlé. Měchýřek dosti přímý, vejčitý, žebernatý, s krátkým zobánkem posléz odstálým neb skoro přímým. Oddenek tenký, plazivý, výběžkatý.

V. 0·06—0·25 m. Měchýřky a pluchy rezavěhnědé.

♃ Duben, květen. Luka rašelinná, bahna. Velmi pořídku. Dle Hochstettera u Kunštátu; Člupek jí zde marně hledal. Na veliké louce nad Jindřichovem u Postátu a na rašelinné louce Lindavské (Schlosser). Ve Slezsku: u Reivízu (Gr. Fl.)

2. Vigneae Koch. Klásky četné, dvoupohlavné, zřídka některé jednopohlavné, sestavené v složitý klas, latu neb strboulek. Blizny dvě.

a) Oddenek trsnatý, krátké, přímé výhonky ženoucí bez výběžkův. Klásek nahoře prašný, dole pestíkový.

α) Pluchy rezavohnědé neb rezavožluté s nervem nezeleným.

226. C. teretiuscula Good. (O. příoblá). Stéblo dole příoblé, nahoře tupě 3hranné málo draslavé, strany dosti vypouklé. Klas skoro jednoduchý neb dole složeně nahloučený. Měchýřky přímé, skoro kulatě vejčité, obak vypouklé, lesklé, bezžebré neb vně slabě žebernaté, v zo-

bánek 2zubý, na kraji drsný, prodloužené. Listy úzce čárkovité; pošvy nelesklé, přízemní zvětralé, málo roztřepené. Oddenek volně trsnatý.

V. 0·25—0·50 m. Měchýřky kaštanověhnědé, menší než u následujících. Pluchy světlohnědé.

♃ Květen, červen. Bahnitá a rašelinná luka. Pořídku. Lískovec poblíž Brna. — Náměšť (Roemer), Hosov u Jihlavy (Pokorný). Kolem Prostějova: nad Braniskem u Plumlova, na lukách před Vícovem (Spitzner), nezřídka na rašelinných lukách u Olomouce, hojná kolem Hlusovic (Makowsky), Kroměříž a Velké Heraltice (Schlosser), Hustěnovice u Uh. Hradiště (Schlögl).

227. C. paradoxa Willd. (O. odchylná). Stéblo tříhranné, draslavé. Klásky v husté, podlouhlé latě. Měchýřky skoro kulatě vejčité, obak vypouklé, nelesklé, zřetelně žebernaté, s užšími často bělokrajnými pluchami. Listy úzce čárkovité, na okraji drsné; pošvy nelesklé, nejdolejší černohnědé, ve vlákna roztřepené. Oddenek hustě trsnatý.

V. 0·35—0·60 m. Měchýřky světlohnědé, pluchy rezavohnědé.

♃ Květen, červen. Bahnitá a rašelinná luka, v rovině a horách až ke 700 m. Pořídku: Olešnice (Člupek), Velké Heraltice a na Grundvízu u Zotického dvora poblíž Opavy (Rohrer a Meyer).

228. C. paniculata L. (O. latnatá). Stéblo tříhranné, ostře draslavé. Klásky v latě. Pluchy se širokým blánitým krajem, zdélí měchýřku široce vejčitého, skorem přímého, slabě lesklého, vnitř plochého, vně žebernatého neb skoro bezžebrého. Listy šíře čárkovité, sivé. Pošvy oddenku veliké, hnědé, lesklé, neroztřepené. Oddenek hustě trsnatý.

V. 0·45—1·00 m. Měchýřky i pluchy světlohnědé.

♃ Květen, červen. Příkopy, břehy, bahnitá luka. Pořídku. Kunštát a Olešnice (Člupek), rašeliniště u Svitavy (Niessl); Náměšť (Roemer). Dle Schlossera též u Kroměříže a Kojetína. Pavov poblíž Jihlavy (Reichardt); toto místo již však v Čechách. — Luka podél Moravy u Bzence (Bubela), u Uh. Hradiště (Schlögl), Lopeník (Holuby), Javořina, Strážnice. — Les Osyčná u Příbora (Čížek), Koňska v Těšínsku (Kolbenheyer).

β) Pluchy zelené neb jen částečně nahnědlé aspoň se zeleným nervem.

229. C. muricata L. (O. měkkoostenná). Stéblo tříhranné s boky plochými, nahoře drsné. Klásky v méně neb více přetrhovaném klasu. Měchýřky vejčitě kopinaté, vnitř ploché, vně vypouklé, bezžebré, dosti dlouze zobanité, posléz rovnovážně odstálé, jich stěny na dolejšku houbovitě ztloustlé. Plod zřetelně stopkatý. Listy úzce čárkovité, jich pošvy blánitým, velmi tenkým, snadno se roztřepujícím dílem svého ústí, v jazýčkovitý přívěsek, přes spodinu listu vynikající, prodloužené, dolejší pošvy světlohnědé, čuprynatě roztřepené. Oddenek skrácený.

V. 0·30—0·50 m. Měchýřky zelené, posléz nahnědlé; pluchy světlohnědé.

♃ Květen červen. Křoviny, světlé lesy, luka. Hojná až obecná. Obecná v brněnském (Makowsky)!, znojemském (Oborny), hustopečském, krumlovském, vyškovském a kyjovském, roztroušená v hodonínském kraji. Kolem Prostějova: u Bousína, Hradiska, na Žlechově a na Kosíři (Spitzner). Řídce kolem Jihlavy, jako u plovárny (Reichardt), Nová Říše, Telč, Hradisko, Velké Meziříčí, Balín, Bystřice, Zubštýn, Nové město. les u křivého Javoru a Kozlovka u Fryšavy. Žďár, Šlakhamry, Mělkovice. — Hojná kolem Kroměříže (Palla). Kolem Olomouce (Vogl), v Chomoutovském lese, u Slavonína a na j. m. obecná, Šumberk (Paul); Něm. Líbava, Budišov. — Ve východní Moravě: Bzenec (Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), Strážnice, Velká, Uh. Brod, Ordějov, Val. Klobouky, Rusava (Sloboda)!, Vsetín (Bubela)!, Příbor (Čížek), Nov. Jičín (Sapetza)!, Fridland a na j. m. Beskyd obecná. Hojný ve Slezsku, obecná v Těšínsku, Opavsku, u Krňova, Vítkova, Oder a ve Vidnavsku.

β) nemorosa Lumnitzer (spec.) Klasy silněji prodloužené a přetrhované, pluchy bledé. Měchýřky zelené.

Řídčeji. Brno (Makowsky), Bilovice, Adamov, Blansko, Slavkov, Vyškov. — Zámecká zahrada u Klobouk (Steiger), Náměšť (Roemer), Znojmo, Lukov, Jevišovice, Vranov (Oborny), mezi Příborem a Dreigiblem, dle Sapetzy.

230. C. virens Lamk. (C. divulsa Good.? O. zelená). Klas přetrhovaný, dolejší klásky často dosti vzdálené od hořejších a obyčejně stopkaté. Měchýřky vejčité, dosti krátce zobanité, posléz přímo odstálé i dole útloblanné, nikoliv houbovitě ztlustlé. plod skoro přísedlý. Jazýček na kraji ztlustlý, na straně čepele nízký, na přední straně pošvu nepřesahující, ostatně jak předešlá.

V. 0·50 - 1·00 m. Pluchy světlorezavé na kýlu zelené. Rostlina silnější než předešlá.

♃ Květen, červen. Keřnatá návrší, horní lesy, skály. Pořídku: Polavské (Uechtritz) a Mikulovské kopce. — Les Ochúzky u Klobouk (Steiger), Karlovská studénka (Uechtritz).

β) Pairaei F. Schultz (spec.) Stéblo obyčejně nižší, tuhé, tupě tříhranné, dole hladké. Měchýřky široce vejčité, krátce zobanité, kostrbatě odstálé. Listy užší čárkovité, jazýček krátký.

Pořídku. Posud bezpochyby přehlednuta. Hády u Obřan, Bilovice, Býčí skála u Adamova.

231. C. vulpina L. (O. liščí). Stéblo křídlatě tříhranné, na křídlech velmi draslavé, s boky vydutými. Klásků mnohokvětých, rezavohnědých 5—8, obyčejně v jednoduchém, hustém klasu. — Měchýřky podlouhle vejčité, vně podél žebernaté. Listy široce čárkovité.

V. 0·45—1·00 m. Rostlina světlozelená. Pluchy nahnědlé s kýlem zeleným. Měchýřky zelené, posléz hnědé.

♃ Květen, červen. Příkopy, močály, břehy. Obecná až do 400 m. a ještě ve Velké kotlině (Grabowski)!.

β) nemorosa Rebentisch (spec.) Klas dole častěji přetrhovaný, podpírající listen obyčejně klas přesahující, nejdolejší. často až ke špici zelený; listeny světleji hnědé. Měchýřky i posléz zelenavé neb aspoň bledší, větší a kostrbatěji odstálé.

V bažinách a vlhkých křovinách. Řídčeji. Hojná v brněnském kraji (Makowsky) Vyškov, Břeclav, Rohatec, Strážnice, Uher. Brod atd. — Kolem Znojma, Vranova, Náměště, Hardeku a j. (Oborny).

b) Klásek dole prašný, nahoře pestíkový. Listeny klásků šupinkovité neb jen nejdolejší se štětinkovitým hrůtkem.

232. C. leporina L. (O. zaječí). Stéblo tupohranné, jen nahoře něco draslavé, delší než listy. Klásků obyčejně 6 sblížených, vejčitých, v podlouhlém klasu. Pluchy tříhranné, zdélí měchýřku. Měchýřky vejčité, přímé, se širokou křídlovitou obrubou, v dosti dlouhý, dvouzubý zobánek zúžené. Listy tuhé na okraji draslavé.

V. 0·15—0·30 m. Stébla i listy šedozelené. Pluchy světlohnědé s kýlem zeleným; měchýřky světlejší.

♃ Květen, červen. Mokrá luka, lesy, bažiny. Od roviny až k temenům nejvyšších hor obecná. V českomoravském pohoří na temenech: Javořice, Hradiska, Kaiserštýnu a Žákovy hory. V Beskydách: Lopeník, Javořina, Lysá hora (Holuby), Javorník (Sapetza), hřebenem Javorníků u Halenkova, Vysoká, Trojačka, Smrk. V Sudetách: na hřebenech Kladského Sněžníka (Fiek) a Praděda (Grabowski), Koperník, Leiterberk, Karlovská studénka (Niessl), Černý vrch, Neuhausberk, Medvědí hřeben, Děd, od temena Červeného vrchu až k Švýcarně a odtud přes Petrštýn až k Berggeistu, Velká kotlina, u Frant. myslivny atd.

β) argyroglochin Hornem. (spec.) Listy dosti plihé. Klásky obyčejně něco oddálené, pluchy zelenavé neb žlutavobílé.

V stinných lesích. Pořídku. Náměšť (Roemer), Telč, Nov. město. — Javořina, Lopeník, (Holuby)!, Koňská u Těšína (Fiek)!.

233. C. canescens L. (O. šedivá). Stéblo nahoře ostře tříhranné, drsné i s listy šedozelené. Klásky vejčitě podlouhlé 4—7, dolejší oddálené, v klasu přetrhovaném. Pluchy vejčité, hrotnaté, bílé, blánité, málo kratší plodu. Měchýřky vejčité, přímé, obak jemně pruhované, s krátkým, nezřetelně vykrojeným, vně žlábkovitým zobánkem.

V. 0·20—0·50 m. Měchýřky žlutavozelené.

♃ Květen, červen. Bažiny lesní a luční, rašeliny, pramenitá místa. Porůzná, v horách hojná. Od Brna až k Lednici (Makowsky). V Prostějovsku: na lukách u Plumlova, u Hartmanic (Spitzner). Ve znojemském kraji poskrovnu. Náměšť (Roemer), bažiny na dolní Dyji (Makowsky), luka u rybníků Ptačovských (Zavřel). Obecná u Jihlavy (Pokorny), Slavonice, Růžená, Valtinov (Oborny) příkopy dráhy kolem Holice a Olomouce (Makowsky), kolem Šumberka (Paul). Mezi Bzencem a Pískem (Bubela). Kolem Uh. Hradiště (Schlögl.), rašeliniště Huti v údolí Ostravice u Fridlandu (Sapetza), Lysá hora (Oborny). V Sudetách: Kladský Sněžník (Čelakovský)!, Fuhrmannštýn!, Glaserberk, Praděd!, jezerní pole na svahu Mravenčího vrchu, Velk. kotlina! (Oborny), Hynčinské rašeliniště pod Černým vrchem, Černý vrch, Neuhausberk, u Císařské boudy, Koperník, Hockšár, Keilig, Leiterberk, Česnekový příkop, Děd, jezerní pole mezi Petrštýnem a Pradědem, u Ovčírny.

234. C. elongata L. (O. prodloužená). Stéblo nahoře ostře tříhranné, drsné, štíhlé, skoro zdélí listův. Klásků podlouhle válcovitých 6—12, dolejší něco oddálené, hořejší sblížené. Pluchy tupé, kratší než plod. Měchýřky kopinaté, smáčknuté, odstálé, posléz skoro dvouřadé,

v kuželovitý zobánek zúžené. Listy plihé, jasně zelené. Oddenek hustě trsnatý.

V. 0·40—0·60 m. Pluchy nahnědlé, zeleně kýlnaté, měchýřky nahnědle zelené.

♃ Květen, červen. Příkopy, bažiny, luka. Velmi porůzný. V okolí brněnském: Kartouzy (Oborny). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), bahna lesní u letohrádku na Mlýnském vrchu u Liliendorfu (Oborny), u Kláštera Hradiska u Olomouce (Mik), mezi Grygovem a Husovicemi (Makowsky), mezi Litovlí a Klužínkem. — Šumberk (Paul), u Velk. Losína (Schur), luka u bzeneckého nádraží (Bubela), na lukách u Rybářské ulice poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), luka bařinná u Strážnice. — U Fridlandu (Schur).

235. C. echinata Murr. (C. stellulata Good. O. ježatá). Stéblo tupě tříhranné, hladké, nejhořeji na hranách drsné. Klásky obyčejně 4, skoro kulovaté, dosti sblížené. Měchýřky vejčité, slabě vypouklé, jemně pruhované, kostrbatě odstálé, v dlouhý, drsný, 2zubý zobánek zúžené, delší než pluchy vejčité.

V. 0·10—0·40 m. Rostlina šedozelená. Pluchy nahnědlé, s kýlem zeleným a okrajem bílým, blánitým. Měchýřky zelené.

♃ Květen, červen. Bažiny lesní a luční, místa pramenitá. Hojná. V brněnském kraji: Lomnice, údolí Svitavy nad Brnem, Brno (Makowsky). Osyky poblíž Tišnova (Pluskal), na sečech pod boudou mezi Soběšicemi a Bilovicemi, Sloup, Jedovnice, Tišnov, Doubravník, Nedvědice, Boskovice. Ve znojemském kraji porůzný: u Náměště (Roemer), Znojmo, Milfroun, Popice, (Oborny). Obecná kolem Jihlavy a odtud až k Slavonicům (Oborny), Olší, Javořice, bařiny u rybníka Velk. Pařezitého poblíž Řasné, Strachoňovice, Balín, Bystřice, Vitochov, Zvole, Kaiserštýn, Žďár, Beberek, Šlakhamry. — Kolem Olomouce (Vogl), Černovír u Olomouce a v Grygovském lese (Mik), Něm. Libava, Velk. Losín, Bukovice, Nov. ves, Něm. Bohdíkov, Pust. Žibřidovice, Ludvíkov, Štolnhava, Raškov, Počátky u Křivé vody, Mal. Morava, Krondörfl, Klepačov, Rymařov. Ve východní Moravě: u Kunovic (Schlögl), Strážnice, Nov. Lhota, Příkaz. — Poschlá! a vrch Čup u Vsetína (Bubela), Věřovice a Frenštát! (Sapetza), Fridland (Schur)!, úbočí Vysoké, Trojačky, luka u Salajky, Star. Hamry. V Jeseníku: Leiterberk, Velk. kotlina (Paul), stráň Černého příkopu, Červený vrch, Keilig, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník, Medvědí hřeben, Česnekový příkop, Praděd, Opava pod Ovčírnou, Petrštýn a na j. m. obecná. Ve Slezsku: Karlovská studénka (Niessl)!, Malenovice, Krásná, Moravka, Slaviče, Jablunkov, Těšín, Vítkov, Odry. — Annaberk (Oborny), Vidnava, Horní Heřmanice, [Loučkov].

c) Nejdolejší 2—4 listeny klásků listovité, stéblo daleko přesahující.

236. C. remota L. (O. oddálená). Stéblo útlé, štíhlé, převislé. Klásků 6—10, vejčitých neb vejčitě podlouhlých, dolejší velmi oddálené. Pluchy vejčité, bělavě blánité, kratší než plody. Měchýřky vejčité neb vejčitě podlouhlé, skoro přisedlé, žebernaté, vně vypouklé, ve dvouzubý zobánek zúžené. Oddenek hustě trsnatý.

V. 0·25—0·60 m. Pluchy bělavé, zeleně kýlnaté. Měchýřky zelenavé.

♃ Květen, červen. Bažiny a potůčky lesní. V rovině a předhoří až skoro do 850 m. roztroušena. V brněnském kraji: kolem Adamova, v údolí

Svitavy od Svitavy níže směrem k Brnu (Makovsky), kolem Veveří (Niessl), u Soběšic a Vranova (Oborny), Klobouky (Steiger), Rajský lesík u Černovic, Vysoká louka u Nenovic, Bilovice, Josefské údolí, Křtiny, Velká a Malá Bukovina, Břeclav, Star. Břeclav. — U Protivanova (Spitzner). Ve znojemském kraji kolem Náměště (Roemer). Žleby v údolí Dyje od Bítova až ke Znojmu, Lukov, Bratrovský les u Vranova,potok Hojka u Podmolí poblíž Znojma (Oborny). Kolem Prostějova: na lukách pod Chlumem a na Zlechově (Spitzner). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy (Pokorny), Stalkov. Růžená, Slavonice (Oborny), kolem Třebíče a v lesích u Heraltic (Zavřel), Telč, Hradisko u Olší, les u rybníku Sýkovce u Třech studní, Bratraňovská u Lhotky, les u křivého Javoru u Fryšavy, Žákova hora, les Rovné doly u Kadova, lomy vápenné u Žďáru, Beberek. — Kolem Kroměříže: v knížecím lese a u Bilan (Palla). V olomouckém kraji: Grygovský a Chomoutovský les (Makowsky). Les na Kiosku a j. u Šternberka, Bradla a Krausovy kře u Něm. Libavy; Šumberk (Paul). Spálený les u Něm. Bohdíkova, Pusté Žibřidovice, Janovice, Rymařov. Ve východní Moravě: u bzeneckého nádraží (Bubela), Velehrad (Schlögl). Javořina (Holuby)!, les u přívozu u Strážnice, Kralov u Uh. Brodu, Val. Klobouky, les Rozsočí u Příkazu. — Rusavá (Sloboda)!. Obecná v lesích Jasenických a Semětínských u Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza)! mlýnský potok u Drholce u Příbora (Čížek), Fridland (Oborny). V údolích a žlebech hor Jesenických: kolem Koldštýna, Wiesenberka, na cestě od Annaberku k Studénkové holi (Oborny)!, Velk. kotlina (Uechtritz)!, Křemenný příkop, Kriech. Ve Slezsku: Moravka, les u Chočů u Slaviče, Stodolový žleb u Oder, Loučky, Zámecký kopec u Vrbna. — V Těšínsku a Bělsku(Kolbenheyer), Baranie (Uechtritz), Karlovská studénka (Niessl)!, Reivíz (Grabowski), Frývaldov, Friedberk.

237. C. cyperoides L. (O. šachorovitá). Stéblo tříhranné, hladké. Klásky do strboulku směstnané, nejdolejší někdy něco oddálený. Pluchy kopinatě šidlovité, mnohem kratší než plody. Měchýřky kopinaté, dlouhostopečné, ploché, bezžebré, s dlouhým čárkovitým, v dvojitou vláskovitou špici zakončeným zobánkem. Blizny 2. Oddenek hustě trsnatý.

V. 0·10—0·40 m. Rostlina světlozelená. Pluchy a měchýřky zelené neb žlutavé.

⊙ Červen, červenec. Vlhké pobřežní písčiny, rybníky. Pořídku. V brněnském okolí: na východním okraji Červeného rybníka (Makowsky). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Novolucké rybníky mezi Grešlovým mýtem a Jevišovicemi (Oborny). V jihlavském kraji: Bedřichov u Jihlavy (Pokorny). Ptačov u Třebíče (Zavřel), Nové dvory u Slavonic (Oborny), rybníky u Telče, spoře na březích rybníka u Věchňova poblíž Bystřice p. P. — Šumberk (Paul). Uh. Hradiště, Hustopeč a Lhota (Sapetza). V Těšínsku: v příkopu nádražní stanice Chiby (Reichardt), druhdy u Krňova (Spatzier).

d) Oddenek plazivý s výběžky šupinatými.

238. C. brizoides L. (O. třeslicovitá). Stéblo tenké, chabé. ostře tříhranné, posléz zhusta převislé. Klásky podlouhle klínovité, něco skřivené, ve dvouřadém klase sblížené, doleji s květy prašnými, nahoře s pestíkovými. Měchýřky kopinaté s křídlovitou, širokou, až ku špici zobanu sáhající obrubou, delší než šupinovité pluchy. Listy dlouhé a úzké..

V. 0·30—0·50. Pluchy bělavé, se sivým středním pruhem. Měchýřky sivé C. brizoides L. a genuina Čelak. Anal. Květ. Čes., str. 89.

♃ Květen, červen. Světlé lesy, křoviny, na bažinných lukách horních. Porůzná. V brněnském kraji: Hády u Obřan!, Horakov!, Tišnov!. Třebová (Makowsky), Adamov (Theimer)!, Lomnice (Pluskal)!, Bystrc (Niessl), u Pustoměře (Spitzner), Bilovice, Vranov, Kuřím, Veveří, Sloup. V okolí prostějovském: na žechovských lukách a v Bilovském háji (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměsť a Sedlec (Roemer) u Znojma, Těšatice, Velk. Mašovice, Mlýnský vrch u Liliendorfu atd. (Oborny). Kolem Jihlavy rozšířena: Waldhausen, panský mlýn, Zaječí skok (Reichardt), Slavičský les u Třebíče (Zavřel) kolem Telče. — Žďár (Schlosser). V knížecím a horním lese u Kroměříže (Palla). V olomouckém kraji: kolem Olomouce (Vogl), Grygovský les u Olomouce (Makovsky), Šternberk. — U Usova a Šumberka (Paul), Wiesenberk (Oborny), údolí horní Tisé, Winkelsdorf. Ve východní Moravě: lesy kolem Velehradu a Mikovic (Schlögl), u Napajedel (Theimer), Rusava (Sloboda)!, Příbor (Čížek), kolem Fridlandu (Oborny), Věřovice, Frenštát, Nov. Jičín (Sapetza). Ve Slezsku: Lomna (Reissek), Jablunkov; Bobrek, Blogotice, a u 3 jezu poblíž Těšína (Kolbenheyer).

β) curvata Knaf. Pluchy bledě rezavohnědé, se zeleným středním pruhem. Měchýřky travozelené. V. 0·15—0·50 m., přechází v následující.

V stínných lesích, na vlhkých lukách. Pořídku, někdy společně s následující. Obřany; Náměšť (Roemer), údolí Dyje u Znojma (Oborny).

239. C. Schreberi Schrank. (C. praecox Schreb. O. Schreberova.) Klas skoro dvouřadý, ze 3—6 klásků vejčitě podlouhlých, přímých, nahloučených. Měchýřky podlouhle vejčité, krátce zobanité, s obrubou jen až ke spodu zobánku sáhající, as zdélí šupinovitých pluch.

V. 0·10—0·25 m. Pluchy i měchýřky červenohnědé.

♃ Duben, květen. Suché lesy, palouky, výslunná návrší, cesty. V střední a jižní části hojný, jinak porůzný. V brněnském kraji: Písárky, Kartouzy, Obřany, Ochoz, Bilovice, Adamov, Josefské údolí, Měnín, Ivančice, Budkovice, Krumlov, Vedrovice, okolí Břeclavi. — Na Hloučele poblíž Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), od Znojma níže podél Dyje, Nový hradek, Lukov, Hardek, Jevišovice (Oborny), hora Kalvárská u Jihlavy (Neumann). Hojná u Kroměříže (Palla), Olomouc (Vogl), Beroun (Gans), Bzenec (Bubela), Uh. Hradiště a Napajedly (Theimer), Javořina (Holuby), Strážnice. — Suchá luka kolem Lásek u Vsetína (Bubela), u Žiliny (Sapetza). V Těšínsku a Bělsku (Kolbenheyer).

240. C. disticha Huds. (C. intermedia Good. O. dvouřadá). Stéblo ostře trojhranné, nahoře drsné. Klásků 6—20, vejčitých, v klase dlouhém, laločnatém, někdy dole latnatém, dolejší a nejhořejší s květy pestíkovými aneb tytéž nahoře s květy prašnými, prostřední s květy prašnými, někdy dole s květy pestíkovými. Měchýřky vejčitě kopinaté, na zad vypouklé, žebernaté s úzkým krajem, delší pluch podlouhlých, přihrocených.

V. 0·50—1·00 m. Pluchy červenohnědé, měchýřky tmavohnědé.

♃ Květen, červen. Vlhká luka, příkopy. Porůzná. V okolí brněnském: Kartouzy: Řeckovice, luka u Žabovřesk, Lískovec. — Luka u Čejče! a na dolní Dyji (Makowsky), údolí Chromovské poblíž Kašnic (Steiger), kolem Kunštátu (Člupek)!, na Splavách u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku:

Náměšť (Roemer), Popický žleb a Hnanice u Znojma, vlhká luka u Podmolí, Lukov a Veskov v okresu vranovském (Oborny), Třebíč (Zavřel). U nádraží bzeneckého (Bubela), u Uh. Hradiště (Schlögl), u Jindřichova (Schlosser.) Ve Slezsku: u Oder a Opavy (Schlosser), Sibice a Blogotice v Těšínsku (Kolbenheyer.)

241. C stenophylla Wahlb. (O. úzkolistá). Stébla příoblá, hladká, nahoře něco drsná, na konci výběžkův oddenkových svazčitě nahloučená, do květenství málo ztenčená. Klásky v nahloučeném vejčitém klasu, nahoře s květy prašnými, v dole s pestíkovými. Měchýřky vejčité, žebernaté, zobánek bylinný, na vnějších krajích trochu draslavý, na hřbetě trochu rozeklaný, v zadu toliko vykrojený. Listy úzce čárkovité, nasivělé.

V. 0·10—0·15 m. Klásky rezavohnědé.

♃ Duben, květen. Suché lesy, pastviny. Pořídku. Pastviny mezi Grumvířem a Terezovem (Steiger), v Hodonínském lese (Bayer a Hochstetter), na cestě lesní od Bzence do Písku (Bubela).

3. Eucarex Neil. Klásků několik, konečný obyčejně neb 2—5 nejhořejších prašné, zřídka nahoře s květy pestíkovými, dolejší pestíkové; jen výminečně shledáme u ♂ klasu dole pestíkové květy neb ♀ na konci s květy prašnými.

a) Měchýřky s kratinkým nedělenym zobánkem, smáčknuté, 2boké. Blizny 2.

α) Oddenek šupinatými výběžky plazivý.

242. C. rigida Good. (C. saxatilis Wahlb. O. tvrdolistá.) Stéblo tuhé, tvrdé, skoro hladké i s listy šedozelené. Samčí klásky jednotlivé, samičí 3—4, podlouhlé, přímé, přísedlé, sblížené, nejdolejší stopkatý. Pluchy vejčité, tupé, plody svým dolejškem obalující. Měchýřky elliptické, smáčknuté, vně vypouklé, namnoze bezžebré. Listy čárkovitě kopinaté, tuhé, kýlnaté, nazpět ohnuté, s pošvami světlohnědými, netřepivými; nejdolejší listen tuhý, velmi krátký.

V. 0·10—0·20 m. Pluchy černé, měchýřky nahnědle zelené.

♃ Červen, červenec. Mokrá luka, rašelinná místa. Na hřebenech sudetských: Kladský Sněžník (Wimmer)!, Hockšar, Koperník, Praděd, Janovická hole, Velká kotlina (Gr. Fl.)!, Petrštýn, Maják (Oborny)!, Mezi Suchou kupou a Kladským Sněžníkem, Studénková hole.

243. C. acuta Fr. (O. řízná). Stéblo tuhé, nahoře ostré, draslavé. Klásky dlouze válcovité, samčí 1—4 sblížené, samičí oddálené, dolejší vynikle stopkaté, nicí, posléz převislé. Pluchy hrotnaté, delší než plody. Měchýřky elliptické, trochu nadmuté, nezřetelně žebernaté, stopečkaté. Listy široce čárkovité, ploché, suché, s krajem zavinutým; dolejší listen stéblo přesahující; pošvy bez síťovité žilnatiny.

V. 0·25—0·75 m. Pluchy načernalé. Měchýřky zelené neb nahnědlé.

♃ Duben, květen. Příkopy, břehy, vlhká luka. Obecná a velmi proměnlivá.

β) strictifolia Opic (spec.) Měchýřky obyčejně smáčknuté, zřetelněji žebernaté, mnohem kratší než dlouze zakončité pluchy.

Málo pozorována neb přehlednuta, dosud s jistotou jen u Břeclavi.

γ) fluviatilis Hartm. Rostlina silnější. Listen velmi dlouhý. Klásky přímé, tlusté, 7—8 mm. šir. Pluchy častěji kratší než měchýřky.

Posud málo pozorována. V okolí brněnském: Adamov (Oborny). Měnín, Jedovnice.

δ) tricostata Fr. (spec.) Listy užší. Klásky samičí méně oddálené, přímé, krátce stopkaté. Pluchy přitupělé asi zdélí plodův. Měchýřky vejčité, vnitř ploché, vně vypouklé, zřetelné třížebré.

Bažiny, vlhká luka. Pořídku, Kartouzy, Nosislav; Nová ves u Slavonic (Oborny), mlýnský příkop u Těšína (Kolbenheyer).

ε) sphaerocarpa Uechtr. Klásky samičí 3—4, obyčejně delší než u předešlé, namnoze přímé a krátce stopkaté. Měchýřky okrouhlé neb okrouhle elliptické, s překratinkou špicí, obak vypouklé, zejména nahoře, třížilné, namnoze zdélí malých, obyčejně vejčitých pluch, střední žebro špice jejich dosahující.

Sem snad patří tvary z vlhkých luk od Hnanic u Znojma (Oborny, ve své Květeně M. a S. str. 178).

244. C. Goodenoughii Gay. (C. vulgaris Fr. O. obecná.) Stéblo štíhlé, dosti tuhé, jen nahoře drsné. Klásky krátké, válcovité, samičí 2—4, přímé, skoro přísedlé. Pluchy přítupé, kratší než plody, k dolejšku zúžené. Měchýřky okrouhle vejčité, krátce stopkaté, vnitř ploské, vně vypouklé, žebernaté, delší než pluchy. Listy úzce čárkovité, ohebné, jen asi 4 mm. široké, ploché neb trochu žlábkovité, suché, namnoze na okraji svinuté. Oddenek volně trsnatý.

V. 0·10—0·40 m. Rostlina obyčejně šedozelená. Pluchy klásků samčích, nachově hnědé, samičích černé; měchýřky zelené.

♃ Duben, květen, v horách mnohem později. Mokrá luka, bažiny, rašeliniště, vlhké lesy. Od roviny až do hor obecná. Velmi proměnlivá.

β) juncella Fr. Rostlina hustě trsnatá. Stéblo tenké, štíhlé. Klásky sblížené, samčí podlouhle vejčité. Měchýřky široce vejčité, zelené. Listy řasně složené a svinuté; dolejší listen zdélí stébla.

Porůzný. Spálený žleb u Slavonic, Velk. Losiň, Osyčina u Příbora atd. (Oborny), Nov. město, Val. Klobouky a. j.

γ) melanea Wimm. Pluchy i měchýřky černé, jen na konci někdy zelenavé.

Nová ves u Slavonic a v Jeseníku (Oborny), v pohoří Kladského Sněžníka.

δ) chlorostachya Rchb. Pluchy sotva do polou měchýřkův; těmito skoro zúplna zakryté, protož klásky skoro docela zelené, ostatně jako *β*).

Zvole, Lomna, Jablunkov. Až posud přehlednuta a dojista že hojněji rozšířena.

ε) turfosa Fr. Stéblo dosti tuhé. Klásky samičí něco oddálené, přísedlé. Měchýřky vejčité, stopkaté. Listy obyčejně ploché, ostře kýlnaté, pošvy často spoře síťovitě žilnaté, nejdolejší listen kratší stébla. Rostlina volně trsnatá.

Rašelinná luka, příkopy a bažiny. Velmi porůzná. Bažiny u Velk. Pařezitého u Řasné, Vlachovice, Hynčina. — Nov. Wiesenberk (Bittner). Velké jezero na svahu Mravenčího vrchu u Wiesenberka, Velk. a Mal. kotlina a u Karlovské studénky (Niessl), rašeliniště u Reivízu (Lohmeyer). Velký Jelení hřeben, Velký Jezerník a j. m. Sudet.

245. C. Buekii Wimm. (O. Buekova.) Stéblo nahoře ostré, skoro do polou listnaté, na spodku s pošvami velikými červenohnědými, velmi dokonale v pevnou síťku vláken se roztřepující. Klásky čárkovité, přísedlé, samčí 2—3, samičí 3—5, dosti oddálené, nejdolejší někdy stopkatý. Měchýřky vejčité, malé, travozelené, uvnitř ploché, vně vypouklé, bezžebré. Pluchy podlouhlé, tupé, kratší plodův. Listen nejdolejšího klásku lupenitý, kratší než stéblo, listeny ostatních klásků kratinké, štětinovité.

V. 0·50—1·00 m. Pluchy tmavohnědé neb načernalé.

♃ Duben, květen. Luka, břehy. Velmi pořídku. Melatinské údolí u Bilovic poblíž Brna. — Hojná na lukách u Lásky a Jablunky poblíž Vsetína, zde J. Bubelou 1880 pro území objevena.

β) Oddenek hustě trsnatý bez výběžkův.

246. C. stricta Good. (O. tuhá). Stéblo silné a tuhé, šedozelené, dole objaté velikými žlutohnědými, v dokonalou, útlou síťku se třepícími pošvami. Klásky samčí 1—3, samičí 2—3, válcovité, přímé, přísedlé. Měchýřky elliptické, smáčknuté, 5—7žebré, sivé, za sucha jako ojíněné. Listy dolejší řasně složené, hořejší tuhé.

V. 0·50—0·75. Pluchy tmavohnědé, měchýřky záhy opadavé.

♃ Duben, květen. Mokřady, rašelinná a bažinná luka. Velmi porůzná. V okolí olomouckém: rašelinná luka u Kláštera Hradiska a na lukách za Láskovým mlýnem u Olomouce (Vogl a Makowsky), kolem Šumberka (Paul). U Bzence (Bubela), u Uh. Hradiště (Schlögl), vlhká luka u Příbora (Čížek). V Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer).

247. C. caespitosa L. (O. trsnatá). Stéblo štíhlé, plihé, drsné, žlutavozelené, dole s ponachovělými pošvami, na nečetná, útlá, síťovitě spojená vlákenka roztřepenými. Samčí klásky jednotlivé, samičí 2—3, krátce válcovité až vejčité, přímé, přísedlé, velmi sblížené. Listen nejdolejšího klásku lupenitý. Měchýřky okrouhle vejčité, smáčknuté, obak slabě vypouklé, bezžebré, světlo- neb špinavozelené. Listy ploché, krátké.

V. 0·25—0·50 m. Pluchy černé neb nachově hnědé.

♃ Duben, květen. Vlhká a rašelinná luka. Pořídku. V okresu vranovském: luka mezi Citonicemi a Lukovem (Oborny), na Zlechově poblíže Prostějova (Spitzner), rašelinná luka u Kláštera Hradiska (Vogl a Mik), Rusava (Sloboda)! Nov. Jičín (Sapetza)!.

b) Cyrtorrhynchae tristigmaticae. Zobánek krátký s ústím uťatým neb vykrojeným. Nažky tříboké. Blizny 3.

α) Trichocarpae. Měchýřky pýřité neb srstnaté.

α_1) Oddenek trsnatý. Stébla postranní s konečnými svazečky listů, nejdoleji s pošvovitou šupinou.

248. C. digitata L. (O. prstnatá.) Stébla oblá. Samičí klásky čárkovité, 2—4, volnokvěté, nejhořejší pod úzce čárkovitým samčím kláskem, jej obyčejně přesahující. Listeny pošvaté s krátkou čepelí neb bez ní. Listy dosti úzké, zdélí stébla, jich pošvy krvavé. Pluchy zaokrouhlené, tupé, přihrocené, na kraji bílé blánité. Měchýřky tříhranně opakvejčité, roztroušeně srstnaté, se zobánkem uťatým.

V. 0·10—0·25 m. Pluchy červenohnědé, se zeleným středním pruhem.

♃ Duben, květen. Stinné lesy, háje, paseky, stráně. Obecný v pahorkatině, někdy i v horách. Ve vyšších polohách: u Wiesenberka (Oborny) u Chrastice atd.

β) Oddenek trsnatý, bez plazivých výběžků. Stébla k listnatým větvím oddenku konečná, dole též jen listnatá.

α_2) Listeny pošvaté, s kratičkou štětinkovitou neb zcela zakrnělou čepelí.

249. C. humilis Leyss. (C. clandestina Willd. O. nízká.) Stéblo tupohranné, hladké. Klásky samičí 2—4, 2—5květé, oddálené, jich stopky a zprvu klásky celé v pošvách listenů zavřené; nejdolejší listen hned nad spodkem stébla. Měchýřky okrouhlé, opakvejčité, tříboké, pýřité, plsťnaté, zobánek skoro žádný, s ústím uťatým. Listy tuhé, stéblo daleko přesahující, pošvy listů nachové.

V. 0·05—0·10 m. Pluchy rezavohnědé s krajem širokým, blánitým, bílým.

♃ Duben, počátek května. Travnaté neb skalnaté stráně, hlavně na vápně. Ve střední a jižní Moravě. Pořídku. V okolí brněnském: Kraví hora u Brna!, Slatina!, Sokolnice!, Blučina, Nikolčice, Polava!, Mikulov!, (Makowsky), Šlapanice (Niessl)!, Adamov! Lažánky (Theimer), Hády! a kolem Klobouk (Steiger), Čejč (Bubela), pod nejkrajnější prachárnou nad Žabovřesky, Julianov, Oujezd, Slavkov, Hustopeč, Morkůvky, Kobylí. — Ve znojemském kraji: Senohrady a Mohelno (Roemer), Velk. Mašovice, Popice, Kounice, Devět mlýnů, Znojmo, Milfroun a odtud skoro na všech kopcích až do Mikulova (Oborny).

α_3) Listeny nepošvaté neb jeden nejdolejší s kratičkou pošvou. Klásky samičí sblížené, hořejší přísedlé, hustokvěté.

250. C. montana L. (O. chlumní.) Stéblo i listy plihé, světle zelené. Klásky samčí kyjovité, jich pluchy nikdy bělokrajné, pod nimi nejčastěji 1—2 samičí klásky, velmi sblížené, přísedlé, pluch tupých, namnoze černonachových. Listeny zcela nepošvaté, mázdrovité, nanejvýš nejdolejší s štětinovitou čepelí. Měchýřky podlouhle opakvejčité, tříboké, namnoze skoro bezzobané. Pošvy nachově načervenalé, síťkou se třepící.

V. 0·10—0·20 m. Listy posléz delší než stébla pluchy černonachové, se světlejším středním pruhem. Měchýřky světlozelené.

♃ Duben, květen. Světlé suché lesy, háje, keřnatá úbočí. Dosti hojná, v pahorkatině, výminečně též ve Velké kotlině (Grabowski). Schází bezpochyby kolem Jihlavy a Těšínska. V brněnském kraji hojná v horských lesích, kolem Brna (Makowsky), u Bystrce a Ostrovačic (Niessl), kolem Klobouk, (Steiger). Řečkovice, Mokrá hora, Jehnice, Cinzendorf, Soběšice, Obřany, Bilovice, Adamov, Blansko, Sloup, Boskovice, Letovice, Komín, Veveří, Jundorf Střelice, Tečice, Rosice, Krumlov, Vedrovice. — Kolem Prostějova: na Záhoří na Skalici a na Kosíři (Spitzner). Hojná, skoro obecná ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), vinice u Čížova, Smoha u Citonic, u Ratišovic a Jevišovic u Vranova, Hardeku. Lukova, Popic, v Purkrábce a u Tvořihráze poblíž Znojma a j. (Oborny), v lesích kolem Třebíče (Zavřel). Hojná kolem Kroměříže (Palla). Kolem Olomouce na Sv. Kopečku (Mik) v Grygovském lese (Makowsky). Ve východní Moravě: Hodonínský les (Uechtritz), Plechovec u Bzence (Bubela), kolem Uh. Hradiště: na kopci Sv. Rocha směrem k Javorci a Popovicům (Schlögl), hojná na Javořině (Holuby), dubový lesík u Vesníku a hojný kolem Bobrku poblíž Vsetína (Bubela), mezi Nov. Jičínem a Čertovým mlýnem (Sapetza). Ve Slezsku: Heraltice a Sosnová u Opavy (Rohrer a Mayer).

251. C. pilulifera L. (O. kulkonosná.) Stéblo oblé, posléz přehnuté. Klásky samčí úzce čárkovité, samičí, nejčastěji 2—3, kulaté až vejčité, nejdolejší někdy kratičce stopkaté. Listeny zcela nepošvaté, mázdrovité, nejdolejší listen lupenitý. Pluchy vejčité, přihrocené, bělokrajné. Měchýřky tříhranně elliptické ve zřetelný zobánek náhle zahrotnatělé. Pošvy listů nahnědlé, bez síťky, posléz v rovnoběžná vlákna se třepící.

V. obyčejně 0·10—0·20 někdy až 0·35 m. Pluchy hnědé, se zeleným středním pruhem. Listy poněkud tuhé.

♃ Duben, květen. Suché světlé lesy, pastviny, hole. V pahorkatině a v horách porůzná. V Brněnsku: Poidom poblíž Račic (Rohrer). Kunštát a Olešnice (Člupek), Náměšť (Roemer), Telč, Černice, Javořice, Mal. Lhota, Borovna, Olší, Nov. město. — Šumberk (Paul), Velk. Losín. — Velehradský háj u Uh. Hradiště (Schlögl), Val. Klobouky: Rusava (Sloboda), na stézce mezi Nov. Jičínem a Čertovým mlýnem, Radhošť, Javorník (Sapetza). V Jeseníku: úbočí Pradědu při údolí šumné Tisé při 1300 m. (Uechtritz), hřbet Pradědu a Studénkové hole směrem k Fuhrmanštýnu (Oborny), stráň Černého příkopu, Drehberk, Velký Jezerník, Česnekový příkop. Ve Slezsku: Lysá hora, svah k Pražmě a kolem Krňova (Spatzier), Koňská u Těšína (Kolbenheyer.)

252. C. longifolia Host. (C. polyrrrhiza Wallr. O. dlouholistá.) Stéblo tříhranné, hladké, přímé, posléz sehnuté. Klásek samčí jeden kyjovitý, samičí 1—3, sblížené, vejčitě podlouhlé neb podlouhlé, nejdolejší krátce stopkatý, někdy v pošvovitém listenu poněkud zahalený. Pluchy tupé, hrotité, bez kraje bělomázdřitého. Měchýřky 3boké, dlouze chlupaté, v zobánek na konci mázdrovitý zúžené. Listy dlouhé, četné; dolejší pošvy listů, v čuprynu tenkých, světle hnědých vláken roztřepené.

V. 0·25—0·45 m. Pluchy rezavohnědé se zeleným středním pruhem. Měchýřky nahnědle zelené.

♃ Duben, květen. Suché lesy, křoviny. Pořídku. Lesy kolem Sedlce u Náměště (Roemer), Rožnov (Sapetza).

α_4) Oddenek šupinatými výběžky plazivý, s konečnými stébly.

253. C. praecox Jacq. (C. verna Vill. O. ranní.) Stéblo přímé, hladké. Klásky sblížené, samčí jednotlivé kyjovité, samičí 1—3, vejčitě podlouhlé neb podlouhlé, nejdolejší krátce stopkatý. Pluchy vejčité, tupé, častěji hrotité, aspoň ♂ bez bělomázdřitého kraje. Měchýřky zúžené v zobánek kratičký, hustě chlupatý, vykrojený, na konci sotva mázdrovitý. Listy světle travozelené, pošvy listů světlohnědé bez síťky; nejdolejší listen obyčejně krátce pošvatý.

V. 0·08—0·30 m. Pluchy rezavohnědé se zeleným středním pruhem. Měchýřky olivově zelené.

♃ Duben, květen. Suché lesy, pahorky, meze, cesty, všude obecný.

β) umbrosa Host. (spec.) Stéblo něco vyšší, štíhlé, nahoře něco drsné. Listy dosti dlouhé. Klásky samičí, krátce válcovité. Výhonek oddenku často s čuprynou vláken, tím C. polyrrhiza Wallr. podobná, oddenkem plazivým však od ní rozdílná.

Řídčeji: Pisárky u Brna (Čížek), Klobouky (Steiger), údolí Svitavy u Brna, Rajský lesík u Černovic, Borky poblíž Židenic, Rychtářov a kolem Vyškova. —Kolem Prostějova: na Nivkách za Křenůvkami zřídka (Spitzner), u Babského rybníka, u Borovského mlýna a na Jurdové stráni u Třebíče (Zavřel). Ve znojemském kraji: údolí Hradnice a Dyje u Znojma, u Jevišovic, lesnaté stráně v údolí Dyje mezi Vranovem a Hardekem, v Purkrábce mezi Suchohrdlím a Těšaticemi (Oborny), Hustopeč a Hranice (Schlosser), Šumberk (Paul), Wiesenberk (Bittner).

254. C. tomentosa L. (O. plsťnatá.) Stéblo tuhé, přímé. Klásky samčí válcovité, jednotlivé, samičí 1—2, vejčitě podlouhlé, zřídka okrouhle vejčité, něco oddálené, přísedlé neb nejdolejší stopkatý. Pluchy vejčité, hrotité, bez bílého kraje, kratší než měchýřky vejčitě kulovité, hustě krátce plsťnaté, skoro bezzobané. Listy úzké, na rubu šedozelené, dolejší pošvy černonachové, síťkou roztřepené. Výběžky prodloužené.

V. 0·15—0·40 m. Pluchy červenohnědé se zeleným středním pruhem, měchýřky nažloutle šedé.

♃ Květen, červen, Háje, křoviny, vlhká luka. Porůzná. V brněnském kraji porůzná (Makowsky), Kartouzy, Klobouky (Steiger), břehy Svitavy a Rajský lesík u Černovic, Židlochovice, Nosislav. Na Kosíři u Prostějova (Spitzner), porůzná kolem Kroměříže: květná zahrada, Obora u Bilan atd. (Palla). V okolí Olomouce: lesní louky kolem Grygova a kolem Olomouce: porůzná (Makowsky), Nebotín (Mik), les Plechovec u Bzence (Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl), hojná na Javořině (Holuby)!, Strážnice, Havřice u Uh. Brodu a kolem Uh. Brodu. — Rusava (Sloboda), Břechy u Vsetína, zde poskrovnu (Bubela), kolem Nov. Jičína (Sapetza), Bilnice, Brumov a Lipník (Schlosser). V Těšínsku (Kolbenheyer).

255. C. ericetorum Poll. (O. vřesovištní.) Stéblo tuhé, tupohranné. Klásek samčí 1, kyjovitý, samičí 1—2, vejčité, sblížené, přísedlé. Nejdolejší listen někdy s lupenitou špicí. Pluchy široce vejčité, zaokrouhlené, s bělomázdřitým útle brvitým krajem; zdélí měchýřkův, opak vejčitých, skoro bezzobaných. Listy dosti široké, krátké, tuhé, nasivělé, často sehnuté: pošvy hnědé, bez síťky.

V. 0·10 0·25 m. Pluchy kaštanové, měchýřky nahnědle zelené. Listy podobné C. glauca neb C. rigida.

♃ Duben, květen. Lesní písčiny, bory, luka. Pořídku. Les na Vlčím kopci nedaleko věže a u Kramolína v údolí Jihlavy (Roemer), les Bzinek u Bzence (Bubela), u Slatenic (Sapetza), jehličnaté lesy mezi Jindřichovem a Nýdkem (Schlosser). V Těšínsko-Bělsku. (Kolbenheyer).

β) Leiocarpae. Měchýřky aspoň v dospělosti lysé, zřídka (C. glauca) v prvním mládí sporými chloupky drsné.

α_1) Konečný klásek pravidelně nahoře samičí. Listeny skoro nepošvaté.

256. C. Buxbaumii Wahl. (O. Buxbaumova.) Stéblo dosti tuhé, nahoře drsné. Klásky 4—5, podlouhle válcovité, skoro přísedlé, nejdolejší stopkatý. Pluchy podlouhle vejčité, dlouze zakončité, nejdolejší listen krátce pošvatý. Měchýřky opakvejčité, 3boké, žebernaté, lysé, s zobánkem nezřetelně 2zubým. Listy úzce čárkovité, dlouhé, přímé, nasivělé, dolejší pošvy náchové s útlou síťkou. Oddenek výběžkatý.

V. 0·30—0·60 m. Pluchy kaštanové se širokým středním pruhem. Měchýřky zelené. Konečný klásek výminečně čistě prašníkový neb zcela pestíkový.

♃ Květen, červen. Bažinná luka. Pořídku, výminečně ve Velké kotlině (Grabowski)!. Cesta lesem Bratovským u Vranova, Hanice u Znojma (Oborny), vlhká luka u Uh. Brodu. Ve Slezsku: Těšínsko (Kolbenheyer), Viduava (Wimmer), na lukách u Kalkova: zde však již na pruském území.

257. C. atrata L. (O. černavá.) Stéblo hladké. Klásky 3—5, podlouhle vejčité, často krátce stopkaté, neb nejdolejší déle stopkatý a nicí. Pluchy vejčité, přítupé neb hrotnaté. Měchýřek opakvejčitý neb podlouhlý, skoro tříboký, bezžebrý. Listy široké, tuhé, odstálé, travozelené, nejdolejší pošvy černonachové, v síťku neroztřepené. Oddenek trsnatý, výběžkatý.

V. 0·15—0·50 m. Pluchy černé neb s velmi úzkým středním pruhem. Měchýřky zelené.

♃ Červen, červenec. Travnaté hole, stráně a hřebeny Jeseníka. Porůzný. Praděd, zde v krásných kusech kolem deskových kamenů, kolem Ovčírny a Petrštýnu, Velká kotlina (Oborny), Děd, mezi Pradědem a Petrštýnem, na cestě od Ovčírny k Divokému kamenu, vodorovná cesta od Ovčírny k Frant. myslivně, Vysoká hole, Heiligenhübl.

β) aterrima Hoppe [spec.] (C. sudetica Opic.) Lodyha namnoze vyšší 0·30—0·50 m., na hoře drsná. Pluchy širší, zcela černé, měchýřky úplně kryjící.

Ve Velké kotlině (zde 1835 A. Winklerem poprvé rozeznána), Petrštýn, mezi Petrštýnem a Pradědem a. j. s tvarem základním.

α_2) Konečný klásek čistě prašníkový. Oddenek s výběžky plazivými

*) Listeny nepošvaté neb nejdolejší krátkopoševný.

258. C. limosa L. (O. bažinná.) Stéblo na dolejšku s bezlistými pošvami. Klásky samčí 1 - 2, samičí 1—2, řídčeji 3, hustokvěté oddálené, na dlouhých stopkách nicí neb převislé. Pluchy vejčité, přihrocené až vejčitě kopinaté zdélí neb delší plodův. Měchýřky elliptické neb vejčité, zevnitř silně 5žebré, stopkaté, v krátký, vykrojený zobánek náhle zúžené. Listy velmi úzké, žlábkovité, někdy řasně složené, sivé, kratší stébel. Oddenek s dlouhými výběžky.

V. 0·20—0·45 m. Pluchy červenohnědé neb rezavé, se zeleným středním pruhem, měchýřky sivé.

♃ Květen—červenec. Bažiny a rašeliny. Posud jen v Jeseníku, zde však hojná. Koperník (Engler), Janova bouda, Drehberk. — Studénková hole (Grabowski), mezi Uhuštýnem a Buterberkem, Keilig, Štechplány, Velký a Malý Jezerník; Hladová stráň (Uechtritz) mezi Pradědem a Ovčírnou (Bachmann), Janovická hole atd. (Gr. Fl. a Oborny), Veliké jezero, na cestě od Frant. myslivny k Mravenčímu vrchu (Oborny). Dle Schura kolem Fridlandu u Lipníka v Beskydách, kteréž náleziště nutno znova zjistiti.

259. C. flacca Schreb. (C. glauca Scop. O. sivá.) Stéblo štíhlé. Klásky samčí 1—3, čárkovité, přímé, sblížené, samičí 2—3, hustokvěté, válcovité, něco oddálené, na vyniklé stopce přímé neb nejdolejší převislý. Pluchy vejčité, přihrocené neb hrotité. Měchýřky okrouhlé, obak vypouklé, bezžebré, jemnými chloupky zvlášť v mladosti drsné, bezzobané. Listy ploché, tuhé, často sehnuté, sivé. Oddenek s výběžky tlustými, daleko plazivými.

V. 0.20—0·60 m. Pluchy tmavě červenohnědé se světlejším středním pruhem. Měchýřky hnědé, zřídka i s pluchami černé (f. melanostachya Uechtritz.)

♃ Květen, červen. Bažinná luka, příkopy, lesní bažiny. Hojná. V brněnském okolí porůzná. Kolem Brna pořídku (Makowsky). Sv. Antoníček poblíž Kartouz, zde se světlými pluchami (Oborny), břehy rybníkův u Kartouz, Řečkovice, Nosislav, Brumovice; Lomnice (Pluskal), Kunštát (Člupek). Svitava, (Niessl), Čejč (Bayer). Kolem Prostějova: v lučném údolí za Žešovem (Spitzner), Obora u Kroměříže (Palla). Kolem Jihlavy velmi hojná (Pokorny), v údolí Dyje od Znojma až k jejímu ústí, v údolí potoka Jevišovského, kolem Podmolí, Lukova, Vranova, Bítova a j. ve znojemském kraji (Oborny), Hradisko, Javořice, Strachoňovice, Borovná, Vitochov, Bystřice, Zvole, Velký Losín. Ve východní Moravě: místy na lukách u Syrovinského potoka u Bzence (Bubela). Obecná kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby)!, Králov u Uh. Brodu, Val. Klobouky, Dušná, Viče, Rožnov. — Kolem Nov. Jičína (Sapetza). V Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer).

260. C. supina Wahl. (O. lehavá). Stéblo tenké. Samčí klásek jeden, samičí 1—2, kulovité neb vejčité, chudokvěté, velmi sblížené, pří-

sedlé. Pluchy vejčité, široce bělokrajné. Měchýřky elliptické, vypouklé, tříboké, vynikle dvojnásob kýlnaté, nezřetelně žebernaté, se zobánkem na konci mázdrovitým, dvojlaločným. Listeny blánovité, nejdolejší namnoze s štětinovitou čepelí, docela nepošvaté. Listy úzce čárkovité, žlabovité.

V. 0·10—0·15 m. Pluchy rezavohnědé: měchýřky žlutavohnědé.

♃ Duben, květen. Písčitá a travnatá úbočí, suché háje. V jižní části hojný, řídčeji ve střední. Mezi Polavou a Novým mlýnem (Makowsky), u Šlapanic a Geranovic (Oborny), Polavské kopce a u Šardic (Rohrer), Krumlov, Olbramovice, Leskoun a j. m. u Vedrovic. — V okolí Znojma: údolí Dyje, Hradnice a Leskavy, u Kounic a Popic, Prostoměřiče, Tasovice, hojná u Milfrouna (Oborny), skoro obecný v Háji a na písčinách u Bzence, na prvním místě vyskytuje se dle Bubely f. palida se světložlutými pluchami.

**) Listeny pošvaté, listovité.

261. C. panicea L. (O. prosová). Stéblo šedozelené, hladké. Samčí klásek jeden, elipticky podlouhlý, přímý, samičí klásky 1—3 oddálené, poněkud řídkokvěté, stopkaté, přímé. Pluchy vejčité, bělavokrajné. Měchýřky oyakvejčité, tříboké, útlé, tečkované se zobánkem kratičkým, tlustým, uťatým. Listy ploché, sivé.

V. 0·10—0·25 m. Pluchy tmavonachově hnědé, od žlutavozelených měchýřků nápadně barvou se lišící.

♃ Květen, červen. Vlhká, bažinná a rašelinná luka všude rozšířena. Hojná ve střední, jižní a severní Moravě, v českomoravském pohoří, v Beskydách a ve Slezsku od Pržna až po Odry, Krňov a Vidnavu. — Ve vyšších polohách: Lysá hora, úbočí Studénkové hole (Oborny), Javořina (Holuby), Javořice, Hynčinské bařiny pod Černým vrchem.

α_3) Konečný klásek docela prašníkový. Oddenek trsnatý, bez výběžkův. Listeny pošvaté.

262. C. pallescens L. (O. bledá). Stéblo ostře tříhranné, přímé, nahoře drsné. Klásky samičí 2—3, vejčité neb podlouhlé, hustokvěté, stopkaté, přímé neb nejdolejší posléz nicí. Pluchy vejčité, hrotnaté. Měchýřky elliptické, nadmutě tříboké, lesklé, jemně žebernaté, skoro bezzobané, s ústím uťatým. Listy ploché, chabé i s pošvami roztroušeně chlupaté, travozelené. Listeny krátce pošvaté, nejdolejší delší než klas. Rostlina žlutavozelená.

V. 0·20—0·40 m. Pluchy žlutavobílé; měchýřky žlutavozelené.

♃ Květen, červen. Luka, lesy, luhy lesní, křoviny, od roviny až do hor rozšířena. V kraji brněnském: Bystrc, Veveří, Adamov, Horakov, Hády u Brna (Makowsky)!, Soběšice a Ostrovačice (Niessl)!, Hložek u Klobouk (Steiger), Čejč (Makowsky)!, u Protivanova (Spitzner), Bilovice (pod Boudou atd.). Blansko, Chobot poblíž Macechy, Sloup, Tišnov, Rosice, Zastávka, Zbejšov, les na úpatí Leskouna u Vedrovic. Kolem Prostějova: na Osině, na Mokři, na Kobylí hlavě, Obrově noze, Kluči u Křenůvek, na Buchtelce (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), Vranov, Znojmo, Lukov atd. (Oborny). Kolem Jihlavy: železárna, Vysoký kámen atd. (Reichardt), Polanka u Nové Říše, Panské nivy a j. u Telče, Olší, Hradisko, Strachoňovice, Javořice, Řasná, Světlá, Raděnice, Smrček, Věchnov, Bystřice, Vitochov, Zubštýn, Ždánice, Žvole, obecná v krajině novo-městské, fryšavské (Žákova hora atd.) žďárské a jimramovské. — Kolem Olomouce mezi Novým světem a lesem Grygovským (Makowsky), Šumberk (Paul), Střelná (Burghauser), Velký Losín (Niessl.) Obecná v severní Moravě od Velk. Losína až k Malé Moravě, Stříbrnicím a k Fuhrmannštýnu. — Ve východní Moravě: listnaté lesy u Píska a Háj u Bzence (Bubela), Javořina (Holuby)!, Planisko a j. m. u Rusavy (Sloboda)!, Hošťalkov; kolem Vsetína (Bubela)!, Kotary poblíž Nov. Lhoty, kolem Klobouk, Příkaz, Jasenka, Velké Karlovice, Horní Bečva, St. Zubří, Velká poblíž Star. Hamrů. — Vysoký les u Nov. Jičína Sapetza), Budišov, Příbor (Čížek), po skrovnu na Lysé hoře, hojněji v údolí Ostravice (Oborny)!, Butosonka pod Lysou horou. — Hojná v Jeseníku: Velká kotlina (Wimmer), Drehberk, Studénková hole, Červený vrch, údolí šumné Tisé, Velký Jezerník, Leiterberk, Švýcarna, Medvědí hřeben, Česnekový příkop, Děd, Praděd, kolem a pod Ovčírnou, Petrštýn, Medvědí příkop, údolí horní Tisé. — Ve Slezsku: Karlovská studénka (Niessl), v Těšínsku (Kolbenheyer.) Ve Vidnavsku, Ludvíkov, Vitkov, Odry, Slaviče, Moravka, Pržno.

263. C. pendula Huds. (C. maxima Scop. O. převislá.) Stéblo tuhé, tříhranné, silné. Samčí klásek jeden, samičí klásky 4—7, čárkovitě válcovité, až 0·15 m. dlouhé, hustokvěté, oddálené, dlouze stopkaté, posléz nicí. Pluchy vejčitě kopinaté, hrotité. Měchýřky malé, elliptický tříboké, zúžené v zobánek krátký, bělomázdřitý. Listy velmi široké, ploché, tuhé, lysé, na líci s 2 vyniklými postranními nervy, sivozelené. Listeny dolejší listovité, dlouze pošvaté.

V. 0·75—1·25 m. Pluchy červenohnědé, měchýřky světlozelené.

♃ Květen, červen. Vlhké horní lesy, žleby. Pořídku. V okolí Brna: žleb lesní mezi Adamovem a Vranovem (Makowsky), kolem Brumova! a Bilnice (Dr. Karl), dle téhož též v horách Chřiběcích, v tomto znění dojista nesprávné, poněvadž příliš neurčité. Lopeník, Javořina! (Holuby), Kralov u Uh. Brodu, Bystřice poblíž Banova; Roztocký revír (Sloboda), v pohorských lesích kolem Jasenic a Bystřičky a j. u Vsetína (Bubela), Rožnov a Val. Meziříčí (Schlosser.) — Ve Slezsku: v Nýdecké seči u Ustroně a na Čantorym (Kotschy), na Baranii (Uechtritz.

264. C. capillaris L. (O. vláskovitá). Stéblo tenké a útle tupohranné. Klásek samčí 1, samičí 2—5 čárkovité, chudo- a řídkokvěté na vláskovitých, dlouhých, chlupatě drsných stopkách převislé. Pluchy široce vejčité, zaokrouhlené, široce bělomázdřité, kratší než plody. Měchýřky elliptický kopinaté, lesklé, v bělomázdřitý, šerpivý zobánek zvolna zúžené. Listy úzce čárkovité, trochu žlábkovité, lysé; listeny dlouze pošvaté.

V. 0·05—0·10 m., posléz až 0·30 m. Rostlina travozelená. Pluchy světlohnědé, měchýřky nahnědle zelené. Stopky klásků někdy s druhým pobočným kláskem.

♃ Červen, červenec. Vlhké skály nejvyšších Sudet. Pořídku. Posud jen ve Velké kotlině a sice na srázném svahu směrem ku Karlovu (Dr. Schauer a Dr. Scholz.)

c) Odontorrhynchae. Zobánek měchýřka prodloužený, zřetelně dvouzubý, zuby zaokrouhlené až vláskovitě zahrotnatělé. Blizny 3. Měchýřky tříboké.

α) Leiocarpae. Měchýřky lysé.

α_1) Oddenek trsnatý, s krátkými, přímými výhonky.

*) Klásky převislé, zobánek měchýřku po kraji hladký.

265. C. silvatica Huds. (O. lesní.) Stéblo tupě tříhranné, hladké. Klásky samčí 3—6, čárkovitě válcovité, řídkokvěté. Listeny dolejší listovité, dlouze pošvaté. Pluchy vejčitě kopinaté, hrotnaté, bělomázdřité. Měchýřky elipticky tříboké, bezžebré, zobánek čárkovitý, s 2 zuby vláskovitě zahrotnatělými. Listy široce čárkovité, chabé, jasně zelené.

V. 0·40—0·60 m. Rostlina světlozelená, obloukovitě převislá.

♃ Květen, červen. Vlhké lesy a křoviny krajin hornatějších. Porůzná. V okolí brněnském: na svahu Hádů k Svitavě, u Adamova, Blanska, Sloupa (Makowsky)!, Ochoz (Theimer)!, Lomnice (Pluskal)!, Klobouky (Steiger)!, háj u Cacovic, Křtiny, Velká a Malá Bukovina, Nový hrad mezi Adamovem a Blanskem, Chobot poblíž Macechy, u Ostrova, Holštýn, Doubravník, Nedvědice. — Kolem Prostějova: v lesích u Hartmanic a Baldovce (Spitzner.) V kraji znojemském: na Kozí stezce mezi Lukovem a Hardekem, u potoka Hojka na cestě od Podmolí k dlouhému Šobesu (Oborny), Vysoký kámen a Popice u Jihlavy (Reichardt), Heraltický les u Třebíče (Zavřel), kolem Jevišovic (Ritschl), Raděnice, Fryšava, ve skupenině horstva Žákovy hory. — Hojná u Kroměříže (Palla.) Kolem Olomouce skoro ve všech hájích dosti četně (Makowsky), Grygovský les u Olomouce (Spitzner), a odtud až k Uherskému Hradišti (Schlögl), les Měšťanský u Šumberka (Paul), Šternberk, Trausnic u Petrovic, Hraběžice, Velký Losín, Spálený les u Něm. Bohdíkova, Pusté Žibřidovice, Velvice, les u zříceniny Nové domy, Raškov, Pradědův les. — Ve východní Moravě: Javořina (Holuby)!. Bažantnice a les u přívozu u Strážnice, Kobela u Kuželova, Klokočník a Stanovisko u Javorníka, Filipov, na Kotarech, Strany, Havřice, Jelenovská u Klobouk, Příkaz. — Rusava (Sloboda)!, kolem Vsetína dosti hojná, ale porůznu (Bubela)!, Cáb, Halenkov, Javorníky, hojná u Velk. Karlovic, Hluboká u Horní Bečvy, Kičera a Javorník u Frenštátu, Velké Kunčice, Salajské hájemství, Staré Hamry, Smrk. — Les Stolová u Trojanovic poblíž Frenštátu a na úpatí Kněhyně a Radhoště! (Oborny), kolem Nov. Jičína (Sapetza)! Hojná v horách Jesenických: Teplice, Wiesenberk. Winkelsdorf!, Studénková hole (Oborny). Hojná u Karlovské studénky, Mechová stráň, Medvědí hřeben, Kriech, Křemenný příkop, Janovice, les grunt a zámecký vrch u Rymařova. Ve Slezsku: Beskyd u Krásné, Moravka. V Těšínsku: Blogotice, Koňská! (Kolbenheyer), les kopce u Bogušovic, Kohoutí les a na j. m. ve Vidnavsku.

β) pumila Fiek. (apud Uechtr. Jahresb. d. sch. Ges. 1879.) Nízká, jen 0·08—0·12 m. v. Klásky samičí 2—4, sblíženější a kratčeji stopkaté, pročež skoro přímé, málo převislé. Listy tužší, užší a kratší.

Pořídku. V Těšínsku: mezi Koňskou a Lišnou, zde hojná bez tvaru základního, jihovýchodní svah Tulu směrem k Lišné a na Mal. Čantorym (Fiek.)

266. C. pseudo-cyperus L. (O. nedošachor.) Stéblo ostře tříhranné, drsné. Klásky samčí 3—6, válcovité, hustokvěté, oddálené neb hořejší poněkud sblížené, dlouze stopkaté, převislé. Pluchy kopinaté se špicí čárkovitě šidlovitou, brvitě drsnou, as zdélí plodův. Listeny nepošvaté neb nejdolejší krátce pošvaté, mnohem delší než stéblo. Měchýřky vejčitě kopinaté, posléz skoro rovnovážně odstálé, vynikle žebernaté pozvolna v dlouhý, šidlovitý, ve 2 hrůtky vybíhající zobánek súžené. Listeny široce čárkovité, posléz žlutozelené.

V. 0·50—1·00. Pluchy světlozelené, bělomázdřité. Samčí klásek bledě žlutavý, samičí zelený, ztuha osinatý.

♃ Květen, červen. Příkopy, břehy, bažiny, v jižní části hojnější, jinak pořídku. V Brněnsku: Okraj kartouzského rybníka u Brna!, u Strachotína a Pulgarova (Makowsky), kolem nenovického rybníka (Čížek)!, druhý rybník u Veselky poblíž Troubska; kolem Hrušovan, Frelešdorfu a odtud podél hranic zemských (Oborny), Olomouc (Sapetza)!, hojná na bažinných lukách u bzeneckého nádraží (Bubela.) V údolí Moravy u Star. města a Uh. Hradiště (Dr. Karl a Schlögl), pořídku kolem Nov. Jičína (Sapetza), na úpatí Čantoryho v Těšínsku (Kolbenheyer.)

**) Klásky přímé. Měchýřky přímé, se zobánkem po krajích brvkatě draslavým, se zuby tupými neb hrotnatými. Listeny pošvaté, listovité, nejhořejší často blánité.

267. C. hordeiformis Vahl. (C. hordeistichos Vill. O. ječmenovitá.) Stéblo tupě tříhranné, hladké. Klásky samčí 2, čárkovitě kopinaté, samičí 2—4 podlouhlé, hustokvěté, oddálené neb hořejší sblížené. Pluchy vejčité, hrotnaté, široce bělomázdřité, namnoze krátce brvitě hrotité. Listeny delší než stéblo. Měchýřky podlouhle elliptické, vně vypouklé a žebernaté, uvnitř ploché, lesklé, přímé, skoro pravidelně 4—5řadé, zobánek hrotnatě dvouklaný, na okraji jemně pilovaný, na přední straně plochý. Listy tuhé, přímé, delší než stéblo.

V. 0·10—0·25 m. Klásky samičí, někdy výběžkaté. Plody bledozelené.

♃ Květen, červen. Příkopy, bažiny, meze jmenovitě místa slatinná. Pořídku. U kartouzského cukrovaru u Brna, Otmarov, v bažantnici u Měnína, kolem Čejče!, hojná podél Dyje mezi Polavou a Novým mlýnem, v příkopech kolem Nikolčic (Makowsky), Slavkov a na mezích u Křenovic, Terezov a mezi Terezovem a Morkůvkami. — Na polní cestě poblíž Smraďáku u Klobouk (Steiger), na Kobylském jezeře (Oborny), Zaječí a hojná mezi Zaječím a Nosislaví (Uechtritz), dosti četně podél Moravy kolem Uh. Hradiště (Schlögl).

268. C. secalina Wahlnb. (O. žitovitá.) Klásky samičí, podlouhlé, nepravidelně víceřadé, nejčastěji rozvětvené, tedy 2—4 pospolu v paždí listenův. Pluchy široce bělomázdřité, s krátkým, brvkatým hrotem. Měchýřky černé, nelesklé, sotva poloviční velikosti co měchýřky předešlé rostliny, ostatně jako tato. Nažka podlouhlá, smáčknutě příoblá.

V. 0·08—0·25 m. Nažky černavé.

♃ Květen, červen. Jako předešlá, ale mnohem řídčejší. Kolem Brna a Měnína (Uechtritz in lit ad. Oborny), dle Schlossera též u Napajedel a Hodonína.

269. C. Hornschuchiana Hoppe. (C. fulva Autt. O. Hornschuchova.) Stéblo tupohranné. Klásky samičí 2—3, vejčité neb podlouhlé, hustokvěté, vynikle stopkaté, hořejší sblížené. Pluchy přítupé, široce bělomázdřité, hladké, bez hrotu. Nejdolejší listen přímo odstálý. Měchýřky vejčité, obak vypouklé, odstálé, travozelené, neskvrnaté, zobánek krátký, zuby jeho odstálé, na ústním kraji bělomázdřité, lysé. Listy poněkud tuhé, světlozelené; prostý mázdrovitý díl ústí pošvy krátce vejčitý. Listy i s listeny kratší než stéblo. Oddenek volně trsnatý, krátké obloukovité výhonky ženoucí.

V. 0·20—0·40 m. Pluchy kaštanové s úzkým, zeleným, středním pruhem, těmito a plody lze ho od následujícího druhu snadno rozeznati.

♃ Květen, červen. Luka bažinná. Pořídku. Dle Reisseka zde onde v zemi s C. distans, dle Schlossera kolem Kroměříže, Napajedel a Hulína. Co C. fulva Godd. v Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer).

270. C. distans L. (O. odstálá.) Stéblo hladké. Klásek samčí 1, samičí 2—3, podlouhlé; elliptické, vynikle stopkaté, velmi oddálené. Pluchy namnoze s krátkým brvkatým hrotem, s bílým krajem uzoučkým neb žádným, kratší než plody. Nejdolejší listen přímý. Měchýřky vejčité vně vypouklé, uvnitř ploché, žebernaté. přilehlé, špinavě bledozelené, namnoze červeně skvrnité, náhle v krátký zobánek zúžené, zuby jeho trochu rozestálé, bylinné na ústním okraji brvkatě drsné. Volná blánitá část ústí, pošev podlouhlá. Rostlina šedozelená, v hustých trsech.

V. 0·15—0·50 m. Pluchy světle-rezavohnědé až kaštanové. Dr. Čelakovský nalezl rostlinu s 8 klásky samičími.

♃ Květen, červen. Bažinná místa, luka rašelinná. Hojná. V okolí brněnském: Černovice, Tuřany, Měnín, Moutnice (Makowsky)!, na úpatí Blučinských kopců (Niessl)!, u Cacovických mlýnův, Telnice, Židlochovice, Nosislav. — Kašnice u Klobouk (Steiger). Příkopy u Čejče (Bubela). V okolí Prostějova: na lukách u Kelčic a Dobrochova (Spitzner). V jižní části znojemského kraje dosti hojná: Našetice, Popický žleb, v údolí Dyje u Znojma, kolem Hardeku a Hrušovan a j. (Oborny). Ve východní Moravě: na bažině za bzeneckým nádražím (Bubela), hojná na Javořině (Holuby)!, Velká, Kuželov, Louka, Dlouhá a Machova luka u Javorníka, Nová Lhota. — Rusava (Sloboda), Nov. Jičín (Sapetza). V Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer).

***) Klásky sblížené, květy nahloučené. Měchýřky přímé, hvězdovité, zralé rovnovážně odstálé.

271. C. flava L. (O. rusá.) Stéblo přímé, hladké neb nahoře trochu drsné. Samičí klásky 1—3, vejčité neb kulaté, hustokvěté, nejhořejší namnoze velmi sblížené, přísedlé neb na stopce v pošvě zavřené. Listen nejdolejší obyčejně delší než stéblo, rovnovážně odstálý neb se-

hnutý. Měchýřky vejčité, nafouklé, žebernaté, delší než pluchy tupé. Zobánek ohnutý. Rostlina žlutozelená.

♃ Květen, červen. Pluchy nahnědlé, se zeleným středním pruhem.

a) genuina. Stéblo přímé, tuhé, 0·25—0·50 m. v., dosti ostře třihranné. Klásky samičí vejčité, velmi sblížené. Měchýřky velké, dozrálé žluté, se zobánkem čárkovitým, dlouhým, sehnutým. Listy dosti široké, ploché, světlozelené.

Rašelinná, vlhká luka. Hojný v rovině i v horách. V brněnském kraji: kolem Brna, Adamova!, Lomnice! (Makowsky), u Svitavy (Niessl), u Klobouk (Steiger)!, u Čejče (Wiesner), Čertova zmole u Kohoutovic, Boskovice, Letovice, Doubravník, Nedvědice. — Na Splachách a u Zešova poblíž Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Vranov, Jevišovice, Čížov, Popický žleb u Znojma, Hrušovany, Lednice (Oborny). Kolem Jihlavy obecná (Pokorny), též i u Slavonic (Oborny), Borovná, Olší, Řasná, Bystřice, Ždánice, Vitochov, Zvole, Vlachovice, Pohledec. — Příkopy u dráhy kolem Olomouce (Makowsky)!, Šumberk (Paul)!, Velk. Losín, Ludvíkov, Krumperk, Star. město, Hynčinské bažiny pod Černým vrchem, Koldštýn, Rymařov. — Winkelsdorf, Teplice (Oborny)!. Ve východní Moravě: hojná kolem Písku (Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina, Březová (Holuby), Nová hora u Filipova, Nov. Lhota; Val. Klobouky (Sapetza)!, Rozsoší u Příkazu, Pulčín, Hradišov, na louce lesní „Planisku“ u Rusavy (Sloboda)!, bažiny v Poschlé u Vsetína (Bubela)!. Velk. Karlovice, Vysoká, Trojačka, luka u Salajky; rašeliniště Huti u Star. Hamrů (Oborny), Fridland; Nov. Jičín (Sapetza), Hranice a Velká (Schlosser). Ve Slezsku a v Jeseníku: Malenovice (Oborny), Butosonka, Lysá hora, Krásná; rašeliniště Golich u Rudzic, v Těšínsku (Reichardt), Donnerlan u Karlovské studénky, Křemenný příkop, Kriech, Drehberk, Studénková hole.

b) lepidocarpa Tausch [spec.] (C. brachyrrhyncha Čelak. Prod. p. 71. O. krátkozobanná.) Stéblo chabé, 0·15—0·20 m. v. Nejdolejší samčí klásek více zaokrouhlený, často značně oddálený, s listenem dlouze pošvatým. Měchýřky menší, šíře vejčité, se zobánkem kratším, sehnutým.

Bažiny luční a lesní. Pořídku. Nov. město, Rejhartice, Krásná; Popický žleb u Znojma, Slavonice, Velk. kotlina (Oborny).

272. C. Oederi Ehr. (C. orthorrhyncha Čelak. O. Oederova, O. rovnozobanná). Stéblo tupohranné, chabé, nízké. Samičí klásky 2—3, sblížené, často směstnané, nejdolejší na stopce v pošvě zavřené; jeho listen dlouze pošvatý. Měchýřky okrouhlé, menší než u předešlé, se zobánkem o polovic kratším a namnoze rovným. Listy trochu namodrale zelené, zdélí stébla, ostatně jak předešlá, ku kteréž jako pouhá odrůda připočtena býti může.

V. 0·05—0·30 m. Měchýřky zelenavé.

♃ Květen, červen. Vlhké písčiny, bažinná a rašelinná luka, pramenitá místa. Hojná. Rajský lesík u Brna (Makowsky) a odtud podél Svratky (Oborny), háj u Cacovic, Bilovice. — Lomnice (Pluskal)!, Svitava (Niessl), u Protivanova (Spitzner), kolem Čejče (Uechtritz)!, Nov. mlýny a Příklady (Makowsky). Na lukách u Kelčic a Dobrochova poblíž Prostějova (Spitzner). Náměšť a Jindřichov (Roemer), kolem Jihlavy (Pokorny), pohraniční luka mezi Kadolcem a Slavonicemi (Oborny). Řasná, bahna u „Velk. Pařezitého“ poblíž Řasné, Strachoňovice, Věchňov, Zvole, Rokytná, Černá bahna u pramenů Švarcavy, Tři studně, Počátky u Křivévody, Mal. Morava, Krondörfl. — Podél Moravy: kolem Olomouce (Makowsky)!, Klužínek a Litovle. — Uh. Hradiště (Schlögl); Javorník, Val. Klobouky, Příkaz, údolí Miloňovky a j. u Velk. Karlovic, bažiny u Lasa u Rožnova, Gavalčanské hájemství poblíž Salajky. — Rašeliniště Huti v hor. údolí Ostravice (Sapetza)!. Fridlandský díl nov.-jičínského kraje (Reissek), Hranice a Velká (Schlosser). Ve Slezsku a Jeseníku: Moravka, Jablunkov; na Tulu v Těšínsku (Kolbenheyer), Praděd (Uechtritz)!, Velk. kotlina (Fiek)!, Petrštýn, Opava pod Ovčírnou, Studénková hole, údolí šumné Tisé, u Císařské boudy.

β) elatior Anderson. Stéblo vyšší, 0·30—0·35 m. v., štíhlejší a mnohem delší než listy. Klásky podlouhle elliptické, nejdolejší vynikle stopkatý.

Pořídku. Posud jen: v dolní části Popického žlebu poblíž Trouznického mlýna u Znojma, odtud však nově založenou cestou částečně vytlačen (Oborny) a na Čupu u Vsetína s tvarem základním (Bubela).

α_2) Oddenek s plazivými výběžky.

*) Listeny dlouze pošvaté. Klásek samčí 1, řídko 2.

273. C. pilosa Scop. (O. chlupatá). Stéblo hladké. Klásky samčí válcovitě kyjovité, samičí 2—3, čárkovité neb podlouhlé, velmi oddálené, volnokvěté, na stopkách chlupatých. Měchýřky opak vejčité, tříboké, silně žebernaté, delší pluch, zobánek vně hladký, nahoře mázdřitý, dvoulaločný neb dvouzubý. Na spodině stébla krátké, hnědo červené pošvy, které zvolna v listy přecházejí; přízemní listy široce čárkovité, po kraji a silnějších žebrech roztroušeně chlupaté. Rostlina tmavozelená.

V. 0·30—0·50 m. Pluchy zelené, s okrajem hnědým; měchýřky zelené.

♃ Duben, květen. Světlé lesy, háje, jmenovitě v pahorkatině rozšířena. Hojná v horských lesích kolem Brna a na Polavských kopcích (Makowsky)!, Adamov (Theimer)!, Jedovnice, Babice (Niessl)!, Kartouzy, Ochoz, Kanice, Bílovice, údolí Josefské, zde jmenovitě hojná u Býčí skály odtud až do Křtin, Blansko, Boskovice, Písárky, Bohonice, Habrůvka, Slavkov, Vyškov, Pavlovice, Šardičky, kolem Krumlova a Vedrovic. — Ve znojemském kraji: lesy listnaté u Senohrad na Oslavě (Roemer), Mlokový žleb u Velk. Mašovic a u Trouznického mlýna poblíž Znojma, Smoha u Citonic, potok Hojka na cestě od Podmolí k Dlouhému Šobesu, u Hardeku, Vranova, Milfrouna (Oborny). V Grygovském lese u Olomouce (Makowsky), Šumberk a les u Bludova (Paul). Ve východní části: Bzinek a v křovinách Háje u Bzence (Bubela), hojná na Javořině (Holuby), Strážnice; Vsetín (Bubela)!. Ve Slezsku: na Mal. Ostrém u Těšína (Kolbenheyer), kolem Opavy (Mükusch), kolem Medvědích skal u Gräfenberku (Wichura).

274. C. sparsiflora Steud. (C. vaginata Tausch. O. pošvatá.) Klásky samičí 1—3, volnokvěté, na stopkách lysých. Pluchy vejčité, hrotnaté. Měchýřky tříhranně vejčité, bezžebré, zobánek mírně

dlouhý, vně hladký, nahoře mázdřitý, dvoulaločný. Stéblo na spodku s listy krátkými, dlouze pošvatými, mimo to vyrůstají z oddenku ještě svazečky travozelených, lysých listův, kratších než stéblo.

V. 0·15—0·30 m. Pluchy hnědé se širokým zeleným středním pruhem. Podobá se poněkud C. panicea, od této však zobánkem, krátkou čepelí listů stéblových a travozelenou barvou patřně odlišná.

♃ Červen, červenec. Travnatá, poněkud vlhká úbočí Jeseníka. Velmi pořídku. Hockšar, Koperník, Velk. kotlina (Gr. Fl.), prameny střední Opavy na Pradědu (Kügler), Vysoká hole poblíž Petrštýna (Baenitz).

275. C. Michelii Host. (O. Micheliova.) Stéblo přímé, nahoře drsné. Samičí klásky 1—2, vejčité neb podlouhlé, dosti volnokvěté, na stopkách lysých, namnoze zavřených. Pluchy podlouhlé, bělavomázdřité, s drsným hrotem. Měchýřky opakvejčité, tříboké, tečkované, slabě žebernaté; zobánek dlouhý, čárkovitý, vně draslavý, hrotnatě dvouzubý. Listy přízemní úzce čárkovité, přímé, lysé, světlozelené.

V. 0·25—0·45 m. Klásky samčí běložlutavé. Plody velké, zelené. Rostlina světlozelená.

♃ Květen, červen. Suché lesy, keřnaté stráně, návrší. Ve střední a jižní Moravě rozšířena, jinde chybí. V brněnském kraji: Písárky u Brna, Hády u Obřan, Adamov, Polavské kopce (Makowsky)!, Tuřanský les a u Šlapanic (Niessl)!, u Rosic (Oborny), u Klobouk (Steiger)!, u Pustoměře a Drysic (Spitzner), kopce u Cacovic, vinice u Obřan, Líšeň, Bilovice, Bedřichovice, Hustopeč, Morkůvky, Krumlov, Budkovice, Olbramovice, pod Leskounem u Vedrovic a kolem Vedrovic. — V okolí prostějovském: v Seloutecké lese a na Kosíři (Spitzner). Ve znojemském kraji u Náměště (Roemer), odtud až po Mikulov, u Vranova, Bítova, Jevišovic, Tasovic, Pleče a j. (Oborny), Obora u Kroměříže (Palla), u Strážnického přívozu, les Háj a Plechovec u Bzence (Bubela), místy u Velehradského háje (Schlögl)

**) Klásky samčí pravidelně 2 neb více. Měchýřky se zobánkem vně hladkým. Listeny nepošvaté neb jen nejdolejší kratičce pošvatý.

276. C. paludosa Good. (C. acuta Curt. C. acutiformis Ehrh. O. kalužní). Stéblo silné, ostře tříhranné, nahoře drsné. Samčí klásky 2—4, jich pluchy tupé neb přítupé, samičí 2—4, válcovité, dolejší krátce stopkaté, obyčejně přímé, jich pluchy kopinaté, hrotnaté neb v drsný hrot zahrotnatělé. Měchýřky smáčknutě dvoustranné, vejčité neb vejčitě podlouhlé, žebernaté; zobánek krátký, krátce dvouzubý. Listy dosti široké, čárkovité, na rubu sivé; dolejší pošvy listů nahnědle nachové, v síťku roztřepené.

V. 0·50—1·00 m. Pluchy černohnědé se zeleným středním pruhem. Měchýřky sivé, nelesklé.

♃ Květen, červen. Bažiny, břehy, příkopy. V rovině a pahorkatině obecná, v předhoří pořídku. Beroun (Gans), Vsetín (Bubela). V Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer) a ještě ve Velk. kotlině (Engler a Oborny)!. V okolí Brna: Kartouzy, Obřany, Bilovice, Jedovnice, Tišnov, Černovice, Rajhrad atd.

β) Kochiana D. C. (spec.) Měchýřky podlouhlé. Pluchy dlouze zakončité, dvakrát delší než měchýřky. Klásky kratší než u tvaru základního.

Řídčeji: Vyškov, Břeclav; kolem Brna, Hnanice, Wiesenberk (Oborny).

277. C. vesicaria L. em. (O. puchýřitá). Stéblo ostře tříhranné, na hranách obyčejně drsné. Klásky samčí 2—4, čárkovité, samičí 2—4, válcovité, oddálené, nejdolejší převislé; pluchy kopinaté. Měchýřky vejčitě kuželovité, nafouklé v zobánek ponenáhlu zúžené, přímo odstálé, zobánek s 2 vláskovitě zahrotnatělými zuby. Listy čárkovité, ploché i se stéblem travozelené, dolejší pošvy hnědočervené se zřetelnou síťkou.

V. 0·30—0·60 m. Pluchy světlohnědé se světlým středním pruhem. Plody posléze zelenavožluté.

♃ Květen, červen. Břehy, příkopy, bažiny. Rozšířena a hojná. V okolí brněnském: Kartouzy, Budkovan u Jedovnic, Měnín, Nosislav atd.; u Pistovic (Spitzner), ve vyšších polohách na Radersberku u Wiesenberka (Bittner) a u Švýcarny na Pradědu (Grabowski).

278. C. ampullacea Good. (C. rostrata With. O. bublinatá). Stéblo tupě tříhranné, hladké, zřídka nahoře drsné. Klásky samčí 1—3, samičí 2—3, válcovité, hustokvěté, oddálené, krátce stopkaté, přímé. Měchýřky kulovitě vejčité, nafouklé, žebernaté, skoro rovnovážně odstálé, v úzký a dlouhý, vláskovitě dvouzubý zobánek náhle zúžené. Listy úzce čárkovité, sivé; pošvy bez zřetelné síťky.

V. 0·25—0·60 m. Pluchy červenohnědé, se světlým středním pruhem, na konci bělomázdřité. Měchýřky zelenavě žluté, lesklé.

♃ Květen, červen. Příkopy, břehy, bažiny, rašeliny. Porůzný v rovině a pahorkatině, v horách hojnější. Schází v okolí brněnském. V kraji prostějovském: na Splachách nad Braniskem, na Zlechově a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji: jen kolem Náměště (Roemer). Kolem Jihlavy: břehy Jihlavy a u panského mlýna (Reichardt), Pávov (Neumann), toto naleziště však již v Čechách; kolem Heřmanova (Schwöder), Spálený žleb u Slavonic (Oborny), Olešnice (Člupek), Olší, Ochoz u Bystřice, Vitochov, Zvole, Nov. město, Velk. Losín, Nov. ves, Rymařov. — Kolem Uh. Hradiště (Schlosser a Schlögl), Zubří, Ženklavský mlýn a Svinec u Nov. Jičína (Sapetza), Hranice (Schlosser), Fridland (Schur), Střelná u Libavy a u Berouna (Gans). V Těšínsko-Bělsku, jako na Čantorym (Kolbenheyer). Hojná v horách Jesenických: kolem Karlovské studénky (Niessl), Koperník, jezerní pole mezi Koperníkem a Fuhrmannštýnem!, Velk. jezero na cestě od Frant. myslivny k Mravenčímu vrchu (Oborny), Opava pod Ovčírnou, zde jmenovitě hojná poblíž Hrázové boudy, na cestě od Ovčírny k Divokému kamenu, mezi Petrštýnem a Pradědem, Keilig, Štechplan, Červený vrch, Studénková hole.

279. C. riparia Curtis. (O. pobřežní). Stéblo ostře tříhranné, nahoře drsné. Klásky samčí 2—6, s pluchami ostnitohrotitými, samičí 2—5, válcovité, dolejší stopkaté, často nicí, jich pluchy vejčité, s dlouhým drsným hrotem. Měchýřky kuželovité, příoblé, tříboké, žebernaté, matně lesklé, kožovité, nažku ostře tříhrannou volně obkličující, zobánek krátký

s dvouma hrotnatými zuby. Listy široce čárkovité, sivé. Pošvy bez zřetelné síťky.

V. 0·60—1·30 m. Pluchy nachově hnědé, se zeleným středním pruhem. Měchýřky posléz nahnědlé. Krásný a statný druh.

♃ Květen, červen. Příkopy, břehy potokův a rybníkův. Rozšířena, místy schází, jako v kraji jihlavském, v severní části kraje znojemského, brněnského a olomouckého. V kraji brněnském: Rybníčky u Kartouz, Řečkovice, Rajhrad, Měnín, Vranovice, Vyškov, Bosonohy, Troubsko, Veselka, kolem Břeclavi. — V okolí Znojma jen ojedinělé, hojná v nížinách Dyje (Oborny). Obecná v poříčí Moravy kolem Olomouce (Vogl a Makowsky), Písek a silniční příkopy u Uh. Ostroha (Bubela), Strážnice; Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Hustopeče (Sapetza) a v Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer).

β) gracilescens Hartm. (C. riparia var. gracilis Siegert exsicc.) Rostlina štíhlejší, listy užší. Klásky samičí, štíhlejší a poněkud delší, na dolejšku volnokvěté, někdy všecky dlouze stopkaté a převislé. Zobánek někdy hlouběji rozeklaný.

Dle Oborného přináleží sem rostlina jemu Steigrem od Kašnic u Klobouk zaslana.

280. C. nutans Host. (O. rýhovaná.) Klásky samčí 1—3, sblížené, s pluchami přihrocenými až ostnitě hrotitými, samičí 2—3, krátce válcovité, oddálené, dolejší déle stopkatý, přímý; jich pluchy vejčité, útle zahrotnatělé. Měchýřky vejčitě kuželovité, příoblé, tříboké, podél rýhované, kožovité, nažku velkou, tupě tříhrannou, dosti ztuha obkličující; zobánek krátký, s 2 hrotnatými zuby. Listy úzce čárkovité, travozelené.

V. 0·20—0·40 m. Rostlina štíhlá. Pluchy tmavohnědé se zeleným středním pruhem.

♃ Květen, červen. Vlhké příkopy, kalužiny. Velmi pořídku a jen na jihu moravském. Na kalužinách jílovitých u Břeclavi a Star. Břeclavi, 1883 mnou objevena.

β) Trichocarpae. Měchýřky chlupaté. Oddenek plazivý.

281. C. filiformis L. (O. nitkolistá.) Stéblo tenké, štíhlé, nahoře drsné i s listy lysé a nasivěle, skoro do polou listnaté. Samčí klásky 1—3, samičí 2—3, podlouhlé, elliptické, přísedlé neb nejdolejší krátce stopkatý. Pluchy vejčité, přihrotnatělé, zdélí měchýřkův. Listeny s kratičkou pošvou neb nepošvaté. Měchýřky nafouklé, krátce plsťnaté s plochými žebry, zobánek krátký, kuželovitý. Listy úzce čárkovité, svinuté; pošvy červenavě hnědé s útlou síťkou.

V. 0·40—0·90 m. Pluchy červenohnědé, se širokým zeleným pruhem. Rostlina tuhá.

♃ Květen, červen. Rašeliny, bažiny. Pořídku: bažinná luka u bzeneckého nádraží (Bubela). Mechové jezero u Reivízu (Gr. Fl.)!. Schlosser uvádí tento druh pro Dúbravu u Bzence.

282. C. hirta L. (O. srstnatá.) Stéblo tupohranné, jen nahoře, drsné, po celé délce listnaté. Klásky samčí 1—3, sblížené, samičí 2—4

podlouhlé, válcovité, dosti volnokvěté, oddálené, stopkaté. Listeny dlouze pošvaté. Pluchy široké, roztroušeně chlupaté, s krajem široce bělomázdřitým a špicí huňatě brvitou. Měchýřky nadmuté, vejčitě kuželovité, silně žebernaté, šedochlupaté; zobánek dlouhý, s 2 zuby vláskovitě zahrotnatélými. Listy šíře čárkovité, ploché i s pošvami chlupaté neb skoro lysé; pošvy bez síťky.

V. 0·20—0·60 m. Měchýřky šedozelené.

♃ Květen, červen. Vlhké písčiny, břehy, cesty, příkopy. Všude obecná, v horách až k 600 m.

β) hirtiformis Pers. Listy a pošvy lysé. Měchýřky roztroušeně chlupaté.

Řídčeji. Brno (Oborny), Kartouzy, Slavkov. — Olešnice (Člupek), v údolí Hradnice u Znojma a u Jevišovic, zde rostliny malé, zakrslé, s měchýřky skoro lysými (Oborny), Zvoleňovice.

84. Rhynchospora Vahl. Hrotnosemenka.

283. R. alba Vahl. (H. bílá.) Stéblo nitkovité i s listy nasivělé. Klásky bělavé neb načervenalé ve svazečnatém stejně vysokém vrcholíčku, jehož listeny obyčejně nepřesahují. Štětinky zdélí nažky. Prašníky 2. Listy čárkovité, žlábkovité. Oddenek trsnatý, bez výběžkův.

♃ Červenec, srpen. Bažinná a rašelinná luka. Pořídku. Bažiny u Mikovic a Podolí poblíž Uh. Hradiště, zde dosti četný (Schlögl). V Těšínsku: Blodnice (Kotschy), rašeliniště Gollich u Brónova poblíž Rudzic (Reichardt), Dolní grunt u Cuckmantlu (Mik.). R. fusca Röm. et Schult., jež uvádí Schlosser s předešlou pro okolí Telče byly zde Reichardtem, Oborným a mnou marně hledány.

85. Scirpus L. Skřípina.

1. Phyllothryon Čelak. Stéblo listnaté. Listy čárkovité, ploché, travovité.

a) Blysmus Panzer. Klásky v konečnem dvouřadém, na dolejšku často složeném klasu. Štětinky okvětní 3—6, řídčeji žádné. Blizny 2.

284. S. compressus Pers. (S. smáčknutá.) Stéblo nezřetelně hranaté, na spodině s listy a pošvami. Klásky 6—9květé, v klase dvouřadém, doleji často složeném a přetrhovaném. Pluchy podlouhle kopinaté, hrotnaté. Štětinky okvětní 3—6, nazpět osténkaté. Nažky opak vejčité, smáčknuté. Listy na hřbetě kýlnaté, nejdoleji žlábkovité i s rostlinou nasivělé; pošvy hnědé. Oddenek trsnatý.

V. 0·10—0·25 m. Pluchy kaštanové. Podobá se C. disticha.

♃ Červen, červenec. Písčiny, břehy, mokré pastvy, luka bahnivá. Porůzná, místy schází. Schází bezpochyby v nejbližším okolí Brna. Adamov (Theimer)!, Lomnice (Pluskal), Klobouky (Steiger), Mikulov, Břeclav (Makowsky), Čejč (Oborny). Hojná kolem Náměště (Roemer), kolem Znojma (Oborny), porůznu na lukách u Rotkova poblíž Bystřice, Zvole, Nov. město. — V poříčí Moravy: na vlhkých lukách u Řepčína, Černovíra a j. u Olomouce

(Mik), rašelinná luka u bzeneckého nádraží (Bubela). Star. Břeclav, Rohatec, Strážnice, Velká, Pulčín a Hradišov u Pulčína. — Hustěnovice u Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), Rusava (Sloboda), na vrchu Čupu u Vsetína (Bubela), západní svah Počavské gory u Star. Jičína (Sapetza)!, Hranice (Schlosser)!, Blogotice, Sibice a Mal. Ostrý v Těšínsku (Kolbenheyer).

b) Dichostylis Ness. Klásky v konečném kruželi strboulkovitě směstnaném, několika lupenovitými listeny podporovaném. Štětinky okvětní žádné. Blizny 2.

285. S. Michelianus L. (S. Micheliova.) Stébla tříhranná, v trsu, přímá neb položená, v dole listnatá. Klásky malinké, vejčité, bledozelené. Pluchy podlouhlé, přihrocené. Listeny 2—3, listovité, rovnovážně odstálé, zdélí neb delší než stéblo. Nažky smáčknuté, ostrohranné.

V. 0·01—0·15 m. Pošvy červenavé, pluchy bělavé se zeleným kýlem. Podobá se Cyperus neb Carex cyperoides.

⊙ Červenec — září. Břehy rybníkův, zaplavovaná místa. Pořídku. Čejč (Kržisch), Kobylí (Reissek), Terezov, Brumovice. — Břehy Moravy u Jarošova poblíž Uh. Hradiště (Dr. Karl a Schlögl), u Ostroha (Reissek).

c) Euscirpus Neil. Klásky v svazečku neb jednotlivé, dílem přísedlé, dílem stopkaté, v konečném několika lupenovitými listeny podporovaném kruželi. Štětinky okvětní 3—6. Blizny 3.

286. S. maritimus L. (S. mořská). Stéblo tříhranné, pod prostředek listnaté. Klásky veliké, rezavohnědé, po 3—5 nahloučené, sem tam též jednotlivé, v jednoduchém neb svazečnatém kruželi. Pluchy dvouklané, ve výkrojku s hrotem. Listy žlábkovité, s ostrým kýlem. Oddenek s výběžky, na konci hlízovitě ztloustlými.

V. 0·30—1·00. Pluchy hnědé.

♃ Červen, červenec. Příkopy, břehy, vlhké háje. Hojná ve střední a jižní Moravě a v pohoří českomoravském, jinak ojedinělá. V brněnském kraji: kolem Brna a Měnína (Makowsky), Blučina a Svitava (Niessl), Kobylí a Klobouky (Steiger), Čejč (Wiesner), břeh Svitavy u Komarova a Obřan, Černovice, břehy Ponavky a rybníka u Kartouz Nenovice, Rajhrad, Vranovice, Slavkov, Vyškov, Střelice, Šardičky, Terezov, Slavětice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna. — Na lučném údolí za Zešovem poblíž Prostějova (Spitzner), při silnici do Rataje u Kroměříže (Palla). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Hrušovany a hojná podél Dyje až k jejímu ústí (Oborny). V českomoravském pohoří: Telč, Dačice, Věchňov, Bystřice, Zvole, Hor. Rožinka, Nov. město, Vlachovice, Pohledec, Žďár, Jimramov, Nov. Jimramov, Javorek. — V poříčí Moravy: mezi Chvalkovicemi a Pavlovicemi u Olomouce (Mik), Klášter Hradisko (Makowsky), mezi Bzencem a Čejkovicemi (Uechtritz), hojná u Bzence (Bubela), Rohatec, Petrov, Strážnice, Uh. Brod, Havřice, Moravská Ostrava, Hrušov, Heřmanice. — Ve Slezsku: Blogotice v Těšínsku (Kolbenheyer), Opava (W. Fl.) Krňov (Schlosser).

β) compactatus Hoffm. (spec.) Klásky všecky přísedlé.

Hojná pospolu se tvarem základním neb bez něho. Kolem Brna, Měnína, Znojma, Hrušovan (Oborny), kolem Nenovic, Rajhradu, Vranovic, Vyškova, Břeclavi atd.

γ) monostachys Sonder. Klásky jednotlivé.

Posud bezpochyby jen přehlednuta.

287. S. silvaticus L. (S. lesní). Stéblo tupě tříhranné, až nahoru listnaté. Klásky malé, vejčité, jednotlivé neb po 2—5, ve svazcích mnohonásobně složený kružel činících, jich stopky drasłavé. Pluchy podlouhlé, útle hrotité. Štětinky okvětní osténkatě drsné, zdélí nažky. Listy široce čárkovité, ploché. Oddenek s podzemními výběžky a krátkými listnatými výhonky.

V. 0·50—1·00 m. Klásky četné. Pluchy černavozelené, zeleně kýlnaté.

♃ Květen, červen. Břehy, lesní močály, příkopy, bažiny. Všude hojná. V Jeseníku: na Donnerlanu u Karlovské studénky asi 900 m. — Velk. (Grabowski) a Mal. kotlina (Bachmann).

β) ramosus Baenitz. Květenství více rozvětvené, méně nahloučené. Klásky nejsou tak hustě při sobě jako u tvaru základního, nýbrž jsou s ojedinělými stopkatými promíchané.

Řídčeji: Brno, Lukov, údolí Dyje poblíž mlýna Trouznického u Znojma, Strachotice (Oborny).

288. S. radicans Schkuhr. (S. kořenující). Stébla tupě tříhranná, až nahoru listnatá. Klásky vejčitě kopinaté, všecky jednotlivé, pořídku po 2, na stopkách hladkých, v mnohonásobně složeném kruželi. Pluchy tupé, bezhrotné, lysé. Štětinky okvětní hladké. Listy čárkovité, ploché. Neplodní lodyhy obloukovitě k zemi skloněné, koncem kořenující.

V. 0·50—1·00 m. Pluchy černavozelené, zeleně kýlnaté. Podobná předešlé, v úžlabí listů kruželových někdy svazečky listův.

♃ Červenec, srpen. Kamenité břehy a kaluže. Pořídku. Trouznický mlýn u Znojma poblíž žlebu mlokového a odtud na několika místech až ke Znojmu (Oborny). Renardovice na Visle a u Bělska (Uechtritz), Heraltice a Krňov v Opavsku (Gr. Fl.).

2. Coleothryon Čelak. Stéblo nahé, dole pošvaté; pošvy bezčepelné neb hořejší 1—2, s krátkou štětinkovitou neb svinutou čepelí.

a) Schoenoplectus Rchb. Klásky po 3—5 ve svazečku, zřídka výminkou jeden, listenem prodlouženým, zeleným; ve zdánlivě postranní kružel zatlačené. Štětinek okvětních několik. Blizny 2—3.

289. S. Tabernemontani Gmel. (S. Tabernemontanova). Stéblo oblé, světle sivozelené. Kružel stažený, stopkatých svazků kláskových málo neb žádné. Pluchy nachovými tečkami drsné. Nažka dvouboká. Blizny 2. Pošvy obyčejně s krátkou čepelí, ostatně jak S. lacustris.

V. 0·60—1·00 m. Rostlina tenčí a štíhlejší než S. lacustris již se v mnohém ohledu podobá. Pluchy nachověhnědé. Nažky jen poloviční délky co následující.

♃ Červen, červenec. Bahniska, vlhké háje, příkopy, slatiny. Rajský lesík u Brna, Mikulov, Lednice, Příkludy, (Makowsky), Nenovice, Krumvíř, Terezov. — Velmi hojná na bařinných lukách u Březovic a Kelčic (Spitzner). Čejč (Uechtritz), bažinná luka u bzeneckého nádraží (Bubela).

290. S. lacustris L. (S. jezerní). Stéblo přímé, oblé, jen nahoře slabě hranaté, travozelené. Klásky podlouhle vejčité, svazky klásků v složitém kruželi, z největší části stopkaté. Pluchy hladké neb na kýlu drsné, vykrojené, brvité. Listen květenství často kratší než toto. Nažky tříboké, jemně přihrocené, obyčejně s 3 bliznami. Pošvy nachové. nejhořejší 1—2, někdy s krátkou čepelí, ostatní bez této.

V. 1·00—2·00 m. Pluchy červenohnědé, s tlustým ostnitým hrotem.

♃ Červen — srpen. Vody stojaté a mírně tekoucí. Obecný a pospolitý.

291. S. Pollichii Godr. et Gren. (S. trigonus Roth. Š. Polichiova). Stéblo ostře tříhranné, s plochami poněkud vydutými, travozelené. Klásky vejčité, ve volném neb staženém, z přísedlých neb stopkatých svazečků složeném kruželi. Pluchy dvouklané, ostnitohrotité, třasnitě brvité. Měchýřky dvouboké, ploše vypouklé, jemně přihrocené.

V. 0·30—1·00 m. Pluchy hnědé neb červenohnědé.

♃ Červenec — září. Břehy, příkopy, místa zaplavovaná. Velmi pořídku. Posud jen u Star. města poblíž Uh. Hradiště (Schlögl). Schlosser uvádí tuto rostlinu pro okolí Mašova, kde však marně hledána byla. V Dolních Rakousích obecná.

b) Isolepis R. Br. Klásky v kulatých strboulkách, zřídka jednotlivé, listenem listnatým, vzpřímeným zdánlivě postranní. Štětinky okvětní žádné. Blizny 3.

292. S. holoschoenus L. (S. šašinovitá). Stéblo oblé, přímé, sivé, jen na spodině s pošvami a několika listy. Klásky malinké, rezavožlutavé a nahnědlé, četné, v kulatých strboulkách, jichž konečný, přísedlý, postranní 1—4, obyčejně dlouzestopkaté, odstálé. Listen prodloužený, poloøblý, stéblo dokončující. Nažky opakvejčité, tříhranné, hladké. Pošvy se síťkou, 1—2 nehořejší, se štětinovitě svinutou čepelí. Oddenek válcovitý, dřevnatý, plazivý, s výběžky.

V. 0·50—1·00 m. Pošvy žlutohnědé. Pluchy nahnědlé neb žluté, bělokrajné.

♃ Červen, červenec. Vlhké louky, písčiny, bažiny, v jižní části porůzná. V kraji brněnském: Vranovice (Reissek), Šardice, Čejč (Makowsky), Geranovice (Oborny). Luka a příkopy u Břeclavi, vlhká luka u Staré Břeclavi. — Kolem Znojma: na louce podél cesty od Milfrouna k Našeticům, les Hoja u Hrušovan a Popic (Oborny), Trasenhofské pastvisko u Mikulova (Domas). Příkop pod nádražím u Bzence (Bubela), Hodonínský les (Wiesner), mokré jámy při Předhradské skále na Javořině (Holuby).

β) australis L. (spec.) Stéblo nižší, strboulky malé, velikosti hrášku, jednotlivý přísedlý a zřídka některé stopkaté.

Na suchých místech tvar hojnější: Našetice, Popice, les Hoja u Hrušovan (Oborny). Kolem Břeclavi a j.

293. S. setaceus L. (S. nitkovitá). Stébla nitkovitá, delší než přízemní listy, i s celou rostlinou lysá, v trsu. Klásky vejčité, malé, zelenavě nahnědlé; 1—3 ve svazku po straně štětinovitého listenu. Nažka tříboká, vynikle pruhovaná, krátce přihrocená. Blizny 3, tyčinky 2.

V. 0·05—0·20 m. Pošvy nachové; pluchy zelenavé a černonachové.

♃ Červenec, srpen. Vlhké písčiny, zaplavovaná pobřeží, břehy řek a rybníkův. Porůzná. Kolem Brna: Svratka mezi Písárkami a Komárovem (Makowsky), Troubsko (Oborny), Rajhrad, Tišnov. — V Prostějovsku, u plumlovského rybníka zřídka (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Mikulov (Domas). V jihlavském kraji: za plovárnou a u Lankvandského rybníka (Pokorny), Sichrovské rybníky a u pohodnice u Slavonic, u Nové vsi, rybníky u Velk. Voskesu a Stoječína (Oborny), Raděnice, hojná u Dolní a Horn. Bobrové, Pikarec. — Ve východní Moravě: předměstí Olšovec u Bzence s Cyperus flavescens (Bubela), Hustopečské rybníky u Nov. Jičína (Sapetza), Vsetín (Bubela), Fridland (Schur), velmi hojná u Kunčic a Bohdanovic (Schlosser). V Těšínsku (Kolbenheyer).

c) Baeothryon N. Klásky jednotlivé, konečné bez listovitého listenu. Štětinek okvětních několik. Blizny 3.

294. S. pauciflorus Lightf. (S. baeothryon Ehr. Š. chudokvětá). Stéblo oblé, útle rýhované, přímé. Klásky krátké, vejčité, 3—7květé. Pluchy vejčité, kýlnaté, přihrocené, trvalé, nejdolejší poloobjímavá. Štětinky okvětní drsné. Nažka tříhranná, útle žebernatá, mezi žebry síťkovitě tečkovaná; zbytek čnělky tříhranně jehlancovitý, od nažky článkovitě neoddělený. Pošvy zavřené, bezčepelné. Oddenek trsnatý, někdy s krátkými výběžky.

V. 0·05—0·25 m. Pošvy i pluchy hnědočervené. Svými plody a spodinou čnělky jest tento druh přechodem k rodu Heleocharis.

♃ Červen, červenec. Bažinná a rašelinná luka, vlhké písčiny. Pořídku a velmi porůzná. Čejč (Makowsky), bažinná luka na dol. Dyji u Mušova (Schlosser a Makowsky), nezřídka u Střebovic a Nové vsi (Schlosser), Lobník v severní Moravě (Uechtritz sen. 1819), Karlův pramen u Velk. Losína (Paul). Bažiny na Čupu u Vsetína (Bubela). Pořídku u Lomné a mezi Lomnou a Jablunkovem. — Mezi Mosty a Jablunkovem v Těšínsku (Stein).

86. Heleocharis R. Brown.

295. H. palustris R. Br. (S. bahenní, palach). Stéblo příoblé, jemně pruhované, přímé, bezlisté, málo lesklé, nasivělé. Klásek konečný, podlouhlý neb kuželovitý, nejdoleji s 1—2 prázdnými, skoro vstříčnými poloobjímavými plévami, pluchy hořejší přihrotnatělé. Nažka opak vejčitá, čočkovitá, bezžebrá. Zbytek čnělky jak dlouhý, tak široký. Blizny 2. Oddenek oblý, plazivý.

V. 0·10—0·50 m. Pošvy červenohnědé. Pluchy hnědé, na okraji bělomázdřité.

♃ Červen — srpen. Vlhká luka, břehy rybníkův a řek, mokřady. Obecná.

β) castanea Čelak. Pluchy kaštanové s úzkým středním pruhem, úzce bělokrajné.

Řídčeji: Černovice, Břeclav. — Kolem Náměště (Roemer), kolem Slavonic (Oborny).

296. H. uniglumis Schult. (Scirpus uniglumis Link. S. jednoplevá.) Stéblo bezlisté, travozelené, lesklé. Klásky podlouhle kuželovité. Prázdná pléva 1, dokonale objímavá. Nažka tečkovaná. Oddenek a pošvy lesklé, hnědočervené, ostatně jak předešlá.

V. 0·10—0·30 m. Předešlé podobná, štíhlejší. Pluchy větší, kaštanové, s úzkým zeleným středním pruhem.

♃ Červen — srpen. Příkopy a bažinná luka. Pořídku. V okolí Prostějova: u Kelčic, Dobrochova a Kobeřic dosti hojná (Spitzner). Železité bažiny u Náměště (Roemer), v příkopu pod bzeneckým nádražím s Equisetum hiemale, hojná na lukách u Šardic poblíž Bzence (Bubela). Dle Mika též na bažinných lukách u Holasovic v Opavsku.

297. H. acicularis R. Brown. (Scirp. acicularis L. S. jehlovitá). Stéblo nitkovité, silněji rýhované. Klásky podlouhle vejčité, hrotnaté. Pluchy přihrotnatělé, všecky plodné, nejdolejší stéblo dokonale objímavé. Štětinky 2—4, opadavé. Nažka podlouhle opakvejčitá, tupě tříhranná, žebernatá, jinak hladká. Zbytek čnělky malý. Blizny 3. Oddenek nitkovitý, dlouhočlenný, plazivý.

V. 0·03—0·20 m. Klásky velmi malé, zelenavé neb nahnědlé; pluchy hnědé, bělokrajné.

♃ Červenec, srpen. Písčité a bahnité břehy rybníkův a řek, zaplavovaná místa. Porůznu v rovině i pahorkatině. V jižní části brněnského kraje obecná (Makowsky), hojná podél Svratky u Brna, u Svitavy (Niessl). Kunštát (Člupek), břehy Svitavy u Brna, Boskovice, Doubravník. — Za pilou a u třetího mostu u Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji méně hojný: Náměšť (Roemer), Tasovice, Milfroun, Hodonice u Znojma, kolem Jevišovic a v nížinách dolní Dyje (Oborny). V jihlavském kraji Lankvandský rybník, prameny Jihlavy (Pokorny), skoro u všech rybníkův u Slavonic, Nov. ves, Rudolec, Dačice (Oborny), v bahně rybníkův u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), Telč, Černický rybník, v bahně rybníkův u Věchňova, Nov. město. — Kolem Olomouce: Hajčín a Černovír (Makowsky), Veselí a Uherský Ostroh (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Suchodol (Sapetza), v Těšínsku (Kolbenheyer).

298. H. ovata R. Brown. (Scirp. ovatus Roth. S. vejčitá). Stébla příoblá, útle rýhovaná, v hustém trsu, nestejně dlouhá. Klásky vejčité. Pluchy zaokrouhlené, tupé, nejdolejší poloobjímavé, všecky plodné. Nažky opakvejčité, čočkovité, hladké. Zbytek čnělky ne tak dlouhý jak široký. Blizny 2.

V. 0·15—0·40 m. Pošvy nachové. Pluchy světle kaštanové, na okraji bělomázdřité.

♃ Červenec, srpen. Břehy rybníkův a řek. Velmi porůzná. Kolem Brna posud nenalezena. Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Novolucký rybník mezi Grešlovým mýtem a Jevišovicemi (Oborny). Kolem Jihlavy: u Kněžího dvora, Jindřichov a Hor. Dubenky (Pokorny), hojná u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), Stalkov, Nov. ves a Slavonice (Oborny). Ve východní Moravě: písčité břehy Bečvy mezi Vsetínem a Láskami (Bubela)!, Nov. Jičín!, Hustopeč a Lhota (Sapetza), Fridland (Sapetza). Ve Slezsku: V Těšínsku kolem Císzova (W. Fl. a Kolbenheyer), Kylešovice, Sádek, Deštné (Mayer).

87. Eriophorum L. Suchopýr.

1. Klásek jeden konečný. Chlupy okvětní, nemnohé, volné po odkvětu kadeřavé.

299. E. alpinum L. (S. horský). Stéblo tříhranné, drsné. Klásek vejčitý, chudokvětý, přímý; nejdolejší plucha s tupounkým zeleným hrůtkem. Pošvy na dolejšku stébla otevřené, nejhořejší zavřené se štětinkovitou čepelí. Oddenek plazivý, krátkočlenný.

V. 0·10—0·25 m. Klásky malé, žlutě rezavohnědé, pluchy hnědé. Vzezřením Scirpus caespitosus podobná.

♃ Květen, červen. Pramenitá a rašelinná místa horská. Pořídku. V Jeseníku jen ve Velk. (Gr. Fl.)! a Mal. kotlině (Bachmann a Oborny).

2. Klásek jeden konečný. Chlupy okvětní četné, husté, rovné.

300. E. vaginatum L. (S. pošvatý). Stéblo oblé, hladké, nahoře tříhranné. Klásky podlouhle vejčité, mnohokvěté, pluchy podlouhle kopinaté, dlouze zahrotnatělé, vesměs blánovité, nejdolejší před květením stéblo a dolejší část klásku pošvovitě objímající. Na stéblu nejdoleji 1—3 úzké, pošvaté listy, hořeji 2 nadmuté pošvy.

V. 0·25—0·50 m. Rostlina šedozelená, pošvy světlohnědé. Pluchy načernalé s krajem stříbrovitě šedým.

♃ Duben, květen. Rašeliny a bažiny horské. V Beskydách: rašeliniště Huti na jižním svahu Smrku (Sapetza), Baranie a Lysá hora (Kolbenheyer). V Sudetách: Černý vrh, Neuhausberk, Suchá kupa; Kladský Sněžník (Opic)!, u Císařské boudy, Fuhrmannštýn; Koperník, jezerní pole mezi Koperníkem a Fuhrmannštýnem, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Velk. (Oborny)! a Mal. kotlina, Mravenčí vrh (týž), Drehberk, Červený vrh, Uhuštýn, Keilig, Stechplan, Velk. a Mal. Jezerník, Česnekový příkop, Děd, na cestě od Ovčírny k Divokému kamenu, pod Ovčírnou, Petrštýn, Vysoká hole, Velk. Jelení hřeben.

3. Klásků více v kruželi okolíkovitém. Chlupy okvětní jako u 2.

301. E. polystachium Roth. (E. latifolium Hoppe., S. mnohoklasý). Stéblo tupě tříhranné, listnaté. Klásků 5—12, posléz nejvíce převislých, jich stopky srstnatě draslavé; vlna rovně uťatá. Pluchy zahrotnatělé, jednožilné. Listy čárkovitě kopinaté, ploché, s krátkou tříhrannou špicí. Oddenek krátký, obyčejně bez výběžkův. Rostlina trsnatá.

V. 0·25—0·60 m. Pluchy černohnědé.

♃ Duben, květen. Bažinná a rašelinná luka, místa pramenitá. Hojná v rovině a předhoří, zřídka v horách. V kraji brněnském: údolí Svitavy od Svitavy až k Adamovu (Makowsky), Kartouzy u Brna, Josefské údolí!, Čejč!, Morav. Třebová, Chrastová (Oborny), Evanovice, Boskovice, Letovice, Tišnov, mezi Bohonicemi, Liskovcem a Střelicemi, Měnín, Drnovice, Mouřinov, Vyškov, v Břeclavsku. — Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), Vranov, Popický žleb u Znojma (Oborny), kolem Jihlavy (Pokorny) a na j. m. v českomoravském pohoří. — Beroun (Gans), Rudno (Rieger), Velk. Losín, Pekařov, Hynčina a úpatí Černého vrchu. — Ve východní části: u bzeneckého nádraží (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Hlusovice (Makowsky), Javořina (Holuby), pod Hostýnem u Bystřice. — Poschla!, Včelniska u Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza)! Mnichy u Těšína (Kolbenheyer), Velk. kotlina (Uechtritz)!.

302. E. angustifolium Roth. (E. polystachyum L. Sp. plant. S. úzkolistý). Stéblo skoro oblé, listnaté. Klásky 3—8, posléz nejvíce převislé, jich stopky hladké, vlna zaokrouhlená. Pluchy vejčitě kopinaté, zahrotnatělé, jednožilné. Nažky křídlaté tříhranné, ostnitě hrotité. Listy čárkovité, žlábkovité neb skoro ploché, v dlouhý tříbočný hrůtek zúžené. Oddenek s výběžky plazivými.

V. 0·20—0·60 m. Pošvy světlohnědé. Listy delší, ne vždy užší než u předešlé.

♃ Duben, květen. Bažiny, bahnitá luka. Hojný a všude rozšířen, v horách řídčeji. V Beskydách: na Javořině (Holuby), na Tulu (Kolbenheyer), na Trojačce. V Jeseníku: na cestě od hostince na Červeném vrchu k Švýcarně a ve Velk. kotlině! (Oborny). Česnekový příkop atd.

303. E. gracile Koch. (E. triquetrum Hoppe, S. štíhlý). Rostlina volně trsnatá, s výběžky plazivými. Stébla tupohranná, listnatá. Klásky 3—4, přímé neb nejdolejší posléz převislý, jich stopky krátce plsťnaté. Pluchy vejčité, zaokrouhlené na spodku vícežilné. Listy úzce čárkovitě kopinaté, žlábkovité, tříhranné.

V. 0·20—0·40 m. Jemnější než oboje předešlé. Pluchy matně zelené. Dolejší pošvy hnědé.

♃ Květen, červen. Dle Vierhappera na bažinných lukách v Kohoutím lese u Vidnavy.

88. Schoenus L. Šášina.

304. S. nigricans L. (Š. černavá). Stébla oblá, přímá, lysá, pošvatá, v trsu. Klásků 5—10, černohnědých, ve svazku 2 listeny podepřeném. Vnější listen šikmo odstálý, svazek značně přesahující. Pošvy hořejší s čepelí svinutou, do polovic stébla sahající.

V. 0·15—0·50 m. Rostlina velmi tuhá, v trsech velice hustých. Dolejší pošvy, listeny a pluchy leskle černohnědé.

♃ Duben, květen. Bažinná luka, v nížinách. Velmi pořídku. Čejč (Uechtritz), Mikovice u Uh. Hradiště (Schlögl). Thaler uvádí tento druh pro Telč, Reichardt však pochybuje, že by zde se vyskytoval, s čímž se docela srovnávám neb jsem ho zde, jakož i druhu pro toto stanovisko uvedeného „S. ferrugineus L.“ marně hledal.

89. Cyperus L. Šachor.

305. C. fuscus L. (Š. hnědý). Stéblo ostře tříhranné, bezlisté neb na spodině s 1—2 listy i s celou rostlinou lysé. Klásky velmi malé, podlouhlé čárkovité, v květenství často mnohonásobně složeném, s 2—3, namnoze velmi dlouhými listeny listovitými, skoro rovnovážně odstálými neb sehnutými. Pluchy přihrotnatělé, do polou se kryjící, tyčinky 2. Blizny 3. Listy ploché, na okraji drsné.

V. 0·05—0·35 m. Klásky černohnědé neb zelenavé, řídčeji zelenavohnědé (var. virescens Hoffm. spec.)

⊙ Červenec — září. Vlhké písčiny, poříčí, zaplavovaná místa, písčité břehy. Porůzný. Adamov (Theimer), od Brna na jih (Makowsky), Nenovice a Rosice (Oborny), Čejč (Wiesner), hojný na lukách a zaplavených místech u Krumvíře, porůzný u Terezova a Brumovic. — Ve vodních struhách za Chaloupkami u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: rybník Okarec u Náměště (Roemer), staré řečiště Dyje u Nesechleba poblíž Znojma (Oborny). Příkopy u dráhy a Hajčínské lomy u Olomouce (Mik a Vogl). Na lukách u bzeneckého nádraží dosti hojný (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Sapetza a Schlögl). Javořina, pod Lopeníkem a u Březové (Holuby). Lásky u Vsetína (Bubela), západní svah Pečavské gory u Star. Jičína (Sapetza), při Olse u Těšína a u Ustroně (Kolbenheyer).

306. C. flavescens L. (Š. žlutavý). Stéblo tupě tříhranné, bezlisté neb na spodině 1—2listé, lysé. Klásky větší podlouhle kopinaté, ploché, v konečném svazečku neb staženém kruželi, 2—3 rovnovážně odstálými listeny podepřeném. Pluchy přítupé, až ku konci se kryjící. Nažky opakvejčité, dvouboké. Tyčinky obyčejně 3, blizny 2. Listy úzce čárkovité, kýlnaté.

V. 0·02—0.25 m. Klásky dvakrát tak veliké jak u předešlé, špinavožluté neb něco červenohnědé.

⊙ Červenec — září. Bařiny, příkopy, břehy. Velmi porůzný. Kolem Brna: břeh Svratky poblíž Písárek (Tkany). Rajský lesík, údolí Obravy u Nebovid (Makowsky), vlhká luka na úpatí Babího lomu u Lelekovic (Tkany), Kunštát (Čupek)!, Rověčín poblíž Kunštátu. — Čejč (Wiesner)!, Náměšť (Roemer). Předměstí Olšovec stranou ku Bzinku a u nádraží bzeneckého (Bubela), údolí u Popovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina, pod Lopeníkem a u Březové (Holuby). V severní Moravě: bahnitá luka za koupelnou ve Velk. Losíně (Oborny). Ve Slezsku: kolem Krňova (W. Fl.) a kolem Těšína (Kolbenheyer).

13. Řád. Juncaceae Bartl. Sítinovité.

Rostliny tuhé, travám podobné, s listy oblými neb úzkými, plochými. Květy ve vrcholících kruželovitých, ze svazečků neb klásků listennatých složené. Květy obojaké. Okvětí ze 6 prostých, pluchovitých, po kraji suchomázdřitých lístkův. Listence pošvaté. Čnělka jedna, někdy kratičká, se 3 nitkovitými bliznami. Tyčinek 6 neb 3. Semenník 3—1pouzdrý, s 3 — více vajíčky. Tobolka tříchlopná.

Rody:

1. Semenník do polou neb dokonale třípouzdrý, vícesemenný. Chlopně tobolky u prostřed s příhrádkou neb semenicí. Listy lodyze podobné, často s příčnými příhrádkami více neb méně oblé, sítinovité neb žlábkovité lysé. *90. Juncus.*

2. Tobolka jednopouzdrá, tříchlopná, bez příhrádek, na spodině každé chlopně s 1 semenem. Listy ploché, travovité, více neb méně chlupaté, pošvy zavřené. *91. Luzula.*

90. Juncus Tourn. Sítina.

1. Aphylli. Lodyhy bezlisté, jen naspodině pošvaté, s dlouhým listenem pod květenstvím. Květy v kruželi zdánlivě postranním. Z oddenku plazivého vyrůstají lodyhy plodné a neplodné prýty, s jediným, zakončitým, sítinovitým listem. Semena bez přívěskův.

a) Rostlina hustě trsnatá. Lodyha jak brk tlustá, statná, sítinovitá, kratší než listen. Kružel vícekrát složený. Tobolka třípouzdrá.

307. J. Leersii Marsson. (J. conglomeratus Aut. non L. J. communis E. Mey. part. S. obecná). Lodyha oblá, útle čárkovaná, matně zelená s dření nepřetržitou. Kružel obyčejně kulovitě směstnaný, listen nadmutě rozšířený. Lístky okvětní velmi hrotnaté. Tobolka opakvejčitá, uťatá na konci s vyniklým pupkem, silně lesklá. Tyčinky obyčejně 3, pošvy nelesklé.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí a tobolka nahnědlé.

♃ Červen—srpen. Místa vlhká a bažinná, v rovině i horách rozšířena a namnoze hojná.

308. J. effusus L. (S. rozprostřená). Lodyha něco lesklá, světlozelená. Kružel z větví prodloužených, jeho listen nerozšířen do nadmuta. Tobolka na konci vtisklá, zbytek čnělky v místě vtisklém. Pošvy rezavohnědé, ostatní jak předešlá.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí a tobolky žlutozelené neb nahnědlé.

♃ Červen, srpen. Bažiny, vlhká luka, břehy, příkopy. V celém území až do 800 m. obecná.

309. J. glaucus Ehrh. (S. sivá). Lodyha oblá, silně rýhovaná, sivozelená, se dření v přehrádky přetrhovanou. Kružel obyčejně volný. Lístky okvětní velmi hrotnaté, vnější delší. Tobolky podlouhle elliptické, tupě tříhranné, ostnitě hrotité, skoro delší než lístky okvětní. Tyčinek 6. Pošvy lesklé, nahnědlé.

V. 0·30—0·60 m. Lístky okvětní žlutohnědé, tobolky tmavohnědé.

♃ Červen - srpen. Příkopy, vlhká, jmenovitě hlinitá místa. Porůzná, v některých krajinách však schází. Kolem Brna (Makowsky), kolem Slavkova, Vyškova, Terezova, Kyjova, Břeclavi. — Kolem Prostějova: u trati na vlhkých lukách blíž Určic a j. (Spitzner), hojná kolem Kroměříže (Palla). Náměšť (Roemer), Znojmo (Oborny). Jihlava (Pokorny), Telč, Bystřice p. P. — Olomouc (Vogl), Šumberk (Paul), Rudno (Rieger). Kolem Čejče, Mutenic a Hodonína (Uechtritz). Vsetín (Bubela), obecná kolem Rusavy (Sloboda), kolem Fridlandu u Fulneku (Oborny), v Těšínsku (Kolbenheyer). Na městských lukách kolem Vidnavy, na Butterberku v Hukovickém lese (Vierhapper), kolem Sörgsdorfu, Vlčic a Javorníku (Latzel).

310. J. effusus × glaucus Schnitzl et Frickh. Lodyha slabě rýhovaná, tmavě travozelená. Kružel volný. Tobolka opak vejčitá, tupá, krátce ostnitohrotitá.

Lístky okvětní nahnědlé, tmavší než u J. effusus. Tyčinek 6.

V. až 0·60 m. Pošvy méně lesklé, tmavonachové.

♃ Červen—srpen. Vlhká, hlinitá místa, mezi rodiči, velmi pořídku. V dolní části žlebu Popického, v levo při cestě od Trouznického mlýna do Kounic u Znojma (Oborny). Kateřinské lázně poblíž Jihlavy (Pokorny); toto naleziště jest již v Čechách.

311. J. filiformis L. (S nitkovitá). Lodyha oblá, slabá, nitkovitá, travozelená, nepřetržitou dření naplněná, jen zdélí listenu. Kružel jednoduchý, chudokvětý, dosti stažený. Vnější lístky okvětní velmi hrotnaté, vnitřní přítupé. Tyčinek 6. Tobolky vejčitě kulovité, s krátkou tlustou čnělkou. Pošvy dosti nelesklé, světlohnědé.

V. 0·20—0·50 m. Lístky okvětní bělavé. Tobolky slamožluté.

♃ Červen—srpen. Rašeliny, bažinná luka, v rybnících, jmenovitě v hornatých krajinách, v rovině namnoze schází. V brněnském kraji pořídku: Raškov u Lomnice (Pluskal), Kunštát, Olešnice (Člupek), u Protivanova (Spitzner), kolem Jihlavy (Pokorny), Telč, Slavonice a bezpochyby v celém jihlavském kraji obecný (Oborny), Hradisko nad brankou na cestě k Dobré vodě, Dolní Bobrová, Pikarec, Vitochov, Bystřice, Zvole, Nov. město, Star. město. — Na bažinatých lukách u Hartmanic poblíž Prostějova hojná (Spitzner). Hojná v Sudetách: Neuhausberk, Černá kupa; Kladský Sněžník (Wr. Fl.), Koperník, Fuhrmannštýn, Studénková hole, Praděd (Oborny), na cestě od Vidlice ku Karlovské studénce, mezi Koperníkem a Hockšarem (Vierhapper), Hockšar, Červený vrch, Velk. Jezerník, Děd, na cestě od Ovčírny k Divokému kamenu, Opava pod Ovčírnou, Petrštýn, vodorovná cesta od Ovčírny k Frant myslivně, Vysoká hole, Velk. kotlina. — Rašeliny kolem Těšína (Kolbenheyer), Bogušovice (Fiek.). Temeno Baranie (Uechtritz).

2. Lodyha na spodině pošvatá, neplodné prýty z oddenku mnoholetých druhů se svazečkem listův. Ústí pošev listových naproti čepeli s brvitým jazýčkem. Semena loďkovitá na obojím konci s blánitým přívěskem.

312. J. trifidus L. (S. trojklaná). Lodyha nitkovitá, chudolistá, na konci s dvěma štětinovými, přímými listeny, v jich úžlabí 1 4, v kružel postavené květy. Pluchy hrotnaté, as zdélí podlouhle vejčitých, dlouhozobanitých tobolek. Listy štětinovité, žlábkovité. Rostlina hustě trsnatá.

V. 0·10—0·20 m. Okvětí hnědé, bělokrajné, tobolky lesklé, kaštanové.

♃ Červenec, srpen. Štěrbiny skalní, vlhké kamenité hřbety horské. V Sudetách: Kladský Sněžník (Opic), Fuhrmannštýn (Uechtritz), zde ve stěrbinách skalních v rozsáhlých trsech. Hockšar, Koperník, Studénková hole, Praděd, Petrštýn, Velk. kotlina (Gr. Fl. a Oborny). Jezerní pole mezi Koperníkem a Fuhrmannštýnem, Janova chýže, Drehberk, Vysoká hole, na skalnatých místech Pecových kamenů v celých trsech.

3. Lodyhy na spodině neb i svrchu listnaté, z oddenku mnoholetých druhů se svazečky listův. Ústí pošev listových nebrvité. Semena bez přívěskův.

a) Květy v strboulkách nahloučené, tyto v konečném kruželi. Tyčinek 6. Listy oblé neb něco smáčknuté, duté, s příhrádkami vně patrnými. Oddenek rovnovážně plazivý.

313. J. lamprocarpus Ehrh. (J. articulatus L. part. S. leskoplodá). Lodyha přímá, hladká, oblá neb něco smáčknutá, taktéž i listy. Kružel mnohonásobně složený, větve rozestálé. Lístky okvětní podlouhle kopinaté, stejně dlouhé, rovné, všecky hrotnaté neb vnitřní přítupé, kratší než tobolka lesklá, podlouhle vejčitá, hrotnatá, v zobánek znenáhla ztenčená. Semeno soudkovitě vejčité, s krátkou stopečkou.

V. 0·20—0·50 m. Lístky okvětní, hnědé neb zelenavé. Tobolky hnědé neb černohnědé. Strboulky 3—15květé.

♃ Červenec, srpen. Mokrá luka, břehy, písčiny, bažiny lesní, v celém území obecná.

314. J. fuscoater Schreb. (J. alpinus Vill. S. černohnědá). Lodyha obyčejně slabší. Kružel složený, jeho větve dosti vzpřímené, tenčí, prodloužené. Okvětí menší, lístky jeho stejně dlouhé, vnitřní zaokrouhlené, vnější hrotité, kratší než tobolka podlouhle vejčitá, přítupá, v zobánek kratičký náhle ztenčená. Semeno vřetenovité s delší stopečkou.

V. 0·20—0·40 m. Okvětí i tobolky černohnědé. Malými tmavými strboulky od předešlé snadno rozeznatelná.

♃ Červenec — září. Příkopy, bažiny, rašeliny, zvlášť u rybníků porůznu. V brněnském kraji: u Otmarova a Měnína (Makowsky a Schlosser)!, kolem Čejče (Wiesner)!, kolem Břeclavi. — V jihlavském kraji: Sichrovské rybníky u Slavonic dosti řídká, u rybníka blíže Stalkova, rašelinná luka u Růžené, Matějovic a Valtinova (Oborny), Rohatec; Hodonínský les (Uechtritz), příkop jižně od bzeneckého nádraží s Equisetum hiemale (Bubela), Drahotouš u Hranic (Schlosser). Ve Slezsku: bažiny u valchy poblíž Zotického dvora, u Velkých Heraltic, u Deštné a Spachova (Meyer), Bučkovice a Skalita u Bělska (Kolbenheyer).

315. J. obtusiflorus Ehrh. (S. tupokvětá). Odstálými neb rozkladitými větvemi kružele, bělavými lístky okvětními, žlutavými a hrotnatými tobolkami od předešlé rozdílná. Nalezá se dle Schlossera v bahně jednoho rybníka mezi Třebíčí a Mor. Budějovicemi, nebyla však v době novější zde opětně nalezena.

316. J. silvaticus Reichardt. (J. acutiflorus Ehrh. S. lesní). Lodyha přímá smáčknutá, hladká. Kružel velmi složitý, z větviček posléz volně rozestálých. Lístky okvětní kopinaté, všecky zahrotnatělé a hrotité, vnitřní delší, špičkou útlou nazpět ohnuté. Tobolka vejčitě kopinatá se šidlovitým zobánkem, málo delší než vnitřní lístky okvětní. Listy oblé, něco smáčknuté, hladké, uschlé jemně a hustě rýhované.

V. 0·40—1·00 m. Lístky okvětní světlo až tmavohnědé. Tobolky černohnědé, menší než u předešlé a následující.

♃ Červenec, srpen. Mokrá luka, bažiny lesní. Pořídku. Kolem Náměště (Roemer), Čejče (Bayer), v Grabině u Těšína (Kolbenheyer), kolem Opavy, Krňova a Loděnice (Mükusch), Šubertová Kraš a Lukov (Vierhapper).

317. J. atratus Krock. (J. nigricans Tausch. S. černavá.) Lodyha dosti oblá s 2—4 listy. Větve kružele obyčejně přímo odstálé. Lístky okvětní černohnědé, všecky zahrotnatělé a hrotité, vnitřní delší, zdélí tobolky vejčitě kopinaté, jednopouzdré, tato se značným zobánkem. Listy vynikle 7—9žebré, suché oddálenými žebry zřetelně pruhované.

V. 0·40—1·00 m. Listy nejširší mezi všemi příbuznými.

♃ Červen, červenec. Příkopy, vlhká luka, bažiny. Pořídku. V nížinách Dyje mezi Příkludy a Podivínem hojná (Uechtritz), mezi Popovicemi a Polavou (Čížek), kolem Znojma: v. Sedlešovickém lesíku, na Kraví hoře (Oborny), u Šardic! a v Hodonínském lese (Uechtritz a Makowsky). Ve Slezsku: u Kuldova a hojná v Bělsku od Bučkovic počínaje (Kolbenheyer).

b) Květy v strboulkách nahloučené, tyto jednotlivé nebo v kružel sestavené. Tyčinky 3. Listy tenké nitkovité neb štětinovité, bez přehrádek vně patrných. V trsech bez výběžkův.

318. J. supinus Mönch. (J. bulbosus L. Sp. pl. O. položená.) Lodyhy přímé, často položené, kořenující a listnaté, na spodině obyčejně hlízovitě-ztloustlé. Strboulky často listnaté, na prodloužených větvích kružele, řídčeji jeden konečný. Lístky okvětní široce kopinaté, rovné, stejně dlouhé, vnější hrotnaté, vnitřní tupé, něco kratší než tobolka. Listy nitkovité, přízemní i lodyhové.

V. 0·05—0·25 m. Lístky okvětní světlohnědé neb zelenavé. Tobolky červenohnědé. Lodyha rostlin ve vodě vzplývajících velice prodloužená.

♃ Červenec—září. Vlhké písčiny, zaplavované břehy rybníkův, rašeliny, příkopy. Porůzná. V brněnském kraji u Boskovic (Uechtritz). Ve znojemském kraji: jen v okolí Náměště (Roemer). V jihlavském kraji dosti hojná: hlinité kaluže za Větrným dvorem u Jihlavy (Pokorny). V dačickém okresu skoro kolem všech rybníkův: Sicherské rybníky u Slavonic, u Nových dvorův, Česk. Rudolec, u Valtinova, Matějovic, Růžené a na Kohlberských lukách u Slavonic, a Kadolce (Oborny), kolem Telče, Slejboř, Pikarec, Horn. a Dolní Bobrová, řídce u rybníka poblíž Věchňova. — U nádraží olomouckého (Prof. Tkaný). V Těšínsku a Bělsku (Kolbenheyer), Tomášov (Gr. Fl.), Šubrtova Kraš a Lukov (Vierhapper), Bernatice, Dolní forst (Latzel).

β) uliginosus Roth. (spec.) Lodyha položená, kořenující.

S tvarem základním v jihlavském kraji skoro na všech místech (Oborny) s tvarem základním v českomoravském pohoří; u olomouckého nádraží (Prof. Tkaný), sem patří bezpochyby též rostliny V. Latzlem pro Dolní forst uvedené

γ) fluitans Lamk. (spec.) Lodyha vzplývající, obyčejně velmi prodloužená.

Příkopy u Boskovic (Uechtritz). Řídčeji u Jihlavy (Pokorny), u Růžené a Slavonic (Oborny), u Telče.

319. J. capitatus Weigel. (S. strboulkatá.) Lodyhy přímé, velmi tenké, v trsu. Strboulek jeden konečný, 6—10květý, listenem často prodlouženým podepřený, někdy 1—2poboční. Lístky okvětní vejčitě kopinaté, vnější s dlouhým outlým hrotem, ven ohnuté, vnitřní kratší, všecky delší než tobolka vejčitá, tupá, krátkoostnitě hrotitá. Listy čárkovité, všecky přízemní.

⊙ Červen, červenec. Vlhké písčiny, zvláště rybničné. Velmi pořídku. Naloučany u Náměště (Roemer). Ve Slezsku: kolem Těšína (Wimmer), Blogotice (Kolbenheyer). Zotický dvůr u Opavy (Gr. Fl.), Karslberk na Moravici (Meyer), městská rašelinná luka u Vidnavy (Vierhapper).

b) Květy jednotlivě roztroušené v kruželích neb jednostranných vrcholících, nanejvýš v posledních rozvětveních po 2. Tyčinek 6.

a) Oddenek vytrvalý.

320. J. squarrosus L. (S. kostrbatá.) Lodyha tupohranná, jen na dolejšku listnatá. Větve složeného kružele ztuha přímé, dolejší velmi prodloužené, nejdolejší listen kružele s velkou pošvou a krátkou štětinkovitou čepelí konce kružele nedosahující. Lístky okvětní podlouhlé, přítupé, po kraji široce mázdřité, skoro zdélí tobolky opakvejčité, krátce hrotité, třípouzdré. Listy úzce čárkovité, žlábkovité, tuhé, odstálé neb nazpět ohnuté.

V. 0·20—0·40 m. Lístky okvětní nahnědlé tobolky žlutohnědé.

♃ Červenec, srpen. Vřesoviště, rašeliny, okraje bažin, jmenovitě v hornatějších polohách. Pořídku. Bahnitá luka u Svitavy (Niessl), Horní Rožinka, Ochoza u Nov. města, Vlachovice, Fryšava. — Rudno (Rieger). Nový Jičín (Sapetza), Poruba na Odře (Meyer a Schlosser). Ve Slezsku: rašeliny u Lichnova a Benešova (Meyer a Schlosser), Vítkov a Kunčice v Opavsku. — Hojná na rašeliništích v Těšínsku (Kolbenheyer).

321. J. compressus Jacq. (S. smáčknutá.) Lodyha více méně, jmenovitě dole smáčknutá neb příoblá, štíhlá, dole někdy slabě ztloustlá. Větve kružele přímé, volné, dolejší prodloužené, listeny kružele čárkovité, pošvaté, zdélí nebo kratší jeho. Lístky okvětní, vejčitě podlouhlé, tupé, po kraji mázdřité, kratší neb skoro zdélí tobolky kulovité, tupé, lesklé, dokonale třípouzdré. Listy přízemní a list lodyhový úzce čárkovité, žlábkovité, přímé.

V. 0·20—0·35 m. Lístky okvětní světlohnědé, se zelenavým středním pruhem. Tobolka hnědá.

♃ Červen — srpen. Vlhké louky, pastvy, písčité břehy rybničné. Hojná, až obecná v rovině a předhoří až do 600 m. Obecná v jižní a střední Moravě a v českomoravském pohoří. Velký Losín, Malá Morava; Šumberk (Paul). Javořina (Holuby), Vsetín (Bubela), Valašské Klobouky, Pulčín; Nový Jičín (Sapetza), Rudno (Rieger), Beroun (Gans). V Těšínsku (Kolbenheyer), Lomna, Jablunkov. — V Opavsku (Meyer), ve Vidnavsku.

322. J. Gerardi Loisl. (S. elliptická.) Lodyha slaběji smáčknutá, příoblá. Lístky okvětní skoro zdélí tobolky elliptické, silně lesklé. Čnělky zdélí semenníkův, blizny tmavočervené, ostatně jako předešlá.

V. 0·15—0·35 m. Lístky okvětní hnědé s okrajem černavým; tobolky tmavokaštanové.

♃ Květen, červen. Vlhká luka, cesty, zejména na půdě slané. Řídčeji. Klobouky (Steiger), Krumvíř. Slaná luka na bývalém Čejčském jezeře (Uechtritz), Našetice a Derflice ve znojemském kraji (Oborny), luka na Syrovinském potoku u Bzence (Bubela).

β) Rostliny jednoleté. Lodyha s 1 až více listy.

323. J. bufonius L. (S. žabí). Lodyha přioblá, listnatá, přímá. Větve kružele prodloužené, přímé. Lístky okvětní kopinaté, přihrocené, vnější značně delší vnitřních, všecky delší než tobolka ellipsoidní neb podlouhlá. Listy úzce čárkovité neb skoro štětinovité.

V. 0·05—0·30 m. Lístky okvětní bělavé se zeleným středním pruhem; tobolky žlutohnědé neb zelenavé.

⊙ Červen — podzim. Písčité břehy, luka, role, vlhká místa. Obecná ve 2 tvarech.

α) compactus Čelak. Lodyha nízká, silná a hustě trsnatá s konečnými, nahloučenými květy. V. 0·03—0·09 m.

β) laxus Čelak. Lodyha plihá, prodloužená, s dlouhými ze spodku neb ze středu vybíhajícími větvemi kuželovými. Květy jednotlivé, oddálené.

324. J. tenageia Ehrh. (S. rybničná.) Lodyha přioblá, listnatá, přímá. Větve kružele dvouklané, rozevřené, velmi tenké, větviček zpět ohnutých. Květy vždy oddálené menší než u předešlé. Lístky okvětní vejčitě kopinaté, tupounké, hrotité, skoro stejně dlouhé, zdélí neb málo delší tobolky kulovaté.

V. 0·08—0·15 m. Lístky okvětní tmavohnědé se zeleným středním pruhem; tobolky kaštanové.

⊙ Červen—srpen. Vlhké písčiny, zvlášť u rybníkův. Pořídku. Jindřichov a Hranice (Schlosser a Vogl), dle Schotta též v jižní Moravě.

Míšenci.

325. J. diffusus Hoppe. (J. glauco × effusus Schnizl. et Frickh. S. rozkladitá.) Stébla travozelená; pošvy černonachové. Tobolka opakvejčitá, tupá, ostnitě hrotitá; čnělka zřejmá, ostatně jako J. Leersii.

V. 0·30—0·60 m.

♃ Červen, červenec. Příkopy, vlhké písčiny. Pořídku. Posud jen pod Lopeníkem (Holuby).

91. Luzula D. C. Bika.

1. Květy jednotlivé neb po 2—5 ve svazečkách. Větve kružele okoličnaté, obyčejně jednokvěté. Semeno na konci s velkým srpovitým přívěskem.

326. L. pilosa Willd. (L. vernalis D. C. B. chlupatá, jarní). Větve kružele namnoze tříkvěté, velmi tenké, jednoduché neb rozvětvené, některé po květení sehnuté, delší než jich listeny. Lístky okvětní široce kopinaté, hrotnaté, kratší tobolky tupé, krátce hrotnaté. Listy přízemní, čárkovitě kopinaté, k dolejšku silně zúžené, lodyžní 3—4,

s čepelí mnohem kratší, na okraji dlouhovlnitě chlupaté. Lodyha přímá. Oddenek volně trsnatý.

V. 0·15—0·40 m. Lístky okvětní kaštanové, zřídka bílé. Lodyha slabá posléz položená.

♃ Duben, květen. Křoviny, stinné lesy, zvlášť horní. Porůzná. V brněnském kraji: kolem Brna, Adamova, Sloupu, Chrastové, Slavkova, Pojdomu (Makowsky)!, mezi Ostrovačicemi a Vev. Bytiškou (Niessl)!, Lomnice (Pluskal)!, kolem Bilovic, Křtin, Žlíbek u Žerůtek, Letovice, luhy u Vinného vrchu u Kunštátu, Cinzendorf, Kuřim, Tišnov, Hřeben u Žďara, Bučovice, Mouřinov, Lulč, Rychtářov, Vyškov, Pavlovice. — V Prostějovsku: v Krůpovém žlebě, v Domamyslickém a Selouteckém háji (Spitzner). v Ratajském a Popovickém lese, zřídka v zámecké zahradě u Kroměříže (Palla). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy (Pokorny), Slavonice, Star. Hobzí a u Třebíče (Oborny). Telč, Hradisko, Bystřice, Zvole, Nové město, Žďár. — V poříčí Moravy: od Uher. Hradiště (Schlögl), až k Olomouci; jako Sv. Kopeček, stranou Homboku u Olomouce (Mik), porůzná v lese Grygovském (Makowsky), v Angerském lese u Bludova a v Měšťanském lese u Šumberka (Paul), kolem Berouna (Gans), u Rudna (Rieger), až ke Střelné u Libavy (Burghauser). Ve východní části: Strážnice, Nová Lhota, Uher. Brod, Val. Klobouky, Vel. Karlovice; Javořina (Holuby)!, u Rusavy (Sloboda), kolem Vsetína (Bubela)!, Vysoký les u Nového Jičína a na Priskovně u Kapřivnic (Sapetza). Ve Slezsku: Moravka, Jablunkov. — Kolem Těšína a Koňské! (Kolbenheyer); s bílými lístky okvětními v lese Borku u Bystřice v Těšínsku (Kotschy), hojná ve Vidnavsku: jako Butterberk, Kohoutí les u Studénky atd. — Nassdorfský les, u Javorníka, Sörgsdorfa, Bílého potoka, u Zighartic, Friedberka, v údolí u Frývaldova, u Reivízu, nad Waldenburkem (Vierhapper).

327. L. flavescens Gaud. (B. žlutavá.) Kružel delší než listen, větve jeho obyčejně jednokvěté, po květení přímé. Lístky okvětní kopinaté, přihrocené, kratší tobolky kuželovité, tupé. Listy přízemní čárkovité, hrotnaté. Oddenek tenký, plazivý, výběžkatý.

V. 0·15—0·30 m. Lístky okvětní slamožluté neb nahnědlé.

♃ Duben — červen. Listnaté a jehličnaté lesy Beskyd slezských. Pořídku. V Těšínsku: lesy jedlové mezi Bystřicí a Košařiskem (Ascherson). Severní svah M. Čantoryho u Ustroně, zde 1872 Fritzem pro území objevena.

2. Květy po 2—5 v svazečkách, kružel mnohonásobně složený. Semena bez neb s malými přívěsky.

328. L. maxima D. C. (L. silvatica Gaud. B. největší.) Lodyha statná, silná. Květy po 2—3 pohromadě neb i jednotlivé, listeny v kruželi mnohem kratší než větve. Lístky okvětní kopinaté, dlouze hrotité, zdélí tobolky. Semena bez přívěskův. Listy oddenkové rozložené, čárkovitě kopinaté neb čárkovité, dlouhé, lodyžních 5—6, pošvatých, s krátkou čepelí. Oddenek tlustý, šikmo vystoupavý.

V. 0·50—1·00 m. Lístky žluté neb nahnědlé. Listeny žlutavě lesklé.

♃ Červen, červenec. Vlhké stinné lesy horské. Výminkou kolem Olomouce: na Sv. Kopečku (Mik a Vogl) a v Mikovickém lese (Vogl). V Beskydách: lesy u Bystřičky poblíž Vsetína (Bubela), Smrk u Čeladny, Kněhyně, Radhošť (Sapetza a Oborny), Černá hora, Javorník, Klín, Polana mezi Klínem a Smrkem;

Lysá hora a Baranie (Kotschy), Skalka, na Stačovce (Uechtritz), u pramenů Bialy a kolem Klimčoku (Kolbenheyer). Hojná v Sudetách: Kladský Sněžník (Opic)!, Saalvíz (W. Gr.), Suchá a Černá kupa, les u Oldřichovy boudy, Dreištýn, Šleglův les, u Císařské boudy, Fuhrmannštýn, Šosskamm, Hockšar; Koperník, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Červený vrch, Radersberk u Wiesenberka, Mravenčí vrch (Oborny), Karlovská studénka (Niessl), Reivíz, Kopřivová kupa (Vierhapper), les pod Drehberkem u Doln. Tomášova, Drehberk, stráň Černého příkopu, údolí šumné Tisé, Keilig, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník, Medvědí hřeben, Děd, Švýcarna mezi Pradědem a Petrštýnem, Petrštýn, Vysoká hole, Svinský příkop, Frant. myslivna, Zámeček, Kriech, Jelení hřeben, Břidlicová hole, Hofberk, Hörndlštýn.

329. L. albida D. C. (L. angustifolia Garcke, Junc. angustifolius Wulf. B. bělavá.) Květy po 2—3 pohromadě neb též jednotlivé v konečném složeném kruželi, větve jeho přímé neb odstálé, listeny zdélí větví kružele neb delší. Lístky okvětní hrotnaté, delší než hrotnatá tobolka. Semena s velmi malými přívěsky. Lodyha přímá, lysá, nejdoleji s hnědými pošvami, nad těmi čárkovité, přímé, na okraji chlupaté, přízemní listy, listy lodyžní stejně dlouhé, pošvaté.

V. 0·40—0·75 m. Listy okvětní bělavé, zřídka bledě narůžovělé, též světle neb tmavě červenohnědé (β. rubella Hoppe; v. cuprina Rochel), velmi zřídka černohnědé (v. fuliginosa Aschs.).

♃ Květen, červen. Křovitá návrší, světlé lesy a háje. Všude rozšířena a hojná, u Karlovské studénky řídčeji (Niessl). β. v předhoří a horách hojná: jako Červený vrch, Medvědí hřeben, Praděd, Petrštýn, Velký Jelení hřeben, Hofberk atd.

3. Klásky mnohokvěté, vejčité až podlouhlé. Semena s kuželovitým přívěskem.

330. L. multiflora Lejeun. (B. mnohokvětá.) Lodyha dosti tuhá, vyšší a silnější. Klásky obyčejně podlouhlé, mnohokvěté, četnější, stopkaté, přímé neb něco odstálé. Prašníky asi zdélí nitek. Čnělka kratší než vaječník s bliznami útlejšími, jen z části čnějícími, dříve opadává. Semeno vejčité s přívěskem o polovic kratším. Rostlina hustě trsnatá, ostatně jako L campestris.

V. 0·15—0·40 m. Okvětí obyčejně kaštanové neb světlohnědé, na stinných místech žlutavé neb zelenavěbílé (L. pallescens Hoppe, non Bess.)

♃ Duben, květen. Lesy, pastviny, křoví. Porůzná. V brněnském kraji: Adamov (Makowsky), Písárky (Reissek), údolí Obravy u Žilošic, Bystrc, Ostrovačice stranou k Veveří (Niessl), Kartouzy (Oborny), Soběšice, Outěchov, Bilovice, Velk. a Mal. Bukovina, Blansko, Letovice, Boskovice, Střelice, Tečice, Zbejšov. — V okolí Prostějova: na Kosíři, na pasece v Žarovickém hájemství, na Boří u Hartmanic (Spitzner). Náměšť (Roemer) a odtud skoro v celém znojemském kraji hojná (Oborny). Rozšířena v českomoravském pohoří. Rozšířena v severní Moravě: Měšťanský les u Šumberka (Paul), kolem Wiesenberka a Rejhotic (Bittner). Petrovice, Velk. Losín, Pusté Žibřidovice, Krumperk, Malá Morava, Rymařov. — Až k Olomouci, zde v Grygovském lese (Makowsky), ojediněle v lese Háji u Bzence (Bubela) Uh. Brod. V Beskydách: Javorník, Nová Lhota, Javořina, Velk. Karlovice, Trojačka; u Bobrku poblíž

Vsetína (Bubela), Vysoký les a kopec Sv. Hynka u Nov. Jičína, Heilův vrch u Bludovic, (Sapetza), Radhošť, Kněhyně, Smrk, Lysá hora (Oborny), Ostravice. Ve Slezsku: Moravka, Jablunkov, Těšín, Odry, ve Vidnavsku.

β) fusconigra Čelak. Lístky okvětní, obyčejně černohnědé.

V horách, někdy i v předhoří. Černý vrch, Kladský Sněžník, Leiterberk, Praděd, Petrštýn, Velk. kotlina, Svinský příkop, Velk. Jelení hřeben.

γ) congesta Lej (spec.) Rostlina nižší, klásky krátce stopkaté až přísedlé, v strboulku nahloučené.

Skoro význačně na Kraví hoře a na Pöltenberku u Znojma (Oborny).

331. L. campestris D. C. (B. ladní.) Lodyha přímá, lysá. Klásky vejčité v okoličnatém kuželi. Klásek konečný obyčejně přísedlý, pobočné stopkaté, poslézpřevislé. Vnější lístky okvětní kopinaté s odstálým nebo zpět ohnutým hrotem, vnitřní kratší, elliptické. Prašníky až šestkrát delší než nitky. Čnělka zdélí neb delší než semenník, s bliznami vyčnívajícími, pozdě opadající. Semeno skoro kulovité s velkým přívěskem. Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté, brvité. Rostlina volně trsnatá. Oddenek poněkud plazivý s krátkými výběžky.

V. 0·10—0·20 m. Lístky okvětní obyčejně kaštanové.

♃ Březen, duben. Světlé lesy, háje, návrší, vřesoviště. V rovině a předhoří obecná.

332. L. pallescens Bess. (B. drobounká.) Lodyhy četné, útlé, plihé. Klásky přímé neb postranní odstálé, od sebe vzdálené, až s 20 malými květy. Kružel z mládí kratší než nejdolejší listen. Vnitřní lístky okvětní elliptické kratší než podlouhle kopinaté, dlouze zahrocené vnější. Čnělka mnohem kratší než semenník, záhy opadající. Semeno vejčité s přívěskem o polovic kratším. Listy světlozelené, širší. Rostlina hustě trsnatá.

V. 0·10—0·30 m. Lístky okvětní bledé, zelenavé neb málo nahnědlé, 2—3krát menší než u obou předešlých. Tobolka kaštanově hnědá, řídčeji nahnědle žlutá.

♃ Květen, červen. Suché lesy, výslunna luka a pastvy, vřesoviště. Pořídku. Borové lesy kolem Soběšic u Brna (Schur; Uechtritz in lit. ad Oborny), velmi pořídku v lesích borových kolem Znojma (Oborny). Četněji v lesích Bzinku a Plechovci u Bzence (Bubela), hojná v lese Hodonínském (Niessl). Ve Slezsku: vyšší polohy Beskyd (Reissek), před Koňskou u Těšína (Fiek). —

333. L. sudetica Presl. (B. horská.) Lodyhy jednotlivé, tužší než u předešlé. Klásky méně četné (5—10), větší a více nahloučené. Čnělky později opadající. Přívěsek vejčitého semene velmi krátký, as do čtvrt semena. Oddenek krátce plazivý.

V. 0.15—0·40 m. Okvětí a tobolky černohnědé.

♃ Červen, červenec. Travnaté, kamenité stráně a hřebeny Sudet, zde rozšířena. Suchá kupa; Kladský Sněžník (Uechtritz)!, Koperník, Fuhrmannštýn, Studénková hole a j. jako u Karlovské studénky (Niessl)!, Leiterberk, Praděd, Děd, u Ovčírny, Petrštýn, Vysoká hole, vodorovná cesta od Ovčírny k Frant. myslivně, Svinský příkop, Velk. Jelení hřeben, Břidlicová hole.

14. Řád Liliaceae D. C. Lilijovité.

Rody:

1. Tulipoideae Endl. Plodem tobolka mnohosemenná. Semena smáčknutá, s bledým, houbovitým neb tvrdým osemením. Oddenek cibulovitý.

a) Lístky okvětní bez medníkův.

α) Okvětí zvonovité, opadavé. Prašníky přímé. Blizny přísedlé, třílaločné. Tobolka tříboká, třípouzdrá, pouzdra mnohosemenná.
92. Tulipa.

b) Lístky okvětní s medníky.

α) Lístky okvětní, dole zvonkovité, poněkud spojené, nahoře odstálé neb sehnuté, na nehtu s medovou rýhou. Prašníky na nitku příčmo postavené. Čnělka skoro kyjovitá s tříbokou bliznou. Pouzdra tobolek s četnými semeny. *93. Lilium.*

β) Lístky okvětní hvězdovitě odstálé, bezmozolné, žluté, na spodině poněkud spojené. Prašníky na nitce přímé. Čnělka nitkovitá, přímá, s nezřetelně třílaločnatou bliznou. Tobolka tříboká s pouzdry chudosemennými. *94. Gagea.*

2. Aspodeloideae Endl. Tobolka chudosemenná, osemení koravé, černé. Oddenek cibulovitý.

a) Okvětí ze 6 prostých lístkův. Prašníky na nitku příčmo položené.

α) Tyčinky k lístkům trvalého, hvězdovitého okvětí nepřirostlé. Květy v hroznu listenatém. Pouzdra tobolky 4—6semenná; semena okrouhlá neb hranatá. *95. Ornithogalum.*

β) Tyčinky šídlovité, dolejškem ku spodku hvězdovitých, obyčejně opadavých lístkův okvětních přirostlé. Květy modré, v hroznech, pouzdra tobolky 4—6semenná. Semena okrouhlá neb podlouhlá.
96. Scilla.

γ) Prašníky svými na dolejšku rozšířenými nitkami k lístkům hvězdovitého neb zvonkovitého, trvalého okvětí přirostlé. Květy v okolíku, před rozvitím toulcem 1—2listým obalené. *97. Allium.*

b) Okvětí srostlolupenné.

α) Prašníky přímé, uzavřené. Okvětí kulovitě vejčité neb trubkovité, krátce šestizubé. Blizna nezřetelně třílaločná. Tobolka ostře třihranná, pouzdra její 1—2semenná. Semena kulovitě hranatá.
98. Muscari.

3. Asparageae Čelak. Oddenek bezcibulný. Stopky květní článkované. Plodem tobolka nebo bobule. Semeno s černým kornatým osemením.

α) Květy obojaké. Stopka květní nad dolejškem článkovaná. Okvětí prostoplatečné, hvězdovitě rozložené. Tyčinky na lůžku vetknuté. Čnělky nitkovité. Pouzdra tobolky 4—6semenná. *99. Anthericum.*

b) Květy pometáním dvoudomé. Okvětí zvonkovité, šestiklané. Čnělka tříklaná. Bobule kulatá, s pouzdry dvousemennými.
100. Asparagus.

4. Smilaceae R. Br. Oddenek válcovitý, plazivý. Stopky květné nečlánkované. Plodem bobule. Osemení světle blánité.

a) Okvětí 4—6dílné, lístky dosti stejné. Čnělka 1.

α) Okvětí zvonkovité, až ke spodině šestidílné. Čnělka nitkovitá, Bobule třípouzdrá, pouzdra vícesemenná. *101. Streptopus.*

β) Okvětí 4—6dílné, s lístky rozloženými neb nazpět ohnutými. Čnělka krátká, tlustá. Bobule kulovitá, pouzdra její 1—3semenná.
102. Majanthemum.

γ) Okvětí kulovatě zvonovité. Tyčinky na spodku okvětí vetknuté. Květy v hroznu. Čnělka krátká, tlustá. Pouzdra kulovité bobule 1—2semenná. *103. Convalaria.*

δ) Okvětí trubkovité šestizubé. Tyčinky z prostředka okvětí vyniklé. Stopky jedno- až vícekvěté, v úžlabí listův. *104. Polygonatum.*

b) Okvětí osmidílné.

α) 4 vnější lístky větší kalichovité, 4 vnitřní úzké, čárkovité, korunovité. Tyčinek 8. Čnělky 4. Bobule 4pouzdrá. *105. Paris.*

92. Tulipa Tourn. Tulipán.

334. T. silvestris L. (T. lesní.) Lodyha 2—3listá. Listy čárkovitě kopinaté, světlozelené. Květ jeden konečný, před rozvitím nicí. Lístky okvětní pod koncem plsťnatě vousaté, vnitřní širší, na dolejšku i s nitkami tyčinek vousaté.

V. 0·25—0·40 m. Okvětí žluté, vonné.

♃ Duben, květen. Trávníky lesní i zahradní. Pořídku a někde jen zdivočilý. U Slavkova (Oborny)!, travnaté zahrady u Pernštýna 1880, travnaté zahrady u Vyškova, les Novosady u Ždánic; kolem Mikulova (Stupp), u Selče poblíž Mikulova (Haslinger), zámecká zahrada u Sádku (Dr. Růžička), Uherčice, v některých zahradách kolem Znojma, jmenovitě v údolí Leskavy (Oborny), příkopy na valech před Litovelskou branou u Olomouce (Makowsky) a na lukách (Oborny), Květná zahrada u Kroměříže (Palla). Po dvě léta na poli před Angerským lesem u Bludova (Paul). Ve Slezsku: Dlouhá hora u Linhartic poblíž Krňova a Štemplovické sady u Opavy (Rohrer a Meyer).

93. Lilium L. Lilije.

335. L. martagon L. (L. zlatohlavá.) Lodyha přímá listnatá, nahoře krátce chlupatá. Listy elliptické neb elipticky kopinaté, krátkořapičné, prostřední po 3—8, ve 2 3 přeslenech, hořejší kratší pří-

sedlé a střídavé. Květy v konečném řídkém hroznu převislé. Lístky okvětní ohrnuté. Cibule tlustošupinatá, zlatožlutá.

V. 0·50—1·00 m. Okvětí růžové, nachově skvrnité. Vůně omamující.

♃ Červen, červenec. Listnaté lesy, háje, horní luka, keřnaté stráně. Všude rozšířena. V brněnském kraji: Brno (Makowsky) a sice Písárky, Červený kopec, Holedná u Jundrova atd. — Adamov, Sloup, Lomnice, Mor. Třebová (Makowsky). Ostrovačice stranou k Veveří (Niessl), Hády, Ivančice, Šlapanice, Střelice (Oborny), Líšeň, Ochoz, Kanice, Bilovice, Vranov, hojná u Ořešína, Křtiny, Velk. a Mal. Bukovina, Kuřim, Čebinka, hojná u Boskovic, Syčka u Bačova, Letovice, Korýtka u Kochova, Doubravník, Nedvědice, Rozdrojovice, Bystrc, Lískovec, Bučovice, Mouřinov, Čerčín, Vyškov, Pavlovice (rostliny velmi silné a statné), les Habrůvka u Dambořic, Krumvíř, Kobylí, Velk. Pavlovice, Studénka Marianská a údolí Rokytné u Krumlova, Vedrovice, Maršovice. — V okolí prostějovském: na Kosíři, v Krůpovém žlebě a v Selouteckém háji (Spitzner) Obora u Kroměříže (Palla). Hojná ve Znojemském kraji: Náměšť (Roemer), kolem Bítova, Jevišovice, Vranov, Lukov, Hardek, Devět mlýnův, údolí Dyje u Trouznického mlýna poblíž Znojma, Polavské a Mikulovské kopce (Oborny). V kraji jihlavském: pravý břeh Jihlavy za panským mlýnem u Jihlavy (Pokorny), na Špičáku (Reichardt), kolem Dačic (Oborny), u Telče. V olomouckém kraji: Sv. Kopeček (Vogl), Grygovský a Chomoutovský les u Olomouce (Makowsky), Zábřeh (Pánek), Beroun (Gans), Rudno (Rieger), lesy kolem Horky (Mik). Ve východní Moravě: Hodonínský les (Uechtritz), hojná kolem Bzence (Bubela), v Mikovickém lese blíže Uher. Hradiště dosti hojná (Schlögl), u Banova (Makowsky), Javořina (Holuby), Kobela u Kuželova, les na Máchových u Javorníka, les pod Javořinou u Strany, Hůrka blíže Uh. Brodu, Prakšice, Chrasť u Bojkovic. — Val. Klobouky (Sapetza). Javorník a Žopské lesy (Sloboda), Vsetín, zde též s bílými květy (Bubela), Val. Meziříčí (Klanic), Velk. Javorník a Kičera u Frenštátu, Lichnov. — Svinec u Nov. Jičína a Pečavská gora u Ičiny (Sapetza), Hranice (Vogl) Ondřejník u Fridlandu (Oborny). Hojná v Jeseníku: kolem Šumberka a sice u Kopřivova a Velvic (Paul), Koldštýn, Winkelsdorf, Červený vrch (Oborny) a odtud až k Berounu, pak u Karlovské studénky (Niessl). Star. město, Chrástice, Stříbrnice, Česnekový příkop, úbočí Medvědího hřebene, poblíž temena Pradědu, úbočí Dědu, Velká kotlina. — Ve Slezsku na Tulu, Čantorym a Kaměnické výšině (Kolbenheyer). Kostelní vrch u Krňova, Vidnava, Kunčice, Štachlovice.

336. L. bulbiferum L. (L. cibulkonosná.) Lodyha přímá; listnatá, na dolejšku krátce chlupatá. Květ jeden neb 2—4hroznovité neb skoro okoličnaté, přímé. Lístky okvětní zvonkovitě nálevkovité, na spodině bradavičnaté. Listy kopinaté, hoření čárkovitě kopinaté, střídavé, přísedlé, v úžlabí často s cibulkou. Cibule vejčitá, tlustošupinná, bělavá.

V. 0·40—0·70 m. Okvětí oranžové, uvnitř hnědě skvrnité.

♃ Červen, červenec. Lesnaté stráně, luka horská, meze a pole. Pořídku a hlavně v krajině kolem Starého města. — Luka horská na jihovýchodním úbočí Kladského Sněžníka (Milde), lesní okraje u Josefova (Uechtritz), horní lesní hranice západního svahu Fuhrmannštýnu (Makowsky), hojná u Přemyšlova (Bachmann) a poblíž Koldštýna na ovesních polích (Fritze a Oborny), Františkov, Nov. Losín a na cestě odtud k Přemyšlovu (Oborny), zdivočilá v panských sadech u Vsetína (Bubela).

94. Gagea Salisb. Křivatec.

1. Pod jediným listem cibulovým jen jedna přímá mladá cibulka, vyssátými šupinami staré cibule obalená.

337. G. pusilla Schult. (Ornith. pusillum Schmidt. K. nízký.) Květy 2—8, na stopkách lysých, v chocholíku. Lístky okvětní, podlouhlé, přihrotnaté, vnitř sytožluté, vně zelené, někdy narůžovělé. List cibulní úzce čárkovitý, žlábkovitý, nazpět ohnutý, sivý, užší než první list lodyžní, delší než lodyha.

V. 0·06—0·12 m.

♃ Březen, duben. Suché trávníky, křovitá návrší, meze. V jižní části rozšířen. V okolí Brna u mostu poblíž Ivančic a kolem Krumlova (Oborny)!, Martinice poblíž Klobouk (Steiger), kolem Vranovic a Čejče (Beyer), Němčice, Budkovice, Vedrovice, Krumvíř, Kobylí. — Kolem Znojma: Mal. Tasovice, Pelz- a Sexenberk mezi Milfrounem a Bohumělicemi, kolem Popic, Kounic a Kaidlinka a odtud až na Polavské a Mikulovské kopce (Oborny), Břeclav (Makowsky). Obecný v okolí Bzence, jmenovitě hojný na náspech železničné trati (Bubela).

338. G. lutea Scult. (K. žlutý.) Květů 5—7, na dlouhých lysých, stopkách. Lístky okvětní podlouhlé, přítupé, vnitř zelenavožluté. List cibulní široce čárkovitě kopinatý, plochý, kýlnatý, na konci kápovitě stažený, zdélí neb delší lodyhy, listy lodyžní 2 pod okolíkovitým vrcholíkem menší a užší.

V. 0·15—0·25 m.

♃ Duben, květen. Vlhké háje a lesy, křoviště, luhy. V rovině i předhoří obecný. Ještě u Olešnice (Člupek), hřebenem Javořiny (Holuby), u Rudna (Rieger) a ve Vidnavsku.

2. Pod cibulovým listem, jedna větší kyjovitá a jedna, řídčeji 2—3 menší, ze spod šupin loňského listu šikmo vyrostlé, obnažené cibule.

339. G. pratensis Schult. (G. stenopetala Rchb. K. luční.) Lodyha lysá. Květy 1—5, na stopkách lysých ve vrcholíku. Lístky okvětní podlouhle čárkovité, přítupé, vnitř sytě žluté, vně zelenavé. List cibulní 1, zřídka 2, čárkovité, obak zúžené, ostře kýlnaté, mnohem delší než lodyha, lodyžní 2—3, čárkovitě kopinaté, na okraji chlupaté.

V. 0·08—0·15 m.

♃ Duben, květen. Trávníky, luka, kopce, meze, role, okraje lesní. Rozšířen. V rostlinstvu jihlavského kraje dosud nepřipomenut. Hojný v kraji brněnském: kolem Brna, Rajhradu, Adamova (Makowsky)!, Ivančice (Schwöder)!, Kunštát a Olešnice (Člupek), Wiesgrunt u Bošovic (Steiger), Obřany, Bilovice, Babice, Boskovice, Letovice, Medlánky, Ořešín, Kuřim, Hradčany, Tišnov, Geršpice, Lískovec, Vostopovice, Moravany, Nebovidy. — V Prostějovsku: na vinohradech v Kosíři, v křovinách u Mysliovic, na Zlechově, u Ptení (Spitzner), kolem Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Kravská, Milfroun, Znojmo a odtud až po Mikulov, Polavu a Lednici hojný (Oborny). Kolem Olomouce (Mik.), Pustoměř, Náměšť, Tovačov (Spitzner, Angerský les u Bludova a na polích u Šumberka (Paul); přehojný na polích stranou Nemil a u Pobuč poblíž Zábřeha (Pánek), u Bzence, na polích mezi Hájem a městem přehojný (Bubela), i v polích mezi Životicemi a Butovicemi (Sapetza); Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Hranic a Jindřichova (Schlosser). V Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer), kolem Vidnavy.

3. Listy cibulní 1—2, pod těmito 2 vejcovité, přímé, mladé, v suchých slupkách loňské cibule obalené cibulky.

a) List přízemní jeden, úzce čárkovitý, přímý, skoro plochý.

340. G. minima Schult. (K. nejmenší.) Lodyha útlá, lysá. Květův až 7. Lístky okvětní, čárkovitě kopinaté, přihrocené, koncem ohnuté. List cibulní 1, úzce čárkovitý, žlábkovitý, lodyžní 1—2 čárkovitě kopinaté, pod květenstvím sblížené. Listeny velmi malé, nitkovité.

V. 0·10—0·15 m. Rostliny v trsech pospolu. Lístky okvětní uvnitř bledožluté. Cibulky velmi malé.

♃ Křoviště, háje, travnaté stráně, okraje lesní. Porůzný, místy hojný; jinde zas ho není a to bezpochyby v jihlavském a olomouckém (?) kraji, v Beskydách i Sudetách. V brněnském kraji: v údolí Svitavy od Adamova až k Brnu, Písárky, Bystrc, Blučina (Makowsky)!, Hády u Obřan a u Křtin (Reissek)!, Ivančice (Schwöder)!, Rosice (Oborny), Martinický les u Klobouk (Steiger). Hojný u Bilovic, Ořešín, úpatí Červeného kopce, Holedná u Jundrova, Komín, Rozdrojovice, luka pod hradem u Veveří, Budkovice, Mariánská studénka a údolí Rokytné u Krumlova, Vedrovice. — Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Tasovice, Milfroun, Nový hrádek, Devět mlýnův a na jiných místech znojemského okolí až k Polavě (Oborny). V křovinách u Mysliovic poblíž Prostějova (Spitzner). Dle Schlossera též u propasti poblíž Hranic; kolem Opavy (Gr. Fl.)

b) Listy cibulní 2, čárkovité neb nitkovité.

341. G. arvensis Schult. (Ornithogalum villosum M. B. K. rolní.) Lodyha nahoře kadeřavě pýřitá. Stopky květní huňatě-pýřité. Listence čárkovité. Lístky okvětní čárkovitě kopinaté, přihrocené, vně drsně chlupaté. Listy cibulní úzce čárkovité, žlábkovité, tupé, kýlnaté, lodyžní 2—3, kopinaté, na okraji pýřité, zrovna pod vrcholíkem okolíkovitým, 1 až vícekvětém sblížené, v jich úžlabí často hromádky malých cibulek.

V. 0·08—0·15 m. Lístky okvětní uvnitř bledožluté.

♃ Duben, květen. Pole, meze, trávníky. Rozšířen. Obecný v brněnském (Makowsky), hustopečském, krumlovském, vyškovském a kyjovském kraji, porůzný v Boskovicku a Nov. městsku. — Porůznu kolem Prostějova: u Seloutek a na Plumlovsku (Spitzner), taktéž kolem Kroměříže: v Květné zahradě, u Plešovce atd. (Palla). Obecný ve znojemském kraji, vyjímajíc okolí Náměště (Oborny), Telč. — V olomouckém kraji porůzný (Vogl), Náměšť u Olomouce (Spitzner), kolem Berouna (Gans). Ve východní části: kolem Bzence, avšak řídčeji než G. pusilla (Bubela), obecný kolem Uher. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), u Holešova a Bystřice (Sloboda), Jasená u Vsetína (Bubela), Svinec u Nového Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: u Těšína jen u Blogotice mezi 1 a 2 jezem (Kolbenhyeer), na Olse a u Frýdku (Rohrer a Meyer).

342. G. bohemica Schult. (Ornithogalum bohemicum Zauschner. K. český.) Lodyha lysá. Květ 1, konečný, řídčeji ještě

1—2 v úžlabí listův; stopky kadeřavě pýřité s listeny. Lístky okvětní podlouhlé, na konci rozšířené, tupé. Listy cibulní 2, úzce čárkovité, skoro nitkovité, lodyžní 3—4, kopinaté, dolejší větší, všecky od sebe oddálené.

V. 0·03—0·10 m. Okvětí značné, vnitř sytě žluté.

♃ Březen, duben. Travnaté pahorky, kamenité stráně, pastviny. V jižní a střední Moravě porůznu. — Posud jen v kraji brněnském a znojemském. V okolí Brna: Kraví hora nad Kamenným mlýnem u Brna (Makowským 1853 na území tom objeven), Kraví hora nad vojenskou střelnicí, zejména na travnaté stráni nad terči této střelnice, nejkrajnější prachárna poblíž Žabovřesk, z obou míst bude bezpochyby zalesněním vytlačen, zřídka u Budkovic. — Ve znojemském kraji: svah u Velkopolského mlýna blíže Náměště, u Skřepinského mlýna nedaleko Březníku v údolí Oslavy (Roemer 1858). V údolí u Mohelna, návrší mezi Krumlovem a Polánkou, Kraví hora, údolí Leskavy a Hradnice u Znojma, návrší u Kounic, Popic, Kaidlinka a Mramotic, stráně v údolí Dyje u mlýna Trouznického a Louky, Pelz-a Sexenberk mezi Milfrounem a Nesechlebem (Oborny).

95. Ornithogalum L. Snědek.

1. Okvětí hvězdovitě rozložené, přímé. Nitky tyčinek kopinaté, bezzubé.

343. O. pyrenaicum L. (S. pyrenaiský.) Lodyha jednoduchá, přímá. Květy v prodlouženém hroznu; stopky z mládí odstálé, posléz i s tobolkou k lodyze přitisklé. Lístky okvětní čárkovitě podlouhlé. Semenník okrouhlý. Listy čárkovitě kopinaté, žlábkovité, přihrocené, s okrajem hladkým, přízemní v dolejší části pošvovitě se objímající, kratší než lodyha, v čas květu obyčejně již uvadlé. Cibule vejčitá.

V. 0·50—1·00 m. Lístky okvětní žlutavobílé

♃ Červen, červenec. Pole a trávníky. Pořídku a jen v Beskydách. Hojný u Brusného chomíše mezi Holešovem a Bystřicí (Sloboda), na stezce, jež od Pochova mlýna ku Mariánské studénce na Svinci u Nov. Jičína vede (Sapetza), Čaputský dvůr u Hranic (Vogl sen. a Schlosser).

344. O. umbellatum L. (S. chocholičnatý.) Květy v řídkém chocholičnatém hroznu. Dolejší stopky po odkvětu rovnovážné neb trochu sehnuté, dvakrát delší listenův. Lístky okvětní podlouhlé, přítupé. Listy přízemní čárkovité, žlábkovité, na rubu s bílým proužkem. Tobolka kyjovitá, na konci uťatá, skoro stejně šestihranná. Cibule kulatě vejčitá, s četnými cibulkami rozmnožovacími mezi čerstvými pošvami.

V. 0·10—0·25 m. Lístky okvětní bílé, vně se zeleným hřbetním pruhem.

♃ Květen, červen. Role, luka, háje, trávníky. Hojný v rovině i v nízkém předhoří až ke 400 m. Hojný v brněnském kraji (Makowsky), Čebín (Pluskal), Kartouzy, Husovice, Obřany, Julianov, Rajský lesík u Černovic, Komárov, Žabovřesky, Písárky, Bosonohy, Troubsko, Bohonice, Žebětín, Střelice, Moravany, Bedřichovice, Šlapanice, Rajhrad, Nosislav, Židlochovice, Morkůvky, Kobylí, Krumlov, kolem Břeclavi. — Květná zahrada u Kroměříže (Palla). Schází kolem Náměště (Roemer), hojný v jižní části znojemského kraje (Oborny). Kolem Jihlavy (Pokorny), Třebíče (Zavřel), kolem Olomouce (Mik a Vogl), kolem Šumberka (Paul), u Zábřeha (Pánek). Ve východní části: les Háj u Bzence (Bubela), porůzný kolem Uherského Hradiště (Schlögl) u Napajedel (Theimer), Holešov a Hlínsko (Sloboda), luka Odřina u Butovic (pat. Marek apud Sapetza). Ve Slezsku: Koňská u Těšína (Kolbenheyer), Krňov a Opava (Gr. Fl.).

345. O. tenuifolium Guss. (S. tenkolistý). Květy v řídkém chocholičnatém hroznu; dolení stopky květní za květu jen o něco delší než listeny, po odkvětu přímo odstálé. Vnější lístky okvětní přihrotnatělé vnitřní přítupé, užší než u předešlého. Listy úzce čárkovité, jen dole žlábkovité, s proužkem středním málo patrným. Tobolka tříhranně vejčitá, u předu vtisklá, šestihranná, hrany žlábkem rozdělené obloukovité, po 2 sblížené. Cibule vejčitá neb podlouhle vejčitá, na hoře zúžená, zřídka skoro kulovitá bez rozmnožovacích cibulek.

V. 0·10—0·20 m. Rostlina veskrze útlejší a menší.

♃ Květen, počátek června, ranněji než předešlý. Suchá luka, travnatá návrší, křoviště. Řídčeji než předešlý, s kterým až posud zhusta smíchán byl. V kraji brněnském: Šlapanice a Pindulka (Niessl), Sokolnice (Makowsky), Slatinské skály a řídce u Brna (Reissek, co O. comosum L.), Vranov Bedřichovice, Ivančice, Němčice, Krumlov, Leskoun u Vedrovic, Morkůvky, Dubňany. — Sem dle Oborného přísluší též rostliny, jež Steiger pod jménem O. comosum L. pro Martinice u Klobouk uvádí. V Prostějovsku: ve Vlčích dolech, v Krúpovém žlebě, na zlechovských lukách (Spitzner). Hojněji v jižním území, kolem Čejče (Makowsky), Polava, Mikulov, Milfroun a Znojmo (Oborny), u Příbora (Čížek).

2. Okvětí zvonkovité, rozkvětlé převislé. Nitky tyčinek plátkovitě rozšířené, pod prášníkem dvouzubé, uvnitř s vyniklým kýlem.

346. O. nutans L. (S. odvislý). Květy ve volném, později jednostranném hroznu. Okvětí zvonkovité posléz převislé, lístky okvětní podlouhlé, tupé. Kratší tyčinky pod prašníky uťaté neb dvouzubé. Listeny delší stopek květních. Listy přízemní čárkovité, žlábkovité, přímé, šedozelené, za květu nesvadlé. Semenník vejčitý, kratší než čnělka. Tobolka na konci pupkatá. Cibule vejčitá, bělavá.

V. 0·30—0·50 m. Lístky okvětní šedobílé, se zeleným pruhem, uvnitř bílé.

♃ Duben, květen. Trávníky zahradní, vlhká luka. Velmi porůzný. Kolem Brna: Černovice, Komárov, Moravany, Rajhrad, Měnín, Židlochovice (Makowsky)!, Obřany (Oborny), Ivančice (Schwöder), Kozí žleb u Bilovic, Horní a Dolní Geršpice, Žilošice, Sýrovice, Nosislav, Vranovice, Uherčice, Slavkov, Ždánice, Kyjov. — Květná a zámecká zahrada u Kroměříže (Palla). Luka na pravém břehu Jihlavy u Třebíče (Zavřel), Hrotovice, Šatov, Kajdlink a v údolí Leskavy u Znojma, zde jen v otevřených ovocných zahradách (Oborny). Přehojný na písčinách polních mezi Bzencem a Pískem (Bubela). Ve východní části: kolem Oder a Fulneka (Schlosser). Ve Slezsku: u Těšína a Štemplovic u Opavy (W. Fl.), Krňov (Spatzier).

347. O. chloranthum Saus (O. Boucheanum Aschs. S. zelenavý). Květy menší, v hroznu mírně hustém, po odkvětu jednostranném. Lístky okvětní podlouhle kopinaté, přihrocené; kratší prašníky nahoře s patrnými, špičatými zoubky. Listy žlutozelené, chabě po zemi rozložené, v čas květu nahoře uschlé. Tobolka na konci tupounká, v stejně dlouhou čnělku zúžená.

V. 0·30—0·50 m. Lístky okvětní vně i vnitř se širokými louhově zelenými proužky.

♃ Duben, květen. Zahradní trávníky, polní písčiny. Pořídku. V okolí Kroměříže (Zahradník), obecný na písčinách polních mezi Bzencem a Pískem (Bubela).

96. Scilla L. Ladoňka.

348. S. bifolia L. (L. dvoulistá). Lodyhy jednotlivé oblé. Květy v dosti hustém 2—12květém všestranném chocholíku, dolení s delšími stopkami. Listeny nepatrné neb zcela scházejí. Listy 2—3, čárkovitě kopinaté, dlouze pošvaté, lodyhu až do polou objímající, žlábkovité na konci kápovité, něco odstálé. Semeno s velikým bílým přívěskem. Cibule vejčitá.

V. 0·10—0·20 m. Okvětí modré, zřídka bílé neb růžové.

♃ Březen, duben. Vlhká a bahnitá luka, křoviště. Velmi porůzná. Porůzná, ale dosti hojná na lukách při Jihlavě u Ivančic (Schwöder), při Jihlavce u Dolní Vladislavi, Budkovice, údolí Rokytné u Krumlova, Kroměříž; zde zejména u střelnice (Palla). Při Rokytné u Výmyslic a v Purkrábce u Znojma, poblíž štěpnice na cestě od Kuchařovic k Tvořihrázu (Oborny), hojná na pravém břehu Jihlavy u Koněšína a přehojná u Taborského mlýna poblíž Třebíče (Zavřel). Velmi hojná v hlubokém žlebě údolí Šumice u Náměště poblíž Olomouce (Makowsky 1882). V hradišťském kraji: luka u Derflu poblíž Kunovic (Schlögl) u Lípy (Schlosser. Na lesnatých úbočích u nové hospody „Bystřičky“ poblíž Vsetína, odtud do sadů přesázena a opět zdivočilá (Bubela); luka u Jarcové (Klanic), hojná v údolí Bečvy kolem Hranic (Schlosser a Vogl).

349. S. amoena L. (L. příjemná). Lodyh hranatých několik, z jedné cibule. Hrozen velmi řídký, chudokvětý. Listeny malé, vejčité, uťaté neb zoubkované, blánovité. Listy 4—7, široce čárkovité, dosti ploché, na konci kápovité, přímé. Semeno bez přívěsku.

V. 0·15—0·25 m. Okvětí větší než u předešlé, tmavomodré.

♃ Duben, květen. Pochází z jihu, na trávnicích zahradních, pořídku zdivočilá. Posud jen ze Slezska známá: Velké Heraltice u Opavy (Meyer), Krňov (Fiek).

97. Allium L. Česnek.

1. Platyphyllon Neil. Okvětí hvězdovité neb nálevkovité, otevřené, tyčinky jednoduché. Listy toulce okolíkového 1—2, kratší než

okvětí hvězdovité, čárkovitě kopinaté. Listy 2, přízemní, ellipticky kopinaté, dlouhořapičné. Cibule tenká, válcovitě kyjovitá, hladká, bělavá, v pošvě nejdolejšího listu uzavřená.

V. 0·28—0·40 m. Okvětí bílé.

♃ Květen, červen. Háje, vlhké křoviny, stinné lesy pohorské, i v nížinách. Rozšířen. V brněnském kraji: Rajský lesík u Černovic, Adamov, Lomnice (Makowsky), Netichová u Lomnice (Pluskal), Rajhrad, Blučina (Oborny). Vysoká louka u Nenovic, Obřany, Kozí žleb u Bilovic, v Josefském údolí na cestě od Švýcarny k Býčí skále, Blansko, Karolín, Netín, Mouřinov, Ždánice, Blatnice, Uherčice. — Hojný kolem Kroměříže: zámecké sady, horní les a les na Hrázi (Palla). — Kolem Znojma velmi ojedinělý a sice u Milfrouna, hojněji v hájích dolní Dyje u Vranovic a Vistonic (Oborny). Pospolitě v lese u Heraltic poblíž Třebíče (Zavřel), Čížov, Popice a v údolí Jihlavy u Jihlavy (Pokorny), Grygovský les u Olomouce (Makowsky), Hanušovice (Paul). V parku v Kvasicích u Tlumačova (Spitzner). Obecný v Kunovickém háji blíže Uher. Hradiště (Schlögl). Ve východní části: Filipov pod Javořinou (Makowsky), Javořina (Holuby), na Odře u Červeného lesa, na potoku Cedroni pod Olejním kopcem u Štramberka a u Dreigiblu (Sapetza), Svinec u Nového Jičína; Hranice stranou Helfenštýna (Reissek). V Jeseníku: žleby Červeného vrchu (Gr. Fl.) a úbočí Baudenberka stranou Raškova (Oborny). Ve Slezsku: Koňská, Dziegielów, Ustroň, Bogušovice (Kolbenheyer), zde v lese Kopce a j., Moravka, les Kalužné poblíž Slaviče, Těšín; Svinov u Opavy (Mayer).

351. A. victorialis L. (Č. hadí, devatero odění). Lodyha do polou pošvami posázená. Okolík kulatý. Čnělka vyčnívá z okvětí nálevkovitě otevřeného. Listy 2—4, elliptické až podlouhle kopinaté, tupé, krátkořapičné a dlouzepošvaté. Cibule prodloužená, kyjovitá na válcovitém nahém oddenku, staršími síťovitě roztřepenými pošvami obvinutá.

V. 0·30—0·50 m. Okvětí zelenavo-bílé.

♃ Červenec, srpen. Travnaté a kamenité stráně a hřebeny Beskyd a Sudet. Porůzný a řídký. V Bělsku na Šindelberku nad Vapienicí (Zipper), dle Slobódy též na Radhošti. V Sudetách: Hockšar, Koperník, Studénková hole blízko pramene (Gr. Fl. a Paul). Pod Švýcarnou na Pradědu a na sev. východ. svahu jeho (Gr., Fl. a Oborny), Velk. kotlina (Gr. Fl.)!, spoře na cestě od hostince na Červeném vrchu ke Švýcarně, Medvědí příkop (Oborny), Janovická hole (Bachmann). Svah Praděda směrem k Ovčírně a na cestě od Praděda k Ovčírně. — Pěstována na trávnicích zahradních u Waldenburka (Uechtritz).

2. Homalophyllon Döll. Okvětí nálevkovitě otevřené. Listy ploché, úzké, čárkovité, ostatně jak 1.

352. A. acutangulum Schrad. (Č. ostrohranný). Lodyha ostře hranatá, jen na dolejšku listnatá. Okolík polokulatý, květy dosti dlouhostopečné. Tyčinky asi zdélí okvětí. Listy vyniklým středním nervem na rubu ostře kýlnaté, dole tříhranné. Nejdolejší pošva listní zavírá v sobě ostatní. Oddenek vodorovný, nahý, rozvětvený, dolejšek listů málo ztloustlý, cibule pravé nečinící, v blánité nesíťnaté pošvě uzavřený.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí čistě růžové, velmi zřídka bílé.

♃ Červen, červenec. Vlhká luka, háje, jen v rovině. Porůzný. U Brna zřídka, Měnín, Blučina (Makowsky), luka u Bošovic poblíž Klobouk (Steiger), Telnice, Vranovice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna a odtud až k Rohatci. Hojná při dolní Dyji od Znojma počínajíc, jako kolem Strachotína, Příklud, Podivína a Lednice (Makowsky a Uechtritz). Vranovice v Prostějovsku. — Nezřídka kolem Kroměříže, s bílými květy za pilou (Palla). Velmi porůzný na lukách u Uh. Ostroha, kolem nádraží a v Háji u Bzence (Bubela), Petrov, Zvolenov, hojný na lukách, v bažantnici a na j. m. u Strážnice. — Uher. Hradiště (Sapetza a Schlögl), u Hranic (Vogl).

353. A. fallax Schult. (A. petraeum D. C. A. montanum Schmidt. Č. skalní). Lístky okvětní vejčitě podlouhlé. Tyčinky něco delší než okvětí. Listy nezřetelně žilnaté, bez kýlu, nejdoleji na rubu vypouklé, ostatně jak předešlý.

V. 0·20—0·40 m. Okvětí kalně růžové neb bělavé.

♃ Červenec, srpen. Skály, kamenité stráně. Porůzný. Kolem Brna hojný, Písárky, Hády, údolí Svitavy u Adamova, údolí Punkvy a u Čebína (Makowsky), Řečkovice a Ivančice (Oborny), u Račic blíže Vyškova (Spitzner), Mordovna pod Klajdovkou, Ochoz, Líšeň, Horákov, Ořešín, Kuřim, Tišnov, Bilovice, v údolí Josefském, zde především hojný na Býčí skále, hrad u Boskovic, Stráň u Morkůvek, Grundvíz u Bošovic, Budkovice, údolí Rokytné, Mariánská studénka a Sv. Florianek u Krumlova, Leskoun u Vedrovic. — V okolí prostějovském: na výslunných, skalnatých místech před Plumlovskou oborou (Spitzner). Ve znojemském kraji: údolí Oslavy u Senohrad a u Náměště (Roemer), stráně v údolí Dyje od Vranova až ku Znojmu, Milfroun, zde též s bílými květy, u Mor. Budějovic, Jaroměřice, na Kozí stezce u Lukova, na Polavských a Mikulovských kopcích (Oborny). Zřídka na suchých místech kolem Olomouce (Mik.), na kopcích u Náměště v Olomoucku (Reissek), Kotouč (Sapetza)!, Hradisko a skoro na všech kopcích u Stramberka; u Hranic (Schlosser).

3. Schoenoprasum Don. Okvětí hvězdovité neb nálevkovitě otevřené. Toulce okolíkové, kratší než okolík. Tyčinky jednoduché aneb 3 vnitřní nejdoleji s 2 krátkými zoubky. Listy rourkovitě duté, oblé neb poloooblé.

354. A. schoenoprasum L. (Pažitka, luček). Lodyha nejdoleji 1—2listá. Okolík bezcibulný. Pošvy okolíka 2, vejčitě okrouhlé, krátce přihrocené. Lístky okvětní kopinaté, zahrotnatělé, delší než stopky květní. Tyčinky bezzubé, dvakrát kratší než okvětí. Listy trubkovitě šidlovité, smáčknutě oblé. Cibule kopinatě kyjovité v chumáči nahloučené.

a) genuinum (P. pravá). Lístky okvětní široce kopinaté s kratším hrůtkem, růžové s tmavším kýlem. Listy skoro oblé. Tobolka ostře tříhranná. V. 0·15—0·25 m.

♃ Květen, červen. V zahradách pěstovaná a zde někdy i zdivočilá.

b) sibiricum Willd. (spec. P. horská). Lístky okvětní úzce kopinaté, dlouze zakončité, tmavší, skoro nachové, zřídka bílé. Listy smáčknutější, nahoře poněkud ploché. Tobolka tupě tříhranná. Rostlina silnější a větší. V. 0·20—0·45 m.

♃ Červenec, srpen. Pramenitá místa, vlhké, travnaté stráně. V Jeseníku rozšířena a pospolitá. Česnekové louky na Pradědu, Petrštýn, Velk. kotlina (Gr., Fl. a Oborny)!, Křemenný příkop v Kriechu (Uechtritz), Leiterberk, prameny střední Opavy, Maják, Jelení hřeben, prameny Moravice a Tisé (Oborny)!, Mal. kotlina (Bachmann), Studénková hole, Velk. a Mal Jezerník, hojný v příkopu Česnekovém, pod Švýcarnou, Heiligenhübl, Svinský a Medvědí příkop u Frant. myslivny, Břidlicová hole, Pecové kameny. — S bílými květy v gruntu Oupy a na Pradědu (Wim. Fl.)

355. A. ascalonicum L. (Ošlejch, šalotka). Lodyha oblá, trubkovitá, nenafouklá. Okolík cibulnatý neb bezcibulný. Lístky okvětní vejčitě kopinaté, zdélí neb delší tyčinek, z nichž vnitřní dole silněji rozšířené, dvouzubé. Listy šidlovité. Cibule podlouhle elliptické, nahloučené.

V. 0·15—0·30 m. Okvětí bělolilákové s nachovým kýlem.

♃ Červen, červenec. Pochází z východu a pěstuje se někdy v kuchyňských zahradách.

356. A. fistulosum L. (Cibule zimní). Stvol skoro uprostřed a zároveň i trubkovité, oblé listy nafouklé. Květy na mírně dlouhých stopkách. Tyčinky bezzubé, vnitřní dole slabě rozšířené, všecky delší než okvětí. Cibule malá, kulovitá.

V. 0·25—0·60 m. Okvětí bělavě zazelenalé, mázdřité.

♃ Červenec, srpen. Pochází ze Sibíře a sázívá se někdy v zahradách i na polích.

357. A. cepa L. (Cibule obecná). Stvol pod prostředkem nafouklý i s listy oblými, nafouklými sivý. Květy na velmi dlouhých stopkách. Lístky okvětní podlouhlé, tupé; vnitřní tyčinky dole silně rozšířené, dvouzubé. Cibule smáčknutě kulovitá.

V. 0·50—1·00 m. Okvětí bělavě zazelenalé, bylinné.

♃ Červenec, srpen. Neznámého původu. Všeobecně pěstována.

4. Macrospatha Don. Okvětí zvonkovité. Toulec dvoulistý, list větší v dlouhou zobanitou čepel zúžený, delší než okolík cibulkatý. — Tyčinky jednoduché. Listy úzce čárkovité.

358. A. oleraceum L. (Č. domácí). Květy nečetné, někdy ani nevyvinuté; ony jež stojí mezi cibulkami okolíka dlouze stopkaté, nicí. Lístky okvětní tupé, zdélí neb něco delší než tyčinky. Listy úzce čárkovité, dosti tlusté, na spodině trubkovité, zřetelně žlábkovité, na konci ploché. Cibule jednoduchá, vejčitá, bílá.

V. 0·40—0·60 m. Okvětí zelenavo-bílé, odkvětši růžové.

♃ Červen—srpen. Meze, ploty, stráně, vinice, křoviště. V rovině i předhoří hojný; taktéž v krajině brněnské (Makowsky), znojemské (Oborny), krumlovské, hustopečské, vyškovské a obecný v hodonínské, zde ještě na Javořině. — V křovinách u Slatenic poblíž Prostějova (Spitzner), rozšířen u Kroměříže (Palla). V jihlavském kraji: Čížov, Popice a údolí Jihlavy u Jihlavy (Pokorny), údolí Dyje u Dačic a Černína (Oborny); Nov. Říše, Černice, Telč, Urbanov, Velk. Meziříčí, Vídeň, Bystřice, Žďár. — Pořídku kolem Olomouce (Mik.), Šternberk. — V severní Moravě: Šumberk (Paul)!, Bludov, Wiesenberk (Oborny)!, Rudno (Rieger), Něm Libava, Obědné, Velk. Losín, Nov. ves, Pekařov, Čes. Bohdíkov, Raškov, Budišov. — Ve východní části: kolem Bzence (Bubela), u Velehradu (Sapetza), Uh. Brod, Val. Klobouky, Bystřice p. H. — Rusava (Sloboda)!, Hošťálkov; Vsetín a Lásky (Bubela), Halenkov, Velk. Karlovice, Fridland; Steinberk u Nov. Jičína, u Jasníku a Peterkovic (Sapetza); Příbor (Čížek). Ve Slezsku: Bobrek u Těšína (Kolbenheyer), v opavském kraji (Schlosser). Vítkov, Odry, Nová ves u Oder, ve Vidnavsku.

β) complanatum Fr. Listy širší, ploše žlábkovité.

Pořídku. Strážnice a na úpatí Hostýna.

359. A. flavum L. (Č. žlutý). Lodyha až do polou listnatá. Okolík mnohokvětý, květy na nestejně dlouhých stopkách, vnitřní přímé, vnější převislé. Tyčinky skoro dvakrát delší než okvětí. Listy úzce čárkovité, polooblé, dole duté, pošvaté, v čas květu uvadlé.

V. 0·35—0·60 m. Okvětí citronově žluté.

♃ Červenec, srpen. Světlá křoviště, výslunné kamenité kopce, skály. V jižní části hojný, dle Schlossera však též u Hranic. Kolem Brna: Hády (Makowsky)!, Slatinské skály (Reissek)!, Ivančice (Schwöder)!, Klobouky (Steiger), Čejčské kopce (Uechtritz)!, kopec Horakovský u Líšně, Horákov, Klínek a j. m. u Morkůvek, Klentice, Němčice, Alexovice, Tempelštýn u Jamolic, Budkovice, obecný u Krumlova (Marianská studénka, sv. Florianek, údolí Rokytné atd.), Leskoun u Vedrovic, Olbramovice. — Hojný u Mohelna a Oslavan (Roemer). Obecný u Znojma, méně hojný kolem Vranova, Bítova, Jevišovic, Hardeku a na Kozí stezce u Lukova, Polavské a Mikulovské kopce (Oborny), u Kanic a Višňové (Zavřel), kolem Hodonína (Wiesner).

5. Porrum Don. Nitky vnějších tyčinek jednoduché, vnitřních tříklanné neb třídílné, postranní vláskovitě zakončené, ušty jejich zdélí neb delší prostředního prašník nesoucího.

360. A. scorodoprasum L. (Č. zubatý, Ořešec). Lodyha oblá až do prostředka listnatá. Okolík dosti řídkokvětý s cibulkami fialovými. Toulec dvoulistý, listy krátce zobanité, kratší než okolík. Lístky okvětní na kýlu drsné, delší než tyčinky, někdy zakrnělé. Prostřední ušet nitky tyčinkové do polou postranních a skoro trojnásobné délky nerozdělené spodní části. Listy široce čárkovité, ploché, kýlnaté, po krajích drsné, dlouze pošvaté, v čas květu vadnoucí, nasivělé; pošvy smáčknuté s jazýčkem bělomázdřitým. Cibule vně hnědoblanná, s červenohnědými stopkatými pacibulkami.

V. 0·50—1·00 m. Okvětí tmavě nachové.

♃ Červen, červenec. Keřnatá návrší, listnaté háje, kraje lesní, luka. Ve střední a jižní části hojný, skoro obecný, jinak porůzný. V brněnském kraji jižně od Brna obecný (Makowsky), kolem Komárova, Židlochovic, Blučiny (Oborny), Žabovřesky, Písárky, Kohoutovice, Černovice, Nenovice, Rajhrad, Sýrovice, Slavkov, Nosislav, Krumlov, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorná. — Ve Znojemsku: Pelcberk u Milfrouna poblíž Znojma, kolem Hodonic, Božic, Hrušovan a hojný na dolní Dyji a Jihlavě (Oborny). V poříčí Moravy na okraji lesa Grygovského u Olomouce (Makowsky), řídce kolem Bzence (Bubela), Strážnice. — Vinice a lesy u Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), Klapinov a j. m. u Rusavy. — Řídce na okraji pole na Trávníkách u Vsetína (Bubela). Mezi Nov. Jičínem a Bludovicemi (Sapetza), kolem Hranic. Dle Mükusche též kolem Opavy.

361. A. vineale L. (Č. polní). Lodyha oblá až do polou listnatá. Okolík obyčejně řídkokvětý, s kulatými malými cibulkami, někdy s květy zcela zakrnělými, řídčeji hustokvětý. bez cibulek; toulec jednolistý příčně se trhající kratší než okolík. Prostřední ušet nitky tyčinkové zdélí neb delší nerozdělené spodní části, tyčinky delší než okvětí. Listy oblé, dlouze pošvaté, na líci úzce žlábkovité, nejdoleji duté, v čas květu vadnoucí. Cibule vejčitá, s bílou slupkou, pacibulky stopkaté vejčité.

V. 0·40—0·70 m. Okvětí růžové, neb světle fialové.

♃ Červen, červenec. Pahorky, křoviště, cesty, písečná role. Velmi porůzný. V kraji brněnském: u Blučiny (Niessl), Židlochovice. — Kolem Bítova a v bažantnici u Znojma (Oborny), Náměšť a Přemyšlovice u Olomouce (Spitzner), hojný na polích u Mohelnice a Zábřeha (Uechtritz), porůzný kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Hostýn u Bystřice, Podstát a Kyslířov, Šternberk. — Kolem Nov. Jičína, Žiliny a Bernartic (Sapetza). Ve Slezsku: Raudenberk u Benešova (Sapetza), Javorze v Bělsku (Kolbenheyer).

β) capsuliferum Lange. Okolík velký, bezcibulný, s četnými květy.

Řídčeji. Pole kolem Popic u Jihlavy (Pokorny), pole u Měšťanského lesa poblíž přádelny u Šumberka (Paul) a kolem Příbora (Čížek).

362. A. sativum L. (Č. kuchyňský). Lodyha přímá pod květem kroužkovitě stočená. Okolík chudokvětý, cibulkatý; toulec jednoduchý, dlouze zobanitý, mnohem delší okolíka. Lístky okvětní kopinaté, na kýlu hladké, delší než tyčinky. Listy čárkovité, ploché, šedozelené. Cibule s četnými, velikými, bělavými a přísedlými pacibulkami.

V. 0·25—0·60 m. Okvětí špinavě bílé.

♃ Červenec, srpen. V zahradách i na polích, sázen i zdivočelý.

b) Okolík kulovitý, hustokvětý bez cibulek.

363. A. porrum L. (Pór zahradní). Okolík bez cibulek, hustokvětý, kulovatý kratší než toulec jednoduchý dlouze zobanitý. Lístky okvětní na kýlu drsné, kratší tyčinek. Listy podlouhle kopinaté, ploché, šedozelené. Cibule ponejvíce jednoduchá bez pacibulek.

V. 0·40—0·80 m. Okvětí světle růžové.

♃ Červen, červenec. V zahradách zhusta sázena.

364. A. rotundum L. (Č. okrouhlý). Okolík hustokvětý, kulovatý, delší než toulec jednoduchý, krátce hrotnatý. Lístky okvětní na kýlu draslavé, zdélí tyčinek, jich střední ušet skoro čtyrykrát delší než postranní a nerozdělená spodní část. Listy úzce čárkovité, na konci kápovité, ploché, dlouze pošvaté, travozelené, v čas květu vadnoucí. Cibule kulatá, běloblanná, s četnými stopkatými, hnědočervenými pacibulkami.

V. 0·30—0·60 m. Okvětí nachové.

♃ Červenec, srpen. Pole, keřnaté kopce, písčité a kamenité stráně. Ve střední a jižní části rozšířen. V brněnském kraji, kolem Brna, Sokolnic, Blučiny, Oslavan (Makowsky), mezi Popůvkami a Žebětínem (Niessl), Ivančice (Schwöder), Klobouky (Steiger), Čejč (Makowsky), u Račic (Spitzner), Kartouzy, Řečkovice, Ořešín, Kuřim, Obřany, Bilovice, Líšeň, Slatina, Komín, Rozdrojovice, Moravany, Rajhrad, Sýrovice, Slavkov, Nosislav, Krumlov, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna. — V Prostějovsku: u „Cikánské kuchyně“ za Žešovem, na Zadních za Smržicemi (Spitzner). Ve Znojemsku: na hadci u Mohelna (Roemer), údolí Dyje u Znojma, Milfroun, Tasovice, Polava a Mikulov (Oborny). Kolem Mutenic (Uechtritz), hojná v osení kolem Uh. Hradiště (Schlögl).

365. A. sphaerocephalum L. (Č. kulatohlavý). Okolík zakulacený, hustokvětý delší než jednoduchý krátce přihrocený toulec. Lístky okvětní kratší než tyčinky, prostřední ušet nitky tyčinkové kratší než čárkovitá spodní její část. Listy poloobl é, na líci hluboce žlábkovité, na spodině obyčejně duté, dlouze pošvaté, v čas květu vadnoucí. Cibule kulatovejčitá, běloblanná, s většími žlutavými pacibulkami.

V. 0·30—0·60 m. Okvětí tmavě nachové.

♃ Červen, srpen. Skály, keřnaté výslunné stráně, pole. Pořídku. V okolí Brna: Pracké hory u Sokolnic (Čížek), kamenité pahorky kolem Klobouk (Steiger), Morkůvky, Brumovice, Čejč, Kobylí. — Kolem Znojma: v údolí Dyje mezi plovárnou a Trouznickým mlýnem, u Devíti mlýnův a na svahu Kamenného kopce u Tasovického jezu (Oborny), mezi obilím kolem Uh. Hradiště (Schlögl), u Olomouce a na hoře Svrčově u Hranic (Vogl).

99. Muscari Mill. Modřenec.

1. Hrozen později velmi prodloužený a řídký. Květy nestejné, nejhořejší modrofialové, trubkovité neb zvonkovité, dlouž stopkaté, v chocholku sestavené, dolejší hranatě válcovité, plodné rovnovážně odstálé.

366. M. comosum Mill. (M. chocholatý). Okvětí květův obojakých sotva zdélí své stopky, s ústím otevřeným, skoro jak trubka širokým, zuby okraje vně ohrnuté, bělozelenavé. Okvětí květů jalových zvonkovité, 4—6krát kratší své stopky. Listy přízemní široce čárkovité, krátce přihrocené, žlábkovité, na spodině pošvaté lodyhu objímající, lysé. Cibule vejčitá.

V. 0·50—0·80 m. Okvětí květův obojakých žlutavozelenavé, uprostřed olivově hnědé.

♃ Květen, červen. Písečná pole, meze, náspy. V rovině a nižším předhoří. Hojný v brněnském kraji (Makowsky), kolem Brna, Špilberk, Hády a odtud až k Adamovu, kolem Blučiny, Šardic, Hustopeče, u Čejče a Kyjova (Oborny), Olešnice a Kunštát (Člupek), Klobouky (Steiger), u Želče a Lulče (Spitzner), Líšeň, Ochoz, Kanice, Medlánky, Evaňovice, Řečkovice, Mokrá hora, Kuřim, Tišnov, Bejkovice, Březina, Doubravník, Rozdrojovice, Bystrc, Troubsko, Lískovec, Nebovidy, Sokolnice, Oujezd, Mal. Hostihrádky, Mal. Lovčice, Sýrovice, Slavkov, Vyškov, Pavlovice, Čerčín, Dambořice, Ždánice, Břeclav, Star. Břeclav. — V Prostějovsku: v polích pod Kosířem, nad Držovicemi, u Seloutek a u Lešan (Spitzner), u Vážan a za Oborou u Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji: kolem Náměště, u Mohelna (Roemer), Radišovice, u Jevišovic (Oborny). Pořídku kolem Olomouce: Nebotínské lomy kamenné, za Slavonínem a velmi ojedělý u Dolan (Mik a Vogl), Náměšť v Olomoucku (Reissek), ojedělý a řídký na polích u Zábřeha (Pánek), Šumberk (Paul), Velk. Losín. — U Čejče, Kyjova, v dubovém křoví v Hodonínském lese a pořídku v křovinách na

Dúbrové u Bzence (Uechtritz), náspy trati a pole kolem Bzence (Bubela). V Beskydách: Javořina (Holuby), Brusny, Bystřice p. H. atd. (Sloboda), ojedinělý a řídký kolem Vsetína, Lásek a na polních krajích v údolí Vesníckém (Bubela), Fulnek (Wichura), Nov. Jičín (Sapetza). Ve Slezsku: Jablunkov (Wetschky). V Těšínsku: Koňska, Lišná (Kotschy), Albrechtice (Kolbenheyer), Štemplovice, Sádky, Milostovice (Gr. Fl.), Krňov (Fritze), Vidnava.

367. M. tenuiflorum Tausch. (M. tubuliflorum Steven. M. tenkokvětý). Okvětí květův obojakých namnoze delší své stopky, na konci uťaté s ústím malým, staženým, zuby okraje kratičké, přismáhle černohnědé. Okvětí květů jalových trubkovité, asi zdélí své stopky, ostatně jak předešlý.

V. 0·25—0·50 m. Menší a nižší než předešlý, též cibule menší. Okvětí květův obojakých zelenavé, hořeji barvy jablečné.

♃ Květen, červen. Keřnaté a travnaté stráně a pahorky. V jižním území rozšířen. Kolem Klobouk (Steiger), kolem Lednice (Oborny), kolem Morkůvek. — Ve Znojemsku: údolí Leskavy u Znojma (Niessl), na Popické výšině, u Milfrouna, Nesechleba a na jiných místech kolem Znojma, nezřídka též na Polavských kopcích (Uechtritz), Mikulovské kopce.

2. Hrozen hustý, vejčitě podlouhlý. Květy stejnotvarné, nejhořejší menší jalové přímé, kratčeji stopkaté, dolení převislé.

368. M. racemosum Med. (M. hroznatý). Hrozen 30—40květý. Květy vejčité, nahloučené. Listy přízemní obyčejně četné, úzce čárkovité, hrotnaté, žlábkovité, nazpět ohnuté, delší než stvol, v čas květu namnoze již uschlé.

V. 0·15—0·25 m. Okvětí květův obojakých tmavomodré, bělookrajné, nejhořejších květů fialově modré.

♃ Duben, květen. Keřnaté a výslunné pahorky, pole, kraje vinic. Ve střední a jižní části divoce rostoucí, avšak dosti roztroušen, jinak jen zdivočilý. V brněnském kraji od Brna po celé jižní části (Makowsky). Schází kolem Brna, Letonice, Morkůvky, Krumvíř, Čejč, Kobylí, Šardice, Velk. Pavlovice, Budkovice, Krumlov, zde jmenovitě hojný v háji a na polích poblíž cihelny, Rakšice, Lodenice, Olbramovice, jako na Leskouně atd. — Kolem Hustopeče (Reuss), Klobouky (Steiger). V Květné zahradě u soch pohanských u Kroměříže (Palla). Ve Znojemsku: hojný kolem Znojma, Suchohrdlí, Tasovice, Těšatice, Popice, Kounice, Šatov, Hnanice, Kaidlink, Tvořihraz, Uherčice (Oborny). Sem tam na polích a náspech trati kolem Bzence (Bubela), kolem Uh. Hradiště na kopci Sv. Rocha a u Velehradu (Schlögl). Zdivočilý bezpochyby: u Dačic (Schindler), u Vsetína (Bubela), u Štemplovic a v Heraltických sadech u Opavy (Gr. Fl.)

369. M. botryoides D. C. (M. šírolistý). Hrozen vejčitě podlouhlý, nahloučený, 15—20květý. Okvětí vejčitě kulaté, zuby jeho bělavé. Listy 2—3, kopisťovité čárkovité, k dolejšku zúžené, kratší než stvol, přímo odstálé, v čas květu čerstvé.

V. 0·10—0·15 m. Květy sytě modré.

♃ Duben, květen. Sady, trávníky zahradní. Řídký a jen zdivočelý. Zámecká zahrada u Sádku (Dr. Růžička), zahrady u Brna. — Uherčice a zde onde též u Znojma (Oborny).

100. Anthericum L. Bělozářka.

370. A. ramosum L. (B. větvitá). Lodyha přímá, rozvětvená. Květy hvězdovité bílé, v latě z větví odstálých, hroznovitých. Listeny mnohem kratší stopek. Čnělka rovná, přímá, delší než okvětí. Listy přízemní, čárkovité, žlábkovité, lysé. Tobolka tříhranně kulatá, tupá. Kořen svazečnatý.

V. 0·30—0·75 m.

♃ Červen, červenec. Skalnaté a keřnaté stráně, lesy. Ve střední a jižní části dosti hojná jinak porůzná. Hojná v brněnském kraji: Brno, Obřany, Adamov, Sloup, Lomnice, Rosice, Židlochovice (Makowsky)!, Drásov (Pluskal)!, Klobouky (Steiger)!, u Račic (Spitzner), Líšeň, Ochoz, Kanice, Bilovice, Josefské údolí, Blansko, Boskovice, Kartouzy, Řečkovice, Medlánky, Evanovice, Jehnice, Ořešín, Kuřim, Tišnov, Rozdrojovice, Bystrc, Bosonohy, Lískovec, Žebětín, Babí lom u Nebovid, Střelice, Sokolnice, Oujezd, Morkůvky, Kobylí, Velk. Pavlovice, Něm. Kynice, Krumlov, Vedrovice. — V Prostějovsku: pod Bukem, na Chlumu, u Aloizova, na Plumlovské skále, na Kněží hoře, na Kostelecké hoře, nad Šváby u Otaslavic, na Kozákově, na kopcích u Slatinek a Slatěnic (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Vranov, Lukov, Hardek, Devět mlýnův, Znojmo, Tasovice, Polava. Mikulov atd. (Oborny). Sv. Kopeček u Olomouce (Schlosser), Nebotínské lomy kamenné a v Grygovském lese u Olomouce (Vogl a Mik). Ve východní části: u Mutěnic a v Hodonínském lese (Uechtritz), Háj a Plechovec u Bzence (Bubela), Javořina, pohorská luka u Březové (Holuby)!, Val. Klobouky (Sapetza)!, zde na př. v lese Horce, hojná na vinicích u Strážnice, Knězdub, Velká, Vojšice u Mal. Vrbky, luka u Kuželové, Javorník (luka pohorská, Machové a Dlouhé atd.), Filipov, Uh. Brod, Bojkovice, Brumov. — Nad Čopem u Holešova (Sloboda), Kotouč u Stramberka (Sapetza)!, Hranice (Vogl). Ve Slezsku: Kuldovský lesík u Těšína (W. Fl. a Kolbenheyer), Frývaldov (Gr. Fl.)

β) fallax Zabel. Lodyha nerozvětvená. Květy v jednoduchém hroznu. Poněkud A. liliago L. podobná. Pořídku. U Javorníka s tvarem základním.

101. Asparagus L. Chřest.

371. A. officinalis L. (Ch. obecný). Lodyha přímá, lysá, za mlada dužnatá, šupinatá, později rozvětvená, v paždí listů široce šupinovitých, se svazečky štětinkovitých, hladkých, lysých větviček. Květy po 1—2 na spodině štětinkovitých větviček neb větví převislé. Trubka okvětní poloviční délky celého okvětí. Bobule kulatá červená.

V. 0·70—1·50 m. Okvětí zelenavobílé.

♃ Červen, červenec. Suchá luka, keřnaté a kamenité stráně, meze, vinice. V jižní a střední části rozšířen. Dosti hojný v brněnském kraji: Brno, Ivančice, Sokolnice, Blučina (Makowsky), Šardice, Zaječí (Oborny), v lesíku Boří a i na j. m. kolem Klobouk (Steiger), Kuřim, Střelice, Rajhrad, Sýrovice, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Vyškov, Židlochovice, Hustopeč. — Na širém poli sázen u Ivančic (Oborny). Kolem Prostějova pořídku zdivočelý, tak na hrázi u Chaloupek a u mokřad za nádražím (Spitzner), porůzný na břehách Moravy u Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji: Znojmo, Jevišovice, Vranov, Polava, Mikulov, Krumlov a j. (Oborny), Olomouc (Vogl), Janušov u Šumberka (Paul), Čejč (Makowsky), mezi Hodonínem a Bzencem (Oborny), kolem Bzence (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Příbor (Čížek). Ve Slezsku: břehy Olsy v Těšínsku (Kolbenheyer).

102. Streptopus Rich. Čipek.

372. S. amplexifolius D. C. (Č. objímavý, babí jahoda). Lodyha jednoduchá neb 1—2krát vidličnatě dělená i s listy srdčitě vejčitými, objímavými lysá. Stopky úžlabní, 1—2květé, dlouhé, kolem lodyhy stočené a dolů sehnuté. Oddenek hlízovitě ztloustlý.

V. 0·25—0·60 m. Okvětí zelenavobílé, uvnitř při spodině někdy nachové, bobule červené.

♃ Červen, červenec. Vlhké horní lesy, keřnaté stráně, lesní luka a břehy. Ve slezských Beskydách a Sudetách. V Beskydách: na Čantorym a na Baranii (Kotschy a Kolbenheyer). V Sudetách: Černý vrch, Neuhausberk, Suchá a Černá kupa; Kladský Sněžník až do Klessengruntu (W. Gr.), Salvíz (Zimmermann), Dreištýn, Šlöglův les, u Volských luk, u Císařské boudy, Hockšar, Fuhrmannštýn, Šosskamm. — Koperník, Studénková hole, Petrštýn, Leiterberk, Praděd, Kriech, Kotlina, Mravenčí vrch (Oborny)!, les pod Drehberkem, u Doln. Tomašova, Drehberk, stráň Černého příkopu, Červený vrch, údolí šumné Tisé, Velk. Jezerník, Medvědí hřeben, Děd, Široké úbočí, Mechová stráň až ku Karlovské studénce, zde hojný u pilního mlýna, při Opavě a na Donnerlanu, Heiligenhübl, Svinský a Medvědí příkop, Frant. myslivna, Jelení hřeben, Zámeček, Divoký kámen odtud až do údolí horní Tisé sestupující a ještě u Wiesenberka při vstupu k Úzkému hřebeni.

103. Smilacina Desf. Pstroček.

373. S. bifolia Desf. (Majanthemum bif. D. C., Convalaria bif. L. P. dvoulistý). Lodyha na dolejšku s pošvovitými šupinami, na hoře dvoulistá, zřídka 1—3listá. Květy malé, po 1—3 na stopečce, v konečném hroznu. Listy srdčitě vejčité, střídavé, řapíkaté. Tyčinky 4, zdélí okvětí. Bobule kulaté. Oddenek tenký, článkovaný, plazivý.

V. 0·05—0·15 m. Květy bílé, vonné. Bobule zelené, červeně tečkované, posléz červené.

♃ Květen, červen. Stinné lesy, křoviny. Všude hojný, od roviny až k vrcholům nejvyšších hor. V Sudetách: na Pradědu a svah k Sokolím kamenům (Oborny). Černá kupa, u Volských luk, Červený vrch, Kelig, Velk. Jezerník, Leierberk u Karlovské studénky, Petrštýn, Vysoká hole, Velk. Jelení hřeben, Ztracené kameny a Hofberk. V Beskydách: hřeben Radhoště a Lysé hory.

104. Convallaria L. Konvalinka.

374. C. majalis L. (K. vonná). Stvol jednoduchý poloooblý, poboční s hroznem jednoduchým, volným, převislým, na dolejšku s pošvovitými šupinami. Listy 2—3, přízemní, elliptické neb ellipticko kopinaté, přihrocené, řasně složené, lysé a dlouze řapíkaté, vnější objímají pošvitě vnitřní. Bobule kulovité. Oddenek oblý, článkovaný, plazivý.

V. 0·15—0·25 m. Květy bílé, vonné. Bobule šarlatové.

♃ Květen, červen. Listnaté lesy, háje, křoviny. Rozšířena. Obecná ve střední a jižní Moravě. Kolem Jihlavy (Reichardt), Mrakotín, Žďár. — Grygovský les a Chomoutov (Makowsky), Šternberk; Beroun (Gans), Rudno (Rieger), Střelná (Burghauser), Zábřeh (Pánek), Šumberk (Paul), Bradla u Něm. Libavy, Velk. Losín, Star. město, Rymařov, Jamrtice. — Ve východní Moravě: Javořina (Holuby), Rusava (Sloboda), Vsetín (Bubela), Val. Meziříčí (Klanic), úbočí Radhoště (Reissek), Nov. Jičín (Sapetza), Hranice. — Ve Slezsku: Bogušovice u Těšína, vrch Trocen a na j. m. u Bělska (Kolbenheyer), Vítkov, Odry, Eichberk u Kostelce, obecný ve Frývaldovsku a Vidnavsku. V Jeseníku: Červený vrch stranou cesty skoro ve výši 1200 m., Česnekový příkop, Zámeček poblíž Frant. myslivny.

105. Polygonatum Tourn. Kokořík.

375. P. officinale All. (Convalaria polygonatum L. K. obecný). — Lodyha hranatá, nahoře skoro dvojřízně smáčknutá, lysá. Stopky 1—2květé, úžlabní, jednostranné. Okvětí šíře trubkovité, převislé. Tyčinky lysé. Listy vejčitě podlouhlé, hrotnaté, poloobjímavé, na rubu sivé, střídavé. Oddenek tlustě válcovitý, bělavý, s kruhovitými jizvami po dřívějších lodyhách.

V. 0·20—0·50 m. Okvětí bílé, s okrajem zelenavým, slabě vonné. Bobule tmavomodré.

♃ Květen, červen. Lesy listnaté, kamenité a keřnaté stráně. Obecný ve střední a jižní Moravě, v českomoravském pohoří a v Beskydách až do 550 m. Ještě u Jablunkova — U Těšína (W. Fl.), zde a v okolí obecný. Hradisko u Krňova (Spatzier), Eichberk u Kostelce, Vidnavsko.

376. P. multiflorum All. (Convallar. multif. K. mnohokvětý). Lodyha oblá, štíhlejší i s listy lysá. Stopky obyčejně 3—5květé. Okvětí úzce trubkovité, na dolejšku břichaté; konce zubů uvnitř a nitky tyčinek pýřité. Listy krátkořapičné, ostatně jako předešlý.

V. 0·30—0·60 m.

♃ Květen, červen. Stinné listnaté lesy, porostlé stráně, křoviště. Rozšířen, zejména v pahorkatině, skoro řídčejší než předešlý, avšak i ve větší výši rostoucí. Hojný až obecný ve střední, jižní a severní Moravě, v českomoravském pohoří a Beskydách. Kolem Brna: u Kartouz, Medlánek, Obřan, Ochoze, Bilovic, Líšně, Bystrce, Jundrova, Písárek atd., u Mal. Moravy, Rymařova, na Lysé hoře. — U Krňova (Oborny), u Bruntálu. — V Těšínsku (Kolbenheyer), u Karlovské studénky až do 780 m. (Niessl), Bruntál, Ludvíkov, v Opavsku a ve Vidnavsku.

377. P. verticillatum All. (Conv. verticillata L. K. přeslenatý). Lodyha hranatá, na dolejšku červeně tečkovaná. Stopky jedno- až tříkvěté. Okvětí malé, bílé, konce uštů pýřité. Listeny štětinovité. Listy po 3 – 7 v přeslenech čárkovitě kopinaté neb kopinaté, sivé.

V. 0·30—1·00 m. Bobule fialově modrá.

♃ Červen, červenec. Stinné lesy, žleby, křoviště. V předhoří a horách porůzný, schází v rovině. V krajině brněnské: kolem Sloupa a Svitavy (Makowsky), u Protivanova (Spitzner), Nový hrad poblíž Blanska, Holštýn. — Kolem Jihlavy dosti hojný: Zaječí skok, Vysoký kámen a u Altenberka v Čechách (Reichardt), lesy u Růžené (Oborny), les Kozlovka u Fryšavy, u Křivého javoru, Žákova hora, Cikhay, Černy les u Zámku Žďáru. — Frankštatský les u Šumberka (Paul), Ludvíkov, Rejhartice, Velvice, Raškovský a Pradědův les, Mal. Morava, Teplice, Klepačov. — V pohoří Oderském: u Střelné (Oborny), Beroun (Gans), Rudno (Rieger). V Beskydách: Javořina (Holuby), Rusava (Sloboda), v lesích kolem Jasenic a luka nad hutí skelnou u Vsetína (Bubela), Rybníčky a Cáb v údolí Červinkovém, Halenkov, Javorník nad Minaříkem [Baranářka, již v Uhrách], Velk. Karlovice, Star. Hamry, Peretoňky, Klín, Radhošť, Kičera, Frenštát. — Luka na úpatí Javorníku, Smrk u Čeladné (Sapetza), Kněhyně, Ondřejník u Fridlandu (Oborny), Podštát, Domštát, Hrubá voda. — Hojný v Sudetách: Černý hon, Neuhausberk, Černá a Suchá kupa, Kladský Sněžník, Koldštýn, Dreištýn, Koperník, Fuhrmannštýn odtud přes Praděd a Petrštýn až k Berggeistu a Röhrberku u Klepáčova a od Ovčírny přes Svinský příkop až do Křemenného příkopu a k uhlířským chyžím u Teplic a od Frant. myslivny až do údolí horní Tisé a k Winkelsdorfu. — V nižších polohách: u Karlovské studénky již na okraji luk v sadech (Niessl), údolí šumné Tisé, Česnekový příkop, Mal. Moravice, Ludvíkov. — Ve Slezsku mimo to: V Těšínsku mezi 600 a 900 m. (Wimmer). Kaměnická výšina, Magura a v Gordiščkém údolí (Kolbenheyer), Ropičník, Kičera, Prašivá a Travny (Hetschko), Frývaldov, Lípová, Friedberk.

106. Paris L.

378. P. quadrifolia L. (Vraní oko). Lodyha přímá s 4, řídčeji 3—5 listy, široce vejčitými, zahrotnatělými v přeslenu. Květy konečné, jednotlivé. Lístky kališní kopinaté, zelené. Prašníky prodlouženým spojidlem dlouze osinaté. Oddenek velmi dlouhý, plazivý.

V. 0·20—0·40 m. Vnitřní lístky okvětní žlutavozelené, bobule černomodrá.

♃ Květen, červen. Stinné lesy, háje, žleby, zvláště horní. V pahorkatině a v předhoří rozšířeno. Schází kolem Klobouk, Čejče a Kobylí. — Obecné v brněnském kraji (Makowsky), Adamov, Rajský lesík, Ždánice, Bučovice (Oborny), Lulč (Spitzner), Kartouzy, Cinzendorf, Kuřim, Ořešín, Vohančice, Tišnov, Předín, Pocoucov, Brumov, Lažánky, Doubravník, Obřany, Ochoz, Kanice, Bilovice, Josefské údolí, Křtiny, Mal. Bukovina, Vranov, údolí Punkvy u Blanska, Sloup, Karolín, Olešná, Černá hora, Bořitov, Boskovice, Štěpánov, Roseč, Kunštát, Routka, Písárky, Vostopovice, Žebětín, Popůvky, Střelice, Tečice, Neslovice, Oslavany, Zbejšov, Rybešovice, Rajhrad, Žabčice, Vážany, Hostěnice, Jezera, Mouřinov, Čerčín, Kozlany, Prusy, Nosislav, Krumlov, kolem Břeclavi. V Prostějovsku: na Záhoří, na Skalici, na Kosíři (Spitzner), nezřídka kolem

Kroměříže (Palla). Dosti zřídka ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), Bratovský les mezi Vranovem a Hardekem, kolem Star. Hobzí, kolem Znojma velmi řídké a ojednělé (Oborny), hojné kolem Jihlavy (Pokorny), Vilímovické a Heraltické lesy u Třebíče (Zavřel), v údolí Dyje kolem Star. Hobzí (Oborny), Dobrá voda, Javořice a při potůčku pod ní se řinoucím, Urbanov, Raděnice, Zlatkov, Bystřice, Nov. město, Fryšava, u Křivého javoru, Žákova hora, les nad Rumpoldským mlýnem, Rovné doly u Kadova, Žďár, Nov. Jimramov. — Obecné kolem Olomouce: Chomoutovský les, Střelná a skoro ve všech lesích listnatých (Makowsky), Šumberk (Paul), Zábřeh (Pánek), Trausnic u Petrovic, Velk. Losín, Spálený les a studénka u Něm. Bohdíkova, Pusté Žibřidovice, Velvice, Raškov, Pradědův les, Mal. Morava, Klepáčov, Berggeist, Hofberk, Winkelsdorf, Rejhotice, údolí horní Tisé, Koldštýn, Chrástice, Janovice, Rymařov, Jamrtice. — Ve východní Moravě: Bzinek u Bzence (Bubela), obecné kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), Kuželová, Javorník, les na Machových, Králov u Uh. Brodu, Říčky u Bystřice p. H. — Rusava (Sloboda), Hukvaldy, Vsetín (Bubela), Rybníčky, Velk. Karlovice, Hluboká u Hor. Bečvy, Trojačka, Salajské hájemství, les Studenčený a na Velké u Starých Hamer, Smrk. — Ondřejník u Fridlandu (Oborny)!, Rožnov, Uvěz a Kamenárky u Star. Zubří, Javorník u Frenštátu, Černý les u Štramberka. — Příbor (Čížek), Nov. Jičín (Sapetza)!, Niederberk u Domštátu, Jasanový lán u Hrub. Vody; Beroun a Rudno (Oborny). V Sudetách: Kladský Sněžník (Uechtritz)! Šleglová studénka, Volské louky, Fuhrmannštýn Šosskamm, Červený kopec, úbočí Medvědího hřebene a Dědu, Česnekový příkop, Mechová stráň. — Rautenberk u Karlovské studénky (Niessl) též Hin- a Wiederštýn, Grätzberk a Dlouhý hřeben. — Velká Kotlina (Grabowski)!, na cestě ku Kriechu nad Teplicí (Oborny)!, jako Špicberk, Křemenný příkop a Kriech. Ve Slezsku ještě: Ostrá u Malenovic, Moravka, Urbaška u Slaviče. — Koňská!, Bogušovice u Těšína!, Mikušovice, Kaměnice, Bučkovice atd. u Bělska (Kolbenheyer), Opava (Oborny), Heraltice (Mayer), Kohoutí les a na j. m. kolem Vidnavy.

15. Řád. Colchicaceae D. C. Ocúnovité.

Rody:

1. Okvětí srostlolupenné.

a) Okvětí nálevkovité, velké, s dlouhou, tenkou trubkou. Okraj šestidílný. Tyčinek 6 ve spodinu okvětí vetknutých. Čnělky 3, nitkovité, velmi dlouhé. Měchýřky přes polovici srostlé. *107. Colchicum.*

2. Okvětí ze 6 prostých lístkův. Čnělky 3, kratičké.

a) Okvětí hvězdovitě rozložené, korunovité, huňaté, brvité. Prašník ledvinovitý, pouzdra pukají společnou skulinou a činí pak terč talířovitý. Měchýřky nejdoleji srostlé. *108. Veratrum.*

b) Okvětí více kalichovité. Prašník dvoupouzdrý, pouzdro každé podélnou štěrbinou pukající. Měchýřky přes polovici srostlé.
109. Tofieldia.

107. Colchicum L. Ocún.

379. C. autumnale L. (O. jesenní, naháč). Lodyha nejdoleji napuchlá ve hlízu vejcovitou, v hnědé slupky zaobalenou. Ušty okvětí

elliptické neb kopinaté, vlnovitě žilnaté, 5—6krát kratší trubky. Listy podlouhle kopinaté, opak zúžené, tupé. Květy objevují se na podzim a příštího jara vypučí krátká lodyha s velikými listy a měchýřkem dozrávajícím.

V. 0·10—0·20 m. Rostlina jedovatá. Okvětí pleťové neb bílé, zřídka objevují se opožděné květy s užšími ušty okvětními z jara, f) vernale Hoffm.

♃ Září, říjen. Vlhká a žírná luka. V rovině a pahorkatině rozšířen a hojný, někde i scházející. V brněnském kraji obecný (Makowsky), v nejbližším okolí Brna mezi kamenným mlýnem a Bystrcem, u Komárova, Adamova (Oborny), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), Malostovice, Bejkovice, Černá hora, Tišnov, Boskovice, Bačov, Štěpánov, Slavkov, Bučovice, Mouřinov, Čerčín, Vyškov, Pavlovice, Střílky, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna. — Kolem Prostějova, u Václavovic, na Zlechově a j. (Spitzner), obecný u Kroměříže (Palla a Pátek)!. Ve znojemském kraji: u Podmolí, Citonice, Vranov, Šumvald, Grešlové mýto, Mor. Budějovice!, Jaroměřice!, Jevišovice, Plenkovice, na lukách na Unanovském potoku, v Purkrábce u mlýna Hojky blíž Suchohrdlí, u Hnanic (Oborny), v nejbližším okolí Znojma (Oborny). Schází kolem Náměště (Roemer), kolem Slavonic (Oborny). Pořídku na Špitálské louce kolem Jihlavy (Pokorny), hojný kolem Dačic (Schindler)! Dle zdání zřídka v českomoravském pohoří: Nov. město, Žďár, Jimramov, Nov. Jimramov. — Olomouc (Vogl), Kojetín a Chropín (Pátek), Napajedly (Theimer). Na lukách při Moravě od Bludova níže, tak kolem Lukavce jižně od Zábřeha (Pánek), v pobočních údolích kolem Šumberka (Paul), Beroun, Rudno, Hranice! (Rieger). Zlatý potok, Mal. Morava, Rymařov, Janovice. — Ve východní části: hojná u Uh. Ostroha a Veselí (Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl), Strážnice, Vojšice u Mal. Vrbky, Kuželová, hojný u Javorníka a odtud až k Miavě v Uhrách, Nov. Lhota, Filipov, na Kotarech a odtud až na temeno Javořiny, Strány, Uh. Brod, Příkaz, Pulčín, Zděchov, údolí Huslénky, Bystřice p. H., luka u Hošťálkova, zde též několik kusů na jedné seči a v sousedním lese!; Rusava (Sloboda)!, Vsetín (Bubela)!, Halenkov, Javorníky, hojný u Velk. Karlovic, Rožnov, Horní paseky, Star. Zubří; Nov. Jičín (Sapetza), Žilina, přehojný u Šenova; Fridland (Oborny). Ve Slezsku: Koňská!, Lišná, Vojtěchov, Opava (Kolbenheyer), Krňov (Spatzier)!, schází dle Baiera u Bělska. Vítkov, Mal. Heřmanice, Loučky, Odry, Vidnava, Horní Heřmanice, Velk. Kunětice.

f) vernale Hoffm.

V okolí Brna: Kozí žleb, mezi Obřany a Bilovicemi 1882, Bilovice 1874 a 1881. — Kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Hošťálkova, nad Láskami u Vsetína 1880 (Bubela), Hranice (Dr. Zavadsky). Ve Slezsku: hojný na vlhkých lukách na úpatí Lysé hory (Wetschky 1878), Opava, Deštná, Dürstenhof atd. (Pátek).

108. Veratrum L. Kýchavice.

380. V. Lobelianum Bernh. (V. album L. β. Lobelianum Reichb. K. bílá). Lodyha oblá, dutá, listnatá i s listy a větvemi latovitého květenství pýřitá. Květy krátce stopkaté, ušty okvětní zoubkaté. Listy z delší pošvy poloobjímavé, hrotnaté, dolení široce elliptické, nej-

hořejší kopinaté, obloučně žebernaté, dle žeber řasnaté. Oddenek krátký, tlustý, s čuprynou vlaknitých zbytků loňských listův.

V. 0·50—1·20 m. Okvětí žlutavé neb čistě zelené.

♃ Červenec, srpen. Mokrá luka, místa lesní, pramenité stráně horské. V Beskydách a Sudetách. V Beskydách: hojná kolem Vsetína (Bubela), údolí Červinkovo u Jasenic, Javorník nad Minaříkem poblíž Halenkova, Bukovina; Kněhyně a Ondřejník u Fridlandu, Smrk! u Čeladny, kolem Domorazu a Věřovic (Sapetza), na Smrku též na svahu k Ostravici až na temeno, Radhošť, luka u Trojanovic, v květu na jedné louce poblíž Horeček a v křoví u Ljubiny, bezpochyby jediná stanoviska v rovině u Frenštátu, Místek na cestě k Žlebovicům. — Ve Slezsku: Lysá hora; v Těšínsku: u Sibice, Dziegielova, Mnichů, v Grabině, u Frýdku, na Baranii, Čantorym a na Kaměnické výšině (Kolbenheyer), v křovištích u Něm. Mikušovic (Baier), Heraltice u Opavy (Gr. Fl.), Velká luže u Vidnavy, Frývaldov. — V nízkém Jeseníku: Týlov u Šternberka (Uechtritz sen.), Rudno (Rieger), Beroun (Gans). V Sudetách: Chrástice, Hynčina, Stříbrnice, Star. město, Černý vrch, Neuhausberk, Černá kupa; Kladský Sněžník (W. Fl.), les u Tomášova; od Koperníků podél hřebenův až k Pecovým kamenům dosti rozšířen (Oborny) a sice Praděd, Petrštýn, Vysoká- a Břidlicová hole a ještě na Hofberku, Berggeistu a Röhrberku u Klepáčova, hojný od Dreištýnu u Koldštýna až po temeno Fuhrmannštýna. — V nižších polohách: údolí šumné Tisé, Česnekový-, Sviňský- a Medvědí příkop, Frant. myslivna, Kriech, Křemenný příkop a odtud až k uhlířským chýžím u Teplic, Vysoký les u Janovic.

109. Tofieldia Huds. Kohátka.

381. T. calyculata Wahl. (K. kalíškatá). Lodyha jednoduchá, chudolistá i s celou rostlinou lysá. Květy krátkostopečné, v hustém, často prodlouženém, válcovitém hroznu, delším než jeho stopka. Stopečku každého květu podpírá listenec třílaločný, jako kalíšek pod okvětí přiložený. Listy tuhé, mečovitě čárkovité, nejdolejší dvouřadé, jezdivé. Oddenek s nepatrnou čuprynou vláknitých zbytků loňských listův.

V. 0·15—0·25 m. Okvětí žlutavé.

♃ Červen, srpen. Bahenní a rašelinná luka. Velmi pořídku. Dle udání na lukách u Kunovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), Slavkov poblíž Opavy (Mükusch).

16. Řád Juncagineae Rich. Bařičkovité.

Rody:

a) Okvětí šestilisté, kalichovité, opadavé. Květy četné v hroznu prodlouženém, bezlistném. Plod kyjovitý, 3—6pouzdrý, pouzdra jednosemenná, celá od středního sloupce zdola nahoru se oddělující, na vnitřním úhlu pukající. Blizny štětičkovité, 3 neb 6. *110. Triglochin.*

b) Okvětí šestidílné, trvalé. Semenníky 3 řídčeji 6, nejdoleji srostlé, 1—2vaječné; měchýřky jednosemenné, posléz kostrbatě odstálé. Květy nečetné v hroznu volném. *111. Scheuchzeria.*

110. Triglochin L. Bařička.

382. T. palustris L. (B. obecná). Stvol přímý, nejdoleji napuchlý, poněkud nicí, v prostředku již květonosný. Květy malé, krátce stopečné, v hroznu bezlisteném. Listy přízemní, úzce čárkovité pošev objímavých. Plod tříbočně kyjovitý, trojpouzdrý, k ose hroznu přitisklý. Oddenek krátký, šikmý, s podzemními, nitkovitými výběžky.

V. 0·25—0·75 m. Okvětí zelenavé neb ponačervenalé.

♃ Červen, červenec. Bařinná a rašelinná luka, příkopy, slaniska. Hojný někde řídčejší, zhusta ve společnosti s Trifolium fragiferum. V brněnském kraji sem tam. — Mor. Třebová, Brno, Otmarov, Měnín, Lednice, Nikolčice poblíž Hustopeče (Makowsky), Lomnice (Pluskal), Kunštát a Olešnice (Člupek), Klobouky (Steiger), údolí Josefské, Tišnov, Štěpánovice poblíž Tišnova, Hodějice, Drnovice, Hustopeč, Terezov, Čejč, Kobylí, Břeclav, Star. Břeclav, Nová ves, Poštorná. — V Prostějovsku: na lukách u Vrahovic (Uličný), Štětovic, Vrbátek, Kobeřic a Hradčan hojná (Spitzner). Obecná ve znojemském kraji (Oborny). Řídčeji kolem Jihlavy: u Kaliště poblíž Počatek (Pokorny), kolem Slavonic, Nov. města a Třebíče (Zavřel), u Nedvědic a j. v českomoravském pohoří. — Jevíčko a odtud až k Mírovu poblíž Olomouce (Uechtritz), Hlusovice poblíž Olomouce (Makowsky), Rudno (Rieger), Rohle (Bittner). V hradištském kraji: u Hajčína (Vogl a Mik). Šumberk, Velký Losín (Paul)!, zde hojná u Karlova pramene; a odtud až k Uh. Hradišti (Schlögl), Bzenec, (Bubela), Rohatec, Strážnice, Velká, Suchá Loza, Ordějov, Bystřice, Valašské Klobouky, Příkaz. — Ve východní části mimo to: Rusava stranou k Hostýnu (Sloboda), Poschlá a vrch Čup u Vsetína (Bubela), Svinec a u Čertova mlýna poblíž Nov. Jičína (Sapetza), potok Říčky u Blučiny (Schlögl). Ve Slezsku: u Jakartovic, Spachova, Loděnic a Sadků (Rohrer a Mayer), kolem Šibice u Těšína a u Bělska (Kolbenheyer).

111. Scheuchzeria L. Blatnice.

383. S. palustris L. (B. horská). Lodyha přímá. Květy nečetné, v řídkém hroznu, listen nejdolejšího květu listovitý. Listy úzce čárkovité, žlábkovité, dole pošvaté, na konci s jamkou obroubenou. Měchýřky šikmovejčité, nadmuté. Oddenek dlouhý, článkovaný, plazivý s výběžky šupinatými. —

V. 0·10—0·25 m. Okvětí zelenavo-žluté.

♃ Květen—červenec. Hluboká rašeliniště a lomy mechové. Pořídku. Rašeliniště Huti na jižním svahu Smrku u Čeladny poblíž Fridlandu (Sapetza), Bronówské rašeliniště u Rudzice v Těšínsku (Reichardt), hojná na Mechových lomech u Reivízu v Jeseníku (Grabòwski).

17. Řád. Butomaceae Lindl. Šmelovité.

112. Butomus L. Šmel.

384. B. umbellatus L. (Š. okoličnatý). Lodyha přímá, oblá, jednoduchá. Květy dlouze stopkaté v okolíku konečném, obaleném. Tyčinek 6 na lůžku. Listy přízemní, čárkovité, žlábkovitě tříboké, pošvaté, dvou-

řadé. Měchýřků 6 do polou srostlých, na celé vnitřní stěně mnohosemenných. Oddenek krátký, uzlatě ztloustlý, se silnými vlákny kořennými.

V. 1·00—1·50 m. Okvětí bělavorůžové, vně častěji nafialové.

♃ Červen—srpen. Bažiny, tůně, rybníky, řeky. Rozšířen. V jižní části brněnského kraje obecný, řídčeji v severní části (Makowsky), kolem Brna u Komárova a Měnína (Oborny), u Ivančic (Schwöder), mezi Polehradicemi a Morkůvkami (Steiger), hojný u Černovic, Nenovic, břehy Svitavy u Obřan a Bilovic, Jedovnice, Kartouzy, Řečkovice, Mokrá hora, Lískovský potok, Bohunice, Popůvky, Veselka, Střelice, Oujezd, Slavkov, Bučovice, hojný kolem Vyškova, Židlochovice, Nosislav, Vranovice, Terezov, Čejč, Kobylí, Dražůvky, Star. Břeclav, Poštorná. — V Prostějovsku: dříve dosti hojný v mokřadech u nádraží a na Hloučele, nyní na Romži u Vrahovic a na Zlechově (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), Vranov, Jevišovice, v Bohušickém rybníku u Jaroměřic, Citonice stranou Olbramova kostela, hojný u Jevišovického potoka u Hrušovan, v nížinách podél Dyje až k Lednici a Břeclavi (Oborny), Moravské Budějovice. — Rybníky kolem Jihlavy a Popic u Jihlavy (Pokorny), kolem Třebíče (Zavřel), obecný kolem Unčova, Litovle, Renot a Piňovic. — V poříčí Moravy hojný kolem Zábřeha a obecný kolem Olomouce (Oborny), u Hajčína a Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence (Bubela), Rohatec, Strážnice. — Ve východní části: luka u Hlínska (Sloboda), Hustopeč u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: mlýnský příkop u Oder (Schlosser), v údolí Odry na několika místech (Oborny), Svinov, Martinov u Opavy (Mikusch), Opava (Oborny), hojněji kolem Frýdku a v Těšínsku (Kolbenheyer).

18. Řád. Alismaceae Juss. Žabníkovité.

Rody:

a) Květy obojaké; 3 vnější lístky okvětní kalichovité, bylinné, vnitřní korunnovité, barvené. Tyčinek 6—12. Semenníky četné prosté, na terčovitém lůžku do kruhu postavené neb v strboulek nahloučené. 113. *Alisma.*

b) Květy jednodomé. Okvětí zrůzněné v kalich bylinný, zelený a v korunu útlolupennou, bílou. Tyčinek mnoho. Semenníky četné, jednovaječné, na kulatém lůžku strboulovitě nahloučené. 114. *Sagittaria.*

113. Alisma L. Žabník.

385. A. plantago L. (Ž. jitrocelový). Stvol přímý, delší listův, na dolejšku ztloustlý. Květy v latě jehlancovité. Listy četné, přízemní, vejčité, trochu srdčité neb kopinaté až čárkovitě kopinaté, řapíkaté. Nažky smáčknuté, tupé, na hřbetě s 1—2 rýhami, v strboulek tupě trojhranný sestavené.

♃ Červenec—září. Stojaté vody, příkopy, zaplavovaná místa. V rovině i v předhoří hojný.

β) lanceolatum Aut. (A. ranunculoides Presl). Listy kopinaté na spodině zúžené. Květenství namnoze, větví jednoduchých. Rostlina nízká, as 0·30 m. v.

Rozšířena, jmenovitě na suchých místech a v mělčinách vodních s písčitým dnem. Troubský rybník u Brna, Znojmo, Jevišovice, Slavonice a j. (Oborny). Rajský lesík u Černovic, údolí Svitavy u Obřan, Slavkov, Vyškov, Břeclav, Star. Břeclav, Bludov, Vítkov, Vidnava atd. — Rašelinná luka za nádražím u Bzence (Bubela).

γ) humile mihi (nikoliv totožný s f. terrestre Neil.) Listy přízemní, malé, růžicovité. Stvol nápadně nízký. Květy velké.

Příkopy, zaplavovaná luka, vyschlé mokřady. Pořídku. Krumvíř, Kobylské jezero u Terezova.

δ) graminifolium Ehr. Listy ponořené, čárkovité, travovité, průsvitavé, některé s kopisťovitou vzplývající čepelí.

Pořídku. Bažiny v jižní části brněnského kraje (Makowsky), kaluže kolem Uh. Hradiště (Schlögl).

114. Sagittaria L. Šípatka.

386. S. sagittaefolia L. (Š. vodní). Na konci tříhranného stvolu tříkvěté přesleny, dolení pestíkové, hoření prašníkové. Plátky bílé, prchavé. Listy přízemní, přímé, hluboce střelovité, s laloky podlouhle tříhrannými, hrotnatými. Plody krátce zobanité. Oddenek s výběžky oblými, ponořenými.

V. 0·25—1·00 m. Plátky bílé, s nehtem načervenalým.

♃ Červen—srpen. Stojaté a mírně tekoucí vody, příkopy, bahna. V rovině a pahorkatině, místy hojná, jinde opět scházející. Schází kolem Brna; jižně od Brna mezi Rajhradem a Holáskami (Makowsky), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), Štěpánov (Spitzner), Drnoholec (Reissek), dolní Dyje mezi Podivínem a Lednicí, (Uechtritz), Břeclav (Oborny), Star. Břeclav, Poštorná a Nová ves; poslední dvě naleziště již v Dol. Rakousích. V okolí Prostějova: v Otaslavském rybníku a na sousední louce pořídku (Spitzner). Kolem Náměště (Roemer), hojná v rybnících u Jihlavky a u Pavova poblíž Jihlavy (Reichardt), přehojná v rybnících u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), u Křížanova (Haslinger). Hojná v poříčí Moravy od Zábřehu (Pánek) a Olomouce níže: Olomouc (Vogl a Oborny)!, Hajčín a Láska u Olomouce (Oborny), Piňovice (Klanic), kolem Unčova, Detřichovic, Renot a Litovle. — Sudkov u Šumberka (Paul). Kolem Uh. Ostrohu, v příkopech na silnici od Bzence k Veselí a ojedinělá u nádraží bzeneckého (Bubela), příkopy dráhy mezi Břeclaví a Hodonínem (Oborny). Ve východní části: rybníky kolem Hustopeče u Nov. Jičína (Sapetza), v příkopech trati u Ostravy dosti hojná (Oborny), bažiny poblíž uhelných dolů u Mor. Ostravy, Hrušov, Hermanice. — Ve Slezsku: V Těšínsko-Bělsku (Kolbenheyer), u Krňova (Rohrer a Mayer), Heřmanice, Dolní forst, Sörgsdorf, Javorník, bažiny na úpatí Butterberku stranou Heřmanic, v svobodném rybníku (Vierhapper), bažiny na městských rašelinných lukách u Vidnavy a u Kalkova a na mnohých místech v pruském Slezsku až k Nise.

19. Řád. Hydrocharideae D. C. Vodaňkovité.

Rody:

1. Hydrilleae Caspary. Semenník jednopouzdrý. Blizny 3.

a) Květy mnohomanželné, dvojdomé neb obojaké. — Prašné květy s 3—9 tyčinkami a s okrouhlými neb vejčitými lístky okvětními. Květy obojaké, s 3—6 tyčinkami, čárkovitě podlouhlými semenníky a čárkovitými bliznami. Květy pestíkové předešlým podobné s tyčinkami zakrnělými. Plod podlouhlý, skoro tříhranný. *115. Elodea.*

2. Stratioteae Endl. Semenník vícepouzdrý. Blizen 6.

a) Květy 2domé. Prašné po 1—5 v okolíku, s toulcem dvoulistým, konečným, pestíkový 1, z dvoulistého, konečného toulce. Tyčinky četné, volné, 12 vnitřních s čárkovitými prašníky, ostatní neplodné. Okvětí šestidílné, 3 vnější lístky kalichovité, 3 vnitřní korunovité, trubka okvětí se semenníkem srostlá. Čnělka krátká; blizny dvouklané. Plod šestihranný, šestipouzdrý, chudovaječný, bobulovitý. *116. Stratiotes.*

b) Květy dvojdomé, prašné 1—5 v okolíku, s dvoulistým toulcem, pestíkový 1, z jednolistého toulce. Tyčinek 12, z nichž 3—6 neplodných. Okvětí se semenníkem srostlé, na okraji šestidílné. Blizny 3—6. Plod šestipouzdrý, mnohovaječný, bobulovitý. *117. Hydrocharis.*

115. Elodea Caspary. Douška.

387. E. canadensis Casp. (D. vodní). Lodyha ponořená, rozvětvená. Obaly květův úžlabní, jednokvěté. Květy s prodlouženou trubkou a plátky okrouhlevejčitými. Květy prašné s 9 tyčinkami. Květy pestíkové s 1 semenníkem a 1—3 zakrnělými tyčinkami. Listy po 3—4 v přeslenu, podlouhlé neb kopinaté, hrotnaté, pilované, přísedlé.

D. 0·25—1·00 m. Rostlina namnoze neplodná. Lístky kališní načervenalé, plátky bílé.

♃ Květen—srpen. Stojaté a mírně tekoucí vody. Původem ze sever. Ameriky a teprvé v nejnovější době do území zavlečena. V mokřadech u prostějovského nádraží zašla, v mokřadech u trati blíže Vrahovic v několika neplodných trsech, dosti hojně v mokřadech za nádražím u Bedihoště (Spitzner), u Opavy (Urban), u Krňova, avšak ještě na pruské půdě (Spatzier). Pro Moravu prof. Spitznerem 1883 objevena.

116. Stratiotes L. Vojič.

388. S. aloides L. (V. obecný). Lodyha květonosná úžlabní, koncem vynořená, kratší než listy. Prašné květy stopkaté, pestíkové skoro přísedlé. Plátky vejčitě okrouhlé velmi útlé, mnohem delší než lístky kališní. Listy ponořené, široce čárkovité, přihrocené, tříhranné na hřbetě a okraji ostnitě zubaté, přímo odstálé, tuhé, růžicovité. Plody vejčité toulec přesahující. Oddenek výběžkatý.

V. 0·20—0·40 m. Plátky bílé.

♃ Květen—srpen. Příkopy, kaluže v poříčí dolní Moravy a Dyje a v Těšínsku. Pořídku. Hojný v starém řečišti Dyje u Břeclavi a v starém ramenu Moravy u Rohatce (Makowsky), hojný mezi Břeclaví a Hodonínem (Oborny), pořídku v kaluži na silnici od Bzence do Veselí (Bubela), velmi pořídku v kalužích a příkopech u Rybářské ulice a u Star. města blíže Uh. Hradiště (Schlögl).

117. Hydrocharis L. Voďanka.

389. H. morsus ranae L. (Žabí květ). Lodyha ponořená, oblá, rozvětvená, výběžkatá, na kloubech s vlákny kořennými a svazečky listův. Květy pestíkové menší než prašníkové, dlouze stopkaté, posléz ponořené. Plátky útlé, okrouhle vejčité. Listy vzplývající, okrouhle ledvinovité, celokrajné, kožovité, řapíkaté, s velikými blánovitými palisty. Plody ellipsoidické. V. 0·15—0·30 m. Okvětí bílé, dole žlutavé.

♃ Červen—srpen. Příkopy, tůně, stojaté vody. U Štěpánova (Spitzner). V nížinách podél Moravy a Dyje a v Těšínsku. Porůzná. Kolem Šardic a Čejče (Kržisch), ve všech stojatých vodách kolem Olomouce (Vogl a Mik), u Nemilan a Kojetína (Spitzner), hojná u Piňovic (Klanic), kolem Unčova, Dětřichova, Klužníku a Litovle. — Hojná v starém řečišti Dyje u Břeclavi, kaluže starého ramena Moravy u Rohatce (Makowsky), kaluže u Uh. Ostrohu, v příkopech na silnici do Veselí, ojedinělá u nádraží a v příkopech lučních za nádražím bzeneckým (Bubela), Uh. Hradiště (Schlögl).

20. Řád. Orchideae Juss. Vstavačovité.

Květy v klasech neb hroznech, jsou stočením spodního semenníku obráceny. Okvětí korunovité, často tlamaté, šestilupenné, nepravidelné, ze dvou trojlistých kruhův, jeden lístek vnitřního kruhu (pysk, labellum) od ostatních lístků tvarem rozdílný, často ostruhatý. Ze 6 tyčinek jest toliko jedna vyvinutá a plodná, jen u rodu Cypripedium jsou dvě plodné, ostatní se nevyvíjejí. Tyčinky srůstají s pestíkem do sloupku (columna gynostemium). Prašníky dvoupouzdré, pyl každého pouzdra slepen jest v stopkatou brylku pylovou, stopky žlázkou (držadélkem) ukončeny. Na konci sloupku spočívají tři blizny, z nichž nejhořejší měkká a lepkavá zobánkem (rostellum) se nazývá. Semenník jednopouzdrý s 3 nástěnnými, mnohovaječnými semenicemi. Tobolka po každé straně semenice skulinou, tedy celkem 6 skulinami pukající. Semena drobounká bez bílku. Listy střídavé neb dvouřadé, jednoduché, celokrajné, na spodině pošvaté, též šupinaté. Rostliny vytrvalé s oddenkem jednoduchým neb s dvěma hlízami buď celistvými neb dlanitě dělenými, jednou dvojletou, z níž lodyha a listy vyrůstají a druhou roční, v níž zásoba pro rok budoucí se snáší.

Rody:

A. Cypripedieae Lindl. Prašníky 2, na sloupku postranní, mezi nimi lupenovitá patyčinka. Pyl moukovitý.

1. Sloupek krátký. Lístky okvětní odstálé, 2 vnější lístky srostlé v jeden často dvouklaný, pročež okvětí zdánlivě pětilisté. Pysk střevíčkovitě nadmutý. Semenník nestočený. *118. Cypripedium.*

B. Malaxideae Lindl. Prašník jeden, dvojpouzdrý, prostý, pohyblivý; v každém pouzdře prašníkovém 2 voskovité brylky pylové. Pysk bezostružný. Oddenek korálovitý, bez kořínků neb nejdolejší článek lodyhy v bulvu, pošvami zahalenou napuchlý.

1. Lodyha dole v bulvu pošvami obalenou napuchlá. Pysk vzhůru obrácený, nedělený, přímý.

a) Prašníky dvojpouzdré, trvalé, bez přívěsků; pouzdra delší zobánku, na hřbetě sloupku podél pukající. Brylky pylové na jednom držadélku. Sloupek kratičký, přímý. Pysk vejčitý, přímý, nedělený, kápovitou spodinou sloupek uzavírající. Semenník nekroucený. *119. Microstylis.*

b) Prašník dvojpouzdrý, opadavý, s blánovitým přívěskem. Brylky pylové na 2 držadélkách. Sloupek prodloužený, poloválcovitý. Lístkův okvětních 5, odstálých. Pysk na hořejší straně květu postavený, podlouhlý, tupý, nedělený, sehnutý, ku spodině sloupku poněkud přirostlý. *120. Sturmia.*

2. Oddenek korálovitý, bez kořínkův.

a) Sloupek ku předu ohnutý, bezkřídlý. Lístky okvětní zvonkovitě skloněné. Pysk dolů hledící, se 2 postranníma zoubky, nejdoleji vakovitý, hrbolatý. Jen stopka semenníku kroucená. *121. Coralliorrhiza.*

C) Neottieae Lindl. Prašník 1, dokonale, řídčeji nedokonale dvojpouzdrý. Brylky pylové beze stopky, pyl moukovitý, neslepený. Pysk bez ostruhy.

1. Pysk nečlánkovaný. Brylky pylové nestopkaté.

a) Pysk celý, vzpřímený neb rovnovážně odstálý. Zobánek blizny dvouklaný. Semenník nekroucený. Oddenek mrcasatý neb s hlízkami kořennými.

α) Držadélka čárkovitá. Prašníky přísedlé. 3 hořejší lístky okvětní skloněné, 2 postranní odstálé, posléze zpět ohnuté. Pysk vzpřímený, nejdoleji žlábkovitý, zpředu plochý, třásnitý, zpět ohnutý. Oddenek s hlízkami kořennými. *122. Spiranthes.*

β) Držadélko okrouhlé. Prašník dvoupouzdrý, volně k zobánku přílehlý. 3 hořejší lístky okvětní v lebku slepené, 2 postranní odstálé. Pysk rovně odstálý, dole vyhloubený, se žlábkovitým, zpět ohnutým jazýčkem. Oddenek mrcasatý. *123. Goodyera.*

b) Zobánek blizny celý. Pysk na konci dvoulaločný neb dvouklaný, svislý. Oddenek mrcasatý.

α) Prašník dvoupouzdrý, zpředu k zobánku blizny přílehlý, vzadu lupínkovitým výrostkem sloupku více méně krytý. 5 lístkův okvětních trochu v lebku skloněných, kratších než nejdoleji žlábkovitý, na konci 2—5klaný pysk. Lodyha pod prostředkem dvoulistá, zelená. *124. Listera.*

β) Prašníky dvoupouzdré, zpředu k zobánku přílehlé, v zadu nepřikryté. Sloupek uťatý. 5 lístkův okvětních trochu skorem zvonovitě skloněných. Pysk nejdoleji vakovitě vydutý, na konci dvoulaločný. Rostlina šupinatá, bezlistá, hnědá. *125. Neottia.*

2. Pysk dvoučlený, dolejší člen vydutý neb žlábkovitý, konečný rovný, nedělený. Oddenek mrcasatý.

a) Prašníky dvoupouzdré, tříhranné, prosté. Brylky pylové nestopkaté, držadélkem na blizně povytáhlé spočívající. Lístky okvětní zvonkovitě skloněné, pysk odstálý. Semenník nekroucený na stopce stočené.
126. Epipactis.

b) Prašníky nedokonale dvoupouzdré, podlouhlé, kolem prosté, přímé, krátce stopkaté. Držadélek nemá. Lístky okvětní přímé, pysk zakrývající. Semenník kroucený, přísedlý. *127. Cephalanthera.*

D. Epipogoneae Parlatore. Prašník 1, na sloupku volném konečný, pohyblivý, dvoupouzdrý. Brylky pylové 2 na společném držadélku.

1. Lístky okvětní i pysk odstálý, tento ostružnatý, vzhůru obrácený, ostruha krátká, vakovitá. Semenník nekroucený. Oddenek korálovitý.
128. Epipogon.

E. Ophrydeen Lindl. Prašník 1, dvoupouzdrý, ku sloupku přirostlý, nepohyblivý. Brylky pylové stopkaté, stopky žlázkou čili držadélkem ukončené. Hlízy kořennové 2.

1. Držadélka brylek pylových v dutince bliznového kraje skrytá. Pysk obyčejně ostružnatý.

a) Každá brylka pylová na zvláštním držadélku, prašník tudíž dvoupouzdrý. Lístky okvětní v lebku skloněné neb tři hořejší lbovité, dva postranní odstálé. Pysk trojlaločný neb trojdílný. Ostruha válcovitá neb kuželovitá. *129. Orchis.*

b) Obě brylky pylové na společném držadélku, prašník jednopouzdrý. Ostruha nitkovitá. *130. Anacamptis.*

c) Obě brylky pylové na společném držadélku, prašník jednopouzdrý, v dutince bliznového kraje uschovaný. 5 lístkův okvětních v lebku skloněných. Pysk hluboce tříklaný, převislý, ostružnatý.
131. Himantoglossum.

2. Držadélka nahá, na kraji neb ponebí blizny sedící. Pysk ostružnatý.

a) Držadélka oddělená i s prašníky k zobánku blizny a výběžku jeho přílehlá. Prašníky dvoupouzdré, pouzdra rovnoběžná. Pysk tříklaný neb třílaločný. *132. Gymnadenia.*

b) Držadélka k postranním lalokům zobánku přílehlá. Blizna bez zobanitého výběžku. Prašníky dvoupouzdré, pouzdra rovnoběžná neb dole od sebe vzdálená. Pysk pentlicovitý celý neb zpředu trojzubý.
133. Platanthera.

3. Pysk bez ostruhy.

a) Držadélko každé ve zvláštní dutině. Lístky okvětní odstálé, pysk dolů obrácený, nevyhloubený. *134. Ophrys.*

118. Cypripedium L. Střevičník.

390. C. calceolus L. (S. evropský, pantoflíčky). Lodyha pýřitá, dole pošvatě šupinatá, nahoře s 3 vejčitými neb vejčitě podlou-

hlými, hrotnatými listy. Květy 1—3, velké. Listeny listům podobné. Lístky okvětní vejčitě kopinaté, hrotnaté, postranní někdy dvouklané, vnitřní čárkovitě kopinaté, pysk nadmutý, zpředu zaokrouhlený. Laloky sloupku dovnitř sehnutého vejčité, stopkaté, dolů stlačené. Oddenek válcovitý, uzlatý, s masitými vlákny kořennými.

V. 0·20—0·40 m. Okvětí hnědě nachové, pysk světložlutý, nachově skvrnitý.

♃ Květen, červen. Keřnaté, vápenné stráně, lesy. Pořídku. V brněnském kraji rozšířen: Královo pole, Hády u Obřan a u Líšně 1855 hojný (Makowsky); u Líšně sbíral jsem jej ještě r. 1875 a v lese Habří u Líšně r. 1885, Veselka, Popůvky, Střelice, tak ve zmolích, v Ivančickém koutě a j., Vomice, Tečice, Oslavany, Spešov, Klucanina u Tišnova, Kontová stráň u Doubravníka, Mouřinov. — Bosonohy (Niessl)!, Křtiny (Haslinger), velmi hojný v Žilošickém lese (Makowsky)!, kolem Ždánic (Rodler), v lese mezi Žebětínem a Troubskem, zde častěji dvoukvětý (Čížek)!, Ivančice (Schwöder)!, Velko-Těšanský les u Kroměříže (Palla), Neuwegberk u Hnanic poblíž Znojma (Pohl). V Jeseníku: u Hanušovic (učit. Theimer). V Těšínsku: u Koňské a Dziegielova, Vendrina a Star. Lišné (Kolbenheyer 1859), dříve kolem Bělska (Kotschy).

119. Microstylis Lindl. Měkkyně.

391. M. monophylla Lindl. (Malaxis mon. Sw., Ophrys monophyllos L. M. jednolistá). Lodyha na hoře tříhranná, nad bulvou s listy šupinovitými a s 1 (zřídka s 2) podlouhle vejčitým, zahrotnatělým, na spodině pošvatým listem. Hrozen mnohokvětý, volný. Listeny velmi krátké. Vnější lístky okvětní kopinaté, vnitřní čárkovité; pysk vejčitý, vydutý, dlouze přihrocený.

V. 0·08—0·25 m. Okvětí žlutozelenavé.

♃ Červen, červenec. Bahnitá lesní luka, vlhké horní lesy. Pořídku. V Jeseníku: v jediném kuse na bahnitém místě v údolí Opavy u Karlovské studénky (Niessl), ojedinělá na Leiterberku nad Waldenburkem (Uechtritz), na Urlichu (Scholz). V Beskydách: na Ondřejníku u Fridlandu, ojedinělá kolem Liščí boudy tamtéž (Oborny). Dle Schlossera na Radhošti. Lysá hora, na Tulu (Kolbenheyer), Golešovské hory (Hetschko), horní luka kolem Ustroně, a sice na Muchové a Velk. Čantorym (Kotschy), seč u Nydeka (Wimmer). U Bělska: hojná na Dunaczym a Skalitě (Kolbenheyer), na Javořince a Magúře (Baier).

120. Sturmia Rchb. Hlízník.

392. S. Loeselii Rchb. (Malaxis Loeselii Sw. Liparis Loes. Rich. H. dvoulistý). Lodyha přiostřeně, skoro křídlatě trojhranná. Hrozen řídký 3—8květý. Lístky okvětní čárkovité, rozkladité; pysk vzpřímený, vejčitý, útle vroubkovaný, na spodku žlábkovitý.

V. 0·07—0·15 m. Okvětí a rostlina žlutozelené.

♃ Červen, červenec. Bažiny, rašelinná luka v rovině. Pořídku. Luka kolem bývalého čejčského jezera, druhdy hojný, později vždy řídčejší (Makowsky), druhdy u Bílovce poblíž Opavy (Mükusch).

121. Coralliorrhiza Haller. Korálice.

393. C. innata R. Br. (K. vrostlá). Rostlina žlutavě zelená, bezlistá, pošvatá. Hrozen řídký, chudokvětý. Okvětí malé, lístky jeho kopinaté; pysk podlouhlý, mělce třílaločný, uprostřed s 2 mozoulky. Oddenek korálovitý, bez kořenův.

V. 0·10—0·30 m. Okvětí zeleně žlutavé, konce lístkův okvětních červeně nahnědlé; pysk bílý, nachově kropenatý.

♃ Květen, červen, v horách i v červenci. Stinné, vlhké lesy, mezi mechem a listím. V pahorkatině i předhoří porůznu. V brněnském kraji rozšířena: od Brna až k hranici české hojná (Makowsky), Písárky stranou k Žebětínu, mezi Žebětínem a Troubskem (Čížek), u Soběšic, Hády, u Ostrovačic stranou k Veveří, kolem Ždánic (Oborny), Slavkov (Schlosser), les Hložek u Klobouk (Steiger), Mor. Třebová (Haslinger). Líšeň, Ochoz, Kanice, Soběšice, Bilovice, Adamov, Babice, Křtiny, Vranov, Lelekovice, Obora u Boskovic, Jundrov, Kohoutovice, les u myslivny u Střelic, Tečice, seč u Nížkovic, les Hájek a Luže u Mal. Lovčic, Pavlovický les poblíž Vyškova. — Kolem Znojma: ojedinělá na cestě k Dlouhému Šobesu a nad myslivnou u Velk. Mašovic (Oborny), Mikulov a Polavské kopce (Makowsky a Oborny). Kolem Jihlavy pořídku: na Vysokém kamenu a v Popických lesích (Reichardt). Olomouc, Frankštátský les u Šumberka (Oborny). Ve východní části: kolem Strážnice (Makowsky), Křížový u Vsetína, Rybníčky nad údolím Červinkovým; kolem Val. Meziříčí (Reissek). V Jeseníku: Kladský Sněžník (Uechtritz)!, lesy kolem Hajmrlova, mezi Star. městem a Koldštýnem a mezi Koldštýnem a Vojtěchovem (Uechtritz), Velk. kotlina (Hans), kolem Wiesenberka a Teplic (Oborny), Hofberk a jiná m. u Klepáčova. Ve Slezsku: hojná kolem Karlovské studénky (Gr. Fl.)!, Mal. Moravice, Ludvíkov. — Hojná v Těšínsku: Zor a Rovnica u Ustroně (Kotschy), Dziegielóvský les a v Bělských horách (Kolbenheyer), Mal. Čantory (Zlik). Gorné Olszyny, Cikánský les, Strazonka, Bystrá, Javorze (Baier).

122. Spiranthes Rich. Švihlík.

394. S. autumnalis Rich. (Š. podzimní, krutiklas). Lodyha vedle přízemních svazečků listů podlouhle elliptických, široce řapíkatých, pouze pošvatá, nahoře pýřitá. Klas jednostranný, šroubovitě kroucený, pýřitý. Pysk vlnovitě vroubkovaný. Hlízky 2, mrkvovité.

V. 0·10—0·25 m. Okvětí malé, bílé, vně zelenavé, vonné.

♃ Srpen, září. Pastvy, suchá horská luka, travnaté stráně. V Sudetách a v českomoravském pohoří poskrovnu, hojněji v Beskydách. Hojný kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), kolem Jimramova. Ojedinělý a výminečně u Annina dvora poblíž Šumberka (Paul). V Beskydách: zřídka kolem Rusavy (Sloboda), hojný kolem Vsetína (Makowsky), u Frenštátu (Reissek), Ondřejník u Fridlandu, u Bohušovic, na Vojenském kopci u Šenova, na Libotínu u Ženklavy, na Liboštském a Kamenném kopci a Svinci u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: luka u Lubna na úpatí Lysé hory (Makowsky), Krásná, Lomna; u Szybice, Boganovice, Dziegielova, Mohelnice a Moravky (Reissek), u Bystřice, na Čantorym a u Jablunkova (Kotschy), Puncóv a Wendryn (Kolbenheyer). Hojný v Bělsku: na úpatí Goduly a Kičery v Kameralné Ligotě, luka u Dobračického- a v Cikánském lese u Bělska (Hetschko), na

Kozlu stranou k Bystré u Bělska (Baier). Sádek, Košetice a Životice u Opavy (Wim. a Gr.), u Krňova (Spatzier).

123. Goodyera R. Br. Smrkovník.

395. G. repens R. Br. (Satyrium repens L. S. plazivý). Lodyha dole hustě listnatá, nahoře s 4—5 pošvatými šupinami a klasem jednostranným, poněkud stočeným a i s tímto žláznatě pýřitá. Listy vejčité neb podlouhle vejčité, široce řapíkaté, síťnatě žilnaté. Pysk přihrocený, v předu sehnutý. Semenníky krátce stopkaté. Oddenek plazivý.

V. 0·10—0·25 m. Květy malé, bílé, pýřité, poněkud vonné.

♃ Červenec, srpen. Vlhké, mechaté lesy smrkové. Pořídku. V okolí Brna: Hády u Obřan a u Soběšic (Makowsky), hojněji u Jindřichova poblíž Náměště (Roemer), pořídku v Růženovských lesích v okresu dačickém (Oborny). V Jeseníku: Zlatá kupa u Frývaldova, Šosskamm u Annaberka (Oborny). Ve Slezsku ještě: Hnojnický les u Kamerálné Ligoty a Kocobędz poblíž Těšína (Hetschko), u Kamenice poblíž Opavy (W. Fl.), Hradisko u Krňova (Gr. Fl.), dle Schlossera též kolem Oder.

124. Listera R. Br. Bradáček.

396. L. ovata R. Br. (Ophrys ovata L. B. vejčitý). Lodyha přímá, na spodině se šupinou pošvatou, uprostřed s 2 široce vejčitými, vstříčnými, krátce přihrocenými listy. Hrozen prodloužený, řídký. Pysk čárkovitě podlouhlý, na spodině zúžený, hluboce dvojklaný. Oddenek rovnovážný, krátký, s kořeny četnými, svazčitými.

V. 0·30—0·50 m. Okvětí zelené, pysk zelenavožlutý.

♃ Květen, červen, v horách i v červenci. Vlhká luka, listnaté lesy. Rozšířen. V okolí Brna pořídku: Písárky, Kartouzy (Jelínek), les mezi Kartouzy a Soběšicemi, u Adamova, Hády, u Popůvek, všude jen řídce (Oborny), u Vomic (Niessl)!, Líšeň, úpatí Horneku, Evanovice, žleb Zlobice u Kuřima, dosti hojný v údolí Růžovém u Mouřinova. — V lesích kolem Ždánice, jako u myslivny u bílého Vlka (Oborny), zřídka u Klobouk (Odstrčil), u Kunštátu a Olešnice (Čupek)!, na Šenhengstu a Švédské skále u Moravské Třebové (Domas). — V okolí prostějovském v Krůpovém žlebu a na Záhoří (Spitzner). Obora u Kroměříže (Palla)!. Zřídka u Jihlavy (Weiner), u Kostelníčka nedaleko Třebíče (Zavřel). V poříčí Moravy: Tatenice u Zábřeha (Pánek), pořídku v Grygovském lese u kláštera Hradiska (Vogl a Mik), Chomoutovský les u Olomouce (Vogl), lesy a křoviny blíž Uh. Hradiště (Schlögl), mezi Napajedly a Kostelany (Theimer), v příkopu nádražním u Bzence (Bubela). V Jeseníku i ve značné výši: Leiterberk, Velk. a Mal. kotlina (Uechtritz)!, Berggeist (Oborny)!, Rudno (Rieger), Velk. Losín! a Frankštátský les u Šumberka (Paul), luka v sadech u Karlovské studénky (Niessl), Donnerlan a Šafberk u Karl. studénky, Ludvíkov; roztroušen až do poříčí Odry, zde nezřídka na horních lukách u Střelné (Burghauser). V Beskydách: Nov. Lhota, Velk. a Mal. Javořina, u rybníků v Říčkách poblíž Bystřice, Javorník Kelský, úpatí Hostýna; hojný u Rusavy (Sloboda)!, dosti hojný kolem Vsetína (Bubela)!, Krásná (Klanic), na seči pod Štěpánem a na lukách kolem Hošťálkova, Rybníčky, Cáb, Halenkov, Velk. Karlovice, Dolní paseky, pod Kozincem a j. u Rožnova, Frenštát. — Nov.

Jičín (Sapetza), úbočí Kněhyně u Čeladny a úbočí Lysé a temeno Ondřejníka u Fridlandu (Oborny). Ve Slezsku: Moravka, louky u Lhotů poblíž Slaviče. — V Sibici, Koňská, Dziegielów, na Tulu. kolem Bělska a na Skalitě v Těšínsku (Kolbenheyer), Lipník, Straczonka, Star. Bělsko, Olszyny, Něm. Mikušovice, Kamienica, Vapienica (Baier). Velká Luže a na j. m. kolem Vidnavy, Velk. Kraš, Kobylá, Heřmanický les atd.

397. L. cordata R. Br. (Neottia cord. Rich. Ophrys cord. L. B. srdčitý). Lodyha chabá. Hrozen 6—10květý, volný. Květy malé. Pysk podlouhlý, doleji s 2 postranními zoubky, z předu napolo dvouklaný. Listy trojhranně srdčitě vejčité, vstříčné. Oddenek tenký, plazivý, s jednotlivými kořínky.

V. 0·10—0·20 m. Okvětí zelené, vnitřní lístky jeho a pysk do hnědočervena.

♃ Červen, červenec. Vlhké stinné lesy horské. Jen v Beskydách a Sudetách. Svah Kladského Sněžníka ku Stříbrnicím (Uechtritz)!, a to pospolitě s Coralliorrhiza inata (Oborny), nad Josefovem u Koldštýna (Uechtritz), Hockšar (Grabowski)!, Gräfenberk (Milde). Velk. a Mal. Jezerník. — Jelení luka u Waldenburku, u Karlovské studénky, úbočí Pradědu! a Hladové stráně (Gr. Fl.), Leiterberk (Uechtritz), vodorovná cesta k Ovčírně (Paul), mezi mechem u vodopádu Opavy (W. Hans), Velk. kotlina (Spatzier)!. — V Těšínsku: na Baranii a Ostrym (Kolbenheyer).

125. Neottia Rich. Hlístník.

398. N. nidus avis Rich. (Ophrys nidus avis L. H. obecný, hnizdák). Rostlina žlutavě hnědá, něco průsvitavá, s 4—5blánitými, lodyhu jako pošvy objímavými listy. Hrozen dosti hustý, mnohokvětý. Pysk čárkovitý, nestejně třílaločný, s rozkladitými, jazykovitými, postranními laloky. Oddenek s hustými, masitými, spletenými kořeny.

V. 0·20—0·50 m. Květy žlutavě hnědé.

♃ Květen, červen. Vlhká křoviště, stinné lesy. V rovině i předhoří hojný, někdy i ve značné výši. Obecný v brněnském (Makowsky)!, znojemském (Oborny), boskovickém, nov.-městském a vyškovském kraji, Nikolčice, Klobouky, Stražovice, les Hříběcí u Osvětiman, Leskoun u Vedrovic, kolem Krumlova. — Na Záhoří a v Brodeckém lese u Prostějova (Spitzner), Obora u Kroměříže (Palla). Kolem Jihlavy pořídku, zde jen na Zaječím skoku (Reichardt), kolem Třebíče ve Vilímovském lese (Zavřel). V poříčí Moravy roztroušený, nikoliv však řídký: kolem Zábřehu (Panek) v Chomoutovském a Grygovském lese u Olomouce (Vogl), Šternberk; Rudno (Rieger), Velehradský háj blíže Uh. Hradiště (Schlögl), velmi hojný v Buchlovských lesích, řídčeji kolem Bzence, zde jen v lese Plechovci (Bubela). V severní Moravě: Měšťanský les u Šumberka (Paul), Rymařov, Berggeist, Klepáčov, Chrástice, Star. město, Stříbrnice, Hynčina. — V Sudetách: Černý vrch; Kladský Sněžník skoro při 1000 m. (Uechtritz), Salvíz (Zimmermann), Leiterberk (Uechtritz), Mravenčí vrch u Wiesenberka (Oborny), kolem Karlovské studénky (Niessl), Mal. Moravice. — V Beskydách: Javořina (Holuby), Měřičník u Javorníka, Nov. Lhota, Chrasť u Bojkovic. Val. Klobouky; Rusava (Sloboda), Hošťálkov; Vsetín (Bubela), údolí Červinkové, Kolkový, Rybníčky, Cáb, Rožnov, Úvěz. Kamenárky poblíž Star. Zubří. Černá hora, Frenštát, Kičera; Příbor (Čížek), Nov. Jičín (Sapetza), kolem Hranic (Vogl), Bartošovické a Týnské hájemství. — V Těšínsku: Bogušovice, Mnichy, Blogotice, Dzięgielov, Mal. Ostrý (Kolbenheyer) a vůbec v horách Bělsko-Bialských rozšířen (Baier). V opavském kraji (Rohrer a Mayer), ve Vidnavsku.

126. Epipactis Rich. Kruštík.

399. E. latifolia All. (Serapias helleborine *a*) L. K. širolistý). Hrozen skoro jednostranný. Pata pysku celá vydutá, v medník s úzkým ústím přeměněná, jeho plátek srdčitý neb vejčitý, zahrotnatělý, na dolejšku s 2 hladkými neb trochu bradavkatými hrboulky, zřídka bez nich. Semenník řídce pýřitý neb skoro lysý. Listeny dolejší jsou delší květův. Listy široce vejčité neb podlouhle kopinaté, hořejší kopinaté. Oddenek válcovitý, krátký, uzlatý, plazivý.

V. 0·15—0·50 m. Okvětí vně zelené, vnitř tmavorůžové, pysk růžový, ve vydutině hnědě nachové, neb celé okvětí zelené a pysk bělavý.

♃ Červen, červenec, v horách i později. Stinné lesy, křoviště. Hojný, místy obecný. V kraji brněnském: údolí Svitavy, Macecha (Oborny). Líšeň, Ochoz, Kanice, Křtiny, Kuřim, Tišnov, Nedvědice, Letovice, Střelice, Tečice a ve všech hornatějších krajích. — Pólavské kopce (Makowsky), Hodonínský les (Uechtritz). V Oboře a ojedinělý v zámecké zahradě (Palla). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), řídčeji v lesích kolem Vranova, Bítova a Hardeku (Oborny). Kolem Třebíče (Zavřel), kolem Jihlavy (Pokorny a Reichardt), Krokovický les u Písečné v Jihlavsku (Oborny), Nov. Říše, Telč, Olší, Střítež, Žďár. — Olomouc (Vogl), Šternberk. — Obecný po celé severní Moravě. Karlovská studénka a odtud v průběhu Jeseníka až ku Střelné (Oborny), obecný i ve vyšších polohách: Leiterberk (Uechtritz). Křemenný příkop, Kriech, u Frant. myslivny, Mechová stráň, Spálený Urlich u Dol. Lípové, luka pod Císařskou Boudou. — Obecný v Beskydách, zde i ve vyšších polohách: Polana mezi Klínem a Smrkem, Lysá hora a odtud až k Malenovicům a Těšínu, obecný i v ostatním Slezsku. — Kolem Podštátu jsem ho marně hledal, tak že zde buď schází neb velmi poskrovnu se vyskytuje, jest však již u Domštátu a Hrubé Vody hojný.

400. E. rubiginosa Gaud. (E. atrorubens Schult. K. tmavočervený). Lodyha tuhá, listnatá i s listy často přinachovělá. Květy menší, vonné. Medová vydutina pysku se širokým ústím, jeho plátek na dolejšku s 2 řasnatě vroubkovanými hrboulky. Listy vejčitě podlouhlé, zahrotnatělé, hořejší kopinaté. — Semenník hustě pýřitý, ostatně jako předešlý.

V. 0·30—0·50 m. Okvětí tmavokrvavě červené, pysk bledší.

♃ Červenec, srpen. Lesy, keřnaté chlumy, hlavně na vápně. V okolí Brna: Evina jeskyně u Adamova, Macecha u Blanska (Theimer), Nový hrad u Adamova (Makowsky), zřídka u Klobouk a Divák (Steiger), Jindřichov u Náměště (Roemer), Semětínské lesy „Huboky“ u Vsetína (Bubela), na vápně u Štramberka; na vápně u Hranic! a Krásné (Schlosser), zřídka nad Kozincemi na Javořině (Holuby).

401. E. palustris Crantz. (Serapias palustris Scop. K. bahenní). Lodyha přímá. Hrozen volný, jednostranný. Pata pysku dvojušetná prostřed s medovým žlábkem, jeho plátek přiokrouhlý, tupý, vlnovitě vroubkatý, na spodu s 2 zpředu klikatými hrboulky. Listy podlouhé neb podlouhle kopinaté na konci dlouze přihrocené, nejdolejší někdy vejčitě podlouhlé, po krajích a žebrech hladké, delší než členy lodyhy. Oddenek oblý, výběžkatý, s kořínky porůznými.

V. 0·30—0·60 m. Vnější lístky okvětní zelenavě nachové, vnitřní bílé, pysk bílý, fialově proužkatý se žlábkem žlutým.

♃ Červenec, srpen. Bahnitá a rašelinná luka. Porůzný. V okolí Brna pořídku: spoře v příkopu bahnité louky v údolí za sv. Antoníčkem poblíž Brna a u Čejče (Makowsky), v bahně mezi rákosím u Rajského lesíka 1882 u Černovic, spoře. — Mikulov (Domas), Jihlava (Pokorny). V poříčí Moravy: úbočí Sv. Kopečka u Olomouce (Mik), vlhká luka u Velehradu a Nov. vsi (Schlögl), příkopy pod bzeneckým nádražím (Bubela). Hojný v Beskydách: Javořina, u Březové v Uhrách (Holuby), Jastřabí, Dúbek (Sloboda) a Klapinov u Rusavy, Hošťálkov; bahnitá luka kolem Bobrk, na Cupu, Brdo v Jasenicích a j. m. kolem Vsetína (Bubela), údolí u Semetína poblíž Vsetína, Zděchov, Halenkov, Velk. Karlovice, Jasenka, Dušná, Mal. Bystřice, Viče, louky pod Lasem, pod Kozincem a j. m. kolem Rožnova, louky pod Olšovským u Star. Zubří, louky u Pindulky, Velk. Kunčice. — Frenštát, Čeladna, Jeličná, Nov. Jičín (Sapetza), skoro na všech horských lukách, na úpatí hor, v hlavním a ve vedlejších údolích horní Ostravice, jako na Ondřejníku u Fridlandu, na Kněhyni u Čeladny, u Trojanovic, na úbočích Okrúhlého (Oborny), Podštát, Boškov, luka v Kyslířovských lesích. — Ve Slezsku: u Lubna poblíž Fridlandu, u Malenovic, úbočí Ostré hory u Lukšince (Oborny), Janovice, Bystrá, Krásná, Moravka, luka pod hájemstvím Kosubové u Střed. Lomné, Lomná. — Kolem Ustroně (Kotschy), Koszarzysk (Ascherson), Ligotské hory (Zlik), u Buczkovic, na Skalitě (Kolbenheyer) a skoro na všech vlhčinách v Bělských, Bialských a Javorzeckých horách (Baier).

402. E. microphylla Sw. (Serapias micro. Ehr. K. drobnolistý). Okvětí zvonkovité, lístky jeho vzpřímené, 3 vnější pýřité, plátek pysku srdčitý, na konci sehnutý, na dolejšku s 2 hluboce laločnatými hrboulky. Listy vejčitě kopinaté neb kopinaté, na krajích pýřitě drslavé, na žebrech lysé, prostřední a hořejší kratší neb zdélí členů lodyhy.

V. 0·30—1·25 m. Okvětí zelenavé, na kraji červenavé, pysk bělokrajný. —

♃ Červen—srpen. Horní lesy, keřnaté chlumy, nejraději na vápně. Velmi pořídku a obyčejně ojedinělý. Posud jen zřídka v bučinách na Lopeníku, Holubým pro území objeven.

127. Cephalanthera Rich. Okrotice.

1. Květy červené. Semenník žláznatě pýřitý.

403. C. rubra Rich. (Serapias rub. L. O. červená). Lodyha žláznatě pýřitá. Klásek volný. Lístky okvětní zahrotnatělé, pysk vejčitý, přihrocený, delší než široký, s 5 řasnatě svraskalými, podélnými řáskami.

Listeny zdélí semenníku neb delší. Listy kopinaté, dolejší podlouhlé, pošvaté. Oddenek válcovitý, uzlatý, šikmý, s tlustými dužnatými vlákny kořennými.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí světle karmínové, pysk bělavý, žlutě pruhovaný.

♃ Červen, červenec. Suché lesnaté chlumy, světlé háje. Pořídku, nejraději na vápně. V okolí Brna: Hády u Obřan (Bayer)!, Evina skála u Adamova (Theimer), Nový hrad a kolem Babic poblíž Adamova (Makowsky), Kanice a pořídku v Písárkách poblíž myslivny 1881 a 1884. — Kolem Mikulova (Domas), u Mor. Třebové (Reissek), Javořina (Holuby). Dle Schlossera též na Radhošti, snad jen C. ensifolia Rich. Ve Slezsku: na Godule a v Blogotických horách (W. Fl.); Kolbenheyer pochybuje o posledním nalezišti a ani o prvním nedává určitých zpráv.

2. Květy bílé neb žlutavobílé, pysk se žlutou skvrnou. Semenník lysý.

404. C. grandiflora Bbgtn. (C. pallens Rich. O. velkokvětá). Lodyha lysá. Klásek chudo- a volnokvětý, prodloužený. Lístky okvětní vnější hrotnaté, vnitřní tupé, pysk okrouhle tříhranný, širší než delší. Listeny listům podobné, podlouhle kopinaté, znenáhla menší, delší a toliko nejhořejší trochu kratší než semenník. Listy vejčité neb vejčitě kopinaté, hrotnaté. Oddenek jako u předešlé.

V. 0·25—0·45 m. Okvětí bělavé, pysk se žlutou skvrnou.

♃ Květen, červen. Keřnaté stráně, světlé lesy. Porůzná, ráda na vápně. V brněnském kraji: kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), Mor. Třebová, Adamov, od Brna až na jižní hranice nezřídka (Makowsky), Babice, Popůvky, Němčany, Slavkov (Oborny), kolem Klobouk (Steiger), Hornek, Babí žlíbek a j. m! u Líšně, Ochoz, Kanice, Hády u Obřan, Sv. Antoníček, Medlánky, Soběšice, zmole, Suchá hora a j. m. u Bilovic, Outěchov, Vranov, les Ochoza a j. m. u Sloupu, Babolek, Rozseč, les Bačkovec u Březiny, Mal. Lovčice, Čerčín, Kobeřice, Leskoun u Vedrovic. — V Prostějovsku: na Záhoří, nad Švábу, v lesích u Aloizova, na Kuteřově (Spitzner), Obora u Kroměříže (Palla). Schází bezpochyby u Jihlavy. — Ve znojemském kraji: Purkrábka mezi Suchohrdlím a mlýnem Hojkou, Hranický les mezi Velk. Mášovicemi a Pöltenberkem, kolem Jaroslavic a v okolí Polavy a Mikulova (Oborny). V poříčí Moravy: na jižním úklonu Grygovského lesa u Olomouce nezřídka (Makowsky). Ve východní části: Javořina a Lopeník (Holuby), Bečevna u Vsetína (Úlehla), Solanec a Horn. Bečva (Schlosser), háje u Krásné (Klanic), Čertův mlýn u Nov. Jičína (Sapetza), Hranice (Vogl), kolem Střelné (Burghauser). Ve Slezsku: kolem Těšína, Koňská, Dzięgelów a j. (Kolbenheyer), na Tulu (Fiek), Friedberk v Jeseníku (Müncke).

405. C. ensifolia Rich. (Serapias xiphophyllum L. fil. Epipactis ensifolia Sm. O. mečolistá). Lodyha štíhlá, lysá. Květy malé, četnější. Listeny mnohem menší, vejčitě šidlovité, mnohem kratší semenníku. Listy skoro dvouřadé, kopinaté, hořejší čárkovitě kopinaté. Ostatně jak předešlá.

V. 0·30—0·60 m. Okvětí sněhobílé, pysk se žlutou skvrnou.

♃ Květen, červen. Horní lesy, keřnaté stráně, křoviště. Roztroušena. V kraji brněnském dosti hojná: kolem Brna, Adamov, lesy u Nov. Hvězdlic poblíž Vyškova (Makowsky), Lomnice (Pluskal), Ivančice (Schwöder), Blansko a velmi ojedinělá, ale dosti rozšířena u Vranova, Babice, Křtiny mezi Adamovem a Blanskem, zde jmenovitě hojná u Nov. hradu, Žernůvka, Mouřinov. — Na Záhoří poblíž Prostějova (Spitzner), Obora u Kroměříže (Vogl). Pořídku v lesích kolem Olbramova Kostela (Oborny), pořídku v lesích Hohenštýnských u Jihlavy (Pokorny), u Varhoště poblíž Olomouce (Tkaný). V severní Moravě: mezi Něm. Libavou a Mladinovem na tak zvaných Metlových polích, v jednom lesíku poskrovnu (Bittner), hojněji kolem Šumberka (Paul), na vápně mezi Leštinou a Vítošovem u Zábřeha (Panek). Ve východní části: Mandatské údolí u Strážnice (Makowsky), Velká, Kuželov, Potoky a les u Machových luk poblíž Javorníka, Filipov. — Javořina, Lopeník, Horní Němčí a Strany (Holuby), zde v lese Jelenová a j. — V lesích u Zalub a Nov. vsi pořídku (Schlögl), Buchlovské horské lesy (Bubela), horská luka Planisko u Rusavy (Sloboda), ojedinělá kolem Vsetína, nejhojněji v horních lesích u Jasenic (Bubela), Pískovna u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: Goleszówský vrch u Těšína (Zipser jun.), na Tulu a Čantorym (Wim. Fl.), o čemž Kolbenheyer pochybuje. V Opavsku: Pzezarovice (Uechtritz sen.), Velk. Heraltice (Mayer). Ve Vidnavsku: jako u Kunětic a j.

128. Epipogon Gmel. Sklenobýl.

406. E. aphyllus Sw. (Satyrium epipogium L. S. bezlistý). Stvol nahnědlý, na hoře červenavý, průsvitavý, bezlistý, s 3—5 šupinami. Květ 1 neb 2—8 dosti velikých, převislých, v hroznu řídkém, často jednostranném. Lístky okvětní kopinaté, hrotnaté; pysk třílaločný, na okraji zoubkovaný, u prostřed žlábkovitě prohloubený. Ostruha krátká, tlustá, barvy pleťové. Oddenek korálovitý.

V. 0·08—0·20 m. Okvětí žlutavobílé, pysk bělavý, fialově tečkovaný.

♃ Červen, červenec. Stinné, husté lesy, na dřevě zpráchnivělém a listech zetlelých, poblíž pramenův a potůčkův. Velmi pořídku. U Outěchova na cestě mezi Adamovem a Brnem (Makowsky 1855 ve 2 kusech), stinná místa u potůčku, na zetlelých listech na Suché hoře u Bílovic v 8 kusech 1882. — Ratkovský les (Dr. Hožek), Obora u Kroměříže (Vogl), u Rusavy (Sloboda in lit.), vesnický Grundvald u Střelné poblíž Libavy, dosti hojný (Burghauser). Roztroušen v Sudetách: Kladský Sněžník (Seliger 1810), Gräfenberk (Milde), Urlich u Mal. Moravice a v Kriechu (Grabowski).

129. Orchis L. Vstavač.

1. Všech pět lístkův okvětních v lebku skloněno. Listeny 1-, zřídka 3-žilné. Hlízky nedělené, kulovité neb podlouhlé.

a) Lodyha nahoře bezlistá. Pysk trojdílný, prostřední cíp dvojklaný neb dvojlaločný, často se zoubkem ve výkrojku.

407. O. purpurea Huds. (O fusca Jacq. V. nachový). Klas směstnaný, podlouhlý. Listeny blánité, jednožilné, mnohem kratší než semenník. Lístky lebky vejčitě okrouhlé, hrotnaté. Pysk třídílný, postranní ušty úzce čárkovité, střední ušet štětcovitě chlupatý, od dolejška znenáhla rozšířený, dvojlaločný, s lalůčky rozkročilými, čtyrstrannými, zoubkatými. Ostruha válcovitá, dolů sehnutá, sotva s polovici délky semenníku. Listy

elliptické neb podlouhlé, sblížené, nejhořejší plochý, nikoliv kornoutovitý. Hlízky podlouhlé. Rostlina leskle travozelená.

V. 0·45—0·75 m. Vůně květů skořicová. — Lebka hnědonachová, temněji tečkovaná a čárkovaná. Pysk světlorůžový neb bílý, nachově kropenatý.

♃ Květen. Světlé lesy, keřnaté chlumy, lesní luka. Roztroušen v střední a jižní Moravě. V brněnském kraji: Hády u Obřan (Makowsky), lesy mezi Žebětínem a Troubskem (Čížek), hojný v lesích u Střelic (Frant. hrabě Mittrowský), Padochov (Schwöder), Křtiny a v lesích kolem Ždánic, poblíž myslivny u bílého Vlka, u Slavkova, Nikolčice (Oborny), lesy u Polehradic poblíž Klobouk (Steiger), Cinzendorf, les Zlobice u Kuřima, les Doubí a j. m., u Líšně, Ochoz, les nad vápenicemi a na j. m. u Kanic, Adamov, Babice, Tečice, Bučovice, Mouřinov, Čerčín. Břeclav, Star. Břeclav, Nov. ves. — Ve Znojemsku: Jemnice (Schlosser), Purkrábka u Znojma (Ostrauer), Mikulovské a Polavské kopce (Domas), Velk. Těšanský les u Kroměříže (Palla). V Beskydách: na Javořině (Holuby), v seči na Lieskovském, již na uherské straně.

408. O. militaris L. (O. Rivini Gouan. V. přilbonosný). Klas směstnaný. Lebka vejčitě kopinatá, hrotnatá; pysk trojdílný, ušty postranní úzce čárkovité, střední ušet dole čárkovitý, od prostředka náhle rozšířený, s lalůčky podlouhlými, rozkročilými, něco zoubkatými. Listeny nepatrné, šupinovité, mnohem kratší než semenník. Listy podlouhle elliptické, hrotnaté, sblížené, nejhořejší list kornoutovitý. Hlízky vejčité.

V. 0·25—0·45 m. Květy menší než u předešlého, málo vonné. Lebka světlorůžová uvnitř tmavší, pysk bledorůžový, nachově tečkovaný.

♃ Květen, červen. Výslunné a keřnaté stráně, křoviště, lesní luka. Porůzný. Hády u Obřan až do Adamova, u Čejče (Makowsky), Josefské údolí (Theimer), přehojný na lukách u Říčky nad Líšní (Oborny), Lomnice (Pluskal), hojný kolem Blučiny a Ivančic (Schwöder), Židlochovice (Niessl), Časkovecký a Martinický les u Klobouk (Steiger), Slavkov (Reissek), kolem Mikulova a na Polavských kopcích (Makowsky a Oborny), Doubí a Hornek u Líšně, Horákov, Ochoz, Zlobice a j. m. u Kuřima, Radlovec u Klobouček poblíž Bučovic, Růžové údolí u Mouřinova, zde hojný, Vyškov, Drysice, Star. Břeclav, Břeclav, a odtud přes Rohatec a Strážnici až k Javorníku a k uherské hranici. — Na Záhoří u Prostějova (Spitzner), Velk. Těšanský les u Kroměříže (Palla). Ve Znojemsku: úbočí Bründlberku k Dyji u Hardeku a sice na straně moravské (Oborny). Ve východní části: v Hodonínském lese (Bubela), kolem Velehradu (Schlögl), Lopeník, Javořina (Holuby), na krajích lesních a v oboře mezi Hlinskem a Holešovem (Sloboda), na horských lukách nad skelnými hutěmi kolem Vsetína (Bubela), Val. Meziříčí (Klanic), dle udání též u Berouna. Ve Slezsku, v Těšínsku: na Tulu a u Horní Lišné (Kotschy), Opava (Urban).

409. O ustulata L. (V. osmahlý). Klásek hustokvětý, posléz válcovitý, na konci načernale nachový. Květy velmi malé. Lebka polokulatá, tupá; pysk trojdílný, střední ušet na konci rozšířený, dvojklaný, s cípky podlouhle čárkovitými. — Ostruha 3—4krát kratší semenníku, schnutá. Listy podlouhle kopinaté, nejhořejší 2—3 menší lístky kornoutovité. Listeny aspoň s polovici délky semenníku. Hlízky kulovité.

V. 0·20—0·30 m. Lebka černonachová, pysk bílý, nachově tečkovaný.

♃ Červen, červenec. Keřnaté stráně, vlhká luka, meze, pahorky. Porůzný v pahorkatině, řídký v rovině. V jihlavském kraji schází. V brněnském kraji porůzný: Hády u Obřan (Makowsky), Lomnice (Pluskal), Kunštát a Olešnice (Člupek), Brumov poblíž Lomnice, Doubravník, Nedvědice. — Na lukách bývalého Čejčského jezera (Theimer a Makowsky). Ve Znojemsku: údolí Fugnice a Dyje u Hardeku, též na moravské straně, luka při Dyji pod Kozí stézkou u Lukova (Oborny), kolem Mikulova (Domas). Kamenný les (Vogl) a Obora u Kroměříže (Palla), u Vysokého kamene poblíž Zábřeha (Pánek). Ve východní části: Velehradský les na straně ku Nov. vsi (Schlögl), zřídka kolem Strážnice. — Zřídka na Javořině (Holuby), Banov (Mik), pořídku na lukách pod Hostýnem (Sloboda), Poschlá a Ostrá hora u Vsetína pořídku (Bubela). Ve Slezsku: na Prašivé a na louce u Frídka (Zlík), na Tulu (Kotschy), pořídku mezi Mösnikem a Hošťálkovem u Krňova (Spatzier).

410. O. tridentata Scop. (O. variegata All. V. strakatý). Klas směstnaný, krátký, z mládí kuželovitý. Lebka podlouhlá, hrotnatá neb zahrotnatělá; pysk trojdílný, ušty postranní, podlouhlé, střední ušet široce opakvejčitý. Ostruha více než s polovici délky semenníku. Listy podlouhlé, hrotnaté, nejhořejší kornoutovitý. Hlízky podlouhlé.

V. 0·15—0·25 m. Okvětí světlonachové, pysk tmavěji tečkovaný.

♃ Květen, červen. Trávníky, horská luka. Velmi pořídku. Jižní svah lesa Grygovského u Olomouce (Makowsky), kolem Hranic (Vogl). V Beskydách: kolem Solance a Hukvald (Kotschy). Ve Slezsku: na Tulu (Kolbenheyer), u Nydku, na cestě k Beskydu (Kotschy a Zlík).

b) Lodyha až na horu listnatá. Pysk trojklaný neb trojlaločný, střední ušet nedělený, leda vykrojený.

411. O. morio L. (V. obecný). Klas chudokvětý, dosti volný, vejčitý neb podlouhlý. Lebka vejčitá, zaokrouhleně tupá, lístky její tupé; pysk krátký, široký, třílaločný, laloky přiokrouhlé, střední ušet vykrojený. Ostruha válcovitá rovnovážná neb vystoupavá, zdélí semenníku. Listeny též zdélí semenníku. Listy podlouhle kopinaté, hoření kornoutovité. Hlízky kulovité.

V. 0·15—0·25 m. Lebka nachová, zeleně žebernatá; pysk nachový, zřídka květ bílý neb pleťový.

♃ Konec dubna, květen. Suchá luka, keřnatá návrší, trávníky. V pahorkatině střední a jižní části obecný, jinak roztroušen, schází v rovině. V brněnském kraji hojný, řídčeji v severní části: Adamov, Blansko, Veveří, Ostrovačice (Niessl), u Podivic u Vyškova (Spitzner), u Brna: na Kraví hoře hojný, na Červeném kopci, Slatinských skalách atd., Velatice, Obřany, Evanovice, Jehnice, Ořešín, Babí lom u Lelekovic, Vranov, Křtiny, Rudice, Černá hora, Mlatkov, Štěpánov, Malostovice, Jilmoví, Žerůtky, Lysice, Bystrc, Vyškov, Drnovice, Rychtářov, schází dle zdání u Klobouk a Bzence. — V Prostějovsku: na Zlechovských lukách, v Kroužkách, pod Chlumem a jinde (Spitzner). Hojný ve znojemském kraji (Oborny). V Jihlavsku: Zaječí skok a Pavov poblíž Jihlavy (Reichardt), u Třebíče (Zavřel), kolem Dačic a Slavonic (Oborny), Doubravník, Nové město, Nov. Jimramov. — V poříčí Moravy: u Grygova (Makowsky) mezi Chomoutovským lesem a Hajčínem u Olomouce (Mik), obecný na lukách kolem Zábřeha (Pánek). Ve východní části: hojný na lukách kolem Strážnice (Makowsky), Velehrad, Nov. ves a Mikovice u Uher. Hradiště (Schlögl), Javořina (Holuby), Napajedly (Theimer), Val. Klobouky; Rusava (Sloboda), kolem Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza), Beroun (Gans). Ve Slezsku: na Tulu v Těšínsku (Kolbenheyer), četně na úpatí Goduly u Kameralné Ligotky, ojediněle u Kozobendze u Těšína (Hetschko), Krňov (Spatzier).

β) albiflora. Pořídku. Červený kopec u Brna, Brumov. — Hojný na Sv. Kopečku u Olomouce (Reissek).

412. O. globosa L. (V. hlavatý). Lodyha i s listy sivá. Klas krátce jehlancovitý, nahoře polokulatý. Lebka zvonkovitá, její lístky vejčité, ve vláskovitý, na konci kopisťovitě rozšířený hrůtek končící; pysk trojklaný, s trojhrannými postranními ušty a podlouhlým, na konci zúženým středním uštem. Ostruha malá, kuželovitá, dolů sehnutá, s polovici délky semenníku. Listeny trojžilné, zdélí neb delší než semenník. Listy podlouhle kopinaté, dlouze zakončité, dolejší pošvaté, hořejší šupinovité. Hlízky podlouhlé.

V. 0·25—0·50 m Okvětí růžové neb světle nachové, pysk nachově tečkovaný.

♃ Červen, červenec. Horní luka jmenovitě v Beskydách a Sudetách. Porůzný: Výminečně též kolem Kunštátu (Člupek). Hojný v Beskydách: hojný na Machových lukách u Javorníka, luka u Sigmundova hostince, též na uherské straně až k Miavě, Nová Lhota, na Kotarech; Lopeník (Holuby), Javořina (Makowsky)!, zde hojný, Horka a j. m. u Val. Klobouk; Hostýn (Reissek), Planisko a Dubek u Rusavy (Sloboda), hojný u Vsetína (Bubela)!, Johanovské kopce podél údolí Červinkova u Jasenic, Cáb až k vrcholku, Dušná, Kičera Černaňská u Halenkova; hojný na Javornících, hojný u Karlovic, Miloňov, na Polaně u Tomků, po hřebeni Vysoké a Trojačky, luka u Salajky, údolí Masák a luka u Ostravice. — Rožnov, Radhošť, Javorník, Pískovna u Kapřivnic (Sapetza)!, Jarcová, Val. Meziříčí; Frenštát (Makowsky), zde hojný: Horečky, Velk. Javorník atd. — Ondřejník u Fridlandu, Čertův mlýn, na úpatí Kněhyně u Čeladny a j. (Oborny), luka u Lasu v dolních pasekách poblíž Star. Zubří, Zubří, Horečková luka u Trojanovic, Velk. Kunčice. — Ve Slezsku: úpatí Lysé hory u Fridlandu (Wetschky), Rovénky u Malenovic, Butosonka, Lysá hora až skoro k vrcholu, Krásná, Moravka, luka pod Blátnou poblíž Slaviče, Lomná; Jablunkov (Stein), Horní Lišná u Ustroně (Wimmer), na Tulu (Kotschy), na Čantorym, na Kotaře (Kolbenheyer), hojný v Ligotských horách a na Travném (Hetschko), na Skalitě, Skalce a Dunaczym (Kolbenheyer), Strazonka, Josefská hora, Hanslík, Luisino údolí, Kamienica, Bystrá (Baier). V Jeseníku: Praděd (Oborny), luka pod Petrštýnem, Velk. kotlina (Grabowski a Oborny), Mal. kotlina (Bachmann a Oborny), Hockšar; až do nížin pramenů Odry, jako kolem Střelné (Burghauser).

413. O. coriophora L. (V. štěničný). Klas hustý, podlouhlý. Lebka podlouhlá, v zobánek zakončená, lístky její slepené; pysk trojklaný, postranní ušty skoro čtyrhranné neb kosníkové, prostřední podlouhlý, hrotnatý. Ostruha kuželovitá, s polovici délky semenníku. Listy čárkovitě kopinaté, četné. Hlízky kulovité.

V. 0·20—0·40 m. Okvětí hnědonachové, zeleně žilnaté, pysk u prostřed červenavý, tmavěji tečkovaný, ušty zelené, červeně obroubené. Květ páchne štěnicemi.

♃ Červen, červenec. Vlhká luka. Roztroušený a řídký. Kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), luka kolem Rožinky (Frant. hrabě Mitrovský), u Mikulova (Domas a Rupp), Javořina na Lieskovském (Holuby), Spálov a Šercov (Schlosser). Ve Slezsku: Štemplovice u Opavy (Mayer).

2. Vnější postranní lístky odstálé neb zpět ohrnuté, toliko 3 hořejší v lebku skloněné. Hlízky dělené neb nedělené.

a) Ostruha rovnovážná neb vystoupavá. Listeny blánovité, obyčejně kratší než semenník. Hlízky nedělené, nanejvýš některá na konci krátce 2—3klaná.

414. O. pallens L. (V. bledý). Klásek poněkud volnokvětý, vejčitý. Lístky okvětní vejčité, vnější tupé; pysk mělce trojlaločný, s ušty širokými, celokrajnými, dosti stejnými, střední namnoze uťatý. Ostruha kratší semenníku. Listy z užší spodiny podlouhlé, zpředu rozšířené, zahrotnatělé. Hlízky podlouhlé.

V. 0·20—0·40 m. Lebka světložlutá, zřídka narůžovělá; pysk žlutý. Květy nepříjemné vůně.

♃ Duben, květen. Listnaté lesy, světlá lesní místa. Porůzný a jen ve východní části. Porůzný v údolí Mandatském jihovýchodně Radějova poblíž Strážnice (Makowsky 1882), Filipov a v lesích u Nové Lhoty poblíž Javorníka; Javořina (Holuby), kolem Uh. Hradiště v lese u Mikovic a na kopci Sv. Rocha dosti hojný (Schlögl), rovněž i v křovinách na úpatí vrchu Bečevná u Vsetína (Bubela), Radhošť (Schlosser), Bludovické křoviště a Svinec u Nov. Jičína, Pečavská a Pernavská Gura u Star. Jičína (Sapetza). Výminečně a velmi pořídku též v Jeseníku: na vápně u Leštiny (Pánek 1882). Ve Slezsku zejména v Těšínsku: Blogotické hory, Mnichy (Zlík), Cisovnica a na Tulu (Kotschy), Bobrek u Těšína na Bobře (Hetschko).

415. O. mascula L. (V. mužský). Klas podlouhlý, mnohokvětý, volný, posléz prodloužený. Listeny blánovité, 1—3žilné. Lístky okvětní podlouhlé, hrotnaté, neb vláskovitě zahrotnatělé; pysk hluboce třílaločný, ušty široké, zoubkované. Ostruha válcovitá, skoro zdélí semenníku. Listy podlouhlé neb kopinaté, 1—2 nejhořejší kornoutovité. Hlízky podlouhlé.

V. 0·25—0·60 m. Okvětí nachové, zřídka lilakové neb bílé; pysk na spodině světlejší, nachově tečkovaný.

♃ Květen, červen. Lesní horní luka, travnaté stráně. Schází kolem Brna; v česko-moravském pohoří pořídku: Lomnice (Pluskal), Kunštát a Olešnice (Člupek), Boskovice, Nov. město, Jimramov. — V Beskydách: Javořina u Velké (Makowsky), Bobrky, Poschlá, Bečevna a j. kolem Vsetína pospolitý (Bubela), Val. Klobouky, Halenkov, Velk. Karlovice. — Úpatí Radhoště (Reissek), kolem Nov. Jičína (Sapetza). V Jeseníku i na temenech: Domštát, Libava (Schlosser), Beroun (Gans), Jívavá, Rudno (Rieger), pořídku na cestě od Vysok. kamene ku Koruně u Zábřeha (Pánek), Groerberk u Wiesenberka (Bittner), Karlovská studénka (Niessl), Hockšar, Studénková hole (Grabowski a Paul), Červený vrch, Velk. kotlina (Grabowski), kolem Oder.

416. O. laxiflora Lamk. (O. palustris Jacq. V. řídkokvětý). Lodyha dutá, stejnoměrně listnatá. Klas velmi řídký, prodloužený. Lístky okvětní podlouhlé, tupé; pysk široký třílaločný, postranní laloky

zaokrouhlené, prostřední širší, hluboce vykrojený. Ostruha válcovitá, rovnovážná neb vystoupavá, kratší semenníku. Listeny více bylinné, skoro delší než semenník, vícežilné neb hořejší též 3—5žilné. Listy čárkovitě kopinaté, žlábky přímé. Hlízky kulatě vejčité.

V. 0·25—0·60 m. Okvětí velké, krásně nachové. U nás v odrůdě:

β) palustris Jacq. (spec.). Prostřední lalok pysku zdélí neb delší než postranní.

♃ Červen, červenec. Vlhká luka. Pořídku. V jižní Moravě: kolem Čejče a při dolní Dyji (Makowsky), Lednice (Schlosser a Niessl)!, Star. Břeclav a Luka u Břeclavi. [Seefeld a Kudolc v Doln. Rakousích, Oborny]; velmi pořídku v příkopech jižně od nádraží bzeneckého (Bubela), Kroměříž (Schlosser). Ve Slezsku jen v Těšínsku: Zabřeg (Kotschy) a Rudzice (Kolbenheyer).

b) Lodyha cévkovitě dutá. Ostruha dolů obrácená. Listeny vícežilné neb hořejší též 3—5žilné, obyčejně bylinné, delší semenníku, nejdolejší delší květu. Hlízky nedělené neb na konci krátce 2—3klané.

417. O. sambucina L. (V. bezový). Klas dosti hustý. Lístky okvětní tupounké, pysk velmi mělce třílaločný, s malým středním lalůčkem. Ostruha válcovitě kuželovitá, zdélí semenníku. Dolejší listy podlouhlé, z předu širší, tupé, hořejší kopinaté. Hlízky na konci 2—3klané.

V. 0·10—0·25 m. Okvětí žlutavé, červeně tečkované neb kalně nachové s pyskem žlutě skvrnitým, slabě vonné.

♃ Květen, červen. Lesní luka, křoviště, kraje lesní. Porůzný. Dosti rozšířen v brněnském kraji: Písárky u Brna, velmi hojný u Horákova (Makowsky), Lomnice (Pluskal), Kunštát a Olešnice (Čupek), Líšeň, Ochoz, Velk. a Mal. Bukovina, Medlánky, Ivanovice, Cinzendorf, Tišnov, Doubek u Borotína, Rozseč, Holedná a les nad Jundrovem, zde též četně s květy kalně nachovými, Střelice, Vomice, Tečice, Ivančice. — V Prostějovsku: s květy žlutavě bílými a kalně nachovými na Kosíři, na Křebu u Drahan, na Boří u Hartmanic hojně (Spitzner). Ve Znojemsku: u věže u Vlčího kopce poblíž Náměště (Roemer), úbočí Einsiedelské u Kounic poblíž Znojma, u Plaveče, les Smoha u Mlíčovic, Mlýnský vrch u Liliendorfu v okresu vranovském (Oborny). V Jihlavsku: Vysoký kámen u Jihlavy (Reichhardt), luka na úpatí Uhelného vrchu u Slavonic (Oborny). V severní části: u Tatenic poblíž Zábřeha (Pánek), a ještě ve značné výši jako: kolem Rejhotic (Bittner), Mikovský les u Uh. Hradiště (Schlögl). Rozšířen v Beskydách: v obou barvách na Javořině (Holuby), kolem Rusavy: na Planisku a Čechru obecný (Sloboda), hojný kolem Vsetína (Bubela), lesy Domorácké (Klanic), rozšířen u Rožnova a Frenštátu. — Javorník, Dluha u Včřovic, Mořkovské hory, u Jeličné (Sapetza). Ve Slezsku: Godula, Kičera, Prašivka (Hetschko), u Dzięgiełóva, na Tulu a v Číszové v Těšínsku (Kolbenheyer).

c) Listeny trojžilné, žilkaté. Hlízky dlanitě dělené, ostatně jako b.

418. O latifolia L. (V. širolistý, kukačka). Lodyha stejně 4—6listá. Klas mírně hustý. Pysk ze široce klínovité spodiny třílaločný, postranní lalůčky kosníkové, prostřední velmi malý. Ostruha kratší semenníku. Listeny, aspoň dolejší, delší květův. Listy dolejší vejčité neb po-

dlouhlé obak zúžené, nejhořejší kopinatý, spodiny klasu namnoze dosahující: všecky od lodyhy odstálé, kalně zelené, často černohnědě skvrnité.

V. 0·15—0·40 m. Okvětí světle nachové, zřídka bílé, pysk temněji malovaný.

♃ Květen, červen. Mokrá, bahnitá luka, od roviny až ku hřebenům vysokých hor hojný. Hojný v brněnském kraji (Makowsky), Ćernovice, Písárky, Kartouzy, a sice přehojný u Sv. Antoníčka (Oborny), Ostrovačice, Tišnov, Lažánky, Svitava (Niessl), Podivice u Vyškova (Spitzner), Líšeň, Ochoz, Bilovice, Ivanovice, Křtiny, Velk. a Mal. Bukovina, Jedovnice, Banov, Malostovice, Drasov, Jilmoví, Drnovice, Letovice, Doubravník, Velk. Byteš, Netín, Dědkov, Velk. Meziříčí, Křížanov, Jablonové, Bohdalec, Nov. město, Měřín, Střelice, Kobeřice, Drysice, Krásensko, kolem Břeclavi. — V Prostějovsku: na Zlechovských lukách, nad Braniskem u Plumlova, ve Žbanovském, hraničném žlebě, u Hartmanic, Otinovsi a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji: obecná kolem Náměště (Roemer) a v nížinách dolní Dyje, řídčeji kolem Uherčic, Čížova, Olbramova kostela, Vranova, Hardeku, a jako vzácnost v Popickém žlebě u Znojma (Oborny). Hojná kolem Jihlavy (Reichardt), u Dačic (Schindler), u Slavonic (Oborny); Telč, Hradisko, Velk. Meziříčí, zde přehojný u Macové kapličky, Křížanov, Bystřice, Vitochov, Zvole, Horn. Rožinka, Nov. město, Rokytná, Pohledec. — Kolem Heřmanova (Schwöder). V poříčí horní Moravy obecný, a skoro na všech lukách, v hlavním a v pobočních údolích: Hanušovice, Šumberk, Rapotín, Zábřeh až k Olomouci (Oborny), Něm. Libava. V údolích a na hřebenech Jeseníka hojny: Velk. Losín, Něm. Bohdíkov, Winkelsdorf, Rejhotice, Teplice, Kriech a ještě na Mal. a Velk. Jezerníku atd. — Ve východní části: pořídku v příkopu nádražním u Bzence (Bubela), Velehrad (Schlögl), Banov (Makowsky), Velká, hojný u Javorníka a odtud až k [Miavě v Uhrách], Nov. Lhota, na Kotarech, Javořina, Val. Klobouky, Příkaz, Pulčín, Hradišov; Rusava (Sloboda)!, kolem Vsetína (Bubela)!, Velk. Karlovice, Horní Bečva, Frenštát; Val. Meziříčí (Klanic), Hukvaldy, Fridland! (Oborny). Ve Slezsku: Malenovice, Butosonka, Krásná, Lomná, Jablunkov, kolem Těšína, Vrbno, Wolfsseifen, Frývaldov, kolem Vidnavy, Červená voda, Friedberk, [Lukov] atd.

419. O. incarnata L. (V. pletní). Lodyha tuhá 4—6listá. Klas hustý, často prodloužený. Pysk podlouhle routníkový, nedělený neb nezřetelně třílaločný. Listeny dolejší i prostřední delší než květy, nejhořejší delší než poupata, pročež květenství na konci čuprynaté. Listy dlouze kopinaté, žlábkovité, přímé, světlozelené, neskvrnité.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí světlonachové neb pleťové, zřídka bílé, pysk tmavší barvy. Květy menší než u předešlého.

♃ Květen, červen. Bahnitá a rašelinná luka. Porůzný; někde i přehlédnut. V kraji brněnském: Kunštát a Olešnice (Člupek), luka u Rajského lesíka u Černovic, pořídku na lukách za Kadlcovým mlýnem u Líšně, Drnovice, Boskovice, Křižanov, u Brodu u Vev. Bytyšky, Drysice. — Luka kolem Lednice (Niessl)!, Břeclav, Star. Břeclav; příkopy pod nádražím bzeneckým a hojný na lukách mezi tímto a Pískem (Bubela), Javořina (Holuby), luka u Sigmundova hostince, poblíž Javorníka při samé hranici uherské [u Miavy v Uhrách]. — Luka mezi Bobrky a Vesníkem u Vsetína (Bubela), kolem Nov. Jičína (Sapetza).

d) Lodyha uvnitř hutná. Listeny kratší neb dolejší skoro tak dlouhé co květy, ostatně jako b.

420. O. maculata L. (V. plamatý). Lodyha stejně 6—10listá. Lístky okvětní dosti hrotnaté: pysk široce třílaločný, vroubkovaný, laloky postranní skoro kosníkové, střední menší, vykrojený. Ostruha válcovitá. Listy uprostřed nejširší, na konci ploché, dolejší podlouhle jazykovité, tupé, hořejší menší, úzce kopinaté, hrotnaté, často hnědě skvrnité, nejhořejší od hustého klasu namnoze vzdálený.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí růžové s nachovými tečkami a čárkami, zřídka bílé, pysk tmavonachové barvy.

♃ Červen, červenec. Světlé lesy, vlhká luka. V horách hojný a rozšířen, jinde porůznu. V severní části brněnského kraje: Lomnice (Pluskal), Olešnice (Člupek), Svitava (Niessl), Nov. město, Mělkovice, Fryšava. — Ve Znojemsku jen kolem Náměště (Roemer). Kolem Jihlavy obecný (Pokorny), Heraltice u Třebíče (Zavřel), na louce v lese Bzinku u Bzence (Bubela), nezřídka v lesích u Velehradu (Schlögl). V Beskydách: Javořina a Lopeník (Holuby), Javorník, Nov. Lhota, Val. Klobouky, Zděchov; lesní luka kolem Rusavy (Sloboda)!, Hošťálkov; u Vsetína, nad hutěmi sklenými a u Bobrk (Bubela), Hluboký, Nivky, Křižový, u Vsetína, Semetín, Johanovské kopce podél Červinkova údolí, Rybníčky, Cáb, Jasenka, Halenkov, Velk. Karlovice, Dušná, Mal. Bystřice, Star. Zubří; Val. Meziříčí (Klanic), Rožnov a Příbor (Čížek), Radhošť, Frenštát, les Čapkov a Kopankov pod Ondřejníkem u Velk. Kunčic, Trojanovice; Nov. Jičín (Sapetza), Fridland a všeobecně ve vyšších polohách Beskyd (Oborny). V Jeseníku všude hojný i v nižších polohách: Podštát, v Kyslířovských selských lesích; Beroun (Oborny), Střelná u Libavy (Burghauser), Šumberk (Paul), Studená loučka (Novotný), Velk. Losín, Pekařov, Něm. Bohdíkov, Mal. Morava, Wiesenberk, Winkelsdorf, Teplice, Křemenný příkop, Klepáčov, Hofberk, Berggeist, Janovice, Nov. pole, Rymařov, Jamrtice. — Ve Slezsku: Krásná, Moravka, Lomná, Jablunkov, Mal. Moravice, od Vrbna až ku Karlovské studénce, zde na Donnerlanu rostliny velmi širolisté a odtud až na Praděd, Tomašov, Frývaldov a odtud až k Friedberku, rozšířen ve Vidnavsku.

β) candidissima Krock. Lodyha poněkud silnější a tužší. Květy bílé. Listy světlozelené, neskvrnité.

Porůzný. Luka mezi Vesníkem a Bobrky (Bubela), Hluboký u Vsetína, luka u Jarcové.

130. Anacamptis Rich. Rudohlávek.

421. A. pyramidalis Rich. (Orchis pyram. L. R. jehlanitý). Klas hustý, mnohokvětý, z mládí krátce jehlancovitý, posléz vejčitě podlouhlý. Pysk do polou tříklaný, s ušty podlouhlými, celokrajnými, na spodině s 2 podlouhlými šupinkami. Ostruha nitkovitá sehnutá, zdélí semenníku. Listy úzce neb čárkovitě kopinaté, dolejší sblížené, hořejší oddálené malé. Hlízky skoro kulovité.

V. 0·30—0·50 m. Okvětí malé, pěkně karmínově červené, řídčeji světle nachové neb bílé. Květy vonné.

♃ Červen, červenec. Horní lesní, jmenovitě vápenitá luka. Pořídku. Zřídka po hřebeni Javořiny; na horských lukách „Nová hora“ blízko morav.

hranice u Březové pod Lopeníkem (Holuby in lit.), luka lesní „nade Mžíky“ u Vsetína 1884 hojný (Bubela), u Rožnova (Schlosser). Ve Slezsku jen v Těšínsku: hojný na Tulu u Horn. Lišné (Grabowski a Kotschy), blíže Ustroně (Milde), ojedinělý na levém břehu Gluchové u Bystrzyce (Ascherson).

131. Himantoglossum Spreng. Jazýček.

422. H. hircinum Spr. (Satyrium hirc. L. Aceras hirc. J. kozí). Klas volný, velmi prodloužený. Lodyha listnatá. Lístky okvětní přihrotnatělé, pysk trojdílný, laloky čárkovité, prostřední velmi dlouhý, poněkud stočený, postranní mnohem kratší vlnovitě kadeřavé. Ostruha velmi krátká, vakovitá, dolů sehnutá. Listy podlouhlé neb kopinaté. Hlízky nedělené, kulovité neb podlouhlé.

V. 0·30—0·75 m. Okvětí bělavé, na konci načervenalé, u vnitř zeleně a nachově pruhované, medníky olivově zelené neb nachově načervenalé.

♃ Květen, červen. Kamenité a keřnaté kopce, jen na vápně. Pořídku. Jižní úbočí Hádův u Obřan (Reissek 1837, Makowsky 1853—1855), vysekáním stráně však vyhuben a v novější době zde více nenalezen. Kopce u Židlochovic, 1837 hojný (Reissek); městský les u Mikulova (Domas).

132. Gymnadenia R. Br. Pětiprstka.

423. G. conopea R. Br. (Orchis conopea L. P. obecná). Klas válcovitý, hustý. Lístky okvětní přítupé, vnější 2 odstálé; pysk třílaločný, laloky stejné, zaokrouhlé, drobně vroubkované. Ostruha nitkovitá, 1—2krát delší než semenník, sehnutá. Listy čárkovitě kopinaté, žlábkovité, dlouhé, hoření krátké. Hlízky dlanitě dělené.

V. 0·20—0·60 m. Květy světle nachové neb pleťové, zřídka bílé, vonné.

♃ Červen, červenec. Travnaté stráně, lesní a horská luka. V předhoří a horách až do 1200 m. rozšířena, v pahorkatině a rovině pořídku. V okolí Brna: hlavně v severní části (Makowsky), Hády a Lažánky (Oborny), Kunštát a Olešnice (Člupek), Ochoz, Zlobice u Kuřima, Štěpánov, Nov. město, les blíže nádraží u Střelic, Břeclav, Star. Břeclav; velmi zřídka v lese Hložku u Klobouk (Steiger), Zňatka u Náměště (Roemer), kolem Jihlavy (Pokorny), luka kolem Rožinky (Frant. hrab. Mitrovský). Horské lesy kolem Olomouce (Mik), Střelná (Burghauser), Rudno (Rieger), Frankštátský les u Šumberka (Paul), u Tatenic blíže Zábřeha (Pánek), Bukovice, Stříbrnice, Koldštýn, Aloisov, Janovice, Peršl a j. m. u Rymařova, Jamrtice. — Ve východní části: Machova luka u Javorníka, Nov. Lhota, na Kotarech, Javořina, Val. Klobouky. — Rusava (Sloboda), Hošťálkov; kolem Vsetína nejobecnější vstavačovitá rostlina (Bubela), Rybníčky, Cáb, Jasenka, Halenkov, Kičera Čerňanská, pohoří Javorníkův až do Uher, obecná u Karlovic, Miloňov, Vysoká, Trojačka, Salajské hájemství, Star. Hamry, Huťenský les, na Velké, obecná u Ostravice, Fridland. — Val. Meziříčí (Klanic), Dušná, Mal. Bystřice, Rožnov, Star. Zubří, Jarcová, obecná u Trojanovic a Frenštátu, Javorník. — Nov. Jičín (Sapetza), Hranice (Vogl), u skelných hutí u Podštátu (Reissek), zde hojný, luka v Kyslířovských selských lesích. V Jeseníku hojná i ve značné výši: jako u Císařské boudy, Velk. Jezerník nad 1000 m., Praděd, Petrštýn, Svinský a

Medvědí příkop, Velk. kotlina a j. — Ve Slezsku hojná: Malenovice, Nov. ves, Janovice, Krásná, Moravka, Slaviča, Lomná, Jablunkov; ojedinělá na Klimczoku u Bělska (Baier), v Těšínsku (Kolbenheyer), Streitová (Zelenka), Friedberk a j. ve Vidnavsku.

424. G. albida Rich. (Satyrium albidum L. P. bělavá). Klas hustý, tenký, skoro jednostranný. Lístky okvětní všecky v přilbu skloněné; pysk hluboce trojklaný, lalok prostřední širší, postranní zahrocené, celokrajné. Ostruha válcovitě kyjovitá, třikrát kratší semenníku. Listy dolejší podlouhlé, opakvejčité, hořejší kopinaté. Hlízky hluboce dlanitě dílné, s dlouhými a tenkými dílky.

V. 0·15—0·25 m. Květy žlutavě bílé, slabě vonné, menší než u předešlé.

♃ Červen, červenec. Luka, pastvy a travnaté stráně vyšších hor. Dosti roztroušena. V Beskydách pořídku: Smrk u Čeladny (Sapetza), Lysá hora (Kolbenheyer), Kamienická výšina (Baier 1881). Hojněji v Sudetách: Suchá kupa; Kladský Sněžník (Wimmer a Grabowski), u Císařské boudy, Hockšar; Koperník, Fuhrmannštýn, Červený vrch, Mal. kotlina (Oborny), Studénková hole, Praděd, Petrštýn, Velk. kotlina, (Gr. Fl. a Oborny), Křemenný příkop (Uechtritz), Keilig, Velk. a Mal. Jezerník, Medvědí hřeben, skleslina pod Švýcarnou, Děd, Svinský a Medvědí příkop, Frant. myslivna, Vys. hole, Velk. Jelení hřeben a j. m.

425. G. conopea × albida Hegelmaier (Östr. bot. Zeits. XIV. str. 102). Klas válcovitý, skoro jednostranný. Lístky okvětní tupé, 2 vnější odstálé, ostatní skloněné; pysk hluboce tříklaný, postranní laloky vejčité, tupé, skoro stejné. Ostruha válcovitá, $1^1/_2$-krát delší semenníku. Dolejší listy podlouhle vejčité, tupé, hořejší vejčitě kopinaté, hrotnaté. Hlízky jako u předešlé.

V. 0·27 m. Okvětí bledě růžové, menší než u G. conopea. Vzezřením a vegetativními ústroji podobá se G. albida, květy však G. conopea, ostruha jest tlustá, nikoliv nitkovitá.

♃ Červenec. Mezi rodiči na jižním svahu Praděda směrem k Petrštýnu v jediném kuse (Hegelmaier).

133. Platanthera Rich. em. Vemenník.

426. P. viridis Lindl. (Satyrium viride L. Coeloglossum vir. Hart. V. zelený). Klásek válcovitý, dosti volnokvětý. Lístky okvětní v kulatou lebku skloněné, 2 vnitřní čárkovité, hrotnaté, pysk široce čárkovitý, na konci trojzubý. Ostruha velmi krátká, vakovitá. Pouzdra prašníková dole rozestálá. Listeny delší květův. Listy přízemní 2—3, elliptické neb opakvejčité, lodyžní poněkud menší, nejhořejší kopinaté.

V. 0·10—0·25 m. Okvětí žlutozelené, často hnědě narudlé.

♃ Červen, červenec. Vlhká luka, světlé lesy, travnaté stráně. V horách rozšířen, jinak pořídku. V kraji brněnském: Lomnice (Pluskal), Kunštát (Hochsteter), Olešnice (Člupek), mezi Čejčem a Čejkovicemi (Makowsky), Dědkov. — V Sudetách: Neuhausberk; Kladský Sněžník (Wimmer a Grabowski), Salvíz (Zimmermann), Hockšar, Praděd, Velk. a Mal. kotlina (Gr. Fl. a Oborny)!, Fuhrmannštýn!, Studénková hole, Kriech, Mravenčí vrch, honební stezka u loveckého domku, Hlínová bouda (Oborny), Koperník, údolí šumné Tisé. — V Beskydách: hojný po hřebeni Javořiny a Lopeníka i s květy špinavonachovými (Holuby in lit.), Nov. Lhota, Val. Klobouky, Rozsoší u Příkazu; lesní luka Planisko u Rusavy, pořídku (Sloboda), nad lesem Skalkou u Vsetína (Bubela), u Trojanovic, luka na Kněhyni u Čeladny (Jelínek), Javorník, poblíž Marianské studénky na Svinci u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: na Tulu (Uechtritz), Velk. Čantory, Mohelnice, Moravka, Lomna, Brenna (Kotschy), Krásná; Lysá hora, Dunaczy, Szozyk (Kolbenheyer), Ligotské hory (Ketschko), Frývaldov, Tomášov.

427. P. bifolia Rchb. (P. solstitialis Bönngh. V. bělokvětý). Lodyha na spodině pošvatá. Postranní 2 lístky okvětní poodstálé; pysk úzce čárkovitý, dlouhý, celokrajný. Pouzdra prašníková sblížená, rovnoběžná, ouzkou střední páskou oddělená. Ostruha nitkovitá, ku konci slabě ztlustlá, as dvakrát delší než semenník. Listy přízemní 2, řídčeji 3, veliké, opakvejčité, řapníkaté, lodyžní velmi malé, kopinaté. Hlízky podlouhlé, často mrkvovitě ztenčené.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí bílé, trochu nazelenalé, pod večer vonné.

♃ Květen, červen. Háje, lesní luka, křoviště. Obecný od roviny až do hor, zde i ve značné výšce: jako poblíž vrcholu Radhoště a j.

428. P. chlorantha Custor. (P. bifolia Rich. P. montana Rchb. fil. V. zelenokvětý). Květy větší. Pouzdra prašníková širokou trojhranou páskou oddělená, dole silně oddálená, ku konci sblížená. Ostruha nitkovitá, ku konci kyjovitě ztlustlá, smáčknutá, zelenavá. Rostlina silnější, ostatně jako předešlý.

V. 0·30—0·60 m. Okvětí zazelenale bílé, pysk na konci zelený.

♃ Červen, červenec. Lesy, křoviny, lesní luka. V rovině a předhoří roztroušen. V brněnském kraji: kolem Brna, v Rajském lesíku (Reissek), Hády u Obřan (Makowsky)!, lesy mezi Kartouzy a Vranovem, též kolem Vomic (Niessl), Hornek a j. m. u Líšně, Ochoz, Kanice, Medlánky, Mokrá hora, Ořešín, les Maruška a j. m. u Kuřima, Mal. Kynice, Rozdrojovice, Holedná u Jundrova, Písárky, Kohoutovice, Líchy a j. m. u Žebětína, hojný v mal. Nivkách u Nebovid. — Pořídku u Marýše u Slavonic (Oborny), Vilímovský les u Třebíče (Zavřel). Hojněji ve znojemském kraji: Spálená hora u Lukova, Vinný vrch u Čížova, Vranov, Hardek, Bojanovický les u Jevišova, svahy Dyje u Znojma (Oborny), nezřídka v Hodonínském lese (Uechtritz), u Komné; Winkelsdorf v Jeseníku (Paul). Ve Slezsku: na Tulu u Ustroně (Krause, Wetschky), Tomášov v Jeseníku (Krause).

134. Ophrys L. Tořič.

429. O. aranifera Huds. (T. pavoukonosný). Vnější lístky okvětní zdélí pysku, vnitřní kratší než pysk, lysé. Pysk podlouhle opakvejčitý, nedělený, vyklenutý, nadmutý, s okrajem vehrnutým, na konci tupý, neb slabě vroubkovaný, uprostřed s 2—4, na spodině příčně spojenými, lysými, podlouhlými čarami.

V. 0·15—0·30 m. Pysk nachový neb na okraji žlutavý, lysé čáry matně žluté.

♃ Květen, červen. Horská luka mezi Třebíčí a Budějovicemi nad Oujezdem (Schlosser), dle téhož vyskytuje se O. muscifera Huds. na Polavských kopcích u zříceniny, na obou místech nebyly však zmíněné rostliny později nalezeny a jsou tudíž pro květenu zemskou pochybny.

21. Řád. Irideae Juss. Kosatcovité.

Byliny vytrvalé, s hlízovitými neb hlízovitě cibulnatými oddenky a nejčastěji mečovitými listy. Tyčinky 3, na okvětí přirostlé, zevnitř pukající. Lístky okvětní korunovité, všecky stejnotvárné neb 3 vnitřní rozdílné. Semenník trojpouzdrý, mnohovaječný. Blizny 3 oddělené, často plátkovité. Tobolka pouzdrosečně trojchlopná. Semeno s bílkem.

Rody:

a) Okvětí pravidelné, vnější 3 lístky jeho nazpět ohnuté, vnitřní přímé, jinotvárné. Blizny plátkovité, veliké, dvoupyské. Oddenek válcovitý, tlustý, rovnovážný, uzlatý se silnými kořeny. *135. Iris.*

b) Okvětí trochu nepravidelné, dole trubkovitě srostlé, na okraji skoro dvoupyské. Prašníky čárkovité, ušaté. Blizny čárkovitě nitkovité, kopisťovitě rozšířené, malé. Oddenek ze dvou koláčkovitých, na sobě ležících hlíz. *136. Gladiolus.*

c) Okvětí pravidelné, zvonkovité, s dlouhou trubkou. Prašníky s oušky šípovitými. Blizna masitá, kyjovitá, na konci kápovitě stažená, zubatá. Oddenek v obalu z podlouhlých vláken, ostatně jak u předešlého. *137. Crocus.*

135. Iris L. Kosatec.

1. Vnější lístky okvětní uvnitř podélnou řadou hustých chlupů vousaté.

430. J. bohemica Schmidt. (J. nudicaulis Lamk. J. hungarica W. Kit. J. Fieberi Seidl. K. český). Lodyha smáčknutá, vícekvětá, dole s několika krátkými listy; nejdolejší větévka květonosná, málo nad jejím dolejškem vyniklá. Lístky okvětní stejně dlouhé, vnitřní přímo skloněné. Listeny vejčité až kopinaté, nafouklé v květení čerstvé, tence bylinné, jen po kraji a na špičce trochu mázdřité, často nafialovělé. Listy nasivělé, krátké, mečovité, více méně srpovité, na nekvetoucích rostech mnohem delší, posléz delší než lodyha.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí fialové, dole bělavé a rudohnědě žilnaté.

♃ Květen. Kamenité a keřnaté stráně, na vápně. Velmi pořídku. Posud jen na Sv. hoře u Mikulova (Reissek a Makowsky).

431. J. pumila L. (K. nízký). Lodyha jednokvětá, krátká. Vnější lístky okvětní užší než vnitřní, trubka okvětní mnohem delší než blánitý

pošvatý listen. Listy sivé, mečovité, přízemní kratší, ostatní delší než lodyha.

V. 0·08—0·15 m. Květy vonné. Okvětí fialové neb světlomodré, někdy i žluté neb bílé, vous žlutavý.

♃ Duben, počátek května. Výslunné, travnaté a kamenité stráně, vinice, světlá křoviště, na vápně, žule a rule. V jižní a střední Moravě porůzný. V brněnském kraji: Blučina, Pracký kopec u Sokolnic, kopce u Oujezda, dříve též na Hádech u Obřan (Makowsky), kolem Klobouk, jen na travnatých stráních u Krumvíře (Steiger), u Čejče (Wiesner), na Stráni u Morkůvek s modrými a žlutými květy, obecný les a j. m. u Kobylí, Velk. Pavlovice, Šaratice, Mouřinov, Větrník u Dražovic, Kolby u Uherčic. — Ve znojemském kraji: hojný na Polavských a Mikulovských kopcích (Makowsky a Oborny), Pelcberk u Milfrounu, Frauenholc a úbočí Kamenného kopce u Tasovic, u Kounic, ojedinělý též v údolí Leskavy u Znojma (Oborny).

432. J. germanica L. (K. německý). Lodyha vícekvětá, delší než mečovité listy. Okvětí velké, vnější lístky jeho sehnuté, zaokrouhlené, dvojnásob dlouhé co široké, vnitřní obloukem skloněné, v krátký nehet náhle zúžené. Nitka zdélí prašníku. Blizna bledomodrá, u prostřed nejširší.

V. 0·45—0·75 m. Okvětí fialové, vnitřní lístky jeho bledší, skoro nevonné, vous žlutý.

♃ Květen. Ve vinicích, na pahorcích skalnatých a stráních, pořídku zdivočilý a zdomácnělý. Okraje vinic na Urbanově u Slavkova (Niessl), kraje vinic na Leskounu u Vedrovic, zde zdivočilý a dle zdání zdomácnělý. V Prostějovsku: zdivočilý na zdi zahradní za hřbitovem a na stráních Kosíře (Spitzner). Ve značném množství na stráních skalnatých v údolí Leskavy u Znojma (Oborny), kolem Uh. Hradiště (Schlögl); pochybno, zda-li též v krajinách Karpatských, jak Schlosser udává.

433. J. arenaria W. Kit. (K. písečný). Lodyha dvoukvětá, zdélí přízemních úzce mečovitých listův; listy lodyžní kratší než lodyha. Konečný květ větším dílem neplodný. Lístky okvětní tupé, z předu vykrojené a poněkud vroubkované. Listeny přihrocené, blánité, pošvaté, skoro zdélí trubky okvětní.

V. 0·10—0·20 m. Okvětí žluté, vous vnějších lístků jeho šafránový.

♃ Duben. Kamenité pahorky, písčité trávníky. Velmi pořídku. Na Turoldu u Mikulova hojný (Makowsky); dle prof. Thalera na suchých travnatých chlumech kolem Strážnice a Uh. Brodu.

434. J. variegata L. (K. strakatý). Lodyha 2—4květá. Listeny bylinné, pošvaté, zdélí trubky okvětní. Listy srpovité.

V. 0·30—0·50 m. Vnější lístky okvětní žlutavé, bíle a tmavofialově neb nachově žilnaté, vnitřní i s bliznami čistě žluté, zřídka celé okvětí bělavé, vous žlutý.

♃ Květen, červen. Světlá místa lesní, kamenité a keřnaté pahorky. V jižní a střední Moravě rozšířen. V brněnském kraji: Šumberovy skály a na jižním svahu Hádův u Obřan (Makowsky)!, Blučinské kopce (Veselý)!, les u Geranovského rybníka (Jelinek), Židlochovické a Nosislavské kopce (Niessl)!, svahy lesní Fogla a Ochoza u Klobouk (Steiger)!, Hustopeč (Šebesta), Židenické vinice, Tišnov, Kurdějov, Morkůvky, Leskoun u Vedrovic, Vyškov, Kobeřice, Větrník u Dražovic. — Polavské kopce mezi Klenticemi a Milonicemi. (Haslinger). Ve znojemském kraji: údolí ledové u Vranova ve f. albiflora (Niessl); Umlauftberk u zříceniny Nov. Hradku, na dlouhém Šobesu u Nov. mlýnů, lesík mezi Kuketaiem a Milfrounem u Znojma, Pelcberk mezi Milfrounem a Nesechlebem, Purkrábka u Těšatic, Suchordlí u Přímětic (Oborny). V jihovýchodní části: Hodonínský les (Theimer), obecný v Háji a Plechovci u Bzence (Bubela), Knězdub, Louka, Velká, hojný na lukách Vojšice u Vrbky, horská luka „Dlouhé, Doliny a Machové“ u Javorníku; Filipov pod Javořinou a Banov (Makowsky).

2. Vnější lístky okvětní nevousaté, lysé.

a) semenník trojhranný.

435. J. **sibirica** L. (K. **sibiřský**). Lodyha oblá, lysá, 1—3květá delší než listy. Vnější lístky okvětní podlouhlé, opakvejčité, poznenáhla v nehet zúžené, vnitřní opakvejčité, větší než blizny. Listeny pošvaté, v hořejší polovici suchomázdřité, nahnědlé. Listy mečovité, úzké, čárkovité, útle zahrotnatělé.

V. 0·40—0·70 m. Vnější lístky okvětní modrofialové, dole bělavé, fialově žilnaté, vnitřní menší než blizny.

♃ Květen, červen. Vlhká luka. V rovině roztroušen, zřídka v předhoří. V kraji brněnském: v okolí Brna zřídka, hojněji na lukách dolní Dyje kolem Mikulova, Příklud, Vistonice, Mušova a Lednice (Makowsky), Jedovnice (Niessl), Kuřim, Tišnov, Rychtářov, Polava, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorná. — Ve znojemském kraji: horní luka kolem Čížova, nekvete zde však každoročně, u Kajdlinku poblíž Znojma (Oborny), kolem Jihlavy (Pokorny), Slavonice (Oborny). V poříčí Moravy od Olomouce počínajíc: luka před klášterem Hradiskem a kolem Laseckého mlýna (Mik a Sapetza), u Chomoutova (Sapetza), mezi Rybářskou ulicí u Uh. Hradiště a Husťěnovicemi, avšak ojedinělý (Schlögl), v Hodonínském lese (Theimer). Ve východní části: pořídku na lukách „Jastřabí“ u Rusavy (Sloboda), kolem Berouna (Gans), u Rudna (Rieger). Ve Slezsku: kolem Opavy (W. Fl.), Bruntálu (Oborny) a Krňova (Spatzier).

436. J. **pseudoacorus** L. (K. **žlutý**). Lodyha přioblá, listnatá, 1—5květá. Vnější lístky okvětní opakvejčité, v nehet pozvolna zúžené, vnitřní kopinatě čárkovité, menší než blizny. Listeny bylinné pošvaté, nejdolejší lupenovité. Listy mečovité, čárkovitě kopinaté, as zdélí lodyhy.

V. 0·50—1·00 m. Okvětí žluté, vnitřní jeho lístky dole hnědožilnaté.

♃ Červen, červenec. Stojaté vody, břehy, příkopy. Rozšířený až obecný, schází místy, jako kolem Slavonic a v nejbližším okolí Znojma (Oborny). V okolí Brna: Kartouzy, Řečkovice, Křtiny, Černovice, Nenovice, Rajhrad, Telnice, Bohonice, Nebovidy, údolí Obravy, Střelice, ve Vyškovsku, Břeclavsku atd. — V Prostějovsku (Spitzner), u Tovačova v Přerovsku (týž). Hojný kolem Jihlavy (Pokorny), kolem Zábřeha (Pánek), u Šumberka (Paul), u Bludova. — Ve východní části: kolem Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Bzence (Bubela), kolem Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku, kolem Opavy: Palhanec, Mladecko; Brumovice, Sosnová (Rohrer a Mayer), Ropice u Těšína, Čechovice u Bělska (Kolbenheyer).

b) Semenník šestihranný.

437. J. spuria L. (K. míšený). Lodyha oblá, něco smáčknutá, 1—4květá, delší než listy. Vnější lístky okvětní kopisťovité, jich okrouhlá čepel kratší než kopinatý nehet, vnitřní podlouhlé, větší než blizny světle fialové. Listy mečovité, čárkovitě kopinaté. Tobolka dlouze zobanitá.

V. 0·30—0·60 m. Lístky okvětní světle fialové skoro blankytné, vnější tmavěji žilnaté a bíle skvrnité, nehet bělavý, nachově žilnatý a čárkovaný, žlutým pruhem protáhlý.

♃ Červen. Bahnitá luka, v nížinách. Velmi pořídku. Na lukách u Břeclavi a Star. Břeclavi, 1882 mnou objeven.

438. J. graminea L. (K. travolistý). Lodyha dvouřízná, až nahoru listnatá, 1—2květá, mnohem kratší než listy. Vnější lístky okvětní houslovité, jich nehet velký, oddělený, křídlovitě rozšířený, vnitřní podlouhlé, skoro zvící blizen bledě růžových na hřbetě nafialovělých.

V. 0·25—0·40 m. Vnější lístky okvětní fialové, žilnaté, bělokropenaté, jich nehet světle nachový, žlutým proužkem protáhlý, vnitřní fialové.

♃ Květen, červen. Keřnaté pahorky, luka, kraje lesní. Velmi pořídku. Křoviště Tuřanského lesíka u Brna (Heinzel 1857, nyní vymýcením lesa vyhuben, Makowsky), Heinzel přesadil rostlinu tuto odtud na příkré svahy lesa Horakovského. Mezi Milovicemi a Klenticemi (Haslinger). Javořina od Ljeskovského, hojný na Bošáckých horských lukách blízko hranice moravské (Holuby in lit.) V Těšínsku: Vendrín, Oldřichovice (Reissek), na Tulu a u Císova (Kotschy), Brenna u Ustroně (týž).

136. Gladiolus L. Mečík.

439. G. imbricatus L. (M. střechovitý). Květy 4—10 překloněné, dílem se kryjící, v jednostranném hroznu. Hoření, postranní lístky okvětní kosníkově vejčité. Prašníky kratší nitek. Listy lodyžní mečovité, dvouřadé, nejdolejší list širší, větší, přítupý. Tobolka opakvejčitá, zobleně trojhranná, na vrchole vtisklá. Obal hlízek z vláken souběžných, velmi hustých, tenkých, nahoře síťovitě spojených, nejdoleji se utrhujících.

V 0·50—1·00 m. Květy nachové, zřídka bílé, sušené fialové.

♃ Červen, červenec. Křoviště, vlhká luka lesní a horská. V Beskydách rozšířen, jinak velmi porůzný. V brněnském kraji: hojný jen u Štěpánova v okresu jevíčském (H. Schindler). U Protivanova, co druhé naleziště v kraji brněnském (Spitzner). Schází v ostatním kraji brněnském, vyškovském; a též znojemském (Oborny). Za Vápenným kopcem u Jihlavy (Puterlík), u Olešné poblíž Jihlavy, avšak již v Čechách (Pokorny). V poříčí Moravy: roztroušen na vlhkých lukách kolem Olomouce (prof. Tkaný), Šternberk (Schlosser), les Háj u Bzence (Bubela). V poříčí Odry: Domštát a u města Libavy (Schlosser), roztroušen na horských lukách u Střelné (Burghauser), Podštát, luka v Kyslířovských selských lesích a a u Boškova. — Hojný v Beskydách: po hřebeni Javořiny, Bošacké horské louky (Holuby), Komna, Pulčín, Zděchov; kolem Rusavy (Sloboda), Hošťálkov; všude na bahenných horských lukách kolem Vsetína, nejhojněji kolem Jasenic a na Jelenové (Bubela), Nivky, Hluboký, Johanovské kopce u Vsetína, údolí Huslenky, Halenkov, Velk. Karlovice, Dušná, Zubří; u Rožnova, Frenštátu a Věřovic, na několika místech u Bečvy a Jeličné (Sapetza). Hořečková luka a luka u Pindulky na cestě od Rožnova k Frenštátu, Velk. Kunčice, úpatí Ondřejníka; velmi hojný na úpatí Kněhyně u Čeladny, úpatí Radhoště, u Trojanovic, úbočí Smrku (Oborny), údolí horní Ostravice u Star. Hamrů, zde častěji s bílými květy (Makowsky); kolem Stramberka a Příbora (Čížek), Ruzanka, Huti a luka u potoka Čeladenského, na lukách kolem Fridlandu, u Salajky (Oborny), Ostravice. Ve Slezsku: Butosonka, Nov. ves, Pržno; horská luka na svahu Lysé hory u Lubna, Malenóvice, Krásná a odtud až k Jablunkovu (Oborny), pod Tulem, na Čantorym, Baranii a Ligotských horách (Zlík), Janovice, Bystrá, Moravka, hojný kolem Slaviče, jako na lukách pod Blátnou a j., luka u Kantoruňky u Lomné, Piossek; kolem Bělska: v Mesně, Bučkovice, na Magurce, Dunaczym a Skalitě a j. m. v Bělském pohoří, zde častěji s bílými květy (Kolbenheyer). V Jeseníku: u horního Gruntu, Hermanic, Svobodných Heřmanic a Benešova (Rieger), kolem Opavy (W. a Gr.), Životice, Bohdanovice, Raden (Kotschy), Einsiedl (Gr. Fl.), u Reivízu (Scholz), Zuckmantel a Vidnava (Grabowski).

440. G. palustris Gaud. (M. bahenní). Květy 2—5, v jednostranném klasu. Listy mečovité, široce čárkovité, nejdolejší širší. Tobolka podlouhle opakvejčitá, se 6 slabými brázdami, na konci zaokrouhlená. Obal hlízek z vláken síťovitých v okrouhlé třasně spojených.

V. 0·40—0·60 m. Okvětí nachové, 3 spodní lístky okvětní s bílou skvrnou.

♃ Konec června a července. Vlhká lesní luka. Velmi pořídku. Dosti hojný v světlém dubovém houští a na malých lesních lukách v Hodonínském lese, na levo od silnice mutěnické (Uechtritz), luka u Podolí poblíž Uher. Hradiště (Schlögl), dle Schlossera též za jedlovým lesíkem nad Jindřichovem u Hranic.

137. Crocus L. Šafrán.

441. C. vernus Wulf. (Š. jarní). Lodyha překrátká, jednokvětá na spodině s několika pošvatými a 1—2 prodlouženými, kopinatě čárkovitými, znenáhla zúženými, na rubu bílým středním pruhem opatřenými listy. Květy pošvatým listenem ovinuté, sotva delší než listy. Lístky okvětní podlouhlé, opak vejčité, tupé, vypouklé, jícen lysý. Blizna trojklaná, kratší než okraj, nad lysé prašníky vyniklý.

V. 0·10—0·20 m. Květy fialové.

♃ Konec března, duben. Horská a lesní luka. Velmi pořídku, avšak pospolitě, dostupuje ve Slezsku severovýchodní hranice svého rozšíření. Rostliny u nás se vyskytující jsou totožny s C. banaticus Heufel, který roste ještě na Babí hoře v západní Haliči. Luka kolem Spalova v okresu hranickém (Schlosser), dle téhož i u Velk. Losína, kde byl však až posud marně hledán. Ve Slezsku: mezi Velk. Heralticemi a Brumovicemi, a sice na lukách lesních při potoku Hrozině (Mayerem 1820 pro území objeven), malou hodinku před vtokem jeho (Wetschky).

22. Řád. Amaryllideae R. Br. Amarylkovité.

Rostliny po většině cibulnaté. Tyčinek 6, na vnitřní straně pukajících. Okvětí šestilupenné neb šestidílné ostatně jak u předešlého. Semenník trojpouzdrý, mnohovaječný. Čnělka 1 s bliznou nedělenou neb trojlaločnou Tobolka a ostat. jak u Irideae.

a) Okvětí trubkovité, s krajem šestidílným, v ústí trubky korunka zvonkovitá neb mískovitá. Tyčinky trubce vetknuté.
138. Narcissus.

b) Okvětí ze 6 prostých lístkův, zvonkovité. Lístky okvětní skoro. stejné, na konci ztloustlé. Pouzdra prašní podél pukající.
139. Leucojum.

c) Okvětí jak u předešlého, lístky jeho nestejné, 3 vnější odstálé, 3 vnitřní přímé, kratší, vykrojené. Pouzdra prašní na konci děrami pukající. *140. Galanthus.*

138. Narcissus L. Narcísek.

442. N. pseudonarcissus L. (N. žlutý). Stvol dvouřízný, jednokvětý, s listenem suchomázdřitým, pošvatým. Korunka číškovitá, po kraji vlnovitě vroubkovaná, zdélí okvětí. Listy 3—4 přízemní, čárkovité. Cibule vejčitá.

V. 0·20—0·40 m. Okvětí bledožluté, korunka temněji žlutá.

♃ Březen, duben. V zahradách hojně pěstován, v horách zdivočilý.

443. N. poeticus L. (N. bílý). Stvol smáčknutě dvouřízný, rýhovaný. Korunka mískovitá, po kraji vroubkovaná, mnohem kratší než okvětí. Listy čárkovité, tupé, sivé. Jinak jako předešlý.

V. 0·20—0·40 m. Okvětí bílé, korunka žlutá, po kraji červená.

♃ Duben, květen. V zahradách hojně pěstován, zřídka zdivočilý. Zdivočilý v horských údolích Jeseníka a na Sv. Kopečku u Olomouce (Vogl).

139. Leucojum L. Bledule.

444. L. vernum L. (B. jarní). Stvol dvouřízný, jedno řidčeji dvoukvětý. Květy nicí; lístky okvětní podlouhle elliptické, na konci uzlovitě ztloustlé. Čnělka kyjovitá. Listy přízemní široce čárkovité, tupé, žlutozelené. Cibule vejčitá.

V. 0·15—0·35 m. Lístky okvětní bílé, na konci se zelenožlutou skvrnou.

♃ Březen, duben. Vlhká lesní luka, břehy potokův. Schází v rovině, rozšířena v polohách hornatějších. V brněnském kraji: hojná mezi Křtinami a Jedovnicemi, kolem Mor. Třebové a u Svitavy (Makowsky), v jednom údolí u Mal. Bukoviny (Niessl), Kunštát a Olešnice (Člupek), Babický les mezi

Babicemi a Kanicemi, les Lúhy u Ochoze, Štěpánov, Babolky u Letovic, Velk. Trestné, u Střelic a sice v údolí pod Bučínem poblíž Vomic. — V Prostějovsku: u lesního kraje blíže rybníku na Osině s podsněžníkem pořídku (Spitzner). Ve Znojemsku: Uhelný les u Slavonic, kolem Želetavy a v malé bažantnici u Jemnice, les Kosava u Mor. Budějovic, u Štítavy a v údolí Švýcarském u Vranova (Oborny). Sady u Telče; Hostětice (Krejč). Bažantnice u Třebíče a v lesích u Heraltic (Zavřel), Černá bahna při pramenech Svratky poblíž Nov. města, hojný (Dr. Grüner), u Fryšavy a Heralce; kolem Rudna a u Dvorce (Rieger). V poříčí horní Moravy a na lukách v pobočních údolích Krupy a Brané velmi hojný, též v údolí Sázavy a ve všech vedlejších údolích u Zábřeha (Pánek) a odtud porůznu až k Olomouci, zde v Břestském a Chomoutovském lese, až ku Kroměříži (Schlosser), kolem Přerova a v celém Oderském údolí (týž). Ve Slezsku: kolem Opavy a Krňova (Spatzier), kolem Spachova (Grabowski), údolí Moravice (Schlosser), na Hockšaru (Wimmer).

445. L. aestivum L. (B. letní). Stvol vícekvětý. Okvětí menší než u předcházející, čnělka nahoře málo ztloustlá. Listen kopinatý zdélí neb delší než nestejně stopkaté květy. Listy čárkovité, tupé.

V. 0·25—0·50 m. Okvětí jako u předcházející. Rostlina silnější a větší.

♃ Duben, květen. Vlhká a bahnitá luka, příkopy, háje. Pořídku a však pospolitá. U Vistonic (Krumpholz), mezi Drnoholcem a Strachotínem (Makowsky), mezi Židlochovicemi a Přínosticemi (Veselý; Makowsky jí však zde více nenalezl), na lukách poblíž nádraží u Břeclavi, Star. Břeclav. — Naleziště Javišovice u Osvięcíma na pravém břehu Visly nepatří více k území našemu. (P. A. Trousil).

140. Galanthus L. Podsněžník.

446. G. nivalis L. (P. bílý). Stvol dvouřízný s 1 nicím květem. Listy dva čárkovité z cibule vejčité, pošvovitou šupinou obvinuté. Listen pošvovitý.

V. 0·10—0·25 m. Okvětí bílé, vnitřní jeho lístky vně pod koncem se žlutozelenou páskou.

♃ Únor—duben. Lesy, vlhké háje, luhy poříční, luka. Rozšířen. V brněnském kraji obecný, při Svratce u Brna, kolem Adamova (Makowsky), na Netichové u Lomnice (Pluskal), kolem Svitavy u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Oborny), kolem Hustopeče (Reuss), přehojný v Prostředním koutě u Klobouk (Steiger), v údolí Svitavy od Cacovických kopcův a od Hádův u Obřan až k Adamovu a odtud až k Blansku, Líšeň, Slatinské skály, Křtiny, Vranov, Letovice, Štěpánov, Kuřím, Doubravník, Pernštýn, Střítež, Bystřice, Nové město, Holedná u Jundrova, Bystrc, Veveří, Rakšice poblíž Krumlova, Rychtářov. — V Prostějovsku: na trávníkách u pily v Čechách pořídku, hojněji na Žakovci u Kobelniček (Spitzner), Knížecí a Horní les a zámecká zahrada u Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji kolem Náměště obecný (Roemer), rovněž i kolem Krumlova, Vranova, Lukova, Milfrounu, Bohumělic, v nejbližším okolí Znojma pořídku (Oborny), kolem Jihlavy velmi řídký, zde na Špicberku (Reichardt), kolem Dačic (Schindler), Třebíč (Zavřel), u Telče, Žďáru, Jimramova. V poříčí Moravy nejhojněji v údolích Sudetských. zde někdy přehojný (Oborny), kolem Zábřeha a Vitošova, jinak pořídku (Pánek) a odtud až k Olomouci (Vogl) a sice v Grygovském a Chomoutovském lese (Oborny), Piňovice (Klanic), kolem Uh. Hradiště a v háji Kunovickém (Schlögl). Ve východní části: po hřebeni Javořiny přehojný (Holuby), u Hošťálkova, kolem Rusavy (Sloboda), u Bystřice a Hukvaldů, lesy kolem Halenkova u Vsetína (Úlehla), Příbor, (Čížek), na úpatí Radhoště, Kněhyně a Javorníka, v Domorackých horách, jakož i v rovině na Odře u Nelhuble (Sapetza). Ve Slezsku: na Travném nad 1000 m.; na Tulu a Čantorym (Kotschy), v Karpatech až ku hřebenům hor, u Holčovic (Kolbenheyer), kolem Opavy a Krňova (Spatzier) rozšířen kolem Frývaldova a ve Vidnavsku.

* * *

Květena
Moravy a rakouského Slezska.

Sepsal

Dr. Edvard Formánek,
c. k. professor při vyšším českém gymnasiu v Brně.

První díl.

2. svazek.

V Praze, 1892.

Tiskem Jos. R. Vilímka. — Nákladem spisovatelovým.

Fl
82
Aus
F

LIBRARY OF THE GRAY HERBARIUM
HARVARD UNIVERSITY.
BOUGHT.

MAR 26 1912
Gray Herbarium
Harvard University

IV. Třída. Dicotyledoneae Juss. Dvouděložné.

Kel má obyčejně dvě střičné, řapíkaté neb k dolejšku zúžené dělohy, zřídka jednu neb tři, pouze u některých rostlin cizopasných, na př. u zárazy scházejí úplně. Stonek má obyčejně kolem dřeně do kruhu rozestavené svazky cevní, jichž vzrůst zpravidla není ukončen, a pletivo mizové, z něhož se u rostlin dřevnatých každým rokem nový kruh dřevní a lýkový vyvinuje. Listy jsou namnoze řapíkaté, zpeřené nebo dlánitě síťožilné s čepelí často dělenou neb složené. Květy, nejčastěji složené z kruhů pěti- neb čtyřčetných, mají zhusta obaly různé podoby, vnější kruh zelený nazývá se kalich, vnitřní, jinak zbarvený, koruna.

I. Apetalae DC. Bezkorunné.

Okvětí žádné neb velmi jednoduché zastupuje buď kalich i korunu, a kruh tyčinek jest s ním střídavý, nebo zastupuje pouze kalich, v němž koruna se nevyvinula; pak stojí kruh tyčinek před ním.

Řády:

A) Rostliny vodní s květy jednoduchými. Okvětí jednoduché neb žádné.

1. Listy v přeslenu mnohočetném jednoduché neb vidlicovitě dělené. Semenník jednopouzdrý, jednovaječný, čnělka jednoduchá. Květy jednotlivé neb úžlabní.

a) Rostliny vodní, ponořené, s květy jednodomými, úžlabními a listy trnitě zubatými. Okvětí jednoduché, mnohodílné. Spodní květ prašníkový se 12—16 tyčinkami, pestíkový s jednoduchou čnělkou a bliznou. Semenník jednopouzdrý s 1 vajíčkem visutým. Plod nažka čnělkou trvalou zakončená.
23. Ceratophylleae.

b) Rostliny za květení vynořené, s listy v přeslenu četnými, nedělenými. Květy obojaké neb pometáním různopohlavné, úžlabní. Semenník jednopouzdrý s 1 nitovitou čnělkou, na vrcholu s nepatrným okrajem okvětním, 1 visutým vajíčkem a 1 tyčinkou. *24. Hippurideae.*

2. Listy střičné, jednoduché, čárkovité nebo vejčité.

a) Rostliny ponořené neb bahenní. Květy úžlabní, nepatrné, obyčejně jednotlivé, obojaké neb jednodomé, místo okvětí namnoze 2 blánovité listence. Semenník napříhrádkami čtyřpouzdrý, čtyřvaječný, dvoulaločný s 2 nitkovitýma čnělkama. Tyčinka 1—2. Plod rozpadá se ve 4 díly. *25. Callitrichineae.*

B) Rostliny zemní s listy střídavými, řidčeji střičnými, okvětí různé podoby, zřídka žádné.

1. Semenník dokonale dvou- až třípouzdrý. Čnělky a blizny 2—3.

a) Byliny, zřídka keře neb stromy, namnoze s mléčnými a prudkými šťavami a listy střídavými. Květy jedno- neb dvoudomé. Okvětí žádné. Květy prašníkové četné, okolo květu pestíkového, společným čtyř- až pětizubým kalichovitým obalem obklopené, tak že se zdá květ býti obojaký. Mezi cípy obalu 4—5 žlutavých žlázek. Květ prašný o 1 tyčince, z článkované stopky a 2 přisedlých prašníkův, pestíkový stopkatý s převislou trojpouzdrou, trojkokusnou tobolkou, s 3, obyčejně dvouklanými bliznami. *26. Euphorbiaceae.*

2. Semenník i plod jednopouzdrý neb nedokonale vícepouzdrý.

a) Stromy neb keře s listy střídavými a květy ruznopohlavními v oddělených květenstvích. ♂ v jehnědách brzy opadávajících.

*) Květy jednodomé. Semenník nedokonale dvoupouzdrý, s jediným spodním vaječkem. Listy lichozpeřené bez palistuv.

α) Květy prašné na listenu přirostlé, v jehnědách prodloužených, postranních. Okvětí 5—6dílné, tyčinky četné. Květy pestíkové konečné, jednotlivé neb nahloučené. Semenník se svým listenem a 2 listenci částečně srostlý, jednopouzdrý, neb jen dole později neúplně dvou- až čtyřpouzdrý. Okvětí ze 4 malých šupinek, blizny 2, třásnité. Plod peckovice s 2chlopnou peckou. Kel bez bílku čtyřlaločný, nepravidelně v řasy složený. *27. Juglandeae.*

**) Květy jednodomé. Semenník 2 až vícevaječný, 2—6pouzdrý semenicemi nástěnnými. Pouzdra jedno- až dvouvaječná.

α) Rostliny dřevnaté s listy střídavými a palisty opadavými. Květy prašné v jehnědách s listeny šupinovitými, ku kterým 2—3 květy listenci opatřené přirostlé jsou, okvětím 3—4dílným neb žádným a 2—4 tyčinkami. Květy pestíkové s listencem, bez okvětí, s 2 nitkovitými bliznami a semenníkem dvoupouzdrým; v každém pouzdře po 2 vajíčkách. Plod oříšek jednosemenný. Semena bez bílku. *28. Betulaceae.*

β) Rostliny stromovité. Květy prašné v jehnědách neb nahloučených hroznech, okvětí kalichovité, 5—10 klané s malými, volnými, opadávajícími neb zakrnělými listeny. Tyčinek počet neurčitý, prašníky nedělené. Květ pestíkový 1— několik vnořených neb uzavřených do dřevnaté, vně hojnými listencovitými přívěsky porostlé čišky (cupula), okvětí svrchní, nepatrné neb žádné. Semenník dvou- až vícepouzdrý, v každém pouzdře po 2 vajíčkách. Blizny nitkovité, tři až několik. *29. Cupuliferae.*

***) Květy dvoudomé. Semenník jednopouzdrý, s 2 nástěnnými mnohovaječnými semenicemi. Plod tobolka dvouchlopná. Semena s chlupovitou čuprynou.

α) Oboje květy v jehnědách bez okvětí, pohárkovitým lůžkem objaté neb 1—2 žlázkami podepřené. Tyčinky dvě až četné. Semenník jednopouzdrý s četnými zárodky na 2 nástěnných semenicích. Blizny 2 nedělené neb 2—4klané. *30. Salicineae.*

b) Byliny neb rostliny dřevnaté s listy střídavými, řidčeji střičnými, květy obojaké neb různopohlavné, čistě prašníkové květy nikdy v jehnědách.

*) Semenník 1, jednopouzdrý, jednovaječný. Tyčinky na spodinu okvětí neb na lůžko vetknuté.

○ Blizny 2, jedna nepravá. Vajíčka visutá. Palisty bylinné, opadavé neb trvalé.

α) Stromy neb keře s palisty opadavými. Květy jedno- neb dvoudomé v jehnědovitých klasech neb na rozšířeném neb dutém lůžku strboulovitě stěsnané. ♂ květy se zakrnělým semeníkem. Okvětí 3—5dílné neb žádné; tyčinky 3—4. Čnělka obyčejně dvouklaná. Nažkovité plody obaleny jsou však buď zdužnatělým okvětím nebo zapuštěny ve zdužnatělém, společném lůžku (plod nepravý). Kel uzavřen v bílku. *31. Moreae.*

β) Stromy neb keře se střídavými, dvouřadými listy a oprchavými palisty. Květy obojaké neb mnohomanželné. Okvětí 4—8, nejčastěji 5klané, vadnoucí, s tolikéž tyčinkami. Semeník 1—2pouzdrý s 2 čnělkami. Plody volné, okřídlené nažky neb oříšky. Semeno bez bílku. *32. Ulmaceae.*

γ) Byliny s listy středěnými, nahoře střídavými a palisty trvalými. Květy dvoudomé, prašné v latách, jich okvětí 5dílné, pestíkové v klasech neb jehnědách s okvětím trubkovitým, semeník obalujícím. Tyčinek 5, v poupěti přímých. Nažka tenkoblanná. Kel bez bílku kolínkovitě neb závitkovitě prohnutý.

33. Cannabineae.

○○ Blizna 1. Vajíčko spodní. Palisty vyvinuté neb žádné.

δ) Byliny namnoze se žahavými chlupy. Květy obojaké neb pomotáním různopohlavné. Okvětí obojakých a prašných květů 4—5dílné, pestíkových 4listé, 2 vnější lístky menší (neb žádné), vnitřní 2 na plodu zveličelé, jej zakrývajíce. Tyčinky 4—5, před lístky okvětními, v poupěti do vnitř ohnuté, pak vzpružně se vymršťující. Blizna přisedlá, hlavatě štětičkovitá. Kel přímý s bílkem.

34. Urticaceae.

○○○ Blizny 2 neb několik, palisty žádné.

ε) Byliny se střídavými, jen dole středěnými, někdy zakrnělými listy bez jakýchkoli palistův. Květy obojaké neb různopohlavné. Okvětí 3—5dílné neb klané, zřídka nedělené, v květech pestíkových místo okvětí též 2 listence. Tyčinek tolikéž jako cípů okvětních nebo méně, před nimi stojících. Blizny 2—4. Nažka volná neb na spodku s okvětím srostlá. Semena obyčejně ledvinkovitá. Kel kruhovitý kolem bílku. *35. Chenopodiaceae.*

ζ) Byliny s listy střídavými neb středěnými. Květy obojaké, různopohlavné neb mnohomanželné. Kalich 3—5dílný, blánitý, vždy nebarvený. Tyčinky 3—5, prosté neb srostlé, před cípy okvětními. Čnělka 1, s 1 neb několika bliznami. Semeník jedno- až vícevaječný. Plod měchýřek. *36. Amarantaceae.*

○○○○ Blizny 2—4, místo palistu prodloužená, pošvovitá botka.

η) Byliny s listy střídavými, zpeřenožilnými. Květy obojaké neb pomotáním jednodomé. Okvětí 3—6dílné, někdy barvené. Tyčinky 3—9, na spodku okvětí v 1—2 kruzích. Semeník 2—3hranný s 2—3klanou čnělkou a spodinovým vajíčkem. Nažka jednosemenná, semeno s bílkem. *37. Polygoneae.*

**) Semeník 1, jednovaječný. Tyčinky na jícen neb trubku okvětní vetknuté.

α) Byliny neb keře s listy celokrajnými bez palistův. Květy obojaké neb pomotáním dvoudomé. Okvětí trubkovité, čtyřklané, obyčejně barvené. Tyčinek tolikéž neb dvakrát tolik ve 2 střídavých kruzích. Čnělka 1 s kulatou bliznou. Semeník s jediným visutým vajíčkem. Plod nažka suchá neb peckovice.

38. Thymelaeaceae.

β) Stromy neb keře s listy leskle lupenitými, bezpalistnými. Květy obojaké neb dvoudomé. Okvětí 2—4klané, vždy barvené. Tyčinky v stejném počtu neb

dvakrát tolik jako cípův okvětních. Čnělka 1 s bliznou jazykovitou. Vajíčko přímé na dně semenníku. Nažka uzavřená v trubce okvětní suché neb dužnaté.
** Elaeagneae.*

3. Semenník jednopouzdrý neb nástěnnými semenicemi nedokonale vícepouzdrý. Okvětí svrchní, vyvinuté, korunovité, barvené.

a) Plod jednopouzdrý, jednosemenný, nepukavý.

α) Byliny neb keře s listy čárkovitými. Květy obojaké neb mnohomanželné. Okvětí svrchní, 3—5klané, uvnitř zbarvené. Tyčinky 3—5 před cípy okvětními. Vajíčka 2—4, na konci volné semenice visutá. Čnělka 1. Nažka oříškovitá neb peckovicovitá. *39. Santalaceae.*

β) Keře s listy střičnými, na různých stromech cizopasně žijící. Květy obojaké neb různopohlavné. Okvětí svrchní, 4—8listé, prosté neb trubkovitě srostlé. Tyčinky 1—8, k okvětí přirostlé. Semenník s jediným přímým nebo visutým, k jeho stěnám úplně přirostlým vajíčkem. Čnělka 1. Plod bobule. Kel s bílkem.
40. Loranthaceae.

b) Plod 3—6 nástěnnými, do středu jeho sahajícími, tam však nesrostlými semenicemi nedokonale 3—6pouzdrý, mnohosemenný, obyčejně pukavý.

α) Byliny, řidčeji polokeře s listy střídavými. Květy obojaké. Okvětí svrchní, zbarvené, trojklané, jazykovité neb trubkovité se šikmým krajem. Tyčinek 6—12, volných nebo s pestíkem srostlých. Čnělka krátká, blizny čárkovité, paprskovitě rozložené. Plod tobolka, řidčeji bobule. Kel v bílku. *41. Aristolochieae.*

23. Řád. Ceratophylleae Gray. Růžkatcovité.

141. Ceratophyllum L. Růžkatec.

447. C. demersum L. (R. ostnatý.) Lodyha vzplývající, větevnatá. Listy 1—2krát vidličnatě dělené ve 2—4 úkrojky, namnoze tuhé, čárkovité, přitloustlé, útle ostnitě zubaté, tmavozelené. Plod podlouhle vejčitý, po kraji tupě zoblený, na spodu obak s ostnem sehnutým a se stejně dlouhým neb delším ostnem konečným.

D. 0·30—1·00 *m.* Hořejší přesleny obloukovitě k sobě skloněné. C. oxyacanthum Chamisso.

♃ Červenec—září. Stojaté a volně tekoucí vody. Poruzný a pospolitý. V brněnském kraji obecný, jako ve vodách Rajského lesíka u Černovic (Makowsky)!, Červený mlýn poblíž Brna, jezero u Holásek, kolem Měnína a Čejče (Schlosser), kaluže u mostu poblíž Strachotína (Schierl), příkopy v údolí Chromovém u Klobouk (Steiger), Rajhrad, Jedovnice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna. — V Prostějovsku: u Čelechovic, ve Blatné, Brodince, u Olšanic, Bidelník u Plumlova, ve strouze u Hluchovského mlýna, na Bílé Vodě u Roztání (Spitzner). Ve Znojemsku: v rybníku u horn. předměstí u Dačic hojně, též i ve star. řečišti Dyje, v řečišti potoka Jevišovského u Hrušovan (Oborny). Nezřídka v údol. Moravy u Hajčína, Černovíra a Pavlova poblíž Olomouce (Makowsky), u Litovle (Spitzner), u Uničova, Renot a Dětřichova. — U Šumberka (Paul), u Napajedel (Reissek), v hájích podél Moravy a Kroměříže a níže (Oborny), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), příkopy nádražní u bzeneckého cukrovaru a v zámecké zahradě u Bzenec (Bubela). Ve východní části: u Příbora a u valchy poblíž Šenova (Sapetza). Ve Slezsku: hojný v Těšínsku (Kolbenheyer).

β) apiculatum Cham. Plod na spodku s ostny krátkými, hrbolatými; v území posud nenalezen.

448. C. submersum L. (R. hladký). Listy 2—3krát vidličnatě dělené v 4—8 úkrojků měkkých, útlých, nitkovitých, jemně a oddáleně ostnitě zubatých. Plod vejčitý, po krajích silněji smáčknutý, na spodku bez ostnů, s kratičkým trochu ohnutým osténkem konečným.

D. 0·30—1·00 *m.* Listy jasněji zelené a útlejší než u předešlého. C. muticum Cham. et Schldl.

♃ Červen—srpen. Stojaté vody. Pořídku. Mezi Šardicemi a Hodonínem (Makowsky), Slavičské a Jasenické rybníky v poříčí Bečvy (dle Schlossera).

24. Řád. Hippurideae Link. Prustkovité.

142. Hippuris L. Prustka.

449. H. vulgaris L. (P. obecná, truskavec) Lodyha jednoduchá, úzce trubkovitá, buď ponořená, vzplývající nebo přímá vynořená. Listy čárkovité, celokrajné po 8—12 v přeslenech sblížených, nahoře menších. Květy drobné, úžlabní, přísedlé. Oddenek plazivý, dlouhočlenný, na uzlech kořenující.

V. 0·20—0·80 *m.* Květy zelené.

♃ Červenec, srpen. Stojaté vody, vodní tůně, bařiny, příkopy. Porůzný, v jižní části hojnější. V rybníku a mlýnském potoku u Muzlova (Czerny), u Přísnotic (Makowsky), v Troubském rybníku u Brna a kolem Hrušovan (Oborny), kaluže u mostu poblíž Strachotína (Schierl), kolem Čejče (Wiesner), kolem Břeclavi, Star. Břeclavi a Poštorny. — V jihovýchodní části: kolem Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Hodonína (Makowsky) a hojný na rašelinné louce poblíž nádraží u Bzence (Bubela), kolem Hustopeče u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: kolem Stromienu a podél Visly při pruské hranici (Kolbenheyer), druhdy v městském příkopu u Krňova (Spatzier).

25. Řád. Callitrichineae Link. Hvězdošovité.

143. Callitriche L. Hvězdoš. Žabí vlas.

450. C. stagnalis Scop. (H. bahenní) Listy všecky opakvejčité, kopisťovité neb dolejší úzké, čárkovité, nejhořejší ve vzplývající malou rozetku spojené. Listence květu široké, bělomázdřité. Plody veliké, kruhovité, krátce stopkaté, na plochách slabě vypouklé, na okraji kolem hlubokou rýhou komissuralní mezi širokými, ostrými, někdy průsvitavými, křídlovitými okraji plodolistů. Čnělky přímé, na plodu dlouho vytrvající.

D. 0·10—0·40 *m*. Plody větší než u následujících, šířka křídlovitých okrajů plodolistů proměnlivá.

♃ Červen — podzim. Stojaté, řidčeji tekoucí vody, v celém území porůzný. Sedlec u Náměště (Roemer) u Budkova poblíž Mor. Budějovic (Oborny), u Hibralce a v potoku u Pansk. Dubenek u Jihlavy hojný (Pokorny). Příkopy a potoky pod Javořicí poblíž Telče a u Žďáru. — Příkopy u Třemečku poblíž Šumberka (Paul). U Kroměříže (Palla), Střelná v pořičí Odry a v příkopech kolem Příbora (Čížek), na Rybníčkách a na Koutech u Rožnova (Kotek), bařiny u Domášova. U nás též v odrudě:

β) platycarpa Kützing (spec). Dolejší listy čárkovité, hořejší opakvejčité. Plod smáčknutý.

Řidčeji, posud jen v kalužích u Zňatky poblíž Náměště (Roemer) a u Hrušovan poblíž Znojma (Oborny).

451. C. hamulata Kützing. (H. háčkovitý.) Listy čárkovité, zpředu hluboce vykrojené, útlé neb hořejší vejčité neb kopisťovité. Listence úzké, srpovité, hákovité neb žádné. Plody veliké, kruhovité, na širokých stranách dosti ploché, se slabou hřbetní rýhou, na hranách ostře a úzce kýlnaté. Čnělky dosti dlouhé, dolů sehnuté, ku plodu přitisklé, záhy opadávající.

D. 0·10—0·45 *m*. Plody větší než u následujícího, menší však než u předešlého. Listy jsou velmi tenké a útlé, členy prodloužené.

♃ Červenec — podzim. Stojaté i tekuté, zvlášť rašelinné vody. S jistotou posud jen na česko-moravské hranici mezi Litomyšlí a Svitavou (Čelakovský).

452. C. verna Kützing. (H. jarní.) Listy opakvejčité, neb všecky čárkovité, na konci 2klané, hořejší v rozetku směstnané, vzplývající. Listence široké, slabě ohnuté, bělomázdřité. Plody vejčité neb přiokrouhlé, zpředu trochu srdčité, na širokých plochách povypouklé, s ostrou hřbetní rýhou, na hranách krátce a ostře kýlnaté. Čnělka přímá neb odstálá, delší čas vytrvající.

D. 0·03—1·50 *m*. Plody nejmenší ze všech. C. verna L. part. Rostlina proměntiva. Rostliny na vlhkých, zaplavovaných místech nebo bahně rostoucí jsou obyčejně 1leté, nízké, 0·02—0·06 *m* v. a útlé, jich listy všecky čárkovité, bez hořejší rozetky, plody četné, namnoze podlouhlé, řidčeji kruhovité, trochu větší, méně vypouklé. *β*) C. minima Hoppe = C. caespitosa Schultz. Ve vodách rychle tekoucích prodlužují se členy a listy, plody a rozetky se nevyvinují. *γ*) angustifolia Hoppe.

♃ a ⊙ Květen — podzim. Stojaté a tekoucí vody, bařiny, pobřežní bahna. Rozšířen ve tvaru základním. V brněnském kraji obecný (Makowsky), Protivanov (Spitzner)! Boskovice, Letovice, Krumlov, hojný kolem Břeclavi. — U prostějovského nádraží, u Bedihoště, Vrahovic, v Romži, ve Blatné, ve Hraničném žlebu (Spitzner). Obecný kolem Jihlavy (Pokorny), Dačice, Slavonice, Plenkovice, kolem Znojma, Mor. Budějovice, Jaroměřice, Hodonice (Oborny), kolem Telče, Vel. Meziříčí, Hor. Rožinka, Zvole, Nov. město, Jiříkovice, Žďár, Neudek. — Kolem Olomouce (Mik), Hlubočky poblíž Olomouce (Spitzner), u Šumberka (Paul). Kolem Bzence (Bubela). Ve východní části: rybníky u Prusenovic (Červinka), kolem Vsetína (Bubela), kolem Bystřice p. H., Říčky, Frenštát, Trojanovice. — Kolem Nov. Jičína (Sapetza). Vesnický grunt u Střelné v poříčí Odry (Oborny), kolem Místku (Gogela). Na několika místech v údolí Ostravice a v Těšínsku. *β*) U Rožinky a Náměště (Roemer), Jihlava (Pokorny), na břehu rybníka poblíž horního předměstí u Dačic a v bahně rybničném u Nové vsi poblíž Rudolec, v příkopu u Valtinova v okresu dačickém (Oborny), pobřežní bahno rybníků u Černic a Telče. — Kolem Olomouce (Makowsky). *γ*) V Prostějovsku: v Čubernici, na Osině, v rybníku u Hartmanic (Spitzner), nezřídka v mlýnské strouze u Slavonic (Oborny), hojný v příkopech lučních u Syrovinského potoka poblíž Bzence (Bubela).

26. Řád. Euphorbiaceae R. Br. Pryšcovité.

Rody:

a) Květy jednodomé, prašníků 10—12, ve 4—5 skupinách kolem jediného, středního, pestíkového květu, zdánlivým okvětím (zákrovkem neb kalichovitým obalem) 4—5 klaným, zvonkovitým, na kraji opatřeným tolikýmiž žlázkami vně obrácenými, objatých. ♂ květ o jedné tyčince s článkovanou stopkou. ♀ květ stopkatý, bez neb s malým třílaločným spodním okvětím. Čnělky 3. Plod tobolka převislá, třípouzdrá, tříkokusná. *144. Euphorbia.*

b) Květy jedno- neb dvoudomé, oddělené. Okvětí 3—4dílné. Tyčinek 9—12, nečlánkovaných. Semeník 2-, vyjímkou 3-pouzdrý, blizny 2, 2 neb 3 patyčinkami obdané. Tobolka přímá, obyčejně 2pouzdrá, 2kokusná. *145. Mercurialis.*

144. Euphorbia L. Pryšec.

Květy v úžlabních, vidličnatých vrcholících se stříčnými listenci neb ve vijanech, které tvoří u našich druhů květenství okolíkovité, listy nestejnotvárnými, nahloučenými podepřené. Každá větévka jest 1 prašníkovým a 10—12 pestíkovými květy zakončena, pod nimiž umístěny jsou listence, z jichž úžlabí vynikají dvě neb více větévek květonosných.

A) Semena ďubkovaná neb svraskalá. Tobolky hladké neb zrnitě drsné. Okolík 3—5 paprskový, paprsky 2-vícekrát 2—3klanné. Druhy jedno- nebo dvouleté s jednoduchým kůlovým kořenem.

1. Žlázky zákrovu dvourohé neb půlměsíčité.

a) Listy vstřícné, křížmostojící. Okolík 2—4 paprskový. Bylina dvouletá.

*) **E. lathyris L.** (P. křížmolistý, skočec menší.) Lodyha tlustá, ojíněná, v druhém roce na spodku bezlistá. Listy čárkovitě podlouhlé, tupé, ostnitě hrotité, skoro přisedlé, tmavozelené. Listeny podlouhle vejčité, zahrocené.

V. 0·60—1·00 *m*. Žlázky světle žluté, semena světlo-hnědá.

⊙ Červen—září. Původem z jižní Evropy u nás v zahradách pěstovaný a někdy zdivočelý. Botanická zahrada při ústavě učitelském na Star. Brně 1883. Písárky, Mal. Bukovina, Bejkovice.

b) Listy přisedlé, čárkovité neb kopinaté.

453. E. exigua L. (P. drobný.) Lodyha přímá neb rozložená. Listy čárkovité neb čárkovitě klínovité, zašpičatělé (*α.* acuta L.) neb na konci rozšířené, uťaté či vykrojené, často hrotité (*β.* retusa L.) Listy obalní a listeny ze širšího, často srdčitého spodu čárkovitě kopinaté. Růžky žlázek prodloužené. Pouzdra tobolky na hřbetě zoblená. Semeno čtyřhranné, jamkami svraskalé.

V 0·05—0·20 *m.* Rostlina žlutavě zelená, žlázky žluté, semena sivozelená, posléz černohnědá.

⊙ Konec června—říjen. Úhory, strniště, role hlinitá. Rozšířen ve tvaru *α*): *β*) řidčeji, často s *α*) pospolu. Obecný v kraji brněnském (Makowsky). jako kolem Komárova, Brna, Adamova, Rudic (Oborny), u Lomnice (Pluskal), u Klobouk (Steiger); Židenice, Obřany, Kartouzy, Řečkovice, Cinzendorf, Kuřim, Bílovice, Drásov, Tišnov, Boskovice, Letovice, Žabovřesky, Jundrov, Kohoutovice. Střelice, Sokolnice, Oujezd, Slavkov, Bučovice, Vyškov a odtud až ku Střílkám. hojný kolem Kyjova, Morkuvek, Polehradic, Krumvíře, Terezova, Čejče. Kobylí. — V Prostějovsku: u Prostějova, Určic, Vranovic, Brodku, Biskupic. Bilovic a j. m. (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště, Mohelna a Oslavan (Roemer), mezi Jackovem a Dědicemi. u Mor. Budějovic, Budkova, Vel. Mašovic. Lukova, Vranova a Znojma (Oborny). Hojný kolem Olomouce (Mik), u Ludomíra (Slavíček), u Unčova. — V jihovýchodní části: hojný u Kroměříže (Palla). zde onde na polích kolem Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Rohatec. Strážnice, Kněždub, Hrozná Lhota, Velká, Vrbka, Javorník, Uh. Brod, Havřice. Prakšice, Suchá Loza, Chrasť u Bojkovic, poskrovnu u Val. Klobouk, Příkaz, Lideč, Bystřice p. H., Hošťalkov. — U Tučap, Prusenovic a Dobrotic (Červinka). kolem Rusavy (Sloboda)!, na štěrku Bečvy u Vsetína (Bubela)!, u Rožnova (Kotek). Nov. Jičín (Sapetza), Hranice, Mor. Ostrava. — Kolem Frýdlandu a na jiných místech ve východní Moravě (Oborny), poskrovnu na rolích u Zelinkovic a Starčic u Místku (Gogela). V Těšínsku: u Těšína, Bobreka, Blogotic, Mnichu a Ustroně (Kolbenheyer), na úpatí Lysé hory u Frýdlandu (Oborny), Bogušovic. Koňské.

454. E. falcata L. (P. srpatý.) Lodyha přímá, od dolejška rozvětvená neb jednoduchá, lysá. Listy kopinaté, zpředu rozšířené, ostnito-hrotité, ku spodu klínovitě zúžené, dolejší tupé neb vykrojené: listy obalní jim podobné. Listeny šikmo kosníkově vejčité, dlouze hrotité. Žlázky krátkorohé. Pouzdra tobolky na hřbetě slabě hranatá. Semeno čtyřhranné, s 4 podélnými řadami příčných brázdek.

V. 0·05—0·15 *m.* Sivozelený, žlázky žluté, semeno žluté, posléz světlohnědé.

⊙ Červenec—září. Úhory, role vápenitá a hlinitá, někdy i na půdě kamenité a písčité. V jižní a střední Moravě rozšířen, jinak poskrovnu. Neroste v kraji jihlavském, nov. jičínském a ve Slezsku. Obecný v jižní a střední části kraje brněnského (Makowsky), u Oujezda (Ripper), kolem Brna a Oslavan (Roemer)!, na sever od Brna: Útěchov a Derflík blíže M. Třebové (Czerny), u Maloměřic, Hády u Obřan, Bílovice, Letovice atd. V okresu hustopečském: Klobouky (Steiger)!, Židlochovice, Nosislav, Bošovice, Polehradice, Krumvíř, Morkůvky, Kurdějov, Hustopeč, Zaječí, Vel. Pavlovice, Kobylí, nadál též kolem Slavkova, Vyškova, Kyjova, Dubňan, Čejče, Terezova, Vedrovic a Olbramovic. — Kolem Krumlova (Zimmermann)! V Prostějovsku: před Určicemi na polích a v silničném příkopu, za Vranovicemi blíže háje a za Zešovem u Cikánské kuchyně (Spitzner). Ve Znojemsku: v okolí Hodonic, Tasovic a Znojma (Oborny), vyjímkou, možná že zavlečen u Olší poblíž Telče. — U Náměště poblíž Olomouce (Spitzner). V kraji uh. hradištském: na polích kolem Uh. Hradiště (Schlögl), na polích nad Hájem a Domanínem u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Rohatec, Zvolenov, Strážnice, Kněždub, Hrozná Lhota, Velká, Vrbka, Javorník, Uh. Brod, Havřice, Suchá Loza; odtud směrem k hranici zemské pořdku se vyskytá neb docela schází. Ve východní části: Jasenná u Vyzovic (Bubela).

c) Listy krátce řapíkaté.

455. E. peplus L. (P. okrouhlý.) Lodyha od dolejška větevnatá, zřídka jednoduchá i s listy lysá. Listy opakvejčité neb přiokrouhlé, velmi tupé, celokrajné, řapíkaté. Listy obalní vejčité, sivozelené, nejhořejším listům podobné. Listeny vejčité neb šikmo vejčité, krátce ostnito-hrotité. Větve trojklaného vrcholíku vícekrát dvouklané, květenství pometáním někdy vijanovité. Pouzdra tobolky na hřbetě s 2 slabě křídlovitými kýly. Semena šestihranná, na jedné straně s 2 krátkými podélnými rýhami, ostatně s několika řadami ze 3—4 jamek.

V. 0·08—0·25 *m*. Žlázky žlutavě bílé, semena žlutá, posléz světle hnědá.

⊙ Červen—pozdní podzim. Zahrady, návsi, zeleniště a rumiště, jako plevel. Obecný a pospolitý až do 450 *m*.

2. Žlázky zaokrouhlené, napříč vejčité. Vrcholík 4—5 paprskový, paprsky nejprv tří- potom dvouklané.

456. E. helioscopia L. (P. kolovratec.) Lodyha přímá, jednoduchá neb od spodu větvitá, roztroušeně chlupatá. Listy opakvejčité neb kopisťovité, v řapík klínovitě zúžené, zpředu drobně pilovité. Listeny vejčité, tupé, zpředu pilované. Pouzdra tobolky na hřbetě zoblená. Semena okrouhlá, ďubkovaně síťkovitá.

V. 0·10—0·30 *m*. Žlázky žluté, semena hnědá.

⊙ Březen—pozdní podzim. Zahrady, role, záhony u cest, v rovině a v předhoří obecný.

B) Byliny vytrvalé, zřídka jednoleté, s oddenkem mnohoklaným neb plazivým. Okolík často mnohopaprskový. Tobolky bradavičnaté neb hladké. Semena hladká.

1. Žlázky zákrovu zaokrouhlené neb na příč vejčité. Tobolky nejčastěji bradavičnaté, zřídka hladké.

a) Byliny jednoleté s kořenem vřetenovitým. Okolík 3—5 paprsečný.

547. E. platyphylla L. (P. plocholistý). Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá neb od spodu větevnatá, lysá. Listy opak — neb podlouhle kopinaté, špičaté, úškatým spodem přisedlé, nejdolejší opakvejčité, řapíkaté a jako ostatní od prostředka jemně pilovité, řidčeji celokrajné, lysé neb na rubu chlupaté. Listeny vejčitě trojhranné neb kosníkové, zahrocené neb ostnitě hrotité. Bradavky tobolky polokulaté, málo vyniklé. Semena smáčknutě 3hranná.

V. 0·15—0·45 *m*. Žlázky žluté, semena černohnědá. Listy světle zelené, měkké, často dolů sehnuté.

⊙ Červen—září. Návsi, u cest, role, příkopy, vlhké trávníky, v rovině a nízkém předhoří porůznu, místy hojný. V jižní části kraje brněnského obecný, v střední a severní řidčeji, u Brna a Adamova (Makowsky), Černovic, Jundrova, Blučiny (Niessl), kolem Oslavan (Roemer), u Hor. Bojanovic poblíž Hustopeče (Schierl), kolem Klobouk (Steiger); Žabovřesky, Kartouzy, Josefské údolí, Telnice, Měnín, Slavkov, Vyškov, Hustopeč, Kurdějov, Polehradice, Kobylí, Vel. Pavlovice, Břeclav a odtud až ke Strážnici, Velká, Javorník. — V Prostějovsku: u Smržic, Olšan, Vrahovic, Biskupic, Bedihoště, Čechovic, Mostkovic, Ohrozimi a j. m., v horách schází (Spitzner). Hojný ve znojemském kraji: jako u Senohrad (Roemer) při dolní Dyji, u Hodonic, Tasovic, Derflic (Oborny). Pořídku v zeleništích kolem Jihlavy (Pokorny). V poříčí Moravy kolem Olomouce skoro ve všech vesnicích, jako též na odolanském pastvisku (Makowsky). V jihovýchodní části: hojný kolem Kroměříže (Palla), v Přerovsku zejména při řekách (Reissek), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), na polích kolem Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby); Tasov, Lípov, Louka, Velká, Vrbka, Javorník, Straní, Uh. Brod, Havřice, Záhorovice, Bojkovice, Val. Klobouky, Příkaz, Lideč, Bystřice p. H. a Lhotka u Bystřic. — Hojný u Tučap (Červinka), Vyzovice (Dr. C. Hanáček), kolem Rusavy (Sloboda)!, zřídka kolem Vsetína, zde někdy nízký a zakrslý, Nov. Jičín a Hukvaldy (Sapetza), hojný u Stramberka, zde též u star. hradu, Starý Jičín. — Frauenberk u Příbora (Czížek), kolem Místku, na travnatých místech a v příkopech u Metylovic, Palkovic a Rychaltic (Gogela). Ve Slezsku kolem Blogotic, Těšína atd. (Kolbenheyer). Lomna, Jablunkov, Bogušovice, Koňská.

458. E. stricta L. (P. tuhý). Bylina namnoze od spodu vícelodyžná. Lodyhy přímé. Listy špičaté od prostředka nestejně a drobně pilované, opakkopinaté, srdčitým spodem přisedlé, nejdolejší opak vejčité, tupé, řapíkaté. Listeny trojhranně vejčité, drobně pilované. Okolík nejčastěji o 3 paprscích, paprsky nejprv trojdílné, potom vícekráte dvoudílné. Bradavky tobolky krátce válcovité. Semena příoblá, slabě 3hranná

V. 0·15 – 0·30 *m*. Žlázky žluté, semena kaštanově hnědá. Rostlina předešlé podobná, ale štíhlejší, tobolky a semena o polovici menší. Květenství podobá se poněkud hroznu, poněvadž větve z úžlabí listů prostředních od okolíku dosti vzdálených vynikají. E. platyph. ε) gracilis W. Gr., E. foetida Hoppe.

⊙ a ⊙⊙ Červen—srpen. Křoviska, břehy, kraje lesů, v severovýchodní a východní části porůzný. Hojný kolem Vsetína a Vyzovic, (Bubela in lit.), u Frenštátu, Vel. Kunčic, nezřídka kolem Stramberka, jako na Kotouči a jinde. — Svinec u Nov. Jičína (Sapetza), hojný v údolí Ostravice, jako kolem Frýdlandu a j. (Oborny), hojný v štěrku Ostravice a Moravky kolem Místku (Gogela). Ve Slezsku: kolem Jablunkova (Bachmann), u Blogotic poblíž Čisownice a na úhorech na Tulu s předešlým (Uechtritz), v údolí Olšavy již těsně nad Těšínem (Fiek), v poříčí Visly od Ustroně dolů (Wichura), u Goleszówa (Kotula).

b) Rostliny vytrvalé s oddenkem rovnovážným, článkovaným neb místy uzlatým. Paprsků v okolíku nejčastěji 5, jednou neb řidčeji dvakrát dvoudílných.

459. E. dulcis Jacq. (P. sladký). Lodyha přímá, oblá, roztroušeně chlupatá. Listy krátce řapíkaté neb přisedlé, vespod roztroušeně chlupaté, podlouhle kopinaté, tupé, jemně pilované neb skoro celokrajné, nejdolejší opakvejčité. Zákrovky skoro přisedlé. Listeny trojhranně vejčité, tupé, namnoze delší než široké. Paprsky okolíku obyčejně jen jednou vidličnatě dělené. Žlázky na příč vejčité. Tobolka s několika málo bradavkami, nejčastěji dlouze chlupatá *α*) lasiocarpa Neilr., řidčeji lysá, *β*) verrucosa Neilr.

V. 0·25—0·60 *m*. Žlázky posléz tmavonachové, semena světle žlutá.

♃ Duben—červen. Křoviska, stinné, vlhké lesy. V celém území ve tvaru *α*) porůzný. Roztroušen po střední části kraje brněnského, hojný kolem Brna, Adamova až k Sloupu (Makowsky), kolem Bystrce (Niessl), Hády a j. m. u Obřan, Řečkovice, Soběšice, Melatinské údolí, Suchá hora a j. u Bílovic, Vranov, Babice, Křtiny, Mal. Bukovina, Malostovice, Tišnov, Letovice, Roseč Kunštát, Štěpánov, Střelice, Tečice, Rychtařov. — M. Třebová (Schlosser). V Prostějovsku: v Bílovském háji, na Okluce za Vícovem, ve žlebu za Křenuvkami, na Babce, u Baldovce, v Koněinách za Hartmanicemi a jinde porůzný, v lesích hornatiny roztroušen (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměšť (Roemer), údolí Ledové u Dyje u Vranova, Hardek, Znojmo, Milfroun, v údolí Jevišovského potoka od Jevišovic až ku Tvořihrázu, kolem Mašuvek Hlubokých, Plaveč a na sousedních pahorcích, mimo to ještě v Purkrábce u Znojma, v křovinách kolem Citonic, Veskova, Lukova, Hranic a Budkova (Oborny). V Jihlavsku: Na Zaječím skoku u Jihlavy (Reichardt), háje kolem Lištní poblíž Třebíče (Zavřel), hojný u Žďáru (F. Kovář), a v údolí moravské Dyje od Dačic dolů (Oborny). V olomouckém kraji roztroušený: v lesích kolem Olomouce, na Sv. Kopečku (Makowsky), v údolí Bystřice (Oborny), u Milkova (Slavíček), Angerský les u Šumberka (Paul), u Sternberka. — V poříčí Odry: Spálený les na stezce od Střelné k Jestřebí (Burghauser). V severní Moravě: Vel. Losín, Bukovice, Studénka u Něm. Bohdíkova, Pusté Žibřidovice, Velvice, les u zříceniny „Nové domy“, Raškov, Pradědův les, Mal. Morava, Teplice, Křemenný příkop, Vysoký les u Janovic, Rymařov. V jihovýchodní části: Javorník, Nov. Lhota, Říčky u Bystřice p. H., Hošťálkov. — Kolem Rusavy (Sloboda)!, a hojný kolem Vsetína (Bubela)!, Rybničky, Cáb, Rožnov, Úvěz a Kamenárky poblíž Star. Zubří, Frenštát, Černý les u Stramberka, Helfenštýn u Týna. — Kolem Nov. Jičína (Sapetza), v lesích na Ondřejníku u Frýdlandu (Oborny), ve Štaudli a v sadech u místecké střelnice dosti hojný (Gogela). Ve Slezsku: hojný kolem Těšína (Kolbenheyer), Slavkovský háj u Opavy (Svěrák), Krásná, Moravka, Jablunkov, les Kopec u Bogušovic, Ludvíkov, hojný u Karlovské studénky, ve Vidnavsku.

460. E. angulata Jacq. (P. hranatý). Lodyha přímá neb vystoupavá, nahoře ostrohranná, jednoduchá, lysá. Listy lysé neb pýřité, přisedlé neb krátce řapíkaté. Zákrovky zřetelně stopkaté. Listeny trojhranně široce vejčité, na spodu srdčité, stejně dlouhé neb kratší než široké. Okolík tří- až pětipaprsečný, větve jeho jednou-, řidčeji dvakrát vidličnatě dělené, Žlázky na příč vejčité. Tobolka lysá s bradavkami polokulatými neb krátce kuželovitými. Oddenek oblý, rozvětvený, jen ztloušťí lodyhy, jen zřídka místy uzlinatý.

V. 0·25—0·50 *m.* Žlázky zelenavé, posléz červeno-žluté, listy a listeny kratší a světleji zelené než u předešlého.

♃ Květen, červen. Stinná místa, světlé kraje lesní, křoviska. V jižní a střední Moravě porůznu. V jižní a střední části kraje brněnského roztroušen, jako kolem Brna, Moravan, Jundrova, Bystrce a Veveří (Makowsky), kolem Bosonoh a Ostrovačic (Niessl), křoviska poblíž Brankovic u Vyškova (Makowsky). Rozdrojovice, Střelice, Zastávka, Radslavice poblíž Vyškova. — V Prostějovsku: na Záhoří, ve Vícovském a Repešském žlebu, na Jáhodové, na Brněnce a j. a vždy jednotlivě (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), jednotlivě v údolí Dyje u Znojma, jako ve zmolu pod viaduktem Dyjiným, hojněji na Kozí stezce u Lukova, úklony v údolí Dyje u Čížova, u Hardeku a v lesích mezi Olbramovým kostelem a Šumvaldem, v Purkrábce u Znojma a v lesíku „Smoha“ u Citonic (Oborny). Řidčeji v poříčí Moravy kolem Olomouce, jako v Grýgovském lese (Makowsky), kolem Velehradu a Buchlova (Schlögl).

c) Byliny vytrvalé; oddenek přímovětevnatý, s kolmým kůlovým kořenem.

α) Okolík 5 až vícepaprsečný. Paprsky nejprv trojklané. Listy světle neb sivozelené, měkké, z předu namnoze drobně pilované.

461. E. polychroma Kern. Oest. b. Z. 1875, str. 395 (P. červenoplodý). Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá, huňatá. Listy podlouhlé neb kopinaté, tupounké neb vykrojené, přísedlé, na líci roztroušeně, vespod hustě huňaté, často načervenalé, hořejší namnoze zpředu drobně pilované. Listeny vejčité. Okolík 5- neb 4paprsečný; zákrovy prodloužené, konec větví namnoze dosahující, větve 2—3krát vidličnatě dělené, s větvičkami vidličnatě klanými. Žlázky na příč okrouhlé. Tobolky nitkovitými, pomorančově červenými výrostky pokryté.

V. 0·25—0·45 *m.* Žlázky voskově žluté. Listy sivě zelené, v květenství a zákrovy za květu pomorančové. E. epithymoides Jacq. L. Spec. ed. II. p. 656.

♃ Duben, květen. Kamenité a porostlé stráně, vyslunná návrší. V jižní a střední Moravě hojný, jinde schází. V brněnském kraji od Adamova a Tišnova na jih rozšířen, kolem Brna, Ivančic, Oslavan (Makowsky), Květnice u Tišnova, Čebinka u Čebína (Pluskal), Hády u Obřan, u Soběšic a Klobouk (Steiger), na kopcích mezi Pindulkou a Šlapanicemi, Němčany u Slavkova (Niessl), Nebovidy, Bosonohy, Bilovice (Oborny), „nad Mlýnem“ u Pistovic blíže Vyškova (Spitzner), lesy u Kurdějova a Divák (Schierl), u Líšně, Slatinské skály, Horákov, Ochoz, vinice u Obřan, Cacovice, Medlánky, Řečkovice, Ivanovice, Ořešín, Kuřim, Kyničky, Jilmoví, Malostovice, Vohančice, Brd, údolí Punkvy a j. m. u Blanska, Letovice, Kunštát, Pernštýn, Rozdrojovice, Bystrc, Veveří, Lískovec, Vostopovice, Nebovidy, Žebětín, Veselka, Střelice, Tuřany, Syrovice, Rychtářov, Kobylí, Dražuvky, Krumlov. Ve znojemském kraji: na hadci u Mohelna (Roemer), v údolí u potoka Jevišovského, kolem Hlub. Mašuvek, Plaveč, v údolí Dyje od Vranova dolu dosti hojný, rovněž i v křovinách a na sousedních návrších, jako v Purkrábce u Znojma, na Peleberku u Milfronna a j. hojný, na Polavských a Mikulovských kopcích (Oborny). Na cestě mezi Morkovicemi a Litenčicemi (Reissek). V poříčí Moravy: na Mikovických a Podolských kopcích poblíž Uh. Hradiště (Schlögl) a hojný v lese Háji, jakož i v jednom mlází u Bzence (Bubela).

462. E. palustris L. (P. bahenní). Lodyha přímá, dutá a jako celá bylina lysá, nahoře pod okolíkem větvitá, větve obyčejně neplodné. nejhořejší po odkvětu velmi prodloužené, lodyhu přesahující. Listy lysé, kopinaté neb podlouhle kopinaté, celokrajné, jen zpředu oddaleně drobounce zoubkované. Okolík 5- až mnohopaprsečný, paprsky nejprv 3-, potom 2klané Zákrovy vejčité. Žlázky napříč vejčité. Tobolky lysé s bradavkami krátce válcovitými. Oddenek tlustý, válcovitý, vícehlavý.

V. 0·75—1·50 *m*. Žlázky voskově žluté neb nahnědlé, semena hnědá. Listeny žlutavé.

♃ Květen, červen. Břehy, příkopy, bařiny poříční a lesní. V střední i jižní části, zejména v úvalech Moravy a Dyje roztroušen. V brněnském kraji podél Svratky od Mušova, Vranovic až k Rajhradu (Makowsky), Břeclav, Star. Břeclav, Lanštorf, Lanžhot, Poštorna. Ve znojemském kraji: při Dyji od Drnoholce přes Strachotín a Lednici až k hranici zemské, ojediněle kolem Hevlína, mezi Hevlínem a Lázem (Oborny). V poříčí Moravy: mezi Lásky a Chomoutovem, též u Černovíra poblíž Olomouce (Makowsky), nezřídka kolem Kroměříže (Palla), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), v Hodonínském lese (Theimer), hojný na bařinných loukách a v tůních u Písku a Veselí (Bubela).

463. E. pilosa L. (P. chlupatý). Lodyha přímá, jednoduchá neb s krátkými neplodnými větvemi, lysá neb krátce chlupatá, řidčeji nahoře huňatá. Listy podlouhlé až vejčitě kopinaté, obak zvláště vespod chlupaté, posléze skoro lysé, zpředu drobně a hustě pilovité. Okolík 5- až mnohopaprsečný, paprsky nejprv tří-, potom dvoudílné. Zákrovy nejhořejším listům podobné. Tobolka lysá neb chlupatá, hladká neb s polokulatými hrboulky.

V. 0·60—1·00 *m*. Žlázky žluté, semena hnědá. E. villosa W. Kit.

♃ Květen, červen. Příkopy, světlé háje, trávníky, poruzný ve tvaru *α*) leiocarpa Neilr. = E. procera M. B., s hladkými a lysými tobolkami. U Kobylí (Hochstetter), v lese mezi Šardicemi a Hodonínem (Makowsky), při stoku Moravy s Dyjí (Bayer), Břeclav, Star. Břeclav. — V Prostějovsku: na lukách u Kroužků před Václavovicemi, při lesním kraji u Bílovského háje, u Hluchovského mlýna, na prvém stanovisku brzy asi zmizí, poněvadž luka se tu zorávají (Spitzner). Na vlhkých lukách před Chomoutovským lesem u Olomouce (Makowsky). Na Ljeskovském (Holuby), luka u Mal. Vrbky, Kuželové, Velké a Javorníka. — Ve Slezsku: u třetího jezu na Olšavě u Těšína (Kolbenheyer).

β) Okolík mnohopaprsečný, paprsky nejprv dvoudílné. Listy celokrajné přitlustlé, tuhé, sivozelené.

464. E. Gerardiana Jacq. (P. Gerardův). Lysý. Lodyha přímá neb vystoupavá, zřídka položená, jednoduchá. Listy čárkovitě kopinaté, až opakvejčito-kopinaté špičaté, zašpičatělé neb hrotnaté, celokrajné, řapíkovitě zúženým spodem přisedlé. Listeny kosníkové neb srdčitě trojhranné, hrotité, kratší než široké. Zákrovky hořejším listům lodyžním podobné. Žlázky na příč vejčité a mezi nimi i půlměsíčité a dvourohé. Tobolky lysé, hladké neb jemně tečkované. Oddenek přímý, vícehlavý.

V. 0·10—0·45 *m.* Žlázky žluté. Listy neplodných výhonkův užší, hustější než u květonosných.

♃ Květen, červenec. Písečná, křemenitá návrší, luka, pobřeží, trávníky. Pořídku a velmi proměnlivý. U nás ve dvou tvarech s četnými přechody *α)* minor Neilr. Fl. v. Nied. Oest. str. 847. Lodyha nízká, přímá neb položená, pak často kruhovitě rozložená. Listy úzké, skoro čárkovité, nahloučené, často střechovité. Vzezřením E. cyparissias podobný. *β)* major Neil l. c. Lodyha přímá, vyšší, Listy širší a volnější, květenství složitější, vrcholíkovité neb hroznovité. Vzezřením E. esula podobný. *α)* na místech kamenitých, jako na hadci u Mohelna (Roemer). *β)* v příkopech, na lukách písčitých, trávnících a mezích. Kolem Čejče (Wiesner) a sice v příkopech býv. Kobylského jezera (Spitzner), Šardice a Hodonín (Makowsky), u uhelných jam mezi Čejčem a Mutěnicemi (Schierl), druhdy též u Sokolnic (Reissek), úklony luční u Krumvíře poblíž Klobouk (Steiger), Kobylí. Dle Pluskala též u Lomnice (?).

E) Žlázky půlměsíčité neb dvourohé. Tobolky hladké neb pouze drslavě tečkované. Okolík 5- mnohopaprsečný, paprsky vícekrát dvouklané.

a) Listeny vstřícné, oba dolejškem v jeden lupen srostlé. Lodyhy kolem rozložené, vystoupavé, prvním rokem neplodné, druhým květoucí a tudíž dole bezlisté, jizvaté.

465. E. amygdaloides L. (P. mandloňovitý). Lodyhy vystoupavé, oblé, roztroušeně chlupaté, řidčeji lysé, neplodné lodyhy hustě listnaté, kvetoucí uprostřed s hustými, skoro růžicovitě postavenými, nahoře s oddalenými menšími listy, dole bezlisté. Listy celokrajné, pýřité, dolejší podlouhlé, opakvejčité neb klínovité, řapíkaté, hořejší vejčité neb podlouhlé, přisedlé. Zákrovky opakvejčité. Žlázky dlouhorohé. Tobolky jemně tečkované, lysé. Oddenek vřetenovitý, vícehlavý, plodné i neplodné lodyhy ženoucí.

V. 0·25—0·50 *m.* Žlázky žluté, semena tmavohnědá.

♃ Duben, květen. Stinné, listnaté háje, lesy, keřnaté vršky. Roztroušen. v západní části pořídku, neroste v Jihlavsku. Hojný v kraji brněnském, zde v nižších polohách skoro obecný (Makowsky), kolem Adamova, Žebětína, Líšně a Ždánice (Oborny)!, Čebinka u Čebína (Pluskal)!, obecný kolem Hustopeče (Schierl)!, kolem Klobouk (Steiger)!, Ochoz, Kanice, Řečkovice, Jehnice, Ořešín, Obřany, Ontěchov, Bílovice, Vranov, Křtiny, Blansko, Tišnov, Rajec, Boskovice, Rozdrojovice, Bystrc, Veveří, Kraví hora a Písárky u Brna, Holedná u Jundrova, Střelice, Vel. Pavlovice. — Ve Znojemsku: hojný kolem Náměště, (Roemer) a pak opět v obvodu Polavských a Mikulovských kopců (Oborny). V poříčí Moravy: v horských lesích u Olomouce (Mik)!, Zkamenělý zámek u Milkova, lomy u Kadeřina (Slavíček), směrem severozápadním řidčeji, ojediněle ještě kolem Mohelnice (Uechtritz sen.). V okolí Kroměříže: v Oboře a v Ratajském lese (Palla). Hojnější v jižní a východní části, obecný v Beskydách: v lese mezi Napajedly a Kostelany (Theimer), v horách kolem Buchlova (Bubela), na Javořině (Holuby)!, na Hostýně (Spitzner)!, Kobela u Kuželové, obecný u Javorníka, Filipov, Nov. Lhota. Chrasť u Bojkovic, hojný u Val. Klobouk, Javorník Kelský. — Hrádek u Prusenovic, Kostelecký a Pacetlucký les u Tučap (Červinka), obecný kolem Rusavy (Sloboda)! a Vsetína (Bubela)!. Teplice u Hranic (Dr. C. Hanáček), Hošťálkov, Halenkov, Kičera čerňanská, Javorníky, obecný u Vel. Karlovic a odtud přes Vysokou a Trojačku až do Ostravice. — Na Hostýnu a Radhošti (Spitzner), Val. Meziříčí (Klanic), obecný kolem Rožnova, zde na Černé Hoře až po úbočí Radhoště, hojný u Frenštátu, Vel. Javorník, Kičera atd. — Nov. Jičín (Sapetza), Obora a údolí Bečvy u Hranic (Vogl), Olšovské lesy, hojný u Podštátu, Domštátu a Hrubé vody. — V poříčí Odry kolem Střelné (Burghauser). Údolí Ostravice u Frýdlandu (Oborny). V lesích a křovištích na Štaudli, v Lipinském háji a zde onde v Kamenci Ostravice u Místku (Gogela). V Slezsku rozšířen: V Těšínsku: u Malenovic na úpatí Lysé hory dosti vysoko v horách (Oborny)!, Pržno, Moravka, Urbaška a Kalužné u Slaviče, les Ptačinky u Star. Lomné, Lomna, Jablunkov. — Zalesněné břehy Olšavy nad Těšínem, Blogotice, Koňská (Uechtritz)!, lesy Prutek a Kopec u Bogušovic. — Dziegielów (Kolbenheyer), na Tulu (Fiek), pod Vel. Ostrym směrem ke Koszarzysku (Schube), Bystrzica (Ascherson), kolem Ustroně, na Čantorym, v údolí Lomny (W. Fl.), na Baranii, na Polomu (Kotschy). V Bělsku: Bystrá, Josefská hora a Skalita (Kolbenheyer). Kolem Opavy u [Pzezarovic] (Uechtritz sen.), Jakartovice a Brumovice (Spatzier), Dobroslavický vrch (Wetschky). Bohdanovice (R. a M.), Vítkov, Loučky, Pohořský les a Stodolní grunt u Oder.

b) Listeny prosté. Lodyhy hned prvním letem kvetoucí, veskrze listnaté.

α) Listy pod prostředkem nejširší, ku předu více méně zúžené, mdle lučně lesklé, trochu tuhé.

466. E. salicifolia Host. (P. vrbolistý). Lodyha přímá, pýřitá nahoře s neplodnými krátkými větvemi. Listy hustě šedopýřité, celokrajné, přísedlé, kopinaté neb podlouhle kopinaté, špičaté neb hrotité, na neplodných větvích dosti stejnotvarné. Okolík mnohopaprsečný, zákrovky, listeny a hořejší listy lodyžné kosníkové neb srdčitě trojhranné, zašpičatělé neb hrotité, na příč širší, Žlázky půlměsíčité neb dvourohé. Tobolka slabě hrbolatá.

V. 0·30—0·60 *m.* Žlázky žluté, semena světle žlutá. E. amygdaloides Lumn., E. pallida Willd. non Host.

♃ Květen, červen. Luka, meze, kraje rolí, cesty v nížinách. Pořídku. Kolem Sokolnic (Niessl 1865), na úpatí kopců mezi Oujezdem a Sokolnicemi (Makowsky). Mal. Hostihrádky. — Luka u Kunovic u Uh. Hradiště (Schlögl).

467. E. lucida W. Kit. (P. lesklý). Lysý. Lodyha přímá, hustě listnatá, na hoře někdy větvitá. Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, široce srdčitým neb zaokrouhleně ouškatým spodem přísedlé, tupé neb vykrojené, s hrotem neb bez něho, na líci silně lesklé, sytě zelené, postranní žíly všecky krátké, šikmo ku kraji vybíhající a vespolek síťkovitě se spojující. Listeny kosníkově vejčité, stejně dlouhé, neb málo delší jak široké, kratičce přišpičatělé. Okolík mnohopaprsečný. Růžky žlázek dlouhé, skoro rovnoběžné.

V. 0·60—1·20 *m.* Žlázky žluté, posléz hnědé, semena světle šedá.

♃ Květen, červen a na podzim často podruhé. Pastviny, luka, příkopy, břehy. Dosti pořídku. Na lukách u Blučiny dosti hojný (Niessl), hojněji ještě při dolní Dyji a v poříčí Moravy: mezi Podivínem a Příkludy (Uechtritz)! u Polavy a Nov. mlýna (Schierl), u Vistonic a Šakvic. — Kolem Lednice (Hochstetter a Niessl)!, u Břeclavi (Bayer), Star. Břeclav a Poštorna. — Mezi křovím na březích Moravy u Uh. Hradiště (Schlögl). Schlosserovo udání na březích Bečvy u Hranic, dojista že spočívá na omylu.

468. E. virgata L. (P. prutnatý). Lysý. Lodyha přímá. Listy kopinaté neb čárkovitě kopinaté, špičaté nebo přitupělé se špičkou nasazenou, v kratičký řapíček náhle skrojené, na líci slabě lesklé, tmavozelené, nejdolejší postranní žíly s hlavním žebrem skoro rovnoběžné. Listeny kosníkově příčmovejčité, na příč širší, značně hrotité, mnohem kratší než paprsky okolíku. Tobolky na hřbetě jemně tečkované. Oddenek vřetenovitý, vícehlavý.

V. 0·40—0·70 *m.* Žlázky žluté, semena nahnědlá. Lodyha prutovitá, řidčeji listnatá. Listy matně olivově zelené. U nás též tvar. *β*) angustifolia Čelak. s listy čárkovitými ku předu málo zúženými.

♃ Červen—září. Příkopy, meze, cesty, pažity. V střední a jižní části hojný, v českomoravském pohoří neroste. Obecný v jižní a střední části kraje brněnského (Makowsky), kolem Adamova, Oslavan, Ivančic a Černovic (Oborny), na kopcích mezi Pindulkou a Šlapanicemi (Niessl), Slavkov a Pulgarov (R. a M.), Chvalkovice, Drysice, Nezamyslice a podél trati až k Vyškovu hojný (Spitzner), u Nosislavi a Čejče (Uechtritz), u Klobouk (Steiger), Hovorany, Čhum a Chorvald (Uechtritz sen.). Kolem Brna: Komárov, Žlutý kopec, Žabovřesky, Písárky, Jundrov, Sv. Antoníček, Kartouzy; Julianov, Maloměřice, Obřany, Medlánky, Řečkovice, Mokrá hora, Bílovice, Malostovice, Drásov, Tišnov, Boskovice, Rozdrojovice, Komín, Bystrc, Troubsko, Bosonohy, Vostopovice, Lískovec, Bohonice, Geršpice, Modřice, Rajhrad, Sokolnice, Oujezd, Vážany, Krumvíř, Morkůvky, Kobylí, Nov. ves, Řeznovice, Krumlov, Vedrovice, Star. Břeclav, Poštorna. — V Prostějovsku: podél tratě k Bedihošti, v silničních příkopech na cestě k Žešovu, Určicím, na mezi nad cihelnou pod Žešovským kopcem (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště a Mohelna (Roemer), v údolí Dyje od Nového Hrádku na jih skoro obecný, též na sousedních návrších, jako kolem Hnanic, Havraníku, v Purkrábce u Znojma a na Peleberku u Milfrouna, hojný kolem Hrušovan, Mikulova [Feldsberku] a Břeclavi (Oborny), u Mor. Budějovic. V jihovýchodní části: Uh. Hradiště (Schlögl), Buchlovice (Sapetza), kraje viničné kolem Bzence a u Vlkoše (Bubela), na Javořině (Holuby), Rohatec, Zvolenov, Strážnice, Hroz. Lhota, Tasov, Velká, Vrbka, Javorník, Straní, Uh. Brod, Prakšice, Havřice, Suchá Loza, Ordějov, Bystřice, Banov, Bojkovice, odtud až ke hranicím zemským již jsem ho nepozoroval. — Na jednom kopci u Jasenníku a na vrchu Bečevné u Vsetína (Bubela), na polích kolem Jindřichova a Podštátu (Schlosser). V poříčí Odry kolem Střelné (Burghauser). Ve Slezsku: na polních cestách u Lichtenwerde poblíž Bruntálu (Ziesch. 1878), dochází zde severní hranice svého rozšíření. *β*) Mezi tvarem základním u Brna. — V několika jedincích v údolí Dyje u Znojma (Oborny), na mezi nad cihelnou pod Žešovským kopcem (Spitzner).

β) Listy lysé, na konci širší neb stejně široké, k dolejšku zúžené, dosti tenké, světleji zelené, nezřetelně žilnaté a neleskl<ins></ins>é.

469. E. esula L. (P. obecný.) Lysý. Lodyha přímá, větvitá. větve neplodné. Listy opakkopinaté neb čárkovitě podlouhlé, ku spodu klínovitě zúžené, zpředu širší, namnoze hrotité, na nemnohých neplodných větévkách o něco užší, šedé neb žlutozelené. Šupiny na dolejšku lodyhy v čas květu oprchalé. Listy obalní podlouhlé neb vejčitě podlouhlé, skoro přísedlé. Listeny na příč širší, vejčitě kosníkové, bylinné, zelené neb žlutavé.

V. 0·25—0·60 *m*. Žlázky žluté, semena hnědá. Tvar a šířka listů proměnlivé. Oddenek vřetenovitý, vícehlavý.

♃ Květen—červenec. Meze, cesty, pruhony, pažity a křoviska. Obecný v rovině a teplejší pahorkatině, v předhoří až k 500 ***m***. Obecný v jižní a střední části, v horách pořídku. U Boskovic (Svěrák). U Vrahovic, Lešan, Prostějovíček (Spitzner). Kolem Jihlavy (Pokorny), Šumberk (Paul). Vel. Losín, Bludov, Janovice, Rymařov. — Rusava (Sloboda), Tučapy (Červinka), Vsetín (Bubela), na Javořině (Holuby), Val. Klobouky, Příkaz, Lideč, Pulčín. — Nov. Jičín (Sapetza), dosti hojný kolem Místku (Gogela). V Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), Kylešovice a Slavkovský háj u Opavy (Svěrák), Bruntál, Krňov.

β) pinifolia DC. (spec. P. sosnolistý) Listy 0·03—0·035 *m* dl., 1·5—3 *mm* š., hustě nahloučené. Listy obalní i listeny barevné. Vzezřením E. cyparissias L. podobný.

Suché písčiny. Hojný v pobřežním písku, v údolí Ostravice pod Frýdlandem a na sousedních písčitých rolích (Oborny).

470. E. cyparissias L. (Chvojka. Hadí mlečí). Lodyha přímá. s četnými, namnoze neplodnými větévkami. Listy skoro veskrze stejně široké, čárkovité neb čárkovitě klínovité, namnoze bezhrotné, na větvích úzce čárkovité, skoro nitkovité. Listy obalu ze širšího zaokrouhleného dolejška čárkovité. Listeny tenké, skorem blánité, obyčejně přitupé, po odkvetu často červené. Šupiny na dolejšku lodyhy za květení ještě zachovalé. Oddenek vřetenovitý, vícehlavý.

V. 0·20—0·30 *m*. Žlázky žluté, posléz hnědé, semena žlutohnědá. Rostliny prášilkou pryšcovou (Aecidium euphorbiae) pokryté jsou neplodné a k nepoznání přeměněné.

♃ Duben, květen. Úhory, meze, písčiny, hubené palouky, návrší. V celém území obecný, v horách pořídku. Ještě u Vel. Karlovic, Ostravice. — U Místku (Gogela). U Bukovic, Janovic, Rymařova a Krňova. Pořídku u Frývaldova (Zelenka).

145. Mercurialis L. Bažanka.

A) Rostliny jednoleté s lodyhou větevnatou.

471. M. annua L. (B. polní). Lysá. Lodyha od spodu větevnatá. Listy vejčitě podlouhlé, až podlouhle kopinaté. Květy prašné v dlouzestopkatých, přetrhovaných, úžlabních lichoklasech, pestíkové úžlabní po 1—3 skoro přisedlé. Blizny uvnitř po obou krajích s jednou řadou chloupkův. Tobolky štětinaté. Kořen vřetenovitý.

V. 0·25—0·50 *m*. Semena světlohnědá. Listy světlozelené, květy někdy též jednodomé.

⊙ Červen—říjen. Zahrady, vinice, rumiště, úhory, cesty. Plevel v celém území obecný, na sever, v Beskydách a Slezsku řidší.

B) Rostliny vytrvalé s jednoduchou lodyhou a oddenkem plazivým.

472. M. perennis L. (B. lesní.) Lodyha jednoduchá, vystoupavá, na dolejšku s blánitými šupinami, nahoře listnatá. Listy podlouhle kopinaté až vejčité, špičaté neb přišpičatělé, vroubkovaně pilovité, zřetelně řapíkaté, vstřícné, s palisty šupinatými. Květy prašné nahloučené v dlouze stopkatých přetrhovaných úžlabních klasech, delších než listy pestíkové, po 1—3 v úžlabí listů, na stopkách mnohem delších než tobolka štětinatá. Blizny na celé vnitřní straně chlupaté. Oddenek oblý, plazivý, větevnatý, místy uzlatý.

V. 0·20—0·30 *m*. Semena světle šedá, ďubkovaně síťovitá. Sušená rostlina tmavomodrá.

a) genuina Čelak. Anal. K. č. m. str. 153 (B. obecná). Listy vejčitě podlouhlé, až podlouhle kopinaté, s kratším neb delším řapíkem. Cípy okvětí pěstíkového vejčité, krátce zakončité.

♃ Duben, květen. Stinné, vlhké lesy, v půdě kypré, lesní potůčky, žleby. V pahorkatině a předhoří rozšířená, až obecná. Hojná v brněnském kraji: Babický vrch u Babic (Cížek), Křtiny, Jedovnice, Adamov, Blansko, mezi Rosicemi a Bityškou, v Písárkách u Brna a mnohých j. m. (Oborny), Lomnice (Pluskal), Protivanov a Velenov (Spitzner), u Kurdějova a Divák (Schierl), u Klobouk (Steiger). Medlánky, Vranov, Křtiny, Bejkovice, Boskovice, Baba, Andělka atd., u Letovic, Bystrc, Holedná u Jundrova, Střelice, Tečice, Lůže u Lovčiček, Rychtařov, Pavlovice, Kobylí, Krumlov, kolem Břeclavi. — Kolem Kroměříže, na Skalici, ve Vranovském, Bílovském háji a na vysočině drahanské v Prostějovsku (Spitzner). Hojný ve znojemském kraji: jako na Hradisku u Znojma, v Purkrabském a Tvořihráském lese, kolem Uherčic, Náměště atd. (Oborny). Kolem Jihlavy zde onde, jako na Šacberku (Reichardt), Panské nivy a j. u Telče, Štamberk u Mal. Lhoty, Dolní Dvorce, Střítež, hojný u Bystřice n. P., Žďár, Jimramov, Nov. Jimramov. — Šumberk a Wiesenberk (Oborny)! a po celé severní Moravě obecný, často ve značné výši jako u Císařské Boudy u Koldštýna, u Klepáčova a Janovic. — V poříčí Moravy: v Grýgovském lese a v lesích kolem Hrubé vody (Makowsky)!, Uh. Hradiště a Mikovice (Schlögl). V jihovýchodní části: Javořina (Holuby), Kuželová, Javorník, Nov. Lhota, Strání, Uh. Brod, Bojkovice, Val. Klobouky. — Želkovská debře u Tučap a Hrádek u Prusenovic (Červinka), na Hostýně, Poschlé a Javorčí u Rusavy (Sloboda)!, hojný u Vsetína (Bubela)! a Val. Meziříčí (Klanic), hojný u Rožnova (Kotek)!, Nov. Jičín (Sapetza), Teplice, u Hranic (Dr. C. Hanáček), od Vel. Karlovic až do Frenštátu a odtud přes Hranici až do Domštátu obecný. — Kolem Místku: ve Štaudli, v Lipinském háji a jiných lesích okolních hor (Gogela). Hojný v Sudetách a ve Slezsku. Kolem Těšína! a Bělska (Kolbenheyer), u Hradce a v Slavkovském háji u Opavy (Svěrák), Karlovské studénky (Niessl)!, Vel. kotlina (Grabowski)!, Vítkov, Loučky, Odry, Bruntál, Frývaldov, Brand Urlich u Lipové a ve Vidnavsku.

b) ovata Čelak. l. c. str. 153. (Sternb. et Hoppe spec. B. vejčitá.) Lodyha namnoze od dolejška krátce chlupatá. Listy vejčité neb okrouhle vejčité, přisedlé neb nejdolejší krátkořapičné, pýřité, zřídka lysé. Cípy okvětí pestíkového vejčité, krátce zakončité. V. 0·20—0·25 *m*.

Skalnatá a křovitá návrší, ojedinělé a pořídku. V brněnském kraji: na vápně v údolí Punkvy u Blanska (Tkany). Milfrounské stráně u Znojma a Frauenhole u Tasovic (Oboruy).

27. Řád. Juglandeae DC. Ořešákovité.

* Juglans L. Ořešák.

* **J. regia L.** (O. královský, vlaský.) Strom s listy lichozpeřenými, namnoze sedmičetnými, lístky podlouhle elliptické, krátce zašpičatělé, vykrajované, přisedlé, lysé. Květy prašníkové ve válcovitých, úžlabních, zprvu zelených, potom černých jehnědách, pestíkové přímé, po 1 neb 2—3 na konci větévek. Plod skoro kulatý, lysý.

V. až 25 *m*. Okvětí zelené.

♄ Duben, květen. Původem z východu. V střední a jižní Moravě v zahradách i vinicích zhusta sázený. V okolí prostějovském: v Hatích u Brodku blíže hájovny keřovitý, jako zdivočelý (Spitzner).

28. Řád. Betulaceae A. Br. Březovité.

Rody:

A) Betuleae Döll. Květy prašné v postranních neb konečných jehnědách. Listeny štítkovité, tříkvěté (neb 2květé), vespod listence nesoucí, květy s okvětím 2—4 neb jednolistým, prašníky lysé. Květy pestíkové v jehnědách válcovitých, listeny 4—5laločnými pokryté, leč jimi neobalené. Okvětí se semeníkem srostlé, s okrajem nezřetelným. Blizny 2. Plod pometáním jednopouzdrý, jednosemenný.

a) Jehnědy prašné na podzim před květní jarní dobou již vyvinuté, volně přezimující, jich okvětí 4-, řidčeji 3—5listé. Listeny květů prašných s 3, pestíkových s 2 květy a 4 listenci, poslední srůstají u květů pestíkových s listeny v šupiny na konci štítovitě ztlustlé, zdřevnatělé, neopadavé. Prašníky 4, dvoudílné, na nitkách nerozeklaných. *146. Alnus.*

b) Jehnědy oboje teprv z jara se vyvinující, jich okvětí 1—4listé. Listeny obojích květů tříkvěté, jen s 2 listenci, které srůstají u květů pestíkových s listenem v šupinu trojlaločnou papírovitou, po uzrání s osy opadávající. Tyčinky 2—3, s dvouklanými, dvoupytličnými nitkami, pročež zdánlivě 4—6 tyčinek. *147. Betula.*

B) Carpineae Döll. Květy prašné v jehnědách z plochých, šupinovitých, obyčejně jednokvětých listenův, jich okvětí žádné, prašné pytlíčky na konci chlupaté. Květy pestíkové v květenství řídkém, klasovitém, rozvětveném neb pupenovitém, s listeny prchavými, z jichž úžlabí vycházejí 2 květy; každý květ, posléz plod jest obdán obalem se zveličujícím, povstalým ze tří srostlých listenců. Pestík se zřetelným svrchním okrajem okvětním.

a) Listeny jehněd prašných třílaločné, jednokvěté s 2 listenci. Tyčinky 4, úplně dvoudílné, pročež zdánlivě 8 tyčinek. Jehněda pestíková pupenovitá, jen hořejší její 1—4 listeny plodné. Obal plodní kališkovitý, dřípatý. Děloby podzemní. *148. Corylus.*

b) Listeny jehněd prašných nedělené, vejčité, 1—3květé, bez listenců. Na každé šupině 4—12 úplně dvoudílných, tudíž zdánlivě 8—24 tyčinek. Jehněda pestíková řídká, víceкvětá. Obal plodní třílaločný, lupenovitý, střední lalok největší. Děloby nadzemní. *149. Carpinus.*

146. Alnus Tourn. Olše.

A) Clethra Koch. Oboje jehnědy v témže přezimujícím květenství, před lupením rozkvétající. Pupeny jen palisty nejdolejších lístků pokryté. Okvětí 4klané neb 4dílné. Nažky bezkřídlé neb s okřídlím papírovitým.

a) Listy vespod lysé, žláznatě tečkované, jen v úžlabích postranních nervů vousaté. Nažky smáčknuté, hranaté, ostře obroubené, leč bezkřídlé.

473. A. glutinosa Gärtn. (O. lepká). Listy okrouhlé neb okrouhle opakvejčité, řapíkaté, zpředu uťaté neb vykrojené, vykrajovaně nestejně až dvakrát pilovité, na líci tmavozelené, vespod bledší, z mládí lepkavé. Jehnědy prašné dosti dlouhé visuté. Šištice podlouhle vejčité, postranní dosti dlouze stopkaté. Blizny brzo opadávající. Strom se šedohnědou roztrhanou korou.

V. 3·00—25·00 *m.* Listeny jehněd ♂ nahnědle nachové. Betula alnus *α*) glutinosa L.

♄ Březen, duben. Břehy, bařiny, vlhké lesy. Obecný v celém území, v Sudetách až do 1000 *m*; jako u Karlovské studénky (Niessl).

b) Listy vespod pýřité, v úžlabí nervů nevousaté. Nažky ploché, křídlovitě obroubené.

473 × 474. A. pubescens Tausch. (O. pýřitá.) Listy okrouhlé neb okrouhle opakvejčité, tupé, nejhořejší na větévkách někdy zašpičatělé, nestejně skoro dvakrát pilovité, se slabě vyniklými laloky, vespod bledší pýřité, v úžlabí nervů slabovousaté, na líci pýřité neb lysé. Šištice postranní zřetelně stopkaté. Nažky úzce křídlovitě obroubené.

V. 10—12 *m.* Stopky šištic delší než u A. incana, leč kratší a méně odstávající než u A. glutinosa. — A. glutinosa × incana Krause.

♄ Březen, duben. Mezi rodiči, velmi pořídku. Posud jen na lesní cestě nad Nov. Wiesenberkem, cestou od Wiesenberka k Mravenčímu vrchu (Oborny), a jak z listnatých větévek týž badatel soudí, též kolem Příbora (Czížek).

474. A. incana DC. (O. šedá, lípalíska.) Listy vejčité nebo slabě opakvejčité, špičaté neb krátce přišpičatělé, laločnatě zubaté, laloků opět pilovitých, vespod nasivělé, přitiskle pýřité až roztroušeně chlupaté, na žebrech a řapíku jemně plsťnatě pýřité. Šištice podlouhle vejčité neb okrouhlé, postranní přisedlé neb překrátce stopkaté. Šupiny se širokým, trojhranným štítkem, laloků plochých nízkých, nažky zcela zastírajících. Blizny brzo opadavé. Strom se šedou hladkou korou.

V. 4·00—25.00 *m.* Listeny ♂ květů něco světlejší než u A. glutinosa. Betula alnus β) incana L.

♄ Březen, duben, něco dříve než A. glutinosa. Bařinné břehy, žleby, vlhké lesy zvlášť horní, v rovině řidčeji. V brněnském kraji pořídku: zde jen mezi Blanskem a Olešnou v několika jedincích a u Sv. Kateřiny (Theimer), lesy na Brdě u Protivanova ve vysočině drahanské (Spitzner), dle udání též u Budkova (Oborny). V Prostějovsku: u potoka na Skalici, v remisu u Biskupic, ve Stínavském žlebu pod Stínavou na Okluce, po většině jen sázená, u Biskupic i zdivočilá a hojná (Spitzner). Ve Znojemsku jen ojediněle a pořídku a pro změny v zalesňování nestálá (Oborny), jako v městském lese u Mikulova (Domas), v hájemství Zápověd u Jevišovic (Ritschel). Hojnější v Jihlavsku: kolem Jihlavy (Pokorny), lesy u Ořechova (Haslinger), Dačice, Marýš u Slavonic poblíž trojnásobné hranice zemské (Oborny), zde onde v okolí Telče, Nov. Města a Žďáru. — Hojněji v severní Moravě a nižších polohách Jeseníku: u Štěpánova (Spitzner), u Wiesenberka, Teplic a na Berggeistu v severní Moravě (Oborny), Bukovice, Winkelsdorf a Janovice. — V poříčí řeky Moravy: v Chomoutovském lese u Olomouce (Mik a prof. Tkaný), u Štěpánova (Makowsky), hojná u Kroměříže (Palla), pořídku u potokuv u Uh. Hradiště (Schlögl). Rozšířená ve východní části a v Beskydách: u Prusenovic a Tučap (Červinka), sady u Rožnova a sady u Hukvald (Sapetza), u Vel. Karlovic a Vsetína, zde hojná, až obecná (Bubela), hojná u Rožnova (Kotek), u Příbora (Czížek), Studénka u Příbora (Spitzner), u Starých Hamru a Frýdlandu. — U Místku mnohem hojnější než A. glutinosa (Gogela), rovněž i v údolí Odry a v celém obvodu údolí Ostravice, kde skoro úplně A. glutinosa zastupuje (Oborny). V Slezsku: u Těšína a Krásné (Wimmer), v údolí Visly u Ustroně a Horní Visly (Uechtritz), u Jablunkova (Bachmann) a na j. m.

475. A. serrulata Wild. (O. svraskalá.) Listy vejčité neb opakvejčité, špičaté neb přitupé, dole zaokrouhlené neb přisrdčité, vráskovité, nestejně neb skoro dvakrát pilovité, obak zelené, vespod pýřité, na žebrech a řapících namnoze s ryšavými chlupy. Šištice podlouhle krátkoválcovité, postranní odstálé, stopkaté, šupiny s úzkým štítkem a žebrovitě vyniklými lalůčky, posléz rozevřené a uvnitř jako nažky leskle pryskyřičnaté. Blizny trvalé. Strom často keřovitý s hojnými plody.

V. 3·00—15·00 *m.* Šištice a namnoze i květy větší než u A. glutinosa. Větévky tmavohnědé, ostře hranaté, z mládí chlupaté. Listy přitlustlé. A. rugosa Spreng., A. autumnalis Hartig.

♄ Březen, duben. Původem ze sev. Ameriky zde onde sázená. S jistotou posud jen v lese mezi Blanskem a Sv. Kateřinou na cestě do Olešné mezi A. glutinosa a A. incana v r. 1869 Theimrem objevena.

B) Alnaster Spach. Jehnědy prašné po 1—3 konečné, přezimující, pestíkové na postranních, listnatých letošních větévkách, s lupenim zároveň se rozvíjející. Listy na větévkách dvouřadé. Okvětí ♂ 3—5 listé. Nažky s okřídlím blázdrovitým.

476. A. viridis DC. (O. zelená.) Listy vejčité, špičaté, ostře a hustě dvakrát pilovité, obak zelené, z mládí lepkavé, vespod pýřité, v úžlabí nervů slabě vousaté, někdy skoro lysé. Jehnědy prašné odstálé, posléz visuté, po 1—3 konečné, pestíkové na listnatých postranních větévkách, nejdolejší v úžlabí přímé, podlouhle elliptické, dlouze stopkaté, s tenkými a plochými šupinami a úzkým štítkem. Blizny vyčnívající. Keř neb malý strom.

V. 1·00—3·00 *m*. Šištice světle zelené, posléz světle hnědé, daleko otevřené. Větévky hranaté, šedě červenohnědé. Betula alnobetula Ehrh., B. ovata Schrank.

♄ Duben, květen. Keřnaté stráně, kraje lesní, luka rašelinná. Velmi pořídku. Na Mal. Líseckém vrchu na čes. mor. hranici směrem k lázním Svaté Kateřiny a na severním svahu jeho směrem k Leškovicím (Pokorny), u Olešnice (Člupek), hojněji u Rožnova (Tkaný).

147. Betula Tourn. Bříza.

A) Stromy nebo keře. Listy dosti dlouze řapíkaté, se silnými, postranními žebry a málo zřetelnou síťkou žilek, vespod s četnými pryskyřičnými žlázkami. Jehnědy pestíkové válcovité, visuté. Nažky šupinami nestejně trojklanými zcela zakryté, s okřídlím 1—2kráte širším.

477. B. verrucosa Ehrh. (B. bílá.) Listy kosníkově neb trojhranně vejčité, namnoze dlouze zakončité, ostře dvakrát pilovité, dospělé jakož i větévky lysé. Jehnědy pestíkové válcovité, dlouze stopkaté, visuté, po květení s přitisklými šupinami. Postranní ušty šupin plodních rovnovážně odstálé neb na zad ohnuté. Nažka elliptická, křídlo dvakrát širší své nažky. Strom, zřídka keř s bílou korou a větvemi nejčastěji převislými, jen z mládí přímo odstálými a lysými.

V. 3·00—20·00 *m*. Listeny ♂ jehněd nahnědlé. B. alba L. part. et. p. p. aut.

♄ Duben, květen. Suché lesy, stráně, meze. V rovině i předhoří obecná, vtroušená neb ve větších skupinách.

478. B. pubescens Ehrh. (B. pýřitá.) Listy vejčité neb vejčitě kosníkové, špičaté neb krátce zakončité, na spodu zaokrouhlené neb klinovité, tupěji pilovité, vespod chlupaté, neb v úhlech žeber vousaté, na líci posléz skoro lysé. Jehnědy pestíkové krátce válcovité, dlouze stopkaté, poněkud převislé. Šupiny přímo odstálé. Nažky opakvejčité, křídla zšíří své nažky. Nižší strom neb keř, větve přímo odstálé neb i převislé, zmládí namnoze chlupaté.

V. 2·20—15·00 *m*. Listeny jehněd ♂ hnědé. Rostliny rašelin mají i v stáří listy a větve chlupaté a listy na spodu srdčité. B. alba L. z většího dílu, B. odorata Bechst., B. glutinosa Wallr.

♄ Duben, květen. Lesy a křoviska, zvláště rašeliny, v rovině i horách. Pořídku. Kolem Jihlavy v rašeliništi pod Jarschingem již v Čechách (Pokorny), rašelinná místa u Růžené v okresu dačickém (Oborny). V poříčí Moravy: hojná v lese mezi Černovírem a Hlusovicemi u Olomouce (Makowsky). Hradištský háj u Olomouce (Oborny), v lesích kolem Kroměříže (Palla). Ve východní části: háje pod Lysinou u Žop, Dobrotic a Jankovic (Červinka), pořídku v lesích kolem Holešova a nad Žopem (Sloboda); ve sbírkách přírodozk. spolku brněnského nalézá se dle Niessla 1 exemplář v Jedovnicích sbíraný.

β) carpatica Willd. (sp. B. karpatská.) Keř s listy okrouhle vejčitými, tuhými, posléz i s řapíky a větvemi lysými. Krajní ušty šupin plodních obyčejně ku předu namířené a okřídlí namnoze zšíří plodu. —

Žleby a pole Jesenické. Petrštýn. Vel. kotlina (Gr. Fl.). Studénková hole. Křemenný příkop, na cestě od Švýcarny k Winkelsdorfu (Uechtritz), hojná na rašeliništi na Fichtlichu poblíž Berggeistu a j. (Oborny).

γ) Keříčky nízké. Listy vespod s vyniklou síťkou žilek, se žlázkami nemnohými neb bez nich. Jehnědy pestíkové vejčitě válcovité, přímé. Nažky vejčité s okřídlým o polovic užším. Šupiny hluboce tříklané, nažky dokonale nepřikrývající.

* B. humilis Schrank. (B. nízká.) Listy elliptický vejčité neb okrouhle vejčité, tupé, nestejně vroubkovaně pilovité, lysé, vespod bledší. Jehnědy prašné krátce válcovité, pestíkové přímé, posléz vejčité neb elliptické, mnohem delší stopky. Šupiny klínovité, postranní ušty šupin pestíkových značně kratší prostředního. Keříček nízký, dosti přímý, větve mladé hustě krátce pýřité, s velkými, žlutými žlázkami pryskyřičnými.

V. 0·3—0·6 *m.* B. fruticosa p. p. Aut. non Pall.

♄ Duben, květen. Rašelinná luka, velmi pořídku. Na okraji jedné louky rašelinné v lese mezi klášterem Hradiskem a Černovírem (Oborny), prof. Tkaný r. 1887 rostliny této zde více nenašel, a též prof. Spitzner r. 1888 po dvakráte ji zde marně hledal, tudíž pro Moravu pochybná.

148. Corylus Tourn. Líska.

479. C. avellana L. (L. obecná.) Listy ze srdčitého spodu okrouhlé neb opakvejčité, slabě laločnaté, zašpičatělé, dvakrát pilovité, krátce řapičné, roztroušeně chlupaté. Květy před lupením rozkvítající, prašné ve 2—4 konečných a postranních, visutých jehnědách, pestíkové pupenům podobné. Plodní obal zvonkovitý, otevřený, asi zdéli plodu. Keř se šedou korou a žlaznatě štětinatými mladými větévkami.

V. 2·00—4·00 *m.* Blizny vyčnívající, nitkovité, nachově červené.

♄ Únor—duben, v horách později. Lesy, keřnaté stráně, od roviny až do hor obecná a ještě ve Vel. kotlině (Uechtritz a Oborny)!

* C. tubulosa Willd. (L. trubkovitá), s listy srdčitě vejčitými a plodním obalem trubkovitým, zpředu zúženým, delším než plod: jest v Banatě a Istrii domovem, u nás se jen zřídka sází, jako u Místku (Gogela) a j.

149. Carpinus Tourn. Habr.

480. C. betulus L. (H. obecný.) Listy podlouhle vejčité, zašpičatělé, dvakrát drobně pilovité, na spodu zaokrouhlené, srdčité neb nesouměrné, řapíkaté, dospělé skoro lysé. Jehnědy prašné úžlabní, krátce válcovité, přísedlé, se šupinami okrouhle vejčitými, pestíkové na větévkách listnatých konečné, stopkaté, velmi volné. Plodní obal tříklaný, s prostředním lalokem nejdelším. Strom neb keř se šedohnědou, dosti hladkou korou.

V. do 25·00 *m.* Listeny ♂ jehněd žlutozelené s krajem červenohnědým.

♄ Duben, květen. Lesy a křoviny, tvoří v jižní části velké skupiny; jinde mezi buky, javory, jilmy, jasany a duby vtroušen, v horách pořídku a ojediněle. Obecný v střední a jižní Moravě. V jihlavském kraji pořídku, skládá mezi Brtnicemi a Telčem malý háj (Reichardt), ještě u Šumberka (Oborny). Ve východní části: v okolí Tučap (Červinka), u Rusavy (Sloboda), Nový Jičín (Sapetza), Hukvaldy a v celém údolí Ostravice a Odry hojný (Oborny), zde onde u Místku (Gogela), rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer), zde onde v Opavsku a Vidnavsku.

29. Řád. Cupuliferae Rich. part. Číškonosné.

Rody:

A) Číška 2—více pestíkových květu, polom plodů úplně uzavírající, posléz čtyřchlopně rozpuklá.

a) Jehnědy prašné krátké, strboulovité, visuté, jich okvětí zvonkovité 5 až 6klané. Číška namnoze dvoukvětá, listence její jednoduché, špičaté. Semeník 3pouzdrý, blizny 3. Nažka 3hranná. Dělohy vystupují nad zem.
150. Fagus.

b) Jehnědy prašné přímé, prodloužené, tuhé, z klubíček složené. Okvětí 5—6dílné. Číška 2—5květá, její listence jako ostny rozvětvené. Semeník 5 až 8 (nejvíce 6-) pouzdrý, s 6 bliznami. Nažka oblá. Dělohy podzemní.
* *Castanea.*

B) Pestíkový květ, pak plod jen jeden, na spodu v číšce mističkovité uzavřen.

a) Jehnědy prašné nitkovité, visuté, z klubíček složené. Okvětí 6—8dílné. Semeník 3pouzdrý, s 3 bliznami. *151. Quercus.*

150. Fagus Tourn. Buk.

481. F. silvatica L. (B. obecný.) Listy dvouřadé, vejčité, přišpičatělé, vykrajované neb tupě a oddáleně zubaté, krátce řapíkaté, na kraji, nervech a řapíku hedvábitě huňaté, dospělé částečně lysé, jen na kraji brvité. Pupeny kuželovité, zašpičatělé, s podlouhlými šupinami. Jehnědy prašné úžlabní, visuté, pestíkové přímé. Okvětí stopkaté, dlouze huňaté. Číška měkce ostnitá. Strom se šedou korou a odstálými větvemi.

V. do 30·00 *m.* ♂ okvětí červenavo-hnědé.

♄ Duben, květen. Tvoří namnoze rozsáhlé lesy v pahorkatině a horách, zde až k 1300 *m.*, v té výši však jen křovitý, v rovině jen poruznu vtroušen a zřídka pěstován. V pahorkatině jižní a střední části pořídku: roztroušen v lesích Diváckých u Klobouk (Steiger), v hornatějších polohách kraje brněnského nezřídka. — V Prostějovsku hojněji: kde v hájemství drahanském a housínském (4300 jiter) polovici lesní pudy zabírá, největší skupiny tvoří u Drahan, na Nosku a na Brněnce (Spitzner), pořídku kolem Napajedel (Oborny), v Ratajském lese u Kroměříže (Palla), v lesích kolem Velehradu a Buchlova (Schlögl). Ve vyšších polohách vysočiny jihlavské jediný strom listnatý, který uzavřené skupiny tvoří, ale i zde jen zřídka: jako na Šacberku, za Vys. Kamenem, u Popic a na Špicberku u Jihlavy (Pokorny), rovněž i v telečské, bystřické a novoměstské krajině, zde zejména v uzavřených skupinách a statných jedincích, jako druhdy na Ochozu. — V severní Moravě: v lesích jehličnatých hojně vtroušen, jako v krajině kolem Wiesenberka, Star. města, Koldštýna a v Karpatech (Oborny), zde hojný: jako na Javořině (Holuby), v Kosteleckém lese a na Lysině u Tučap (Červinka), hojný v krajině místecké, kolem Frýdku, na Hukvaldech a v okolních lesích (Gogela). V moravské části Jeseníka až do 930 *m*, ještě v uzavřených skupinách jako na Vel. Kunzenberku u Kunčic (Oborny). Ve Slezsku: na Velk. Čantorym ve velkých skupinách při 1000 *m* (Fiek), ve Vidnavsku. — V křovitých jedincích na Trojačce, Vysoké holi a Velkém Jelením hřebenu.

* Castanea Tourn. Kaštan.

*** C. sativa Mill.** (K. jedlý.) Listy tuhé, podlouhle kopinaté, špičaté, dlouze a pichlavě přišpičatělé, pilovité, dospělé skoro lysé, přikožovité. Jehnědy prašné úžlabní, přímé, pestíkové namnoze na spodu prašných přísedlé. Nažka zralá ostnitá. Strom s korou šedou, roztrhanou.

V. do 25·00 *m*. ♂ okvětí žlutavé. Fagus castanea L., C. vulgaris Lamk., C. vesca Gärt.

♄ Červen. Původem z jihu, u nás v teplejších polohách zřídka sázen. V černovických vinohradech u Brna (Czížek), kolem Mikulova, Lednice a Břeclavi (Makowsky), ojedinělé stromy ještě u Liliendorfu, ano též ve Slavonicích (Oborny). Hrad Lukov (Červinka), v zámeckých sadech u Frýdku (Gogela).

151. Quercus Tourn. Dub.

A) Robur. Palisty blánité, opadavé. Plody prvním rokem zrající, tudíž na stopkách v paždí letošních listův. Šupinky číšky malé, přitisklé.

482. Q. sessiliflora Sm. (D. zimní, drnák.) Listy dlouhořapičné, obyčejně opakvejčité, v řapík klínovitě sbíhavé, neb dole široce a mělce vykrojené, kraj listů chobotnatě laločnatý, laloky tupé, řidčeji zašpičatělé, dospělé vespod roztroušeně pýřité, řapík delší než poloviční šířka spodiny listové. Větvičky roční i řapíky zprvu roztroušeně pýřité, pak zcela lysé. Jehnědy prašné postranní, nahloučené, chabě visuté, pestíkové konečné neb postranní, jednotlivé neb po 2—5 pospolu i posléz přísedlé neb krátce stopkaté. Strom s korou roztrhanou a větvemi odstálými.

V. do 35·00 *m*. ♂ okvětí zelenavé. Q. robur β. L., Q. robur Ehrh., Robur latifolium Cluss.

♄ Květen. Lesy, křoviny, příkré stráně, zřídka v uzavřených skupinách, namnoze vtroušen. V jižní a střední Moravě dosti rozšířen; schází kolem Jihlavy a na jižním svahu moravské části Jeseníka (Oborny), dosti hojný v poříčí Odry a v údolí Ostravice (týž), hojný v Beskydách: na Javořině (Holuby), hojný v okolí Tučap (Červinka), u Rožnova (Kotek), v okolí Val. Klobouk, Vel. Karlovic atd. V Těšínsku (Kolbenheyer).

β) acutisecta Borb. Laloky listů zašpičatělé, nikoliv zaokrouhlené neb tupé.

Pořídku. Posud jen na kraji lesa u Nov. Zámku poblíž Litovle s tvarem základním (Schilberszky iun.).

γ) aurea Wierzb. Větévky žlutavé, s mnohými vedlejšími žilami a žlutavou žilnatinou.

Pořídku. Posud jen na Leskouně u Vedrovic.

483. Q. pedunculata Ehrh. (D. letní, křemelák.) Listy krátkořapičné, namnoze podlouhle opakvejčité, chobotnatě laločnaté, s laloky zaokrouhlenými, na spodu uťaté neb hlubšími laloky úškaté, řapík není delší než poloviční šířka spodiny listové. Listy, jakož i větve záhy zcela lysé. Jehnědy prašné jako u předešlého, pestíkové volné, přetrhované, konečné neb postranní zprvu krátce, posléz dlouze stopkaté, stopky delší než řapík. Strom s korou roztrhanou.

V. 10·00—50·00 *m*. ♂ okvětí zelenavé. Q. robur *α*) L., Q. latifolia exotica Cluss.

♄ Květen, as o 8 dní dříve než předešlý. Obecný v střední a jižní Moravě, tvoří lesy až k 400 *m*, výše zřídka a ojediněle. Tvoří lesy kolem Oslavan, Lednice, Břeclavi, Velehradu a Olomouce (Makowsky), kolem Kobylí, Krumlova, Star. Břeclavi, Nov. vsi, Rohatce a Strážnice. — Hojný kolem Prostějova (Spitzner), a kolem Kroměříže (Palla). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer); Hrušovany, Jaroslavice, Jevišovice, Znojmo a les Hoja u Božice (Oborny). Kolem Jihlavy jen poskrovnu a nikde v uzavřených skupinách (Pokorny). U Nov. Zámku poblíž Litovle (Schilbersky iun.). Na Javořině (Holuby), Hrabina u Rusavy (Sloboda), kolem Vsetína méně hojný (Bubela), u Rožnova (Kotek), Hukvaldy, v poříčí Odry, vystupuje v údolí Ostravice dosti vysoko nahoru, ještě kolem Ostravice a Čeladny (Oborny), všude v okolí místeckém (Gogela).

β) brevipes Heuff. Stopka květní zdélí plodu.

Pořídku, posud jen u Břeclavi.

484. Q. hiemalis Stev. (D. ozimní.) Listy opakvejčité, k dolejšku zúžené a zde nestejně srdčitě vykrojené, kratičce řapíkaté, nestejnobarevné, na líci světle zelené, vespod bledší. Plody v řídkém hroznu na dlouhých (zdélí pídě) skoro střičných, zřídka střídavých, převislých stopkách. Plody malé, vejčité, zkrácené, až dvakrát delší číšky, řidčeji delší, na konci pupkatě bradavkaté. Šupiny číšky na konci špičaté, posléz hnědé, na hřbetě vypouklé, pýřité, těsně přitisklé. Strom vysoký, větevnatý, větví rozkladitých.

V. 25—50·00 *m*. Plody menši a kratší než u předešlého. Q. filipendula Schloss. et Vukot., Q. pedunculata Var. australis Heuff. non Link.

♄ Květen—červenec. Lesy v rovinách, řiděeji na kopcích. Posud jen v severní Moravě: u Nov. Zámku (Schilbersky iun.), Borbás Oesterr. bot. Zeits. 1887. čís. 3.

485. Q. pubescens Willd. (D. plsťnatý, šipák.) Listy řapíkaté, podlouhle opakvejčité neb elipticky opakvejčité, chobotnatě laločnaté, laloky zaokrouhlené neb též úhlaté, na spodu vykrojené neb v řapík zúžené, vespod šedoplsťnaté, později často jen pýřité. Palisty někdy až do úplného vyvinutí mladého listu trvalé. Jehnědy pestíkové na letošních větévkách konečné neb úžlabní, ojedinělé neb po 3—5 nahloučené. Nižší strom neb keř s větvičkami ročními a řapíky trvale šedoplsťnatými.

V. 18·00—20·00 *m.* Tvar listův a délka stopek plodních proměnlivá. Robur humile Cluss., Q. Aegilops Kram., Q. lanuginosus Thuil., Lam.

♄ Květen. Teplé a vápenné pahorky. V pahorkatině střední a jižní části rozšířen. V brněnském kraji: na Hádech u Obřan (Makowsky)! a jižně na kopcích mezi Pindulkou a Šlapanicemi (Niessl)!, dle Pluskala na Květnici u Tišnova a na Čebínce u Čebína. — U Nosislavi, jakož i v lese Ochůzky u Klobouk (Steiger)!, u Kurdějova (Schierl), Bedřichovice, Židlochovice, Stráň u Morkuvek, Kobylí, Vel. Pavlovice. — Ve Znojemsku: v Purkrábce a Tvořihrázkém lese, v údolí Dyje mezi Znojmem a Sedlešovicemi, křovitý na polních mezích u Hnanic, hojněji na Peleberku u Milfrouna, Frauenholc u Tasovic, na Polavských a Mikulovských kopcích a na Turoldu u Mikulova (Oborny), Křižová Hora, Sv. Florianek (Zimmermann), údolí Rokytné a Mariánská studénka u Krumlova, Budkovice, Leskoun u Vedrovic. V uh. hradišťském kraji: na Sv. Florianku u Bzence (Uechtritz), leč již na vyhynutí (Bubela, Seznam rostlin z okolí Bzence 1882): vinice u Strážnice.

β) crispata Stev. Listy s ostrými, kadeřavými laloky; pupeny listů skoro přisedlé.

Pořídku. Stráň u Morkuvek, Mariánská studénka a údolí Rokytné u Krumlova.

γ) Tommasinii Kotschy — Q. lanuginosa Lam. Var. Tenorei DC. Klasovité květenství na prodloužených stopkách.

Pořídku, posud jen na Stráni u Morkuvek a v lese Ochůzky u Klobouk.

B) Cerris. Palisty tužší, vytrvalé. Plody teprv druhým rokem zrající, tudíž na větévkách pod letošními listy. Šupinky čišky čárkovitě šídlovité, nazpět ohnuté.

486. Q. cerris L. (D. rakouský.) Listy řapíkaté, podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, na spodu zaokrouhlené neb v řapík zúžené, chobotnatě protisečné neb mělčeji chobotnaté, s laloky špičatými, zřídka tupými, v mládí vespod, jako roční větévky a řapíky šedoplsťnaté, později pýřité neb olysalé. Palisty čárkovité. Jehnědy prašné postranní, nahloučené, chabě visuté, pestíkové na letošních větévkách konečné neb úžlabní jednotlivé neb po 2—5, ± dlouze stopkaté. Plody druhým rokem zrající, tudíž všecky postranní a pod listy. Strom neb keř.

V. do 19·00 *m.* Nekvete jako keř. Q. austriaca Willd.

♄ Květen, později než ostatní. Pořídku v pahorkatině jižní Moravy. Křovitý na Sv. Florianku u Bzence (Uechtritz 1855), v novější době však zašel (Bubela l. c.). Jako strom v lese Hoja mezi Božicemi a Hrušovany, v hájemství břeclavsko-feldsbergském (Oborny), na Peleberku u Nesechleba poblíž Znojma skupina více než 100 kmenu čítající (týž), v skupině v Oboře u Krumlova (Zimmermann).

30. Řád. Salicineae Rich. Vrbovité.

Rody:

a) Květy podepřené 1—2 žlázkami, jinak nahé, prašné ze 2—12 tyčinek. Šupiny jehněd nerozdělené. Plod 2 chlopněmi se otvírající. *152. Salix.*

b) Květy objaté pohárkem, prašné z 8—30 tyčinek na pohárku. Šupiny jehněd dřípaté neb zubaté. Plod namnoze 2, zřídka 3—4 chlopněmi se otvírající. *153. Populus.*

152. Salix Tourn. Vrba.

A) Jehnědy na větvi pupenonosné postranní, na konci krátké, listnaté větévky, spolu s listím, neb málo před ním se rozvíjející. Květy prašné dvoužlazné, s 2—12 volnými tyčinkami a žlutými prašníky. Pestík lysý, s krátkou čnělkou a tlustými, dvoulaločnými neb vykrojenými bliznami. Šupiny jednobarevné. Řapíky na spodu listu s 2 neb více žlázkami.

I. Fragilis Koch. Šupiny jehněd žlutozelené, před uzráním plodův opadávající. Stromy neb vyšší keře.

a) Květ pestíkový o 2 žlázkách. Jehnědy dosti tlusté, válcovité. Větévky tenké, dole snadno se ulamující. Listy dospělé lysé, na líci lesklé, z mládí lepkavé.

487. S. fragilis L. (V. křehká.) Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, dlouze zakončité, pilovité, na větévkách jehněd nejvíce celokrajné, vespod sivo- neb bledozelené, řapík 1—2žlázný. Palisty polosrdčité neb pololedvinkovité. Šupiny jehněd opakvejčité, celé kosmaté. Tyčinky 2, na spodu huňaté. Stopka semenníka 2—3krát delší než zadní žlázka. Tobolka vejčitě kopinatá, lysá.

V. 4·00—10·00 *m*. Větve lesklé·

♄ Duben, květen. U potoků, řek, cest a vesnic. V rovině i předhoří až k 650 *m* hojná, až obecná, dle Englera též ve Vel. kotlině v Jeseníku.

488. S. pentandra L. (V. pětimužná, mandlovka.) Listy vejčité až vejčitě elliptické, zašpičatělé, jemně žláznatě pilovité, na líci lesklé, na větévkách jehněd pilovité, řapíky s četnými žlázkami. Palisty přímé, vejčité. Šupiny jehněd podlouhlé, jen dole kadeřavě pýřité. Tyčinek 5—7, zřídka až 12. Stopka semenníka sotva delší než zadní žlázka. Tobolky vejčitě kopinaté.

V. až 8·00 *m*. Větve leskle hnědé neb červenohnědé, jako natřené. *β*) polyandra Bray, s tlustšími a delšími jehnědami, 7—12 tyčinkami, posud nepozorována.

♄ Květen, červen. Břehy, rašeliny, mokřady, olšiny, dosti poruzná, nejhojněji v dolním úvalu Moravy. U Lomnice (Pluskal), zřídka kolem Jihlavy na břehu Jihlavy u Altenberku (Reichardt), Dařko (Fil. Kovář), u Pohledce ve žlebě u Kozákového lesíka (P. Havelka), u kláštera Hradiska, v Černovírském lese u Olomouce (Makowsky), v houštinách za Černovírem (Spitzner), v Chomoutovském lese (Sapetza), kolem Šumberka (Paul), na rašeliništi Fichtlichu na Berggeistu (Oborny). V příkopech tratě pod Bzencem s Equisetum hiemale, zde jen sazena (Bubela). Náves u Tučap (Červinka). Ve Slezsku: kolem Těšína (Wimmer). Blogotice, Bogušovice a j., též kolem Bělska (Kolbenheyer).

b) Květ pestíkový s jedinou žlázkou za krátce stopkatým semeníkem. Větve ohebné, nelámavé. Listy dospělé aspoň vespod hedbávité, nelesklé.

489. S. alba L. (V. bílá, bělice, potočnice.) Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, dlouze zakončité, na líci mdlé, vespod sivozelené, tamtéž a někdy obak hedbávité; řapíky s 1—2 žlázkami a kopinatými palisty. Šupiny velmi tenkých jehněd podlouhlé, z předu nejvíce lysé, vespod huňaté. Tyčinky 2. Stopka pestíku kratší než žlázka. Tobolka z vejčitého spodu zúžená, tupá, lysá.

V. 5·00—18·00 *m*. Větve zelenavě šedé.

♄ Duben, květen. U potoku, na lukách, u cest, vesnic a v hájích. Hojná v rovině i předhoří, nezřídka při cestách sázená.

β) vitellina L. Větve žloutkově neb červenavě žluté.

Řidčeji než předešlá, někdy sázená. U Mostkovic a Kelčic poblíž Prostějova (Spitzner). Mal. Henlos u Jihlavy (Pokorny), u Telče, Jimramova a Nov. Jimramova. — Na Javořině (Holuby). V zahradníkově zahradě v Kolloredově u Místku (Gogela). Při Opavě ve Slezsku (Mükusch).

487 × 489. S. fragilis × alba Wimm. Listy podlouhlé, až úzce kopinaté, dlouze zakončité, zprvu hedbávité, posléz lysé, slabě zoubkované, na líci málo lesklé, vespod namnoze šedozelené. Jehnědy pestíkové štíhlé, květu ♂ jednožlázné. Tyčinky 2, na spodu poněkud huňaté. Stopka pestíku zdélí žlázky.

V. 5·00—12·00 *m*. S. viridis Fr., S. Russeliana Koch., S. palustris Host (tvar hustěji chlupatý).

♄ Duben, květen. Jako předešlá, leč řidší.

Rostliny prašné při vchodu do písarecké restaurace v Brně (Czížek). Ve tvaru palustris Host. u Prostějova: u prostějov. nádraží, na Hloučele za sladovnou, u Krasic, Kostelce, Stařechovic, Plumlova, v Braniskách (Spitzner), kolem Břeclavi. — Hrušovany (Peter), v lese Hoji mezi Hrušovany a Božicemi ♀ (Oborny), dle Úlehly na březích Bečvy u Vsetína velmi pořídku a dle Kolbenheyera nezřídka v Těšínsku.

II. Amygdalinae Koch. Šupiny jehněd až do uzrání vytrvalé. Květ pestíkový jednožlázný. Listy lysé, nelepkavé. Stromy neb keře větví ohebných.

a) Stopka pestíka 3—5krát delší, zřídka kratší než žlázka.

490. S. amygdalina L. ampl. (V. mandlová.) Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, špičaté neb přišpičatělé, ostře pilované, lysé, na větévkách jehněd pilovité neb celokrajné, na líci lesklé, vespod zřetelně útle síťkovaně žilnaté a buď sivozelené, nelesklé, neb bleději trávozelené, lesknavé (S. triandra L.). Palisty polosrdčité. Šupiny jehněd prašných, tenkých, dosti řídkokvětých, zpředu dosti lysé, jen dole pýřité. Tyčinky 3. Semennik dlouhostopečný, stopka 3—5krát delší než žlázka. Blizny přisedlé. Tobolka lysá.

♄ Duben, květen. Potoky, řeky, příkopy, vlhká křoviska.

V. 2·00—4·00 *m*. Kora posléz se odlupující. U nás ve 2 tvarech.

α) discolor Koch. Listy vespod sivozelené, nelesklé, na spodu zúžené.

β) triandra L. spec. Listy vespod bleději zelené, trochu lesknavé, na spodu zaokrouhlené.

V obou tvarech rozšířená, až obecná; sem patří též dlouholistá S. undulata × amygdalina Wimm. ze Strachaty u Těšína. (W. Fl. ed. II. Nacht.)

b) Stopka pestíka as zdélí žlázky.

490 × 494. S. amygdalina × viminalis Döll. Listy úzce kopinaté, dlouze zakončité, jemně pilovité, zprvu hedbávité, posléz lysé, obak lesklé. Jehnědy válcovité, se šupinami rezavožlutými, zpředu huňatými. Semenník namnoze lysý neb slabě chlupatý. Keř s větvemi a pupeny lysými.

V. 1·00—3·00 *m.* S. triandra × viminalis Wimm., S. Trevirani Spr., S. hippophaifolia W. Gr.

♄ Duben, květen. Břehy a potoky, velmi pořídku. Náměšť (Roemer) a v Těšínsku: u břehuv Olšavy a při kanálech u Blogotic (Kolbenheyer).

* S. babylonica L. (V. babylonská, smutková.) Listy podlouhle kopinaté, vespod sivě zelené, lysé, řapíky kroucené. Semenník kratičce stopkatý, stopka kratší než žlázka. Strom vysoký, větví visutých. — Pochází z Východu; u nás na hřbitovech, v sadech a u vod zhusta sázená. Krásní a statní jedinci u Břeclavi.

B) Jehnědy na větvi pupenonosné postranní, na krátké, nejdoleji šupinaté neb málolisté stopce, před listím kvetoucí. Květy prašné i pestíkové jen jednožlázné, jejich šupiny dvoubarevné, na konci zčervena načernalé neb ryšavé, dál dole bledé. Tyčinky 2, nitky srostlé, pročež zdánlivě jen 1 tyčinka. Semenníky namnoze plstnaté. Listy bez žlázek na spodu listu.

a) Nitky obou tyčinek úplně neb z větší části srostlé. Tobolka vejčitá, tupá, chlopní rovných.

III Purpureae Koch. Přímé keře neb nízké stromy, s větvemi tenkými, tuhými a lesklými, vnitřní kura v letě citronově žlutá. Prašníky zprvu červené, pak žluté, posléz černavé. Semenníky přísedlé, vejčité, tupé, s bliznami skoro přísedlými. Chlopně tobolky rovné.

491. S. purpurea L. (V. nachová, červenice). Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, zpředu širší, zašpičatělé, ostře pilovité, lysé, z mládí toliko s porůznou rezavou vlnou, na líci lesklé, vespod sivé. Jehnědy husté, tenké a trochu ohnuté. Tyčinka zdánlivě 1. Semenník přísedlý, huňatý. Blizny skoro přísedlé, vejčité. Keř s větvemi prutovitými, žlutými neb hnědonachovými.

V. 1·50—3·00 *m.* S. monandra Arduin. Vyskytuje se s tenkými a dvakrát tlustšími jehnědami a širšími listy. S. Lambertiana Smith.

♄ Březen, duben. Břehy, příkopy, vlhká luka, háje. Hojná, až obecná v rovině i předhoří až 650 *m*, dle Englera též ve Vel. kotlině v Jeseníku. V okolí Brna: u Obřan, Bystrce, Žebětína, Střelic, Bílovic, Jedovnic atd.

IV Semipurpureae (míšenci s V. nachovou). Prašníky zprvu červené, potom černavé, nitky jen na spodu neb až do prostřed srostlé. Semenníky krátce stopkaté, čnělky krátké.

1. Semenník skoro přisedlý, čnělka dosti krátká, namnoze zdélí blizny.

491 × 494. S. purpurea × viminalis Wimm. Listy podlouhle neb úzce kopinaté, vroubkovaně pilovité, zprvu třpytivě hedvábité, posléz na líci lysé, tmavozelené, nelesklé, vynikle žilnaté. Jehnědy válcovité, skoro přisedlé, někdy ohnuté. Šupiny kopisťovité, huňaté. Semenník vejčitě kuželovitý, hustě plsťnatý, s čárkovitě podlouhlými, obloukovitě odstálými bliznami. Keř.

♄ Duben. Břehy potoků a řek. Mezi rodiči, v rovině a předhoří porůzná.

V. 1·50—4·00 *m*. Tvar listův a odění proměnlivé.

α) Forbyana Sm. sp. Listy široce kopinaté, nad prostředkem nejširší i s větvemi lysé. Nitky až nad prostředek srostlé. Prašníky posléz černavé. Blizny prostřední délky. Stojí V. nachové blíže. S. semihelix Lasch.

Pořídku, posud jen při trati pod zámeckým vrchem u Těšína ♂ (Wołoszczak).

β) rubra Huds (spec.). Listy vespod jemně mrtnaté, zelené, kopinaté až čárkovitě kopinaté. Tyčinky až do prostředka srostlé. Prašníky nejprv načervenalé, posléz špinavě žluté. Větve lysé.

Roztroušena. Obřany poblíž Brna. Kolem Prostějova: mezi rodiči v mokřadu u prostějov. nádraží, blíže Vrahovic u Bílovic i j. (Spitzner), nezřídka kolem Vsetína, místy při břehu Bečvy hojná (Bubela), u Rožnova (Kotek), mezi rodiči u Žďáru.

γ) elaeagnifolia Tausch sp. Listy úzce kopinaté, matně zelené, vespod hedbávitě plsťnaté. Tyčinky namnoze jen na spodu srostlé. Čnělky a blizny krátké. Větve mladé krátce chlupaté. Jest V. košařské příbuznější. S. rubra *β*) sericea Koch.

Pořídku, posud jen u Frenštátu poblíž Nov. Jičína (Sapetza) a snad též kolem Hrušovan (Oborny).

δ) macrostigma Wimm. Listy široké, čárkovitě kopinaté, vespod mrtnatě hedbávitě lesklé, na líci lysé neb skoro lysé. Čnělka krátká, blizny čárkovité, delší než čnělka; žlázky dlouhé. Jest V. košařské příbuznější.

Pořídku, posud jen při Dyji pod Hardekem (Oborny).

ε) angustifolia Tausch spec. Listy úzce čárkovité, lysé, nanejvýš střední nerv na spodu něco chlupatý. Čnělka velmi krátká, blizna krátká. Větve štíhlé, slabě chlupaté, až lysé. Rostlina V. košařské podobná (f. angustissima Wimm.).

Pořídku. Obřany u Brna, u Krumlova, kolem Šumberka při strouze u přádelny a na břehu Tisé (Oborny); Bilovice poblíž Brna. — Břehy Olšavy u třetího jezu blíže Těšína (Kotula).

491 × 493. S. purpurea × incana Wimm. Listy čárkovitě kopinaté, zoubkované, hořejší na větvích na spodu řídce moukovitě plsťnaté, dolejší posléz skoro lysé, sivozelené. Jehnědy před listím se rozvíjející. válcovité. štíhlé, málo ohnuté; šupiny podlouhlé, duté, slabě chlupaté. Semenník vejčitý, slabě šedoplsťnatý, na spodu namnoze lysý, se zřetelnou čnělkou a bliznami krátkými na sebe položenými. Nízký strom s větvemi štíhlými.

V. 4·50—5·00 *m*. S. bifida Wulfen. Fl. nor.

♄ Duben. Břehy. Mezi rodiči pořídku a posud jen ve Slezsku. Břehy Olšavy u třetího jezu blíže Těšína (Fiek), na Visle blíž Ustroně (Milde), údolí Vapienice u Kamienice poblíž Bělska ♀ keř (Wichura 1846), břehy Olšavy u Szybic naproti 1. jezu ♀ keř, v pravo Olšavy naproti ústí potoku Ropiezanky (Kotula).

2. Semenník zřetelně stopkatý, stopka 2—4krát delší než žlázka, čnělka velmi krátká, často jen zdélí blizny.

α) Listy z předu nerozšířené neb jen nepatrně širší.

491 × 502. S. purpurea × repens Wimm. Listy podlouhlé až čárkovitě kopinaté, zpředu drobně pilované, z mládí obak hedbávité, posléz lysé, na líci trochu lesklé, na rubu sivozelené. Palisty kopinaté. Jehnědy přisedlé, podlouhlé neb krátce válcovité, obyčejně štíhlé. Šupiny zpředu tupé a nachově černé. Prašníky posléz černavé. Stopky semenníků dvakrát delší než krátká žlázka. Nízký keř s útlými ohebnými větvemi.

V. 0·30—1·00 *m*. Listy sušením snadno zčernají. S. Doniana Sm.

♄ Duben. Rašelinné a lesní louky, příkopy, pořídku. Posud jen v příkopu na obou stranách tratě pod nádražím u Bzence mezi rodiči. (Bubela, v pojed. zool. bot. společ. Vídeň, 1882, str. 784.)

γ) Listy zpředu rozšířené, v hořejší třetině nejširší.

*) Mladé větévky aksamitově plsťnaté.

499 × 491. S. cinerea × purpurea Wimm. Listy opakvejčitokopinaté, zpředu dosti zřetelně pilované, zprvu měkce plsťnaté, na líci namnoze lysé, tmavozelené, nelesklé, vespod sivozelené, skoro zřetelně plsťnaté. Jehnědy štíhlé, šupiny jejich zpředu černonachové, chlupaté. Prašníky posléz špinavě žluté. Semenník kuželovitý, plsťnatý, stopka jeho až 3krát delší než krátká žlázka. Blizna vejčitá, skoro přisedlá. Keř s větvemi dosti štíhlými, prutovitými, aksamítově plsťnatými.

♄ Březen, duben. Břehy potoků, řek.

V. 1·00—3·00 *m*. U nás v odrůdách:

α) glaucescens Wimm. Listy delší, trochu světleji zelené, vespod sivozelené, skoro lysé. S. Pontederana Schleich., Koch.

Velmi pořídku, posud jen v Těšínsku: u cihelen arcivévodových v Mostech (Kotula).

β) cinerascens Wimm. Listy opakvejčitě podlouhlé, vespod šedoplsťnaté. S. sordida Kern.

Pořídku. Ve 2 silných keřích ve žlebu mezi Popicemi a Trouznickým mlýnem u Znojma a sice na levém břehu potoka nad rozcestím na stezce ku Kounicím (Oborny), poblíž cihelny u Těšína (Wołoszczak), u Ustroně: háje při Visle u splavu od Heřmanic do Lipovce (Kotula).

**) Mladé větévky lysé neb skoro lysé.

497 × 491. S. silesiaca × purpurea Wimm. Listy podlouhlé neb kopinatě opakvejčité, z mládí měkce chlupaté a často načervenalé, něco lesklé, na líci namnoze lysé, vespod sivozelené, řídce chlupaté neb skoro lysé. Palisty polosrdčité. Jehnědy přísedlé, prašné podlouhlé, často křivé, pestíkové válcovité. Prašníky posléz černavé. Semenník kuželovitý, lysý, roztroušeně chlupatý neb plsťnatý, stopka jeho dvakrát delší než čárkovitá žlázka. Čnělka skoro zdélí krátkých k sobě skloněných blizen. Keř s lysými neb skoro lysými větvemi.

V. 1·00—2·00 *m.* S. Siegerti Anderson.

♄ Květen. Hluboká údolí Jeseníku, pořídku. Při potoku Mertě u Teplice (Wołoszczak), cesta pro seno u Karlovské studénky (Krause), jeden keř u Ustroně při hranici Visly (Kotula).

501 × 491. S. aurita × purpurea Wimm. Listy podlouhlé neb kopinatě opakvejčité, zpředu pilované, na líci svraskalé, tmavozelené, vespod sivozelené, zprvu měkce chlupaté. Jehnědy krátké, válcovité, malé. Prašníky posléz černavé. Semenník vejčitě kuželovitý, plsťnatý, stopka dvakrát delší než čárkovitá žlázka. Čnělky žádné, blizny vejčité. Nízký keř s lysými neb skoro lysými, v mládí červenohnědými a lesklými větvemi.

V. 1·00—1·50 *m.* S. dichroa Döll. Čítá 2 tvary:

α) glaucescens Wimm. Listy užší, na líci lysé, vespod skoro lysé, s vedlejšími nervy trochu vyniklými.

β) cinerascens Wimm. Listy na líci často mrtnaté, vespod řídce plsťnaté. S. auritoides Kern.

♄ Duben. Břehy, velmi pořídku. *α*) Dle Wimmra u Ustroně. Fiek však v novější době o tomto stanovisku se nezmiňuje: při trati u Ląky v Těšínsku (Wołoszczak), a v přechodném tvaru k β) při rybnících u Ląky v Těšínsku (Kotula).

500 × 491. S. caprea × purpurea. Wimm. Listy opakvejčitě podlouhlé neb podlouhlé, krátce zašpičatělé, pilovité, na líci tmavozelené, trochu lesklé, vespod šedozelené, měkce chlupaté, posléze lysé. Čnělky a blizny krátké. Semenník vejčitě kuželovitý, bělošedě plsťnatý, stopka jeho dvakrát delší než žlázka.

V. 1·50—2·50 *m.* S oleifolia Host., S. mauternensis Kern.

Duben. Břehy, velmi pořídku, posud jen na březích Dyje u Břeclavi.

b) Nitky obou tyčinek úplně prosté. Tobolka zakončitá, chlopně koncem ohnuté.

I. Pestík přísedlý neb kratičce stopkatý; se stopkou kratší než žlázka. Čnělka nitkovitě prodloužená.

V. Pruinosae Koch. Jehnědy přísedlé, před listím se vyvinující, tudíž bezlisté. Větve lysé, namnoze modrosivě ojíněné se žlutavou vnitřní korou. Listy leda v mládí hedbávité, dospělé lysé, na líci lesklé, vespod nasivělé. Semeník lysý, u míšenců též hedbávitě chlupatý.

492. S. daphnoides Vill. (V. lýkovcová). Listy podlouhle kopinaté, zpředu častěji poněkud rozšířené, přišpičatělé, vroubkovaně pilovité. Palisty polosrdčité. Jehnědy velmi veliké a tlusté, podlouhle vejčité, šupiny vejčité, dlouze huňaté, zpředu černavé. Semenník skoro přísedlý, lysý, s bliznami trochu smáčknutými, přímo odstálými. Strom s větvemi tlustými i pupeny plsťnatými, posléz lysými, zelenými neb červenými a sivě ojíněnými.

V. 5·00—20·00 *m.* S. pomeranica Willd., S. praecox Hoppe.

♄ Březen, duben, ranněji než ostatní vrby. Břehy potoku, vlhká křoviště, poruzná, nejhojněji v horách. V brněnském kraji: u Bystrce a u Letonic poblíž Bučovic. — Rašov u Lomnice (Pluskal). Bohdíkov, Ruda a j. místa na Moravě (Oborny), při Tisé u Šumberka (Paul) a v jiných údolích Sudet (Oborny). Hojnější v jihovýchodní části a v Karpatech: Star. město u Uh. Hradiště (Schlögl), příkopy tratě a u Syrovinského potoka u Bzence, na levém břehu Bečvy u Lásek a Ostrá hora u Vsetína (Bubela), na Javořině zřídka sázena a jen ♂ stromy (Holuby) s ♂ květem v okolí Tučap (Červinka), u Rusavy (Sloboda), Kunvald. Rybí, Žilina, Krásná a Rožnov (Sapetza), zde zvláště v sadech (Kotek), Šenov, Zubří. — Jindřichov a Spálov (Schlosser), pěstovaná v Mal. Kunčicích, Hodoňovicích, Palkovicích, Metylovicích a jinde v okolí místeckém (Gogela). Ve Slezsku: při Olšavě u Těšína (W. Fl.), při Visle (Kotschy), kostelní náměstí a při potoku Bilze u Bělska (Kolbenheyer), Kamienice u Bělska (Wimmer), při Opavě a Moravici u Opavy (Mükusch), kolem Karlovské studénky (Niessl).

* **S. acutifolia Willd.** (V. ostrolistá.) Listy dlouze a úzce kopinaté, lysé, s palisty kopinatými. Jehnědy pestíkové tenčí, ostatně jako předešlá. Nižší stromek neb silný keř s červenohnědými, metlovitými větvemi.

V. 3·00 - 10·00 *m.* S. pruinosa Wendland: S. caspica hort.

♄ Březen, duben. Velmi zřídka sázena, jako kolem Jindřichova v poříčí Odry (Schlosser), a u Místku (Gogela).

492 × 500. S. superdaphnoides × caprea J. Kern. Pojed. zool. bot. společ. 1861 str. 241. Listy opakvejčitě kopinaté, přetrhovaně dlouze zakončité, 2—2½ delší než širší, pilovité, z mládí obak roztroušeně, skoro hedbávitě plsťnaté, na líci vtiskle, vespod vynikle žilnaté, posléz lysé, na líci hladké, zelené a lesklé, vespod vynikle žilnaté, nasivělé a tmavé. Palisty vejčité, pilovité. Jehnědy pestíkové zpočátku kratičce stopkaté. hustokvěté, válcovité, $3^1/_2$krát delší než širší, na spodu se 4—6 šupinovitými listy. Šupiny vejčité, jemně zakončité, na spodu ryšavé, na konci černavé, dlouze chlupaté. Žlázky podlouhlé, uťaté, žlutavé. Semenník vejčitě kuželovitý, smáčknutý, zelený, s roztroušenými přitisklými, hedbávitými chlupy, stopkatý, stopka zdélí neb málo delší žlázky. Čnělka tenká, 0·5 - 1·00 *mm* dl. Blizny čárkovité, přímo odstálé, po kvėtení skloněné. Větévky v mládí někdy chlupaté, později lysé, tmavě krvavé.

V. 6·00—15·00 *m.* Strom neb keř, s větvemi pod ostrym úhlem odstálými. S. daphnoides bližší. S. Erdingeri J. Kern.

♄ Březen, duben. Břehy potoku, vlhká křoviště, pořídku. Při trati pod těšínským zámeckým vrchem (Wołoszczak 1885), na skalách při trati v předměstí Brandýs v Těšíně, teď jen jeden keř ohrožený, za tou příčinou hodlá Kotula tuto vrbu i jinde vysázeti, by úplně nezašla (Kotula v témž roce), oboje stanoviska zdají se býti totožná.

VI. Viminales Wimm. Jehnědy přísedlé, bezlisté. Kře neb nižší stromy s větvemi neojíněnými a korou vnitřní žlutozelenou. Listy nelesklé.

493. S. incana Schrank (V. šedivá). Listy čárkovitě kopinaté neb čárkovité, zašpičatělé, žláznatě zoubkované, krajem někdy ohrnuté, na líci lysé, vespod bělavě plsťnaté. Jehnědy skoro přísedlé, prodlouženě válcovité, ohnuté: šupiny dlouze a hustě brvité. Žlázky okrouhle ledvinkovité. Semenník prodlouženě kuželovitý, lysý, stopka jeho skoro 2krát delší žlázky. Blizny dvoudílné, skoro zdélí své čnělky. Keř neb strom, větví červenohnědých, přilesklých, lysých.

V. 2·00—10·00 *m.*

♄ Duben. Břehy řek a potoků, jen v Beskydách a ve Slezsku. V okolí Místku: v poříčí Ostravice dosti četně, zvláště v křovišti pod Star. městem hojná (Gogela). Při Bečvě (Reissek), dle téhož při silnici mezi Místkem a Zelinkovicemi; toto udání se však v novější době nepotvrzuje, poněvadž důkladný znalec tamější květeny, dust. P. Gogela ji zde marně hledal. Dle udání prof. Schlögla též při potoku blíž Uh. Hradiště. Horské potoky slezských Karpat (Reissek), při Olšavě u Jablunkova, dosti hojná u Těšína a dolu až k Fryštátu (W. Fl.), Bystřica a Nydek, Piossek a Bukovec poblíž Jablunkova. — Při Visle u Visly (Kotschy), u Ustroně a u Wapienice poblíž Bělska (W. Fl.), kolem Szczyrku, avšak již mimo území naší květeny (Kolbenheyer).

494. S. viminalis L. (V. košařská.) Listy dlouze kopinaté neb čárkovitě kopinaté, zašpičatělé, skoro celokrajné, na líci matně zelené, lysé, vespod hedvábitě stříbrošedé, krajem někdy ohrnuté. Palisty čárkovitě kopinaté. Jehnědy podlouhle válcovité, přímé, hustokvěté. Šupiny dlouze huňaté, zpředu špičaté, černavé. Žlázky čárkovitě podlouhlé. Semenník přísedlý, vejčitě kuželovitý, hedvábitě plsťnatý, s bliznami nedělenými. Keř s větévkami žlutými, nejprv plsťnatými, potom lysými.

V. 2·00—4·00 *m.* Větve hojně listnaté.

♄ Březen, duben. U řek a potoku, příkopy tratí. Rozšířená, až obecná, zhusta sázená. V okolí Brna: u Obřan a Černovic (Oborny), u Nenovic, Geršpic, Rajhradu atd.

VII. Phylicifoliae Wimm. part. Jehnědy nejprv přísedlé, pak krátce stopkaté. Listy vejčité neb elliptické, na líci více méně lesklé, vespod zprvu chlupaté, bělavě- až sivozelené, posléz lysé.

α) Semenník lysý neb skoro lysý.

495. S. hastata L. (V. šípovitá.) Listy elliptické, drobně vroubkovano-pilovité, vždy lysé, obak zelené, vespod jen bledší, na líci trochu lesklé. Palisty polosrdčité. Jehnědy dosti hustokvěté; šupiny dlouze huňaté, zpředu červenohnědé. Stopka semenníka lysého $1^1/_2$krát delší žlázky. Čnělka něco delší než blizna. Chlopně tobolky vejčitě šidlovité, hlemýžďovitě nazpět zatočené. Keř s větvemi červenohnědými neb černavými.

V. 0·60—1·80 *m.*

♄ Květen, červen. Bařiny horní. Poruzná v moravské části Jeseníka. Hockšár (Grabowski a Paul), Studénková hole (Paul), úklony Fuhrmannštýna. — Petrštýn (Grabowski a Oborny) a sice poblíž Ovčírny a při pramenech střední Opavy (Oborny), na Mal. Dědu (Spitzner), Velk. kotlina (Grabowski a Oborny), zde dosti rozšířena, jmenovitě na horním kraji (Oborny), řidčeji v Mal. kotlině (Bittner 1880).

495 × 497. S. hastata × silesiaca Wimm. Listy okrouhlé, špičaté, zřetelně pilovité, na líci jasně zelené, lesklé, lysé, vespod sivozelené, v mládí měkce chlupaté, pak lysé. Jehnědy válcovité, volnokvěté; šupiny ryšavé, huňaté. Semenník vejčitě kuželovitý, lysý. Čnělka krátká, s bliznami vejčitými, dvouklanými, odstálými. Keř.

V. 1·00—1·50 *m.*

♄ Červen, červenec. Bažiny horní, pořídku. V moravské části Jeseníka: posud jen pod Petrštýnem a ve Vel. kotlině (Krause), jen ♀ keře.

β) Semenník plsťnatý, řidčeji lysý.

496. S. Lapponum L. (V. laponská). Listy vejčité, podlouhlé až podlouhle kopinaté, krátce zašpičatělé, ku spodu namnoze zúžené, celokrajné, na líci nejprv hedvábitě huňaté, posléz svraskale a smutně zelené. Palisty polovejčité neb zakrnělé. Jehnědy stopkaté, se stopkou listnatou, prašné tlusté, silně huňaté, s listím skoro současné, pestíkové válcovité, hustokvěté, o něco časněji než listí; šupiny zpředu černavé. Semenník plsťnatý, stopka jeho kratši než žlázka. Blizny čárkovitě kyjovité, obyčejně nedělené. Keř hustě větevnatý, větvi bradavkatých.

V. 0·50—1·50 *m.* Listy tuhé, skoro kožovité. Tobolky tlusté, na konci málo zúžené.

♄ Červen. Bařinná, pramenitá místa nejvyšších vrcholu Jeseníka, pořídku. Na Pradědu poblíž deskových kamenu v několika jedincích a na Petrštýnu (Grabowski)!

2. Pestík dlouzestopkatý, stopka jeho 2—6krát delší než žlázka. Čnělka krátká, nanejvýš zdélí blizny.

VIII. Capreae Koch part. Listy elliptické, až podlouhle opakvejčité, zahrocené,[1] sušením někdy hnědé. Žlázka krátká. Prašníky po vypylení špinavě bílé.

α) Jehnědy krátce stopkaté s 2—3 většími listy, prašné zároveň s listy se rozvíjející, pestíkové předčasné. Listy dospělé lysé neb vespod na žilách toliko pýřité. Sememník lysý, řiděeji chlupatý.

497. S. silesiaca Wild. (V. slezská). Listy opakvejčité neb podlouhle opakvejčité krátce zašpičatělé, vlnovitě pilovité, z mládí vlnaté, hnědočervené, později lysé, na líci tmavozelené, vespod stejnobarevné neb trochu nasivělé, někdy na žilách krátce pýřité; palisty pololedvinkovité. Jehnědy válcovité, volnokvěté, šupiny dlouze huňaté. Semenník z vejčitého dolejška šidlovitý, namnoze lysý, zřídka šedochlupatý, stopka jeho 3—4 delší žlázky. Čnělka široká, blizna často dvouklaná. Chlopně tobolky srpovitě dolů sehnuté. Statný keř, s větvemi obloukovitými.

V. 1·50—3·00 *m*. S. rubens Presl, teste Tausch, S. Ludwigii Schk. —

♄ Duben, květen i později. Keřnaté stráně, potoky a řeky horské od 150 *m* nahoru. Rozšířen, zejména v Jeseníku. Kladský Sněžník (Opiz a W. Fl.)! úklony Salvízu (Zimmermann sen.). Hojný v Jeseníku od Waldenburku (Fiek). Vidlice a Karlovské studénky vzhůru (Gr., Fl.), Drehberk, Ludvíkov, Mechová stráň. — Koperník, Studénková hole, Deskové kameny, Ovčírna, Velk. a Mal. kotlina, Mravenčí vrch a j. (Oborny). Hrazová bouda pod Ovčírnou, Vysoká hole, Jelení hřeben, Svinský a Medvědí příkop. V Beskydách: na Baranii (Uechtritz) a jinde v Těšínsku rozšířena: při potoku Kopitné pod Vel. Ostrym u Jablunkova, mezi vrchy Žorem a Skalkou hojně ♂, na Godule v Kameralní Ligotce ♀, v lese u Trycieže naproti Godule ♀, v Kocobendzu u Těšína ♀, v Ustroni naproti Čantorynu na úpatí Skalice při pravém břehu Visly (Kotula).

498. S. nigricans Sm. (V. černající). Listy elliptické, až podlouhle kopinaté, krátce zašpičatělé, vykrajovaně pilovité, z mládí trochu vlnaté, potom lysé, na líci tmavozelené, něco lesklé, vespod nasivělé, ku konci často trávozelené, usvadlé černající. Jehnědy husté a krátké, prašné podlouhle vejčité, pestíkové krátce válcovité, se šupinami zpředu černavými. Tyčinky na spodu chlupaté. Čnělka tenká s bliznami kuželovitými, odstálými a vykrojenými. Stopka semenníka vejčitě kuželovitého, lysého, zřídka chlupatého (var. eriocarpa Koch.) 2—3krát delší žlázky. Chlopně tobolky hlemýžďovitě nazpět ohnuté. Silný keř neb nízký strom.

V. 1·00—4·00 *m*. Sušením černající. S. stylaris Seringe, S. phylicifolia (L.) Whlnbg., Rehb., Gaud etc.

---

[1] Místo zahrocený, hrotnatý užil jsem v dalším pokračování všeobecně užívaného zašpičatělý, špičatý atd., bych vyvaroval se záměny se slovem hrotitý.

♄ Duben, květen. U potoku, velmi pořídku. Posud jen u Gräfenberku poblíž Frývaldova (Vogel).

β) Jehnědy skoro přísedlé, před listím se vyvinující, na stopečce šupinkami neb několika velmi malými lístky porostlé, posléze zřetelněji leč kratičce stopkalé. Listy ± zvláště vespod plsťnaté, pestíky skoro vždy šedoplsťnaté.

*) Jednoroční větévky a šupiny pupenův aksamitově plsťnaté.

499. S. cinerea L. (V. popelavá). Listy podlouhle opakvejčité až opakvejčitě kopinaté, krátce zašpičatělé, celokrajné až vlnovitě pilovité, na líci špinavě zelené, nelesklé, mrtnaté, vespod šedoplsťnaté; palisty ledvinité. Jehnědy z mládí přisedlé, prašné vejčité, pestíkové válcovité, hustokvěté, později méně neb více volnokvěté a krátce stopkaté, šupiny hustě huňaté z předu černohnědé. Semenník kuželovitý, jeho stopka 3—5krát delší žlázky. Čnělka namnoze zdélí přímo odstálých blizen. Silný keř neb nízký strom větví tlustých.

V. 1·59—3·00 *m.* S. acuminata Hoffm., S. aquatica Sm. (tvar širolistý).

♄ Březen, duben. Vlhká luka, příkopy, kraje lesů, břehy potokuv a řek. Hojný v rovině, řidčeji v předhoří, zde až k 600 *m* a někdy výše. Kralice u Náměště (Roemer), Bolíkov a Star. Hobzí u Dačic (Oborny), kolem Jihlavy (Pokorny), kolem Telče a Star. města. — Kolem Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza) a na jiných místech v Karpatech rozšířena, hojná v Těšínsku, Opavsku a ve Vidnavsku.

β) spuria Wimm. Nízký keř s listy opakkopinatými, menšími než u tvaru základního a s krátkými bliznami.

Na bařinách řidčeji, Podmole, Ružená atd. (Oborny), u Telče.

(500 × 499) × 494. S. dasyclados Wimm. (V. dlouholistá). Listy velmi prodloužené, kopinaté neb podlouhle kopinaté, nezřetelně vlnovitě zoubkované; na líci jemně pýřité, vespod šedoplsťnaté, málo třpytivé; palisty poloměsíčité. Jehnědy tlusté, hustokvěté. Semenník kuželovitý, srstnatě šedoplstnatý, jeho stopka as dvakrát delší než žlázka. Čnělka dlouhá, blizny nitkovité, nedělené, až dvouklané. Větévky tlusté, jednoleté, hustě srstnato-šedoplsťnaté, dvouleté tmavošedě tlustě plsťnaté. Strom neb vysoký keř.

S. (caprea × cinerea) × viminalis Wichura, S. longifolia Host.

♄ Březen, duben. Břehy řek a potoků pořídku. Posud jen u Žiliny u Nov. Jičína a sice poblíž pivovaru (Sapetza) a při Olšavě u Těšína (Mükusch).

**) Jednoroční větévky krátce chlupaté, dvouleté a pupeny lysé.

501 × 494. S. aurita × viminalis Wimm. Listy podlouhle kopinaté, nad prostředkem nejširší, na kraji neohrnuté, slabě vlnovité, vroubkovaně pilovité, na líci kalně zelené, trochu svraskalé, vespod něco nasivělé, slabě plsťnaté. Semenník z vejčitého dolejška šidlovitý, šedoplsťnatý. Keř s tenkými, hnědými větvemi.

V. 1·00—3·00 *m.* S. Smithiana Koch. part., S. fruticosa Döll.

♄ Duben. Pořídku. Při třetím jezu na Olšavě u Těšína (Kotula).

500 × 494. S. caprea × viminalis Wimm. Listy na kraji trochu ohrnuté, na líci tmavozelené, lysé, něco lesklé, vespod bělavě neb šedoplsťnaté, trochu třpytivé, vynikle žilnaté. Jehnědy tlusté, podlouhlé, hustokvěté. Semenník plsťnatý. Strom neb keř. U nás ve dvou tvarech.

α) latifolia Wimm. Listy vejčité až podlouhle kopinaté, vespod s volnou šedou, neb přitiskle hedvábitou plstí. S. longifolia Host. part., S. acuminata Koch part., S. sericans Tausch.

β) angustifolia Wimm. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté. S. Hostii Kern.

♄ Duben. Břehy, velmi pořídku: *α)* posud jen při trati pod zámeckým vrchem u Těšína (Woloszczak), *β)* u Těšína: pořídku při Olšavě, u Mnichu v údolí „Zimné doly“ dosti četně (Kotula).

***) Bylinné létorosty plsťnaté neb měkce chlupaté, jednoroční větévky a pupeny lysé. Semenník dlouze stopkatý.

500. S. caprea L. (Jíva). Listy široce vejčité neb okrouhle elliptické, krátce zakončité, vlnovitě pilovité, neb celokrajné, vyrostlé na líci lysé, sytě zelené, trochu lesknavé, vespod nasivěle zelené, ± hustě běloplsťnaté; palisty polosrdčité. Jehnědy veliké, tlusté, prašné vejčité, pestíkové válcovité; šupiny hustě huňaté, s koncem černým. Stopky semenníka 4—6krát delší žlázky. Blizny podlouhlé, k sobě skloněné, skoro přísedlé. Strom neb silný keř s jednoročními větévkami a šupinami pupenův aksamitově plsťnatými, staršími větvemi tlustými, špinavě hnědými.

V. 2·00—9·00 *m.* Listy posléz kožovité. Jehnědy huňaté, tobolky veliké.

♄ Březen, duben. Lesy, háje, stráně, potůčky. Obecná až k 1050 *m.*

501. S. aurita L. (V. ušatá). Listy opakvejčité, v přední třetině nejširší, ve špičku zpět zahnutou zakončené, vlnovitě pilovité, vyrostlé na líci svraskalé, kalně zelené, mrtnaté, vespod šedozelené, plsťnaté neb pýřité. Palisty pololedvinité. Jehnědy malé, z mládí přísedlé, ♀ trochu řídkokvěté, šupiny volně chlupaté, zpředu rezavé. Semenník kuželovitý, plsťnatý, jeho stopky 3—5krát delší žlázky. Blizny přísedlé, přímo odstálé. Keř nízký, s větvemi tenkými, ohebnými, z mládí kaštanově hnědými.

V. 0·50—2·00 *m.* Semenník šedoplsťnatý, zřídka lysý.

♄ Duben, květen. Kraje lesu, potoky, bařiny lesní, vlhká luka. Hojná v hornatějších polohách a v horách ještě ve značné výši, řidčeji v rovině. V kraji brněnském dosti porůznu: Křtiny, Jedovnice, Rudice, Boskovice, Letovice atd. — Sinalov (Pluskal), Pistovice, Protivanov (Spitzner). Dosti rozšířena v Prostějovsku: v Kroužkách u Václavovic, u Kralic, Břesovic, Vrbátek, na Blatné, na

Záhoří, na Osině, u Holého příhonu, za Mysliovicemi, ve Plenském žlebu, na Kozích hřbetech u Hradiska, na Babce a j. (Spitzner). Nezřídka kolem Kroměříže (Palla). Roztroušena kolem Dačic, Slavonic, Staré Hobzí (Oborny), v lese Blátě u Budkova a kolem Třebíče (Zavřel). U Jihlavy: břehy rybníkův u Jihlavky (Pokorny), kraje lesní za Sandhöflem (Reichardt), obecná v ostatní části českomorav. pohoří a v severní Moravě. U Tovačova a Litovle (Spitzner). V Jeseníku ještě při 1250 *m* na Pradědu, Petrštýnu a ve Velk. kotlině (W. Fl.). Méně hojná v příkopech při trati kolem Bzence, roztroušena, leč pospolitá v okolí Vsetína (Bubela), pod Hrádkem u Prusenovic (Červinka), hojná kolem Místku (Gogela). Hojná až obecná v ostatní části Beskyd, zde též hřebenem Velk. Javorníku u Frenštátu a v Slezsku.

500 × 493. S. caprea × incana Wimm. Listy podlouhle kopinaté u prostřed nejširší, na spodu zúžené, krátce přišpičatělé, na líci tmavozelené, trochu lesklé. Jehnědy ♀ krátce válcovité, na spodu volnokvěté. Semenník z vejčitého dolejška kopinatý, šedoplsťnatý. Blizny nitkovité. Strom s červenohnědými větvemi a krátce chlupatými, jednoročními větévkami.

V. až 5·00 *m.* S. Seringeana Gaud.

♄ Březen, duben. Mezi rodiči velmi pořídku. Posud jen v jednom křoví mezi Ustroněm a Vislou, jeden ♀ strom (Krausem objevena), zde již neroste. — U Těšína: ve Vysokém lese u Kocebendzu při silnici do Opavy (Kotula). v Heřmanicích u Ustroně (Dr. B. Kotula), četné rostliny ♂ i ♀ u Szczyrku poblíž Bělska (Kolbenheyer), leč již mimo území naší květeny.

501 × 493. S. aurita × incana Wimm. Listy opakvejčitě kopinaté, v přední třetině nejširší, na líci kalně zelené, nelesklé, trochu svraskalé. Jehnědy ♀ štíhlé, ohnuté. Semenník kuželovitě šidlovitý, krátce a roztroušeně chlupatý. Blizny podlouhlé, skoro nedělené. Keř se štíhlými, tenkými větvemi.

V. 1·00—2·50 *m.* S. oleifolia Seringe, S. salviaefolia Koch.

♄ Duben. Mezi rodiči velmi pořídku. Na Polaní mezi Ustroněm a Vislou r. 1846 Wichurou v četných ♀ jedincích objevena; mimo to ještě při břehu Olšavy u Koňské (Uechtritz 1857).

****) Listy vejčité až podlouhlé; semenník více méně plsťnatý.

○ Listy vespod posléz skoro lysé.

499 × 497. S. cinerea × silesiaca Wimm. Listy podlouhlé, opakvejčité, z předu širší, krátce zaspičatělé, nezřetelně vlnovitě pilovité, na líci lysé, kalně zelené, vespod šedozelené, měkce chlupaté. Šupiny čárkovité podlouhlé, řídce chlupaté. Semenník kuželovitě šidlovitý. Blizny vejčitě podlouhlé, vykrojené. Letošní a dvouleté větévky šedě krátkochlupaté. Strom neb keř.

V. až 2·00 *m.*

♄ Květen. Velmi pořídku, posud jen při Visle blíž Ustroně (Kotulou 1885 pro území objevena).

500 × 497. S. caprea × silesiaca Wimm. Listy vejčitě elliptické, uprostřed nejširší, pilovité neb jen vykrajované, na líci skoro lysé, trochu lesklé, vespod šedozelené, měkce chlupaté, mladší trochu plsťnaté. Šupiny rezavé neb černavé. Semenník z vejčitého dolejška šidlovitý, přitupý. Blizny podlouhlé, přímé. Mladé větévky a pupeny lysé.

V. 2·00—4·00 *m.*

♄ Květen. Pořídku. Posud jen na úklonech Čantoryho a Skalice blíž Ustroně, hojný u Szezyrku v Haliči (Kotula).

501 × 497. S. aurita × silesiaca Wimm. Listy opakvejčité neb podlouhle opakvejčité, v přední třetině nejširší, krátce zašpičatělé, pilovité neb skoro celokrajné, trochu svraskalé, na líci kalně zelené, lysé, vespod nasivělé, měkce chlupaté, vynikle žilnaté. Semenník kuželovitě šidlovitý, šedoplsťnatý, neb řidčeji nazelenalý, roztroušeně chlupatý. Čnělká žádná neb kratičká; blizny krátké. Keř neb nízký strom.

V. 1·50—3·00 *m,*

♄ Květen. Mezi rodiči, pořídku a jen v Jeseníku. Praděd, Petršťýn, Velk. kotlina (W. Fl.), Dětmarovice u Waldenburka (Dr. Pax).

○○ Listy vespod více méně plsťnaté.

500 × 499. S. caprea × cinerea Wimm. Listy podlouhle opakvejčité, na spodu trochu zaokrouhlené, krátce zašpičatělé, na líci kalně zelené, jemně a měkce chlupaté, vespod šedozelené s žilami trochu vyniklými. Jehnědy ♀ podlouhle válcovité. Semenník vejčitě kuželovitý. Blizny čárkovitě podlouhlé, odstálé neb skloněné. Letošní větévky a pupeny krátce chlupaté.

V. 2·00—5·00 *m.* S. Reichhardti Kern.

♄ Duben. Pořídku. Rybníky u Ląky u Těšína, Kotulou 1885 objevena.

499 × 501. S. cinerea × aurita Wimm. Listy podlouhle opakvejčité, k dolejšku silně zúžené, s velmi krátkou, řasnatou špicí, vlnovitě pilovité, na líci kalně zelené, svraskalé, nelesklé, mrtnaté, Jehnědy pestíkové, dosti malé, husté. Čnělka žádná neb kratičká. Blizny krátké, vejčité. Pupeny jen skrovně chlupaté.

V. 0·50—1·50 *m.* S. multinervis Döll., S. lutescens Kern.

♄ Duben, květen. Rybníky u Ląky u Těšína (Kotula).

500 × 501. S. caprea × aurita Wimm. Listy elliptické neb opakvejčité, v přední třetině nejširší, se spičkou krátkou nazpět ohnutou, vlnovitě pilovité, na líci kalně zelené, trochu lesklé, slabě chlupaté, vespod šedozelené, na vyniklých nervech šedoplsťnaté. Jehnědy ♀ vejčitě podlouhlé. Šupiny zpředu černavé. Nízký strom s vystoupavými větvemi a tenkými hnědými větévkami: mladé větévky a pupeny lysé.

V. 1·00—3·000 *m.* Od S. aurita, jíž se v mnohém ohledu podobá, liší se svým stromovitým vzrůstem, svými černavými až černými a huňatými šupinami.

♄ Duben, květen. Mezi rodiči pořídku. V jednom žlebu na cestě mezi Lukovem a Hardekem jen jeden ♂ silný stromek (Obornym 1883 objevena), u Velk. Meziříčí, v lese Ochoza u Nov. Města, u Zámku Žďáru. Ve Východní části u Val. Klobouk. Ve Slezsku: na úpatí Skalice blíž Ustroně (Kotula).

IX. Repentes Wimm. Kře s oddenkem v zemi plazivým a větvemi vystoupavými. Listy sušením snadno černající. Prašníky po vypylení černavé.

502. S. repens L. (V. plazivá). Listy vejčitě kopinaté, až čárkovité. krátce přišpičatělé, celokrajné neb nepatrně zoubkované, vespod neb obak přitiskle stříbrobělé hedvábité, řidčeji posléz olysalé, na líci posléz kalně zelené, trochu lesklé, vespod nasivělé, též později hedvábité. Palisty kopinaté. Jehnědy před listím se vyvinující, okrouhlé, hustokvěté, nejprv přisedlé, plodní kraťounce stopkaté; šupiny chlupaté, zpředu černonachové. Semenník hedvábitě šedoplsťnatý, jeho stopka 2—3krát delší než žlázka a kratší než listen. Mladé větévky plsťnaté, posléz lysé.

V. 0·20—60 *m.* S. polymorpha Ehrh. Tvar listů a odění proměnlivé. Tvary hlavní jsou:

a) genuina Čelak. Listy vejčité, vejčitě podlouhlé neb kopinaté, kožovité, lomivé, se špicí často v řasy složenou, nazpět ohnutou a krajem ohrnutým. Jehnědy ♀ krátce válcovité. S. vulgaris Koch. S. incubucea Willd. non L., S. repens Sm. Tvar s listy široce vejčitými a obak hedvábitými (*β* argentea Smith spec.)

b) rosmarinifolia Koch (sp.) Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté až podlouhlé, měkčí, ohebnější, na kraji neohrnuté neb málo ohrnuté. Jehnědy ♀ skoro kulaté S. angustifolia Wulff.

♄ Duben, květen. Vlhké písčiny, vlhká bařinná a rašelinná luka. Roztroušena. Rostliny, z Moravy, které jsem viděl, náležejí k rozšířenějšímu tvaru *a*), tvar *b*) mnohem řidší. V brněnském kraji: u Jedovnic směrem k Račicím a u Račic (Theimer), u Svitavy Niessl), bařinná luka u Čejče (Kržisch). Za Chaloupkami při kraji houštiny Kroužky a u Vrahovic blíže tratě ve tvaru *a*) i *β*) (Spitzner) Ve Znojemsku: kolem Mikulova (Domas), Hrušovan a Čížova u Vranova (Oborny). V česk. mor. pohoří: Mělkovice u Žďáru. — Sv. Kopeček u Olomouce (Sapetza), rašelinná luka u Černovíra a Grygova (Mik), kolem Roudna (Schlosser a Rieger), u Berouna (Gans), na Fichtlichu u Střelné (Burghauser), luka mezi Velkým Losínem a Rapotínem (Oborny). V jihovýchodní části: kolem Uher. Hradiště (Schlögl), v příkopech tratě pod nádražím bzeneckým (Bubela), Vápenky u Val. Klobouk. — Na jedné louce mezi Bobrky a Vesníkem u Vsetína (Bubela), Svinec u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: u Blogotic (Kolbenheyer) a j. m., v Těšínsku nezřídka. *b*) Dářko poblíž Žďáru (F. Kovář).

501×502. S. aurita×repens Wimm. Listy opakvejčité až opakvejčitě podlouhlé, zpředu širší, se špicí namnoze nazpět ohnutou a krajem slabě vlnovitě pilovitým, na líci řídce krátkochlupaté, trochu svraskalé, vespod šedozelené. Palisty srdčitě vejčité. Jehnědy podlouhle vejčité. Semenník kuželovitý, jeho stopka

2—3krát delší žlázky. Čnělka kraťounká, s bliznami často dvouklanými, přímo odstálými. Keř nízký.

V. 1·50—3·00 *m*. S. ambigua Ehrh., S. plicata Fr., S. incubacea L. dle Fr., S. spathulata Schultz Starg.

♄ Duben, květen. Velmi pořídku. Mezi rodiči v příkopech tratě u Bzence a kolem Vsetína Bubelou 1881 pro území objevena.

C) Glaciales Koch. Keře nizoučké s plazivým oddenkem. Jehnědy na konci listnatých příštím rokem se prodlužujících větévek.

503. S. herbacea L. (V. zákrslá). Listy okrouhle vejčité, tupé neb uťaté, pilované, lysé, obak lesklé, síťkovitě žilnaté. Jehnědy 5—10 květé, šupiny duté, brvité. Semenník lysý, krátce stopkatý. Čnělka krátká, s bliznou dvouklanou.

Větévky 0·02—0·10 *m* dl.

♄ Červen. Štěrbiny skalní a v štěrku nejvyšších hřebenu Jeseníka. Deskové kameny na Pradědu, na Petrštýnu a ve Velk. kotlině (Grabowski)!.

153. Populus Tourn. Topol.

A) Šupiny jehněd brvité. Tyčinek namnoze 8. Mladé výhonky mrtnaté neb plsťnaté, mladé listy nelepkavé.

504. P. alba L. (T. bílý, linda). Listy okrouhlé neb okrouhle vejčité, úhlatě hrubě zubaté, na výstřelcích též dlanitě 3—5 laločné, vespod bělo- neb šedoplsťnaté, v stáři též olysalé a vespod stříbrošedé; řapíky přioblé. Pupeny tence plsťnaté, nelepké. Šupiny jehněd prchavé, nestejně zubaté neb skoro celokrajné, rezavé, brvité. Tyčinek 8. Blizny namnoze dvoudílné, žluté. Tobolky vejčitě kulaté. Strom s korou šedou, poslćz roztrhanou.

V. 15·00—30·00 *m*. Listy hustě plsťnaté neb u β) denudata, Čelak. (P. canescens Aut. plur. non Sm.) poslćz dosti lysé, vespod stříbrošedé

♄ Březen, duben. Pořičí, vlhké háje, houštiny. Obecný v jižním a středním území a i jinde rozšířen; ještě u Teplice v Jeseníku (Paul).

505. P. tremula L. (Osyka). Listy vejčité neb okrouhlé, tupé neb krátce přišpičatělé, vykrajovaně neb úhlatě zubaté, stejnobarevné, později úplně lysé, na výstřelcích srdčité, pilovité, šedochlupaté; řapíky silně s obou stran smáčknuté, dlouhé, lehce pohyblivé. Šupiny jehněd hluboce dlanitě stříhané, hnědé, šedě huňaté. Blizny nachové. Strom, zřídka keř s korou bělošedou, hladkou, pupeny lysými a lepkavými.

V. 5·00—20·00 *m*.

♄ Březen, duben. Lesy, meze, stráně, křoviska. Obecný v rovině i v předhoří až do značné výše.

504 × 505. P. alba × tremula Wimm. Listy srdčitě okrouhlé, vykrajovaně zubaté, na líci tmavozelené, lesklé, vespod tence šedoplsťnaté, poslćz lysé, na výstřelcích nelaločnaté. Šupiny jehněd zpředu nestejně stříhané, lesklé, hnědé, huňaté. Tyčinek 8. Blizny 2—4dílné, žluté. Tobolky vejčitě kuželovité. Strom s pupeny tence šedoplsťnatými až lysými.

V. 10·00—25·00 *m.* P. canescens Smith., P. hybrida M. Bieb.

♄ Březen, duben. Háje, křoví, břehy. V jižním území porůznu. Na Moravě a Dyji (Reissek), Lužánky v Brně, Rajhrad, kolem Sokolnic (Makowsky), Náměšť (Roemer), Přerov a Chropin (Schlosser). Zdali všechna zde uvedená stanoviska sem náležejí, nelze zjistiti, poněvadž není dokladu.

B) Šupiny jehněd lysé neb skoro lysé. Tyčinek 12—30. Větve a listy lysé, pupeny a mladé listy pryskyřicí lepkavé.

a) Kůra mladších větví kožovitě žlutá, řapíky se stran smáčknuté. Listy trojhranné neb kosníkové.

506. P. nigra L. (T. černý). Listy trojhranně vejčité neb kosníkové, dlouze zakončité, vykrajovaně pilovité, nebrvité; řapík bez žlázek. Jehnědy válcovité, krátké, šupiny dlanitě stříhané, lysé. Tyčinek až 30. Blizny skoro přísedlé, široké, nazpět ohnuté. Tobolky kulalé Strom s větévkami mladšími přioblými, slabě hranatými, kmen s větvemi rozložitými.

V. 15·00—25·00 *m.* Blizny žluté.

♄ Duben. Lesy, luka, břehy, u cest a silnic. Rozšířen a zhusta sázen.

* **P. italica Mnch.** (T. vlaský). Listy kosníkové neb trojhranně vejčité, dlouze zakončité, pilované, lysé, z mládí lepkavé. Jehnědy válcovité; šupiny dlanitě stříhané, lysé. Kmen s přímovětevným, jehlancovitým vrcholem, lysými a lepkavými pupeny, u nás jen ♂. V. až 30·00 *m.* P. pyramidalis Roz., P. fastigiata Poir.

♄ Duben. Puvodem z Východu a ještě na Krimu domovem. U nás zhusta sázen.

* **P. monilifera Ait.** (T. kanadský). Listy široce trojhranně vejčité, na spodu uťaté neb slabě srdčité, brvité, řapík pod čepelí s 2 žlázkami. Šupiny jehněd jemně stříhané. Blizny žluté, přímé, dvoulaločné, dlouze stopkaté. Mladší větévky korkovými žebry hranaté. V. 10·00—20·00 *m.*

♄ Duben. Původem ze Sev. Ameriky. U nás namnoze jen ♂, zřídka sázen.

b) Větve hnědočervené, přioblé. Řapíky přioblé, nahoře žlábkovité.

* **P. balsamifera L.** (T. balšámový). Listy vejčité neb podlouhle vejčité až elliptické, zašpičatělé, tupě zubaté, na spodu zaokrouhlené, vespod bělavé se zřetelnou tmavší síťkou žilkovou. Šupiny jehněd stříhané. Strom s velikými a lepkavými pupeny. V. do 12·00 *m.*

♄ Duben. Puvodem ze Sev. Ameriky, u nás pořídku v zahradách, sadech, u silnic a potoků sázen. Kolem Brna, Boskovic a Jihlavy (Oborny), sady v Račicích (Spitzner).

31. Řád. Moraceae Endl. Morušovité.

154. Morus L. Moruše.

Květy jedno- neb dvoudomé v jehnědovitých klasech. Okvětí

4listé, na plodu zdužnělé. Semenník s 1 vajíčkem a 2 niťovitými bliznami. Plod nažka.

* **M. alba L.** (M. bílá). Listy okrouhle vejčité neb přísrdčité, nedělené neb laločnaté, měkké, na líci hladké, vespod roztroušeně srstnaté. Klasy pestíkové asi zdélí své stopky. Okvětí po kraji lysé neb trochu brvité; blizny bradavkaté. Plody bílé, červené, mdlé, sladké. Strom s větvemi šedohnědými.

V. 6·00—12·00 *m.*

♄ Květen. Původem z Východu. U nás zde onde pěstována. Kolem Brna, Olomouce, Šumberka (Oborny), Klobouk (Steiger), Slavkova, Vyškova, Krumlova, Tišnova. — Kolem Prostějova (Spitzner), Znojma, Mikulova (Oborny). Náves v Tučapech a Prusenovicích (Červinka), Vsetín (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza), kolem Místku (Gogela), kolem Bělska (Baier), u Vidnavy. —

* **M. nigra L.** (M. černá). Listy vejčité neb vejčitě podlouhlé, zašpičatělé, na spodině namnoze srdčité, přitlustlé, nedělené neb nepravidelně laločnaté, na líci velmi drsné, vespod mrtnaté. Klasy pestíkové vejčitě podlouhlé, mnohem delší své stopky, neb skoro přísedlé. Kraj okvětí a blizny srstnaté. Plody nakyslé a černé. Strom s větvemi světle červenohnědými.

V. 5·00—12.00 *m.* Plody 2krát větší než u předešlé.

♄ Květen. Puvodem z Východu, u nás sázena, leč řidčeji než předešlá. Dosti hojně v okolí Znojma (Oborny), Martinice u Klobouk (Steiger), pořídku v okolí Prostějova (Spitzner), Střelecký dvůr v Uh. Hradišti (Schlögl), kolem Strážnice. — U Vsetína (Bubela), u Místku (Gogela). V Bělsku (Baier) a j. m.

32. Řád. Ulmaceae Mirbel. Jilmovité.

155. Ulmus L. Jilm.

Květy obojaké, okvětí zvonkovité, nachové 4—8- (nejčastěji 5-) klané. Tyčinky 4—8 (obyčejně 5), před cípy okvětními. Semenník s 2 čnělkami, na jejichž vnitřní straně blizny se nalezají. Nažka jednosemenná, okřídlená. Stromy neb keře s dvouřadými listy a opadavými palisty.

A) Květy dlouzestopkaté, převislé, křídla elliptická, huňatě brvitá. Postranní žebra listu skoro všecka jednoduchá.

507. U. pedunculata Fougeraux (1782) (Vaz). Listy vejčité neb vejčitě podlouhlé, dole nestejně šikmosrdčité, řapíkaté, dvakrát ostře pilovité, na líci posléz dosti lysé, vespod hustě pýřité. Tyčinek 6—8. Rourka čnělková 2krát kratší než semeno, as zdélí hlubokého výkrojku blizny. Strom s větvemi z mládí chlupatými.

V. 10·00—20·00 *m.* U. effusa Willd., U. ciliata Ehrh.

♄ Březen, duben. Vlhké lesy, břehy. V rovině a nízkém předhoří rozšířen, zhusta sázený. V českomoravském pohoří porůznu; v jižní části od Náměště a Ivančic dolů hojný (Oborny), Křížová hora u Hustopeče (Schierl), neroste kolem Klobouk (Steiger), u Bzence ho Bubela nenalezl. Kolem Nosislavi a Krumlova hojný. Hojný kolem Prostějova, Dědic a Tovačova u Litovle (Spitzner). Kroměříž (Palla), Olomouc (Mik), Šumberk (Paul), Nov. Jičín (Sapetza), u střelnice, v poříčí Ostravice, při Olešné a j. v okolí místeckém (Gogela), u Opavy a u Puncóva u Těšína (Kolbenheyer), u Vidnavy.

B) Květy krátce stopkaté, přímé. Postranní žebra listu z největší části vidličnatá. Plod vejčitý, z předu zaokrouhlený, lysý.

508. U. campestris L. (1753) (J. polní). Listy tenké, široce vejčité, zpředu širší, s velmi nestejnou šikmosrdčitou spodinou, špičaté neb dlouze zakončité, 2krát ostře pilovité, na líci lysé neb draslavé, vespod na žebrech ± mrtnaté. Tyčinek 5—6. Rourka čnělková delší než pouzdro semenní, téměř uprostřed plodu položené. Křídla tenkoblánitá, měkká, špinavě zelenavě šedá, skoro 2krát delší než u následujícího druhu. Strom neb keř s větvemi z mládí chlupatými, skoro plsťnatými.

V. až 30·00 *m*. U. montana Smith (1808) Host. fl. Aust., viz A. Kerner Fl. exs. aust. hung. čís. 264.

♄ Březen, duben, listy vyvinují se o 8—14 dní dříve než u následujícího. Lesy hornatějších poloh, keřnaté stráně. V pahorkatině a předhoří rozšířen, v rovině poruznu a bezpochyby jen sázen. V květeně jihlavské nepoznamenán. Hojný kolem Znojma, Vranova, Tasovic, Mikulova, Krumlova, na Polavských kopcích a odtud v brněnském kraji Brnem na sever (Makowsky), kolem Tišnova a Sloupu. — Křižová hora u Hustopeče (Schierl). Jednotlivě v lesích drahanského hájemství a u Račic (Spitzner). Neroste kolem Bzence, zde onde kolem Vsetína (Bubela), na Javořině (Holuby), kolem Val. Klobouk. — Živý plot v Tučapech (Červinka). Ve Slezsku: kolem Těšína u Bystrzyce (Kolbenheyer), na Tulu (Kotula), kolem Opavy a Vidnavy.

509. U. glabra Mill. (J. lysý). Listy dospělé tuhé, příkožovité, vejčité, s nestejnou, šikmo srdčitou spodinou, krátce přišpičatělé, 2krát vroubkovaně pilovité, dospělé na líci lysé, dosti hladké a skoro lesklé, vespod lysé neb skoro lysé. Tyčinky 3—4. Rourka čnělková kratší než pouzdro semenní v přední třetině plodu položené. Křídla tuhá, příkožovitá, bledě našedivěle žlutá. Strom neb keř s větvemi z mládí roztroušeně pýřitými, pak lysými.

V. až 30·00 *m*. U. campestris Aut. pl. non L.

♄ Březen, duben. Listnaté háje, houštiny, keřnaté stráně, v rovině a předhoří až k 500 *m*. rozšířen. Hojný ve znojemském a brněnském kraji, tak podél Znojma a odtud podél hranice zemské (Oborny). Brno, Adamov, Klobouky (Steiger). Bystřice (Oborny), kolem Lomnice (Pluskal), Boskovice (Niessl), hojný kolem Blanska a v krajině krumlovské a kyjovské. — Hojný v Prostějovsku a ve žlebech hájemství drahanského (Spitzner). Kolem Jihlavy zde onde při silnici sázen a v lesích vtroušen jako u Waldhausenu a Altenburku (Reichardt), u Tří lip (Pokorny), ojediněle kolem Dačic při silnici vedoucí do Telče, neroste kolem Slavonic (Oborny). V severní Moravě: kolem Berouna (Gans), Rondna (Rieger) a Uničova (Schlosser). V jihovýchodní části: kolem Kroměříže (Palla), kolem Olomouce, Střelné, Uh. Hradiště (Schlögl), v lese Háji a na Sv. Florianku u Bzence (Bubela), Tučapy (Štěpánek), Hukvaldy a Příbor (Czížek). Ve Slezsku: u Těšína a Blogotic (Kolbenheyer), Opava (Urban).

β) suberosa Ehrh (spec.) Obyčejně keř s malými listy a větvemi korkem křídlatými.

V jižní části rozšířen, též u Prostějova (Spitzner) a v Oboře u Kroměříže (Palla).

33. Řád. Canabineae Endl. Konopovité.

Rody:

a) Květenství pestíkové jehnědovité, později šiškovité, ze suchomázdřitých silně se zveličujících šupin, v úžlabí dvou šupin 2—5 kvítku, každý šupinkou dole obejatý. Keł šroubovitě točený. *156. Humulus.*

b) Květenství pestíkové listnaté, latnatě klasnaté, květy nejvíce po dvou v úžlabí listů, každý svým pošvovitě svinutým listenem obalený. Keł kolínkovitě prohnutý. *157. Canabis.*

156. Humulus L. Chmel.

510. H. lupulus L. (Ch. obecný). Lodyha otáčivá, hrbolatě draslavá. Listy dlouhořapičné, srdčitě vejčité, dlanitě 3—5 laločné neb dílem nedělené, hrubě pilovité, na líci draslavé, vespod se zlatožlutými žlázkami. Palisty dílem srostlé. Květy prašné ve volných, úžlabních latách, pestíkové v krátkých konečných neb postranních klasech. Oddenek plazivý.

V. až 5·00 *m.* Okvětí ♂ květů bělavé.

♄ Červen, srpen. Vlhké křoví, pořičí, ploty. Obecný v rovině i předhoří. Zde onde sázen: jako kolem Těšan u Klobouk (Steiger), u Kravska poblíž Znojma (Oborny). V nejnovější době zakládají se s prospěchem malé chmelnice kolem Prostějova: jako u Zešova, Domamyslic, Slatinek, Lukotína, Bílovic, ve velkém u Přáslavic poblíž Olomouce a Tršic blíže Přerova (Spitzner). Pěstuje se pořídku u Pacetluk, dříve hojně pěstován pod Hrádkem u Prusenovic (Červinka).

157. Canabis Tourn. Konopě.

511. C. sativa L. (K. setá.) Lodyha přímá, jednoduchá neb rozvětvená, přitiskle chlupatá. Listy vstřícné, dlouhořapičné, prstnaté, 5—7četné, lístky kopinaté, pilovité, nejhořejší listy často nedělené, na líci draslavé, vespod žláznatě šedopýřité. Palisty prosté. Květenství úžlabní, pestíkové latnato-klasnaté, prašníkové vrcholíkovité, v konečnou latu sestavené.

V. ·0·50—1·50 *m.* Okvětí ♂ květů bělavé.

⊙ Červenec, srpen. Původem z Indie. Seje se na polích i v zahradách dosti hojně, z husta i zdivočuje.

34. Řád. Urticaceae Endl. Kopřivovité.

Rody:

a) Květy jedno- neb dvoudomé. Okvětí prašných květu 4—5dílné, se 4—5 tyčinkami, pestíkových 4listé, 2 vnější lístky menší neb žádné, vnitřní 2 na plodu zveličelé, jej zakrývající. Blizna přisedlá, hlavatě štětičkovitá. Byliny se žahavými chlupy. *158. Urtica.*

b) Květy mnohomanželné. Okvětí květu prašných 4dílné, s 4 tyčinkami, pestíkové trubkovité, 4zubé. Čnělka krátká s kropáčkovitou bliznou. Prašníky obojakých květů spružně se vymršťující. Byliny nežahavé. *159. Parietaria.*

158. Urtica L. Kopřiva.

512. U. urens L. (K. palčivá, žahavka menší). Lodyha obyčejně větvitá i s listy porůznu chlupatá a žahavými štětinami pokrytá. Listy vejčité, špičaté, stříhaně zubaté, vstřícné, řapíkaté. Květy jednodomé, oboje na téže větvi v latách úžlabních, namnoze kratších řapíku. Kořen jednoduchý, vřetenovitý.

V. 0·15—0·45 *m*. Okvětí zelené.

⊙ Květen, říjen. Rumiště, pustá místa, zídky, návsí, zahrady. V rovině i předhoří až k 600 *m* obecná. Někdy i na hřebenech vysokých hor, jako kolem ochranného domku na Lysé hoře 1881 (Oborny).

513. U. dioica L. (K. dvoudomá, veliká.) Lodyha jednoduchá neb slabě větvitá, přímá, hranatá i s listy krátce chlupatá, s vtroušenými štětinkami žahavými. Listy srdčitě podlouhlé neb srdčité, dlouze přišpičatělé, hrubě pilovité. Květy dvoudomé v latách úžlabních, posléz převislých, delších než řapík. Oddenek plazivý, oblý, větvitý.

V. 0·40—1·50 *m*. Okvěti zelené. Tvar listův a oděni velmi rozdilny.

♃ Červenec—září. Ploty, křoviště, břehy, lesy, pustá místa. Obecná někdy i v horách, jako u Křivého javoru pod Žákovou horou a na Lysé hoře přes 1300 *m*. U nás v odrudách:

β) subinermis Uechtr. Rostlina kratičce a měkce chlupatá, namnoze zcela bez štětinek žahavých. Listy vejčitě podlouhlé až podlouhle kopinaté, ostře pilované, skoro lysé.

Stinná křoviště, vlhké lesy, porůznu. Kartouzy s tvarem základním, Břeclav, Val. Klobouky, u Tisé ve Velk. Losíně, v údolí horní Tisé, Trausnie u Petrovic, u Opavy pod Ovčirnou, Janovice, Rymařov, Bruntál a j.

γ) microphylla Hausmann. Lodyha silně větvitá. Listy 3- až 4krát menší než u tvaru základniho a jako lodyha s jednotlivými štětinkami žahavými porostlé.

Zřídka a ojediněle.

159. Parietaria Tourn. Drnavec.

514. P. officinalis L. (D. lékařský, bouchavec.) Lodyha přímá, jednoduchá neb krátkovětevná. Listy střídavé, řapíkaté, vejčitě kopinaté až vejčité, k oběma koncům zúžené, celokrajné, bradavkatě tečkované, na líci lesklé, skoro lysé, vespod i s řapíky a lodyhou krátce chlupaté. Květenství úžlabní strboulovitě nahloučené. ♀ květy nečetné. Okvětí obojakých květů zdélí tyčinek a asi zdéli listenův obalních okolo květenství.

V. 0·40—0·80 *m*. Listeny obalní zelené, okvětí květův obojakých bělavé.

♃ Červen—říjen. Křoviště, rumiště, ploty, zdi, porůznu a pouze zdomácnělý. Na rumištích a plotech kolem Mikulova a Lednice (Schlosser), kolem Třebové (Haslinger), kraj zahrady u Michalské brány v Olomouci (Makowsky), na Kotouči u Stramberka (Sapetza a Czížek), na temeno Kotouče pouze zavlečen a nehojně (Spitzner), poblíž Pfundhellerovy barvírny v Nov. Jičíně (Sapetza), na Kněhyni u Trojanovic a Javorníku (týž). — Ve Slezsku: kolem Opavy (Urban).

35. Řád. Chenopodiaceae Vent. Lebedovité.

Rody:

I. Květy bez listenu neb jen ♀ s 2 listenci, okvětí zastupujícími. Okvětí bylinné. Kel kruhovitě točený.

A) Lodyha článkovaná, bezlistá.

a) Květy obojaké, někdy mnohomanželné, do jamek kyjovité osy klasově ponořené. Okvětí nedělené, toliko skulinkou rozčísnuté, za plodu houbovité, nažku uzavírající. Tyčinka 1 neb 2. Blizny 2. Kel kolem moukovitého bílku.
160. Salicornia.

B) Lodyha nečlánkovaná, listnatá. Květy jednodomé. Semeník kolmý, se stran smáčknutý, všech neb četnějších pestíkových květu zakrytý 2, na plodu se zveličujícími listenci. Čnělky 2. Okvětí prašného květu 3—5dílné, na spodu s 3—5 tyčinkami.

a) Květy pestíkové dvojtvarné, vedle bezokvětných krovkatých též nemnohé s 3—5 dílným okvětím, bez krovek a rovnovážným plodem. Krovky mezi sebou úplně prosté, dolními kraji ku stopce květní jako sbíhající křídlo přirostlé.
161. Atriplex.

b) Květy pestíkové stejnotvarné, všecky bezokvětné, o 2 krovkách, s kolmým plodem. Krovky na dolejším kraji vespolek více méně srostlé, leč po stopce nesbíhající, dělajíce taštičku, na jejíž dně nažka sedí. *162. Schizotheca.*

C) Květy dvoudomé. Okvětí pestíkových květu 2—4 zubé, bez listenův.

a) Květy v klubkách, klubka prašníková v nahých klasech, jejich okvětí 4—5 dílné, s 4—5 tyčinkami, pestíková úžlabní s okvětím 2—4 zubým, ztvrdlým, plod zcela uzavírajícím, čnělky 4. *163. Spinacia.*

D) Květy obojaké bez listenu, s okvětím 4—5, řidčeji 2—3 dílným, pometáním tyčinek v jednotlivých květech též mnohomanželné. Klíček v semenu kruhovitý kolem bílku.

a) Květy obojaké. Plod srostlý s dolejškem 5dílného okvětí, též květy každého klubíčka nejdoleji vespolek srostlé a do kroužku semeník obklíčujícího vetknuté. *164. Beta.*

b) Květy obojaké, zřídka mnohomanželné na klubíčku prosté, semeník s okvětím nesrostlý. Tyčinky na dně okvětí přirostlé.

α) Květy obojaké. Okvětí na plodu zveličelé, šťavnatě dužnaté, zbarvené, bez přívěskův. Semena kolmá s chruplavkovitým okvětím. *165. Blitum.*

β) Okvětí namnoze 5dílné, na plodu bylinné neb solva trochu zdužnělé, bez listenův. Blizny 2, zřídka 3—5, prosté. Semena rovnovážná neb kolmá, s osemením chruplavkovitým. *166. Chenopodium.*

γ) Okvětí 5 klanné, ušty jeho na hřbetě pod koncem s příčným přívěskem. Mimo obojaké květy pometáním tyčinek též pestíkové. Blizny 2. Nažka na konci vtisklá. Semeno rovnovážné s blánovitým osemením. *167. Kochia.*

II. Každý květ s 2 listenci, okvětí suchomázdřité neb bylinné.

a) Květy namnoze po 3 v úžlabí listu sklubené, obojaké, zřídka pometáním tyčinek pestíkové, listence malé sotva znalé. Okvětí 5dílné, ušty jeho bez přívěsku, tlusté, dužnaté, nažku na konci neb po straně smáčknutou posléz uzavirající. Tyčinek 5. Blizny 2—3. Klíček v semeni v jedné rovině závitkovitě stočený, bílek sporý, vně klíčku a jím v 2 části rozdělený. *168. Suaeda.*

b) Květy obojaké se zřetelnými listenci a okvětím 5listým. Lístky okvětní na hřbetě s příčným blánovitým neb kýlovitým přívěskem. Tyčinek 5 ze dna okvětí. Semeno bezbílečné, rovnovážné s blánovitým osemením a klíčkem šroubovitě točeným. *169. Salsola.*

160. Salicornia Tourn. Slanorožec.

515. S. herbacea L. (S. bylinný.) Lodyha přímá neb položená, vstřícně větevnatá, bylinná, dužnatá, bezlistá, lysá. Články válcovitě opakkuželovité, na konci s mázdřitým, dvouklaným okrajem. Po každé straně článků 3 do trojhranu postavené kvítky. Semena hladká. Kořen vřetenovitý.

V. 0·10—0·35 *m.* S. europaea L., S. annua E. B.

⊙ Srpen, září. Slané půdy, vyschlé příkopy, pastviny. Poruznu v jižní Moravě. V příkopech a na vlhkých místech mezi Měnínem a Začany (Makowsky), hojný v příkopu u tratě u Hustopeče (Schierl), přehojný u Čejče (Wiesner), u Terezova. — Mezi Nosislaví a Zaječím a hojný ve slaných jamách mezi Zaječím a nádražím (Uechtritz), mezi Drnoholcem a Gutenfeldem (Reissek) a kolem Nového Přerova (Ripper.)

161. Atriplex Tourn. Lebeda. (Atriplex Sect. Euatriplex C. A. Meyer. Dichospermum Dumort)

516. A. nitens Schkuhr. (L. lesklá.) Lodyha přímá, větvitá, větví přímo odstálých neb rozkladitých i s listenci hladká neb pomoučená. Listy řapíkaté, srdčitě trojhranné, hořejší trojhranně podlouhlé, chobotnatě zubaté, toliko nejhořejší v latě někdy kopinaté a celokrajné, spodní a prostřední se spodinou uťatou neb hrálovitou a jako předešlé na líci zelené, lesklé, vespod šedo- neb bělolupinaté. Květy v klubíčkách: krovky plodní vejčitě kosníkové, krátce přišpičatělé, celokrajné, se síťkou žilkovou. Stopečka plodní vícekrát kratší než nažka.

V. 0·50—1·20 *m.*

⊙ Červenec—září. Rumiště, příkopy, cesty, křoviště a břehy. V střední a jižní části rozšířena, až obecná. V brněnském kraji: u Brna, Měnína, Rajhradu a Strachotína (Makowsky)!, kolem Lomnice (Pluskal), Ivančic (Schwoeder), na náspech tratě mezi Brnem a Břeclaví často přehojná (Reissek), kolem Klobouk a Martinic (Steiger), u Hor. Bojanovic (Schierl), Nikolčice u Hustopeče (Makowsky), Kartouzy, Černovice, Sokolnice, Telnice, Oujezd, Slavkov, Vyškov, Kostelec u Kyjova, Kobylí, Terezov. — V Prostějovsku: v Olšanech u lučni strouhy mezi Vejšovicemi a Kelčicemi hojná (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Znojma, Hodonic, Hrušovan, Jevišovic, Mikulova a odtud do Břeclavi (Oborny). Kolem Olomouce (Mik). V jihovýchodní části: nezřídka kolem Kroměříže, zejména při Moravě (Palla), u Jarošova (Sapetza), u Bzence a odtud až ku Kyjovu (Bubela a Spitzner) a Čejči (Uechtritz), Rohatec, Strážnice, Uh. Brod.

Ve Slezsku: podél Bialky u Bělska (Baier), dle Majera a Rohrera dosti hojná u Opavy.

* **A. hortense L.** (L. zahradní.) Lodyha přímá, větvitá, i s krovkami hladká neb pomoučená. Listy řapíkaté, trojhranné neb trojhranně podlouhlé, chobotnatě zubaté neb skoro celokrajné, zašpičatělé neb špičaté, se spodinou srdčitou neb hrálovitou, obak dosti stejnobarevné, nelesklé, hořejší v latě podlouhlé, celokrajné. Krovky okrouhlé, tupé neb zašpičatělé, celokrajné, sítkovitě žilnaté. Stopečka plodní asi zdélí nažky.

V. 0·60—1·50 *m.*

⊙ Červenec—září. Původem ze střední Asie, zde onde pěstována a pořídku zdivočilá. V jižní části kraje brněnského (Makowsky), kolem Klobouk (Steiger), u Oslavan (Tkany), Znojmo (Oborny), u Prostějova (Spitzner), u Telče a Bystřice n. P. — U Kroměříže (Palla) ve vesnicích kolem Uherského Hradiště (Schlögl), kolem Šumberka (Paul). Zde onde při plotech u Místku nestále (Gogela).

162. Schizotheca C. A. Mey. Lebedka. (Atriplex Sect. Teutliopsis Dumort.)

Stejnotvárnosť květů pestíkových a velmi odchylná podoba krovek mne přiměla, že jsem za příkladem slovutného badatele Dra. Lad. Čelakovského tuto skupinu od předešlé oddělil.

A) Krovky plodní bylinné, celým spodním krajem srostlé.

517. S. hastata Čelak. (L. střelovitá.) Lodyha položená neb vystoupavá, zřídka přímá, rozkladitě větevnatá. Listy řapíkaté, spodní často vstřícné, trojhranně střelovité, na spodině rovnovážně uťaté neb i srdčité, s laloky odstálými, celokrajné neb chobotnatě zubaté, jen nejhořejší k dolejšku zúžené, kopinaté zelené neb vespod trochu šedolupinaté. Krovky skoro trojhranné špičaté, celokrajné neb zoubkaté, s nezřetelnou síťkou žilek hned mnohem větší než nažka [α) macrotheca Čelak., tvar rozšířenější], hned sotva větší nažky [β) microtheca Čelak. A. microsperma W. Kit.]

V. 0·25—0·80 *m.* A. latifolium Wahlbg.

⊙ Červenec—září. Rumiště, cesty, křoviště, příkopy, poříčí, rozšířena v rovině, v předhoří řidčeji. V brněnském kraji obecná (Makowsky), hojná v okolí vyškovském, hustopečském a kyjovském, poruznu v okresu krumlovském a hodonínském. Hojná v prostějovském kraji (Spitzner). V nížinách znojemského kraje (Oborny). Kolem Olomouce (Mik), hojná kolem Kroměříže (Palla). Kolem Těšína (Wimmer) a Vidnavy. U nás v odrudách.

β) microsperma W. et Kit. (spec.). Listy střídavé, zřídka stříčné, zelené, hladké, jen z mládí pomoučené. Květenství husté neb latnaté. Krovky zdélí nažky. A. viridis Nlr. jako var., A. latifolium Sm. A. deltoideum Bab., A. ruderale Wallr.

Dosti rozšířena. V krásných jedincích v lesích kolem Písku (Bubela).

γ) incana Neil. Listy střídavé neb též vstřícné obak neb aspoň vespod hustě pomoučené neb šedolupinaté. A. oppositifolium DC., A. Sackii Rostk.

Ve slané půdě velmi pořídku: Měnín. Kobylí a Čejč (Makowsky).

518. S. patula Čelak. (L. rozkladitá). Větve lodyhy rozkladité neb vzpřímené. Listy řapíkaté, vejčitě kopinaté neb kopinaté, k dolejšku klínovitě zúžené, dolejší často hrálovité s laloky ku předu namířenými. hořejší neb někdy všecky kopinaté až čárkovitě kopinaté, celokrajné (f. angustissima W. Gr. trávo- neb šedozelené. Krovky střelovitě kosníkovité, celokrajné neb zoubkované a jako listy a lodyha méně neb více šedolupinaté.

V. 0·25—1·20 *m*. A. angustifolium Sm. Dietr. fl. boruss.

⊙ Červenec—září. Pustá místa. pole, cesty. návsi. V rovině i předhoří obecná.

519. S. oblongifolia Čelak. (L. podlouhlolistá.) Lodyha přímá větví krátkých, přímo odstálých. Listy řapíkaté, k dolejšku klínovitě zúžené, dolejší vejčitě kopinaté až hrálovité, s laloky a zuby ku předu namířenými, prostřední a hořejší kopinaté až čárkovitě kopinaté, celokrajné, namnoze jako krovky a celá rostlina hustě šedolupinaté. Krovky plodní vejčité neb kosníkově vejčité, dole zaokrouhlené, skoro celokrajné. vyjímkou některé hrálovité.

V. 0·25—1·00 *m*. A. oblongifolium W. Kit., A. tartaricum Koch. nec L.

⊙ Červenec. srpen. Jako předešlá. obecná v jižní Moravě, jinde velmi pořídku neb vůbec schází. V brněnském kraji od Brna dolů až k hranicím zemským (Makowsky), u Oujezda (Ripper). Slavkov. Čejč. Kobylí, Kyjov, Břeclav, Selce. — V okolí prostějovském: u Smržic, Žešova. Vejšovic a jinde hojná (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Znojma. Milfronna, Stracholic, Jaroslavic. Hodonic. Hrušovan a odtud až k hranici zemské. jako kolem Polavy (Oborny) a kolem Mikulova (Uechtritz). Při cestách a vinicích kolem Bzence. (Bubela).

β) Krovky plodní uprostřed až blízko ku kraji chruplavkovitě ztvrdlé, bělavé.

520. S. tartarica Čelak. Lodyha od dolejška rozkladitě větevnatá. Listy řapíkaté, dolejší trojhranně vejčité, hluboce nestejně chobotnaté. hořejší kopinaté, celokrajné, špičaté neb tupé, na líci kalně zelené, hladké, někdy pomoučené, vespod i s krovkami stříbrošedě lupinaté. Klubka květní v chvostovitých, tenkých. nahoře nahých a směstnaných, latovitě sestavených klasech, hořejší jen prašné. Krovky kosníkovité. tudíž skoro do půl délky srostlé neb též třílaločné, namnoze zubaté.

V. 0·25—0·60 *m*. Klubka květní voskově žlutá. A. tartaricum L., A. laciniatum Presl, Koch et pl. aut. non L.

⊙ Červenec, srpen. Rumiště, návsi, ploty, cesty. V jižní části obecná, jinde schází neb pouze zavlečena. Obecná kolem Brna (Tkany), u Oujezda (Ripper). kolem Měnína a Kobylí (Schlosser), Zaječí (Uechtritz), Terezov, Velk. Pavlovice, Šakvice, Slavkov, Vyškov, hojná kolem Kyjova. — U Kostelce, Smržic, Prostějova, Vrahovic a Určic hojná (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Znojma, Mikolova a Polavy (Oborny), neroste kolem Náměště (Roemer) a již kolem Oslavan a odtud až k hranici zemské (Oborny). Hojná při silnicích a na polích, zejména směrem k Nové ulici a k Hradní bráně u Olomouce (Mik), Štěpánov u Olomouce (Spitzner). Vážany u Kroměříže (Palla), kolem Bzence a Čejče (Uechtritz), ojedinělá kolem Jarošova (Sapetza), Rohatec, Strážnice, Radějov, Hroz. Lhota.

521. S. rosea Čelak. (L. růžičkovitá.) Lodyha přímá, od dolejška rozkladitě větvitá a jako listy a krovky plodní šedobíle lupinatá. Listy krátkořapičné, dolejší trojhranně neb kosníkově vejčité, nestejně chobotnatě zubaté, hořejší vejčitě kopinaté, skoro celokrajné. Klubka květní na větvi oddálená a listeny podepřená, jen nejhořejší směstnaná a bezlistenná, z největší části obojpohlavná. Krovky plodní skoro trojhranné, tudíž jen do $^1/_4$ celé délky srostlé, zubaté, na střední části nikdy s příčnými, hřebenitě zubatými přívěsky.

V. 0·25—0·75 *m.* A. roseum L., A. album Scop.

⊙ Červenec, srpen. Cesty, pustá místa, ploty, návsi. V střední a jižní části rozšířena, jinak poskrovnu. V brněnském kraji od Brna na jih až ku hranicím zemským, jako kolem Kartouz!, Chirlic!, Rajhradu!, Měnína a Blučiny (Makowsky), kolem Nenovic, Moutnic, podél náspu tratě od Brna až do Břeclavi (Reissek), mezi Obřany a Bílovicemi (Uechtritz), hojná kolem Ivančic (Schwoeder), hojná kolem Hustopeče (Schierl), Klobouky (Steiger), kolem Kobylí (Schlosser), u Čejče a jinde v jižní části (Oborny), u Oujezda (Ripper), Sokolnice, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Vyškov, Lanžhot, Poštorna, Kyjov, Strážnice. — V Prostějovsku: u Smržic, Čechovic, Mostkovic, Určic a Kostelce (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Krumlov, Mikulov, Polava, Strachotice, Jaroslavice, Hrušovany, Hodonice, Znojmo a j. (Oborny). U Štěpánova (Spitzner). V uher. hradišťském kraji: u Chropína a lomy u Těšnovic u Kroměříže (Palla), ojedinělá kolem Jarošova (Sapetza), ojedinělá kolem Bzence (Bubela) a hojná na zdích v Rusavě (Sloboda).

163. Spinacia Tourn. Špenát.

* **S. oleracea L.** (Š. zelní.) Lodyha jednoduchá neb větvitá a jako listy měkká, travozelená. Listy dlouze řapíkaté, podlouhlé neb trojhranně hrálovité, hořejší též celé. Květy klubkaté, prašné v nahých úžlabních neb konečných klasech, pestíkové v úžlabních klubkách.

V. 0·30—0·45 *m.*

⊙ až ⊙ Květen—podzim. Původem z Východu. V kuchyňských zahradách zhusta pěstován. U nás ve 2 odrůdách.

a) inermis Mnch. (spec.). Hořejší listy podlouhlé, na dolejšku klínovité. Okvětí skoro kulovité, bezbranné.

b) spinosa Mnch. (spec.). Hořejší listy na dolejšku namnoze hrálovité. Okvětí skoro trojhranné, 2—4rohé.

164. Beta Tourn. Cvikla.

* **B. vulgaris L.** (Burák, cukrovka.) Lodyha přímá, hranatě brázditá, větvitá, lysá. Listy vlnovitě vykrajované, dolejší vejčité, tupé, v řapík sbíhající neb přisrdčité, hořejší vejčitě-kosníkové neb podlouhlé: špičaté, krátkořapičné neb přisedlé, nejhořejší kopinaté. Květy po 3—5 spojené: klubka v tuhých, latovitě sestavených, listnatých klasech.

V. 0·50—1·50 *m.*

⊙ a ⚇ Červenec—-září. Z jihu, hojně na polích pěstována, dužnaté kořeny slouží k připravování cukru a poskytují píci dobytku. U nás ve dvou odrudách.

a) Cicla L. (spec.). Kořen válcovitý, tlustý, poněkud tuhý Řapíky a střední žíly přízemních listů často dužnaté.

b) Rapa Dumort. (spec.). Kořen řepovitý, dužnatý, cukrnatý, uvnitř bílý, neb též žlutý a červený (Burák neb červená řepa). Z této odrůdy připravuje se cukr.

165. Blitum Tourn. Žminda.

* **B. virgatum L.** (Ž. prutovitá.) Lodyha přímá, brázditá, až ke konci listnatá, větvitá. Listy řapíkaté, kosníkové neb trojhranně podlouhlé, na spodu klinovitě zúžené, hluboce chobotnatě ostře zubaté, lysé, nejhořejší skoro hrálovitě trojhranné. Klubka květní všecka úžlabní, oddálená. Okvětí namnoze trojdílné. Plody šťávnatě dužnaté, krvavě červené. Semena po kraji tupá, žlábkovitá.

V. 0·15—0·50 *m.* Květy zelené. Chenopodium foliosum Aschers.

⊙ Červenec, srpen. Z jižní Evropy. Zřídka pěstovaná a ještě řidčeji zdivočilá. Druhdy u Znojma (Oborny).

* **B. capitatum L.** (Ž. hlavatá.) Lodyha nahoře bezlistá, tudíž hořejší klubka v klas splývající. Listy 3hranně hrálovité, na spodu uťaté, zubaté. Střední květy 4—5četné, postranní s okvětím třídílným a 1 tyčinkou. Semena ostře hranatá, ostatně jako předešlá.

V. 0·15—0·50 *m.* Květy červené. Chenopodium capitatum Ascher.

⊙ Červen—srpen. Z jižní Evropy. Zřídka pěstována a zdivočilá. Zde onde v brněnském kraji (Makowsky).

166. Chenopodium Tourn. Merlík.

A) Agatophytum Maq. Tand. Byliny mnoholeté, pomoučené, poněkud žláznatě lepkavé. Měchýřky stopkaté, později částečně opadávající. Semena všecka kolmo postavená, v okvětí 5klaném, 5mužném. Kel kruhovitý.

522. Ch. bonus Henricus L. (Všedobr.) Lodyhy přímé, jednoduché neb trochu větvité, na oddenku postranní. Listy dlouze řapíkaté, hrálovitě trojhranné, vlnovitě vykrajované, zřídka zubaté, hořejší kopinaté. Klubka v hustě, chvostovitě latě. Semena lesklá, tupohranná. Oddenek vřetenovitý, rozvětvený, tlustý, dužnatý, vícehlavý.

V. 0·20 – 0·50 *m*. Květy zelené, též u všech následujících. Blitum bonus Henricus Rchb.

♃ Květen—srpen. Rumiště, cesty, zdi, návsi, ploty. Hojná v celém území až přes 800 *m*, někdy i v horách, jako na lukách. Kněhyně poblíž hřebene (Oborny), u Rymařova.

B) Chenopodiastrum Moq. Tand. Byliny jednoleté s kořenem vřetenovitým. Blizny krátké. Semena všecka neb aspoň nejhořejší v každém klubku rovnovážná, v okvětí 5 klaném, 5 mužném; semena kolmá, jsou-li vůbec jaká, nalezají se v okvětí 2—3 klaném, 1—3 mužném. Měchýřky přisedlé. Klíček v semenu kruhovitý. Byliny pomoučené neb holé, jen skrovně klkaté, leč nechlupaté.

a) Listy na dolejšku srdčité. Stopky květenství poprašené, okvětí jakož i ostatní části skoro zcela lysé.

523. Ch. hybridum L. (M. zvrhlý.) Lodyha přímá, větvitá. Listy veliké, řapíkaté, trojhranně vejčité, hrubě chobotnato-zubaté, dlouze zakončité, stejnobarevné, lysé. Květy klubkaté, v konečné, rozkladité, skoro bezlisté latě. Ušty okvětní nekýlnaté. Semena málo lesklá, vypíchaně tečkovaná.

V. 0·40—0·80 *m*. Zapáchá durmanem.

⊙ Červenec—září. Meze, role, záhony, pustá místa. Hojný v rovině i v nízkém předhoří až do 330 *m*. Obecný v střední a jižní Moravě. Porůznu u Jihlavy (Pokorny), u Nové Říše a Ratkova. Přerov a Litovel (Spitzner), Šumberk (Paul). Schází v údolích Jeseníka (Oborny). U Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby). Břeh Rusavy u Holešova, Tučapy a Prusenovice (Červinka), Rusava (Sloboda). Nov. Jičín (Sapetza). Rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer) a Vidnavsku.

b) Listy v řapík zúžené. Osy květenství a okvětí hladké, nepoprášené.

α) Listy celokrajné, zcela hladké.

524. Ch. polyspermum L. (M. mnohosemenný.) Bylina hladká. Lodyha vystoupavá neb přímá, obyčejně od dolejška rozkladitě větvitá. Listy dlouze řapíkaté, namnoze tupé, vejčité neb vejčitě podlouhlé, hořejší podlouhlé až kopinaté, tupé neb špičaté, obak stejnobarevné, lysé. Květy klubkaté, ve volných, bezlistých, hroznovitých neb vrcholičnatých latách. Okvětí na rovnovážném plodu otevřené, nekýlnaté. Semena lesklá, černá.

⊙ Červenec—září. Zahrady, role, úhory, příkopy, břehy. Rozšířen v celém území.

V. 0·25—0·60 *m*. Listy tenké, často načervenalé, vzrůstem Albersia blitum podobný, leč květy jeho malé a semena snadno vypadávající. U nás též odrůda:

β) acutifolium Kit. (spec.). Bylina světle zelená. Lodyha přímá, méně větvitá. Listy namnoze zašpičatělé. Klubka květní obyčejně v úžlabních bezlistých lichoklasech.

Řidčeji. S tvarem základním kolem Brna, Židlochovic, Znojma (Oborny).

Jedovnic, Boskovic; na Hloučele u Prostějova (Spitzner), Olomouc, Dětřichov poblíž Uničova. — Hranice (Schlosser).

β) Listy chobotně zubaté, zúžené v řapík nahoře široce křídlatý, obak stejnobarevné, lesklé.

525. Ch. rubrum L. (M. červený.) Lodyha přímá, zřídka položená neb vystoupavá, často červená neb aspoň červeně pruhovaná, i s listy a okvětím hladká. Listy řapíkaté, kosníkově trojhranné neb vejčité, namnoze hrálovitě trojlaločné, lesklé, zcela lysé. Klubka hustě směstnaná, v složených klasech, jichž poboční klásky s malými listy. Vřetena klasů křídlovitě rozšířená. Konečný plod každého klubka rovnovážný, ostatní kolmé. Ušty okvětní kýlnaté, plod zcela zakrývající.

V. 0·20—0·70 *m*. Květy nazelenale načervenalé až krvavě červené a jako červenohnědá lesklá semena velmi malé. Blitum rubrum. Rchb.

⊙ Červenec—říjen. Břehy, vlhká role a příkopy, místa zaplavovaná, rozšířen, místy hojný. V brněnském kraji: Brno (Makowsky), Adamov (Teimer), Lomnice (Pluskal), Klobouky (Steiger), od Brna přes Rajhrad až k Břeclavi a Strážnici roztroušen. U Náměště (Roemer) a i v ostatních částech znojemského kraje roztroušen, až obecný, jako kolem Znojma, Hrušovan, Strachotic a na j. m. (Oborny). U kopce Sv. Jana u Jihlavy (Reichardt). U Černovíra, poblíž Olomouce (Mik), u Roudné (Rieger). V jihovýchodní části: u Kroměříže pořídku: mezi chmelnicí a cestou do Rataje (Palla), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), při Moravě a za nádražím u Bzence (Bubela), při břehu Rusavy a j. u Holešova hojný (Červinka), při silnici u Nov. Jičína, kolem Fulneku, Rožnova a Hustopeče (Sapetza). V Těšínsku (Kolbenheyer) a na j. m. ve Slezsku rozšířen.

β) crassifolium Röm. et Schult. Lodyha i s dlouhými prutovitými větvemi položená. Listy trojhranné až hrálovitě kosníkové, chudě zubaté až celokrajné, přitloustlé.

Na slané půdě pořídku: kolem Hrušovan, Měnína a Kobylí (Makowsky), kolem Čejče (Kržisch), v písku rybníka Okareckého u Náměště (Roemer).

526. Ch. urbicum L. (M. městský.) Lodyha ztuha přímá, větvitá i s listy a ušty okvětními hladká neb jen z mládí trochu pomoučená. Listy řapíkaté, trojhranně- až kosníkově podlouhlé, zašpičatělé, chobotnatě zubaté, nejhořejší též kopinaté. Klubka řídká, v klasech ztuha přímých, jednoduchých neb složených, jichž hořejší postranní klásky bezlisté. Vřetena klasů nerozšířená. Okvětí 5klané, jeho ušty bezkýlné, plod nezcela zakrývající. Plody všecky rovnovážné. Semena lesklá, po kraji tupá, jemně tečkovaná.

V. 0·25—0·80 *m*. Lodyha namnoze jen na dolejšku větvitá: listy přitloustlé. Dle hloubky chobotů a délky zašpičatělých zubů rozlišuje se v odrůdy:

α) deltoideum Neil. Lodyha ztuha přímá. Listy veliké, trojhranné, na spodu skoro rovně uťaté, namnoze mělčeji vykrajovaně zubaté. Ch. melanospermum Wallr.

β) rhombifolium Mühlenb. (spec.). Listy kosníkově podlouhlé, v řapík šikmo skrojené, namnoze hlouběji chobotnatě zubaté. Bylina méně tuhá, klásky více odstálé a malolisté. Ch. intermedium M. et Koch.

⊙ Červenec—září. Rumiště, zdi, ploty, cesty, příkopy. V rovině a pahorkatině rozšířen, v předhoří schází. Neroste v jihlavském kraji. V brněnském kraji zejména ve vsích dosti rozšířen (Makowsky), jako u Kohoutovic, Sokolnic, Oujezda atd. — Klobouky (Steiger), Slavkov, Vyškov, Čejč, Kobylí, Velk. Pavlovice, Polavské kopce, Břeclav. — U Hrubčic a Určic u Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji hojný, jako kolem Znojma a odtud dolu (Oborny). Kolem Olomouce (Mik). U Kroměříže rozšířen: jako u Rataje, Kotojed atd. (Palla), kolem Bzence za nádražím při Moravě (Bubela), Zvolenov, Strážnice, Kněždub, Hroz. Lhota. — Smetiska v Ljeskovské dolině (Holuby). V okolí Holešova: u Tučap, Bořenovic a Prusenovic (Červinka), u Šenova a Kunvaldu (Sapetza). Ve Slezsku: u Těšína (Wimmer), při Olšavě, u panských zahrad a též ve stromořadí u Těšína (Kolbenheyer). *β)* Řidčeji. Při Ponavce u Brna, u Modřic a Blučiny (Makowsky), na hnojištích u Brodku (Reissek), hojný kolem Prostějova: u Dětkovic, Otonovic, Hrubčic, Vrahovic, Čechovic (Spitzner).

γ) Listy chobotnatě zubaté neb celokrajné, vespod sivozelené a moučkou hojnou poprášené.

527. Ch. glaucum L. (M. sivý.) Lodyha přímá až položená, větvitá, posléz zcela lysá, zelená a bíle proužkovaná. Listy podlouhlé až vejčitě podlouhlé, tupé, oddáleně chobotnatě neb vykrajovaně zubaté, zřídka celokrajné, v krátký řapík zúžené, dvojbarevné, na líci hladké, sytě zelené. Klubka v přetrhovaných, nahých klasech. Semena po kraji ostrá a jako plody z menší části kolmá.

V. 0·10—0·40 *m*. Květy a semena velmi malá. Bylina posléz někdy do červena naběhlá. Blitum glaucum Koch.

⊙ Červenec—říjen. Břehy, cesty, zdi, návsi. Obecná v rovině a předhoří až do 520 *m*.

c) Listy v řapík úzce křídlatý zúžené, namnoze zubaté neb chobotnatě laločnaté. Okvětí a osy květenství moučkou poprášené.

α) Semena s ostrým kýlovitým okrajem, nelesklá.

528. Ch. murale L. (M. zední.) Lodyha přímá, zřídka položená, rozkladitě větvitá s listy a okvětím z mládí moučkou poprášenými, posléze hladká. Listy řapíkaté, kosníkově až trojhranně vejčité, chobotnatě ostře a nestejně zubaté, vespod skrovně pomoučené, posléz olysalé, v řapík úzce obroubený náhle skrojené. Klubka ve vrcholičnatých, rozevřených, bezlistých látkách. Okvětí 5klané, jeho ušty roztroušeně pomoučené, šedozelené, kýlnaté. Semena rovnovážná, jemně tečkovaná.

V. 0·20—0·50 *m*. Listy hustěji a ostřeji zoubkaté, než u dvou předešlých; zápachu nepříjemného.

⊙ Červenec—září. Rumiště, ploty, cesty, zdi, návsi. Rozšířen v střední a jižní Moravě, jinde poruzný. Schází v jihlavském kraji. Obecný ve vsích brněnského kraje, kolem Brna řidčeji (Makowsky); příkopy u Žabovřesk a kolem Klobouk (Steiger), kolem Krumlova, Vedrovic a Hustopeče, nezřídka v krajině vyškovské, kyjovské a břeclavské. Za Dolní ulicí v Prostějově a u městských cihelen (Spitzner). Obecný ve znojemském kraji od Náměště na jih (Oborny). Hojný kolem Olomouce a v sousedních vesnicích (Mik a Makowsky), schází v severní části tohoto kraje a v údolích Sudet (Oborny). Kolem Uh. Hradiště (Schlögl), ojedinělý kolem Bzence, zde jen u nádraží (Bubela), Strážnice, Uh. Brod a Mor. Ostrava.

β) Semena lesklá, po kraji dosti tupá, bez kýlu, velmi jemně tečkovaná.

529. Ch. album L. ampl. (M. bílý.) Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá. Listy řapíkaté, kosníkově vejčité až vejčitě podlouhlé, 2krát delší než širší, zašpičatělé neb tupé, nestejně úhlatě zubaté, řidčeji skoro celokrajné, vespod ± moučnaté. Semena silně lesklá, po kraji dosti ostrá, nejjemněji tečkovaná.

⊙ Červenec—říjen. Pustá i vzdělaná místa, návsi, role, cesty. Obecný v celém území až do vyššího předhoří.

V. 0·20—1·00 *m.* Zápach nepatrný. U nás v několika odrůdách:

α) spicatum Koch. Rostlina bílou moučkou poprášená. Lodyha málo větvitá. Květy v hustých, přímých lichoklasech. Ch. album L.

V středním a jižním území obecný.

β) viride L. (spec.). Bylina šedou moučkou poprášená, skoro zelená Lodyha větvitá. Květenství volně latnaté

Ve vyšších polohách a v údolí hor obecný.

γ) lanceolatum Mühlenberg (spec.). Bylina nižší, často zakrslá, málo rozvětvená. Listy podlouhle kopinaté, až kopinaté, celokrajné. Květy v přetrhovaných lichoklasech.

Na suchých strništích dosti hojný.

530. Ch. opulifolium Schrad. (M. kalinolistý.) Bylina šedou moučkou poprášená. Lodyha přímá, větvitá. Listy řapíkaté, nelesklé, dolní a prostřední okrouhlé neb okrouhle kosníkovité, skoro tak široké jak dlouhé, tupé, mělce třílaločné, laloky zaokrouhlené, hořejší elliptické až kopinaté, nelaločnaté. Klubka ve složených, skoro bezlistých klasech. Semena rovnovážná, po kraji dosti tupá.

V. 0·25—0·75 *m.*

⊙ Červenec—září. Zdi, ploty, pustá místa, křoviny. V nižších polohách středního a jižního území roztroušen. V brněnském kraji: od Brna až do Břeclavi (Makowsky), kolem Adamova (Theimer) a Měnína (Oborny), Křížová hora a Školní ulice u Hustopeče (Schierl), kolem Klobouk obecný (Steiger), u Čejče (Uechtritz), Brumovice, Kobylí, Velk. Pavlovice, Krumlov. — Kolem Prostějova: u Smržic, Čechůvek, Králic, Určic a zlechovského mlýna (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), v údolí Dyje od Znojma dolu rozšířen (Oborny), kolem Drnoholce a Mikulova (Makowsky). U Litovle (Spitzner).

U plotu na Javořině (Holuby) a dle Červinky též u Holešova. Ve Slezsku: na nádraží u Oder (Kotula).

531. Ch. ficifolium Sm. (M. fíkolistý.) Bylina málo pomoučená. Lodyha přímá, slabě větvitá. Listy tupé, chobotnatě zubaté, dolní a prostřední téměř hrálovitě trojlaločné, s prostředním lalokem protáhlým, téměř souběžnými kraji obmezeným, hořejší listy kopinaté, skoro celokrajné. Klubka ve složených, skoro bezlistých klasech. Semena rovnovážná, méně lesklá, ďubkovaně tečkovaná, po kraji tupá.

V. 0·40—1·00 *m.* Bylina světle zelená.

⊙ Červenec—září. Záhony, zelniště, ploty, břehy potoků. Roztroušen v střední a jižní Moravě a ve Slezsku. Nevyskytuje se v Jihlavsku, v severní Moravě a údolích Sudet. V brněnském kraji: u Červeného mlýna poblíž Brna a na j. m. jižního území (Makowsky), kolem Měnína a Blučiny (Niessl)! Nosislav, Čejč, Terezov, Velk. Pavlovice, Zaječí, Krumlov. — Kolem Podivína a Bilovic (Uechtritz). Ve Znojemsku: dosti rozšířen: břehy rybníku kolem Náměště (Roemer), kolem Znojma, Strachotic, Derflic atd. (Oborny). Dle Mika též kolem Olomouce. V uh. hradišťském kraji: na mezích a v příkopech lučních za nádražím bzeneckým (Bubela), mezi Vracovem a Bzencem (Uechtritz), Rohatec, Petrov, Strážnice, Mor. Ostrava. — Ve Slezsku: V Těšínsku: v Těšíně, kolem Prochny, mezi Blogoticemi a Koňskou (Uechtritz)!, Bogušovice. — Kolem Bělska (Hausknecht), u Opavy (Mayer).

532. Ch. vulvaria L. (M. smradlavý.) Bylina šedá, pomoučená. Lodyha položená neb vystoupavá, rozkladitě větvitá. Listy malé, kosníkově vejčité, hrotité, celokrajné, nanejvýš obak s 1 zoubkem. Klubka v konečných a postranních, bezlistých a latovitě nahloučených lichoklasech. Úšty okvětní bezkýlné, šedomoučnaté. Semena i květy velmi malé, nepatrné. Zápach hnusný jako od shnilých slanečků.

D. 0·10—0·30 *m.* Bylina chová trimethylamin. Ch. olidum Curtis. W. Gr. Fl. sil.

⊙ Červenec—září. Cesty, zdi, rumná, na čpavek bohatá místa, návsi. Rozšířen v rovině a v nízkém předhoří až k 360 *m.* Nevyskytuje se v severní Moravě a v údolích Sudet. V brněnském kraji obecný (Makowsky), Adamov (Theimer), u Lomnice (Pluskal), kolem Hustopeče (Schierl), Klobouky (Steiger), rozšířen až obecný v krajině slavkovské, vyškovské a čejčské. — V Prostějově v některých ulicích na př. v Mouřeninské v Hliníkách, u hřbitova, u Bedihoště (Uličný), u Vrahovic, Dětkovic, Krasic, Čechovic, Ždětína (Spitzner). Kolem Jihlavy (Pokorný), hojný u Mor. Budějovic, Jaroměřic, Budkova a kolem Znojma a odtud v nížinách při Dyji a kolem Hrušovan (Oborny), u Nové říše a velmi poruzný u Telče. — Kolem Olomouce (Mik), Litovle, Přerova (Spitzner), u Kroměříže: při silnici do Kotojed, podél hřbitovní zdi a v Kotojedech, jinak poruzný (Palla). Ve východní části: Javořina (Holuby), Holešov (Sloboda)! jako vzácnost též v horním předměstí ve Vsetíně (Životský), zdi u Nov. Jičína (Sapetza), pořídku při staveních v Dolní ulici v Místku (Gogela). Ve Slezsku: na Saském vrchu u Těšína (Zlík), kolem Vidnavy.

C) Botryoides C. A. Meyer. Semena všecka rovnovážná i s květy velmi malá. Blizny dosti dlouhé. Klíček v semenu neobkličuje celého bílku. Byliny pýřité a žláznaté, ale nepomoučené.

533. Ch. botrys L. (M. hroznový), Žláznatopýřitý, lepkavý. Lodyha přímá, větvitá. Listy řapíkaté, nahnědle kalnězelené, podlouhlé, tupě chobotnato-protisečné, nejhořejší kopinaté, celokrajné. Klubka květní v krátkých, úžlabních, dole několika listeny opatřených, vidličnatých vrcholících. Okvětí na plodu otevřené, ušty jeho nekýlnaté. Semena hladká, lesklá, po kraji ostrá. Zápach příjemně aromatický.

V. 0·15—0·40 *m.*

⊙ Červen—srpen. Puvodem z jižní Evropy, u nás na záhonech, rolích, cestách, březích a kamenitých kopcích zdivočelý, ale sotva zdomácnělý a namnoze nestálý. V brněnském kraji: při březích Svratky u Brna, leč pořídku (Makowsky 1885), u Ivančic (Schwoeder), při Oslavě u Oslavan (Roemer), u Konice a Pravlova (Reissek), u Klobouk (Steiger), při silnici mezi Krumvířem a Terezovem (Schierl), písečná role u Vrbic a Bořetic (Makowsky), kolem Mikulova (Uechtritz). V zahradách u Bystřice n. P. 1884. — Na kamenitém kopci u Čejče směrem k Čejkovicím s Viola arenaria (Uechtritz), u Napajedel (týž 1819). Při hradské cestě v Ljeskovské dolině (Holuby). — Ve Slezsku: u Frýdku (Kolbenheyer).

167. Kochia Roth. Bytel.

A) Listy přisedlé, čárkovitě šidlovité.

534. K. arenaria Roth. (B. písečný). Lodyha přímá, položená neb vystoupavá, větvitá. Listy střídavé, nitkovitě šidlovité, poněkud dužnaté, špičaté, jako lodyha srstnaté až vlnato-huňaté. Květy po 1—3, úžlabní, v konečných, přetrhovaných, tuhých a listnatých klasech. Okvětí hedvábitě huňaté až hustě vlnaté; ušty plodního okvětí s přívěsky suchomázdřitými, hvězdovitě odstálými, čárkovitě kopinatými, celokrajnými neb zoubkovanými. Kořen jednoletý, vřetenovitý.

V. 0·20—0·45 *m.* Salsola arenaria M. B.

⊙ Červenec—září. Písčiny, pruhony, pastvy, pořídku a jen v dolním úvalu Moravy od Uh. Hradiště dolu, mezi Mutěnicemi a Hodonínem (Makowsky), u Star. města a Uh. Hradiště (Schlögl), na Dúbravě u Bzence místy přehojný (Bubela), na písčinách poblíž borového lesa u bzeneckého nádraží v skupinách (Uechtritz a Spitzner). Rohatec (Schlosser) a pak opět na písčinách u Šardic (Tkany). Lužice u Hodonína (Schierl).

535. K. prostrata Schrad. (B. položený). Lodyhy polokřovité, vystoupavé neb položené, větevnaté, dole lysé, nahoře jako listy pýřité až šedě srstnaté. Listy úzce čárkovité až nitkovité, trochu dužnaté, dolejší svazečnaté, hořejší střídavé. Květy po 3—5 úžlabní, v konečných přetrhovaných a listnatých klasech. Okvětí až srstnatě huňaté; přívěsky plodního okvětí suchomázdřité, opakvejčité, zpředu nestejně zoubkované, kolovitě rozložené. Oddenek větevnatý, dřevnatý, mnoholodyžný.

D. až 0·45 *m.* Salsola prostrata L., Chenopodium augustanum All.

♃ Červenec—září. Suché pahorky, meze, cesty. Porůzný v dolním úvalu Moravy a od úžlabiny Chřibské až ku Svratce, v Slezsku neroste. Mezi Sokolnicemi a Oujezdem, na pastvisku u Moutnic (Makowsky), panský dvůr u Oleksovic, při silnici mezi Moutnicemi a Těšany (Oborny), kolem Čejče (Bayer), kolem Uh. Hradiště s předešlým a u Kostelan (Schlögl).

B) Listy čárkovitě kopinaté, ploché.

536. K. scoparia Schrad. (B. metlovitý). Lodyha bylinná, přímá, metlovitě přímo větevnatá, na spodu lysá, na hoře pýřitá. Listy střídavé, nezřetelně řapíkaté, čárkovitě kopinaté, ploché, celokrajné, roztroušeně chlupaté až lysé. Květy po 1—3 úžlabní, v listnatých klasech. Okvětí vlnato-huňaté až lysé, ušty jeho s krátkým, trojhranným, často nezřetelným, bylinným přívěskem. Kořen jednoletý, vřetenovitý.

V. 0·35—1·75 *m.* Chenopodium scoparia L, Salsola scoparia M. a B.

⊙ Červenec—září. Na místech pustých, písčinách, rumištích a při silnicích zdivočelý a na pohled zde onde zdomácnělý, též v zahradách pěstován. Kolem vranovického nádraží (Tkaný 1844), kolem Mikulova a Drnoholce, zde zejména na hřbitově (Makowsky), kolem Hevlína a Grafendorfa (Ripper), kolem Jaroslavic (Oborny), zde na vinohradech (Makowsky), na cestě od Mikulova do Bratibrunu (Reissek), v zahradách kolem Klobouk pěstován a v jich okolí zdivočelý (Steiger), v okolí Uh. Hradiště (Schlögl), v okolí Strážnice (Makowsky)! Radějov.

168. Suaeda Forsk.

537. S. maritima Dumort. (S. pomořská.) Lysá. Lodyha vystoupavá neb přímá, rozkladitě větevnatá. Listy polováIcovité, na lici trochu žlabovité, častěji ojíněné. Květy namnoze po 3 úžlabní, v přetrhovaných, malolistnatých klasech. Blizny 2 Semena rovnovážná, lesklá, na kraji tečkovaná. Kořen jednoletý, vřetenovitý.

V. 0·10—0·30 *m.* Schoberia maritima C. A. Meyer, Chenopodium mart. L., Chenopodina mart. Moq.

⊙ Srpen, září. Slaná místa, pastvy, příkopy, pořídku v nížinách Dyje a Svratky. Mezi Zaťany a Měnínem se Salicornia herbacea hojná (Makowsky), kolem Nosislavi (Uechtritz) a Čejče (Makowsky), v slaných příkopech mezi Zaječím a nádražím (Uechtritz), mezi Zaječím a Velk. Pavlovicemi, Brumovice, Terezov. — Hojná u Nov. Přerova (Oborny), mezi Drnoholcem a Gutenfeldem (Reissek), a pak opět v nížinách Pulkavy v Doln. Rakousích od Hadresu dolu (Oborny).

169. Salsola L. Slanobýl.

538. S. kali L. (S. obecný.) Lodyha položená neb vystoupavá, rozkladitě větevnatá, hrbolatá. Listy přísedlé, čárkovitě šídlovité, tlusťounké, podkvětné vejčité, ostnitě přišpičatělé. Květy jednotlivé, úžlabní. Okvětí kratší než listen, zprvu blánité.

později chruplavičné s blánitou špicí. Kořen jednoletý, vřetenovitý.

V. 0·20—0·45 *m.* Na stinných místech jsou listy delší a nabývají tvaru až čárkovitě niťovitého, na výslunných krátce trnitého.

⊙ Červenec—září. Písečná lada, pahorky, cesty, návsi. Rozšířen v teplejších polohách jižní a střední Moravy, jinde neroste. V Brněnském kraji: od Brna na jih až k hranici zemské, u Sokolnic, Klobouk, Podivína, Pohořelic, Nikolčic (Makowsky)!, hojný na Špilberku v Brně a kolem Ivančic (Schwoeder)!, u Zaječí, Nov. vsi a Čejce (Uechtritz)!, Kobylí (Schlosser)!, hojný u Židenic, stráň Mordovna u Klajdovky, kopec u Žabovřesk, mezi Prací a Oujezdem, u Slavkova. Lysic. Hustopeče, Kurdějova. Borkovan, Krumvíře, Terezova, Brumovic a Velk. Pavlovic. — Ve Znojemsku: kolem Mohelna na hadci (Roemer)! mezi Křtěnicemi a Hor. Kounicemi, jakož i u Višňové (Zavřel), přehojný kolem Znojma, ve vesnicích podél Dyje od Znojma dolu, kolem Šatova, Strachotic, Jaroslavic, Hrušovan a podél hranice zemské až k Břeclavi (Oborny). Hojný až obecný v jižní části uh. hradišťského kraje: kolem Kyjova! a Bzence (Uechtritz).

36. Řád. Amarantaceae R. Brown. Laskavcovité.

Rody:

1. Květy jednotlivě úžlabní, všecky obojaké. Okvětí s 2 listeny, 5listé, bez přívěskův. Tyčinky obyčejně 3, nejdoleji v kroužek podplodní srostlé. Blizny 2. Semeno kolmé s chruplavkovitým osemením a kruhovitým klíčkem. *170. Polycnemum.*

2. Květy klubkaté, mnohomanželné, každý s 2 listenci: klubka úžlabní neb v konečných klasech. Okvětí suchomázdřité, 3—5dílné, s 3—5 volnými tyčinkami.

a) Nažka tenkoblánná, nepukavá, posléz nepravidelně se trhající. *171. Albersia.*

b) Puštička kolem obříznutě (víčkem) pukající. *172. Amarantus.*

170. Polycnemum L. Chruplavník.

539. P. arvense L. (Ch. polní.) Lodyha položená až přímá, od dolejška větvitá, ± bradavkatá. Listy přisedlé, čárkovitě šídlovité, dole s krajem suchomázdřitým. Květy jednotlivě úžlabní, s 2 vejčitě kopinatými, bělomázdřitými, šídlovitě zakončenými listenci. Okvětí suchomázdřité, zdélí neb kratší listencův. Kořen vřetenovitý.

Lodyhy a větve 0·05—0·35 *m.* dl., zelené, někdy i s květy a listenci červeně naběhlé. Jedinci silni Salsola kali podobni. P. arvense Jacq. —

⊙ Červenec—říjen. Písečná a štěrkovitá pole, úhory, cesty, kopce. Rozšířen v rovině a teplejší pahorkatině, v horách neroste. Hojný v brněnském kraji: od Brna na jih (Makowsky), Sokolnice, Klobouky (Steiger)!. Adamov (Theimer). Ivančice (Schwoeder)!, Kounice, Pravlov a j. (Oborny), u Krumlova (Zimmermann)!, Oujezd, Vedrovice, Čejč, Kobylí. Velk. Pavlovice, Vistonice, Polava. Zaječí. — Kolem Prostějova: na Horkách u Ohrozimi, na polích nad a pod vinohrady na Kosíři (Spitzner). Hojný ve znojemském kraji: Náměšť a Mohelno (Roemer), Křtěnice a Hor. Kounice (Zavřel), kolem Mor. Budějovic, Budkova.

Lukova, Čížova a Hardeku, obecný v okolí Znojma, Jaroslavic, Božic, Hrádku, Hrušovan a odtud až k Mikulovu a Břeclavi (Oborny). V jihlavském kraji: pokrají cest u Holého mlýna u Jihlavy (Reichardt), odtud k jižní hranici roztroušen a pořídku jako kolem Slavonic, Kadolce, Mutišova a zde onde též u Dačic (Oborny), u Bzence (Bubela), u Kostelce (Spitzner). Na Javořině (Holuby). Ve Slezsku: kolem Bruntálu, Krňova, kolem Heraltic a Brumovic u Opavy (Gr. Fl.). U nás též v odrůdě:

β) verrucosum Lang (spec.). Listy velmi krátké, nanejvýš dvakrát delší než okvětí, na spodu málo rozšířené, šedozelené. Plody velmi malé. Lodyha i větve tenké, sem a tam zprohýbané, trsovitě rozložené.

Větve až 0·15 *m*. dl. P. arvense *β*. brachyphyllon Nlr.

Písčité cesty nad plovárnou u Langenwandského rybníka u Jihlavy (Pokorný), Hradiště u Znojma, pole za Kartouzy u Brna (Makowsky).

171. Albersia Kunth. Hrubozel.

540. A. blitum Kunth. (Blít.) Lysý. Lodyha vystoupavá, položená neb přímá, od dolejška větevnatá. Listy řapíkaté, vejčitě kosníkové neb vejčité, tupé neb vykrojené, vlnovitě vykrajované až celokrajné, tmavozelené, často s bílou, řidčeji červenou skvrnou, vespod bledší, hrbolatě tečkované, silně žilnaté. Klubka květová úžlabní, hořejší v ocasovitý, konečný klas spojená. Tyčinky 3. Okvětí delší než kopinaté listence. Kořen vřetenovitý.

V. 0·25—0·45 *m*. Květy zelené. Listy sušením trochu černající, ocasovitý klas někdy kratičký. Barva, tvar a žilnatina listů proměnlivá. Odrůda s listy více kosníkovými, menšími, silně žilnatými a hrbolatými *β*) A. viridis Kunth. a Euxolus viridis Moq. — A. adscendens Lois. W. Gr. A. viridis L. (Amarantus blitum L ?), A. prostratus Presl.

⊙ Červenec—září. Pustá i vzdělaná místa, úhory, cesty, zdi, vesnice. Rozšířen v střední a jižní části, jinak poruzný, neroste v předhoří. V brněnském kraji obecný (Makowsky), Františkov v Brně, Kartouzy a j. m. u Brna (Oborny). dosti zřídka u Klobouk (Steiger), Lednice (Pluskal), Sokolnice, Kobylí. Čejč. Krumlov, Břeclav. — V příkopu blíže střelnice v Prostějově, u zahradních plotu v Dubanech (Spitzner). Hojný ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), Mikulov (Makowsky), kolem Znojma, Hradiště, Nesechleba, Milfrouna, Hrušovan a v nížinách Dyje rozšířen (Oborny). Kolem Jihlavy obecný (Pokorny). Kolem Olomouce (Mik). Šumberk (Paul). Štětinov u Sobotína (Bittner). Ve východní části: obecný kolem Uh. Hradiště (Schlögl), zahrady u Holešova (Sloboda), u Tučap (Červinka), u Bzence, Vyzovic a Vsetína (Bubela in lit.), kolem Nov. Jičína (Sapetza), při staveních v Místku tu a tam dosti hojný (Gogela). Ve Slezsku: rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer).

172. Amarantus L. Laskavec.

541. A. silvestris Desf. (L. zelinný.) Lysý. Lodyha namnoze vystoupavá neb přímá, od dolejška větvitá. Listy řapíkaté, kosníkově vejčité až vejčité, tupé neb vykrojené, celokrajné až vlnitě vykrajované, vespod s žilnatinou silně vyniklou, hrbolatě tečkované. Klubka okrouhlá, vesměs úžlabní, nikdy konečná. Tyčinky 3. Listence kopinaté, špičaté, zdélí okvětí. Plody zelené, rovnovážně pukající; tím od předešlého, jemuž se vzrůstem podobá, rozdílný. Kořen vřetenovitý.

V. 0·15—0·35 *m.* A. Berchtoldi Seidl; B. adscendens Tausch. herb. —

⊙ Červenec—září. Vinice, pole, cesty, meze. Poruzný v jižním území. Poruzný v brněnském kraji (Makowsky), v okolí Krumlova a Velk. Pavlovic. — Ve znojemském kraji: kolem Mikulova a Polavy (Makowsky), v okolí Znojma, Hradiště a v nížinách Dyje (Oborny). V uh. hradišťském kraji: ve vinicích u Bzence, u bzeneckého nádraží, u Ostroha a při Moravě u Veselí, leč všude pořídku (Bubela).

542. A. retroflexus L. (L. srstnatý.) Lodyha přímá, jednoduchá neb větevnatá, krátce srstnatá, s větvemi krátkými, vystoupavými. Listy řapíkaté, vejčité neb vejčitě podlouhlé, tupé, krátce hrotité, celokrajné neb vykrajované, vespod hrbolatě tečkované, nervy někdy krátce srstnaté. Klubka ve složitých, hustých, laločnatých klasech. Tyčinek 5. Listence kopinaté, ostnitě hrotité, dvakrát delší než okvětí. Kořen vřetenovitý.

V. 0·10—0·80 *m.* Bylina žlutavě bledozelená, květy zelené.

⊙ Červenec—září. Role, úhory, zdi, rumiště. Obecný v středním a jižním území, v hornatějších krajinách pořídku. Kolem Prostějova (Spitzner). Pořídku na rostlinné stézce u Jihlavy (Pokorny). Kolem Olomouce (Mik), kolem Unčova. — Šumberk (Paul), Zábřeh (Panek), Štětinov a Sobotín (Bittner). Ve východní části: kolem Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby), Strážnice a Uh. Brod. — U Tučap (Červinka), v příkopech kolem Holešova (Sloboda), v zelništích u Vsetína, leč pořídku (Bubela), kolem Nov. Jičína (Sapetza), při zahradách, cestách i na obdělané půdě u Místku (Gogela).

37. Řád. Polygoneae Juss. Rdesnovité.

Rody:

1. Okvětí kalichovité, 6listé, 3 vnitřní lístky po květení zveličelé, 3 vnější malé. Tyčinek 6, po 2 před vnějšími lístky okvětními. Semenník jednopouzdrý s 1 spodním vajíčkem. Blizny 3. Nažka trojhranná. *173. Rumex.*

2. Okvětí 5, řiděeji 3—4dílné, namnoze korunovité, ušty okvětní dosti stejné, přímé, po květení nezveličelé, posléz plod uzavírající. Tyčinek 5—8. Čnělky 2—3. Nažka dvouboká neb třihranná. Kel na bílku postranní, v hraně plodu. Listy střídavé, na místě palistu s botkou pošvovitou. *174. Polygonum.*

3. Okvětí plod jen na spodu zakrývající. Semenník kroužkem žláznatým objat. Čnělky 3. Kel uprostřed bílku kolmý, s dělohami širokými, řasnatě složenými. *175. Fagopyrum.*

173. Rumex L. Štovík.

A) Lapathum Tourn. Květy obojaké, pestík volný. Listy v řapík zúžené neb na spodu zaokrouhlené neb srdčité, leč nikdy střelovité.

1. Byliny 1—2leté. Lichopřesleny všecky listem podepřené.

543. R. maritimus L. (Š. pobřežní.) Lysý. Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá neb od dolejška větevnatá. Listy kopinaté neb čárkovitě kopinaté, vlnovitě řeřabaté neb celokrajné, dolejší jen větší, dloužeji řapikaté. Květy v hustých, nepřetrhovaných, listnatých, nahoře nahloučených lichoklasech. Krovky (3 vnitřní lístky okvětní) malé, v kopinatou špici prodloužené, obak s 2, řidčeji s 3—4 dlouhými, štětinovitými zuby, všecky s úzkým, kopinatým mozoulkem. Zuby zdélí neb kratší lístkův okvětních.

⊙ a ⊙⊙ Červenec—říjen. Vlhké břehy rybníkuv a řek, vlhké příkopy. Roztroušen v území vyjmouc hory.

V. 0·10—0·50 *m*. U nás ve 2 odrůdách:

α) aureus With. (spec.). V čas plodu nahoře zlatožlutý. Přesleny směstnané, v broznech nepřetržitých. Krovky kosníkové, kratčeji přišpičatělé, jich zuby dlouhé jako krovky aneb delší. Steinmannia aurea Opiz.

Hojnější než následující. V brněnském kraji: od Brna dolu (Makowsky). Obřanský mlýn, Adamov, Střelice, Moutnice, Hustopeč (Oborny), Pistovice (Spitzner), zde při rybníku (Niessl), u Valče (Dr. Hanáček), břehy Dyje u Nov. mlýna (Schierl), v kalnži lesní nad Martinicemi (Steiger), kolem Čejče (Wiesner), Nenovice, Měnín, Telnice, Rajhrad, Vranovice, Nosislav, Šakvice, Terezov, Krumvíř, Kobylí, Velk. Pavlovice, Břeclav, Star. Břeclav. — Kolem Prostějova: u Držovic, Žešova, Březovic, na Brodinee, u Kostelce, u rybníka na Osině (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), Jevišovice, u Grešlového mýta, při Bohušickém rybníku u Jaroměřic, kolem Budkova, Hrušovan a na j. m. v jižním území roztroušen (Oborny). V jihlavském kraji: Saské údolí a Hor. Duběnky u Jihlavy (Pokorný), kolem Dačic až ku Dobrohošti, Nov. ves u Rudolce poblíž Slavonic (Oborny), břehy rybníkuv u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), Pikarec, Žďár. — Šumberk (Paul), v háji u Leštiny poblíž Zábřeha (Pánek) u Hajčína a Povlu poblíž Olomouce (Makowsky). V jihovýchodní části: u Tří mostu u Bilan (Palla), bařinná místa u Kunovic u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence (Bubela), u Rohatce, Petrova a Strážnice. — U Tamovického rybníka u Štramberka, u Nov. Jičína (Sapetza), kolem Mor. Ostravy (Oborny). Ve Slezsku Bobrek u Těšína (Kolbenheyer), Velk. Heraltice (R. a M.).

β) palustre Smith (spec.). V čas plodu zelenavě žlutý Hrozny řidší, dole přetrhované. Krovky podlouhle vejčité, dlouze zakončité, šídlovitě zubaté, zuby kratší než krovky, mozoulky větší než u předešlého. R. mart. L. *β*) limosus Čelak. (Thuill. spec.). var. *β*) viridis Neil. part.

Řidčeji. Bařiny a háje v brněnském kraji (Makowsky), u splavu při rybníku u Pistovic (Spitzner), u Měnína a Žabčic. — U Prostějova a Václavic (Spitzner), v nížinách Dyje (Oborny), břehy Moravy u Olomouce (Makowsky).

2. Byliny mnoholeté. Nejdolejší listy namnoze velmi veliké, na spodu zaokrouhlené, srdčité neb v řapík zúžené. Nejhořejší lichopřesleny květu skoro vždycky bezlisté.

a) Krovky podlouhlé neb podlouhle trojhranné, s koncem prodlouženým, zúženým. Květenství slabě větvité, dolejší lichopřesleny oddálené.

α) Krovky obak se 2 štětinovitými zuby.

543 × 546. R. Knafii Čelak. (Š. Knafův.) Lodyha větevnatá, větví prodloužených, přímých. Listy nejdolejší podlouhle kopinaté, vlnovitě vroubkované, v řapík skrojené, ostatní kopinaté, špičaté, slabě vlnité, v řapík zúžené. Lichopřesleny poněkud oddálené, listnaté, jen nejhořejší bezlisté, splývající. Stopky plodní $1^1/_2$—2krát delší než krovky, ze širokého, mozoulkovitého spodu čárkovitě podlouhlé, přitupé; krovky na dolejšku obak s 2 šidlovitými zuby, zdélí krovek, všecky s podlouhlým, tlustým mozoulkem. Oddenek krátký.

V. 0·25—0·50 *m*. Lodyha žlutavě zelená, nahoře načervenalá. Listy světlozelené· Květy pometáním namnoze neplodné a jen některé krovky vyvinuté. R. maritimus × conglomeratus, R. palustris Aut. part.? —

♃ Červenec, srpen. Vlhká, zaplavovaná místa. Velmi pořídku. Na starém kluzišti u Brna (Schur, Uechtritz in lit. ad Oborny). Naleziště toto však použitím místa k jinému účelu zašlo. V okolí Prostějova: na louce blíže příkopu u Držovic mezi oběma rodiči, prof. Spitznerem pro území opět zjištěn.

β) Krovky trojhranně podlouhlé, tupounké, na dolejšku s několika trojhrannými až trojhranně šidlovitými, někdy jen slabými zoubky.

544. R. obtusifolius L. (Š. tupolistý.) Lodyha přímá, s větvemi přímo odstálými. Listy ploché, dolejší a prostřední vejčité neb podlouhlé, na spodu srdčité neb zaokrouhlené, hořejší kopinaté, všecky skoro celokrajné, namnoze tupé. Lichopřesleny dolejší oddálené, listnaté, hořejší bezlisté, sblížené. Krovky trojhranné, tupounké, na dolejšku obak s 1—3 krátkými, špičatými zoubky a skoro všecky s podlouhlými až podlouhle kopinatými mozoulky.

♃ Červenec, srpen. Břehy potoků a rybníků, bařiny, příkopy, houštiny lesní.

V. 0·50—1·00 *m*. U nás ve dvou odrůdách:

α) silvestris Wallr. (spec.). Krovky menší, tříhranné, s úzkým, prodlouženým koncem, obak s krátkým, tupým zoubkem; mozoulky více vejčité, silně vypouklé. Listy nejdolejší širší než u tvaru základního.

V rovině i předhoří obecný, někdy i v horách ve značné výši. V Beskydách: ještě na Baranii při 1200 *m* (Uechtritz). Ztracené poblíž Velk. Karlovic blízko hranice uherské, na Černé hoře přes 900 *m*, na Červeném vrchu v Jeseníku.

β) agrestis Fries. Krovky skoro dvakrát větší, tříhranně podlouhlé, se širším prodlouženým koncem, obak s 2—5 zřetelnými, tříhrannými neb tříhranně šidlovitými zuby;

mozoulky podlouhlé, kopinaté. Přesleny více sblížené R. obtusifolius Wallr., R. Wallrothii Nym., R. Friesii Gren et Godr.

Pro území posud bezpečně nezjištěn. Byliny od Zvole v českomoravském pohoří jsou tomuto tvaru blízké.

γ) Krovky úzce podlouhlé, celokrajné neb se zoubky velmi nepatrnými.

545. R. sanguineus L. (Š. krvavý.) Lodyha přímá, větví prutovitých, přímo odstálých, na dolejšku někdy i s větvemi krvavě naběhlá. Listy jemně vroubkované, dolejší vejčitě podlouhlé, na spodu zaokrouhlené neb trochu ouškaté, tupé neb špičaté, hořejší kopinaté, špičaté Lichopřesleny oddálené, toliko dolejší listnaté. Krovky malé, jen jedna s vejčitě kulatým rudým mozoulkem.

V. 0·50—1·00 *m*. Listy tenké, chabé. R. nemorosus Schrad., R. nemolapathum Ehrh.

♃ Červenec, srpen. Vlhké háje, křoviny, roztroušen v rovině, pahorkatině a nízkém předhoří. V brněnském kraji dosti rozšířen (Makowsky), hojný v Rajském lesíku!, u Soběšic, Veveří a j. poblíž Brna (Oborny), u Klobouk (Steiger), Bilovice, Tišnov, Geršpice, Rajhrad, Vranovice, Krumlov. — Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), nížiny při Dyji pod Znojmem (Oborny), Pernštýn, Žďár. V severní Moravě: Šumberk (Paul), Dětřichovský les u Unčova, Něm. Libiny. Ve východní části: břehy Moravy u Uh. Hradiště (Schlögl), listnaté háje a křoví u Písku a Veselí (Bubela), Rohatec, Strážnice, Uh. Brod. — Na kopci Jelenové u Vsetína, leč velmi pořídku (Bubela), Kunvald (Schlosser). Mor. Ostrava. — Ve Slezsku: Odry (Schlosser), Budišov, Vítkov. — Bažanovice u Těšína (Zlík).

546. R. conglomeratus Murr. (Š. klubkatý.) Lodyha přímá, větevnatá, větví rozkladitě odstálých. Listy malé, vlnovitě vroubkované, dolejší dlouze řapíkaté, vejčitě podlouhlé, na spodu zaokrouhlené neb srdčité, tupounké neb přišpičatělé, hořejší podlouhle kopinaté až kopinaté, špičaté. Lichopřesleny oddálené a namnoze všecky listnaté. Krovky velmi malé, obyčejně celokrajné, všecky s podlouhlým, tlustým mozoulkem. Stopky plodní krátké, sotva $^1/_2$—$1^1/_2$krát delší než krovky.

V. 0·25—0·70 *m*. Rostlina často krvavě naběhlá. Okvětí velmi malé. R. nemolapathum Ehrh. part.

♃ Červenec—září. Příkopy, cesty, vesní palouky, křoviště. V rovině, pahorkatině a v nízkém předhoří obecný. Kolem Jihlavy zde onde (Pokorny). V okolí Místku roztroušen (Gogela).

b) Květenství vícekrát složené, lichopřesleny se posléz dotýkají a splývají, hořejší bezlisté. Krovky veliké, široce vejčitě okrouhlé neb srdčité.

α) Krovky obak zubaté, skoro všecky s mozoulkem.

547. R. stenophyllus Aut. hung. non M. B. (Š. úzkolistý.) Lodyha větví vystoupavých. Listy kopinaté, po kraji čeřité, vlnovitě vroubkované, dolejší řapíkaté, prostřední a hořejší kopinaté až čárkovitě kopinaté, krátkořapičné. Lichopřesleny sblížené, hořejší bezlisté, splývající. Krovky tříhranně srdčité, zpředu tupounké, vynikle žilnaté, s vejčitě podlouhlým mozoulkem, obak s 5—6 zřetelnými, tříhrannými až šídlovitě tříhrannými zuby. Stopky květní $1^{1}/_{2}$—$2^{1}/_{2}$ delší než krovky.

V. 0·60—1·00 *m*. Bylina naše odpovídá bylině na nevzdělaných místech poblíž budínské kyselkové studánky rostoucí a do herbáře university pešťské jako R. crispus L. var. odontocarpa Sándor vřaděné.

♃ Červenec, srpen. Dosti hojný na slaných lukách mezi Telnicí a Začany poblíž Brna s R. conglomeratus nč. Čížkem pro území objeven. — Kolem Vlasatic. Tvrdonic, mezi Oujezdem a Telnicí (Ripper).

544 × 548. R. pratensis Mert. et Koch. (Š. luční.) Lodyha větví vystoupavých, metlovitých. Listy trochu vlnovité, dolejší podlouhlé až srdčitě podlouhlé, ostatní podlouhle kopinaté. Lichopřesleny oddálené až sblížené, jen nejdolejší listnaté. Krovky tříhranně vejčité, srdčité, hřebenitě zubaté, zuby tříhranně šídlovité, krátké, četné.

V. 0·50—1·00 *m*. R. obtusifolius × crispus, R. cristatus Wallr., R. obtusifolius L. *β*) angustifolius Tausch.

♃ Červen, srpen. Na lukách u Náměště (Roemer). Dle Reisseka v nížinách u Brna a v jižní Moravě, kde?, dle Schlossera u Mušova, leč velice pochybno. U Nov. Přerova a Hevlína (Ripper).

β) Krovky nejvíce celokrajné, všecky neb aspoň jeden s mozoulkem. Řapíky na hořejší straně ploché, leč obak obroubené.

548. R. crispus L. (Š. kadeřavý.) Lysý. Lodyha přímá, větví přímo odstálých. Listy řapíkaté, tuhé, dolejší podlouhlé neb podlouhle kopinaté, na dolejšku uťaté neb trochu srdčité, tupé až špičaté, hořejší kopinaté. Krovky okrouhle srdčité, celokrajné, zřídka na spodu slabě a nezřetelně zoubkované, dvě ze tří bez mozoulků neb s menšími mozoulky.

V. 0·50—1·00 *m*. Listy kadeřavé.

♃ Červenec, srpen. Meze, cesty, příkopy, návsi, křoví. Obecný v rovině i předhoří.

549. R. hydrolapathum Huds. (Š. koňský.) Lodyha přímá, větvitá, lysá. Listy vlnovitě útle vroubkované, leč nekadeřavé, namnoze přitlustlé, šedozelené, dolejší velmi veliké, elliptické až podlouhle kopinaté, v řapík zúžené, hořejší kopinaté. Krovky tříhranně vejčité, leč nesrdčité, všecky neb aspoň 2 mozoulkaté. Stopky plodní zřetelně článkované.

V. 1·00—2·00 *m*. Listy namnoze přitlustlé, šedozelené, řidčeji tenké, jasněji zelené, z mládí po kraji skorem až ku hlavní žíle svinuté, dolejší listy bez řapíku 0·30—0·60 *m* dl. a 0·08—0·16 *m* š.

♃ Červenec, srpen. Bařinná luka, příkopy, břehy. Roztroušen v střední a jižní části a ve Slezsku. V úvalu Svratky: kolem Měnína a Šardic (Makowsky), kolem Lednice (Uechtritz), mezi Hrušovany a Nov. sídlem (Ripper), u Čejče (Kržisch a Makowsky), křoví vrbové při mlýnském potoku u Krumvíře (Steiger), Terezov, Kobylí, Břeclav. — Bařiny u Povla a Černovíra poblíž Olomouce (Makowsky), u Štěpánova a Litovle (Spitzner). U Bilan, Chropína, v mlýnské strouze u Kroměříže (Palla), Star. město u Uh. Hradiště (Schlögl), luka mezi Pískem a Veselím a nádražím bzeneckým (Bubela), Rohatec, Strážnice. — U Tučap (Červinka), kraj rybníku u Záhlenic poblíž Místku (Gogela). Ve Slezsku: při Olšavě u Těšína (Kolbenheyer).

550. R. maximus Schreb. (Š. největší.) Lodyha přímá, větvitá, silná. Listy řapíkaté, špičaté až tupounké, po kraji vlnovité, méně tlusté, nejdolejší podlouhlé, na dolejšku nestejné, zaokrouhlené neb trochu srdčitě vykrojené, lodyžní na dolejšku šikmo okrouhlé, vejčitě podlouhlé až kopinaté, jen nejhořejší v řapík zúžené. Krovky tříhranně vejčité, častěji trochu srdčité, na dolejšku slabě neb zřetelně zoubkované, mozoulky často menší, někdy některé zcela zakrnělé. Stopky plodní méně zřetelně článkované.

V. 1·00—1·50 *m*. Přízemní listy bez řapíku 0·45 *m* dl. a delší, na dolejšku 0·20 *m* š., řapík 0·40 *m* dl. R. hydrolapathum × aquaticus Čelak. et Aut. pl.

♃ Červenec, srpen. U vod a v příkopech, velmi pořídku a ne vždy mezi domnělými rodiči. Říčky u Bystřice p. H. — Dle Schlossera u Hranic, Bělotína a Příbora. — Dle Oborného sem snad též přináleží Čížkův R. obtusifolius × aquaticus z údolí Svitavy mezi Obřany a Bílovicemi (Pojednání přírodozk. spolku, Brno 1879 sv. XV).

* R. patientia L. (Š. zahradní). Listy řapíkaté, dolejší srdčité neb vejčitě podlouhlé, zašpičatělé, tenké, nekadeřavé, hořejší kopinaté, řapíky úzce žlábkovité. Krovky veliké, okrouhle srdčité, tupé, celokrajné, z nichž jen jedna s mozoulkem. Původem z jižní Evropy, u nás zřídka v zahradách pěstována ještě řidčeji zdivočelá, jako kolem Brna (Oborny), Nov. Jičína (Sapetza) atd.

γ) Krovky všecky bez mozoulků, celokrajné neb nepatrně zoubkované.

551. R. aquaticus L. (Š. vodní.) Lysý. Lodyha i větve ztuha přímé. Listy řapíkaté, špičaté, tenké, jasně zelené, vlnovitě jemně vroubkované, dolejší veliké, srdčito-vejčitě podlouhlé, dole houslovitě obak vykrojené, hořejší podlouhlé až kopinaté, na dolejšku zaokrouhlené; řapíky nahoře úzce, dolů šíře žlábkovité. Květy v lichopřeslenovitých, hustě nahloučených hroznech. Krovky okrouhle vejčité, poněkud srdčité, bez mozoulků, zřídka s jednotlivými, tenkými mozoulky. Stopky plodní nezřetelně článkované, pod krovkami něco tlustší, leč nenapuchlé.

V. 0·75—1·50 *m*. Stopky plodní tenké, nitkovité. R. hippolapathum Fr.

♃ Červenec, srpen. Bařinná luka, příkopy, břehy. Roztroušen v pahorkatině a předhoří, řidčeji v rovině. V brněnském kraji: při Svitavě nad Obřany (Czížek), u Brna (Makowsky), u Adamova (Niessl), příkopy u Nov. mlýna (Schierl). Bilovice. Boskovice, na cestě od Bystrce k Veveří. V okolí Prostějova: na Okluce za Stinavou, ve Plenském žlebu, u strašického potoka, na Bílé vodě u Baldovce (Spitzner). Ve znojemském kraji: hojný kolem Náměště (Roemer), v údolí Dyje od Vranova dolů až k Milfrounu roztroušen, a sice u Vranova, Hardeku, Trouznického mlýna u Znojma a Mal. Tasovic (Oborny). U Žďáru (Kovář). V olomouckém kraji: na bařinách a březích u Olomouce (Mik), Tovačov, Štěpánov, v údolí Bystřičky u Hrubé vody, u Hluboček (Spitzner), u Nov. Losína a v údolí Brané (Oborny 1882), u Neifanku u Rymařova (Schierl), u Kločova, a břehy potokav u Lomnice (Uechtritz sen. 1819). Kolem Nov. Jičína (Sapetza), kolem Star. Jičína. — Dle Schlossera při potocích a rybnících ve vysokém Jeseníku. Ve Slezsku: při Opavě u Krňova (Gr. Fl.), v okolí Oder.

552. R. alpinus L. (Š. horský.) Lodyha přímá, větvitá. Listy veliké, řapíkaté, vlnovitě vroubkované až celokrajné, dolejší srdčitě okrouhlé neb srdčitě vejčité, velmi tupé neb tupé, a krátce přišpičatěné, hořejší vejčitě podlouhlé až kopinaté, řapíky široce žlabovité. Krovky srdčitě vejčité, síťkovitě žilnaté. Stopky plodní pod krovkami vrtlíkovitě napuchlé. Oddenek uzlatý, šikmý, vícehlavý.

V. 0·50—1·00 *m.* Dle spodních listů, jichž délka šířku nepatrně převyšuje, snadno k poznání.

♃ Červenec, srpen. Mokrá a pramenitá místa, v Beskydách a Sudetách. V Beskydách: na Baranii, kolem Czarné Visly (W. Fl.), na Czantorym (Zlík). V Sudetách: moravské pohraniční hory u Kralíka (Erxleben), při vstupu na Sálvíz a v Česněkovém příkopu (Spitzner), Sálvíz u Kunzendorfu na pruské hranici (Zimmermann sen.), porůznu kolem Švýcarny, travnaté zahrady u Mal. Moravice, Tomašova, Waldenburgu a Královské studénky (W. Fl.), Reivíz (Fritze), pořídku na Studénkové holi a na Pradědu (Oborny), zde zejména hojný na západním svahu, Ludvíkov, Děd, Medvědí hřeben, Svinský příkop, Petrštýn, Jel. hřeben.

B) Acetosa Tourn. Květy u našich druhů dvoudomé. Lichopřesleny oddálené, chudokvěté, bezlisté. Listy střelovité neb hrálovité, chuti kyselé.

a) Krovky zveličelé, blánovité, srdčitě okrouhlé, mnohem širší než nažka bez šupinky a mozoulku, nejširší lístky okvětní ke krovkám přitisklé. Květy obojaké i ♂ na též rostlině.

* **R. scutatus L.** (Š. štítnatý.) Lodyha vystoupavá neb položená. Listy dlouze řapíkaté, sivozelené, celokrajné, přítlustlé, přiokrouhle hrálovité, často houslovité, hořejší kopinaté. Botky celokrajné. Květy ve volných, bezlistých, lichopřeslenovitých hroznech. Oddenek vřetenovitý, mnohohlavý, s hlavičkami prodlouženými, lodyhovitými.

V. 0·60—1·00 *m.* R. alpestris Jacq., R. glaucus Jacq., R. digynus Schult.

♃ Květen—červenec. Zřídka pěstován a zdivočelý. Úplně zdivočelý na skalnatém úklonu Hradiska u Znojma, bezpochyby to pozůstatek dřívější kultury (Oborny).

b) Květy dvoudomé. Čnělky na hranách semenníka přirostlé. Krovky zvelíčelé, blánovité, srdčitě okrouhlé, mnohem větší než plod, na dolejšku s malou čtyrhrannou sehnutou šupinkou; vnější lístky okvětní sehnuté.

553. R. arifolius All. (Š. aronolistý.) Listy tenké, měkké, lysé, vynikle žilnaté, skoro tříhranné neb široce srdčitě tříhranné, s ušty odstálými, zaokrouhlenými neb krátce přišpičatělými a stranou nahoru obrácenými, nejhořejší skoro bez pošvy s hluboce srdčitým spodem přísedlé. Botky celokrajné, uťaté, záhy zrušené.

V. 0·40—1·00 *m.* Květy namnoze červeně naběhlé. Nažka větší a světlejší než u následujícího. R. acetosa L. *β)* arifolius Wimm. Neil., R. montanus Poir.

♃ Červenec, srpen. Horské louky, travníky a lesy. — Rozšířen na nejvyšších temenech Beskyd, jako: Javorník u Frenštátu (Sapetza)!, na Radhošti, Kněhyni, Lysé hoře a Ondřejníku u Frýdlandu (Oborny)!, na Smrku. Obecný v Sudetách, zde skoro na všech hřebenech a úklonech a v žlebích, často až do předhoří sestupuje; jako nad Teplicemi a nad Annaberkem (Oborny), u Stříbrnic (Spitzner), Chrástice u Star. města, Hynčice, od hřebene Fuhrmannštýnu až ku Volským lukám, Klepáčov, Berggeist, Karlovské studénky, Malé Moravice, Ludvíkov.

554. R. acetosa L. (Š. obecný.) Lysý, někdy i pýřitý. Lodyha přímá, nahoře latnatě větvitá. Listy tlusťounké, tuhé, i s botkami krátce mrtnaté, řapíkaté, vlnovitě vroubkované, ze šípovitého neb hrálovitého dolejška vejčitě podlouhlé, s prodlouženými, špičatými, sehnutými neb odstálými laloky, nejhořejší na zřetelné pošvě přísedlé neb krátce řapíkaté. Botky dlouze třísnité. Krovky celokrajné, tupé.

V. 0·30—0·80 *m.* Květy a krovky často nachově naběhlé. R. acetosa L. *β)* arifolius W. Fl.

♃ Květen, červen. Luka, křoviště, pastviny, V rovině a předhoří obecný, někdy i v horách.

c) Krovky vejčité, nic větší než plod, vnější lístky okvětní přímé. Květy dvoudomé.

555. R. acetosella L. (Š. menší.) Lodyha přímá až položená, nahoře latnatě větvitá. Listy všecky řapíkaté, tuhé, celokrajné, podlouhle kopinaté až čárkovité, tupé neb špičaté, na spodu namnoze střelovité. Botky bílé, suchomázdřité, rozeklané, posléz třísnité, krátce chlupaté.

V. 0·10—0·30 *m.* Nažky načervenalé. Šířka listův a tvar laloků proměnlivý. *α)* hastatus Neil. Listy střelovitě kopinaté, laloky nedělené. Řidčeji. *β)* angustifolius Neil. Skoro všecky listy čárkovitě kopinaté, bez laloků, některé polostřelovité. Na neúrodných mistech. *γ)* multifidus Sturm. Laloky 2—3klané. V jižní části.

♃ Květen. červenec. Písčitá a kamenitá místa, neúrodná lada, meze, paseky, všude obecný, až k hřebenům vysokých hor. Praděd (Uechtritz), Vysoká hole 1464 *m*.

174. Polygonum L. Rdesno.

A) Vrcholíčky v hroznovitém neb klasovitém květenství, v paždí blánovitých listenům, jen nejdolejší někdy v paždí malých lupenův. Semeník kruhem žlázek obklopený.

I. Bistorta Tourn. Lodyhy k dřevnatému, hadovitě prohnutému oddenku postranní, s konečným hustým klasem. Listeny jen poloobjímavé, blánité, v osinu vybíhající. Pošva listu mnohem delší než vlastní blánovitá botka. Čnělky 3, oddělené, s malými bliznami.

556. P. bistorta L. (Hadí kořen.) Lodyha jednoduchá, přímá, lysá. Listy vlnovité, vespod sivozelené a obyčejně roztroušeně chlupaté, podlouhle vejčité neb vejčitě kopinaté, dolejší ve křídlovitý řapík přikrojené, hořejší přisedlé, trochu srdčité. Botky lysé, nebrvité. Květy v podlouhlém, válcovitém, přímém lichohroznu. Oddenek tlustý, dřevnatý, kroužkovaný.

V. 0·50—1·00 *m*. Okvětí bělorůžové.

♃ Květen, červen. Tučná, vlhká luka, břehy, světlé lesy. V předhoří až k nejvyšším hřebenům Beskyd a Sudet rozšířen, v pahorkatině a rovině porůznu. V brněnském kraji: na lukách podél českomoravské hranice obecný, též v údolí Svitavy, od Svitavy až k Březové a kolem Mor. Třebové hojný, v údolí Svratky od Jimramova až k Tišnovu (Makowsky), u Podolí (Pluskal), luka u Mladkova (Svěrák), u Protivanova a Bukové (Spitzner), druhdy u Čejče (Kržisch), neroste v nejbližším okolí Brna, teprv u Mor. Kynic a Štěpánova. — U Bedihoště (Uličný), na Zlechově, mezi Krumsínem a Křenůvkami u Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji roztroušen: jako kolem Šumvaldu, Jevišovic, Bojanovic, Čížova, Mor. Budějovic, Budkova a u Grešlového mýta (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Dačic a odtud na jih (Oborny), kolem Telče, Bystřice n. P., Nov. města, Vlachovic, Pohledce, Mělkovic, hojný v okresu žďárském, u Javorku, Borovnic a j. — V olomouckém kraji: kolem Olomouce (Sapetza a Makowsky), u Plumlova, Štěpánova a Litovle (Spitzner), u Berouna (Gans), u Uničova a Dětřichova. Obecný v severní Moravě! — Ve východní části: u Mikovic, poblíž Uh. Hradiště hojný (Schlögl), Velké Karlovice, Miloňov, Vysoká. — U Rybí (Sapetza), u Solance a Hrozinkova (Schlosser), Kepertovice, Milovany. — Roudno (Rieger), Střelná a při lukách při pramenech Odry (Burghauser). Obecný v údolích, na úklonech a hřebenech Sudet, jako: Kladský Sněžník a hřebenem Pradědu při 1490 *m*. — Na vrcholu Salvízu (Spitzner). Ve Slezsku: ve Visle, na Baranii (Uechtritz), kolem Opavy (Urban), Kylešovská luka, Stěbořice (Svěrák), Bruntál, Vítkov, Odry a ve Vidnavsku.

II. Persicaria Tourn. Květy a květenství jako u I. Lodyha konečná obyčejně větvitá, s hustými neb volnými lichoklasy. Listeny v klasu botkovité neb kornoutkovité. Pošva listu krátká, nanejvýš zdéli vlastní blánovité botky. Čnělky 2—3 do polou srostlé, s kulatou bliznou.

a) Byliny mnoholeté s oddenkem oblým, dlouhočlenným, plazivým, větvitým. Pošva listů zdéli botky. Květy hustě nahloučené s 2 bliznami. Nažky dvouhranné.

557. P. amphibium L. (R. obojživelné). Lysé. Lodyha plazivá, nahoře vystoupavá neb na vodě vzplývající, jednoduchá neb větvitá.

Listy celokrajné, podlouhlé až kopinaté, na dolejšku zaokrouhlené neb srdčité. Lichohrozny jednotlivé, zřídka po dvou. Tyčinek 5, delších než okvětí růžové, dvakrát delší než dvouřízná obak vypouklá nažka.

D. 0·25—1·50 *m.*

♃ Červen—září. Vlhká, bařinná místa, vody stojaté a plynoucí, příkopy. V rovině a předhoří obecné. U nás ve 2 tvarech.

α) natans Mnch. Na vodě vzplývající. Hořejší listy dlouze řapíkaté, podlouhlé, lesklé i s botkami lysé. Květenství vzpřímené. Ve vodách.

β) terrestre Leers. Lodyha plazivá, nahoře vystoupavá, zřídka přímá. Listy krátce řapíkaté, kopinaté i s botkami přitiskle mrtnaté. Vlhká luka, vyschlé příkopy.

Oba tvary v střední a jižní části a v česko-moravském pohoří obecné. — U Hluchova a Litovle (Spitzner), u Rymářova. Ve východní části: kolem Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště (Oborny), zde onde u Bzence (Bubela), Zvolenov, Strážnice, Uh. Brod atd. — U Tučap (Červinka), u Rusavy (Sloboda), některé kalnže u Vsetína (Bubela), u Zubří (Kotek), u Nov. Jičína (Sapetza), u Místku (Gogela), v nížinách při Odře (Oborny). V Těšínsku (Kolbenheyer), v Opavsku (Oborny) a Vidnavsku.

b) Byliny jednoleté, s listy krátce řapíkatými. Pošvy listu z dolejška botek vynikající, mnohem kratší než tyto. Čnělky 2—3.

1. Lichohrozen hustokvětý, dosti tlustý, konečný neb úžlabní.

α) Botky volně přilehlé, kratičkými, neosinatými brvami opatřené. Chuť listu nikdy peprná.

558. P. tomentosum Schrank 1787. (R. plsťnaté). Lodyha z kolínkovitě prohnutého dolejška přímá, málo větvitá. Členy válcovité, na spodu stloustlé. Listy vejčité, podlouhlé až kopinaté. špičaté, na líci často s krvavou skvrnou, všecky neb nejdolejší vespod tence šedo- neb běloplsťnaté, žláznatě tečkované. Botky jemně brvité. Lichopřesleny krátké, nahloučené, ku konci nezúžené, nikdy nicí, namnoze po 2, konečné a úžlabní. Okvětí i se stopkami žláznatě drsné, posléze plod vejčitě zaobalující, seschlý obal se silnými paprskovitými na krajích kličkovitými nervy. Nažky skoro kruhovité, na plochách vtisklé, leskle hnědé, menší než u následujícího, as 2 *mm* v průměru.

V. 0·25—0·50 *m.* Květy namnoze nazelenalé. P. lapathifolium Aut. pl. non L., P. persicaria *γ*) L.

☉ Červenec—říjen. Vlhká role, břehy, kaluže, příkopy. Hojné, až obecné v rovině a nízkém předhoří. — U Bedihoště vzácné (Spitzner).

559. P. lapathifolium L. (Blešník). Lodyha z kolínkovitě prohnutého dolejška přímá, silně větvitá, s členy kuželovitými, na spodu stloustlými. Listy podlouhle kopinaté, dlouze zakončité, na kraji a vespod na vyniklých nervech přitiskle chlupaté a žláznatě tečkované, na líci zřídka s černou skvrnou. Botky volné. Lichohrozny na dolejšku latnaté, trochu štíhlé, ke konci zúžené, nicí. Okvětí posléz svými ušty plod zcela zaobalující, obal tence blánovitý, vejčitě kuželovitý, bez žlázek, seschlý jen na kraji s vyniklými žilami. Nažky čočkovité, na plochách vtisklé, ostatně jako u předešlého, leč o něco větší.

V. 0·30—1·00 *m*. Okvětí růžové neb bílé. P. nodosum Pers. et all., P. lapathifolium γ) Wimm.

♃ Červenec—září. Vlhká role, návsi, příkopy, břehy. Hojně v rovině a pahorkatině celého území, v předhoří řiděi. Ještě u Rožnova (Kolek) a u Místku (Gogela).

560. P. danubiale Kern. Oest. bot. Zeits. 1875 str. 253. (R. dunajské). Lodyha položená, silně větvitá, konce větví vystoupavé. Členy na spodu jen slabě stloustlé. Listy okrouhle vejčité, až vejčitě podlouhlé, tupé, krátce zakončité, všecky neb aspoň nejdolejší, vespod šedě až bělavě vlnaté, někdy též pavučinaté, na líci vždy s červenou skvrnou. Květenství úzké, dosti volné, nepřetrhované, namnoze trochu nicí, latovitě rozvětvené. Okvětí nežláznaté, 2 *mm* dl., posléze plod obalující, obal kulatý, seschlý s žilami málo vyniklými, na kraji obloukovitými. Nažky z uschlého okvětí trochu vyčnívající, málo menší než u předešlého.

Větve až 0·35 *m* dl. Bylinu tuto považují někteří za odrůdu od P. tomentosum Schrank., jiní opět od P. lapathifolium L., já ji však za příkladem Kernera a Oborného jako samostatný druh zde popsal. U nás vyskytuji se rostliny s listy kopinatými a okvětím žláznatým, tyto pak odpovídají odrůdě od P. tomentosum Schrank.

⊙ Červenec—září. Břehy, vyschlé kaluže. Nezřídka v jižním území, jinde poruznu. Podél Dyje od Znojma dolů (Oborny), kolem Břeclavi. — Břehy Bečvy od Vsetína dolu (Bubela)

β) Botky přitiskle mrtnaté, dlouze brvité. Listy nebývají nikdy peprné.

561. P. persicaria L. (Červivec). Lodyha namnoze z kolínkovitého dolejška obloukem vystupující, zřídka položená, větvitá, lysá. Listy celokrajné, čárkovité neb podlouhle kopinaté, špičaté, neb zašpičatělé, v řapík zúžené, po kraji hladké neb přitiskle štětinaté, obak lysé, nanejvýš na střední žíle, jako řapík krátce srstnatné. Botky těsně přilehlé, šikmo uťaté, přitiskle mrtnaté, dlouze brvité. Lichohrozny podlouhle válcovité, nahloučené; listeny ztuha brvité. Okvětí a stopky hladké bez žlázek. Tyčinek namnoze 6. Nažky obak ploché neb na jedné straně vypouklé, vejčité, lesklé.

V. 0·25—1·00 *m*. Okvětí broskově růžové neb bílé, na spodu zelenavé. Chuť mdlá; tím od podobného P. hydropiper rozdílný.

⊙ Červenec—říjen. Vlhká role, rumiště, návsi, břehy, příkopy. V rovině a předhoří obecný.

561 × 563. P. persicaria × mite A. Br. roste dle Pally nezřídka mezi rodiči kolem Kroměříže.

2. Lichohrozen volný, štíhlý, často přetrhovaný.

α) Okvětí polokulaté, 4dílné, četnými, žlutými, lesklými žlázkami hrbolaté. Chuť ostře peprná.

562. P. hydropiper L. (Pálečník, peprník). Lodyha vystoupavá neb přímá, jednoduchá neb větvitá, na uzlech trochu stlustlá, lysá. Listy kopinaté, až podlouhle kopinaté, v krátký řapík zúžené, zašpičatělé, na kraji hladké neb krátkou, přilehlou srstí drsné, na líci lysé, vespod průsvitavě leskle tečkované, leč bez žlázek, Botky nepřilehlé, lysé, krátce brvité. Klas prodloužený, řídký, přetrhovaný, nicí. Listeny kornoutovité, šikmo uťaté, po kraji lysé neb roztroušeně brvité. Okvětí hrubě žláznatě tečkované. Nažky vejčité, na jedné straně vypouklé, zřídka tříhranné, hrbolatě drsné, nelesklé.

V. 0·35—0 60 *m*. Okvětí zelenavé neb načervenalé.

⊙ Červenec—říjen. Vlhké příkopy, břehy, kaluže lesní, vesnice. Hojný v rovině i předhoří.

β) Okvětí hladké neb slabě žláznatě tečkované, 5dílné.

563. P. mite Schrank. (R. řídkokvěté). Lodyha přímá, větvitá, jednoduchá, lysá. Listy podlouhle kopinaté, v krátký srstnatý řapík dosti náhle zúžené; botky skoro přilehlé, srstnaté, dlouze brvité. Lichoklasy prodloužené, řídké, doleji přetrhované, z vrcholíčků 1—3květých, nicí, nejdolejší dva vrcholíčky v úžlabí velmi malých listův, ostatní v paždí listenů kornoutovitých, dlouze brvitých. Okvětí a stopky hladké, obyčejně nežláznaté. Tyčinek namnoze 6. Nažky podlouhlé, trojhranné neb dvousečné, na jedné straně více vypouklé, nezřetelně tečkované, méně lesklé.

V. 0·20—0·50 *m*. Okvětí bělavé, pak nachově růžové, doleji zelené, dosti veliké. Chuť žádná. P. laxiflorum Weihe.

⊙ Červenec—říjen. Břehy, křoviště, vlhké luhy, ploty, příkopy. V rovině a pahorkatině střední a jižní části rozšířené, v předhoří neroste. V příkopech a bařinách brněnského kraje roztroušené (Makowsky), při Ponavce, Svitavě a Svratce u Brna, kolem Adamova a j. (Oborny), luka u Strachotína a Šakvic (Schierl), u Jedovnic, Rajce a Rajhradu. — Ve znojemském kraji: kolem Znojma, Mal. Tasovic, Milfrouna, Strachotic, Jaroslavic, Hrušovan a v nížinách Dyje hojné (Oborny), Pohledec a Žďár. — V poříčí Moravy: kolem Šternberka a Unčova (Schlosser), hojný u Kroměříže (Palla), příkopy při trati u Bzence (Bubela) a odtud až k Břeclavi (Oborny), u Rohatce a Strážnice. Ve východní části: na mnohých místech v poříčí Bečvy a Odry (Reissek), v okolí Bystřice p. H., zřídka u Podstátu. — Při rolích a silnicích kolem Vsetína (Bubela), bařina při Olešné u Místku (Gogela).

564. P. minus Huds. (R. menší). Lodyha vystoupavá, neb položená, chabá, útlá. Listy široce čárkovité, na spodu uťaté neb zaokrouhlené, ke konci poznenáhla zúžené; botky ± přilehlé, porůznu chlupaté, dlouze brvité. Lichohrozny častěji přetrhované, přímé. Listeny kornoutkovité. Tyčinek 5. Nažky vejčité, obak vypouklé, lesklé, dvakrát menší než u předešlého.

V. 0·10—0·50 *m.* Okvětí broskvově růžové, zřídka bílé, malé. P. persicaria β) L.

⨀ Červenec—říjen. Břehy, příkopy, vlhké písčiny, půdy rybničné: zde onde jako u Velk. Losína a Slavonic mezi obilím a na úhorech (Oborny). Roztroušen. V brněnském kraji: kolem Vranova, Adamova, v Rajském lesíku a kolem Kartouz u Brna (Makowsky), kolem Nov. vsi u Mikulova (Schlosser), Vranovice, Břeclav, Rohatec a Strážnice. — Ve Znojemsku s jistotou jen: kolem Náměště (Roemer) a ve vyšších polohách kolem Budkova (Oborny). V jihlavském kraji: Sicherské rybníky u Slavonic, v údolí bolíkovském u Dačic, u Matějovce a Rudolec a j. (Oborny). V Olomoucku, od Olomouce na sever: jako v lese u Kláštera Hradiska (Mik) a i jinde na stinných a bařinných místech (Makowsky), v horním údolí Tisé a Moravy hojné (Oborny), u Něm. Libin. — V Uh. hradišťském kraji: v okolí Kroměříže, za pilou, při polní cestě od Kroměříže do Bilan a u Chropína (Palla), na vlhkých lukách u Bzence směrem k Veselí hojné (Bubela). Při mlýnské strouze u Místku (Gogela). Ve Slezsku: v opavském a těšínském kraji rozšířeno (Kolbenheyer).

B) Vrcholíčky svazečkovité, v úžlabí obyčejných lupenův, oddálené, nanejvýš nejhořejší klasovitě sblížené. Kruh žlázek okolo semeníka žádný. Pošvy listů kratší než blánovité botky.

III Aviculare Meisner. Lodyha neoplýtavá, položená neb vystoupavá, hladká. Botky suchomázdřité, stříbrolesklé, posléz roztrhané. Květy přísedlé, okvětí hladké. Blizny 3, kratičké.

565. P. aviculare L. (Truskavec). Lodyha položená neb vystoupavá, rozkladitě větvitá. Listy velmi krátkořapičné, skoro přísedlé, vejčité, až čárkovitě kopinaté, špičaté neb tupé, žebernaté, celokrajné, lysé. Botky dvouklané, posléz roztrhané. Nažky trojhranné, podél proužkované, nelesklé.

V. 0·10—0·45 *m.* Okvětí zelené, po kraji růžové neb bělavé. Velmi proměnlivé.

β) errectum Roth. (spec.). Lodyha přímá, slabě větvitá. Listy namnoze čárkovitě kopinaté, zřídka vejčité. Vrcholíčky na konci větví v lichohrozny nahloučené.

γ) monspeliense Thiebaud (spec.) Lodyha vystoupavá neb přímá. Listy elliptické, větší než u β) 0·03—0·05 *m* dl. zřetelně řapíkaté. Vrcholíčky oddálené, 1—3květé.

δ) neglectum Bess. (spec.) Lodyha položená, tenká, chabá, mnohovětevnatá. Listy čárkovité, špičaté, nervy silně vyniklé; botky neprodloužené.

⨀ Červen—říjen. Cesty, pastvy, role, pustá místa, zdi. Tvar základní v rovině i předhoří obecný. β) Rozšířeno. γ) Zde onde kolem Vsetína (Bubela) v okolí Brna. — δ) Na neúrodných a písčitých ladách dosti hojné.

IV. Tiniaria Meisner. Lodyha štíhlá, otáčivá, na hranách drsnavá. Botky blánovité, nelesklé, pomíjivé. Okvětí poněkud zveličelé, bradavkami poseté. Čnělka 1, s kulatou bliznou.

566. P. convolvulus L. (R. svlačcovité.) Lodyha vpravo otáčivá, na hranách namnoze krátkosrstnatě draslavá. Listy srdčitě střelovité, trojhranné, zašpičatělé, po kraji a na nervech draslavé. Stopky květní kratší než okvětí na plodu, blízko pod ním článkované. Vnější 3 ušty okvětní tupě kýlnaté, vnitřní prohlubené. Nažka trojhranná, svraskale pruhovaná, nelesklá.

D. 0·20—1·00 *m*. Okvětí zelené, po kraji a uvnitř bílé.

⊙ Červenec—říjen. Role, úhory, ploty, křoviště. V rovině a předhoří obecné.

567. P. dumetorum L. (R. plotní, povleka.) Stopky květní zdélí okvětí na plodu, pod prostředkem článkované. Vnější 3 ušty blánovitě křídlaté, křídla na stopce květní sbíhavá. Nažka ostře trojhranná, hladká, lesklá. Ostatně jako předešlé.

D. 0·75—1·50 *m*. Okvětí jako u předešlého.

⊙ Červenec, srpen. Křoviny, ploty, kraje lesní, břehy. Hojné v rovině a nízkém předhoří. Obecné v jižním a středním území. Kolem Prostějova (Spitzner) a Olomouce (Makowsky), a odtud až k Šumberku (Paul). V jihovýchodní části: kolem Kroměříže (Palla), obecné kolem Uh. Hradiště (Schlögl), hojné při silnici mezi Bzencem a Veselí, jinak roztroušeno (Bubela), hojné v krajině strážnické a uh. brodecké. — Na Javořině (Holuby), břehy Rusavy od Chomýže až k Jankovicům (Červinka), bažantnice u Holešova (Sloboda), kolem Nov. Jičína, Hustopeče, Něm. Jasenic a Bludovic (Sapetza). Rozšířeno v Těšínsku (Kolbenheyer) a Opavsku.

175. Fagopyrum Tourn. Pohanka.

* **F. esculentum Mönch.** (P. jedlá.) Lodyha přímá, bylinná, namnoze červeně naběhlá. Listy krátce řapíkaté, trojhranně vejčité neb poněkud hrálovité, lysé, lesklé. Květy v klasech na konci lodyhy chocholičnatě sestavených. Nažka okvětím celá zaobalená, s 3 ostrými nejcelejšími hranami.

V. 0·15—0·50 *m*. Okvětí bílé neb narůžovělé. P. fagopyrum L.

⊙ Červenec, srpen. Původem ze střední Asie, seje se zhusta, zvlášť na půdách písčených a často zdivočuje, leč jen dočasně: jako kolem Jihlavy (Pokorny), u Kroměříže (Palla) a Místku (Gogela), Val. Klobouky, Příkaz, údolí Huslénky u Zděchova, Hradisko u Štramberka, Velk. Kunčice, Kyslířovské selské lesy, Velvice, Pradědův les a j.

* **F. tartaricum Gärtn.** (Tatarka.) Silnější. Lodyha obyčejně zelená, jinak jako u předešlé. Listy široce trojhranně srdčité až hrálovité, lysé. Lichohrozny často ojedinělé. Nažka tupě trojhranná, s 3 vlnovitě vykrajovanými hranami.

V. 0·30—0·75 *m*. Okvětí malé, zelenavé. P. tartaricum L.

⊙ Červenec, srpen. Seje se velmi pořídku, zde onde jako plevel mezi ostatními plodinami polními zdivočelá. V okolí Vyškova, Židlochovic a Uh. Brodu. V západní části: kolem Slavonic, podél česko-moravské hranice, jako u Kadolce.

Maryše, Slavonic (Oborny). V jedné zahradě v Bočenovicích u Holešova (Červinka), nezřídka v okolí Vsetína (Bubela). Úklony Ondřejníka a kopec Skalka u Frýdlandu (Oborny).

38. Řád. Thymelaeaceae Juss. Lýkovcovité.

Rody:

1. Byliny. Okvětí báňkovité neb trubkovité, 4klané, málo zbarvené, trvalé, nažku suchou uzavírající. Tyčinek 8. Čnělka krátká. Vajíčko visuté.
176. Stellera.

2. Kře. Okvětí korunovité, nálevkovité neb trubkovité, 4dílné, opadavé. Tyčinek 8 do jícnu vetknutých. Blizna hlavatá, skoro přísedlá, konečná. Peckovice nahá s dužnatou neb kožovitou rubinou. Vajíčko visuté *177. Daphne.*

176. Stellera L. Vrabečnice.

568. St. passerina L. (V. rolní.) Lysá. Lodyha přímá, namnoze od prostředka prutovitě větevnatá. Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté, přísedlé. Květy v úžlabních 1—4květých, 2 listenci podepřených svazečkách. Stopky květní kratičké, huňaté. Okvětí chlupaté, s ušty vzpřímenými, hruškovitě zúžené.

V. 0·10—0·30 *m*. Okvětí zelené, posléz žlutavě zelené. Thymelaea, Passerina Coss et. Germain, Passerina annua Wikström., Th. arvensis Lamk.

⊙ Červenec, srpen. Výslunná, neúrodná místa, role, meze, pastvy. Roztroušena v střední a jižní části a ve Slezsku. V brněnském kraji kolem Brna místy hojná: Slatinské skály, mezi Královým polem a Cacovicemi, u Pisárek (Oborny)!, Sokolnické kopce (Makowsky)!, Olmarov, Bedřichovice, Obřany, mezi Moravany a Nebovidy (Czížek)!, Ivančice (Schwoeder)!, Klobouky (Steiger)!, Nosislav (Uechtritz)!, u Strachotína a mezi Kurdějovem a Strachotínem (Schierl), Studánka u Krumlova (Zimmermann), Oujezd, Slavkov, Židlochovice, Hustopeč, Kurdějov, Morkuvky, Krumvíř, Kobylí, Vel. Pavlovice, Želetice, Stražovice, hojná na polích u Sobulek a Kostelce. — Úhory a suchá návrší u Kyjova a Čejče (Uechtritz a Wiesner)!. Ve znojemském kraji: u Senohrad poblíž Náměště (Roemer), údolí Hradnice nad Citonicemi, v údolí Dyje, u Býčí skály, za Trouznickým mlýnem u Znojma (Oborny), též u Nov. Přerova a na hrázi tratě mezi Hrušovany a Nov. sídlem (Ripper). V jihovýchodní části: role mezi Oborou a Šelešovickým hájem, řidčeji mezi Oborou a Těšňovicemi (Palla), mezi Uh. Hradištěm a Uh. Brodem (Sapetza), na polích nad Plechovcem a při březích Moravy u Bzence, úhory u Jasenné u Vyzovic (Bubela), zřídka na Javořině (Holuby), u Suché Lozy. V okolí Holešova: u Tučap místy hojná (Červinka), na Svinci u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: Mnichi u Těšína (Kotschy), Bobrek (Kolbenheyer), Střebovice a Stablovice poblíž Opavy (Mükusch).

177. Daphne L. Lýkovec.

569. D. mezereum L. (L. obecný.) Nízký keř na dolejšku nahý a olysalý, konec větví listnatý a přitiskle chlupatý. Listy jednoroční, měkké, opadavé, opak podlouhle kopinaté, přišpičatělé, v hořejší třetině nejširší, v krátký řapík ponenáhlu zúžené, vespod sivozelené. Květy před listím, namnoze po 3 v paždí lonských listů, hnědými šupinami pupenovými obdané. Trubka okvětní hedbávitá, zdélí kraje. Peckovice ellipsoidická, šťávnatá.

V. 0·50—1·00 *m.* Jedovatý. Květy barvy broskvové, vonné. Plody šarlatové.

♄ Březen, duben. Stinné, vlhké horní lesy, žleby, lesní potoky. V rovině a pahorkatině roztroušen, v horách až k 1300 *m* velmi obecný. Neroste v pahorkatině a rovině jižní Moravy. V brněnském kraji v hornatějších polohách obecný (Makowsky), Hády, Písárky, Adamov, Křtiny, Blansko, Boskovice a j. (Oborny), lesy u Dědic a Pustoměře, u jeskyně Výpustku u Protivanova (Spitzner), u Lomnice (Pluskal), Sv. Antoníček, Řečkovice, Cinzendorf, Kuřim, Žlíbek u Žerůtek, Tišnov, Líšeň, Ochoz, Kanice, Bílovice, Mal. Bukovina, Račice, Vranov, Jundrov, Žebětín, Střelice, Slavkov, Vyškov, Pavlovice, Kyjov a na j. m. viz Formánek „Příspěvek ku květeně střed. a jižní Moravy“ str. 26 a 27. V okolí Prostějova: na Kosíři, Záhoří, Zlechově, v domamyslickém háji, v lesích nad Krumsínem, na Obrově Noze, na Roháči, v Průklesu, na Okluce ve Vícovském žlebu, u Hradiska a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), Mikulov (Domas), Polavské kopce (Makowsky), údolí ledové u Vranova, Nový hrádek při Dyji, v lesích kolem Lukova, Bítova a Hardeku (Oborny), Heraltické lesy a u Třebíče (Zavřel). Hojný u Žďáru (Kovář), Raděnice, les u Obory poblíž Stříteže, Bystřice n. P., Chudobín, Nov. město. — V olomouckém kraji: v Grýgovském a Chomoutovském lese (Makowsky), Sv. Kopeček (Mik), Hlubočky (Spitzner), hojný kolem Zábřeha (Panek). Hojný kolem Kroměříže (Palla), v Mikovickém lese u Uh. Hradiště (Schlögl). Velmi obecný v severní Moravě a ve východní části, velmi obecný v Beskydách a Sudetách, zde i ve značné výši: jako na Javořině a Lopeníku (Holuby), Radhošti a Kněhyni (Oborny), Javorníku Kelském a Trojačce. V Sudetách: Frant. myslivna, Zámeček, Medvědí hřeben, Uhuštýn, na Studénkové holi při 1300 *m.* Ve Slezsku: u třetího jezu poblíž Těšína, u Blogotic, Koňské, Bělska, Něm. Mikuszovic a j. m. těšínského kraje (Kolbenheyer), kolem Bruntálu, Krňova, Frývaldova (Oborny), Slavkovský a Stěborský háj na vysočině od Hradce k Jablovicům (Svěrák), Vítkov, Odry, Vrbno, Ludvíkov, Mal. Moravice, Karlovské studénky a obecný ve Vidnavsku až do hor.

570. D. cneorum L. (L. vonný.) Nízký keř, s větvemi namnoze položenými, konci vystoupavými, na dolejšku lysými a nahými, nahoře pýřitými a listnatými. Listy přezimující, kožovité, lysé, klínovitě čárkovité, celokrajné, zpředu tupé až hrotité. Květy krátce stopkaté v konečném, hojnokvětém, zelenými lupeny podepřeném svazečku. Trubka okvětní dvakrát delší než okraj. Peckovice ellipsoidická, kožovitě suchá, žlutavohnědá.

V. 0·15—0·35 *m.* Jedovatý. Okvětí světle nachové, libovonné. Větve hnědé. Cneorum Matthioli Clus.

♄ Květen, červen, na podzim často podruhé. Světlé, keřnaté a kamenité stráně, bory, v středním a jižním území rozšířen, jinde neroste. V brněnském kraji v hornatých lesích střední části: od Bystrce až k Tišnovu v údolí Svratky a od Písárek u Brna až k Rosicům (Makowsky), v lese mezi Drásovem a Tišnovem (Pluskal), kolem Ivančic (Schwoeder), mezi Rosicemi a Bytýškou (Niessl).

Medlánky, Řečkovice, mezi Obřany a Soběšicemi, Ostrá hora u Soběšic, Horka a j. m. u Cinzendorfu, Ořešín, Kuřim, Vohančice, Rozdrojovice, Holedná u Jundrova, Červený kopec, Líškovec, Žebětín, Troubsko, Popůvky, Střelice, Neslojovice, Lelekovice, Rebešovice, kopec u Čejče, Ždánice. — Na Záhoří a na Kosíři u Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Senohrad (Roemer), Hranice, Popice, Velk. Mašovice, Šatov, vinice u Čížova, oproti Hardeku a u Hostěhradic poblíž Krumlova (Oborny). V okolí Olomouce (Mik). Zřídka v uh. hradišťském kraji: Mikovický les a u Velehradu (Schlögl).

* Řád. Elaeagneae R. Br. Hlošinovité.

* Elaeagnus L. Hlošina.

* **E. angustifolia L.** (Česká oliva.) Mladé větve, listy a okvětí hvězdovitými lupty stříbroleskle oděné. Listy střídavé, řapíkaté, kopinaté až elliptický kopinaté, přitupé, na líci někdy hvězdovitě chlupaté, jich kraje a řapíky trochu pýřité. Květy po 1—3, úžlabní, krátce stopkaté, přímé, okvětí na spodu zúžené, s ušty trojhrannými Plody ellipsoidické, suché. Strom s korou šedou.

V. 3·5—7·0 *m.* Okvětí uvnitř citronově žluté, vonné.

♄ Květen, červen. Původem z jižní Evropy a z Východu. V sadech a zahradách porůznu sázena. U Brna, Znojma, Mikulova (Oborny), u Prostějova (Spitzner), u Slavkova, Lednice atd. V zámeckých sadech u Frýdku (Gogela).

39. Řád. Santalaceae R. Br. Santalovité.

178. Thesium L. Lněnka.

Květy obojaké, v hroznech neb vrcholíku, delšími listeny a 2 postranními listenci podepřené. Okvětí nálevkovité, zvonkovité neb řepicovité, s celým tudíž podokvětným semenníkem srostlé, trochu barvené 4—5klané, s 4—5 tyčinkami za cípy okvětními. Čnělka 1. Vajíčka 3 na vrcholku tenkého sloupku. Plod jednosemenný, nepukavý, suchý neb bobulovitý.

A) Stopky květní se 2 listenci, hrozen často složitý, bez chocholky a jalových větviček, ušty okvětní obak s úškem.

1. Okvětí zvonkovité, 5klané, na plodu až ke spodu dovnitř vehnuté a třikrát kratší než plod.

571. T. intermedium Schrad. (L. obecná) Lodyha vystoupavá neb přímá, lysá, jednoduchá neb nahoře hroznovitě větevnatá. Listy čárkovité až čárkovitě kopinaté, přisedlé, zašpičatělé, nezřetelně 3 až 5žilné. Listeny od dolejška hroznu ponenáhlu na stopkách květních výše, až i k listenům pošinuté. Stopky květní 1—2květé, přímo odstálé, článkované. Plod elliptický. Oddenek dlouhočlenný, vřetenovitý, větvitý, s tenkými výběžky a šupinami.

V. 0·15—0·30 *m.* Okvětí zelené jako u všech následujících. Th. linophyllum L. part., Th. montanum Wimm Fl. ed. III. non Ehrh.

♃ Květen, červen. Světlá křoviště, trávnaté a keřnaté kopce, vřesoviny.

V pahorkatině střední a jižní části hojná. V brněnském kraji od Brna na jih roztroušena, na Hádech u Obřan hojná (Makowsky), u Ivančic (Schwoeder), Blučina (Niessl), Horka u Drnovic (Spitzner), kopec Fogla u Klobouk (Steiger), u Nosislavi a Židlochovic (Oborny), Soběšice, Bergl u Medlánek, Evanovice, Holedná u Jundrova, Bystre, Krumvíř, Kurdějov, Hustopeč, údolí Rokytné, Mariánská studénka a Sv. Florianek u Krumlova, Leskoun u Vedrovic. — Na Kosíři a na Záhoří u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemském kraji: u Náměště (Roemer), v okolí Znojma skoro ve všech křovinách, jako na Kraví hoře, na úklonech v údolí Dyje, na Grafenberku u Hnanic, u Devíti mlýnů, na Kozí stezce u Lukova, kolem Hardeku, Vranova, Tešatic, Jevišovic, na Peleberku u Milfrouna, v Purkrábce a Tasovic, na Polavských a Mikulovských kopcích a mnohých j. m. obecná (Oborny). V uh. hradišťském kraji: při cestách a trávnících u Popovic poblíž Uh. Hradiště hojná (Schlögl), na Javořině (Holuby), vinice u Strážnice, Knězdub, Radějov, luka „Vojšice“ u Mal. Vrbky, luka: Dlouhé, Krėmy a Machové u Javorníka, nezřídka u Uh. Brodu, jako na Kralové atd.

572. T. ramosum Hayne (L. větevnatá.) Lodyha přímá neb vystoupavá, hranatá, lysá, nahoře neb již od spodu latnatě větevnatá, řidčeji jednoduchá, nahoře hroznovitá, stopky hroznu delší plodu a s ním od osy hroznové odstálé. Listy přísedlé, celokrajné, 1—3žilné. Listeny a listence sblížené, listeny podpůrné 2—4krát delší než plod a jako listence a hoření větvičky pilkovitě drsné. Okvětí namnoze 5klané. Plod velmi krátký, ellipsoidický. Oddenek 1 až vícelodyžní, bez výběžkův.

V. 0·15—0·30 *m.*

♃ neb ⊙ i ⚇. Červen—srpen. Suché kopce, trávníky, úhory. Poruznu v jižním území. Pracké kopce u Sokolnic směrem k Oujezdu!, v bažantnici u Měnína (Oborny), Otmarov u Brna (Hochstetter), Klobouky (Steiger), Sv. Florianek u Krumlova (Zimmermann 1879), trávníky v Oboře u Lednice (Niessl)!, role a kraje cest kolem Kyjova a na Čejěských kopcích (Uechtritz)!, Mal. Hostihrádky, Urbanov u Slavkova, Kobylí, Šardice, Stražovice, vinice a úhory u Sobůlek, Svatbořice, Kostelec. — Bezpochyby že sem náležejí též, jak Oborny předpokládá, byliny, které Reissek jako T. divaricatum Jan. pro některá místa jižní Moravy uvádí, a sice: vinice u Židlochovic, Bratibrun a temenem vinic novosídelských u Drnoholce, poslední stanovisko Simonym objeveno.

573. T. humile Vahl. (L. nízká.) Lodyha vystoupavá neb položená, zřídka přímá, hranatá, lysá, jednoduchá, nahoře téměř klasnatá neb nahoře větvitá s větvemi příklasovitými, stopky mnohem kratší plodu, tudíž plod skoro přísedlý, k ose klasu ± přiléhající. Listy přísedlé, čárkovitě kopinaté, zašpičatělé, celokrajné, 1—3žilné. Listeny a listence sblížené, listeny podpůrné 2—4krát delší než plod a i s listenci za doby plodu po kraji drsné. Plod ellipsoidický, hladký, se žilami vyniklými, propletenými.

D. 0·10—0·20 *m.* Okvětí namnoze 5klané, úšty jeho nazpět ohnuté, velmi krátké.

♃ neb ⊙ i ⚇. Duben, květen. Úhory, pastvy, meze. Roztroušen v střední a jižní části. V údolí Leskavy mezi Znojmem a Mal. Tasovicemi r. 1871 v několika jedincích, leč od té doby více nenalezena (Oborny), hojněji na kopcích kolem Sokolnic a na Slatinské skále u Brna (Hochstetter a Haslinger), na rolích a úhorech u Šlapanic a Blučiny (Niessl), u Hustopeče (Schierl), u Klobouk (Steiger). U Prostějova: u Cikánské kuchyně za Žešovem, a v blízké jetelině (Spitzner). Na polích nad Domanínem u Bzence a kolem Písku hojná (Bubela).

2. Okvětí trubkovité, na plodu toliko s konci uštů vehnutými a pak zdélí neb delší plodu. Listy po kraji jemně pilkovaně drsné.

574. T. pratense Ehrh. (L. luční.) Lysá. Lodyha vystoupavá, jednoduchá neb nahoře latnatá, větví hroznovitých, všestranných, rovnovážně odstálých, jen dolejší stopky květní vícekvěté, hořejší a na jedincích slabších též všecky jednokvěté. Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté. Stopky článkované, stejně dlouhé neb delší než plod dlouhostopečný; listeny na nich obyčejně znenáhla v hrozen výše se pošinují. Okvětí do $^1/_2$ pětiklané, trubkovitě zvonkovité. Plod kulovitě vejčitý, žebernatý. Oddenek přímý, vícehlavě větvitý bez výběžků, více vystoupavých lodyh ženoucí.

V. 0·10—0·30 *m.*

♃ Červen, červenec. Vlhká luka, rašeliny, pořídku, s jistotou jen v Beskydách. Dle Schlossera na Radhošti. Horská luka na Ondřejníku u Frýdlandu zde 1881 hojná (Oborny). U Místku: na jedné louce při Olešné mezi Palkovicemi a Místkem (Gogela). Sem snad náležejí též byliny jako T. montanum Ehrh. z Lysé hory, Kolbenheyerem uvedené.

575. T. alpinum L. (L. horská.) Lodyha obyčejně jednoduchá, zřídka nahoře slabě větevnatá. Listy čárkovité, zašpičatělé, jednožilné. Květenství jednostranně hroznovité; stopky květní jednokvěté, zdélí neb kratší stopkatého plodu, obyčejně přímé. Listeny až k listencům pošinuté a jako tyto po kraji jemnými zoubky drsné. Okvětí trubkovité do $^1/_3$ neb málo přes to 4klané. Plod kulatý neb kulatě vejčitý. Oddenek krátkočlenný, vícehlavý, vícelodyžní.

V. 0·10—0·25 *m.* Žebra vyschlého plodu vyniklá neb nezřetelná. Byliny z míst stinných jsou větší, jich listy a stopky delší, dolejší stopky jsou někdy i vícekvěté, tak že vzrůstem T. pratense se podobají. Podobné byliny nalezl Oborny na Mravenčím vrchu v Jeseníku.

♃ Květen—srpen. Lesní horská luka, stráně a úklony. Posud jen v Sudetách, zde však hojná. Kladský Sněžník (W. Gr. a Erxleben)! a sousední hřebeny, jako Suchá kupa, Neuhausberk a j. Hojný v Jeseníku: Hockšár, Studénková a Janovická hole, Velk. kotlina (Gr. Fl. a Oborny), nad Karlovem blíže Rymařova (Schierl), Fuhrmannštýn, stráň Černého příkopu, svah Vysoké hole ku Velk. kotlině (Spitzner), Koperník, Praděd, Malá kotlina, Mravenčí vrch atd. (Oborny), a odtud až k Tomašovu (W. Fl.)!, Winkelsdorfu (Oborny) a ku Karlovské studénce, zde na Donerlánu, u Klepáčova a ještě na Dreištýnu, Volských lukách a u Císařské boudy u Koldštýna, Drehberg, Petrštýn, vodorovná stezka od Ovčírny ku Frant. myslivně, Svinský příkop; Jelení hřeben, Břidlicová hole, Pecové kameny, Hörndlštýn, Hofberg, Berggeist.

40. Řád. Loranthaceae Don. Ochmetovité.

Rody:

1. Květy obojaké, pometáním též dvoudomé. Okvětí 6listé, v květu ♀ vně obklíčené kalíškovitým krajem semenníka. Tyčinek 6, nitkami k okvětí částečně přirostlých, s prašníky 2pouzdrými, podél pukajícími. Čnělka nitkovitá s bliznou hlavatou. *179. Loranthus.*

2. Květy jedno- neb dvoudomé. Okvětí ♂ květu 4dílné, pestíkových menší 4listé. Prašníky 4, k cípům okvětí docela přirostlé, plástvitě mnohobuněčné, mnohými děrkami na vnitřní straně se otvírající. Blizna přisedlá. *180. Viscum.*

179. Loranthus L. Ochmet.

576. L. europaeus L. (O. evropský.) Lysý. Větévky s 3 páry listů nezcela vstřícných a jako tyto tmavozelené s korou načernale šedou. Listy řapíkaté, opakvejčité neb podlouhlé, tupé, kožovité, opadavé. Květy pometáním dvoudomé, v konečných, řídkých, chudokvětých klasech. Okvětí skoro ku spodu 6dílné. Plod bobule hruškovitá. Keř vidličnatě větevnatý.

V. 0·25—0·40 *m.* Okvětí nažloutlé, bobule sytě žluté.

♄ Květen, červen. Na dubech jižního a středního území cizopasně žijící, zde rozšířen, jinde se nevyskytuje. V brněnském kraji poruznu v hájích podél Svratky, velmi hojný v Rajském lesíku u Brna, řidčeji v Písárkách (Makowsky), hojný v lesích mezi Žilošicemi a Modřicemi (Niessl), kolem Hustopeče (Schierl), kolem Klobouk (Steiger), u Krumlova (Oborny), Dědice u Vyškova (Spitzner), Rajhrad, Vedrovice, Břeclav. — V lesích u Brodku u Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji: v údolí Jevišovského potoka od Pleče dolů hojný, též kolem Hlub. Mašůvek a Velk. Mašovic, les Hoja u Božic, u Tasovic (na Q. pubescens), v údolí Dyje u Znojma a dle Roemera též na Vlčím kopci v okresu náměstském, mimo to ještě kolem Polavy, Drnholce, Mikulova a Mušova (Oborny). V pořičí Moravy: nezřídka v Chomoutovském lese u Olomouce (Vogl a Mik), nezřídka v lesích kolem Olomouce (Makowsky), u Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Kroměříže (Schlosser), Hodonínský les (Spitzner), háj u Bzence (Bubela), dle Schlossera mimo to ještě v lesích u Chropína a Roketnic. — Na dubech ve všech lesích v okolí Tučap u Holešova (Červinka). Bělotín u Hranic (Ripper). Ve Slezsku: Wiegštýn u Opavy (Svěrák).

180. Viscum L. Jmélí.

577. V. album L. (J. obecné.) Větévky žlutavozelené s 1 párem vstřícných listů na konci. Listy vejčité neb klínovitě podlouhlé až kopinaté, tupé, celokrajné, kožovité, vytrvalé. Květy dvoudomé po 3—5 v klubkách úžlabních neb konečných. Plody bobulovité. Keř vícekráte vidličnatě dělený, článkovaný.

V. 0·20—0·40 *m.* Květy žlutavé, bobule bílé, lepkavé. Z větví a lepkavých bobulí upravuje se lep na ptáky.

♄ Únor, březen. Na stromech zvlášť jehličnatých, též na jabloních, břízách, vrbách, lipách, dubech, topolech a j. Roztroušeno až k 600 *m.* V brněnském kraji roztroušeno, místy hojné (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), u Boskovic

(Svěrák), na hlohu, javorech a ovocných stromech u Klobouk (Steiger), na topolech u Stracholína (Schierl), kolem Krumlova (Oborny), na jabloních a hruškách u Černovic, hojné na jehličnatých stromech u Adamova, v údolí Josefském až do Křtin, na jedlích a borovicích u Lipůvky, na jedlích u Malostovic, na borovicích v Brabince u Malostovic, na jehličnatých stromech u Tišnova, na jedlích u Kochova, na jehličnatých stromech u Dražůvek. — V Prostějovsku: v lesích u Žárovic, na Mokři, nad Krumsínem, u Prostějoviček, na Nosku, u Baldovec (Spitzner). Ve znojemském kraji: hojné kolem Náměště (Roemer), též kolem Znojma, Plavče, Vranova, Bítova, Hardeku, Hrušovan a j., v lese Hoji též hojně na dubech (Oborny). Kolem Jihlavy velmi pořídku: v Koppelei (Pokorny), na jedlích a borovicích v jedincích širolistých v městském lese u Slavonic (Oborny). V Olomoucku: pořídku v okolí Olomouce (Vogl a Mik), na jedlích v kostelním lese u Bludova (Paul), kolem Střelné (Oborny). V uh. hradišťském kraji: na topolech v zámecké zahradě u Kroměříže (Palla), v lesích kolem Velehradu (Schlögl), na listnatých stromech v sadech zámeckých u Bzence (Bubela), u Strážnice. Ve východní části: v Kruhách u Tučap poblíž Holešova (Červinka), kolem Rusavy (Sloboda), u Vsetína (Bubela), hojně u Rožnova (Kotek), kolem Nov. Jičína (Sapetza), mezi Hranicemi a Bělotínem (Ripper), u Hukvald (Oborny). V okolí Místku hojné: ve Štandli, na lípách při císařské silnici od Místku k Příboru, v Staříči (Gogela). Ve Slezsku rozšířeno v Těšínsku (Kolbenheyer), v Opavsku a ve Vidnavsku.

41. Řád. Aristolochieae Juss. Podražcovité.

Rody:

1. Okvětí trubkovité, dole břichaté, opadavé, s krajem neděleným neb třiklaným. Tyčinek 6, pod 6laločnou bliznou na čnělku přirostlých. Plod 6pouzdrý, 6chlopný, s četnými plochými semeny. *181. Aristolochia.*

2. Okvětí baňkovitě zvonkovité, hluboce 3dílné, trvalé. Tyčinek 12, ve 2 řadách střídavě delších a kratších, od čnělky s terčovitou 6paprsečnou bliznou oddělených. Tobolka nepravidelně se roztrhávající. *182. Asarum.*

181. Aristolochia L. Podražec.

578. A. clematis L. (P. obecný.) Lodyha přímá, jednoduchá, lysá a jako listy světle zelená. Listy řapíkaté, okrouhle neb vejčitě trojhranné, na spodu hluboce srdčité, tupé, zřídka vykrojené, celokrajné. Květy po 2—6 úžlabní; trubka okvětní skoro zdéli jazykovitého okraje. Tobolky hruškovité, převislé. Oddenek plazivý, větevnatý.

V. 0·50—0·80 *m*. Květy světle žluté. Plody zřídka vyvinuté.

♃ Květen, červen. Ploty, meze, vinice, cesty, břehy. Rozšířen v středním a jižním území, jinde poruznu. V brněnském kraji: od Brna jižním směrem, jako na Žlutém kopci, na polích u Husovic hojný (Makowsky), na Špilberku, na Černých polích u Brna, u Nenovic, Holásek, kolem Břeclavi a j. (Oborny)!, u Ivančic (Niessl)!, u Litobratřic a Krumlova (Zimmermann)!, u Klobouk (Steiger)!, u Vranovic, Stracholína a Příklud (Schierl), Židenice, Líšeň, Klajdovka, Obřany, Kartouzy, Řečkovice, Mokrá hora, Bílovice, Malostovice, Tišnov, Boskovice, Komín, Bystrc, Jundrov, Písárky u Brna, Troubsko, při Svitavě u Komárova, Černovice, Přízřenice, Modřice, Geršpice, Stará hora u Syrovic, Telnice, Měnín, Šaratice, Slavkov, Vyškov, Nosislav, Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves. — U Prostějova (Spitzner). Dosti hojný ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), u Vranova, Znojma, Milfrouna, Hodonic, Jevišovic, Doln. Vistonic a m. j. m. (Oborny). V jihlavském kraji pořídku: u panského mlýna, u Jenštýnské sklené hutě (Grüner), nad Brankou u Třebíče (Zavřel). U Hajčína u Olomouce (Mik). V uh. hradišťském kraji: kolem Uh. Hradiště velmi obecný (Sapetza a Schlögl). roztroušen kolem Bzence, nejčetněji při silnici do Veselí vedoucí (Bubela), na Javořině (Holuby), Rohatce, Zvolenov, Strážnice, Hroz. Lhota, Velká, Uh. Brod, Bojkovice. — U Val. Meziříčí (Klanic). V Slezsku: u Opavy (Urban) a v trávnatých zahradách v Hor. Tomašově u Frývaldova (Grabowski).

182. Asarum L. Kopytník.

579. A. europaeum L. (K. obecný.) Oddenek plazivý, větevnatý, na konci s 2—4 šupinami a pod konečným květem s 2—3 dlouzeřapíkatými listy. Listy okrouhle ledvinkovité, tmavozelené, lesklé, po kraji brvité, posléz kožovité. Ušty okvětní dovnitř zahnuté. Spojidlo prašníků šidlovitě prodloužené.

V. 0·04—0·06 *m*. Okvětí vně hnědozelené, uvnitř špinavě krvavé.

♃ Březen—květen. Křoviny, stinné lesy. Všude hojný, v horách obecný, zde i ve značné výši. V Jeseníku ještě na Volských lukách, Kriechu a u Frant. myslivny.

II. Sympetalae (Gamopetalae, Monopetalae).
Srostloplátečné.

Okvětí dvojí, totiž kalich a koruna, mezi sebou střídavé. Ve květech se semenníkem spodním někdy kalich jako nepatrný kraj, chmýří neb šupinkatě vyvinut. Koruna srostloplátečná.

Řády:

A) Tyčinky v jednom kruhu, v stejném neb menším počtu než lístky korunní. Semenník podokvětný.

I. Květy jednotlivé neb nahloučené, nikdy ve strboulku. Kalich zvonkovitý, s 5 cípy, se spodkem koruny až na prosté cípy srostlý, oba spolu opadávající. Tyčinky do spodu neb ústí koruny vetknuté.

a) Květy namnoze různopohlavné. Koruna až ke spodu 5dílná neb 5klaná. Tyčinek 5, po dvou spolu srostlé, zřídka všecky volné neb spolu srostlé. Blizny 3—5, tlusté, dvoulaločnaté. Plod bobulovitý neb tykvicovitý, dužnatý, zprvu jednopouzdrý, později 3—5 rozšířenými semenicemi zdánlivě vícepouzdrý, více- až mnohosemenný. Semena bez bílku. Byliny opletavé s úponky a laločnatými listy. *42. Cucurbitaceae.*

II. Kalich se spodkem koruny nesrostlý, koruna zvláště opadávající.

a) Květy pravidelné, obojaké. Tyčinek 5, od koruny oddělených a s jejími ušty střídavých, na samém vrcholku semenníkovém, prašníky volné neb v trubku slepené, 2pouzdré, podél pukající. Semenník 2—8pouzdrý, s četnými vajíčky na vnitřních úhlech. Čnělka s 2—8 bliznami. Tobolka mnohosemenná, skulinami neb děrami pukající. Semeno s bílkem. Byliny. *43. Campanulaceae.*

III. Květenství strboulovité, neobmezené, dole obalem lístků čili zákrovem obklíčené. Kalich a koruna oddělené, bezprostředně na semenníku. Tyčinky do koruny vetknuté a s touto opadávající. Semenník jednopouzdrý, jednovaječný. Byliny s listy střídavými neb vstřícnými.

a) Květy jednodomé, prašné ve strboulech, s korunou trubkovitou 4—5-zubou, bez kalichu, s 5 mezi sebou prostými tyčinkami, pestíkové z nahého semenníka o 2 bliznách, jednotlivé neb několik ve ztvrdlém 1— vícepouzdrém, ostnitém obalu. Byliny. *44. Ambrosiaceae.*

b) Květy obojaké neb často mnohomanželné, na konci rozšířené ploché neb kuželovité osy, v mnohokvětých, společným zákrovem opatřených úborech. Úbory jednotlivé, konečné, v chocholících nebo vrcholících. Každý květ podepřen je plevou neb je bez ní. Kališní kraj nevyvinutý, z chlupu (chmýří) neb plevovitých šupinek. Koruna trubkovitá, zřídka nálevkovitá, 3—5klaná neb jazykovitá, s cípy v poupěti chlopnitými. Tyčinek 5, prašníky čárkovité, okolo čnělky v trubku spojené, jich nitky nejčastěji volné. Čnělka dvouramenná. Vajíčko ze spodu, přímé. *45. Compositae.*

c) Květy vždy obojaké, každý květ strboulu se zvláštním, srostlolupeným, semenník i plod uzavírajícím zákrovkem. Kališní kraj miskovitý, nejčastěji zubatý neb osinatě brvitý. Koruna nálevkovitá, 4—5klaná, s cípy v poupěti střechovitými. Tyčinek 5 volných. Čnělka 1. Vajíčko visuté. Byliny s listy vstřícnými. *46. Dipsaceae.*

IV. Květy ve vrcholících bezobalných, zřídka ve svazečku strboulovitém, obalem opatřeném. Semenník 2—5pouzdrý, pometáním někdy 1—2pouzdrý, pouzdra 1- až vícevaječná. Byliny neb keře s vstřícnými neb zdánlivě přeslenitými listy.

a) Květy obojaké, kališní kraj nezřetelný neb posléz chmýřitý. Koruna nálevkovitá, dole často s hrboulkem. Tyčinky, obyčejně 3, volné. Semenník třípouzdrý, 2 pouzdra menší, prázdná, třetí s 1 visutým vajíčkem. Čnělka 1. Nažka blánitá neb kožovitá, jednosemenná. *47. Valerianeae.*

b) Květy obojaké neb mnohomanželné. Kališní kraj zubatý neb nezřetelný. Koruna trubkovitá neb kolovitá, 4klaná, v poupěti chlopnitá. Tyčinky namnoze 4, zřídka 3—5. Semenník 2pouzdrý; čnělky 2. Plod dvojnažka dvoulaločná, suchá, v obě jednosemenná pouzdra čili tvrdky se rozpadávající, neb trochu zbobulená. Byliny s listy přeslenatými, z nichž jen 2 vstřícné pupeny mají. *48. Stellatae.*

c) Květy obojaké. Kraj kališní 2—5klaný neb dílný. Koruna trubkovitá neb kolovitá, namnoze 5klaná. Tyčinek 5 neb 10, zřídka 4 neb 8, volných. Plod bobule neb peckovice 2—5pouzdrá neb zakrněním pouzder jednopouzdrá, pouzdra 1- vícevaječná. Čnělky neb blizny 1—5. Keře neb stromy, zřídka byliny, s listy po 2 vstřícnými. *49. Caprifoliaceae.*

B) Tyčinky ve 2 kruzích, dvakrát neb skoro dvakrát tolik jako částí korunních, po 8 neb 10, do zvláštního kroužku vrostlé, jinak volné. Semenník svrchní neb spodní. Pouzder, čnělek a blizen právě tolik jako částí korunních.

I. Semenník nadkvětní.

a) Koruna srostloplátečná, trubkovitá neb zvonkovitá.

1. Kalich někdy korunovitý, 4zubý. Koruna trvalá, trubkovitě zvonkovitá, 4zubá až hluboce 4klaná. Pytlíčky prašníkové s 2 hrotitými přívěsky, nahoře rozšířenou skulinou pukající. Plod: tobolka pouzdrosečně pukající. Keře s pupeny bez šupin obalných. *50. Ericaceae.*

b) Koruna z 5 mezi sebou volných listů, řiděeji hluboce 5klaná.

1. Kalich 4—5dílný. Koruna prostoplátečná 4—5listá, obyčejně opadávající. Pytlíčky prašníkové bez přívěsků, na spodu 2 děrami pukající, 2 neb 1 pouzdré, pak na příč pukající. Nepatrná semena nemají děloh. Byliny zelené

s listy nedělenými neb nezelené s lodyhou dužnatou, bledě žlutými šupinami pokrytou. 51. *Hypopitaceae.*

2. Kalich malý, 5zubý. Koruna z 5 mezi sebou volných plátkuv, opadávající. Pytlíčky prašníkové bez přívěsku, nahoře 2 okrouhlými děrami pukající. Plod tobolka na přehrádkách pukající. Keř nízký s pupeny vyvinutými, se šupinami obalnými. 52. *Rhodoraceae.*

II. semenník spodní neb polospodní.

a) Kalich 4—5dílný, se semenníkem ± srostlý, obyčejně jako čtyř- až 5zubý, nezřetelný kraj. Koruna 4—5klaná, trubkovitá až zvonkovitá opadávající. Pytlíčky prašní s 2 přívěsky, skulinami pukající. Semenník 4—5pouzdrý. Plod bobule neb pouzdrosečně pukající tobolka. Keře nízké s listy namnoze jednoduchými, vždy zelenými. 53. *Siphonandraceae.*

C) Květy obyčejně obojaké. Tyčinky v stejném neb menším počtu než jest uštu korunních. Semenník spodní.

I. Tyčinky s cípy korunními střídavé, nezřídka v počtu menším, do koruny vrostlé. Plodolisty obyčejně v menším počtu, 2 zřídka 3.

a) Semenník jednopouzdrý, jednovaječný aneb zprvu 2—4 pouzdrý, vícevaječný, avšak časným odtržením se nástěnných přihrádek v jednopouzdrý plod přeměněn. Koruny trvalé.

1. Kalich 4-, u ♀ květů 3dílný. Koruna trubkovitá, suchomázdřitá, s krajem pravidelně 4- nebo 3laločným. Tyčinky 4, stejně dlouhé, s nitkami v poupěti kolinkovitě prohnutými. Pytlíčky prašní rovnoběžné, podél pukající. Semenník 2—4 pouzdrý, avšak časným odtržením se 2—4 přihrádek, jakož i potomní plod jednopouzdrý, se středním 2—4 křídlým sloupcem. Čnělka 1, nitkovitá s bliznou jednoduchou. Tobolka víčkem pukající. Květy v klasech. Byliny s listy namnoze přízemními a jednoduchými stvoly. 54. *Plantagineae.*

2. Kalich 5klaný. Koruna trvalá, nálevkovitě trubkovitá, hořejší pysk menší 2klaný, řidčeji nezřetelně dělený, dolejší 3klaný. Tyčinky 4, dvoumocné, pytlíčky prašní společnou štěrbinou pukající. Čnělka 1. Nažka jednosemenná, nepukavá, zbytkem čnělky zakončená. Semeno v bílku. 55. *Globularieae.*

b) Semenník 2—4pouzdrý neb 1 pouzdrý, s nástěnnými, vícevaječnými semenicemi.

1) Koruna ± nepravidelná, s 5—4 nestejnými cípy, často dvoupyská. Tyčinky v menším počtu než jest uštu koruny, nejčastěji 4, dvoumocné, někdy se zákrskem páté tyčinky, zřídka skoro stejně dlouhé (u některých pyskatých) neb pometáním toliko 2, zřídka 5 (jen u Verbascum), z nichž 2 delší. Byliny neb nízké polokře.

*) Semenník 1- neb 2—4pouzdrý, nedělený. Plod 1—4semenný, u našich druhů jen 2semenný, ve 2 tvrdky se rozpadající. Čnělka 1, konečná.

α) Kalich trubkovitý. Koruna nálevkovitá, kraj její šikmý, skoro dvoupyský. Tyčinky 4, dvoumocné. Květy ve střídavých hroznech. Semena bezbílečná neb s nepatrným bílkem. 56. *Verbenaceae.*

**) Semenník 4pouzdrý, ve 4 jednosemenné tvrdky se rozpadající. Čnělka 1—2klaná, mezi tvrdkami vystupující.

α) Kalich trubkovitý. Koruna obyčejně dvoupyská, zřídka nálevkovitá, s ušty skoro stejně velikými. Tyčinky 4, 2mocné, pometáním též 2. Květy ve svazkovitých vrcholíčkách, zřídka jednotlivé v paždí lupenu neb listenuv. Byliny neb polokře kořenně páchnoucí, listy vstřícné na lodyze 4hranné. 57. *Labiatae.*

***) Semenník 2- neb též jednopouzdrý a pak s 2 nástěnnými semenicemi.

Čnělka jednoduchá, konečná, s bliznou dvoulaločnou neb též jednoduchou. Plod tobolka chlopněmi neb děrami se otvírající.

α) Kalich dvoulistý, listu dvouklaných neb trubkovitý 4—5klaný. Koruna trubkovitá, nejdoleji trochu dužnatá, nad dolejškem obříznutě se oddělující, ale v kalichu ostávající, usychající. Tobolka jednopouzdrá, s 2 podvojnými nástěnnými semenicemi, dole žláznatým kroužkem obklíčená nebo zpředu se žlázkou. Semena droboulinká, práškovitá, nástěnná, s klíčkem bezděložným. Byliny žlutavé až načervenale hnědé, zřídka fialové, cizopasné, šupinaté, bez zelených listuv. *58. Orobancheae.*

β) Kalich 4—5klaný neb zubý. Koruna dvoupyská neb tlamatá, opadávající, v poupěti hořejší pysk dolejší kryjící. Tyčinky 4, dvoumocné. Pytlíčky prašní rovnoběžné, dole oddělené a často osinaté. Tobolka 2- neb 1 pouzdrá, 2chlopná, mezi přehrádkami neb nástěnnými semenicemi pukající. Semena okrouhlá, někdy smáčknutá. Kel s bílkem. Byliny na kořenech jiných rostlin cizopasně žijící se zelení neb bez zeleně listové, s listy zelenými, zřídka šupinatými, sušením černající, s květenstvím hroznovitým. *59. Rhinanthaceae.*

γ) Kalich 4—5dílný neb 4—5zubý, někdy skoro dvoupyský. Koruna nestejně 5laločná, dvoupyská neb tlamatá, opadávající, hořejší pysk kryje obyčejně v poupěti dolejší. Tyčinky 4, dvoumocné, častěji se zákrskem páté tyčinky, zřídka 5 nestejných neb toliko 2. Pytlíčky prašní bez přívěsku, se rozstupující neb rovnoběžné. Tobolka 2pouzdrá. Semena v bílku, s 2 dělohami. Byliny s listy stříčnými neb střídavými. *60. Scrophulariaceae.*

2. Koruna namnoze pravidelná, jen u Echium a Hyosciamus trochu nepravidelná, 4—5dílná. Tyčinek 5, řidčeji 4, stejně dlouhé, v koruně nepravidelné též nestejné.

*) Semenník 4, 2 neb 1pouzdrý. Plod tobolka neb bobule.

α) Kalich 4—5klaný. Koruna baňkovitá, neopadávající, 4—5klaná, uvnitř obyčejně s 4—5 šupinkami. Tyčinky 4—5, volné. Čnělka 1—2. Tobolka 2pouzdrá, 2—4semenná, na dolejšku kolkolem obříznutě pukající. Kel válcovitý, zavitkovitě kolem dužnatého bílku stočený. Květy klubkovitě nahloučené. Byliny otáčivé, bezlisté, nezelené, na jiných rostlinách cizopasné, s rozšířenými ssavými kořeny. *61. Cuscuteae.*

β) Kalich 5dílný až 5zubý, neopadavý. Koruna zvonkovitá až nálevkovitá, 5klaná, opadavá, v poupěti obyčejně stočená. Čnělka, nedělená neb 2klaná. Tobolka 2—4 chlopná, s chlopněmi od příhrádek se oddělujícími neb nepravidelně se trhající. Kel křivý, v bílku nepatrném, s dělohami řasnatě složenými. Byliny nejvíce oplétavé, s květy po 1—3úžlabními a listy střídavými. *62. Convolvulaceae.*

γ) Kalich (3—5-) obyčejně 5klaný neb zubý. Koruna nálevkovitá, zvonkovitá neb kolovitá, 5klaná, v poupěti řasnatá neb řasnatě chlopnitá, opadávající. Tyčinek 5 volných. Čnělka 1. Plod mnohosemenný, buď bobule nepukavá, namnoze zbarvená neb tobolka chlopněmi, víčkem neb nepravidelně pukající. Kel s bílkem, zavitkovitý neb přímý. *63. Solaneae.*

**) Semenník 3pouzdrý. Pouzdra 1 až vícevaječná. Plod tobolka.

α) Kalich zvonkovitý, 5dílný až 5zubý. Koruna zvonkovitě kolovitá s kratičkou trubkou, ústí rozšířeným, chlupatým dolejškem nitek tyčinkových pouzavřené, v poupěti střechovitě. Tyčinek 5 volných. Čnělka 1, jednoduchá. Tobolka pouzdrosečně 3chlopná, chlopně od přihrádek se oddělující. Kel v bílku, s plochými dělohami. * *Polemoniaceae.*

***) Semenník jednopouzdrý, s 2 jednoduchými neb podvojnými nástěnnými semenicemi, neb semenicemi těmito hlouběji vnikajícími nedokonale dvoupouzdrý.

α) Kalich 4—10dílný. Koruna nálevkovitá až kolovitá 4—10klaná, ušty její v poupěti chlopnité a do vnitř vehnuté neb skroucené, dlouho potrvající. Tyčinky 4—10, volné. Čnělky 2, namnoze srostlé, s 2 bliznami. Plod tobolka dvouchlopná, nepukavá neb nepravidelně se trhající. Kel v bílku. Byliny s listy namnoze stříčenými. *64. Gentianeae.*

****) Semenník 1, ve 4 jednosemenná neb 2 dvousemenná pouzdra neb tvrdky rozdělený, která se pak každá zvlášť od lužka neb též od středního sloupku neb od sebe oddělují.

α) Kalich 5dílný neb 5zubý. Koruna nálevkovitá až kolovitá, zřídka nepravidelná 5klaná neb 5zubá, opadávající. Tyčinek 5 volných. Čnělka 1, mezi tvrdkami neb konečná, jednoduchá neb dvouklaná. Byliny drsně srstnaté, s listy střídavými, jednoduchými, s lichohrozny neb lichoklasy před rozvitím hlemýžďovitě svinutými. *65. Boragineae.*

*****) Semenníky 2, oddělené, toliko bliznami srostlé, jednopouzdré, každý s 1 nástěnnou semenicí. Plody měchýřkovité, na vnitřním švu semenonosném pukající.

α) Kalich 5dílný. Koruna řepicovitá, 5klaná, s ustím 5hranným, v poupěti svinutá. Tyčinek 5 prostých, bez přívěsku prohbím vystoupavých; prašníky na bliznu přilehající, dvoupouzdré, s pylem zrnitým, volným. Čnělka na konci s kroužkovitým terčem, nesoucím bliznu věncem chlupův opatřenou. Semena bez chmýří. *66. Apocyneae.*

β) Kalich 5dílný. Koruna 5klaná, ušty její v poupěti střechovité, obyčejně svinuté. Tyčinek 5, jich nitky srostlé, vně s přívěsky, které skládají věnec 5—10 laločný, prašníky na bliznu přiléhající, každý s 2 pylovými brylkami, kteréž po dvou přilípnuty jsou k 5 žlázkám veliké 5hranné blizny. Kel s nepatrným bílkem. Semena s chmýřím. *67. Asclepiadeae.*

******) Koruna pravidelná, 4dílná. Tyčinky 2, do koruny vrostlé.

α) Kalich 4zubý neb 4dílný, zřídka žádný. Koruna 4dílná neb žádná. Semenník 2pouzdrý, pouzdra s 2 vajíčky. Čnělka 1. Plod tobolka neb bobule. Stromy nebo kře s listy vstřícenými a květy latnatými *68. Oleaceae.*

c) Semenník jednopouzdrý, s kulovatým, volným, středním, mnohovaječným sloupkem.

1. Kalich 5dílný neb dvoulistý a jako koruna šklebivá dvoupyský, ostruhatý; trubka koruny velmi krátká. Tyčinky 2, pytlíčky prašníka v jedné čáře, jednou skulinou pukající. Čnělka 1, krátká, blizna dvoupyská. Plod tobolka. Kel bez bílku. Byliny vodní neb bahenní. *69. Lentibularieae.*

II. Tyčinky před cípy korunními, s nimi a plodolisty v stejném počtu (5 neb 4).

a) Kalich trubkovitý, nahoře suchomázdřitý, 5řasý, 5zubý. Koruna hluboce 5dílná, skoro prostoplátečná. Tyčinky do koruny vrostlé. Semenník jednopouzdrý, s 1 vajíčkem s konce středního sloupka visícím. Čnělek 5 neb 1, s 5 bliznami. Plod nepukavý, měchýřkovitý, posléz dole se oddělující. Byliny u našich druhu, s listy přízemními, květy strboulovitě nahloučenými, obalní listeny toho květenství dolů v trubkovitou, stvol objímající pošvu prodouženy. *70. Plumbagineae.*

b) Kalich 4—5dílný neb 4—5zubý. Koruna pravidelná, nálevkovitá až kolovitá 4—5klaná neb -dílná. Tyčinky do koruny vrostlé. Semenník jednopouzdrý, s několika neb četnými vajíčky na středním sloupku. Čnělka 1 s nedělenou bliznou. Plod tobolka na příč pukající. Květy v okolíku, hroznu neb latě. *71 Primulaceae.*

42. Řád. Cucurbitaceae Juss. Tykvicovité.

Rody:

A) Tyčinky 2 a 2 srostlé, pátá prostá. Plod semenicemi nástěnnými přihrádkovaný, vícesemenný, uvnitř šťávnatý.

1. Koruna hluboce 5dílná. Bobule šťávnatá, kulatá, vně tenkoblanná, málosemenná. *183. Bryonia.*

2. Koruna hluboce 5dílná. Tykvice podlouhlá, vně korovitá, s 3 dvoudílnými, mnohosemennými pouzdry. * *Cucumis.*

B) Prašníky všecky v jeden kužel srostlé.

1) Koruna 5klaná, veliká. Tykvice velmi veliká, elliptická až kulovatá, vně korovitá, s 3 dvoudílnými, mnohosemennými pouzdry. * *Cucurbita.*

183. Bryonia L. Posed.

580. B. alba L. (P. bílý) Lodyha opletavá, s úponkami namnoze jednoduchými a jako listy ostrými a krátkými štětinkami drsná. Listy srdčité, dlanitě 5laločné, laloky ostře chobotnatě zubaté. Květy jednodomé, malé, ve vrcholících, vrcholíky ♂ dlouze stopkaté v dolejších úžlabích listových, ♀ v úžlabích hořejších, zdélí neb delší řapíka. Koruna květu pestíkového zdélí kalicha. Blizny lysé. Bobule černé. Oddenek mrkvovitý, bílý.

D. 2·00—3·00 *m.* Květy bělavožluté, ♂ mnohem větší.

♃ Červen—srpen. Ploty, křoviště, břehy. V střední a jižní části hojný a zdomácnělý, jinde jen zdivočelý. V brněnském kraji: kolem Brna a Mikulova hojný (Makowsky), u Ivančic (Schwoeder), u Kunštátu a Olešnice zdivočelý a pěstovaný (Člupek), u Lomnice (Pluskal), při plotech u Rakšic u Krumlova (Zimmermann), kolem Polavy (Uechtritz), kolem Hustopeče (Schierl), u Klobouk (Steiger), zdivočelý a zdomácnělý u Brumova, Geršpic, Mal. Hostihrádek, Vážan, Slavkova, Vyškova, na vinicích u Kobylí, u Čejče a Břeclavi. — V Prostějovsku: u Králic (Uličný), Studence, Krasic, Čechovic, Zdětína zdivočelý (Spitzner). Hojněji ve znojemském kraji: zde ještě u Náměště (Roemer), kolem Hrušovan a Frelešdorfu (Ripper), v údolí Dyje a v údolí Leskavy u Znojma, v údolí Hradnice mezi Znojmem a Citonicemi, na Hradišti u Znojma, u Velk. Mašovic a na Dlouhém Sobesu u Podmole (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy jen pořídku (Weiner), jako u Weisenštýnské myslivny (Pokorny), u Třeště (Reichardt), Telč, Krahulčí, Bystřice n. P., Chudobín, Nov. město, Pohledec, Javorek. V olomouckém kraji: Slavonín a Greinerova ulice v Olomouci a při silnici u Hajčína (Mik), v Přednosti blíže Přerova (Spitzner). Pouze zdivočelý: u Šumberka (Paul), u Střelné (Burghauser), Bludova, Čes. Bohdíkova a Raškova. — V jihovýchodní části: u Bilan, Vážan a v Květné zahradě u Kroměříže (Palla), hojný u Uh. Hradiště (Schlögl), v houštinách a při plotech před lesem Bzinkem poblíž Bzence (Bubela), Strážnice, Hroz. Lhota, Tasov, Velká, Javorník. — Ve východní části: ploty a keře u Tučap a Prusenovic (Červinka), při plotech a v křovinách u Žopu (Sloboda), poruznu u Vsetína a sice u Lapačů (Bubela), při plotech u Rožnova poruznu (Kolek), u Stramberka. — V Bludovicích u Nov. Jičína (Sapetza), na těchto místech pouze zdivočelý. Pěstuje se tu a tam jako loubí u stavení v Palkovicích a v Koloredově u Místku (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), u Frývaldova a ve Vidnavsku pouze pěstován.

* **B. dioica Jacq.** (P. dvoudomý). Drsný. Lodyha opletavá. Listy řapíkaté, srdčité, dlanitě 5laločné, laloky vejčité až trojhranné, špičaté neb zašpičatělé, nestejně úhlatě zubaté neb vykrajované. Květy dvoudomé. Vrcholíky ♀ kratší řapíka. Koruny dvakrát delší kalicha; zuby kališní u ♀ rostliny zdélí $^1/_2$ koruny. Blizny srstnaté. Plody šarlatově červené. Ostatně jak předešlý.

D. 0·13–0·30 *m.*

♃ Červen, červenec. Ploty, křoviště. Dle Schlossera posud jen v dolním úvalu Moravy u Lanžhota a Týnce, leč nutno tato naleziště znova zjistiti; roste však poblízku v Doln. Rakousích u Angern a Oberweiden (Neilr. Fl. d. r.)

* Cucumis L. Dyně.

* **C. sativus L.** (Okurka). Lodyha položená neb oplétavá, srstnatá, drsná Listy hluboce srdčité, úhlatě 5laločné, laloků ostrých, ostře zubatých i s kalichy a stopkami srstnatých. Úponky jednoduché. Plod podlouhlý, hrbolkatě bradavičnatý.

D. 1·00—1·50 *m.* Květy žluté.

⊙ Květen—srpen. Puvodem z Asie, u nás zhusta pěstována. Kolem Znojma, Brna, Bzence, též ve velkém na širém poli (Oborny), též kolem Ivančic.

* **C. melo L.** (Meloun). Lodyha srstnatá. Listy širokými choboty srdčité, úhlatě 5laločné, laloků zaokrouhlených. Plody okrouhlé, neb vejčité, hladké neb síťovité, zřídka hrboulkaté. Ostatně jak předešlá.

D. až 3·00 *m.* Květy bledožluté.

⊙ Červenec—září. Pěstuje se v zahradách jižní Moravy.

* Cucurbita L. Tykev.

* **C. pepo L.** (T. obecná, turek). Srstnatá, drsná. Lodyha položená, neb opletavá. Listy okrouhle srdčité neb skoro tříhranné, mělce úhlatě 5—7laločné, laloků tupých, ostře zubatých. Úponky rozvětvené. Plod kulatý neb ellipsoidický, hladký.

D. 3·00—8·00 *m.* Květy velmi veliké, žloutkové.

⊙ Červen—srpen. Puvodem ze střední Asie, v středním a jižním území zhusta v zahradách a na polích pěstován.

43. Řád. Campanulaceae Juss. Zvonkovité.

Rody:

A) Koruna před rozvitím trubkovitá, posléz zdola nahoru v 5 čárkovitých uštu se rozdělující. Květenství konečné, husté strboulovité, neb klasovité.

1) Nitky tyčinek nitkovité, prašníky na dolejšku spolu souvislé. Tobolka dvojpouzdrá, na konci děrou pukající. *184. Jasione.*

b) Nitky tyčinek dole rozšířené, prašníky volné. Blizny 2—3, nitkovité. Tobolka 2—3 pouzdrá, nahoře 2—3 postranními děrami pukající. *185. Phyteuma.*

B) Koruna zvonkovitá, 5laločná. Nitky tyčinek dole vejčitě rozšířené. Čnělka s 3—5 nitkovitými bliznami, dole bez kroužku. Tobolka vrtlíkovitá, postranními děrami pukající. *186. Campanula.*

C) Koruna kolovitá, krátce 5laločná. Nitky tyčinek dole rozšířené. Tobolka prodlouženě prismatická, 3pouzdrá, pod koncem 3 děrami pukající.
* *Specularia.*

184. Jasione L. Pavinec.

581. J. montana L. (P. obecný). Lodyha obyčejně přímá jednoduchá neb dole větevnatá, na dolejšku i s listy srstnatá, nejhořeji bezlistá, lysá. Listy čárkovitě podlouhlé, tupé neb přitupé, vlnovitě vykrajované, přisedlé. Květy stopkaté, velmi malé, v okolíku plochém, strboulovitém. Obalní listy vejčitě neb podlouhle kopinaté. Kořen vřetenovitý, jedno- neb vícelodyžný.

V. 0·25—0·45 *m*. Květy jasně modré, zřídka bílé.

⊙ Červen—srpen. Suché pahorky, vřesoviště, křoví, meze. Obecný v střední a jižní Moravě, obecný v česko-moravském pohoří a severní Moravě, rozšířen v Karpatech a ve Slezsku, v předhoří až k 600 *m*, zřídka výše. V Karpatech ještě: u Javorníka, Val. Klobouk. — V okolí Holešova: Lysina, Chlum blíže Hostýna, Hájek u Loštic (Červinka), Rusava (Sloboda), na Jeleňové u Vsetína pořídku, hojněji na Čertově skále u Lidečka (Bubela), Rožnov (Schlögl) a sice na Skalce (Kotek), Nov. Jičín (Sapetza)!, Hranice (Vogl)!, zřídka na Rosúžkách u Místku (Gogela), Frýdland, Metylovice. — Ve Slezsku: na těšínských hradbách, Bělsko, Bystrá, Rybařovice a j. (Kolbenheyer), v okolí Oder, Eichberk u Kostelce, Krňov, ve Vidnavsku.

185. Phyteuma L. Řepka.

582. P. orbiculare L. (Ř. hlavatá). Lodyha přímá, jednoduchá, hladká. Listy dolní dlouhořapíčné vroubkovaně pilovité, vejčité neb vejčitě kopinaté, lysé neb brvité, s řapíkem nahoře křídlovitě rozšířeným, hořejší kopinaté neb čárkovitě kopinaté, poloobjímavě přisedlé. Květy ve strboulku polokulatém, posléz kulatém neb krátce vejčitém, vnější listeny vejčitě kopinaté, dole zubaté tvoří dokonalý zákrov. Tobolka třípouzdrá. Oddenek krátký, tenký, často dělený.

V. 0·20—0·40 *m*. Květy temně modré.

♃ Květen, červen, v horách ještě na počátku srpna. Horní lesní luka, vlhká rašelinná místa. Roztroušena. V brněnském kraji poruznu v severní části údolí Svitavy a ve vedlejších údolích: kolem Svitavy velmi hojná, u Mal. Bukoviny, u Křtin a Adamova (Makowsky)!, luka na Klingru mezi Svitavou a Sěnhengstem (Niessner), Štěpánov poblíž Boskovic, Úsobrno. — V okolí Prostějova: pod Chlumem u Seloutek, v Hatích u Brodku, ve Žbánovském žlebu, u Hartmanic (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Račic (Roemer), v údolí Dyje pod Hardekem (Oborny). V Olomoucku: na velké louce před Chomoutovským lesem (Sapetza), mezi Láskou a Horkou a před Černovírským lesem u Olomouce (Makowsky), kolem mlýna u Kriegsteinu severně od Sternberka (Uechtritz sen.), Studená Loučka poblíž M. Třebové (Oborny), louky v údolí Bučiny u Zábřeha (Pánek) a u Roudné (Rieger). Ve východní části: Velk. Javorčina u Jasníku

(Makowsky). V Jeseníku: Velk. kotlina (Grabowski a Oborny), zde hojná, zejména při pramenech Moravice. Ve Slezsku: Něm. Visla (Wimmer), Branice a Saliswalde u Krňova (Spatzier), Velk. Heraltice, Jakartovice a Sosnová u Opavy (R. a M.).

583. P. spicatum L. (Ř. klasnatá). Lodyha přímá, jednoduchá, slabě hranatá, lysá. Listy dosti lysé, nejdolejší dlouhořapíčné srdčitě vejčité, dvakrát pilovité, následující kratčeji řapíkaté, ostře pilovité, vejčitě až čárkovitě kopinaté, dole zaokrouhlené, všecky stažené v řapík, nahoře sotva porozšířený, nejhořejší k dolejšku řapíkovitě zúžené. Klas vejčitý, posléz válcovitý, vnější listeny čárkovité, celokrajné, neb na konci trochu pilovité, nemnohé, v zákrovu nedokonalém. Tobolka dvoupouzdrá. Kořen krátký, řepovitý.

V. 0·30—0·80 *m.* Koruny nažloutle bílé, zřídka namodralé.

♃ Květen, červen, v horách později. Stinné lesy, lesní louky, žleby. Obecná až ku hřebenům vysokých hor. Ve vyšších polohách v Beskydách: Kněhyně, Lysá hora (Oborny), Čáb, Vysoká, Radhošť. V Sudetách: Velk. kotlina (Oborny), Salvíz, Velk. Jezerník (Spitzner), Černá a Suchá kupa, Fuhrmannštýn, Studénková hole, Medvědí hřeben, Praděd, Petrštýn, Jelení hřeben atd.

β) sparocephalum Form. Bylina nižší a stěsnanější. Lodyha silnější. Klas skoro kulatý, vřeteno skrácené. Květy širší než u tvaru základního.

Pořídku, posud jen v Jeseníku: Velk. kotlina.

186. Campanula L. Zvonek.

A) Kalich mezi ústy s přívěsky široce vejčitými, dolů na semeník sehnutými.

584. C. barbata L. (Z. vousatý). Bylina srstnatá. Lodyha přímá, jednoduchá, chudolistá. Listy přízemní veliké, v řapík křídlatě zúžené, podlouhle kopinaté, skoro nejcelejší, toliko vlnovité, lodyžní kopinaté, menší přisedlé. Květy 3—6 v hroznu jednoduchém, jednostranně převislém. Přívěsky kalicha delší než semeník. Koruna veliká, válcovitě zvonkovitá s cípy dlouze vousatými. Tobolky tenkoblanné, velikými děrami pukající. Oddenek tlustý, šikmý, vícehlavý.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruna světle fialově modrá, zřídka bílá.

♃ Červenec, srpen. Lesní luka a travnaté stráně. Obecný na všech stráních a hřebenech Sudet. Od Černého vrchu. Suché kupy a Kladsk. Sněžníka počínaje až k Berggeistu. Někdy sestupuje i hluboko dolů do údolí: jako u Nov. Josefova (Uechtritz), u Hynčic (Spitzner), u Stříbrnic a na Dreištýnu u Koldštýna. — Waldenburk (Milde a Oborny), Tomášov, Teplice a hojný ještě na sedle mezi Braunseifem a Klepačovem (Oborny), údolí Šumné Tisé a Horní Tisé u Winkelsdorfu, Röhrberk u Klepačova a Spálený les u Braunseifen. — U Karlovské studénky sestupuje až k 700 *m* (Niessl), zde ještě u chrámu Sv. Huberta s C. patula.

β) strictopedunculata Rchb. fil. Květy přímé, menší.

Pořídku. Studénková hole (Plosel). Praděd (Grabowski) a zároveň s korunou fialově hnědou na cestě určené ku svážení sena od Mal. Moravice ku kotlině (Fiek).

585. C. sibirica L. (Z. sibiřský). Bylina krátce mrtnatá. Lodyha vícelistá, přímá, tupě hranatá, obyčejně rozvětvená. Listy vlnovitě kadeřavé, dolejší podlouhle kopisťovité, v řapík zúžené, hořejší čárkovitě kopinaté, špičaté, přísedlé. Květy nicí v přímém, latovitě rozvětveném, vícekvětém hroznu. Přívěsky kalicha vejčitě kopinaté, kratší než semenník. Koruna nálevkovitě zvonkovitá s cípy lysými neb porůznu chlupatými. Tobolky převislé. Kořen vřetenovitý, tlustý, rozvětvený.

V. 0·15—0.50 *m.* Koruna blankytně modrá, zřídka bílá.

⊙ Květen, červen. Suché trávníky, světlá křoví, zvláště na vápně. Ve střední a jižní Moravě roztroušen, jinde pořídku; v pruském Slezsku dostupuje západní hranice svého rozšíření. V brněnském kraji rozšířen: na Hádech poblíž vápenné pece a u Kralova pole (Makowsky)!, u Cacovického mlýna a u Bilovic (Oborny), zde zejména hojný ve zmolích při vchodu do Melatinského údolí, pořídku v údolí samém. — Slatinské skály (Reissek)!, u Šlapanic a na vápenných kopcích u Pindulky (Niessl)!, u Blučiny, Sokolnic a Židlochovic (Oborny)!, na Polavských a Mikulovských kopcích (Makowsky)!, v okolí Klobouk na kopci Fogla (Steiger), Bílá hora u Julianova, Židenické kopce a Borky poblíž Židenic a odtud až do Líšně, u Horákova, u prvního a druhého tunelu na Hádech a odtud až do Bilovic, vinohrady a jiné kopce a Václavské údolí u Obřan, Sv. Antoníček, Kohoutovice, Oujezd, Mal. Hostihrádky, Větrník u Dražovic, Radlovec u Bučovic, Star. hora u Syrovic, Nosislav, Hustopeč, luční úklony u Krumvíře. — V jihovýchodní části: u Čejče (Wiesner), zde též v příkopech lučních (Spitzner), u Hodonína a Šardic (Schlosser)!, hojný na Sv. Floriánku u Bzence (Uechtritz a Bubela), horní luka v Komnateckém lese u Luhačovic (Schlögl). f. albiflora, Mordovna poblíž Klajdovky u Brna a ve Václavském údolí u Obřan.

B) Kalich bez přívěskův.

a) Květy přísedlé v konečných a úžlabních strboulech. Tobolky přímé, dole děrami pukající.

586. C. glomerata L. (Z. klubkatý). Mrtnatopýřitý neb skoro lysý. Lodyha tupohranná, Listy drobně vroubkovaně pilovité, nejdolejší řapíkaté, podlouhle vejčité až podlouhle kopinaté, na spodu zaokrouhlené neb srdčité, hořejší vejčitě kopinaté, poloobjímavě přísedlé. Květy v konečných a úžlabních strboulech. ušty kališní úzce kopinaté. Čnělka uzavřená, nevyčnívající. Oddenek tenký, dřevnatý.

V. 0·25—0·80 *m.* Koruna fialová, zřídka bílá.

♃ Červenec — září. Světlé křoviny, suché trávníky, meze, v rovině a nízkém předhoří až k 100 *m* rozšířen, místy hojný. V brněnském kraji hojný: kolem Brna obecný (Makowsky), u cihelny u Lomnice (Pluskal), dle Čupka neroste kolem Kunštátu a Olešnice: hojný u Tuřan, Adamova u Klobouk (Steiger), u Hustopeče (Schierl), Líšeň, Ochoz, Bilovice, Jehnice, Ořešín, Tišnov, Bohonice, Střelice, Tečice, Ivančice, Neslovice, Sivice, Vážany, Kobeřice, Slavkov, Vyškov, Bošovice.

Morkůvky, Čejč, Kobylí, obecný kolem Břeclavi. V okolí Prostějova: na Romži, na Kosíři, v Hraničném žlebu, na Drahansku u Boušína řidčeji než následující (Spitzner). Ve znojemském kraji obecný, zejména v pahorkatině kolem Znojma, řidčeji u Krumlova a Náměště (Oborny). V Jihlavsku dle zdání pořídku: jako u Lišti a j., u Třebíče (Zavřel), u Dačic a Černic. — V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl a Mik), u Berouna (Gans), u Roudna (Rieger). U Štěpánova, na Salvízu (Spitzner). V uh. hradištském kraji: nezřídka v jižní části kraje kroměřížského (Palla), u Bzence jen v lese Háji (Bubela), u Banova (Makowsky), nezřídka na lukách u Pozlovic (Schlögl); Kněždub, Velká, luka Vojšice u Mal. Vrbky, Kuželová, Machova luka, zde s tvarem albiflora a skoro na všech horních lukách u Javorníka, Filipov, Nov. Lhota, hřebenem Javořiny, Strání, Uh. Brod, Havřice, les Dubovec, Horka a j. u Val. Klobouk, Pulčín. — Ve východní části: obecný kolem Tučap u Holešova (Červinka), Říčky u Bystřice p. H. — U Rusavy (Sloboda)!, Hošťalkova; obecný u Vsetína (Bubela in lit.), Cáb, Dušná, na lukách pod Kozincem u Rožnova, Trojanovice, Frenštát, Rybí. — U Štramberka, Hukvald (Schlosser) dle téhož též na Radhošti; Nov. Jičín (Sapetza), pod Štandlem u Místku dosti hojný (Gogela), Hranice, Rybař, Domašov, Hrubá voda. — Ve Slezsku v nízkém předhoří až ke 400 *m*, výše zřídka (Fiek) u Rybarzowic a Bernartic (Baier) u Friedberku, Zukmantlu, Vlčic a u Frývaldova (Vierhapper), u cihelen a v Řeznickém lese u Krňova a u Vidnavy.

β) aggregata Willd. Bylina světle zelená. Řapíky listů lodyžních šířeji křídlaté, květy větší. Strbouly úžlabní oddálené, tudíž květenství přetrhované. C. sparsiflora Rchb.

Pořídku. U Bilovic, Morkůvek a Kobylí. — Kozí stezka u Lukova, údolí ledové u Vranova, u Hardeku a v údolí Dyje u Znojma (Oborny).

587. C. cervicaria L. (Z. hadincovitý.) Štětinatě srstnatý. Lodyha přímá, ostře hranatá, tuhá. Listy nestejně vroubkované, dolejší podlouhle kopinaté, v řapík nahoře křídlatý zúžené, hořejší kopinaté, poloobjímavě přisedlé. Květenství jako u předešlého; strbouly široce vejčito-kopinatými listy podepřené. Ušty kališní vejčité, tupé. Čnělky z koruny vyčnívající. Tobolky přímé. Oddenek tlustý, dužnatý, položený, namnoze jen jednohlavý.

V. 0·25—0·70 *m*. Bylina světle zelená. Listy přízemní menší než u předešlé, srdčitě podlouhlé, za květení uvadlé. Květy světle modré, zřídka bílé.

♃ Červen, červenec. Lesní luka, háje, keřnaté a travnaté pahorky. Ve střední a východní Moravě a ve Slezsku roztroušen. V brněnském kraji: mezi Adamovem a Brnem, a sice na severním úklonu Hádu pořídku (Makowsky), u Outěchova poblíž Adamova (Theimer a Makowsky), poskrovnu v sečcích u Račic (Niessl), pořídku na Suché hoře u Bilovic. — V okolí Prostějova: na Kosíři, u Krumsína, u Křenůvek, Mysliovic jako na Nivkách, Zámčisku, ve Plenském žlebu, u Bousína, Hartmanic, na Bílé vodě u Baldovce (Spitzner). V Olomoucku: horské úklony u Velk. Bystřice směrem k Sv. Kopečku (Mik), Hlubočky u Olomouce, v údolí Nectavy mezi Konicí a Nectavou (Spitzner), u Milkova (Slavíček), u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans). Obora u Kroměříže (Palla). Ve východní části: Velká, Kuželová, Machova luka u Javorníka, Nov. Lhota, Javořina, Lysá hora u Uh. Brodu. Lysina a háje pod Lysinou poblíž Tučap (Červinka). Rusava

(Sloboda), u Vsetína roztroušen a porůznu na kopci Čupu, na lesních lukách v Bobrku, Posehlé a u Jasenic (Bubela), na Nivkách a Johanovských kopcích, seče na Cábu, u Dušné, luka pod Kozincem a na Stráni u Rožnova, luka u Trojanovic a Frenštátu. — Jeličná u Zubří, na Pískové, Horn. Poličná u Val. Meziříčí (Sapetza). Seče u Šafranice a j. m. u Hranic, při Bečvě u Lipníka. — Na lukách a v křovištích u Mal. Kunčic zřídka (Gogela). Ve Slezsku: Lipovice u Skočova (Kolbenheyer), hojný u Alsen (Baier), lesy u Mezníku poblíž Krňova (Schierl), Frývaldov (Czermak), Šafberk u Vidnavy, Kobylá, Heřmanice, Friedberk (Vierhapper), Bernartice, Sörgsdorf, Hukovice (Latzel), Hirnich u Nov. vsi poblíž Oder, Odry, Řeznický les u Krňova, Luže u Vidnavy.

b) Květy stopkaté v hroznech neb latách.

α) Tobolky přímé pod prostředkem neb pod koncem děrami pukající.

588. C. persicaefolia L. (Z. broskvolistý.) Lodyha jednoduchá, ztuha přímá, namnoze lysá. Listy lysé, oddáleně drobně neb vroubkovaně pilovité, dolení podlouhlé neb kopinaté, v řapík zúžené, lodyžní čárkovité až kopinaté, často prodloužené, přisedlé. Hrozen nejvíce jednoduchý, chudokvětý, jen nejdolejší stopky někdy 2—3květé. Listence 2 na dolejšku stopky květní. Koruna polokulatě zvonkovitá. Kališní ušty kopinaté. Bylina mnoholetá, s oddenkem válcovitým, plazivým, krátkočlenným, ukousnutým.

V. 0·40—1·00 *m*. Koruna fialově lazurná, zřídka bílá.

♃ Červen—srpen. Světlé lesy a křoviště, porostlé pahorky, skály, paseky. V celém území obecný. V Sudetách dle Oborného ještě při 850 *m* f. albiflora. Ve Volešku u Biskupic poblíž Krumlova.

β) eriocarpa Koch. Kalich ± luptovitě štětinatý.

Nezřídka kolem Brna, Znojma, Vranova, Klobouk a j. (Oborny), kolem Slavkova a Břeclavi. — U Vyzovic a Laškovský les u Navojné, s lysou lodyhou a lysými listy hojněji (Dr. Hanáček).

589. C. rapunculus L. (Z. řepka.) Lodyha přímá, hranatá, dole štětinatá, nahoře skoro lysá. Listy vroubkovaně pilovité, namnoze trochu draslavě srstnaté, úzce kopinaté, hořejší skoro čárkovité. Lata přímá, dlouhá, úzká, kuželovitá, někdy hroznovitá, s krátkými, přímo odstálými větvemi. Postranní stopky květní na spodu s 2 listenci. Kališní ušty čárkovitě šidlovité, delší z polovice koruny, nálevkovitě zvonkovité. Bylina dvouletá, s kořenem mrkvovitě ztlustlým, dužnatým.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruna modrofialová.

⊙ Květen—červenec. Trávníky, meze, cesty, hráze, suchá luka a křoviště. Pořídku a jen ve východním území, místy bezpochyby jen zdivočelý. Při potoku „Říčce“ u Luhačovic (dle Schlögla). V okolí Rusavy (Sloboda), v Karpatech zejména poblíž hranice slezské (Reissek), kolem Rožnova a Příbora (dle Schlossera).

590. C. patula L. (Z. rozkladitý.) Krátce srstnatý. Lodyha přímá, větevnatá. Listy slabě vlnovitě vroubkované, někdy lysé, dolní opakvejčitě podlouhlé, v řapík zúžené, hořejší čárkovitě kopinaté, přisedlé. Lata volná, vrcholíkovitá, s větvemi odstálými, řidčeji hrozen jednoduchý. Listence 2 nad prostředkem stopky květní i s ušty kališními čárkovitě šidlovité, tyto na dolejšku zoubkované. Koruna nálevkovitě zvonkovitá. Kořen tenký, dřevnatý.

V. 0·30—0·70 *m.* Koruna modrá, řidčeji bílá. Kalich obyčejně lysý, někdy žláznatě tečkovaný [β) adenocarpa] neb srstnatý [γ) dasycarpa].

⊙ Květen—červenec. Luka, světlé křoviny, travnaté stráně, kraje lesní. Všude hojný a ještě na Radhošti, na Dreištýnu u Koldštýna a u Karlovské studénky.

β) Tobolky převislé na svém dolejšku děrami pukající.

*) Ušty kališní čárkovitě šidlovité. Hrozen chudokvětý, listenatý, konečný neb více jich latovitě sestavených, někdy 1 květ konečný. Cípy koruny lysé.

591. C. rotundifolia L. (Z. okrouhlolistý.) Lodyha vystoupavá neb přímá, obyčejně rozvětvená s listy vroubkovanými neb celokrajnými, elliptickými, čárkovitě kopinatými neb úzce čárkovitými, listy přízemní v rozetce, dlouze řapičné, v čas květu často již zahynulé, srdčitě neb ledvinkovitě okrouhlé neb vejčité, úhlatě zubaté. Koruna krátce zvonkovitá. Oddenek krátký, plazivý, vícehlavý.

V. 0·10—0·40 *m.* Koruna fialově modrá, zřidka bílá. Tvar listů proměnlivý.

♃ Červen—září. Suchá luka, trávníky, meze, skály. V rovině i předhoří obecný, často i ve značné výši, avšak pořídku: jako kolem Petrštýna a na Vysoké holi (Oborny), hřebenem Javořiny. f. albiflora: při silnici od Velk. Losina k Nov. vsi.

592. Scheuchzeri Vill. (Z. Scheuchzerův.) Lodyha jednoduchá, tuhá, nízká, hustě listnatá. Listy dolní obyčejně vroubkovaně pilovité až ellipticky kopinaté, v řapík zúžené, tupounké, lodyžní čárkovitě kopinaté, celokrajné, na neplodných výhoncích vejčité neb srdčitě vejčité, řapíkaté, řapíky několikrát delší listův. Hrozen 2—6květý neb jednokvětý. Ušty kalicha ze širšího dolejška šidlovité. Koruny hluboce zvonkovité, větš než u předešlého, mělčeji laločnaté. Oddenek tenký, plazivý vícehlavý.

V. 0·08—0·14 *m.* Koruna tmavomodrá. C. rotundifolia L. — *b*) Scheuchzeri, C. pusilla Wimm., C. linifolia Lamk.

♃ Červenec, srpen. Skuliny skalní nejvyšších hřebenů, pořídku. Koperník, Petrštýn, Velk. kotlina (Oborny), Fuhrmannštýn, Praděd.

* C. rhomboidalis L. Listy ostře pilované, dolní a prostřední vejčité, hořejší kopinaté, nejdolejší v krátký řapík zúžené, ostatní přisedlé. Květy v jednostranné latě. Ušty kališní šidlovité. Koruna tmavomodrá. Pouze zavlečený a zdivočelý.

Na travnatých místech v sadech a kolem sadů u Wiesenberka, leč jedinci velice chudokvětí (Bittner 1880).

**) Ušty kališní kopinaté neb vejčitě kopinaté. Hrozen prodloužený, doleji často složený, obyčejně listnatý. Cípy koruny lysé.

593. C. bononiensis L. (Z. bononský.) Lodyha tuhá, tupohranná, hustolistá, pýřitá. Listy na líci krátce chlupaté, vespod šedoplsťnaté neb šedopýřité, drobně vroubkovaně pilovité, dolní srdčitě podlouhlé, špičaté, řapíkaté, prostřední vejčité neb vejčitě kopinaté, srdčitým spodem přísedlé, zašpičatělé, nejhořejší kopinaté, srdčitým spodem objímavé. Květy krátce stopkaté. Ušty kališní kopinaté. Koruny malé, nálevkovitě zvonkovité. Tobolky převislé. Oddenek vřetenovitý, větevnatý, jedno- až vícehlavý.

V. 0·40—1·00 *m*. Koruna světle modrofialová. Tvar s hroznem jednoduchým jest C. simplex D. C.

♃ Červenec—září. Lesnaté a keřnaté stráně, kopce, suché lesy, cesty. Ve středním a jižním území porůzný. V brněnském kraji: kolem Brna, na Žlutém kopci, mezi Kartouzy a Řečkovicemi, v Tuřanském lesíku, u Žilošic, Blučiny, Polavy, Hovoran a Čejče (Makowsky)!, u Bosonoh (Oborny)!, u Oslavan (Roemer)!, v lesích u Klobouk (Steiger)!, u Mutěnic a Nov. mlýna (Schierl), na Turoldu u Mikulova (Peter), hojněji v sadech u Lednice (Niessl)!, Skály slatinské, kopce u Sokolnic a Mal. Hostihrádek, Květnice u Tišnova, u Židlochovic, Krumvíře a Nosislavi. — V okolí Prostějova: na Plumlovské skále a na mezi za plumlovskou oborou (Spitzner). Ve znojemském kraji: v údolí Dyje u Znojma, na Peleberku a Sexenberku mezi Bohumělicemi a Milfrounem, leč pořídku, u Našetic (Oborny), u Nov. sídla (Dr. Hanáček). Stráně naproti nádraží v Hlubočkách u Olomouce (Spitzner).

***) Ušty kališní kopinaté neb vejčitě kopinaté, cípy korunní brvité.

594. C. rapunculoides L. (Z. řepkovitý.) Lodyha přímá, oblá, tupohranná i s listy mrtnatá až hustě pýřitá. Listy nestejně vroubkovaně pilovité, nejhořejší skoro celokrajné, dolní a na neplodných postranních výhoncích srdčité vejčito-podlouhlé, řapíkaté, hořejší podlouhlé neb podlouhle kopinaté, přisedlé. Hrozen jednostranný, nejčastěji jednoduchý. Ušty kališní úzce kopinaté, dolů sehnuté. Tobolky převislé. Oddenek plazivý, výběžkatý s kořeny neztlustlými, vícehlavý.

V. 0·30—0·80 *m*. Koruny modrofialové, dosti veliké, jich cípy brvité.

♃ Červen—září. Pole, úhory, meze, houště, lesy. V rovině i předhoří až k 550 *m* hojný, až obecný. U nás ve dvou odrůdách:

β) parviflora Čelak. Koruny malé. Bylina nahoře, zejména na kalichu hustě šedopýřitá až plsťnatá. Listy tuhé. C. bononiensis L. podobná.

Suché kopce, hlavně na vápně a jílu: jako u Znojma (Oborny), u Bílovic a v Josefském údolí u Adamova.

γ) umbrosa Opiz. Listy veliké, měkké, více zelené; dolejší listeny větší, stopky až tříkvěté. C. trachelium L. podobná.

V stinných lesích. U Brna (Oborny) u Střelic.

595. C. trachelium L. (Z. kopřivolistý.) Lodyha nahoře ostrohranná i s listy roztroušeně mrtnatá. Listy nestejně hrubě pilovitě zubaté, zašpičatělé, dolejší a prostřední srdčitě vejčité neb podlouhlé, řapíkaté, hořejší vejčitě podlouhlé až podlouhle kopinaté, krátkořapičné až přísedlé. Hrozen všestranný. Stopky květní na dolejšku s 2 listenci, dolejší v hroznu často tříkvěté. Kališní lístky dole srostlé, štětinatě srstnaté, s ušty širokými, vejčitě kopinatými, ke koruně přílehlými. Tobolky převislé. Oddenek bez výběžků, mrcasy kořenové, mrkvovitě ztlustlé.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny fialově modré, někdy všecky bílé (f. albiflora) neb některé bílé, leč ostatní, obyčejně dolejší, pravidelně zbarvené (f. variegata Form.).

♃ Červenec, srpen. Křoviště, kraje lesní, světlé lesy, zmoly, břehy. V rovině i předhoří obecný. Ve vyšších polohách: Velk. kotlina (Wimmer a Oborny), Javořina, hřebenem Javorníka u Halenkova. f. albiflora: nezřídka v hornatějších polohách, hlavně v severní Moravě. Bažantnice u Strážnice, Červený kopec, Hartberk a při Tisé u Velk. Losína, Maršíkov, Bukovice, Wiesenberk, Špieberk u Teplic, Kirchberk u Nov. vsi, Velvice, Raškovský a Pradědův les. f. variegata Form. Steinig u Pekařova a u Nov. vsi v severní Moravě.

β) nemoralis Form. Rostlina útlejší a ztepilejší. Listy měkčí, hořejší užší a delší než u základního tvaru. Kalich slaběji srstnatý.

Nezřídka v okolí Velk. Losína: jako u Tisé, v zámeckých sadech, na Hutberku atd.

γ) parviflora Čelak. S korunami o polovic menšími, posud u nás nepozorována.

596. C. latifolia L. (Z. širolistý.) Lodyha nahoře tupohranná, přílysá neb roztroušeně srstnatá. Listy roztroušeně mrtnaté, nestejně vroubkovano-pilovité, tenké a měkké, dlouze zašpičatělé, dolejší slabě srdčitě vejčité, řapíkaté, hořejší vejčitě podlouhlé až vejčitě kopinaté, krátkořapičné až přísedlé, zřídka (f. cordata) větší díl srdčitě vejčitých. Hrozen dlouhý. Stopky květní skoro vždy vesměs 1květé, nad prostředkem se 2 listenci. Kališní lístky až ku spodu od sebe oddělené, s ušty široce kopinatými, dlouze zašpičatělými a jako kalich lysými. Koruna velmi veliká. Tobolky kolínkovitě dolů sehnuté. Oddenek bez výběžků, krátkočlenný, s kořeny dlouhými, částečně jen ku konci mrkvovitě ztlustlými.

V. 0·50—1·20 *m.* Koruna světle fialová, zřídka bílá.

♃ Červenec, srpen. Horské lesy, stráně, zmoly, křoví. V Beskydách poruzný, hojnější v Sudetách. V Beskydách: pořídku u Rožnova (Kotek), Javorník u Věřovic (Sapetza), Velk. Javořina a na svahu jejím ku Strání v krásných jedincích, úklony Černé hory, Radhoště a Tanečnice, úklony Mal. Javorníka až skoro ke Kičeře u Frenštátu. V Sudetách: u Štříbrnic a Oldřichova bouda nad Stříbrnicemi. — Klad. Sněžník (W. Gr.)! a odtud na jih až k Vojtíškovu (Oborny). V Jeseníku: na Studénkové holi, Leiterberku a ve Velk. kotlině a u Vrbna (Gr. Fl.)!, u Ludvíkova (Uechtritz sen. a Spitzner), Stráň Černého příkopu pod Drehberkem, Červený vrch. — Hockšár!, Mal. kotlina, Mravenčí vrch u Wiesenberka, Kriechenlehne, vodorovná stezka a mezi Frant. myslivnou a Perštýnem (Oborny), vodorovná stezka ku Kriechu (Bachmann), údolí horní Tisé (Schweinfurth), zde skoro až k Winkelsdorfu, na cestě od Frant. myslivny dolů k Tisé. — Křemenný příkop (Uechtritz), u Waldenburku a Tomašova (1876), u Nov. Josefova a na Berggeistu (Oborny). dle Panka též pořídku u Vitošova poblíž Zábřeha.

* Specularia Heister.

* **S. speculum Alp. DC.** (Zvonek dlouhoplodý.) Lodyha rozkladitě větevnatá, dolejší větve prodloužené. Listy dolejší kopisťovité, mělce vroubkované, roztroušeně mrtnaté neb lysé, hořejší podlouhlé. Květy krátkostopečné, ve vrcholíku listnatém, rozevřeném, chudokvětém. Ušty kališní úzce čárkovité, zdélí neb delší než koruna.

V. 0·15—0·25 *m.* Koruna nachově fialová; prašníky žluté. Campanula specul. L., Prismatocarpus specul. L'. Hér.

⊙ Červen, červenec. V osení a na úhorech zavlečená a pořídku. U Brna na rumišti zdivočelá (Makowsky), mezi obilím u Star. města u Uh. Hradiště a u Zlechova (Schlögl).

44. Řád. Ambrosiaceae Link. Řepňovité.

187. Xanthium L. Řepeň.

A) Byliny beztrné.

597. X. strumarium L. (Ř. obecná.) Lodyha přímá, tupohranná, beztrná, větevnatá, přilehle neb odstále srstnatá. Listy řapíkaté, hořejší vejčité, dolejší tříhranně vejčité, na spodu až po 2 poboční nervy srdčitě vykrojené, klínovité, mělce 3—5laločné, zubaté, krátce chlupaté, šedozelené. Květy prašné četné v strboulech zákrovem z listů prostých, obdaných, pestíkové po 2 v zákrovech dvoupouzdrých, dvouzobanných uzavřené, zákrovky chlupaté a žlázkami krátkostopečnými posázené; ostny na konci nejvíce hákovité, pooddálené, nedosahující až k zobanům, tyto o jedné rovné trnité špičce. Kořen vřetenovitý.

V. 0·20—0·60 *m.* Koruna nazelenalá.

⊙ Červenec—září. Pustá lada, rumiště, návsi, cesty, příkopy. Místy obecná, jinde pořídku neb schází. V brněnském kraji: od Brna na jih všude obecná (Makowsky), též u Ivančic, dle zdání schází kolem Kunštátu a Olešnice (Oborny), u Lomnice (Pluskal), kolem Klobouk (Steiger), kolem Krumlova (Oborny), u Litobratřic (Zimmermann), u Židenic a též ještě u cihelen v Letovicích, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Krumvíř, Terezov, Čejč, hojná u Kobylí, Velk. Pavlovic, Vedrovic a Olbramovic, Slavkov, Vyškov, Kyjov, Břeclav a v okolí. — V Prostějovsku: u Smržic, Držovic, Vrahovic, Hrubčic, Otonovic (Spitzner) a Bedihoště (Uličný). Ve znojemském kraji: v okolí Znojma jen u Milfronu, Tasovic a Hodonic, hojněji odtud dolů při Dyji, kolem Hrušovan, Frelešdorfu a j. m. (Oborny). Kolem Jihlavy pořídku: na poli mezi zemčaty u Kosova (Pokorny). V Olomoucku: u Černovíra a Hajčína (Mik), na Odolanských pastviskách při Bystřici (Tkany), Bílany, Litopecny, poblíž mlýna u Miňůvek u Kroměříže (Palla). Dětřichov, Unčov. — Ve východní části: na Javořině (Holuby), u Strážnice, Hroz. Lhoty, Tasova, Velké, Javorníka, Uh. Brodu, Suché Lozy. — Pořídku u Lásek při Bečvě (Bubela), polní cesta u Místku v 1. kuse (Gogela), Nov. Jičín (Sapetza). Ve Slezsku: kolem Těšína (Zlik), pustá místa poblíž tratě u Bělska (Baier), u Krňova a Vidnavy.

B) Na dolejšku větví postranních po obou neb jedné straně mateřského listu po jednom žlutém, namnoze trojdílném trnu.

598. X. spinosum L. (Ř. trnitá.) Lodyha přímá, silně větevnatá, mrtnatá, trnitá. Listy trojlaločně kosníkové, v řapík klínovitě zúžené, s prodlouženým středním lalokem, laloky celokrajné neb hrubě zubaté, dvoubarevné, na líci tmavozelené, na nervech hustě, jinak roztroušeně srstnaté, vespod šedoplsťnaté. Zákrovky okrouhlé, vlnaté a trnité, trny rovné, na konci hákovitě ohnuté; zobany velmi nestejné, větší z nich v šídlovitý osten vybíhající. Kořen vřetenovitý.

V. 0·30—0·50 *m.* Koruna zelenavá.

⊙ Červenec—září. Cesty, rumiště, pustá lada, zdi, průhony. Původem z jihovýchodní Evropy, k nám vlnou a uherským vepřovým dobytkem pouze zavlečená, leč úplně zdomácnělá. Nerostla r. 1840, v které době Schlosser svou květenu vydal na Moravě, teprvé r. 1841 Bayerem na Špilberku u Brna poprvé pozorována, nyní skorem po celé Moravě rozšířena. V brněnském kraji: kolem Brna (Makowsky), Husovice, Maloměřice, Černovice, Žabovřesky, Kohoutovice. — U Lomnice (Pluskal), M. Třebové (Domas). Ivančic (Oborny), u Krumlova, Hrubčic a Litobratřic (Zimmermann). hojná u Klobouk (Steiger), u Nikolčic (Makowsky), obecná u Břeclavi a Lanštorfa (Ripper), Mistřín u Kyjova (Spitzner). Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Krumvíř, Terezov, Čejč, Kobylí a odtud až k Zaječí, Slavkov, Vyškov, Kyjov, Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves, Rohatec. — V Prostějovsku: před Bedihoštěm (Uličný), u Vejšovic, Čechůvek, Vrahovic, na Kapli, u Trepčína (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Znojmo, Strachotice, Milfron, Tasovice atd., obecná kolem Frelešdorfu, Drnoholce a v údolí Dyje, též u Hrušovan při potoku Jevišovském, neroste však kolem Hardeku, ačkoliv jsou zde továrny na látky vlněné (Oborny). Šanov—Hrušovany, (Dr. Hanáček). V jihlavském kraji: zde onde kolem Jihlavy při mlýnské stoce před Dlouhou stěnou, na Rostlinné stezce hojná a mezi brambory u Kosova (Pokorny), u Třebíče a na polích u Líští (Zavřel). V poříčí Moravy: v olomouckém kraji posud jen v jižní části: při Bystřici u Olomouce, na Odolanských pastviskách, bezpochyby ovcemi z Lipska zavlečena (Makowsky), Olomouc, Štěpánov, Svatobořice (Spitzner), u Kroměříže (Vogl), přehojná u Přerova (Makowsky), obecná u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence (Bubela), u Kyjova, Mistřína, Hovoran (Spitzner), u Strážnice (Makowsky)!, na Javořině (Holuby), u Val. Klobouk (Sapetza), Rohatec, Petrov, Hroz. Lhota, Louka, Velká, Uh. Brod, Havřice, Bánov. — Obecná při Rusavě u Holešova (Sloboda), kolem Nov. Jičína, Hodslavic, Krásné, Lipníka a Příbora (Sapetza), zde jen pořídku, ačkoliv zde bylo mnoho továren na látky vlněné (Czižek). Ve Slezsku: u Bělska a sice u hřbitova (Kolbenheyer), teď již zašla (Baier), u Krňova.

45. Řád. Compositae Adans. Složnokvěté.

Čeledě:

A) Čnělka dvouramenná, pod rameny nestlustlá, nečlánkovaná, aniž štětičkovitě chlupatá.

a) Všecky květy úboru jazykovité, 3—5zubé a obojaké. Ramena čnělky válcovitá, obyčejně dolů sehnutá, krátce měkkochlupatá. Byliny se šťavami mléčnými. **I. Cichoriaceae.**

b) Květy buď všecky obojaké neb krajní (v paprsku) ♀, někdy bezpohlavné. Koruny v terči vždy trubkovité, pravidelné vždy 5 neb 4zubé, krajní nejčastěji jazykovité neb velmi tence trubkovité neb nitkovité. **II. Corymbiferae.**

B) Čnělka květův obojakých pod rameny čnělkovými, prostými neb podél srostlými ztlustlá, jako článkovaná a tam nejčastěji štětičkou chlupů značená.

a) Květy všecky obojaké, plodné, zřídka dvoudomé, různopohlavné, neb v paprsku pestíkové neb jalové. Koruny všecky trubkovité, 5klané, zřídka v paprsku nálevkovité, větší. **III. Cynareae.**

I. Čeleď. Cichoriaceae Juss. Čekankovité.

Rody:

A) Plody bez chmýří z chlupu složeného.

1. Lapsaneae Less. Nažky s korunovitým kališním okrajem neb nezřetelným krajem.

a) Zákrov jednořadý, z 8—10 lístků prostých, za plodu přímých, na dolejšku s krátkou vnější řadou. Nažka smáčknutá, mnohožebrá, s tupým, nezřetelným kališním okrajem. Lůžko nahé. *188. Lapsana.*

b) Zákrov jednořadý, ze 16—18 lístků prostých, za plodu obloukovitě sevřených, na dolejšku s velmi krátkou vnější řadou. Nažka 5hranná, mezi hranami s 5 jemnými žebry, s ostrým 5hranným kališním okrajem. Lužko nahé. *189. Arnoseris.*

2. Cichorieae Schultz Bip. Nažky na konci s malými, úzkými, prostými neb korunovitě srostlými šupinkami.

a) Zákrov dvouřadý, vnitřních 8 lístků na dolejšku srostlých, 5 vnějších kratších odstálých. Nažka 3—5hranná, s kališním věncem ze mnoha jednořadých šupinek. Lůžko po kraji jamek roztrhaně zubaté. *190. Cichorium.*

B) Chmýří z chlupů jednoduchých, štětinovitých, kratičce pýřitých neb holých.

I. Nažky bezzobané neb zobanité, leč na dolejšku zobanu hladké.

3. Crepideae Koch. Nažky oblé a žebernaté neb hranolovitě hranaté, nesmáčknuté. Chmýří z chlupu jednoduchých. Lůžko bez plev.

a) Zákrov dvouřadý, vnější jeho lístky obyčejně kratší. Nažky ku konci ztenčené neb v zobánek povytáhlé. Chmýří čistě bílé, měkké, zřídka špinavě bílé, lámavé. *191. Crepis.*

b) Zákrov více méně střechovitý, víceřadý, zřídka dvouřadý. Nažky válcovité, 10žebré, ku konci spíše tlustší, uťaté. Chmýří špinavě neb nahnědle bělavé, zřídka bílé, tuhé a lámavé. *192. Hieracium.*

4. Lactuceae Koch. Nažky smáčknuté, bezzobané neb zobanité, na dolejšku zobanu hladké.

*) Nažky bezzobané.

a) Zákrov skoro dvouřadý, vnější řada velmi krátká. Květy četné. Nažky hranolovité, sotva smáčknuté, žebernaté, nahoře neztenčené, uťaté, okolo vlastního, lámavého, špinavě bílého chmýří s věncem hustých štětinek. *193. Mulgedium.*

b) Zákrov střechovitý. Květy četné, víceřadé. Nažky smáčknuté, na obou plochách stejně žebernaté neb vyniklým žebrem na obojí straně smáčknutě 4boké, na krajních hranách a obyčejně též na žebrech svraskalé a jemně pilovité. Chmýří měkké, bělostné, bez věnečka. *194. Sonchus.*

c) Zákrov dvouřadý. Květů 5 jednořadých. Nažky smáčknuté, na jedné straně s vyniklým žebrem a tím trojboké, zcela hladké. Chmýří měkké, bělostné, bez věnečka. *195. Prenanthes.*

**) Nažky nitkovité neb válcovité, zobanité.

a) Zákrov válcovitý, za plodu dole břichatý, dvou- až víceřadý. Nažky na plocho smáčknuté, obak vícežebré, náhle v zoban válcovitý neb niťovitý ztenčené. Chmýří měkké, čistě bílé, někdy věnečkem z krátkých štětinek obdané. *196. Lactuca.*

II. Nažky zobanité, na spodu niťovitého zobanu uzlinami neb šupinkami posázené.

5. Chondrilleae Koch. Nažky hranolovité neb trochu smáčknuté. Chmýří z chlupů jednoduchých, jemných. Lůžko bez plev.

a) Lístky zákrovu dvouřadé, vnější řada mnohem kratší. Květů 7—12, ve 2 řadách. Nažky hranolovité, mnohožebré, s 5 brázdami, nahoře uzlatě šupinaté, 5 nejhořejších, největších šupinek tvoří korunku. *197. Chondrilla.*

b) Lístky zákrovu víceřadé, vnější kratší, střechovité. Květy četné. Nažky trochu smáčknuté, žebernaté, náhle v zobánek na konci bílý zúžené, nahoře se šupinkovitými měkkoostny, které však zvláštní korunky nenápodobují. *198. Taraxacum.*

C) Chmýří z chlupů dlouhých, dlouze chlupatých (pérovitých).

6. Hypochoerideae Less. Lůžko s opadavými plevami mezi květy. Chmýří z chlupů prostých, dole rozšířených.

a) Zákrov střechovitý. Nažky zobanité neb krajní bezzobané. Chmýří 2řadé, z chlupů pérovitých, trvalých, vnější řada často z chlupů jednoduchých, drsných. Lůžko úboru s plevami mezi květy. *199. Hypochoeris.*

b) Chmýří jednořadé z chlupů vesměs pérovitých, ostatně jako předešlý. *200. Archyrophorus.*

7. Leontodonteae Schultz. Bip. Zákrov střechovitý. Pírka chmýří vespolek nespletená. Lůžko úboru bez plev.

a) Nažky zobanité. Chmýr na plodech krajních korunovitý, rozdřípený, na plodech v terči vytrvalý, bez kroužku, z chlupů k dolejšku rozšířených, suchomázdřitých, s pýřím posléz opadavým. *201. Thrincia.*

b) Nažky na konci v zobánek zúžené, neb bezzobané. Chmýr na plodu vytrvalý, bez kroužku, veskrze pérovitý, s pýřím vytrvalým neb vnější řadou jednoduchých, drsných chlupův obdaný. *202. Leontodon.*

c) Vnější listy zákrovu někdy opadavé. Nažky v zoban kratičký zúžené.

Chmýr opadavý, jeho chlupy nejdoleji v kroužek srostlé, vnitřní pérovité, vnější kratší, jednoduché, draslavé. *203. Picris.*

8. Scorzonereae Schultz. Bip. Lužko úboru bez plev, lysé neb krátkými třásněmi porostlé. Pírka chmýří pérovitá, svým vlášením dohromady spletená, asi 5 z nich obyčejně prodloužených, nahoře holých, pouze draslavých. *204. Tragopogon.*

b) Zákrov střechovitý. Nažky bezzobané, na stopečce posléz vyduté, s ní spolu z lůžka opadávající. *205. Scorzonera.*

c) Zákrov střechovitý. Nažky bezzobané, na dutém, tlustém mozoulku, mozoulky širší nažek. *206. Podospermum.*

188. Lapsana L. Kapustka.

599. L. communis L. (K. obecná). Lodyha nahoře latnatá, dole i s listy pýřitá neb srstnatá. Listy vejčité, zašpičatělé, vykrajovaně zubaté, dolejší lyrovitě peřenoklané, hořejší podlouhlé neb kopinaté, oddáleně zubaté. Úbory malé, chudokvěté. Lístky zákrovní kopinaté, tupé, lysé. Kořen vřetenovitý.

V. 0·40—1·00 *m.* Květy citronově žluté.

⊙ Červen—srpen. Křoví, ploty, háje, meze. V rovině i předhoří hojná až obecná. V Jeseníku ještě nad Karlovskou studénkou (Niessl), u Teplic (Oborny) a Wiesenberka.

189. Arnoseris Gärtn. Písečnatka.

600. A. minima Link. (P. nízká.) Lodyhy bezlisté, nahoře listenaté, četné z rozetky listů přízemních, jednoúborné, neb větvitě víceúborné, dolejší díl lodyhy a větví červenohnědý. Listy přízemní podlouhle kopisťovité, vykrajovaně zubaté, brvité a roztroušeně pýřité. Stopky úborů kyjovitě ztlustlé a duté. Úbory malé, posléz zveličelé; lístky zákrovní široce kopinaté. Kořen vřetenovitý.

V. 0·05—0·20 *m.* Květy malé, žlaté. Hyoseris minima L., A. pusilla Gärtn.

⊙ Červen—srpen. Písečná role a lada. Poruzná. Hojná v okolí Slavonic: na Strážné hoře, u Stalkova, Kadolce a odtud až k Star. městu v Čechách, u Matějovic a na j. m. okresu dačického, jako u Valtinova až k Něm. Brodu v Čechách (Oborny), hojná u Jam, Slavkovic, Veselíčka a j. blíže Žďáru (Kovář), pak opět v severní Moravě: kolem Šumberka (Paul), a dle Schlossera též v obilí ve východní části. U Nov. Jičína (Sloboda Rostl.). — Ve Slezsku: u Radunu v Opavsku (Mükusch), úbory na Šafberku a v údolí Jüplovém u Vidnavy (Vierhapper), rozšířena v Těšínsku (Kolbenheyer) a v předhoří u Ustroně (Uechtritz).

190. Cichorium L. Čekanka.

601. C. intybus L. (Č. obecná.) Bylina trávozelená. Lodyha obyčejně větevnatá, listnatá, srstnatá až skoro lysá. Listy dolejší krácovité neb chobotnatě protisečné, podkvětní ze širšího poloobjímavého spodu kopinaté. Úbory v hroznu, hořejší jednotlivé, dolejší po 2—3 v úžlabí listenův. Lístky zákrovní žláznatě štětinaté, vnější vejčitě kopinaté, vnitřní užší čárkovitě kopinaté Květy veliké. Věnec kališní mnohem kratší než nažka.

V. 0·20—1·00 *m*. Koruna modrá, zřídka růžová neb bílá. Pěstovaná bylina jest obyčejně vyšší a bujnější a má listy nedělené, neb jen oddáleně zubaté (C. sativum Blakw.)

♃ Červenec—září. Cesty, průhony, meze, role, kopce. V rovině a nízkém předhoří až k 500 *m* obecná. V hornatých krajinách řidčeji. Kolem Jihlavy: zřídka za Stonařovem (Pokorny), pořídku u Nov. města, neroste dle zdání u Vršan a Star. města. — Kolem Prostějova, Ivanovic a Vyškova pěstuje se pro kořeny na polích na rovině ve značnějším množství pro sušírny řepní (Spitzner). Pořídku u Rožnova (Kotek).

* C. endivia L. (Štěrbák, endivie.) Bylina nasivělá, dosti lysá. Listy dolejší podlouhlé, chobotnatě vykrajované, zhusta kadeřavé a protisečné, podkvětní široce vejčité, srdčitým dolejškem objímavé. Věnec kališní jen 4krát kratší než nažka. Pěstuje se někdy v kuchyňských zahradách.

191. Crepis Tausch. Škarda.

A) Burkhausia Mönch. Čelak. Prod. str. 190. Nažky 10žebré, všecky neb jen vnitřní s dlouhým nitovitým zobanem. Chmýří měkké, sněžně bílé.

602. C. rhoeadifolia M. B. (Š. mákolistá.) Lodyha přímá, větevnatá, nahoře i se stopkami úborů štětinatě mrtnatá. Listy protisečné až peřenodílné, s laloky obyčejně vodorovně odstálými, zašpičatělými, často hrubě pilovitými, dolejší v řapík zúžené, lyrovité, lodyžní stříhanýma ouškama objímavé, zřídka všecky nedělené, nestejně hrubě krácovitě pilovité. Úbory dosti veliké, před kvetením nicí, jednotlivé na dlouhých větévkách neb ve volném chocholíku na konci větví. Listy zákrovní trochu šedopýřité, na střední čáře s tuhými štětinkami, namnoze zcela bez žláznatých chloupků. Čnělky žluté. Nažky vnější kratší, vnitřní delší než zákrov, jich chmýří zákrov přerůstající.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny citronově žluté, krajní vně často červeně pruhované. Vůně nepříjemná. Barkhausia rhoeadifolia M., B. C. foetida L. *b*) rhoeadifolia M. B. Čelak. Prodr.

⊙ a ⚇ Červen—srpen. Úhory, rumná a kamenitá místa, meze, pahorky, hlavně na jílu a vápně. V středním a jižním území rozšířena, až hojná, v horách neroste. V brněnském kraji: zejména v jižní části a kolem Brna (Oborny), hojná kolem Oslavan a Ivančic (Makowsky), Židlochovice (Reissek), Klobouky (Steiger), podél tratě od Hrušovan až do Krumlova (Oborny), hojná na náspech tratě mezi Podivínem a Břeclaví (Ripper)!, u Kyjova (Schlosser)!, kolem Čejče, Čejkovic a Bzence (Uechtritz), Julianov, Židenické kopce, stráně u Klajdovky, Líšeň, Ochoz, hojná u Obřan, Maloměřic a Kartouz, Soběšice, Bílovice, Mal. Bukovina, Žabovřesky, Kohoutovice, Střelice, Sokolnice, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Vyškov, Nosislav, Hustopeč, Kurdějov, Polehradice, Wiesgrunt u Bošovic, Kobylí, Velk. Pavlovice, Budkovice. — Při cestě za městskou cihelnou u Prostějova, na stráni v Brosu u Služína (Spitzner). Ve znojemském kraji místy obecná, neroste však kolem Náměště, obecná v údolí Dyje a na sousedních návrších kolem Znojma a odtud dolu, v údolí Hradnice a Leskavy, v údolí Jevišovského potoka, roztroušena v údolí Dyje od Znojma nahoru, ojedinělá kolem Hardeku a Vranova, hojná od Hrušovan podél hranice zemské, jako u Nov. sídla, Mikulova atd. (Oborny). Kolem Jihlavy pořídku na písčitých stráních plovárny (Pokorny), u Třebíče (Schlosser). V jihovýchodní části velmi pořídku: lomy na kopci sv. Barbory u Kroměříže (Palla), náspy tratě od Bzence dolů a při Moravě (Bubela), vinice a na j. m. u Strážnice. — Na stráni u kostela v Gerlichově u Nov. Jičína (Sapetza).

* **C. foetida M. B.** (Š. smrdutá.) Lodyha a listy pýřité. Listy zákrovní měkce šedopýřité a mimo to delšími, měkkými chlupy a často i četnějšími žláznatými chlupy porostlé. Úkrojky listův užší, drobnější, pročež listy zdánlivě delší a úbory štíhlejší, než u předešlé, jíž se jinak podobá.

⊙ Červen—srpen. U nádražního domku u Lulče poblíž Vyškova 1887 prof. Spitznerem ve 2 kusech pro území objevená, bezpochyby že jen dočasně zavlečena.

603. C. setosa Hall. fil. (Š. štětinatá.) Lodyha přímá, větevnatá i s listy štětinatá neb dosti lysá. Listy podlouhlé, dole protisečné, hořejší též jen zubaté neb celokrajné, ouškama střelovitýma objímavé. Úbory malé, před květením přímé, v složeném vrcholíku. Lístky zákrovní jemně pýřité, na kýlu jak stopky úborů štětinaté, vnější již za květení odstálé. Čnělky načernale zelené. Nažky jemně mrtnaté, skoro stejně zobanité i se zobanem mnohem kratší než zákrov. Chmýří málo ze zákrovu vyčnívající.

V. 0·20—0·50 *m.* Koruny světle žluté. Barkhausia setosa DC.

⊙ Červenec, srpen. Pole, úhory, trávníky, cesty. Původem z jižní Evropy, k nám pouze zavlečena a jen místy zdomácnělá, leč dle zdání nestálá. Pořídku. Na kolišti v Brně, někdy dosti hojná 1861, v jetelině, zejména mezi Medicago sativa u Měnína, Blučiny, mezi Komárovem a Nenovicemi (Makowsky), při Svratce u Brna, u Kral. pole a u Pavlovic (Oborny), u Řečkovic 1876 a 1882, u Telnice 1883. — Pak ještě mezi vojtěškou u nádraží olomouckého hojná (Makowsky). V kraji uh.-hradišťském: ve vinicích u Mařatic a u Star. Města u Uh. Hradiště, leč jen pořídku (Schlögl), u Čejče (Makowsky).

b) Eucrepis DC. Byliny jedno- neb dvouleté s kořenem vřetenovitým. Lodyha listnatá. Úbory vrcholičnatě latnaté. Nažky nahoře zúžené, 10—13žebré. Chmýř měkký, sněhobílý.

a) Úbory dosti malé. Vnější lístky zákrovní asi 3krát kratší než vnitřní.

604. C. virens Vill. (Š. zelená.) Lodyha větevnatá i s listy dosti lysá a zelená. Listy ploché, špičaté neb zašpičatělé, chobotnatě zubaté neb krácovitě protisečné, v řapík zúžené, nejhořejší čárkovité neb čárkovitě kopinaté. Stopky úborní stejně tlusté, lůžko lysé. Lístky zákrovů zelené, trochu šedopýřité a často žláznatě chlupaté, vnitřní uvnitř lysé. Čnělky žluté, za sucha nazelenalé. Nažky světlohnědé, ku konci málo zúžené. Chmýří zdélí neb něco kratší než zákrov.

V. 0·40—1·00 *m*. Květy světle žluté, krajní často vně červeně pruhované. C. polymorpha Wallr., C. pinnatifida Willd.

⊙ Role, pruhony, písčiny, cesty. Obecná v rovině, v předhoří řidčeji

β) agrestis W. K. Úbory dvakrát větší než u tvaru základního, jich zákrovy a stopky silněji žláznaté.

Řidčeji: Hranice a Jindřichov (Schlosser).

605. C. tectorum L. (Š. střešní.) Lodyha namnoze rozkladitě větevnatá i s listy krátce chlupatá, šedozelená. Listy po kraji ohrnuté, přízemní podlouhlé, k dolejšku zúžené, peřenoklané neb zubaté, lodyžní kopinaté, chobotnatě zubaté neb hřebenitě protisečné, nejhořejší čárkovité, celokrajné, řidčeji všecky celokrajné. Stopky úborní nahoře trochu ztlustlé; lůžko třepenitě štětinaté. Lístky zákrovu šedopýřité a trochu žláznatě chlupaté, vnitřní uvnitř přitiskle hedbávité, vnější odstálé. Čnělky hnědé, za sucha načernalé. Nažky kaštanové, v krátký zobánek ztenčené, nahoře na žebrech zoubkovaně draslavé. Chmýří nepatrně delší než zákrov.

V. 0·10—0·50 *m*. Koruny světle žluté. Hieracium tectorum Karsch.

⊙ Červen—říjen. Role, pastvy, meze, písčiny, zdi. V rovině i předhoří obecná.

b) Úbory veliké, vnější lístky zákrovu kopinaté, skoro třikrát kratší vnitřních.

606. C. rigida W. K. (Š. tuhá.) Lodyha ztuha přímá, hranatě brázditá, větevnatá, doleji i s listy krátce mrtnatá neb přílysá, nahoře hladká a lysá. Listy dolejší vejčitě podlouhlé, až vejčitě kopinaté, v řapík znenáhla zúžené, nezřetelně oddáleně zubaté, prostřední a hořejší vejčité, k dolejšku zúžené, střelovitou spodinou objímavé, nestejně hrubě pilované, nejhořejší ze střelovité spodiny trojbranně kopinaté. Úbory veliké, v květenství vrcholičnatě latnatém až latnatém, vnější lístky zákrovní neodstálé, vnitřní kopinaté, tupé i se stopkami květními více méně šedopýřité. Čnělky žluté. Nažky lesklé a lysé, as o třetinu kratší než zákrovy. Chmýr jen málo ze zákrovu vyčnívající. Bylina statná, velkolistá, se silným, hnědým, vřetenovitým kořenem.

V. 0·35—1·00 *m*. Koruny žluté. Hieracium pannonicum Jacq., C. pannonica Koch., C. latifolia Balb.

⚇ Koncem června—srpen. Role, meze, luční stráně. Pořídku, posud jen ve Chřibech, v Uhrách a v Dalmacii rozšířena, u nás na Moravě dostupuje západní hranice svého rozšíření. Suché stráně Wiesgruntu u Bošovic!, zde R. Steigrem 1871 pro území objevená; Nikolčice u Hustopeče (Šebesta)!, dosti hojná na polích a travnatých mezích na stráni směrem k Šitbořicům u Nikolčic (Makowsky)!, meze v Kapansku u Starého Poddvorova, poblíž Hodonína (Schierl).

c) Úbory prostředně veliké. Vnější lístky zákrovu kopinaté, o polovic kratší vnitřních. Lúžko úboru třepenitě štětinaté.

* **C. nicaeensis Balbis.** (Š. nicejská.) Lodyha přímá, nahoře vrcholičnatě větevnatá, i s listy ± srstnatá, nahoře někdy skoro lysá. Listy ploché, podlouhlé, špičaté, chobotnatě zubaté neb protisečné, zřídka skoro celokrajné, dolejší v řapík zúžené, nejhořejší střelovitě přísedlé. Lístky zákrovu šedopýřité, vnitřní uvnitř lysé, někdy štětinaté neb žláznatě srstnaté. Čnělky hnědé, suché zčernalé. Nažky žlutohnědé, nahoře trochu zúžené, 10žebré. Chmýří sotva delší než zákrov.

V. 0·35—0·60 *m.* Květy sytě žluté. Následující podobná, leč úbory něco menší. C. Bauhini Tausch., C. scabra DC., C. adenantha Vis., Brachydera nicaeensis Schultz. Bip.

⚇ Květen, červen. Mezi osením a strništěm pořídku. Původem z jižní Evropy, u nás jen zavlečena, jako na úhorech „Ohýřov“ nad Láskami u Vsetína dosti hojná, 1880 Bubelou objevená. Byliny vsetínské jsou skoro bezžlázné. —

607. C. biennis L. (Š. ozimá.) Lodyha přímá, jednoduchá neb na konci větevnatá, i s listy mrtnatá neb skoro lysá. Listy ploché, podlouhlé, chobotnatě krácovité, laloky postranní špičaté, konečný větší a okrouhlý, nejhořejší úzce kopinaté, nedělenou spodinou přísedlé. Vnější lístky zákrovu odstálé, vnitřní uvnitř přitiskle hedbávitě pýřité, vně šedopýřité, někdy roztroušeně srstnaté. Čnělky žluté; nažky trochu křivé, 13žebré, žlutavě hnědé, nahoře na žebrech slabě zoubkovaně draslavé. Chmýr značně delší zákrovu.

V. 0·40 - 1·00 *m.* Koruny zlatožluté. Hieracium bienne Karsch.

⚇ Červen—srpen. Meze, luka, trávníky, příkopy, křoví. Obecná v celém území, v předhoří řidčeji.

β) Lodomeriensis Bess. Listy chobotnatě peřenoklané, úkrojky k dolejšku menší. Lístky zákrovu dole s nečetnými štětinkami.

S tvarem základním řidčeji, jako u Komína, poblíž Brna (Oborny).

C) Intybus Fr. Bylina oddenkem vytrvající. Lodyha bezlistá, na konci hroznovitě latnatá. Úbory četné, dosti malé. Chmýř měkký, čistě bílý.

608. C. praemorsa Tausch. (Š. ukousnutá.) Listy přízemní v rozetce, vejčitě podlouhlé, zoubkaté, až skoro celokrajné, měkké, dole řapíkovitě zúžené a jako lodyha šedopýřité. Stopky podlouhlé laty s 1—3 válcovitými úbory, v úžlabí čárkovitě kopinatých neb čárkovitých listenův a jako vnější lístky zákrovní šedohuňatě drsné. Lístky zákrovní roztroušeně štětinkaté, tmavě olivově zelené, vnější velmi krátké, tupounké a přitisklé. Čnělky žluté.

Chmýř zdélí neb delší zákrovu. Oddenek válcovitý, šikmý, ukousnutý, s mrcasy přitloustlými.

V. 0·25—0·50 *m*. Květy žluté. Hieracium praemorsum L.

♃ Květen—červen. Lesní luka a cesty, travnaté stráně, křoviště. Roztroušena, v Sudetách až k 650 m. V brněnském kraji rozšířena: kolem Brna, Adamov, Blansko, Bystrc, Rosice, lesní luka u Bučovic (Makovsky), v Písárkách u Brna, u Bílovic, Šlapanic, Blučiny (Niessl), u Lažánek, Hády u Obřan (Oborny), les u Kurdějova (Schierl), v lese Ochuzky u Klobouk (Steiger), na cestě od Klajdovky do Ochoze, Soběšice, Medlánky, Velatice, Tišňov, Sloup, Letovice, Holedná u Jundrova, Bedřichovice, Kloboučky, hojná u Mouřinova, zde zejména v Růžovém údolí, u Ždánic. — V okolí Prostějova: na Kosíři, v domamyslickém háji, na Záhoří, na Chlumu (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), v údolí Dyje mezi Hardekem a Nov. hrádkem, na tak zvané rybářské stezce, ve Smoze u Citonic, v Purkrábce u Sucholrdlí a sice na cestě k Tvořihrazi (Oborny). V olomouckém kraji: Olomouc (Vogl), lesní luka u Černovíra a klášter Hradisko u Olomouce (Makowsky), Náklo a Příkazy (Spitzner), u Berouna (Gans), u Střelné (Burghauser). V jihovýchodní části: kolem Kroměříže (Palla), u Popovic a Mikovic poblíž Uh. Hradiště pořídku (Schlögl), v Hodonínském lese (Theimer), kolem Bzence jen na jednom místě v lese Háji, v levo od cesty do Domanína (Bubela), na Javořině (Holuby), na lukách u Bobrk, Skalky, na kopci Čubu a u sklenných hutí poblíž Vsetína (Bubela). Ve Slezsku: na Malinovu blíž Ustroně (Wimmer), Stoczny a Baranie (Kolbenheyer), u Opavy (Mayer).

D) Geracium Rchb. Byliny vytrvalé. Lodyha listnatá. Úbory prostředně veliké, válcovité, na stopkách sotva ztlustlých. Čnělka za sucha načernale žlutá.

609. C. succisaefolia Tausch. (Š. čertkusolistá.) Lodyha přímá, na konci chocholičnato-latnatě větevnatá. Listy vykrajovaně zoubkované, přízemní podlouhle opakvejčité, v řapík zúžené, lodyžní podlouhlé, nad spodinou stažené, ouškama okrouhlýma poloobjímavé. Zákrovy a stopky žláznatě chlupaté, zřídka skoro lysé; lístky zákrovní načernale zelené, vnitřní úzce kopinaté, vnější mnohem kratší, přitisklé. Nažky 20žebré. Chmýří sněhobílé, měkké, ohebné, sotva delší než zákrov.

V. 0·40—0·80 *m*. Květy žloutkově žluté. U nás ve dvou odrůdách. *α*) integrifolia Hoppe spec. Lodyha i listy lysé neb skoro lysé. Hieracium succisaefolium All., C. hieracoides W. Kit., C. succis. *β*) glabrata Čelak., *β*) mollis Jacq. spec. Lodyha i listy krátce chlupaté, namnoze bezžlázné. Hieracium croaticum W. Kit., Geratium succis. Reich. Hieracium molle Jacq. V Jeseníku.

♃ Květen—srpen. Trávníky, křoví, vlhká, zvlášť horská luka. Poruzná. V brněnském kraji: Mal. Bukovina u Křtin (Theimer)!, luka u Svitavy (Niessl), u Jedovnic (Oborny). V Jeseníku rozšířena až k nejvyšším hřebenům: Karlovská studénka (Gr. Fl. a Oborny), Leiterberk, Petrštýn, Mal. hole, Velk. kotlina atd. (Gr. Fl.)!, na cestě od Švýcarny k Winkelsdorfu (Uechtritz)!, luka kolem Velk. Losína, Klepáčov, nad Winkelsdorfem a Teplicemi (Oborny), Ludvíkov, Maják (Spitzner)!, Praděd, Svinský příkop, Jelení hřeben, Břidlicová hole, Pecové kameny, Berggeist až ku Braunseifenu a Janovicům. — Dle Schlossera též na Radhošti.

610. C. paludosa Mönch. (Š. bahenní.) Lodyha přímá, dutá i s listy lysá, na konci větevnatá. Listy chobotnatě zubaté, podlouhle opakvejčité až podlouhle kopinaté, přízemní k dolejšku krácovitě stříhané, lodyžní velikými špičatými oušky objímavé, nad spodinou stažené. Zákrovy černozelené s dlouhými, černými, žláznatými chlupy, vnitřní lístky zákrovní kopinaté, vnější třikrát kratší. Nažky desetižebré. Chmýří špinavě bělavé, křehké, málo delší než zákrov.

V. 0·40—0·80 *m*. Koruna světle žlutá. Předešlé podobná. Hieracium paludosum L.; Aracium pal. Monnier, Geracium pal. Reichb.

♃ Květen—červenec, v horách i v srpnu. Vlhká křoví, bařinná luka, lesní mokřady, místa pramenitá, v rovině pořídku, v horách hojná až obecná. V pahorkatině brněnského kraje: Adamov, Josefov, údolí Punkvy u Blanska, u Sloupu (Makowsky)!, u Letovic a Mal. Bukoviny (Oborny)!, u Lhotky a Andělky v údolí Svitavy a u Svitavy (Niessl), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), Štěpánov, Nedvědice. — Ve znojemském kraji méně hojná: lesy u Vranova, bařinná luka u Liliendorfu (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy velmi obecná (Pokorny), pospolitá ve Vilímovickém lese u Třebíče, roztroušena kolem Slavonic, jako kolem Sicherských rybníkův a na Kohlberku, v údolí Bolíkovském mezi Dačicemi a Slavonicemi (Oborny). Velmi obecná v česko-moravském pohoří od Telče počínaje až k Jimramovu, velmi obecná v severní Moravě (viz Formánek Beitr. v Oest. bot. Zeits. 1885 str. 66 a 1887 str. 307). V pahorkatině olomouckého kraje hojná: hojná u Černovíra (Makowsky), u Olomouce (Vogl), v Grýgovském lese (Oborny). Obecná ve všech údolích Jeseníka až k nejvyšším hřebenům: Studénková a Vysoká hole, Mravenčí vrch (Oborny), Karlov u Rymařova (Schierl), Černá kupa, Hockšár, Velk. Jezerník, Praděd, Medvědí hřeben, Děd, Petrštýn, Velká kotlina. — Hojná ve východní části: na Javořině (Holuby), pořídku ve Vesníku u Vsetína (Bubela in lit.), kolem Rožnova a Luhačovic (Schlögl), Říčky u Bystřice p. H., Frenštát, Velk. Kunčice, Hor. Bečva, Vysoká, Trojačka, lesy u Salajky, Star. Hamry, Smrk i jeho okolní vrcholy. — Nov. Jičín (Sapetza), Domštát, Hrubá voda. — V Karpatech i ve značné výši, jako na Radhošti, Ondřejníku, Lysé hoře (Oborny) na Smrečině. — Při potůčku pod Štandlem u Místku dosti hojná (Gogela). Obecná ve Slezsku.

E) Soyera Monnier Byliny vytrvalé. Úbory veliké, široké, dole vrtlíkovité, stopky pod nimi ztlustlé. Čnělky žluté. Chmýř špinavě bílý.

611. C. grandiflora Tausch. (Š. velkokvětá.) Lodyha přímá neb vystoupavá, 3—10 úborná, jak listy pýřitá a silně žláznatě chlupatá. Listy podlouhle kopinaté, dolejší v řapík zúžené a vyhlodaně zubaté, hořejší střelovitou spodinou přisedlé, nad spodem trochu stažené, zoubkované až celokrajné, nejhořejší listenovité. Stopky úborův obloukovitě vystoupavé. Lístky zákrovu podlouhle kopinaté, dosti široké, černozelené, srstnaté a hustě žláznatě chlupaté, vnější téměř jen o ½ kratší, volně přílehlé. Nažky 20žebré. Chmýří patrně delší než zákrov. Oddenek válcovitý, šikmý.

V. 0·30—0·50 *m*. Bylina statná. Květy zlatožluté. Hieracium grandiflorum All., Soyera grandf. Monnier.

♃ Konec června—srpen. Travnaté stráně, horská luka a hole Sudet, zde hojná. Sestupuje od Švareberku až k Hynčinské myslivně, Neuhausberk, Suchá a Černá kupa. — Kladský Sněžník (Čelakovský)! Sálvíz u Landeku (Zimmermann sen.). V Jeseníku hojná až k Waldenburku, Tomašovu a Karlovské studénce (W. Gr. a Oborny), zde na všech lukách (Oborny) a dle Riegra ještě u Roudné. — Hojná na Koperníku, Fuhrmannštýnu, Studénkové holi, Leiterberku, Pradědu, Vys. holi, ve Velk. a Mal. kotlině, Jelení studénka, Maják, Mravenčí vrch, na Břidlicové holi a odtud až ku Straceným kamenům a Berggeistu poblíž příbytků lidských (Oborny)!, Stráň příkopu pod Drehberkem, údolí Šumné Tisé, Opava pod Ovčírnou, Medvědí příkop (Spitzner)!, Dreištýn u Koldštýna, u Císařské boudy, na Volských lukách, Hockšár, Drehberk, Červený vrch a odtud až ku Švýcarně pod Pradědem hojná, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, Petrštýn, Heiligenhübl, Svinský příkop, Zámeček, Jezero u Frant. myslivny a odtud až do údolí horní Tisé, zde ještě u chyží uhlířských a ještě u Wiesenberka, na Kriechu, v Křemenném příkopu až k Teplicům. — Na vodorovné stezce mezi Frant. myslivnou a Petrštýnem nalezl Oborny 1879 f. tubulosa, s květy vesměs zavinutými.

612. C. sibirica L. (Š. sibiřská.) Lodyha přímá, 2—5 úborná, srstnatá však bezžlázná. Listy vejčité až vejčitě podlouhlé, brvité, vespod na žilách srstnaté, dolejší v křídlatý, zubatý, objímavý řapík zúžené, hořejší srdčitě objímavé, listy přízemní a neplodných výhonků dlouze řapíkaté. Úbory veliké. Lístky zákrovu široce čárkovitě kopinaté, černozelené, na středu srstnatě huňaté, vnější volně přílehlé, as o $^1/_2$ kratší vnitřních. Nažky 30žebré. Chmýří skoro kratší než zákrov. Oddenek tlustý, uzlatý.

V. 0·70—1·50 *m*. Květy zlatožluté. Soyera sibirica Monnier.

♃ Konec července—září. Keřnaté stráně. V Jeseníku velmi pořídku. Na dně Velk. kotliny mezi kapradinami a křovinami řeřabu Wimmrem 1833 pro území objevená a mnou ještě 1883 sbíraná, dostupuje zde západní hranice svého rozšíření.

192. Hieracium Tourn. Jestřábník.

Při spracování Piloselloid řídil jsem se celkem monografií Dra. K. Nägeliho a Dra. A. Petra o „Hieraciích střední Evropy, Mnichov 1885“, poněvadž je to nejdůkladnější, nejsvědomitější a nejúplnější práce, zakládající se na pozorování úžasného množství divoce rostoucího, leč též (čehož želeti jest) v mnichovské, botanické zahradě vypěstovaného materialu, který spisovatelé s nevšední pílí a důvtipem seřadili a popsali. Monografie tato přispěla značně k objasnění a rozlišení mnohých až posud neznámých tvarů a při bedlivém studiu opravného díla toho brzy se spřátelíme s rozvrhem na hlavní, vedlejší a střední tvary, skupiny, subspecie, variety, tvary a podřízené tvary podmíněným a odůvodněným samou přírodou tohoto hojného a nad míru mnohotvarného rodu. Též práce G. Schneidrova o Hieraciích západních Sudet, Cunnersdorf 1889, přispěla k odklizení zmatku, který druhdy zavládal v příčině tohoto kritického rodu. Ve shodě s touto prací přibral jsem H. tardans N. P. k H. pilosella jakožto subsp. niveum Müll. Aarg., s níž totožné jest a vedlejší specie N. a P. H. flagellare Willd. a H. furcatum Hoppe vřadil jsem mezi hlavní specie, o veškerých vedlejších speciích pojednal jsem mezi hlavními jim příbuznými druhy, nikoliv teprvé po vypsání těchto, jak to G. Schneider činí. Ačkoliv neshoduji se se všemi vývody a názory v díle Dra. A. Nägeliho a Dra. A. Petra pronesenými a některé jejich hlavní znaky, jako barvu, délku a houštku odění, barvu květu, délku akladia [1]) počet úborů, stopek úborových atd. jen za vedlejší, namnoze velmi proměnlivé znaky považuji, přec přidržím se ve výpise Piloselloid mimo některé odchylky této posud o Hieraciích nejlepší práce. Že bylo mně v mnohé příčině překonávati značné překážky, poněvadž Hieracia našeho území ve smyslu N. a P. až posud zpracována nejsou a údaje v N. a P. monografii k našemu území se vztahující, jen velice povšechná jsou, jako Beskydy, Sudety atd. leží na bíle dni. Aby vyvaroval se obsáhlých doplňků přijal jsem do své „Květeny“ některé tvary pouze povšechným stanoviskem Beskydy neb Sudety v N. a P. monografii označené, poněvadž květena hor těchto tolik shod ukazuje, že nutno předpokládati, že tvary, které v těchto horách mimo naše území rostou, též u nás nalezeny budou, a nelze o tom pochybovati, že k těmto i mnohé jiné nové tvary se přidruží, neb až posud Piloselloid u nás málo dbáno.

I. Subgenus. Piloselloidea N. P.

Oddenek prodloužený neb krátký, rovnovážný neb šikmo plazivý, řidčeji kolmý, ukousnutý. Obnovuje se ± prodlouženými, pod- neb nadzemními výběžky, s konečnou kořenující rozetkou, neb řapíkatými neb přisedlými rozetkami. Listy všecky neb z větší části v rozetku za květení vícelistou spojené (řidčeji za květení uschlé), kopisťovité, opakvejčité, elliptické, podlouhlé až čárkovité, celokrajné neb nanejvýš zoubkované. Lodyha stvolovitá, bezlistá neb chudolistá, jednoduchá, vidličnatá neb na konci latnatě chocholičnatá. Odění trojnásobné, z chlupů zoubkovaných, žláznatých neb hvězdovitých; listy na spodu namnoze hojněji chlupaté než na líci. Zoubky květů neobrvené. Nažky nanejvýš 2·5 *mm* dl., černé, žebernaté, s rýhami hustě tečkovanými a žebry krátce ostnitými, na konci v kroužek nesplývajícími, nýbrž v krátký zoubek vybíhajícími. Chlupy chmýří nestejné, delší mnohem četnější než kratší.

Přehled jednotlivých oddělení:

I. Series. Acaulia N. P. Všecky lupeny v přízemní rozetku spojené. Stvol bezlistý, obyčejně jednoúborný jen výjimkou dvouúborný.

a) Lodyha hlavní úboronosná. *1. Sectio. Pilosellina:*

II. Series. Cauligera N. P. Listy dolejší v přízemní rozetku spojené, hořejší lodyžní. Lodyha 2 až mnohoúborná, výjimkou též jednoúborná, leč namnoze se zakrnělými úbory květními v paždí listů neb v úžlabí listenův.

---

[1]) akladium čili bezvětví jest ona část květonosné osy, jež se naleza mezi nejprvé kvetoucím úborem a místem, z něhož vyniká nejbližší pod ním stojící větévka postranní; onu část rostliny, jež leží pod akladiem nazývají N. a P. kladophor.

A) Tribus. Cauligera humilia N. P. Lodyha 1(—2)listá, nízká, chudoúborna.

a) **Furcata legitima G. Schn.** Lodyha vidličnatá, úbory dosti veliké až veliké.

α) Květenství jednoduché neb opětovaně vidličnaté, úbory dosti veliké až veliké. Zákrovy 8—12 *mm* dl. (zřídka 7 neb 13 *mm*.). *2. Sectio Furcatina G. Schn.*

b) **Pauciflora G. Schn.** Květenství latnaté zřídka okoličnaté Úbory malé až prostřední. Zákrovy 6—8 *mm* dl. (zřídka 4—9 *mm*.).

α) Listy obak bez vloček, nanejvýš vespod trochu vločkaté. Chlupy listů skrovné. *3. Sectio Auriculina.*

B) Tribus. Cauligera elata N. P. Lodyha vysoká, ± listnatá. Květenství latnaté neb okoličnaté, zpravidla mnohoúborné.

a) Hořejší větve květenství okoličnatě nahloučené, dolejší volně postavené. *4. Sectio Collinina.*

b) Všecky větve květenství v okolík spojené. Listy na líci ± vločkaté, listy rozetky za květení čerstvé, zelené neb žlutozelené, lodyžní úzkou spodinou přisedlé. *5. Sectio Cymosina.*

c) Dolejší listy za květení uschlé, ostatně šedozelené, listy lodyžní rozšířenou neb úzkou spodinou přisedlé. *6. Sectio. Echinina.*

d) Stonky štíhlé a tenké. Chlupy a vločky skrovné. *7. Sectio Praealtina.*

I. Series Acaulia N. P.

Všecky listy v rozetku spojené, stvol obyčejně jednoúborný, bezlistý, řidčeji vidličnatý, víceúborný neb scházející, tak že teprve osy postranní nesou úbory. Obnovuje se jen výběžky.

1. Sectio Pilosellina Fries. Lodyha stvolovitá, úboronosná, řidčeji úbory též na výběžcích. Listy zelené, zřídka nasivělé neb žlutozelené, kopinaté, podlouhlé, vejčité neb kopisťovité, zaokrouhlené, tupé neb špičaté, skoro vždy celokrajné, velmi zřídka nezřetelně zoubkované, vespod hvězdovými chloupky našedivěle zeleně až běloplsťnaté, zřídka též na líci vločkaté. Úbory dosti malé až prostřední, zřídka skoro veliké; zákrovy nikdy pod 8 *mm*, namnoze 8—10, leč též až 13, zřídka až 15 *mm* dl. Květy různě žluté, krajní vně načervenalé neb červené, často velmi silně čárkované neb pruhaté. Obnovuje se výběžky.

a) Angustisquamia N. P. Lístky zákrovu (0·5—) 1—2 *mm* š., špičaté neb zaokrouhleně tupé, neb nezřetelně zakončité.

α) Normalia. Zákrov nahý neb chlupatý, chlupy lístky zákrovní sotva kryjící.

613. H. pilosella L. (Chlupáček.) Stvol jednoduchý, zřídka vidličnatý, někdy více vedlejších stvolů, bezlistý, někdy s 1 neb více listenovitými šupinami. Listů v rozetce více neb dosti mnohé, v čas květu čerstvé, kopinaté až podlouhlé neb opakvejčité, někdy skoro kopisťovité, tupé neb přišpičaté, celokrajné, zřídka nezřetelně zoubkované, travozelené, tuhé, zřídka trochu tenké, nasivělé neb žlutavě zelené. Zákrov polokulatý až vejčitý (6—)9—10(—14) *mm* dl., lístky zákrovu 0·5—1·5(—2) *mm* š., čárkovité, špičaté, nazelenale šedé až skoro černé, zřídka bělavé, zhusta s bledými kraji. Chlupy na zákrovu a stvolu často žádné, leč též, zvlášť na prvním dosti hojné, na líci listů skrovné až dosti bohaté, přílehlé, zpravidla štětinaté neb dosti tuhé, zřídka měkké. Zákrov a stvol namoze s hojnými žlázami. Vločky (chlupy hvězdovité) zákrovu a stvolu namnoze hojné, na líci listův obyčejně žádné, řidčeji ± bohatou neb volnou bílou plsť tvořící, vespod listů jako šedá neb bělavá, zřídka bílá plsť vyvinuté, zřídka jsou listy vespod ± četnými vločkami našedivěle zeleně plsťnatými. Oddenek přitlustlý až štíhlý, prodloužený. Obnovuje se několika až četnými prodlouženými, ± štíhlými, řidčeji krátkými, přitlustlými výběžky, listů dosti řídkých, ku konci menších, nikdy přisedlými neb stopkatými rozetkami.

V. st. (5—) 10—30 (—50) *cm*. Květy rozličně žluté, krajní vně namnoze ± červeně pruhaté. H. canum Vukot. Hierac. croat 1858., Pilosella officinarum Sz. Sz. ve Flor. 1862., Pil. communis Arv. Touv. Monogr. 1873.

♃ Prostřed května, v horách v červnu a červenci. Suché cesty, meze stráně, luka, kopce, trávníky. V celém území obecný. u nás v následujících skupinách:

I. Skupina Trichoscapum N. P. Zákrov (10), 11—13 (—15) *mm* dl., lístky jeho ± široké, namnoze ± šedé. Chlupy hojné, dlouhé. Listy veliké, kopinaté neb podlouhle kopinaté, na líci lysé neb chudě vločkaté, vespod šedé neb bělavé. Stvol vysoký, jednoduchý. Výběžky prodloužené, štíhlé neb tlusťounké.

1. Subsp. trichoscapum. N. P. Stvolů (1-) 2- několik, 10—30 *cm* v., trochu přitloustlých. Listy kopinaté až podlouhle kopinaté, špičaté neb přišpičatělé. Zákrov 11·5—14·0 *mm* dl., břichatý, lístky jeho velmi široké, šedé, s úzkým krajem, ku konci s tmavou čuprynou chlupův. Chlupy úborů velmi bohaté, našedivělé 2—3 *mm* dl., na stvolu bohaté, světlé na spodu tmavé 4—6 *mm* dl., chlupy listů roztroušené, měkké neb trochu přituhé 6—8 *mm* dl. Zákrovy skoro bezžlázné, stvol dole bezžlázný, nahoře velmi porůznu žláznatý. Vločky: zákrov a rub listů bělavě šedý, kraj lístků zákrovních, plsťnatý, stvol šedý. Květy v paprsku načervenalé až červeně pruhované. Výběžky silně prodloužené, štíhlé až ztlustlé.

α) genuinum. Vyskytuje se též s nepruhovanými květy krajními a chlupy kratšími, černými a méně hojnými.

V okolí Brna: Hády u Obřan, Židenice a Holedná u Jundrova.

β) orientale N. P. Lístky zákrovu široké, tmavošedé až načernalé, s krajem ± světlým, bohatě vločkatým, chlupy 2—3 *mm* dl.

1. normale N. P. Listy ± kopinaté, přišpičatělé. Zákrov 10—11 *mm* dl., zaokrouhlený nebo trochu břichatý. Chlupy zákrovu ± velmi hojné, našedivělé, 2—3 *mm* dl., listů mírné, ± přituhé. Zákrov bezžlázný neb roztroušeně žláznatý, stvol nahoře porůznu neb mírně, dole ojedinèle žláznatý. Kraje lístků zákrovních bohatě vločkaté, listy vespod šedé neb bílé.

Morava (N. P.). Při silnici u Hluchova poblíž Prostějova (Spitzner), Býčí skála u Znojma (Oborny).

2. Subsp. crassipes N. P. H. pilosella b) Pelcterianum Čelak. Prod. str. 194. Stvoly 2—4, 14—17 *cm* v., přítlusté. Listy kopinaté, přitupé. Zákrov 13 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho široké, tmavé, s krajem ± světlým. Chlupy zákrovu, stvolu a listů bohaté, na zákrovu světlé 2—3 *mm*, na stvolu světle s tmavým spodem 4—6 *mm*, na listech přituhé 6—7 *mm* dl. Zákrov roztroušeně, stvol nahoře dosti bohatě, dole velmi roztroušeně žláznatý. Vločky: zákrov našedivělý. kraje lístků jeho chudě vločkaté, stvol bělavě šedý, listy vespod bèlavé. Květy krajní slabě načervenale pruhované. Výběžky silnè prodloužené tlusté.

Morava (N. P.). V okolí Brna: Židenické kopce, Slatina, Sv. Antoníček, Markrabství u Medlánek, Žlutý kopec, kopec Malná u Komína, zde ve tvarech zakrsalých. — Při trati u Prostějova (Spitzner). U nás rostou též tvary s menšími úbory, přišpičatělými listy a kratším oděním.

3. Subsp. Thümenii N. P. H. pilosella g. longifolium Thüm. v Bonplandia 1858. Stvoly 1—3, 10—30 *cm* v., trochu přitloustlé, někdy 1—6 *cm* nad spodem vidličnaté. Listy ± podlouhle kopinaté, špičaté až přišpičatělé, světlozelené. Zákrov 10—14 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho skoro široké, ± tmavošedé, bělokrajné. Chlupy zákrovu bohaté, bílé, 1—2·5 *mm*, na stvolu roztroušené až mírné, světlé 2—4 *mm*, na listech prostředně hojné, přituhé 6—7 *mm* dl. Zákrov bezžlázný až mírnè žláznatý, stvol nahoře skoro bohatě, dole mírně žláznatý. Vločky: zákrov šedobělavý, kraj lístků jeho plsťnatý, stvol šedý, listy na líci bez vloček neb jen mladší listy (na výběžcích) na středním nervu s hojnými, na čepeli ojedinělými vločkami, vespod (šedobělavé až) bèlavé až bílé. Krajní květy nepruhaté neb načervenale pruhaté, květy světleji neb tmavěji žluté. Výběžky silnè prodloužené, štíhlé až trochu přitloustlé. Odění velmi proměnlivé, květy krajní někdy silnè červeně pruhaté a listy kopinaté špičaté.

Morava (N. P.). Kopanina u Velk. Mašovic (Oborny).

4. Subsp. scalptum N. P. Stvoly 1—2, 25—37 *cm* v., dosti štíhlé Listy úzce (skoro čárkovitè) kopinaté, zašpičatělé neb špičaté. Zákrov 10—11 *mm* dl., zaokrouhlený, po květení smáčknutè uťatý, lístky zákrovní široké, silně tmavošedé, s úzkým krajem. Chlupy zákrovu roztroušené až mírné, šedé, 1 *mm*, na stvolu roztroušené neb mírně hojné, tmavé 1·5—2·5 *mm*, na vedlejších stvolech bohatší až 4 *mm*, na listech velmi porůzné, přítuhé, 4—5 *mm* dl. Zákrov dosti bohatě žláznatý, stvol nahoře mírně, dole ojediněle žláznatý. Vločky: Zákrov a rub listů šedý, kraj lístků zákrovních plsťnatý, stvol nasivělý, líc listů bez vloček. Květy dosti sytě žluté, krajní vně s načervenalými špicemi. Výběžky silně prodloužené, přitlusté až tlusté.

Jižní Morava (N. P.).

5. Subsp. holosteum N. P. Stvoly 1—2, štíhlé, 28—34 *cm* v. Listy ± úzce kopinaté, špičaté. Zákrov 11 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho dosti široké, načernale šedé, s úzkým světlým krajem. Chlupy na zákrovu žádné, na stvolu roztroušené až mírné, tmavé 2—3 *mm* dl., na listech roztroušené neb skrovné, trochu přítuhé, 4—5 *mm* dl. Žlázy dlouhé, na zákrovu velmi bohaté, stvol nahoře dosti hojně, dole roztroušeně žláznatý. Vločky: Zákrov a rub listů šedý, kraj lístků zákrovních plsťnatý. Stvol nasivělý, bohatě vločkatý, líc listů bez vloček. Květy krajní nepruhaté. Výběžky silně prodloužené, ± štíhlé. Vyskytuje se s menšími zaokrouhlenými a většími více válcovitými úbory.

Morava (N. P.).

II. Skupina Trichophorum N. P. Zákrov 9—12 *mm* dl., lístky jeho úzké neb mírně široké, šedé, řidčeji tmavší. Odění bohaté, dosti dlouhé, namnoze světlé. Listy ± kopinaté až podlouhlé, na líci lysé (jen u jedné subsp. vločkaté), vespod šedé až bělavě šedé. Stvol jednoduchý (jen u 1 subsp. dole vidličnatý). Výběžky prodloužené, štíhlé neb trochu tlusťounké. Žlázy namnoze skrovné.

1. Subsp. trichophorum N. P. Stvoly 1 (-2), 20—25 *cm* v., štíhlé. Listy kopinaté nebo široce kopinaté, špičaté až tupé, zelené. Zákrov 11—12 *mm* dl., kulatý, lístky jeho trochu široké, šedozelené, s krajem úzkým. Chlupy na zákrovu 2—3 *mm* dl., na stvolu 3—5 *mm* dl., na obou bohaté a bílé, na listech dosti bohaté, trochu přítuhé, 6—7 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, na stvolu nahoře bohaté, dole méně hojné. Vločky: zákrov bělavě šedý, kraje lístků zákrovních bohatě vločkaté, stvol našedivělý, rub listů bělavě šedý až nasivělý. Květy krajní načervenale pruhaté neb nepruhaté. Výběžky silně prodloužené, štíhlé.

α) genuinum.

1. normale. Listy kopinaté neb široce kopinaté. Chlupy zákrovu 2—3 *mm*, na stvolu bohaté 3—5 *mm*, na listech 6—7 *mm* dl.

Rozšířen. V brněnském kraji: les Strážná u Cinzendorfu, Lišti u Vanovic, Písárky u Brna, Mariánská studénka u Krumlova. — Při trati u Prostějova (Spitzner). U Milfrouna poblíž Znojma (Oborny).

2. brevipilum N. P. Listy podlouhlé. Chlupy zákrovu 1—1·5 *mm*, na stvolu mírné neb dosti hojné 2—3 *mm*, na listech 3—4 *mm* dl.

Řidčeji. Znojmo (Oborny). Při silnici k Hluchovu blíže Prostějova (Spitzner).

β) lasiosoma N. P. Stvol štíhlý. Listy kopinaté, tupounké. Zákrov 11 *mm* dl., okrouhle vejčitý, lístky jeho dosti široké, tmavé, s krajem málo světlejším. Chlupy zákrovu našedivělé 1·5 *mm*, na stvolu světlé 3—4 *mm* dl., na obou bohaté, na listech velmi skrovné, měkké, 3—4 *mm* dl. Květy krajní slaběji neb silněji červeně pruhaté, odění někdy též bohatší.

Beskydy (N. P.).

2. Subsp. stenobium N. P. Stvoly 2, štíhlé, 38—42 *cm* v. Listy úzce kopinaté, špičaté, tmavozelené. Zákrovy 10—10·5 *mm* dl., břichaté. lístky zákrovní trochu široké, tmavošedé, s krajem velmi úzkým. Chlupy zákrovu bohaté, trochu našedivělé 1·5 *mm*, na stvolu mírně hojné, trochu tmavé 3—4 *mm*, na listech roztroušené, přítuhé 4—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu žádné, na stvolu nahoře skrovné, dole ojedinělé. Vločky: zákrov a rub listů šedý, kraj lístků zákrovních a stvol bohatě vločkatý. Výběžky prodloužené, štíhlé. Pilosella jež vykazuje některé vlastnosti H. echioides, s nímž pospolu roste.

Jižní Morava: Nesechleb u Znojma (Oborny).

III. Skupina. Tricholepium. N. P. Zákrov 8—12 *mm* dl., lístky jeho úzké, šedé (zřídka až načernalé), po kraji a na konci běloplsťnaté. Odění ± bohaté, na zákrovu dosti krátké, často nahnědlé. Listy úzce kopinaté až podlouhlé, na líci lysé, vespod ± šedé. Stvol jednoduchý, jen u jednoho tvaru na spodu vidličnatý. Výběžky prodloužené, štíhlé, až velmi tenké. Žlázy ± scházející.

1. Subsp. tricholepium N. P. Stvoly 1—2 (-3), 15—30 *cm* v., štíhlé. Listy kopinaté až podlouhle kopinaté, špičaté až přišpičatělé, za sucha trochu žlutavě zelené, pěst. sytě zelené. Zákrov 11—12 *mm* dl., okrouhlý, lístky jeho úzké, šedé, s krajem úzkým. Chlupy zákrovu hojné, světlé, na spodu namnoze nahnědlé 1—2 *mm* dl., na stvolu roztroušené, trochu tmavé 1—3 *mm*, na listech roztroušené, světlé, měkké neb trochu přítuhé 3—5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu skoro žádné, na stvolu nahoře dosti bohaté, dole roztroušené. Vločky: zákrov, stvol a rub listů šedé, kraj lístků zákrovních běloplsťnatý. Květy krajní ± červeně pruhaté. Výběžky dosti prodloužené, štíhlé, často silně rozvětvené.

α) genuinum. V četných odrůdách, s pruhatými a nepruhatými krajními květy, bez neb s různě četnými žláznatými chlupy, s oděním skrovnějším neb bohatším, kratším neb delším, úbory menšími neb většími.

Rozšířen: V kraji brněnském: Židenické kopce, Cimberk u Kuřima, kopec Čebinka u Čebína, Písárky u Brna. — U Místku (Gogela).

2. Subsp. pilinum N. P. Stvoly 2—3, as 20 *cm* v., tenké. Listy úzce kopinaté, špičaté, trochu nažloutle zelené. Zákrov 10—11 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho úzké, bělavé, u prostřed černými kořeny chlupů tmavé. Chlupy zákrovu bohaté, šedé, 1—1·5 *mm*, na stvolu roztroušené, černé, 2—3 *mm*, na listech skrovné, měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu velmi škrovné, na stvolu nahoře mírné neb skrovné, dole roztroušené. Vločky: zákrov bělavý, kraj lístků plsťnatý, stvol našedivělý, rub listů šedý neb šedozelený. Krajní květy slabě načervenale až silně červeně pruhované. Výběžky prodloužené, tenké.

Porůzný. Znojmo (Oborny). Přiblížené tvary v Josefském údolí u Adamova.

IV. Skupina. Latiusculum N. P. Zákrovy 9—10·5 (—11) *mm* dl., lístky zákrovní široké neb přiširoké, ± šedé, s krajem světlým. Odění mírné až skrovné, krátké, ± světlé. Listy ± kopinaté až podlouhlé, elliptické neb opakvejčité, na líci lysé, vespod šedě- až běloplsťnaté. Stvol někdy vidličnatý. Výběžky prodloužené, štíhlé (jen u jednoho tvaru krátké, tlusťounké).

1. Subsp. amauroleucum N. P. Stvoly 1—2, 10—15 *cm* v., štíhlé, někdy nad dolejškem vidličnaté. Listy vejčitě kopinaté, špičaté, trochu nasivělé (?) Zákrov 10—10·5 *mm* dl. okrouhlý, lístky jeho široké, bělavé, uprostřed načernalé s krajem velmi světlým. Chlupy zákrovu velmi skrovné, světlé, 1 *mm*, na stvolu žádné neb roztroušené, trochu našedivělé, 1—2 *mm*, na listech roztroušené, přituhé, 4—5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu bohaté, na stvolu nahoře mírně hojné, dole až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov bělavý, kraj lístků zákrovních běloplsťnatý, stvol šedý, rub listů bílý. Krajní květy červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, štíhlé U nás jen přiblížené tvary se skrovnějšími vločkami, neb tmavší barvou a jinak rozděleným oděním.

Morava, Sudety 700—1400 *m* (N. P.).

2. Subsp. latiusculum N. P. Stvoly 1 (-2), 12—18 *cm* v., štíhlé. Listy vejčité, tupounké, světle zelené. Zákrov 10 *mm* dl., břichatý, lístky jeho široké, tmavé, s krajem skoro žádným. Chlupy zákrovu skrovné, 0·5 *mm*, na stvolu skoro žádné, 2 *mm* na listech roztroušené, přituhé, 3—5 *mm* dl., veskrze světlé. Žlázy zákrovu bohaté, na stvolu nahoře v mírném počtu, dole roztroušené až ojedinělé. Vločky: zákrov šedý, kraj lístků jeho chudě vločkatý, rub listů běloplsťnatý. Krajní květy červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, štíhlé až tenké.

1. normale. Morava N. P., zde též tvary s listy tupějšími a vločkami hojnějšími a žlazami méně hojnými.

Písárky u Brna, Leskoun u Vedrovic, luka u Krumviře.

V. Skupina. Pilosella. Zákrov (7—) 9—10·5 (—11·5) *mm* dl., lístky jeho dosti široké (neb úzké), ± tmavé a po kraji světlé. Odění zákrovu a stvolu slabé neb žádné. Listy kopinaté až podlouhlé, na líci lysé, vespod bělavé až bílé. Stvol zřídka vidličnatý. Výběžky prodloužené, namnoze trochu ztloustlé (neb štíhlé). Žlázy obyčejně hojné.

1. Subsp. Pilosella L. Stvol 1, 13—20 *cm* v., štíhlý. Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, přišpičatělé až špičaté, zelené. Zákrov 9—9·5 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho dosti široké, šedé, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné, na listech bohaté, přítuhé, (3—) 5—7 *mm* dl. Žlázy krátké, na zákrovu bohaté, na stvolu až k dolejšku dosti bohaté. Vločky: zákrov a stvol šedý, kraje lístků zákrovních ± plsťnaté, rub listů skoro aksaminatě běloplsťnatý. Krajní květy červeně pruhované. Výběžky prodloužené, trochu přitlustlé.

a) genuinum. Znojmo (Oborny), Brno a na j. m.

2. Subsp. lanceolatum N. P. Stvoly 1—2, 18—22 *cm* v., štíhlé, někdy v dolejší $^{1}/_{4}$ vidličnaté. Listy kopinaté, špičaté, zelené. Zákrov 9—10 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho dosti široké, zelenošedé, s krajem úzkým, světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu dosti bohaté neb skrovné, světlé, tam 1—1·5, zde 2—3 *mm*, na listech dosti hojné, měkké, 5—6 *mm* dl. Žlázy na zákrovu skoro žádné, na stvolu nahoře bohaté, dole roztroušené. Vločky: zákrov bělavě šedý, kraj lístků jeho bohatě vločkatý, stvol šedý, rub listů bělavý. Květy krajní silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené štíhlé.

Morava (N. P.).

VI. Skupina. Melanops. N. P. Zákrov 9·5—13·5 *mm* dl., lístky jeho ± široké, tmavé neb načernalé. Odění bohaté, namnoze ± tmavé, mírně dlouhé neb dlouhé. Listy ± kopinaté až podlouhlé, na líci lysé, vespod ± šedé až bělavé. Stvol zřídka vidličnatý. Výběžky prodloužené, štíhlé neb trochu ztlustlé. Žlázy mírně hojné neb bohaté.

1. Subsp. pseudomelanops N. P. Stvoly 3, 20—25 *cm* v., trochu tlusťounké. Listy ± kopinaté, přišpičatělé, světle zelené. Zákrov 11 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho dosti široké, načernalé, s krajem trochu světlým. Chlupy na zákrovu černé 2·5—3 *mm*, na stvolu tmavé 3—6 *mm* dl., na obou bohaté, na listech roztroušené, přítuhé 4—5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu žádné, na stvolu nahoře bohaté, dole roztroušené. Vločky: zákrov našedivělý, kraje lístkův zákrovních chudě, stvol bohatě vločkatý, rub listů šedozelený až šedý. Květy krajní červeně pruhaté. Výběžky silně prodloužené, tlusťounké. Tvar prostřední mezi skup. Trichoscapum a Melanops.

U Znojma (Oborny). U Pistovic blíže Vyškova, při trati u Prostějova (Spitzner).

2. Subsp. melanops N. P. Stvoly 1—2 (u pěst. —3), 6—12 (—18) *cm* v., štíhlé. Listy kopinaté, přišpičatělé neb špičaté, zelené. Zákrov 12—13·5 *mm* dl., stlačeně břichatý; lístky zákrovní široké, načernalé, s krajem světlým. Chlupy tmavé, na zákrovu bohaté, 1 *mm*, na stvolu dosti hojné, 3—4 *mm*, na listech roztroušené, měkké, světlé, 4—5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu ± skrovné, na stvolu nahoře bohaté, dole až pod prostředek roztroušené. Vločky:

zákrov, stvol a rub listů šedý, kraj lístků zákrovních skoro bez vloček. Květy krajní nepruhaté. Výběžky prodloužené, trochu ztlustlé.

Beskydy (N. P.).

3. **Subsp. fulviflorum N. P.** Stvoly 1—3, 20—32 *cm* v., ± ztlustlé. Listy podlouhle kopinaté, přišpičatělé, světle zelené. Zákrov 12—13 *mm* dl., stlačeně břichatý neb zaokrouhlený, lístky jeho trochu široké, načernale šedé, s krajem světle zeleným. Chlupy zákrovu ojedinělé, 2 *mm* dl., na stvolu skoro žádné neb velmi roztroušené, světlé, 2—3 *mm* dl., na listech roztroušené, trochu prituhé, 3—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stvolu nahoře velmi hojné, dole až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov a stvol našedivělý, kraj lístků zákrovních bez vloček, rub listů bělavě šedý. Květy trochu tmavožluté, krajní vně silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, štíhlé neb trochu ztlustlé.

Znojmo (Oborny).

4. **Subsp. laticeps N. P.** Stvoly 1 (—2), 30—40 *cm* v., dosti štíhlé, často v dolejší polovici vidličnaté. Listy kopinaté, přišpičatělé až špičaté, světle zelené. Zákrov 11—12 *mm* dl., široce břichatý, lístky jeho široké, černé, s krajem úzkým, zeleným. Chlupy na zákrovu žádné, na stvolu skrovné, světlé, 2—3 *mm*, na listech roztroušené, skoro měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy dlouhé, na zákrovu velmi bohaté, na stvolu nahoře dosti neb mírně hojné, dole až k prostředku roztroušené, pak ojedinělé. Vločky: zákrov našedivělý, kraj lístků zákrovních bez vloček, stvol bohatě vločkatý, rub listů ± šedozelený. Květy krajní vně jen na konci slabě načervenalé. Výběžky silně prodloužené, štíhlé. Připomíná nám sk. Trichoscapum, stvol jest zhusta vidličnatě dělený.

Znojmo (Oborny).

VII. Skupina. Subcaulescens N. P. Zákrov (7—) 9—11 (—12·5) *mm* dl., lístky jeho ± široké, tmavé neb černé. Odění slabé. Listy kopinaté až podlouhlé, na líci lysé, vespod šedozelené až šedé (zřídka až bílé). Stvol nezřídka vidličnatý. Výběžky prodloužené, štíhlé až tenké. Žlázy bohaté, namnoze dlouhé.

1. **Subsp. subcaulescens N. P.** Stvoly 1—2, 9—14 *cm* v. štíhlé, skoro tenké, často nad spodem vidličnaté. Listy kopinaté až podlouhlé, přítupé až přišpičatělé, zelené. Zákrov 10—10·5 *mm* dl., zaokrouhlený (trochu uťatý), lístky zákrovní trochu široké, načernalé, s krajem nepatrným. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné až dosti bohaté, černé, tam 1 *mm*, zde 2 *mm* dl., na listech mírně hojné, trochu tuhé, 3—4 *mm* dl. Žlázy velmi dlouhé, na zákrovu a konci stvolu velmi bohaté, dole až ku spodu hojné. Vločky: zákrov mírně vločkatý, kraj lístků zákrovních chudě vločkatý až lysý, stvol našedivělý, rub listů zelenošedý až šedý. Květy krajní vně ± červeně pruhované. Výběžky prodlou-

žené, štíhlé, skoro tenké. — Sem náležejí byliny nízké, s načernalými, dosti širokými lístky zákrovními, namnoze v horách rostoucí.

α) genuinum.

1. valdestriatum. Květy krajní silně pruhované.

Beskydy 1300—1550 *m* (N. P.).

2. tephrolepium N. P. Lístky zákrovu načernale šedé, s velmi úzkým krajem, skoro lysé až skrovně chlupaté. Květy krajní silně červeně proužkované.

Beskydy: Polhora, Pilsko (N. P.)

β) acutissimum N. P. Zákrov 8—8·5 *mm* dl. Odění na zákrovu a stvolu namnoze žádné, lístky zákrovní velmi špičaté.

1. alpinum N. P. Listy ± kopinaté, špičaté, zelené. Zákrov 8—8·5 *mm* dl., břichatě okrouhlý; lístky jeho skořo širokounké, černé, s krajem skoro žádným. Rub listů zelenošedý.

Jeseník 1300—1360 *m* (N. P.). Luka kolem Karlovské studénky a u Hubertova chrámu (Oborny).

γ) atriusculum N. P. Zákrov 10—11 *mm* dl. Chlupy zákrovu bohaté, tmavé, 1·5—2 *mm* dl., na stvolu mírně hojné, nahoře tmavé, dole světlé 2—3 (—4) *mm* dl. Lístky zákrovní černé s krajem skoro žádným.

Beskydy 1460—1770 *m*: Babia gora, Pilsko (N. P.).

2. Subsp. melanocomum N. P. Stvol 1, 22—23 *cm* v., tenký, slabounký, někdy v dolejší $1/3$ vidličnatý. Listy kopinaté, přitupé, zelené. Zákrov 9·5 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho mírně široké, načernale šedé, s krajem trochu světlým. Chlupy zákrovu dosti bohaté, načernalé, 1·5 *mm*, na stvolu mírně hojné, tmavé, 3—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, na stvolu nahoře bohaté, dole až ku spodu mírně hojné. Vločky na zákrovu mírné, kraj lístků zákrovních chudě vločkatý, stvol mírně neb bohatě vločkatý, rub listů bohatě vločkatý. Květy krajní nepruhaté. Výběžky prodloužené, tenké.

Beskydy (N. P.). Tvary blízké s proužkovanými květy krajními neb srstnatými listy neb chudším oděním neb menšími úbory vyskytují se též v Jeseníku 620—1360 *m* a v Beskydách.

3. Subsp. Babiagorae N. P. Stvoly 1—2, 6—8 *cm* v., tenké, ale tuhé. Listy vejčité až podlouhlé, přišpičatělé až špičaté, zelené, malé. Zákrov 8—9·5 *mm* dl. štíhlý; lístky zákrovní trochu širokounké, šedé až načernalé, s krajem velmi úzkým. Chlupy na zákrovu mírné až dosti bohaté, trochu světlé, až 1 *mm*, na stvolu velmi skrovné až mírně hojné, světlé 1—2 *mm*, na listech velmi skrovné, měkké, as 2 *mm* dl. Žlázy na zákrovu skrovné, na stvolu nahoře bohaté, dole roztroušené neb velmi roztroušené. Vločky zákrovu mírné až bohaté, po kraji lístků zákrovních žádné, stvol a rub listů šedý. Krajní květy vně silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, tenké.

Beskydy: Babia gora 1460—1550 *m* (N. P.).

VIII. Skupina. Vulgare N. P. = H. pilosella *α*. vulgare Tausch. ve Fl. 1828. Mon. Essai 1829. Zákrov (8—) 9—10 (—12) *mm* dl., lístky jeho úzké, namnoze šedé. Odění skrovné neb mírné (řidčeji bohaté a dlouhé). Listy úzce kopinaté až podlouhlé, elliptické a opakvejčité, na líci lysé, vespod zelenošedé až bělavě šedé. Stvol někdy vidličnatý. Výběžky prodloužené, tenké neb štíhlé (velmi zřídka až zlustlé).

1. Subsp. rosulatum N. P. = ? H. pilosella A. vulgare *α*. ovatum Mon. Es. 1829 str. 18. Stvoly 1—3, 12—20 *cm* v., tlusťounké. Listy opakvejčité, zaokrouhleně tupé, zelené. Zákrov 9—10 *mm* dl., stlačený; lístky zákrovní úzké, našedivělé, s krajem úzkým světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné, na listech roztroušené, tuhounké, 5—7 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté, krátké, na stvolu nahoře skrovné, dole až ku spodu velmi roztroušené. Vločky: zákrov a rub listů šedý, kraj lístků zákrovních plsťnatý, stvol nasivělý. Krajní květy silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, trochu tlusťounké.

Na Kotouči u Stramberka (Spitzner), Znojmo (Oborny), zde též byliny trochu chlupaté. Ve Slezsku: Kreuzbusch u Bruntálu.

2. Subsp. parviflorum N. P. Stvol 1, 7—10(—15) *cm* v., tenký, Listy podlouhlé, tupounké, zelené. Zákrov 7 *mm* dl., břichatý, lístky jeho úzké, šedé, s krajem silně světlým. Chlupy světlé, na zákrovu skrovné, 1 *mm*, na stvolu skoro žádné až skrovné, 1—1·5 *mm*, na listech roztroušené, měkké, 4—5 *mm* dl. Žlázy krátké, na zákrovu a konci stvolu v mírném počtu, dole až ku spodu roztroušené neb velmi roztroušené. Vločky: zákrov bělavý, kraj lístků zakrovních plsťnatý, stvol mírně vločkatý až našedivělý, rub listů šedý. Květy sytě žluté, krajní silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, velmi tenké.

V brněnském kraji: les Suchý u Bilovic, seče u Ostrova, Ivančický kout u Střelic, Kobylí, Mariánská studénka a údolí Rokytné u Krumlova. V Jeseníku: u Jelení studénky. — Odrůdy s většími a tupějšími listy a scházejícím oděním na zákrovu a stvolu rostou na Moravě, v Beskydách a Jeseníku až k 1250 *m*.

3. Subsp. trichocephalum N. P. Stvol 1, 12—18 *cm* v, tenký. Listy podlouhle elliptické až kopinaté, přišpičatělé, zelené. Zákrov 10 *mm* dl. zaokrouhlený, lístky jeho úzké, šedé, s krajem úzkým světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu bohaté, světlé, 2—3 *mm* dl., na listech roztroušené, sotva přítuhé, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu žádné, na stvolu nahoře bohaté, dole roztroušené. Vločky: zákrov a rub listů šedý, kraj lístků zákrovních bohatě vločkatý, stvol našedivělý. Květy krajní ± červeně pruhaté (někdy i nepruhaté). Výběžky prodloužené, tenké.

Morava (N. P.). Při silnici u Práslavic blíže Olomouce (Spitzner).

4. **Subsp. vulgare Tausch.** = H. pilosella A. vulgare. *β*) lanceolatum Mon. Es. Stvoly 1—2, 8—16 *cm* v., tenké (zřídka vidličnaté). Listy ± podlouhlé až kopinaté, tupé neb přítupé, zelené. Zákrov 9—10 *mm* dl., zaokrouhlený, někdy trochu vejčitý, lístky jeho úzké, šedozelené, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné neb skrovné, tam světlé až 1 *mm*, zde 1—1·5 *mm* dl., na listech skrovné, měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a konci stvolu bohaté, dole až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov šedý, kraj lístků zákrovních chudě vločkatý, stvol nasivělý, rub listů šedý až bělavě šedý. Krajní květy silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, tenké. Tvar velice proměnlivý s četnými přechody k jiným subspeciím.

α) genuinum.

1. subpilosum N. P.

V celém území až k nejvyšším hřebenům obecný. Morava, Beskydy, Jeseník (N. P.), Sv. Antoníček, na cestě od Klajdovky do Ochoze, Židenické kopce, náspy tratě u Bílovic, seče v Soběšickém lese, kopec Čebinka u Čebína, seče u Ostrova, u Boskovic, Černovic, kopce u Žabovřesk, skály u Bystrce, Panský les u Střelic, Krumlov, Leskoun u Vedrovic, Čejč, Javořice poblíž Telče; Klepáčov, Kreuzbusch u Bruntálu atd. — U Znojma, u Hubertova chrámu a na lukách u Karlovské studénky (Oborny). Při trati u Prostějova, u silnice před Hluchovem, u Konice, na stráních u Grygova u Olomouce, při cestě z Nezamyslic k Drysicům (Spitzner), u Místku (Gogela).

2. pilosum N. P. Listy podlouhle kopinaté až kopinaté, přítupé až špičaté. Zákrov 10—12 *mm* dl., zaokrouhlený. Chlupy na zákrovu a stvolu mírně hojné, světlé, tam 1, zde 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné neb skrovné. Květy krajní vně velmi slabě načervenale pruhaté.

Morava, Jeseník, Beskydy (N. P.). U městské cihelny za Prostějovem, na Císařské skále u Drysic blíže Vyškova, u Přaslavic (Spitzner).

3. exstriatum N. P. Listy kopinaté, přišpičatělé. Zákrov 9—10 *mm* dl. Květy krajní nepruhaté.

Morava (N. P.).

β) subvulgare N. P. Listy podlouhle vejčité neb podlouhlé až kopinaté, přišpičatělé, zelené. Zákrov břichatý, lístky jeho šedé.

1. striatum N. P. Zákrov 10—10·5 *mm* dl. Krajní květy vně načervenale až červeně pruhaté. Rub listů bělavý až bělavěšedý. Chlupy na zákrovu žádné až mírně hojné, světlé, 1 *mm*, na stvolu žádné až dosti bohaté, 2—3(—4) *mm* dl.

Rozšířen. Bergl u Medlánek. — Při trati a u měst. cihelny u Prostějova, u Přáslavic, při silnici mezi Kostelcem a Konicí (Spitzner). Při trati u Znojma (Oborny). Ve Slezsku v Buchbergsthalu u Vrbna (Spitzner).

2. exstriatum N. P. Zákrov 12—13 *mm* dl. Krajní květy

nepruhaté. Rub listů šedý. Chlupy na zákrovu žádné až bohaté, 1 *mm*, na stvolu ojedinělé až roztroušené, světlé, 2—3 *mm* dl.

Morava (N. P.).

5. **Subsp. angustissimum N. P.** Stvol 1, 13—15 *cm* v., štíhlý. Listy kopinaté, špičaté, světle zelené. Zákrov 9—9·5 *mm* dl., trochu břichatě vejčitý; lístky zákrovní velmi úzké, šedé, velmi špičaté, s krajem úzkým, světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné, na listech roztroušené, měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a konci stvolu velmi bohaté, dole až ku spodu velmi hojné. Vločky: zákrov šedý, stvol našedivělý, kraj lístků zákrovních mírně vločkatý, rub listů bělavý. Květy krajní červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, štíhlé.

Roztroušen. Znojmo (Oborny), Les a j. m. u Kartouz, zmoly u Bilovic, Písárky u Brna, Stráň u Morkůvek, Star. Břeclav atd.

6. **Subsp. amauron N. P.** Stvol 1, 6—11 *cm.* v., štíhlý. Listy podlouhle kopinaté, přitupé až přišpičatělé, světle zelené. Zákrov 10 *mm* dl. zaokrouhlený, lístky jeho trochu širokounké, tmavé, skoro načernalé, s krajem úzkým, nazelenalým. Chlupy zákrovu dosti bohaté, načernalé, 1·5—2 *mm*, na stvolu mírné, tmavé 2—4 *mm*, na listech roztroušené, skoro měkké 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a konci stvolu mírné neb dosti bohaté, dole roztroušené, nad spodem se ztrácející. Vločky: zákrov našedivělý, kraj lístků zákrovních lysý, stvol bohatě vločkatý až našedivělý, rub listů šedý. Květy tmavě žluté, krajní červené pruhaté. Výběžky prodloužené, štíhlé.

1. normale.

Znojmo (Oborny).

2. subpilosum N. P. Chlupy na zákrovu 1 *mm*, na stvolu 2·5 *mm* dl., na obou skrovné, tmavé. Žlázy dlouhé, na zákrovu bohaté, na stvolu všude mírně hojné.

Jeseník: Praděd.

7. **Subsp. angustius N. P.** = H. pilosella β. angustifolium Tausch. Stvol 1 (u pěst. více), 14—18 *cm* v., tenký, často vidličnatý (zvlášť vedlejší stvoly). Listy kopinaté, přišpičatělé, zelené. Zákrov 9·5—10 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho úzké, šedozelené, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu velmi skrovné 1 *mm*, na stvolu dosti bohaté, 2—3 *mm*, na listech dosti bohaté, měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a konci stvolu bohaté, dole až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov našedivělý, kraj lístků zákrovních nahý, stvol nasivělý, rub listů zelenavě šedý neb šedý. Květy krajní velmi slabě načervenale pruhaté. Výběžky prodloužené, tenké.

α) genuinum.

1. pilosum N. P. Chlupy jako u subsp.

Při silnici od Kostelce u Prostějova ke Konici, na Kostelecké hoře, na Skalici u Určic (Spitzner).

β) plurifloccum N. P. Listy kopinaté, tupounké. Zákrov 9—10 *mm* dl., listky jeho úzké. Vločky: zákrov bělavý, kraj lístků zákrovních plsťnatý, rub listů bělavě šedý.

Tvar lysý u Znojma (Oborny).

8. Subsp. stenophyllum N. P. Stvoly 1—2, 17—30 *cm* v., štíhlé. Listy ± úzce kopinaté, špičaté, zelené. Zákrov 9—9·5 *mm* dl., okrouhlý, lístky jeho úzké, šedozelenavě bílé, s krajem silně světlým. Chlupy světlé, na zákrovu skrovné, 1 *mm*, na stvolu 2—3 *mm* dl., na listech přítuhé, 3—5 *mm* dl., na obou ± roztroušené. Žlázy zákrovu dosti bohaté, na stvolu nahoře mírné, dole v počtu menším, konečně velmi ojedinělé. Vločky: zákrov našedivělý: kraj lístků zákrovních skoro nahý, stvol bohatě vločkatý, rub listů našedivěle zelený. Květy krajní načervenale pruhaté. Výběžky prodloužené, tenké.

1. normale.

Morava, Sudety (N. P.). U měst. cihelny u Prostějova a v Buchbergsthalu u Vrbna (Spitzner).

IX. Skupina. Subvirescens N. P. Zákrov (8—) 9—11 (—12) *mm* dl., lístky jeho ± širokounké, šedé neb tmavé, s krajem zeleným. Odění na zákrovu a stvolu mírné neb skrovné. Listy kopinaté až podlouhlé, na líci lysé, vespod ± nasivělé. Stvol nezřídka vidličnatý. Výběžky prodloužené, štíhlé neb tenké.

1. Subsp. chaetocaulon N. P. Stvol 1, 22—33 *cm* v., štihlý, slabounký, těsně nad spodem vidličnatý. Listy kopinaté, k dolejšku dlouze zúžené, přišpičatělé, zelené. Zákrov 11 *mm* dl., vejčitý až okrouhlý, lístky jeho trochu širokounké, načernalé, s krajem skoro žádným. Chlupy černé, na zákrovu bohaté, 1—2 *mm*, na stvolu dosti hojné, 4—6 *mm*, na listech roztroušené, měkké, 3—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté, na stvolu nahoře velmi bohaté, dole až ku spodu v počtu menším, zcela na spodu velmi roztroušené. Vločky na zákrovu mírné, kraj lístků zákrovních nahý, stvol našedivělý, rub listů bohatě vločkatý. Květy krajní slabě načervenale pruhaté. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

V Beskydách až k 1550 *m* (N. P.).

2. Subsp. subvirescens N. P. = Var virescens Fries. Stvoly 1—2 (u pěst. až 3), 15—22 *cm* v., štíhlé. Listy podlouhlé neb kopinaté, přitupé neb přišpičatělé, zelené. Zákrov 9—9·5 *mm* dl., trochu stlačeně břichatý, lístky jeho širokounké, šedé, s krajem světlým (u pěst. zeleným). Chlupy zákrovu mírně hojné, načernalé (u pěst. světlé) 1 *mm*, na stvolu skoro roztroušené, trochu tmavé (u pěst. světlé) 2—3 *mm*, na listech roztroušené, měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a konci stvolu bohaté, dole až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov našedivělý, kraj lístků zákrovních nahý, stvol bohatě vločkatý neb našedivělý, rub listů zelenavě šedý. Květy krajní načervenale neb červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, štíhlé neb trochu ztlustlé.

a) genuinum.

1. pilosum N. P. jako nahoře. U nás posud nenalezen, podobné tvary však v Jeseníku.

2. calvescens N. P. Chlupy zákrovu skrovné, tmavé, 0·5 *mm*, na stvolu roztroušené, 1·5—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi hojné. Květy krajní nepruhaté neb vně s načervenalou špicí.

Beskydy: u Místku (Gogela).

3. epilosum N. P. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné, neb na stvolu ojedinělé, světlé, as 2 *mm*, na listech velmi skrovné, po kraji roztroušené, měkké, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi hojné. Květy krajní vně červeně pruhované.

Beskydy (N. P.).

3. Subsp. nigrescens Fries. Symb. 1848. Stvol 1, as 20 *cm* v., štíhlý. Listy kopinaté, přišpičatělé, světlozelené. Zákrov 11 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho úzké, načernalé, s krajem skoro žádným. Chlupy zákrovu bohaté, načernalé, 2 *mm*, na stvolu mírné, trochu tmavé, 3—3·5 *mm*, na listech ku kraji roztroušené, tuhounké, 3—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti hojné, na stvolu nahoře bohaté, dole až ku spodu roztroušené. Vločky zákrovu mírné, na kraji lístků jeho žádné, na stvolu skrovné, na rubu listů bohaté. Krajní květy načervenale pruhované. Výběžky prodloužené, štíhlé.

V Jeseníku při 1300 *m* a v Beskydách (N. P.), úklony Pradědu.

4. Subsp. virescens N. P. non Fries cujus planta est sbp. subvirescens N. P. Stvol 1, 16—28 *cm* v., trochu tlusťounký, namnoze vidličnatý, bezvětví $= {}^{1}/_{10} - {}^{3}/_{5}$ stvolu, paprsky 2 řádu 1—2, řády 2, úbory 2—3. Listy vnější kopistovitě podlouhlé a kopisťovitě kopinaté, zaokrouhleně tupé, vnitřní ± špičaté, nasivělé, tenké. Zákrov (9—) 11·5—12·5 *mm* dl., kulatý, lístky jeho úzké, špičaté, načernalé, s krajem širokým, světlým. Chlupy zákrovu až mírně hojné, tmavé, 1·5 *mm*, na stvolu nahoře dosti bohaté, trochu tmavé, dole mírné, světlé 2—5 *mm*, na listech ± roztroušené (až dosti bohaté), tuhé, (3—) 5—8 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné až bohaté, na konci stvolů velmi hojné, dole brzy v počtu mnohem menším, leč až ku spodu roztroušené. Vločky zákrovu dosti bohaté, po kraji lístků zákrovních žádné, na stvolu mírné až bohaté, na rubu listů bohaté. Květy krajní ± načervenale pruhované. Výběžky prodloužené, tlusťounké až štíhlé.

1 normale, tvar základní.

U Švýcarny v Jeseníku při 1300 *m* (Peter).

X. Skupina. Minuticeps N. P. Zákrov 6—8 (—9) *mm* dl., lístky zákrovní ± širokounké neb úzké, namnoze tmavé. Odění zákrovu a stvolu prostřední neb žádné. Listy kopinaté, podlouhlé neb opakvejčité, na líci nahé, vespod ± bělavé neb zelenošedé. Stvol někdy vidličnatý, namnoze nízký, tenký. Výběžky prodloužené, tenké.

1. Subsp. minuticeps N. P. Stvoly 1—2, 4—11 *cm* v., tenké. Listy (dolejší) opakvejčité až podlouhle kopinaté, tupé až tupounké, zelené. Zákrov 6—7 *mm* dl., okrouhlý, lístky jeho úzké, bělavě šedé, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné, neb velmi skrovné, světlé, tam 0·5—1 *mm*, zde 1 *mm* dl., na listech dosti bohaté, měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy krátké, na zákrovu bohaté, na stvolu roztroušené. Vločky: zákrov bělavý, kraj lístků zákrovních plsťnatý, stvol šedý, rub listů bílý. Květy krajní silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, tenké.

Znojmo (Oborny), Běla a j. m. u Boskovic, Čertova zmole u Kohoutovic, les u Zastávky. — Při cestě od Hluchova ku Ptenskému mlýnu blíže Kostelce, na Skalici u Určic a na Jahodové u Drahan (Spitzner).

2. Subsp. parvulum N. P. Stvol 1, 6—11 *cm* v., velmi tenký. Listy kopinaté, špičaté, zelené. Zákrov 6—7 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho širokounké, načernalé neb tmavošedé, s krajem ± světlým. Chlupy na zákrovu a stvolu žádné, neb na zákrovu dosti četné, tmavé, 0·5 *mm*, na listech skrovné, měkké, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, na stvolu nahoře bohaté, dole až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov málo vločkatý až šedý, kraj lístků zákrovních skoro nahý, stvol sotva našedivělý až šedý, rub listů bělavě šedý. Květy krajní načervenale pruhované Výběžky prodloužené tenké.

Znojmo (Oborny). Na mezi luční za Svěsedlicemi u Olomouce (Spitzner).

3. Subsp. mediofurcum N. P. Stvol 1, 11—13 *cm* v., tenký, namnoze v dolejší polovici vidličnatý. Listy krátké, podlouhle kopinaté, přišpičatělé. Zákrov 7·5—8 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho skoro širokounké, zelenošedé, s krajem úzkým. Chlupy světlé, na zákrovu mírné 0·5—1 *mm*, na stvolu skrovné 1—1·5 *mm*, na listech roztroušené, měkké, 3 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírně hojné, na stvolu nahoře skrovné, dole až k prostředku ojedinělé. Vločky: zákrov a stvol bělavý, kraj lístků zákrovních chudě vločkatý, rub listů bělavě plsťnatý. Květy krajní načervenale pruhované. Výběžky prodloužené, trochu tenké.

Kraví hora u Znojma (Oborny).

XI. Skupina. Trichadenium N. P. Zákrov (7—) 9—11 (—14) *mm* dl., lístky jeho širokounké neb úzké, ± šedé až bělavé. Odění namnoze mírné neb skrovné. Listy kopinaté až podlouhle kopinaté a opakvejčité, na líci (vyjímaje jen 1 tvar) lysé, vespod bělavé až bělavě plsťnaté. Stvol někdy vidličnatý. Výběžky prodloužené, štíhlé (až tlusťounké). Žlázy krátké, velmi rozdílně hojné.

1. Subsp. brnennense N. P. Stvoly 1—2, až 27 *cm* v., dosti štíhlé, namnoze v dolejší polovici vidličnaté. Listy podlouhle kopinaté až kopinaté, přišpičatělé, tmavozelené. Zákrov 10—10·5 *mm* dl., zaokrouhlený, lístky jeho širokounké, bělavě šedé, s krajem světlejším. Chlupy světlé, na zákrovu skrovné, 0·5—1 *mm*, na stvolu žádné neb skrovné, 2 *mm*, na listech velmi roztroušené, měkké, 5 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stvolu mírně hojné neb až ku spodu roztroušené. Vločky: zákrov a rub listů bělavý, kraj lístků zákrovních plsťnatý, stvol šedý. Květy krajní načervenale pruhované. Výběžky silně prodloužené, štíhlé.

1. brevipilum, tvar základní.

Sv. Antoníček u Brna, Kartouzy, Řečkovice.

2. longipilum N. P. Chlupy zákrovu bohaté, 2 *mm*, na stvolu dosti bohaté, 3—4 *mm* dl. Žlázy na zákrovu žádné neb velmi skrovné, na stvolu nahoře velmi roztroušené, dole až k prostředku velmi ojedinělé.

Hády u Brna.

XII. Skupina. Niveum G. Schnd. Stvol namnoze jednoduchý. Listy kopinaté, podlouhle elliptické až opakvejčité, na líci lysé, vespod hustě běloplsťnaté. Zákrov (6—) 8—10 (—13) *mm* dl., lístky jeho širokounké neb úzké, šedé až bělavé. Chlupy na zákrovu bohaté, na stvolu skrovnější, na výběžcích dlouhé a hedbávité. Žlázy mírné neb žádné. Výběžky krátké neb málo prodloužené, tenké.

1. Subsp. niveum Müller Aarg. = subsp. tardans NP. Stvoly 1—2, 3—11 *cm* v., tenké, bělavě šedoplsťnaté, skrovně světle chlupaté, skrovně žláznaté, žlázy velmi malé a útlé. Chlupy 2—4 *mm* dl. Listy podlouhle kopinaté, špičaté, zelené, chlupy bohaté, na líci tuhounké, 4—7 *mm* dl., vespod měkké, rub listů bělavě plsťnatý. Zákrov 7—8 (-10·5) *mm* dl., okrouhlý, mírně velmi drobně a útle žláznatý a bíle vločkatý; chlupy mírné neb skrovné, bílé, až 4 *mm* dl., lístky zákrovní širokounké, špičaté, bělavé, po kraji plsťnaté. Květy žluté, krajní vně červeně pruhované. Výběžky málo prodloužené, tenké, bohatě hedbávitě chlupaté. Odění, tvar listů a proužkování květů velmi proměnlivé.

1. normale.

Pořídku. V Gilgenbergském lese u Slavonic (Oborny), blízké tvary na Velk. Jelením hřebenu v Jeseníku.

II. Series. Cauligera N. P.

Dolejší listy v přízemní rozetce, hořejší na stvolu neb lodyze. Stvol málo (2—) až mnoho úborný, vidličnatě, latnatě neb okoličnatě rozvětvený. Obnovuje se nad- neb podzemními výběžky, neb přísedlými až stopkatými rozetkami.

A) Tribus. Cauligera humilia N. P.

Lodyha namnoze méně než 15 *cm* v., ± vystoupavá 1 (—2) listá, chudoúborná, namnoze jen 2—5 úborná, poněvadž paprsků druhého řádu málo; řády paprsků 1 (—2). Květenství vidličnaté neb latnaté, zřídka okoličnaté.

a) Furcata legitima. G. Schnd.

Lodyha vidličnatá. Úbory dosti veliké až veliké.

2. Sectio Furcatina G. Schnd. Květenství jednoduché neb vícekrát vidličnaté; úbory veliké až dosti veliké, zákrov (zřídka 7—) 8—12 (zřídka —13) *mm* dl. Stvol namnoze jednoduchý, někdy též opětovaně vidličnatý. Listy zelené, nezřídka trochu nasivělé, kopinaté, podlouhlé neb trochu kopisťovité, řidčeji opakvejčité neb (vnější) elliptické, celokrajné. Rub listů skrovně až ± bohatě vločkatý až lehce plsťnatý, zřídka našedivěle plsťnatý (u alpských druhů). Lístky zákrovní tmavé, mírně vločkaté. Květy namnoze světle žluté, krajní vně nepruhované, neb ± načervenale neb červeně pruhované. Obnovuje se krátkými neb velmi prodlouženými výběžky, s listy stejně velikými neb přibývavě většími, z předu ubývavě menšími neb přisedlými, neb stopkatými rozetkami (jen u alpských druhu).

614. H. flagellare Willd 1813 (J. šlahounokvětý.) Lodyha ± vystoupavá až přímá, tlusťounká neb štíhlá, často stlačitelná, jemně pruhovaná. Květenství vidličnaté, (1—) 2—6 úborné, stejně neb podvrcholové, akladium něco málo mm až $^1/_2$ (—$^1/_1$) lodyhy; paprsky 2. řádu (žádné —) 1—3, oddálené, šikmo odstálé, ku konci rozvětvené; řády (1—) 2—3. Listy v rozetce (2—) 4—8, kopinaté, podlouhlé neb ± kopisťovité (též opakvejčité a elliptické), namnoze špičaté neb přišpičatělé, světlozelené neb nasivělé, tlusťounké až tenké: nejdelší též nejhořejší v rozetce a zároveň též nejširší neb nejblíže pod ním stojící; v dolejší polovici žádný až 2 listy lodyžní. Zákrov (8—) 9—11 (—12) *mm* dl., namnoze stlačeně kulatý, na spodu uťatě břichatý, lístky jeho úzké až širokounké, špičaté, tmavé neb černé, s krajem ± světlým. Listeny šedé neb tmavé, s krajem často světlým. Chlupy namnoze všude skrovné, zřídka na zákrovu a lodyze bohaté. Žlázy velmi hojné Vločky: zákrov ± bohatě vločkatý, lístky jeho po kraji trochu vločkaté, stonky nahoře plsťnaté, dole mírně až bohatě vločkaté, listy nahoře vločkaté, vespod ± bohatě vločkaté až lehce plsťnaté. Květy ± (namnoze světle-) žluté, krajní vně namnoze ± červeně pruhaté; čnělky stejnobarevné. Oddenek trochu šikmý neb rovnovážný, krátký neb slabě prodloužený, tlusťounký. Obnovuje se ± hojnými, prodlouženými, někdy silně rozvětvenými, tenkými až tlustými výběžky, s listy sblíženými, skoro stejně velikými neb pozvolna většími neb menšími.

V. 12—40 *cm.* H. bifurcum Rchb., H. stoloniferum Aut. plur. non W. K., H. furcatum a majus Neilr., H. pilosella × stoloniflorum Tausch., H. pratensi-pilosella P. M. E , H. pilosella + pratense Aschers. H. pilosella a. elongatum Heufl.

♃ Z počátku června a později. Palouky, meze, kraje lesní, vřesoviště. U nás v následujících skupinách:

I. Skupina. Flagellare N. P. Květenství vysoce vidličnaté neb volně latnaté. Zákrov 10—12 *mm* dl., břichatě kulatý, na dolejšku stlačený. Listy podlouhlé neb kopinaté neb trochu kopisťovitě kopinaté. Výběžky štíhlé neb tlusťounké. Lodyha málo chlupatá.

1. Subsp. flagellare Willd = Pil. stolonifera Schultz Bip. Lodyha 20—30 *cm* v. (pěs. vyšší), tlusťounká, přímá. Květenství volně latnaté neb vysoce vidličnaté, akladium (10—15 *mm* —) ${}^1/_3$—${}^1/_2$ lodyhy; paprsky 2. řádu 1—3, tlusté, oddálené, řády 2—3, počet úborů 2—5. Listy (vnější ± kopisťovité) podlouhlé až podlouhle kopinaté, tupé, nejvnitřnější ± špičaté, zelené, list lodyžní žádný neb 1 zcela dole. Zákrov 10—11 (—12) *mm* dl., velmi široce stlačeně kulatý, lístky jeho ± úzké, velmi špičaté, šedé až tmavé, s krajem úzkým, světlým. Listeny šedé neb tmavé, s krajem světlým. Chlupy zákrovu skrovné neb skoro žádné, světlé neb ± tmavé 1·5—2 *mm* dl., na stonku roztroušené, měkké, světlé, 3—4 *mm* dl., obak listů roztroušené neb skrovné, měkké, 3—4 *mm*, na kraji mírné, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře velmi hojné, dole v počtu menším, konečně mírně četné. Vločky zákrovu a rubu listů bohaté, na stonku mírné, kraj lístků zákrovních bez vloček, stopky úborů šedé. Květy světle žluté, krajní vně nepruhaté neb ± slabě červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, ± tlusťounké až tlusté, často silně rozvětvené, položené a kvetoucí výhonky vyvinující.

α) genuinum.

1. normale.

a) pilosiceps N. P. Tvar základní.

Rozšířen. V brněnském kraji: vlhká luka mezi Křtinami a Jedovnicemi (Theimer), u Sokolnic poblíž Brna a u Brna (Oborny), v Josefském údolí, mezi Adamovem a Křtinami, rostliny ve všem slabší a menší u Břeclavi. — Při trati u Prostějova, u Plumlova v bývalém lomu na Zlechově, při cestách, na lukách za Klášterem Hradiskem u Olomouce, u Drysic blíže Vyškova, při silnici před Přáslavicemi u Olomouce (Spitzner), při hřbitovu u Konice (Dr. Hanáček). U Bzence, Písku a na úhorech u Bobrk u Vsetína (Bubela), u Annaberku, u chrámu sv. Huberta a na lukách kolem Karlovské studénky (Oborny). U Místku (Gogela), nezřídka ve Vidnavsku.

II. Skupina. Tatrense N. P. Květenství výše neb hlouběji vidličnaté. Zákrov 8—10 (—11) *mm* dl., ± kulatý, se spodem namnoze zaokrouhleným. Listy podlouhlé neb kopinaté neb trochu kopisťovité. Výběžky namnoze tenké. Lodyha chudě chlupatá až srstnatá.

1. Subsp. glatzense N. P. Lodyha 15—25 *cm* v., štíhlá neb trochu tlusťounká, něco vystoupavá. Květenství výše neb hlouběji vidličnaté, akladium = ${}^1/_{10}$—${}^1/_2$ (—${}^1/_1$) lodyhy, paprsky 2. řádu (žádné —) 1—2, velmi oddálené, řády 2, úbory (1—) 2—3. Listy vejčitě kopisťovité až podlouhlé neb kopinaté, tupounké až špičaté, často hrotité, trochu nasivělé, list lodyžní žádný — 1 hluboce dole. Zákrov 9—10 (—11) *mm* dl., stlačeně kulatý, lístky jeho úzké, špičaté, načernalé neb černé, s krajem skoro žádným neb úzkým, světlým. Listeny tmavé, s krajem často světlým. Chlupy na zákrovu a stoncích skoro žádné, neb skrovné (na lodyze až roztroušené), tmavé, tam až 1 *mm*, zde 2 *mm* dl., obak listů roztroušené až mírné, měkké, 3 *mm*, na kraji a hlavním nervu dosti bohaté, 2 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře velmi četné, dole roztroušené neb mírné. Vločky zákrovu dosti bohaté, po kraji lístků zákrovních mírné, na stoncích nahoře šedoplsťnaté, dole mírné neb skrovné, rub listů našedivěle zelený až mírně vločkatý. Květy žluté, krajní vně ± načervenale pruhaté. Výběžky ± prodloužené, trochu tlusťounké neb štíhlé.

1. normale. Tvar základní, nahoře popsaný.

Sudety 1300—1360 *m*: Kladský Sněžník, Mal. Děd (Peter), Praděd (Ficinus), Medvědi hřeben. — Sem bezpochyby též patří: Studénková hole, Švýcarna, Mal. kotlina, Mravenčí vrch (Oborny). V Beskydách: Polhora (N. P.).

2. hirsutum N. P. Chlupy černé, na zákrovu skrovné, 1 *mm*, na stoncích mírné neb dosti bohaté, 2—3 *mm*, na listech nahoře roztroušené, trochu tuhounké, 2—3 *mm* dl., vespod mírně hojné.

Jeseník 1300—1360 *m*, Beskydy: Polhora (N. P.).

2. Subsp. tatrense N. P. = ? H. stoloniflorum β. microcephala Čelak. Prodr. = H. flagellare 2. cernuum. Rehm. in sched. Lodyha 16—42 *cm* v., štíhlá, vystoupavá. Květenství vidličnaté, akladium ($^1/_6$—) $^2/_5$—$^1/_2$ (—$^1/_1$) lodyhy, paprsky 2. řádu (žádné —) 1—2, velmi oddálené, řády 2, úbory (1—) 2—3. Listy ± kopinaté až trochu kopisťovité, (tupé až) špičaté, nasivělé, lodyžní list žádný až 1 hluboce dole. Zákrov 8—9 (—10·5) *mm* dl., ± kulatý neb vejčitý, se spodem zaokrouhleným, lístky jeho trochu širokounké, špičaté, černé neb tmavé, s krajem úzkým, světlejším. Listeny tmavé. Chlupy tmavé, na zákrovu mírné neb skrovné, 1·5 *mm* dl., na stoncích roztroušené až bohaté, dole světlé, 2·5—4 *mm* dl., na líci listů ku kraji skrovné neb roztroušené, trochu tuhounké, 2—3 *mm*, dole a po kraji mírné, 1—1·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté neb mírné, na stoncích nahoře četné, dole roztroušené. Vločky zákrovu mírné, po kraji lístků jeho skrovné, stonky nahoře šedé, dole bohatě vločkaté, rub listů našedivěle zelený až šedý. Květy žluté, krajní vně bez proužků, neb slabě načervenale proužkované. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

1. pilosum N. P. Tvar nahoře popsaný.

Beskydy: Babia gora (N. P.). Odění proměnlivé.

2. calvum N. P. Chlupy zákrovu skoro žádné, až 1 *mm*, na

stoncích ojedinělé, světlé, 2—3 *mm*, na líci listů skrovné až mírné, měkké. Květy krajní vně ± červeně pruhované.

Beskydy: Polhora (N. P.).

III. Skupina. Cernuiforme N. P. Květenství velmi hluboce vidličnaté, neb větve z rozetky vybíhající. Zákrov (9—) 10—12 *mm* dl., ± kulatý, na spodu stlačený. Listy kopinaté až elliptické. Výběžky štíhlé neb tenké. Lodyha dosti bohatě chlupatá.

1. Subsp. cernuiforme N. P. Lodyha 20—25 *cm* v. (pěst. až 40 *cm*), štíhlá, slabounká, vystoupavá. Bezvětví = $^{9}/_{10}$—$^{1}/_{1}$ lodyhy. Paprsky 2. řádu žádné — 1, úbory 2. Listy kopinaté, přitupé, zelené, list lodyžní žádný — 1, zcela dole. Zákrov 10—12 *mm* dl., ± kulatý, později stlačený, lístky jeho úzké, velmi špičaté, černé, s krajem velmi úzkým. Listeny tmavé. Chlupy černé, na zákrovu skrovné až dosti bohaté, 2—2·5 *mm* na lodyhách mírné, jen dole tmavé (3—) 4—5 *mm*, na líc listů roztroušené, skoro štětinkaté, 4—5 *mm* dl, vespod mírné; měkké. Žlázy zákrovu ± bohaté, na hořejší části lodyhy mírné, velmi dlouhé, dole roztroušené. Vločky: zákrov našedivělý, kraj lístků zákrovních dosti bohatě vločkatý, lodyhy nahoře našedivěle-, dole mírně vločkaté, listy vespod našedivěle zelené až našedivělé. Květy žluté, krajní vně živě červeně pruhované. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé neb tenké.

1. longipilum N. P. U chrámu sv. Huberta a na lukách kolem Karlovské studénky (Oborny).

2. brevipilum N. P. Zákrov 9—10 *mm* dl. Chlupy na zákrovu a lodyhách skrovné, zde pod vidlicí světlé, 2—3 *mm* dl. Vločky zákrovů bohaté, po kraji lístků zákrovních mírné.

Jako předešlý (týž).

615. H. furcatum Hoppe exs. et Fl. 1831 str. 181 (J. vidličnatý). Lodyha vystoupavá, tenká až tlusťounká, rozdílně vidličnatá, akladium = (málo *mm* —) $^{1}/_{10}$—$^{1}/_{2}$ (—$^{7}/_{8}$) lodyhy; paprsky 2. řádu (žádné —) 1—3, šikmo vystoupavé, řády 1—2 (—3), úbory 2 až nemnohé. Listy výběžků trochu oddálené, listy rozetek v době květu nečetné, namnoze ± kopinaté, častěji kopisťovitě kopinaté, opakvejčité neb elliptické, tupé až špičaté, světle zelené neb trochu nasivělé až 8 *cm* dl., lodyžní žádný neb 1 malý nad rozetkou vetknutý. Zákrov (7—) 8—10 *mm* dl., vejčitý až kulatý neb stlačeně břichatý, na dolejšku namnoze zaokrouhlený; lístky jeho širokounké až úzké, špičaté, tmavé až černé, s krajem skoro žádným až světlým; listeny podobné. Chlupy bohaté, namnoze tmavé, ± dlouhé, zřídka krátké, Žlázy na lodyze hojné, dole až ku spodu v počtu menším. Vločky zákrovu mírně vyvinuté, po kraji lístků zákrovních žádné, lodyha ± šedá, listy vnější na líci namnoze nevločkaté, vnitřní často trochu vločkaté, všecky vespod chudě vločkaté až našedivěle plsťnaté. Oddenek rovnovážný, krátký neb trochu prodloužený, tlustý neb tlusťounký. Obnovuje se přísedlými neb krátce stopkatými rozetkami neb výběžky ± krátkými, tlusťounkými, s listy značnými, přibývavě většími, na konci náhle ubývavě menšími.

V. (6—) 10—30 *cm*. Květy namnoze bledě žluté, krajní vně stejnobarevné neb ± načervenale pruhované. ? H. acutifolium Vill p. part., H. acutifolium Caflisch, H. Hopii Bluff. et Fing., H. angustifolium Hoppe var. furcatum Tausch., H. stoloniflorum var. pullatum Fries., H. auriculo-alpinum Schultz Arch.

♃ Počátkem července, ve vysokých horách později.

I. Skupina. Vittatiflorum N. P. Lodyha ± vidličnatá. Rub listů ± bohatě vločkatý až našedivěle zelený. Květy krajní vně načervenale neb červeně pruhované. Odění bohaté, tmavé ± dlouhé. Lístky zákrovní ± úzké (až širokounké), černé neb načernalé, s krajem ± světlým, namnoze velmi četné.

1. Subsp. parvum N. P. Lodyha přímá, tenká, 6—10 *cm* v., vidličnatá, akladium $= {}^{1}/_{5} - {}^{1}/_{2}\,(-{}^{1}/_{1})$ lodyhy. Listy podlouhlé, tupé až přitupé, trochu nasivělé. Zákrov 9—10·5 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho úzké, načernalé, špičaté, s krajem nepatrným. Chlupy na zákrovu a stoncích bohaté, tam ± tmavé, 2—2·5 *mm*, zde světlé, 3—5 *mm* dl., na listech ± roztroušené, trochu tuhounké 3—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné neb skrovné, na stoncích nahoře velmi bohaté, dole až ku spodu mírně hojné. Vločky zákrovu mírné neb bohaté, po kraji lístků zákrovních a na líci listů žádné, stonky nahoře šedé, dole našedivělé, rub listů našedivěle zelený. Květy sytě žluté, krajní vně načervenale pruhaté. Výběžky ± prodloužené, tenké, oněm u H. pilosella podobné.

Beskydy: Babia gora 1460—1625 *m* (N. P.). Tento tvar, ač po kolikeré stránce H. pilosella podobný, jest přec většinou znaků typickému H. furcatum blízký a dle N. a P. nutno jej považovati za zbytek tohoto druhdy více rozšířeného druhu v Beskydách.

Míšenci.

614 × 613. H. macrostolonum G. Schnd. (J. dlouhovýběžkatý). Lodyh více (—4), dosti štíhlých, hluboce neb uprostřed, částečně opětovaně vidličnatých, 2—4 úborných. Listy ± podlouhlé neb široce elliptické až kopinaté, až 3·5 *cm* dl. a 1—1·25 *cm* š., k dolejšku řapíkovitě zúžené, oddálené, skoro stejně dlouhé, jen nejmladší na konci výběžků (ne zcela vyvinuté) menší: líc listů výběžkových bez vloček, rub listů ± méně bohatě vločkatý až našedivělý; mírně až bohatě, na výběžcích též hustě chlupatý, chlupy 2—4 *mm* dl., bílé. Listy přízemní podlouhlé až podlouhle kopisťovité, zašpičatělé, nahoře bez vloček, rub listů bohatě vločkatý až našedivěle zelený, obak roztroušeně až mírně chlupaté, chlupy na líci trochu tuhounké, as 2 *mm* dl. Zákrov polokulatý, na spodu zaokrouhlený, 9—10 *mm* dl., s hustými černými žlázami, někdy s několika, černými 2 *mm* dl. štětinkami, na spodu bohatě, nahoře roztroušeně vločkatý, vločky částečně žlázkami zakryté, lístky zákrovní tmavé, žláznatými chlupy až černé, jemně zakončité, s krajem zeleným, ± širokým. Stopky úborů a lodyha nahoře nahá neb ojediněle chlupatá od vidlice dolů mírně bělochlupatá, chlupy 2—4 *mm* dl., stopky pod úbory velmi bohatě, dole méně hojně žláznaté, lodyha pod vidličnatým rozvětvením roztroušeně až mírně žláznatá, žlázy tlusté, tmavočerné. Vločky na stoncích nahoře bohaté, bělavé, namnoze hustými žlazami zakryté, dole v počtu menším až skrovné. Oddenek skoro rovnovážný, tlusťounký. Výběžky velmi prodloužené až 40 *cm* dl., tlusté, silné, bohatě- a velkolisté.

V. 20—30 *cm*. Květy žluté, krajní vně živě červeně pruhované. H. flagellare ×́ pilosella.

♃ Konec června, červenec. Travnatá místa mezi Křtinami a Jedovnicemi.

b) Pauciflora G. Schnd.

Květenství latnaté, zřídka okoličnaté. Úbory malé až prostřední.

3. Sectio. Auriculina Fries. Lodyha nízká, máloúborná, slabě chlupatá neb lysá, s listem 1 neb žádným. Listy jazykovité, tupé, zaokrouhlené neb kopisťovité, čárkovitě kopinaté až čárkovité, přítupé až špičaté, namnoze skrovně chlupaté, bez vloček neb vespod trochu vločkaté, zřídka na rubu po kraji a hlavním nervu bohatěji vločkaté neb na líci vločkaté. Žlázy jen v květenství bohatší, jinak skrovné neb žádné. Obnovuje se velmi krátkými, štíhlými neb ± prodlouženými, tlusťounkými až tenkými, nezřídka zpola podzemními výběžky, s listy přibývavě většími neb přísedlými, neb stopkatými rozetkami.

616. H. auricula Lamk et D C. (Myší ouško.) Lodyha vystoupavá, štíhlá až velmi tenká, slabounká (někdy přímá tlusťounká), lysá neb velmi roztroušeně, namnoze jen nad spodem až nahoru k listu lodyžnímu chlupatá, roztroušeně žláznatá neb bezžlázná, skrovně vločkatá, zřídka zcela nahoře našedivěle vločkatá, 1 neb bezlistá. Květenství latnaté, ± oddělené, ± nadvrcholové, až stejnovrcholové. Bezvětví 4—10 (—100) *mm* dl. Paprsky 2. řádu (žádné—) 1—4, namnoze sblížené, trochu prodloužené, šikmo, zřídka obloukovitě odstálé, řády 2 (zřídka 3). Úbory (1—) 2—5, namnoze 3. Stopky úborů zřídka trochu chlupaté, skrovně až bohatě žláznaté, vločkami šedopisťnaté až mírně vločkaté, řidčeji bez vloček. Listy rozetek jazykovité neb ± kopisťovité až čárkovitě kopinaté neb skoro čárkovité, tupé, řasnatě špičaté, zaokrouhlené neb až přišpičatělé, sivé, lesklé, namnoze jen na spodu tuhými štětinkami brvité, obak bez vloček, neb jen na hlavním nervu listu lodyžního s ojedinělými vločkami. Zákrov (4—) 6—8 (—9) *mm* dl., namnoze vejčitý, zhusta na spodu později trochu uťatý, namnoze bez chlupů, řidčeji skrovně až mírně mrtnatý, skrovně až dosti bohatě žláznatý, roztroušeně neb skrovně vločkatý až skoro bez vloček, lístky zákrovní úzké neb trochu širokounké, tupé, tmavozelené až načernalé, namnoze s krajem světlým ± širokým až bělavým, nevločkatým. Listeny namnoze jako lístky zákrovní. Oddenek rovnovážný, prodloužený, tlusťounký. Obnovuje se několika ± prodlouženými, tlusťounkými až tenkými, častěji zpola podzemními výběžky, s malými neb dosti značnými, přibývavě většími listy.

V. (4—) 10—30 (—40) *cm*. Květy rozličně až namnoze světle žluté, krajní vně nepruhované neb velmi zřídka trochu červeně naběhlé. H. dubium L., p. par., H. lactucella Wallr., Pilosella dubia Schultz Bip., H. Buekii Thüm., H. pycnocephallum Vukot.

♃ Prostřed května — červenec. Luka, příkopy, mokřady, meze. Rozšířen a hojný od roviny až do hor, zde ještě na Pradědu při 1450 *m*. U nás v následujících subspeciích:

1. **Subsp. melaneilema N. P.** = H. auricula ζ alpicolum Monn. Es.? Lodyha (4—) 10—19 (—24) *cm* v., tenká neb štíhlá. Květenství latnaté, 1—4 úborné (pěst. často neobmezené); akladium (3—) 5—8 *mm* dl. Listy kopisťovité neb kopinaté, tupé neb přitupé, řidčeji trochu přišpičatělé. Zákrov 7—8 *mm* dl., vejčitý, na spodu zaokrouhlený, lístky jeho trochu širokounké, načernalé neb černé, tupé s krajem sotva světlejším (neb nejvnější s okrajem světlým). Listeny načernalé neb s krajem trochu světlým. Chlupy veskrz žádné neb listy na spodu se skrovnými tuhounkými 1—2 *mm* dl. brvami, pod listem lodyžním roztroušené, světlé, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné neb bohaté, na stopkách úborových mírné neb skrovné, na lodyze velmi ojedinělé. Vločky zákrovu skrovné, stopky úborů šedé, lodyha skoro nahá, listy zcela nahé. Květy dosti světložluté. Výběžky prodloužené, tenké.

α) genuinum.

1. epilosum N. P. Tvar základní.

Sudety až 1040 *m*, Beskydy (N. P.), Kladský Sněžník (Oborny), Praděd.

2. subpilosum N. P. Zákrov 6·5—8 *mm* dl., s chlupy mírně hojnými, černými, 1—1·5 *mm* dl. Akladium (3—) 5—8 *mm*. Listeny ± načernalé.

Beskydy (N. P.).

3. stipitatum N. P. Akladium (15—) 20—50 (—100) *mm* dl. Zákrov 7—8·5 *mm* dl., bez chlupův. Listeny tmavé.

Jeseník 1300—1360 *m*.

4. marginatum N. P. Zákrov 6—8 *mm* dl., lístky jeho širokounké, tmavozelené, s krajem bělavým, tupé. Listeny podobné. Stopky úborů namnoze obloukovitě odstálé.

α) epilosum N. P. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné. Bezvětví 5— 5 *mm*, zákrov 6—7 *mm* dl.

Beskydy, na Moravě podobný tvar s 20—35 *mm*. dl. akladiem (N. P.).

5. substriatum N. P. Květy trochu světle žluté, krajní vně se slabou načervenalou špicí. Akladium 4—5 *mm*, zákrov 6—8 *mm* dl., nechlupaté. Listeny šedé až načernalé.

Beskydy (N. P.).

6. brevifolium N. P. = H. pycnocephalum et auricula Vukot in sched. Listy kopisťovité, velmi krátké (27—40 *mm* nejdelši). Akladium 3—4, zákrov (6·5—) 8—9 *mm* dl., trochu břichatý, bez chlupův Listeny s krajem světlým.

β) aurulentum N. P. Lodyha štíhlá až tenká. Bezvětví 3—6 *mm* dl. Listy kopisťovité. Květy tmavě žluté.

Tvar chlupatý v jižní Moravě (N. P.).

2. Subsp. auricula Lamk. et D C. Lodyha 6—20 (—44) *cm* v., štíhlá až velmi tenká. Květenství latnaté (1—) 2—4 (—5) úborné: akladium 4—10 *mm* dl. Listy kopisťovité až skoro kopinaté, zaokrouhlené, tupé neb přitupé, často řasnatě špičaté. Zákrov 5—7 *mm* dl., vejčitý, později na spodu uťatý, lístky zákrovní úzké, ± tmavozelené až načernalé, ± tupé, s krajem bělavým. Listeny s krajem silně bělavým. Chlupy na zákrovu a lodyhách žádné, jen na spodu lodyhy často skrovné, listy jen na dolejšku se skrovnými, tuhounkými, 5—7 *mm* dl. brvami. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úboru mírné, na lodyze roztroušené neb až ku spodu ojedinělé. Vločky velmi malé, na zákrovu skrovné, po kraji lístků zákrovních žádné, stopky úborů šedé neb bělavé, rovněž i hořejní část lodyhy, dolejší rychle chudě vločkatá, listy obak nahé neb vespod na hlavním nervu listu lodyžního někdy s ojedinělými vločkami. Květy (± světle) žluté. Výběžky prodloužené, tlusťounké až tenké.

α) genuinum.

1. epilosum N. P. = H. auricula Lindeb. Hier. Scan., P. auricula L. macra, Norrlin Herb. Pilos. Fenn. Tvar základní.

Rozšířen. Sudety a Beskydy, zde též velkoúborné (8—9 *mm*) tvary. Horka u Cinzendorfu, les u Soběšic, rozšířen v českomoravském pohoří. — U Hubertova chrámu a luka kolem Karlovské studénky (Oborny).

2. subpilosum N. P. = H. auricula *η*. trichocephalum DC. Prodr. Chlupy zákrovu skrovné, světlé, 1—2 *mm* dl. na stoncích žádné; akladium 4—10 *mm*, zákrov 7—8 *mm* dl., lístky jeho našedivěle zelené, s krajem úzkým bělavým.

Morava, Beskydy (N. P.).

3. stipitatum N. P. = H. auricula Gaud = H. auricula *γ*.

pedunculatum D C. Prodr. Akladium 12—60 (—95) *mm* dl. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., lístky jeho černozelené, s krajem bělavým. Chlupy na zákrovech a stoncích žádné, žlázy četné.

Morava, Sudety N. P.

4. acutiusculum N. P. Listy ± kopinaté, přišpičatělé. Akladium 6—16 *mm*, zákrov 6·5—7 *mm* dl., štíhlý, lístky jeho dosti tmavé, s krajem sotva světlým.

Jeseník (N. P.), Petrštýn.

5. substriatum N. P. Květy světleji neb tmavěji žluté, krajní vně s načervenalými konci. Akladium 4–10 (-17), zákrov 6·5—7·5 *mm* dl., lístky jeho černozelené, s krajem bělavým.

Morava (N. P.).

6. obscuripes N. P. = Pilos. auricula Norrlin. Akladium 4—10 (—14) *mm*, zákrov 6—7 *mm* dl., lístky jeho tmavé, s krajem skoro žádným.

Beskydy (N. P.).

β) mucronatum N. P. = Pilos. auricula L angustifolia Norrl. Listy čárkovité, zpředu sotva širší, tupé, hrotité. Zákrov 7—9 *mm* dl., lístky jeho úzké, bez chlupův. Květy žluté.

Beskydy (N. P.).

3. Subsp. amaureilema N. P. Lodyha 7—25 (—48) *cm* v. štíhlá neb tenká. Květenství latnaté 2—5 (—7) úborné, větve někdy daleko od sebe vzdálené; akladium 3—20 *mm* dl. Zákrov 8—9 *mm* dl., vejčitý, lístky jeho úzké, přitupé, načernalé, s krajem sotva světlejším. Listy čárkovitě kopisťovité až skoro čárkovité, tupé až přišpičatělé. Chlupy zákrovu mírné neb dosti četné, černé, trochu tuhounké, na stopkách úboru roztroušené, světlé, též na lodyze neb ojedinělé, na spodu lodyhy dosti bohaté, na listech jen při kraji spodiny, všude 2—3 *mm* dl. Žlázy dlouhé, na stopkách úborů bohaté, dole na lodyze rychle ubývající, konečně roztroušené, na zákrovu skrovné. Vločky zákrovu roztroušené, při kraji lístků zákrovních žádné, stopky úborů šedé, lodyha velmi skrovně vločkatá, listy obak nahé. Květy světle žluté. Výběžky prodloužené, tenké.

Morava, Jeseník, Beskydy (N. P.). Tvary nahoře nechlupaté v Beskydách (N. P.).

4. Subsp. littuanicum N. P. Lodyha (18—) 22—31 *cm* v., velmi štíhlá. Květenství latnaté, 2—3 úborné, druhá větévka od první velmi oddálená. Akladium 8—14 *mm* dl. Listy kopisťovitě čárkovité, tupé. Zákrov 6—6·5 *mm* dl., okrouhle vejčitý, lístky jeho úzké, tmavé, tupé, s krajem bělavým. Listeny bělavé. Chlupy na zákrovu a stopkách úboru žádné, na lodyze ojedinělé, světlé, 2 *mm*, listy na dolejšku trochu tuhounkými, skrovnými, 1·5—3 *mm* dl. chlupy brvité. Žlázy dlouhé, na zákrovu velmi bohaté, na stopkách úborových bohaté, na lodyze nahoře mírně hojné, dole až ku spodu roztroušené. Vločky zákrovu skrovné, po kraji lístků zákrovních a obak listů žádné, na lodyze mírné neb skrovné, stopky úborů našedivělé. Květy světle žluté. Výběžky prodloužené, velmi tenké.

Tvar chlupatý v jižní Moravě (N. P.).

5. **Subsp. magnauricula N. P.** = H. auricula b. glaucescens Garcke Fl. D. Lodyha 20—28 (—35) *cm* v., tlusťounká až štíhlá nebo tenká, přímá. Květenství latnaté (2—) 4—7 úborné, akladium 5—15 *mm* dl. Listy kopisťovité, tupé neb zaokrouhlené. Zákrov 7—9 *mm* dl., okrouhle vejčitý, lístky jeho širokounké, tmavozelené, špičaté, s krajem silně světlým. Chlupy zákrovu skrovné až mírně hojné, světlé, 1—1·5 *mm*, na stopkách úboru ojedinělé neb žádné, na lodyze často ku spodu roztroušené, listy na spodu s tuhými 4—5 *mm* dlouhými brvami. Žlázy zákrovu skrovné neb mírné, na stopkách úboru mírné až bohaté, na lodyze až ku spodu velmi roztroušené až mírně hojné. Vločky zákrovu skrovné, po kraji lístků zákrovních a obak listů žádné, na lodyze mírné neb skrovné, stopky úborů plsťnaté. Květy světle žluté. Výběžky prodloužené, tlusťounké.
1. subcalvum N. P. Tvar základní.

Ve Slezsku: u Frývaldova.

Tvary střední a míšenci.

613 × 616. H. auriculiforme Fries. (J. ouškolistý.) Lodyha namnoze od dolejška vystoupavá, štíhlá až tenká, slabá neb tuhounká; akladium velmi krátké (málo delší než 1 *mm*) až celé lodyze neb namnoze $^1/_6$—$^2/_3$ lodyhy se rovnající. Květenství vidličnaté, přesvrcholové, paprsků 2. řádu 1— málo, šikmě vystoupavých, často z rozetky vyniklých, řády 2 (-3), počet úborů skrovný. Listy výběžkův oddálené, rozetek namnoze několik, kopisťovitých neb kopinatých, elliptických až podlouhlých, tupých až špičatých, namnoze trochu nasivělých, trochu tenkých, na lodyze často jen jeden malý list a nahoře málo listenů. Zákrov (6—) 7—10 (—12) *mm* dl., vejčitý až ± okrouhlý, lístky jeho úzké až širokounké (velmi zřídka široké), špičaté, namnoze tmavé, s krajem světlým. Listeny světlé. Chlupy namnoze skrovné. Žlázy ± bohaté. Vločky na zákrovu a lodyze slabě vyvinuté, listy na líci namnoze nevločkaté, vespod mírně vločkaté až našedivělé. Oddenek rovnovážný neb trochu šikmý, krátký až prodloužený, tenký až tlusťounký. Obnovuje se ± prodlouženými, tenkými až tlusťounkými výběžky.

V. (0·5-) 0·10—0·20 (-0·30) *m*. Květy ± žluté. krajní vně často

± červeně pruhované, H. auricula + pilosella, H. subdubio-pilosella et pilosella-dubium Lasch., H. brachiatum d. subuniflorum DC., H. furcatum Schloss. et Vukot., P. dubio-officinarum Schultz Bip.

♃ Květen, červen. Suché, kamenité cesty, stráně, kopce, trávníky. Bez udání tvaru: u Přáslavic a Drahlova blíže Olomouce (Spitzner). U nás v následujících skupinách:

I. Skupina Atrum N. P. Listy kopinaté, špičaté, na líci nevločkaté. Zákrov 7·5—10 *mm* dl., lístky jeho ± širokounké, černé, s krajem úzkým, nazelenalým. Lodyha 13—26 *cm* v.

1. Subsp. atrum N. P. Lodyha vystoupavá, 23—25 *cm* v., velmi štíhlá, slabounká, hluboce vidličnatá, akladium = $^3/_4$—$^4/_5$ lodyhy. Listy vnější kopisťovité, vnitřní kopinaté, tupé až špičaté, trochu nasivělé. Zákrov 8—9 *mm* dl., okrouhle vejčitý, lístky jeho trochu širokounké, černé, špičaté, s krajem úzkým, nazelenalým. Chlupy černé, na zákrovu bohaté, 2 *mm*, na stoncích dosti bohaté 3—5 *mm*, na listech mírné neb roztroušené, měkké, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné až dosti bohaté, na stoncích nahoře mírné, dole až ku spodu velmi roztroušené. Vločky zákrovu mírné, po kraji lístků zákrovních žádné, na rubu listů roztroušené až mírné, lodyhy nahoře šedé, dole mírně vločkaté. Květy krajní nepruhované. Výběžky prodloužené, tenké.

Beskydy: Polhora 1460—1625 *m*, zde tvary s nechlupatými zákrovy a skrovnými chlupy na lodyhách (N. P.).

II. Skupina. Holubyanum N. P. Listy ± kopinaté, špičaté, na líci bez vloček. Zákrov 7—9 *mm* dl., lístky zákrovní úzké. ± černé, málo obroubené. Lodyha 16—26 *cm* v.

Subsp. Holubyanum N. P. Lodyha vystoupavá, 20—26 *cm* v., štíhlá, vysoce vidličnatá, bezvětví = $^1/_9$—$^1/_5$ lodyhy. Listy kopinaté, špičaté, skoro sivé. Zákrov 8 *mm* dl., ± kulatý, lístky jeho úzké, černé, sotva obroubené, špičaté. Chlupy na zákrovu žádné, na lodyhách skrovné, černé, 2—3 *mm*, na listech skrovné, skoro měkké, 3—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na lodyhách nahoře mírné, dole až ku spodku velmi roztroušené. Vločky zákrovu skrovné, podobně též i vespod listův a jen na hlavním nervu; jinak jako na kraji lístků zákrovních scházejí, lodyhy nahoře našedivělé, dole skrovně vločkaté. Květy krajní nepruhované. Výběžky velmi tenké a velmi prodloužené. Chlupy buď delší neb kratší.

Posud jen u Podmole a v údolí Dyje u Trouznického mlýna poblíž Znojma (Oborny).

III. Skupina. Megalophyllum N. P. Listy ± opak vejčitě kopisťovité, zaokrouhleně tupé, na líci nahé. Zákrov 7—9 (—12) *mm* dl., lístky jeho úzké neb širokounké, ± šedé, s krajem světlým. Lodyha (8—) 15—25 *cm* v.

1. Subsp. megalophyllum N. P. Lodyha trochu vystoupavá, 15—20 *cm* v., ± štíhlá, vidličnatá, bezvětví = ($^1/_{20}$-) $^1/_2$ - $^1/_1$ lodyhy. Listy opakvejčitě kopisťovité, široké, zaokrouhleně tupé, nasivělé. Zákrov 11 *mm* dl., baňatý, lístky zákrovní skoro širokounké, nazelenale šedé, s krajem světlým, špičaté. Chlupy na zákrovu a lodyhách žádné, na listech skoro též. Žlázy krátké, na zákrovu bohaté, na lodyhách nahoře mírné, dole až ku spodku roztroušené. Vločky vespod listů bohaté, kraj lístků zákrovních nahý, ostatně zákrov na spodku našedivělý, nahoře mírně vločkatý. Lodyhy nahoře šedé, dole mírně vločkaté. Květy krajní vně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, ± štíhlé.

α) genuinum N. P. Kraví hora a Popický žleb poblíž Znojma (Oborny).

IV. Skupina. Coryphodes N. P. Listy kopinaté neb úzce kopinaté, namnoze přišpičatělé neb špičaté, na líci nevločkaté. Zákrov 8—9 (—10·5) *mm* dl., lístky jeho úzké, šedé, s krajem světlým. Lodyha 11—20 *cm* v.

1. Subsp. Mendelii N. P. Lodyha přímá, dosti štíhlá, 12 až 17 *cm* v., vidličnatá, akladium $\doteq (^1/_5 -)\ ^1/_2 - ^1/_1$ lodyhy. Listy (trochu úzce-) kopinaté, špičaté, nasivělé. Zákrov 9—10·5 *mm* dl., břichatý, lístky jeho úzké, šedé, špičaté, s krajem světlým. Chlupy tmavé, na zákrovu a stoncích dosti bohaté až roztroušené, tam 1—1·5, zde 2—2·5 *mm* dl., na listech roztroušené, měkké, 3—5 *mm* dl. Žlázy malé, na zákrovu a koncích stonku bohaté, dole až ku spodu roztroušené neb v prostředku se ztrácející. Vločky zákrovu četné, po krajích lístků zákrovních žádné, stonky šedé, rub listů šedozelený. Květy krajní vně načervenale pruhované. Výběžky prodloužené, tenké.

1. striatum N. P. Exsc. 13.

Míšenec p. Mendlem v Brně vypěstovaný z H. bruennense ♂ a H. auricula *α*. genuinum ♀.

* Subsp. coryphodes N. P. Exsc. 76 jest umělý míšenec mezi H. bruennense ♂ a význačným H. auricula ♀ viz Mong. N. P. str. 230.

2. Subsp. palatinum N. P. Lodyha ± přímá, štíhlá, 20 až 28 *cm* v., vidličnatá, akladium $\doteq (^1/_6 -)\ ^1/_2 - ^1/_1$ lodyhy. Listy kopinaté, špičaté, nasivělé. Zákrov 8—9 *mm* dl., okrouhlý, lístky jeho, úzké špičaté, šedé, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné, na listech mírné, tuhounké, 4—8 *mm* dlouhé. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře skrovné, dole až k prostředku skoro žádné. Vločky: zákrov našedivěle zelený, lístky jeho po kraji nevločkaté, stonky nahoře šedé, dole mírně vločkaté, rub listů šedozelený. Květy krajní nepruhované. Výběžky silně prodloužené, tenké.

Umělý F. Schultzem vypěstovaný míšenec. Rostliny velmi příbuzné, vystoupavou, mírně chlupatou lodyhou a červenými konci květu krajních význačné vyskytují se v Beskydách (N. P.).

V. Skupina. Auriculiforme N. P. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, přišpičatělé neb špičaté, na líci nevločkaté. Zákrov 6—8 (—10) *mm* dl., lístky jeho úzké, načernalé až šedé, namnoze s krajem světlým, úzkým. Lodyha 4—12 (—21) *cm* v.

1. Subsp. acariaeum N. P. Lodyha ± vystoupavá, velmi tenká, 7—9 *mm* v., vidličnatá, akladium $\doteq ^1/_{15} - ^5/_6$ lodyhy. Listy ± kopinaté, přišpičatělé až špičaté, trochu nasivělé. Zákrov

7—8 *mm* dl., úzce vejčitý, lístky jeho úzké, načernalé, špičaté, s krajem nepatrným. Chlupy světlé, na zákrovu velmi hojné, až 1 *mm*, na stoncích bohaté, 1—2 *mm*, na listech velmi skrovné, měkké, 1 *mm* dl. Žlázy na zákrovu žádné, na stoncích nahoře mírné, dole až k prostředku skrovné, pak se ztrácející. Vločky na zákrovu bohaté, kraje lístků zákrovních nevločkaté, stonky nahoře šedé, dole našedivělé, rub listů šedozelený. Krajní květy vně ± červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, velmi tenké.

Beskydy 1460—1625 *m*, zde též tvary s mnohem delšími chlupy a žláznatým zákrovem.

2. Subsp. auriculiforme Fries. Lodyha ± vystoupavá, 5—13 (pěst. —28) *cm* v., tenká, vidličnatá, akladium = (pěst. $^1/_{14}$—) $^1/_5$—$^1/_4$ (—$^1/_1$) lodyhy. Listy úzce neb čárkovitě kopinaté, špičaté, trochu nasivělé. Zákrov 6—7 *mm* dl., ± vejčitý, lístky jeho úzké, šedé, s krajem světlým, špičaté. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné, na listech roztroušené až dosti bohaté, tuhounké, 4—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře velmi hojné, dole mírné neb až ku spodu roztroušené. Vločky zákrovu mírné, kraj lístků jeho nevločkatý, stonky nahoře šedé, dole roztroušeně vločkaté až našedivělé, rub listů šedozelený. Květy krajní nepruhované. Výběžky scházející neb velmi krátké, tlusťounké (pěst. prodloužené, dosti štíhlé).

α) genuinum.

1. exstriatum N. P. Tvar základní.

Slezsko: Těšín (N. P.). Tento tvar, jako H. auriculiforme var. simplex v Fries Herb. norm. vyskytuje se též s jinak rozděleným oděním až hojně chlupatý, s květy krajními červeně pruhatými, listy tupounkými a načervenalými lístky zákrovními v Beskydách.

2. striatum N. P. Květy krajní vně ± červeně pruhaté. Listy ± kopinaté, zákrov 7—8 *mm* dl.

Beskydy.

B) Tribus. Cauligera elata N. P.

Lodyha namnoze vyšší než 20 *cm*, ± přímá. Květenství více- až bohatoúborné, latnaté neb okoličnaté.

4. Sectio. Collinina N. P. Byliny vysoké, namnoze bohatě tmavě štětinkaté. Akladium obyčejně velmi krátké, namnoze 2krát delší než zákrov (u pěst. i vícekrát). Lodyha na spodu chudolistá, ± dutá, stlačitelná. Listy často značně veliké, zelené, elliptické, podlouhlé neb kopinaté, ± měkké, vespod chudě vločkaté až skoro nahé, často, někdy velmi zřetelně zoubkované, listy lodyžní nečetné (namnoze jen dole 1—2), často na konci žláznaté. Úbory skoro prostřední až malé, zákrov ± tmavý. Květy sytě žluté až nachové, vně stejnobarevné neb červeně až nachově pruhované. Květenství více- neb mnohoúborné, nahloučeně latnaté, ku konci ± okoličnaté. Výběžky vždy vyvinuté, často podzemní, s bledými šupinami neb nadzemní, s velikými, přibývavě většími listy, snadno lomivé.

617. **H. aurantiacum L.** (J. rudokvětý.) Lodyha namnoze trochu vystoupavá, štíhlá až tlusťounká, stlačitelná, jemně na dél pruhovaná. Květenství latnaté, ku konci často skoro okoličnaté, oddělené, stejnovrcholové, nejprv nahloučené, posléze trochu volné; akladium 3—8 (—25) *mm* dl.; paprsky 2. řádu (1—) 2—4 (pěst. —7), šikmo odstálé, řády 2—4; úborů 2—6 (—25). Listy v rozetce 2—3 (—6), podlouhlé až kopinaté a ± kopisťovité, k dolejšku zúžené, zaokrouhleně tupé až špičaté, vnitřní často na konci trochu v řasy složené, oddáleně drobně neb vykrajovaně zoubkované neb skoro celokrajné, měkké, tenké, travoneb světlozelené neb trochu nasivělé, nejdelší, jeden z nejhořejších v rozetce, často i nejširší neb 1—2 členy pod ním stojicí; listy lodyžní 1—4, dosti rychle v listeny přecházející. Zákrov (6—) 7—9 (—10) *mm* dl., namnoze vejčitý s zaokrouhleným, později uťatým dolejškem, lístky jeho úzké až širokounké, ± přitupé, tmavé neb načernalé, s krajem nezřídka světlejším. Listeny namnoze tmavé. Odění namnoze veskrze bohaté, tmavé a dlouhé, na lodyze nahoře často skrovnější než dole, dole často náhle mnohem hustší a světlejší, na líci listů ku kraji a vespod ku konci hojnější. Žlázy namnoze hojné, na listech rozetek žádné, po kraji a na hřbetním nervu nezřídka též na čepeli hořejších lodyžních listů skrovné. Vločky zákrovu méně hojné, stopky úborů ± šedé, lodyha málo vločkatá, listy na líci nevločkaté, vespod chudě vločkaté. Oddenek šikmý, trochu prodloužený, tlusťounký neb štíhlý. Obnovuje se několika prodlouženými výběžky, buď podzemními, s bledými šupinami neb ± nadzemními, chlupatými, s malými zelenými stejně velikými neb sotva přibývavě většími listy, všecky tenké na dolejšku snadno se trhající a lomivé.

V. 0·20—0·40 (0·65) *m.* Květy nachové neb pomorančově žluté, krajní vně vždy nachově neb červeně pruhované; čnělky tmavé. H. vulgare γ.) aurantiacum Neil., Pilos. aurantiaca Sz. Sz., H. Hinterhuberi Schultz Bip.

♃ Prostřed června—červenec. Horní luka, travnaté úklony jen v Sudetách a Beskydách, zde jen na Baranii (W. Fl.), v Sudetách velmi rozšířený a hojný. Bez zjištěného tvaru: Kladský Sněžník (Wagner a Fiek), Salvíz (W. Gr.), při výstupu na Kladský Sněžník, na travnatých místech kolem bývalé Švýcarny hojný. V Jeseníku sahá dolů až k Tomášovu, Mal. Moravici a Karlovské studénce (Gr. Fl.), kolem poutnických cest k Studénkové holi méně hojný, velmi hojný na příkrých úklonech Studénkové hole k Annaberku, též na Mravenčím vrchu u Wiesenberka, zde místy jako sázený, na Červeném vrchu, Leiterberku, na Velk. a Mal. Dědu, na Hladové stráni, Majáku, v Mal. kotlině (Oborny), úklony Hockšáru k Brand-Urlichu, Heiligenhübl, Břidlicová hole. — Na Salvízu již u pramene Alojzova, úklony mezi Fuhrmannštýnem a Studénkovou holí, Drehberk, Keilig a odtud přes Velk. Jeserník až k Švýcarně a na Praděd, při Opavě pod Švýcarnou, Svinský a Medvědí příkop (Spitzner)! U nás v těchto skupinách:

I. Skupina. Aurantiacum N. P. Lístky zákrovní ± úzké. Akladium krátké. Zákrov chudě neb vícevločkatý. Květy nachové. Lodyha velmi bohatě chlupatá. Listy světle zelené neb trochu nasivělé.

1. Subsp. aurantiacum L. Lodyha 15—22 (pěst. 45—60) *cm* v., štíhlá, skoro přímá. Květenství latnaté, nahloučené, dosti stejnovrcholové, někdy již velmi záhy volné. Bezvětví (3—) 5—8 (—12) *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—3 (pěst. 5—7), sblížené, řády paprsků 3—4, úbory 4—10 (pěst. —25). Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, k dolejšku zúžené, zoubkované, tupé až přišpičatělé, nejvnitřnější někdy ku konci řasnaté, světle zelené, v dolejší polovici 1—4 listy lodyžní. Zákrov 7—8 *mm* dl., vejčitý, na spodu zaokrouhlený, lístky jeho úzké, přítupé, načernalé, s krajem skoro žádným. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu dosti bohaté, černé, 1·5 *mm*, na stopkách úboru roztroušené, tmavé, 3 *mm*, na lodyze velmi bohaté, tmavé (na spodu lodyhy světlé), 4—6 *mm*, obak listů a po kraji bohaté, měkké, 1—1·5 *mm* dl., na výběžcích velmi hojné. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úboru velmi hojné, na lodyze nahoře mírné, dole roztroušené, po kraji listů lodyžních namnoze velmi ojedněle. Vločky zákrovu skrovné neb dosti bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole roztroušené, vespod listů žádné neb jen po kraji neb na hlavním nervu, někdy též na čepeli roztroušené, stopky úborů šedé. Květy nachové. Výběžky prodloužené, štíhlé neb tenké.

1. longipilum

α) normale. Tvar základní.

Kladský Sněžník a v Jeseníku od 1300—1490 *m* (N. P.) zde rozšířen: Fuhrmannštýn, Praděd, Petrštýn, Vysoká hole a odtud až ku Ztraceným kamenům.

2. calvescens N. P. Chlupy na lodyze skrovné, tmavé, 2—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté. Květy nachové.

Sudety 1010—1360 *m* (N. P.).

3. fusciflorum N. P. Chlupy na lodyze mírně hojné, dole hojnější, posléz velmi bohaté, nahoře černé, dole světlé, 4—6 *mm*, na listech obak bohaté, skoro měkké, 2—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné. Květy pomorančové.

Jeseník 1300 *m* (Peter).

2. Subsp. melinoides N. P. Lodyha 43—56 *cm* v., štíhlá, skoro přímá. Květenství latnaté, volné, stejno- neb trochu přesvrcholové; akladium 5—7 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4, sblížené, řády paprsků 3—4, úborů 9—10. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, přitupé až přišpičatělé, zoubkované, světlozelené, v dolejší polovici namnoze 3 listy lodyžní. Zákrov 8—9 *mm* dl., vejčitý na spodu zaokrouhlený; lístky jeho úzké, přítupé, černé, s krajem úzkým světlozeleným. Listeny černé. Chlupy zákrovu bohaté, 4—5 *mm* dl., černé, na stopkách úboru skrovné, na lodyze nahoře mírné, dole dosti hojné, posléz bohaté, černé 3—4 (—7) *mm* dl., obak listů hojné, na líci tuhounké, 3—4 *mm*, vespod měkké, 2 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, na stopkách úboru bohaté, na lodyze nahoře roztroušené, dole až ku spodu ojednělé, též po kraji listů lodyžních. Vločky zákrovu skrovné, na lodyze mírné až skoro žádné, po kraji listů a na hřbetním nervu roztroušené, stopky úborů našedivělé neb šedé. Květy světle nachové. Výběžky prodloužené, tenké, namnoze podzemní.

1. holotrichum N. P. Exs. 18. Též se skrovnějším oděním.
Jeseník 1300—1340 *m*. (N. P.)

2. holopsilon N. P. Chlupy zákrovu mírné neb dosti bohaté, 2—3 *mm* dl., v květenství žádné, též na lodyze neb skrovné, jen zcela na spodu bohaté, světlé, 3—4 *mm* dl., obak listů dosti hojné 2—3 *mm* dl.
Jeseník 1300—1340 *m*. (N. P.)

3. **Subsp. porphyromelanum N. P.** Lodyha 35—38 *cm* v., trochu tlusťounká, přímá. Květenství latnaté, volné, stejnovrcholové; akladium 7—8 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3, oddálené, řády paprsků 2—3, úborů 5—8. Listy podlouhle kopinaté, přišpičatělé, zoubkované, světlozelené, na dolení polovici 2 listy lodyžní. Zákrov 8 až 8·5 *mm* dl., vejčitý, na dolejšku zaokrouhlený, lístky jeho úzké, skoro špičaté, silně černé, 3—4 *mm* dl., v květenství mírně hojné, na lodyze bohaté, černé, od nejhořejšího listu lodyžního dolů světlé, 3—5 *mm*, obak listů bohaté, měkké, 0·5—1 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, v květenství bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole až ku spodu roztroušené, na listech lodyžních žádné. Vločky na zákrovu a lodyze ojedněle, na listech jen vespod na hlavním nervu roztroušené, po kraji skoro žádné, na stopkách úborů bohaté. Květy světle nachové. Výběžky prodloužené, tenké, podzemní. Od H. aurantiacum volným květenstvím, silně černým zákrovem a chlupy rozdílný.
Jeseník 1300—1340 *m*. (N. P.) Velk. kotlina.

4. **Subsp. carpathicola N. P.** Lodyha 24—30 *cm* v., štíhlá, trochu vystoupavá. Květenství latnaté, stejnovrcholové, akladium 4 až 6 *mm* dl., paprsky 2. řádu 1—3, sblížené, řády 2—3, úbory 2—4. Listy podlouhle kopinaté, zoubkované, přítupé neb přišpičatělé, světlozelené, v dolení polovici 2 listy lodyžní. Zákrov 7—8 *mm* dl., vejčitý, na spodu zaokrouhlený, lístky jeho úzké, tupounké, černé, s krajem skoro žádným. Listeny tmavé. Chlupy černé, na zákrovu bohaté, 2·5 *mm* dl., na stopkách úboru mírné, na lodyze velmi hojné, tmavé s černým spodem, 2·5—3 *mm*, obak listů a po kraji bohaté, měkké, 1 *mm* dl. Žlázy zákrovu skoro skrovné, v květenství bohaté, též na hoření části lodyhy, dole velmi roztroušené, na

listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu velmi skrovné, též na lodyze, vespod listů skoro žádné, jen po kraji a hřbetním nervu roztroušené, stopky úborů šedé. Květy pomorančové, vně nachové. Výběžky prodloužené, tenké, podzemní.

Mor. Jeseník 1250—1460 *m.* (N. P.)

II. Skupina. Porphyranthes N. P. Lístky zákrovní širokounké neb široké, bezvětví krátké. Zákrov chudovločkatý, květy bledě nachové. Lodyha silně chlupatá, listy světle zelené.

1. Subsp. porphyranthes N. P. Lodyha 15—27 *cm* v., dosti štíhlá, trochu vystoupavá. Květenství latnaté, stejnovrcholové, akladium 5—7 *mm* dl., paprsky 2. řádu 1—2, sblížené, řády 2—3, úbory 2—4. Listy podlouhlé až podlouhle kopinaté, sotva zoubkované, špičaté a přišpičatělé, světle zelené, 1—2 na dolejší $^1/_3$ lodyhy. Chlupy všude bohaté, na zákrovu a stoncích černé, tam 3, zde 4—5 *mm* dl., velmi hojné, na listech měkké, 2—3 *mm*, po kraji 1·5—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, na stopkách úboru velmi bohaté, na hoření části lodyhy dosti hojné, dole roztroušené, na listu lodyžním žádné. Vločky zákrovu dosti hojné, na lodyze bohaté, vespod listů žádné, po kraji skrovné, na hlavním nervu mírné, stopky úborů bělavě šedé. Květy nachové. Výběžky prodloužené, štíhlé, často podzemní.

1. longipilum = H. aurantiacum Billot Fl. Gall. et Germ. exs. Nr. 413.

Sudety (N. P.), Praděd.

2. brevipilum N. P. = H. Hinterhuberi Schulz Bip. Listy elliptické neb elliptický kopinaté, v řapík zúžené, špičaté. Chlupy zákrovu mírné, tmavé, 1·5 *mm*, v květenství skrovné, na lodyze velmi bohaté, trochu světlé, 2—2·5 *mm* dl. Žlázy v květenství mírně hojné.

Sudety (N. P.).

618. H. pratense Tausch. (J. luční.) Lodyha přímá neb trochu vystoupavá, tlusťounká neb tlustá, dutá, snadno stlačitelná, slabounká, jemně na dél pruhovaná. Květenství latnaté, oddělené, na konci ± okoličnaté, dole častěji s větví trochu oddálenou, stejno-, řidčeji přesvrcholové, nahloučené neb volné; akladium 2—10 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—8, hoření stěsnané, dolení volné, šikmo odstálé, na konci klubkovitě rozvětvené, řády 2—5. Úborů 10 až mnoho. Listy v rozetce 2—4 (—8), podlouhlé až kopinaté a kopisťovitě podlouhlé, namnoze k dolejšku zúžené a dlouze řapíkaté, řidčeji se širokou spodinou skoro přísedlé, zoubkované až skoro celokrajné, zaokrouhleně tupé až špičaté, nejdelší též zároveň nejširší, neb 1 článek pod ním v rozetce, 2—3 listy lodyžní až do výše $^2/_3$. Zákrov (6—) 7—8 (—9) *mm* dl., ± válcovitý, se zaokrouhleným neb (později) uťatým spodem, lístky zákrovní úzké až širokounké, špičaté neb přitupé, tmavé až černé, skoro bez kraje neb s krajem ± širokým, světlým, často bělavým. Listeny jako lístky zákrovní. Chlupy na zákrovu a lodyze namnoze bohaté, tmavé neb světlé, ± dlouhé, na listech různě četné. Žlázy v květenství hojné, na lodyze dole brzy velmi skrovné neb žádné, na nejhořejších listech lodyžních často po kraji ve skrovném počtu. Vločky: zákrov chudě vločkatý, květenství ± plsťnaté, lodyha mírně vločkatá, listy na líci namnoze nevločkaté (jen zřídka na středním nervu trochu vločkaté), vespod velmi skrovně až mírně vločkaté. Oddenek šikmý neb trochu rovnovážný, krátký neb trochu prodloužený, tlusťounký. Obnovuje se nečetnými neb několika krátkými neb prodlouženými. tlusťounkými až štíhlými výběžky, tyto dílem podzemní s bledými šupinami, lomivé, snadno se odtrhující, dílem nadzemní s velikými, sblíženými, stejně velikými listy.

V. 0·30—0·50 (—0·80) *m.* Květy ± tmavě žluté, řidčeji světlejší, krajní vně namnoze světlejší, zřídka na konci slabě načervenalé, čnělka stejnobarevná neb trochu tmava. H. collinum N. P., Gochnat ?, H. cymosum Willd et Aut. pl., H. auricula Bess., H. falax Bluff et Fink, H. Gochnati Spreng., H. aurantiacum var. flavum Gaud., H. praealtum var. Aut., H. vulgare var. viride Neil., H. xanthophyllum Vukot.

♃ Konec května neb počátek června. Vlhká luka, trávníky, meze, cesty, hráze.

I. Skupina. Pratense Form. = Sk. Collinum N. P. Květenství ± nahloučené, stejnovrcholové. Zákrov krátce válcovitý, na spodu zaokrouhlený, lístky jeho úzké, špičaté, ± načernalé, s krajem nepatrným až skoro žádným. Listy zelené. Odění veskrze bohaté, dlouhé.

1. Subsp. pratense Tausch. = H. collinum N. P.; Gochnat? Lodyha 35—50 *cm* v., tlusťounká až tlustá, přímá. Květenství latnaté, nahoře okoličnaté, nahloučené: akladium 2—3 (—8) *mm* dl.; paprsků 2. řádu 7—9, hoření velmi sblížené. nejdolejší trochu oddálený, řády 3—4, úborů 15—50. Listy podlouhle kopinaté neb kopinaté, přišpičatělé neb špičaté, zelené, na dolejších $^{2}/_{3}$ 2 listy lodyžní. Zákrov 6—7 (—7·5) *mm* dl., krátce válcovitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, načernalé, s krajem skoro žádným. Listeny tmavé. Chlupy veskrze bohaté, na zákrovu a stoncích tmavé, tam 1·5, v květenství 2—3, na lodyze 3—4 *mm* dl., dole velmi bohaté a světlé, na listech trochu tuhounké, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté, v květenství velmi hojné, na lodyze nahoře bohaté, dole až ke $^{2}/_{3}$ neb $^{1}/_{3}$ lodyhy, v počtu menším, na konci listů lodyžních ojednělé. Vločky zákrovní skrovné, velmi malé, na lodyze bohaté, na líci listů žádné, vespod roztroušené, na hlavním nervu bohaté, stopky úborů šedé. Květy tmavožluté. Výběžky prodloužené, tlusťounké neb štíhlé.

α) genuinum.

1. longipilum N. P. = H. pratense Tausch. Význačný, nahoře popsaný tvar.

Rozšířen. Slezsko, Jeseník, Morava (N. P.) Poblíž Zlámaného kříže u Babic. u Rudic, Star. Břeclavi, meze a úhory poblíž lesa u Převozu u Strážnice. — Louky mezi Klášterem, Hradiskem a Černovírem u Olomouce, kraj Černovírského lesa tamtéž (Spitzner).

Bez udání tvaru roste H. pratense Tausch. na následujících místech: u Brna a Křtin, u Šardic a Čejče (Makowsky), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek). Na jedné louce mezi Havraníky a Hnanicemi ve znojemském kraji (Oborny). V Olomoucku: rašelinná luka u Olomouce (Vogl a Makowsky), u Úsova a Zábřeha (Pánek), u Berouna (Gans), u Střelné (Burghauser). V Sudetách: Klad. Sněžník (Uechtritz), na Studénkové holi, na Červeném vrchu a Hladové stráni (Wimmer), u Karlovské studénky, Tomášova, na Jeleních lukách a ve Velk. kotlině (Grabowski), Kriech (Engler), Wiesenberk, vodorovná stezka mezi Petršttýnem a Frant. myslivnou a na Vys. pádu (Oborny). V jihovýchodní části: v Hodonínském lese (Theimer). Horská luka na Javořině (Holuby), horská luka Javorčí u Rusavy (Sloboda), Rybí, Zašová a Nov. Jičín (Sapetza), u Hukvald a Štramberka (Schlosser), horská luka na Kněhyni u Frýdlandu (Oborny).

2. brevipilum N. P. = H. kobrinense Gorsky in sched. Květenství nahloučené. Chlupy na lodyze 2—3 *mm* dl, obak listů (roztroušené neb) mírně hojné.

Slezsko (N. P.). Sem snad ? přísluší následující stanoviska: Úsov (Oborny), Hodonín, Háj u Bzence, Vsetín (Bubela), v Ob. Fl. jako β) brevipilosum Ob. uvedená.

β) gorlicicum N. P. Květenství volně latnaté. Listy (trochu úzce-) kopinaté, špičaté, za sucha nažloutle zelené. Lístky zákrovní úzké, špičaté, načernalé, s krajem úzkým, světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu dosti bohaté, v květenství hojné, na lodyze ± bohaté. Vločky na rubu listů roztroušené, na středním nervu mírně hojné.

Slezsko: Těšín (N. P.).

γ) densipilum N. P. Květenství okoličnaté, nahloučené. Listy kopinaté neb úzce kopinaté, přišpičatělé a špičaté, světle zelené: Lístky zákrovní velmi úzké, špičaté, černé, s krajem velmi úzkým, světlejším. Listeny tmavé. Chlupy na zákrovu mírné, na stoncích bohaté. Vločky vespod listů přízemních mírné, na listech lodyžních dosti bohaté.

Beskydy (N. P.).

2. Subsp. leptocaulon N. P. Lodyha 23—43 *cm* v., velmi štíhlá, přímá. Květenství latnatě okoličnaté, nahloučené, akladium 2—5 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—4, velmi stěsnané, řády 3, úborů 6—10. Listy kopinaté, přitupé až špičaté, světle zelené, 1—2 listy lodyžní na dolejší polovici. Zákrov 6—6·5 *mm* dl., válcovitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho velmi úzké, špičaté, černé, s krajem skoro žádným. Listeny tmavé. Chlupy dosti světlé, na zákrovu dosti bohaté, 1—2 *mm* dl., na stoncích mírně hojné, nahoře 1·5—2·5 *mm* dl., dole bohaté, obak listů dosti bohaté, měkké, 2 až

3 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, v květenství bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole brzy se ztrácející, na listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu mírné neb bohaté, na lodyze dosti hojné, na líci listů skrovné, vespod dosti bohaté, stopky úborů bělavé. Květy sytě žluté. Výběžky trochu prodloužené, podzemní, tenké.

1. pilosius N. P. Tvar základní.

U nás posud nepozorován.

2. calvius N. P. — H. fimbriatum Mertens et Roth. Květenství volné, latnaté. Listy lodyžní 2—3. Chlupy na stoncích nahoře roztroušené, dole v počtu sotva větším, jen na spodu hojné, trochu tmavé.

Mor. Jeseník 1300—1350 *m*. (N. P.) sem bez pochyby přísluší tvary Sudet u α) genuinum 1. longipilum N. P. uvedené.

3. Subsp. sudetorum N. P. Lodyha 20—60 *cm* v. tlusťounká (až štíhlá), přímá neb trochu vystoupavá. Květenství latnaté, sklubené; bezvětví 2—4 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—6, hoření sblížené, dolení oddálené, řády 3—4, úborů 6—30. Listy kopinaté až podlouhle kopinaté, tupé až špičaté, světlozelené, 2—3 listy lodyžní na dolejší polovici. Zákrov 7—8 *mm* dl., válcovitý s dolejškem zaokrouhleným; lístky jeho úzké, špičate, černé, s krajem skoro žádným. Listeny tmavé. Chlupy černé, na zákrovu, květenství a lodyze bohaté neb na stopkách úborových jen mírně hojné, na zákrovu 2—2·5 *mm* dl., na stoncích 3—4 *mm* dl., zde na spodu světlejší, obak listů mírně hojné, na líci tuhounké 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, na stopkách úborových bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole brzy se ztrácející, na listech lodyžních žádné neb ojedinělé. Vločky zákrovu mírné, na lodyze dosti bohaté, na líci listů žádné, vespod roztroušené neb mírné. Stopky úborů bělavě šedé. Květy tmavě žluté, krajní vně často načervenalé. Vyběžky ± prodloužené, štíhlé.

U chrámu Sv. Huberta a na lukách kolem Karlovské studénky (Oborny).

II. Skupina. Uechtritzii N. P. Květenství trochu volné (± okoličnaté), stejnovrcholové. Zákrov krátce válcovitý, na spodu uťatý; lístky jeho úzké, špičaté, s krajem trochu světlým. Listy nasivělé. Odění dosti bohaté, mírně dlouhé.

1. Subsp. Uechtritzii N. P. Lodyha 35—55 *cm*, v., štíhlá až tlusťounká, přímá. Květenství okoličnaté až latnaté, trochu volné, stejnovrcholové; akladium 6—7 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—5, stěsnané neb dolejší trochu oddálené, řády 3—4, úborů 6—25. Listy podlouhle kopinaté, vnější tupé, s koncem často v řasy složeným, vnitřní až špičaté, nasivělé, listy lodyžní 2—3 na dolejší polovici. Zákrov 7—8 *mm* dl., válcovitý na spodu uťatý, lístky jeho úzké, špičaté, načernalé, s krajem úzkým bělavým. Listeny šedé s krajem světlým. Chlupy na zákrovu trochu tmavé 1—1·5 *mm* dl. a jako na stopkách úborů mírné, na lodyze nahoře bohaté, tmavé, dole velmi hojné, světlé 2·5—3 *mm*, na líci listů velmi skrovné, vespod a po kraji mírné 1—1·5 *mm*, na hlavním nervu bohaté 2—2·5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu dosti bohaté, v květenství mírné, na lodyze nahoře skrovné, dole až k prostředku roztroušené, na listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu dosti skrovné, na lodyze skrovné, na listech jen vespod na hlavním nervu skrovné, stopky úborů šedé. Květy světle až sytě žluté. Výběžky prodloužené, štíhlé.

Mor. Jeseník (N. P.) U chrámu Sv. Huberta a na lukách kolem Karlovské studénky (Oborny).

Tvary střední a míšenci.

617 > 614. H. rubrum A. Pet. (J. červený) Lodyha trochu vystoupavá, štíhlá neb tlusťounká, ± trubkovitá, stlačitelná, jemně pruhovaná. Květenství volně latnaté až vidličnaté, stejnovrcholové, bezvětví 6—20 (—220) *mm* dl. $^1/_{30}$—$^1/_2$ lodyhy. Paprsky 2. řádu (1—) 2—4, oddalené, skoro přímé, dolení na konci větvité, řády 2—3, úbory (1—) 2—5 (—8). Listy v rozetce 1—3 (až několik), ± podlouhle kopinaté, příšpičatělé neb špičaté, světle zelené, měkké, nejdelší namnoze v 1—2 článku nad nejširším vetknutý, 2—4 listy lodyžní nad prostředkem, nejhořejší často velmi veliký, nejdolejší listen často zelený, listovitý. Zákrov 8—11 *mm* dl., kulatý, na spodu břichatý neb později uťatý; lístky jeho široké neb širokounké, špičaté, ± černé, bez kraje neb s krajem nepatrným. Listeny tmavé. Chlupy veskrze bohaté, ± tmavé, dlouhé. Žlázy zákrovu skrovné, na stopkách úborů velmi bohaté, na lodyze méně hojné, na listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu různě hojné, stopky úborů plsťnaté, lodyha namnoze bohatě vločkatá, listy na líci nahé, vespod bohatě až chudě vločkaté. Oddenek trochu šikmý neb rovnovážný, krátký, tlusťounký. Obnovuje se několika neb mnohými, prodlouženými výběžky, kteréž jsou buď podzemní s bledými šupinami, neb nadzemní s volnými, stejně velikými listy, tenké neb štíhlé, lomivé, snadno se odtrhující.

V. 0·16—0·38 *m*. Květy světleji neb temněji nachové, čnělky tmavé. H. aurantiacum > (flagellare) Glatzense.

♃ Prostřed července. Travnatá místa a úklony Sudet.

1. Subsp. rubrum Petr. Lodyha 16—38 *cm*. v., štíhlá neb tlusťounká, trochu vystoupavá. Květenství vysoce vidličnaté neb volně latnaté; bezvětví 6—20 (—220) *mm* dl. = $^1/_{30}$—$^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu (žádné —) 1—2, řády 2—3, úbory (1—) 2—5. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, tupé až špičaté, světle zelené, 1—2 listy lodyžní na dolejší polovici. Zákrov 9—11 *mm* dl., břichatě kulatý, lístky jeho široké (1·5 *mm*), špičaté, černé, bez kraje, vločkami našedivělý. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu bohaté, trochu tmavé 2 (—3) *mm*, na stopkách úborů mírné, na lodyze bohaté, nahoře tmavé, dole světlé, 3—4 *mm*, obak listů bohaté, na líci měkké 3—4 *mm*, po kraji 1—1·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, na stopkách úboru velmi hojné, na lodyze nahoře mírné, dole brzy se ztrácející. Vločky na lodyze bohaté, na líci listů žádné, vespod ± bohaté až roztroušené, zákrov našedivělý, stopky úborů šedé. Květy nachové. Výběžky prodloužené, tenké neb štíhlé, namnoze podzemní.

1. tephrocephalum P. Tvar svrchu popsaný.

Kladský Sněžník.

2. melanocephalum P. Lístky zákrovní černé. Chlupy zákrovu černé 4—5 *mm*, na lodyhách všude velmi bohaté, černé, dole světlejší 4—5 (—6) *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, vločky jeho jen mírně hojné.

U nás posud nenalezen.

613— (617—616). H. cernuum Fr. (J. níci.) Lodyha trochu vystoupavá neb přímá, štíhlá až tlusťounká, jemně rýhovaná; akladium namnoze = $^1/_3$—$^2/_3$ lodyhy, zřídka méně než 10 *mm* dl. Květenství vidličnaté, neobmezené, 2—4 (pěst.—12) úborné, namnoze trochu podvrcholové; paprsky 2. řádu 1—2 (pěst. více), velmi oddálené, šikmo přímé; řády 2—3 (pěst.—4). Listy v rozetce 4—8, kopinaté, elliptické neb ± podlouhlé, tupé až špičaté, světleji neb temněji zelené, zřídka nasivělé, tenké neb trochu tuhé, nejdelší mezi nejhořejšími v rozetce málo článků nad nejširším vetknutý, list lodyžní 0—1 hluboce dole vetknutý. Zákrov (7·5—) 9—11 *mm* dl., vejčitý neb kulatý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké neb širokounké, špičaté, tmavé, bez kraje neb s krajem nepatrným. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy namnoze všude bohaté, dlouhé, tmavé. Žlázy ± hojné. Vločky zákrovu ± bohaté, stopky úborů plsťnaté, lodyha ± vločkatá, listy na líci nevločkaté, vespod ± bohatě vločkaté. Oddenek rovnovážný neb trochu šikmý, krátký, tlusťounký neb štíhlý. Obnovuje se několika ± pod- neb nadzemními, prodlouženými, štíhlými neb tenkými (až tlustými) výběžky, s bledými šupinami neb oddálenými dosti malými, sotva ubývavě menšími listy.

V. 0·8—0·30 *m*. Květy světleji neb temněji žluté, krajní často vně ± načervenale pruhováné, čnělka trochu tmavší. Pilosello-Blythianum, Pil. cernua Sz. Sz.

♃ Z počátku června. Horská luka; posud jen v Beskydách.

1. Subsp. cernuum Fries. Lodyha as 30 (pěst. 27—33) *cm* v., tlusťounká, trochu vystoupavá. Květenství vidličnaté: akladium = $^1/_3$—$^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, velmi oddálené, řády 2 (pěst. — 3), úbory 2—3. Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, přišpičatělé až špičaté, zelené, list lodyžní žádný (u pěst. 1—2 v dolejší $^{1}/_{3}$). Zákrov (9-) 10 *mm* dl., kulatý, lístky jeho trochu širokounké, velmi špičaté, načernalé, s krajem trochu světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu bohaté, trochu tmavé, 2—2·5 *mm*, na stopkách úborů mírné, skoro bohaté, na lodyze dosti hojné, tmavé, dole bohaté, světlejší, 3—5 *mm*, obak listů bohaté, na líci trochu tuhounké 3 *mm*, po kraji 2 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře velmi hojné,, dole roztroušené. Vločky na zákrovu a lodyze mírné neb bohaté vespod listů bohaté, stopky úborů šedé. Květy tmavě žluté, krajní vně někdy s načervenalým koncem. Výběžky prodloužené, štíhlé neb tlusťounké, často dopolou podzemní.

β) subcernuum N. P. = H. cernuum *β.* umbrosum Lindeb. = Pilos. cernua a. Fries. H. Europ. Listy kopinaté, špičaté, světle zelené. Lístky zákrovní úzké, špičaté, černé, s krajem skoro žádným, chudě žláznaté. Květy žluté, krajní vně ± červeně pruhované.

V Beskydách: Malinov a Barania (Wichura).

618 × 613. H. prussicum N. P. (J. pruský.) Lodyha přímá neb vystoupavá, štíhlá neb tlusťounká až tlustá, často dutá a stlačitelná, jemně pruhovaná. Květenství vysoce vidličnaté neb volně latnaté, neobmezené, 2—12 (-20) úborné, stejno- neb podvrcholové; bezvětví (6-) 10 *mm* až $^{1}/_{3}$ lodyhy zabírající; paprsky 2. řádu 1—4, hoření sblížené, dolení někdy velmi oddálené, neb všecky ± oddálené, ku konci větvité, šikmo odstálé, namnoze tlusťounké, řády 2—4 (-5). Listy v rozetce 3—5, kopinaté, elliptické neb podlouhlé, tupé až špičaté, ± zelené neb nasivělé, tenké, nejdelší spolu nejširší neb 1 člen nad ním stojící, 1—2 listy lodyžní nad prostředkem. Zákrov (7-) 8—10 (-11·5) *mm* dl., vejčitý neb ± válcovitý, se spodem zaokrouhleným, často později uťatým, lístky zákrovní velmi úzké až širokounké, tmavé až ± černé, s krajem ± světlým. Chlupy namnoze všude bohaté, tmavé, dlouhé, na listech skrovnější. Žlázy bohaté, na listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu mírné neb bohaté, po kraji lístků zákrovních častěji mírné, na lodyze bohaté, na líci listů žádné, vespod roztroušené až bohaté, stopky úborů ± plsťnaté. Oddenek kolmý neb trochu šikmý, krátký, tlustý neb tlusťounký. Obnovuje se nečetnými neb několika ± nadzemními, prodlouženými, štíhlými neb trochu ztlustlými výběžky, s listy oddálenými nebo v předu sblíženými, znenáhla ubývavě menšími neb ponenáhlu přibývavě většími, konečně náhle ubývavě menšími.

V. 0·15—0·65 *m*. Květy světleji neb temněji žluté, krajní vně někdy trochu načervenalé, namnoze však jako čnělky stejnobarevné. H. pratense × pilosella., H. bifurcum Klinggr., Fl. Pruss., H. bifurcum *δ.* corymbulosum b. hirsutissimum Doell. Fl. Bad., H. pilosello-collinum

Schultz Arch., H. pilosella-pratense Aschers., H. mollicaule Vukot., H. stoloniflorum-collinum Rchb.

♃ Počátek června. Luka.

I. Skupina Prussicum N. P. Lodyha nanejvýš 30 *cm* v. Vzezřením uprostřed mezi H. collinum a H. pilosella. Květenství nanejvýš 10—12 úborné. Listy dosti značné, často ± nasivělé.

1. Subsp. prussicum N. P. Lodyha 15—36 *cm* v., tlusťounká, neb tlustá až štíhlá, ± přímá. Květenství volně latnaté neb vysoce vidličnaté, bezvětví 12—75 *mm* dl., paprsky 2. řádu 1—4, oddálené, řády 2—4, úbory 3—12. Listy ± kopinaté, přišpičatělé, nejvnitřnější špičaté, světle zelené, 1—2 listy lodyžní na dolejší polovici. Zákrov 8·5—10 *mm* dl., vejčitý na spodu zaokrouhlený, později uťatý, lístky zákrovní úzké, špičaté, černé neb tmavé, s krajem bělavým. Listeny šedé, s krajem bílým. Chlupy bílé, na zákrovu a stopkách úboru velmi hojné, na lodyze bohaté, na zákrovu 2—3 *mm*, na stoncích 3—6 *mm* dl., obak listů roztroušené, trochu tuhounké, 2—4 *mm*, po kraji a na hlavním nervu bohaté, 2 *mm* dl. Žlázy zákrovu sotva mírné až dosti bohaté, na stoncích nahoře velmi hojné, dole ojednělé. Vločky zákrovu mírné až bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole roztroušené, stopky úborů šedé, listy vespod bohatě vločkaté až našedivěle zelené. Květy ± žluté, krajni vně nepruhované neb na konci slabě načervenalé. Výběžky ± prodloužené, tenké až trochu přitlustlé.

U Karlovské studénky a sice na louce ku hrám určené při cestě do Vilémovo údolí (Oborny).

5. Sectio. Cymosina N. P. Květenství mnohoúborné, okoličnaté. Výběžky žádné (velmi zřídka podzemní, slabounké). Lodyha pevná neb trochu stlačitelná, vločkatá. Byliny krátce a měkce chlupaté. Listy ± nažloutle zelené, obak mnohovločkaté, listy lodyžní zhusta žláznaté. Zákrov malý, úzký, namnoze světlý. Květy sytě žluté, vně nepruhované.

619. H. cymosum L. (J. chocholičnatý.) Lodyha přímá, štíhlá až tlustá, často ± stlačitelná, jemně na dél pruhovaná. Květenství okoličnaté, zřídka latnaté, z počátku sklubené, později často volné, ± oddělené, stejno- neb ± přesvrcholové; akladium 2—10 (—20) *mm* dl., paprsky 2. řádu nečetné — 20, šikmo odstálé neb trochu obloukovité, ku konci rozvětvené, s paprsky 3. řádu často okoličnatými; řády 3—6; úborů (10—) 20—50 (až přes 100). Listy v rozetce 3—8, vnější opakvejčité, podlouhlé neb elliptické, vnitřní vždy užší až úzce kopinaté a dle toho tupé až velmi špičaté, často zoubkované, zelené neb nažloutle zelené, zřídka trochu nasivělé, ± dosti tuhé, nejširší jest též mezi nejspodnějšími, nejdelši též mezi nejhořejšími v rozetce, na dolejších $^2/_3$ lodyhy 1—4 (-8) listy lodyžní, namnoze rychle v listeny přetvořené. Zákrov 5—7 *mm* dl., štíhle válcovitý, na dolejšku často prodloužený, neb ± vejčitý s zaokrouhleným dolejškem; listky zákrovní velmi úzké až širokounké, tupounké až špičaté, tmavošedé (někdy bledozelené) až načernalé, s užším neb širším světlým krajem. Listeny šedé až tmavé, čárkovitě nitkovité, až 8 *mm* dl. Chlupy velmi rozdílné, na zákrovu namnoze velmi bohaté a dlouhé (ale též žádné), podobně též často na stopkách úborů, na lodyze bohaté až skrovné, krátké, obak listů bohaté, ± tuhounké až štětinaté, velmi krátké až dlouhé. Žlázy zákrovu všude neb jen na koncích lístků zákrovních, i květenství skrovné až dosti bohaté, na lodyze namnoze již v poloviční výšce se ztrácející, namnoze též na listech lodyžních, řidčeji též v skrovnějším počtu po kraji nejhořejších listů rozetek. Vločky zákrovu namnoze mírně hojné, na lodyze ± bohaté, na líci listů roztroušené až bohaté, vespod ± bohaté, stopky úborů plsťnaté. Oddenek kolmý neb trochu šikmý, krátký, tlustý. Obnovuje se přísedlými rozetkami, s listy velmi úzkými a dlouhými neb několika podzemními velmi tenkými, snadno lomivými výběžky, s bledými šupinami neb zřídka současně právě takovými nadzemními výběžky, s malými zelenými listy.

V. 0·30—0·80 (až přes 1·00) *m*. Květy světlé až tmavě žluté, krajní vně bledší neb stejnobarevné. H. cymosum B. Nestleri Monn. essai., H. Nestleri Koch. syn., H. sabinum Neil., Reichb., H. vulgare β) viride Neil. Nacht.

♃. Druhá polovice května-červen. Travnaté a lesnaté chlumy, křoviště, stráně, seče, lesní luka, často pospolitý. U nás v následujících skupinách:

I. Skupina. Cymosum N. P. Květenství okoličnaté, volné, mnohoúborné, stejno- neb nadvrcholové, s hustými, světlými chlupy. Listy opakvejčité neb podlouhlé až úzce kopinaté, zelené neb žlutozelené, s chlupy namnoze bohatými 1—3 (-4) *mm* dl. Listy lodyžní 1—4 (-8) bez žláz neb trochu žláznaté.

1. Subsp. cymosum L. Lodyha 40—60 *cm* v. (pěst. až 1 *m* a vyšší), tlusťounká, přímá. Květenství okoličnaté, volné, stejno- neb trochu přesvrcholové, bezvětví 4—10 *mm* dl., paprsků 2. řádu 10—20, velmi stěsnaných, jen nejdolejších někdy trochu oddálených, řády 4—6: úborů 20-50 (-100), a pěst. velmi mnoho. Listy podlouhlé, hoření ± kopinaté, tupé až špičaté (často trochu nažloutle-) zelené, měkké, mdlé, ve výši $^2/_3$ 1—3 listy lodyžní. Zákrov 5-6 *mm* dl., velmi štíhle válcovitý, na dolejšku v stopku povytažený, posléze zaokrouhlený, lístky zákrovní úzké, přišpičatělé, světle zelené až tmavé, s krajem velmi úzkým, světle zeleným. Listeny šedé. Chlupy světlé, na zákrovu a stopkách úboru bohaté, 1·5—2 *mm* dl., na lodyze velmi hojné 1 *mm* dl., obak listů bohaté, na líci tuhounké, vespod měkké až 1 *mm* dl. Žlázy zákrovu skoro žádné neb na konci lístků zákrovních skrovné, na stopkách úborů skoro žádné až mírné, na lodyze až do prostřed, po kraji a na konci hořenních listů lodyžních skrovné, všude malé. Vločky zákrovu mírné, po kraji lístků zákrovních roztroušené, na lodyze bohaté, na líci listů skrovné až mírné, vespod mírné až dosti bohaté, stopky úborů bělavé neb šedé. Květy zlatožluté. Výběžky žádné neb krátké až trochu prodloužené, namnoze podzemní, slabounké, niťovitě tenké.

α) genuinum.

1. normale.

a) astolonum N. P. = H. Nestleri Billot fl. Gal. et Germ. Výběžky žádné.

Morava (N. P.) Slatinské skály a u Krumlova.

b) stoloniferum N. P. S výběžky podzemními, tenkými, slabounkými.

Znojmo (Oborny.) Pod Star. zámkem u Líšně, Leskoun u Vedrovic. — Pod mlýnem u Pistovic blíže Vyškova, na vinohradech na Kosíři u Prostějova (Spitzner.)

Bez zjištěného tvaru: u Bystrce, v Písárkách u Brna a na Hádech u Obřan (Oborny) zde 1873—1886 zejména hojný na skalách Šumberových. — V údolí Jihlavy a Oslavy u Ivančic (Schwoeder) na cestě od Klajdovky do Ochoze, kolem Ochoze, Julianov, Kohoutovice, Budkovice, Marianská studénka, údolí Rokytné a Sv. Florianek u Krumlova, Olbramovice. — U Pistovic, Kobeřic blíže Vyškova (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), na příkrých úklonech údolí Dyje, jako v údolí Ledovém u Vranova, kolem Laštovčích skal u Hardeku, u Devíti mlýnů a místy hojný v údolí Dyje a Hradnice u Znojma, na návrších mezi Konicemi, Popicemi a Šatovem, v údolí Jevišovského potoka, na Peleberku u Milfrouna (Oborny).

2. setosum N. P. Listy jako u 1. Chlupy na zákrovu a stopkách úboru velmi bohaté, světlé, tam 2, zde 2—3 *mm* dl., na lodyze bohaté, tmavé 2—3 *mm*, dole světlé, 1—2 *mm* dl., obak listů velmi bohaté, na líci štětinovité, křivé, 1·5—2 *mm* dl., vespod měkké.

Znojmo (Oborny).

3. angustifolium N. P. = Pilosella poliotricha F. Schultz et F. Winter. Listy úzce kopinaté, velmi špičaté, ± světle zelené, chlupy jako u 1.

Morava (N. P.).

4. obscuripes N. P. Listy jako u 1. Chlupy všude bohaté, na zákrovech a stopkách úboru načernalé, 2 *mm*, na lodyze nahoře načernalé, dole světlejší, 1—1·5 *mm*, na líci listů ± tuhounké, 0·5—1·5 *mm* dl. Lístky zákrovu černé, s krajem velmi úzkým, světlým.

Znojmo (Oborny) Hády u Obřan.

II. Skupina. Cymigerum N. P. Květenství okoličnaté, volné, ± přesvrcholové, více až mnoho úborné, bez chlupův až mírně tmavě chlupaté. Listy podlouhlé neb eliptické až kopinaté, zelené až žlutozelené, s chlupy mírně hojnými až skrovnými, 0·5—1 *mm* dl. (tyto někdy scházejí), listy lodyžní 2—1 (-5), bezžlázné až mírně žláznaté.

1. Subsp. cymigerum Rchb. Fl. Germ exc. (1830). Lodyha 30 až 40 *cm* v. (pěst. až přes 1 *m*), štíhlá až tlusťounká, přímá. Květenství okoličnaté, sklubené, pak volné, trochu přesvrcholové, akladium

4—6 *mm* dl. Paprsků 2. řádu 5—7 (pěst. —20), řády 3—5, úborů 15—30 (pěst. —100). Listy podlouhlé až (podlouhle) kopinaté, tupé až špičaté (trochu nasivělé —) žlutozelené, na dolejších $^2/_3$ lodyhy 2—3 listy lodyžní. Zákrov 6—7 *mm* dl., vejčitý na dolejšku zaokrouhlený; lístky jeho úzké, vnitřní širokounké, špičaté, tmavé, s krajem světlým. Listeny tmavošedé. Chlupy na zákrovu a stopkách úborů žádné neb skrovné, tmavé, až 1 *mm* dl., na lodyze nahoře skrovné, dole dosti bohaté, 0·5—1 *mm* dl., obak listů mírně hojné, na líci skoro měkké, 0·5—1 *mm* dl., vespod trochu bohatší. Žlázy na zákrovu a stopkách úborů ± bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole roztroušené, na listech lodyžních žádné (pěst. dosti bohaté). Vločky zákrovu dosti bohaté, po krajích listů zákrovních roztroušené, na lodyze bohaté, na líci listů roztroušené až dosti hojné, vespod ± bohaté, stopky úborů šedé. Květy sytě žluté. Výběžky žádné neb krátké až dosti prodloužené, tenké, podzemní.

α) genuinum.

1. calvipedunculum N. P. = H. cymosum Schultz. Bip., Pilos. Nestleri Schultz. Bip., H. cymosum v. pubescens Rehm., Pil. poliotricha Schultz et Wint.

Slezsko: Těšín (N. P.) Podobný tvar s listy užšími: u Znojma (Oborny).

2. bohemicum N. P. Chlupy na zákrovu a stopkách úboru mírné, tmavé, tam 1—1·5 *mm*, zde 1 *mm*, na lodyze 1—1·5 *mm* dl., na listech mírně hojné.

Znojmo (Oborny).

2. **Subsp. pulveratum N. P.** Lodyha (35—) 45—65 (pěst. —80) *cm* v., štíhlá až tlusťounká (pěst. až velmi tlustá), přímá, měkká, pruhovaná. Květenství okoličnaté neb polookoličnaté, ± velmi volné, ± oddělené, přesvrcholové; akladium 5—8 (—10) *mm* dl.; paprsky 2. řádu 4—5 (pěst.—9), hoření ± sklubené, nejdolejší velmi oddálený, štíhlý neb tenký; řády 4—5 (pěst.—6); úborů 14—25 (pěst. mnohem více). Listy ± podlouhle kopinaté, přitupé až špičaté, sytě zelené, měkké, až 17 *cm* dl, listy lodyžní 3—5 (u pěst. často až 6) až do výše $^1/_2$—$^2/_3$. Zákrov válcovitý na spodu zaokrouhlený, potom uťatý 7—7·5 *mm* dl., lístky jeho úzké, špičaté, černé, s krajem trochu světlejším. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu mírné až dosti bohaté, tmavé, 1 *mm* dl., na stoncích nahoře mírné, načernalé, na stopkách úborových 1—1·5 *mm* dl., dole na lodyze až bohaté, světlejší, 1 *mm*, na líci listů dosti bohaté, tuhounké, 0·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné neb dosti hojné, ku konci lístků zákrovních bohaté, na stopkách úborových mírné, na lodyze nahoře roztroušené, dole v počtu mnohem menším nanejvýš až k prostředku, na nejhořejším listu lodyžním skrovné.

Vločky zákrovu mírné, po krajích lístků zákrovních žádné, na lodyze dosti bohaté, na listech velmi malé, na líci ojedněle, až skrovné, vespod roztroušené až mírně hojné, stopky úborů šedé. Květy sytě žluté. Obnovuje se přísedlými rozetkami a krátkými (u pěst. trochu prodlouženými), štíhlými neb trochu tlusťounkými, nadzemními výběžky s listy sblíženými neb volně postavenými, velikými, přibývavě většími.

Jeseník 500—680 *m* (N. P.), u chrámu Sv. Huberta a na lukách kolem Karlovské studénky (Oborny).

3. Subsp. Nestleri Vill. voyage (1812). Lodyha 35—38 *cm* v., štíhlá. Květenství okoličnaté, volné; akladium 4—6 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6—10, nejdolejší častěji trochu oddálený; řády 3—4, úborů 15—25. Listy vnější elliptické, tupé, vnitřní ± kopinaté, až špičaté, zoubkované, žlutozelené, na dolejší polovici 2 listy lodyžní. Zákrov 5·5—6 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem povytaženým a vejčitý, na spodu zaokrouhlený, lístky zákrovní ± širokounké, přišpičatělé, šedé neb tmavé, s krajem silně světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu skoro žádné až dosti bohaté, trochu tmavé, 1 *mm*, na stopkách úborů žádné neb skrovné, světlé, 1 *mm* dl., na lodyze a listech zcela žádné. Žlázy veskrze žádné neb na zákrovu, stopkách úborův a listech lodyžních ojedněle. Vločky zákrovu dosti bohaté, po krajích lístků zákrovních roztroušené, na lodyze bohaté, na líci listů mírné až dosti bohaté, vespod ± bohaté, stopky úborů běloplsťnaté. Květy sytě žluté. Výběžky žádné neb podzemní, tenké, prodloužené.

Znojmo (Oborny).

Tvary střední a míšenci.

619 + 613. H. canum N. P. (J. šedý.) Lodyha přímá, štíhlá neb tenká až ± tlusťounká, nikoliv slabounká, někdy trochu tuhá, nepruhovaná neb velmi slabě pruhovaná. Květenství výše neb hlouběji vidličnaté neb někdy velmi hluboce okoličnaté, volné, neobmezené stejno neb trochu přesvrcholové: bezvětví $\pm {}^1/_{30}$—${}^1/_2$ (—${}^1/_1$) lodyhy; paprsky 2. řádu (žádné —) 1—4 (—6), ± oddálené (když nejsou okoličnaté), šikmo přímé, nad prostředkem neb ku konci rozvětvené; řády 2—3 (-4). Listy v rozetce 3—7, úzce kopinaté, podlouhlé neb elliptické, tupé až špičaté, nažloutle zelené neb světlozelené, někdy trochu nasivělé, tlusťounké neb tlusté, některé skoro stejně dlouhé, žádný až 1 (—2) namnoze hluboce vetknuté listy lodyžní. Zákrov 7—10 (—11) *mm* dl., ± vejčitý neb skoro kulatý neb válcovitý, s dolejškem namnoze zaokrouhleným, později někdy ± uťatým, lístky zákrovní úzké neb širokounké, špičaté, šedé až načernalé, s krajem namnoze ± světlým.

Listeny šedé neb tmavé. Chlupy velmi rozdílné, skoro žádné neb skrovné a velmi krátké až bohaté a dlouhé, namnoze světlé, na listech měkké až štětinaté. Žlázy málo vyvinuté, na listu lodyžním namnoze žádné. Vločky bohaté, zákrov a lodyha obyčejně šedé neb bohatě vločkaté, listy na líci skrovně vločkaté, vespod namnoze lehce plsťnaté. Oddenek rovnovážný až kolmý, krátký, tlusťounký. Obnovuje se ± prodlouženými, nadzemními, štíhlými výběžky, s četnými, volnými neb trochu nahloučenými znenáhla menšími listy, jako H. pilosella, řidčeji přísedlými rozetkami neb výběžky a spolu rozetkami.

V. 0·07—0·40 *m*. Květy světleji neb tmavěji žluté, krajní vně nezřídka trochu načervenalé, čnělka stejnobarevná. H. cymosum + pilosella., H. bifurcum Grisb.. H. pilosella - cymosum et cymoso - pilosella Schultz Arch., H. cymosum - pilosella Wimm., Pilosella Laschii Sz. Sz.

♃ Konec května, počátek června.

I. Skupina Krausii N. P. Květenství volně latnaté, vysoce vidličnaté neb vysoce okoličnaté. Listy na líci chudě vločkaté. Lodyha vysoká. Odění dosti bohaté. Výběžky štíhlé a tenké. Mezi H. canum a H. cymosum.

1. Subsp. polianthes N. P. Lodyha 25—35 *cm* v., štíhlá, přímá, namnoze vysoce vidličnatá, bezvětví ± $^1/_{15}$—$^2/_5$ (— skoro $^1/_1$) lodyhy; paprsky 2. řádu 1—2, řády 2. úbóry 2—3. Listy ± podlouhlé a podlouhle kopinaté, přitupé neb přišpičatělé, nažloutle zelené: žádný až 1 list lodyžní velmi hluboko dole. Zákrov 10—10·5 *mm* dl. vejčitý, na dolejšku zaokrouhlený: lístky jeho trochu širokounké, špičaté, šedé neb tmavošedé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu velmi bohaté, světlé, 1·5—2·5 *mm* dl., na stoncích nahoře dosti bohaté, trochu tmavé, dole mírné, světlé, 2—4 *mm*; na líci listů bohaté až mírné, tuhé, 2—3 *mm* dl., vespod bohaté, měkké. Žlázy na konci lístků zákrovních skrovné, jinak na zákrovu skoro žádné, na stoncích nahoře roztroušené, dole záhy žádné. Vločky na líci listů velmi skrovné až skoro mírné, vespod (mírné až) bohaté, zákrov našedivělý, kraje lístků zákrovních dosti bohatě vločkaté, stonky nahoře šedé, dole ± bohatě vločkaté. Květy světleji neb temněji žluté, krajní vně nanejvýš na zubech načervenalé. Výběžky prodloužené, štíhlé.

Znojmo (Oborny) Židenické vinice poblíž Brna.

2. Subsp. anosciadium N. P. Lodyha 23 - 28 *cm* v., velmi štíhlá, skoro přímá. Květenství okoličnaté; akladium ± $^1/_8$—$^1/_7$ lodyhy; paprsky 2. řádu a řády 2 -3, úbory 3—5. Listy úzce kopinaté, velmi špičaté, trochu nasivělé, list lodyžní uprostřed 1. Zákrov 8 *mm* dl., vejčitý se zaokrouhleným dolejškem, lístky jeho velmi úzké, velmi špičaté, načernale šedé, s černými konci a krajem trochu světlým. Listeny tmavošedé. Chlupy na zákrovu a stopkách úboru velmi bohaté, tam načernalé, 1·5—2 *mm* dl., zde tmavé, na lodyze bohaté, tmavé, 2—3 *mm*, na líci listů roztroušené, měkké 1—2 *mm* dl., vespod mírné. Žlázy jen na konci lístků zákrovních skrovné, ostatně žádné. Vločky zákrovu mírné (jeho dolejšek šedý), po krajích lístků zákrovních roztroušené, na líci listů velmi roztroušené neb skrovné. vespod mírné až dosti bohaté, lodyhy šedé. Květy žluté. Výběžky žádné.

Znojmo (Oborny).

II. Skupina. Canum N. P. Květenství výše neb hlouběji vidličnaté neb okoličnaté. Listy na líci namnoze chudě vločkaté. Lodyha namnoze dosti vysoká. Odění skrovné až bohaté. Výběžky štíhlé neb tenké.

1. Subsp. canum N. P. pěst. Lodyha 30—33 *cm* v., štíhlá, přímá. Květenství vidličnaté neb okoličnaté, velmi volné, stejnovrcholové, bezvětví = $^1/_5-^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—5, velmi oddálené neb stěsnané, řády 2, úbory 2 –6. Listy úzce kopinaté, špičaté. žlutavězelené. 1 list lodyžní ve výši $^1/_5$. Zákrov 9—9·5 *mm* dl., kulatě vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, tmavé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu a stopkách úborů mírné, trochu tmavé, tam 0·5—1. zde 1 *mm*, na lodyze mírně hojné, světlé, 1—2·5 *mm*, obak listů roztroušené až dosti bohaté, na líci skoro měkké, 1—1·5 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy na zákrovu a lodyhách nahoře bohaté, dole až ku spodku roztroušené, na listu lodyžním velmi ojedněle. Vločky: zákrov a lodyha našedivělé, kraj lístků zákrovních mírně vločkatý, stopky úborů šedé. listy na líci bohatě až mírně vločkaté, vespod našedivělé až šedé. Květy žluté, krajní vně slabě načervenale pruhované neb nepruhované. Výběžky silně prodloužené. štíhlé.

α) genuinum

1. pilosius N. P. Umělý míšenec H. cymigerum a H. bruennense, prelat. Mendlem v Brně s následujícími tvary vypěstovaný.

2. calvius N. P. Listy podlouhlé až kopinaté. Chlupy zákrovu skrovné, 0·5 *mm*, na lodyhách nahoře roztroušené, světlé 1 *mm*, dole mírné, 1—1·5 *mm* dl., na listech měkké neb tuhounké. Květy krajní nepruhované.

a) obtusum N. P. Listy vnější podlouhlé, zaokrouhlené, vnitřní podlouhle kopinaté, až příšpičaté. Lodyha 20—23 *cm* v. Úbory 3—12. — Umělý míšenec, jako předešlý.

b) acutum. N. P. Listy kopinaté, příšpičaté. Lodyha 32—42 *cm* v. Úbory 2—3. — Umělý míšenec jako předešlé.

β) hirticanum N. P. Zákrov válcovitě vejčitý, našedivěle vločkatý. Chlupy na zákrovu a lodyhách žádné neb skrovné, 0·5—1 *mm* dl., na líci listů skoro měkké.

1. epilosum N. P. Chlupy na zákrovu a lodyhách žádné, nanejvýš ku spodku lodyhy velmi roztroušené, až 1 *mm* dl. — Umělý míšenec j. p.

2. subpilosum N. P. Chlupy zákrovu skrovné, tmavé, 0·5 *mm*, na lodyhách nahoře velmi skrovné, dole, zvláště ku spodku roztroušené, světlé, 1 *mm* dl. — Umělý míšenec j. p.

γ) pilosicanum N. P. Zákrov ± kulatý, dosti bohatě vločkatý. Chlupy na zákrovu namnoze žádné, na lodyhách roztroušené, až 4 *mm* dl., na listech tuhounké.

Umělý míšenec. Divoce v lese u Podmole poblíž Znojma (Oborny).

δ) setosicanum N. P. Zákrov vejčitý, se spodkem zaokrouhleným (později skoro kulatý), skoro našedivěle vločkatý. Chlupy roztroušené neb mírné, na listech štětinaté. — Umělý míšenec.

2. Subsp. gracile Tausch. in' sched. Lodyha 8—19 *cm* v., velmi štíhlá, přímá. Květenství vysoce vidličnaté, akladium $^1/_8$—$^1/_2$ (—$^1/_1$) lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, velmi oddálené, řády 2—3, úbory 3—4. Listy eliptické až podlouhlé, přišpičatělé, zelené, list lodyžní žádný —1 velmi hluboce dole. Zákrov 8—9 *mm* dl., vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovní trochu širokounké, velmi špičaté, tmavošedé, s krajem úzkým světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu žádné neb ± skrovné, tmavé 0·5 *mm*, na lodyhách nahoře roztroušené, pak mírné, konečně ± bohaté, světlé, 2—3 *mm*, na líci listů ± roztroušené, štětinaté, 2—4 *mm* dl., vespod mírně hojné, měkči. Žlázy zákrovu velmi hojné neb bohaté, na stoncích nahoře dosti bohaté, dole velmi roztroušené. Vločky na zákrovu a lodyze bohaté, po kraji lístků zákrovních skrovné, na líci listů žádné, jen na hlavním nervu velmi skrovné, rub listů bohatě vločkatý až našedivělý (nejmladší šedý). Květy žluté. Výběžky prodloužené, štíhlé.

α) genuinum

Znojmo (Oborny).

3. Subsp. catoschistum N. P. Lodyha 25—27 *cm* v., skoro tenká, přímá, velmi hluboce vidličnatá, bezvětví ± $^4/_5$—$^1/_1$ lodyhy, paprsky 2. řádu žádné —1, řády 2, úbory 1—2. Listy ± kopisťovité až kopinaté, tupé až špičaté, žlutozelené, list lodyžní žádný —1 v dolejší $^1/_5$. Zákrov 10—11 *mm* dl., válcovitě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným; lístky zákrovní úzké, špičaté, šedé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu bohaté, trochu tmavé, velmi měkké, 2—2·5 *mm*, na stoncích nahoře dosti bohaté, tmavé, dole brzy světlé, bohaté, velmi měkké, 3—5 *mm*, na líci listů mírné, skoro měkké, 3—4 *mm* dl., vespod dosti bohaté měkké. Žlázy zákrovu skrovné až mírné, na stoncích nahoře mírné až skoro roztroušené, dole velmi skrovné. Vločky: zákrov a stonky našedivělé kraj lístků zákrovních roztroušeně vločkatý, listy na líci jen v mládí na spodu skrovně vločkaté, vespod našedivěle zelené (nejmladší našedivělé). Květy dosti světle žluté, nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, skoro tenké.

Znojmo (Oborny).

4. **Subsp. melanopolium N. P.** Lodyha 20—23 (pěst. až 36) *cm* v., velmi štíhlá, přímá, hluboce vidličnatá, akladium $= {}^1/_2$—${}^1/_1$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, velmi oddálené, řády 2, úbory 2—3. Listy vnější ± podlouhle kopinaté, přítupé, vnitřní kopinaté, špičaté, žlutozelené, list lodyžní žádný. Zákrov 10—11 *mm* dl., válcovitě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovní širokounké, špičaté, načernale šedé, s krajem nazelenalým. Listeny tmavé. Chlupy načernalé, jen hluboko dole světlejší, na zákrovu bohaté, 2—2·5 *mm*, na stoncích sotva mírně hojné, 3—5 *mm*, na líci listů roztroušené (pěst. mírné), tuhé, 4—5 *mm* dlouhé, vespod dosti bohaté, měkčí. Žlázy zákrovu žádné neb zcela ojedněle, na stoncích nahoře skrovné, dole záhy žádné. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních roztroušené, na líci listů skrovné neb ojedněle, stonky šedé, rub listů bohatě vločkatý až našedivělý. Květy sytě žluté, krajní vně s červenými konci. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

Znojmo (Oborny).

5. **Subsp. lagarum N. P.** Lodyha 22—40 *cm* v., velmi štíhlá, přímá, vidličnatá, akladium $=$ (${}^1/_{20}$—) ${}^1/_5$—${}^3/_9$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—3, velmi oddálené, řády 2, úbory 2—4. Listy nejvnější opakvejčité, zaokrouhlené, vnitřní podlouhle kopinaté až úzce kopinaté, přišpičatělé až špičaté, ± zelené, list lodyžní žádný až 1 hluboko dole. Zákrov 10—11 *mm* dl, vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným; lístky jeho širokounké, špičaté, načernalé, s krajem úzkým nazelenalým. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy na zákrovu, na lodyhách nahoře žádné, dole velmi roztroušené, tmavé, konečně mírně hojné, světlé, 2—3 *mm*, na líci listů roztroušené až mírné, ± tuhé, 2·5—3·5 *mm* dl., vespod dosti bohaté, měkké. Žlázy velmi dlouhé, na zákrovu velmi bohaté, na stoncích nahoře dosti hojné, dole roztroušené, na listu lodyžním ojedněle. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních mírné; lodyhy nahoře našedivělé neb šedé, dole bohatě vločkaté neb našedivělé. Květy žluté, vně nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, tenké neb štíhlé.

Znojmo (Oborny) odění proměnlivé.

6. **Subsp. arenicola N. P.** Lodyha 13 - 30 *cm* v., tenká, přímá, vidličnatá, bezvětví = (${}^1/_{15}$—) ${}^1/_5$ - ${}^1/_2$ (—${}^1/_1$) lodyhy; paprsky 2. řádu 1—2, řády 2. úbory 2—3. Listy ± podlouhlé až kopinaté, tupé až přišpičatělé (a špičaté), nažloutle zelené, list lodyžní žádný. Zákrov 8—9 *mm* dl., vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, později kulatý: lístky zákrovní ± úzké, špičaté, tmavošedé až načernalé, s krajem ± světlým. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy světlé, na zákrovu a hoření části lodyh mírné, 1 *mm*, dole až dosti bohaté, 1—2·5 *mm*, na líci listů roztroušené neb mírné, ± tuhé neb skoro štětinovité, 2—5 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy zákrovu bohaté, na lodyhách nahoře mírné, dole velmi roztroušené. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních roztroušené, lodyhy nahoře šedé, dole našedivělé neb bohatě vločkaté, listy na líci skoro nahé neb velmi roztroušeně vločkaté, vespod mírně vločkaté až našedivělé. Květy sytě žluté, krajní vně nepruhované. Výběžky ± (často velmi) prodloužené až tenké.

Znojmo (Oborny).

7. **Subsp. leptobium N. P.** Lodyha 14—32 *cm* v., velmi štíhlá neb tenká, přímá, hluboce vidličnatá, akladium = (${}^1/_3$—) ${}^1/_2$—${}^{14}/_{15}$ lodyhy; paprsky 2. řádu 1 (—2), řády 2 (—3), úbory 2—3. Listy vnější eliptické neb podlouhlé, vnitřní kopinaté, tupé až špičaté, nažloutle zelené, list lodyžní žádný — 1 velmi hluboko dole. Zákrov 7—8 *mm* dl., vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, později ± kulatý; lístky zákrovní trochu širokounké, špičaté, tmavé, s krajem úzkým. Listeny tmavé. Chlupy na zákrovu žádné, na lodyhách nahoře žádné neb ojedinělé, dole roztroušené, konečně dosti bohaté, světlé, 1—2 *mm*, na líci listů mírné, ± tuhounké, 2—3 *mm* dl., vespod bohaté, měkké. Žlázy zákrovu velmi bohaté, na lodyhách nahoře mírné, dole velmi roztroušené. Vločky na zákrovu a dolejší části lodyhy bohaté, po kraji lístků zákrovních skrovné, na líci listů velmi skrovné, stopky úborů šedé, rub listů ± našedivělý. Květy žluté, krajní vně silně červeně pruhované. Výběžky prodloužené, štíhlé až tenké.

Znojmo (Oborny).

8. **Subsp. almonicum N. P.** Lodyha 15—20 *cm* v., velmi štíhlá neb tenká, přímá, vidličnatá, bezvětví = ${}^1/_4$—${}^2/_3$ (—${}^1/_1$) lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, řády 2 (—3), úbory (1—) 2—3. Listy kopinaté, špičaté, ± žlutozelené, list lodyžní žádný (—1) v dolejší ${}^1/_3$. Zákrov 8—9 *mm* dl., vejčitý, na dolejšku zaokrouhlený, pak ± kulatý; lístky zákrovní úzké, špičaté, načernalé, s krajem ± světlým. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy na zákrovu mírné, tmavé, 1—2 *mm*, na lodyhách dosti bohaté, tmavé neb načernalé, dole světlé, 2—3 *mm*, obak listů ± bohaté, na líci

tuhounké, 2·5—3 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy na zákrovu a stoncích nahoře mírné, dole roztroušené. Vločky zákrovu dosti bohaté, stonky nahoře šedé, dole bohatě vločkaté až našedivělé, listy na líci velmi skrovně až mírně vločkaté, vespod našedivěle zelené až našedivělé. Květy žluté, krajní vně nepruhované neb na špici červené. Výběžky žádné neb prodloužené, velmi štíhlé.

Znojmo (Oborny).

9. Subsp. cymosella N. P. Lodyha 13—22 *cm* v., štíhlá, přímá, vidličnatá, akladium — ($^1/_{10}$—) $^1/_5$—$^4/_5$ (—$^1/_1$) lodyhy; paprsky 2. řádu (žádné—) 1—2, řády 2 (—3), úbory 1—4. Listy vnější ± podlouhlé, vnitřní kopinaté, tupé až špičaté, (trochu nasivěle-) žlutozelené, list lodyžní žádný — 1 malý hluboko dole. Zákrov 8—9 *mm* dl., válcovitě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným; lístky jeho širokounké, špičaté, šedé až načernalé, s krajem ± světlým. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy zákrovu velmi hojné, světlé až černé, 2—3 *mm*, na stoncích dosti bohaté, nahoře světlé až tmavé, dole světlé, 2—4 *mm*, na líci listů ± bohaté, tuhounké neb tuhé, 4—5 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy zákrovu roztroušené, na koncích ± bohaté, na stoncích nahoře roztroušené, dole záhy žádné. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních mírné, na líci listů velmi skrovné až mírné (na středním nervu často bohaté), rub listů našedivěle zelený až našedivělý, stonky nahoře bělavé, dole bohatě vločkaté až šedé. Květy sytě žluté, krajní vně trochu načervenalé. Výběžky prodloužené, tenké.

α) genuinum.

1. angustius N. P.

a) subexstriatum N. P.

Znojmo a Kopanina u Velk. Mašovic (Oborny).

b) striatum N. P. Květy žluté, krajní vně načervenale pruhované. Lístky zákrovní úzké, vnitřní širokounké. Chlupy na zákrovu bohaté, světlé, 1 *mm*, na líci listů velmi roztroušené až mírně hojné, skoro měkké, 1·5 - 2·5 *mm* dl.

Znojmo (Oborny).

2. latius N. P. Listy vnější opakvejčitě podlouhlé, zaokrouhlené, vnitřní ± podlouhlé, přišpičatělé, jen nejvnitřnější kopinaté, špičaté, nažloutle zelené. Chlupy zákrovu mírné, světlé, 1 *mm*, na stoncích nahoře roztroušené, tmavé, dole až dosti bohaté, světlejší, 2 až 3 *mm* dl. Květy žluté, vně nepruhované.

Znojmo (Oborny).

β) ratisbonense N. P. Květenství vidličnaté, akladium = $^1/_5$ až skoro $^1/_1$ lodyhy. Zákrov 7·5—8·5 *mm* dl. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

Znojmo (Oborny).

γ) pseudalmonicum N. P. Květenství vidličnaté. Zákrov 7·5—12 *mm* dl. Výběžky ± prodloužené, trochu tlusťounké až tenké. Zákrov lysý neb bohatě chlupatý. Stonky krátce neb dlouze chlupaté, květy krajní proužkované neb neproužkované.

Znojmo (Oborny).

10. **Subsp. charadaceum N. P.** Lodyha 20—34 *cm* v., štíhlá, vidličnatá, akladium = $^1/_{10}$—$^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, řády 2—3, úbory 2—4. Listy podlouhle kopinaté až kopinaté, tupé až špičaté, nažloutle zelené, list lodyžní 1 v dolejší $^1/_3$. Zákrov 8—10 *mm* dl., ± kulatý, později na dolejšku trochu uťatý, lístky zákrovní trochu širokounké, špičaté, tmavošedé až načernalé, s krajem ± světlým. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy tmavé, na zákrovu mírné neb dosti bohaté, 1—2 *mm* dl., na lodyhách nahoře dosti hojné (těsně pod úbory bohaté), dole mírné, světlejší, 2—5 *mm*, na líci listů ± roztroušené, tuhounké až skoro štětinovité, 2 až 4 *mm* dl., vespod mírné, měkké. Žlázy zákrovu bohaté, na lodyhách nahoře sotva mírné, dole záhy žádné. Vločky zákrovu bohaté, po krajích lístků zákrovních roztroušené, na líci listů velmi skrovné, rub listů našedivěle zelený (nejmladší našedivělé), lodyhy nahoře šedé, dole našedivělé až bohatě vločkaté. Květy sytě žluté, krajní vně ± na konci načervenalé neb nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, velmi štíhlé.

Větrník u Dražovic. — Hluboké cesty u Znojma, u Našetic (Oborny).

11. **Subsp. lepteilema N. P.** Lodyha 15—28 *cm* v., štíhlá, vidličnatá, akladium = $^1/_{10}$—$^1/_1$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, řády 2, úbory 2—3. Listy podlouhle kopinaté až kopinaté, přišpičatělé až špičaté, nažloutle zelené, list lodyžní žádný —1 hluboko dole na lodyze. Zákrov 10—11 *mm* dl., ± vejčitý, na dolejšku zaokrouhlený; lístky jeho velmi úzké, velmi špičaté, načernale šedé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu bohaté, dosti tmavé, 2—3 *mm* dl., na stoncích nahoře mírné, tmavé, dole roztroušené, světlejší 3—4 *mm*, na líci listů dosti bohaté, tuhounké, 2—3 *mm* dl., vespod bohaté, měkké. Žlázy na konci lístků zákrovních mírné, ostatně na zákrovu skrovné neb skoro žádné, stonky beze žláz. Vločky: zákrov šedý, kraje lístků jeho bohatě vločkaté, stonky nahoře běloplsťnaté, dole našedivělé, listy na líci velmi roztroušeně, na středním nervu mírně vločkaté, vespod našedivěle zelené neb šedozelené. Květy sytě žluté, jen zoubky květů krajních vně načervenalé. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé.

Znojmo (Oborny).

12. **Subsp. pleianthum N. P.** Lodyha as 50 *cm* v., tlusťounká, vysoce vidličnatá. akladium = as $^1/_{10}$ lodyhy, vedlejší lodyhy a výběžky vyvinuté; paprsků 2. řádu 7, ± oddálených, řády 2, úborů as 8. Listy ± kopinaté, tupé až špičaté nažloutle zelené, listy lodyžní 2 v dolejší $^1/_4$. Zákrov 7·5—9 *mm* dl., válcovitě vejčitý, na dolejšku povytažený, lístky jeho velmi úzké, velmi špičaté, tmavošedé, s krajem skoro žádným. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu (světlé, 1 *mm*) a stopkách úboru (tmavé) velmi hojné, na stoncích (tmavé) dole v počtu trochu menším, pak opět velmi bohaté, 2—3 (—4) *mm*, na líci listů mírné, trochu tuhounké, 2—2·5 *mm* dl., vespod dosti bohaté, měkké. Žlázy zákrovu žádné, na stoncích nahoře sotva mírné, velmi malé, dole brzy se ztrácející. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních roztroušené, na líci listů velmi skrovné, rub listů bohatě vločkatý až našedivěle zelený, stonky nahoře šedé, dole bohatě vločkaté. Květy sytě žluté, nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, velmi štíhlé.

Znojmo (Oborny).

13. **Subsp. praelongum N. P.** Lodyha 30—40 *cm* v., štíhlá, velmi slabounká, vidličnatá, akladium = $^1/_5$—$^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu 2, velmi oddálené, řády 2—3, úbory 3—4. Listy kopinaté, přišpičatělé, až špičaté, (trochu nasivělé —) světlozelené, list lodyžní 1 v dolejší $^1/_5$. Zákrov 8·5 *mm* dl., kulatě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho trochu širokounké, špičaté, načernale šedé, s krajem skoro žádným. Listeny šedé. Chlupy zákrovu bohaté, trochu tmavé, 2 *mm*, na stoncích dosti hojné, světlé, 2—3 *mm*, zcela dole bohaté, na líci listů velmi roztroušené, měkké, 1—2 *mm* dl., vespod dosti bohaté. Žlázy zákrovu dosti hojné, na stoncích nahoře sotva mírné, dole velmi roztroušené. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních mírné, stonky nahoře šedé. dole našedivělé, listy na líci velmi chudě vločkaté, vespod našedivěle zelené. Květy žluté, nepruhované. Výběžky prodloužené, štíhlé.

Znojmo (Oborny). Ve vinohradech na Kosíři u Prostějova blíže H. cymosum (Spitzner).

14. **Subsp. melanoxanthum N. P.** Lodyha 18—30 *cm* v. přímá, tenká, hluboce vidličnatá, akladium = $^1/_2$—$^5/_6$ lodyhy, paprsek 2. řádu 1, řády a úbory 2. Listy kopinaté, přišpičatělé až špičaté, žlutozelené, list lodyžní 1 hluboce dole. Zákrov 9—10 *mm* dl., kulatý; lístky jeho širokounké, špičaté, načernalé, skoro bez kraje. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu žádné, na stoncích nahoře žádné, dole ojedňělé

konečně roztroušené, trochu tmavé, 1—2·5 *mm* dl., na líci listů mírně hojné, tuhounké 1·5—2 *mm*, vespod dosti bohaté, měkké. Žlázy zákrovu velmi bohaté, na stoncích nahoře sotva mírné, dole roztroušené. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních roztroušené, stonky nahoře našedivělé, dole dosti bohatě vločkaté, listy na líci velmi skrovně vločkaté, vespod bohatě vločkaté až našedivěle zelené. Květy sytě žluté, nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé.

Znojmo (Oborny).

III. Skupina Pastum N. P. Květenství vysoce vidličnaté neb volně latnaté. Listy nahoře bohatě vločkaté. Lodyha nízká. Odění skrovné. Výběžky tlusťounké.

1. Subsp. pastum N. P. Lodyha 11—13 *cm* v. tlusťounká, přímá. Květenství volně latnaté, akladium 2 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—4, hoření sblížené, nejdolejší oddálené, řády 2, úbory 4—5. Listy ± ellipticky kopinaté, špičaté, zelené, list lodyžní 1 zcela dole. Zákrov 7—8 *mm* dl., kulatý, lístky jeho úzké, špičaté, tmavošedé, s krajem úzkým, světlým. Listeny šedé. Chlupy tmavé, na zákrovu skrovné, 0·5 *mm* dl., na stoncích nahoře roztroušené, dole skoro se ztrácející, světlejší, 1 *mm*, obak listů dosti bohaté, na líci štětinovité, 2·5—3 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře roztroušené, dole velmi brzy se ztrácející. Vločky zákrovu mírné až bohaté, po krajích lístků zákrovních skrovné, stopky úborů bělavé, lodyha šedá, listy obak mírně vločkaté, vespod našedivěle zelené až našedivělé. Květy žluté, krajní vně ± načervenale pruhované. Výběžky krátké, tlusťounké.

Znojmo (Oborny).

619. + 616. H. sciadophorum N. P. (J. štítonosný.) Lodyha přímá, štíhlá, trochu tuhá až dosti slabounká, namnoze nezřetelně jemně proužkovaná. Květenství okoličnaté neb latnaté, sklubené neb trochu volné, namnoze oddělené a stejnovrcholové, (3—) 6—12 (—30) úborné; bezvětví 2—10 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—5, stěsnané, řády 2—3 (—4). Listy v rozetce (2—) 4—6, vnější namnoze ± kopisťovité, zaokrouhleně tupé, vnitřní kopinaté neb podlouhlé, až špičaté, ± nasivělé, namnoze trochu tuhé, nejdelší namnoze též nejširší, lodyžní listy 1—3. Zákrov (5—) 6—8·5 *mm* dl., ± vejčitě válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným neb uťatým, lístky zákrovní úzké až širokounké, tupé až špičaté, ± černé, s krajem rozličným. Listeny ± tmavé. Chlupy dosti bohaté až skrovné, namnoze světlé, trochu krátké. Žlázy dosti bohaté, nezřídka až na listy lodyžní přecházející. Vločky málo vyvinuté, listy na líci často trochu vločkaté, vespod roztroušeně až mírně vločkaté. Oddenek kolmý neb šikmý, zřídka rovnovážný, krátký, tlustý neb tlusťounký. Obnovuje se přísedlými rozetkami, řidčeji krátkými, tenkými ± podzemními výběžky, s malými, bledými listy.

V. 0·20—0·50 *m*. Květy žluté neb sytě žluté, vně nepruhované; čnělky stejnobarevné. H. cymosum + auricula.

♃ Konec května, v horách i konec června. Mezi rodiči.

1. **Subsp. digenes. N. P.** Lodyha as 32 *cm* v. (pěst. vyšší), štíhlá, přímá. Květenství nahoře okoličnaté, volné, stejno- neb namnoze trochu přesvrcholové, akladium 5—10 *mm* dl., řády 3—4, paprsků 2. řádu 5—8, úborů 10—20. Listy ± kopisťovité až kopinaté, zaokrouhlené až přišpičatělé, ± sivé, listy lodyžní 1—2 v dolejší $^1/_3$. Zákrov 5·5—7 *mm* dl, vejčitý se zaokrouhleným dolejškem; lístky jeho úzké, skoro špičaté, černé, skoro bez kraje. Listeny načernalé. Chlupy černé, na zákrovu a stopkách úboru nahoře mírné, tam 1—2 *mm*, zde dole se ztrácející, na lodyze nahoře žádné, dole roztroušené, konečně mírně hojné, světlé, 2—3 *mm*. na líci listů jen po kraji velmi skrovné, tuhounké, 2—3 *mm* dl., vespod žádné, jen na středním nervu mírně hojné. Žlázy zákrovu dosti bohaté, na stopkách úboru bohaté, na lodyze nahoře mírné, dole roztroušené, na konci listů lodyžních skrovné. Vločky zákrovu sotva mírné, na lodyze mírné, na líci listů velmi skrovné, jen na hlavním nervu roztroušené, vespod skrovné neb roztroušené, na hlavním nervu mírné, stopky úborů šedé. Květy zlatožluté. Obnovuje se přísedlými rozetkami.

Tvar se zákrovem bohatě chlupatým u Znojma (Oborny).

619—618. H. glomeratum Fries Symb. str. 38. (J. sklubený.) Lodyha ± přímá, tlustá až štíhlá, namnoze stlačitelná, zřídka tuhounká, jemně pruhovaná. Květenství zcela neb jen nahoře okoličnaté, sklubené neb později volné, ± oddělené, namnoze více až mnohoúborné, stejno- neb řidčeji přesvrcholové, bezvětví 2—10 (velmi zřídka až 40) *mm* dl., paprsky 2. řádu (2—) 4—8 (—10); hoření neb všecky stěsnané, řády 2—5. Listy v rozetce 3—8, vnější ± kopisťovité, zaokrouhleně tupé, ostatní podlouhlé neb kopinaté až úzce kopinaté, tupé až špičaté, žluto- neb světlozelené neb nezřídka ± nasivělé, měkké, nejdelší vždy několik členů nad nejširším vetknutý, listů lodyžních 1—5, pozvolna v listeny přecházejících. Zákrov 6·5—8 (—9·5) *mm* dl., ± válcovitý, později často na dolejšku uťatý, lístky zákrovní úzké neb širokounké, špičaté až tupounké, tmavé až černé, s krajem světlým. Listeny šedé neb tmavé, někdy s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a lodyze žádné neb skrovné, velmi krátké, na listech trochu bohatší, všude až 1 *mm*, řidčeji (nanejvýš) až 2·5 *mm* dl. Žlázy mírné neb ± bohaté, někdy též na hořejších listech lodyžních. Vločky zákrovu dosti bohaté až skrovné, stopky úborů plsťnaté, lodyha ± bohatě vločkatá, listy na líci neb obak roztroušeně vločkaté, neb vespod trochu bohatěji vločkaté. Oddenek šikmý neb rovnovážný, krátký, tlustý neb tlusťounký. Obnovuje se přisedlými rozetkami neb ± prodlouženými, tenkými, pod- neb nadzemními výběžky, s nečetnými velmi malými listy.

V. 0·30—0·75 *m*. Květy žluté neb tmavě žluté: čnělky stejnobarevné, zřídka trochu tmavší. H. cymosum-pratense, H. pratense *β*. lanceolatum Tausch., H. pratense ζ.? obovatum Tausch., Pilosella cymosa Sz. Sz., ?H. cymosum. Fl. dan., H. dubium Fl. dan.

♃ Konec června, červenec. Mezi rodiči.

1. Subsp. prolongatum. N. P. Lodyha as 64 *cm* v., tlusťounká, přímá. Květenství okoličnaté, dole latnaté, trochu volné, stejnovrcholové, akladium 2—3 *mm* dl., paprsků 2. řádu as 6, řády 4—5, úborů as 30. Listy trochu kopisťovitě úzce kopinaté, tupé až špičaté, žlutozelené, listy lodyžní 3 v dolejší polovici. Zákrov 6·5—7 (?) *mm* dl., válcovitý s dolejškem zaokrouhleným: lístky jeho úzké, špičaté, černé, s krajem úzkým světlým. Listeny tmavošedé. Chlupy černé, na zákrovu dosti bohaté, 1·5 *mm*, na stopkách úborů mírné, na lodyze roztroušené, dole světlé 1—2 *mm*, obak listů mírné, na líci tuhé 2 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy na zákrovu a stopkách úboru roztroušené, na lodyze až ku prostředku ojedinělé, na listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu mírné, po kraji lístků zákrovních skrovné, na lodyze nahoře mírné, dole roztroušené, na líci listů skrovné, vespod roztroušené, na hlavním nervu mírné, stopky úborů běloplsťnaté. Květy žluté. Výběžky žádné.

Slezsko: Těšín (N. P.) Uprostřed mezi H. pratense a cymosum. U Vsetína (Bubela, dle Oborného v roč. zpráv. něm. bot. společ., bez udání subsp.). Ostatní v Ob. Fl. pod H. cymosum L. b. pubescens W. Gr. nelze sem vřaditi, poněvadž nesrovnávají se s H. glomeratum Fries.

6. Sectio. Echinina N. P. Květenství více- až mnohoúborné, okoličnaté neb latnaté. Výběžky žádné. Bylina štětinatá, silně vločkatá. Lodyha pevná, tuhá, namnoze zprohýbaná. Zákrov prostřední, bohatými hvězdovitými chlupy světlý. Listy kopinaté neb podlouhlé, ± tuhé, šedozelené, listů lodyžních více, namnoze bezžlázných. Květy sytě žluté, nepruhované.

620. H. echioides Lumn. (J. haděncovitý.) Lodyha přímá neb trochu vystoupavá, ± zprohýbaná, štíhlá až tlustá, tuhá, pevná, dosti nezřetelně jemně pruhovaná. Květenství namnoze okoličnaté, řidčeji ± latnaté, dosti oddělené, 10—50 úborné, stejno- neb přesvrcholové, bezvětví (2—) 5—20 (—50) *mm* dl., paprsky 2. řádu (3—) 4—7 (—12), hoření stěsnané, nejdolejší ± oddálené, řády 3—7. Listy v rozetce žádné neb 1—2 (zřídka více, pak listy lodyžní, méně hojné), ± kopinaté, neb úzce kopinaté, tupé až přišpičatělé, namnoze trochu nasivělé, štětinkami a vločkami ± zelenošedé, tuhé, pevné, nejdelší list lodyžní 1—3 členy nad nejširším vetknutý, řidčeji zároveň nejširší, listů lodyžních (3—) 5—20, k hořejšku znenáhla menších a užších, mimo to pod a v okolíku více zelených 0·5—1·5 *mm* dl. čárkovitých listenů, nejdelší člen namnoze 1.—3. pod okolíkem, vždy nad prostředkem lodyhy. Zákrov 6—9 *mm* dl., vejčitý neb ± válcovitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, šedé neb bělavé, bez kraje neb s krajem úzkým světlým. Listeny dolení na líci namnoze ± nazelenalé, čárkovité neb šidlovité, hoření ± šedé, všecky štětinaté. Chlupy zákrovu světlé, krátké neb trochu prodloužené, měkké, na stopkách úborů často skrovné; též na lodyze nahoře, pod prostředkem hojnější, štětinaté, přímo přílehlé, tlusťounké, obak listů bohaté, na líci tlustě štětinkaté, přílehlé, ± dlouhé. Žlázy veskrze žádné, velmi zřídka zákrov trochu žláznatý. Vločky: zákrov a stopky úboru šedé neb bělavé, lodyha bohatě vločkatá, listy na líci mírně neb skrovně vločkaté, vespod až bohatě vločkaté. Zuby lůžka hustě chlupaté, chlupy brzy prchající. Oddenek kolmý neb šikmý, krátký, tlustý. Obnovuje se přisedlými rozetkami neb zavřenými pupeny.

V. 0·25—0·90 *m*. Květy namnoze sytě žluté, čnělka stejnobarevná, H. echioides *α* canescens et *β*. ascendens Monn. essai., H. echioides *β*. verum Koch., H. echioides setosum Čelak., H. echioides Neil. Nachtr. Pilosella echioides Sz. Sz.

♃ Prostřed června, červenec. Výslunné, travnaté stráně, skály a křoviště. Roztroušen ve středním a jižnim území, jinde neroste. U nás v skupinách.

I. Skupina. Echioides. N. P. Květenství malý neb mírně veliký, stažený neb ± volný okolík, ± oddělený, ± stejnovrcholový. Bylina dosti vysoká, silná neb štíhlá. Chlupy bohaté, přitiskle štětinaté.

1. Subsp. echioides Lumn. Lodyha 30—70 *cm* v., štíhlá neb tlusťounká, přímá. Květenství okoličnaté, nahloučené, pak ± volné ± stejnovrcholové; bezvětví 10—20 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—7, štíhlé, řády 4—5, úborů 10—30. Listy nejvnější, jsou-li vyvinuté, až podlouhlé, jinak úzce až čárkovitě kopinaté, tupé až přišpičatělé, našedivěle zelené listů lodyžních 5—13, nejdelší člen 1.—2. pod okolíkem. Zákrov 8—9 *mm* dl., vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, bělavě šedé, uprostřed tmavěji šedé. Listeny šedé neb nazelenalé. Chlupy světlé, na zákrovu bohaté, 1—1·5 *mm*, na stopkách úborů skrovné neb nahoře až mírně hojné, na lodyze nahoře skrovné, dole v počtu větším, konečně bohaté, přímé, stětinkaté, 2—3 *mm*, obak listů velmi bohaté, na líci štětinkaté, ± tlusté, 2—3 *mm* dl., vespod tuhé. Žlázy žádné.

Vločky na líci listů skoro žádné až mírné, vespod roztroušené až dosti bohaté, na hlavním nervu mírné až bohaté, zákrov bělavý, stopky úborů bílé, lodyha bohatě vločkatá neb našedivělá. Květy tmavožluté.

α) genuinum.

1. adpressipilum N. P.

a) hirsuticeps N. P. Tvar nahoře popsaný.

Znojmo (Oborny).

b) hirticeps N. P. Jako *a*), leč chlupy zákrovu jen mírné neb skrovné, až 1 *mm* dl.

Znojmo (Oborny).

c) minoriceps N. P. = H. echioides *β*. calcareum Bluff. et Fing. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., listy obak s bohatými, na líci tuhými, tenkými 1—2 *mm* dl. chlupy a zde ještě s velmi skrovnými, vespod ± bohatými vločkami.

Znojmo (Oborny).

d) anochaetium N. P. Chlupy na lodyze všude bohaté, dole v počtu větším, štětinaté, 3—4 *mm* dl.

Znojmo (Oborny).

Ostatní stanoviska H. echioides Lumn. bez udání tvaru: hojný ve Znojemsku: kolem Náměště a na hadci u Mohelna (Roemer), v údolí Dyje od Hardeku dolů často velmi hojný, jako kolem Nov. hrádku, Devíti mlýnů, u Trouznického mlýna a odtud na obou stranách údolí až ku Znojmu obecný, u Louky, Milfrouna, Bohumilic, na Kamenném kopci u Tasovic, mezi Tasovicemi a Našeticemi, na Pelc- a Galgenberku u Nesechleba a Bohumělic, na návrších kolem Kounic, Šatova a Havraníků, v údolí Leskavy a Hradnice u Znojma a na sousedních návrších hojný (Oborny), na Polavských a Mikulovských kopcích (Uechtritz). V ostatní části: mezi Šardicemi a Hodonínem (Makowsky), dle Schlögla též na prosekách lesních u Velehradu.

2. patentipilum N. P. Zákrov 7 *mm* dl., trochu široce vejčitý. Chlupy zákrovu 1 *mm* dl., na lodyze všude odstálé tuhé.

Znojmo (Oborny).

β) albocinereum Rupr. = H. ech. *albocinereum Fries. Epic. a Čelak. Prodr. str. 199 = H. tortuosum Froel. Listy šedozelené, lodyžních 5—16. Zákrov 5—7 *mm* dl., lístky jeho bělavé, s krajem bílým a chlupy 0·5 *mm* dl.

1. minoriceps N. P. Tvar zde popsaný.

Znojmo (Oborny), Polavské kopce.

2. majoriceps N. P. Zákrov 8—9 *mm*, bezvětví 8—10 *mm* dl.

Znojmo (Oborny), Polavské kopce.

H. albocinereum Rupr. roste ještě: v údolí Dyje, Hradnice a Leskavy u Znojma, na Kamenném kopci u Tasovic, Kuketaj u Bohumělic, návrší kolem Šatova a Havraníků (Oborny).

Tvary střední a míšenci.

620 > 613. H. setigerum Tausch (J. štětinatý). Lodyha přímá neb trochu vystoupavá, namnoze trochu zprohýbaná, tlustá až štíhlá, tuhá, pruhovaná. Květenství velmi volně latnaté, ± nadvrcholové, neobmezené, víceúborné, bezvětví 6—50 (—150) *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—5 (—8), všecky neb aspoň dolejší oddálené, na konci větvité, šikmo odstálé, řády 3—6. Listů v rozetce (žádné —) několik až 6, kopinatých až čárkovitých, ± špičatých, zřídka až tupých, trochu nasivělých neb skoro šedozelených, tuhounkých, trochu pevných, nejdelší spolu nejširší, leč několik skoro stejně dlouhých, listy lodyžní (2) 4—9, nahoře dosti rychle ubývavě menší a užší. Zákrov 7—10 *mm* dl., ± válcovitý neb vejčitý s zaokrouhleným dolejškem, lístky zákrovní velmi úzké až širokounké, špičaté, šedé až bílé, s krajem často nazelenalým. Listeny šedé, dolení (často trochu lupenovité a zelené) 1—1·5 *cm* dl., hoření kratší. Chlupy světlé, odstálé, všude bohaté a dlouhé, neb na dolejší části skrovnější, na listech štětinaté. Žlázy žádné neb na zákrovu a stopkách úborových aneb jen na zákrovu trochu vyvinuté, řidčeji po lodyze dolů sestupující, na listech lodyžních nikdy nijaké. Vločky: zákrov a stopky úboru šedě neb běloplsťnaté, lodyha méně vločkatá, listy na líci nahé neb trochu vločkaté, vespod bohatě vločkaté neb našedivělé. Oddenek kolmý neb šikmý, krátký, tlustý. Obnovuje se přísedlými výběžky (velmi zřídka výběžky krátkými, tlustými, plazivými).

V. 0·30—0·75 *m*. Květy světleji neb temněji žluté, nikdy sytě neb tmavožluté, nepruhované; čnělka stejnobarevná, H. echioides > pilosella, H. echioides Schloss et Vukot., H. echioides γ. setosum Monn. essai, H. ech. α. setigerum Koch, H. Rothianum Griseb.

♃ Konec června, červenec. Písčitá místa, travnaté vršky, křoviště, hluboké cesty, porůzný obyčejně pospolitý v střední a jižní Moravě. U nás skupiny:

1. Skupina. Setigerum N. P. Zákrov 7—10 *mm* dl., ± válcovitý neb vejčitý, lístky jeho velmi úzké až širokounké, špičaté, Chlupy na lodyze světlé, bohaté neb dosti hojné, namnoze méně než 6 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a stopkách úboru skrovné neb žádné.

1. Subsp. setigerum Tausch. Lodyha 40—60 (pěst. až přes 100) *cm* v., tlusťounká až tlustá, přímá neb trochu vystoupavá. Květenství volně latnaté, velmi volné, neobmezené, zprvu stejno-, potom ± přesvrcholové, akladium 20—50 (pěst. —130) *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—6, oddálené, štíhlé, řády 4—5, úborů 20—40. Listy kopinaté až úzce kopinaté, špičaté, trochu nasivěle světlozelené, listy lodyžní 4—5 až do výše $^2/_3$, nejdelší člen v hoření polovici lodyhy. Zákrov 8—10 *mm* dl., ± válcovitě vejčitý s zaokrouhleným, později ± uťatým dolejškem, lístky zákrovní trochu širokounké, špičaté, šedé, s krajem silně nazelenalým. Listeny světlošedé. Chlupy zákrovu ± bohaté neb velmi hojné, bílé (pěst. trochu tmavé) 2—3 *mm* dl., též na stoncích, bílé, tuhé, trochu zprohýbané, odstálé, 4—6 (—9) *mm* dl., obak listů roztroušené neb ± mírně hojné, na líci tuhé neb štětinaté 4—8 *mm* dl., vespod měkčí. Žlázy zákrovu mírné až skoro žádné, na stopkách úborů roztroušené až žádné, na lodyze nahoře velmi brzy ojedněle a se ztrácející. Vločky: zákrov šedý, též kraje lístků jeho neb jen mírně vločkaté, stonky nahoře bílé, dole šedé až bohatě vločkaté, listy na líci nahé, vespod mírně až bohatě vločkaté a našedivěle zelené. Květy žluté.

α) genuinum.

1. normale N. P.

a) seticaule N. P. Tvar nahoře popsaný.

Brno, Polava (N. P.) Znojmo, Kraví hora u Sedlešovic (Oborny), u Sobúlek poblíž Kyjova.

b) calvicaule N. P. Chlupy zákrovu mírné, na lodyze nahoře skoro žádné, teprvé pod prostředkem mírné, pak bohaté a jako u *a*), na zákrovu bohaté, 1—2 *mm* dl.

Polava 560 *m*. (Peter), Znojmo (Oborny).

2. angustum N. P. Listy ± úzce až čárkovitě kopinaté, špičaté, nasivělé. Lístky zákrovní dosti úzké, tmavošedé, s krajem nazelenalým.

Brno, Polava, Znojmo (Oborny).

II. setigerum bez udání tvaru roste. U sklenné huti za Prostivanovem (Spitzner). Ojedněle na Majdenberku u Polavy (Peter). Hojněji ve Znojemsku: v hlubokých cestách mezi Znojmem a Mal. Tasovicemi, v Purkrábce u Tasovic, u zříceniny Nov. Hrádku, na Kozí stezce u Lukova, na pěšince od Hrádku do Vranova a při cestě od Hardeku do Čížova (Oborny). Pod Chlumem u Seloutek poblíž Prostějova (Spitzner), kopce u Kyjova (Bubela). Písčitá a světlá místa v Hodonínském lese (Uechtritz). Dubrava pod bzeneckým nádražím (Oborny).

2. Subsp. holopolium. N. P. Lodyha as 33 *cm* v., tlusťounká, přímá. Květenství velmi volně latnaté, vedlejší lodyhy často vyvinuté, bezvětví 8—17 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—6, velmi oddálených, štíhlých, řádů 6, úborů mnoho. Listy kopinaté, špičaté, světlozelené, na lodyze 4—5, nejdelší člen 3. pod bezvětvím 1. řádu. Zákrov 7·5—8 *mm* dl., vejčitý s zaokrouhleným dolejškem; lístky jeho úzké, špičaté, šedé. Listeny šedé. Chlupy zákrovu velmi bohaté, + tmavé, 2—3 *mm* dl., na stopkách úborů skrovné až mírné, na lodyze nahoře dosti bohaté neb mírně hojné, odstálé, trochu tmavé, dole až bohaté, přímé, ± štětinaté, světlé, 3—4 (—5) *mm*, obak listů bohaté, na líci trochu štětinaté, tenké, 3—4 *mm* dl., vespod tuhé. Žlázy žádné. Vločky na lodyze bohaté, na líci listů ± roztroušené, vespod mírné až bohaté. Zákrov a stopky úborů šedé. Květy tmavě žluté.

Znojmo (Oborny).

3. Subsp. arenarium Tauscher in sched. Lodyha 32 až 52 *cm* v., tlusťounká, přímá. Květenství volně latnaté, velmi volné, neobmezené, přesvrcholové; bezvětví 10—25 (—42) *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—4, velmi oddálené, řády 3—4, úborů 10—20. Listy ± úzce kopinaté. přitupé neb přišpičatělé, ± žlutě zelené, 6—8 listů po celé lodyze rozdělených, nejdelší člen uprostřed lodyhy. Zákrov 7·5—8·5 *mm* dl., ± kulatě vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho širokounké, špičaté, světle šedé, s krajem bílým. Listeny bělavé. Chlupy bílé, na zákrovu velmi bohaté, 2·5—3 *mm*, na stopkách úboru dosti bohaté, na lodyze nahoře ± bohaté, dole velmi hojné, tuhé, odstálé 5—7 *mm*, obak listů roztroušené neb mírné, na líci skoro štětinaté 3—4 *mm* dl., vespod tuhé. Žlázy žádné. Vločky: zákrov bělavý, kraj lístků zákrovních a lodyha bohatě vločkaté, stopky úborů bíle plsťnaté, listy na líci velmi roztroušeně (na hlavním nervu trochu hojněji) vločkaté, vespod bohatě vločkaté až našedivěle zelené. Květy světle žluté.

Znojmo (Oborny), zde tvar se silnějšími štětinkami. Dust. p. praelatovi Mendlovi v Brně podařilo se vypěstovati v klášterní zahradě starobrněnské míšence mezi H. setigerum *α)* genuinum a. angustum N. P. ♂ a H. aurantiacum normale ♀ = H. monasteriale N. P.

620 + 613. H. bifurcum M. Bieb (J. dvouvidličnatý). Lodyha namnoze přímá, tenká až tlusťounká, tuhá až slabounká, nepruhovaná neb nezřetelně jemně proužkovaná. Květenství výše neb hlouběji vidličnaté, neobmezené, 2—6 (—10) úborné, bezvětví 15 *mm* až skoro zdélí lodyhy, paprsky 2. řádu 1—3 (—4) velmi oddálené, šikmo přímé, řády 2-3 (—5). Listy v rozetce (2—) 4—8, kopinaté až elliptické neb podlouhlé, špičaté až tupé, zelené neb trochu nasivělé, ± tuhé neb pevné, nejdelší spolu nejširší, listy lodyžní (žádný —) 1—2 (—4) pod prostředkem, nahoře rychle ubývavě menší. Zákrov (6·5 —) 8—10 (—12) *mm* dl., kulatý neb vejčitý neb krátký a tlustě válcovitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovní úzké neb širokounké, špičaté, vločkami ± šedé neb bělavé, s krajem často světlejším. Listeny světlé neb ± šedé. Chlupy skrovné až bohaté, ± tuhé, krátké neb dlouhé, na listech namnoze štětinkaté. Žlázy žádné až dosti bohaté, na listech lodyžných nikdy nijaké. Vločky: zákrov namnoze plsťnatý, též ± stonky, listy na líci nahé neb vločkaté, vespod mírně vločkaté až běloplsťnaté. Oddenek kolmý neb rovnovážný, krátký až trochu prodloužený, tlusťounký. Obnovuje se přísedlými rozetkami neb ± četnými, prodlouženými štíhlými neb ± tlustými výběžky, s malými, znenáhla menšími listy.

V. 0·10—0·45 *m*. Květy světleji neb temněji žluté, krajní vně zřídka červeně pruhované, čnělka stejnobarevná. H. echioides + pilosella, ? H. flagellare Reichb. p. par., H. pilosella × echioides Aschers., H. brachiatum var. hirsutissimum Froel.

♃ Konec května, počátek června. Skály, kamenité stráně. U nás následující skupiny.

I. Skupina. Cinereum N. P. Výběžky žádné neb krátké, tlusté. Lodyha dosti vysoká, silná. Listy kopinaté, na líci nahé neb vločkaté, vespod bohatě vločkaté až bělavé, na lodyze 1—3. Zákrov 8—11·5 *mm* dl. Žlázy mírně četné až žádné.

1. Subsp. thayense N. P. Lodyha 12—25 *cm* v., trochu tlusťounká, přímá, bezvětví = $^1/_{10}$—$^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, velmi oddálené, řády 2—3 (—5), úbory 2—7. Listy kopinaté neb úzce kopinaté, špičaté, nažloutle šedozelené, listy lodyžní 1—2 v dolejší polovici. Zákrov 10—11·5 *mm* dl., vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho širokounké, špičaté, bělavé, s krajem bílým. Listeny bělavé. Chlupy světlé, na zákrovu velmi bohaté, 2—3 *mm* dl., na stoncích ± hojné, nahoře odstálé, dole ± přímé, 3—5 *mm*, obak listů bohaté, na líci štětinaté, 3—4 *mm* dl., vespod skoro měkké. Žlázy žádné. Vločky: na zákrovu a stopkách úborů bílé, na stoncích dole šedé, listy na líci velmi skrovně až roztroušeně, na hlavním nervu až mírně vločkaté, vespod ± šedé až bělavé. Květy sytě žluté, nepruhované. Výběžky žádné neb krátké, tlusté.

Skály při Dyji u Znojma (Oborny) zde též s menšími úbory a květy krajními červeně pruhovanými.

II. Skupina. Tephraeum N. P. Výběžky žádné. Lodyha dosti vysoká, štíhlá, tuhá. Listy podlouhlé neb kopinaté, na líci vločkaté, vespod našedivělé na lodyze 1. Zákrov 10—11 *mm* dl. Žlázy skoro žádné.

1. Subsp. tephraeum. N. P. Lodyha as 29 *cm* v., přímá, bezvětví = $^1/_6$ lodyhy, paprsky 2. řádu 2, velmi oddálené, řády 2—3, úbory 4, vedlejší lodyhy a výběžky vyvinuté. Listy vnější ± podlouhlé, vnitřní kopinaté, velmi krátké, přišpičatělé, nasivěle žlutozelené, 1 velmi malý list lodyžní v dolejších $^2/_5$. Zákrov 10—11 *mm* dl., tlustě válcovitě vejčitý, s zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky zákrovní širokounké, přišpičatělé, popelavé, s krajem trochu světlejším. Listeny šedé. Chlupy zákrovu sotva mírné, tmavé, 1—1·5 *mm*, na stoncích skrovné, načernalé, dole světlejší, 1—2 *mm*, na líci listů jen ku kraji skrovné, tuhounké, 2—3 *mm* dl., vespod žádné, na hlavním nervu mírné. Žlázy zákrovu velmi skrovné, jinak žádné. Vločky: zákrov bělavě šedý, stonky nahoře bílé, pak našedivělé, dole bohatě vločkaté, listy na líci skoro nahé až roztroušeně vločkaté (nejhořejší), vespod bohatě vločkaté až našedivělé. Květy žluté.

Znojmo (Oborny).

III. Skupina. Praticola N. P. Výběžky prodloužené, tenké neb štíhlé. Lodyha nízká, štíhlá, slabounká neb tuhá. Listy ± kopinaté, na líci nahé neb vločkaté, vespod mírně vločkaté až bělavé, na lodyze žádné až 1. Zákrov 6·5—11 *mm* dl. Žlázy skrovné neb mírně hojné, zřídka žádné.

1. Subsp. pachycladum N. P. (pěst.) Lodyha 28—30 *cm* v., tlusťounká, přímá, bezvětví = ½—¾ lodyhy, paprsky 2 řádu 2—4, velmi oddálené, tlusťounké, řády 2—3, úbory 3—6. Listy kopinaté ± špičaté, šedozelené, 2 listy lodyžní v dolejší ¼. Zákrov 11 *mm* dl., tlustě válcovitě vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho širokounké, špičaté, bělavě šedé, s krajem (trochu nazelenale-) světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu velmi bohaté, trochu tmavě 1—1·5 *mm* na stoncích nahoře bohaté, dole v počtu větším, světlé, odstálé, tuhé, 2—3 *mm*, na líci listů roztroušené, štětinaté, 3—5 *mm* dl., vespod mírné, měkčí. Žlázy zákrovu skrovné, na stoncích nahoře roztroušené až mírné, dole záhy ojedinělé. Vločky: zákrov, stonky a rub listů šedý, líc listů roztroušeně- až mírně-, na hlavním nervu často bohatě vločkatý. Květy sytě žluté, krajní vně se silně červenými špicemi. Výběžky velmi prodloužené, tlusťounké. H. setigerum + pilosella.

Polavské kopce (Peter).

2. Subps. comatum N. P. Lodyha 11—40 *cm* v., štíhlá, přímá neb trochu vystoupavá, bezvětví = ⅙—½ lodyhy, paprsky 2 řádu 1—2 (—3) velmi oddálené, řády 2, úbory 2—4. Listy kopinaté až ± úzce kopinaté, přišpičatělé až špičaté, nasivělé, list lodyžní žádný až 1 malý hluboko dole. Zákrov 8—10 *mm* dl., kulatý, lístky jeho úzké, špičaté, tmavošedé, s krajem nazelenalým. Listeny světlé. Chlupy světlé, na zákrovu velmi bohaté, 2 *mm*, na stoncích ± bohaté, 3—6 *mm* dl., na líci listů roztroušené až dosti bohaté, ± tuhé, ale nikoliv štětinaté, 3—4 *mm* dl., vespod měkké. Žlázy ku konci zákrovu skrovné, na stoncích nahoře velmi roztroušené, dole žádné. Vločky: zákrov našedivělý, lístky jeho po kraji skrovně vločkaté, stonky nahoře bělavé, dole šedě až bohatě vločkaté, listy na líci nahé nanejvýš na hlavním nervu s ojednělými vločkami. Květy žluté, krajní vně nanejvýš se špicemi trochu načervenalými. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

Brno: a tvar kratčeji chlupatý u Znojma (Oborny).

3. Subsp. mesoschistum N. P. Lodyha 26—31 *cm* v., štíhlá, skoro přímá, bezvětví = as ½ lodyhy, paprsek 2. řádu 1, řády 2 (—3), úbory 2—3. Listy kopinaté, dosti krátké, špičaté, nažloutle zelené, v dolejší $^1/_4$ jeden malý list lodyžní. Zákrov 10 *mm* dl., skoro kulatý, lístky jeho úzké, špičaté, bělavé. Listeny světlé. Chlupy světlé, na zákrovu velmi bohaté, 2 *mm*, na stoncích nahoře skoro roztroušené, dole mírné, tuhé, 3—9 *mm*, na líci listů dosti bohaté, tuhé, 5—8 *mm* dl. Žlázy žádné (pěst. rostlina nahoře dosti hojně žláznatá). Vločky: zákrov, stopky úborů a rub listů bělavý, lodyha našedivělá, listy na líci velmi roztroušeně až dosti bohatě vločkaté. Květy zlatožluté, krajní vně načervenale pruhované. Výběžky krátké, tlusťounké. Též as H. setigerum + pilosella.

Znojmo (Oborny).

620—619. H. fallax Willd. (J. klamný.) Lodyha přímá, velmi štíhlá až tlustá, namnoze trochu zprohýbaná, pevná, často tuhá, jemně pruhovaná. Květenství ± okoličnaté (neb latnaté), volné, dosti oddělené, stejno- neb přesvrcholové, (6—) 15—40úborné, bezvětví (4—) 6—12 *mm* dl., paprsky 2. řádu (3—) 5—11, nejhořejší nahloučené, nejdolejší ± oddálený, řády 3—6. Listy v rozetce 2—8, ± kopinaté až podlouhlé, špičaté až tupé, rozličně zelené, tuhounké až skoro měkké, nejdelší nad nejširším postavený, 2—8 listů po celé lodyze neb pod jejím prostředkem, nahoře ± ubývavě menší. Zákrov 5·5—8 (—9) *mm* dl., válcovitý neb vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté (řidčeji tupější), šedé až načernalé, s krajem ± světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu bohaté, světlé, krátké, na lodyze nahoře skrovnější, dole vždy bohaté, světlé, přímé neb skoro rovnovážně odstálé, často ± štětinaté, na listech namnoze velmi hojné, štětinaté. Žlázy veskrze žádné neb rozličně hojné, pak též na hořeních neb všech listech lodyžních. Vločky: zákrov často plsťnatý neb bohatě vločkatý, stopky úborů šedě- až běloplsťnaté, lodyha bohatě vločkatá, listy na líci skoro vždy vločkaté, vespod mírně až bohatě vločkaté. Oddenek kolmý neb šikmý, krátký, tlustý. Obnovuje se přisedlými rozetkami neb několika ± podzemními, tenkými výběžky.

V. 0·35—0·75 *m*. Květy světleji neb temněji žluté, čnělky stejnobarevné. H. echioides—cymosum.

♃ Červen, červenec.

I. Skupina. Znoymense N. P. Výběžky a žlázy žádné. Listy lodyžní (3—) 4—8 po celé lodyze. Květy sytě žluté. Zákrov bělavě plsťnatý. Štětiny lodyžni trochu přímé.

1. Subsp. elegans N. P. Lodyha 37—52 *cm* v., velmi štíhlá, zprohýbaná, přímá. Květenství okoličnaté neb latnaté, volné, stejnovrcholové, bezvětví 4—6 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—4, tenké, velmi nahloučené, jen nejdolejší někdy trochu oddálený, řády 3 (—4), úborů 6—15 (mimo to několik nevyvinutých úborů). Listy úzce kopinaté. ± přišpičatělé, trochu našedivěle zelené, 7 až 8 listů lodyžních, po celé lodyze rozdělených. Zákrov 7—7·5 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, bělavě šedé, s krajem úzkým, bílým. Listeny bělavé. Chlupy bílé, na zákrovu bohaté, 1 *mm*, na stopkách úborů mírné neb skrovné, na lodyze nahoře roztroušené, dole četnější, konečně bohaté, tuhé, ± přímé, odstálé, 1—3 *mm*, obak listů velmi bohaté, na líci dosti tenkoštětinaté, 1—2 *mm* dl., vespod tuhé. Žlázy žádné. Vločky: zákrov bělavý, stopky úborů bílé, lodyha našedivělá, listy na líci skrovně až mírně-, vespod mírně až ± bohatě vločkaté. Květy tmavožluté.

Znojmo (Oborny).

2. **Subsp. znoymense N. P.** Lodyha 35—55 *cm* v., štíhlá, trochu zprohýbaná, přímá. Květenství nahoře ± okoličnaté, velmi volné, později přesvrcholové, bezvětví 6—10 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—7, velmi nahloučených, nejdolejší často ± oddálený, řády 4—5, úborů 10—35. Listy vnější podlouhlé, přišpičatělé, vnitřní ± kopinaté, špičaté, trochu našedivěle zelené, 4 až 6 listů lodyžních ve výši $^{2}/_{3}$ a mimo to veliké lupenovité listeny v květenství. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., válcovitě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovní úzké, skoro tupé, ± šedé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy bílé, na zákrovu velmi hojné, 1—2 *mm* dl., na stopkách úborů nahoře bohaté, dole skrovné, na lodyze nahoře mírné, dole brzy bohaté, konečně velmi četné, trochu přímo odstálé, 2—3 *mm*, obak listů bohaté, na líci skoro štětinaté, leč tenké, 1·5—2 *mm* dl., vespod tuhé. Žlázy žádné. Vločky: zákrov a stopky úborů bělavé, lodyha našedivělá neb bohatě vločkatá, listy na líci skrovně- až roztroušeně vločkaté, vespod mírně vločkaté až skoro našedivěle zelené. Květy tmavožluté.

Znojmo (Oborny).

7. **Sectio. Praealtina N. P.** Nejštíhlejší a nejútlejší z oddělení Cauligera elata. Lodyha ± pevná, tuhá. Květenství více- až mnohoúborné, obyčejně latnaté, zřídka neobmezené, ještě řidčeji okoličnaté. Úbory namnoze štíhlé, malé, zákrov zelený neb šedý (5—) 6—7 *mm* dl., zřídka delší a sotva někdy přes 8 *mm*, stopky úboru obyčejně tenké. Odění namnoze skrovně vyvinuto, nejobyčejněji vyskytují se žlázy a nezřídka též chlupy, vločky, zvláště na listech, jsou u tohoto oddělení mnohem řidčí než u ostatních Piloselloid, lodyha jest z větší části, nezřídka též zcela nahá. Květy žluté, krajní květy vně stejnobarevné, nikdy červeně pruhované.

621. H. florentinum N. P. (All. exp.) (J. florentský.) Lodyha přímá, tenká až štíhlá (a tlustá), namnoze tuhá, rovná, řidčeji trochu zprohýbaná, málo neb nestlačitelná, ± jemně pruhovaná. Květenství latnaté (zřídka zcela neb na konci okoličnaté), stejno- neb ± nadvrcholové, oddělené neb ± neobmezené, někdy nahloučené, později volné, ostatně ± volné. Bezvětví jen několik až 30—33 *mm* dl.; paprsků 2. řádu až 12, hoření sblížené, nejdolejší, řidčeji všecky ± oddálené, šikmo odstálé neb rozkladité neb obloukovitě vystoupavé, řády (2—) 3—5 (—7). Listy v rozetce nemnohé až 20, vnější namnoze ± kopisťovité, zaokrouhlené neb tupé, ostatní ± kopinaté až čárkovité, ± špičaté, všecky sivé, pevné neb trochu měkké, nejdelší buď též spolu nejširší neb několik členů nad ním ležící. Listy lodyžní 1—3 (—5) až do výše $^2/_3$, nahoře rychle ubývavě menší. Zákrov 5—7 (—8·5) *mm* dl., ± válcovitý, s dolejškem později uťatým, lístky jeho úzké až širokounké, špičaté neb přitupé, tmavé až černé, s krajem skoro žádným až široce světlým. Listeny bílé až načernalé neb hnědé až tmavočerné. Chlupy namnoze skrovné, na zákrovu velmi zhusta žádné, ale též až mírně bohaté, tmavé neb světlé, na stoncích zpravidla skrovně vyvinuté, vždy ± tuhé až štětinaté, na vnějších listech vždy hojnější než na vnitřních, u těchto často jen po kraji a vespod na středním nervu, namnoze štětinaté a dlouhé. Žlázy zákrovu bohaté, namnoze též ± na stoncích nahoře (leč také skoro žádné), dole v počtu značně menším, na listech lodyžních žádné, neb někdy též se vyskytující. Vločky zákrovu ± bohaté (až plsťnaté) až skoro žádné, po kraji lístků zákrovních žádné, na stonku skrovné neb se ztrácející, na líci listů skoro žádné, vespod žádné až roztroušené (neb též mírně hojné), stopky úborů šedé až nahé. Oddenek kolmý, krátký, tlustý neb tlusťounký. Obnovuje se přisedlými rozetkami.

V. (0·20—) 0·30—0·80 *m.* Květy světleji neb tmavěji žluté, krajní vně nepruhované, čnělky stejnobarevné. H. praealtum. DC., H. praealtum et H. obscurum Aut. plur. ex part., H. florentinum All. ex part., H. astolonum Vukot. ex p.

♃ Prostřed června, červenec. Suchá luka, pastvy, meze, cesty, návrší, světlé lesy. V celém území rozšířen, v horách řidčeji. U nás v následujících skupinách:

I. Skupina. Obscurum N. P. Květenství latnaté, oddělené, stopky úborů šedé neb bohatě vločkaté, tlusťounké. Lístky zákrovu tmavé, s krajem skoro žádným neb úzkým, proto tmavé, ± nechlupaté. Listeny tmavé. Listy ± kopinaté až čárkovitě kopinaté. Bylina štíhlá.

1. Subsp. obscurum Rchb. fl. g. exc. = H. praealtum var. obscurum Froel. in DC. Pr. = H. prae. b. verum Doell. = H. prae. ε. hispidulum Froel. = H. florentinum I praealt. Gaud. = H. piloselloides Hegeschw. et Herr. Lodyha 35—70 *cm* v., ± štíhlá až trochu tlusťounká. Květenství volné, ± oddělené, stejno- neb sotva přesvrcholové; bezvětví 6—8 (—13) *mm* dl., paprsků 2. řádu (3—) 5—6, hoření sblížené, dolení trochu oddálené, řády 4—5, úborů 10—40. Listy úzce kopinaté, špičaté, dolení jen přišpičatělé, sivé, 2—4 listy lodyžní do výše až $^2/_3$. Zákrov 6—7 *mm* dl., ± úzce válcovitý s dolejškem brzy uťatým, lístky zákrovní úzké, špičaté, černé, s krajem skoro žádným (neb trochu světlým). Listeny tmavé. Chlupy na zákrovu, stopkách úboru a hoření části lodyhy žádné, na lodyze dole skrovné, tuhé, 2—3 *mm*, po kraji listů a na hřbetní žíle roztroušené, tuhé, 4—6 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi hojné, na stopkách úboru bohaté, na lodyze nahoře velmi skrovné až mírné, dole roztroušené neb záhy žádné. Vločky zákrovu mírné neb bohaté, stopky úborů našedivělé až šedé, ostatně žádné. Květy žluté.

α) genuinum.

1. normale N. P. — Pilosel. praealta Schultz Bip.

Rozšířen zvláště v předhoří a horách. U Střelné a kolem bývalé Vyspece u Karlovské studénky (Oborny). U Winkelsdorfu, na Červeném vrchu v Jeseníku a na Holi u Vítberku ve Slezsku.

2. Subsp. Berninae Griseb. revis. 1852 = H. florentinum Sendtn. Südb. 1854. Lodyha 20—35 *cm* v, tenká neb velmi štíhlá. Květenství volné, ± nadvrcholové, bezvětví 8—12 *cm* dl., paprsky 2. řádu 2—4, nejhořejší sblížené, ostatní ± oddálené, tenké, řády 3—4, úborů 5—20. Listy vnější ± kopisťovité, tupé, vnitřní úzce kopinaté až skoro čárkovité, přišpičatělé a špičaté, sivé, 2 listy lodyžní až do výše $^2/_3$, hořejší velmi malý. Zákrov 5·5—6 *mm* dl., úzce válcovitý, na dolejšku brzy uťatý, lístky zákrovní širokounké, přišpičatělé, silně černé, skoro bez kraje. Listeny ± tmavé až černé. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné, na lodyze nanejvýš zcela blízko dolejška ojedinělé, štětinovité, 1—2 *mm*, na líci dolejších listů ± roztroušené, skoro štětinaté, 1·5—2 *mm* dl., na hořejších skoro žádné. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úborů nahoře dosti hojné, dole roztroušené, na lodyze nahoře ± podobně, dole záhy žádné. Vločky zákrovu skoro mírné neb roztroušené, na lodyze nanejvýš ojedinělé, na listech žádné, stopky úboru našedivělé, dole až roztroušeně vločkaté. Květy světle žluté.

α) Beskydarum N. P. Lístky zákrovní trochu širokounké, přišpičatělé, silně černé, s krajem tmavozeleným. Listeny tmavé. Květy žluté. Chlupy velmi skrovné až dosti bohaté.

Beskydy 1300—1550 *m*: Polhora, Brana, Babia gora (N. P.) Jeseník 1180—1100 *m*: Praděd.

II. Skupina. Praealtum N. P. Květenství latnaté, oddělené, stopky úboru tlusťounké, bohatě vločkaté. Lístky zákrovní s krajem ± širokým, světlým, pročež celý zákrov světlý, nanmoze ± chlupatý. Listeny tmavé neb ± světlé.

1. Subsp. praealtum Vill. = H. praealtum *α.* genuinum Čelak. Prod. part., H. praealtum *α.* florentinum Koch. part., H. prae.

γ. fallax Doell, H. cymosum Schult. Oest. Fl. Lodyha 50—70 *cm* v., ± tlustá. Květenství latnaté, nahloučené, pak ± volné, stejnovrcholové, bezvětví 7—11 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—7, stěsnaných neb sblížených, nejdolejší často ± oddálený, tlusťounký, řády 4—5, úborů 10—30. Listy čárkovitě kopinaté (nejvnější širší), špičaté, sivé, 2 listy lodyžní na dolejší polovici. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., štíhlý, válcovitý, s dolejškem brzy uťatým, lístky zákrovní širokounké, špičaté, načernalé, s krajem světlým. Listeny tmavé, s krajem světlým. Chlupy zákrovu mírné neb skrovné, tmavé, 1—2 *mm*, na stopkách úborů žádné, na lodyze nahoře roztroušené, černé, dole skrovné, světlejší, 1—2·5 *mm*, na dolejším kraji listů ojednělé až roztroušené, na hlavním nervu skrovné až mírné, trochu štětinovité, 1—2 (—3) *mm* dl. Žlázy malé, na zákrovu mírné, na stopkách úboru skrovné, na lodyze nahoře velmi roztroušené, dole záhy žádné. Vločky zákrovu mírné, na lodyze a listech žádné, zde nanejvýš vespod na středním nervu ojedněle, stopky úborů šedé. Květy zlatožluté.

α) genuinum.

1. normale N. P. Tvar svrchu popsaný.

Střelná (Oborny), Boskovice.

2. Subsp. hirsuticeps. N. P. Lodyha 34—45 *cm* v., tenká. Květenství latnaté, trochu stěsnané, stejnovrcholové; bezvětví 7—10 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3, ± sblížené, štíhlé, řády 3, úborů 5—12. Listy vnější kopisťovité, tupé, vnitřní až úzce kopinaté, špičaté, sivé, 2—3 listy lodyžní do výše až $^2/_3$. Zákrov štíhle válcovitý se zaokrouhleným, později uťatým dolejškem, 6 *mm* dl., lístky jeho úzké, špičaté, načernalé, s krajem úzkým, světlým. Listeny tmavé s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a stopkách úborů mírně hojné, světlé, 1 *mm*, na lodyze dosti bohaté, nahoře ± tmavé, dole světlé, 1·5—3·5 *mm*, na dolejším kraji listů skrovné, štětinaté, 2—3 *mm* dl., na hlavním nervu až dosti bohaté. Žlázy zákrovu hojné, na stopkách úborů mírné na lodyze nahoře velmi roztroušené, dole záhy se ztrácející. Vločky zákrovu roztroušené, na lodyze žádné, na rubu listu žádné, nanejvýš na hlavním nervu listů lodyžních velmi skrovné, stopky úborů šedé. Květy dosti sytě žluté.

Znojmo (Oborny), podobné tvary též u Brna.

III. Skupina. Poliocladum N. P. Květenství latnaté neb okoličnaté, oddělené, stopky úborů šedoplsťnaté, tlusťounké až tenké. Zákrov světlý neb tmavý, namnoze nechlupatý. Rozetky chudolisté, listy ± kopinaté, vespod ± nahé (nanejvýš trochu vločkaté).

1. Subsp. subcymigerum N. P. Lodyha 46—73 *cm* v., tlusťounká. Květenství latnaté až skoro okoličnaté, ± nadvrcholové, volné, bezvětví 6—9 (—13) *mm* dl., paprsků 2. řádu 6 – 7, velmi stěsnaných, nejdolejší ± oddalené, dosti štíhlé, řády 4—5, úborů 20—40. Listy kopinaté, přišpičatělé neb přitupé, trochu oddáleně zoubkované, sivé, 2—4 listy lodyžní. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, pak uťatým, lístky zákrovni trochu širokounké, přišpičatělé, tmavé, s krajem širokým světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné neb na lodyze ku spodu roztroušené neb skrovné, tuhounké, světlé s tmavým dolejškem, 1·5—2·5 *mm* dl., po kraji listů a na hlavním nervu roztroušené, tuhounké, 2—3·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, na stopkách úborů skrovné, a dole až ku prostředku lodyhy velmi ojedněl é. Vločky zákrovu mírné (jeho dolejšek našedivělý), na lodyze roztroušené, často velmi skrovné, na listech žádné neb skoro žádné, na listech lodyžních vespod na hlavním nervu velmi skrovné, stopky úborů ± šedé. Květy žluté.

Rozšířen. Brno, Znojmo (Oborny) u Sokolnic, Slavkova. — U Chvalkovic blíže Nezamyslic velmi hojně, při trati u Prostějova, při kraji Černovírského lesa u Olomouce (Spitzner).

IV. Skupina. Radiatum N. P. Květenství ± okoličnaté, oddělené, paprsky trochu tenké, chudě vločkaté. Lístky zákrovni namnoze chlupaté, s krajem ± světlým.

1. Subsp. alethes N. P. Lodyha 43—54 *cm* v., štíhlá (pěst. tlustá). Květenství okoličnaté, trochu volné, stejnovrcholové (pěst. velmi volné, silně přesvrcholové), bezvětví 7—9 (pěst. —20) *mm* dl., paprsky 2. řádu 4 (—5), štíhlé (u pěst. bylin skoro neobmezené, pod okolíkem ještě několik), řády 3, úborů 10—12 (pěst. —60). Listy vnější kopisťovitě podlouhlé, tupé, vnitřní až úzce kopinaté, špičaté, sivé, listy lodyžní 2—3 (pěst. —5) do výše až $^2/_3$. Zákrov 6 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem uťatým, lístky jeho úzké, přišpičatělé, načernalé, s krajem úzkým, nazelenalým. Listeny světlé. Chlupy zákrovu mírné, tmavé, 1 *mm*, na stopkách úboru skrovné, na lodyze nahoře velmi roztroušené, tmavé, 2—3 *mm*, dole brzy žádné, po kraji a na hlavním nervu listů roztroušené, štětinaté, 2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté, na stopkách úborů roztroušené, na lodyze nahoře ojedinělé, dole záhy žádné. Vločky zákrovu skrovné, na lodyze žádné, na rubu listů žádné neb ojedinělé, stopky úborů našedivělé. Květy sytě žluté.

Znojmo (Oborny).

V. Skupina. Floccosum N. P. Květenství latnaté, oddělené; stopky úborů plsťnaté, štíhlé až tenké. Zákrov tmavý, lístky jeho jen s úzkým světlým krajem. Listy kopinaté neb kopisťovité, vespod dosti bohatě vločkaté.

1. Subsp. floccosum N. P. = H. fallax I. exstolonum γ. mite

Gaud fl. helv. Lodyha 36—38 *mm* v., velmi tenká. Květenství latnaté, volné, stejnovrcholové, bezvětví 8—10 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3–5, hoření sblížené, dolení trochu oddálené, velmi tenké, řády 4, úborů 7—10. Listy krátké, ± kopinaté, špičaté, sivé, na dolejší polovici 2—3 listy lodyžní. Zákrov 5—5·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, s dolejškem uťatým, lístky jeho úzké, špičaté, tmavošedé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné, na listech jen po kraji a hlavním nervu, k dolejšku velmi skrovné, tuhé 1—1·5 *mm* dl. Žlázy na zakrovu a stopkách úborových dosti bohaté, na lodyze nahoře ojednělé neb skoro žádné, dole záhy se ztrácející. Vločky na zákrovu a krajích lístků zákrovních dosti bohaté, na lodyze ± mírné, na rubu listů ± bohaté, stopky úborů šedé. Květy dosti sytě žluté.

1. calviceps N. P. Tvar nahoře popsaný, u nás posud nenalezen.

2. pilosiceps N. P. = H. praealtum Tausch. in. sched. Lístky zákrovní načernalé, s krajem trochu světlým. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu skoro mírně hojné, světlé, 1 *mm* dl. Vločky zákrovu roztroušené, po krajích lístků jeho žádné.

Kolem Vysoké pece u Karlovské studénky (Oborny) u Vrbna.

622. H. magyaricum N. P. (J. maďarský). Lodyha přímá, tenká až tlusťounká, tuhá, často pevná, ± stlačitelná, jemně podél pruhovaná. Květenství latnaté neb (často jen v hořejší části) okoličnaté, nahloučené neb (aspoň později) volné, stejno- až silně nadvrcholové, oddělené, neb ± neobmezené, bezvětví 3—30 (—50) *mm* dl., obyčejně však není delší než u H. florentinum, paprsky 2. řádu (2-), 4—8 (-12), hoření sblížené neb nahloučené, nejdolejší namnoze trochu oddálené, všecky tuhé, tenké až tlusťounké, šikmo odstálé, řidčeji rozkladité, neb trochu obloukovitě vystoupavé, řády (-2) 4—6 (-8), úborů až 80, zřídka méně než 10. Listů v rozetce 5–15, tuhých, pevných, sivých, nejvnější vždy poměrně širší a tupější než vnitřní, tvaru kopisťovitému se přibližující, nejmnožší ± kopinaté až čárkovitě kopinaté, špičaté, nejdelší namnoze spolu též nejširší neb trochu nad ním stojící, listy lodyžní 2—4 (-6), namnoze na dolení části lodyhy, neb též až do $^2/_3$ výše. Zákrov 5—8 *mm* dl., ± válcovitý, často štíhlý, na dolejšku (později skoro vždy) uťatý, lístky zákrovní úzké až širokounké, špičaté neb tupé, šedé až černé, s krajem namnoze ± světlým. Listeny bílé až tmavé a černé. Chlupy skrovné, často na některých částech, jako na zákrovu, stopkách úborových a lodyze zcela žádné, zřídka někde bohaté, vždy ± tuhé neb štětinaté, takto zvláště po kraji a na hlavním nervu rubu listu, na výběžcích velmi rozdílné. Žlázy slabě vyvinuté, na stoncích nebo přec pod květenstvím nezřídka žádné, na listech lodyžních vždy žádné. vyjímajíc pěst. subsp. empodistum N. P. Vločky málo vyvinuté, někdy všude, namnoze však přece po kraji lístků zákrovních a obak listů žádné. na stopkách úborů velmi skrovné neb žádné až v šedou plsť spojené, na lodyze namnoze skrovné neb žádné. Oddenek kolmý neb ± šikmý, krátký, tlustý. Obnovuje se velmi prodlouženými, nadzemními, tuhými, tenkými výběžky, s malými, oddálenými, namnoze ponenáhlu ubývavě menšími, zřídka stejně velikými neb trochu přibývavě většími listy, současně často přisedlými rozetkami.

V. (0·14—) 0·30 - 0·80 *m*. Květy rozličně žluté, krajní a čnělka stejnobarevná. H. Bauhini Bess., Schult. et Aut. pl., H. piloselloides Wallr., H. praealtum Froel in DC. Prodr., H. praealtum var. stoloniflorum Wallr., H. prae. var. decipiens Doell., H. prae. β flagellare Neil.

♃ Konec května neb počátek června, též později. Kopce, cesty, trávníky, stráně, v rovině i předhoří hojný až obecný. U nás v následujících skupinách.

I. Skupina. Effusum N. P. Květenství latnaté, nanejvýš nahoře ± okoličnaté, nadvrcholové, stopky úborů mírně vločkaté až šedé: bezvětví nanejvýš 12 *mm* dl. Výběžky velmi prodloužené z (namnoze bohatě listnaté) rozetky a často též z úžlabí listů lodyžních vyniklé, s listy namnoze přibývavě většími neb stejně velikými, vespod obyčejně vícevločkatými.

1. Subsp. effusum N. P. Lodyha 58—75 *cm* v., ± štíhlá. Květenství latnaté, velmi volné, nadvrcholové, bezvětví 5—10 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6—10, hoření sblížené, dolení oddálené, tenké, řádů 5—6, úborů 24— přes 60. Listy kopinaté, špičaté, sivé, 3—4 listy lodyžní v dolejší polovici. Zákrov 5—5·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, s dolejškem brzy uťatým, lístky zákrovní úzké, tupé, tmavé s krajem trochu nazelenalým. Listeny nazelenale šedé. Chlupy zákrovu skrovné, na stopkách úborů jen zcela nahoře velmi skrovné, na lodyze jen zcela dole roztroušené, světlé, tuhounké, 1—1·5 *mm*, na líci listů velmi roztroušené, tuhounké, 2—4 *mm*, na výběžcích sotva mírné, 1 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, na stopkách úborů nahoře velmi skrovné, dole skoro žádné, na lodyze žádné. Vločky zákrovu mírné, na stopkách úboru nahoře bohaté, dole skrovné, na lodyze roztroušené až mírné, na rubu listů skrovné. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké, často ještě z $^1/_3$ lodyhy vyniklé. Patří k subsp. s nejdelšími a nejtenšími výběžky.

α) genuinum N. P. Tvar nahoře popsaný.

Les u Tří kamenův u Rusavy. — Kolem Vysoké pece v Karlovské studénce a poblíž kostela u Mal. Moravy (Oborny).

II. Skupina. Megalomastix N. P. Květenství (aspoň nahoře skoro vždy) okoličnaté, nadvrcholové, stopky úborů chuděvločkaté, nanejvýš zcela nahoře vícevločkaté, bezvětví 6—18(—25) *mm* dl. Výběžky velmi prodloužené, jen z rozetky vyniklé.

1. Subsp. decolor N. P. Lodyha 30—68 *cm* v., tenká až tlusťounká. Květenství skoro okoličnaté, volné, silně nadvrcholové, bezvětví 10—18 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—8, tenkých, řádů 5—6, úborů 15—40. Listy kopinaté, špičaté, sivé, 2—3 listy lodyžní až do výše $^2/_3$. Zákrov 6·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, s zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky zákrovní úzké, špičaté, tmavozelené, s krajem světlejším. Listeny hořejší světlé, dolení ± tmavé. Chlupy na zákrovu a stoncích žádné, neb na lodyze ojedněle, tuhé, trochu tmavé, 1—2 *mm*, na líci listů velmi skrovné, štětinaté, 2—3 *mm* dl., vespod žádné, na hlavním nervu skrovné, na výbězcích velmi skrovné až skoro mírné, 1—1·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu ojedněle, na stopkách úborů jen nahoře ojedněle, ostatně žádné. Vločky zákrovu jen na dolejšku dosti bohaté, ostatně žádné, na stopkách úborů zcela nahoře mírné, dole až skoro žádné, ostatně veskrze žádné. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké neb štíhlé.

Znojmo (Oborny).

III. Skupina. Magyaricum N. P. Květenství latnaté, stejnovrcholové (až nadvrcholové), stopky úborů chudě vločkaté, tenké, akladium 3—15 (—25) *mm* dl. Výběžky velmi prodloužené, jen z rozetky vycházející.

1. Subsp. magyaricum N. P. Lodyha 60—80 *cm*. v., štíhlá. Květenství latnaté, volné, skorostejno- neb velmi málo nadvrcholové, bezvětví 10—24 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—9, hoření sblížené, dolení ± oddálené, tenké, řády 3—4 (—5), úborů 11—50. Listy kopinaté až podlouhle kopinaté, špičaté neb velmi špičaté, celokrajné, tuhounké, sivé, 2—6 listů lodyžních do výše až $^3/_4$. Zákrov 6—7 *mm* dl., válcovitý s zaokrouhleným, brzy uťatým dolejškem, lístky zákrovní úzké, vnitřní trochu širokounké (ze širokého dolejška dlouze zakončité), špičaté, zelené, s krajem silným, světlým. Listeny zelené. Chlupy na zákrovu žádné neb velmi skrovné, světlé, 1—1·5 *mm*, na stoncích žádné, na listech jen na dolejšku velmi skrovné, tuhé, 2—4 *mm*, na výbězcích skrovné, 1 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, na stopkách úborových jen zcela nahoře skrovné, malé, tmavé, ostatně žádné. Vločky na zákrovu a stopkách úboru velmi skrovné, na těchto dole záhy se ztrácející, jinak žádné. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké, malolisté.

α) genuinum.

1. normale N. P. Tvar svrchu popsaný.

Brno (Oborny) Rajský lesík a j. m. u Černovic, v lese u Soběšic.

2. Subsp. filiferum Tausch. Lodyha 36—52 *cm* v., tenká. Květenství latnaté, volné, nadvrcholové, bezvětví 5—15 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—4, ± oddálené, velmi tenké, řády 4—5, úborů 5—15.

Listy úzce kopinaté, špičaté, sivé, 2—3 listy lodyžní do výše až $^2/_3$. Zákrov 5—5·5 *mm* dl., úzce válcovitý, na dolejšku brzy uťatý, lístky zákrovní úzké, tupounké, tmavé, s krajem nazelenalým. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu mírné, světlé, 1—1·5 *mm*, na stoncích žádné, po kraji listů k dolejšku velmi skrovné, tuhé, 2—3 *mm*, na výběžcích velmi skrovné, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi roztroušené, na stoncích žádné. Vločky zákrovu velmi skrovné, na stopkách úborových nahoře velmi roztroušené, dole a ostatně veskrze žádné. Květy světle žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké, malolisté.

Rozšířen. Znojmo (Oborny), Sv. Antoníček, Stráň Mordovna pod Klajdovkou, Hády u Obřan, kopce u Cacovic, Mokrá hora, Ořešín, Špilberk v Brně, les nad Jundrovem, meze u Bosonoh. — V Prostějovsku: u Plumlova, na Zlechově u Ohrozimi, u Ivanovic, u Snihotic blíže Brodku, při silnici mezi Hluchovem a Kostelcem, Drysice u Vyškova (Spitzner). U Karlovské studénky (Oborny). Beskydy (N. P.) Na stěrku Ostravice u Místku (Gogela).

3. **Subsp. Branae N. P.** Lodyha 48—60 *cm* v., štíhlá. Květenství latnaté, trochu nahloučené, ± přesvrcholové, bezvětví 6 až 8 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—5, dosti sblížené, dosti tenké, řády 4—5, úborů 10—20. Listy úzce kopinaté, špičaté, nasivěle-žlutozelené, listy lodyžní 2. Zákrov 6—6·5 *mm* dl., válcovitý s zaokrouhleným, později ± uťatým dolejškem, lístky zákrovní úzké, tupounké, silně černé, s krajem trochu nazelenalým. Listeny načernalé. Chlupy zákrovu skrovné, černé, 1—1·5 *mm*, na stopkách úboru velmi roztroušené, jak uhel černé, 3—5 *mm* dl., na lodyze nahoře žádné, dole velmi roztroušené. 2—2·5 *mm*, po kraji listů roztroušené, tuhé, 1—2·5 *mm*, na hlavním nervu mírné, na výběžcích velmi bohaté, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi skrovné, na stopkách úborových nahoře skoro mírně hojné. dole v počtu menším až žádné, jinak žádné. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé, malolisté.

Beskydy: Brana u Polhory (N. P.)

IV. Skupina. Cymnanthum N. P. Květenství okoličnaté, namnoze stejnovrcholové, stopky úborů plsťnaté nebo přec bohatě vločkaté, bezvětví 3—15 (—30) *mm* dl. Výběžky velmi prodloužené, jen z rozetky vybíhající.

1. **Subsp. hispidissimum Rehmann.** Oest. b. Z. 1873. Lodyha 27—34 *cm* v., velmi štíhlá. Květenství okoličnaté, trochu nahloučené, stejnovrcholové, bezvětví 10—12 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6—8, velmi stěsnaných, nejdolejší někdy trochu oddálený, řády 4—5, úborů 20—40. Listy trochu kopisťovitě úzce kopinaté, tupé až přišpičatělé, nasivěle-nažloutlozelené, listy lodyžní 2, malé. Zákrov 6 *mm* dl., válcovitě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, šedé, s krajem velmi úzkým světlým. Listeny světlošedé. Chlupy všude dosti bohaté,

světlé, na zákrovu a stopkách úboru až 1 *mm* dl., na lodyze trochu přímo odstálé, štětinaté, 1—2 *mm*, na listech štětinaté 3—5 *mm*, vespod roztroušené, na hlavním nervu bohaté, na výběžcích 1—2·5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a stopkách úborových ojedněle, na lodyze žádné. Vločky na zákrovu skrovné, na lodyze bohaté, na líci listů žádné, vespod ± roztroušené, stopky úborů šedé. Květy žluté. Výběžky prodloužené, tenké, malolisté.

1. pilosicaule N. P. Tvar svrchu popsaný.

Znojmo (Oborny). Na Hádech u II. tunelu u Obřan, zmoly u Cacovic, Horka u Cinzendorfu, Slatinské skály a Nová hora u Julianova. — Drysice u Vyškova (Spitzner).

2. calvicaule N. P. = Pilosella praealta var. hispidissima Schultz herb. norm. Listy kopinaté, špičaté, sivé. Zákrov 6—6·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, na dolejšku záhy uťatý, mírně vločkatý. Chlupy na lodyze žádné neb roztroušené, tuhé, 1—2·5 *mm* dl., na líci listů ku kraji roztroušené, štětinaté, 2—3 *mm* dl.

Větrník u Dražovic. — Při cestě z Nezamyslic do Želce, u Želce, Drnovic, na Císařské skále u Drysic, u Kobeřic blíže Brodku (Spitzner).

2. Subsp. thaumasium N. P. (pěst.) Lodyha 30—42 *cm* v., velmi štíhlá. Květenství nahoře trochu okoličnaté, dole latnaté, dosti volné, skoro stejno- neb málo nadvrcholové, bezvětví 7—10 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—7, hoření velmi stěsnané, dolení trochu oddálené, velmi tenké, řády 4—5, úborů 20—30. Listy úzce kopinaté, špičaté, sivé, listy lodyžní 2—3. Zákrov 5·5—6 *mm* dl., štíhle válcovitý, s zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky zákrovní úzké, špičaté, načernalé, s krajem světlým. Listeny tmavé. Chlupy na zákrovu skoro žádné neb skrovné, světlé až 1 *mm*, na stopkách úborů žádné, na lodyze ojedněle, světlé, 1 *mm*, po kraji listů skrovné, tuhounké, 1—1·5 *mm*, na hlavním nervu roztroušené, na výběžcích dosti bohaté, 1 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti hojné, na stopkách úborových mírné, na lodyze nahoře roztroušené, dole až ku spodu velmi skrovné. Vločky zákrovu roztroušené, na stopkách úborových bohaté, na lodyze dosti hojné, na líci listů žádné, vespod velmi roztroušené. Květy citronově žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké, malolisté.

1. normale N. P. Tvar tuto popsaný.

Znojmo (Oborny). Kopce u Obřan, náspy trati u Bilovic.

3. Subsp. thaumasoides N. P. Lodyha 60—74 *cm* v., štíhlá až tlusťounká. Květenství okoličnaté, velmi volné, trochu nadvrcholové, bezvětví 20—30 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—9, nejdolejší oddálený, ± tenký, řády 4—5, úborů 15—35. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, ± špičaté, někdy vlnovité, sivé, listy lodyžní 2 v dolejší $1/3$.

Zákrov 7 *mm* dl., štíhle válcovitý, na dolejšku uťatý, lístky jeho úzké, špičaté, zelenošedé, s krajem světlým. Listeny šedé neb tmavé, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu skoro žádné, na stoncích žádné, jen na dolejšku lodyhy někdy roztroušené, světlé, 1—2·5 *mm*, po kraji listů ± roztroušené neb skrovné, tuhé, 2—2·5 *mm* dl., na hlavním nervu až mírné, na výběžcích roztroušené neb mírné 1—1·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu roztroušené, na stopkách úborových skoro žádné, na lodyze žádné. Vločky na zákrovu a lodyze roztroušené, na rubu listů velmi roztroušené, stopky úborů našedivělé neb bohatě vločkaté. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké, mírně velkolisté.

Znojmo (Oborny).

V. Skupina. Bauhini N. P. Květenství latnaté (někdy nahoře okoličnaté), stejno- až přesvrcholové, stopky úborů ± bohatě vločkaté až plsťnaté, tlusťounké až tenké, bezvětví 2—15(—30) *mm* dl. Zákrov tmavý neb světlý, nanejvýš mírně vločkatý. Listy ± kopinaté až čárkovité. Výběžky velmi prodloužené, jen z rozetky vybíhající. H. Bauhini Schult., H. praealtum var. Bauhini Koch., H. prae. *α* genuinum Čelak.

1. Subsp. arvorum N. P. Lodyha 60—68 *cm* v., tlusťounká. Květenství nahoře skoro okoličnaté, dole latnaté, velmi volné, nadvrcholové, bezvětví 6—10 *mm* dl., paprsků 2. řádu 8—9, hoření stěsnané, nejdolejší ± oddálený, tlusťounký, řády 4—5, úborů 25—30. Listy vnější trochu kopisťovité, tupé, vnitřní skoro čárkovité, špičaté, sivé, listy lodyžní 2—3. Zákrov 6·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, s zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky zákrovní trochu širokounké, špičaté, tmavé, s krajem silně světlým. Listeny světlé. Chlupy zákrovu mírné, trochu tmavé, 1—1·5 *mm* dl., na stoncích nahoře roztroušené, tmavé, dole skrovné, světlé 1—2·5 *mm* dl, po kraji listů velmi roztroušené, tuhé, 2—2·5 *mm*, na hlavním nervu roztroušené, na výběžcích mírné, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úborů velmi hojný, na lodyze nahoře roztroušené, dole až k prostředku skrovné. Vločky zákrovu mírné, na lodyze ± roztroušené, na líci listů žádné, vespod velmi roztroušené až skoro žádné. Stopky úborů šedé. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké, dosti malolisté.

1. nudifolium N. P. Tvar základní.

Znojmo (Oborny) Mordovna poblíž Klajdovky u Brna. — U Grygova (Spitzner).

2. floccifolium N. P. = H. praealtum ε. fallax Griseb. Chlupy na stoncích mírně hojné, nahoře tmavé, dole světlejší, trochu

štětinaté, 2—3 *mm* dl. Vločky zákrovu bohaté, na líci listů velmi skrovné, vespod roztroušené až mírné.

U Znojma tvary velmi blízké s trochu odchylným oděním (Oborny).

2. **Subsp. transgressum N. P.** (pěst.) Lodyha 38—60 *cm* v., štíhlá. Květenství latnaté neb nahoře okoličnaté, velmi volné, silně nadvrcholové, bezvětví 6—13 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—7, hoření stěsnané neb sblížené, dolení oddálené, dosti tenké. Řády 4, úborů 20—35. Listy kopinaté, přišpičatělé, sivé, listy lodyžní 2. Zákrov 7—7·5 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, pak uťatým. lístky jeho dosti úzké, špičaté, načernalé, s krajem nazelenalým. Listeny tmavé, s krajem trochu světlým. Chlupy zákrovu mírné, tmavé, 1—1·5 *mm*, na stopkách úborů nahoře roztroušené, tmavé, 1—3 *mm*, dole žádné, na lodyze žádné neb velmi ojedněle, světlé, 2 *mm*, na líci listů velmi roztroušené, světlé, štětinaté, 3—5 *mm*, na výběžcích skrovné, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, ostatně žádné. Vločky zákrovu roztroušené, na jeho dolejšku mírné, na stopkách úborů nahoře skrovné, dole až žádné, na lodyze skoro žádné, na listech jen na hlavním nervu někdy ojedněle. Květy dosti sytě žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi štíhlé, s listy mírně velikými.

1. normale N. P. Tvar nahoře popsaný.

U Dürrseifenu a kolem Karlovské studénky (Oborny).

3. **Subsp. viscidulum Tausch. part.** = H. Bauhini β. viscidulum Tausch. in sched. Lodyha as 50 *cm* v., štíhlá. Květenství latnaté, velmi volné, trochu nadvrcholové, bezvětví 6—10 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6, ± oddálených, trochu tlusťounkých, řádů 5, úborů as 30. Listy podlouhlé, k dolejšku zúžené, tupounké, listy lodyžní 3. Zákrov 7·5—8 *mm* dl., válcovitý, se zaokrouhleným, později trochu uťatým dolejškem, lístky zákrovní trochu širokounké, tupounké, černé, s krajem světlým. Listeny nazelenalé. Chlupy zákrovu ± skrovné, tmavé 1—1·5 *mm* dl., na stopkách úborů skoro žádné, na lodyze nahoře velmi skrovné, trochu tmavé, dole roztroušené, 1—2 *mm*, na líci listů velmi roztroušené, štětinaté, 3—4 *mm*, na hlavním nervu mírné, na výběžcích dosti bohaté, 1·5—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úborů zcela nahoře mírné, dole roztroušené, na lodyze nahoře ojednělé, dole brzy se ztrácející. Vločky na zákrovu a stopkách úborů velmi skrovné, na lodyze skoro žádné, jinak scházejí. Květy žluté? Výběžky prodloužené, dosti tenké, malolisté.

1. bohemicum N. P. Tvar svrchu popsaný, u nás posud nenalezen.

2. sudeticum N. P. Listy ± kopinaté, přišpičatělé až špičaté. Lístky zákrovu špičaté, silně černé, skoro bez kraje neb s krajem

úzkým zeleným. Listeny černohnědé. Chlupy na listech tuhounké, 1—2·5 *mm* dl.

Jeseník 800—1200 *m.* (N. P.) Česnèkový příkop.

4. **Subsp. plicatum Tausch in sched.** Lodyha 50—70 *cm* v., tlusťounká. Květenství latnaté, dosti volné, stejno- neb trochu přesvrcholové, bezvětví 8—12 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—6, hoření sblížené, dolení oddálené, tlusťounké, řády 4—5, úborů 15—30. Listy vnější kopisťovité neb podlouhlé, k dolejšku zúžené, tupé, vnitřní kopinaté, špičaté, někdy na konci řasnaté, sivé, listy lodyžní 2. Zákrov 7—7·5 (—8) *mm* dl., válcovitě-vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, pak uťatým, lístky jeho dosti úzké, tupounké, načernalé, s krajem světlým. Listeny světlé. Chlupy zákrovu skoro mírné, dosti světlé, 1—1·5 *mm*, na stopkách úborů skrovné, na lodyze velmi roztroušené, tmavé, tuhé, 1—2·5 *mm*, na líci lístů ku kraji velmi skrovné, štětinaté, 2—3 *mm*, na kraji až mírně hojné, až 4 *mm*, na výběžcích jen ku konci dosti bohaté, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté, na stopkách úborů bohaté, na lodyze nahoře roztroušené, dole až ku prostředku v počtu menším. Vločky zákrovu roztroušené, stopky úborů šedé, ostatně žádné. Květy světle žluté? Výběžky prodloužené, tlusťounké, dosti malolisté.

Jeseník 490 (N. P.) Kolem Karlovské studénky (Oborny).

5. **Subsp. melachaetum Tausch.** in Fl. = H. collinum var. melachaetum Rchb. = H. floribundum var. melachaetum Fries. symb. Lodyha 42—44 *cm* v., štíhlá. Květenství latnaté, dosti volné, stejno- neb trochu nadvrcholové, bezvětví 4—12 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—5, hoření stěsnané, nejdolejší trochu oddálený, štíhlý, řády 4—5, úborů 10—20. Listy úzce kopinaté, špičaté, sivé, listy lodyžní 2—3 do výše až $^2/_3$. Zákrov 6·5—7·5 *mm* dl., vejčitý, na dolejšku zaokrouhlený, pak uťatý, lístky jeho úzké a trochu širokounké, přišpičatělé, načernalé, s krajem velmi úzkým, světlým. Listeny bělavé. Chlupy zákrovu mírné, tmavé, 1·5 *mm*, na stoncích nahoře roztroušené, tmavé na spodu černé, 2—3 *mm*, dole až žádné, na výběžcích mírné, tuhé, 2—2·5 *mm* dl., obak listů a po kraji jejich dosti bohaté, měkké, 1·5—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné, na stopkách úborových nahoře ojedinělé, dole žádné, na lodyze jen zcela nahoře ojedinělé, dole brzy se ztrácející. Vločky zákrovu skrovné, na lodyze velmi skrovné, na listech žádné, stopky úborů šedé. Květy žluté. Výběžky prodloužené, tenké, malolisté.

Znojmo (Oborny).

6. **Subsp. Pseudobauhini N. P.** Lodyha 38—52 *cm* v., štíhlá. Květenství nahoře skoro okoličnaté, dole latnaté, nahloučené, pak trochu volné, skoro stejnovrcholé, bezvětví 4—6 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—8, hoření stěsnané, dolení trochu oddálené,

štíhlé, řády 4—5, úborů 8—25. Listy kopinatě čárkovité, přišpičatělé, žlutozelené, 2—3 listy lodyžní do výše až $^2/_3$. Zákrov 6 *mm* dl., štíhle válcovitý, na dolejšku brzy uťatý, lístky zákrovní dosti úzké, špičaté, tmavé, s krajem silně světlým. Listeny tmavé. Chlupy na zákrovu skrovné, tmavé, 1 *mm*, na stoncích žádné, na líci listů skorem mírné až velmi roztroušené, štětinaté, 1·5 až 2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu roztroušené, ostatně žádné. Vločky na zákrovu a lodyze mírné, na líci listů velmi roztroušené, vespod roztroušené, na hlavním nervu mírné, stopky úborů šedé. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé, trochu malolisté.

a) clarius N. P. = H. Bauhini Tausch in sch. = H. erythriophyllum Vukot. in sch.

Sokolnické kopce.

b) obscurius N. P. Listy kopinaté, špičaté, sivé. Lístky zákrovu černé, s krajem světlým. Chlupy zákrovu mírně hojné, černé, 1·5—2 (—3) *mm* dl. Listy na líci bez vloček. Květy sytě žluté.

U nás posud nepozorován.

Tvary střední a míšenci.

621—613. H. brachiatum Bertol. (J. ramenatý.) Lodyha ± vystoupavá neb přímá, štíhlá až tenká, tuhá až chabá, (často trochu nezřetelně) jemně podél pruhovaná. Rozvětvení výše neb hlouběji vidličnaté, řády paprsků 2—4 (—5), paprsky 2. řádu (žádné —) 1—3 (—5), velmi oddálené, ± přímo odstálé, dle rozvětvení hlavní lodyhy výše neb hlouběji vidličnaté, úbory (1—) 2—5 (—12). Listy v rozetce as 4—10, ± kopinaté až podlouhlé a skoro kopisťovité, zřídka až elliptické, tupé až špičaté, nasivělé až sivé, ± pevné až měkké, list lodyžní žádný až 1, v dolejší $^1/_3$. Zákrov (6—) 7—10 (—11) *mm* dl., ± kulatý neb nejprv vejčitý a později ztlustlý, lístky zákrovní úzké až širokounké, špičaté, šeďé až načernalé, s krajem namnoze ± světlým. Listeny světlé neb šedé, zřídka tmavé. Chlupy velmi rozličné, na zákrovu a stoncích zcela žádné až bohaté, krátké neb dlouhé, na líci listů namnoze roztroušené až mírně bohaté, tuhé až štětinaté, obyčejně dosti dlouhé. Žlázy podobným spůsobem vyvinuté, nikdy zcela žádné. Vločky: zákrov namnoze plsťnatý neb ± bohatě vločkatý, kraje lístků zákrovních často bez vloček, stopky nahoře plsťnaté, dole s počtem vloček ubývajícím, listy na líci namnoze bez vloček, zřídka trochu vločkaté, vespod ± plsťnaté neb s ± hojnými vločkami, řidčeji jen roztroušeně vločkaté. Oddenek kolmý až rovnovážný, krátký až prodloužený, tlustý až štíhlý. Obnovuje se několika nadzemními, ± prodlouženými (zřídka krátkými), štíhlými až tenkými, zřídka tlusťounkými výběžky, s listy malými, namnoze oddálenými, ku konci výběžků, jako u H. pilosella znenáhla menšími.

V. (0·06—) 0·15—0·35 (—0·60) *cm.* Květy rozdílně žluté, krajní vně nepruhované neb ± červeně pruhované, čnělka stejnobarevná. H. florentinum — pilosella, H. bifurcum Ten., H. bifurcum β. minus Neil., H. bifurcum β. pilosellinum Doell., H. stoloniflorum var. collinum Fr. symb., H. stol. var. campestre Fr. symb.. H. praealtum — pilosella Wimm. Fl. Sch.

♃ Květen, červen.

I. Skupina. Cinerosum N. P. Listy na líci nahé, vespod bělavé. Lístky zákrovu ± úzké, špičaté. Vzezření jako u H. pilosella, vzrust nízký. Květy jazykovité, krajní namnoze silně červeně pruhované.

1. Subsp. valdestriatum N. P. Lodyha 7—16 (pěst. —24) *cm* v.. tenká, trochu vystoupavá, hluboce vidličnatá, bezvětví = $^{1}/_{2}$—$^{1}/_{1}$ lodyhy, paprsky 2. řádu žádné —1, řády 2. Listy velmi krátké, podlouhlé. ± tupé. nasivělé, 1 list lodyžní hluboko dole. Zákrov 7·5—8·5 (pěst. —10) *mm* dl., vejčitý, pak kulatý, lístky jeho trochu širokounké, špičaté, načernalé, s krajem trochu světlým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu a stoncích nahoře žádné. jen zcela na spodu lodyhy skrovné, světlé, 1—2 *mm*, na líci listů mírné, tuhé, 3—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu a nahoře na stoncích velmi bohaté. zde dole až ku spodu mírné. Vločky: zákrov, stonky a rub listů bělavý, kraje lístků zákrovních dosti bohatě vločkaté. líc listů nahý. Květy žluté, krajní vně silně červeně pruhaté. Výběžky prodloužené, tenké.

Znojmo (Oborny). Při cestě před Císařskou skalou u Drysic a při cestě z Dřevnic k Drysicum (Spitzner).

II. Skupina. Brachiatum N. P. Listy na líci nahé, vespod nanejvýš sedé. Zákrov ± veliký, (7—) 8—10 (—11) *mm* dl. Lístky zákrovu ± úzké. špičaté. Květy jazykovité. Výběžky prodloužené, štíhlé až tenké.

1. Subsp. brachiatum Bertol. Lodyha 27—38 *cm* v., velmi štíhlá, přímá, vidličnatá, bezvětví = $^{1}/_{8}$—$^{1}/_{2}$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2, velmi oddálené, řády 2—3, úbory 3—5. Listy vnější kopisťovité, zaokrouhlené, vnitřni kopinaté, přišpičatělé až špičaté, sivé, list lodyžní žádný až 1 malý v dolejší polovici. Zákrov 7—8 *mm* dl., ± vejčitý, pak kulatý, lístky zákrovní ± úzké, špičaté, načernalé, s krajem trochu světlým. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy tmavé, na zákrovu dosti bohaté, 1—1·5 *mm*, na stoncích ± roztroušené neb zcela nahoře mírně hojné, dole světlejší, 2—4 (—6) *mm* dl., na líci listů skrovné neb roztroušené, štětinaté, 3—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté až roztroušené, na stoncích nahoře velmi skrovné až mírné, dole ojedněle. Vločky: zákrov našedivělý, lístky jeho nahé, stonky nahoře šedé, dole ± bohatě vločkaté, listy vespod našedivěle až mírně vločkaté. Květy světle žluté, nepruhované. Výběžky silně prodloužené, tenké.

α) striatobrachiatum N. P. Zákrov 8·5—9 *mm* dl., ± kulatý, lístky jeho širokounké. Chlupy zákrovu mírně hojné, trochu tmavé, 1—1·5 *mm*, na stoncích roztroušené, světlé, tuhounké, 3—5 *mm*. na líci listů roztroušené až mírné, štětinaté, 4—6 *mm* dl. Listy kopinaté až úzce kopinaté, špičaté, trochu nasivěle-světlozelené, trochu pevné. Květy sytě žluté, krajni vně ± červeně pruhované neb s červenými konci.

Dosti rozšířen, leč posud nebyl vždy přesně od ostatních rozeznán. Znojmo (Oborny). Židenické kopce, Slatinské skály, kopce u Obřan, kopce a náspy trati u Bílovic, kopce u Sokolnic, Krumberk v severní Moravě. — Drysice u Vyškova, na výmolech nad silnicí k Brodku u Želče (Spitzner).

2. **Subsp. flavum N. P.** Lodyha 20—30 *cm* v., velmi štíhlá. přímá, vidličnatá, bezvětví = $^{1}/_{6}$—$^{1}/_{2}$ lodyhy, paprsky 2. řádu 2, velmi oddálené, řády 2—3, úbory 4. Listy vnější elliptické, vnitřni ± podlouhlé, přišpičatělé, nasivělé, list lodyžní žádný. Zákrov 9·5—10 *mm* dl., široce kulatý, lístky jeho trochu širokounké, špičaté, tmavošedé, s krajem silně světlým. Listeny světlé. Chlupy zákrovu bohaté, trochu tmavé, 1·5—2 *mm*, na stoncích zcela nahoře bohaté, trochu tmavé, dole mírné, světlé, 3—6 *mm*, na líci listů ± roztroušené, tuhounké, 3—5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a stoncích nahoře bohaté, dole ojedněle. Vločky zákrovu dosti bohaté, po kraji lístků zákrovních žádné, stonky nahoře šedé, dole našedivělé, rub listů ± bohatě vločkatý až našedivěle zelený. Květy světle žluté, nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé

Znojmo, Lednice (Oborny).

3. **Subsp. pseudobrachiatum N. P.** Lodyha 28—34 *cm* v., štíhlá, přímá, ± vidličnatá, bezvětví ($^{1}/_{10}$—) $^{1}/_{5}$—$^{1}/_{1}$ lodyhy, paprsky 2. řádu žádné —2, velmi oddálené, řády 1—2 (—3), úbory 1—4. Listy ± kopisťovitě kopinaté, tupé až přišpičatělé, sivé, 1 list lodyžní v dolejší $^{1}/_{3}$. Zákrov 9—10 *mm* dl, kulatý, lístky jeho dosti úzké, špičaté, načernalé, s krajem světlým. Listeny světlé. Chlupy tmavé (pěst. světlé), na zákrovu bohaté, 1·5—2 *mm*, na stoncích mírné (neb roztroušené), dole světlejší (1—) 2—4 *mm*, na líci listů ± roztroušené, tuhé, 3—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírně hojné, na stoncích nahoře velmi bohaté neb bohaté, dole až ku spodu velmi roztroušené (pěst. žádné). Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních žádné, stonky nahoře šedé, dole bohatě vločkaté, rub listů bohatě vločkatý

až našedivěle zelený. Květy žluté, nepruhované. Výběžky silně prodloužené, štíhlé.

1. exstriatum N. P.

a) longipilum N. P. Tvar svrchu popsaný.

Znojmo (Oborny).

2. striatum N. P. Listeny šedé. Chlupy na líci listů mírně hojné, skoro štětinaté, 4—6 *mm* dl. Květy světle žluté, červeně pruhaté.

Brno, a s krátkými chlupy u Znojma (Oborny). Na císařské skále u Drysic blíže Vyškova, u Nezamyslic, u Drahlova blíže Olomouce, u městské cihelny za Prostějovem (Spitzner).

4. Subsp. pieniakense Rehmann Oest. b. Z. 1873. Lodyha 18—32 *cm* v., tenká, ± přímá, vidličnatá, bezvětví $^1/_4$—$^1/_1$ lodyhy, paprsky 2. řádu žádné — 1, úbory 1—2. Listy trochu kopisťovitě kopinaté až úzce kopinaté, přišpičatělé až špičaté, sivé, 1 list lodyžní v dolejší $^1/_3$. Zákrov 7—8 *mm* dl., vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovu úzké, špičaté, světleji neb tmavěji šedé, s krajem málo světlejším. Listeny světlé. Chlupy na zákrovu žádné, na stoncích roztroušené, světlé, 1—2·5 *mm*, na líci listů ± roztroušené, tuhé, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře roztroušené, dole ojednělé. Vločky: zákrov našedivělý, lístky zákrovu nahé, stonky nahoře šedé, dole mírně vločkaté, rub listů bohatě vločkatý až šedozelený. Květy světle žluté, krajní vně trochu načervenale pruhované. Výběžky prodloužené, tenké.

1. pilosius N. P. Tvar svrchu popsaný.

Byliny tomuto tvaru příbuzné objevil prof. Spitzner při silnici u Hluchova.

5. Subsp. brachiatiforme N. P. Lodyha 20—30 *cm* v., tenká, skoro přímá, vidličnatá, bezvětví $^1/_6$—$^1/_2$ lodyhy, paprsky 2. řádu 1—2 velmi oddálené, úbory 2—3. Listy kopinaté neb úzce kopinaté, špičaté, ± sivé, list lodyžní 1 v dolejší $^1/_6$. Zákrov 8—8·5 *mm* dl., ± vejčitý, pak skoro kulatý, lístky zákrovu trochu širokounké, špičaté, silně černé, s krajem trochu světlým. Listeny tmavé. Chlupy zákrovu žádné neb velmi skrovné, tmavé, 1 *mm*, na stoncích nahoře podobně, dole skrovné, tmavé, zcela dole dosti bohaté, světlejší 1—2 *mm*, na líci listů ku kraji roztroušené, tuhé, 1·5—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu a na stoncích nahoře velmi bohaté, dole až ku spodu v počtu menším. Vločky zákrovu roztroušené, po kraji lístků zákrovních žádné, na stoncích nahoře bohaté, dole roztroušené, na listech vespod mírné až bohaté. Květy světle žluté, krajní vně jen na konci velmi slabě načervenalé. Výběžky prodloužené, velmi tenké.

Beskydy (N. P.).

6. Subsp. crociflorum N. P. Lodyha 15—25 *cm* v., tenká, ± přímá, vidličnatá, bezvětví = $^{1}/_{4}$—$^{1}/_{2}$ (—$^{1}/_{1}$) lodyhy, paprsek 2. řádu 1 (pěst. —3), úbory 2 (pěst. —4). Listy kopisťovité až kopinaté, zaokrouhlené až špičaté, nasivělé, list lodyžní 1 hluboko dole. Zákrov 7 *mm* dl., vejčitý, později ± kulatý, lístky jeho úzké, špičaté, tmavé, s krajem trochu světlým. Listeny tmavé, s krajem světlým. Chlupy zákrovu skrovné až mírné, tmavé, 1 *mm*, na stoncích roztroušené, tmavé, dole světlé, 1—1·5 *mm* (pěst. dosti hojné až bohaté, 1·5—3·5 *mm*) dl., na líci listů mírné neb ± roztroušené, tuhounké neb tuhé, 2—2·5 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a stoncích nahoře bohaté, zde až ku spodu roztroušené. Vločky zákrovu mírné neb dosti bohaté, po kraji lístků zákrovních žádné, stonky nahoře našedivělé, dole mírně vločkaté, rub listů mírně vločkatý až našedivěle zelený. Květy skoro sytě žluté, nepruhované. Výběžky prodloužené, velmi tenké.

1. polyadenium N. P. Tvar nahoře popsaný.

U nás posud nepozorován.

2. oligadenium N. P. Zákrov 8—8·5 *mm* dl. Chlupy na líci listu dosti bohaté, tuhé, 3—5 *mm* dl. Žlázy zákrovu roztroušené až sotva mírné, na stoncích nahoře roztroušené, dole brzy ojedinělé neb žádné.

Znojmo (Oborny). Nezřídka v okolí Brna; jako na mezích u Klajdovky a ve zmolích u Cacovic a j.

7. Subsp. nematocaulon N. P. Lodyha 20—35 *cm* v., velmi tenká neb tenká, skoro přímá. Květenství vidličnaté, stejnovrcholové, bezvětví = $^{1}/_{2}$—$^{5}/_{6}$ lodyhy, paprsek 2. řádu 1, velmi tenký, řády 2—3, úbory 2—3. Listy kopinaté, přišpičatělé až špičaté, světlozelené až nažloutle zelené, měkké, až 12 *cm* dl., list lodyžní 1 malý ve vidlici. Zákrov 8·5 *mm* dl., vejčitý, se zaokrouhleným dolejškem, lístky jeho úzké, špičaté, tmavošedé, s krajem úzkým, světle nazelenalým. Listeny šedé. Chlupy na zákrovu žádné, na stoncích nahoře skrovné, dole roztroušené, měkké, černé, 1—2 *mm*, na líci listů dosti bohaté, tuhé, 3—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stoncích nahoře roztroušené, dole až ku prostředku v počtu menším. Vločky zákrovu ± bohaté, po kraji lístků zákrovních žádné, stonky a rub listů našedivělý. Květy světle žluté, krajní nepruhované. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké neb tenké.

Znojmo (Oborny).

622 > 613. II. leptophyton N. P. (J. tenký). Lodyha přímá, tenká až tlusťounká, tuhá neb trochu slabounká, nezřetelně jemně podél pruhovaná. Květenství volně latnaté neb vysoce vidličnaté,

± oddělené, stejnovrcholové, bezvětví 4—100 *mm* dl., řády paprsků 2—3 (—4); paprsky 2. řádu (1—) 2—4 (—6), ± oddálené, z prostředka neb nad tímto dále rozvětvené, šikmo odstálé, úbory 3—10 (—16). Listy v rozetce 4—8, ± kopinaté až elliptické a podlouhlé, namnoze ± špičaté, sivé neb nasivělé, trochu pevné neb dosti měkké, až 12 *cm* dl., listy lodyžní 1—2 (často malé) v dolejší polovici. Zákrov 6—9 (—10) *mm* dl., ± vejčitý neb válcovitý, se zaokrouhleným neb uťatým dolejškem neb ± kulatý, lístky jeho úzké až široké, špičaté až tupounké, tmavé neb černé, s krajem ± světlým. Listeny bílé až tmavé a často s krajem světlým. Chlupy velmi rozdílné, na zákrovu krátké, na stoncích mírně dlouhé, na listech namnoze málo vyvinuté, tuhé neb štětinaté. Žlázy skrovné až bohaté, na lodyze dole brzy se ztrácející. Vločky na zákrovu a lodyze mírné až bohaté, po kraji lístků zákrovních a na líci listů žádné, stopky úboru ± plsťnaté, rub listu skrovně až bohatě vločkatý. Oddenek rovnovážný neb šikmý, krátký neb trochu prodloužený, tlustý až tlusťounký. Obnovuje se několika nadzemními, štíhlými až tenkými, ± prodlouženými výběžky, s listy oddálenými neb trochu sblíženými, malými, sotva ubývavě menšími, jako u H. magyaricum.

V. 0·15—0·40 (—0·50) *m*. Květy ± žluté, krajní vně jen zřídka trochu červeně pruhované, čnělky stejnobarevné. H. magyaricum > pilosella, H. bitense Gren. Godr., H. brachiatum c corymbosum Fries. Epicr.

♃ Květen, červen. Zmoly, cesty, náspy trati. U nás skupina:

I. Skupina. Leptophyton N. P. Lodyha a stopky úborů tenké neb štíhlé. Zákrov 7—8·5 (—9) *mm* dl., ± vejčitý neb válcovitý, lístky jeho ± úzké.

1. Subsp. leptophyton N. P. (pěst.). Lodyha 32—40 *cm* v., velmi štíhlá. Květenství volně latnaté, stejnovrcholové, bezvětví 15—24 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3, ± oddálené, stihlé, řády 2—3, úbory 4—6. Listy kopinaté, špičaté, sivé, listy lodyžní 2 ve výši až $^2/_5$. Zákrov 7·5—8 *mm* dl., vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho úzké, špičaté, černé, a jako (ostatně tmavé) listeny, s krajem bělavým. Chlupy na zákrovu a stopkách úboru žádné, na lodyze velmi roztroušené, světlé, 1—2 *mm*, obak listů ± roztroušené, na líci tuhé, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi bohaté, na stopkách úboru mírné, na lodyze nahoře roztroušené, dole až ku spodu se táhnoucí. Vločky zákrovu mírné, na lodyze bohaté, na rubu listu velmi roztroušené, stopky úborů šedé. Květy dosti světle žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

Znojmo (Oborny). V brněnském kraji: zmoly u Cacovic, Horka u Cinzendorfu, náspy trati a zmoly u Bilovic, Rajský lesík u Černovic, Lískovec. — Při cestě z Prostějova do Ohrozími (Spitzner). Hřbitov u Vesníku poblíž Vsetína (Bubela).

2. Subsp. anocladum N. P. = H. pilosella-praealtum Bauhini Rehm in sch. Lodyha 15—38 *cm* v., štíhlá. Květenství volně latnaté, stejnovrcholové, bezvětví 14—30 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—3, oddálené, štíhlé, řády 3, úbory 4—10. Listy ± kopinaté, špičaté, sivé, listy lodyžní 1—2 (hoření velmi malý) v dolejší polovici. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., vejčitý s dolejškem zaokrouhleným; lístky jeho úzké, špičaté, tmavé, s krajem trochu světlým. Listeny tmavé, s krajem světlým nebo světlé. Chlupy světlé, na zákrovu skrovné až mírné 0·5—2 *mm*, na stoncích velmi skrovné 2—3 *mm*, po kraji listů roztroušené až velmi skrovné, tuhounké, 2—3 *mm* dl. Žlázy na zákrovu a stopkách úborů ± bohaté neb na zákrovu mírně hojné, na lodyze nahoře roztroušené, dole v počtu menším. Vločky na zákrovu a lodyze mírné, na líci listů žádné, vespod roztroušené až dosti bohaté, stopky úborů šedé. Květy žluté, nepruhované, výběžky prodloužené, tenké.

Na mezi při cestě z Dřenovic k Císařské skále u Drysic blíže Vyškova (Spitzner).

3. Subsp. atriceps N. P. Lodyha 30—46 *cm* v., velmi štíhlá až tenká. Květenství volně latnaté neb vysoce vidličnaté, stejnovrcholové, bezvětví 20—100 *mm* dl., paprsky 2. řádu 1—3, velmi oddálené, štíhlé, řády 3(—4), úbory 3—7. Listy kopinaté a úzce kopinaté až skoro čárkovité, přišpičatělé až špičaté, nasivělé, 1—2 listy lodyžní na dolejší $^1/_3$. Zákrov 7—8·5 *mm* dl., vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovu úzké, špičaté, s krajem nazelenalým. Listeny tmavé. Chlupy černé na zákrovu a stopkách úboru bohaté, 1—1·5 *mm* na lodyze nahoře mírné, dole ± roztroušené, tuhounké, 2·5—4 *mm*, na líci listů velmi roztroušené až skoro žádné, tuhé neb trochu štětinaté, 2—4 *mm* dl. Žlázy zákrovu skrovné neb mírné, na stoncích nahoře skrovné, dole záhy žádné. Vločky na lodyze mírné, na líci listů žádné, neb na nejmladších velmi skrovné, na všech vespod mírné až bohaté, zákrovy našedivělé, stopky úborů šedé. Květy dosti sytě žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi tenké.

Znojmo (Oborny). Ve Vyškovsku: hojně na Císařské skále u Drysic, ve výmolech nad Želčí při silnici (Spitzner).

4. Subsp. discolor N. P. = H. subpilosella-praealtum Rehm. in sched. Lodyha 22—28 *cm* v., velmi štíhlá. Květenství volně latnaté, stejnovrcholové, bezvětví 6—12 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2, trochu sblížené, štíhlé, řády 2—3, úbory 3—4. Listy kopinaté, ± špičaté, sivé, list lodyžní 1 v dolejší $^1/_6$. Zákrov 8—8·5 *mm* dl., vejčitý se spodkem zaokrouhleným, lístky zákrovní širokounké, přišpičaté, černé, s krajem širokým, bílým. Listeny bělavé. Chlupy zákrovů dosti bohaté, černé, 1·5—2 *mm*, na stopkách úborů velmi skrovné, na lodyze skoro žádné neb skrovné, světlé, 2—3 *mm*, obak listů roztroušené, na líci štětinaté, 3—4 *mm* dl., vespod měkčí, na hlavním nervu mírně hojné. Žlázy zákrovů mírné, na stopkách roztroušené, na lodyze nahoře skrovné, dole skoro žádné. Vločky na zákrovu a lodyze mírné, stopky šedé, rub listů bohatě vločkatý až našedivěle zelený. Květy světložluté, krajní vně pruhované. Výběžky prodloužené, štíhlé.

Posud jen na Kraví hoře u Znojma (Oborny).

5. Subsp. bauhiniflorum N. P. Lodyha 30—31 *cm* v., velmi tenká. Květenství vysoce vidličnaté, stejnovrcholové, bezvětví 35 až 90 *mm* dl., paprsky 2. řádu 1—2, oddálené, velmi tenké, řády 2—3, úbory 3—6. Listy kopinaté a úzce kopinaté, špičaté, nasivělé, listy lodyžní 2 na dolejší polovici. Zákrov 6—6·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, s zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky zákrovní velmi úzké, špičaté, tmavošedé, s krajem nazelenalým. Listeny světlé. Chlupy světlé, na zákrovu dosti bohaté 1 *mm*, na stopkách úboru roztroušené, na lodyze mírné, 1—2 (—2·5) *mm*, podobně též na líci listů, tupé, 1—2 *mm* dl. Žlázy velmi malé, na zákrovu a stopkách úboru velmi skrovné, zde dole, jakož i na lodyze žádné. Vločky zákrovu dosti bohaté, na lodyze mírné, na rubu listů roztroušené až bohaté, stopky úborů nahoře šedé, dole méně vločkaté. Květy dosti sytě žluté. Výběžky prodloužené, velmi tenké.

Popický žleb u Znojma (Oborny), u Želče blíže Vyškova (Spitzner).

621 (seu 622) —616. H. sulphureum Doell. (J. sírožlutý). Lodyha přímá neb trochu vystoupavá, štíhlá až tenká, tuhá neb dosti slabá, často stlačitelná, jemně na dél pruhovaná. Květenství ± latnaté, stejno- neb nadvrcholové, dosti oddělené, bezvětví 5—20 *mm* dl., řády paprsků 3—5 (—6), paprsky 2. řádu 2—5 (—9), štíhlé neb tenké, hoření sblížené neb stěsnané, nejdolejší ± oddálené, šikmo odstálé, ku konci dále rozvětvené, úborů (3—) 5—30. Listů v rozetce 5—8, aspoň vnější ± kopisťovité, neb hoření kopinaté až podlouhlé neb čárkovité, tupé až špičaté, ± sivé, pevné až dosti měkké, listy lodyžní 1—3 rozličně rozestavené, nahoře rychle ubývavě menší. Zákrov 5·5—8 *mm* dl., vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným až válcovitý a na spodu uťatý, lístky zákrovní úzké až širokounké, špičaté až tupounké, tmavé až černé, s krajem ± světlým. Listeny světlé neb tmavé. Chlupy skrovné, krátké. Žlázy skrovné až dosti bohaté. Vločky zákrovu skrovné až dosti bohaté, po kraji lístků zákrovních a na líci listů žádné, rovněž i na rubu listů, nanejvýš roztroušené, stopky úborů chudě vločkaté až šedoplsťnaté. Oddenek kolmý až rovnovážný, krátký neb trochu prodloužený, tlustý až tlusťounký. Obnovuje se přísedlými rozetkami neb nadzemními, prodlouženými až krátkými, tenkými neb štíhlými výběžky, s malými neb dosti značnými, oddálenými, skoro stejně velikými neb na konci trochu většími listy. V. (0·06—) 0·20—0·60 *m*. Květy světle žluté. H. florentinum (s. magyaricum) -auricula. H. praealto-auricula Lasch., H. auricula-praealtum Rchb., ? H. auricula × praealtum Aschr. Fl. Brd.

♃ Počátek června. Místa krátkotravnatá, kopce.

I. Skupina. Sulphureum N. P. Lodyha a stopky úborů štíhlé. Květenství stejnovrcholové. Výběžky žádné. Vzezřením H. praealtum podobný.

1. Subsp. pascuorum N. P. Lodyha 25—38 *cm* v., tenká, přímá. Květenství latnaté, velmi volné, stejnovrcholové, bezvětví 6—14 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—3, sblížené, nejdolejší oddálené, řády 3, úborů 6. Listy kopisťovité, zaokrouhlené, vnitřní ± kopinaté, přišpičatělé, sivé, listy lodyžní 2, ve výši až $^3/_4$. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., vejčitý na dolejšku uťatý, lístky jeho trochu širokounké, špičaté, černé, vnější skoro bez kraje, vnitřní s krajem světlým. Listeny načernalé. Chlupy na zákrovu a stopkách úborů žádné, na lodyze ojedinělé, tmavé, 2—2·5 *mm*, po kraji listů a na hlavním nervu k dolejšku skrovné, skoro měkké, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu dosti bohaté, na stopkách úborů sotva mírné, na lodyze až ku prostředku velmi roztroušené. Vločky zákrovu ± mírné, na lodyze žádné, na rubu listů jen na středním nervu roztroušené až žádné, stopky úborů šedé. Květy světle žluté.

Byliny podobné ku tvaru zde popsanému v Beskydách (N. P.).

* H. calomastix N. P. = H. magyaricum + auranticum a H. trigenes N. P. = H. pilosella + calomastix, oba tito noví míšenci vypěstováni v zahradě kláštera starobrněnského vel. prael. Mendlem.

621—618. H. arvicola N. P. (J. polní). Lodyha přímá, štíhlá až tlustá, málo pevná, stlačitelná, na dél pruhovaná. Květenství latnaté, volné, neb (aspoň z počátku) nahloučené, stejno- neb přesvrcholové, oddělené, bezvětví 4—15 (—22) *mm* dl., řády paprsků 3—5 (—7), paprsky 2. řádu (2—) 3—6 (—9), hoření namnoze sblížené neb stěsnané, nejdolejší často oddálený, všecky šikmo příimé. Listy v rozetce 3—8 (—12), ± kopinaté až podlouhle kopinaté, tupé až špičaté, ± nasivělé, trochu měkké, nejdelší buď spolu nejširší neb 1—2 členy nad ním, listy lodyžní 2—4 (—7). Zákrov (5·5—) 6—8 (—9) *mm* dl., ± válcovitý, s zaokrouhleným, později často trochu uťatým dolejškem, lístky zákrovu namnoze úzké, špičaté, černé až tmavé, s krajem ± světlejším. Listeny tmavé neb šedé, s krajem častěji světlým. Chlupy velmi rozdílné, ale jen řidčeji bohaté, namnoze mírné neb skrovné, světlé neb tmavé, málo dlouhé. Žlázy bohaté, často též ojedinělé na hořeních listech lodyžních. Vločky zákrovu skrovné až mírné, po kraji lístků zákrovních žádné, stopky úborů vždy plsťnaté neb bohatě vločkaté, listy často obak, namnoze však jen na líci vločkaté, vločky zde roztroušené až dosti hojné. Oddenek kolmý neb šikmý, krátký, tlustý neb tlusťounký. Obnovuje se přísedlými neb stopkatými rozetkami, neb krátkými až trochu prodlouženými, namnoze ± podzemními výběžky jako u H. pratense.

V. as 0·30—0·60 (—0·80) *m*. Květy rozličně žluté, krajní u některých nepruhované, u jiných vně velmi slabě načervenale pruhované, čnělka stejnobarevná H. florentinum-pratense.

♃ Konec května — prostřed června. Místa pramenitá, trávníky, luka suchá.

I. Skupina. Molendianum N. P. Květenství latnaté, as 20—40 úborné. Listy ± roztroušeně chlupaté, na lodyze 2—3. Krajní květy nepruhované. Výběžky žádné neb krátké až prodloužené. Vzezřením H. pratense podobný.

1. Subsp. Molendianum N. P. Lodyha as 62 *cm* v., tlustá, přímá. Květenství latnaté, volné, skoro stejnovrcholové, bezvětví 4—6 *mm* dl., paprsků 2. řádu 7, hoření sblížené, dolení ± oddálené, řádů 5, úborů as 40. Listy veliké, podlouhle kopinaté, tupé až špičaté, trochu nasivělé, listy lodyžné 3. Zákrov 7·5 *mm* dl., válcovitě vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovu úzké, přišpičatělé, načernalé, s krajem trochu světlým. Listeny šedé, s krajem světlým. Chlupy zákrovu mírné, tmavé, 1·5—2 *mm*, na stopkách úboru skrovné, na lodyze nahoře roztroušené, trochu tmavé, dole dosti bohaté, světlé, 1—2·5 *mm*, obak listů roztroušené neb skoro mírné, na hlavním nervu dosti bohaté, na líci trochu štětinaté, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úboru nahoře mírné, dole jakož i na nejhořejší části lodyhy roztroušené, zde od dola až ku prostředku ojedinělé. Vločky zákrovu mírné, na lodyze roztroušené, na líci listů žádné, vespod velmi roztroušené neb skrovné, na hlavním nervu roztroušené, stopky úborů šedé. Květy světle žluté. Výběžky žádné.

Prameny Odřiny, Jeseník (N. P.)

621—616—618. H. floribundum Wimm. et Grab. (J. květnatý.) Lodyha přímá až vystoupavá, štíhlá až tlustá, stlačitelná, na dél pruhovaná. Květenství latnaté neb volně latnaté, v prvním (hojnějším) případu častěji na konci trochu okoličnaté, a zpočátku nahloučené, pak volnější, stejno- až nadvrcholové, oddělené, bezvětví 2—10 (zřídka —30) *mm* dl., řády paprsků 2—4 (—5), paprsky 2. řádu 2—7, hoření namnoze nahloučené neb sblížené, nejdolejší často trochu oddálené, ku konci dále rozvětvené; úbory 2—20 (—25). Listy v rozetce 3—8, kopinaté až podlouhlé a kopisťovité, špičaté až zaokrouhleně tupé, nasivělé až sivé, tenké, trochu lesklé, nejdelší spolu nejširší, neb několik členů nad tímto stojící, listy lodyžní 1—3 (—4), namnoze na dolejší polovici, nahoře dosti rychle ubývavě menší. Zákrov (5·5—) 7—9 (—10) *mm* dl., vejčitý až ± válcovitý, na dolejšku zaokrouhlený neb (aspoň později) uťatý; lístky zákrovní úzké až širokounké, špičaté až tupounké, tmavé až černé, skoro bez kraje neb s krajem bělavým. Listeny tmavé neb s krajem světlým až bělavé. Chlupy zákrovu mírné až skrovné, krátké, tmavé (neb světlé, řidčeji delší a bílé) na lodyze velmi rozličné, ale jen zřídka bohaté, namnoze ± tuhé, na listech u některých skupin ± hojné, u jiných jen po kraji několik delších štětinek, na hlavním nervu vespod vždy bohatší. Žlázy bohaté, zřídka též na hořejších listech lodyžních. Vločky zákrovu namnoze jen skrovné, na stopkách úborů v šedou plsť spojené, na lodyze rozličné, na líci listů žádné, podobně i vespod až dosti bohaté. Oddenek ± šikmý až rovnovážný, krátký neb trochu prodloužený, tlusťounký až štíhlý. Obnovuje se krátkými neb ± prodlouženými, tenkými až štíhlými (zřídka až tlusťounkými) pod- neb nadzemnými výběžky, s listy sblíženými velikými neb trochu oddálenými mírně velikými, trochu ubývavě menšími.

V. (0·10—) 0·20—0·50 (—0·75) *m*. Květy světleji neb tmavěji žluté, krajní obyčejně vně nepruhované, jen u některých přechodných tvarů červeně pruhované. H. florentinum-auricula-pratense, H. floribundum β. alpestre Lindebg., H. pratense-auricula Schultz.

♃ Prostřed června a později. Lesní a horní luka, trávníky, meze, úklony, v rovině a předhoří poruzný někdy i ve vysokých horách. Bez udání tvaru vyskytuje se H. floribundum W. et G.: V Prostějovsku: lesní luka u Březska blíže Konice, na seči Kotěřov u Prostějova (Spitzner) V poříčí Moravy u Sternberka (Uechtritz sen.). Luka za nádražím u Bzence (Bubela). V severní Moravě: u Velk. Losina, Hansberk a Mravenčí vrch v Jeseníku, u Annaberku a na vodorovné stezce u Frant. myslivny (Oborny). Ve Slezsku: kolem Opavy, Einsiedlu a Frývaldova (Grabowski), na Červeném vrchu v Jeseníku (W. Fl.), u Ustroně v Těšínsku (Wiehura). Náspy trati u Chyb (Kotula). U nás v následujících skupinách.

I. Skupina. Eurubens N. P. Květenství latnaté neb nahoře ± okoličnaté, více neb mnohoúborné. Květy krajní vně ± červeně pruhované. Vzezřením H. pratense podobný = H. suecicum Čelak. Prodr. str. 196.

1. Subsp. eurubens N. P. Lodyha 10—36 *cm* v., tlusťounká, skoro přímá. Květenství skoro okoličnaté, nahloučené, stejnovrcholové, bezvětví 3—6 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—4, stěsnané, tlusťounké, řády 3—4, úbory 4—12. Listy ellipticky kopinaté až kopinaté, přišpičatělé neb špičaté, nasivělé, listy lodyžní 2—3 ve výši až $^2/_3$. Zákrov 9 *mm* dl., tlustě válcovitý, na spodu uťatý, lístky jeho úzké, špičaté, temně černé, s krajem málo světlejším. Listeny šedě vločkaté. Chlupy zákrovu ± bohaté, tmavé 1—1·5 *mm*, na stopkách úborů bohaté až skrovné, na lodyze mírné neb bohaté, nahoře černé, dole málo světlejší, 2—3 *mm*, **obak listů dosti bohaté, skoro měkké**, 1—2 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné až bohaté, na stopkách úborů skrovné až dosti hojné, na lodyze nahoře roztroušené, dole se ztrácející. Vločky zákrovu mírné neb bohaté, na lodyze nahoře bohaté, dole až ku spodu mírné, na líci listů žádné, vespod dosti bohaté až roztroušené. Květy sytě žluté, krajní vně načervenale až červeně pruhované. Výběžky trochu prodloužené, tlusťounké.

U chrámu Sv. Huberta a na lukách kolem Karlovské studénky (Oborny).

II. Skupina. Floribundum N. P. Květenství latnaté neb nahoře skoro okoličnaté, více až mnohoúborné. Zákrov ± válcovitý až vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, později namnoze uťatým; lístky zákrovu ± úzké, tmavé neb s krajem světlým. Květy krajní vně nepruhované. Listy všecky neb jen vnitřní ± kopinaté, vnější ± kopisťovité. Chlupy mírné až skrovné, ± tmavé až černé.

1. Subsp. floribundum Wimm. et Gr. Lodyha 35—50 *cm* v., štíhlá neb tlusťounká, přímá, nahoře často načervenalá. Květenství latnaté neb nahoře ± okoličnaté, dosti volné, stejnovrcholové neb ± nadvrcholové, bezvětví 5—7 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—5, stěsnané, dolejší často ± oddálený, řády 4—5, úborů 10—20. Listy vnější ± kopisťovitě kopinaté, tupé, vnitřní kopinaté neb široce kopinaté, přitupé až špičaté, sivé, listy lodyžní 1—2 na dolejší polovici. Zákrov 7—8 *mm* dl., válcovitý s dolejškem zaokrouhleným záhy uťatým, **lístky zákrovu trochu širokounké, přitupé, načernalé, s krajem málo světlým**. Listeny s krajem světlým. Chlupy zákrovu skrovné až mírné, **černé, tuhé**, 2—2·5 *mm*, na stopkách úborů žádné, na bezvětví 1. řádu a **nahoře na lodyze roztroušené, štětinaté, černé, na tomto nahoře často hustější**, 3—4 *mm*, na listech po kraji a na hlavním nervu skrovné až mírné, tuhé, 3—4 *mm* dl. **Žlázy na zákrovu a stopkách úborů bohaté aneb na posledních velmi bohaté, na lodyze nahoře mírné neb roztroušené, dole až ku spodu velmi roztroušené.** Vločky zákrovu velmi skrovné až roztroušené, na lodyze nahoře roztroušené, dole skoro žádné, na listech jen na hlavním nervu skrovné neb skoro žádné, stopky úborů šedé. Květy zlatožluté. Výběžky prodloužené, štíhlé.

α) genuinum N. P. Tvar svrchu popsaný.

Hojně u Grygova na stráních blíže dvora a u Chvalkovic (Spitzner). Tvary trochu odchylné v odění a jiných znacích v Jeseníku (Peter), jako na Petrštýnu. sem přísluší některá udání svrchu bez vytknutí tvaru uvedená.

III. Skupina. Suecicum N. P. Květenství latnaté, málo neb mnohoúborné. Zákrov tlustě válcovitý, pak skoro kulatý, lístky jeho úzké až širokounké, s krajem bělavým. Krajní květy nepruhované. Listy kopisťovité neb ± kopisťovitě kopinaté, zaokrouhlené (až přišpičatělé). Chlupy zákrovu skrovné až mírné, tmavé neb světlé.

1. **Subsp. suecicum Fries symb.** = H. auricula γ. suecicum Griseb. rev., Pilosella suecica Sz. Sz. Lodyha 30—42 *cm* v., tlusťounká až velmi štíhlá, přímá. Květenství latnaté, volné, stejnovrcholové, bezvětví 4—12 *mm* dl., paprsky 2. řádu (1—) 2—5, sblížené, řády 2—3, úbory (2—) 3—12. Listy kopisťovité a kopisťovitě kopinaté, zaokrouhlené, často hrotité, sivé, listy lodyžní 2 v dolejší $^1/_3$. Zákrov 7·5—8 *mm* dl., tlustě válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, pak skoro kulatý, lístky zákrovu úzké, špičaté, leč na samém konci tupé, načernalé, s krajem úzkým bělavým. Listeny s krajem bělavým. Chlupy tmavé, na zákrovu skrovné. 1·5 *mm*, na stopkách úborů velmi skrovné, na lodyze dosti bohaté, 3—4 *mm*, na listech jen po kraji roztroušené, na hlavním nervu až dosti bohaté. tuhé, 1—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu mírné, na stopkách úborů ± bohaté, na lodyze nahoře bohaté, dole mírné neb roztroušené. Vločky zákrovu velmi skrovné. na lodyze nahoře roztroušené, dole a na listech žádné, stopky úborů našedivělé. Květy sytě žluté. Výběžky prodloužené, tenké.

α) genuinum.

1. normale N. P. = H. suecicum Fries. herb. norm. Tvar zde popsaný.

Na polní mezi za Štěpáninou silnicí u Vsetína hojný, Bubelou pro území objeven.

621—616—618>613. H. nigriceps N. P. (J. černohlavý.) Lodyha namnoze ± vystoupavá, štíhlá, dosti tuhá neb trochu slabounká, častěji stlačitelná, jemně na dél pruhovaná. Květenství volně latnaté neb vysoce vidličnaté, neobmezené, stejno- neb trochu přesvrcholové, bezvětví 5—60 *mm* dl., někdy = až $^1/_4$ lodyhy, řády paprsků 2—5, paprsky 2 řádu (1—) 2—4, ± oddálené, šikmo přímé, úborů (2—) 5—10 (—18). Listy v rozetce 4—7, kopisťovité neb podlouhlé až ± kopinaté, tupé až špičaté, ± nasivělé, měkké neb trochu tuhé, nejdelší namnoze spolu též nejširší, listy lodyžní 1—2 na dolejší polovici, rychle v listeny se přetvořující. Zákrov 7—9 (—11) *mm* dl., kulatý až válcovitě vejčitý, na dolejšku zaokrouhlený, řidčeji uťatý, lístky zákrovu ± širokounké neb úzké, ± špičaté, černé neb tmavé, s krajem ± světlým. Listeny světlé až tmavé. Chlupy zákrovu bohaté, tmavé, na stoncích mírné, na listech roztroušené, tuhounké neb tuhé, 2—4 *mm* dl. Žlázy namnoze hojné, na lodyze často až k dolejšku se táhnoucí. Vločky na zákrovu, lodyze a rubu listů mírné až bohaté, po kraji lístků zákrovních namnoze žádné, stopky úborů plsťnaté, listy na líci nahé neb trochu vločkaté. Oddenek šikmý neb rovnovážný, krátký, tlusťounký. Obnovuje se prodlouženými, nadzemními, štíhlými neb tenkými výběžky, s listy sblíženými neb trochu oddálenými, malými až dosti značnými, namnoze trochu ubývavě menšími.

V. (0·12—) 0·20—0·50 *m*. Květy světleji neb tmavěji žluté, krajní vně nepruhované neb ± červeně pruhované. Čnělka stejnobarevná. H. floribundum > pilosella, H. floribundum Fr. symb., H. floribundum-pilosella Wimm., H. stoloniflorum var. pulatum Fr. Epicr.

1. Subsp. iseranum Uechtr. Lodyha 27—48 *cm* v., štíhlá až tlustá, přímá neb vystoupavá. Květenství volně latnaté, bezvětví 20—35 *mm* dl, paprsky 2. řádu 3—4. ± oddálené, řády 4—5, úborů 8—18. Listy podlouhlé až ± kopinaté, tupé až přišpičatělé, trochu nasivěle světlozelené, listy lodyžní 1—2 v dolejší $^1/_3$. Zákrov 8—11 *mm* dl., válcovitý s dolejškem brzy uťatým, později ± kulatým, lístky zákrovu dosti úzké, přišpičatělé, dosti černé, s krajem sotva trochu nazelenalým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu bohaté, načernalé neb tmavé, 1—2 *mm*, na stoncích mírné, nahoře tmavé neb černé, dole často sotva světlejší, 1—2·5 *mm*, na líci listů velmi roztroušené, tuhé, 2—3 *mm* dl., vespod roztroušené, měkké. Žlázy veliké, na zákrovu dosti —, na stoncích nahoře velmi bohaté, dole až ku spodu v počtu menším. Vločky na zákrovu a lodyze mírné, na líci listů žádné, vespod roztroušené až mírné, stopky úboru šedé. Květy žluté, krajní vně často s načervenalými konci. Výběžky prodloužené tenké až dosti tlusťounké.

1. normale N. P. Tvar svrchu popsaný.

Jeseník 1100—1400 *m* (N. J.), poblíž Švýcarny na Pradědu (Bubela), Hlinova bouda na úklonu Mravenčího vrchu u Wiesenberka 1880 Obornym a Dr. Petrem pro území objeven.

2. parcipilum N. P. Bezvětví 40—50 *mm* dl. Chlupy na stoncích ± roztroušené neb skrovné, světlé, 1—1·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu velmi bohate

Jeseník 1100—1250 *m* (Peter).

621—616—618<613. H. piloselliflorum N. P. (J. chlupačkokvětý). Lodyha vystoupavá, štíhlá neb tlusťounká, namnoze slabounká, stlačitelná, jemně podél pruhovaná. Květenství (namnoze hluboce-) vidličnaté, bezvětví = ($^1/_{10}$—) $^1/_3$—$^1/_1$ lodyhy, řády paprsků 2—3 (—4); paprsky 2. řádu žádné —2, velmi oddálené, šikmo přímé, úbory 1—3 (—7). Listy v rozetce 2—5, kopisťovité neb podlouhlé až ± kopinaté, nasivělé až světlozelené až 14 *cm* dl., nejdelší spolu též nejširší, list lodyžní žádný neb 1 namnoze malý hluboko dole. Zákrov 8—13 *mm* dl., kulatý, neb vejčitý a aspoň později kulatý; lístky zákrovu ± širokounké až široké, špičaté, ± černé, s krajem rozličně světlejším. Listeny šedé neb tmavé. Chlupy rozličné, skrovné až velmi bohaté, černé až světlé, dlouhé, na listech měkké, řidčeji až tuhé. Žlázy velmi hojné, na lodyze až ku spodu se táhnoucí. Vločky zákrovu namnoze bohaté, po kraji lístků zákrovních namnoze žádné, stopky úborů plsťnaté, lodyha namnoze bohatě vločkatá, listy na líci bez vloček, vespod namnoze bohatě vločkaté až lehce plsťnaté. Oddenek šikmý neb rovnovážný, krátký neb trochu prodloužený, dosti štíhlý až tlustý. Obnovuje se prodlouženými, nadzemními, štíhlými neb tlusťounkými výběžky, s listy oddálenými, ubývavě menšími, malými neb dosti značnými.

V. 0·12—0·35 (—0·45) *m*. Květy žluté, krajní vně vždy, leč rozdílnou měrou červeně pruhované. H. floribundum < pilosella.

♃ Prostřed června, v horách později. Horní luka, stráně.

1. Subsp. piloselliflorum N. P. Lodyha 12—35 *cm* v., štíhlá až tlusťounká, trochu vystoupavá. Květenství hluboce vidličnaté, bezvětví $= {}^2/_3 — {}^1/_1$ lodyhy, paprsky 2. řádu žádné —1, řády 2, úbory 1—2. Listy podlouhlé až kopinaté, tupé až dosti špičaté, světle zelené, list lodyžní 1 hluboko dole. Zákrov 10·5—12 *mm* dl., ± kulatý, pak trochu smáčknutý, lístky jeho široké, špičaté, černé, s krajem zeleným. Listeny světlé. Chlupy černé, na zákrovu dosti bohaté, 1·5—2 *mm*, na stoncích nahoře skoro roztroušené, dole až dosti bohaté, světlejší 2—4 *mm*, na líci listů roztroušené, trochu tuhounké, 2—4 *mm* dl. Žlázy veliké, na zákrovu a nahoře na stoncích velmi bohaté, zde dole až ku spodu znenáhla v počtu menším. Vločky na zákrovu, lodyze a rubu listů bohaté, mladší listy vespod až našedivělé, stopky úborů šedé. Květy žluté, krajní vně ± načervenale až červeně pruhované. Výběžky velmi prodloužené, trochu tlusťounké.

1. hirsuticeps N. P. Tvar základní, u nás posud nenalezen.

2. glandulosiceps N. P. Listy vnější opakvejčité, zaokrouhlené, vnitřní ± kopinaté, až špičaté. Chlupy zákrovu skoro žádné neb skrovné, 1 *mm* dl.

Mor. Jeseník 1300—1360 *m*. (Peter), Medvědí příkop.

618 + 622. H. Obornyanum N. P. (J. Oborného.) Lodyha přímá, štíhlá až tlustá, trochu tuhá, leč stlačitelná, na dél pruhovaná. Květenství volně latnaté, silně přesvrcholové, namnoze dosti oddělené, 8—40 úborné, bezvětví 4—10 (—14) *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—7, hoření sblížené, nejdolejší ± oddálené, šikmo odstálé, řády 3—5. Listy v rozetce 2—6, kopinaté a úzce kopinaté, tupé až špičaté, namnoze k dolejšku dlouze zúžené, ± nasivělé, listy lodyžní 2—3 na dolejší polovici, nahoře jen znenáhla ubývavě menší a pak náhle v listeny přetvořené. Zákrov 6·5—8·5 *mm* dl., válcovitý, se zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky jeho úzké, špičaté a jako listeny s krajem ± tmavým neb světlým. Chlupy všude ± bohaté, mírně dlouhé, na zákrovu světlé, na lodyze aspoň nahoře tmavé, zde a na listech tuhé. Žlázy v mírném počtu. Vločky zákrovu mírné, po krajích lístků zákrovních vždy scházející, na lodyze rozličné, na líci listů namnoze ve skrovném počtu, vespod roztroušené až bohaté. Oddenek kolmý neb šikmý, krátký neb málo prodloužený, dosti tlustý. Obnovuje se několika velmi prodlouženými, tenkými, nadzemními výběžky, s oddálenými, malými, znenáhla ubývavě menšími listy, jako u H. magyaricum.

V. 0·40—0·70 *m*. Květy sytě žluté, čnělka stejnobarevná. H. pratense + magyaricum.

♃ Květen, červen. Žirná luka, kraje polní. Pořídku, u nás:

1. Subsp. Obornyanum N. P. Lodyha 52—60 *cm* v., dosti tlustá, přímá. Květenství latnaté, volné, silně nadvrcholové, bezvětví 6 až 8 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—6, sblížené, nejdolejší namnoze ± oddálené, řády 4, úborů 15—22. Listy kopinaté a úzce kopinaté, tupé až přišpičatělé, žlutozelené, listy lodyžní 2—3. Zákrov 7·5—8·5 *mm* dl., válcovitý, se zaokrouhleným, pak uťatým dolejškem, lístky jeho úzké, špičaté, načernalé, s krajem světlým. Listeny tmavé, s krajem silně světlým. Chlupy zákrovu bohaté, světlé, 1·5—2·5 *mm*, na stoncích nahoře mírné, tmavé, na lodyze dole bohaté, světlé s černým spodem, 2—3 *mm*, obak listů bohaté, na líci tuhé, 1·5—2·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úborů mírné, na lodyze nahoře roztroušené, dole ojedNělé a záhy se ztrácející. Vločky zákrovu mírné, na lodyze dosti bohaté, na líci listů jen na hlavním nervu ± skrovné, vespod roztroušené neb mírné, stopky úborů našedivělé. Květy sytě žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

Mezi Havraníky a Hnanicemi, blíže k Havraníkům s H. pratense Obornym pro území objeven. S úbory trochu menšími v Širokém lese u Star. Břeclavi mnou nalezen.

2. Subsp. stricticaule N. P. Lodyha 65—70 *cm* v., štíhlá až tlustá, přímá. Květenství trochu volně latnaté, volné, skoro neobmezené, málo přesvrcholové, bezvětví 5—14 *mm* dl., paprsky 2. řádu 5—7, hoření ± sblížené, dolení oddálené, řády 4—5, úborů 10—40. Listy velmi úzce kopinaté, špičaté, nasivělé, listy lodyžní 3. Zákrov 7·5 *mm* dl., vejčitý, se zaokrouhleným, později trochu uťatým dolejškem, listky zákrovu úzké, špičaté, šedé, s krajem silně nazelenalým. Listeny tmavé, s krajem světlým. Chlupy na zákrovu a stopkách úborů velmi bohaté, dosti světlé, tam 1—1·5 *mm*, zde 2—2·5 *mm* dl., na lodyze nahoře bohaté, světlé, dole v počtu menším až mírné, tuhé, 2—3 *mm*, na líci listů mírné neb roztroušené, tuhé, 1·5—2·5 *mm* dl., vespod méně hojné, na hlavním nervu dosti bohaté. Žlázy žádné. Vločky na spodu zákrovu bohaté, ostatně roztroušené, na lodyze nahoře mírné, dole velmi skrovné, obak listů skrovné, na hlavním nervu roztroušené neb mírné. Stopky úborů šedé. Květy sytě žluté. Výběžky velmi prodloužené tenké.

U Znojma: mezi Havraníky a Hnanicemi (Oborny).

613—618—622. H. acrothyrsum N. P. (J. stejnovrcholový.) Lodyha štíhlá neb trochu tlusťounká, ± přímá, trochu stlačitelná, dosti slabě pruhovaná. Květenství volně latnaté, dosti oddělené, stejnovrcholové, bezvětví 6—26 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—4, volné neb oddálené, trochu tlusťounké, řády 2—3, úbory 4—8. Listy v rozetce 4—8, elliptický kopinaté až kopinaté, špičaté, trochu nasivělé, trochu tlusťounké, list lodyžní žádný —1 velmi hluboko dole. Zákrov 9—10 *mm* dl., vejčitý, pak trochu smáčknutý, lístky zákrovu úzké, tupounké, načernalé, s krajem světlým. Listeny šedé neb světlé. Chlupy na zákrovu žádné, na stoncích nahoře skrovné, dole roztroušené, tmavé, 1—2 (—3) *mm*, na líci listů ± roztroušené, tuhé neb štětinaté, 2—3 *mm* dl. Žlázy zákrovu bohaté, na stopkách úborů ± podobně, na lodyze nahoře roztroušené, dole až ku spodu v počtu menším, na listu lodyžním ojedinělé. Vločky zákrovu skrovné neb roztroušené, po kraji lístků zákrovních a na líci listů žádné, na rubu listů ojedinělé neb skrovné, na středním nervu roztroušené, stonky nahoře šedé, dole mnohem slaběji vločkaté. Oddenek velmi krátký, tlustý, šikmý. Obnovuje se ± silně prodlouženými, tenkými, nadzemními výběžky, s listy oddálenými, malými, znenáhla ubývavě menšími.

V. 0·18—0·40 *m*. Květy žluté, nepruhované, čnělka stejnobarevná H. pilosella-pratense-magyaricum.

♃ Počátek června. Popický žleb a Našetice poblíž Znojma (Oborny).

621—619. H. Zizianum Tausch. (J. ostrolistý.) Lodyha přímá, štíhlá až tlustá, tuhá, často ± stlačitelná, jemně na dél pruhovaná. Květenství okoličnaté neb latnaté, oddělené, nahloučené neb volné, stejno- neb nadvrcholové, bezvětví 4—24 *mm* dl., řády paprsků 3—6 (—9), paprsky 2. řádu (2—) 4—13, stěsnané neb sblížené, nanejvýš nejdolejší trochu oddálené, ku konci dále rozvětvené, šikmo odstálé, rovné neb trochu obloukovitě nahoru ohnuté, úborů až ke 100, často však mnohem méně, někdy jen málo úborů. Listy v rozetce namnoze 4—8, vnější namnoze ± kopisťovité a tupé, vnitřní ± kopinaté až úzce kopinaté, přišpičatělé až špičaté, skoro vždy trochu nasivělé, dosti pevné až skoro měkké, nejdelší několik členů nad nejširším postavený, listy lodyžní 2—5 (—8), rozmanitě rozestavené, nahoře znenáhla menší. Zákrov 5—8 *mm* dl., rozličně válcovitý, na dolejšku namnoze zaokrouhlený, často později uťatý, lístky zákrovní úzké až trochu širokounké, špičaté, tmavé až černé, s krajem ± světlým. Listeny šedé až tmavé. Chlupy velmi rozličné, ale skoro nikdy dlouhé, na listech namnoze ± tuhé. Žlázy rozličně vyvinuté, často též až na konce hořeních listů lodyžních se táhnoucí. Vločky na zákrovu a lodyze namnoze mírné až bohaté, po krajích lístků zákrovních scházejí, stopky úborů plsťnaté, listy na líci vločkaté (zřídka bez vloček), vespod nanejvýš mírně vločkaté.

Oddenek kolmý neb trochu šikmý, krátký, tlustý. Obnovuje se přísedlými rozetkami.

V. namnoze 0·30 až přes 0·70 *m*. Květy světleji neb tmavěji žluté, často trubkovité, krajní vně nepruhované, čnělka nestejnobarevná. H. florentinum-cymosum, Pilos. Ziziana Sz. Sz., H. asperum Tausch. H. cymosum Fresen., H. collinum γ. Zizianum Froel., H. praealtum i. Nestleri Doell., H. collinum γ. setosissimum Čelak.

♃ Konec května.

1. Subsp. laeve N. P. Lodyha 23—46 *cm* v., štíhlá neb tenká, přímá. Květenství okoličnaté, volné, stejnovrcholové, bezvětví 13—15 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5—6, velmi stěsnaných, nejdolejší někdy trochu oddálený, řády 3 (—4), úborů 10—20, úbory 3. řádu často zakrnělé, pročež okolík zdánlivě jednoduchý. Listy kopinaté až čárkovité, špičaté, sivé, listy lodyžní 3 ve výši až $^{2}/_{3}$. Zákrov 6·5—7·5 *mm* dl., štíhle válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, pak širší, na dolejšku uťatý; lístky zákrovu dosti úzké, tupounké, jako listeny tmavé, s krajem široce nazelenalým. Chlupy zákrovu ojedinělé, světlé, až 1 *mm*, na stoncích žádné, na listech jen po kraji a hlavním nervu velmi skrovné neb skoro žádné, tuhé, 1—1·5 *mm* dl. Žlázy zákrovu roztroušené, jinak veskrze žádné. Vločky na zákrozu a lodyze roztroušené neb zde až velmi skrovné, na stopkách úboru nahoře bohaté, dole v počtu menším, na listech žádné. Květy světle žluté.

Brno, mezi Moravany a Modřicemi (Oborny).

2. Subsp. postdiluviale N. P. Lodyha 25—53 *cm* v., tlusťounká neb štíhlá, přímá. Květenství latnaté, dosti volné, stejno- neb nadvrcholové, bezvětví 6—7 *mm* dl., paprsky 2. řádu 3—6, sblížené, nejdolejší trochu oddálený, řádů 5—6, úborů až 40. Listy kopinaté neb úzce kopinaté, tupé až špičaté, trochu nasivělé, listy lodyžní 3 ve výši až $^{2}/_{3}$. Zákrov 6·5 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovu úzké, špičaté, načernalé, skoro bez kraje. Listeny šedé. Žlázy na zákrovu a stopkách úborů dosti bohaté, na lodyze nahoře roztroušené, dole v počtu menším, na listech lodyžních žádné. Chlupy zákrovu bohaté, dosti tmavé, 1—1·3 *mm* dl., na stoncích nahoře mírné, trochu tmavé, dole bohaté, světlé, 1—2·5 *mm*, na líci listů mírné, dosti tuhé, 2·5—3 *mm* dl., vespod bohaté, měkké. Vločky zákrovu mírné, na lodyze dosti bohaté, na líci listů skoro žádné, na hlavním nervu skrovné, vespod mírné až bohaté. Stopky úborů šedé. Květy dosti světle žluté.

1. normale N. P. Tvar základní, u nás posud nepozorován.

2. acropsilon N. P. Chlupy zákrovu skoro skrovné, světlé, 0·5 *mm*, na stopkách úborů skrovné, na lodyze nahoře skoro roztroušené až mírné, trochu tmavé, dole až bohaté, světlé, 1—2 *mm*, obak listů bohaté, na líci tuhounké, 1·5—2·5 *mm* dl

Znojmo (Oborny).

622—619. H. umbelliferum N. P. (J. okoličnatý). Lodyha přímá, štíhlá neb tenká, tuhá, jemně na dél pruhovaná. Květenství okoličnaté neb latnaté, nahloučené neb (namnoze) volné, stejno- až silně přesvrcholové, oddělené; bezvětví 3—20 (—30) *mm* dl., řády paprsků (2—) 3—5 (—7), paprsky 2. řádu (2—) 4—9 (—11), nahloučené neb sblížené, nejdolejši často trochu oddálené, šikmo odstálé, někdy trochu obloukovitě vystoupavé, ku konci dále rozvětvené; úborů (4—) 10—40 (—60). Listy v rozetce 4—6, ± kopinaté až podlouhlé, vnější širší, podlouhlé až skoro kopisťovité, tupé až špičaté, nasivělé až sivé, měkké, nejdelší několik členů nad nejširším vetknutý, listy lodyžní (1—) 2—4 (—6) namnoze na dolejších $^2/_3$. Zákrov (5—) 6—7 (—8) *mm* dl., ± (často úzce) válcovitý neb vejčitý se zaokrouhleným, někdy později uťatým dolejškem, lístky zákrovu úzké neb trochu širokounké, špičaté až přitupé, tmavé až černé, s krajem namnoze světlým. Listeny šedé až tmavé, zřídka bělavé. Chlupy zákrovu ± bohaté, světlé neb tmavé, měkké, namnoze krátké, na stopkách úborů velmi rozdílné, na lodyze zřídka více než mírně hojné, na líci listů roztroušené až bohaté, měkké až tuhé, namnoze krátké, zřídka přes 2·5 *mm* dl., vespod měkči. Žlázy skrovně vyvinuté, na zákrovu často scházející neb skrovné, nanejvýš mírně hojné, na stoncích namnoze žádné, též na stopkách úborů namnoze jen roztroušené, na koncích hořeních listů lodyžních častěji ve skrovném počtu. Vločky na zákrovu roztroušené až mírné, po krajích lístků zákrovních namnoze žádné, stopky úborů plsťnaté až mírně vločkaté, lodyha roztroušená až bohatě vločkatá, listy na líci namnoze chudě vločkaté, vespod roztroušeně až mírně vločkaté. Oddenek kolmý až rovnovážný, krátký neb prodloužený, tlustý až štíhlý. Obnovuje se několika nadzemními, velmi prodlouženými, tenkými neb štíhlými výběžky, s listy oddálenými, malými neb dosti značnými, zponenáhla ubývavě menšími.

V. 0·30—0·75 *m*. Květy rozličně žluté, krajní vně vždy nepruhované, čnělka stejnobarevná. H. magyaricum – cymosum, H. radiocaule Froel., H. praealtum var. setosum Koch syn.

♃ Konec května, červen. Světlá křoviště, výslunné a keřnaté úklony, pořídku. Bez udání tvaru: na Býčí skále u Znojma a Kopanině u Velk. Mašovic v okresu znojemském (Oborny), u Želče při silnici k Brodku (Spitzner). U nás:

1. Subsp. ochrocephalum N. P. Lodyha 36—40 *cm*. v., tlusťounká. Květenství okoličnaté, nahloučené, stejnovrcholové, bezvětví

12 *mm* dl., paprsků 2. řádu 8—9, řády 3, úborů 15—20. Listy kopinaté, velmi dlouze k dolejšku zúžené, přišpičatělé, nasivělé, listy lodyžní 2—3 ve výši až $^2/_3$. Zákrov 7—7·5 *mm* dl., krátce válcovitý, na dolejšku brzy uťatý, lístky zákrovní úzké, špičaté, šedé, s krajem světlým. Listeny bělavé. Chlupy na zákrovu a stoncích nahoře žádné, na lodyze dole roztroušené, světlé, konečně velmi bohaté, 3—4 *mm*, obak listů dosti bohaté, měkké, 2—4 *mm* dl. Žlázy světlé, na zákrovu velmi hojné, na stopkách úborů a nahoře na lodyze bohaté, zde dole znenáhla v počtu menším, na všech listech lodyžních mírné. Vločky: zákrov i s kraji lístků jeho bělavě šedý, stopky úborů bílé, lodyha nahoře šedá, dole našedivělá, listy na líci skoro neb zcela nahé, vespod skrovně, na hlavním nervu roztroušeně vločkaté. Květy světle žluté. Výběžky krátké, štíhlé neb tlusté.

Znojmo (Oborny).

2. **Subsp. cymosiforme N. P.** Lodyha as 56 *cm* v. štíhlá. Květenství okoličnaté, dosti nahloučené, stejnovrcholové, bezvětví 11 až 22 *mm* dl., paprsků 2. řádu a řádů 5—6, úborů 30—35. Listy vnější podlouhlé, tupé, vnitřní kopinaté, přišpičatělé až špičaté, nažloutle zelené, listy lodyžní 2—3. Zákrov 7—8 *mm* dl., válcovitý, na dolejšku povytažený, pak zaokrouhlený, lístky zákrovu úzké, špičaté, tmavé, s krajem trochu světlým. Listeny bělavé. Chlupy zákrovu bohaté, světlé, 0·5 *mm* dl., na stopkách úborů mírné, na lodyze nahoře roztroušené, tmavé, dole až bohaté, světlé, 0·5—1 *mm*, obak listů mírně hojné, na líci tuhounké, 0·5 *mm* dl. Žlázy velmi malé, na zákrovu roztroušené, na stopkách úborů skoro žádné, na lodyze nahoře ojedinělé, dole záhy žádné, na listech lodyžních žádné. Vločky na zákrovu a po kraji lístků zákrovních dosti hojné, obak listů roztroušené neb mírné, na hlavním nervu vespod bohaté, stopky úborů bělavě plsťnaté, lodyha nahoře šedá, dole méně vločkatá. Květy žluté. Výběžky prodloužené, tenké, namnoze podzemní. Tvar H. cymosum velmi blízký a výběžky od tohoto rozdílný.

Znojmo (Oborny).

3. **Subsp. acrosciadium N. P.** Lodyha 53—62 *cm* v., štíhlá. Květenství okoličnaté, dole latnaté, dosti volné, stejnovrcholové, bezvětví 5—10 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6—9, stěsnaných, nejdolejší trochu oddálené, řády 4—5, úborů 30—35. Listy trochu kopinatě čárkovité, velmi špičaté, nasivěle světlozelené, listy lodyžní 2—3. Zákrov 6·5—7 *mm* dl., dosti štíhle válcovitý, na dolejšku zaokrouhlený, později uťatý, lístky zákrovní úzké, špičaté, trochu načernalé, s krajem světlým. Listeny našedivěle zelené. Chlupy světlé, na zákrovu mírné, 1 *mm*, na stopkách úborů dosti bo-

hate, 2 *mm*, na lodyze sotva mírné, nahoře tmavé, dole světlejší, 2—4 *mm*, na líci listů roztroušené, tuhé, 2—3 *mm* dl., vespod na hlavním nervu mírné. Žlázy na zákrovu a stopkách úborů roztroušené, na lodyze a listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu skrovné, po kraji lístků zákrovu a na líci listů žádné, na lodyze nahoře dosti bohaté, dole v počtu menším, na rubu listů skrovné neb velmi roztroušené, stopky úborů šedé. Květy světle žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké

α) genuinum.

1. longipilum N. P. Tvar svrchu popsaný.

Znojmo (Oborny). Větrník u Dražovic ve Vyškovsku.

4. Subsp. umbelliferum N. P. Lodyha 52—74 *cm* v., štíhlá. Květenství okoličnaté, dosti volné, skoro stejnovrcholové, bezvětví 13—14 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6—8, řádů 5, úborů 25—30. Listy vnější kopisťovité, tupé, vnitřní kopinaté, přišpičatělé, sivé neb nasivělé, listy lodyžní 3. Zákrov 6·5 *mm* dl., vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným, lístky jeho širokounké, špičaté, tmavé, s krajem světlým. Listeny tmavošedé. Chlupy na zákrovu bohaté, světlé, 1—1·5 *mm*, na stoncích nahoře roztroušené, dole v počtu menším, dosti tmavé, 1—2 *mm*, obak listů vzláště ku kraji roztroušené, na líci tuhé, 2—3 *mm* dl., na hlavním nervu bohaté. Žlázy na zákrovu a stopkách úborů skrovné až dosti bohaté, na lodyze nahoře velmi roztroušené, dole skoro žádné, na listech lodyžních žádné. Vločky zákrovu sotva mírné, na lodyze a rubu listů roztroušené, stopky úborů našedivělé, po kraji lístků zákrovních a na líci listů žádné. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

α) subumbelliferum N. P. Listy podlouhle kopinaté až nejvnitřnější kopinaté, přišpičatělé a špičaté, nasivěle nažloutle zelené. Vločky zákrovu bohaté, po kraji lístků zákrovních mírně hojné.

U Znojma v rozných odrůdách (Oborny), Židenice, zmoly u Bílovic, Star. Břeclav.

5. Subsp. Neilreichii N. P. Lodyha 50—70 *cm* v., štíhlá neb tenká. Květenství nahoře okoličnaté neb zcela latnaté, volné, stejno- až silně nadvrcholové, bezvětví 8—12 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—7, hoření sblížené, dolení ± oddálené, řádů 5—6, úborů 15—40. Listy ± kopinaté až úzce kopinaté, přišpičatělé až špičaté, nasivělé, listy lodyžní 3—4 ve výši až $^3/_4$. Zákrov 5—6 (—7) *mm* dl., velmi štíhle válcovitý, na dolejšku povytažený, pak vejčitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovu úzké, špičaté, ± tmavošedé, s krajem světlým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu velmi bohaté, světlé, 1—1·5 *mm*, na stopkách úborů dosti hojné, na lodyze mírné, nahoře trochu tmavé, dole světlejší, 1—2 *mm*, obak listů mírné, na líci tuhé, 2—3 *mm* dl., vespod měkčí, na hlavním nervu bohaté. Žlázy zákrovu skrovné až mírné, na stopkách úborů roztroušené, na lodyze nahoře žádné neb skrovné, dole brzy se ztrácející, na konci hořeních listů lodyžních velmi skrovné. Vločky zákrovu roztroušené, po kraji lístků zákrovních skoro žádné, na lodyze a rubu listů mírné až roztroušené, na líci listů ± roztroušené až skrovné, stopky úborů šedé. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, ± tenké.

1. subpilosum N. P. Tvar svrchu popsaný. Znojmo (Oborny). Kopce u Sokolnic, Šaratice, Slatinské skály a Nová hora u Julianova.

2. pilosius N. P. Chlupy na lodyze nahoře mírné, tmavé, dole brzy bohaté, světlé, 1·5—2·5 *mm*, obak listů ± bohaté, nahoře tuhé, 1·5—2 *mm* dl., vespod tuhounké. Zákrov vejčitý, s dolejškem zaokrouhleným.

Znojmo (Oborny) Větrník u Dražovic ve Vyškovsku.

6. Subsp. manothyrsum N. P. Lodyha až 75 *cm* v., štíhlá. Květenství latnaté, velmi volné, nadvrcholové, bezvětví 4—20 *mm* dl., paprsků 2. řádu 7—9, hoření trochu sblížené, dolení oddálené, řádů 6—7, úborů 40—60. Listy podlouhlé až úzce kopinaté, tupé až špičaté, nasivěle žlutozelené, listy lodyžní 2—3. Zákrov 6—7 *mm* dl., štíhle válcovitý, na dolejšku povytažený, pak vejčitý, se zaokrouhleným, konečně trochu uťatým dolejškem, lístky zákrovu úzké, špičaté, tmavé, s krajem světlým. Listeny tmavé, chlupy zákrovů mírné, až 1 *mm* dl., na stoncích roztroušené tmavé, teprv hluboko dole světlejší, 1 *mm*, obak listů ± roztroušené, na líci sotva trochu tuhounké, 1 *mm* dl. Žlázy veskrze žádné, neb na zákrovu a stopkách úborů skrovné. Vločky zákrovu skrovné, po kraji lístků jeho žádné, na stoncích mírné, na líci listů velmi skrovné až roztroušené, vespod ± roztroušené. Květy sytě žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké.

Znojmo (Oborny) Větrník u Dražovic ve Vyškovsku.

621—620. H. calodon Tausch. (J. lepozubý.) Lodyha přímá, štíhlá až tenká, rovná neb ± zprohýbaná, tuhá, někdy pevná, (často velmi nezřetelně) jemně na dél pruhovaná. Květenství ± okoličnaté neb latnaté, volné, oddělené nadvrcholové neb stejnovrcholové, bezvětví (2—) 5—20 *mm* dl., řády paprsků 3—6 (—8), paprsky 2. řádu (3—) 4—8 (—10), (hoření) stěsnané neb sblížené, nanejvýš nejdolejší trochu oddálené, častěji obloukovitě vystoupavé, ku konci dále rozvětvené, úborů 10—30 (—60). Listy v rozetce 3—8 (—12), ± kopinaté až úzce kopinaté, tupé až špičaté, ± nasivělé, trochu pevné, listy lodyžní 3—6 (—11), rozmanitě rozestavené, často na celé lodyze roztroušené. Zákrov 6—8 (—9) *mm* dl., ± válcovitý, na dolejšku zaokrouhlený neb uťatý, lístky jeho úzké, řidčeji až širokounké, špičaté, šedé až černé, skoro bez kraje neb s krajem trochu světlým. Listeny namnoze šedé neb tmavé. Chlupy velmi rozmanité, na zákrovu bohaté až skrovné, krátké, na stoncích bohaté až ± scházející, tuhé, často nahoru ohnuté, na listech namnoze mírné až bohaté, štětinaté. Žlázy slabě vyvinuté, někdy zcela neb na stoncích scházející. Vločky: zákrov chudě vločkatý až plsťnatý, stopky úborů plsťnaté, lodyha a rub listů mírně až bohatě vločkatý, líc listů namnoze trochu vločkatý. Oddenek kolmý, krátký, tlustý. Obnovuje se přisedlými rozetkami.

V. 0·30—0·65 *m*. Květy namnoze žluté až tmavožluté, krajní vně nepruhované, čnělka stejnobarevná. H. florentinum-echioides, H. collinum *β*. dentatum Tausch., H. praealtum *ε*. hirsutum Koch syn., H. astolonum var. foliatum Vukot.

♃ Květen, červen.

1. Subsp. sphaleron N. P. = H. florentinum Spreng., Pilos. praealta v. hirsutissima F. Schultz. Lodyha 30—59 *cm* v., štíhlá, přímá. Květenství okoličnaté, dole latnaté, volné, skoro stejnovrcholové, bezvětví 10—13 *mm* dl., paprsků 2. řádu 6—8, stěsnaných, nejdolejší trochu oddálené, řádů 5—6, úborů 15—30. Listy ± kopinaté, špičaté, nažloutle zelené, listy lodyžní 3—4 ve výši až $^2/_3$. Zákrov 6—7 *mm* dl., válcovitě vejčitý na dolejšku zaokrouhlený, lístky zákrovu úzké, přišpičatělé, tmavošedé, s krajem velmi úzkým světlejším. Listeny šedé. Chlupy zákrovu bohaté, dosti tmavé, 1 *mm*, na stopkách úborů nahoře bohaté, dole v počtu menším, 1—2 *mm* dl., na lodyze nahoře roztroušené, tmavé, dole v počtu větším, konečně bohaté, světlejší, tuhé, 2—3 *mm*, na líci listů dosti neb mírně hojné, štětinaté, 1—2 *mm* dl. Žlázy na konci lístků zákrovních mírné ostatně na zákrovu roztroušené, na stoncích roztroušené neb na stopkách úborů skoro žádné. Vločky na zákrovu, lodyze a rubu listů mírné, po kraji lístků zákrovních žádné, na líci listů roztroušené, stopky úborů šedé. Květy světle žluté.

Havraníky u Znojma (Oborny).

622—620. H. pannonicum N. P. (J. uherský). Lodyha přímá tuhá neb stlačitelná, častěji ztuhlá a pevná, jemně na dél pruhovaná. Květenství latnaté neb okoličnaté, oddělené, stejno- neb nadvrcholové, (nahloučené až) volné, bezvětví (3—) 5—15 (—36) *mm* dl., řády paprsků 3—5 (—7), paprsky 2. řádu (2—) 4—8 (—10) stěsnané neb sblížené, nejdolejši namnoze ± oddálené, ku konci dále rozvětvené, šikmo- neb rozkladitě-, řidčeji obloukovitě odstálé, úborů (7—) 10—40 (—50). Listy v rozetce 3—8, ± kopinaté a špičaté, vnější širší a kratší, pevné až měkké, nasivělé až sivé, listy lodyžní (2—) 3—6, rozdílně rozestavené, nahoře namnoze znenáhla menší. Zákrov (5—) 6—7 (—9) *mm* dl., ± válcovitý, na dolejšku zaokrouhlený neb (často teprv později) uťatý, lístky zákrovní úzké, ± špičaté (zřídka tupounké), šedé až tmavé, s krajem ± světlým. Listeny světlé až tmavé. Chlupy obyčejně bohaté, dlouhé, tuhé, neb zvláště na listech štětinaté. Žlázy nanejvýš mírně vyvinuté, často zcela neb na stoncích scházející. Vločky velmi rozmanitě rozdělené, na zákrovu skrovné až mírné, někdy též v plsť spojené, po kraji lístků zákrovních namnoze scházející, na stopkách úborů skoro žádné až v hustou plsť spojené, na lodyze zpravidla méně vyvinuté, na líci listů scházející neb v počtu skrovnějším, vespod scházející až mírně hojné. Oddenek kolmý až skoro rovnovážný, krátký, tlustý. Obnovuje se nadzemními, silně prodlouženými, tenkými výběžky, s listy malými až dosti značnými, oddálenými, stejně velikými neb trochu ubývavě menšími, jako u H. magyaricum.

V. 0·25—0·75 *m*. Květy žluté neb světle žluté. Čnělka stejnobarevná. H. magyaricum-echioides, H. sarmentosum Froel., H. praealtum *ζ*. setosum Koch., H. praealtum var. hispidissimum Fries. Epic., H. collinum Čelak. Oest. b. Z. 1871., H. auriculoides Kerner Oest. b. Z. 1872.

♃ Počátek června. Kamenité stráně, meze, kopce, pořídku.

1. **Subsp. longisetum N. P.** Lodyha as 52 *cm* v., tlusťounká. Květenství řídce latnaté, velmi volné, stejnovrcholové, bezvětví 12 *mm* dl., paprsků 2. řádu 5, ± oddálených, řády 3—4, úborů as 12. Listy dlouhé, kopinaté, špičaté, nasivěle žlutozelené, 4 listy po celé lodyze rozdělené. Zákrov 9 *mm* dl., válcovitý, s dolejškem zaokrouhleným, pak skoro kulatý, lístky zákrovní trochu širokounké, špičaté, tmavé, s krajem silně světlým. Listeny světlé. Chlupy světlé, na zákrovu velmi hojné, 1—1·5 *mm* dl., na stopkách úborů bohaté, na lodyze nahoře dosti bohaté, dole v počtu větším, štětinaté, 4—6 *mm*, na líci listů ku kraji roztroušené, po kraji samém mírné, tuhé, 3—5 *mm* dl., vespod zvláště ku konci mírně hojné, na hlavním nervu bohaté. Žlázy malé, na zákrovu mírné, na stopkách úborů dosti bohaté, na lodyze nahoře velmi roztroušené, dole záhy žádné. Vločky zákrovu roztroušené, na lodyze mírné, na rubu listů velmi roztroušené, stopky úborů šedé. Květy dosti světle žluté. Výběžky velmi prodloužené, štíhlé. Tvar střední mezi H. magyaricum a setigerum, poslednějšímu květenstvím, listnatostí a chlupy blízký.

Znojmo (Oborny).

2. **Subsp. polytylum N. P.** Lodyha as 48 *cm* v., velmi štíhlá. Květenství latnaté, volné, stejnovrcholové, bezvětví as 6 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4, skoro stěsnané, řády 3—4, úborů as 10. Listy úzce kopinaté, přitupé až špičaté, nasivělé, listy lodyžní 3 ve výši až $^2/_3$. Zákrov 5—7 *mm* dl., štíhle válcovitý s dolejškem zaokrouhleným, lístky zákrovní dosti úzké, přitupé, tmavošedé, s krajem silně

nazelenalým. Listeny šedé. Chlupy zákrovu velmi hojné, světlé, 2—3 *mm*, na stopkách úborů bohaté, světlé, 3—5 *mm*, na lodyze nahoře velmi roztroušené, tmavé, dole až dosti bohaté, světlejší, na líci listů mírné, štětinaté 2—3 *mm* dl., vespod dosti bohaté, měkké. Žlázy žádné. Vločky zákrovu dosti bohaté, na lodyze mírné, na líci listů roztroušené (starší skoro nahé), vespod mírný až šedozelený povlak tvořící, stopky úborů šedé. Květy sytě žluté. Výběžky velmi prodloužené, tenké. Vločky bohatší než u ostatních subsp. od. H. pannonicum. Dolejší část byliny více ku H. setigerum, hořejší však více ku H. magyaricum podobná.

Znojmo (Oborny).

4. **Subsp. eumorphum N. P.** Lodyha 42—64 *cm* v., štíhlá. Květenství latnaté neb okoličnaté, volné, trochu nadvrcholové, bezvětví 8—15 *mm* dl., paprsky 2. řádu 4—7, stěsnané, nejdolejší někdy trochu oddálený, řády 4, úborů 12—25. Listy čárkovitě kopinaté, sivé, listy 3—5 ve výši až $^3/_4$. Zákrov 7 *mm* dl., válcovitý, na dolejšku brzy uťatý, lístky zákrovu úzké, špičaté, zelenošedé, s krajem silně zazelenalým. Listeny světle šedé. Chlupy světlé, na zákrovu velmi hojné, 2—3 *mm* dl., na stoncích bohaté, na stopkách úborů 2—4 *mm*, na lodyze 4—7 *mm*, na líci listů roztroušené až mírné, štětinaté 3—4 *mm* dl., na hlavním nervu bohaté. Žlázy zákrovu skrovné, na stoncích ojedinělé. Vločky zákrovu skrovné, na stopkách úborů dosti bohaté, na lodyze mírné, na rubu listů velmi skrovné, na hlavním nervu roztroušené. Květy žluté. Výběžky velmi prodloužené, velmi štíhlé.

Polavské kopce.

622—620>613. H. euchaetium N. P. (J. tuhoštětinatý.) Lodyha přímá, tenká až tlustá, častěji zprohýbaná, tuhá neb u silnějších tvarů stlačitelná a měkčí, jemně na dél pruhovaná. Květenství vysoce vidličnaté neb volně latnaté, namnoze stejnovrcholové, neobmezené, bezvětví (4—) 10—55 (pěst. —130) *mm* dl., řády paprsků 3—4 (—6), paprsky 2. řádu 2—4 (—9), ± oddálené, šikmo odstálé, teprv ku konci dále rozvětvené. Úbory 4—20. Listů v rozetce 6—8, ± kopinatých, namnoze špičatých, nasivělých, trochu tuhých neb měkkých, listy lodyžní 1—3 namnoze v dolejší polovici. Zákrov 6·5—9 *mm* dl., (aspoň později) ± kulatý, lístky zákrovní úzké až širokounké, špičaté, šedé neb tmavší, s krajem trochu světlým. Listeny šedé neb světlé. Chlupy zákrovu ± bohaté, světlé, mírně dlouhé, na lodyze roztroušené až mírné, dole bohatší, světlé, tuhé, dlouhé, na listech mírné, štětinkaté, dlouhé. Žlázy skrovné neb v mírném počtu vyvinuté, na lodyze dole záhy se ztrácející. Vločky zákrovu namnoze bohaté až plsť tvořící, lodyhy nahoře plsťnaté, dole bohatě vločkaté. Listy na líci nahé neb chudě vločkaté, vespod mírně vločkaté až šedozelené. Oddenek kolmý, krátký, tlustý. Obnovuje se prodlouženými, nadzemními, tenkými neb štíhlými výběžky, s listy oddálenými, malými, skoro stejně velikými neb znenáhla se umenšujícími.

V. 0·25—0·55 (pěst. — 1·00) *m*. Květy světle žluté, krajní vně častěji načervenale-pruhované neb- přišpičaté. Čnělka stejnobarevná. H. magyaricum-setigerum.

♃ Počátek června. Kamenité a skalnaté stráně.

1. **Subsp. euchaetium N P.** Lodyha as 26 *cm* v., tenká. Květenství vysoce vidličnaté, podvrcholové, bezvětví 34 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2, velmi oddálené, řády 3, úborů 6. Listy kopinaté, špičaté, žlutozelené, 1 list lodyžní v dolení $^{1}/_{5}$. Zákrov 8 *mm* dl., vejčitý se spodkem zaokrouhleným, lístky zákrovní úzké, špičaté, černé, s krajem světlým. Listeny šedé: Chlupy na zákrovu a lodyhách bohaté, černé, tuhé, tam 3—4 *mm*, zde dole světlejší, 4—8 *mm*, na líci listů mírné, štětinkaté, 4—6 *mm* dl., vespod dosti hojné, na hlavním nervu bohaté. Žlázy na konci lístků zákrovních skrovné, ostatně na zákrovu žádné, na stopkách roztroušené, na lodyze nahoře ojedinělé, dole záhy žádné. Vločky zákrovu sotva mírné, vespod listů bohaté, lodyhy nahoře šedé, dole našedivělé, Květy světložluté, krajní vně červeně pruhované. Výběžky prodloužené tenké.

Posud jen na Kraví hoře u Znojma (Oborny).

2. **Subsp. longum N. P.** pěst. Lodyha 35—100 *cm* v., dosti štíhlá až trochu přitloustlá, květenství vysoce vidličnaté, nadvrcholové, bezvětví 30—130 *mm* dl., paprsky 2. řádu 2—4, velmi oddálené, řády 3—4, úborů 10—15. Listy kopinaté, špičaté, trochu nasivělé, listy lodyžní 2 na dolení polovici. Zákrov 8—8·5 *mm* dl., ± kulatý, lístky zákrovní širokounké, špičaté, tmavošedé, s krajem trochu světlým. Listeny šedé. Chlupy světlé, na zákrovu bohaté, 1—2 *mm*, na lodyhách nahoře mírné, 1·5—2 *mm*, dole bohaté, 4—6 *mm*, obak listů mírné, na líci tuhounké 4—6 *mm* dl., vespod měkké, na hlavním nervu bohaté. Žlázy zákrovů mírné, na lodyhách nahoře roztroušené, dole brzy žádné. Vločky: zákrov jako kraje lístků jeho a stopky šedé, lodyha bohatě vločkatá, listy na líci skrovně vločkaté, vespod ± šedozelené. Květy světle žluté, krajní vně s načervenalými špicemi. Výběžky velmi prodloužené, velmi štíhlé.

1. longipilum N. P.

Posud jen na Kraví hoře u Znojma, zde též tvary červeně pruhované (Oborny).

2. brevipilum N. P. Chlupy na lodyhách nahoře roztroušené, dole sotva až mírně hojné, 2—4 (—5) *mm* dl.

Posud jen na Kraví hoře u Znojma (Oborny).

II. Subgenus. Archhieracium Fries.

Lodyha ± listnatá, řidčeji bezlistá. Listy namnoze zubaté, přízemní v čas květu již uschlé. Plody nejméně 3 *mm* dl., často mnohem větší, barvy rozličné, na horním kraji kroužkovitě ztlustlé, nevroubkované. Chmýří velmi nestejné, skoro 2řadé. Úbory obyčejně veliké neb prostřední. Květy jazykovité četné, lístky zákrovní rozložené. Výběžky žádné.

I. Series. Phyllopoda Čelak. Pr. str. 199. Lodyha chudolistá, nanejvýš 8listá, častěji 1—3listá, někdy bezlistá, na spodu s růžicí několika řapíkatých, čerstvých, zřídka v čas květu již uvadlých listu. Vedle lodyh také neplodné růžice listů, které přezimují.

A) Aurella Fries. Lístky zákrovní četné, víceřadé, ± pravidelně střechovité. Odění namnoze bohaté.

a) **Excomata G. Schnd.** Lodyha na spodku bez čupryny chlupů. Jazýčky ± chlupaté neb lysé.

α) **Glaucella G. Schnd.** Listy namnoze nasivělé.

1. Sectio. Villosina N. P. Lodyha, listy, stopky květní a zákrovy ± hustými, bílými, hedbávitými chlupy posázené, skoro bezžlázné. Jazýčky namnoze lysé neb velmi nezřetelně brvité.

623. H. villosum L. (J. huňatý.) Lodyha přímá, tlustá neb silná, zprohýbaná, ± pruhovaná, v hořejší polovici rozvětvená, na dolejšku listnatá. Listy v rozetce nečetné až mnohé, bez řapíků neb na dolejšku ± zřetelně v řapík stažené, podlouhlé až kopinaté, často trochu vlnovité, skoro tupé až špičaté, celokrajné neb zoubkované až zubaté, sivé neb nasivělé, namnoze měkké. Listy lodyžní (3—) 4—8 (—12), znenáhla se umenšující, dolejší zúženým, prostřední a hořejší zaokrouhleným neb ± objímavým dolejškem přisedlé, ponenáhlu v listeny a lístky zákrovní přeměněné. Květenství vidličnaté, neobmezené, ± stejnovrcholové, (1 -) 2—4 úborné, bezvětví 3—10 (—13) *cm* dl., paprsky 2. řádu (žádné —) 1—3, oddálené, namnoze nerozvětvené, úhel rozvětvení (25 -) 35—45°. Zákrov 14—17 (—23) *mm* dl., kulatý neb stlačený, lístky zákrovní rozsochatě odstálé, vnitřní volné, vnější lupenovité, elliptické neb podlouhlé až kopinaté, zelené, vnitřní více čárkovité, dlouze zakončité, všecky velmi špičaté, tmavě až světle zelené. Listeny na bezvětví 3—8, lupenovité. Chlupy na všech částech velmi bohaté, bílé, měkké, na zákrovu 3—5, na lodyze až 10 (a 12), na listech až 8 *mm* dl., řidčeji na líci listů skoro scházející. Žlázy drobounké, jen ku konci delších lístků zákrovních vyvinuté, jinak žádné. Vločky na zákrovu a listech scházející, na lodyhách nahoře v plsť spojené, níže někdy až hluboko dolů v počtu menším. Čnělky stejnobarevné neb trochu tmavé. Plody světle- až červenohnědé neb černé, namnoze 3·3—4·5 *mm* dl.

V. 0·15 – 0·30 (—0·40) *m*. Květy ± světle žluté, jich zoubky ± brvité. H. criniferum Vukot.

♃ Červen, srpen. Skalní štěrbiny a stráně v Jeseníku.

1. **Subsp. undulifolium N. P.** = H. villosum Wimm Fl. Schl. 1857 p. 305, Fiek Fl. p. 266. Lodyha až 32 *cm* v., dosti štíhlá, trochu zprohýbaná, pruhovaná, na spodku listnatá; namnoze jednoduchá (pěst. až k dolení $^1/_3$ rozvětvená). Listy rozetky za květu namnoze uschlé, kopinaté, řapíkaté; listů lodyžních 5—7, dolení kopinaté, na dolejšku zúžené, prostřední až podlouhlé, hoření ze zaokrouhleného, vejčitého spodku zašpičatělé, všecky špičaté, trochu nasivěle světlozelené, silně vlnovité a s nasazenými, krátkými, špičatými zuby, nahoru znenáhla se umenšující a v listeny a lístky zákrovní přecházející. Květenství v přírodě namnoze nevyvinuté, bylina 1úborná, pěstováním vidličnatá, sotva stejnovrcholová, 2—5úborná; bezvětví 4—12 *cm* dl., paprsky 2. řádu žádné (—4), tlusté, úhel 25—30°, řády 1 (—2). Zákrov 16—18 *mm* dl, široce kulatý, lístky jeho vnější lupenovité, elipticky kopinaté, světlozelené, zašpičatělé; rozsochaté, vnitřní užší, dlouze zašpičatělé, tmavozelené. Listenů 5—6, lupenovitých, velikých, kopinatých neb vejčitě kopinatých. Chlupy veskrze bohaté, světlé, měkké, skoro až ku spodku lodyhy s černými podstavci, na zákrovu a hoření části lodyhy velmi hojné, tam 3—4, zde až 8 *mm* dl., na listech až 6 *mm* dl. Žlázy jen ku konci vnitřních lístků zákrovních roztroušené, jinak scházející. Vločky na zákrovu a listech žádné, nahoře na stoncích bělavou, dole znenáhla nezřetelnou plsť tvořící, as uprostřed lodyhy se ztrácející. Květy živě žluté, vně málo chlupaté, zuby jen s ojedinělými chlupy, čnělka trochu tmavá. Plody černé, právě 3·5 *mm* dl.

Ve Velk. kotlině na západním svahu Janovické hole 1834 Grabowskim objeven. Zde při 1400—1460 *m* (Peter) a odtud sahá až na Vysokou holi.

623 × 654. H. Grabowskianum N. P. (J. Grabowského). Lodyha přímá, štíhlá, jemně pruhovaná, ku konci rozvětvená, na spodku bezlistá neb listnatá. Listy na spodku lodyhy nanejvýš 2 (namnoze žádné), nezřetelně řapíkaté, kopinaté, špičaté, oddáleně zoubkované, trochu nasivěle světlozelené, trochu tuhé až měkké, listů lodyžních 7—12, velmi zvolna se umenšujících, ± podlouhle kopinatých, dolení ku spodku zúžené, následující se spodkem stejně širokým neb nad ním trochu houslovitě stažené, prostřední a hoření se širokou zaokrouhlenou až trochu srdčitě objímavou spodinou přisedlé, všecky zoubkované až pilovaně zubaté. Květenství vysoce vidličnaté, trochu nadvrcholové, 1—2 úborné, bezvětví

1—1·5 *cm* dl., paprsky 2. řádu žádné — 1, tenké, úhel rozvětvení as 30°, řády 1—2. Zákrov 13—15 *mm* dl., tlustě vejčitý, později skoro kulatý, lístky zákrovní širokounké, špičaté, černé, s krajem trochu světlejším, jen nejvnější trochu volné. Listeny as 2, čárkovité. Chlupy zákrovu bohaté, světlé, 3—4 *mm*, na stoncích nahoře mírné, dole dosti bohaté, světlé 4—6 *mm*, na líci listů mírně četné, trochu tuhounké 3—4 *mm* dl., vespod bohatší a měkčí. Žlázy velmi malé, na zákrovu, zvláště ku konci lístků jeho, mírně hojné, jinak žádné. Vločky: na zákrovu jen po kraji lístků jeho ojedinělé, na stoncích nahoře šedou plsť tvořící, níže až pod prostředek lodyhy v počtu menším, jinak žádné. Čnělky tmavé. *Plody hnědé*, 4 *mm* dl.

V. 0·20—0·30 *mm*. Květy žluté, zoubky krátce brvité. H. villosum × prenanthoides, H. villosum β. intermedium Grab., H. villosum β. dentatum Wimm. Fl.

♃ Červenec, srpec. Mezi rodiči v skalních šterbinách Jeseníka.

1. *normale* N. P. Skály na hořením kraji Velk. kotliny 1430—1460 *m*, Grabowskim pro území objeven.

β) **Valdevestita G. Schnd.** Lodyha jen nahoře, zřídka až ku spodku žlazami někdy těžko znatelnými posázená. Listy travozelené, někdy trochu nasivělé, namnoze bohatě chlupaté, pročež za čerstva často šedě třpytivé. Zákrov ± hustě huňatý, s bělošedými, řidčeji se vtroušenými neb převážně bílými, hedbávitými chlupy, zákrovy bezžlázné neb ± zřetelně znalými žlazami posázené.

2. Sect. Alpina Fries. Květy jazykovité ± roztroušenými, hedbávitými chlupy posázené neb jen na zubech ± brvité. Lodyha jen nahoře žláznatá.

I. Grex. Alpina genuina G. Schnd. = Subfoliosa olim. Lodyha hustě a dlouze huňata, nahoře hvězdovitě hustě plstnatá, se vtroušenými, velmi malými, sotva znatelnými neb většími žlázkami, 1úborná, velmi zřídka víceúborná, obyčejně málo- (1—3)listá, řidčeji bezlistá. Listy travozelené, tenkoblánité, hustě chlupaté, přízemní četné, v čas květu čerstvé, nejhořejší lodyžní skoro vždy listenovitý. Zákrovy hustě a dlouze huňaté, bezžlázné, lístky zákrovní širokounké až široké, nezřídka oba tvary na témž úboru, často lupenovité. Kraj jazýčků a zuby hojnými, dlouhými, bílými, hedbávitými chlupy brvité.

624. H. alpinum L. ex. p. (J. horský). *Lodyha* štíhlá neb přitlustlá, zřídka (jen odrůdy grande Wimm) ztlustlá, ± *zprohýbaná*, *přímá*, zřídka skoro vystoupavá, *1úborná* (zřídka 2úborná), dlouhými, na spodku často ztlustlými a černými chlupy a vtroušenými černými štětinkami hustě posázená, *nahoře se vtroušenými velmi malými*, často sotva znatelnými, řidčeji většími *žláznatými chloupky*, *na konci šedoplsťnatá*, vločky dole ± hojné, ku spodku v počtu menším neb se ztrácející. *Listy přízemní v čas květu mnohé neb hojné*, *nazelenalé*, *vnější kopisťovitě okrouhlé neb skoro vejčité*, *vnitřní kopisťovitě- neb podlouhle kopinaté*, *neb* trochu v křídlatý řapík sbíhavé neb jen na dolejšku zúžené, přitupé neb přišpičatělé, všecky travozelené, blánité, měkké, obak dlouhými, hojnými chlupy šedo-lesklé, celokrajné neb skoro zoubkované, řidčeji zubaté, zuby na konci s přisedlými žlázkami. List lodyžní 1, obyčejně čárkovitě kopinatý, špičatý, celokrajný, velmi zřídka trochu zubatý, řidčeji 2—3 na hořejší části lodyhy, nahoře v listeny nitkovité neb lupenovité přecházející, nejhořejší vždy listenovitý, zřídka lodyha bezlistá a jen několika listeny posázená. Zákrovy vejčité, kruželovité, kulaté neb skoro břichaté, na dolejšku vždy zaokrouhlené (11—) 13—16 (—19) *mm* dl., dlouhými na dolejšku vždy tmavšími chlupy hustě huňaté, bezžlázné, se vtroušenými, chlupy přikrytými vločkami, lístky zákrovní dosti široké neb široké, vnější přitupé, volné neb skoro rozkladitě odstálé, často lupenovité, nejvnitřnější přišpičatělé, ± přitisklé, všecky načernale zelené. Jazýčky na povrchu, kraji a zubech s hojnými, tenkými, bělavě hedbávitými chlupy. Čnělky žluté. Nažky černé.

V. 0·08—0·15 (—0·30) *m*. Květy zlatožluté.

♃ Konec června — srpen. Travnaté a kamenité úklony a hole Sudet přes 1200 *m* rozšířen a velmi mnohotvarný, u nás v následujících odrůdách:

a) **genuinum Wimm. ex p.** Lodyha obyčejně štíhlá, listy namnoze celokrajné neb nezřetelně zoubkované. Zákrovy vejčité neb kruželovité, jazykovité koruny méně četné, delší zákrovu, za květu v plochý terč rozložené.

α) typicum G. Schnd. Šedobílými, na spodku tmavšími chlupy huňatý. Lodyha ± zprohýbaná, bezlistá neb na dolejšku s listem čárkovitě kopinatým, celokrajným. Lístky zákrovní načernale zelené.

Ve vyšších polohách Sudet: na Pradědu (Spitzner)!, rostliny tomuto tvaru blízké mezi Koldštýnským Sněžníkem a Koperníkem (Oborny), na Suché kupě, Klads. Sněžníku, Hockšaru, Fuhrmannštýnu, Vysoké holi a ve Velk. kotlině.

β) albovillosum Froel. = H. holosericeum Backh. pro sp. Odění z chlupů bělohedbávitých ± vtroušených neb z větší části jen z chlupů bělohedbávitých. Lístky zákrovní načernale zelené.

V Jeseníku rozšířen. Petrštýn, Vysoká hole, Mravenčí vrch, Jelení studénka, Břidlicová hole a j. (Oborny), Praděd, Leiterberk (Spitzner), Koperník, vodorovná stezka od Ovčírny k Frant. myslivně, Svinský příkop, Velk. kotlina, Heiligenhübl.

γ) nigrosetosum G. Schnd. Odění tmavší. Lodyha přímá, nahoře se štětinkami černými do huňatého odění ± hojně vtroušenými, na konci s roztroušenými, většími žlázkami.

Listy přízemní kopisťovité, ± zubaté, lodyžní 2—3, často až ku spodině zubaté. Lístky zákrovní tmavočerné.

Na Pradědu ve tvaru příbuzném.

b) melanocephalum Tausch non Wimm. Bylina statnější. Lodyha často přímá, přítlustlá, zřídka štíhlá. Listy rozetky často zubaté Zákrovy širší kulaté neb ± baňaté, květy jazykovité kratší, četnější, od kraje dovnitř se krátící, tudíž rozkvetlé na způsob ploché nálevky.

α) normale G. Schnd. Odění šedobílé, často se vtroušenými černými štětinkami. Listy lodyžní kopinaté, celokrajné.

Vysoká hole (Spitzner). Klads. Sněžník, Praděd, Petrštýn.

β) sericeum G. Schnd. Oest. b. Ztsch 1887, p. 202. Odění z chlupů bělohedbávitych ± vtroušených neb z větší části jen z chlupů bělohedbávitých.

Praděd, Vysoká hole, Petrštýn (Spitzner), Fuhrmannštýn, Velk. Jelení hřeben.

γ) aterrimum G. Schnd. Odění tmavé, se vtroušenými černými štětinkami. Lodyha na konci s roztroušenými většími žlázkami. Listy často zubaté. Zakrovy tmavočerné.

Ve Velk. kotlině.

δ) nivale Velen. = H. setulosum G. Schnd. olim. Odění z krátkých černých štětin, lodyha též se žlázkami. Lístky zákrovní černé.

Na Pradědu (Spitzner).

c) grande Wimm. Nejstatnější tvar z tohoto oddělení. Lodyha až 30 *cm* v. 2—4 (řidčeji až 7-) listá, odění pravidelné, mimo to ještě na hořejši části četné černé, na spodku silně ztlustlé štětinky, Úbory velmi veliké (až 3 *cm* v průměru). Listy přízemní až 15 *cm* dl., jazykovité, podlouhle kopinaté neb kopisťovité, tupé neb zašpičatělé, jemně zoubkované neb zubaté, někdy s jednotlivými velmi velikými zuby, zřídka celokrajné. Listy lodyžni skoro všecky lupenovité, jen nejhořejší-, zřídka kdy více listenovitých. Odění šedobílé *α)* normale G. Schnd. neb bělavě hedvábité *β)* sericeum G. Schnd.

Vysoká hole (Spitzner), ve tvaru *α)* na Pradědu.

625. H. calenduliflorum Backh. (J. měsíčkokvětý.) Lodyha přímá neb trochu zprohýbaná, přítlustlá neb ztlustlá, zřídka štíhlá, listnatá, 1úborná, hojnými, až 5 *mm* dl., šedobílými na ztlustlém spodku černými chlupy a vtroušenými černými štětinkami ± hustě posázená, pod úborem žláznatá a šedobílými hvězdnatými chlupy hustě plsťnatá, dole jen roztroušeně a nad spodkem jen ojeděle plsťnatá. Listy travozelené, velmi zřídka trochu nasivělé, obak a na kraji s dosti hojnými šedobílými chloupky, nerv hlavní skoro vždy bělavý. Listy přízemní se širokou bílou, obyčejně zřetelnou střední žilou, v čas květu čerstvé neb přec v jedné neb více růžicích ještě zelené, vnější kopisťovité, na konci zaokrouhlené, celokrajné neb nezřetelně zoubkované, často hrotité a na kraji někdy s porůznými, přisedlými žlázkami posázené, vnitřní podlouhle kopinaté, nahoře často širší (kopisťovité) neb kopinaté, na dolejšku v dlouhý široce křídlatý řapík znenáhla zúžené, přišpičatělé, na konci často v řasy složené, hrotité, nepravidelně oddáleně neb ± chobotnatě hrubě zubaté, zuby na konci žlázkami přisedlými neb kratičce stopkatými posázené, často od hlavního nervu rovnovážně odstálé, někdy se střídavě postavenými, vedlejšími, menšími zoubky. Listy lodyžní (2—) 3—4, dolejší přízemním podobné, ku spodu jako v řapík zúžené, kopinaté, nahoře někdy širší, ± zubaté neb zoubkované, přišpičaté neb špičaté, ostatní užší, nejhořejší nenáhle v lupenovité listeny přecházející. Zákrovy kulaté, na spodku často uťaté, namnoze veliké (15—) 18—20 (—21) *mm* dl., šedobílými na dolejšku černými, dlouhými, chlupy často hustě huňaté a hustými, černými a krátkými štětinkami chlupaté, bezžlázné, s vtroušenými (často chlupy přikrytými) vločkami. Lístky zákrovní široké, tupé neb přitupé, vnější volné, nejvnitřnější přitisklé, přišpičatělé neb trochu špičaté, všecky načernalé, sotva někdy lupenovité. Jazýčky bledě zlatožluté a jako zuby dosti hojně dlouze a jemně hedbávitě chlupaté. Čnělka za čerstva žlutá neb nahnědlá, suchá, tmavá neb černá. Nažky černé.

V. (0·12—) 0·15—0·25 (—0·35) *m.* H. apiculatum Tausch in sched. test. Freyn. Ve 2 tvarech *α*) normale G. Schnd., s jazýčky úplně vyvinutými *β*) stylosum G. Schnd., s jazýčky zakrnělými a čnělkami daleko čnějícími.

Posud jen na Klads. Sněžníku (Uechtritz).

626. H. tubulosum Tausch. in Flor. 1837 (J. trubičkovitý.) Lodyha 2—3listá, hustě a dlouze huňatá, 1 úborná. Listy travozelené; silně chlupaté, šedotřpytivé, dolejší četné, široce kopisťovité neb kopinaté, zoubkované. Úbory zavřené, zákrovy baňaté, přehustě a dlouze huňaté, lístky zákrovní široké, nestejné, vnější přitupé, často lupenovité. Koruny vevinuté, silně chlupaté, zubů zakrnělých, silně brvitých. Čnělky načernalé.

V. 0·20—0·25 *m.* H. alpinum hebetatum Wimm ex p. Tvar prostřední (nikoliv míšenec) mezi H. alpinum L. ex p., jemuž se tvarem úborů, listů a oděním podobá a H. polymorphum G. Schnd., jemuž se vzezřením přibližuje.

♃ Červenec, srpen. Posud jen na Klads. Sněžníku, zde 1884 Fiekem pro území objeven.

II. Grex Foliosa G. Schnd. Lodyha více- (3—8) listá, jedno- až mnohoúborná, namnoze kratšími a méně hustými chlupy než předešlé oddělení oděná, nahoře méně vločkatá a zde zřetelně znatelnými, žláznatými chlupy posázená. Listy trochu tuhé až skoro kožovité, ne zřídka ± nasivělé, přízemní v čas květu všecky neb až na 1—2 již uvadlé, nejhořejší lodyžní zřídka listenovité. Stopky úboru vždy z paždí listu vyniklé, zákrovy namnoze méně hustě chlupaté než u před. oddělení, lístky zákrovní až na vnější kratší stejnotvárné, namnoze úzké a špičaté, velmi zřídka lupenovité. Kraj jazýčků obyčejně skrovně chlupatý, zuby namnoze krátce brvité.

627. H. polymorphum G. Schnd. (J. mnohotvarný). Lodyha přímá neb trochu zprohýbaná, tenká, štíhlá, přítlustlá neb skoro tlustá, 1—3 (velmi zřídka až 10) úborná vždy ± listnatá, často prostředně chlupatá, na konci obyčejně trochu plsťnatá, dole s vločkami chudšími ku spodu se ztrácejícími, nahoře se vtroušenými ± hojnými žlázkami. Listy skoro pevné (jen u tvarů s dlouhou čnělkou často měkčí), ± tmavozelené, nasivělé, často zoubkované neb skoro zubaté, obak chlupy krátkými, ± hojnými posázené, přízemní v čas květu často uvadlé, vnější ± kopisťovité neb vejčitě kopisťovité, zaokrouhlené neb tupé, vnitřní a lodyžní namnoze podlouhle kopinaté, špičaté, řidčeji tupé neb zaokrouhlené, hořejší lodyžní kopinaté, obyčejně špičaté. Zákrovy kulaté, řidčeji vejčité neb skoro břichaté (10—) 12—15 (—17) *mm* dl., chlupy šedobílými, ± hojnými, leč vždy chudšími a namnoze kratšími než u předešlých huňaté, bezžlázné, skrovně neb prostředně vločkaté, lístky zákrovní dosti úzké, skoro stejné, špičaté, přišpičatělé neb přitupé, tmavé, vnější trochu volné, velmi zřídka lupenovité, nejvnitřnější přitisklé, nezřídka bledší neb s krajem bledým. Jazýčky na kraji a zubech chlupy bělo-hedbávitými, ± krátkými prostředně neb skrovně brvité. Čnělka tmavá neb žlutá. Nažky černé.

V. (0·08—) 0·12—0·25 (—0·35) *m*. Květy zlatožluté. H. alpinum foliosum Tausch et Aut. recent ex p., H. alpinum 2. debile Rehm. ex p.

♃ Červenec — srpen. Travnaté hole v Jeseníku.

α) **Fritzei F. Schultz.** = H. alpinum 2. debile Rehm ex p. Lodyha přímá neb trochu zprohýbaná, tenká neb štíhlá (8—) 12—18 (—25) *cm* v., 1—3 (—10) úborná, na konci chlupy trochu tmavými, dole bledšími, na ztlustlém spodku černými prostředně posázená, nahoře s vtroušenými kratšími a delšími chlupy žláznatými a vločkami hojnými, dole méně četnými. Stopky z úžlabí listů vyniklé neb jen listeny podepřené, prostředně žláznaté, ± hojně, na konci hojně chlupaté, dole trochu vločkaté. Listy nasivělé, prostředně chlupaté, přízemní v čas květu skoro vždy uschlé, lodyžní 2—6, podlouhle- neb čárkovitě kopinaté, špičaté, neb zašpičatělé, dolejší v řapík dosti dlouhý zúžené, nejdolejší ± zřetelně, nikdy hluboce zubaté, hořejší celokrajné, všecky šikmo odstálé. Zákrovy kulaté neb skoro vejčité, zřídka skoro baňaté, 10—15 *mm* dl., dosti hojně chlupaté. velmi roztroušeně vločkaté, lístky zákrovní mnohořadé, úzké, zašpičatělé. načernalé, nejvnitřnější s krajem trochu bledším. Čnělka tmavá.

Pro území pochybný, příbuzné tvary na Pradědu.

b) **pseudopersonatum G. Schnd.** Oest. b. Ztsch. 1886 p. 23 = ? H. personatum Aut. suec. recent. non Fries, cujus planta H. phyllopodum = H. alpinum 2. debile Rehm. ex p. = H. alpinum foliosum Tausch ex p. Lodyha trochu zprohýbaná neb přímá, přitlustlá neb štíhlá, zřídka skoro tlustá, (10—) 20—25 (—35) *cm.* v., 1—4 úborná. na hořejší části chlupy tmavými, na dolejší bledými, na spodku ztlustlými a vždy černými, nahoře s vtroušenými černými štětinkami a žlázkami ± hustě posázená, na konci prostředně, dole roztroušeně vločkatá. Stopky vždy z úžlabí listů vyniklé, chlupy načernalými, štětinkami černými a žlázkami dosti hojnými posázené, ku konci hojně, dole prostředně vločkaté. Listy nasivělé, obak ± hojně chlupaté, přízemní v čas květu uvadlé neb několik, skoro vždy jen v postranních růžicích zelených, lodyžní 3—6, k hořejšku znenáhla se umenšující, dolejší podlouhle kopinaté, v krátký řapík zúžené, ostatní kopinaté, s dolejškem trochu zúženým přisedlé, všecky tupé neb ostré, celokrajné neb trochu zoubkované, řidčeji trochu zubaté, šikmo odstálé. Zákrovy kulaté neb trochu baňaté, posléz často skoro uťaté, 12—17 *mm* dl., chlupy ± tmavými, na konci bledšími hustě posázené, bezžlázné, roztroušeně neb prostředně vločkaté, lístky zákrovní víceřadé, sotva někdy lupenovité, dosti široké, zašpičatělé, načernalé, nejvnitřnější obyčejně bledší. Čnělka obyčejně žlutá (zřídka trochu tmavší).

Pořídku. Na Klads. Sněžníku (Oborny, Fiek), Suchá kupa a mezi touto a Klads. Sněžníkem.

III. Malitiosa G. Schnd. Oest. b. Ztsch. 1887 p. 276. Lodyha k dolejšku často olysající, na hoření části ± žláznatá, obyčejně chudolistá, 1 až víceúborná, stopky ne vždy z úžlabí listů vyniklé, z pravidla však listenem podepřené. Listy travo- až šedozelené, zřídka trochu nasivělé, přízemní v čas květu namnoze četné zelené, znenáhla v řapík namnoze dlouhý a křídlatý zúžené, nahoře zaokrouhlené neb v dlouhou jemnou špici povytažené, lodyžní všecky neb u vícelistých jen nejhořejší v jemnou špici povytažené. Zákrovy namnoze hustě chlupaté, často s vtroušenými žláznatými chlupy, lístky zákrovní úzké, špičaté, namnoze v dlouhou, jemnou špici povytažené, vnitřní stejnotvárné. Kraj jazýčku skoro lysý, jich zoubky krátkými, tlusťounkými, bílými chlupy ± brvité.

628. H. eximium Backh. (J. vynikající). Lodyha přímá, trochu sem a tam zprohýbaná. oblá, někdy dutá, ± zřetelně podélně pruhovaná, jednoduchá neb větevnatá, řidčeji neb hustěji chlupatá až skoro lysá, nahoře žláznatými chlupy, štětinkami a hvězdnatými chloupky ± hustě posázená. k prostředku méně hustými, na dolejší části lodyhy velmi roztroušenými neb scházejícími. Listy přízemní za květu ± četné, ± chlupaté až skoro lysé, lodyžní kopinaté, v dlouhou špici povytažené, hořejší obyčejně v listeny úzce čárkovité přeměněné. Zákrovy tlustě válcovité neb polokulaté, se spodkem zaokrouhleným neb uťatým, velké neb prostřední. 20 *mm* dl., i více, krátce a hustě chlupaté, bezžlázné, lístky zákrovní dosti úzké a vyjimajíc vnější, dlouhou, jemnou špicí zakončené, tmavé až skoro černé. Jazýčky na plochách a kraji skrovně, na zubech bohatěji chlupaté. Květy tmavožluté, suché trochu načervenalé až skoro pomorančové. H. alpinum 4. sudeticum W. Gr.

♃ Konec července a srpen. Travnaté hole, kamenité stráně vých. Sudet a sice dle Schneidra v následujících tvarech:

a) **genuinum G. Schnd.** Byliny mírně chlupaté. Čnělky tmavé.

α) typicum. Tvary vysoké, s listy úzkými a dlouze řapíkatými.

β) pseudonigrescens G. Schnd. — H. nigrescens Aut. pl. non Willd. Byliny nízké, s listy širokými a krátkořapíkatými.

b) **chrystostylum Uechtr.** Byliny silněji chlupaté. Čnělky žluté.

α) normale. Byliny vysoké, velké a mnohoúborné, s listy namnoze zubatými a dlouze řapíkatými.

β) tenellum Backh. Byliny nízké, 1úborné, s listy namnoze celokrajnými a obyčejně krátkořapíkatými.

Ve tvaru *a*) *β*. Klads. Sněžník (W. Gr.), Leiterberk (Spitzner), výstup na Klads. Sněžník od Stříbrnic, Fuhrmannštýn, Břidlicova hole, *b*) *α*. Suchá kupa, Jelení hřben. Bez udání tvaru: na skalách nad kaplí na Studénkové holi (Grabowski, Bachmann), Hockšár. Koperník, Praděd, Janovická hole (W. Gr.), kolem Deskových kamenů, na Petrštýnu, Majáku, na svahu Majáku k Velk. kotlině ve tvaru maloúborném (Oborny).

629. H. decipiens Tausch nec alior. (J. klamný). Lodyha (často několik z přízemní rozetky vyniklých) ztuha přímá neb skoro vystoupavá, často silně zprohýbaná, nezřídka stočená, štíhlá neb přitlustlá (neb tlustá), 2—3, řidčeji až 5- neb (častěji) 1úborná, ± huňatá, nahoře nemnohými neb hojnými žlázkami a vločkami, dole se ztrácejícími posázená. Stopky silně prodloužené, šikmo neb z obloukovitého dolejška vystoupavé, dole někdy listem zkráceným podepřené, prostředně chlupaté a žláznaté, na konci dosti vločkaté a listeny posázené. Listy šedobílé neb travozelené, velmi zřídka trochu nasivělé, měkké, řidčeji tuhé, obak roztroušeně neb prostředně chlupaté, přízemní v čas květu mnohé neb velmi četné zelené, velmi různotvárné, leč vždy v řapík nenáhle zúžené, podlouhlé neb elliptické, podlouhle kopisťovité neb kopisťovité, úzce neb podlouhle kopinaté, ± dlouze řapíkaté neb jen na dolejšku zúžené (přízemní vnější namnoze široké a zaokrouhlené, vnitřní namnoze užší), zevnitřní na konci zaokrouhlené, tupé, celokrajné, neb zoubkované, vnitřní zašpičatělé neb špičaté, zoubkované neb (zvláště tvary kopinaté) nepravidelně zubaté, zubů na konci žlázonosných, všecky často hrotité, vnější a lodyžní hojně chlupaté. Listy lodyžní 1–3, podlouhle- neb čárkovitě kopinaté neb čárkovité, dolejškem na způsob krátkého řapíku zúženým přísedlé, hoření často zoubkované neb zubaté, ostatní celokrajné, všecky ostré neb ± dlouze zakončité. Zákrovy kulaté, posléze často uťaté, (12—) 13—15 (—18) *mm* dl., chlupy šedobílými, na konci obyčejně bělavými, na spodku ztlustlými a černými hustě posázené, s vtroušenými (částečně chlupy přikrytými) dosti hojnými žlázkami a skrovnými vločkami, lístky zákrovní mnohem delší než nerozkvětlé úbory, úzké, všecky špičaté neb dlouze zakončité, načernalé, nejvnitřnější někdy bledší. Zuby jazýčků chlupy bílými, krátkými a ztlustlými brvité. Čnělka tmavá. Nažky černé.

V. (0·8—) 0·15—0·30 (—0·40) *m*. Květy zlatožluté. H. alpinum *β*. melanocephalum Wimm. non Tausch., H. alpinum v. Halleri Rehm., H. nigrescens Veln. non Vill. Listy podobá se H. alpinum, květy H. nigrescens, od tohoto rozeznává se četnými, úzkými, dlouze sbíhajícími listy přízemními, lodyhou více listnatou a úbory huňatými.

♃ Polovic července — podzim. Travnaté hole a kamenité stráně Sudet. U nás:

α) **orientale G. Schnd.** Lodyha tenká, štíhlá. Žlázy krátce stopkaté, mírné neb skrovné. Zákrovy bělavými, na spodku jen někdy černými chloupky obyčejně dlouze huňaté, bezžlázné neb žlázy pro dlouhé chlupy nezřetelné, lístky zákrovní černozelené, vnitřní vesměs bledší neb s bledším krajem. Listy všecky jemně zoubkované neb zubaté. Hvězdnaté chloupky na lodyze nečetné, na zákrovech žádné neb skoro žádné.

Pořídku. Posud jen na Klads. Sněžníku (Uechtritz).

* H. nigrescens Willd. U nás posud nenalezen. Byliny, ve F. a Ob. Fl. sem počítané, patří k H. eximium Backh.

B) Pulmonarea Fries. Lístky zákrovní méně četné, nepravidelně střechovité, nestejné, vnitřní řada skoro stejně dlouhá, dvě vnější mnohem kratší. Odění bohaté, vyjímaje řapíky sotva někde huňaté.

a) **Simplicifolia G. Schn.** Chlupy vždy jednoduché, nikdy pérovité, žlázky lepkavé žádné.

α) **Subcorymbosa G. Schn.** Květenství obyčejně chocholičnatě latnaté, velmi zřídka skoro hroznovitě latnaté. Nažky hnědočervené, černohnědé, kaštanové až černé.

3) **Sect. Alpestria Fries.** Hoření listy lodyžní ± objímavé neb širokou spodinou přísedlé (jen u H. Wimmeri Uechtr. někdy krátce řapíkaté).

I. **Grex. Eualpestria Uechtr.** Lodyha tlusťounká neb štíhlá. Úbory hojné, prostřední až značné, stopky úboru namnoze rovné, tlusťounké. Listy přízemní za květu ještě mnohé zelené. Zralé nažky černohnědé neb načernalé.

630. H. chlorocephalum Wimm. Jahrb. d. sch. G. 1845 (J. zelenoúborný.) Lodyha přímá, tuhá, pevná, 3—5listá, nahoře latnatě vrcholíkovitá, obyčejně 3—, řidčeji 4—5 úborná, hvězdnatě-a roztroušeně žláznatě chlupatá a draslavá, dole červeně skvrnitá, dosti lysá neb trochu huňatá. Listy dosti tuhé, bledé, vespod trochu šedozelené, měkce chlupaté, brvité, chobotnatě zubaté, se zuby obyčejně dosti velikými, ku předu namířenými, načernalou žlázkou zakončenými, přízemní nečetné, namnoze 3, řidčeji 2 neb 4 a jako dolejší lodyžní vejčitě podlouhlé až vejčitě kopinaté, v křídlatý řapík znenáhla zúžené, špičaté, prostřední a hoření lodyžní se širokou náhle zúženou spodinou přísedlé, zašpičatělé. Úbory dosti veliké, zákrovy na dolejšku široké, uťaté, lístky zákrovní ze širokého spodku zúžené, s nečetnými, krátkými, černými štětinkami a žláznatými chloupky, vnější načernalé, vnitřní na kýlu načernalé, se širokým bledým krajem. Čnělky načernalé; nažky černohnědé.

V. 0·20—0·45 *m*. Květy temně zlatožluté. Rozetkami a zavřenými pupeny přezimující. Listy sušením snadno žloutnoucí. H. pallescens β. foliatum Wimm. Fl. ed. III. H. pallidifolium Knaf.

♃ Červenec-září. Travnaté a kamenité stráně, skály a štěrk vysokých hor. V Jeseníku pořídku. Ve Velk. kotlině (Uechtritz a Bachmann) a sice na hořejším kraji s H. Engleri, mimo to též velmi pořídku pod Fuhrmannštýnem v srpnu 1879 (Oborny).

631. H. nigritum Uechtr. Jahrb. d. sch. G. 1872 a 75 (J. načernalý.) Lodyha přímá, (štihlá neb) tlusťounká, dutá, dosti drsná, na dolejšku často ryšavě hnědá neb ryšavě skvrnitá, skoro pruhatá, měkce chlupatá až bledými chlupy huňatá, někdy skoro bez chlupů, ku konci ± žláznatá neb ± vločkatá. Květenství neobmezené, vidličnaté, řidčeji latnaté, (1—) 2—3 (—4)úborné, stopky šikmo odstálá, přímé neb zřídka na dolejšku skoro obloukovité (někdy nejdolejší stopka z úžlabí dolejšího listu vyniklá), chlupy měkkými, štětinkami černými a hojnými žlazami posázené, prostředně vločkaté. Listy tmavozelené, dosti měkké, obak prostředně neb ± hojně měkce chlupaté, na kraji a řapíku s chlupy hustšími, přízemní v čas květu některé neb četné zelené, široce kopinaté neb podlouhlé, často skoro kosníkové, v řapík dlouhý zúžené, na konci zaokrouhlené neb tupé, větší vždy špičaté, všecky oddáleně zoubkované, řidčeji s několika většími zoubky, na konci stopkatými žlázkami posázenými. Listy lodyžní (1—) 2–3 (—8), nejdolejší přízemním podobný, kratičce řapíkatý, řapík křídlatý (řidčeji dlouze řapíkatý), prostřední a hořejší podlouhle kosníkové, poloobjímavé neb (řidčeji) objímavé neb širokou spodinou přísedlé, dolejší ± zubaté, prostřední a hořejší zoubkované neb celokrajné, všecky špičaté, nezřídka s několika většími zuby. Zákrovy vejčité neb skoro kulaté, vždy na dolejšku zaokrouhlené (10—) 11—12 (–13) *mm* dl., chlupy tmavými, skoro černými prostředně posázené, s vtroušenými hojnými žlázkami a skrovnými vločkami, lístky zákrovní přiširoké, zašpičatělé, vnější skoro černé, na kraji trochu bledší, nejvnitřnější bledší, s krajem bledým, všecky nad úbory nerozkvětlé sotva čnějící. Zuby jazýčků kratičce brvité. Čnělka tmavá. Nažky načernalé.

V. (0·10—) 0·20–0·30 (—0·40) *m*. Květy živě zlatožluté. H. nigrescens W. Gr. et Wimm. ex p. non Willd, H. amplexicaule Tausch. non L., H. epimedium Čelak. non Fries.

♃ Červenec, srpen. Luka, travnaté stráně, hole vysokých hor, rozšířen v Sudetách. Na Mechové stráni u Karlovské studénky, pořídku u Neuhausberku, Černá- a Suchá kupa, Stříbrnické hájemství při výstupu na Klads. Sněžník. — Na Klads. Sněžníku (Uechtritz sen., Tausch.)!, Sálvíz u Star. města (Preusse). V Jeseníku hojný: Hockšár (O. Reinhardt), Mal. hole a Fuhrmannštýn (Bachmann), Studénková hole, Hladová stráň, Praděd, Petrštýn, Velk. kotlina (Uechtritz)!, Mal. kotlina, Wiesen- a Steinberk nad Star. vsí (Freyn), Vysoká hole, Maják, vodorovná cesta mezi Petrštýnem a Frant. myslivnou, Mravenčí vrch, Velk. Jelení hřeben, Břidlicová hole a odtud přes Pecové kameny až ku Ztraceným kamenům nad Klepačovem (Oborny)!, Keilig, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník, u Švýcarny (Spitzner)!, Volská luka, u Císařské boudy, Šosskamm, Červený vrch, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, kolem Ovčírny a mezi touto a Pradědem, Svinský příkop, Zámeček, Heiligenhübl.

632. H. stygium Uechtr. Jahrb. d. sch. G. 1875 (J. podsvětní.) Lodyha štíhlá neb přitlustlá, trochu zprohýbaná, pevná, něco draslavá, na dolejšku často i s řapíky hnědočerveně zbarvená a skvrnatá a zde měkkými bledými chlupy posázena, nahoře skoro lysá, na konci s několika žlázkami a ± hojnými neb skrovnými vtroušenými vločkami. Květenství vysoce vidličnaté (1—) 2—4 úborné (zřídka latnaté, chudoúborné), stopky přitlustlé neb štíhlé, přímé neb obloukovitě vystoupavé (u statnějších bylin na dolejšku rovnovážně odstálé, nahoře obloukovitě vystoupavé), všecky šedovločkaté a chlupy tmavými, na spodku černými a žlázkami ± hojně posázené. Listy tmavozelené, skoro nasivělé, pevné, na líci často lesklé, jen po kraji a střední žíle měkce chlupaté, přízemní v čas květu 1—2, zřídka mnohé, zelené, ± široce neb úzce kopinaté, řidčeji opakvejčité, v řapík dlouhý, chlupatý, jako křídlatý sbíhavé, zoubkované, řidčeji zubaté, někdy skoro celokrajné. Listy lodyžní 2—3 (—4) kopinaté, zašpičatělé neb špičaté, zřídka na konci zaokrouhlené, nejdolejší přízemním podobný, dlouze řapíkatý, prostřední kratičce řapíkaté, trochu objímavé, nejhořejší menší, přísedlé neb skoro objimavé. Zákrovy kulaté, posléz skoro baňaté (10—) 11—13 *mm* dl., chlupy tmavými, na dolejšku černými a žlázkami ± hojnými posázené, na konci lístků zákrovních trochu chlupaté a trochu žláznaté, posléze často skoro lysé, lístky zákrovní přiširoké, přitupé neb zašpičatělé, zdélí úborů nerozkvetlých, vnější černé, nejvnitřnější bledší s kraji bledými. Jazýčky úzké, nejčastěji v řasy složené, chlupy krátkými brvité. Čnělka tmavá. Nažky černohnědé.

V. (0·18 —) 0·20—0·25 (0·40) *m*. Květy bledě zlatožluté. H. plumbeum b. elatius Fries Epic.

♃ Červenec, srpen. Luka, travnaté stráně a hole Sudet, rozšířen, místy hojný. U Karlovské studénky sahá dosti hluboko do údolí (Oborny), Klads. Sněžník (Uechtritz 1859), Sálvíz u Star. města (Preusse), Černá- a Suchá kupa. — V Jeseníku: Hockšár, Leiterberk (A. Latzel)!, Koperník, Fuhrmannštýn (Winkler)!, zde 1859 několik jedinců s květy veskrze trubkovitými, mezi Koperníkem a Glaserberkem, Šosskamm u Annaberku, Studénková hole! (Oborny), Hladová stráň, Praděd, Petrštýn, Velk. kotlina (Uechtritz)!, Mal. hole, Mal. kotlina, Steinberk nad Star. vsí (Freyn). vodorovná stezka mezi Petrštýnem a Frant. myslivnou, Mravenčí vrch, Jelení hřeben, Břidlicová hole a odtud přes Pecové kameny až ku Ztraceným kamenům nad Klepačovem (Oborny)!, Keilig, Mal. Jezerník (Spitzner)! U Císařské boudy, Sonntagsberk, Velk. Jezerník, pod Švýcarnou, Medvědí hřeben, Děd, Heiligenhübl, Vysoká hole, Zámeček.

633. H. Engleri Uechtr. Oest. b. Ztsch. 1871. (J. Anglerův).
Lodyha sem a tam zprohýbaná neb ztuha přímá, 2—3listá, 2—4úborná, nahoře roztroušeně chlupatá, dole drsně srstnatá. Listy mdle zelené, vespod bledší, roztroušeně chlupaté, na kraji a vespod na střední žíle drsně srstnaté, kopinaté, celokrajné neb oddáleně zubaté, 2—3 přízemní za květu často již uvadlé a jako nejdolejší lodyžní v křídlatý a huňatý řapík znenáhla zúžené, hořejší vejčitou spodinou poloobjimavé. Úbory prostřední velikosti, na tuhých, přímých, hvězdnatě plsťnatých, štětinatých, bezžlázných stopkách. Zákrovy dole zaokrouhlené, za plodu baňaté a skoro uťaté, lístky zákrovní četné (až 20), načernalé, s krajem bledozeleným, štětinaté, kopinato-šidlovitě prodloužené a před kvetením nad úbory daleko čnějící. Nažky černohnědé. Oddenek položený.

V. 0·15—0·25 *m*. Květy zlatožluté, téměř lysé. H. rupestre *γ*. molle Wimm., H. dovrense Engl.

♃ Červenec, počátek srpna. Skalnaté a travnaté stráně, velmi pořídku. V Jeseníku: posud jen na horním kraji Velk. kotliny Grabowskim a později Englerem nalezen.

II. Grex. Alpestria spuria Uechtr. Lodyha štíhlá neb tenká. Úbory sotva neb nanejvýš prostředně veliké, stopky úborů štíhlé neb tenké, obloukovitě odstálé neb do vnitř ohnuté. Listy lodyžní namnoze méně hojné, na konci tupé neb zaokrouhlené, přízemních za květu několik zelených. Nažky červeno- neb kaštanově hnědé.

634. H. moravicum Freyn; Uechtr. in lit. od Oborny (J. moravský). Lodyha 2listá, štíhlá, sem a tam zprohýbaná, skoro lysá, dole hnědě nachově naběhlá neb červeně skvrnitá, nahoře i se zákrovy hvězdnatě chlupatá a hojnými žlázkami posázená. Listy kalně travo-zelené, vespod bledší, roztroušeně měkce chlupaté, brvité, oddáleně žláznatě zoubkované, přízemní 2—3, za květu často již uvadlé, vejčité, vnější tupý, ostatní přitupé až špičaté, řapíkaté, v řapík křídlatý a huňatý, někdy až skoro lysý zúžené, lodyžní vejčitě podlouhlé, na spodku hruběji zubaté, poloobjímavé, dolení v delší řapík skrojené, hoření v krátký, široký řapík klínovitě zúžené. Úbory 3—8, zřídka více, oddálené, na tenkých ramenovitě vystoupavých stopkách, zákrovy podlouhle vejčité, dole zaokrouhlené, načernalé, lístky zákrovní přitupé, vnější trochu odstálé, vnitřní s krajem kalně zeleným, žláznaté a krátce černo-štětinaté. Nažky hnědo-červené.

V. 0·30—0·50 *m*. Koruny jasně zlatožluté, skrovně brvité. Zákrovy až 10 *mm* dl. H. albinum Fries ex p.

♃ Srpen, září. Travnaté, kamenité stráně a úklony v Jeseníku, velmi pořídku. Velk. kotlina (Bachmann), hlavně na hořením kraji, zde s H. Engleri a H. silesiacum (Oborny), pořídku na Hockšáru (Bubela), u Frant. myslivny a hojný v Křemenném příkopu (Ficinus), na Petrštýnu, vodorovná stezka mezi Petrštýnem a Frant. myslivnou, úklon Pradědu ku Švýcarně, Šosskammu u Annaberku (Oborny).

4. Sect. Nemorosa G. Schnd. Hoření listy lodyžní zúženou spodinou přisedlé neb ± kratičce řapíkaté, skoro nikdy objímavé.

I. Grex. Subunifolia G. Schnd. Lodyha bezlistá neb 1listá (velmi zřídka 2listá). Listy přízemní v čas květu některé neb mnohé zelené.

αα) Oreada Fries. Listy sivozelené, ± tuhými štětinkami posázené, po kraji ± štětinatě brvité; čnělka obyčejně žlutá.

635. H. Schmidtii Tausch. (J. Schmidtův). Lodyha ztuha přímá, bezlistá, řidčeji jednolistá, dole aneb i veskrze roztroušeně odstále štětinatá, nahoře hvězdovitě a žláznatě chlupatá. Listy dosti tenké, papírovité, světle sivozelené, vespod bledší, hladké, po kraji a někdy i na líci blíže kraje tuhými štětinkami posázené, na řapících skrovněji dlouhoštětinné, přizemní četné, huňaté, řapíkaté, často odstálou rozetku tvořící, podlouhlé až elipticky kopinaté, nejdolejší též vejčité, vykrajovaně zoubkaté, řidčeji trochu stříhaně zubaté, v řapík delší a úzký zúžené neb skrojené. Úbory dosti veliké, 3—8 ve volném květenství, jich stopky hvězdnatě plsťnaté a jako ± šedoštětinaté, poněkud baňaté a světlozelené zákrovy dosti hojnými, bledými, žlázonosnými chlupy posázené. Lístky zákrovní ze širšího dolejška kopinaté, znenáhla zašpičatělé. Čnělky žluté.

V. 0·20—0·45 *m*. Koruny veliké, zlatožluté. Zákrovy 10—12 *mm* dl. H. pallidum Bivona dle Fr.

♃ Červen, červenec. Skály a kamenité stráně, pořídku. V poněkud odchylném tvaru, se siršími, hustěji štětinatými listy a lodyhou skoro veskrze odstále štětinatou na úklonech v údolí Dyje kolem lomu u Znojma a na Königsstuhlu u Trouznického mlýna poblíž Znojma; tento tvar mohl by býti označen H. Schmidtii crinigerum Fr. herb. norm. (Oborny), skoro týž tvar u Ostrovačic poblíž Brna (Niessl). V Jeseníku: na skalách v předhoří Studénkové hole (Krause), dle Sapetzy na Oelberku a Kotouči u Štramberka a na Pískové u Kapřivnic.

636. H. graniticum Schulz Bip. Cich. 23. (J. žulomilovný). Lodyha přímá, bezlistá neb 1listá, dole roztroušeně huňatá, ostatně skoro lysá, nahoře hvězdnatě chlupatá a jemně žláznatá, 3—5, řidčeji 8úborná. Listy tuhounké, dosti pevné, drobně neb na dolejšku hrubě až stříhaně zubaté, zuby pod pravým neb tupým úhlem odstálé, na kraji hustě tuhoštětinatě brvité, na líci sytě modrozeleném dosti lysé neb roztroušeně až hustě štětinaté, vespod na středním nervu a na řapících řidčeji měkce huňaté, přízemní četné, v rozložené rozetce, podlouhle vejčité až vejčité, na spodku v dlouhý řapík nesouměrně, skoro náhle zúžené, skoro uťaté, zřídka poněkud srdčité, vnější tupé, vnitřní zašpičatělé, řapíky hustě huňaté, řidčeji se zoubky kopinatými, šikmo odstálými. Úbory dosti veliké, načernale zelené, poněkud baňaté i se stopkami obloukovitě vystoupavými hvězdnatě plsťnaté a černě žláznaté. Lístky zákrovní ze širšího spodku šidlovitě zašpičatělé, po odkvětu ku plodům i špičkami přitisklé, na hřbetě načernalé, vnitřní se širokým zeleným krajem. Čnělky žluté.

V. 0·20—0·40 *m*. Koruny veliké, světle zlatožluté. Zákrovy až 12 *mm* dl. Dříve mylně k H. lasiophyllum Koch počítán, od tohoto však širšími na spodku uťatými, méně chlupatými listy, většími úbory a užšími lístky zákrovními rozdílný.

♃ Květen, červen a později. Kamenité stráně, štěrk, skály žulové, rulové a křemencové, pořídku a posud jen v západní Moravě. Dle odění, tvaru listův a velikosti úborů rozdělil Uechtritz druh tento na následující tvary:

α) typicum. Listy dlouze řapíkaté, na líci skrovně roztroušeně štětinaté, řapíky zhusta kopinatými lalůčky ouškaté. Úbory nápadně veliké.

Kolem Hartikovic a Mohelna, u vícenického příkopu a valchy u Náměště (Roemer), v údolí Ledovém u Vranova (Niessl), v údolí Dyje mezi Vranovem a Hardekem, jako kolem skal Vlašťovčích a Věžových, na cestě k Červenému kříži a na vinohradech u Čížova, hojněji však v údolí Dyje kolem a v lomech žulových u Znojma, v údolí Mločím a u Čertova mlýna (Oborny), na skalách u zříceniny Kozlova poblíž Konešína u Třebíče (Zavřel), na Štamberku u Lhotky poblíž Telče.

β) medium Uechtr. Listy kratčeji řapíkaté, na líci roztroušeně štětinaté, řapíky bez lalůčkův, ostatně jako *α*.

Řidčeji a zhusta pospolu s *α*. (Oborny).

γ) multisectum Uechtr. Listy krátce až překrátce řapíkaté, tuhé, skoro kožovité, hustě štětinaté, na dolejšku často zaokrouhlené, vnitřní často v řapík zúžené. Úbory namnoze menší, jich zákrovy hustějši chlupaté, lodyhy často odstálými chlupy roztroušeně huňaté.

Pořídku. Posud jen na hadci u Mohelna, u Náměště a v údolí Dyje u Znojma (Oborny).

ββ) Eumurora Uechtr. Listy na líci travo- neb nasivěle zelené až nasivělé, měkce chlupaté a brvité, zřídka štětinaté. Čnělka posléz tmavě zbarvená.

* Eumurora genuina. G. Schnd. Květenství latnaté s větvemi a stopkami obloukovitě vystoupavými, stopky bohatě- (zřídka mírně až skrovně) žláznaté, bohatě až plsťnatě vločkaté. Listy měkké, travo- až šedozelené, mírně až bohatě vločkaté. Zákrovy z pravidla bohatě vločkaté, skoro bez vtroušených štětinek, mírně až skrovně vločkaté, lístky zákrovní zelené až načernalé, někdy nad mladistvé úbory čnějící. Chmýří skoro čistě bílé.

637. H. murorum Aut. omn. L., ex p. (J. zední.) Lodyha štíhlá neb přítlustlá, přímá neb nahoře zprohýbaná, skoro lysá, jen nahoře trochu měkce chlupatá, ku konci prostředně vločkatá, často s několika vtroušenými žlázkami. Květenství latnaté, obyčejně obmezené, řidčeji neobmezené, s větvemi z paždí listů lodyžních vyniklými, nejčastěji mnohoúborné, velmi zřídka 1úborné, s několika zakrnělými úbory neb chudoúborné, stopky obloukovitě vystoupavé, na konci často hustě bělavě plsťnaté neb s hojnými vtroušenými vločkami, hojně žláznaté, zřídka s vtroušenými černými štětinkami, dole s oděním trochu chudším. Listy travoneb nasivěle zelené, zřídka skoro nasivělé, měkké, obak roztroušeně neb ± hojně chlupaté, řapíky vždy hustě chlupaté, přízemní v čas květu vždy četné, někdy velmi hojné zelené, tvaru velmi rozdílného, opakvejčité, elliptické, podlouhlé.

podlouhle- neb úzce kopinaté neb kopinaté, často na spodku srdčité, řidčeji v řapík nepravidelně sbíhavé, ± prostředně neb dlouze řapíkaté (prvotní vždy kratičce řapíkaté), ku spodu obyčejně stříhaně zubaté, zuby ± nazpět namířené, někdy na spodku s 2 zuby většími, podlouhle 3hrannými, špičatými, silně nazpět ohnutými, zřídka jen zoubkované neb skoro celokrajné, ± tupé neb přítupé, na konci zaokrouhlené neb zakončité. List lodyžní žádný neb 1 (zřídka 2), ± v prostředku neb hlouběji vetknutý, buď řapíkatý přízemním podobný neb čárkovitě kopinatý neb čárkovitý, někdy listenovitý, vždy velmi špičatý. Zákrovy podlouhle vejčité, skoro válcovité, odkvětlé širší, 9—10 (—12) *mm* dl., namnoze velmi hojně žláznaté, zřídka též černými štětinkami posázené, s ± hojně vtroušenými vločkami (jen u tvarů alpských s oděním chudším a žlázkami velmi tenkými), lístky zákrovní úzké, špičaté, nejvnitřnější špičatější neb velmi špičaté, vnější tmavě zelené, nejvnitřnější bledší, s krajem bledým, někdy nad mladistvé úbory čnějící. Zuby jazýčků skoro lysé. Čnělka obyčejně tmavá, řidčeji žlutá neb nažloutlá. Nažky černé, chmýří skoro sněhobílé.

V. (0·10—) 0·30—0·40 (0·55) *m*. Koruny zlatožluté. H. murorum * silvaticum L., H. silvaticum N. P., nec Sm., nec alior. — Var. microcephalum Uechtr. jest nestálá hmyzem spůsobená monstrosita.

♃ Květen-červenec a podzim. Světlé lesy, mýtiny, luhy, skály, od roviny až ku hřebenům vysokých hor, jako na Pradědu při 1400 *m* obecný. U nás v následujících tvarech:

a) **genuinum G. Schnd.** Lodyha jen dole chlupatá neb skoro nechlupatá, někdy dosti lysá, větve a stopky silně obloukovitě vystoupavé, listy měkké, travozelené, prostředně chlupaté, stopky hojně chlupaté, chlupy vždy měkké. Čnělka tmavá, zřídka skoro žlutavá.

1. normale G. Schnd. Listy chobotnatě neb oddáleně zubaté, zuby nejčastěji špičaté, zákrovy 10 *mm* dl., zřídka trochu menší neb větší, hojně žláznaté, prostředně vločkaté, lístky zákrovní zdélí mladistvých úborů.

V křovinách, na mezích a pustých místech, v celém území obecný.

2. sagittatum Lindebg. Tvar bujnější až 0·50 *m* v. Listy přízemní a lodyžní veliké, dlouze řapíkaté, stříhaně zubaté, zuby hrubé, skoro 3hranné, obyčejně tupé, žlázky na konci žádné. Zákrovy až 11 *mm* dl., ostatně jako předešlý.

Světlé lesy, křoví s humosní půdou, v pahorkatině a nižším předhoří až k 1000 *m* hojný.

3. ovalifolium Jord. spec. Listy vejčité, namnoze celokrajné neb oddáleně zubaté, na spodu slabě srdčité až uťaté. Zákrovy světlozelené a jako stopky s nehojnými žlazami a štětinami.

Pořídku: v údolí Svitavy u Obřan a u Klobouk. — V okolí Znojma, jako v údolí Dyje a Hradnice u Citonic poblíž Znojma (Oborny), u Zábřeha (Panek), na „Skalici“ u Určic blíže Prostějova (Spitzner).

b) **fragile Jord. spec.** Lodyha 30—60 *cm* v., skoro lysá, z prostředka a nad ním vidličnatě větevnatá, větve velmi lamavé. Květenství nahoře rozkladitě větevnaté, stopky silně obloukovitě vystoupavé, bezžlázné neb s roztroušenými žlazami. Listy skoro nasivělé, na dolejšku nejčastěji se zuby značně zastřiženými. Zákrovy vejčité, 10 *mm* dl., lístky zákrovní zdélí mladistvých úborův.

Nejhojněji v okolí Znojma a Vranova, Peleberk u Milfronna, Frauenholc u Tasovic, v údolí Dyje a Hradnice u Znojma, u Devíti mlýnů, u Hardeku, v údolí Ledovém u Vranova, zříceniny Šimberk u Šumvaldu, lesy na Mlýnském kopci u Čížova, u Citonic, Velk. Mašovic. v Purkrábce u Suchohrdlí a u Hnanic (Oborny), u Mor. Budějovic, u Telče a Velk. Meziříčí.

c) cinerascens Jord sp. Listy namnoze celokrajné i s lodyhou temně nasivělé, obak a po kraji dosti hustě bilými, trochu kadeřavými chlupy štětinaté.

Keřnaté stráně a lesy jehličnaté. Ve tvaru blízkém u Skalice poblíž Prostějova (Spitzner), v údolí Dyje u Znojma, Studénkový příkop u Hradiště, údolí Dyje a Fugnice u Hardeku. Peleberk u Milfronna (Oborny), ve tvaru blízkém u Mal. Moravy.

** Atrata Gremli. Květenství vysoko neb z prostředka (neb hlouběji) vidličnaté, stopky přímo odstálé, hojnými žlázkami a černými štětinkami posázené, prostředně neb hojně vločkaté. Listy měkké, tmavozelené, obak hojně neb na líci jen mírně chlupaté. Zákrovy hojnými žlazami, černými štětinkami a ± hojnými, vtroušenými, delšími, šedobílými, na spodku černými chlupy posázené, chudě vločkaté, lístky zákrovní černé, nad mladistvé úbory namnoze nečnějící. Nažky hnědočerné, chmýří špinavě bílé.

638. H. atratum Fries. (J. černohlavý.) Lodyha tenká neb přitlustlá, zřídka ztlustlá, přímá neb zřídka skoro zprohýbaná, přioblá, nezřetelně neb skoro brázditě pruhatá, trochu draslavá neb skoro lysá, nad dolejškem často načervenalá, pod lodyžním listem roztroušeně a prostředně chlupy bledými a měkkými posázená, nahoře skoro bez chlupů, leč žlázkami a černými stětinkami ± hojně, ku konci nejhojněji posázená, nahoře ± prostředně vločkatá, dole roztroušeně vločkatá. Květenství vidličnaté neb 2dílné, někdy s větévkou velmi oddálenou, z úžlabí listu lodyžního ± hluboce vyniklou, stopky ku konci šedoplsťnaté, žlázkami a štětinkami hojnými, na konci nejhojnějšími, dole skrovnějšími posázené. Listy na líci tmavozelené, vespod trochu bledši, měkké, obak s chlupy měkčími, prostředně vtroušenými, neb vespod po kraji hojnějšími, přízemní v čas květu 3 neb mnohé zelené, vnější obyčejně opakvejčité, v řapík krátký přetrhovaně zúžené, na konci zaokrouhlené, vnitřní podlouhlé neb kopinaté, v řapík dlouhý znenáhla zúžené, špičaté neb přitupé, řidčeji široce elliptické, opakvejčité neb skoro okrouhlé, přetrhovaně v řapík zúžené, na konci zaokrouhlené neb přitupé, všecky na spodku chobotnatě- neb oddáleně neb hlouběji zubaté, několik zubů často větších, tupých, řidčeji špičatých, zřídka jen zoubkované. Listy lodyžní 1—2, kratičce řapíkaté, řapík obyčejně široce křídlatý neb na dolejšku zúžený, všecky přisedlé, špičaté, někdy nejdolejší přízemním podobný. U bylin hluboce vidličnatých nalézá se pod vetknutou větévkou list široce kopinatý, na konci dlouze zakončitý, šikmo odstálý, se spodkem silně zúženým poloobjímavý (jako u H. nigritum Uechtr.). Zákrovy podlouhle vejčité 11—12 *mm* dl. (zřídka delší), roztroušeně vločkaté, prostředně neb dosti hojně žláznaté, s vtroušenými černými štětinkami a chlupy delšími, na spodku černými, žlázky k dolejšku často dlouze stopkaté, na konci lístků zákrovních kratší; lístky zákrovní přiširoké, vnější přitupé, ostatní dlouhé, často velmi ostře zakončité, vnitřní často s krajem nepatrným, nejvnitřnější bledší, s krajem bledým. Zuby jazýčků ± brvité. Čnělka tmavá. Nažky zralé černohnědé, chmýří špinavě bílé.

V. (0·16—) 0·26—0·30 (—0·60) *m*. Koruny živě zlatožluté. H. nigrescens > murorum.

♃ Počátek července neb později. Horní luka, stráně vysokých hor.

α **genuinum G. Schnd.** Lodyha 16—35 *cm* v., bezlistá neb 1listá. Květenství vidličnaté (1—) 2—4 řidčeji —7úborné. Listy přízemní podlouhlé neb podlouhle kopinaté (poslední převládající), obyčejně špičaté, jen nad dolejškem hlouběji zubaté neb jen zoubkované, lodyžní široce neb úzce kopinaté, často šikmo odstálé, špičaté, zákrovy (10—) 11—12 *mm* dl.

1 normale.

Posud jen na Klads. Sněžníku (Remer dle Uechtritze) a jako vzácnost na Koperniku (Bubela) a sice s listy okrouhlými a úbory malými *β*. subnigrescens Fr. blízký.

*** Caesia G. Schnd. Květenství vidličnaté, 2dílné neb volně vidličnatě latnaté, stopky namnoze rovné, řidčeji trochu obloukovitě odstálé, zřídka trochu chlupaté, jen výjimkou několika žlazami posázené, nahoře plsťnaté, dole obyčejně hojně neb prostředně vločkaté. Listy přízemní tuhé, nejčastěji sivozelené, nasivěle až olivově zelené vespod bledší, řidčeji na líci zelené, a jen vespod nasivělé, často lysé neb jen po kraji trochu chlupaté, častěji vespod trochu vločkaté. Zákrovy ± vločkaté, bezžlázné, trochu chlupaté neb skoro lysé, lístky zákrovní obyčejně delší než mladistvé úbory. Nažky obyčejně hnědočerné, chmýří špinavě bílé.

639. H. subcaesium Fries. pro var. H. murorum (J. nasivělý). Lodyha štíhlá, trochu zprohýbaná, nad dolejškem někdy načervenalá, nahoře s roztroušenými neb nemnohými měkkými, bledými chlupy, na konci dosti hojně vločkatá, dole s vločkami chudobnějšími, ku spodku obyčejně se ztrácejícími, bezžlázná neb zřídka s několika žlázkami. Květenství vidličnaté, 2dílné neb vidličnatě latnaté, chudoúborné neb řidčeji 1úborné, stopky skoro stejné, přímé neb nezřídka skoro obloukovitě vystoupavé, ku konci šedobíle plsťnaté, dole ± hojně vločkaté, ku konci často krátkými chlupy, velmi zřídka několika vtroušenými žlázkami posázené. Listy papírovitě tuhé, na líci travozelené, vespod bledě nasivělé, často fialově zbarvené, jen po kraji ± hojně brvité neb obak roztroušeně chlupaté, často jen vespod podél nervu hlavního roztroušeně chlupaté, řapíky obyčejně hustě huňaté a jako nerv často fialově zbarvené, přízemní v čas květu některé neb četné zelené, opakvejčité, na spodku uťaté neb trochu srdčitě skrojené, dlouze řapíkaté, po kraji oddáleně zoubkované, zuby na konci žláznaté, řidčeji trochu zubaté neb na spodku s několika zuby rovnovážně odstálými neb trochu ku předu namířenými, na konci zaokrouhlené, hrotité neb přišpičaté. List lodyžní žádný neb 1, uprostřed lodyhy neb hlouběji vetknutý, podlouhle kopinatý, řapíkatý, zakončitý. ± zubatý, k dolejšku s několika většími zuby neb jen se zubem ojedinělým. Zákrovy vejčité, později skoro kulaté (8—) 9—10 *mm.* dl., s prostředně vtroušenými chlupy krátkými, bledými, na spodku černými, velmi hojně vločkaté neb skoro plsťnaté, u našich bylin vždy bezžlázné (neb dle Friese někdy s několika žlázkami). Lístky zákrovní úzké neb přiširoké, špičaté neb zašpičatělé, zdélí mladistvých úborů, načernale zelené, nejvnitřnější bledší. Jazýčky lysé. Čnělka trochu tmavá neb nabledlá. Nažky hnědočerné, chmýří špinavě bílé.

V. (0·15—) 0·20—0·30 (—0·40) *m.* Koruny bledě zlatožluté. H. senile Kern., H. subdolum Jord., H. incisum Koch, nec Hoppe (ex Fries).

♃ Počátek června. Velmi pořídku. Posud jen v Jeseníku: na skalách ve Velk. kotlině (A. Latzel).

640. H. bifidum Kit. non Koch (J. dvouklaný). Lodyha tenká, štíhlá (zřídka přitloustlá), přímá neb trochu zprohýbaná, nezřetelně pruhatá, lysá, zelená, zřídka na dolejšku trochu načervenalá, dosti hluboce dolů nemnohými, roztroušenými chlupy posázená, ostatně bez chlupů, nahoře prostředně, dole roztroušeně vločkatá, bezžlázná. Květenství vidličnatě neb 2dílné, 2- neb chudoúborné (zřídka 1úborné), častěji s větví 1úbornou hlouběji vetknutou, stopky ± nestejné, štíhlé, přímé, velmi zřídka skoro vystoupavé, nechlupaté, bezžlázné, ku konci plsťnaté, dole dosti hojně vločkaté. Listy tenké, papírovitě tuhé, na líci nasivěle zelené, vespod bledší, obyčejně s roztroušenými vločkami, obak lysé, jen na kraji trochu chlupaté, řapíkaté, řapíky obyčejně ± bledě chlupaté. Listy přízemní v čas květu mnohé zelené, opak vejčité, na konci tupé neb kopinaté, špičaté, na dolejšku trochu uťaté neb v řapík trochu sbíhavé, řidčeji trochu srdčité, kratičce neb dlouze řapíkaté, někdy jako řapíky a nerv vespod špinavě fialové, až do prostředka neb častěji až k dolejšku nepravidelně oddáleně neb chobotnatě zubaté, často na dolejšku s několika většími zuby, někdy se zuby až na řapík sestupujícími. List lodyžní žádný neb jeden uprostřed lodyhy neb hlouběji vetknutý, čárkovitě kopinatý, kratičce řapíkatý, velmi špičatý neb šídlovitý. Zákrovy podlouhle vejčité, 10—11 *mm* dl., bezžlázné (velmi zřídka s několika žlázkami), chlupy bledými, krátkými trochu chlupaté, hojně vločkaté, lístky zákrovní úzké, velmi zakončité, bledě nazelenalé, se širokým bledším krajem, nad úbory mladistvé (i rozkvětlé) daleko čnějící. Jazýčky lysé. Čnělky trochu tmavé. Nažky červeno-, skoro kaštanově hnědé, chmýří špinavě bílé.

V. (0·10—) 0·20—0·25 (—0·35) *m*. Koruny bledě zlatožluté. H. Retzii Griseb., H. chartaceum Čelak. p. p.

♃ Konec května, v horách počátek července. Skály, kamenité příkré stráně, velmi pořídku. Sokolí skály na svahu Pradědu směrem k Vidlici, 1876 Obornym pro území objeven. — Poblíž Sokolí boudy pod Pradědem.

Mimo to nalezl Oborny v údolí Hradnice a Dyje u Znojma a na Pelcberku u Bohumělic byliny s listy dosti lysými, na kraji zřetelně brvitými a roztroušeně huňatými, vespod mimo to přinachovělými, s lodyhou poněkud žláznatou a úbory dosti velikými, jež jako H. chartaceum Čelak. rozeslal a též ve květeně znoj. kraj. uvedl. Dle náhledu Oborného tvoří zmíněné byliny buď samostatný druh neb odrůdu předešlého, H. mödlingense Wiesb. velmi podobnou.

641. H. caesium Fries. (J. sivý). Lodyha štíhlá, řidčeji přítlustlá, přímá neb trochu zprohýbaná (u bylin menších trochu vystoupavá), skoro lysá, jen ku konci trochu draslavá, nezřetelně pruhatá, zřídka na dolejšku trochu načervenalá, na dolejší části chlupy měkkými, bledými trochu chlupatá, nahoře nechlupatá neb roztroušeně chlupatá, na konci prostředně, dole roztroušeně, nad dolejškem zde onde vtroušeně vločkatá, zřídka na konci trochu žláznatá. Květenství vidličnaté neb vidličnatě latnaté, oddělené, (1—) 2—4 (—6)úborné, stopky štíhlé, skoro stejné, přímé-, řidčeji trochu obloukovitě vystoupavé, na konci plsťnaté, dole hojně vločkaté, nahoře několika měkkými chlupy, řidčeji skrovnými žlázkami posázené. Listy ± tuhé (zřídka až kožovité), na líci sivozelené, vespod sivé, ± hvězdovitě- neb pavučinatě vločkaté neb skoro bez vloček, skoro lyse, jen na kraji měkkými chlupy brvité neb řidčeji krátkými chlupy, ± hojnými neb roztroušenými posázené. Listy přízemní v čas květu obyčejně četné zelené, různotvárné, podlouhlé, podlouhlo-kopinaté, kopinaté neb úzce kopinaté, dlouze neb kraličce řapíkaté, v řapík měkce a ± hojně chlupatý sbíhavé, na konci špičaté neb ± zakončité (řidčeji tupější), chobotnatě neb oddáleně zubaté, zuby na dolejšku hlouběji zastřižené, všecky žlázonosné a ku předu namířené. Listy lodyžní 1—2 (velmi zřídka žádný), obyčejně 1 u prostřed lodyhy neb hlouběji vetknutý, úzce kopinatý, špičatý, na dolejšku v řapík krátký zúžený neb zúženým spodkem přísedlý, zubatý neb zoubkovaný, řidčeji skoro celokrajný, druhý (je-li vyvinut) obyčejně šídlovitý. Zákrovy štíhle vejčité, odkvětlé kulaté, 10—12 (—13) *mm* dl., chlupy měkkými, bledými trochu chlupaté, bezžlázné, ± šedo- plsťnaté, lístky zákrovní úzké neb přiširoké, špičaté, zelenavě načernalé neb tmavší, na kraji ±, obyčejně hojně vločkaté, přitisklé, nad mladistvé úbory trochu čnějící. Jazýčky lysé. Čnělky tmavé. Nažky černé, chmýří špinavě bílé.

V. (0·15—) 0·20—0·25 (—0·35) *m*. Koruny bledě zlatožluté. H. murorum *α*. genuinum L.

♃ Počátek května neb později. Travnaté a kamenité stráně, pořídku.

α) genuinum. Listy ± sivozelené, tuhé, skoro lysé, zákrovy bledší, bylina statnější.

U nás posud nenalezen, bezpochyby jen přehlédnut.

β) alpestre Lindebg. Listy trochu nasivělé, skoro travozelené, měkčí, obyčejně obak chlupy krátkými ± hojně neb roztroušeně posázené, zákrovy tmavší, lístky zákrovní trochu načernalé, bylina celá slabší někdy trochu žláznatá.

Posud jen ve Velk. kotlině (Ficinus 1883).

642. H. plumbeum Fries. (J. olověný.) Lodyha tenká neb štíhlá, zřídka přitlustlá, trochu zprohýbaná, nezřetelně pruhovaná, velmi lysá, u bylin 1úborných jen na konci trochu chlupatá. Květenství vysoce vidličnaté, někdy s třetí 1úbornou, hlouběji vetknutou stopkou, neb 1úborné (zřídka vidličnatě latnaté, chudoúborné), stopky štíhlé neb velmi tenké, nestejné, přímé neb trochu obloukovité, na konci trochu chlupaté, jen zcela nahoře, se skrovnými vtroušenými vločkami, bezžlázné. Listy papírovitě tuhé, na líci olověně zelené, nejčastěji tmavě skvrnité, vespod buď bledě nasivělé neb ± fialově zbarvené, obak lysé, jen po kraji několika měkkými, velmi tenkými chlupy brvité, řapík bohatěji chlupatý; přízemní v čas květu četné zelené, dlouze řapíkaté, vnější opakvejčité, vejčité neb podlouhle kopinaté, na konci zaokrouhlené neb tupé, trochu hrotité, vnitřní podlouhle kopinaté, užší než vnější, zašpičatělé neb špičaté, všecky obyčejně chobotnatě-, k dolejšku oddáleně- neb střihaně zubaté, na spodku uťaté neb trochu srdčité, častěji s několika většími, rovnovážně odstálými, neb nazpět namířenými zuby, ku konci často vlnitě vykrajované. List lodyžní žádný neb 1, ± vysoce vetknutý, úzce kopinatý, špičatý, kratičce neb dlouze řapíkatý neb šidlovitý. Zákrovy vejčité, odkvetší na spodku uťaté (11—) 12—13 *mm* dl., lysé neb roztroušeně vločkaté a několika vtroušenými, krátkými, černými, štětinatými chlupy posázené, bezžlázné, lístky zákrovní úzké, zakončité, vnější černozelené (suché černé), nejvnitřnější tmavo zelené, s kraji bledými, všecky nad mladistvé úbory trochu čnějící. Jazýčky lysé. Čnělky tmavé. Nažky hnědočerné, chmýří trochu špinavě-, skoro sněho-bílé (jako u H. murorum).

V. 0·20—0·30 *m*. Koruny bledě zlatožluté.

♃ Prostřed července. Skalnatá místa v Jeseníku, velmi pořídku. Posud jen na Koperniku poskrovnu (Winkler).

II. Grex. Pleiophylla. G. Schnd. Lodyha 2- neb mnoholistá, listy přízemní v čas květu uschlé neb 1, zřídka mnohé zelené.

αα) Vulgata Fries. Květenství latnaté, mladistvé úbory přímé. Listy na líci obyčejně zelené, zřídka trochu nasivělé. Lístky zákrovní nepravidelně střechovité, vnitřní přitupé, řidčeji zašpičatělé.

643. H. vulgatum Fries. ampl. (J. lesní). Lodyha tenká, štíhlá, přitlustlá neb tlustá, přímá neb trochu zprohýbaná, pevná neb dutá nezřetelně neb zřetelně pruhatá neb žlábkovitě hranatá, dosti tuhounká, na dolejšku často fialová neb červenavá, nahoře často bez chlupů, dole prostředně neb hojně chlupatá, nezřídka ku konci trochu vločkatá a trochu žláznatá. Květenství ± oddáleně latnaté (1 až) 3—10 úborné, řidčeji mnohoúborné, stopky přímo odstálé, na konci hojně vločkaté a ± žláznaté, obyčejně bez chlupů, řidčeji trochu vločkaté neb trochu žláznaté. Listy tuhé neb trochu měkké, na líci tmavě neb světle zelené, řidčeji trochu nasivělé, vespod bledší neb nezřídka jako řapíky fialové, na líci někdy ± skvrnité, skoro lysé, neb na líci ± roztroušeně-, na kraji a nervu hojněji chlupaté. Listy přízemní v čas květu 1—3, řidčeji mnohé zelené neb nezřídka všechny uschlé, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, zašpičatělé, řídčeji užší neb eliptické neb vejčité, na konci zaokrouhlené neb tupé, všecky v řapík ± krátký neb dlouhý ± sbíhavé, neb v řapík znenáhla zúžené, ± hrubě-, řidčeji oddáleně neb stříhaně zubaté, zuby ku předu namířené, někdy na řapík sbíhající, všecky na konci žlázonosné. Listy lodyžní obyčejně 2—4, řidčeji 1 neb četnější, k hořejšku obyčejně znenáhla se umenšující, nejdolejší, u rostlin mnoholistých též druhý, dlouze řapíkatý, přízemním podobný, hořejší široce kopinaté neb opakvejčité, špičaté neb zašpičatělé, kratičce řapikaté, dolejškem širokým neb úzkým přisedlé, zřídka 1 neb mnoho trochu objímavých. Zákrovy obyčejně 10 *mm* dl., řidčeji kratší neb delší. podlouhle vejčité neb skoro válcovité, později skoro kulaté, chlupy žláznatými a štětinami černými, řidčeji vtroušenými chlupy šedobílými na spodku černými posázené, po kraji lístků zákrovních a k dolejšku ± vločkaté neb veskrze bezžlázné a nevločkaté, lístky zákrovní přiširoké, přitupé, nejvnitřnější nejčastěji užší, tupější (řidčeji přišpičaté), špinavě zelené neb tmavé, často s krajem bledým, zdélí, řidčeji trochu nad mladistvé úbory čnějící. Jazýčky lysé. Čnělky tmavé neb (zřídka) žluté. Nažky červenohnědé, chmýr špinavě bílý.

V. (0·12—) 0·20—0·40 (—1·00) *m*. Koruny zlatožluté. H. silvaticum Lmk?

♃ Prostřed června neb července-podzim. Lesy, křoví, kopce, horní luka, od roviny až k vrcholum nejvyšších hor obecný a velmi proměnlivý. U nás v následujících tvarech:

a) **genuinum. J. Schnd.** Lodyha tuhá, 2—3 (—6)listá, řidčeji 1 listá, nejčastěji jen nahoře chlupatá. Listy dosti tuhé, na líci obyčejně chlupy roztroušenými neb prostředně hojnými, ku kraji a vespod hojnějšími posázené, nejčastěji hrubě —, řidčeji oddáleně zubaté neb zoubkované, vnější často na konci zaokrouhlené, skoro celokrajné. dole jako v řapík zúžené. Zákrovy žlazami, často černými štětinami, řidčeji vtroušenými, šedobílými na spodku černými chlupy posázené. prostředně neb hojně vločkaté.

1. normale G. Schnd. Listy široce kopinaté, skoro elliptické neb opakvejčité. Květenství obmezené neb z úžlabí hořejších listů ± větevnaté, listy lodyžní 2—3. Zákrovy 10 *mm* dl., prostředně neb hojně vločkaté.

Lesy, křoví, kraje lesní, od roviny až do vysokých hor obecný.

2. angustifolium Aut. nonnull. Listy podlouhlé neb úzce kopinaté, obyčejně v řapík zúžené, ostatně jako před.

Porůzný. U Adamova, Tišnova, Pernštýna atd.

3. irriguum Fries ampl. Lodyha 3—6listá, lístky zákrovní načernalé s krajem trochu bledším neb stejnobarevné. stopky se žlázkami velmi hojnými, tmavými, obyčejně dlouze stopkatými. Zákrovy většími žlázkami a hojnými černými štětinkami posázené. Listy různotvárné, ostatně jako předešlé.

Pořídku. V Malé (Bachmann) a Velk. kotlině (Uechtritz)!, na Steinberku u Star. vsi poblíž Janovic (Freyn), vodorovná stezka mezi Petrštýnem a Frant. myslivnou! a jako vzácnost na Fuhrmannštýnu (Oborny).

4. alpestre Uechtr. Lodyha tenká neb štíhlá, 10—30 *cm* v., chudoúborná (1—), 2—3 (—4)listá. Listy často úzce kopinaté, zuby menšími posázené, hoření listy lodyžní jen zoubkované. Zákrovy 8—9 (u 1úborných až 10) *mm* dl., s roztroušenými, tenkými žlázkami, roztroušeně vločkaté neb skoro bez vloček, lístky zákrovní tmavé, s krajem trochu bledším.

V Sudetách nad 1000 *m* roztroušen. Jako vzácnost na Lysé hoře (Oborny). V Sudetách: Salvíz u Landeku, zde s tvarem základným a 2listým H. medianum Grisb. (Preusse), vodorovná stezka mezi Petrštýnem a Frant. myslivnou, Pecové- a Ztracené kameny (Oborny), na Salvízu, Velk. Jezerník (Spitzner). Hockšar, Kopernik, Drehberk, Praděd, Medvědí hřeben, Heiligenhübl.

5. argutidens Fries. sp. Lodyha obyčejně 2—3listá, skoro lysá. Listy světle zelené, na líci lysé, vespod drsně srstnaté, po kraji namnoze s hojnými, drobnými zoubky. Úbory nečetné, na krátkých, šedoplsťnatých, skoro bezžlázných stopkách. Lístky zákrovní špičaté, namnoze bezžláznými, krátkými chloupky posázené, při rozkvětu delší než květy. H. argutidens *α.* monacense Nägeli, H. ramosum Sendt. non W. Kit.

Velmi pořídku. Posud jen v Beskydách na Malinovu (Wichura dle Uechtritze).

6. Knafii Čelak. Lodyha pruhovaná, chudolistá, od polou latnatě větevnatá, ku konci šedoplsťnatá a jako zákrovy bezžlázná až roztroušeně žláznatá, s porůznými krátkými, černými štětinami. Listy tuhé, kopinaté, drobně- až chobotnatě zubaté, zašpičatělé, přízemní v rozetce, v krátký, huňatý řapík zúžené, lodyžní k hořejšku se umenšující. Stopky úborů velmi dlouhé, vidličnaté, nahoře trochu mrtnaté. Lístky zákrovní kopinaté, tupé. Čnělky žlutohnědé. — Tvary s úbory a stopkami bezžláznými a listy tuhými, chobotnatě zubatými odpovídají H. canescens Schleich. v Fries. Epic. str. 99.

Pořídku. Údolí Dyje u Devíti mlýnů, Milfrouna a Znojma, údolí Leskavy u Znojma (Oborny), méně význačně u Třebíče (Zavřel), tvary H. canescens Schleich. odpovídající velmi pořídku: Dukovany u Krumlova (Zimmermann), žulové lomy v údolí Dyje a údolí Leskavy u Znojma (Oborny), úklony skalní u Konice (Dr. Hanáček).

b) **fastigiatum Fries pro spec.** = H. vulgatum *β)* latifolium W. Gr. = H. sciaphilum Uechtr. olim = H. murorum v. fastigiatum Rehm. Bylina bujnější, lodyha 50—120 *cm* v., dosti tuhá, pruhovaná, dutá, mnoholistá, prostředně neb hojně (nahoře velmi hojně) měkce chlupatá, ± vločkatá. Květenství rozkladitě latnaté, mnohoúborné, stopky oddálené, skoro přímo odstálé, na konci plsťnaté, dole hojně vločkaté, —

žláznaté. Listy měkké, světle zelené, na líci, k dolejšku a po kraji prostředně neb ± hojně chlupaté, chlupy po straně kratší, na kraji a vespod na nervu delší. přízemní v čas květu nejčastěji všecky uschlé, řidčeji 1 neb několik zelených, podlouhle elliptické, na konci zaokrouhlené, větší často šikmě hrotité, všecky nepravidelně chobotnatě neb skoro stříhaně zubaté, zuby oddálené, žlázonosné, často větší s menšími se střídající. Listy lodyžní nahoře znenáhla se umenšující, dolejší dlouze-, prostřední kratičce řapíkaté, nejhořejší přísedlé, všecky elliptické neb široce opakvejčité (někdy jsou listy užší, ± široce kopinaté), příšpičaté, zřídka na konci trochu zaokrouhlené, všecky hrubě zubaté, zuby dolení (zřídka) někdy nazpět namířené, prostřední skoro rovnovážně odstálé, ostatní neb všecky ku předu namířené. Zákrovy podlouhle vejčité, 8—9 *mm* dl., tenkými žlázkami a ku spodku roztroušenými vločkami posázené, lístky zákrovní vnější přítupé, všecky tmavozelené, se širokým bledým krajem. Jazýčky zlatožluté. Čnělky nažloutlé neb žluté. Chmýří špinavě bílé.

Porůzný. Kolem Adamova, ve Křtinských lesích a v údolí Nedvědičky u Pernštýna. — V okolí Prostějova: na Obrově Noze, v lesích drahanských v Maršenu, u Stinavy, Hradiska (Spitzner, jako H. vulg. v. latifolium W. Gr.). Údolí Dyje u Znojma a u Devíti mlýnů blíže Znojma (Oborny, jak H. vulg. v. latifolium W. Gr.), Slavický les a Lištì u Třebíče (Zavřel jako H. vulg v. lat. W. Gr.).

c) **calcigenum Rehm. pro spec.** Lodyha štíhlá, přítlustlá neb tlustá (25—) 30—40 (—50) *cm* v., přímá neb trochu zprohýbaná, tuhá, dosti draslavá, nahoře ± hranatá, dole trochu nad spodkem špinavě fialová neb načervenalá, lysá neb jen nahoře chlupatá. Květenství 2— neb často latnatě víceúborné, silně nadvrcholové, často s větvemi oddálenými, z úžlabí listův uprostřed lodyhy neb hlouběji vyniklými, stopky oddálené, přímo neb skoro obloukovitě vystoupavé, dolejší značně prodloužené, ku konci šedoplsťnaté, dole ± hojně vločkaté, bez chlupův a žlaz (aneb jen u tvarů na žulové půdě vyrostlých s několika žlazami). Listy tuhé, světle neb trochu tmavozelené, ± nasivělé, vespod bledší, lysé neb jen na kraji trochu brvité, přízemní v čas květu uschlé neb nemnohé zelené, (obyčejně široce) kopinaté, vnější elliptické, všecky v krátký řapík sbíhavé, vnější tupé, trochu zubaté, vnitřní přitupé neb špičaté, hrubě zubaté, zuby na konci žláznaté, lodyžní 2—5, dolejší přízemním podobné, leč hlouběji zubaté, v krátký řapík zúžené neb zúženým spodkem přísedlé, hořejší často užší, zúženým spodkem přísedlé, zašpičatělé, ± zubaté, nejhořejší úzce kopinatý, skoro celokrajný. Zákrovy podlouhle vejčité, skoro válcovité, později kulaté, ± hustě šedo-vločkaté, zřídka několika chlupy a žlázkami posázené. lístky zákrovní přįširoké, načernalé, nejvnitřnější bledší, všecky obroubené, zdélí neb trochu nad mladistvé úbory čnějící. Jazýčky zlatožluté, lysé. Čnělky tmavé neb žluté. Chmýr špinavě bílý.

Velmi pořídku. Mezi Fuhrmannštýnem a Šosskammem u Annaberku a zcela význačně ve Velk. kotlině (Oborny); byliny téhož skoro tvaru nad Karlovskou studénkou (Niessl) a v tvaru příbuzném na Uhuštýnu v Jeseníku.

d) **czantoriense Fiek,** Result. d. Durchf. d. schles. Ph. 1882. Lodyha až 35 *cm* v., 2—6 úborná, řidčeji více- neb též 1 úborná a pak s několika zakrnělými úbory, 3—5listá, pevná, tuhá, často zprohýbaná, pruhovaná, dole červeně skvrnitě tečkovaná, veskrz velmi krátkými, tuhými štětinkami draslavá, mimo to ± roztroušenými, krátkými, jednoduchými a nečetnými delšími chlupy posázena, úbory též mírně žláznatě chlupaté. Listy přízemní vejčitě podlouhlé, s nemnohými zuby, lodyžní vejčité až podlouhlé, zašpičatělé, prostřední a hoření zaokrouhleným neb trochu zúženým dolejškem přísedlé, všecky zubaté, obak s 2—4 (zřídka více) silnými, ku předu namířenými neb ohnutými žlazou zakončenými zuby, tuhými chlupy brvité, obak ± roztroušeně chlupaté a chlupy na dolejšku ztlustlými trochu draslavé. Úbory okoličnatě latnaté, prostředně veliké, stopky šedě vločkaté, skrovně až mírně černými žláznatými chlupy posázené, vnější lístky zákrovní čárkovité, přítupé, černozelené, poměrně slabě žláznato-chlupaté, nejvnitřnější světlejší a skoro lysé. Kraj koruny lysý. Čnělky hnědé.

Horská luka na Velk. Czantorym v Beskydách při 920 m velmi hojný, Fiekem 1887 pro území objeven.

ββ) Cernua Uechtr. Květenství chudoúborné, hroznovitě chocholičnaté neb latnaté, mladistvé úbory ± nicí, lístky zákrovní nepravidelně střechovité, tupé, řidčeji přítupé. Listy šedozelené neb trochu nasivělé.

644. H. silesiacum Krause (J. slezský.) Lodyha štíhlá neb přitlustlá, přioblá, trochu zprohýbaná, dosti tuhá, nezřetelně pruhovaná, na dolejší části chlupy tenkými, bledými. huňatými ± hojně neb prostředně posázena, nahoře skoro lysá neb zde onde (řidčeji prostředně) vtroušenými, černými štětinkami posázena, bezžlázná a nevločkatá, pod spodkem lodyžních listů často hustěji chlupatá. Květenství latnaté neb skoro hroznovitě latnaté (2—) 3—6 (—12) úborné, úbory mladistvé často nicí, stopky prostředně dlouhé neb krátké, štíhlé neb ± žlázkami tenkými a několika vtroušenými, černými, na konci někdy našedivělými štětinkami posázené, neb skoro lysé, sotva vločkaté. Listy dosti tuhé, našedivěle zelené, trochu nasivělé, na kraji, k dolejšku a vespod prostředně-, podél hlavního nervu však hojněji chlupaté, přízemních v čas květu 2—5 zelených, vnější eliptické neb podlouhle opakvejčité, řapíkaté, řapík krátký, široce křídlatý, na konci zaokrouhlené, často hrotité, vnitřní podlouhle kopinaté, přitupé, znenáhla v řapík prostředně dlouhý, široce křídlatý sbíhavé, všecky oddáleně zoubkované, řidčeji chobotnatě zubaté, přitupé neb špičaté. Listy lodyžní 3—7, nahoru znenáhla se umenšující, kopinaté, dolejší na spodku na způsob řapíku zúžené, poloobjímavé, ostatní spodkem trochu zúženým přisedlé, všecky špičaté, oddáleně zoubkované neb trochu zubaté, nejhořejší namnoze celokrajné. Zákrovy podlouhle válcovité, na dolejšku zaokrouhlené (11—) 12—13 *mm* dl., s černými štětinkami a několika vtroušenými žlázkami, sotva někdy vločkaté, lístky zákrovní přiširoké, všecky tupé, vnější načernale zelené (suché tmavé), vnitřní špinavě zelené, s bledým krajem, nejvnitřnější bledší, všecky nad mladistvé úbory sotva čnějící. Jazýčky lysé. Čnělky tmavé. Nažky světle hnědé.

V. (0·20—) 0·25—0·40 *m.* Koruny zlatožluté.

♃ Srpen, září. Luka a travnaté stráně, pořídku a jen v Jeseníku. Na horním kraji Velk. kotliny! Krausem 1846 pro území objeven. Hladová stráň (Krause), ojediněle na Leiterberku, úklon k Tomášovu 1879, hojněji na Pradědu, svah ku pramenům Opavy!, řidčeji na Mravenčím vrchu při cestě od Frant. myslivny k Hlínové boudě u Wiesenberka as při 1300 *m.* (Oborny).

II. Series. Accipitrina Fries. (Aphyllopoda Čelak.) Obnovuje se pupeny ± krátce stopkatými, podzemními, dosti tuhými, poměrně velikými, které obyčejně v klidu přezimují a teprv z jara v hustě listnatou lodyhu se vyvinují (zřídka vyvinují se již na podzim za příznivého počasí některé pupeny a přezimují pak jako rozetky). Listy lodyžní ± značně četné, nejdolejší list lodyžní jest menší než list nad ním stojící, dolejší listy lodyžní v čas květu obyčejně všecky uschlé.

A) Pseudopulmonarea Fries. ampl. Zákrov ± mnohořadý, listy lodyžní nikdy objímavé, nejčastěji zúženým spodkem přisedlé neb dolejší a prostřední řapíkaté, lodyha velmi zřídka chudolistá, nejčastěji mnoholistá. Jazýčky obyčejně lysé, velmi zřídka brvité.

5. Sectio. Tridentata Fries. Lodyha mnoholistá. Lístky zákrovní nepravidelně střechovité, vnitřní skoro stejně dlouhé, vnější mnohem kratší. Listy lodyžní různotvárné, dolejší a prostřední mnohem větší než hořejší. Květenství větevnaté, latnaté neb skoro hroznovité.

645. H. laevigatum Willd., nec Griesb. nec, alior. (J. hladký.) Lodyha štíhlá, řidčeji tlustší, často přímá, zřídka trochu zprohýbaná, ± nezřetelně pruhatá, nechlupatá neb trochu chlupatá, bezžlázná, ku konci často trochu vločkatá. Květenství latnaté, řidčeji skoro hroznovité, často silně rozvětvené, mnohoúborné, zřídka chudoúborné (nejřidčeji 1 úborné), stopky přímo odstálé, silně prodloužené neb kratší, nechlupaté, ± vločkaté, velmi zřídka s několika vtroušenými žlázkami.

Listy travozelené, vespod bledší, lysé neb jen na kraji ku spodině trochu chlupaté, přízemní v čas květu uschlé neb velmi zřídka nemnohé zelené. Listy lodyžní ± četné, podlouhle kopinaté, k dolejšku nejčastěji s několika většími zuby, nejhořejší mnohem menší, často celokrajné, dolejší řapíkaté, hořejší přísedlé. nejdolejší (v čas květu nejčastěji uvadlé) tupé neb na konci zaokrouhlené, ostatní špičaté neb na konci skoro zakončité, všecky neobjímavé. Zákrovy válcovité, na dolejšku zaokrouhlené, s nemnohými krátkými chlupy, velmi zřídka s několika vtroušenými žlázkami neb nechlupaté, na spodu a po kraji lístků zákrovních ± roztroušeně vločkaté neb zcela lysé, lístky zákrovní chudořadé, vnější příširoké volné, zašpičatělé, nejvnitřnější stejné, užší, ± zakončité, všecky bledě zelené neb (u tvarů alpských) tmavší neb načernalé, odkvetlé na konci stažené. Jazýčky lysé neb velmi zřídka ± brvité. Čnělky žluté neb nažloutlé, posléze tmavé. Nažky černé.

V. 0·20—1·00 *m.* Koruny bledě neb sytě zlatožluté.

♃ Prostřed července, srpen. Světlé lesy, křoviště, návrší, stráně, od roviny až do vysokých hor rozšířen.

a) **genuinum.** Lodyha (20—) 30—60 (—100) *cm* v. Listy lodyžní pravidelně oddálené, nahoře (nejhořejší vyjímajíc) znenáhla se umenšující. Zákrovy 10 *mm* dl., lístky zákrovní bledě neb tmavě zelené, nejvnitřnější často jen nazelenalé, všecky s bledým krajem, jazýčky bledě zlatožluté.

1. normale = H. tridentatum Fries. Epic. pro spec., H. rigidum Wimm et Aut. plur., non Hartm., H. vulgatum δ laevigatum W. Gr. Lodyha 40—80 *cm* v., tenká neb přítlustlá, přímá, často pruhatá, na dolejšku načervenalá. 6 — mnoholistá, mnoho-, zřídka chudo- neb 1úborná. Listy měkké neb dosti tuhé, travozelené, řidčeji trochu nasivělé, přízemní v čas květu velmi zřídka některé zelené, široce kopinaté, v řapík křídlatý zúžené, tupé, lodyžní obyčejně podlouhle kopinaté, zubaté, zubů několik větších (často 3 obak kraje), nejdolejší skoro kopisťovitě kopinaté, tupé neb téhož tvaru co následující, v řapík ± dlouhý, křídlatý zúžené, špičaté (nejdolejší v čas květu nejčastěji uvadlý), prostřední a hořejší širokou neb zúženou spodinou přísedlé, hořejší často mnohem užší než ostatní, nezřídka jen zoubkované.

Světlá lesní místa, kraje a cesty lesní, stráně, v rovině a předhoří až k 900 *m* rozšířen, v Jeseníku sahá až k 1300 *m.* V brněnském kraji: u Klobouk (Oborny), Adamov, Vranov, Blansko, Sloup, Krumlov, Vedrovice. — V Prostějovsku: v Hatích u Brodku, na Charpovci u Určic, na St. Plumlově, u Bousína, Otinovsi, u Lulče (Spitzner). Ve znojemském kraji: v lesích kolem Znojma a Vranova (Oborny). V česko-moravském pohoří a v sev. Moravě: kolem Třebíče (Zavřel), kolem Sicherských rybníkův u Slavonic a v údolí Dyje u Star. Hobzí (Oborny), Nová říše. Panské nivy a j. u Telče, Dačice, Bystřice n. P., Dvořiště, Vršany, u Křivého javoru, Bratroňovská u Lhotky, Mělkovice, Jimramov, Chrástice, Star. město. — U Střelné s úbory černými, u Maršíkova a Teplice, zde ještě ve značné výši (Oborny), Sobotín, nezřídka u Velk. Losína, Ohrenberk u Bukovic, Rejhotice, Nov. ves, Fichtberk u Kopřivova, Pusté Žibřidovice. Křemenný příkop, Frant. myslivna, Peršl a j. m. u Rymařova, Smrčky u Jamrtic, Dobytčí les u Budišova. — V uh. hradištském kraji: les Bzinek a Sv. Florianek u Bzence (Bubela), Uh. Brod, Bojkovice, Ostravice, — Ve východní části: u Jindřichova a Spalova (Schlosser), na Ondřejníku a Lysé hoře u Frýdlandu, při pramenech Odry a j. (Oborny), na Osyčině u Příbora (Cízžek), v lese pod Štandlem u Místku (Gogela). Ve Slezsku: u Oder, Jablunkova, Těšína, Frývaldova, Gräfenberku a ve Vidnavsku.

2. grandidentatum Uechtr. Bylina statná 60—100 *cm* v. Květenství skoro hroznovitě latnaté, mnohoúborné, stopky značně prodloužené. Listy lodyžní četné (až 30), dolejší veliké, všecky široce kopinaté, velmi hluboce zubaté až skoro peřenodílné, zuby až 30 *mm* dl., často delší než příčný průměr, čárkovité neb čárkovitě kopinaté. Zákrovy 10 *mm* dl., skoro lysé, lístky zákrovní bledě zelené, se širokým bledým krajem.

Velmi pořídku. Na Jelenici u Ustroně (Nagel) a podobný tvar u Třebíče (Zavřel).

3. angustifolium Uechtr. Lodyha ztuhá přímá 20—25 listá. Listy úzce kopinaté, dolení až 20 *cm* dl. a jen 2 *cm* š., zubaté, prostřední krátce, leč zřetelně řapíkaté. Úbory malé v květenství rozloženě větevnatém.

Rozšířen. Písárky u Brna (Cížek). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), Bratovský les u Vranova, údolí Dyje u Devíti mlýnu u Znojma, v okolí Čížova a Podmole, v městském lese u Slavonic (Oborny), u Vsetína (Bubela), Mor. Budějovice, Černý les u Zámku Ždáru, u Oder a ve tvaru příbuzném u Bogušovic.

b) **alpestre F. Schultz** = H. gothicum Fries p. part. Lodyha (20—) 25—30 (—45) *cm* v., štíhlá neb přitlustlá, dole hustěji listnatá nahoře s listy oddálenějšími neb silně oddálenými, chudoúborná. Listy zelené, často tužší a skoro nasivělé, přízemní v čas květu uvadlé, dolejší lodyžní nejčastěji úzce kopinaté, hořejší (často i prostřední) na dolejšku zaokrouhlené, skoro opakvejčité, zakončité neb úzce čárkovitě kopinaté, na dolejšku zúžené, všecky zubaté neb zoubkované, hořejší obyčejně mnohem menší než dolejší, nejdolejší v čas květu často uschlé. Zákrovy 9 (—10) *mm* dl., skoro nevločkaté, lístky zákrovní načernalé neb silně tmavozelené, nejvnitřnější bledší, nejvnější stejnobarevné, nejvnitřnější ± obroubené. Jazýčky sytě zlatožluté, suché pomorančově žluté.

Horní luka, travnaté úklony a stráně, posud jen v Jeseníku a Beskydách. Lysá hora (Oborny). V Jeseníku: Kopřivna u Gräfenberku (Wichura), ve Velk. a Mal. kotlině (Uechtritz), Frant. myslivna, Mravenčí vrch, cesta k Vlčí jámě, Studénková hole, úklon k Šumné Tisé, na Pradědu, Janovická hole, Petrštýn, vodorovná stezka, Berggeist a j. (Oborny), Medvědí hřeben, Opava pod Ovčírnou, při cestě od Frant. myslivny ku Křemennému příkopu.

646. H. norvegicum Fries. Symb. str. 169 (J. norvežský). Lodyha ztuha přímá, listnatá, nahoře chocholičnatě rozvětvená, větví přímo odstálých. Listy sivozelené, ke konci znenáhla menší, drsně srstnaté až lysé, podlouhlé až kopinaté, uprostřed s 2—4 zuby, nejdolejší krátkořapičné. Stopky úborní přítlustlé, šupinovitými listeny posázené, šedoplsťnaté, roztroušeně štětinaté, bezžlázné. Zákrovy břichatě nadmuté, bledé, bělovločkaté, bílými, krátkými chlupy drsné, bezžlázné. Lístky zákrovní mnohořadé, vnějši široké, vnitřní zúženě zašpičatělé, přímo odstálé. Čnělky trvale načervenale žluté.

V. 0·30—0·50 m. Koruny veliké, zlatožluté.

β) moravicum Uechtr. Lodyha na dolejšku více lysá. Listy s menšími zoubky. Rozvětveni chocholiku volnější.

♃ Červen, červenec. Meze, trávníky, velmi pořídku. Posud jen ve 2 kusech na mezi u Ptačova poblíž Třebíče 1878 učitelem Zavřelem objeven a Uechtritzem sem vřaděn.

6. Sect. Umbellata Fries. Lodyha mnoholistá, listy lodyžní stejnotvarné, ku konci znenáhla se umenšující. Lístky zákrovní pravidelně střechovité. Květenství okoličnatě latnaté neb skoro okoličnaté.

647. H. umbellatum L. (J. okoličnatý.) Lodyha přítlustlá neb tlustá (zřídka štíhlá), přímá neb málo zprohýbaná, pruhatá, lysá neb trochu draslavá, nechlupatá neb krátkými chlupy trochu chlupatá, bezžlázná, nahoře roztroušeně vločkatá, listy pravidelně rozestavenými hustě listnatá. Květenství okoličnaté neb skoro okoličnatě latnaté, 5 úborné (velmi zřídka 1úborné); stopky nejčastěji přímé, sblížené, řidčeji skoro obloukovitě vystoupavé, trochu oddálené, na konci ztlustlé, bez chlupův a žláz, ± prostředně neb roztroušeně vločkaté, často ± četnými až do úboru vstupujícími listenci posázené. Listy tuhé, tmavozelené, vespod bledši, s nervy vyniklými, volně síťnatými, nejčastěji lysé neb jen po kraji kratičce brvité, řidčeji obak trochu chlupaté, často na kraji ohrnuté, přízemní a nejdolejší lodyžní v čas květu vždy uvadlé, lodyžni všecky stejnotvárné, hustě sblížené, k hořejšku znenáhla se umenšující, podlouhlé neb čárkovitě kopinaté, dolejší kratičce řapíkaté, zašpičatělé, hořejší neb často všecky zúženým spodem přisedlé, špičaté. Zákrovy vejčité neb skoro vrtlíkovité, posléz na spodku uťaté (8 —) 10—11 *mm* dl, bezžlázné, chlupy neb na dolejšku několika vtroušenými vločkami posázené neb lysé, lístky zákrovní mnohořadě střechovité, přiširoké, tmavě zelené, sotva obroubené, suché skoro černé, tupé, vnějši přišpičatělé, často ± volné, koncem rozkladitě nazpět ohnuté. Jazýčky lysé. Čnělky žluté, posléz tmavé. Nažky černohnědé.

V. 0·20—0·75 m. Koruny zlatožluté.

♃ Prostřed července—podzim. Suchá luka, úklony skalní, stráně, kopce, lesy, křoviště. V celém území až do hor obecný. U nás v odrůdách:

β) lactaris Bert. p. sp. Byliny nízké, chudoúborné. Listy podlouhle vejčitě až ellipticky kopinaté, dosti široké, obyčejně tupé, s nemnohými zoubky až celokrajné. Vnější lístky zákrovní méně nazpět ohrnuté.

Na lukách zvláště horských: jako v údolí Sudet a v údolí Dyje pod Rakousy a u Slavonic (Oborny), Velk. Meziříčí, Velk. Losín, Bludov, Rymařov, Vítkov, Malenovice.

γ) coronopifolium Bernh. p. sp. Listy prodloužené, čárkovité, obak s 2—4 většími zuby. f. linearifolium Neilr. Listy čárkovité, hořejší užší.

Na Metylovské hůrce u Frýdlandu, u Oder. — f. linearifolium Neilr. Nezřídka na kamenité a nevzdělané půdě, jako kolem Brna, Vyškova atd. — Na Planině u Dětkovic poblíž Prostějova (Spitzner).

648. H. rigidum Fries. Epicr. str. 133 non Hartm (J. tuhý). Lodyha nezřetelně pruhovaná, přímá, tuhá, skoro lysá až odstále roztroušeně bělohuňatá, stejnoměrně hustě listnatá. Listy všecky stejnotvarné, tuhounce pevné, přísedlé, široce- až vejčitě kopinaté, od spodku až ku prostředku zubaté, zašpičatělé, drsné neb též olysající, namnoze brvité, nezřetelně 3žilné, s žilami volně rozvětvenými. Úbory prostředně velké, v latnatém klasu. Zákrovy zelené, suché načernale zelené, dole zaokrouhlené, šedě vločkaté až úplně lysé; lístky zákrovní tupé, pravidelně střechovité, mnohořadé, jednobarevne, jen vnitřní obroubené, vnější poněkud odstálé. Čnělky načernalé. Nažky černohnědé.

V. 0·40—0·70 *m.* Koruny zlatožluté. Od H. boreale značnou tuhostí a lysostí, listy užšími, jen v dolení polovici zubatými, zřetelně žilkovanými; od H. tridentatum Fries. mnohořadými, pravidelně střechovitými lístky zákrovními rozdílný.

♃ Červenec, srpen. Suchá, výslunná místa, světlé křoviny, kraje lesní, pořídku. Údolí Svitavy mezi Brnem a Adamovem, Písárky u Brna, údolí Dyje u Znojma, Veskovský les mezi Znojmem a Citonicemi, údolí Dyje u Hardeku (Oborny). V lesích u Líšně a Soběšic. — Při cestě mezi Zábřehem a Václavovem (Panek).

A) Accipitrina genuina Fries. Lístky zákrovní více- neb mnohořadé. Listy lodyžní skoro všecky nebo přec některé ± objímavé, neb širokou spodinou přísedlé, nejdolejší řapíkaté. Jazýčky někdy trochu brvité.

7. Sect. Sabauda Fries. Lodyha mnoholistá. Lístky zákrovní pravidelně střechovité, vnější mnohořadé a jako stopky bezžlázné, (přítiskle neb) vnější aspoň částečně odstálé, s přímým koncem. Listy lodyžní nestejnotvárné, hoření a prostřední poloobjímavé neb širokou spodinou přisedlé. Jazýčky lysé.

αα) Boreales. Zákrovy načernalé, řidčeji tmavo- až špinavozelené.

649. H. boreale W. Gr. 1829. Fries. Symb. a Epicr. 1848 (J. severní). Lodyha přitlustlá neb ztlustlá, přímá, řidčeji nahoře trochu zprohýbaná, zřetelně pruhovaná, na hořejší části, řidčeji pod ní ± hustě chlupy dlouhými neb krátkými posázena, bezžlázná, řidčeji na konci s několika vtroušenými vločkami neb celá lysá, vždy mnoholistá. Květenství skoro okoličnatě latnaté neb skoro hroznovité, nejčastěji mnohoúborné, stopky skoro přímé, přitlustlé neb štíhlé, na konci ztlustlé, prostředně vločkaté, ostatně lysé. Listy tuhé, tmavozelené, vespod bledši, síťnatě žilnaté, obyčejně obak lysé, řidčeji (zvláště z mládí) měkkými, posléz se ztrácejícími chlupy posázené, nezřídka po kraji trochu brvité, hořejší nejčastěji zcela lysé, přízemní v čas květu vždy uvadlé. Listy lodyžní dolejší menší než následující, široce opakvejčité, na konci zaokrouhlené, zúženým spodkem trochu objímavé (v čas květu skoro vždy uvadlé), následující podlouhlé, v krátký řapík zúžené, zašpičatělé, prostřední kopinaté neb opakvejčitě kopinaté, buď kratičce řapíkaté neb přisedlé, hořejší široce okakvejčité, na spodku zaokrouhlené, přisedlé neb trochu objímavé, všecky na kraji od spodku až ku prostředku zubaté neb zoubkované, často s několika většími zuby (jako u H. tridentatum), zašpičatělé neb špičaté, u prostřed lodyhy často nejhustší, nahoře přetrhovaně oddálenější a mnohem menší. Zákrovy vejčité neb trochu baňaté (10—) 11—12 *mm* dl., zcela lysé neb s několika bledými, krátkými chlupy a na dolejšku s několika vtroušenými, nikdy četnými vločkami, lístky zákrovní střechovitě mnohořadé, široké, tupé, vnější často na konci ohnuté, volné, všecky tmavo-zelené neb načernalé (suché černé). Jazýčky lysé. Čnělky tmavé. Nažky zralé skoro černé.

V. 0·30—1·50 *m*. Koruny zlatožluté. H. sabaudum Aut. plur. non L., H. commutatum Becker, Lindbg., H. silvestre Tausch.

♃ Počátek srpna—říjen. Suché lesy, křoviště, kopce, stráně, od roviny až do předhoří hojný až obecný, obecný v střední a jižní, hojný v sev. Moravě, zde ještě u Wiesenberka (Panek), u Bukovic, Rejhotic, Rymařova a Jamrtic. — Ve východní části ještě u Místku (Gogela), u Frenštátu, Frýdlandu. — Hukvaldy u Příbora (Czížek). Ve Slezsku: obecný v Těšínsku, v krajině oderské a ještě kolem Krňova na Eichberku u Kostelce. Tvar a šířka listů i barva zákrovů velmi proměnlivy. U nás v odrůdách:

β) chlorocephalum Uechtr. Lístky zákrovní i suché kalně zelené, nejvnitřnější na konci často naćervenale hnědé. — Úzkolisté, na konci skoro bezlisté tvary jsou H. obliquum Jord. podobné.

Porůzný. Kozí žleb u Bilovic (Oborny), Christianův háj na Babím lomě (Czížek), údolí Svitavy u Brna, u Bučovic. — Na Charpovci u Prostějova, v údolí Nectavy mezi Konicí a Nectavou (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměšť (Schwoeder), Veskovský lesík, údolí Dyje a Hradnice u Znojma, u Kravské, Milfrouna a j. roztroušen (Oborny), Zvole, Štolnhava, Pusté Žibřidovice. — U Bludova, v žlebu na úklonu Bílého kamene mezi Velk. Losínem a Sobotínem (Oborny). U Bzence, v lese Poschlé u Vsetína stranou k Semetínu (Bubela).

γ) rotundifolium Tausch. Fl. 1828. Úbory načernale zelené, dlouze stopkaté. Listy veskrze vejčité, zaokrouhleným spodkem přisedlé, nejdolejší nezřetelně řapíkaté, nejhořejší trochu objímavé.

Pořídku. Ojediněle v údolí Dyje u Znojma a v lesích při pramenech Odry (Oborny), hojněji u Dukovan poblíž Krumlova (Zimmermann).

δ) ramulosum Form. Oest. b. Ztsch. 1887 p. 346. Byliny silnější a statnější. Lodyha bohatě rozvětvená, s větvemi blízko nad prostředkem vyniklými a až ku konci lodyhy se vyskytujícími, někdy vynikají též z paždí 2—3 dolejších listů postranní větve. Lodyha hustě listnatá, listy uprostřed lodyhy sblížené.

Pořídku, posud jen u Velvic a na Hutberku u Velk. Losína.

ββ) Sabauda vera. Zákrovy světle- až travozelené.

650. H. barbatum*) Tausch. Fries Epic. non Loisl, non Hegetschw. (J. vousatý). Lodyha tenčí, jemněji pruhovaná než u předešl., nahoře méně listnatá a jako řapíky namnoze dosti dlouhými, bělavými, trochu křehkými, odstálými chlupy ± srstnatá až huňatá, nejhořeji jako stopky úborů delšími bělavými chlupy jen roztroušeně srstnatá, řidčeji neb hustěji hvězdovitě plsťnatá a bledými, nepatrnými chloupky žlázonosnými posázena, na konci hroznatá neb hroznatě latnatá, s větvemi 1—, řidčeji 2—3úbornými. Listy obyčejně tenké, temněji zelené, zoubkaté, brvité, na líci lysé, vespod roztroušeně chlupaté až lysé, na nervech, jakož i řapíkách dolenich listů ± huňaté, dolení podlouhlé neb podlouhle kopinaté, v křídlatý řapík znenáhla zúžené, ostatní vejčitě kopinaté, zúženým neb zaokrouhleným spodkem až poloobjímavě přísedlé, nejhořejší vejčité, dlouze zakončité, často bělavě huňaté. Úbory prostředně velké, stopky úborů s listeny neb bez nich, ku konci neztlustlé neb málo ztlustlé, nejdolejší zdélí neb kratší jich listenů, ostatní prodloužené a rozvětvené. Zákrovy dole užší, lístky zákrovní tupé, světlozelené s tmavším koncem a bledým krajem, obyčejně krátkými, bělavými, přílehlými štětinkami skrovně posázené, vnější na kýlu namnoze trochu tmavší, nejvnitřnější bledozelené a obyčejně lysé. Čnělky načernalé. Nažky posléz bledohnědé.

V. 0·25—0·60 *m*. Koruny světle zlatožluté. Zákrovy 10—12 *mm* dl. H. racemosum Aut. part., H. racem. β. barbatum Fröl. Fries. Symb.

---

*) Fries řadí druh tento v Hier. europ. exsicc. do oddělení Italica.

♃ Konec srpna — říjen. Světlá křoví, kraje a cesty lesní, mýtiny. V celém území až na nízké předhoří porůzný. Byliny karpatské jsou silnější a jich lodyha nahoře hustěji dlouze a odstále huňatá než u bylin ze střední, západní a severní Moravy, které jsou slabší a méně hustě oděné. V brněnském kraji: Svitava a Písárky u Brna, Tuřany, horní stěny Šemberovy skály na Hádech u Obřan, Adamov, při 1. prachovně v Josefském údolí (Oborny), dle téhož též v Rajském lesíku ? u Černovic. — Christianův háj na Babím lomu (Czížek), lesy za Račicemi blíže Mal. Bukoviny (Spitzner), Suchá hora a les pod Boudou u Bilovic, Soběšický les mezi Soběšicemi a Bilovicemi, Boskovice, Mlatkov, Lhota u Boskovic, Javorník, Filipov. V českomoravském pohoří a v sev. Moravě: u Žďáru: Musilův les u Zámku Žďáru a u Polničky (F. Kovář), Velk. Meziříčí, v údolí Nedvědičky u Pernštýna, Zvole, Sv. kopeček u Olomouce 1883, Bradla u Něm. Libin. — Röhrbüschl u Zábřeha (Panek), Lišna u Loštic (Schilberszky inn.) Ve východní části: les Poschlá a Bobrk u Vsetína pořídku (Bubela), Hostýn, Javorník Kelský, Rusava, Šafranice a Propasť u Hranic, seče v Týnském hájemství u Týna, Lipnik, Kohlwald u Podštátu, Domašov, Hrubá voda. — Frauenhole u Příbora (Czížek). — Ve Slezsku: ojediněle v Slodolovém gruntu u Oder, hojný v Kohlgruntu u Mal. Heřmanic, v předhoří Jeseníka u Heřminovic (Wetschky 1886), hojný v Pohořském lese u Oder, Hirnich u Nov. vsi a lesy u Vitberku a jistě ještě na j. m., mnou 1885 pro rak. Slezsko objeven.

651. H. racemosum W. Kit. (J hroznatý.) Lodyha přímá, hranatě pruhovaná, dole hustě bělohuňatá, nahoře odstále dlouzehuňatá a roztroušeně hvězdovitě plsťnatá, v květenství až šedoplsťnatá, nahoře úzce hroznatá (neb častěji s delšími víceúbornými větévkami úžlabními). Listy přituhé, jasněji sytě zelené, oddálené, podlouhlé až podlouhle kopinaté, zašpičatělé, oddáleně zubaté, zoubky žláznaté, ku předu namířené, dolejší v dlouhý křídlatý řapík znenáhla zúžené, prostřední a hoření zúženým a zaokrouhleným spodkem přisedlé, na líci lysé neb skoro lysé, po kraji brvité, vespod roztroušeně chlupaté, na střední žíle a řapíku až hustě bělohuňaté. Úbory malé, krátce stopkaté, stopky i se zákrovy namnoze kratší než vejčité, zašpičatělé listeny. Zákrovy světle zelené, vejčitě podlouhlé, dole užší, lístky zákrovní pravidelně střechovité, přítupé, na kýlu a konci tmavší, lysé neb roztroušeně krátce chlupaté. Čnělky suché načernalé. Nažky černohnědé. Chmýr zubatý, špinavě bílý. Oddenek rovnovážný, uzlatý, hustě mrcasatý.

V. 0·36—0·50 *m*. Koruny světle žluté. Zákrovy suché 10—11 *mm* dl. Menšími úbory a černohnědými nažkami od předešlého rozdílný. H. sabaudum ε) racemosum Nlr. Fl. str. 443.

♃ Září, říjen. Vlhká a světlá křoviště, háje, kraje lesní. V jižní části podél hranice zemské pořídku. Hradnický les u Znojma, Tvořihrázký les podél Unanovského potoka, u Citonic, Velk. Mašovic, Lukova, Hardeku a Vranova (Oborny).

652. H. styriacum Kern. (J. štýrský.) Lodyha silná, zřetelně pruhovaná, odstále bělohuňatá, zvláště pod vetknutím listu, nahoře roztroušeně hvězdnatě vločkatá, v květenství skoro šedoplsťnatá. Listy tmavozelené, nahoře lysé až roztroušeně chlupaté, vespod roztroušeně dlouze huňaté, po kraji zřetelně brvité, prostřední a hořejší vejčité, dlouze zakončité, oddáleně zoubkaté, zuby žláznaté, ku předu namířené, listy tyto zaokrouhleným neb slabě srdčitým spodkem skoro poloobjímavě přisedlé, nejdolejší v krátký řapík zúžené. Úbory veliké, ve volných, dlouhovětevnatých, chocholičnatých latách, s větvemi 1—3úbornými, z úžlabí listenů široce vejčitých, dlouze zakončitých; stopky úborů přitlusté, bezžlázné, ± hustě odstále bělohuňaté a šupinkami listenovitými posázené. Zákrovy bledě zelené, lístky zákrovni široce kopinaté, přitupé, bezžlázné, zcela lysé neb velmi roztroušeně krátce chlupaté. Čnělky suché načernale zelené. Nažky tmavohnědé.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruny světle zlatožluté. Předešlému velmi podobný a bývá často s ním zaměňován.

♃ Konec srpna-říjen. Křoví, kamenitá místa, žleby lesní, v jižním území pořídku. V údolí Dyje u Znojma, v údolí Jizerky u Lukova, v údolí Fugničky u Hardeku (Oborny), roztroušen v lesích kolem Klobouk (Steiger), v lesích mezi Velk. Pavlovicemi a Kobylím v okresu hustopečském.

653. H. tenuifolium Host. Fl. aust. II. p. 419. (J. tenkolistý.) Lodyha přímá, dole prodlouženými, bělavými chlupy huňatá, nahoře hroznatá, přílysá, ± hvězdovitě chlupatá neb plsťnatá, obyčejně 5úborná. Listy nestejné, kalně zelené, tenké, oddáleně zoubkaté neb zubaté, po kraji brvité, na líci skoro lysé, vespod roztroušeně dlouze chlupaté až huňaté, dolení podlouhlé až podlouhle kopinaté, v dlouhý, huňatý a křídlatý řapík zúžené, špičaté, oddálené, prostřední na způsob rozetky sblížené, podlouhle vejčité až vejčité, krátkořapičné až přísedlé, zašpičatělé, nejhořejší náhle velmi malé, opět oddálené, listenovité. Stopky úborů velmi dlouhé, nitkovité, nejhořeji s listeny šupinovitými, roztroušeně chlupaté a hustě plsťnaté. Zákrovy kalně bledozelené, hojnolisté, přílehle střechovité, skrovnými, krátkými a bělavými chloupky posázené. Čnělky načernalé. Nažky černohnědé. Oddenek uzlatě ztluštlý, načernalý, silně mrcasatý.

V. 0·25—0·50 *m*. Koruny světle zlatožluté. H. sabaudum ζ) subverticillatum Neil. Fl. str. 443, H. silvestre ζ) tenuifolium DC. Prodr. VII. str. 225.

♃ Srpen-září. Vlhká křoví, kraje lesní, žleby. V jižní části porůzný. Pořídku kolem Klobouk (Steiger). V údolí Oslavy u Náměště (Roemer), v údolí Hradnice, Leskavy a Dyje u Znojma, u Vranova a Hardeku (Oborny).

8. Sect. Prenanthoidea Fries. Lodyha obyčejně mnoholistá, vnější lístky zákrovní málo četné, stopky a zákrovy ± hustě žláznaté. Listy lodyžní (vyjímajíc nejdolejší, někdy též nejhořejší) objímavé, všecky vespod s ± zřetelně vyniklou sítí žilek. Jazýčky častěji brvité.

I. Grex. Euprenanthoidea Uechtr. Listy lodyžní nestejnotvárné, prostřední ± houslovité. Zuby jazýčků brvité. Nažky zralé bledé až bledožluté.

654. H. prenanthoides Vill. (J. věsenkovitý). Lodyha štíhlá neb přitlustlá, řidčeji ztlustlá, ± zprohýbaná, tuhá (neb u bylin silnějších nahoře skoro dutá), nezřetelně pruhovaná, dole nechlupatá neb s roztroušenými, bledými chlupy, nahoře namnoze chlupy ± roztroušenými, řidčeji hojnějšími posázena, na konci často s několika vtroušenými žlázkami a trochu vločkatá. Květenství skoro hroznovité neb skoro okoličnatě latnaté, řidčeji rozkladitě větevnaté (1—) 5—10 neb mnohoúborné, ± obmezené, větve a stopky trochu obloukovitě vystoupavé, stopky zřídka skoro přímé, stopky hojnými žlazami, chlupy šedobílými, na spodku černými a ztlustlými a vločkami ± hojnými posázené. Listy měkké neb trochu tuhé, na líci travozelené, zřídka trochu nasivělé, vespod bledší, ± hustě síťnatě žilnaté, obak ku konci, na kraji a vespod podél hlavní žíly ± hojně neb roztroušeně chlupaté, přízemní v čas květu žádné, nejdolejší lodyžní (v čas květu namnoze uschlé) podlouhle kopinaté, v řapík dlouhý, široce křídlatý, na spodku ouškatý znenáhla zúžené, následující ± podlouhle kopinaté, houslovité, dolejškem srdčitě ouškatým objímavé, prostřední (často předešlým podobné) a hoření podlouhle kopinaté, dolejškem srdčitým objímavé, z těchto výše postavené buď velmi úzce kopinaté neb opakvejčité dolejškem srdčitým ± objímavé, jen nejhořejší velmi malé, častěji přisedlé, všecky špičaté neb zašpičatělé, žláznatě zoubkované neb celokrajné, zřídka zřetelně zubaté. Zákrovy válcovité, na dolejšku vždy zaokrouhlené as 10 mm. dl., hojnými, z větší části dlouze stopkatými žlázkami a často vtroušenými, šedobílými na spodu černými chlupy posázené, prostředně vločkaté, lístky zákrovní ± chudořadé, vnější mnohem kratší, všecky trochu zúžené neb skoro přiširoké, vnější přitupé, ostatní tupé, načernale zelené, trochu obroubené, nejvnitřnější bledší široce obroubené. Jazýčky na konci zřetelně kratičce brvité. Nažky bledé, špinavě žlutavé.

V. (0·30) 0·40—0·60 (—1·00) *m.* Koruny světle žluté.

♃ Srpen, září. Travnaté stráně a křoviště. V Sudetách rozšířen a obyčejně pospolitý, v Beskydách jen na Baranii (Kolbenheger). U nás ve tvarech:

a) **genuinum** .

1. bupleurifolium W. Gr., Tausch. Bylina větší a statnější. Lodyha tuhá, namnoze sem a tam zprohýbaná. Listy světle zelené, měkké, širší, vejčitě podlouhlé, jemně zoubkované, prostřední zřetelněji houslovité, na spodku hluboce srdčitě ouškaté. Úbory malé, četné, na stopkách oddálenějších, rozkladitých. Lístky zákrovní užší. Kraj koruny na mnoze zřetelně brvitý. H. prenanthoides Vill. Précis III. p. 2.

α) normale.

V Jeseníku rozšířen. S potoky sestupuje až k 850 *m* do údolí, jako při Tisé u Annaberku, na úpatí Leiterberku, těsně nad myslivnou při chrámu Sv. Huberta u Karlovské studénky (Niessl), hojněji ve vyšších polohách: Leiterberg, Studénková hole, Wiegenštein, Medvědí hřeben, Mravenčí vrch, f. lanceolata s kopinatými až 0·15 *m* dl. a jen 20—24 *mm* š. listy v zalesněné části Praděda a v údolí Tisé u Annaberku, tvar s listy dlouhými, úzkými a zřetelně zubatými na Leiterberku (Oborny), údolí Šumné Tisé, Uhuštýn (Spitzner) Černá kupa, Kladsk, Sněžník, Koperník, Drehberk a úklony jeho, Velk. a Mal. Jezerník, úklony Pradědu směrem k Švýcarně, Svinský a Medvědí příkop, Velk. Jelení hřeben.

β) subangustifolium G. Schnd. Listy úzké, prostřední lodyžní zřetelně houslovité, zřetelně síťnatě žilnaté, úbory malé.

V Jeseníku porůzný a často s angustifolium Günth. zaměňován. Černá kupa, u Císařské boudy, Velk. Jezerník, Petrštýn, Jelení Hřeben, Hörndlštýn až na Hofberk u Klepačova

γ) ramigerum Fries. Byliny vysoké s lodyhou hustě listnatou, silně větevnatou, bohatě- až 40úbornou a delšími posléz rozkladitými větvemi.

Posud jen na Leiterberku (Grabowski).

2. perfoliatum Froel. Statný. Listy veliké, široce podlouhlé (30—45 *mm* š.), na dolejšku hluboce srdčité, s laloky širokými, zaokrouhlenými se dotýkajícími neb kryjícími, celokrajné neb velmi jemně zoubkaté, nejhořejší široce vejčité.

Velmi pořídku a ojedinělé. V Jeseníku: Velk. kotlina (M. Winkler) a dle Oborného podobný tvar na Mravenčím vrchu u Wiesenberka a na Kriechu nad Teplicemi.

b) **angustifolium Günth.**, Gr. Wimm. Enum. etc. 1824, Tausch. Flor, 1828. Lodyha ztuha přímá. Listy tmavozelené, poněkud tuhé, užší, podlouhle kopinaté, řidčeji čárkovitě kopinaté, jemně zoubkaté až zubaté, zřídka skoro celokrajné, spodinou méně hluboce srdčitou objímavé neb poloobjímavé, prostřední nezřetelně neb sotva houslovité. Ubory trochu větší, na stopkách více přímých nahloučené. Lístky zákrovní širší, načernale zelené. Kraj koruny obyčejně slaběji brvitý. H. prenth. Vill. v. lancifolium W. Gr., H. pren. v genuinum Lindeberg. — Tento tvar, který často s *β.* subangustifolium G. Schnd. a i s následujícími zaměňován byl, není tak hojný a rozšířen, jako se vůbec za to má, a bezpochyby též značí druh samostatný.

V Sudetách porůzný. Klads. Sněžník (Tausch, Oborny) a sahá odtud níže až skoro k Stříbrnicům. — Dle Oborného na Koperníku, Hockšáru, Fuhrmannštýnu, Studénkové holi, Leiterberku, Pradědu, Vys. holi., ve Velk! a Mal. kotlině, u Jelení studénky, Frant. myslivně, na Mravenčím vrchu. — Petrštýn, Břidlicova hole.

II. Grex Foliosa Fries. Listy lodyžní obyčejně stejnotvárné, nikdy houslovité, vespod nezřetelně síťovitě žilnaté. Jazýčky lysé. Nažky černohnědé neb červenohnědé.

655. H. Tauschianum Uechtr. (J. Tauschův). Lodyha tuhá, celistvá neb dutá, lysá až srstnatá. na konci namnoze chudoúborná, chocholičnatě latnatá, řidčeji skoro hroznatě chocholičnato-latnatá, s větvemi obyčejně krátkými. Listy podlouhlé až podlouhle kopinaté, neb čárkovitě kopinaté znenáhla zašpičatělé, dolení podlouhlé, krátce řapíkaté, v čas květu vždy uschlé, prostřední a hoření, spodkem srdčitým neb zaokrouhleným až uťatým polo neb zcela objímavě přísedlé, ostře zubaté neb zoubkované, vespod bledší, sotva šedozelené, ± zřetelně síťnatě žilnaté. Úbory veliké; stopky úborů přímé, hvězdovitě plsťnaté až lysé, bezžlázné neb žláznaté, s chlupy dlouhými, načernalými, jednoduchými neb bez nich. Zákrovy na spodku široce zaokrouhlené až uťaté, lístky zákrovní zřetelně střechovité, černozelené až černé, velmi tupé a široké, vnitřní namnoze se širokým bledým krajem, vnější jednoduše chlupaté, žláznaté neb bezžlázné neb lysé. Kraj jazýčků lysý. Nažky velmi světle načervenale hnědé neb černohnědé.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny sytě zlatožluté H. prenanth. *β.* lancifolium W. Gr. pro part. Druh velmi proměnlivý, leč četnými přechodnými tvary těsně spojený.

♃ Konec srpna, září. Kamenité a travnaté stráně, horní luka. v Sudetách porůzný ve tvarech:

a) **inuloides Tausch p. sp.** Lodyha pevná, lesklá, nezřetelně pruhovaná, lysá neb skoro lysá, jen na dolejšku častěji krátce srstnatá. Listy podlouhlé, podlouhle kopinaté až čárkovitě kopinaté, dosti lysé neb vespod měkce chlupaté, po kraji brvité, prostřední a hoření poloobjímavé a jako ostatní se široce kličkovitou, méně zřetelnou sítí žilek. Úbory prostřední velikosti, 2—8, zřídka více, na stopkách jemných, slabě hvězdnatě pýřitých, namnoze bezžlázných, někdy zcela lysých. Listky zákrovní černé, lysé neb skoro lysé, vnitřní s krajem bledším. H. crocatum Fries part. non Wimm.,

H. prenanthoides γ. strictum. Wimm. Fl. ed. III., H. boreale var. Gris. Neilr., H. reticulatum Lindeb.

Kamenité a travnaté stráně Sudet. Klads. Sněžník a Praděd (Grabowski), jižní úklony Praděda, nejhojněji při pramenech Opavy, řidčeji na Petrštýnu (Uechtritz), Velk. kotlina (W. Fl.), u Frant. myslivny, na Kriechu, zde tvary dosti silně šedo-vločkaté, význačný na Mravenčím vrchu u Wiesenberka, zde nezřídka (Oborny), vodorovná stezka od Ovčírny k Frant. myslivně.

b) **striatum Tausch.** Jako předešlý, leč lodyha namnoze silněji pruhovaná, i s často širšími listy více chlupatá, stopky úborů silněji hvězdovitě vločkaté a jako spodek vnějších lístků zákrovních krátkými šedobílými, jednoduchými chlupy a namnoze jen ojedinělými žláznatými chloupky posázené. Nažky obyčejně tmavě černohnědé. H. prenanthoides γ. dentatum Tausch pl. sel. Boh., H. Tausch. v. pachycephalum Uechtr. olim ex part. Odrůdu pachycephalum později Uechtritz dle svědectví Fieka a G. Schneidra zrušil a jako silněji chlupatý tvar sem vřadil.

Kamenitá místa, horní luka, v Sudetách roztroušen. Klads. Sněžník (Tausch), Koperník (Winkler), Studénková hole (Zimmermann sen.), Velk. kotlina (Uechtritz), zde ve tvarech přechodných, na Pradědu tvar nízký 1—3úborný s velmi velikými až 0·02 *m* širokými zákrovy (Fiek), Fuhrmannštýn, vodorovná stezka mezi Frant. myslivnou a Petrštýnem, Janovická hole, Jelení studénka, Mravenčí vrch (Oborny), Zámeček (Fritze), Velk. Jelení hřeben, Mal. kotlina (Freyn), Volská luka při cestě od Dreištýnu na Fuhrmmanštýn, Drehberk a úklony jeho.

193. Mulgedium Cass. Mléčivec.

656. M. alpinum Cass. (M. modrý). Lodyha silná, přímá, dutá, jednoduchá, nahoře žláznato-chlupatá, s latou hroznovitou, směstnanou. Listy veliké, dosti lysé, na líci sytě zelené, vespod nasivělé, kracovitě lyrovité, vykrajovaně hrotitě zubaté, s řapíkem široce křídlatým, dole ouškatým, s 2—4hrannými úkrojky postranními a tříhranně střelovitým úkrojkem konečným, nejhořejší listy celé, kopinaté, objímavé, nad dolejškem houslovitě zúžené. Úbory četné, zákrovy nahnědlé. Nažky čárkovitě podlouhlé.

V. 0·70—1·50 *m*. Koruny fialově modré, velmi zřídka bílé. Sonchus alpinus L., S. coeruleus Sm.

♃ Červen-srpen. Lesní potoky a louky, vlhké horské lesy a žleby, jen v Beskydách a Sudetách, často sestupuje hluboko dolů do údolí. V Beskydách: zřídka na Javořině (Holuby), na úklonech Kněhyně k Trojanovicům u Frenštátu (Oborny), na Smrku u Čeladné (Sapetza), na Lysé hoře směrem k Mohelnicům (Kolbenheyer), na Čantorym a Baranii (Kotschy). V Sudetách: Klad. Sněžník (W. Gr.) Černý vrch, Černá kupa, u Urlichovy boudy v stříbrnickém hájemství. — Při cestě na Salvíz (Zimmermann sen.), Salvíz u Star. města, Hockšár, Granatový příkop u Koldštýna, Koperník, Studenková hole, Praděd, vodorovná stezka od Petrštýna k Frant. myslivně, Velk. a Mal. kotlina, Mravenčí vrch a j. hojný (Oborny)!, stráň pod Drehberkem, Drehberk, údolí Šumné Tisé, Červený vrch, Velk. a Mal. Jezerník (Spitzner)!, Volská luka, u Císařské boudy, Fuhrmannštýn, Šosskammu, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, Leiterberk, pod Švýcarnou, Opava pod Ovčírnou a mezi touto a Pradědem, Petrštýn, Svinský a Medvědí příkop, Heiligenhübl, Jezero u Frant. myslivny a odtud až do údolí horní Tisé, zde u Otcovy boudy a u chyží uhlířských poblíž Winkelsdorfu, na Kriechu. Sestupuje často hluboko do údolí: jako u Gräfenberku (Vierhapper) u Karlovské studénky (Niessl), zde hojný při Opavě a na úklonech skoro všech okolních hor.

194. Sonchus L. part. Mléč.

A) Byliny mnoholeté, s lodyhou namnoze jednoduchou, s úbory většími. Nažky méně smáčknuté, obak vypouklé neb 4—5hranné, bledožluté neb hnědé.

657. S. arvensis L. (M. polní). Lodyha obyčejně jednoduchá, ztuha přímá, stejnoměrně listnatá, nahoře chocholičnatě latnatá Listy lesklé, travozelené, chobotnatě peřenoklanné až kracovité, s úkrojky trojhrannými neb trojhranně kopinatými, řidčeji celé, hořejší lodyžní kopinaté, neb čárkovitě kopinaté, nedělené, tuhounké, na dolejšku srdčité, oušky okrouhlými, přitisklými objímavé. Úbory veliké, zákrovy a jich stopky z pravidla se žlutými žlázovými chlupy, zřídka lysé. Nažky tmavohnědé, trochu smáčknuté, na obou stranách s 5 tlustšími stejnými, uzlatě svraskalými žebry.

♃ Červen-říjen. Role meze, příkopy, vlhká luka. V celém území obecný.

V. 0·60—1·50 *m*. Koruny zlatožluté. Sem přináleží:

b) **S. uliginosus M. Bieb.** Úbory něco menší a četnější než u S. arvensis, jich zákrovy a stopky bezžlázné. Listy dole obyčejně více stěsnané.

♃ Květen-září. Na podobných místech jako tvar základní, hojněji však na vlhkých lukách, v příkopech a při kraji rybníkův. Při Ponavce u Brna (Oborny), hojný na slatinných lukách u Čejče (Uechtritz). Na slatinné půdě při Jevišovském potoku u Hrušovan a při dolní Dyji (Oborny), kraje rolí kolem Ptačova (Zavřel), Příkaz a Náklo u Olomouce (Spitzner). Nezřídka v hornatějších krajinách: četně u Vsetína (Bubela), v poříčí Odry kolem Střelné, na polích kolem Koldštýna, Star. města, Nov. a Velk. Losína (Oborny), kolem Rudoltic, Ludvíkova, Štolnhavy, Hanušovic, Chrástic, Heimrlova, Mal. Moravy. — Ve Slezsku: u Frývaldova (Uechtritz), u Krňova (Fiek), Einsiedlu (Gr. Fl.), Nov. Herminovic (Mayer), u Kostelce, Vrbna, Buchbergstálu a ve Vidnavsku.

658. S. palustris L. (M. bahenní). Lodyha přímá, tlustá. Listy velmi veliké, tuhé, na líci lesklé, vespod nasivělé, kracovitě lyrovité, s úkrojkem konečným velikým střelovitým a několika kopinatými postranními ušty, hořejší nedělené, podlouhle kopinaté, nejhořejší kopinaté a jako ostatní lodyžní na dolejšku střelovité, oušky špičatými neb zašpičatělými, odstálými objímavé. Úbory prostředně veliké a jako stopky hustě žláznatoštětinaté. Nažky bledožluté, smáčknutě 4hranné, na plochách všech s 2 jemnými, slabě svraskalými žebry. Oddenek tlustě válcovitý.

V. 0·5—2·00 *m*. Koruny bledě žluté.

♃ Červen-září. Mokřady, příkopy, břehy, pořídku, a poněvadž doklady scházejí pro Moravu pochybný. Trasenhofské pastviště u Mikulova (Domas) [Feldsberk (Münke)], Menín a Blučina (Makowsky).

B) Byliny 1leté, s kořenem vřetenovitým a lodyhou nejčastěji větevnatou, s úbory menšími, dole baňatými. Nažky sploštělé, po každé straně s 3, řidčeji 5 tenounkými žebry.

659. S. laevis All. (M. hladký). Lodyha i listy měkké; dolejší listy v křídlatý řapík zúžené, lyrovitě peřenoklané, zřídka nedělené, hořejší oušky rovně namířenými, odstálymi, namnoze zašpičatělými objímavé, celé neb lyrovitě protisečné a zubaté, se zuby ze širšího dolejška skoro ostnitě přišpičatělými, vespod nasivělé. Úbory prostředně veliké, zákrovy i se stopkami úborů zcela lysé. Nažky mezi pilovitě svraskalými žebry zřetelně napříč svraskalé.

V. 0·30—1·00 *m.* Koruny světle žluté. S. oleraceus laevis L, S. oleraceus Aut. pl.

⊙ Červen-září. Role, záhony, rumiště, křoviny; od roviny až do předhoří obecný. Tvar listů velice proměnlivý α) integrifolius Wallr. Listy nedělené, jen chobotnatě zubaté. β) triangularis Wallr. Listy lyrovitě peřenoklané, s úkrojkem konečným velmi širokým, tříhranným, γ) lacerus Wallr. Listy peřenodílné, úkrojky kopinaté, zašpičatělé, všecky skoro stejné. Ve všech tvarech rozšířen, β) obecný.

660. S. asper L. (M. ostrý). Listy tuhé tmavěji zelené, vespod sivozelené, obyčejně nedělené, řidčeji kracovité, pichlavě zubaté, zubů z užšího dolejška dlouze ostnitě zakončitých, hořejší oušky nazpět k lodyze přitisklými, srdčitě objímavé, dolejší v křídlatý řapík pozvolna zúžené. Zákrovy a stopky úborů namnoze bezžlázné. Nažky nahnědlé, mezi žebry velmi jemně pilkovitými skoro hladké.

V. 0·25—0·50 *m.* Koruny zlatožluté. S. oleraceus γ. asper L.

⊙ Červen-září. Zahrady, rumiště, mýtiny, role. Obecný od roviny až do předhoří.

195. Prenanthes L. part. Věsenka.

661. P. purpurea L. (V. nachová). Lodyha přímá, stejnoměrně listnatá, nahoře latnatě větevnatá, dole s pošvami bezčepelnými. Listy lysé, tenké a útlé, chobotnatě peřenoklané, dolejší lyrovitě protisečné, s úkrojkem konečným tříhranně vejčitým, s řapíkem křídlatým, hořejší srdčitým spodem objímavé, podlouhle kopinaté, nejhořejší namnoze celokrajné. Úbory četné, malé, nicí, na stopkách tenkých nitkovitých. Zákrovy lysé, lístky zákrovů přitupé, 4—5 vnějších mnohem kratší než 4—5 vnitřních.

V. 0·50—1·20 *m.* Koruny fialově nachové. Sonchus purpureus Tausch herb.

♃ Červen-srpen. Stinné, vlhké horské lesy, v horách rozšířena až hojná, v rovině a pahorkatině řidčeji. V brněnském kraji: hojná v lesích mezi Brnem a Veveřím (Makowsky), v okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), kolem Brna velmi pořídku: Zapní u Kohoutovic. — Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), v Bratovském lese u Vranova, v údolí Dyje a Fugničky u Hardeku (Oborny). V jihlavském kraji: v lesích kolem Jihlavy (Pokorny), kolem Heraltic u Třebíče (Zavřel), v údolí Dyje mezi Star. Hobzím a Václavovem, Růženovské lesy u Rudolce v okresu dačickém (Oborny), Černý les u Ždáru (Kovář), Panské nivy u Telče, Hradisko, Štamberk, Javořice a v údolí pod ní, Mrakotín, Dolu. Dvorce, Raděnice, Bratraňovská u Lhotky, Vršany, u Křivého javoru, Žáková hora, Stříbrná studénka, Cikhaj, Kadov, Zámek Ždár, Šlakhamry. V Olomoucku a severní Moravě hojný: kolem Olomouce (Vogl), kolem Šternberka. — Na Sv. kopečku (Kronfeld). Hrubá voda v údolí Bystřice a Štoleny (Oborny), Roudno (Rieger), Beroun (týž a Gans). Šumberk (Paul), Bludov, Raškov, Pradědův les, Krumperk, Zlatý potok, Mal. Morava, Chrastice, Star. město, Stříbrnice, Koldštýn, les u zříceniny Nov. domy, Velvice, Rejhartice, Něm. Bohdíkov, Bukovice, Velk. Losín, Trausnitz, Hraběšice, Teplice, Hofberk, Klepačov, Janovice, Rymařov, Budišov. — V pohoří Klad. Sněžníka a Praděda všude obecná (Oborny), na Salvízu (Spitzner), na Studénkové holi as při 1200 *m*, a údolím horní Tisé až k Winkelsdorfu, Rejhoticum a Wiesenberku. Ve východní části: Valaš. Klobouky, Zděchov. — Na mýtinách a v stinných lesích, jako „Kostelecký a Lysina“ u Tučap (Červinka), Bystřice p. H., Říčky, Javorník Kelský, Hostýn. — Hojná kolem Rusavy (Sloboda), Jasenice, Hošťalkov a kolem Vsetína dosti hojná (Bubela)! a odtud až do Rožnova a Trojanovic, zde v celém okolí, a na všech horách, jako na Radhošti, Javorníku, Ondřejníku atd., Halenkov, Javorníky, hojná u Velk. Karlovic, Trojačka, Staré Hamry, Smrk, Ostravice. — Frenštát a Frýdland (Oborny)!, kolem Nov. Jičína (Sapetza)!, hojná u Štramberka, Hranic, Paršovic, v Týnském hájemství u Týna, hojná kolem Domašova. — Teplické lesy u Hranic (Bubela in lit.)!, při pramenech a podél řeky Odry, u Příbora (Czižek). Ve Slezsku: Lysá hora u Malenovic (Oborny)!, Gruník, Lukšinec, Moravka, v údolí Slaviče, hojná u Lomné a u Jablunkova. — V Ligotských horách: Gnojník, Travný, Rohelnice (Hetschko), Čantory, Barania (Wimmer), Visla, Kamesznice, Kaměnická výšina, Dunaczy (Kolbenheyer), na Solné hoře, Kozlu, Hansliku, Josefské hoře a u Jaworze (Baier), Vítkov, Bruntál, Mal. Morava, Ludvíkov, obecná u Karlovské studénky a odtud až na Mechovou stráň, u Frývaldova. — U Johannistálu, Zukmantlu a Tomášova, jakož i v údolích Jeseníka (Oborny), Kopřivná u Vidnavy, Zighartice, Kamenné, Friedberk, Lipová a u Reivízu (Vierhapper), Sörgsdorf, Vlčice, Petrsdorf (A. Latzel).

196. Lactuca L. ampl. Locika.

A) Lodyha dutá, bylinná, zelená. Nažky 2—3krát delší než zoban. Květy světle žloutkové.

662. L. muralis Gärtn. (L. zední.) Lodyha přímá, 6—8listá. Listy měkké, útlé, lysé, nasivěle ojíněné, lyrovitě protisečné, s ušty širokými, úhlatě chobotnato-zubatými, s úkrojkem konečným velmi velikým, srdčitě střelovitým, s řapíkem křídlatým, střelovitě objímavým, nejhořejší kopinaté, střelovitým spodem přisedlé. Úbory velmi malé v latě volné, odstále větvité. Zákrov úzce válcovitý, jednořadý, s velmi krátkou druhou řadou vnější. Květů v úboru 5. Nažky černohnědé, nahoře krátce ostnitě štětinaté. Oddenek krátký, ukousnutý, bez hlavního kořene.

V. 0·50—1.00 *m*. Úkrojky postranní velmi malé, na hořejších listech žádné. Prenanthes muralis L., Phoenix opus mur. Koch.

♃ Červenec, srpen. Křoviště, stinné lesy, skály, zdi. Obecný od roviny až do předhoří, zde ještě při 900 *m*.

663. L. quercina L. (L. dubolistá.) Lodyha bylinná, ztuha přímá, dutá, stejnoměrně listnatá. Listy vejčitě podlouhlé, lysé, hořejší kopinaté, lodyžní chobotnatě protisečné, jen na postranních výstřelcích celé, jemně a ostře zoubkaté, spodem hluboce střelovitým přísedlé, jen nejdolejší v křídlatý řapík zúžené, s velikým, podlouhlým, tříhranným úkrojkem. Úbory četné, v latě podlouhlé, hroznovité, z vrcholíčků dosti hustých složené. Zákrovy válcovitě kuželovité, lysé, černě tečkované. Květů 10—12 v úboru. Nažky černohnědé, lesklé, žebernaté, jemně napříč svraskalé. Kořen hlavní mrkvovitý.

V. 0·5—1·20 *m*. Lodyha dole někdy špinavě červená, dolejší listy za květu již uvadlé. L. quercina L. *α*. stricta Aut., L. stricta W. Kit.

⚇ Červen, červenec. Stinné, vlhké lesy, žleby, kraje lesní, v střední a jižní části poruzná. V brněnském kraji: v Tuřanském lese, křoviny u Blučiny a hojná mezi Němčicemi a Vranovicemi (Makowsky). Popický les u Hustopeče, sady u Lednice (Schierl), u Měnína a Nosislavi. Ve znojemském kraji: v údolí Dyje u Vranova, u Hardeku a nezřídka u Znojma, též u Milfrouna, Tasovic, v lesích na Mlýnském vrchu u Čížova, u Liliendorfu, Kozí stezka u Lukova, u Devíti mlýnův a Čertova mlýna u Znojma, háje Hoja u Hrušovan (Oborny), Obora u Mikulova (Domas). V Mikovickém a Velehradském lese u Uh. Hradiště a u Luhačovic (Schlögl).

664. L. sagittata W. Kit. (L. střelovitá.) Přízemní rozetka letošni z listů lyrovitě kracovitých. Listy lodyžní veskrze nedělené, vejčitě kopinaté, hořejší kopinaté, zašpičatělé, nestejně ostře zoubkaté, hluboce střelovitým spodem přísedlé, dolejší ku spodu zúžené, za květu již uvadlé. Semena z předu zřetelně krátce štětinatá. Ostatně jako předešlá, jejíž odrůdou se zdá býti.

V. 0·50—1·00 *m*. L. Chaixii Vill.

⊙ Červen, červenec. Háje, stinné lesy, velmi porůznu a zvlášť v nížinách. Tuřanský les u Brna (Hochstetter a Czížek), lesy mezi Němčicemi a Vranovicemi, u Blučiny (Makowsky), háje u Hrušovan (Ripper), u Mikulova (Domas), dle Schlögla též u Luhačovic.

B) Lodyha pevná, jako kosť bělavá. Listy tuhé, na kýlu vespod často ostnité. Květy bledožluté. Nažky zdélí niťovitého svého zobánku neb kratší.

a) Úbory chudo- obyčejně 5květé. Listy, vyjma nejdolejší 2, čárkovitými úzkými pruhy sbíhavé.

665. L. viminea Presl. (L. prutnatá.) Lodyha přímá, tuhá, nahoře prutovitě větevnatá, s větvemi přímo odstálými, oddáleně hroznovitými. Listy bez ostnů, chobotnatě protisečné, řapíkaté, s úkrojky kopinatými neb též čárkovitými, špičatými, na dolejšku trochu rozšířenými, nejhořejší velmi malé, přisedlé, některé celé listenovité. Úbory velmi malé, po 1—2 v paždí listů listenovitých skoro přisedlé. Lístky zákrovní střechovité, vnitřní velmi dlouhé. Nažky jemně žebernaté, napříč svraskalé a jako přitlustlé zobany černohnědé.

V. 0·40—1·00 *m.* Bylina lepkavě mléčnatá. Prenanthes viminea L.

⊙ Červenec, srpen. Kamenité suchopary, skály, keřnaté stráně, zvlášť v jižní části porůzná. V brněnském kraji: hojná kolem Brna, na Špilberku, Františkově, Žlutém- a Červeném kopci, u Cacovických mlýnův, u Kounic, Ivančic, na Leskouně u Krumlova, u Miroslavi (Oborny)!, Polavské kopce (Uechtritz), zde též tvar s listy ostnitými. — U Mikulova (Schlögl)!, Obřany, na Mordovně, u Klajdovky. Židenické kopce, Líseň. Karlouzy, Milovice, Klentice, Sobůlky, Stražovice. — Ve znojemském kraji: u Náměště, Senohradu a Oslavan (Roemer), u Hrušovan, Hodonic, Milfrouna, Znojma, Devíti mlýnů, mezi Čížovem a Hardekem, u Popic, Kounic a Šatova (Oborny). V Hodonínském lese (Makowsky)!, u Kyjova (Schlosser)!

b) Květů v úboru 10—16, ve 2—3 kruzích Listy, vyjma nejdolejší, střelovitým spodem objímavé, nesbíhavé. Zoban tmavé nažky bílý.

666. L. scariola L. (L. planá.) Lodyha ztuha přímá, stejnoměrně hustě listnatá, nahoře jehlancovitě větvitá, větévky před květením nicí. Listy tuhé, kolmo postavené, kracovité, s úkrojky hrubě pilovitými, tříhranně vejčitě kopinatými, nejhořejší neb zřídka všecky nedělené, všecky ostnitě zubaté, velikými, okrouhlými oušky objímavé, vespod na kýlu hrubě ostnité. Úbory malé, zákrovy úzce kuželovitě válcovité, lysé, lístky zákrovní pravidelně střechovité, nestejně dlouhé. Nažky čárkovitě klínovité, s velmi úzkým krajem, šedě nahnědlé, nahoře krátce štětinovité, zdélí bílého, nitkovitého zobanu.

V. 0·50—1·50 *m.* Koruny bledě žluté, za sucha modře fialové.

⊙ Červenec, srpen. Cesty, meze, úhory, rumiště, stráně, suché kopce; dosti rozšířena, někde pořídku. V brněnském kraji velmi obecná (Makowsky)!, u Kunštátu! a Olešnice (Čupek), u Brna všude obecná, u Klobouk (Steiger)!, u Šardic (Oborny)!, Slavkov, Bučovice, Vyškov, Kyjov, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Čejč, Kobylí, Velk. Pavlovice, Budkovice, Leskoun u Vedrovic, kolem Břeclavi. — V Prostějovsku všude hojná, jako na Romži, u Vrbátek, Otaslavic, Holubice, Ptení a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji hojná, místy obecná: Náměšť (Roemer), v údolí Dyje od Vranova dolů, v údolí Jevišovského potoka, u Čížova, Břeckova, na náspech trati mezi Hrušovany a Znojmem a mezi Hrušovany, Ivančicemi a Mikulovem (Oborny). Pořídku na Rostlinné stezce u Jihlavy

(Pokorny). V olomouckém kraji: u Olomouce (Mik), u Šternberka. — U Šumberka (Paul). Zábřeha (Pánek), a Bludova. — V uh. hradišťském kraji: u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště (Schlögl), Čejče a hojná kolem Bzence (Bubela)!, u Strážnice, Hodonína a j. (Oborny)!, na Javořině (Holuby), Hroz. Lhota, hojná kolem Uh. Brodu, zde ještě na Královu, Havřice, Prakšice. — Od Tučap až k Holešovu (Červinka). Ve Slezsku: kolem Těšína (Wimmer), u Drahomyšle (Fiek), Bučkovice u Bělska (Kolbenheyer), na zdich u Otmachova poblíž Vidnavy (Gr. Fl.), nezřídka kolem Vidnavy.

β) integrifolia Bischof. Listy nedělené, zoubkaté, vespod na střední žíle málo neb neostnité. L. angustata All.

Pořídku. Dle Oborného u Brna a Maxdorfu. — U Slavkova. U Kroměříže (Palla).

667. L. saligna L. (L. vrbolistá.) Lodyha tuhá, přímá, obyčejně od dolejška s větvemi vystoupavými, prutovitými, aspoň od polou úboronosnými, úzce latnatě hroznovitými. Listy dlouhé a úzké, tmavozelené až tmavě nasivěle zelené, s bílým středním pruhem, do kolmé plochy stočené, vespod na střední žíle krátce ostnité, obyčejně jen nejdolejší, zřídka až do prostřed lodyhy kracovité, protisečné, prostřední a hořejší odstálými, špičatými oušky střelovité, přisedlé, nejhořejší prodlouženě čárkovité, listenovité, celokrajné. Zákrovy úzce válcovité, zákrovy lysé. Nažky čárkovitě opakvejčité, žebernaté, velmi úzce obroubené, načernale hnědé, nahoře pod 2krát delším nitkovitým bílým zobánkem štětinkaté.

V. 0·40—1·00 *m.* Květy bledožluté, za sucha jak indigo modré.

⊙ Červenec, srpen. Meze, cesty, kraje vod, pahorky, vinice, příkopy, háje. Ve střední a jižní části porůzná. V brněnském kraji: u Oslavan (Makowsky), u Ivančic (Schwoeder), u Klobouk (Steiger), kolem Brna u Julianova, též u Měnína, Nosislavi a Židlochovic (Oborny)!, u Blučiny (Niessl)!, u Kounic (Schlögl), Nikolčice poblíž Hustopeče, hojná kolem Strachotína (Makowsky), u Lanštorfa (Ripper), u Zaječí, Podivína, Lednice a Čejče (Uechtritz), Hustopeč, Morkůvky, Kobylí, Velk. Pavlovice, Polavské kopce, kolem Krumlova zvlášť podél trati, u Olbramovic, na Leskouně u Vedrovic. — V Prostějovsku: u měst. cihelny v Prostějově, u nádraží, na Hloučele, pod Kosířem, v lomech na Křižové hoře u Smržic, u Vranovského mostu (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Mohelna (Roemer), Hrušovany, Božice, Hodonice a ještě u Znojma, na náspech trati mezi Nov. sídlem a Hrušovany (Oborny), hojná u Nov. Přerova (Ripper). V uh. hradišťském kraji: vinice u Mořatic a na kopci Sv. Rocha blíž Uh. Hradiště (Schlögl), porůznu při silnici od Bzence do Ostroha a Veselí, zde též při Moravě (Bubela), u Strážnice (Schlosser)!, zde dosti hojná na mezích a ve vinohradech. Na Javořině (Holuby), u Vsetína (Bubela).

*** L. sativa L.** (L. zahradní, salát hlávkový.) Lodyha nahoře latnatě větvitá, větví přímých, nahoře menšími listy hustě porostlých, na konci do stejné výšky chocholičnatých. Listy dosti rovnovážné, lysé, vejčitě podlouhlé až vejčité, nedělené, hluboce srdčitě střelovité, malé lístky na latě ostnitě zubaté. Nažky opak vejčitě podlouhlé. Květy světle žluté.

V. 0·50—1·00 *m.*

⊙ a (··) Červenec, srpen. Pěstuje se zhusta v zahradách, někdy i na polích jakožto salát hlávkový. Zdivočelý u Bzence (Uechtritz). Ve tvaru úzkolistém 1883 u Louky poblíž Znojma (Oborny).

197. Chondrilla Tourn. Radyk.

668. Ch. juncea L. (R. prutnatý.) Lodyha tuhá, dutá, v pruty rozvětvená, nahoře latnatě neb skoro hroznovitě větvitá, dole tuhoštětinatá, ostatně hladká. Listy přízemní v rozetce a jako nejdolejší lodyžní podlouhle opakvejčité, kracovité, lodyžní tuhé, čárkovité až podlouhle kopinaté, brvitě zoubkované, někdy přílehlé. Úbory malé, po 2—3 pospolu, krátce stopkaté, zákrovy podlouhle válcovité i se stopkami šedě vločkaté. Lístky zákrovní špičaté, vnitřní velmi dlouhé. Nažky kratší než zoban nahoře ztloustlý. Oddenek válcovitý, kolmý.

V. 0·50—1·20 *m.* Koruny žloutkové, zubů koruny kopinatých 5.

♃ Červenec—září. Suché kopce, kamenitá místa, zdi, meze, pole, v střední a jižní části rozšířen, jinak porůzný. V brněnském kraji: v jižní části obecný, též u Brna (Makowsky), ve výmolech nad Želčí, u Drysic (Spitzner), Ivančice (Schwoeder), Klobouky (Steiger), u Zaječí (Schierl), u Krumlova (Zimmermann), u Lomnice (Pluskal), ve vinohrádkách u Boskovic (Svěrák), řidčeji u Kunštátu a Olešnice (Člupek), Kartouzy, Židenické kopce, Bílovice, Lysice, Hustopeč, Borkovany, Bošovice, Kobylí, Velk. Pavlovice, Slavkov, Vyškov, Sobůlky, Stražovice, Kyjov. — V okolí Prostějova: na skále u Snihotic, na Kosíři, na Boří u Zlechova, pod plumlovským zámkem, u plumlovské pily a střelnice, na Kostelecké hoře (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště a Mohelna (Roemer), u Znojma, Hrušovan, Mikulova a j. nezřídka (Oborny). Kolem Jihlavy pořídku: jako na Janovo kopci a u velk. valchy (Neumann), hojný kolem Třebíče (Zavřel), kolem Šumberka (Paul). Na náspech trati u Bzence (Sapetza). Na cestách u Star. města a Kostelan poblíž Uh. Hradiště (Schlögl)!, obecný na písčinách mezi Hodonínem a Bzencem (Bubela), na Javořině (Holuby). Ve Slezsku: u Těšína (Wimmer), u Blogotic a Koňské (Kolbenheyer), kolem Osoblah, Kolnovic, Bittendorfa a Polské sázky poblíž Vidnavy (Gr. Fl.). U nás v odrůdách:

β) latifolia M. B. sp. Byliny silnější, hořejší a prostřední listy lodyžní elipticky kopinaté, ostnitě brvité, vespod na střední žíle ostnitě tuhoštětinaté.

Řidčeji: u Mohelna (Roemer). Studniční příkop a na Býčí skále, v údolí Dyje u Znojma, u Hrušovan (Oborny).

γ) acanthophylla Borkh. Lodyha dole a kraj listu trnitě tuhoštětinatý Ch. juncea *β.* spinulosa Koch.

Velmi pořídku. Posud jen u Kobylí s tvarem základním.

198. Taraxacum Haller. Smetanka.

A) Listy kracovité, zřídka celokrajné, zobánky tenké, nitkovité. Byliny raně kvetoucí.

669. T. officinale Wigg. 1780. (S. obecná, pampeliška.) Listy přízemní v rozetce, četné, podlouhle kopinaté, na řapíku dole rozšířeném, kracovitě protisečné neb střihaně peřenodílné, lysé neb jako jednoúborný stvol pavučinatě vločkaté. Zákrovy břichaté, dole skoro uťaté, vnější lístky zákrovní podlouhle čárkovité, za květu nazpět ohnuté, vnitřní na konci bez hrboulků, svými konci v stejné výši s chmýřím. Nažky zprvu olivově zelené, posléz šedé, na konci s ostenci četnými, špičatými, bílá část zobánku tenká, 2—3krát delší než barevná část i spolu s nažkou.

V. 0·15 – 0·30 *m*. Koruny žluté, krajní často vně modrošedě pruhované, úbory 3—5 *cm* v průměru. Leontodon taraxacum L., L. vulgare Lamk., T. dens leonis Desf., T. vulgare Schrank.

♃ Duben—červen. Louky, trávníky, záhony, cesty, kopce. V celém území až k 850 *m* obecná.

β) dissectum Tausch. herb. Listy až k střední žíle střihaně peřenodílné, úkrojky kopinaté, úzké až úzce čárkovité, nestejné, k dolejšku širší, často s vtroušenými nitkovitými a kadeřavé.

Řidčeji. S tvarem základním v okolí Znojma, Hodonic, Brna (Oborny) u Jedovnic, Hustopeče, Slavkova atd.

670. T. corniculatum Kitaib. (S. růžkatá). Bylina útlejši, často nasivělá. Stvol tenký, trubkovitý, štíhlý. Úkrojky kracovitých listův užší a delší než u předešlé, často úzce čárkovité až nitkovité. Zákrovy vejčité, vnější lístky zákrovů kopinaté, rovnovážně odstálé, vnitřní často pod koncem s hrboulkem, kratší než chmýr zralých, v zákrovu uzavřených nažek. Nažky zprvu světle červenohnědé, posléz tmavě červenohnědé. Zobánek kratší, bílá část jeho 2—4krát delší než barevná část i spolu s nažkou.

V. 0·10 – 0·25 *m*. Koruny bledě, skoro sírkově žluté, vně často načervenalé. Úbory za květu 1 — 2 *cm* v průměru. Menšími úbory, bledšími květy a hrboulkatými vnitřními lístky zákrovními od předešlé rozdílná. L. glaucescens. M. Bieb. non DC., L. corniculatum DC. Prod. VII., L. officinale var. corniculatum Aut pl.

♃ Duben, květen. Suché pažity, kopce, stráně, meze. V střední a jižni části rozšířena, jen o něco řidčeji než předešlá, v předhoří pořídku. V brněnském kraji: kolem Brna, Adamova, Klobouk (Oborny), jižní úklony Špilberku v Brně (Dr. Hanáček), Drysice a Pustoměř u Vyškova (Spitzner), kolem Sokolnic, Slavkova, Vyškova, Vedrovic, Polavy, Hustopeče, Kurdějova, Čejče, Velk. Pavlovic atd. — V Prostějovsku: u Zešova, Dobrochova, Kobeřic, Slatinek, pod Kosířem, u Plumlova, Krumsína, Otinovsi (Spitzner). Ve znojemském kraji dosti obecná, zvlášť na suchých návrších kolem Znojma, Popic, Milfrouna, Hodonic, Krumlova, Miroslavi, Podmole (Oborny), Biskupice a Charváty u Olomouce (Spitzner). V uh. hradišťském kraji: u Napajedel, mezi Hodonínem a Bzencem (Theimer), kopec

Sv. Rocha u Kyjova a hojná kolem Bzence a na Sv. Florianku u Bzence (Bubela).

671. T. palustre DC. (S. bahenní.) Stvol obyčejně zcela lysý, zvýší listův. Listy nasivěle zelené, přitlustlé, vzpřímené, na dolejšku často načervenalé, nedělené, čárkovitě kopinaté, přitupé, vykrajovaně neb chobotnatě zoubkaté, zřídka kracovité. Úbory malé, vnější lístky zákrovů široce kopinaté až vejčité, zašpičatělé, načernale zelené, přitisklé, vnitřní čárkovitě kopinaté, kratší než chmýr zrajících nažek. Nažky nažloutlé, s žebry tupými, ostenci krátkými, tlustšími, z části tupými, v niťovitou část zobánku znenáhla přecházejíce.

V. 0·10—0·20 m. Koruny malé, sytě žluté, vně načervenalé. Chmýr bílý. Leontodon paludosum Scop., L. palustre Huds., L. lividius W. Kit. — Tvar listů velmi proměnlivý: listy úzké, čárkovitě kopinaté, vykrajovaně zoubkaté, až skoro celokrajné. L. salinus Poll. —, neb kopinaté, kracovité neb chobotnatě peřenoklané L. erectus Hoppe.

♃ Květen, červen. Mokrá luka, rašeliniště, porůzná. U Šlapanic, Měnína, Otmarova a na j. m. brněnského kraje až do Brna (Makowsky), hojná kolem Čejče (Wiesner), na slatinné půdě u Mušova (Schlögl), Telnice, Nosislav, Vranovice, Krumvíř, Terezov, Kobylí. — V okolí Prostějova: u Kelčic, u Dobrochova, na Kosíři, v Braniskách za Plumlovem, ve Žbánovském žlebu, u Hartmanic a Otinovsi (Spitzner). Rašeliniště Kaliště v jihlavském kraji (Pokorny). Ve Slezsku na měst. rašeliništích u Vidnavy (Vierhapper), dle Kotschyho též u Bladnice v Těšínsku.

B) Listy dělené neb nedělené, zobánky štětinkovité. Byliny pozdě kvetoucí.

672. T. serotinum Poir. (S. pozdní). Stvol trubkovitý, položený neb vystoupavý, nahoře hustě bělovlnatý. Listy kalně zelené, tuhounké, na líci drsně mrtnaté, aspoň mladší vespod šedohuňaté, později skoro lysé, v rozetkách, vnější podlouhle opakvejčité, v křídlatý velmi krátký řapík zúžené, špičaté neb přitupé, drobně a špičatě zubaté, vnitřní chobotnatě až kracovitě protisečné. Úbory dosti veliké, břichaté, lístky zákrovní víceřadé, na konci šedě vločkaté a bez hrboulků, čárkovitě kopinaté, vnější za květu odstálé neb ohnuté, vnitřní přímé. Nažka nažloutlá, čárkovitě podlouhlá, k oběma koncům ztenčená, nahoře jemně uzlinkatá. Chmýr špinavě bílý, delší než vnitřní lístky zákrovní. Oddenek válcovitě vřetenovitý.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny světle žluté, vně načervenalé. Úbory 3—5 *cm* v průměru. Leontodon serotinum W. Kit., L. serotinum Sadler. Flor. com. Pesth II.

♃ Červenec—říjen. Pastvy, meze, travnaté kopce. V jižní části pořídku. Mezi Čejčem a Čejkovicemi hojná (Makowsky)!, kopce u Čejče (Spitzner)!, na Příhoně u Klobouk a u Brumovic hojná (Steiger)!, u Šardic! a na Polavských kopcich (Schlosser), hojná na lučních úklonech u Krumvíře. — U Křtěnic ve Znojemsku (Veselý), dle Sapetzy též u Nov. Jičína?

673. T. leptocephalum Rchb. Fl. exc., st. 270 (S. maloúborná). Stvol tenký, trubkovitý, pavučinatě vločkatý až lysý, zdélí neb kratší listův. Listy přitlustlé, trávozelené, lysé, kopinaté neb kyjovité, nedělené neb vykrajované, chobotnatě zubaté až kracovité, rozetkovitě rozložené neb též přímé. Úbory velmi malé, zákrovy za květu podlouhle vejčité, dole zaokrouhlené, vnější lístky zákrovní kopinaté, přitisklé, vnitřní čárkovitě kopinaté, přímé, bez mozoulků, kratší než chmýr zrajících nažek. Nažky šedé, se žebry ostrými, s ostenci špičatými, spodní část zobánku bělavá, od niťovité jeho části zaškrcením oddělená. Chmýr načervenalý. Oddenek černý, kolmý, tlustý, válcovitý, jedno-, zřídka mnoholodyžní.

V. 0·10—0·20 *m*. Koruny malé, zlatožluté, vně načervenalé.

♃ Červenec—září. Vlhká, zvláště slaná luka. V nížinách jižní Moravy poruzná. V nížinách Svratky u Měnína (Hochstetter), Kobylí, Začany, Oujezd, Otmarov, na nádraží u Zaječí a u Nikolčic u Hustopeče (Makowsky). Při Dyji kolem Přerova (Oborny), Šardice, Velk. Pavlovice a u Selce. — Hojná v okolí Čejče (Uechtritz a Bubela), u Troskotovic mezi Lanžhotem a Nov. vsí (Ripper).

199. Hypochoeris L. Prasetník.

674. H. glabra L. (P. lysý.) Lodyhy obyčejně mnohé z rozetky spodních listů, bezlisté, nahoře vidličnatě 2— víceúborné, zřídka 1úborné, pod vetévkami a stopkami se šupinovitými listeny. Listy lysé, klínovitě podlouhlé, chobotnatě zubaté neb kracovité. Úbory malé, jich zákrovy lysé, vejčitě válcovité. Lístky zákrovu široce kopinaté, hladké, přitupělé, na konci osmahle hnědé, vnější přilehlé, $^{1}/_{2}$—$^{1}/_{3}$ zdélí vnitřních, na okraji blánitých jako květy dlouhých. Nažky krajní namnoze bezzobané, vnitřní zobanité, se zobánky jen něco delšími než nažky žebernaté a zrnité. Chmýr špinavě bílý, vyšší než vnější lístky zákrovní, dvouřadý, vnější chlupy jednoduché, vnitřní pérovité. Oddenek tenký, mrcasatý.

V. 0·10—0·30 *m*. Květy světle žluté, krajní jen zdélí zákrovu u odrůdy *β)* Loiseleuriana Godr. = H. Balbisii Loisl jsou nažky všecky zobanité.

⊙ Červen-srpen. Písečná role, úklony, cesty, pastviny, poruzný. V brněnském kraji: na polích mezi Synapis alba u Račic pospolitě (Niessl), kolem Lomnice (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek). Za Slatinkami u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku pořídku: při rybníku Radhonu u Náměště a v oboře při Oslavě u Března (Roemer). V jihlavském kraji: na polích mezi Stalkovem a Matějovicemi pořídku (Oborny), u Hostětic, Nivky u Střítеže, Chudobín, Lhotka, Rokytná, Mělkovice, na Starkovu a j. u Nov. Jimramova. — U Konic (Dr. Hanáček). U Střelné hojný (Oborny), u Sternberka. — Ve východní části: Val. Klobouky, Příkaz, Řícky u Bystřice p. H. — Obecný kolem Rusavy (Sloboda), v okolí Rožnova, Frenštátu, mezi Štramberkem a Zavěsicemi, u Frýdlandu (Sapetza), u Zubří a Velk. Kunčic. — Ve Slezsku: Rovénky u Malenovic. — U Dziegielóva (O Zlik), u Bystrzice (Ascherson), Ustroň (Sadebeck), u Panke, na Šafberku u Vidnavy s Arnoseris minima a na polích u Tomikovic (Vierhapper), u Sörgsdorfu, v Červeném gruntu a na úhorech u Dolního forstu, u Skorošic a v lese Jüplu ve Vidnavsku (A. Latzel).

675. H. radicata L. (P. kořenatý). Lodyha namnoze rozvětvená, se šupinovitými listeny pod větévkami a pod ztloustlými stopkami, Listy v rozetce klínovitě podlouhlé, kracovité neb chobotnatě protisečné neb jen zubaté, srstnaté. Úbory dosti veliké, lístky zákrovní kopinaté, přitupé, na kýlu často hřebenitě štětinaté, na konci stejnobarevné, kalně zelené, špičaté i vnitřní kratší než květy. Nažky všecky zobanité. Oddenek krátký, tlustý, ukousnutý.

V 0·25— 0·45 *m.* Květy tmavožluté, krajní vně sivozelené, delší než zákrov.

♃ Červen-září. Luka, průhony, meze, cesty, vřesoviště. V rovině poruzný až rozšířen, v pahorkatině a v předhoří velmi obecný, často i ve značné výši, jako v Beskydách: Javorníky u Halenkova, Vysoká, Trojačka, Lysá hora. V Sudetách: Černá kupa, Dreištýn, Červený vrch, Keilig při 1100 *m.* V brnenském kraji: Žlutý kopec u Brna a odtud až k severní hranici, u Svitavy (Makowsky), Bilovice, Střelice, Zastávka, Ostrovačice, Rapotice. — U Adamova, Letovic, Jedovnic a Blanska (Niessl), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Lulče a Protivanova (Spitzner), u Krumvíře (Steiger), u Čejče (Oborny). V Prostějovsku: podél trati k Bedihošti u Dobrochova, Hradčan, Aloizova, Mysliovic, na Brněnce, ve Vícovském žlebu, u Stinavy, Drahan, Otinovsi (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), Vranova, Mor. Budějovic, Lukova, Citonic, Podmole, v údolí Dyje a Hradnice u Znojma (Oborny). Velmi obecný v českomoravském pohoří a severní Moravě. Kolem Olomouce (Vogl a Mik), u Konic (Dr. Hanáček), Hlubočky u Olomouce, u Příkaz a Nákla (Spitzner). V uh. hradišťském kraji: obecný u Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Bzence porůzný (Bubela), na Javořině (Holuby)!, u Navojné (Dr. Hanáček), Javorník, Nov. Lhota, Val. Klobouky, Příkaz, Pulčín, Zděchov. Ve východní části: Říčky a Hostýn u Bystřice. — V okolí Tučap: Lysina a na Hrádku u Prusenovic dosti hojný (Červinka), u Rusavy (Słoboda)!, kolem Vsetína místy velmi hojný (Bubela)! Halenkov, Javorníky, obecný u Velk. Karlovic, Star. Hamry, u Ostravice a Star. Jičína. — U Rožnova, Nov. Jičína, Hranic a Frýdlandu (Sapetza)! V okolí Místku dosti hojný (Gogela) Ve Slezsku: Moravka, luka pod Blatnou u Slavièe. — V Těšínsku velmi rozšířen (Kohlbenheyer) Vítkov, Mal. Heřmanice, Nov. ves, Odry, Hradisko u Krňova. — U Karlovské studénky (Niessl), od Tomášova až pod hřeben Drehberku, Adolfovice, Frývaldov, Gräfenberk. — Obecný ve Vidnavsku (Vierhapper)!

200. Achyrophorus Scop. Prasetník.

676. A. maculatus Scop. (P. blamatý). Lodyha málo větvitá, řidčeji jednoduchá, 2—3 neb jednoúborná i s listy štětinatě srstnatá, řidčeji skoro lysá. Větve velmi dlouhé, vystoupavé, jednoúborné, nahoře slabě ztloustlé. Listy sytozelené, často špinavočerveně skvrnaté, přízemní v rozetku spojené, podlouhlé až podlouhle opakvejčité, chobotnatě zubaté. Úbory velmi veliké, zákrovy vejčitě kulaté, břichaté, lístky zákrovní pravidelně střechovité, vnější kopinaté, na kýlu štětinaté a štětinatě brvité, vnitřní čárkovitě kopinaté, na kýlu přitiskle tuhoštětinaté, po blánitém kraji s hustou plstí z útlých třísní. V 0·25—0·60 *m*. Koruny zlatožluté. Hypochoeris maculata L.

♃ Červen, červenec. Vyslunné a keřnaté chlumy, vřesoviště, horní luka. V celém území porůzný, v předhoří až k 500 *m*. V brněnském kraji: pořídku na Hádech u Obřan, u Nikolčic, Čejče a Hovoran (Makowsky), u Protivanova a Bukova poblíž Boskovic, u Drysic (Spitzner), Hluboký Grunt u Svitavy (Niessner), luka u Kurdějova (Schierl), na Radlovci u Bučovic, luka u Břeclavi. — V Prostějovsku: u Bousína a na Horkách u Drahan (Spitzner). Ve znojemském kraji: na Pelcberku u Milfrouna, Popické vřesoviště, les Hoja u Božic, na Polavských a Mikulovských kopcích a hojný na lukách při Dyji od Vranova až ku Znojmu, na Býčí skále u Znojma, u Devíti mlýnův a u Hnanic (Oborny). V Olomoucku: na horských lukách kolem Olomouce (Vogl), v Grýgovském lese (Makowsky), u Šumberka (Paul), u Roudna (Rieger), a hojný na lukách horských kolem Střelné (Burghauser), u Hrubé vody a Domašova. — V uh. hradišťském kraji: pořídku na lesních lukách u Uh. Hradiště (Schlögl), Laškovský les u Navojné (Dr. Hanáček), na Javořině, u Banova (Makowsky)!, u Velké, luka Voišice u Vrbky, u Kuželové, hojný na horských lukách u Javorníka, u Nov. Lhoty, Val. Klobouk, Zděchova. — Ve východní části: na Hostýně, na Dúbku a j. u Rusavy (Sloboda)! zde též na Klapinově. — Na všech kopcích kolem Vsetína obecný (Bubela)!, na Cábu, u Halenkova, na Kičeře čerňanské a Javornících, hojný u Velk. Karlovic, na Miloňovu a Vysoké. — Na Pískovné nad Poličnou u Val. Meziříčí (Sapetza). Ve Slezsku: kolem Těšína (Wimmer), Sandhübl u Frývaldova (W. Fl.), na kopcích kolem Vidnavy. — Kraš (Vierhapper).

677. A. uniflorus Bluf a Fingh. (P. jednoúborný). Lodyha ztuha přímá, jednoúborná až po úbor poznenáhla kyjovitě ztloustlá i s listy jemně srstnatá s 1 neb několika listeny. Listy nažloutle zelené, přízemní v rozetce podlouhle jazykovité, chobotnatě zubaté, vnitřní podlouhle kopinaté. Zákrov zvláště veliký, široce obrtlíkovitý, jeho lístky podlouhle kopinaté, načernalé, dlouze brvité, dlouhými, měkkými třísněmi pokryté, jako mechaté, vnitřní dlouze zakončité. V. 0·20—0·40 *m*. Koruny zlatožluté. Hypochoeris uniflora Vill., H. helvetica Wulf., A. helveticus Less. V Jeseníku pod jménem arniky znám.

♃ Červenec, srpen. Horní luka, travnaté stráně a hřebeny Sudet. Kladský Sněžník (Tausch a Fiek), Neuhausberk, Suchá a Černá kupa. — V Jeseníku hojný od 1000 *m* počínaje: Hockšár, Koperník, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Petrštýn, Maják, Velk. a Mal. kotlina, Břidlicová hole, Pecové kameny a j. (Oborny)!, Mal. Jezerník, kolem Ovčírny pod Petrštýnem a při Opavě pod Ovčírnou (Spitzner)!, na Salvízu (Schöpke), Drehberk, Velk. Jezerník, Medvědí hřeben, pod Švýcarnou, Děd, Vysoká hole, vodorovná stezka od Ovčírny k Frant.

myslivně, Svinský a Medvědí příkop, Heiligenhübl, Velk. Jelení hřeben, v nižších polohách Schilderhau pod Šlossberkem! u Vrbna.

β) crepidifolius Wimm. Bylina vyšší. Lodyha mnoholistá, listy silněji chobotnatě zubaté.

Pořídku. Posud jen na Kladském Sněžníku, na úklonu k Stříbrnicům Oborným 1873 v několika jedincích nalezen a pro území objeven.

201. Thrincia Roth. Pupavík.

678. T. hirta Roth. (P. chlupatý). Lodyh několik bezlistých jednoduchých, jednoúborných. Listy přízemní v rozetce, kopinaté až čárkovitě podlouhlé, ku spodu zúžené, chobotnatě zubaté, větvitými chlupy ± drsné. Úbory před květením nicí. Zákrov podlouhle vejčitý, lístky jeho podlouhlé, přitupé, lysé, černě obroubené. Kališní kraj krajních nažek korunovitý, z útlých třísní, chmýr nestejný, na středních nažkách na spodku rozšířený, suchomázdřitý, posléz opadávající.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruny zlatožluté, krajní vně modrošedě pruhaté. T. Leysseri Wallr.

♃ Červenec, srpen a později. Luka, pastvy pruhony. Pořídku. Posud jen u Otradic v okresu náměšťském (Roemer). Jiná stanoviska pochybná: dle Schlossera u Spálova a Jindřichova ve východní Moravě.

202. Leontodon L. Pampeliška.

A) Oporinia Don. Lodyha větevnatá, víceúborná. Čnělka suchá, špinavě zelená neb načernalá.

679. L. autumnalis L. (P. Podzimni). Lodyha bezlistá, nad prostředkem vidličnatě větvitá a namnoze chocholičnatá, lysá neb roztroušeně chlupatá. Listy rozetky podlouhle kopinaté, v řapík zúžené, chobotnatě peřenoklané, řidčeji zubaté, úkrojky čárkovitě podlouhlé; listeny čárkovité. Úbory prostředně veliké, přímé, na stopkách nahoře ztloustlých, pod úborem vždy četnými listenci posázených. Zákrovy vrtlíkovité; lístky zákrovní čárkovitě kopinaté, jak stopky lysé neb pýřité, nanejvýš na střední čáře spoře štětinaté (*α.* leiocephalus Neil.), řidčeji jako hořejší díl stopek hojnými, měkkými, ryšavými neb černými štětinami huňaté, (*β.* trichocephalus Neil, Op. pratensis Less.). Jamky lůžka na krajích nebrvité. Čnělka suchá špinavě zelená Všecky chlupy chmýru pérovité. Oddenek šikmý, válcovitý, ukousnutý.

V. 0·10—0·40 *m.* Koruny zlatožluté, krajní vně načervenale pruhované. Apargia aut. Hoffm., Opornia aut. Don.

♃ Červenec-říjen. Luka, pastvy, meze, trávníky, v celém území obecný až ku hřebenum Jeseníku, jako na Drehberku, Berggeistu atd. Sem též patří tvary:

γ) integrifolius Uechtritz. Listy nedělené, nezřetelně a oddáleně zoubkaté.

δ) bifida Form. Oest. b. Z. 1886 str. 295. Byliny nízké, namnoze zakrslé, lodyh více. Lodyhy skoro stejně dlouhé i s listy roztroušeně chlupaté neb skoro lysé, jednotlivé namnoze vidličnaté, zřídka jednoduché. Listy čárkovité až kopinaté, chobotnatě peřenoklané, s úkrojky čarkovitými až kopinatými. Úbory s četnými listenci, lístky zákrovní i s hořejší ztloustlou části stopek šeděhuňaté. Tvar význačný od základního patrně se lišící.

α) Všude obecná. *β*) ne dosti význačná: kolem Střelné, Velk. Losina a v Jeseníku (Oborny), *γ*) v Jeseníku, *δ*) U Mor. Ostravy, na Hradisku a na jedné mezi u Krňova ve 2 jedincích mezi tvarem základním.

B) Apargia Dalech (Eulontodon Neil.) Lodyha nedělená, jednoúborná. Čnělky vždy žluté.

680. L. hispidus L. ampl. (P. srstnatá). Lodyha bezlistá, jednoduchá; jednoúborná, pod úborem před květením nicím ztloustlá, nahá neb jen s 1—2 šidlovitými listenci. Listy přízemní v rozetce podlouhlé neb podlouhle kopinaté, k dolejšku zúžené, vykrajovaně až chobotnatě zubaté neb kracovitě protisečné. Úbory dosti veliké, zákrovy vejčité. Jamky lůžka úborového na krajích třísnitě brvité. Lístky zákrovní kopinaté, bělavě obroubené, nažloutle šedé, více méně štětinatě drsné. Čnělky žluté. Vnější chlupy chmýru krátké, drsné, vnitřní pérovité. Oddenek válcovitý, ukousnutý.

♃ Červen-říjen. Luka, trávníky, světlá křoví, meze, pole, kopce. Od roviny až ku hřebenům vysokých hor rozšířena.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny zlatožluté. L. proteiformis Vill., L. hastilis Koch. U nás ve 2 tvarech:

a) vulgaris Koch. Listy a lodyha mrtnaté. Zákrov delšími štětinami a doleji kratšími, větvitými chloupky našedivělý. L. hispidus L., Apargia hispida Willd. Tvar všude obecný.

β) opimus Koch. Lodyha nahoře silněji ztloustlá, úbory větší, zákrovy načernalé, po kraji zřetelně bílé. Listy širší, slaběji zoubkaté. L. nigricans Tausch., Apargia sudetica L.

Poruzná. Na Klad. Sněžníku a v Jeseníku (W. Fl.), zvlášt hojná kolem Petrštýnu (Oborny), Svinský příkop (Spitzner), Koperník, Studénková hole, Velk. Jezerník, Praděd, vodorovná stezka od Ovčírny k Frant. myslivně.

b) hastilis L. Lodyha a listy skoro lysé. Zákrov načernale zelený, lysý neb roztroušeně chlupatý a pýřitý. L. hastilis *β*. glabratus Koch., Apargia hastilis Willd.

Rozšířena, leč řidčí než *α*., na suchých kopcích a lukách, zvláště v předhoří.

681. L. incanus Schrank (P. šedivá). Lodyha bezlistá a jako zákrovy a listy kratičkými, 3—4ramennými chlupy šedoplsťnatá, jednoduchá, jednoúborná, nahoře trochu ztloustlá, s několika šidlovitými listenci. Listy v rozetce podlouhle kopinaté, špičaté, celokrajné neb skoro celokrajné, na spodku zúžené. Úbory dosti veliké, před květením nicí, zákrovy vrtlikovité, lístky zákrovní víceřadé, střechovité, úzce kopinaté. Všecky chlupy chmýru pérovité, vnější krátké, drsné, méně četné. Jamky lůžka na krajích krátce brvité. Čnělky žluté. Oddenek válcovitě vřetenovitý, prodloužený, kolmý.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny zlatožluté. Hieracium incanum L., H. montanum Clus., Apargia incana Scop.

♃ Květen, červen. Na skalách vápenných pořidku. Posud s jistotou jen na Klentickém kopci u Mikulova (Domas), ostatní udání pochybná.

203. Picris L. Hořčík.

682. P. hieracioides L. (H. jestřábníkový). Lodyha ztuha přímá, nahoře chocholičnatě latnatá, chlupy namnoze háčkovitými, bílými, tak jako listy draslavě srstnatá. Listy podlouhle kopinaté, chobotnatě zubaté až celokrajné, ostnitě brvité, dolejší v křídlatý řapík zúžené, hořejší a prostřední poloobjímavé. Úbory prostředně veliké. Lístky zákrovní kopinaté, tmavozelené, na celém povrchu neb jen ve střední čáře štětinaté, vnější odstálé, vnitřní přímé. Nažky načernale hnědé, lesklé, bezzobané, s 5 brázdami a silně napříč svraskalé. Chmýr bělavý.

V. 0·40—0·80 *m*. Koruny zlatožluté. Jestřábníkům podobný, leč háčkovitými chlupy od těchto rozdílný. P. ruderalis Schmidt. Tvary nahoře roztroušeně štětinaté, lístky zákrovní nanejvýš jen v střední čáře štětinaté, ostatně hladké. *α*) laevigata Čelak.

⚇ a ♃. Červenec—září. Kopce, křoviště, suchá luka, cesty, v celém území roztroušen, v předhoří až k 700 *m*. V brněnském kraji obecný: jako kolem Brna, Tišnova, Ivančic, Židlochovic, Krumlova (Oborny), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), kolem Klobouk (Steiger), u Lulče (Spitzner), Kartouzy, Bilovice, Blansko, Střelice, Černovice, Sokolnice, Slavkov, Bučovice, Vyškov, Pavlovice, Střílky, Sobůlky, Stražovice, Kyjov, Hustopeč, Krumvíř, Morkuvky, Kobylí, Velk. Pavlovice, kolem Polavy, u Vistonic, Budkovic, Vedrovic a Olbramovic. — V Prostějovsku: při trati k Bedihošti, u Zešova, Březovic, Dětkovic, Otaslavic, Brodku, Smržic, Slatinek, Kostelce, Lešan a Plumlova (Spitzner). Ve znojemském kraji hojný: kolem Náměště (Roemer), u Dobřinska poblíž Krumlova (Zimmermann), u Mikulova, Hrušovan, Znojma, Vranova, Čížova, Hardeku, Jevišovic, Mor. Budějovic a j. hojný (Oborny). V Jihlavsku pořídku: mezi Star. Hobzím a Dačicemi, neroste dle zdání u Jihlavy (Oborny), u Třebíče (Zavřel). V olomouckém kraji: u Olomouce (Vogl a Mik), u Hněvotína (Makowsky), u Náměště u Olomouce, u Hluchova, Konice, Přednosti u Přerova (Spitzner), hojný v lomech u Vitošova u Zábřeha (Pánek), Schliksenwald u Koldštýna. — U Šumberka a Teplic (Oborny), hojný u Roudna (Rieger). V uh. hradišťském kraji hojný u Kroměříže (Palla), u Čejče, Holešova a Luhačovic (Schlögl), kolem Bzence a Ostroha (Bubela), kolem Hodonína (Oborny), na Javořině (Holuby), u Strážnice, Kněždubu, Hroz. Lhoty, Velké, Javorníku, Uh. Brodu, Havřic, Bojkovic, Val. Klobouk, Rozsoší u Příkazu. — Ve východní části: kolem Rusavy (Sloboda), Lásky a Vsetín (Bubela), Halenkov, Velk. Karlovice, Frenštát, Rybí, Štramberk, Hranice, Metylovice. — Nov. Jičín (Sapetza), Frýdland a Místek (Oborny). Ve Slezsku: Janovice, Lomna, Jablunkov, Těšín. Bogušovice. — Koňská, Dziegielów, Punzov (Kolbenheyer), Teresienfeld, při silnici a řece mezi Kalkavou a Brüzavou (Vierhapper), Bieberteich, Dětřichov a Krautenwalde (Latzel), rozšířen kolem Vidnavy. — Ve tvaru *α*) blízkém dle Oborného u posledního domu u Teplic, u Wiesenberka a na kopci Čubku u Frýdlandu.

* Helemintha echioides Gärtn. (Draslavec haděncovitý.) Původem z jižní Evropy. Nalezen pouze jediný exemplář prof. Spitznerem r. 1882 u městské cihelny u Prostějova, leč od té doby více nepozorován.

204. Tragopogon L. Kozí brada.

A) Stopky úborové neztlouslé neb málo ztlouslé. Zoban nažky na konci slabě ztlouslý, užší než kotouček chmýr nesoucí.

683. T. orientalis L. (K. východní.) Lodyha jako i listy namnoze lysá, zřídka poněkud vlnatě vločkatá, nahoře slabě větvitá. Listy z břichatého, poloobjímavého spodu dlouze zakončité, čárkovitě kopinaté, celokrajné. Úbory veliké, lístků zákrovních 8—14, kopinatých, lupenovitých, velmi širokých, as o $^1/_3$ kratších než květy. Rourka prašníků zlatožlutá, s 5 tmavohnědými, podélnými pruhy. Nažky krátkými měkkoostenci porostlé, zdélí nitkovitých, na konci ztloustlých zobánků, krajní dosti oblé. Kořen vřetenovitý.

V. 0·50—0·80 *m*. Koruny zlatožluté. Úbory 5—7 *mm* v průměru. T. pratensis Tausch. herb.

⊙ Květen—červenec. Luka, trávníky, meze, cesty. V střední a jižní části hojná až obecná. V brněnském kraji obecná (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), neroste kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), obecná kolem Brna a na lukách od Blanska až k Brnu, kolem Ivančic (Schwoèder), roste ještě u Tišnova a u Křižanova poblíž Velk. Meziříčí, obecná v okresu vyškovském, kyjovském, břeclavském, čejčském, hustopečském a krumlovském. V Prostějovsku: u Určic, Dětkovic, na Blatné, u Kostelce a Mostkovic (Spitzner). Ve znojemském kraji dosti rozšířena; následující druh zde dle zdání neroste: hojná kolem Znojma, Hnanic, Podmole, Hrušovan, Jaroslavic, Mikulova atd. (Oborny). Neroste u Jihlavy, leč již na lukách u Dačic (Oborny). Velk. Meziříčí, Vosová a Pernštýn. — V olomouckém kraji: u Olomouce (Vogl), Berouna (Gans), Roudna (Rieger), Šumberka (Paul) a Budišova! — V uh. hradišťském kraji hojná: u Rataje poblíž Kroměříže (Palla); u Napajedel (Theimer), u Uh. Hradiště (Schlögl), obecná kolem Bzence (Bubela). Rohatec, Petrov, Strážnice, Kněždub, Hroz. Lhota, Javořina, Blumentál, Strání, Uh. Brod, Havřice, Bojkovice, Val. Klobouky. — Ve východní části: Lhotka u Bystřice, Hostýn. — Velmi obecná kolem Vsetína (Bubela), Štramberk, Hranice. — Zámecká hora u Fulneku (Sapetza). Ve Slezsku: u Krňova (Spatzier)!, poblíž lomu u Supíkovic (Vierhapper), u Vidnavy, Vítkova a Oder.

684. T. pratensis L. (K. luční.) Lodyha vícekráte vidličnatě dělená. Listy ze široce břichatého, poloobjímavého spodku znenáhla zúžené, úzce čárkovité, namnoze ploché, často vlnité a stočené. Úbory prostředně veliké. Lístků zákrovních namnoze jen 8, široce kopinatých, lupenovitých, zdéli neb delších než květy. Rourka prašníků dole zlatožlutá, nahoře celá tmavohnědá. Nažky zrnité neb skoro hladké, krajní 5hranné, aspoň zdélí zobánku na konci ztloustlého. Ostatně jako předešlá.

V. 0·40—0·60 *m*. Koruny světleji žluté. Úbory menší než předešlé, 3 - 5 *cm* v průměru.

⚇ Květen—červenec. Luka, trávníky, meze, cesty, kopce. Dle zdání velmi porůzná a posud ne vždy správně od předešlé rozeznána. Kolem Čejče. — V okolí Prostějova hojněji než předešlá (Spitzner), hojná u Kroměříže (Palla). Obecná na lukách u Jihlavy (Pokorny), u Třebíče (Oborny). V Olomoucku: u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans), hojná kolem Šumberka (Paul), v údolí Moravy a Brané (Oborny). V jihovýchodní části: porůzná na lukách kolem Bzence (Bubela)!, u Tučap (Červinka), u Holešova (Sloboda), pořídku u Rožnova (Kotek), u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: kolem Těšína, Blogotic, Bažanovic (Kolbenheyer), Štěbořice u Opavy (Svěrák), v písečné jámě u Vlčic, v silničním příkopu u Zighartic a odtud roztroušena až k Reichenšteinu (Latzel). Zdali všecka zde uvedená stanoviska sem náležejí, nelze s jistotou udati, poněvadž doklady scházejí.

β) minor Fr. Listy chabé, namnoze převislé. Koruna o polovic kratší než zákrov. T. pratensis var. micranthus Wimm.

Posud jen u Čejče s tvarem základním 1883 mnou nalezen.

B) Stopky úborové znenáhla po úbor kyjovitě ztloustlé, duté. Zoban na konci kyjovitě ztloustlý, zšíří kotoučku chmýrového.

685. T. major Jacq. (K. větší.) Lodyha přímá, jednoduchá, jedno- neb víceúborná. Listy ze spodu skoro objímavého čárkovité, zúžené, dlouze zakončité i s lodyhou lysé neb slabě vločkaté. Úbory veliké, povrch kvetoucího úboru uprostřed prohluben. Lístky zákrovní, lupenovité, kopinaté, dlouze zakončité, delší než krajní květy, lysé neb dole bělavě vločkaté. Nažky bledé, ostrohranné, měkkoostené, znenáhla v zoban zúžené, zdélí zobanu. Chmýr špinavě bílý.

V. 0·30—0·60 *m*. Koruny bledě žluté.

⊙ Květen—červenec. Luka, suché, travnaté kopce, stráně, náspy trati, cesty. V středním a jižním území rozšířena, ve Slezsku dle zdání neroste. — V brněnském kraji: kolem Brna, Sokolnic, Blučiny, Židlochovic a Čejče (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), u Boskovic (Svěrák), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Schwoeder), u Adamova a Obřan (Oborny), hojná u Hustopeče (Schierl), u Klobouk (Steiger) a Krumlova (Zimmermann), na Slatinských skalách, Líšeň, Ochoz, Kanice, Sv. Antoníček, Kartouzy, Jehnice, Bilovice, Tišnov, Březina, Kohoutovice, Nebovidy, Modřice, Oujezd, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Morkuvky, Kobylí, Břeclav. — V Prostějovsku: u Bedihoště (Uličný), u Otaslavic, na Kosíři, v Brozu u Služína, na kosteleckých vinohradech, na lukách u Vícova (Spitzner). Ve znojemském kraji: zámecká hora u Náměště (Roemer), u Mikulova (Makowsky), u Polavy, Hrušovan, v obvodu Hoje u Božic, u Hodonic, Tasovic a kolem Znojma (Oborny). Na Heulosu a jiných suchých kopcích u Jihlavy pořídku (Reichardt). V uh. hradišťském kraji: jednou na kopci sv. Barbory u Kroměříže (Palla), za nádražím u Bzence (Bubela), u Luhačovic (Schlögl), na Javořině (Holuby), u Strážnice, Uh. Brodu a Zděchova. — Naproti škole u Rožnova (Kolek), na hřbitově u Jindřichova (Schlosser).

205. Scorzonera L. Hadí mord.

A) Oddenek tenkými vlákny zvětralých, roztřepených pošev listních čuprynatý. Koruny růžově lilákové.

686. S. purpurea L. (H. nachový). Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře vidličnatě dvoudílná, dosti silně listnatá. Listy úzce čárkovité až nitkovité, zašpičatělé, celokrajné, po kraji často složené, jako celá rostlina lysé neb doleji pavučinatě vlnaté, přízemní na spodu zúžené, lodyžní přisedlé. Úbory prostředně veliké, zákrovy válcovité, jemně pýřitě plsťnaté, dole poněkud vlnaté, o polovic kratší než květy. Lístky zákrovní přitupé, vnější vejčité, zašpičatělé, vnitřní kopinaté. Jazýčky koruny 2krát delší než trubky. Nažky žebernaté, žebra hladká neb jemně zrnitá. Chmýr špinavě bílý.

V. 0·25—0·45 *m*. Koruny růžově lilákové, z mládí voní vanilkou.

♃ Květen, červen. Travnaté, porostlé stráně, kopce, štěrk, pořídku. V brněnském kraji: druhdy na Hádech u Brna (Oborny), poblíž myslivny na Klajdovce 1862 (Makowsky); tuto rostlinu nalezl jsem 1882 ve 3 exemplárech poblíž stanoviska Makowským udaného, před tím a od té doby nikdy více, leč možná, že rostlina tato na obou místech po nějaké době, třebať jen ojediněle a pořídku opět se objeví. Luční úklony u Krumvíře poblíž Klobouk (Steiger)!, mezi Čejkovicemi a Čejčem, luční úklony nad Kurdějovem a luka nad Nikolčicemi (Schierl), mezi Čejčem a Šardicemi (Makowsky)!, na kopcích u Mikulova (Domas), u Hovoran (Schlosser), v Hodonínském lese (Theimer), na Bošackých lukách blíže Březové pod Lopeníkem (Holuby)!

B) Oddenek vyjma S. austriaca pošvami starších netřepenících se listů šupinatý. Koruny žluté.

a) Koruny 2krát delší než zákrov, jejich jazyk zdélí neb málo delší trubky.

687. S. hispanica L. (H. španělský). Lodyha přímá, namnoze s dlouhými, jednoúbornými větvemi, dole hojně, nahoře oddáleněji listnatá. Listy trochu tuhé, nazpět ohnuté, podlouhle kopinaté neb elliptické až čárkovité, dlouze zakončité, celokrajné neb zubaté, rozšířeným spodem přisedlé, nejhořejší listenovité. Úbory veliké, zákrov válcovitý, dole břichatý, lístků zákrovních 10 ve 2 řadách, vnitřní podlouhlé, špičaté, trochu kožovité, 3 nejvnější mnohem kratší, vejčité. Koruna 2krát delší než zákrov. Nažky 10žebré, krajní s 5 oddáleně pilovitými, silnějšími žebry, ostatní hladké.

V. 0·30—1·00 *m*. Koruny sytě žluté.

♃ Červen, červenec. Travnaté chlumy, stráně, luka, na vápně a jílu. V jižní a střední části porůzný. Na Polavských a Mikulovských kopcích ve tvaru úzkolistém, kolem Čejče a Karlova ve tvaru širolistém (Makowsky), u Hovoran, Blučiny, na Židlochovickém a Nosislavském kopci (Reissek)! kraj lesní nad Kurdějovem (Schierl), Wiesgrunt u Bošovic a u Krumvíře poblíž Klobouk (Steiger)!, Filipov u Javorníka (Makowsky)! Dle prof. Svěráka ve Vinohrádkách u Boskovic?

688. S. humilis L. (H. nízký). Lodyha přímá, ponejvíce jednoduchá, zřídka 2—3úborná, chudolistá a jako listy obyčejně pavučinatě vlnatá. Listy měkké, celokrajné, přízemní mnohožilné, široce elliptické, neb podlouhle elliptické až čárkovitě kopinaté, v řapík zúžené, na spodu pošvaté, lodyžní menší, úzce kopinaté, přisedlé. Úbory dosti veliké, zákrovy vejčité, břichaté, lístky zákrovní četné (přes 20), pravidelně střechovitě řaděné, přitupělé, vnější vejčitě kopinaté, vnitřní čárkovitě kopinaté. Nažky hladce žebernaté.

V. 0·10—0·40 m. Koruny světle žluté. Dle šířky listů *α*) angustifolia Neil. a *β*) latifolia Neil.

♃ Květen, červen, v horách později. Horská a lesní, též bařinná luka, pramenitá místa, trávníky, obyčejně pospolitý, porůzný. V brněnském kraji: hojný při hranici českomoravské u Křetína (Reissek), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), v údolí Svitavy u Bílovic! (Hochstetter), u Čejče (Křisch)! U Hartmanic poblíž Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: u Mikulova (Domas), horská luka u Citonic, Lilienfeldu a na Studénkovém kopci u Čížova v okresu vranovském (Oborny). Kolem Jihlavy jen poblíž Karlova lesa poskrovnu (Neumann). Pod Kamenným rybníkem u Žďáru hojný (F. Kovář). V Olomoucku: dosti pořídku na lukách u Lásek u Chomoutova (Sapetza a Mik), u Milkova (Slavíček), hojný u Střelné poblíž Libavy (Burghauser), u Konice při cestě do Skřípova v lese!, u Březka a Štěpánova (Spitzner). Na vlhkých lukách za rybářskou ulicí blíž Uh. Hradiště (Schlögl). Na lukách u Loučky pod Hostýnem velmi hojný v odr. *α*. i *β*. (Spitzner), na Radhošti (Škach). V Jeseníku: Velk. kotlina a Studénková hole (Grabowski). Dle R. a M. též u Sosnové. Nov. Heřminovic a Dürstenhofu. *β*) roste dle Oborného u Bílovic, Lilienfeldu poblíž Vranova a u Střelné, zde též *α*.

689. S. austriaca Willd. (H. rakouský). Lodyha přímá, bezlistá neb 1—3listá, i zřídka 2úborná, lysá, řidčeji pavučinatě vlnatá. Listy celokrajné, přízemní čárkovité až elliptické, v řapík na spodku pošvovitý zúžené, často kadeřavě stočené, lodyžní přisedlé, hořejší šupinovité, skoro listenovité. Úbory dole zaokrouhlené, zákrovy podlouhle vejčité, lístky zákrovní široce kopinaté, přitupělé, pravidelně střechovité. Nazky hladce, neb zrnitě žebernaté. Oddenek tenkými vlákny roztřepených pošev listních čuprynatý.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny citronově žluté.

♃ Duben, květen. Výslunné kopce, skalnaté stráně, pořídku. Kopce mezi Sokolnicemi a Oujezdem, mezi Blučinou a Židlochovicemi (Makowsky)!, Polavské a Mikulovské kopce (Schlosser a Makowsky)!, zde též na Sv. kopečku, pak na stráni u Nov. mlýna poblíž Hustopeče (Schierl), na hadci u Mohelna (Roemer), na Křižovém kopci u Krumlova (Zimmermann), hojný na stráni u Morkůvek a na Větrníku u Dražovic.

b) Koruny zdélí zákrovu, jich jazyk kratší než trubka.

690. S. parviflora Jacq. (H. malokvětý). Lodyha vystoupavá, 1—3listá, 1—3úborná, jak listy lysá. Listy přízemní kopinaté až čárkovitě kopinaté, celokrajné, v dlouhý na spodku pošvatý řapík zúžené, dolejší lodyžní úplně objimavé, hořejší list menší, poloobjímavý, pod úborem někdy několika šupinovitých listenců̊v. Úbory malé, zákrovy válcovité, lístky zákrovní podlouhlé, přitupé, po kraji blánité, střechovité, vnější skoro vejčité. Nažky hladce žebernaté.

V. 0·15—0·45 *m*. Koruny bledožluté, jen za výsluní zcela otevřené. S. caricifolia Pall., S. graminifolia Tausch.

♃ Květen-červenec. Vlhká, slaná luka, příkopy, bařiny. Ve středním a jižním území porůzný, ve Slezsku neroste. Mezi Měnínem a Mutěnicemi (Schlosser a Makowsky), u Komárova a na Kobylském jezeře u Čejče! (Oborny), v příkopech kolem Rajhradu (Frant. hrabě Mitrovský), v údolí Chromském u Klobouk (Steiger)!, hojný u Čejče (Křisch)!, mezi Šakvicemi a Starvicemi, příkop trati u Nov. Přerova (Schierl), hojný u Terezova a Kobylí, ojedinělý u Brumovic, Krumvíře a Hustopeče. — Poblíž Obory u Mikulova (Domas) [u Feldsberku (Münke)! a Kadolce v Dol. Rakousích (Oborny)]. V Hodonínském lese (Theimer), na vlhkých lukách za rybářskou ulicí u Uh. Hradiště (Schlögl).

206. Podospermum DC. Hadí mord.

691. P. Jacquinianum Koch. (H. Jacquinův). Lodyha přímá neb vystoupavá, obyčejně větevnatá, viceúborná, jako listy lysá neb pavučinatě vlnatá i s větvemi hranatě rýhovaná. Listy peřenodílné, úkrojků čárkovitých neb čárkovitě kopinatých, celokrajných, zašpičatělých, dole nestažených, konečný úkrojek čárkovitě kopinatý, namnoze větší, nejhořejší listy lodyžní často nedělené. Zákrovy válcovité; lístky zákrovní pravidelně střechovité, přitupělé, nejvnější vejčitě podlouhlé. Květy namnoze dvakrát neb aspoň $1^1/_2$ krát delší než zákrov. Koruny uvnitř hedbávitě pýřité. Nažky s 5 hladkými žebry. Kořen tlustý, mnoholetý, s oddenkem větvitým, lodyhy a neplodné výhonky ženoucím.

V 0·10—0·45. Koruny bledožluté. Slabší jedinci bez výhonkův a jen s jednou lodyhou *β*) simplex Bisch. jsou následujícímu velmi podobné. Scorzonera Jacquiniana Čelak.

♃ Květen, červen až podzim. Trávníky, vinice, kopce, meze, cesty, hráze. Porůzný až hojný ve středním a jižním území, ve Slezsku neroste. V brněnském kraji rozšířen: kolem Brna obecný (Makowsky), u Oslavan (Roemer), neroste kolem Kunštatu a Olešnice (Člupek); u Ivančic (Schwoeder)!, Rosice, Slavkov (Niessl)!, u Dědic a Protivanova (Spitzner), u Klobouk (Steiger)!, kolem Čejče!, při silnici u Kyjova!, neroste však u Bzence (Bubela), Slatina, Soběšice, Bohunice, Nebovidy, Sokolnice, Mal. Hostihrádky, Vyškov, Šaratice, Hustopeč.

Kurdějov, Morkůvky, Kobylí, Velk. Pavlovice, Břeclav, Star. Břeclav. — V Prostějovsku: podél trati u Bedihoště, Dobrochova, Otaslavic, Aloizova, na Kosíři (Spitzner). Ve znojemském kraji vyjímaje Náměšť a některá místa severní části skoro všude: jako kolem Mikulova a Polavy, Jaroslavice, Freiešdorf, Hrušovany, Strachotice, Šatov. Krumlov a j. nezřídka (Oborny). Neroste u Jihlavy (Pokorny). Na hradbách olomouckých a u Kláštera Hradiska (Makowsky), v Hodonínském lese (Theimer), kolem Uh. Hradiště (Schlögl).

692. P. laciniatum DC. (H. dřípatý). Lodyha namnoze větevnatá, nahoře jak větve oblá, útle rýhovaná. Listy peřenodilné, úkrojků čárkovitých neb čárkovitě kopinatých, zášpičatělých, na dolejšku zúžených, hořejší listy lodyžní často nedělené, čárkovité. Úbory malé, zákrovy válcovité, po odkvětu břichaté, lístky zákrovní kopinaté, bělokrajné, vnější pod koncem často růžkaté, vnitřní dlouze zakončité, uvnitř lysé. Květy zdélí zákrovu neb málo delší. Nažky s 5 lysými žebry. Kořen tenký, vřetenovitý, dvouletý, jedno- neb mnoholodyžní.

V 0·10—0·45 *m*. Koruny bledě žluté. Scorzonera laciniata L.

⊙ Květen-červenec. Role, úhory, cesty, meze. Velmi porůzný. U Bilovic, Lednice! a Slavkova, zde hojnější než předešlý (Niessl), Mal. Hostihrádky, Křenovice, Vážany a Hodějice. — V pahorkatině podél jižní hranice Moravy (Uechtritz sen.). Meze za chmelnicí u Kroměříže (Palla), Star. město a Kostelany u Uh. Hradiště (Schlögl).

II. Corymbiferae Juss. Chocholičnaté.

Rody:

A) **Asteroideae Less.** Květy v terči obojaké, trubkovité, 5zubé, žluté, ramena čnělky čárkovitá neb podlouhlá, poloooblá, namnoze špičatá a na špici pýřitá, květy v paprsku jazykovité, zřídka trubkovité neb žádné, pestíkové namnoze plodné.

I. Astereae Ness ab Es. Prašníky dole bezocasé, ramena vně plochá.

1. Nažky smáčknuté, bez žeber. Jazykovité květy jinak než terč barvené neb žádné.

a) Květy v paprsku žádné, všecky květy trubkovité, obojaké. Zákrov víceřadý, střechovitý. Chmýr stejnotvarný, dvou- až mnohořadý. *207. Linosyris.*

b) Květy v paprsku vyvinuté jedno- neb víceřadé.

α) Zákrov víceřadý, střechovitý. Květy v paprsku jednořadé, jazykovité. Jamky lůžka úborového zubatým, blánovitým okrajem obroubené. Chmýr dvou až víceřadý z chlupů stejných. *208. Aster.*

β) Zákrov víceřadý, střechovitý. Květy v paprsku pestíkové, víceřadé, všecky úzce jazykovité, neb vnitřní trubkovité. Lužko úboru jamkaté, jamky hladké, bez kraje. Chmýr jednořadý, z chlupů stejných. *209. Erigeron.*

γ) Zákrov dvouřadý. Lístky zákrovní šupinovité. Květy v paprsku pestíkové, jednořadé, jazykovité. Lůžko úborové lysé a jako jamky hladké. Chmýr žádný. *210. Bellis.*

2) Nažky válcovité, žebernaté. Květy v paprsku jazykovité, s terčem stejnobarevné, žluté.

α) Zákrov z více řad nestejných lístků, střechovitý. Květy v paprsku jaykovité. Jamky lůžka úborového zubatým, blánovitým okrajem obroubené. Chmýr jednoduchý z chlupu stejných. *211. Solidago.*

II. Buphthalmeae Les. Prašníky na spodu ocasaté. Kraj kalicha korunovitý. Lůžko plevnaté, ploché.

a) Zákrov střechovitý. Květy v paprsku pestíkové, jazykovité. Nažky v paprsku opakvejčité, tříhranné, slabě křídlaté, bez chmýří, toliko s ostrým kališním krajem, nažky v terči podlouhlé, smáčknutě 4boké, na vnitřním kraji úzce křídlaté, s chmýřím z krátkých dřípatě zubatých plev se skládajícím. *212. Buphthalmum.*

III. Inuleae Cass. Prašníky na spodu s přívěsky (ocasaté). Kraj kalicha z chlupů složený. Lůžko nahé, ploché.

a) Zákrov střechovitý. Květy krajní pestíkové, jazykovité, zřídka tence trubkovité, třízubé, výjimkou žádné. Nažky válcovité, žebernaté. Chmýr stejný, jednořadý, bez korunky. *213. Inula.*

b) Zákrov střechovitý. Květy krajní pestíkové, jazykovité. Nažky válcovité, žebernaté. Chmýr chlupovitý, jednořadý, obdaný krátkou, zubatou neb v šupinky rozdělenou korunku. *214. Pulicaria.*

B) **Senecioideae Less.** Květy krajní žluté neb bílé, v terči žluté neb nahnědlé, trubkovité, obojaké. Ramena čnělky na konci uťatá a jen tam štětičkou chlupů porostlá neb nasazenou kratší neb delší, chlupatou, kuželovitou špičkou opatřená.

IV. Helianthеae Less. Zákrovní lístky lupenovité, namnoze dvouřadé. Květy krajní nepohlavné, neb pestíkové, jazykovité. Lůžko úboru kuželovité, plevnaté. Prašníky bezocasé. Okraj kalicha žádný neb nezřetelně korunkovitý.

1. Zákrov nepravidelně střechovitý, vnější lístky zákrovní odstálé, listovité.

a) Květy krajní nepohlavní jazykovité. Nažky čtyrhranné neb smáčknuté. Lůžko s plevami trvalými, plody zaobalujícími. Chmýr z 2—4 osinatých plev. *215. Helianthus.*

2. Zákrov dvouřadý.

a) Vnější řada ± lupenovitá, vnitřní trochu plátkovitá. Květy v paprsku nepohlavné, jazykovité, namnoze žádné. Nažky podlouhle kyjovité, smáčknutě čtyrhranné. Plevy na lůžku opadavé. Chmýr ze 2—4 osinatých, zoubky dolů namířenými, drsných plev. *216. Bidens.*

b) Všecky lístky zákrovu lupenovité, odstálé. Květy v paprsku bezpohlavné, jazykovité. Nažky 4hranné. Lůžko úboru kuželovité neb válcovité, plevnaté. Chmýr žádný neb jen nízkým okrajem značen. *217. Rudbeckia.*

V. Helenieae Cass. Chmýr aspoň v terči ze širších plev. Lůžko úboru plevnaté, ostatně jako IV.

a) Zákrov chudolistý, obyčejně jednořadý. Koruny v paprsku pestíkové, 4—5, okrouhle jazykovité, někdy žádné. Nažky hranaté, chlupaté. Plevy čárkovitě kopinaté, častěji trojklané, na lůžku kuželovitém. Chmýr v terči z četných, jednořadých, pérovitě roztřepených plev, v paprsku chlupovitý. *218. Galinsoga.*

VI. Anthemideae Cass. Zákrov střechovitý, víceřadý. Květy krajní namnoze pestíkové, jazykovité, v terči namnoze obojaké. Prašníky bezocasé. Chmýr žádný neb jen nízkým okrajem značen.

1. Lůžko úboru plevnaté. Prašníky na konci s podlouhle vejčitým, zaokrouhleným přívěskem.

a) Květy krajní pestíkové, s okrouhlým jazykem. Nažky opakvejčitě podlouhlé, smáčknuté, bezžebré, obak obroubené. Úbory malé, četné. *219. Achillea.*

b) Květy krajní pestíkové anebo bezpohlavní, s podlouhlým jazykem, zřídka žádné. Nažky kolkolem žebernaté, oblé neb smáčknutě čtyrboké.
220. Anthemis.

2. Lůžko úborové bez plev. Prašník na konci s podlouhle vejčitým, zaokrouhleným přívěskem.

a) Květy krajní pestíkové, jazykovité neb žádné. Nažky stejné, na hřbetní straně na příč svraskalé neb útle pruhované, bezžebré, na břišní straně s 3 až 5 žebry. Lůžko silně vyklenuté, vejčité neb kuželovité. *221. Matricaria.*

b) Květy krajní jazykovité. Nažky kolkolem žebernaté neb hranaté; 2 až 3 hrany krajních nažek někdy s rohovitým křídlem. Lůžko ploché neb polokulatě vypouklé. *222. Chrysanthemum.*

c) Květy krajní nitkovitě trubkovité, namnoze 3zubé, ostatně jako *b.*
223. Tanacetum.

3. Lůžko úborové bez plev. Prašníky na konci s kopinatě šídlovitými přívěsky.

a) Krajní květy pestíkové, nitkovité neb žádné. Nažky bez okraje kališního, opakvejčité, smáčknuté, bezžebré. *224. Artemisia.*

VII. Senecioneae Cass. Prašníky na dolejšku bezocasé. Chmýr z chlupův.

1. Zákrov polokulatý neb skoro plochý ze 2—3 stejných řad lístkův.

a) Zákrov dvouřadý. Květy krajní pestíkové, jazykovité. Ramena čnělky v kuželovitý, chlupatý přívěsek ztenčená. Chmýr všech nažek jednořadý.
225. Arnica.

b) Zákrov 2—3řadý. Květy krajní pestíkové, jazykovité. Ramena čnělky na konci uťatá a tam štětičkou chlupů porostlá. Chmýr na vnitřních nažkách víceřadý, na vnějších žádný. *226. Doronicum.*

2. Zákrov jednořadý, válcovitý neb válcovitě zvonovitý, na spodu často s několika volnými, menšími lístky.

a) Květy krajní pestíkové, jazykovité, jednořadé, zřídka žádné. Ramena čnělky na konci uťatá a jen tam štětičkou chlupů porostlá. Nažky válcovité, žebernaté, všecky s chmýrem víceřadým, u vnějších snadno opadavým.
227. Senecio.

VIII. Gnaphalieae Less. Květy všecky trubkovité. Prašníky s přívěsky. Chmýr z chlupů neb štětin složený.

a) Zákrov pětihranný, střechovitý, huňatý, vnější lístky jeho bylinné neb jen na konci suchomázdřité. Květy krajní pestíkové, nitkovité, 2- až víceřadé, v paždí plev, podobných lístkům zákrovním, v terči obojaké, trubkovité, 4- až 5zubé, bez plev. Nažky skoro oblé, vnitřní s chmýrem snadno opadavým, vnější obyčejně bez chmýři. *228. Filago.*

b) Zákrov polokulatý neb válcovitý, nehuňatý, lístky jeho namnoze barevné, suchomázdřité neb vnější na dolejšku bylinné. Květy všecky bez plev, krajní pestíkové, nitkovité, jedno- neb víceřadé, v terči obojaké, trubkovité, pětizubé. Lůžko vyklenuté. Nažky skoro oblé. Chmýr stejný, jednořadý.
229. Gnaphalium.

c) Zákrov po odkvětu nerozložený, vnitřní lístky jeho někdy na způsob paprskův. Květy krajní pestíkové, jednořadé, nečetné, někdy žádné. Lůžko ploché. Chmýr drsný, prostý neb srostlý, ostatně jako *b.* *230. Helichrysum.*

C) Ramena čnělky květův obojakých válcovitá neb polooblá, vně vyklenutá, obyčejně prodlouženě kyjovitá, řidčeji krátce vejčitá, od spodku hustě pýřitá. Koruny načervenalé, řidčeji žluté.

IX. Tussilagineae Less. Květy mnohomanželné, často dvojdomě mnohomanželné. Zákrov jednořadý, na spodku často s přívěsky (vnějšími lístky). Chmýr víceřadý.

1. Květy nachově načervenalé, krajní pestíkové, v terči obojaké, nitkovitě trubkovité, šikmo uťaté neb 3—5zubé.

a) Úbory na dvou rostlinách dvoutvárné, dvojdomě mnohomanželné, četné, v kytkovité latě. Květy trubkovité, obojaké, v terči neplodné, nitkovité, pestíkové na kraji plodné: na rostlině více samčí málo jednořadých plodných a mnoho neplodných květů, na rostlině více samičí mnoho plodných, málo (5—1) neplodných uprostřed. *231. Petasites.*

b) Úbory všech rostlin stejné. Všecky květy plodné, krajní nitkovité, nemnohé, jednořadé. Stvol obyčejně jednoúborný. *232. Homogyne.*

2. Květy žluté, krajní pestíkové, jazykovité, víceřadé, květy terče obojaké, pětizubé.

a) Květy terče neplodné, krajní plodné. Stvol jednoúborový. *233. Tussilago.*

X. Eupatorieae Less. Zákrov jedno- až víceřadý. Květy všecky obojaké, trubkovité neb trubkovitě nálevkovité, 5- neb 4klané. Ramena čnělek dlouhá, válcovitá neb kyjovitá.

a) Květy trubkovité, 4—5klané, nachové. Lístky zákrovní nemnohé, jednořadé. Nažka skoro oblá, proužkovaná. Chmýr víceřadý. *234. Adenostyles.*

b) Lístky zákrovní nestejné, střechovité, 2— víceřadé. Koruny trubkovitě nálevkovité, pětizubé, nachové. Chmýr jednořadý. *235. Eupatorium.*

207. Linosyris DC. Zlatovlásek.

693. L. vulgaris Cass. (Z. obecný). Lodyha přímá, jednoduchá, hustě listnatá, nahoře s chocholíkem úborův. Listy tuhounké, úzké, čárkovité, šidlovitě zašpičatělé, z mládí běle vlnaté, posléz skoro lysé. Lístky zákrovní jako celá rostlina žlutě zelené, volné, vnější odstálé. Nažky hedbávitě chlupaté. Chmýr dvouřadý. Oddenek krátký, válcovitý, jedno- neb vícehlavý.

V. 0·30—0·50 *m*. Koruny malé, zlatožluté. Aster linosyris Bernh., Chrysocoma linosyris. L.

♃ Červenec-září. Výslunné travnaté, neb lesnaté stráně, suchá místa, křoviště, ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: Obřany, Cacovice, Julianov, Sokolnice, Hády (Makowsky), u Nebovid, nad Bosonohami stranou k Písárkám (Niessl), Ivančice (Schwoeder), chlumy východně Pravlova (Reissek), Nikolčice u Hustopeče (Bubela), Nosislavské kopce a u Šardic (R. et M.), kraje lesní u Polehradic u Klobouk (Steiger), kraje vinic nad Mariánskou studénkou, u hlubokého rybníka a Adamova stanu u Krumlova (Zimmermann), na Leskouně (Oborny), Židenické kopce, Mordovna poblíž Klajdovky, Hustopeč, Kurdějov, Klobouky, Borkovany, Wiesgrunt u Bošovic, Morkůvky, Krumvíř, Čejč, hojný na Katovně a na j. m. u Kobylí, Velk. Pavlovice, Vedrovice. — Ve Znojemském kraji: na hadci u Mohelna (Roemer). Frauenholc u Tasovic, u Milfrouna, v Popickém žlebu poblíž Trouznického mlýna, na Byčí skále a v údolí Leskavy u Znojma, úklony vinohradu, oproti Hardeku (Oborny). Ružové hory a Star. hole u Nov. sídla (Ripper). Hněvotínské lomy u Olomouce, leč pořídku (Vogl), kopce Sv. Rocha u Uh. Hradiště (Sapetza a Schlögl), vinice Žerotín a j. m. u Strážnice.

208. Aster L. Hvězdnice.

A) Amellus. Oddenek krátce válcovitý, neplazivý. Lístky zákrovní zcela bylinné neb jen vnitřní na konci suchomázdřité a zbarvené.

694. A. amellus L. (H. chlumní). Bylina mrtnatá. Lodyha přímá, stejně listnatá, nahoře chocholičnatě víceúborná, pořídku jednoúborná, tvrdá, někdy kalně nachově naběhlá. Listy poněkud tuhé, celokrajné neb slabě zubaté, třížilné, nejdolejší elliptické, neb podlouhle kopinaté, v řapík zúžené, za květení uschlé, hořejší kopinaté, špičaté, přísedlé. Lístky zákrovní zaokrouhleně tupé. Oddenek šikmý, válcovitý, tlustě mrcasatý, vícehlavý, často s neplodnými svazečky listův.

V. 0·25—0·45 *m*. Květy krajní paprskovité, modrofialové, v terči žluté.

♃ Červenec-září. Kopce, výslunné a skalnaté stráně, cesty, křoviště. V střední a jižní části rozšířena, ve Slezsku velmi pořídku. V brněnském kraji dosti rozšířena: kolem Brna a Klobouk (Steiger), u Kartouz a Hády u Obřan (Oborny), u Čebína (Pluskal), u Ivančic (Schwoeder), Rokytenský les, u Adamova stanu a na vinicích u Krumlova (Zimmermann), u Hor. Kounic (Zavřel), Polavské a Mikulovské kopce (Uechtritz), Židenické kopce, Slatinské skály, Líšeň, Bílovice, Kuřím, Hradisko u Boskovic, Červený kopec, Sivice, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Bošovice, Krumvíř, Čejč, pod Katovnou, vinice a j. m. u Kobylí, Mariánská studénka, údolí Rokytné a Sv. Florianek u Krumlova, Budkovice, Obecný les a Leskoun u Vedrovic, Olbramovice. — V Prostějovsku: při dráze od Bedihoště k Prostějovu (Uličný), na Skalici, u selouteckého lomu, na Kosíři, na vinohradech a u dvorku, na kosteleckých vinohradech, na Záhoří (Spitzner). Ve Znojemsku: Vlčí kopec a u Senohradu v okresu náměšťském (Roemer), v údolí Dyje od Hardeku dolu dosti hojná, v údolí Leskavy u Znojma, u Šatova, Havraníkův a Kounic (Oborny). V olomouckém kraji: u Olomouce (Vogl), lomy u Hněvotína (Reissek). V uh. hradišťském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), u Velehradu a u Star. města poblíž Uh. Hradiště (Schlögl). Sv. Florianek u Bzence (Uechtritz), vinohrady u Strážnice. — V okolí Holešova: stráň v Kruhách u Tučap, v lomech nad Dobroticemi místy hojná (Červinka). Ve Slezsku: Závada poblíž Fryštátu (Zlík), lomy u Lipníku a Josefská hora u Bělska (Baier).

695. A. alpinus L. (H. horní). Bylina mrtnatá až huňatá. Lodyha přímá, jednoduchá, jednoúborná, pod úborem něco ztloustlá, nahoře skoro bezlistá. Listy třížilné, celokrajné, nejdolejší v rozetku směstnané, v čas květení čerstvé, kopisťovité, v řapík zúžené, hořejší podlouhle kopinaté, špičaté neb přišpičatělé, přísedlé, k dolejšku zúžené, nejhořejší čárkovitě kopinaté. Úbory veliké. Lístky zákrovu volné kopinaté, špičaté, brvité, na hřbetě silně huňaté až skoro lysé a po kraji nachově zbarvené. Oddenek válcovitý, šikmý, vícehlavý, se svazečky neplodných listův.

V. 0 08—0·15 *m*. Květy terče zlatožluté, paprsek světle modrofialový.

♃ Červenec, srpen. Skály Jeseníka, pořídku. Ve Velk. kotlině, zde s lístky zákrovními skoro lysými (Krause a Finke 1834 a Spitzner 1888), hojněji na Sokolích skalách pod hřebenem Pradědu oproti Vidlici; zde se světlozelenými silně huňatými lístky zákrovními (Oborny 1876). Deskové kameny na Pradědu (Woloszczak).

696. A. tripolium L. (H. bažinná). Bylina úplně lysá. Lodyha stejně listnatá, nahoře chocholičnatě viceúborná. Listy přídužné, 1—3žilné, celokrajné, někdy též brvitě zubaté, dolejší podlouhle kopinaté, v řapík sbíhavé, špičaté neb přitupé, hořejší čárkovitě kopinaté neb čárkovité. Lístky zákrovní široce kopinaté až elliptické, velmi tupé, přitisklé, nachově obroubené. Oddenek válcovitý, krátký, ukousnutý, položený, tlustomrcasný, vícehlavý.

V. 0·10—0·35 *m*. Květy terče žluté, krajní lilakové. Tripolium vulgare N., A. pannonicus Jacq.

♃ Srpen, září. Bařinná, zvláště slanná luka, zaplavená místa, obyčejně pospolitá: ve střední a jižní části roztroušena. V brněnském kraji: u Měnína, Začan a Hustopeče (Makowsky), u Klobouk (Steiger), hojná u Čejče (Křisch), Krumvíř, Terezov, Polava. — Ve znojemském kraji: mezi Drnoholcem a Mikulovem jako i nezřídka v rovině mezi Polavskými a Falkenštýnskými horami: tak kolem Drnoholce, Mikulova, Nov. Přerova a Nov. sídla, z druhé strany až k Zaječí a Příkludům (Oborny), na jedné louce mezi vesnicí a stanicí u Damnic (Zimmermann) a dle Schlossera též u Hodonína. U Hevlína (Ripper).

* A. canus W. K. (H. šedivá). Lodyha nahoře chocholičnatě neb latnatě větevnatá, mnohoúborná a jako listy šedopýřitě vlnatá. Listy tuhé, třížilné, podlouhlé až podlouhle kopinaté, hrotnaté, přisedlé, celokrajné, nejdolejší za květení uschlé. Lístky zákrovní kopinaté až čárkovitě kopinaté, nestejné. Úbory malé. Koruny krajní lilakové. Rostla v bažantnici u Měnína; od roku 1863 nebyla zde však již zpozorována (Makowsky); zde též nalezl Makowsky 1880 A. punctatus DC. (H. tečkovaná). Lodyha i listy bulvatými chloupky hustě posázena, stopky úborů s porůznými, čárkovitými, špičatými, něco odstálými lístky. Bezpochyby, že jen zavlečena.

B) Euaster. Lístky zákrovní nahoře bylinné, podle úzkého zeleného pruhu středního s krajem bělavým, suchomázdřitým neb chruplavkovitým. Listy jednožilné, vedlejší žíly síťovitě rozvětvené. Oddenek plazivý, výběžkatý. Byliny ze sev. Ameriky pocházející, u nás jen zdivočile u břehů, plotův a v zahradách rostoucí.

a) Listy zúženým spodem přisedlé, toliko nejdolejší řapíkaté.

* **A. salicifolius Scholler.** (H. vrbolistá). Lodyha přímá, nahoře silné hranatá, na stopách listních silně chlupatá, nahoře chocholičnatě latnatá. Listy kopinaté, k oběma koncům zúžené, celokrajné neb prostřední, trochu pilovité, po kraji drsné. Úbory dosti veliké. Lístky zákrovní čárkovité, lysé, bíle obroubené, skoro stejně dlouhé, volně střechovité.

V. 1·00—1·50 *m*. Květy krajní bledě lilákové neb bělavé. A. salignus Willd.

♃ Srpen-září. Vrboví řek a potoků, u nás jen zdivočelý zvláště ve východní části. Při Bystřici u Olomouce (Tkaný), při Bečvě u Lásek a Jablunky (Bubela), při Bečvě u Krásné (Schlosser), u Kunvaldu, při Ostravici u Paskova (Sapetza). Zahrady a hřbitov u Místku (Gogela). V severní části dle Paula u Šumberka. Zdivočela u stronhy u Krasic a za Prostějovem u mlýna (Spitzner).

* **A. Lamarckianus Ness.** (H. Lamarcková). Lodyha nahoře hranatá, na stopách listních chlupatá, latnatě větvitá. Listy dosti tuhé, na líci poblíž kraje zrnitě drsné, podlouhle kopinaté, ostře a drobně pilovité, na větvích a větévkách menší, nejhořejší často kopinaté, špičaté. Úbory prostředně veliké. Lístky zákrovní bylinné, na spodu s krajem bělavým a brvitým, čárkovité, špičaté, nejvnější volné, často nazpět ohnuté, skoro o polovic kratší než vnitřní.

V. 1·00 —1·50 *m.* Květy krajni bledě lilakové.

♃ Září, říjen. Keřnaté břehy, pořídku. Posud jen v několika jedincích nad Trouznickým mlýnem v údolí Dyje u Znojma (Oborny), dle Schierla též v jednom příkopu u Hustopeče.

* **A. parviflorus Ness.** (H. malokvětá). Lodyha přímá, na stopách listních silně chlupatá, latnatě větvitá, větve hroznovitě větvité. Listy měkké, po kraji drsné, kopinaté, zašpičatělé, oddáleně drobně pilovité, nejhořejší na větvičkách mnohem menší, podlouhlé. Úborky ze všech nejmenší. Lístky zákrovní čárkovité, špičaté, přitisklé, často koncem odstálé, vnější skoro více než o polovic kratší vnitřních.

V. 0·80—1·20 *m.* Květy krajní bělavé, po květení bledě lilákové.

♃ Srpen-říjen. Břehy, ploty, pořídku zdivočelá. Posud jen v jedné zahradě a při plotu u Zaječí.

* **A. novi Belgii L.** (H. novobelgická). Lodyha nahoře slabě hranatá, se stopami listů málo chlupatými, chocholičnatě latnatá Listy něco tuhé a lesklé, kopinaté neb podlouhle kopinaté, zašpičatělé, dolejší drobně pilovité, hořejší celokrajné, drsné, na větévkách o polovic menší a na větévkách úboronosných dosti četné. Lístky zákrovu čárkovitě kopinaté, zašpičatělé, volné, nejkrajnější delší než polovice zákrovu, odstálé, bylinné.

V. 0·80—1·00 *m.* Květy krajní světle fialové.

♃ Září, říjen. Břehy řek a potoků. V okolí Brna: u břehů Svratky, u viaduktu sev. dráhy, pak u Ostrovačic (Makowsky), břehy Svratky u Nosislavi (Schierl), hojná u břehů Rokytné mezi Mor. Budějovicemi a Jaroměřicemi a pod Jaroměřicemi v křoví pobřežním, při Dyji u Dačic (Oborny). Nezřídka při Moravě u Kroměříže (Palla). Zdivočelá v zahradách u Tučap poblíž Holešova (Červinka.)

* **A. laevis L.** (H. hladká). Lodyha lysá, nahoře skoro hroznitě větvitá, větve jednoúborné, neb s 1—3 listnatými,

jednoúbornými větvičkami. Listy tuhé, hladké, po kraji něco drsné, kopinaté neb vejčitě kopinaté, špičaté, nad dolejškem často houslovitě skrojené, celokrajné neb skrovně drobně pilovité, na větvích velmi malé. Listy zákrovu hustě střechovité, vnější sotva do $1/3$ zákrovu široce bělokrajné, se zeleným kosnikovým středním polem.

V. 1·00—1·50 *m*. Květy paprsku modré, terče žluté.

♃ Září, říjen. Při břehách pořídku zdivočelá. Pod viaduktem v údolí Leskavy dosti hojná (Oborny), na jednom místě u břehů starého řečiště Moravy u Veselí hojná (Bubela).

209. Erigeron L. Turán.

697. E. acris L. (T. obecný). Lodyha přímá, namnoze hnědočervená, nahoře hroznitá neb skoro chocholičnatá, s větvemi jednoúbornými neb chocholičnatě 2—4úbornými. Listy oddálené, celokrajné, čárkovitě kopinaté, dolejší podlouhle klínovité, jako lodyha a zákrovy srstnaté, zřídka jak tyto lysé, toliko brvité (*β*. glaber. E. droebachiensis O. Müller). Úbory prostředně veliké. Lístky zákrovu čárkovitě kopinaté, šidlovitě zakončené. Květy krajní pestíkové, přímé nitkovité, vnější uzounce jazykovité, skoro 2krát delší zákrovu, květy paprsku obojaké. Chmýr červenavě bílý.

V. 0·10—0·30 *m* Květy krajní bledě pletní neb nachové, v paprsku nažloutle zelené.

⊙ a ♃. Červen-září. Suché kopce, vřesoviště, písčiny, trávníky, mýtiny kraje cest a rolí. Od roviny až na předhoří v celém území rozšířen až hojný, zřídka ve vysokých horách. V Beskydách: Velk. Javorník u Frenštátu a Helfenštýn u Týna. V Jeseníku: u Karlovské studénky (Niessl), jako u chrámu Sv. Huberta atd. — Velk. kotlina, Leiterberk a Švýcarna na Pradědu (Uechtritz) a na Petrštýnu při 1446 *m*. — Na Salvízu (Spitzner). *β)* Klepáčov, na cestě k Berggeistu, Teplice, výstup k Frant. myslivně, blíže chyží uhlířských (Oborny). Heřminovice v Jeseníku (Wetschky).

698. E. canadensis L. (T. kanadský). Lodyha ztuha přímá, srstnatá, nahoře latou prodlouženou, úbory velmi četnými a malými. Listy husté, čárkovitě kopinaté, srstnaté, štětinatě brvité, dolejší oddáleně zubaté. Listy zákrovní čárkovité, nestejně dlouhé. Květy krajní všecky uzounce jazykovité, sotva delší než zákrov. Chmýr bílý.

V. 0·25—1·00 *m*. Květy krajní špinavě bílé.

⊙ Červen-září. Škrobotiny, mýtiny, zdi, meze, pustá místa, úhory. Od roviny až do předhoří k 500 *m*. obecný. Původem ze sev. Ameriky, u nás však od 200 let úplně zdomácnělý. Ještě u Rožnova (Kotek), u Val. Klobouk a přehojný na jedné mýtině u Michalova při 500 *m*. V Jeseníku u Ludvikova.

210. Bellis L. Sedmikrása.

699. B. perennis L. (Chudobka). Stvol namnoze bezlistý, jednoúborný. Listy v rozetce kopisťovité, vroubkované, tupé. Lístky zákrovní dvouřadé, tupé. Květy krajní paprskující. Oddenek válcovitý, větvitý, bohatě mrcasatý.

V. 0·04—0·15 *m*. Květy krajní bílé, vně často červené.

♃ Březen-prosinec. Trávníky, luka, meze. Od roviny až do předhoří obecná. Ve vysokých horách pořídku: kolem Švýcarny na Pradědu (Uechtritz), bezpochyby že jen zavlečena a nahodilá.

211. Solidago L. Zlatobýl.

700. S. virga aurea L. (Z. obecný). Lodyha přímá, roztroušeně chlupatá. Listy v křídlatý řapík sbíhavé, dolejší elliptické neb elipticky kopinaté, drobně pilovité, hořejší kopinaté. Úbory malé až prostředně veliké, v latě přímé, jehlancovité, více méně složité, z větví hroznovitých, všestranných, přímo odstálých. Květy krajní přímé, úzké, čárkovitě podlouhlé, delší zákrovu. Oddenek položený.

V. 0·40—1·00 *m*. Květy krajní zlatožluté, v paprsku žluté.

♃ Červenec—září. Lesy, paseky, kopce, horní a lesní stráně. V celém území, zvláště v horách hojný. Na Smrku. Od Fuhrmannštýnu až k Pradědu a Dědu.

β) alpestris W. Kit. (spec.) Byliny nižší, více lysé. Listy užší. Lata malá, úzká, úbory až dvakrát větší než u tvaru základního.

Na hřebenech a holech nevyšších hor rozšířen. Dle Oborného na Radhošti a Lysé hoře. V Sudetách hojný: Klad. Sněžník (Fiek)!, Černý vrch, Suchá kupa, Neuhausberk. — Salvíz, Hockšár, Studénková hole i jinde v Jeseníku hojný (Oborny), Císařská bouda, Koperník, Drehberg, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník (Spitzner), Fuhrmannštýn, Leiterberk, Medvědí hřeben, Děd, Praděd, Opava pod Ovčírnou, a odtud sestupuje až skoro ku Karlovské studénce, Svinský a Medvědí příkop, Velk. kotlina, Vysoká hole, Heiligenhübl, od Petrštýna až skoro na Hofberk u Klepačova.

701. S. serotina Ait. (Z. pozdní.) Lodyha přímá, doleji lysá, nahoře útle pýřitá. Listy kopinaté, ostře pilovité, po kraji brvitě drsné, vespod jen na žilách slabě mrtnaté. Úbory malé, v hroznech dlouhých, daleko odstálých, jednostranných, na konci často ohnutých, v konečnou latu sestavených. Listky zákrovní čárkovitě kopinaté, velmi nestejné, odstále střechovité. Koruny jazykové něco delší terče. Oddenek prodloužený, větvitý.

V. 0·50—1·50 *m*. Květy krajní zlatožluté. S. glabra Desf.

♃ Srpen—říjen. Původem ze sev. Ameriky. Na březích a pahorcích zdivočelý a zdomácnělý. Při Svratce u Brna (Czížek). Velmi hojný při Dyji mezi Hardekem a Lukovem, mezi Hardekem a Nov. Hrádkem, četně na několika místech mezi Trouznickým mlýnem a Devíti mlýny, v údolí Dyje pod Trouznickým mlýnem u Znojma, v hájích Dyje u Mal. Tasovic a odtud dolu hojný (Oborny), při Moravě u Kroměříže (Palla). Obora u Koldštýna.

* S. canadensis L. (Z. kanadský.) Lodyha hustě mrtnatá. Listy kopinaté ku konci ostře pilovité, vespod všude roztroušeně mrtnaté. Úborky velmi malé. Koruny jazykové, malé, sotva delší terče, ostatně jako předešlý.

V. 0·60—1·52 *m*. Květy krajní zlatožluté.

♃ Srpen—říjen. Původem ze severní Ameriky. U potoků, v zahradách a při plotech zdivočelý a místy zdomácnělý. Zdivočelý u mlýnské strouhy v Dolní ulici v Prostějově (Spitzner), u Šumberka (Paul). V oboře a při břehách Moravy u Strážnice, v zahradách a při plotech u Unčova. Ve Slezsku: zdivočelý u mlýnské strouhy ve Vidnavě (Vierhapper), u Vlčic a Horn. forstu (A. Latzel). V zahradách a při plotech u Těšína, Bogušovic, Hrušova, též u mlýnské strouhy u Krňova.

212. Bupthalmum L. Volské oko.

702. B. salicifolium L. (V. vrbolisté.) Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře větvitá, s větvemi jednoúbornými a jako zákrov roztroušeně odstálé měkkochlupatá. Listy podlouhle kopinaté, roztroušeně chlupaté, dolejší elliptické, celokrajné neb slabě zubaté, špičaté neb přitupé, v řapík sbíhavé, hořejší užší, přisedlé. Listy zákrovní široce kopinaté, jemně zakončité. Jazyky krajní paprskující, mnohem delší terče. Oddenek šikmý, uzlatě válcovitý, dlouze a tlustě mrcasatý.

V. 0·20—0·50 *m*. Květy krajní pomorančově žluté, v terči žluté. B. grandiflorum L. sp. pl. str. 904.

♃ Červenec, srpen. Výslunná, keřnatá místa, stráně. V jižní Moravě pořídku. Dosud jen hojně na stráni v údolí Dyje při silnici od Čížova do Hardeku, též hojně při cestě od Hardeku do Merkersdorfu, pak u mlýna v Hardeku, tato poslední dvě stanoviska již v Doln. Rakousích (Oborny).

213. Inula L. Oman.

A) Corvisartia Mérat. Lístky zákrovní vnější vejčité, lupenovité, na spodině srdčitě rozšířené, tupé, nejhořejším listům lodyžním podobné a v tyto přecházející, vnitřní ku konci kopisťovitě rozšířené, tupé, znenáhla v blánité šupiny se přeměňující. Lůžko jemně pýřitě brvité.

* **I. helenium L.** (O. pravý.) Lodyha přímá, silná, brázditá, měkce chlupatá, nahoře plsťnatá a chocholičnatě větvitá. Listy velmi veliké, nestejně zubaté, přízemní podlouhlé, elliptické, tupé neb špičaté, řapíkaté, lodyžní srdčitě vejčité objímavé, na líci svraskalé, vespod jako vnější lístky zákrovní hedvábitě plsťnaté. Úbory velmi veliké. Vnější lístky zákrovu lupenovité, vnitřní suchomázdřité. Květy krajní jazykovité, paprskující, delší než zákrov. Nažky lysé.

V. 1·00—1·50 *m*. Koruny zlatožluté. Aster helenium Scopoli, A. officinalis All., Helenium grandiflorum Gilib., Corvisartia helenium Mérat.

♃ Červenec, srpen. Trávníky, zahrady, palouky, příkopy, ploty, zvláště v hornatějších krajích pěstován a zde onde zdivočelý. U Lomnice (Pluskal). U Olešnice (Člupek), Březník u Náměště (Schwoeder). Kolem Jihlavy u myslivny u Široké vsi (Pokorny), skalnaté úklony v údolí Jihlavy od Goskova mlýna až k Louce (Reichardt), u Slavonic a Nov. vsi (Oborny). Pěstován a někdy zdivočelý u Černic, Uhřinova, Straškova, Chudobína, Nov. města, Nov. Jimramova. — V olomouckém kraji: při plotech ve Štěpánově u Litovle (Spitzner). Zahrady travnaté v Jeseníku: jako kolem Velk. Losína (Oborny) Wisenberka, Filipova, Star. vsi. — Ve východní části: v Buchlovských horách (Schlögl), na úpatí Kotouče u Ženklavy (Sapetza). V okolí Místku: pěstovaný někdy i zdivočelý v zahradách v Stařiči a Zelinkovicích (Gogela), Velk. Kunčice, Lichnov, Rybí, Milovany, Kepertovice. — V Těšínsku: Ustroň (Uechtritz), Bogušovice, Hrušov. — V Opavsku: Velk. Heraltice, Breitenau, Wiedergrünn (R. a M.), Krňov (Spatzier).

B) Enula Duby. Lístky zákrovní vnější na konci lupenovité, nazpět ohnuté, vnitřní kopinaté až čárkovité, špičaté, po kraji suchomázdřité. Lůžko lysé.

I) Longeligulatae Beck. Inul. Europ. Pojed. Akad. věd. Vídeň 1881. Květy krajní jazykovité, dlouhé, paprskující.

a) leiocarpae. Nažky lysé.

α) Úbory četné, v hustém chocholíku.

703. I. germanica L. (O. německý.) Bylina kalně zelená, silně vonná. Lodyha přímá, chocholičnatě větvitá, mnohoúborná, vlnatě pýřitá, nahoře hustě huňatá až plsťnatá. Listy husté, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, celokrajné neb slabě zoubkaté, síťnatě žilnaté, drobounkými žlázkami poseté, vespod méně více vlnaté, hořejší slabě srdčitým spodkem poloobjímavé. Lístky zákrovní velmi nestejné, znenáhla kratší, vnější široce kopinaté, tupé, ku konci bylinné, vnitřní úzce kopinaté, špičaté, suchomázdřité. Květy krajní krátce jazykovité, paprskující, málo delší než květy v paprsku. Oddenek oblý, rovnovážný, plazivý, větvitý.

V. 0·30—0·60 *m.* Květy žloutkově žluté. Aster corymbosus Mönch., Pulicaria germanica Presl Fl boh., I. fasciculata Gilib., I. praealta Dumort.

♃ Červen, červenec. Suché, výslunné kopce keřnaté, kamenité stráně. V střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: Židlochovické a Nosislavské kopce (Reissek), mezi Blučinou a Nosislaví (Niessl). Polavské kopce (Uechtritz), při popicko-starvické cestě u Hustopeče (Schierl). Ve znojemském kraji: u Mikulova (Domas), Frauenhole u Tasovic, na Dlouhém Šobesu u Podmole, úklon k Devíti mlýnům (Oborny), u Strážnice. — A dle F. Kováře na Peperku u Žďáru.

β) Úbory nečetné, na konci větví jednotlivé.

704. I. salicina L. (O. vrbolistý.) Lodyha přímá, lysá neb nahoře skrovně chlupatá, jednoúborná neb s několika větvemi jednoúbornými. Listy tuhé, lesklé, sblížené, podlouhle kopinaté, síťnato-žilnaté, lysé neb vespod roztroušeně mrtnaté, bezžlázné, zoubkaté a brvitě drsné, hořejší srdčitým spodkem poloobjímavé, dolejší často zaokrouhlené.

Lístky zákrovu nejvnitřnější čárkovité, suchomázdřité, vnější kopinaté, ku konci bylinné až listovité, špičkou nazpět ohnuté, brvité. Květy krajní jazykovité, veliké, paprskující.

V. 0·30—0·60 *m*. Květy zlatožluté. Bylina tmavozelená, namnoze lesklá. I. hetrusca Moretti, Aster rigidus Mönch.

♃ Červen, červenec. Kamenité a keřnaté stráně, lupenaté háje, jílovitá luka, kraje lesní, křoviště, v území dosti rozšířen. V brněnském kraji: od Brna až k Břeclavi, jako v lesíku Tuřanském u Brna (Makowsky), u Olešnice (Člupek), u Klobouk (Steiger), u Lednice (Uechtritz), luka u Příklud (Schierl), u Kurdějova, Morkuvek, Krumvíře, Kobylí, Polavy a Vistonic. — U Václavovic poblíž Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Znojma, Milfrouna, Kounic, Sedlešovic, na Býčí skále, u Trouznického mlýna poblíž Znojma, Kozí stezka u Lukova, vinohrady u Hardeku, Hrušovany, Nov. sídlo a na j. m. roztroušen (Oborny). Koskův mlýn u Jihlavy (Reichardt). V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), Chomutov a Horká (Mik), Lásky (Makowsky), Dětřichov u Unčova. — V uh. hradištském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), kopec Sv. Rocha u Popovic, Luhačovice (Schlögl), na lukách za nádražím a v lese Plechovci u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Kněždub, Louka, Velká, luka Vojšice u Mal. Vrbky, Kuželova, louky Machové a Doliny u Javorníku, Filipov, Uh. Brod, vinice u Havřic, les Horka u Val. Klobouk, Ratiboř. Ve východní části: v okolí Holešova: stráň v Kruhách u Tučap, les Vranov u Prusenovic, Pacetlucký les, Lysina (Štěpánek), pod hřbitovem u Rusavy (Sloboda)!, u Vsetína (Bubela)!, úklony Radhoště u Frenštatu (Dr. Hanáček), u Jeličné, Věřovic, Nov. Jičína a Ženklavy (Sapetza), ve vrbině u Sviadnova (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer).

β) subhirta C. A. Meyer. Lodyha i listy krátce srstnaté.

Pořídku. V okolí Hardeku a Znojma (Oborny), u Bzence (Bubela) a Uh. Brodu.

705. I. hirta L. (O. srstnatý.) Lodyha přímá, hranatá jak listy a zákrovy odstálými, bulvatými chlupy srstnatá. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, drobounkými žlázkami poseté, celokrajné neb slabě zoubkaté, síťnatě žilnaté, hořejší zúženým neb zaokrouhleným spodkem přísedlé. Lístky zákrovu všecky skoro stejně dlouhé, vnější čárkovitě kopinaté, zelené, listovité, žilkaté, zrnité a brvité, vnitřní čárkovité, suchomázdřité. Květy krajní dlouze jazykovité, paprskující.

V. 0·20—0·40 *m*. Koruny zlatožluté. Úbory jednotlivé, zvlášť konečné veliké. Listy tmavozelené, silně vonící.

♃ Květen, červen. Suchá, kamenitá místa, travnaté, porostlé stráně, kraje lesní a vinic. Ve střední a jižní části porůzný, ve Slezsku pořídku. V brněnském kraji: Hády u Obřan, v Písárkách u Brna, u Nosislavi a Čejče (Makowsky)!, na Květnici u Tišnova (Pluskal), u Sokolnic (Khek), u Ivančic (Schwoeder), u Bosonoh a Klobouk (Steiger), u Polavy (Uechtritz), u Kurdějova a Mal. Němčic (Schierl), údolí Václavské u Obřan, Líšeň, Bilovice, Jedovnice, Kohoutovice, Lískovec, Židlochovické kopce, Kolby u Uherčic, u Krumlova. V okolí Prostějova: v háji a na kopcích za Držovicemi, u Krumsína, Plení, u Plumlova (Spitzner). Ve znojemském kraji: Senohrad u Náměště (Roemer), Mikulov (Makowsky), údolí Ledové u Vranova, v údolí Dyje od Hardeku až ku Znojmu, místy hojný, kolem Vranova, Milfrouna, Devíti mlýnů, Lukova a v Purkrábce u Suchohrdlí, řidčeji u Bítova a v údolí potoka Jevišovského (Oborny). V Olomoucku: u Olomouce a Hněvotína (Mik), u Litovle (Spitzner). V uh. hradištském kraji: u Hodonína a Banova (Makowsky), u Bzence (Bubela), pořídku na suchých kopcích u Uh. Hradiště (Schlögl), na Javořině (Holuby). Ve východní části: u Rusavy (Sloboda) a porůznu ve Vesnickém dubovém lese u Vsetína (Bubela). V okolí Místku: na poříčí Olešné v Palkovicích dosti hojný, místy při silnici v Stařiči a v kamenci řeky Moravky pod Star. městem (Gogela). Ve Slezsku: na Tulu, pak u Oldřichovic (Kotschy).

705 × 704. I. rigida Döll. (O. tuhý.) Lodyha přímá, hranatá, listnatá, jednoduchá, řidčeji 2—4úborná, mrtnatá, na dolejšku někdy krátce chlupatá. Listy kopinaté, koncem poněkud nazpět ohnuté, celokrajné až slabě zoubkaté, síťnatě žilnaté, na líci lysé, vespod na hlavních žilách slabě chlupaté, po kraji drsné. Lístky zákrovní kopinaté, po kraji brvité, jemně pilované, na hřbetě skrovně srstnaté, zelené, kratší než květy terče, nejvnější s podobnou žilnatinou jako nejhořejší listy. Květy krajní úzké mnohem delší než květy paprsku.

V. 0·30—0·50 *m*. Květy zlatožluté. I. hirta × salicina Ritsch., I. spuria Kern.

♃ Červenec. Keřnaté a výslunné kopce a stráně, mezi rodiči pořídku. Mezi Moravany a Modřicemi (Cízžek). Vinohrady u Čížova oproti Hardeku, Trouznický mlýn u Znojma (Oborny).

703 × 706. I. hybrida Baumg. (O. míšený.) Lodyha přímá, hustě listnatá, chocholičnatě větvitá, 5 až mnohoúborná, lysá neb nahoře vlnatá. Listy sblížené, kopinaté, špičaté, celokrajné neb slabě zoubkaté, nervovitě žilnaté, spodkem zúženým přisedlé, po kraji drsné neb poněkud vlnaté, ostatně namnoze lysé. Vnější lístky zákrovní kopinaté, na spodu chruplavkovitě suchomázdřité, na konci bylinné, vlnatě chlupaté, ± zřetelně podél žilnaté, vnitřní čárkovité, suchomázdřité. Květy krajní jazykovité, paprskující, mnohem delší než květy terče. Nažky lysé.

V. 0·25—0·45 *m*. Koruny zlatožluté. I. germanica × ensifolia Neil. Fl. str. 336. Míšenec velmi proměnlivý, od J. germanica lysými, k dolejšku zúženými listy, od I. ensifolia žilnatinou listů a menšími úbory rozdílný.

♃ Červenec. Kamenité a výslunné kopce, pořídku. Na jednom kopci pod I. tunnelem u Obřan (Theimer a Reissek), Židlochovické kopce (Reissek), u Nosislaví. — Úklon kopců mezi Blučinou a Nosislaví (Niessl).

706 × 705. I. Hausmanni Huter. (O. Hausmannův.) Lodyha přímá, hustě listnatá, jednoduchá až trojúborná, lysá, nahoře někdy roztroušeně tuhoštětinatá. Listy tuhé, úzce kopinaté, na konci méně zašpičatělé, nikoliv ponenáhlu ve špičku zúžené, zřetelně síťnatě žilnaté, postranni nervy střednímu nervu nejbližší nerovnoběžné, nýbrž nahoře i s nervy stejného řádu obloukovitě zkřivené a zřetelně síťnatou žilnatinu působící, Lístky zákrovni na konci slabě bylinné, na spodu suchomázdřitě chruplavkovité, brvité, ± srstnaté. Květy krajni jazykovité, dlouhé.

V. 0·20—0·40 *m.* Květy zlatožluté. I. ensifolia × hirta. Od I. ensifolia, jemuž se velice podobá, síťnatou žilnatinou listů rozdílný.

♃ Červenec. Suchá, výslunná místa. Mezi rodiči pořídku. V několika kusech v údolí Dyje pod Hardekem, ve více jedincích na Kounické výšině u Znojma, úklony směrem k údolí Dyje a na Býčí skále u Znojma (Oborny).

704 × 706. I. Neilreichii Beck. (O. Neilreichův.) Lodyha tuhá, hranatá, přímá, namnoze chocholičnatě větvitá, lysá, nahoře roztroušeně chlupatá. Listy dosti sblížené, podlouhle kopinaté až čárkovitě kopinaté, zúženou spodinou přísedlé, hlavni nervy dole se středním nervem rovnoběžné, nahoře obloukovitě od něho odstálé a pak opět k němu sblížené a s ním rovnoběžné, síťnatá žilnatina dosti vyvinutá. Lístky zákrovní na spodku chruplavkovité, na konci trochu bylinné, brvité a zoubkaté, vnitřní suchomázdřité. Květy krajní jazykovité, paprskující.

V. 0·30—0·50 *m.* Koruny zlatožluté. I. stricta Tausch. *β)* Neilreichi Beck J. Eur. 1882., I. salicina × ensifolia. Od I. ensifolia větší štíhlostí, listy obyčejně velmi úzkými a dlouhými, žilnatinou listů a nervy částečně rovnoběžnými rozdílný.

♃ Červenec. Lesní luka, křoviště. Mezi rodiči pořídku. Na Kozí stezce u Lukova, v údolí Dyje u Hardeku, Býčí skála u Znojma (Oborny).

706. I. ensifolia L. (O. mečolistý.) Lodyha tuhá, přímá, jednoduchá neb slabě větvitá, lysá neb nahoře vlnatě huňatá. Listy hustě nahloučené, tuhé, lesklé, čárkovitě kopinaté až čárkovité, špičaté, v špici zvolna zúžené, celokrajné neb slabě zoubkaté, podélně žilnatě pruhované, bez zřetelné síťnatiny žilek, bez žlázek, lysé, po kraji drsné, hořejší trochu vlnatě huňaté, všecky zúženým dolejškem přísedlé. Lístky zákrovu vnitřní čárkovité, suchomázdřité, vnější kopinaté, něco odstálé, na spodku chruplavkovité, ku konci bylinné, často lupenovité, zdélí vnitřních, nejkrajnější podélně žilnaté. Krajní květy veliké, jazykovité, paprskující.

V. 0·20—0·60 *m*. Koruny zlatožluté. Aster ensifolius Scop.

♃ Červenec—srpen. Keřnaté, výslunné vrchy, kamenité stráně, kraje vinic. V střední a jižní části porůzný, ve Slezsku neroste. V brněnském kraji: Hády u Obřan (Makowsky)!, u Sokolnic (Oborny)!, u Ivančic (Schwoeder)!, mezi Židlochovicemi a Nosislaví (Niessl), u Klobouk (Steiger). Výhon u Židlochovic (Schierl). Polavské a Mikulovské kopce (Schlosser)!, Mordovna poblíž Klajdovky, vinice u Maloměřic, Bilovice, Josefské údolí, Oujezd, Mal. Hostihrádky, Větrník u Dražovic, Hustopeč, Kurdějov, Morkuvky, Wiesgrunt u Bošovic, Krumvíř, Kobylí, Velk. Pavlovice, Vistonice. — Ve znojemském kraji: na Býčí skále za Trouznickým mlýnem a na Králově stolci u Znojma, na Kounické výšině, úklony směrem k údolí Dyje, Kozí stezka u Lukova, úklony vinohradů k Hardeku, v údolí Dyje mezi Hardekem a Nov. Hrádkem, v Purkrabce u Suchohrdlí (Oborny). V uh. hradištském kraji: kraje u Uh. Hradiště, Derfle a Oujezd (Schlögl), kraje vinic a kamenitá místa na Žerotínu u Strážnice, Uh. Brod a vinice u Havřic.

β) lasiocarpa L. Nažky chlupaté.

707. J. britanica L. (O. luční.) Lodyha přímá, hranatá, 2—3úborná až latnatě větvitá, pavučinně vlnatá, nahoře někdy hustě huňatá. Listy podlouhle kopinaté až čárkovitě kopinaté, špičaté, celokrajné až nestejně drobně zubaté, dolejší v řapík zúžené, hořejší poloobjímavě přisedlé, pavučinně vlnaté a vinožlutými žlázkami poseté, na líci dosti lysé. Lístky zákrovu čárkovitě šidlovité, vnější bylinné, volné, vlnatě chlupaté, zdélí neb delší vnitřních suchomázdřitých. Květy krajní úzce jazykovité, paprskující, mnohem delší než květy paprsku.

V. 0·20—0·80 *m*. Květy žluté. Tvar listův a houšťka odění proměnlivé.

♃ Červenec, srpen. Luka, příkopy, meze, cesty, náspy. Od roviny až k nízkému předhoří obecný. Ve vyšších polohách u Tomášova (Uechtritz), u Rymařova a ve Smrčkách u Jamrtic.

β) viridis Wahlenbg. Listy čárkovitě kopinaté a jako lodyha a lístky zákrovní skoro lysé. J. britanica *β*) glabrescens Kabath. Fl. v. Gleiw., J. Oetteliana Rchb.

Pořídku, posud jen v hájích podél trati Hrušovany — Nov. sídlo u Frelešdorfu (Oborny).

708. J. oculus Christi L. (O. oko Kristovo). Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře chocholičnatě větvitá, víceúborná. Listy tuhé, měkké, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, špičaté, celokrajné až slabě zoubkaté, dolejší v dlouhý řapík zúžené, hořejší srdčitým spodkem přisedlé, jak lodyha na obou stranách hedbávitě vlnaté až plsťnaté, šedozelené. Úbory značné, zákrovy hustě hedvábitě vlnaté, vnější lístky zákrovní čárkovitě kopinaté, znenáhla kratší, vnitřní čárkovité, suchomázdřité. Květy krajní jazykovité, paprskující, mnohem delší než květy terče.

V. 0·20—0·45 *m.* Květy žloutkové. Rostlina příjemné vůně, šedozelená, v mládí hedvábitě lesklá. J. campestris Bess., J. lanuginosa Gilib., J. sericea Kit.

♃ Červenec, srpen. Výslunné, kamenité stráně a kopce, kraje vinic a hájů, křoviště. V střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: u Kartouz a v Ochozském údolí (Makowsky)!, na Květnici u Tišnova (Pluskal a Reissek)!, u Ivančic (Schwoeder)!, u Němčan a na Židlochovických a Nosislavských kopcích (Niessl)!, Pracký kopec u Sokolnic (Czížek)!; na travnatém úklonu naproti Císařské skále u Drysic u Vyškova s Lathyrus latifolius, nejsevernější stanovisko na Moravě (Spitzner), Nikolčice u Hustopeče (Makowsky)!, u Klobouk (Steiger)!, u Čejče (R. a M.), Polavské kopce (Schlosser)!, Klášterní vrch, rybniční mlýn (Zimmermann), též u střelnice u Krumlova, na Leskouně (Oborny)!, Hády u Obřan, Bilovice, Větrník u Dražovic, Syrovice, Kolby u Uherčic, Wiesgrunt u Bošovic, luční úklony u Krumvíře, Němčice, Budkovice, údolí Rokytné u Krumlova, Vedrovice. — Ve znojemském kraji: u Mikulova (Makowsky), Frauenholc u Tasovic, na Kamenném kopci mezi Tasovicemi a Derflicemi, Pelcberk u Milfrouna, Hradiště, údolí Dyje a Hradnice u Znojma, na Dlouhém Šobesu, u Devíti mlýnů, Štolfirst u Nov. hrádku, u Hardeku, Lukova, Ratišovic, Plavče a v údolí Jevišovickém od Jevišovic dolů až k lesu Hoja porůzný (Oborny). Na písčitých kopcích mezi Star. městem a Zlechovem u Uh. Hradiště (Schlögl).

709 × 708. J. intermixta J. Kern. (O. zvrhlý). Lodyha přímá, nahoře chocholičnatě větvitá, mnohoúborná. Listy podlouhle kopinaté neb elliptické, špičaté, hořeni celokrajné, poloobjímavě přisedlé, dolejší slabě zoubkaté, v řapík sbíhavé, na líci mrtnaté, vespod ± plsťnaté, na nervech dlouze hedvábitě chlupaté. Úbory volné. Lístky zákrovu štětinatě brvité, vnitřní čárkovité, rovné, suchomázdřité, na konci načervenalé, lysé, vnější vejčitě podlouhlé, uprostřed a při kraji červeně pruhované, bylinné, namnoze nazpět ohnuté. Květy krajní jazykovité, třízubé, mnohem delší než zákrov a květy terče.

V. 0·30—0·70 *m.* Květy žloutkové. J. conyza × Oculus Christi.

♃ Červenec, srpen. Suchá keřnatá a výslunná místa. Pořídku. Na seči pod pěšinkou od Hardeku do Nov. hradku, na Soudním a Vinném vrchu u Čížova, úklon k Hardeku, zde též tvar super conyza × oculus Christi J. Kern. = J. suaveolens Jacq. 1776, s lodyhou mnohoúbornou, silně chocholičnatě větvitou a menšími krátce stopkatými úbory (Oborny).

b) breviligulata Beck. l. c. Květy krajní trubkovité, skoro skryté, jemnější než květy terče.

709. J. conyza D. C. (Hnidák). Lodyha přímá, nahoře latnatě větvitá, mnohoúborná, pýřitě plsťnatá. Listy elliptické neb elipticky kopinaté, špičaté, celokrajné, neb drobně zoubkaté a žláznaté, peřenožilné, na líci jemně pýřité, vespod krátce a řídce plsťnaté, dolejší v řapík sbíhavé, hoření zúženým spodkem přisedlé. Lístky zákrovní střechovité, štětinatě brvité, vnitřní čárkovité, suchomázdřité, znenáhla delší, vnější široce čárkovité, špičaté, na konci bylinné, drsné a odstálé. Květy krajní přímé, nikoliv paprskující, trubkovité, nepravidelně třízubé, zdélí květů terče. Nažky nahoře srstnaté.

V. 0·50—1·00 *m.* Květy krajní načervenalé, v terči nahnědlé. Listy kalně zelené, drobně žláznaté, nepříjemně zapáchající. Conyza squarrosa L., J. vulgaris Lam., Erigeron squarrosum Clairv.

⊙ a ♃. Červenec, srpen. Suché lesnaté stráně, světlé lesy, kraje vinic. Porůzný, zvlášť v předhoří, zde až k 600 *m.* V brněnském kraji: Blučina, Slatinské skály, Hády u Obřan, údolí Svitavy u Adamova, u Vranova, Blanska (Makovsky)!, stráň Crhová u Lomnice (Pluskal)!, u Kunštátu! a Olešnice (Člupek), u Pistovic (Spitzner), Písárky u Brna, Rosice a Ivančice (Oborny)!, v lese u Martinic stranou k Divákům, u Hustopeče (Steiger)!, u Soběšic, hojný u Ochoze, Jedovnice, Květnice a j. m. u Tišnova, Letovice, Střelice, Bučín u Tečic, Mariánská studénka u Krumlova. — Adamův stan a v oboře u Krumlova (Zimmermann). V okolí Prostějova: na Kosíři, ve Vícovském, Repešském a Ptenském žlebu (Spitzner). Ve znojemském kraji: Náměšť a Senohrady (Roemer), u Jevišovic, Ratišovic, Lukova, Vranova, Hardeku, Znojma, Polavy!, Mikulova!, Vistonic!, Miroslavi a na Leskouně u Krumlova! (Oborny). V jihlavském kraji: na stěnách skalních v údolí Jihlavy od Goskova mlýna až k Louce u Jihlavy (Reichardt), Gilgenbergský les u Slavonic, údolí Dyje u Star. Hobzí (Oborny). V Olomoucku: Sv. kopeček (Mik) a Hlubočky, v údolí Nectavy mezi Konicí a Nectavou (Spitzner), u Milkova (Slavíček), Puhuštýn u Střelné, u Hrubé vody a Šumberka (Paul), v lesích u Libin (Bittner), Karlshöhe u Velk. Losína. — Ve východní části: zříceniny hradu Lúkova poblíž Holešova (Červinka), Hostýn. — V semetínském lese „Lipový“ u Vsetína hojný (Bubela), údolí Provazny u Halenkova, Kičera čerňanská, Javorníky, Velk. Karlovice, Rožnov, Panský kopec v Doln. Pasekách a luka pod Olšovským poblíž Star. Zubří. — Štramberk (Sapetza a Czížek), na Pískovné u Kapřivnic, mezi Hladk. Životicemi a Ženklavou (Sapetza), u Frýdlandu (Oborny)! u Teplic (Dr. Hanáček), u Hranic (Vogl)!, zde zejména u Propasti, Domštát a odtud až do Hrubé vody hojný. — Ve Slezsku: Koňská u Těšína (Kolbenheyer), Goleszówský vrch (Kotula), Šelenburk u Krňova a les Hůrka u Heraltic (Mayer), u Opavice (Münke), Mal. Heřmanice, Loučky, Nov. ves, Odry, Pohoř. — Kaltseifen, Javorník (Vierhapper), Sörgsdorf, Vlčice (A. Latzel).

214. Pulicaria Gärtn. Blešník.

710. P. vulgaris Gärtn. (B. obecný.) Lodyha přímá, odstále větvitá, větve jednoúborné neb vrcholičnaté, nahoře skoro vlňatě huňaté. Listy podlouhle kopinaté, vlnovité, okrouhlým, trochu objímavým spodkem přisedlé, vlňatě pýřité neb přílysé. Úbory dosti malé, polokulaté. Jazyky květů krajních přímé, zdélí terče. Nažky krátce chlupaté.

V. 0·10—0·30 *m.* Květy žluté. Bylina špinavě zelená, nepatrná, nepříjemně zapáchající. Inula pulicaria L.

⊙ Červenec—září. Zaplavovaná místa, vlhké pastvy, návsi, příkopy, pustá místa, v rovině a pahorkatině rozšířen, místy schází. V brněnském kraji rozšířen, místy obecný: kolem Brna jen u Moravan, Nenovic a Křtin (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), kolem Rajhradu a Oujezda (Czížek), u Ivančic (Oborny), u Soběšic a Klobouk (Steiger), Příkludy, Velk. Pavlovice (Schierl), u Tišnova, Krumvíře, Šakvic, Vistonic, Star. Břeclavi, Poštorny a Nov. vsi. — V Prostějovsku: na Hloučele, v Kralicích (Uličný), Hrubčicích, Otonovicích, Žešově, u Kelčic, Stichovic, Křenuvek a Plumlova (Spitzner). Ve znojemském kraji: v nížinách při dolní Dyji u Polavy, Mikulova, Drnoholce, Mušova, Lednice až k Břeclavi obecný, řidčeji kolem Milfronna, Hodonic, Znojma, Budkova a Dědic (Oborny), hojný u Litobratřic (Zimmermann), u Hevlína (Ripper). V záhonech u Jihlavy (Pokorny), Lideřovice u Dačic, Mutná, Holešice, Mutišov a j. m. u Slavonic (Oborny), Hostákov u Třebíče (Zavřel). V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), u Černovíra (Makowsky), Stěpánov, Hluchov, Přemyslovice, Konice (Spitzner), Troubelice (Červinka), Dětřichov u Unčova. — V uh.-hradištském kraji: v nížinách tohoto území obecný (Reissek), u Bilan a Chropina (Palla), u Bzence a Hodonína (Uechtritz), při silnici mezi Bzencem a Uh. Ostrohem (Bubela), na Javořině (Holuby), kolem Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer). Ve Vidnavsku hojný: jako kolem Vidnavy a Kalkavy. — Kraš, Bernartice, Bílý potok, Javorník, Vlčice, Friedberk, Zuckmantel a j. (Vierhapper).

711. P. dysenterica Wallr. Sch. crit. 1822. (B. úplavičný). Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře chocholičnatě neb latovitě větvitá, vlnatě huňatá. Listy velmi měkké, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, vlnovité, celokrajné neb zoubkaté, dolní za květení již uvadlé, hořejší hluboce srdčitým objímavým spodkem přisedlé, špičaté, na líci šedopýřité, vespod šedoplsťnaté. Úbory dosti veliké, jich zákrovy bylinné, čárkovité, vlnatě huňaté. Jazyky krajní paprskující, mnohem delší terče. Oddenek prodloužený, plazivý.

V. 0‘40—1·00 *m.* Květy žluté.

♃ Červenec, září. Příkopy, břehy, vlhká místa. Ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: v hájích pod Židlochovicemi (Reissek), u Pavlovic (Makowsky), 1880 v několika kusech při Svratce u Písárek u Brna (Oborny), teď již zašel, u Nosislavi a hojný u Šelce. — Příkopy luční mezi Hustopečí a Nikolčicemi, při plotech u Kurdějova (Schierl). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), u Mikulova (Simony), v hájích kolem Hrušovan a v místě samém hojný, též kolem Frelešdorfu, Nov. Přerova a Drnoholce (Oborny). V českomoravském pohoří velmi pořídku: posud jen u Řasné v okresu teleckém. Roztroušen v příkopech kolem Olomouce (Vogl), u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bělotína a Poloni (dle Schlossera), hojný u Strážnice, zvlášť v bažantnici, Filipov, na Hradisku u Star. Jičína. — U strouhy na Novosadech v Brušperku (Gogela).

215. Helianthus L. Slunečnice.

* **H. annuus L.** (S. obecná.) Lodyha namnoze jednoduchá. Listy srdčité, třížebré, pilovité, řapíkaté. Úbory velmi veliké, nicí. Zákrovy střechovité, vnější vejčité, zašpičatělé, lupenovité. Květy krajní velmi veliké, bezpohlavní. Kořen jednoduchý.

V. 1·50—2·50 *m*. Paprsek žlutý, terč hnědožlutý.

⊙ Červenec—říjen. Původem z Peruanska a Mexika. Pěstuje se v zahradách a při kraji polí, někdy i zdivočuje. Jako v okolí Prostějova: 1885 u lesní školky na pasece na Kosíři, 1886 u prostějovského nádraží (Spitzner), u Kroměříže (Palla), při Bečvě a na sousedních polích (Bubela).

* **H. tuberosus L.** (S. bambulinata, topinambur.) Lodyha přímá, větvitá, drsná. Listy dolejší srdčitě vejčité, střičné, hořejší z klínovitého spodu vejčitě podlouhlé neb kopinaté, pilovité, střídavé. Úbory prostředně veliké, přímé, lístky zákrovní kopinaté, špičaté. Oddenek s podlouhlými hlízami.

V. 1·20—2·00 *m*. Květy žloutkové.

♃ Říjen, listopad. Původem ze sev. Ameriky, pěstuje se pro hlízy, které poskytují píci pro dobytek a nezřídka zdivočuje. Polní cesta mezi Křepicemi a Moutnicemi, v Oboře u Kroměříže (Palla). U Uh. Brodu, hojně a úplně zdomácnělý na domnělé vyhaslé sopce u Ordějova.

216. Bidens L. Dvouzubec.

A) Úbory nicí. Listy přísedlé, oba střičné, na dolejšku trochu srostlé.

712. B. cernuus L. (D. nicí.) Lodyha přímá neb vystoupavá, namnoze lysá. Listy kopinaté, k dolejšku zúžené, přísedlé, nedělené, pilovité. Úbory za květu nicí, stopkaté, úžlabní i konečné, dosti ploché. Vnější lístky zákrovu 3—8, lupenovité, vnitřní vejčité. Květy v paprsku jazykovité neb všecky trubkovité. Nažky s 4 osinami.

V. 0·25—1·00 *m*. Květy žloutkové.

⊙ Červen-říjen. Vlhké břehy, bařiny, příkopy. Od roviny až na předhoří k 450 *m* obecný. U nás v těchto tvarech:

α) discoideus Wimm. Květy všecky trubkovité. Všude obecný.

β) radiatus DC. Květy krajní paprskující, s jazykem vejčitým. Careopsis bidens L.

Řidčeji: u Kroměříže (Palla), Boskovice a Rapotína Lhota u Boskovic, Telč, Mal. Lhota, Štamberk, Dolní Bobrová, Bystřice p. P., Žďár. — Piňovice (Klanic) a Dětřichov u Unčova, Budišov, Vítkov, Mankovice u Oder.

γ) minimus L. Lodyha 3—10 *cm* v; namnoze jednoúborná.

Zde onde, jako u Čejče, u Tišnova atd. — U Litopecen (Palla).

B) Úbory přímé. Listy 3—7dílné, zřídka nedělené.

713. B. tripartitus L. (D. trojdílný.) Lodyha přímá neb vystoupavá, větvitá, lysá neb poněkud pýřitá, později namnoze špinavě narudlá. Listy trojdílné, v křídlatý řapík sbíhavé, úkrojky pilovitě zubaté, se zuby rovnými neb málo ohnutými. Úbory dole zaokrouhlené, stejné výše a šíře, aneb vyšší než širší, též za květení přímé. Vnějších lupenovitých lístků zákrovu toliko 5—8. Plevy široce čárkovité, 3—9žilné, spodu osin plodních dosahující. Krajní květy nečetné, delší než vnitřní. Nažky se 2—3, zřídka 4 osinami, delší svých osin.

V. 0·20—1·00 *m*. Koruny žlutohnědé, listy kalně zelené. U β) integer Koch jsou listy nedělené a lodyha jednoduchá.

⊙ Červenec—září. Příkopy, břehy, bahna luční. Obecný v rovině i předhoří.

* B. radiatus Thuill. (D. placatý). Lod. posléz nažloutlá. Listy světle zelené, ostře pilovité, se zuby do vnitř ohnutými, nestejnými. Úbory značně širší než vyšší, ploché, velmi hojnokvěté, vespod posléz pupkovitě prohlubené. Vnější lupenovité, lístky zákrovu četné (10—14). Plevy úzce čárkovité, 1—3žilné, konce osin plodních dosahující. Nažky asi zdélí osin. Květy žluté V. 0·15—1·00 *m*.

⊙ Srpen—říjen. V bahně a písku rybníků, bahna luční. U Telče 1884; leč ze stanoviska mnou zjištěného proměnou místa vymizel.

217. Rudbekia L. Rudbekie.

* **R. laciniata L.** (R. dřipatá). Lodyha přímá, lysá, nahoře s větvemi jednoúbornými. Listy drsné, dolejší peřenosečné, hořejší jednoduché neb 3—5dílné, úkrojky vejčité, stříhaně zubaté, konečný třílaločný. Úbory veliké, dlouze stopkaté, lístky zákrovní lupenovité, dvouřadé. Krajní květy jazykové, paprskující, bezpohlavní. V. 1·00—1·50 *m*. Krajní květy zlatožluté, v terči nazelenale hnědé.

♃ Červenec—září. Původem ze sev. Ameriky, pěstuje se v zahradách a sadech, někdy u břehu řek, potokův a rybníků zdivočuje. V severní Moravě: v horním údolí Tisé mezi Wiesenberkem a Velk. Losínem, u Maršíkova (Oborny), u pivovaru při potoku v Litovli (Spitzner), při Oskavě u Piňovic, dle zdání zdomácnělá (Klanic). Ve východní části: v zámeckých sadech u Bystřice p. H. při kraji rybníka zdivočelá a zdomácnělá. — V křoví při Bečvě u Lasek u Vsetína (Bubela), mlýnská strouha Lubiny u Příbora (Czížek), při strouze v paskovském zámeckém parku poblíž Místku (Gogela). Ve Slezsku: pěstována a zdivočelá u Moravky. — Při Grabině u Těšína (Kolbenheyer), Supíkovice (Vierhapper), Horní forst a při potoku u Krautenwalde (A. Latzel).

* **R. hirta L.** (R. srstnatá). Lodyha jednoduchá neb dole větvitá a jako listy štětinatě srstnatá. Listy řapíkaté, celokrajné, dolejši kopisťovité, hořejší podlouhlé neb podlouhle kopinaté přísedlé. Úbory menší než u předešlé, dlouze stopkaté.

V. 0·30—0·60 *m*. Květy krajní zlatožluté, něco kratší než u před., květy paprsku černohnědé.

♃ Srpen—září. Původem ze sev. Ameriky, zhusta v zahradách pěstována, zřídka zdivočelá. Zdivočelá ve 3 jedincích r. 1882 na pasece na Kosíři! u Prostějova od té doby nebyla pozorována (Spitzner).

218. Galinsoga Ruiz et Pav.

714. G. parviflora Cav. (G. malokvětá). Lodyha přímá, jednoduchá neb větevnatá. Listy středné, vejčité, zašpičatělé, zoubkaté, třížilné, vespod roztroušeně chlupaté, řapíkaté, nejhořejší podlouhle kopinaté. Úborky malé, dlouze stopkaté, úžlabní nahoře v chudokvěté, chocholičnaté latě. Lístky zákrovu jednořadé, suchomázdřité. Květů krajních obyčejně jen 5, pestíkových.

V. 0·25—0·40 *m.* Koruny krajní bílé, v terči žloutkové. Viborgia acmella Roth.

⊙ Pole, ploty, travnaté zahrady, zavlečena z jižní Ameriky a u nás jen zdivočelá. Kolem Klobouk a sice na zelném poli mezi Klobouky a Martinicem (Steiger), příkopy u Bzence (Kotek), Lednice (Ripper), na trávnících zahradních při nádraží u Olomouce 1883 četně zdivočelá a dle zdání zdomácnělá.

219. Achillea L. Řebříček.

A) Ptarmica Tournf. Květů v paprsku 6—12 (obyčejně 10), jich jazyky nedělené, zdélí zákrovu neb delší. Úbory 9—13 *mm* v průměru, nečetné a méně husté.

715. A. ptarmica L. (Bertrám, persán.) Lodyha přímá, hustolistá, nahoře chocholičnatě mnohoúborná a jako listy lysá neb jen nahoře pýřitá. Listy přisedlé, nedělené, čárkovitě kopinaté, zúžené, špičaté až do polovice drobně a hustě, odtud ku konci hlouběji a oddáleněji pilovité, zubův útle chruplavkovitě pilkovitých. Úbory prostředně veliké, lístky zákrovu vejčitě kopinaté, pýřité. Květů v paprsku 8—12, zdélí zákrovu. Oddenek plazivý, oblý, větvitý.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny jazykové bílé, v terči nažloutle bílé. Ptarmica vulgaris DC. a Cluss.

♃ Červenec, srpen. Břehy, příkopy, vlhká luka a křoví, luhy. Ve východní, severní a západní části porůzný, ve střední a jižní části pořídku. V brněnském kraji: u Komárova (Oborny), při potoku mezi Sokolnicemi a Měnínem (Makowsky), u Ivančic (Schwoeder), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), příkopy podél pěšinky od Bohuslavic do Zvole. — Ve znojemském kraji: jen na břehách Oslavy od Naloučan do Senohradů (Roemer). V česko-moravském pohoří: za rancířovským rybníkem a za Hibralcem u Jihlavy (Pokorny), u Žďáru, Jimramova, hojný u Nov. Jimramova, podél břehů potoka Vršanského, u Javorku a odtud v údolí potoka Vršanského kolem Lišné až ku Kadovu. — V severní Moravě: u Šumberka (Paul)!, u Velk. Losína, Bludova, na lukách u Angerského lesa (Oborny)!, mlýnský potok u Rymařova (Schierl), též hojný v příkopech při trati poblíž nádraží bludovského, u Raškova a po skrovnu na lukách u Rymařova a Jamrtic. — V Olomoucku: u Nov. zámků (Pánek), kolem Olomouce (Vogl), při břehách Moravy u Černovíra (Makowsky), u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans). Ve východní části: u Luhačovic (Sapetza), na jednom místě v příkopu u cesty na vrch Nivku u Vsetína četně (Bubela), v poříčí Odry v býval. přerovském kraji (Reissek), mezi Hranicemi a Podštátem. — Ve Slezsku: v Těšínsku (Kotschy), u Bučkovic poblíž Bělska (Kolbenheyer), u Hrabína, Melče a Leskovce (R. a M.), u meleckých lázní a Neu-Vogelseifenu. — Kraj lesní u Pauke a u Mikulovic (Vierhapper), Dolní Forst, Sörgsdorf, Javorník, Bernartice, Butterberk u Heřmanovic, u Sedmi lánův a Vlčic (A. Latzel).

B) Millefolium Tournf. Květy v paprsku 4—5, kratší vejčitého zákrovu. Úbory malé, 5—7 *mm* v průměru. Listy dvakráte neb třikrát peřenodílné.

a) Vřeteno listu bezzubé, zřídka od prostředka ku konci s jednotlivými zuby.

716. A. millefolium L. (Ř. obecný). Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře chocholičnatě mnohoúborná, jako listy skrovně chlupatá až lysá. Listy tmavozelené, v obrysu kopinaté až podlouhle kopinaté, 2—3krát peřenodílné, úkrojky krátce kopinaté neb čárkovité, nestěsnané, celé neb zubatě dělené, ušty špičaté, nikoliv chruplavkovité. Vřeteno listů namnoze jen ku konci slabě zubaté. Úbory malé, zákrovy poněkud břichaté. Květů krajních 5, s jazyky rovnovážně odstálými až 2krát kratšími než zákrov. Oddenek rovnovážný, mnohohlavě větvitý, s výběžky plazivými.

V. 0·20—0·60 *m*. Květy krajní bílé, špinavě žluté až živě červené.

♃ Červen-říjen. Luka, pastvy, kraje lesní, skály, cesty. Tvar typický v předhoří rozšířen, zvlášť v údolích Beskyd a Sudet. Sem náležejí tvary:

a) **A. sudetica Opiz And. Hesp. 1812.** (Ř. sudetský). Listy v obrysu kopinaté, třikrát peřenodílné, jako lodyha více méně huňaté, s ušty čárkovitými, zašpičatělými, chruplavkovitě neztloustlými. Lístky zákrovní skoro lysé, širší než u následujících, nazelenale žluté, s černohnědým krajem, se zřetelně nahnědlým středním nervem. Květy krajní zdéli zákrovu, živě růžové, zřídka bílé. A. magna Hänke 1791, non L., A. Haenkeana Tausch 1812., A mill. δ) alpestris Wimm. et Grab.

Na hřebenech Jeseníka (Fiek a Oborny), Velk. kotlina (Oborny)!, Vysoká hole, Mal. Jezerník, (Spitzner)!, Koperník, Velk. Jezerník, Leiterberg, Praděd, Petrštýn, Svinský příkop, Velk. Jelen. hřeben, Břidlicova hole, Pecové kameny.

b) **A. collina Beck. ex Koch. syn. ed. I. 1837.** (Ř. chlumní). Bylina šedozelená, nižší. Lodyha přímá, nahoře chocholičnatě latnatá a jako listy ± hustě vlnatá. Listy v obrysu podlouhlé až čárkovitě kopinaté, 2—3krát peřenodílné, úkrojky stěsnané, zubaté, ušty špičaté, namnoze chruplavkovitě ztloustlé. Vřeteno listů celokrajné, ku konci slabě zubaté. Zákrovy menší než u tvaru základního, lístky zákrovní a střední nerv nazelenale žluté, slabě vroubené až stejnobarevné, skoro lysé. Květy krajní bílé, zřídka růžové. A. mill. β) lanata et γ) vulgaris Neilr.

V rovině a pahorkatině hojný a ještě v údolích Jeseníka: jako u Velk. Losína, leč řidčeji než tvar základní, hojný kolem Znojma, Hrušovan, Mikulova, Krumlova, Ivančic, Brna, Obřan a j. (Oborny); Medlánky, Slavkov, Střelice, Vranovice, Židlochovice, Hustopeč, Polava. Budkovice. V celém okrsku kolem Prostějova hojný (Spitzner). V okolí Tučap a Holešova hojný (Červinka).

c) **A. pannonica Schelle in Linn. XVIII. 1844.** (Ř. uherský). Bylina šedozelená, dlouhými chloupky huňatá. Listy podlouhle kopinaté, 2—3krát zpeřené, úkrojky hustě nahloučené, vřeteno listů bezkřídlé, bezzubé neb jen nahoře zubaté, dolejší listy lodyžní dlouhořapičné. Květenství stažené: lístky zákrovu nažloutlé, se středním nervem zeleně vroubeným a krajem slabě žlutohnědým. Úbory menší než u předešlého. Květy krajní malé, bílé neb špinavě žluté. A. mill. var. lanata Koch, Neilr, et Aut. pl.

Řidčeji, posud jen ve střední a jižní Moravě. V brněnském kraji: u Želce, Drysic a Nezamyslic u Vyškova (Spitzner), Sokolnice, Onjezd, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Polava, Klentice. — V okolí Prostějova: na kopcích nad Držovicemi, za Žešovem u Cikánské kuchyně, na skále pod plumlovským zámkem (Spitzner). Ve Znojemsku: podél jižní hranice při Moravě až do pahorkatiny kolem Znojma, u Hrušovan, Hradiště, Kounic, Popic, Milfrouna (Oborny), kolem Mikulova (Freyn), u Bzence (Spitzner).

717. A. setacea W. Kit. (Ř. tenkolistý). Lodyha přímá, na konci s chocholíkem hustoúborným, slabě vyklenutým, jako listy a zákrovy hustě vlnatě huňatá. Listy šedozelené, v obrysu čárkovité až čárkovitě kopinaté, 2—3krát peřenodílné, úkrojky listů velmi útlé, štětinkovité, stěsnané, vřeteno bezzubé. Úbory malé, trochu větší než u následujícího. Květy krajní 4—5, nazpět ohnuté. Lístky zákrovní přitupé, namnoze hnědě obroubené. Oddenek prodloužený, rovnovážný, větvitý.

V. 0·20—0·35 *m.* Květy krajní bílé až špinavě žluté. A. millefolium L. *α*) setacea Koch, Neilr. etc.

♃ Květen, červen, raněji než ostatní druhy. Suché, kamenité kopce, meze, trávníky. V pahorkatině střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: u Blučiny, Nosislavi, na kopcích u Čejče a j. m. (Makowsky), u Ivančic, Šardic a Krumlova (Oborny), v Písárkách u Brna, u Šlapanic a Klobouk (Steiger), u Obřan, Střelic, Budkovic, Klentic, Kobylí, Velk. Pavlovic, Sobůlek a Kyjova. — Ve Znojemsku: Šibeničník, Pelc- a Saxenberk mezi Milfrounem a Bohumělicemi, u Našetic, na Kraví hoře u Znojma, u Popic, Kounic, Hnanic, v údolí potoka Jevišovského, v lese Hoji u Hrušovan, u Polavy, Mikulova a Vistonic a j. (Oborny). U Hněvotína poblíž Olomouce (Vogl). V uh. hradištském kraji: Huštěnovice u Uh. Hradiště (Schlögl), u Hodonína a Bzence (Theimer) a sice v lese Háji a v předměstí Olšovice (Bubela). Ve východní části: u Hustopeče, Krasné a Fulneku (Sapetza), u Hranic! — Ve Slezsku u Opavy (Mükusch).

b) Vřeteno listů vždy zubaté.

718. A. Neilreichii. A. Kern. (Ř. Neilreichův). Lodyha přímá, hranatá, jednoduchá, nahoře chocholičnatě mnohoúborná, zřídka od polou v dlouhé, choličnatě větvité větévky rozdělená, jako listy a zákrov vlnatě pýřitá. Listy šedozelené, v obrysu vejčité neb podlouhle kopinaté, 2krát peřenodílné, nejhořejší skoro jednoduše zpeřené, hřebenité, úkrojky oddělené, čárkovité, celokrajné neb zubaté, ušty ostnitě hrotité, vřeteno listů od polou až ku konci mezi úkrojky nepravidelně zubaté. Úbory 2—3 *mm* dl., v chocholících hustě nahloučených, ploše vyklenutých. Květy krajní 4—5, jazykové, ohrnuté, 3—4krát kratší než zákrov. Oddenek plazivý, oblý, větvitý, bez výběžkův.

V. 0·25—0·55 *m.* Květy krajní velmi malé, bledožluté, vespod bílé. Zapáchá pelyňkem, silně aromaticky. A. nobilis Neil., non. L.

♃ Červen, červenec. Suché stráně, meze, křoví, kraje vinic. Ve střední a jižní části hojný, v horách neroste neb velmi pořídku, ve Slezsku se nevyskytuje. V brněnském kraji: v údolí Oslavy u Nebovid (Makowsky), u Střelic (Niessl), u Jundrova mezi Střelicemi a Tečicemi, u Nebovid, Popůvek, Neslojovic, Vomic, Ivančic, Rosic, Oslavan, a Krumlova (Oborny), u Komína, Bohonic, Vostopovic, Budkovic, Vedrovic, Olbramovic, Klentic. — Hojný ve znojemském kraji: údolí Oslavy u Náměště (Roemer), u Radišovic, Jevišovic, Budkova, Mor. Budějovic, Bítova, Vranova, Jaroměřic, Devíti mlýnů, Milfrouna, v údolí Dyje od Hardeku dolů až ku Znojmu, ve Frauenholcu a na úklonech Kamenného vrchu u Tasovic, les Hoja mezi Božicemi a Hrušovany, na náspech trati mezi Miroslaví a Olbramovicemi a j. nezřídka (Oborny). V jihlavském kraji: zde onde kolem Jihlavy, jako v údolí saském a na Rostlinné stezce (Pokorny), na trávníku u Koněšinského mlýna poblíž Třebíče (Zavřel). V uh. hradištském kraji: velmi pořídku na kopci Sv. Rocha u Uh. Hradiště (Schlögl), neroste u Bzence (Bubela). Štramberk u Nov. Jičína (Reissek), zřídka ještě u Hranic (Reissek a Tkaný), v kamenci Lubiny u Příbora (Czížek).

c) Listy jednoduše až dvakrát zpeřené, vřeteno listů široce křídlaté, trojžilné.

719. A. asplenifolia Ventenant 1800 (Ř. slezinkolistý). Lodyha i listy ± lysé, první často od polou dlouhovětevnatá, každá větévka o jednom květenství. Listy čárkovitě až podlouhle kopinaté, z předu nezašpičatělé, jich vřeteno široce křídlaté, trojžilné, celokrajné, úkrojky vejčitě kopinaté, lysé, lesklé, ušty úkrojků široké, krátké, tuhé, chruplavičně ztloustlé, bílé. Lístky zákrovní jak sláma žluté, světlohnědě vroubené, lysé.

V. 0·20—0·60 *m*. Květy krajní jak broskev červené, řidčeji bílé. A. rosea Desf., A crustata Rochel, A. scabra Host.

♃ Červenec—říjen. Mokrá, slaná luka, v nížinách při Moravě, Dyji a Bečvě. U Čejče (Uechtritz), Terezova (Ansorge), u Gutenfeldu a Mikulova (Reissek), s květy bílými na Dúbravě u Bzence a na mezích u bzeneckého cukrovaru (Bubela), trávníky u Vsetína (týž).

220. Anthemis L. Rmen.

A) Cota Gay., v Guss. Fl. Sicul Syn. II. str. 866. Lůžko vypouklé až polokulaté. Plevy značně široké. Nažky hladce žlábkovité, na konci s rhombickým dvůrkem.

720. A. tinctoria L. (R. barvířský). Lodyha přímá, namnoze větvitá, pýřitě vlnatá, větve jednoúborné. Listy dvakrát peřenodílné, obak šedovlnaté, s vřetenem zubatým, jich úkrojky pravidelně dvouřadě hřebenité, skrovně zubaté, s ušty kopinatými, ostnitě hrotitými, na líci lysými, vespod šedovlnatými. Lůžko polokulaté, plevy kopinaté, celokrajné, ve hrot zúžené. Květy krajní paprskující, jazykovité. Nažky smáčknuté čtyrhranné, obak pětipruhé, nahoře s blánitým rhombický dvůrek obkličujícím okrajem. Kořen vřetenovitý, větvitý.

V. 0·30—0·60 *m*. Květy krajní citronově žluté, zřídka bílé neb žádné.

⚇ a ♃. Kamenité stráně, meze, kraje lesní, světlá křoví, úhory, porůzný, v předhoří až do 500 *m*. V brněnském a znojemském kraji obecný (Oborny), v hornatějších polohách: u Lomnice (Pluskal), ve Vinohrádkách u Boskovic (Svěrák), u Letovic, Úsobrna, Doubravníka, Velk. Byteše, obecný v krajině krumlovské, hustopečské, vyškovské a kyjovské. — V Prostějovsku: u Snihotic, na vinohradech na Kosíři, u Stařechovic, u Plumlova, ve ptenském žlebu (Spitzner). V jihlavském kraji: úklony skalní v údolí Jihlavy u Jihlavy (Pokorny), hojný kolem Třebíče (Zavřel), u Dačic, Star. Hobzí, Slavonic, Cizkrajova, Marýše a j. (Oborny), Černý les u Žďáru při pokraji (Kovář), hojný u Mor. Budějovic, Mal. Dyjice, Urbanov, Mácova kaple a j. m. u Velk. Meziříčí, u Balina, Uhřinova, les Vesna u Stříteže, Branšov. — V Olomoucku a sev. Moravě: pořídku kolem Olomouce (Vogl), u zámku Bouzovského (Slavíček), ojediněle ještě kolem Berouna (Gans)!, u Roudna (Rieger), a Hanušovic (Bittner), u Budišova. — Ve Frankštátském lese u Šumberka (Paul), Veselí u Mohelnic (Uechtritz), kopec Laudon u Pobuče poblíž Zábřeha (Pánek). V uh. hradištském kraji: u Bilan a Litopecen (Palla), neroste kolem Uh. Hradiště a Bzence?, velmi zřídka nade Mžíky u Vsetína (Bubela), vyskytuje se však u Strážnice, Uh. Brodu, Havřic a v Oboře u Bojkovic. — Ve východní části: náhodou při břehu Rusavy jednou zavlečen (Červinka), zříceniny hradu Lukova (Sloboda), kraje lesní u Domorace a Hodslavic (Bubela), poblíž Čertova mlýna u Nov. Jičína (Sapetza), u Podštátu a v lesích u pustého zámku poblíž Kyslířova. — Ve Slezsku: na Tulu (W. Fl.), Mnichi, Karvín, řečiště Olšavy u Těšína (Kolbenheyer), Bogušovice. — Koňská! Vendrin, Ciszovnica (Uechtritz), Goleszówský vrch (Kotula), Vítkov, Nov. ves, Odry, Pohoř. — Zámecký vrch u Heraltic (Grabowski) a Kylešovice poblíž Opavy (Svěrák), Schellenburk u Krňova (Fiek), kolem Vidnavy. — Zde též na jednom úhoru v Račím žlebu (A. Latzel).

721. A. austriaca Jacq. (R. rakouský.) Lodyha přímá neb vystoupavá, namnoze větevnatá a jako listy ± vlnatě pýřitá. Listy 2krát peřenodílné, úkrojky pravidelně dvouřadě hřebenité, jich ušty kopinaté, ostnitě hrotité. Lůžko polokulaté, plevy čárkovitě klínovité, náhle v dlouhý, tuhý hrot zúžené. Květy krajní jazykovité, v terči trubkovité. Nažky smáčknutě čtyrhranné, po každé straně třížebré, ostatně jak u předešlého. Kořen vřetenovitý.

⊙ a ⚇ Květen, červen. Úhory, role, pustá místa, písčiny, meze, stráně. Ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: u Brna, Černovic, Maloměřic (Oborny), u Kartouz (Czížek), pořídku u Nosislavi a Polavy (Uechtritz), u Hustopeče a Zaječí (Schierl), u Husovic, Židenic, Nenovic, Vistonic a Milovic. — Ve znojemském kraji: u Mikulova (Reissek), na Hradišti u Znojma, u Popic, Kounic, Havraníků, Hnanic, v údolí Hradnice, Leskavy a Dyje u Znojma, u Milfrouna, v lese Hoji u Hrušovan a Božic (Oborny), dle Dr. Carla u Uh. Hradiště a na Dúbravě u Bzence, leč ani Schlögl, ani Bubela neztvrzují těchto údajů.

B) Euanthemis Neil. Lůžko úborové prodlouženě kuželovité, s dosti širokými, tuhými plevami. Nažky na žebrech hladké, na konci s okrouhlým dvůrkem. Květy v paprsku pestíkové úrodné.

722. A. ruthenica M. B. (R. ruský.) Lodyha přímá neb vystoupavá, od dolejška rozkladitě větvitá a jako listy šedohuňatá. Listy nestejně dvakrát peřenoklané až peřenodílné, nehřebenité, ušty kopinaté, ostnitě hrotité. Plevy podlouhle klínovité, ku konci rozšířené, roztrhané a zoubkaté, náhle v tuhý hrot zúžené. Nažky vrtlíkovitě čtyrhranné, na žebrech hladké, s ostrým hořejším krajem, vnější často s polovičnou korunkou.

V. 0·15—0·30 *m*. Květy krajní bílé, v terči žluté. Od A. austriaca kuželovitým lůžkem a měkčími, nehřebenitými listy, od A. arvensis silně aromatickou vůní a tvarem vnějších nažek, od obou tvarem plev rozdílný. A. Neilreichii Ortm.

⊙ Květen—srpen. Písčiny, cesty, pole, hráze. Ve střední a jižní části porůzný. U Šardic a Čejče (Makowsky). V kraji znojemském: v obvodu Hoje mezi Hodonicemi, Božicemi a Hrádkem velmi hojný, u Hrušovan, Šanova, Nov. Přerova, Frelešdorfu a na j. m. v nížinách při Dyji (Oborny), hojný v okolí Hodonína (Theimer), na písčinách Dúbravy u Bzence (Uechtritz), u Písku (Bubela), v Hodonínském lese (Schierl).

723. A. arvensis L. (R. rolní) Vlnatě pýřitý neb dosti lysý. Lodyha přímá, vystoupavá neb položená, namnoze rozkladitě větvitá. Listy 2krát peřenodílné, úkrojky hřebenitě neseřaděné, čárkovitě kopinaté, ostnitě hrotité. Plevy čárkovitě kopinaté, skoro celokrajné, ku konci nerozšířené. Vnitřní lístky zákrovní posléz koncem zpět ohnuté. Nažky nahoře s tupým, tlustým krajem, vnitřní s dvůrkem okrouhlým. Kořen vřetenovitý.

V. 0·10—0·40 *m*. Květy krajní bílé, někdy žádné. Listy kalně zelené.

⊙ a ⊙̈ Červenec—říjen. Role, meze, cesty, úhory. V celém území obecný, v horách pořídku. U Karlovské studénky mezi 750 a 850 *m* (Niessl).

C) Maruta Cass. Plevy nitkovité, měkké, obyčejně jen na hořejšku prodlouženě kuželovitého lůžka. Květy v paprsku jalové. Nažky na žebrech drobně bradavičnaté, na konci s kruhovitým dvůrkem.

724. A. cotula L. (R. smradlavý.) Pýřitý neb dosti lysý. Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá neb od dolejška větevnatá, větve jedno- až víceúborné. Listy 2—3krát peřenodílné, úkrojků úzce čárkovitých, skoro niťovitých, ostnitě hrotitých. Lůžko prodlouženě kuželovité, plevy čárkovitě štětinovité až nitkovité, jemně zakončité. Lístky zákrovní na konci vždy zpřímené. Květy krajní veliké, jazykovité. Nažky oble vrtlíkovité, na konci s okrouhlým, tupě a vroubkovaně obroubeným dvůrkem. Kořen vřetenovitý.

V. 0·20—0·45 *m*. Květy krajní bílé, v terči žluté. Smrdí sýrovinou. Maruta cotula DC.

⊙ Červen—říjen. Návsi, pusté palouky, role, ploty, cesty, úhory. V celém území rozšířen, leč nikdy pospolitý, v předhoří neroste neb velmi pořídku. V nížinách střední, jižní, východní části a ve Slezsku obecný. Dle Člupka neroste u Kunštátu a Olešnice; leč ještě hojný kolem Třebíče (Reichardt), u Mor. Budějovic a Nov. Říše. — Kolem Šumberka (Paul). U Tučap poblíž Holešova obecný (Červinka), hojný u Místku (Gogela), hojný v Těšínsku, Opavsku a ve Vidnavsku. —

221. Matricaria L. Heřmánek.

725. M. inodora L. (H. nevonný, psí rmen.) Lysý. Lodyha přímá neb vystoupavá, větvitá. Listy 2—3krát peřenodílné, s úkrojky úzce čárkovitými, vespod brázditými. Lůžko vejčité, posléz krátce kuželovité, dření vyplněné. Květy krajní veliké, jazykovité. Nažky s 3 tlustými žebry, napříč svraskalé, posléz černohnědé, na hřbetní straně pod korunkou s 2 žlázovitými, ze 2 splasklých, zprvu vypouklých a zelených hrbolků povstalými jamkami.

V. 0·20 - 0·80 *m*. Květy krajní bílé, zřídka žádné. *β*) discoidea. Lodyha někdy nachově naběhlá. Chrysanthemum inod. L.

⊙ a ⚇ i ♃. Červen—říjen. Pole, pustá místa, cesty, návsi, od roviny až do předhoří obecný, v severní Moravě ještě u Rymařova. *β*) pořídku: u Milfrouna poblíž Znojma (Oborny), hojný kolem Svitavy (Niessner).

726. M. chamomilla L. (H. pravý.) Lodyha řídce listnatá, větvitá a jako listy lysá. Listy 2krát peřenodílné, s úkrojky úzce čárkovitými, plochými. Stopky úborů prostředně velkých prodloužené, sotva ztloustlé. Listky zákrovů podlouhlé, tupé, nahoře suchomázdřité. Lůžko úborů kuželovité, duté. Květy krajní jazykovité, v paprsku 5zubé. Nažky na břišní straně 5žebré, bez podélných pruhů, na hřbetě bez jamek.

V. 0·15—0·30 *m*. Květy krajní bílé, v terči žluté. Zápach příjemně aromatický. Chrysanthemum cham. P. M. E.

⊙ Květen—srpen. Role, úhory, pustá místa, cesty. V rovině dosti rozšířen, v předhoří pořídku neb schází. V jižní části brněnského kraje až k Brnu porůzný a na stanovisku nestálý, při Svratce poblíž Písárek často přehojný (Makowsky), Drysice u Vyškova (Spitzner), u Ivančic (Schwoeder), u Hustopeče (Reissek), u Klobouk (Steiger), řidčeji u Olešnice (Člupek), při silnici u Kojetína (Czížek), hojný u Břeclavi a Star. Břeclavi. — Dříve v okolí Prostějova mezi M. inodora zdá se, že úplně zmizel a pouze jen u Krasic a Mostkovic roste (Spitzner). Ve znojemském kraji hojný: kolem Havraníků (Niessl), Podmole, Velk. Mašovice, Lukov, Hradiště, Lilienfeld, Vranov, Mor. Budějovice, Jaroměřice, Budkov, Hrušovany a v nížinách při dolní Dyji (Oborny). V jihlavském kraji: ve vesnicích kolem Jihlavy obecný (Pokorny). V olomouckém kraji: u Olomouce (Vogl), u Berouna a Roudna (Rieger), u Šumberka (Paul). V uh. hradištském kraji: porůzný u Kroměříže (Palla), hojný u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence a Šardic (Uechtritz). Ve východní části: Bystřice p. H. a Lhotka poblíž Bystřice. — U Rusavy (Sloboda), u Val. Meziříčí (Klanic), u Suchodola, Kunvaldu a Krásné

(Sapetza), u Hukvaldů (Jackl), u Místku pěstován (Gogela). Ve Slezsku: obecný kolem Těšína (Kolbenheyer), Jaktař u Opavy (Svěrák). Ve Vidnavsku: u Vidnavy, Švandorfa. — Heřmanice, Kraš, [Kalkava, Wiesau] (Vierhapper).

222. Chrysanthemum L. Kopretina.

A) Xanthophtalmum C. H. Schultz. Úbory veliké, jednotlivě konečné na lodyze a větvích. Listy nedělené. Květy krajní a v terči žluté. Plody v paprsku 3hranné, s hranami všemi 3 neb 2 postranními, křídlovitě rozšířenými, v terči přioblé neb přismačknuté, bezkřídlé.

* **Ch. segetum L.** (K. polní.) Lodyha přímá, slabě větvitá. Listy podlouhle opakvejčité až kopinaté, lysé, stříhaně zubaté až mělce protisečné, dolejší krátce řapíkaté, hořejší srdčitým spodkem objímavé. Stopky úborů kyjovitě ztloustlé. Nažky 10žebré.

V. 0·30—0·60 *m*. Květy v paprsku a v terči žluté.

⊙ Květen—srpen. Na polích velmi pořídku a nahodile. Před drahnou dobou v jednom kuse u Znojma, od té doby nikdy více (Oborny), u Uh. Hradiště (Schlögl), Schlosser nalezl bylinu tuto před r. 1840 v jetelišti nad horním dvorem u Hranic.

B) Leucanthemum Tournef. Just. str. 492. Úbory veliké, jednotlivě konečné na lodyze a větvích. Listy nedělené. Nažky všecky stejnoměrně žebernaté. Květy v paprsku bílé.

727. Ch. leucanthemum L. (K. bílá.) Lodyha přímá, jednoúborná, zřídka s několika dlouhými, jednoúbornými větvemi, jako celá bylina lysá. Listy hrubě zubaté, dolejší dlouze řapíkaté, opakvejčité, hořejší poloobjímavé, čárkovitě podlouhlé neb klínovité, dole často stříhaně zubaté. Úbory dosti veliké, lístky zákrovu kopinaté, hnědoblánitě vroubené. Nažky černavé, s 10 stejnými, bílými žebry, v paprsku stojící tříhranné.

V. 0·20—0·50 *m*. Květy krajní veliké, bílé. Leucanthemum vulgare Lamk.

♃ Květen—srpen. Suchá luka, křoviště, světlé háje, meze. Od roviny až do předhoří obecná, někdy i v horách ve značné výši. Na Klads. Sněžníku při 1250 *m* (Uechtritz), v Mal. kotlině (Rehmann), zde však pořídku (Oborny). Hřebenem Javořiny, na Radhošti při 1100 *m*. Drejštýn, Šleglův les, při vstupu na Fuhrmannštýn, na Velk. Jelením hřebeni, u Jelení studénky. U Krumberka nalezl jsem jeden exemplář s 3 srostlými úbory. U nás v odrůdě:

β) hirsuta Form. Oest. bot. Z. 1887 str. 347. Úbory větší než u tvaru základního, namnoze přes 4 *cm* v průměru, zřídka užší. Listy široké a jako lodyha dlouze a roztroušeně srstnaté, prostřední a dolejší listy na dolejšku srdčité, poloobjímavé.

Suchá a krátkotravnatá místa hornatějších poloh, pořídku a posud jen ve východní části: Hluboký u Vsetína a Hořečky u Frenštátu l. c. 1884 str. 198 jako var. foliosa Willk. part., Hirnich u Nov. vsi poblíž Oder.

C) Pyrethrum. Úbory dosti malé, četné, v latě chocholičnaté. Listy peřenodílné. Koruny krajní jazykovité, zřídka výminečně žádné, v terči s trubkou dvouřízně smáčknutou. Nažky všecky s korunkou.

728. Ch. corymbosum L. (K. chocholičnatá.) Lodyha přímá, nahoře chocholičnatá, zřídka jednoduchá a jako rub listů roztroušeně chlupatá. Listy trochu tuhé, v obrysu podlouhlé, dolejší řapíkaté, prostřední a hořejší přísedlé, na dolejšku stříhaně peřenodílné, úkrojky podlouhlé až kopinaté, dolejší protisečné, s ušty pilovitými, vřeteno listů nezubaté, nanejvýš s ojedinělými, porůznými zoubky. Úbory prostředně veliké. Květy krajní veliké, jazykovité, paprskující. Nažky 5žebré, s korunkou blánitou, zubatou. Oddenek válcovitý, dlouze mrcasatý.

V. 0·50—1·00 *m*. Květy krajní bílé, v terči žluté. — Lodyha zřídka jednoduchá, jednoúborná a pak obyčejně zkrácená, s listy lodyžními nepatrnými, zakrnělými a přízemními v rozetce většími f. simplex mihi. — Pyrethrum cor. Willd.

♃ Červen, červenec. Suché, vyslunné, lesní stráně, kamenité a keřnaté kopce, světlé háje, křoví. V střední a jižní části hojná až obecná, v předhoří neroste neb velmi pořídku. V brněnském kraji hojná: na Čebince u Čebína (Pluskal), u Bačova poblíž Boskovic (Svěrák), neroste u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Sloupa a Čejče (Uechtritz), u Obřan, Adamova, v údolí Obravy u Žilošic, hojná u Ivančic (Oborny)!, na kopcích mezi Pindulkou a Šlapanicemi (Niessl), Račice u Vyškova (Spitzner), Nikolčice u Hustopeče (Makowsky)!, obecná kolem Hustopeče (Schierl)!, u Klobouk (Steiger)!, u Oslavan (Reissek). U Krumlova: Sv. Florianek, Křížová hora, Obecný les a Obora (Zimmermann)!, Slatinské skály, u Klajdovky, Líšně, Horákova a Mal. Bukoviny, obecná kolem Brna. Cacovice, Sv. Antoníček, Řečkovice, Soběšice, Medlánky, Evanovice, Jehnice, Kuřím, Březina, Bilovice, Josefské údolí, Bystrc, Žebětín, Jundrov, Písárky, Kohoutovice, Lískovec, Střelice, Bučín u Tečic, Stará hora u Syrovic, Vranovice, Velk. Pavlovice. V Prostějovsku: v háji u Držovic, na Kosíři, na Kostelecké hoře u Soběsuk, na Kněží hoře u Krumsína, v Občinách u Křenůvek, v lesích za Mysliovicemi, u Otaslavic, na skalách u Vícova (Spitzner). Ve znojemském kraji hojná: kolem Náměště (Roemer), u Jevišovic (Ritschl), mezi Křtěnicemi a Horn. Kounicemi (Zavřel), u Bihařovic, Bítova, Vranova, Šatova, Znojma, Mikulova, Polavy, Olbramovic a na Leskouně (Oborny), u Mor. Budějovic. — Kolem Jihlavy velmi pořídku: za Hibralcem a kolem Cerekve malé (Reichardt), kolem Třebíče (Zavřel). Pořídku v Olomoucku: Hněvotínské lomy (Vogl), v Grygovském lese u Olomouce (Makowsky) a stráně nad tímto lesem (Spitzner), zmole u Slatěnic (Reissek). V uh. hradišťském kraji: les Plechovec u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Luhačovice, Strážnice, Velká, luka Vojšice u Vrbky, Kuželová, hojná u Javorníka, Chrástka a j. m. u Uh. Brodu, Volenov, Suchá Loza, Bystřice, Bojkovice, Val. Klobouky. — V okolí Holešova, háj nad Jankovicemi, pořídku na stráni v Kruhách u Tučap (Červinka), v Oboře u Hlínska (Sloboda), pořídku u Frýdku (Kotschy), u Lomné, v jednom jižně k Uhrám se táhnoucím údolí (Kotula).

729. Ch. parthenium Pers. (Řimbaba.) Lodyha přímá a jako listy roztroušeně chlupatá. Listy měkké, řapíkaté, v obrysu vejčité, peřenodílné, úkrojky podlouhlé neb vejčité, tupé, protisečné, s ušty vroubkovaně zubatými. Úbory menší než u předešlé, četné. Nažky s 10—12 bílými žebry, s krátkým přiostřeným, blánitým krajem.

V. 0·50—0·80 *m.* Květy krajní jazykovité, bílé. Zápach aromatický Matricaria parthenium L.

♃ Červen—srpen. Rumiště, zdi, ploty, břehy, návsi, zhusta pěstována a zdivočelá, a na mnohých místech úplně zdomácnělá, zvláště v horách. V brněnském kraji: u Brna pořídku (Oborny), hojná u Adamova (Makowsky), v údolí Josefském, zejména poblíž Býčí skály, v údolí Punkvy u Blanska. — U Čučic a Ivančic (Schwoeder), u Kunštátu a Olešnice (Člupek). V okolí Prostějova pořídku: jednou u Stichovic, Ptení (Spitzner). Ve znojemském kraji: v lesích u Náměště hojná (Roemer), u Mikulova (Makowsky), řidčeji u Znojma a ve vesnicích při Dyji u Lukova, Bítova a Hardeku (Oborny). Kolem Jihlavy u Dlouhé stěny (Pokorny), u Dačic, Slavonic a Rudolce a j. m. v okresu dačickém (Oborny), hojná na rumištích u Třebíče (Zavřel), při plotech u Borovné, Mal. Lhota, Štamberk, les u Mrakotína, Mal. Pičín, Černice, Olšany, Nivky u Střítěže, Jiříkovice, v lese u Havlíčku poblíž Kadova, Nov. město, Neudek, Javorek. — V Olomoucku a sev. Moravě: Přemyslovice u Konice a Hlubočky u Olomouce (Spitzner), u Roudna (Rieger), Střelné (Burghauser), kraje lesní u Šumberka (Paul) a hojná ve všech údolích Sudet (Oborny). U Stříbrnic, hojná u Velk. Losína, Maršíkova, Bukovic, Něm. Bohdíkova, Pust. Žibřidovic. — V uh. hradišťském kraji: u Uh. Hradiště (Schlögl), kolem zříceniny u Buchlova (Bubela), na Javořině a Lopeníku (Holuby). Ve východní části: u Tučap (Červinka), u Čejšku na cestě od Rusavy do Holešova, u Zděchova, Velk. Karlovic, na Miloňově, na Černé hoře u Rožnova zdomácnělá, Velk. Kunčice. — Na uhelništích a v lese Štolová u Trojanovic poblíž Frenštátu s Ribes alpinum 1881 (Oborny), u Hodslavic a Bludovic (Sapetza), u Michalova. — U Příbora (Czížek), pořídku v kamenci Ostravice u Místku a v 1 kuse na Ondřejníku (Gogela). Ve Slezsku: Butosonka pod hřebenem Lysé hory, Moravka. — U kostela v Těšíně, Drogomysl a Visla (Kolbenheyer), u Karlovské studénky (Niessl), zde u kostela Sv. Huberta úplně zdomácnělá. — Ve Vidnavsku: zdivočelá u Kraše, Friedberku a Velk. Kunětic (Vierhapper), Sörgsdorf, Javorník, Krautenwalde (A. Latzel), u Vidnavy, Zighartic, Kobylé atd.

223. Tanacetum L. Vratič.

730. T. vulgare L. (V. obecný.) Lodyha přímá, lysá, zřídka trochu pavučinatě vlnatá, na konci chocholičnatě latnatá. Listy peřenodílné, na líci žláznatě tečkované, úkrojky kopinaté, stříhaně pilovité neb protisečné, vřeteno listů ku konci rozšířené a zubaté. Květenství směstnané, krátkovětevné. Lístky zákrovní na konci široce blánitě obroubené. Koruny krajní niťkovitě trubkovité, nejvíce 3zubé, v terči s válcovitou oblou trubkou korunní. Nažky 5žebré.

V. 0·50—1·00 *m.* Květy zlatožluté. Zápach silný. Chrysanthemum tanac. Karsch.

♃ Červen—říjen. Cesty, meze, kraje lesní, mýtiny, poříčí. V celém území až do předhoří rozšířen a hojný, v rovině někde řidčeji. Dosti zřídka kolem Brna. Též zřídka kolem Slavonic (Oborny). Často i ve značných výškách, jako poblíž temena Vysoké, u Braunseifenu až při 800 *m*, na Zlé stráni u Frývaldova a u Chrámu Sv. Huberta u Karlovské studénky.

224. Artemisia L. Pelyněk.

A) Vnější lístky zákrovu plsťnaté. Listy aspoň vespod bělo- neb šedoplsťnaté. Květy všecky plodné.

I. Absinthium DC. Květy krajní pestíkové, v terči obojaké. Lůžko chlupaté, vnější lístky zákrovu plsťnaté. Řapík na spodu bez oušek.

731. A. absinthium L. (P. pravý). Lodyha přímá, nahoře hroznitě latnatá, bělošedě plsťnatá. Listy hedvábitě šedo- neb žlutavoplsťnaté, 2—3krát peřenodílné, dolejší řapíkaté, hořejší 3dílné neb celé, uštů kopinatých až čárkovitých, tupounkých. Úbory laty malé skoro kulaté, nicí; vnější lístky zákrovu plsťnaté. Oddenek přímý větvitý, vícehlavý.

V. 0·50—1·00 *m*. Květy velmi malé, světle žluté. Zápach silně aromatický, chuť hořká.

♃ Červenec-září. Rumiště, návsi, skalnaté stráně, mýtiny, cesty, náspy. Ve střední a jižní části obecný, jinde porůzný a pouze zdivočelý. V brněnském kraji rozšířen: v údolí Svitavy hojný (Makowsky); kolem Brna: Žlutý kopec, Kamenný mlýn, Kraví hora, Kartouzy, Adamov, Nebovidy atd. (Oborny), u Ivančic (Schwoeder), u Račic u Vyškova (Spitzner), u Lomnice (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice bezpochyby jen zdivočelý (Člupek), na Svitavských kopcích u Boskovic (Svěrák), na náspech trati mezi Vranovicemi a Břeclaví (Ripper), u Hustopeče (Reissek), u Klobouk (Steiger), staré hradby u Krumlova (Zimmermann), u Bilovic, Letovic, na Špilberku v Brně, od Písárek až do Střelic, Kurdějov, Polehradice, Morkůvky, Čejč, Kobylí, Velk. Pavlovice, Budkovice, Vedrovice, Kyjov. — V Prostějovsku: u lomu u Seloutek, na kosteleckých vinohradech, na Kosíři, Boří u Zlechova, při cestě do Ohrozimi, ve Vícově, v Rozstání (Spitzner). Ve znojemském kraji: hojný na náspech státní dráhy mezi Hrušovany a Znojmem, Hrušovany a Krumlovem, na mýtinách u Hardeku, Lukov, Vranov, Šumvald, v údolí Dyje u Znojma, u Milfrouna, v lese Hoja a na mnoh. m. podél hranice zemské, hojný kolem Mor. Budějovic a Budkova (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Altenberku a u brněnského mostu u Jihlavy (Pokorny), u Třebíče (Zavřel), přehojný v údolí Dyje pod vtokem Bolíkovského potoka naproti Star. Hobzí (Oborny), Ratkov. — V olomouckém kraji pořídku a namnoze jen ze zahrad zdivočelý: u Olomouce (Vogl), v údolí Nectavy mezi Konicí a Nectavou (Spitzner), u Roudna a Berouna (Rieger a Gans), na Vysoké stráži u Sobotína pouze zdivočelý. V uh. hradišťském kraji: na kopci Sv. Rocha, Popovice a Derfle u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence hojný (Uechtritz a Bubela), kolem Strážnice (Oborny), u Rohatce. — Ve východní části namnoze jen zdivočelý: u Tučap poblíž Holešova (Červinka), u Nov. Jičína (Sapetza), u Ostravy a Kunovic (Schlosser), u Místku pěstovaný, zřídka zdivočelý (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), u Moravky pouze zdivočelý. — U Benešova (Schlosser), zdivočelý v zahradách a ze zahrad u Adolfovic, Tomášova a Vidnavy. — Kraš, Friedberk, Supíkovice (Vierhapper), u Zighartic (Gr. Fl.), Bernartice, Bílý potok, Sörgsdorf, Javorník (Latzel).

II. Abrotanum Bess. Ušty listů úzce čárkovité, řapík na spodu ouškatý. Lůžko úborové lysé, ostatně jak I.

732. A. pontica L. (P. pontický). Lodyha přímá neb vystoupavá, dřevnatá, nahoře úzce hroznovitě latnatá. Listy 2—3krát peřenodílné, nazelenale šedoplsťnaté, na líci přílysé, s ušty odstálými, úzkými, čárkovitými, nelesklými, na větévkách krátké, nedělené. Úborky malé, skoro kulaté, přitiskle šedoplsťnaté, nicí. Oddenek prodloužený, plazivý, s květonosnými a neplodnými lodyhami.

V. 0·25—0·60 *m.* Květy nepatrné, sírožluté, zápach aromatický.

♃ Srpen, září. Výslunné stráně a meze, travnaté kopce, cesty, křoviště. V jižní a střední části porůzný. V brněnském kraji: u Hustopeče, Blučiny, Moutnic a Sokolnic (Makowsky), u Židlochovic, při mlýnské strouze u Těšan poblíž Klobouk (Steiger), u Nikolčic (Makowsky a Bubela), u Šardic a Čejče (Wiesner), Oujezd, Kolby u Uherčic, Kurdějov, Polehradice, Morkůvky, Kobyli. — Ve znojemském kraji: u Mikulova a Drnoholce (Makowsky), na Polavských kopcích u Příklud, náspy trati mezi Hrušovany a Nov. sídlem, ve Frauenholcu u Tasovic, kraje polí u Milfrouna (Oborny), porůzný na mezích a cestách u Star. a Nov. Přerova (Ripper), dle Gogely nestále a zřídka pěstován u Místku. — V ostatní části: u Hodonína (Schlosser). u Strážnice. —

733. A. austriaca Jacq. (P. rakouský.) Lodyha polokřovitá, přímá neb vystoupavá, na konci neb od polou latnatá, nahoře běloplsťnatá, dole posléz lysá. Listy hedvábitě bělošedě plsťnaté, 2—3krát peřenodílné, uštů delších, čárkovitých, špičatých neb zašpičatělých, vzpřímených, dolejší listy řapíkaté, řapík na spodu ouškatý, hořejší přísedlé, v latě stojící nedělené, nad úborky daleko čnějící. Úborky okrouhle vejčité, srstnatě běloplsťnaté, trochu nicí, větévky květonosné metlovité, přímo odstálé, hroznovité, s četnými úbory. Oddenek plazivý, větvitý, vícelodyžní.

V. 0·30—0·60 *m.* Květy špinavě žluté. Zápach silný.

♃ Červenec-říjen. Suchá kamenitá místa, kopce a vinice, pořídku. V údolí Jihlavy u Ivančic 1876 Schwoedrem pro území objeven; u malého mostu u Třebíče při potoku k Rezkovu mlýnu tekoucím (Zavřel), při cestách a na novém hřbitově u Klobouk (Steiger). Vinice u Strážnice a u Radějova.

734. A. vulgaris L. (P. obecný, černobýl), Lodyha bylinná, přímá neb vystoupavá, dole lysá, nahoře vlnatě pýřitá, často načervenalá, s větvemi odstálými, hroznovitě latnatými. Listy jednoduše peřenoklané neb peřenodílné, na líci lysé, kalně zelené, vespod běloplsťnaté, úkrojků širších, kopinatých, celých neb zastřihovaných. Úbory vejčité, četné, zákrov běloplsťnatý, nejvnější lístky jeho bylinné. Oddenek přímý, větvitý, vícehlavý.

V. 0·50—1·50 *m.* Květy žluté neb načervenalé.

♃ Srpen-září. Břehy, příkopy, křoviště, palouky, meze, cesty. V celém území obecný.

B) Dracunculus Bess. Úbory velmi malé. Lístky zákrovu lysé, po kraji mázdřité, lesklé. Květy v terči neplodné. Lůžko lysé.

735. A. campestris L. (P. ladní). Lodyhy polokřovité, od dolejška mnohovětevné, neplodné, trsnaté, položené, kvetoucí vystoupavé, prutovitě latnaté. Listy dospělé dosti lysé, jen z mládí hedvábitě šedé, dolejší 2—3krát peřenoklané, řapíkaté, řapíky ouškaté, hořejší jednou peřenoklané, s ušty čárkovitými. Úbory vejčité, malé, přímé až převislé, v úžlabí nedělených, neúžkatých listenův. Oddenek přímovětevnatý.

V. 0·40—1·00 *m*. Květy načervenalé.

♃ Červenec—říjen. Suché úklony, kopce, skály, meze, cesty, písčiny. Ve střední a jižní části obecný. Obecný v brněnském kraji, v severních polohách t. k. pořídku neb schází, obecný v okresu krumlovském, hustopečském, břeclavském, uh. hradištském a vyškovském. Ve znojemském kraji skoro všude obecný. Hojný v Prostějovsku (Spitzner). V Olomoucku: u Olomouce, leč jen pořídku (Vogl), u Roudna a Beronna (Gans a Rieger), u Rohle (Bittner), u Vítošova a Leštiny, u Zábřeha 1883 (Pánek), poblíž nádraží u Šumberka, bezpochyby že jen zavlečen. Ve Slezsku: dle Kolbenheyera v Těšínsku. — Ve Vidnavsku: na písčitých kopcích a sudné stráni v okolí Vidnavy. — Jako na Sandberku, v stromořadí, u Kraše, na Sandberku mezi Wojtzem a Glumpenau, u Pauke (Vierhapper).

736. A. scoparia W. Kit. (P. metlatý.) Lodyha jednotlivá, bylinná, ztuha přímá, nahoře latnatá; někdy též od spodu větvitá, lysá neb odstále, velmi roztroušeně chlupatá, její nejdolejší listy v rozetce, ale za květu namnoze již zahynulé. Listy lysé, jen z mládí hedvábitě šedé, přízemní a nejdolejší lodyžní řapíkaté, 2—3krát peřenoklané, s úkrojky čárkovitými, ostnitě hrotitými a jako hořejší, přisedlé, na spodu ouškaté. Úbory velmi malé, kulatovejčité, v úžlabí dílem ouškatých, dílem jednoduchých listenů, přímé neb převislé, větve květonosné odstálé, hroznité, mnohoúborné. Lůžko lysé. Kořen vřetenovitý, větevnatý, 1—2letý.

V. 0·20—0·50 *m*. Květy načervenalé. Lodyha namnoze nachově hnědá. Od A. campestris, jíž se velice podobá, jemnějším vzrůstem, nižší přímou lodyhou, ⊙ neb ⚇ kořenem a růžicovitými listy rozdílný.

⊙ a ⚇ Srpen—září. Písečné, výslunné kopce, kraje polí a vinic, u zdí a cest porůzný. V brněnském kraji: od Brna na jih hojný (Makowsky), Špilberk, Kamenný mlýn, na Červeném a Žlutém kopci a jinde v okolí Brna nezřídka, podél Svratky od Brna dolů, u Šardic (Oborny)!, na sever ještě u Čebína a Tišnova (Pluskal)!, u Mor. Třebové (Haslinger), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Schwoeder)!, u Židlochovic a Blučiny (Makowsky)!, u Nosislavi (Reissek)!. u Klobouk (Steiger)!, u Bilovic, Žabovřesk, Bystrce. Střelic, Hustopeče, Morkůvek, Krumvíře, Kobylí, Velk. Pavlovic, Sobůlek. — V Prostějovsku: při cestě do Ohrozimi, na kosteleckých vinohradech, u pletenského dvorku

(Spitzner). Ve znojemském kraji: Zámecký vrch u Náměště (Roemer), u Drnoholce, na cestě mezi Znojmem a Mal. Tasovicemi, u Milfrouna a Hodonic (Oborny). V jihlavském kraji pořídku: kolem Jihlavy při brněnské silnici a v údolí Jihlavy (Pokorny), na městských zdích u Telče a u Velk. Meziříčí. — V Olomoucku: u Olomouce, leč pořídku (Vogl). V uh. hradištském kraji: u Hodonína (Makowsky), u Uh. Hradiště (Schlögl), písečná role u Bzence (Uechtritz a Bubela), u Vrácova, Kyjova a odtud až do Čejče (Bubela). Ve východní části: na Javořině (Holuby), Hradisko nad Dobroticemi u Tučap (Červinka), na Kotouči a Hradisku u Štramberka, na Hiršberku u Fulneku, u Gerlichova (Sapetza).

225. Arnica Rupp. Prha.

737. **A. montana L.** (P. chlumní.) Lodyha přímá, jednoduchá, jednoúborná neb vrcholičnatě dlouhovětevnatá, žláznatě pýřitá, rovněž i větve jednoúborné. Listy přisedlé, namnoze vstřícné, na líci krátce chlupaté, přízemní v rozetce, podlouhle opakvejčité, lodyžní podlouhle kopinaté, toliko v 1 až 2 párech, nahoře někdy několik kopinatých, střídavých listův. Úbory veliké, lístky zákrovu kopinaté. Oddenek válcovitý, šikmý, jedno-, zřídka vícelodyžní.

V. 0·30—0·50 *m.* Koruny pomorančové, vnější červeně naběhlé. Zápach silně aromatický.

♃ Červen, červenec. Horní a lesní luka, světlá lesní místa. Na Moravě velmi pořídku a jen v česko-moravském pohoří, mnohem četnější v sousední části Čech a Doln. Rakous. V jihlavském kraji, posud jen v okolí Slavonie: v Gilgenberském lese poblíž Slavětína, na dolním kraji rybníka stalkovského (Oborny). Lesní luka u Svitavy (Niessner). Ve Slezsku: údolí Moravky pod Lysou horou (Kolbenheyer).

226. Doronicum L. Kamzičník.

738. **D. austriacum Jacq.** (K. rakouský.) Lodyha přímá, na dolejšku šupinatá, 1—3úborná, zřídka chocholičnatě větvitá, nahoře porůznu pýřitá a žláznatě chlupatá až zcela lysá. Listy četné vykrajovaně zoubkaté, dolejší mělce srdčité, s řapíkem křídlatým, dvojušetným, hořejší objímavé, nad dolejškem houslovitě stažené, nejhořejší malé, kopinaté, listenovité. Úbory veliké, lístky zákrovní čárkovitě kopinaté, sotva delší terče. Oddenek bez výběžkův a listů přízemních, válcovitý, položený, krátkočlenný, ukousnutý.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny zlatožluté, krajní jazykovité, paprskující. D. scorpioides W. Gr.

♃ Konec května—počátek srpna. Vlhká, pramenitá místa, horní lesnaté stráně, luka a žleby v Beskydách a Sudetách. V Beskydách: Smrk u Čeladné a rašeliniště Huti nad Star. Hamry (Sapetza a Oborny), na Ondřejníku u Frýdlandu (Oborny), na Radhošti (Sloboda a Bubela), u Místku, při cestě Čeladnici nedaleko Podolánek, v Mohelnici pod Lysou horou (Gogela), údolí Miloňovky u Velk. Karlovic, údolí Maxmilianky při cestě od Salajky k hostinci u Papeže v Star. Hamrech, Klín a Polana pod Smrkem a úklony Smrku. — Na Baranii (Kotschy), Velk. Polom směrem k Jablunkovu (Kotula), údolí Visly u Ustroně na př. v Kristinině chýši (Uechtritz), na Travnym (Hetschko), na Kaměnické výšině (Kolbenheyer). V Sudetách hojný až obecný: Černý vrch, Neuhausberk, Černá kupa, Stříbrnické hájemství u Oldřichovy boudy. — Kladsk. Sněžník (W. Gr.)!, Sauberg mezi Stříbrnicemi a Moravou (Oborny). Sálvíz (Spitzner), odtud až dolů k Bielendorfu (Dr. Stenzel), Volská luka, u Císařské boudy, Hockšár, Fuhrmannštýn, Šosskamm, Drehberk a stráň pod ním. — Koperník, Studénková hole směrem k Tomášovu a Annaberku, Leiterberk, Praděd, Maják, Velk. a Mal. kotlina, Mravenčí vrch a m. j. m. v Sudetách (Oborny)!, místy, jako: u Reivízu (Fritze), Waldenburku (Uechtritz)! a u Karlovské studénky daleko dolů sestupuje (W. Gr.), zde obecný až k Ludvíkovu. — Velk. a Mal. Jezerník, Švýcarna a úval pod ní (Spitzner)!, údolí Šumné Tisé, Medvědí hřeben, Česnèkový příkop, Děd, Opava pod Ovčírnou a na cestě od této k Divokému kamenu, Petrštýn, Vysoká hole, Heiligenhübl, Velk. Jelení hřeben, Svinský a Medvědí příkop, Jezero u Frant. myslivny a odtud až do údolí horní Tisé. — Porůzný v nižších polohách Jeseníka až k pramenům Odřiným: vrchy kolem Roudna a Friedlandu na Moravici (Rieger), Beroun (Gans), na Smolné a Fichtlinku u Střelné (Burghauser).

227. Senecio L. ampl. Starček.

A) Obaejaceae DC. Prodr. VI. str. 341. Úbory v chocholících. Zákrov dvojí, vnitřní válcovitý neb zvonkovitý, vnější z menších, stejně dlouhých, skoro šupinovitých lístků na spodu jeho. Květy jazykovité buď žádné, buď krátké, málo delší než zákrov, nepaprskující, nazpět ohnuté. Listy peřenoklané. Bylina jednoletá.

1. Zákrovy válcovité až úzce válcovité. Květy jazykové žádné neb velmi krátké, nazpět ohnuté.

739. S. vulgaris. L. (S. obecný.) Lysý neb pavučinatě vlnatý. Lodyha přímá neb vystoupavá, nahoře chocholičnatě větvitá, mnohoúborná. Listy v obrysu podlouhlé neb podlouhle opakvejčité. peřenoklané, dolejší v řapík zúžené, hoření přísedlé, úkrojky listů vejčité neb podlouhlé, tupé, nestejně úhlatě zubaté. Zákrovy válcovité, lysé, vnější lístky zákrovu velmi krátké, přitisklé, na konci jak zuhlené černé, namnoze 10. Květy jazykové žádné. Nažky skrovně chlupaté.

V. 0·10—0·30 *m.* Květy v terči žluté.

⨀ Březen—listopad a při mírném počasí i v zimě. Pustá a vzdělaná místa, role, záhony, cesty, rumiště, všude obecný.

740. S. viscosus L. (S. lepkavý.) Lepkavě žláznatochlupatý. Lodyha přímá, nahoře chocholičnatě větvitá, mnohoúborná. Listy podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, hluboce peřenoklané, dolejší a prostřední v řapík sbíhavé, hořejší přísedlé, úkrojky podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, tupé, chobotnatě zubaté. Zákrovy válcovité, vnější lístky zákrovu niťovité, 2—3krát kratší vnitřních, na konci tmavě zbarvené. Květy krajní jazykovité, nazpět ohnuté. Nažky lysé.

V. 0·20—0·50 *m.* Květy žluté, zápach nepříjemný.

⨀ Červen—srpen. Písčiny, světlá křoví, lesní paseky, zdi. V rovině i předhoří obecný.

741. S. silvaticus L. (S. lesní.) Roztroušeně pýřitý a pavučinatý, bezžlázný. Lodyha přímá, nahoře chocholičnatá, mnohoúborná. Listy jako u předešlého, úkrojky listů podlouhlé neb čárkovité, tupé, zubaté. Úbory skoro o polovic menší než u předešlého. Vnější lístky zákrovu velmi krátké, mnohem kratší než vnitřní zákrov, nemnohé, namnoze nebarevné Květy krajní jazykovité, velmi malé, nazpět ohnuté. Nažky srstnaté

V. 0·30—0·60 *m*. Květy žluté.

⊙ Červenec, srpen. Lesy, paseky, stráně, světlá křoviště. Od roviny až do předhoří obecný.

2. Zákrovy zvonkovité. Květy krajní delší, odstálé.

742. S. vernalis W. Kit. (S. jarní.) Pavučinatě vlnatý, zřídka olysalý. Lodyha přímá, nahoře chocholičnatě větvitá. Listy podlouhlé, chobotnatě protisečné, kadeřavé, úkrojky krátké, vejčité neb podlouhlé, nestejně zubaté. Zákrovy skoro lysé, vnější lístky zákrovu četné, v hořejší polovici černé. Květy krajní zřetelně jazykovité, paprskující. Nažky krátce chlupaté.

V. 0·15—0·50 *m*. Květy krajní zlatožluté.

⊙ Květen, červen. Pole, jeteliště, úhory, mýtiny. Pořídku a pouze zavlečen, jen ve Slezsku dle zdání zdomácnělý. Kolem Brna u Baurova cukrovaru 1879 mezi vojtěškou dosti hojný (Penel). Ve Slezsku hojnější: mezi Koňskou a Lišnou (Zlik), kopec mezi Lišnou a Vendrínem (Kotula), u Bělska (Schur), kolem Opavy (Sapetza), na jedné louce za sady u Heraltic a Štemplovic (R. a M).

739×742. S. vulgaris × vernalis Ritschl. (S. prostřední.) Lodyha a listy slabě pavučinato-vlnaté až skoro lysé. Listy chobotnatě protisečné, trochu kadeřavé. Úbory menší než u S. vernalis, široce válcovité. Květy krajní kratší než užší, jazykovité, nazpět neohnuté. Nažky roztroušeně krátce chlupaté.

V. 0·15—0·45 *m*. Květy krajní zlatožluté. S. intermedius Lasch.

⊙ Květen, červen. Mezi rodiči velmi pořídku. Posud jen u Bělska (Schur).

b) Jacobaea DC. Prodr. VI. str. 348. Úbory v chocholících, zřídka lodyha jednoduchá. Listy peřenoklané neb peřenodílné, řidčeji nedělené. Zákrov zvonkovitý neb válcovitě zvonkovitý, zřídka a to jen u mnoholetých (S. Fuchsii) válcovitý, vnější lístky zákrovní nestejně dlouhé, na stopky pošinuté. Květy jazykovité větší, paprskující, kolkolem rovnovážně odstálé, jen vyjímkou a to jen u rostlin 2 neb víceletých (S. Jacobea), někdy žádné.

1. Listy peřenoklané neb peřenodílné. *a*) Vnější lístky zákrovní 4—6 neb více, skoro o polovic kratší než vnitřní.

743. S. nebrodensis L. (S. skalní). Lysý neb z mládí vlnatý. Lodyha přímá, nahoře neb nad prostředkem chocholičnatě větvitá, mnohoúborná. Listy četné, chabé, trávozelené, podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, ostrými zářezy peřenoklané, ploché, s ušty podlouhlými, tupými, úhlatě zubatými, dolejší v řapík zúžené, hořejší ouškatým spodkem přísedlé. Úbory prostředně veliké, vnějších lístků zákrovních podlouhle kopinatých 5—7, 3—4krát kratších než vnitřní, na konci černých. Oddenek krátký, válcovitý, uzlatý, rovnovážný neb šikmý.

V. 0·20—0·45 *m.* Květy žluté. S. rupestris W. Kit., S. montanus Hop., Kit. ap. Schult.

♃ Červen, červenec. Kamenité a keřnaté stráně, lesy, velmi pořídku. Posud jen v Heraltickém lese u Třebíče teste Oborny, zde hojný, 1879 Zavřelem pro území objeven.

744. S. erucaefolius Huds. (S. rukvolistý). Lodyha přímá, hustolistá, tuhá, nahoře chocholičnatě latnatá, mnohoúborná, dole často načervenalá. Listy kalně zelené, trochu tuhé, pavučinaté, hořejší peřenodílné, přísedlé, s malými celými neb dvouklanými oušky, úkrojky často rozevřené, 2—3klané, ušty hořejších listů čárkovité, špičaté, na kraji namnoze ohrnuté, dolejší listy peřenoklané, řapíkaté. Vnější lístky zákrovní volně přilehlé 4—6, skoro poloviční délky vnitřního zákrovu dosahující. Nažky všecky chlupaté. Oddenek vyhání plazivé výběžky a neplodné lodyhy.

V. 0·50—1·00 *m.* Květy krajní světle žluté, paprskující. Poněvadž neshledávám žádného podstatného rozdílu mezi tímto druhem a S. tenuifolius Jacq. Fl. aust III., mám, za příkladem duchaplného badatele Dr. Lad. Čelakovského; Fieka, Nymana a j. za to, že oba jsou soujmenní.

♃ Červenec-září. Suché kamenité stráně, kopce, luka, příkopy, křoví, kraje lesní. Poruzný. V brněnském kraji: luka u Mal. Slatiny poblíž Švédských valů (Tkany), u střelnice v Líšni (Makowsky), u bažantnice u Měnína (Hochstetter), u Klobouk (Steiger), u Čejče (Bayer). Židenické kopce, kopce u Sokolnic a Mal. Hostihrádek. — Ve znojemském kraji jen na hadci u Mohelna (Roemer). V Jihlavsku pořídku: za Panským mlýnem v údolí Jihlavy (Neumann), při nové silnici od Třebíče k Borovskému mlýnu vedoucí (Zavřel). Oborný jen rostliny od Třebíče sem řadí, kdežto ostatní zde uvedená udání k S. tenuifolius, který však s tímto druhem totožný jest, počítá. Ve Slezsku: Drogomysl, Chybi, Visla (Kolbenheyer).

b) Vnější lístky zákrovu 1—2, několikrát kratší zákrovu vnitřního.

745. S. Jacobaea L. (Přímětník). Lodyha přímá, obyčejně načervenalá, na konci, řidčeji od polou s latou chocholičnatou, hustou, pravidelnou, přímovětevnou a jako listy často pavučinatě vlnatá. Listy dolejší nedělené neb lyrovitě peřenoklané, v dlouhý řapík zúžené, za květu namnoze uschlé, prostřední a hořejší peřenodílné, úkrojky podlouhlé neb podlouhle čárkovité, peřenoklaně zubaté, často 2—3klané, postranní skoro rovnovážně odstálé. Lístky zákrovu krátce válcovitého podlouhle kopinaté, skoro lysé, na konci tmavohnědé, namnoze nebrvité. Nažky v paprsku vždy lysé, v terči na žebrech srstnaté. Oddenek krátký, ukousnutý, bez výběžkův a lodyh neplodných.

V. 0·30—1·00 *m.* Květy krajní jazykovité, zlatožluté. *β)* discoideus W. Gr. (S. flosculosus Jord.) Krajní květy žádné.

⊙ a ♃. Červenec-říjen. Suchá místa, luka, meze, kopce, lesy, stráně. Hojný v rovině a předhoří. Ve vyšších polohách: na Lysé hoře as 1200 *m.*, Javořina, Javorník Kelský, Cáb atd. *β)* posud nebyl pozorován.

746. S. barbareaefolius Krock. (S. barborkolistý). Lodyha často již od polou chocholičnatě latnatá, s větvemi tuhými, namnoze rozkladitými, volnými, nestejnými. Listy slabě pavučinatě vlnaté až zcela lysé, namnoze lyrovitě peřenodílné, s velikým srdčitě vejčitým neb vejčitým uštem konečným, dolejší, někdy též hořejší nedělené neb malými úkrojky opatřené, dolejší řapíkaté, za květu čerstvé, prostřední a hoření ouškatým spodkem přísedlé, hořejší listy se 4 podlouhlými, postranními uštу, prostřední obyčejně klínovitý, všecky skoro rovnovážně odstálé, neb trochu povytažené. Úbory prostředně veliké, lístky zákrovu polokulatého, dole uťatého, široce kopisťovité, náhle přišpičatělé, namnoze lysé. Nažky v paprsku vždy lysé, v terči lysé neb přeútle pýřité. Oddenek jako u předešlého.

V. 0·40—1·00 *m.* Květy krajní zlatožluté. S. erraticus Bertol. part 1819.

♃ Červenec-září. Vlhká luka a křoví, břehy, příkopy, lesní potoky. Porůzný, zvláště v nižších polohách. V brněnském kraji: na Hádech u Obřan, u Otmarova! a Brna! (Makowsky), u Řepky a Drásova (Pluskal), u Ivančic (Schwoeder)!, u Adamova a v nížinách nezřídka (Oborny), u Čejče (Křisch), u Telnice, Měnína, Kurdějova, Polehradic, Morkůvek, Krumvíře, Šardic, Krumlova, Břeclavi a Star. Břeclavi. — V Prostějovsku: mezi Vrahovicemi a Čechůvkami, u Žešova, Stichovic, Plumlova (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Senohraduv a Kuroslep (Roemer), u Litobratřic (Zimmermann), ve Smoze u Citonic a Mlíčovic, v širokém háji u Vranova, v lesích u Podmole (f. integrifolia), v údolí Hradnice a Leskavy u Znojma, u Čertova mlýna poblíž Velk. Mašovic f. laciniata s listy veskrze dělenými a ušty úzkými, luka kolem Hostěhrádku, Olbramův kostel, u Hrušovan a v nížinách při dolní Dyji (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy, Slavonic, Ružené a Matějovic (Oborny), kolem Žďáru a Neudeku. — V olomouckém kraji: rašelinná luka za Klášterem Hradiskem u Olomouce (Vogl), Štěpánov u Litovle (Spitzner), Unčov, Želechovice, Dětřichov, Renoty. — Vesnický háj u Leštiny (Pánek). V uh. hradištském kraji: hojný u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště a Luhačovic (Schlögl), na lukách při bzeneckém nádraží a při Moravě u Ostroha (Bubela), na Javořině (Holuby), Zvolenov. Strážnice. — Ve východní části: kolem Holešova: u Tučap, kraj Lysiny (Červinka), Bystřice p. H. a na úpatí Hostýna, odtud až ke Štramberku dle zdání neroste. — Bařinná luka v Domorackém lese a u Hodslavic (Bubela), u Nov. Jičína (Sapetza), Rybař a jiná místa v okolí Hranic. — Břehy potoku u Příbora (Čížek), vlhčiny u Místku, Palkovic a jinde v okolí místeckém

(Gogela), u Mor. Ostravy. — Ve Slezsku: v okolí Skočova a sice u Drogomyšle, u Star. Bělska a Komorovic něm. (Kolbenheyer), u Pruchny, Renardovic a Dědic (Uechtritz), kolem Vidnavy: na Šafberku a v stromořadí ve Vidnavě (Vierhapper).

2. Listy nedělené neb hořejší toliko nejdoleji protisečné.

747. S. subalpinus Koch. (S. horský). Lodyha přímá, často červeně naběhlá, oddáleně listnatá, nahoře dosti volně chocholičnatě větvitá a trochu pavučinatě vlnatá. Listy dolejší široce a mělce srdčité, málo delší než širší, dlouze řapíkaté, s řapíkem dole rozšířeným, poloobjímavým, nestejně hrubě zubaté, hořejší rozeklanými oušky na polo objímavé. s řapíkem kratším, křídlatým, celé neb nejdoleji protisečné, stříhaně zubaté. Úbory nemnohé, dosti veliké. Lístky zákrovní čárkovitě kopinaté, po kraji blánité. Nažky lysé. Oddenek ukousnutý neb výběžkatý bez kořene kůlového.

V. 0·30—0·60 *m.* Květy krajní zlatožluté. S. auriculatus Jacq.

♃ Červenec, srpen. Vlhká lesní luka, pramenitá a bahnitá místa lesní, žleby vyšších hor. Posud jen ve slezských Beskydách. Na Babím vrchu u Moravky a na bařinných lukách u Lhotů poblíž Slaviči. — Na Baranii, Dominovce, a Černé Vislé (Kotschy), od vesnice Visly až k pramenům řeky Visly (Uechtritz), prameny čěrné Visly (Fiek), na Malinovu, Dunaczym a na Kamienické vyšině, u Szczyrku (Kolbenheyer). V herbáři přírodozkumného spolku brněnského nalezá se jeden exemplář Tkaným! v Sudetách (dojista nesprávné) sbíraný: podrobné stanovisko však neuvedeno.

C) Sarracenici DC. Prodr. VI. p. 352. Byliny vytrvalé. Listy všecky nedělené, hořejší lístky přísedlé neb oušky celými objímavé. Lodyha chocholičnatě větvitá. Vnější lístky zákrovu nestejné. Květy krajní jazykovité, paprskující.

1. Vnější lístky okvětní čárkovitě nitkovité, nečetné, namnoze 3—5, obyčejně zdélí vnitřních.

748. S. Jacquinianus Rchb. (S. Jacquinův). Lodyha přímá, nahoře volně chocholičnatě latnatá, mnohoúborná. Listy veliké, dlouze zakončité, kožovité, dosti oddálené, odstálé, zubaté, se zuby odstálými, dolejší vejčité, s řapíkem krátkým, křídlatým, prostřední a hořejší nad poloobjímavým spodkem zúžené, vespod na žebrech mrtnaté. Úbory prostředně veliké, zákrov válcovitý, namnoze mrtnatý, často nahnědlý, vnější lístky zákrovu čárkovitě nitkovité, skoro zdélí vnitřního 8—12listého zákrovu. Květy krajní nečetné, namnoze 5 (řidčeji 5—7). Nažky lysé. Oddenek krátký, větvitý, bez výběžků neb někdy s krátkými výběžky.

V. 0·80—1·50 *m.* Květy světle žluté. S. nemorensis L. ampl. a. genuinus Čelak. Prodr. str. 241. a F. Fl. str. 230., S. frondosus Tausch. Poněvadž tento tvar, ačkoliv jest rozšířením, vzezřením a jinými znaky od následujícího podstatně rozdílný, u nás často s ním zaměněn byl a k S. nemorensis L. brzy on, brzo S. Fuchsii připočtěny byly, tedy jsem dal, bych zabránil dalšímu nedorozumění přednost jménu S. Jacquinianus Rchb. (= S. nemorensis L. Nym. Consp. fl. europ. str. 353).

♃ Konec července, srpen. Horní lesy, paseky a stráně. Porůzný v předhoří a hojný ve vysokých horách, neroste v rovině, v pahorkatině nikdy význačný. Na Žákově hoře ne zcela význačný. V Sudetách: Černý vrch, Neuhausberk, Černá kupa, u Oldřichovy boudy, od Dreištýnu až k Císařské boudě, Brand Urlich u Lípové, Hockšár, Fuhrmannštýn, Šosskamm, Wiesgrunt u Tomášova, Drehberk, stráň pod ním. Studénková hole, údolí Šumné Tisé, Červený vrch a odtud až na Praděd, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, byliny lepotvárné mezi Pradědem a Ovčírnou a odtud až ku Karlovské studénce, zde obecný, u Ludvíkova, Mal. Moravice, Wolfseifenu, na Petrštýnu a odtud přes Jelení hřeben až na Hofberk, u Klepáčova a ještě ve Vysokém lese u Janovic, Svinský a Medvědí příkop, Kriech, Jezero u Frant. myslivny a odtud až do údolí horní Tisé, zde ještě u Otcovy boudy a poblíž uhlířských chyží. V Beskydách: Na Černé hoře, Radhošti, u Velk. Karlovic, Star. Hamrů, na Velké, Peretoňky, Klín, Polana a odtud až na samý hřeben Smrku, údolí Wasa u Ostravice. — Tvary málo význačné a přechodní od rostlin Sudet a Beskyd naprosto rozdílné, zde onde v česko-moravském pohoří a v severní Moravě.

749. S. Fuchsii Gmel. (S. Fuchsův.) Lodyha lysá, namnoze načervenalá. Listy všecky řapíkaté neb hořejší k dolejšku zúžené, neobjímavé, dolejší vejčité neb elliptické, hořejší úzce kopinaté, všecky v řapík úzce křídlatý, na spodku nerozšířený neb slabě rozšířený zúžené, vespod dosti lysé. Úbory namnoze 8listé, četné, menší než u předešlého: zákrovy užší, podlouhle válcovité, nažloutlé, dosti lysé. Lístky zákrovní nazelenalé až slámožluté, ku konci načernalé. Květů krajních 5, zřídka 4—6. Nažky lysé. Oddenek a ostatní jak u předešlého.

V. 0·60—1·50 *m.* Květy krajní světle žluté. S. sarracenicus L. part., Poll, Wallr., Godr., S. sarrac. β. Fuchsii Schult.

♃ Červenec, srpen. Lesy, křoví, stráně, břehy. Od roviny až do předhoří hojný až obecný. V brněnském kraji: Písárky u Brna, Tuřany a j. (Makowsky)!, u Adamova (Theimer)!, u Obřan (Oborny)!, poblíž Macechy (Svěrák)!, hojný u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Schwoeder), Výpustky u Křtin a Protivanov u Boskovic (Spitzner)!, les Štukyně u Nikolčic (Schierl), Líšeň, Soběšice, Bilovice, Josefské údolí, Borač, Tišnov, Blansko, Sloup, Holštýn, Jedovnice, Boskovice, Letovice, Bystrc, Pistovice. — V Prostějovsku: ve zmolu za Slatěnicemi, v lesích na Kosíři před Drahanovicemi (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), údolí Ledové u Vranova, u Bítova, Jevišovic a Hardeku u Znojma (Oborny). Kolem Jihlavy obecný (Pokorny), hojný v údolí Dyje pod Dačicemi, u Star. Hobzí, v Gilgenbergském lese u Slavonic, v Ruženovských lesích u Čes. Rudolce nezřídka (Oborny), porůzný ve Vilímovském lese u Třebíče (Zavřel), u Žďáru (Kovář), Telč, Urbanov, Raděnice, les Špitalský u Bystřice, Chudobín, Ochoza u Nov. města, Sklenné, Vlachovice, Rokytná, Bratroňovská u Lhotky, Tři studně, Vršany, Jimramov, Nov. Jimramov. V olomouckém kraji: v údolí Bystřičky u Hluboček poblíž Olomouce (Spitzner), Luboměř (Schlosser), břehy Sazavy u Lubèn poblíž Zábřehu (Panek), u Milkova (Slavíček), u Maršíkova, Velk. Losina atd. (Oborny)!, Špiklice (Dr. Hanáček), Hynčice, Stříbrnice, Pathenwald u Koldštýna v jedincích zvýší člověka, Šumberk a vůbec v celé sev. Moravě obecný, podrobná stanoviska viz Oest. b. Z. 1887 str. 348, ve vyšších polohách na Červeném kopci, Keiligu a Berggeistu v Jeseníku. — Ve východní části: Kuželová, nezřídka u Javorníka; Javořina (Holuby), Straní, Horn. Němči, Uh. Brod, Bystřice p. H., Hostýn, od Rusavy až do Vsetína, zde jakož i kolem Rožnova hojný, Radhošť, hojný u Frenštátu, Halenkov, Javorníky, Vysoká, Trojačka, Salajka, Star. Hamry, Klín, Ostravice. — Lesy u Příbora (Czížek), Nov. Jičín (Sapetza), Černý les u Štramberka, Dúbrava u Hranic, hojný u Podštátu a Michalova, u Boškova, Kepertovic, u Domašova a odtud až k Hrubé vodě. Ve Slezsku: Malenovice, Pržno, Moravka, Slaviča, Lomna, Těšín, Bogušovice, Koňská, Mal. Heřmanice, Odry, Bruntál, Krňov, Vrbno, Ludvíkov. — U Karlovské studénky (Niessl), zde hojný, při Antonínově stezce s předešlým, v Česněkovém příkopu, u Lípové, Gräfenberku a obecný ve Vidnavsku.

β) salicifolius Wallr. Listy úzké, kopinaté.

Nezřídka mezi tvarem základním. Líšeň, Bystrc, Telč, Chudobín, Nov. Jimramov, Bludov, Star. město, Velk. Losín, Trausnic u Petrovic, Nov. Lhota, Javořina, Strání, nezřídka u Lhotky, u Bystřice p. H., Ostravice, Domašov, Hrubá voda. Ve Slezsku: Beskyd u Krasné, Vrbno, Ludvíkov, Karlovská studénka.

750. S. fluviatilis Waalr. (S. poříční). Lodyha přímá, tlustá, s četnými a hustými listy, nahoře chocholičnatě latnatá, mnohoúborná. Listy přituhé, přímo odstálé, podlouhle kopinaté neb kopinaté, chruplavkovitě obroubené, nestejně pilovité, se zuby ku předu ohnutými, dolejší v řapík zúžené, hořejší klínovitě zúžené, neobjímavé. Úbory prostředně veliké, zákrovy zvonkovitě válcovité, krátce šedochlupaté, na konci načernalé. Květů v paprsku 7—8. Nažky lysé. Oddenek s prodlouženými, plazivými výběžky.

V. 0·80—1·50 *m*. Květy v paprsku zlatožluté. Listy dosti lysé, brvité. S. sarracenicus L. part., S. salicetorum Godr.

♃ Červenec, srpen. Břehy, ve vrboví poříčním, v nížinách dosti pořídku. Při dolní Dyji až po Břeclav a při Moravě od Uh. Hradiště až k Břeclavě (Makowsky), mezi Lanštorfem a Lednicí (Ripper). Les u Kláštera a Hradiska u Olomouce (Makowsky), hojný při Moravě u Kroměříže (Palla), blíž Uh. Hradiště (Schlögl), v příkopech v lese Bzinku u Bzence (Bubela), při Bečvě u Hranic (Vogl). Ve Slezsku: na břehách Olšavy u Těšína (Kolbenheyer), zde ji Kotula marně hledal, břehy Odry u Oder (Kotula), háje při Vidné a Nisé ve Vidnavsku (Vierhapper).

2. Vnějších lístků zákrovu namnoze 10, nanejvýš s $1/2$ zákrovu hlavního.

751. S. Doria L. (S. velkolistý.) Lodyha tlustá, přímá, nahoře chocholičnatá neb latnatá, mnohoúborná, a jako listy lysá neb trochu vlnatá. Listy nasivělé, kožovité, jako tučné, dolení veliké elliptické až podlouhle kopinaté, zoubkaté až celokrajné, hořejší zúženým spodkem trochu objímavé neb trochu sbíhavé, k hořejšku lodyhy, tím jako nahé, značně se zmenšující a v úzké listeny poznenáhla přecházející. Úbory dosti malé, zákrovy lysé, vnější lístky zákrovní nanejvýš s $1/2$ vnitřních. Květů v paprsku namnoze 5. Nažky lysé. Oddenek dřevnatý, ukousnutý, uzlatý, vícehlavý.

V. 0·50—1·00 *m.* Květy v paprsku zlatožluté.

♃ Červenec—září. Vlhká luka, příkopy, křoviny. V nížinách jižní a střední části porůzný. Na lukách mezi Kašnicemi a Krumvířem u Klobouk (Steiger), mezi Nosislavou a Hustopečí (Schlosser), mezi Hustopečí a Zaječím, mezi Hustopečí a Nikolčicemi, u Terezova (Schierl), příkopy trati mezi Zaječím a Vranovicemi (Makowsky), u Hustopeče, Brumovic, Kobylí a Vrbic. — U Čejče (Wiesner)!, mezi Drnoholcem a Nov. vsí (Reissek).

752. S. paludosus L. (S. bahenní.) Lodyha přímá, tuhá, dutá, nahoře chocholičnatě latnatá a méně neb více pavučinatě vlnatá. Listy prodlouženě kopinaté, ostře pilovité, vespod neb slaběji též na líci tmavozeleném pavučinatě vlnaté až plsťnaté, zřídka lysé (S. bohemicus Tausch.), dolejší krátkořapičné, ostatní poloobjímavě přísedlé. Zákrov polokulatě zvonkovitý, více méně pavučinatě vlnatý, vnějších lístků zákrovních namnoze 10. čárkovitě kopinatých, sotva zdélí s $1/2$ vnitřních (as 20), kopinatých. Květů v paprsku 10—16. Nažky lysé. Oddenek plazivý.

V. 1·00—2·00 *m.* Květy v paprsku zlatožluté. Úbory dosti veliké, větší než u předcházejících. Po listech prodlouženě kopinatých snadno se pozná.

♃ Červenec, srpen. Vlhké poříční křoví, břehy, příkopy. V nížinách pořídku. Na českomoravské hranici u Mikulčí v lučním příkopu mezi lesy jen I nekvetoucí jedinec 1869 (Čelakovský). Les u Kláštera Hradiska a na lukách u Olomouce (Vogl a Tkaný), v lese před Hlusovicemi, po kraji louky rašelinné nezřídka (Makowsky), při trati mezi Litovlí a Štěpánovem (Spitzner), bařinná místa v hájích při Moravě blíž Uh. Hradiště hojný (Schlögl), jen jednou na Javořině (Holuby), dle Schlossera u Jindřichova a Střítěže poblíž Hranic.

D) Cinerariaeformes Kittel Fl. Deutsch. II. str. 588. Lodyha na konci okoličnatá, zřídka chocholičnatá neb I—3úborná. Listy nedělené. Zákrov zvonkovitý bez vnějších lístkuv.

1. Byliny mnoholeté, pavučinatě vlnaté, bezžlázné. Lodyha jednoduchá, nahoře chocholičnatá, nejdoleji s rozetkou listu, hořejší listy lodyžní zmenšené, listenovité.

753. S. crispatus DC. ampl. (S. kadeřavý). Bylina ± pavučinatě vlnatá. Lodyha dutá, tlustá, poněkud brázditá, nahoře chocholičnatě mnohoúborná. Listy vyhlodaně až pilovitě zubaté, trochu kadeřavé, dolejší srdčitě vejčité, do řapíku křídlovitě sbíhavé, hořejší podlouhlé širším spodkem poloobjímavé. Úbory dosti veliké, zákrov břichatě zvonkovitý, mnoholistý. Květy v paprsku četné. Semenník lysý. Chmýr zdélí nažky neb málo delší.

V. 0·30—0·80 *m.* Květy v paprsku žloutkové až pomorančové. Cineraria crispa L.

♃ Červen, červenec. Bahnitá a rašelinná luka, potoky, lesní bařiny. Porůzný, u nás ve dvou tvarech:

α) genuinus W. Gr. Listy a zvláště široce křídlatý řapík vlnovitě kadeřavé. Koruny v paprsku žloutkově žluté. Pořídku a jen ve vyšším předhoří a žlebech vysokých hor.

β) rivularis Rchb. ampl. Listy a úzce křídlatý řapík dosti ploché, nikoliv vlnaté. Zákrovy zelené. Koruny světle zlatožluté (C. rivularis W. Kit.), neb lístky zákrovní na konci neb zcela nachové, koruny žloutkově žluté (C. sudetica Koch), v předhoří a ve vysokých horách; neb lístky zákrovní tmavě nachové a koruny pomorančové (C. crocea Tratt), pořídku ve vysokých horách.

Oba tvary často pospolu, C. sudetica Koch! roste však více v předhoří a ve vysokých horách. V brněnském kraji: při pramenech Svitavy u Svitavy a mezi Svitavou a Mor. Třebovou ve tvaru β. (Makowsky) a u Chrastové (Oborny), u Nov. města, Měřína a Jevíčka. — V českomoravském pohoří: u Pánova a Hibralce (Weiner) a ve tvaru β. v Kněžím lese u Jihlavy (Pokorny), v obou tvarech v lese u Heraltic u Třebíče (Zavřel), Moučkův potok, Vapenice a j. u Žďáru (Kovář), ve tvaru β. u Dobré vody a Praskolesa, u Křivého Javoru, u Stříbrné studénky pod Žákovou horou, Černá bahna při pramenech Svratky. — V olomouckém kraji a v severní Moravě: bařinná luka za Klášterem Hradiskem (Makowsky), luka na Smoze u Střelné (Burghauser), u Berouna (Gans), u Roudna (Rieger) β. v Frankštátském lese u Šumberka (Paul), ve tvaru sudetica Koch. v lese u Janovic (Schierl). V Beskydách: f. sudetica u Francovy Lhoty (uč. Merlíček, Bubela in lit.), ve tvaru α. i β. v údolí Maxmilianky pod Salajkou, u Star. Hamrů, Polana, Smrk, Moravka a Slavíča. — Tvar β. na vlhčinách nedaleko pramenů Bílé u Místku (Gogela). Na Chelmu (Kolbenheyer) a na Baranii (Kotschy), na hoře Jasienowé u Goleszówa mezi Chelmem a Tulem (Kotula). V Sudetách ve tvaru β. a zhusta též subvar. C. sudetica Koch: Kłads. Sněžník (Opiz)!, stráň Černého příkopu pod Drehberkem, Opava pod Ovčírnou, poblíž hrazové boudy (Spitzner)!. u Šleglovy studénky, u Volských luk, u Císařské boudy, Hockšár, Kopernik, Fuhrmannštýn, Drehberk a odtud sestupuje hluboko dolů do Tomášovského lesa. — Studénková hole, Leiterberk, Švýcarna, Praděd, Petrštýn, Mal. a Velk. kotlina (Oborny)!, údolí Šumné Tisé, Červený vrch, hojný na úklonech Velk. a Mal. Jezerníka, Česněkový příkop, les u Tetřeví boudy. při pramenech Mal. Opavy nad Ovčírnou, Svinský příkop, Berggeist. V nižších polohách: kolem Karlovské studénky (Niessl)!, u Reivízu (Vierhapper)!. F. crocea Trat., pořídku u Švýcarny a ve Velk. kotlině (Oborny)!

754. S. campestris DC. em. (S. chlumní). Lodyha jednoduchá, přímá, na konci chocholičnatě mnohoúborná a jako listy pavučinatě vlnatá. Listy celokrajné neb vykrajovaně slabě zubaté, dolejší vejčité neb podlouhlé, v křídlatý řapík zúžené neb kopisťovitě skrojené, tupé, hořejší podlouhle klínovité až čárkovitě kopinaté, přisedlé, špičaté. Úbory dosti veliké. Květy krajní četné, paprskující. Semeník srstnatý. Chmýr vícekrát delší než nažka.

V. 0·20—0·45 *m*. Cineraria campestris Retz. U nás ve dvou tvarech:

α) genuinus. Listy šedozelené neb skoro bělošedé. Zákrovy zelené. Koruny světle žluté.

♃ Květen, červen. Travnaté a keřnaté chlumy, meze, světlá křoví a lesní místa. Ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: porůzný od Brna dolů, jako v Písárkách u Brna a u Jundrova (Makowsky)!, u Moravan (Oborny)!, u Ivančic (Schwoeder)!, lesní luka u Krumvíře poblíž Klobouk (Steiger)!, na Polavských kopcích (Schlosser, jako S. spathulaefolius DC)! též hřebenem těchto kopců v jesenoví, mezi Čejčem a Čejkovicemi (Schierl), Řečkovice, Medlánky, Melatínské údolí a j. m. u Bilovic, Sv. Florianek, Mariánská studénka a údolí Rokytné u Krumlova, Budkovice, Leskoun a j. m. u Vedrovic. — Ve znojemském kraji: kolem Náměště v lesích horních u Zňatky (Roemer), hojný v okolí Znojma: Einsiedelleithen, u Popic, v údolí Dyje ve žlebu pod viaduktem, na kopci Kuketaj u Nesechleba, v údolí Jevišovského potoka u Hlub. Mašovic, Plaveč a Tvořihráz, na výšině mezi Havraníky, Popicemi a Šatovem, Grafenberk u Hnanic (Oborny). V uh. hradišťském kraji: u Čejče a v Hodonínském lese (Makowsky), v lese Háji v levo od cesty do Domanína (Bubela).

β) aurantiacus DC. (spec.) Listy měkké trávozelené, na líci namnoze lysé. Zákrov celý neb jen nahoře načervenalý. Koruny červeně pomorančové až kalně šarlatové jako u Hieracium aurantiacum. Paprsek někdy žádný. Cineraria aurantiaca Hoppe, C. alpina Wulf, C. capitata Wahlenbg.

♃ Květen, červen. Horní lesy, lesní luka, pořídku. Posud jen u Líšt poblíž Třebíče, zde však hojný (Zavřel)!

2. Bylina dvouletá, žláznatě huňatá, světle zelená. Lodyha nahoře trochu větevnatá, větví chocholičnatých, na spodu bezlistá, jinak dosti stejně listnatá.

755. S. palustris DC. (S. kalištní). Lodyha přímá, za květu bez rozetky listův. Listy světlozelené, trochu kadeřavé, kopinaté, dolejší chobotnatě zubaté, v řapík na spodku rozšířený skrojené, hořejší a prostřední zubaté až celokrajné, poloobjímavé. Úbory prostředně veliké. Zákrovy břichatě zvonkovité, hustě žláznato-huňaté, lístky jeho kopinaté, zašpičatělé. Chmýr vícekrát delší než lysé nažky.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny sirožluté. Cineraria palustris L.

⊙ Červen, červenec. Bařiny rašelinné, břehy rybníků, velmi pořídku. Posud s jistotou jen na česko-moravské hranici u Mikulčí (Čelakovsky). Dle Schlossera též u Jimramova.

228. Filago Tourn. Bělolist.

A) Lístky zákrovu kýlnaté, hrotovitě zašpičatělé, se špicí suchomázdřitou, lysou, lesklou, za plodu přímou. Lužko prodloužené, tence válcovité.

756. F. canescens Jord. (B. šedý). Bylina bělošedě vlnato-plsťnatá, nahoře často již od dolejška vidličnatě větvitá. Listy čárkovitě kopinaté, vlnaté, přímé neb k lodyze přilehlé. Klubka úborů četných v rozsochách a konečná, kulatá, velmi oddálená. Lístky zákrovů podlouhle kopinaté suchomázdřité, jen na dolejšku kýlu zelené, ostatně nahnědlé, snadno oddělitelnou pavučinatou plstí obdané. Osiny bezbarvé.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruny nepatrné, nažloutle bílé jako u všech následujících. F. Kaltenbachii Schulz. Bip., F. germanica L. *α)* albida W. Gr., F. pyramidata Krocker.

⊙ Červenec, září. Úhory, suché pahorky, strniště, písečná lada, kraje polí a lesů. Pořídku a dle zdání jen ve východní části. Luhačovice (Schlögl), na mezích u Ratiboře. — U Vyzovic a s následujícím u Vsetína (Bubela), jako na Poschlé atd. — Na kopci Čupku u Metylovic poblíž Frýdlandu (Oborny)!, u Místku (Gogela)! Jindřichov a Bartolovice (Schlosser). Ve Slezsku: Jelenica blíž Ustroně (Nagel).

757. F. apiculata G. E. Smith. (B. špičatý). Bylina nažloutle plsťnatá, řidčeji bělavě šedá. Lodyha přímá neb vystoupavá, namnoze již od dolejška vidličnatě větvitá. Listy četné, odstálé, podlouhle kopinaté, trochu houslovitě stažené, přišpičatělé. Klubka úborů kulatá, v rozsochách neb konečná, řidčeji též některé v úžlabí listů větví. Lístky zákrovní plsťnaté, nahoře suchomázdřité, s načervenalou osinou.

V. 0·10—0·30 *m.* F. lutescens Jord., F. germanica Aut. part. et L. *β)* virescens W. Gr.

⊙ Červenec-září. Úhory, pastvy, strniště, písečná lada, břehy. V rovině a nízkém předhoří dosti rozšířen. V brněnském kraji pořídku: u Svitavic poblíž Letovic, u Račic (Niessl), u Lomnice (Pluskal), hojněji ve znojemském kraji: na Radhanu u Náměště a v oboře při Oslavě u Březníka (Roemer), v hájemství Zápověď u Jevišovic, na polích mezi Podmolí a Nov. hrádkem, u Hardeku, mezi Dědicemi a lesem Blátem u Budkova a jako vzácnost též u Tvořihrázu (Oborny). V jihlavském kraji: pole na Grabberku mezi Václavovem a Mutnou, u Chvalic a Mutišova blíže Slavonic (Oborny), Řasná, Chudobín, Žďár, Zámek Žďár, Neudek. — V olomouckém kraji: na „Planině“ u Dětkovic (Spitzner), u Roudna a Berouna (Rieger a Gans), Terezov u Velk. Losína, Černé kameny mezi Sobotínem a Velk. Losínem, leč pořídku (Oborny)!, Něm. Libiny, Petrovice, Šumberk. — Hojněji u Saličné a Jestřebí u Zábřeha (Panek), Týlov severně od Šternberka (Uechtritz sen.), při Drusovickém potoku u Černovíra poblíž Olomouce (Mayer). V uh. hradištském kraji: v jižní části okolí Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby), Val. Klobouky. Ve východní části: na Hostýně. — U Rusavy (Sloboda), na mezích u Ratiboře s předešlým. — U Vsetína (Bubela), Vysoká poblíž Velk. Karlovic. — Pečavská gora u Star. Jičína, nad Poličnou u Val. Meziříčí, mezi Polomi a Polouvsí (Sapetza), u Domašova. — Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), Vitberk, Odry, Bruntál. — Sandberk směrem k Wiesau, Supíkovice a Zuckmantel (Vierhapper), Butterberk u Vidnavy a u Červené vody (Latzel).

β) Lístky zákrovní namnoze tupounké, za plodu hvězdovitě rozložené. Lůžko krátké rozšířené.

1. Lístky zákrovní špičaté.

756 × 758. F. mixta Holuby Oest. b. Z. 1871. str. 261. (B. míšený.) Lodyha přímá neb vystoupavá, nahoře vidličnatě větvitá, větví rovnovážně odstálých až obloukovitě převislých, zřídka zpřímo odstálých, a jako celá bylina hustě bělovlnatě plsťnatá. Listy husté, kopinaté. Klubka úborů kulatá, v rozsochách, konečná a úžlabni. Lístky zákrovu bělavé, na konci suchomázdřité, za plodu hvězdovitě rozložené. Chmýr jednořadý.

V. 0·45—0·50 *m.* F. canescens × arvensis Holb. Bylina vzezřením a oděním F. arvensis podobná, leč tvarem úborů F. canescens příbuzná, od této však hvězdovitě rozloženými lístky zákrovními rozdílná.

⊙ Červenec—září. Úhory, strniště. Mezi rodiči pořídku. Posud jen u Lásek u Vsetína, Bubelou 1883 pro území objeven.

2. Lístky zákrovní tupé.

758. F. arvensis L. (B. polní, plesnivec.) Hustě bělovlnatý. Lodyha a větve obyčejně hroznitě větvité, jen na koncích vidličnaté. Listy kopinaté, přisedlé, na spodku často široce zaokrouhlené. Úbory válcovité, po 2—7 v klubku. Vnitřní lístky zákrovu čárkovitě kopinaté až skoro do špičky hustě vlnaté, nejdoleji uvnitř mělce žlábkovité.

V. 0·15—0·25 *m.*

⊙ Červenec—září. Role, strniště, úhory, mýtiny, pastvy. Obecný v rovině a předhoří až do 600 *m.*

759. F. minima Fr. (B. nejmenší.) Tence vlnatě plsťnatý, slabě hedvábitě lesklý. Lodyha nahoře obyčejně vidličnatě větvitá. Listy hustě, čárkovitě kopinaté, skoro přílehlé. Úbory z břichatého spodu kuželovité, po 3—6 v klubku. Lístky zákrovu vejčitě kopinaté, kýlnaté, vnitřní plsťnaté, leč se špičkou přítupou, suchomázdřitou, lysou, lesklou, na dolejšku vakovitě vyhlubené.

V. 0·10—0·20 *m.* F. montana DC., Gnaphalium minimum Sm.

⊙ Červenec—září. Úhory, role, kamenité stráně, písečná místa, mýtiny. Obecný v rovině a předhoří až do 450 *m.*

* **F. gallica L.** (B francouzský.) Tence vlnatě plsťnatý, slabě hedvábitě lesklý. Lodyha vidličnatě větvitá. Listy hustě, čárkovitě šídlovité. Úbory po 3 až 6 v klubku. Listeny delší svých klubek. Vnitřní lístky zákrovní zaobalují své úžlabní nažky dřevnatě stvrdlou dutinkou dokonale. Ostatně jak předešlý.

V. 0·10—0·25 *m.*

⊙ Červenec—září. Role, písčité cesty, velmi pořídku semenem zavlečen. Posud jen na písčitých cestách kolem plovárny u Jihlavy (Reichardt).

229. Gnaphalium L. Protěž.

A) Eugnaphalium. Úbory dvojkvěté: na kraji květy pestíkové, niťkovité, namnoze četné, víceřadé, uvnitř obojaké. Chlupy chmýru veskrze niťovité. Zákrov za plodu hvězdovitě rozložený.

1. Byliny mnoholeté, ± plsťnaté, trsnaté, s válcovitým oddenkem.

760. G. silvaticum L. (P. lesní.) Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá, dosti hustě listnatá a jako listy hustě hedvábitě šedo- neb běloplsťnatá. Listy na líci posléz skoro lysé, jednožilné, přízemní čárkovitě kopinaté, lodyžní čárkovité, 1žilné, ke konci znenáhla menší. Úbory krátce kuželovité, v květenství jednoduše neb složitě hroznatém. Lístky zákrovu zřejmě střechovité, vnitřní vykrojené, zelenavě bělomázdřité neb s hnědou skvrnou, nejvnější 3krát kratší celého zákrovu. Květy krajní víceřadé. Nažky tence válcovité. Oddenek válcovitý žene květonosné a listnaté lodyhy.

V. 0·30—0·45 *m*. Koruny nažloutle bílé, nepatrné. G. rectum Sm., G. silv. *α*) pediophyllum W. Gr. a *α*) rectum Čelak. Prod. str. 236.

♃ Červenec—září. Suché lesy, stráně, kraje lesní, mýtiny. V rovině i předhoří rozšířena, často i ve vysokých horách. V Jeseníku až k 1200 *m* (Uechtritz). V Beskydách: na Trojačce, Černé hoře, Radhošti a Javorníku u Frenštátu.

761. G. norvegicum Gunner. (P. horní.) Lodyha přímá, oddáleně listnatá. Listy vespod jako lodyha bělovlnatě plsťnaté, na líci tenčeji plsťnaté, prostřední zdélí neb delší dolejších, kopinaté až podlouhle kopinaté, třížilné. Úbory v květenství hustě nahloučeném, krátkém, klasovitém, zřídka oddálené. Zákrovy větší, lístky jejich střechovité, pod koncem s černohnědou skvrnou, vnitřní zaokrouhlené, ostatně jako předešlý.

V. 0·20—0·30 *m*. Koruny nažloutle bílé. G. fuscatum Wahl., Pers etc., G. silv. *β*) oreophyllum W. Gr.

♃ Červenec—září. Lesy, suchá luka, stráně a hole vysokých hor. Porůzná v Beskydách: Radhošť (Czížek), na Čantorym, Baranii a Stazovce (Uechtritz). Hojná v Sudetách, zde často daleko dolu do údolí sestupuje: sestupuje s Černého vrchu dolů až skoro na hynčické, pod myslivnou ležící pozemky, Neuhausberk, Suchá a Černá kupa, u Oldřichovy boudy. — Kladsk. Sněžník (W. Gr. a Čelakovský)!, Svinský vrch až k Mal. Moravě (Oborny), Kopřivna u Gräfenberku (Bubela). Na Salvízu, Drehberk a stráň pod ním, Uhuštýn, Keilig, Velk. a Mal. Jezerník, u Švýcarny (Spitzner)!, na Koperníku, Fuhrmannštýnu, Studénkové holi, Šosskammu, Leiterberku, Pradědu, Petrštýnu. Vys. holi, Majáku, u Frant. myslivny, Mravenčí vrch, Pecové a Ztracené kameny až dolů na Berggeist (Oborny)!, Šleglova studénka, Volská luka, u Císařské boudy, Hockšár, údolí Šumné Tisé, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, Opava pod Ovčírnou, Mechová stráň až dolu na Donnerlan u Karlovské studénky, vodorovná stezka od Ovčírny k Frant. myslivně, Svinský a Medvědí příkop, Kriech, Heiligenhübl, Velk. kotlina, Jelení hřeben, Břidlicová hole.

2. Byliny jednoleté s kořenem vřetenovitým.

762. G. uliginosum L. (P. bařinná.) Lodyha vystoupavá neb položená, silně větvitá a jako listy šedovlnatá neb olysající. Listy velmi měkké, čárkovitě kopinaté, ponenáhlu k dolejšku zúžené. Klubka několika je přesahujícími listy objatá. Lístky zákrovu nestejné, nahnědle žlutavé, v hořejší polovici suchomázdřité, vnitřni čárkovité, špičaté. Blizny žlutavé. Nažky hladké neb jemně měkkoostné.

V. 0·03—0·20 *m*. Květy žlutavé. — f. cuneata mihi. Větve bělovlnatě huňaté, pod klubky silně ztloustlé a tudíž podlouhle kyjovité.

⊙ Červenec—říjen. Místa vlhká dříve zaplavená, role, vlhká luka, břehy, příkopy. Od roviny až do předhoří obecná. Na mýtině v Týnském hájemství při 400 *m*, na Radhošti při 1000 *m*, též u Star. města, f. cuneata mihi. Velmi pořídku u Strážnice s tvarem základním.

β) pilulare Wahlb. Bylina velmi nízká, zelená a často zcela lysá. Nažky jemně měkkoostné.

Velmi pořídku. Pole u Luhačovic (Schlögl).

763. G. luteo-album L. (P. žluto-bílá.) Bylina běloplsťnatá, jedno-, zřídka vícelodyžní. Lodyha jednoduchá neb nahoře větvitá. Prostřední a hořejší listy čárkovité, špičaté, poloobjímavé, dolejší podlouhlé z předu rozšířené. Klubka úborů konečná, několika krátkými listy podepřená. Lístky zákrovní dosti stejné, skoro celé mázdrovité, zaokrouhleně tupé, lesklé, žlutavo-bílé. Blizny čnějící, nachové.

V. 0·08—0·30 *m*. Květy pomorančové.

⊙ Červenec—září. Písečná pole, vlhká místa, příkopy, břehy řek a rybníků, mýtiny; porůzná a nestálá. V brněnském kraji: v Písárkách u Brna a sice blíže myslivny a u Geršpic (Makowsky 1857), u Soběšic a Kounic (Tkany), u Ivančic (Reissek), mýtina mezi Diváky a Polehradicemi u Klobouk (Steiger), u lanštorfského hřbitova (Ripper), kopce a nejsevernější úklon Hádův u Bílovic, Jundrov, příkopy pod Bučínem u Tečic, kopec Vinice u Drnovic. — V Prostějovsku: u Vrahovic (Uličný), na Kosíři, u Křenůvek pod Klučem a pod Skálou (Spitzner). Porůzný ve znojemském kraji: kobylna u Mikulova (Reissek), kolem Hevlína, u Hrušovan a vedle frelešdorfského pastviska (Ripper), písečná role a úhory poblíž nádraží Nov. Sídlo—Drnoholec, zde četná (Oborny). V několika kusech u Goskova mlýna poblíž Jihlavy (Reichardt). V Olomoucku pořídku: les u mlýna poblíž Rohle (Bitner), u Šumberka (Paul). V uh. hradišťském kraji: v. lese Bzinku u Bzence dosti hojná (Bubela), porúzná na suchých lesních místech v pohoří Chřibů (Dr. Carl), příkop Žopky pod Lysinou u Tučap (Červinka). Ve Slezsku: u Těšína (Wimmer), u Blogotic (Kolbenheyer), úhory u Pauke a při plotu v Horním předměstí ve Vidnavě (Vierhapper).

B) Antennaria Gärtn. Úbory stejnokvěté, dvoudomé, buďto se samými niťovitými ♀ květy a niťovitými chlupy chmýru, aneb všecky se samými trubkovitými, obojakými, leč neplodnými květy a s chlupy chmýru kyjovitě ztloustlými. Zákrov za plodu hvězdovitě rozložený.

764. G. dioicum L. (P. dvoudomá, kociánek). Lodyha přímá, od dolejška oddáleně chudě listnatá, odstále vlnatě plsťnatá. Listy na líci skoro lysé, vespod běloplsťnaté, dolejší jako i výběžků kopisťovité, tupé, hořejši čárkovitě kopinaté, špičaté. Úbory nemnohé, ve směstnaném chocholíku. Lístky zákrovní byliny více ♂ širší, kopisťovité, tupé, byliny ♀ a ♂ podlouhlé. S výběžky listnatými, kořenujícími.

V. 0·06—0·20 *m.* Zákrov bílý, růžový neb světle nachový. Antennaria dioica Gärtn.

♃ Květen, červen. Kopce, meze, suchá luka, světlá lesní místa, mýtiny, vřesoviště. V celém území od roviny až na předhoří obecná, někdy i ve vysokých horách, jako na Petrštýnu, u Zámečku atd. V Beskydách: hřebenem Javořiny, na Radhošti.

230. Helichrysum D. C. Smil.

765. H. arenarium D. C. (S. písečná). Lodyha jak listy běloplsťnatá. Listy dolejši podlouhle opakvejčité, k dolejšku ponenáhlu sbíhavé, hořejši čárkovitě kopinaté, přitupé. Úbory kulatě vejčité, v latě hustě chocholičnaté. Lístky zákrovu volné, za plodu koncem nazpět ohnuté, lesklé, citronové neb pomorančové (var. aurantiacum Pers.). Oddenek dřevnatý, větvitý, žene lodyhy květonosné a listnaté.

V. 0·15—0·30 *m.* Koruny pomorančové. Gnaphalium aren. L.

⊙ Červenec — říjen. Písčiny, pastvy, keřnaté a kamenité kopce, v nižinách a v pahorkatině rozšířena. V brněnském kraji: na Červeném kopci u Brna, u Vranova, Rosic, Bohutic a na Leskouně (R. a M.), u Nebovid (Makowský)!, u Ivančic (Schwoeder)!, u Sokolnic (Heinzel)!, náspy trati a průkopy mezi Podivínem a Břeclaví a mezi Břeclaví a Feldsberkem (Ripper)!, údolí Rokytné u Krumlova. — Sv. Florianek, u hlubokého rybníka, vinice u Mariánské studénky a na cestě do Rybníka u Krumlova (Zimmermann)!, Kraví hora u Brna, Kobylí, Velk. Pavlovice, Vedrovice, Olbramovice, Budkovice. — V prostějovském kraji: na mezích nad Roudníkem za Plumlovem (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměstě (Roemer), u Nov. sídla (Ripper), u Mikulova!, Jevišovic, Budiškovic, v lesích u Oujezda, na úklonech Dyje, Hradnice a Leskavy u Znojma, kopce kolem Havraníků, Kounic, Šatova, v lese Hoji mezi Božicemi a Hrušovany (Oborny). V jihlavském kraji: v okolí Jihlavy jen u Panského mlýna a u Třebíče (Pokorny), na jednom místě při silnici mezi Dačicemi a Pecí a při cestě do Lideřovic (Oborny), u Mor. Budějovic, zde zvláště hojná na heřmanickém kopci, v údolí Oslavy, Balinky a na stráni u Mácové kapličky u Velk. Meziříčí, u Balina. — Jako vzácnosť ještě u Olomouce (Vogl). V uh. hradištském kraji: u Čejce a hojná u Hodonína (Wiesner), u Mutěnic (Uechtritz), přehojná na Dúbravě u Bzence (Bubela), u Rohatce poblíž Hodonína (Spitzner). Ve Slezku: v Těšínsku (Kolbenheyer), mezi Brumovicemi a Úvalnem (R. a M.) Poblíž cihelen u Krňova. — Var. aurantiacum Pers. Řidčeji. Kolem Znojma: v údolí Hradnice, úklony skal Eliašových, Popický žleb a u Tasovic (Oborny), mezi Břeclaví a Feldsberkem a u Nov. sídla (Ripper), u Krumlova a Kobylí.

231. Petasites Tourn. Devětsil.

766. P. officinalis Mönch. (D. obecný). Stvol před listím se vyvinující, šedoplsťnatý, s nemnohými, článkovanými chlupy, se šupinami do nachova zbarvenými, zákrovy a listeny hořeji hladké. Listy méně tuhé, přízemní okrouhlé neb trojhranné, na spodu až po žíly postranní srdčitě vykrojené, mělce chobotnatě zubaté, na kraji rovném mezi většími zuby s hustými menšími, nejprv šedoplsťnaté, posléz olysající. Úbory v hroznech. Blizny obojakých květů krátké, vejčité, špičaté, květů pestíkových s větvemi nitkovitými, 2dílnými (Tussilago hybrida L.). Oddenek plazivý, na konci hlízovitě ztloustlý.

V. byliny obojaké 0·15—0·30 *m*, hrozen vejčitý, nahloučený, úbory větší. Koruny pletně růžové. Tussilago petasites Hoppe., P. vulgaris Desf. V. byliny ♀ 0·20—0·45 *m*, hrozen prodloužený, volný, úbory s $^{1}/_{2}$ předeš. Koruny bledší. T. hybrida L

♃ Březen, duben. Vlhká luka, příkopy, u potokův. Poruzný. v předhoří namnoze hojný a pospolitý. V severní části brněnského kraje obecný (Makowský), břehy potokův u Žlebuv a luka u Šerkovic (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek). Svitava, Mor. Třebova (Oborny), kolem Brna velmi pořídku, 1879 jednou za Řečkovicemi, Josefské údolí, Křtiny, Velk. a Mal. Bukovina, Boskovice, Mlatkov, Úsobrno. Lhotka u Letovic, Štěpánov, Pernštýn. — V Prostějovsku: při trati k Bedihošti na levé straně a pod Stínavou na louce (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměstě hojný (Roemer), zámecká zahrada u Sádku (Dr. Růžička). Hojný v olomouckém kraji a v údolích Sudet: Olomouc (Vogl), Hrubá voda (Burghauser), Beroun (Gans), Rondno (Rieger), Velk. Bystřice a Šumberk (Paul), Holba, Hanušovice, Nov. Losín, Františkov, Koldštýn a j. nezřídka (Oborny). Janovice u Rymařova (Schierl). Velk. Losín, Nov. ves. Něm. Bohdíkov, Raškov. Mal. Morava, Star. město, Rymařov. — Ve východní části: při potoku Říčka (Schlögl), na Javořině (Holuby), pod Hrádkem u Tučap a u Kozrálského mlýna u Prusenovic (Červinka), u Rusavy (Sloboda) a velmi obecný na lukách u Vsetína (Bubela), u Val. Meziříčí (Klanic), při Bečvě u Hranic (Dr. Hanáček), u Velk. Karlovic, v Kamenárkách u Rožnova a u Frenštátu. — U Nov. Jičína (Saperza). V okolí místeckém: pobřeží Olešné pod Štaudlem, v bařině Hrbuni hojný (Gogela). Ve Slezsku: Blogotice a v okolí Těšína (Kolbenheyer), Hradecké údolí u Opavy (Svěrák), Bischofswalde, Kalkava, Mikulovice, Zuckmantel (Vierhapper), Sörgsdorf (Latzel), luka u Vlčic (Magerstein)!, Vidnava, Zighartice. Javorník a na j. m. ve Vidnavsku hojný.

β) falax Uechtritz. Listy vespod dosti silně plsťnaté. Koruny květův obojakých bledě růžové, skoro bílé. Listeny a zákrovy zelené.

Velmi pořídku. Posud jen na lukách u Vsetína (Bubela).

767. P. albus Gärtn. (D. bílý). Stvol před listy se vyvinující, běloplsťnatý, nahoře jak široce šupinovité, nazelenalé listeny a zákrov s chlupy článkovanými. Listy na líci pavučinatě vlnaté až lysé, vespod tence běloplsťnaté, úhlatě zubaté, se zuby hrotitými, v obrysu srdčitě okrouhlé, postranní žíly na spodu obyčejně substancí listovou obroubené. Kytice plošе vyklenutá neb vejčitá. Blizny květův obojakých čárkovitě kopinaté, přišpičatělé. Oddenek plazivý, na konci neztloustlý.

V. 0·20—0·40 *m*. Koruny žlutavě bílé. Tussilago alba Hoppe. Obojaká bylina (T. alba L.) má stopky jednoduché a květenství chocholičnaté; bylina ♀ (T. ramosa Hoppe) stopky delší, namnoze větvité, květenství podlouhle hroznovité a koruny bílé.

♃ Duben, květen. Vlhké lesy horské, lesní potůčky, žleby, horská luka. V předhoří a v horách přes 330 *m* rozsířen, v rovině neroste a v pahorkatině jen ve studenějších polohách. V brněnském kraji: v údolí Svitavy mezi Blanskem a Adamovem, jako u výčepny blíže Nov. Hradu, v údolí Punkvy (Makowsky), kolem Mor. Třebové (Domas), v údolí Josefském, při cestě od Adamova k Švýcarně a mezi touto a Býčí skalou. — V jihlavském kraji: u Goskova mlýna blíže Jihlavy (Reichardt), na Špicberku, mezi Třeští a Stonařovem, též u Horn. vsi (Pokorny), přehojný na vlhkých místech u Heraltic poblíž Třebíče (Zavřel) a v okolí Slavonic a lesích u Star. Hobzí směrem k Slavětínu a Chvalicům (Oborny), Černý les a Kotkova stráň u Žďáru (Kovář), u Nov. města a Vršan. — V severní Moravě: u potoka blíže Ospilova (Slavíček), u Roudna (Rieger), Beroun (Gans), u Střelné (Burghauser), Šumberk (Paul), břehy Tisé u Velk. Losína: — Wiesenberka (Bittner), Janovice poblíž Rymařova (Schierl) a skoro při všech horských potocích v Jeseníku (Oborny). Ve východní části: Javořina (Holuby), hojný na lesních lukách Javorčí a Lipová u Rusavy (Sloboda), porůzný u Bystřičky a Vsetína (Bubela), luka u Semetína (Životský), lesy horské u Halenkova (Úlehla), u Velk. Karlovic. — Strouha u Rožnova (Kotek). Na Smrku u Čeladné, na Radhošti (Sapetza a Oborny) a při potocích skoro všech hor v Beskydách (Oborny), Javorník, Dlúhá v Mořkovských lesích a za Čertovým mlýnem u Nov. Jičína (Sapetza), Horečky (Škach) a Kičera u Frenštátu. — Hukvaldy a Slavkov (Oborny), u Místku, v horské rokli při bystřině nad Chlebovicemi poblíž Místku, na Salajce a Beskydu (Gogela). Ve Slezsku: na Čantorym (Wimmer), Koňská a v údolí Bystré (Kolbenheyer), na Josefské hoře, Skřivanním poli, Pisárecké louce a u Jaworze (Baier), u Karlovské studénky (Niessl), u Krňova (Spatzier), Otmachov (Gr. Fl.) Šlippengrunt u Kobylé, Supíkovice, Čes. ves. — Friedberk, Zighartice, Petrovice (Vierhapper). Račí žleb u Javorníka (Latzel), u Rejvízu, na Kopřivné a na j. m. Jeseníka stejně hojný jako v moravské části jeho (Oborny).

232. Homogyne Cass. Podbělice.

768. H. alpina Cass. (P. horní). Stvol nahoře se 2—3 šupinami, 1—2úborný, hustě vlnatohuňatý. Listy přízemní zároveň s květy se vyvinující, dosti malé, kožovitě tuhé, roztroušeně chlupaté, srdčitě okrouhlé neb ledvinkovité, hrubě zubaté, na líci tmavozelené, vynikle žilnaté, vespod bledši. Žákrov červenavý. Oddenek plazivý.

V. 0 15—0·25 *m* Koruny červenavé neb bělavé. Tussilago alpina L. Řidčeji stvol 2úborny (f. multiflora Gr.)

♃ Květen-červenec. Horské lesy, luka lesní, rašelinná a pramenitá místa. V předhoří a horách od 500 *m*. nahoru, jen v Sudetách a Beskydách. V Beskydách: na Smrku (Reissek), na Baranii (Schlosser), na Lysé hoře!, Kamienické výšině a na hřebenu Skrzyczné, jako též i na Malinovu (Kolbenheyer), na Štazowce (Uechtritz). V Sudetách: od Černého vrchu dolu až na Hynčické pozemky, Neuhausberg, Suchá a Černá kupa, u Oldřichovy boudy. — Na Klads. Sněžniku a odtud sestupuje dosti hluboko do údolí Moravy (Čelakovský)!, u Stříbrnic, lesy kolem Kotdštýna Glaserberg, Fuhrmannštýn, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Vysoká hole, Kotlina, Jelení hřeben, Mravenčí vrch, Pecové kameny, a místy zasahuje hluboko do údolí, jako u Nov. Losina, Františkova, Annaberku a j. (Oborny). Sálvíz, Koperník, Keilig, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník, pod Ovčírnou (Spitzner), Dreištýn, Šleglova studénka, Volska luka u Císařské boudy, Hockšár, Šosskamm, údolí Šumné Tisé, stráň Černého příkopu, Drehberk a odtud sestupuje hluboko dolů do Tomášovského lesa, Červený vrch, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, u Tetřeví boudy, Petrštýn, Heiligenhübl, Maják, Svinský a Medvědí příkop, Kriech a odtud sahá až do údolí Merty u Teplic, Jezero u Frant. myslivny a odtud sestupuje dolů do údolí horní Tisé u Winkelsdorfu, Břidlicová hole, Hofberk, Berggeist a odtud sahá až na Rhörberk u Klepačova. — Bruntál, Mal. Moravice, a Karlovská studénka (Niessl), zde všude obecný až do Ludvíkova. — Špicberg u Petrovic, hraniční žleb a Kopřivna u Gräfenberku (Vierhapper).

233. Tussilago Tourn. Podběl.

769. T. farfara L. (P. obecný). Stvol s četnými šupinovitými listeny, jednoúborný, pavučinatě vlnatý. Listy přízemní řapíkaté, po květech se vyvinující, srdčitě okrouhlé, úhlatě zubaté, vespod šedoplsťnaté, posléz trochu olysalé, postranní nervy na spodu listů substancí listovou obroubené. Lístky zákrovní přítupé. Oddenek tenký, plazivý, posléz mnohohlavý, ztloustlý.

V. 0·08 – 0·20 *m.* Květy žluté.

♃ Březen, duben, někdy již v únoru. Hlinitá a písčitá místa, příkopy, břehy, role, cesty. V rovině a předhoří obecný; ještě ve Velk. kotlině v Jeseníku (Uechtritz).

234. Adenostyles Cass. Havez.

770. A. Alliariae Kern. (H. bělolistá). Lodyha přímá. vícelistá, nahoře nahloučeně latnatá, mnohoúborná. Listy veliké, měkké, řapíkaté, ledvinkovitě 3hranně srdčité, přišpičatělé, nestejně neb 2krát ostře zubaté, vespod tence pavučinatě plsťnaté, mezi žilami hlavními slabší žilky. s nezřejmou drobounkou sítí žilnou, řapíky namnoze s oušky patrně oddělenými. Úbory malé, chudokvěté.

V. 0·60—1·20 *m.* Květy světle nachové, zřídka bílé. A. albifrons Reichb., A. albida Cass., Cacalia alpina L., C. Alliariae Guan 1773., C. albifrons L. fil. 1781.

♃ Červenec, srpen. Horská, lesní luka, pramenitá místa, žleby vysokých hor. V Beskydách a Sudetách nad 900 *m.* V Beskydách: na Baranii (Kolbenheyer), v Bělských horách, na Malinovu (Th. Kotschy), dle Sapetzy též na Smrku. V Sudetách hojná: Klads. Sněžník (W. Fl.)!, Svinský hřbet (Oborny), Neuhausberk, Suchá a Černá kupa. — V Jeseníku: Sálvíz, vodopád Opavy, Štěchplan, Ovčírna a při Opavě pod ní (Spitzner), Koperník, Hockšár, Fuhrmannštýn, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Vysoká hole, Velk. a Mal. kotlina, Frant. myslivna, Mravenčí vrch a j. (Oborny). Dreištýn, u Císařské boudy, Šosskamm, údolí Šumné Tisé, Drehberk, stráň pod ním, Velk. a Mal. Jezerník.

pod Švýcarnou, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, u Tetřeví boudy, Petrštýn, Heiligenhübl, Jelení hřeben, Svinský a Medvědí příkop, Jezero u Frant. myslivny a odtud až do údolí horní Tisé, zde ještě u Otcovy boudy. — U Karlovské studénky při 900 *m.* (Niessl), zde ještě na Šafberku, u Ludvíkova. — U Mal. Moravice (Uechtritz sen.)

235. Eupatorium Tourn. Sadec.

771. E. cannabinum L. (Konopáč). Lodyha přímá, namnoze jednoduchá, hranatě pruhovaná, jak rub listů drobně žlázkatá, vonná. Listy vstřícné, krátkořapičné, ve 3—5 listů peřenosečně rozdělené. řidčeji nedělené, lístky vejčité až prodlouženě kopinaté, hrubě pilovité, Úbory malé, chudokvěté, svazčité, v latě chocholičnaté. Lístky zákrovu 2—3řadé, vnější velmi krátké, vnitřní tenkoblanné, načervenalé.

V. 0·70—1·50 *m.* Květy brutnaté neb bílé, 5—6 v zákrovu. Odrůda s listy veskrze nedělenými *β*) indivisum DC.

♃ Červenec, srpen. Vlhké křoví, lesní stráně, mýtiny, příkopy. Rozšířen v rovině a v nízkém předhoří až skoro k 400 *m.* V brněnském kraji hojný (Makowsky), v Písárkách u Brna, Rajský lesík u Černovic, kolem Obřan, u Adamova, Veveří a j. nezřídka (Oborny), u Lomnice (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Schwoeder), v Bučíně u Tečic (Dr. Hanáček), u Krumlova a Litobratřic (Zimmermann), mýtiny u Částkovce a v Hložku blíže Klobouk (Steiger), u Divák a Mutěnic poblíž Hodonína (Schierl), Ochoz, les Suchý a pod Boudou a j. u Bilovic, Kuřím, les Strážová u Vohančic, Tišnov, Borač. Boskovice, Mlatkov, Lysice, Letovice, Kovařova zmole a j. m. u Kochova, Střelice, Bučín u Tečic, Zastávka, Obecný les a j. m. u Vedrovic. — V kraji prostějovském: u Chaloupek, Bedihoště (Uličný), u Biskupic, Vrbátek, na Kosíři. ve Vícovském, Repešském a Ptenském žlebu (Spitzner). Ve znojemském kraji hojný: kolem Náměště (Roemer), v údolí Dyje u Hardeku a Znojma, u Jevišovic, Lukova, Hrušovan a v nížinách při Dyji dosti rozšířen, jako u Frelešdorfu, Drnoholce atd. (Oborny). V Jihlavském kraji pořídku: v údolí Jihlavy u Kamenného mlýna u Jihlavy (Reichardt). V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), Velká, Bystřice, Hlubočky a Grygov u Olomouce (Spitzner), u Kláštera Hradiska, u Střelné a Hrubé vody (Oborny), lesní mýtina u Ospilova, údolí u Nectavy (Slavíček), u Berouna (Gans), u Šternberka a les Grund u Rymařova. — U Piňovic (Klanic), údolí Růžové u Záhřeba (Pánek) a porůzný v měšťanském lese u Šumberka (Paul). V uh. hradištském kraji: Obora a horní les u Kroměříže (Palla), na Javořině zde též f. indivisum DC. (Holuby), Strážnice, Kuželová, Stanovisko a les Stružne u Javorníka, Filipov, Strání, Horn. Němčí, Uh. Brod, Obora u Bojkovic, Vápenky a Dúbrava u Val. Klobouk, Rozsoší a při potoku Rakovci u Příkazu. Ve východní části: Želkovská debř u Tučap, Pacetlucký a Kostelecký les, Ochoza u Prusenovic. na Lysině i pod ní (Červinka). Hostýn. — U Rusavy (Sloboda), u Čejšků na ceště od Rusavy do Hošťalkova. — U Vsetína (Bubela), Provazny u Halenkova. — Rožnov (Oborny), zde u Bečvy (Kotek) a na Panském kopci v Doln. Pasekách, Horečky u Frenštátu. — Nov. Jičín (Sapetza), porůzný v údolí Ostravice (Oborny), jako v údolí Vasa, Helfenštýn poblíž Týna, Arthurova stráň, Černý les a j. m. u Podštátu, v Kyslířovských selských lesích, Kohlvald u Michalova, Domašov. — V okolí Místku: na Štaudli porůznu, na hůrkách Chlebovských (Gogela). Ve Slezsku: při Olšavě u Těšína, u Kocobendze (Hetschko), u Bogušovic. — Kamienica u Bělska (Kolbenheyer).

Wapienica, Star. Bělsko, Gorn. Olyszyny, Skřivančí pole (Baier), Vítkov, Mal. Heřmanice, Loučky, Nov. ves, obecný u Oder. — U Razové (Rieger). Kolem Vidnavy hojný u Kalkavy a při Vidné, u Kraše. — Račí žleb a j. m. u Javorníka a Račí potok u Paulinaburgu, kolem Sörgsdorfu, Friedberku, Reivízu a na j. m. ve Vidnavsku (Vierhapper).

* Calendula L. Měsíček.

* C. officinalis L. (M. zahradní). Lodyha přímá. Listy oddáleně zubaté, dolejší kopisťovité, hořejší podlouhlé až kopinaté, poloobjímavé. Plody téměř všecky článkovité, křídlaté, na hřbetě se špičatými hrboulky, vnější sotva zobanité, vnitř nahoře s křídlovitým kýlem. Koruny pomorančové. Úbory dosti veliké. V. 0·30—0·50 *m.*

⊙ Červen-říjen. Původem z jižní Evropy, u nás v zahradách zhusta pěstovaný a zde onde zdivočelý, leč nestálý. 1878 blíže Střelnice v Písárkách u Brna, 1876 na rumišti u Šardiček. — V okolí Prostějova: u Chaloupek, Králic, Hrubčic, u povětrníku u Dětkovic (Spitzner). U Kotojed zdivočelý (Palla). U unčovského nádraží 1883.

III. Cynarea Less. Bodlákovité.

Rody.

I. Characopappae Schultz. Zákrov střechovitý. Kvítky nahé, mezi nimi žádné tuhé plevy. Lůžko úborové štětinaté, neb po kraji jamek třásnité. Nažky lysé neb roztroušeně chlupaté, jich horní kraj ± kolem hlavního kalicha kroužkovitě vyvýšený.

A) Serratulae Less. ampl. Úbory mnohokvěté, květy trubkovité, obojaké. Chlupy chmýru dvou- až víceřadé, mezi sebou prosté, bez kroužku, jednotlivě opadavé neb vytrvalé, neb pozdě spolu se spodkem čnělky opadávající.

1. Zákrovy střechovité, bez ostnu neb přívěsku. Chmýr nestejný, jeho nejvnitřnější řada nejdelší. Nažky se spodním, ač někdy trochu šikmým pupkem.

a) Nažky smáčknutě přioblé, s málo patrnou obrubou okolo chmýru. Chlupy chmýří jednotlivě opadávající, spodek čnělky tenký. Prašníky bezocasé. *236. Serratula.*

b) Nažky čtyrhranné se zoubkovanou obrubou kolem chmýru. Spodek čnělky ztlustlý, čepičkovitý, nad samým víceřadým chmýrem, s ním spolu pozdě opadavý. *237. Jurinea.*

2. Lístky zákrovu, vyjmouc jen nejvnitřnější, ostnem hákovitým ukončené. Chmýr záhy opadávající, z chlupů stejně dlouhých, víceřadých. Nažky s pupkem spodním.

a) Nažky podlouhle opakvejčité, smáčknutě čtyrhranné, trochu svraskalé. Prašníky na dolejšku ocasaté. *238. Lappa.*

3. Lístky zákrovu s rovným trnem neb vícetrným neb suchomázdřitým přívěskem. Chmýr víceřadý, trvalý, nejvnitřnější řada chlupů krátká, předposlední nejdelší, neb chmýr žádný. Nažky pupkem dokonale postranním na lůžku přisedlé. Prašníky bezocasé.

a) Nažky smáčknutě přioblé bez žeber. Květy krajní namnoze větší, paprskující, jalové. Lístky zákrovu s přívěskem silně ostnitým, suchomázdřitým neb více chruplavičným. *239. Centaurea.*

b) Nažky skoro čtyrhranně žebernaté. Květy všecky stejné, obojaké.

Vnější lístky zákrovní lupenovité, odstálé, nejvnitřnější kožovité s bodlavou špičkou. * *Carthamus.*

B) Carduineae Cass. Úbory mnohokvěté, květy trubkovité, obojaké neb někdy též různopohlavné. Lístky zákrovní útleji neb hruběji ostnitě zakončené. Chlupy chmýru na dolejšku v kroužek srostlé a kroužkem tím v celku od plodu se odlučující.

1. Kraje hlubších důlků na lůžku třepenitě zubaté, ale bez štětinovitých chlupů. Chmýr málořadý, chlupy jeho brvitě chlupaté, dole v blánu srostlé.

a) Nažky opakvejčité, smáčknutě čtyrhranné. Úbory stejnokvěté. Lístky zákrovní ostnitě zakončené, střechovité. Prašníky krátce ocasaté.
240. Onopordon.

2. Lůžko štětinovitými chlupy posázené. Nažky smáčknutě příoblé. Chmýr mnohořadý, chlupy přirostlé na kroužek manšetkovitý, mezi sebou prosté.

a) Chmýr z jednoduchých zoubkovaně drsných chlupův. *241. Carduus.*

b) Chmýr z chlupů pérovitých. *242. Cirsium.*

II. Acharopappae Schultz. Zákrov střechovitý. Mezi kvítky tuhé plevy na způsob listenců neb zvláštních obalův. Nažky hedvábitě huňaté, nahoře bez vyniklého kraje okolo chmýru.

1. Carlineae Less. Květy všecky trubkovité, obojaké. Chmýr jednořadý, opadávající.

a) Chlupy chmýru dole srostlé, pérovité, opadávající s terčovitým výkrojkem, se svršku válcovité nažky. Vnější lístky zákrovu lupenovité, ostnitě zubaté, vnitřní paprskující, suchomázdřité, barevné. *243. Carlina.*

2. Xeranthemeae Less. Květy krajní dvoupyské, trubkovité, pestíkové, kožovité, neplodné, v terči trubkovité, obojaké. Chmýr jednořadý.

a) Nažky trochu smáčknuté. Chmýr z 5—10 kopinatě šídlovitých, brvitých plev, na krajních nažkách častěji schází. Lístky zákrovu všecky suchomázdřité, střechovité, bezostné. Prašníky ocasaté. *244. Xeranthemum.*

3. Echinopsideae Less. Zákrov kulatého úboru ze mnohých, štětinovitých, nazpět sehnutých lístkův. Každý kvítek úboru objat zvláštním střechovitým zákrovečkem.

a) 5 nejvnějších lístků zákrovečku skráceno na 5 svazečků nestejných, zoubkovaných štětin, ostatní lístky kopisťovité, na konci kopinatě zašpičatělé a štětinatě brvité. Nažka 5žebrá, s roztřepenou korunkou místo chmýru.
245. Echinops.

236. Serratula L. Srpek.

772. S. tinctoria L. (S. barvířský.) Lysý. Lodyha přímá, nahoře chocholičnatá neb chocholičnatě latnatá. Listy vejčitě podlouhlé neb podlouhlé, špičaté, jemně ostnitě až stříhaně zubaté, hořejší přísedlé často protisečné, dolejší dlouhořapičné. Úbory malé, zákrovy podlouhle válcovité. Lístky zákrovní podlouhle kopinaté, zašpičatělé, přitisklé, na konci fialové. Oddenek válcovitý, šikmý, uzlatý, tlustomrcasý.

V. 0·50—1·00 *m*. Květy nachově lilákové, zřídka bílé.

♃ Červenec—září. Lesní luka, křoví, mýtiny, světlé háje. Roztroušen v rovině a v nízkém předhoří až k 400 *m*. V brněnském kraji hojný: Písárky, Tuřanský les až k Horákovu, Hády u Obřan, Polavské a Mikulovské kopce, v hájích při Dyji od Lednice až k Nov. mlýnům (Makovsky). Jedovnice, Blučina, Krumlov (Oborny)!, u Boskovic (Svěrák)!, u Protivanova (Spitzner), les Ochúzky u Klobouk (Steiger), Sv. Antoníček u Brna, Ochoz, Bílovice, Holedná u Jundrova, Mal. Hostihrádky, Morkůvky, Šakvice, Břeclav, Star. Břeclav. — V Prostějovsku: u Chaloupek v Kroužkách, na lukách u Králic, Smržic, na Kosíři, v sečech pod Bukem, u Křenůvek, za Hartmanicemi na lukách (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Makowsky), u Polavy, Citonic, Jevišovic, Mor. Budějovic, Vranova, Hardeku, Lukova, Znojma a j. obecný (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy obecný (Pokorny), hojný u Dačic (Oborny). V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl a Burghauser), u Velk. Bystřice a v Mariánském údolí (Mik), lesní luka Rezky u Ponikve (Slavíček), mezi Lasky a Chomoutovem (Makowsky), u Hlubočku, Litovle a Štěpánova (Spitzner), u Roudna a Berouna (Rieger a Gans), u Unčova. — V uh. hradištském kraji: u Bilan (Palla), v Hodonínském lese (Makowsky), na Javořině (Holuby). Luka u Kuželové. — Ve východní části: na lukach pod Lysinou u Tučap místy hojný (Červinka), Brusný a Hrabina mezi Chomýšem a Jankovicemi (Sloboda), kolem Všetína jen pořídku na jedné louce mezi Vesníkem a Bobrky (Bubela), u Rožnova (Kolek), u Hodslavic, Jehličné a Kozlovic (Sapetza). Ve Slezsku: Praskliva u Ligotky (Kolbenheyer), u Vítkova. — Vidnava, Březina, Butterberk u Heřmanic, u Mikulovic, Obergrunt (Vierhapper). Bernartice, Sörgsdorf, Javorník a j. (Latzel).

β) integrifolia Wallr. Listy všecky nedělené.

Porůzný a často s tvarem základním. Melatinské údolí u Bilovic, Drásov blíže Tišnova, les u Jundrova, Hustopeč, Klobouky, obecný les u Vedrovic, u Unčova. — Ve východní části: Žerotín u Strážnice, Vojšice u Mal. Vrbky, luka u Kuželové, Dlouhá luka u Javorníka, Filipov, Lysá hora u Uh. Brodu, luka v Kyslířovských selských lesích při 400 *m*. — Paseky u Žebětína blíže Prostějova (Spitzner). Ve Slezsku: u Vítkova a Kostelce.

773. S. heterophylla Desf. (S. dvojlistý.) Lodyha přímá, dole jak listy pýřitá, nahoře lysá, bezlistá, jednoúborná. Listy dvojí, dolejší řapíkaté, vejčité, špičaté, hrubě neb stříhaně zubaté, dole často protisečné, hořejší přísedlé, peřenoklané neb hřebenitě peřenodílné, s ušty kopinatými. Úbor dosti veliký, zákrov kulatě vejčitý, lístky zákrovní vejčitě kopinaté, přitisklé, ostnitě zakončené, lesklé. Oddenek válcovitý, šikmý, uzlatý, s chomáčem krátkých a tlustých mrcásků a krátkými výběžky.

V. 0·25—0·50 *m*. Koruny nachové. Carduus nitidus W. et Kit.

♃ Červen, červenec. Mokrá luka a výslunné kopce, pořídku. V nížinách kolem Hovoran (Tkany), u Čejče (Makowsky a Křisch), ještě 1876 hojný (Wetschky).

237. Jurinea Cass. Sinokvět.

774. J. mollis Rchb. (S. měkký.) Lodyha přímá, jen do $^1/_3$ listnatá, nahoře bezlistá, jednoúborná, pavučinatě vlnatá. Listy podlouhle kopinaté, špičaté, namnoze nestejně stříhaně zubaté neb hřebenitě peřenodílné, zřídka úplně celokrajné, úkrojky podlouhlé až čárkovité, celokrajné, dvojbarevné, na líci tmavozelené, roztroušeně pavučinatě vlnaté, vespod běloplsťnaté, na kraji ohrnuté, přízemní v řapík sbíhavé, lodyžní namnoze poloobjímavě přísedlé. Úbory veliké; zákrovy polokulaté, na spodku ploché, lístky zákrovní kopinaté, ostnité, pavučinatě vlnaté, vnější koncem nazpět ohnuté. Nažky napříč řasnatě svraskalé. Oddenek kolmý, válcovitý, mnohohlavý.

V. 0·35—0·60 *m*. Koruny nachové. Zapáchá slabě pižmem. Carduus mollis I. Cluss., Serratula simplex DC.

♃ Květen, červen. Výslunné a travnaté kopce, keřnaté stráně, zvláště na vápně. Ve střední a jižní části velmi porůzný Sokolnické kopce mezi Sokolnicemi a Oujezdem, Polavské a Mikulovské kopce (Makowsky), Nikolčice (Šebesta), lomy nad Hustopečí a v lese u Němčiček (Schierl), hojný na lučních úklonech u Krumvíře, ojedinělý u Klobouk (Steiger), kolem Čejče (Oborny), Kurdějov, Šardice a Hovorany. — Písčitá a pustá místa kolem Star. města u Uh. Hradiště (Schlögl).

238. Lappa Tourn. Lopuch.

A) Dolejší větve úboronosné prodloužené, tudíž květenství chocholičnaté.

775. L. major Gärtn. (L. větší.) Lodyha přímá, hranatě rýhovaná, rozložitě větevnatá, ± pavučinatě vlnatá. Listy veliké, vejčité neb slabě srdčité, oddáleně zubaté neb skoro celokrajné, na líci zelené, vespod šedoplsťnaté, dolejší dlouze řapíkaté, hořejší krátkořapičné. Úbory prostředně veliké, kulaté. Lístky zákrovu stejnobarevné, světlozelené, úzce kopinaté, s hákovitou špičkou, bez pavučiny, delší než květy, na dolejšku brvkatě zubaté. Kraj koruny zvonkovitý, v trubku náhle zúžený. Nažky černé, nahoře svraskalé. Kořen tlustý, dužnatý, kolmý.

V. 1·00—1·50 *m*. Koruny nachové, růžové neb bílé. L. officinalis All., Arctium lappa L. part.

⊙ Červenec, srpen. Meze, cesty, návsi, pustá místa, ploty, poříčí, mýtiny. Od roviny až do nízkého předhoří obecný.

776. L. tomentosa Lamk. (L. pavučinatý.) Listy vejčité neb vejčitě podlouhlé, na líci kalně zelené, vespod šedoplsťnaté. Úbory prostředně veliké. Lístky zákrovu kratší než květy, jemně zoubkaté, namnoze hustě pavučinaté, vnitřní nachově zbarvené, skoro čárkovité, uťaté, tupé neb vykrojené, s hrotem rovným. Koruny 3krát delší než chmýr, jich kraj zvonkovitý. Ostatně jako předešlý.

V. 0·70—1·20 *m*. Koruny nachové, zřídka bílé. Listy a úbory tmavěji zelené. Arctium bardana Willd., A. tomentosum Schk.

⊙ Červenec—září. Cesty, kraje polí, křoví, rumiště, návsi, kopce. Rozšířen v celém území, místy obecný. V okolí Brna (Makowsky)!, u Adamova, Ivančic (Oborny), u Lomnice (Pluskal), u Boskovic (Svěrák), u Pistovic, Račic a Vyškova (Špitzner), kolem Klobouk (Steiger), u Lanštorfa a Lednice (Ripper), Kartouzy, Obřany, Bílovice, Blansko, Jedovnice, Komín, Bystrc, Veveří, Slavkov, Bučovice, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Čejč, Kobylí, Vedrovice. — V Prostějovsku: u Zešova, Biskupic, Vrbátek, Vrahovic, na Romži, u Smržic, Určic, Plumlova, Lutotína (Spitzner). Kolem Náměště (Roemer), Nové sídlo, Drnoholec atd. (Ripper). Krumlov, Hrušovany, Mor. Budějovice, Jemnice atd. (Oborny), též kolem Jihlavy (Pokorny) a Dačic obecný (Oborny). V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), u Litovle (Spitzner), u Šumberka, Velk. Losína (Paul), Něm. Libiny, Petrovice, Ludvíkov, Č. Bohdíkov, Raškov, Budišov. — V uh. hradištském kraji: u Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby), Strážnice, Tasov, Lipov, Louka, Velká, Strání, Uh. Brod. — Ve východní části: kolem Holešova (Sloboda), u Tučap, Prusenovic a u Lysiny (Červinka), u Vsetína (Bubela), u Rožnova (Kotek), u Halenkova a Velk. Karlovic. — U Nov. Jičína (Sapetza), u Příbora (Czížek), hojný v údolí Ostravice a ve Slezsku (Oborny).

B) Úboronosné stopky krátké, pročež květenství hroznovité.

777. L. minor DC. (L. menší.) Listy dosti tuhé, na líci pýřité až lysé, vespod ± šedoplsťnaté, dolejší a prostřední ze srdčité spodiny podlouhle vejčité, dlouze řapíkaté, hořejší vejčité, krátkořapičné. Úbory nejmenší neb prostřední, více oddálené, dloužeji stopkaté. Lístky zákrovní trochu pavučinaté, všecky zelené, neb nejvnitřnější ponačervenalé, všecky s hákovitou neb nejvnitřnější s rovnou špičkou, tyto kratší než nálevkovité koruny. Nažky menší, méně svraskalé.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruny dole bílé, nahoře nachové, zřídka bílé. Arctium minus Schrank.

⊙ Červenec—září. Cesty, rumiště, pustá místa, křoví, lesy. Od roviny až do předhoří k 500 *m* rozšířen. V brněnském kraji obecný (Makowsky), u Brna, Adamova, Ivančic atd. (Oborny), u Lomnice (Pluskal), u Žabovřesk, Střelic, Skalice atd., u Slavkova, Vyškova, Střílek. — V Prostějovsku: u Držovic, Vrahovic, Duban, Hablova, Biskupic, Určic a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Krumlova, Znojma, Milfrouna, Bošic, Hrušovan, Hodonic atd. (Oborny). Kolem Jihlavy obecný (Pokorny), u Dačic a Slavonic (Oborny), u Mor. Budějovic, Černic, Velk. Meziříčí. — V hájích kolem Olomouce (Vogl), u Česk. Bohdíkova, — U Kroměříže (Palla). Ve východní části: na Javořině (Holuby), u Tučap a Prusenovic (Červinka), u Rusavy (Sloboda), obecný kolem Vsetína (Bubela), u Rožnova (Kotek), u Nov. Jičína (Sapetza), u Příbora (Czížek), v údolí Ostravice (Oborny), při cestách a křovištích u Místku dosti hojný (Gogela), hojný ve Slezsku,

U Krumlova nalezl jsem r. 1881 přechodný tvar k L. tomentosa Lamk. s hustě pavučinatými zákrovy a krajem koruny zvonkovitým.

239. Centaurea L. Chrpa.

A) Lístky zákrovní nahoře se suchomázdřitým, barevným krajem neb přívěskem. Květy krajní namnoze větší, paprskující.

1. Přívěsek suchomázdřitý, od dolejší části lístku zákrovního oddělený. Listy nedělené zubaté neb trochu peřenoklané.

a) Nažky bez chmýru.

778. C. jacea L. (Ch. luční.) Lodyha přímá neb vystoupavá, listnatá, jednoduchá neb větvitá, jedno- neb mnohoúborná a jako listy draslavá neb trochu pavučinatá. Listy kalně zelené, podlouhlé až čárkovitě kopinaté neb čárkovité, celokrajné neb trochu zoubkaté, dolejší též často chobotnatě zubaté neb peřenoklanné, v řapík zúžené, hořejší přisedlé. Úbory prostředně veliké, vejčitě kulaté až vejčitě podlouhlé. Přívěsky zákrovní namnoze veliké, zákrov zakrývající, okrouhle vejčité neb trojhranné až kopinaté, celé neb jen natržené a vyduté neb ploché, hřebenitě třepenité, však jen krátkým jednoduchým hrotem ukončené. Krajní květy skoro vždy paprskující.

♃ Červenec-říjen. Suchá luka, meze, pastvy, kraje cest a lesů, kopce. Od roviny až do předhoří obecná.

V. 0·30—1·00 *m*. Koruny světlě nachové, zřídka v terči bílé. Druh velice proměnlivý: při určování jeho odrůd potřebí pozorně si počínati. U nás v odrůdách:

a) **vulgaris** Koch. ampl. Úbory vejčitě kulaté. Přívěsky lístků zákrovních veliké, okrouhle vejčité, vyduté, celé neb trochu natržené, hnědé, zřídka bělavé, nejdolejší někdy pravidelně třepenité. — Tvar s pavučinatě plsťnatými a bělavými listy a větvemi v hořejší části byliny *β*) tomentosa Aschers.

Obecná od roviny až na nízké předhoří a ještě u Šumberka, Velk. Losína a Wiesenberka (Oborny), u Rymařova. *β*), u Oujezda, jen ojediněle mezi Frelešdorfem a Drnoholcem (Ripper), kolem Znojma (Oborny), mezi Čejčem a Kyjovem.

b) **decipiens** Thuill. sp. (Ch. klamná). Přívěsky velké, hnědé neb bledé, dolejších lístků zákrovních s hřebenitými, čárkovitě štětinovitými třísněmi, prostředních nepravidelně natržené a nejhořejších celé.

V předhoří rozšířena, v pahorkatině a v rovině pořídku. Hády u Obřan (Makowsky), Bílovice, Boskovice, Letovice. — V kraji prostějovském: u Určic, Hrubčic, Kralic, na Boří u Plumlova, u Drahan (Spitzner). V česko-moravském pohoří: u Náměště (Roemer), Urbanov, Víděň, Raděnice, Tiský dvur, Žďár, Neudek. — V severní Moravě nezřídka s následujícím: Petrovice, Velk. Losín, Pekařov, Ludvíkov, Rejhartice, Vsíkov, Bludov, Hanušovice, Koldštýn, Janovice, Rymařov, Jamrtice. Ve východní části: Val. Klobouky, Bystřice p. H. — Pod Lysinou u Tučap (Červinka). Kolem Střelné, kraj lesní nad Vlčkovou u Rusavy (Sloboda), zde též na Klapinově, u Vsetína, Velk. Karlovic, na Miloňovu, luka u Trojanovic. — A vubec v Beskydách (Oborny). Ve Slezsku: u Nové vsi, Oder a Frývaldova. —

c) **pratensis** Thuill. sp. (Ch. pérovitá). Zákrovy podlouhle vejčité, nejdolejší lístky zákrovní s úzce kopinatými, prodlouženými, prostřední a hořejší se šídlovitými přívěsky. Přívěsky, vyjmouc nejvnitřnější s oddálenými, tuhými, štětinovitými třísněmi, na konci nazpět ohnuté, zákrov často neúplně zakrývající, před květem chocholkaté.

V předhoří hojná, v pahorkatině pořídku. V Prostějovsku: na Romži, Hloučele, u Hrubčic, na Osině, ve Ptenském žlebu, na Bílé vodě u Rozstání (Spitzner). V severní Moravě: Šternberk. — Šumberk, Velk. Losin, Wiesenberk (Oborny), Petrovice, Nov. ves, Bukovice, Star. město, Chrástice, Hynčice, Stříbrnice, Heimrlov, Koldštýn, Winkelsdorf, Rejhotice, Janovice, Rymařov, Guntramovice, Budišov. Ve východní části: Jindřichov (Schlosser), Val. Klobouky, Příkaz, Bystřice, p. H., Hostýn, Rusava, Hošťálkov, Vsetín, Semetín, údolí Jasenky, Cáb, Velk. Karlovice, Miloňov, Trojačka, Salajka, Klín pod Smrkem, Bystřička, Rožnov, Trojanovice, Svinec u Nov. Jičína, Hranice, Týn, Podštát, Mor. Ostrava. — Hojná až obecná v údolích Lubiny, Ostravice, Olšavy a Vísly, hojná v západním Slezsku (Oborny). Ve Slezsku: u Karlovské studénky (Niessl), na Vidlici (Theimer), u Javorníka (Latzel), Lysá hora, Moravka, Lomná, Jablunkov, Těšín, Bogušovice, Vítkov, Bruntál, Adolfovice, Frývaldov, Lipová a ve Vidnavsku.

b) Nažky s chmýrem.

779. C. pseudophrygia C. A. Meyer. (Ch. vlásenkovitá). Lodyha přímá, namnoze odstále větvitá. Listy skrablavě mrtnaté, podlouhlé až elliptické, zoubkaté, někdy chobotnatě protisečné, hořejší se srdčitým neb uťatým spodkem přísedlé. Úbory veliké, skoro kulaté, lístky zákrovní vejčité, vícežilné, přívěsky zákrovní vyjma nejvnitřnější z kopinatého hřebenitě třepenitého spodku, v namnoze světlohnědé, šidlovité, pérovité, většinou nazpět ohnuté hroty, zákrov zcela nekryjící prodloužené. Pérovité hroty zaobalují úbor jako paruku a jsou delší než přívěsky. Chmýr as 3krát kratší nažky.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny světle nachové, zřídka bílé. C. phrygia Wimm., Čelak. et Aut. germ, non L., C. cirrhata Rchb.

♃ Červenec — září. Suchá luka, kraje lesů, stráně, křoví. V pahorkatině a předhoří porůzná. V okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Budišova. — Dle Schlossera na Lobníku v Olomoucku. V Beskydách a ve Slezsku: hřebenem Javořiny (Holuby), písčité břehy Bečvy u Rožnova (Červinka), Horečky u Frenštátu a Horečkova luka u Trojanovic. — U Těšína rozšířena, les u Koňské (Kotula), Blogotice, Bobrek a Buczkowice (Kolbenheyer), Jaworze, Wapienica, Lipník a Kozy (Baier), Třenec, Haslach (Uechtritz), Ustroň (Kotschy), Krásná, Moravka, Vítkov, Nov. ves, Odry. V Jeseníku: u Sádku, Heraltic, Vrbna (R. a M.) Zuckmantel, Einsiedel (Grabowski), Frývaldov (Zelenka)!, Buchbergstál, Wolfsseifen, Tomášov, Adolfovice, Bukovice, Lipová, Vidnava.

780. C. stenolepis A. Kern. Vegetv. II. 268. (Ch. úzkoperá). Lodyha přímá, hranatá, štíhlá, četně listnatá, listy k hořejšku stále menší, krátce větevnatá, víceúborná, více nahoře i s listy hořejšími mrtnatá a více méně hedvábitě běloplsťnatá. Listy zubaté, se zuby ztlustlými, k předu ohnutými, dolejší elliptické, špičaté, dlouze řapíkaté, hořejší podlouhle elliptické neb kopinaté, přísedlé, neobjímavé. Úbory prostřední, vejčité neb podlouhle vejčité, na konci lodyhy chocholičnatě sblížené, zřídka jen jeden konečný. Lístky zákrovní úzké, namnoze jednožilné, přívěšky lístků dolejších a prostředních úzce čárkovité, v šidlovitý hrot prodloužené, pérovitě třepenité, rezavohnědé, od polou nazpět ohnuté, zákrov nezakrývající ani nezaobalující, mnohem delši než lístky zákrovní a nikoliv širší než tyto, nejhořejší vejčité, nepravidelně natržené, kratší než přívěsky prostřední a jimi kryté. Chmýr as 6krát kratší nažky. Oddenek válcovitě uzlatý, šikmý, dřevnatý, vícehlavý, lodyhy květonosné a neplodné ženoucí.

V. 0·50—1·00 *m.* Květy světle nachové. C. austriaca β. cirrhosa Rchb., C. phrygia Neilr. part.

♃ Červenec — září. Luka, křoviska, kraje lesů, doubí. V jižní a střední části porůzná. Kolem Náměstě (Roemer), v jednom kuse u mlýna Trouznického poblíž Znojma 1883, ojediněle u Hrušovan a Frelešdorfu (Ripper). V Dolních Rakousích: v údolí Dyje pod Rakousy (Krenberger). V lese míchaném jižně od Bzence (Ansorge) a hojný v lese Bzinku u Bzence, neroste u Vsetína (Bubela in lit.).

2. Přívěsky zákrovní od dolejší části listu zákrovního neoddělené, neb jen na vnitřních lístkách trochu oddělené, hnědé, špičatě tříhranné, hřebenitě třepenité. Listy peřenodílné.

781. C. rhenana Boreau (Ch. porýnská). Lodyha přímá, šedopavučinatě vlnatá, nahoře zřídka od dolejška latnatá, mnohoúborná. Listy šedě chlupaté, dolejší 2krát peřenodílné, řapíkaté, hořejší jednoduše peřenodílné, přísedlé, úkrojky listů čárkovité neb čárkovitě kopinaté, na ohrnutém kraji drsné. Úbory malé, okrouhle vejčité. Lístky zákrovu 3—5žilné, vejčité, hořejší podlouhlé, s konečným tříhranným, hřebenitě třepenitým přívěskem. Chmýr až 2krát kratší než nažka. Kořen vřetenovitý.

V. 0·40—0·80 *m.* Květy nachové. C. panniculata Jacq. et al. aut., non L., C. maculosa aut. germ. Gr. et Godr. part., non Lamk.

⚇ Červenec — září. Suchá, travnatá místa, kopce, skály, stráně, meze, zdi, úhory, v teplejších polohách rozšířena, v horách neroste neb velmi pořídku. V brněnském kraji obecná: kolem Brna, Kartouz, Obřan, Adamova, Ivančic, Krumlova, Miroslavi, na Leskouně (Oborny), Dědice u Vyškova (Spitzner), u Klobouk (Steiger), všude v celém i dalším okolí Brna velmi obecná, severně od Brna porůzná: u Lomnice (Pluskal), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Boskovic, Pernštýna atd., Šaratice, Slavkov, Tlustomaček, Vyškov, Pavlovice, Hustopeč, Kurdějov, Krumvíř, Čejč, Šardice, Kobylí, Velk. Pavlovice, Šakvice, Vistonice, Tulešice, Budkovice, Vedrovice, Olbramovice. — V kraji prostějovském: na Hloučele, u Smržic, Určic, Kostelce, Plumlova, Drahan a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji obecná: hojná kolem Náměstě (Roemer), u Mikulova, Polavy, Jevišovic, Vranova, Bítova, Hardeku, Lukova, Mor. Budějovic, Jemnic, Znojma, v lese Hoji mezi Hrušovany a Božicemi (Oborny). V jihlavském kraji: v údolí Jihlavy u Jihlavy (Pokorny), Třebíč (Zavřel), Cizkrajov u Slavonic, u Dačic a odtud dolů v údolí Dyje nezřídka (Oborny), Nov. Říše, Ratkov. Velk. Meziříčí, Balin, Uhřinov, Mostiště, Straškov, Střítež. — V olomouckém kraji: u Olomouce (Vogl), Hněvotínské lomy a Slavonín poblíž Olomouce, Bystrovany (Tkany), Dolní grunt u Šternberka. — Řidčeji u Chromce poblíž Zábřeha (Pánek). V uh. hradištském kraji: hojná na písčinách u Bzence (Bubela), u Hodonína a v celé jižní části (Oborny), u Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby), Rohatec, Petrov, Strážnice, Radějov, Uh. Brod, Havřice, Prakšice. — Ve východní části: u Holešova (Sloboda), zde zejména u břehů Rusavy a na stráni v Kruhách u Tučap (Červinka), u Hranic (Vogl), dle zdání neroste v ostatní části Beskyd a v nejsevernější části Moravy. — Ve Slezsku: rozšířena v Těšínsku (Kolbenheyer), hojná kolem Vidnavy. — Zde skoro na všech kopcích, stráně Nisy u Glumpenau a Voitzu (Vierhapper), leč poslední dvě stanoviska již na pruském území, f. albiflora, pořídku v několika kusech na vinohradu u Čížova oproti Hardeku (Oborny).

3. Suchomázdřitá část lístku zákrovních, jako obruba as od polovice lístku začínající, nahoře širší, hřebenitě třepenitá.

a) Listy dolejší řapíkaté, hořejší přísedlé. Chmýr zdéli nažky.

782. C. scabiosa L. (Čekánek, jesenec.) Lodyha přímá, listnatá, hranatě brázditá, namnoze větvitá, s větvemi jednoúbornými. Listy poněkud tuhé, brvkatě draslavé, mrtnaté, trochu pavučinaté, dolejší řapíkaté, lyrovitě peřenoklanné neb peřenosečné, hořejší přísedlé, vejčité neb podlouhlé, 1 neb 2krát peřenodílné, s uštv podlouhlými. Úbory veliké, kulaté. Lístky zákrovní nezřetelně žilnaté, mázdřitý kraj jejich široký, černý, se špicí měkkou, řidčeji delší trnitou (*β*. C. spinulosa Roch.). Oddenek kolmý, vlákny čuprynatý.

V. 0·40—1·20 *m*. Koruny kalně nachové, zřídka bílé.

♃ Červenec—říjen. Suché, výslunné kopce, meze, cesty, pole, křoví. V celém území obecná a ještě na Joklberku u myslivny poblíž Koldštýna, u Frývaldova a Tomášova.

β) Gudernatschiana Opiz. Obruba okrouhlých a krátkých lístků zákrovních široká, zákrov skoro zakrývající, se špicí trnitou a šidlovitě štětinovitými třísněmi. Listy nestejně dvakrát peřenodílné, uštv hořeních listů čárkovité.

Pořídku. Groerberk u Wiesenberka a u Velk. Losína a j. m. v Jeseníku (Oborny), u Rejhotic.

782 × 781. C. scabiosa × rhenana Fiek. Fl. str. 245. Bylina vytrvalá, zelená. Lodyha silně větvitá, větví odstálých. Listy 2krát zpeřené, uštv kopinaté, dolejší dlouze řapíkaté. Úbory kulaté, větší než u C. rhenana, lístky zákrovní nezřetelně neb slabě sítnatě žilnaté, s úzkou, černou, třepenitou obrubou. Květy nachové. Chmýr kratší než nažka.

V. 0·30—0·50 *m*. Tvar listů, oněm u C. rhenana a úborův, oněm u C. scabiosa podobný. C. paniculata × scabiosa Gr. Fl. str. 254.

♃ Červenec, srpen. Mezi rodiči velmi pořídku. Posud jen v několika jedincích na jednom kopci u Třebíče (Zavřel).

783. C. cyanus L. (Ch. polní). Lodyha přímá, jednoduchá neb slabě větvitá, pavučinatě vlnatá. Listy měkké, čárkovitě kopinaté neb čárkovité, hořejší celokrajné, dolejší na spodu zubaté až peřenoklanné. Úbory na prodloužených větvích jednotlivé. Lístky zákrovní bez nervů, s hnědou neb bělavou, třísnitou obrubou. Květy krajní nálevkovité, v terči trubkovité. Chmýr zdéli nažky. Kořen jednoletý, vřetenovitý.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny krajní modré, vnitřní fialové, zřídka bílé (f. albiflora), růžové neb hnědofialové.

⊙ Červen, červenec—podzim. V obilí, na úhorech a rumištích. Od roviny až do předhoří obecná. U Michalova přes 400 *m.* a ještě u Rymařova. f. albiflora, les Borky u Židenic, Žabovřesky, Černovice, Nenovice, jen v některých letech a vždy ojediněle.

b) Listy dolejší řapíkaté, často chobotnatě protisečné, hořejší sbíhavé. Chmýr několikrát kratší než nažka.

784. C. montana L. (Ch. horní.) Lodyha přímá, jednoduchá, zřídka slabě větvitá, jedno- až chudoúborná, jako listy tence pavučinatá, zelená, nahoře a uprostřed sbíhavými listy namnoze široce křídlatá. Listy celokrajné, vejčitě podlouhlé až široce kopinaté, zašpičatělé, sbíhavé, přízemní řapíkaté. Úbory veliké. Lístky zákrovu nezřetelně žilnaté, hřebenitě pilovité, zuby stejně dlouhé neb kratší než černohnědý okraj, nejvnější široce vejčité, ostatní vejčitě podlouhlé až podlouhlé. Chmýr vícekrát kratši než nažka. Oddenek plazivý.

V. 0·30—0·50 *m.* Květy krajní modré, vnitřní fialové.

♃ Květen, červen. Lesní luka, vlhké horní lesy, pořídku. Na Moravě jen u Jevíčka a na jedné stráni u Malostovic, na posledním stanovisku ve tvaru poněkud odchylném. — U Jevíčka na jižním úklonu kopce Čumu a sice při východu z Holzwiesu (Czerny). Ve Slezsku: na jižní straně Baranie směrem k Javořince (Kotschy), u Koňské a Holčovic u Opavy (Zlík).

785. C. axillaris Willd. (Ch. chlumní.) Lodyha vystoupavá neb přímá, jedno- až mnohoúborná a jako listy šedě neb bělošedě pavučinato-plsťnatá, listy sbíhavými úžeji neb nezřetelně křídlatá. Listy měkké, úžeji kopinaté až kopinaté, špičaté, nedělené neb chobotnatě protisečné, dolejší řapíkaté. Úbory vejčité kulaté, prostřední. Lístky zákrovu nezřetelně žilnaté, hřebenitě třepenité, třísně často bělavé, delší než okraj namnoze jen nahnědlý, nejvnější široce vejčité, vnitřní vejčitě podlouhlé. Chmýr krátký. Oddenek válcovitý, krátkočlenný, s tlustými vlákny.

V. 0·15—0·30 *m*, Koruny krajní modré, vnitřni fialové neb červenavé. C. montana L. β. incana Neil.

♃ Květen—červenec. Výslunné stráně, keřnaté a kamenité kopce, skály, zvláště na vápně. Ve střední a jižní části rozšířena. V brněnském kraji: Červený kopec a Hády u Brna, u Čejče, Polavské a Mikulovské kopce (Makowsky)!, kraj lesní u Drasova (Pluskal), u Ivančic (Schwoeder)!, u Šlapanic, Tišnova, u Pindulky a na Židlochovických kopcích (Oborny)!, u Bošovic poblíž Klobouk (Steiger)!, Sv. Florianek a Křižová hora u Krumlova (Zimmermann), dle Haslingra též u Mor. Třebové. — Židenické kopce, Líšeň, Borky u Židenic, Mordovna, Cacovické kopce, vinice u Obřan, Zlobice a j. m. u Kuřima, Malostovice, Boskovice, Kraví hora, západní úklony Žlutého kopce, Písárky, Kohoutovice, Bohonice, Bosonohy, Nebovidy, Háj u Dražovic, Leskoun, Hájek u Vranovic. — V Prostějovsku: na vinohradech kosířských a kosteleckých, na Obrově Noze, na Kluči a v Občinách u Křenůvek, na Kněží hoře u Krumsína, na Horkách u Hamer, na skalách za Vícovem, na Nosku (Spitzner). Ve znojemském kraji: Vlčí kopec a Senohrady v okresu náměšťském (Roemer), v lese Hoji mezi Božicemi a Hrušovany, v údolí Jevišovského potoka, v údolí Dyje u Vranova, Bítova, Hardeku, Devíti mlýnů, Znojma a na sousedních kopcích nezřídka, jako u Hnanic, Popic a Kounic atd. (Oborny), Arbes a Dlouhá stráž u Nov. Přerova (Ripper). V uh. hradištském kraji: v Hodonínském lese (Makowsky), v lesích u Bzence (Sapetza), na Dúbravě bzenecké (Schlosser), hojná v lese Háji u Bzence v pravo cesty do Domanína (Bubela), dle Schlossera též u Štramberka?.

β) stricta W. Kit. Bylina štíhlejší, méně hustě plsťnatá. Listy úzce kopinaté, bezzubé, sbíhavé, tudíž lodyha zřetelně křídlatá V. až 0·40 *m.*

Pořídku. Význačná jen v lese Háji u Bzence (Bubela).

4. Lístky zákrovní bez suchomázdřité obruby neb jen vnitřní na konci suchomázdřité, hřebenitě třepenité. Vnější as s $1/_2$ vnitřních.

786. C. Javornikiensis Form. (Ch. javornická.) Lodyha přímá, zřídka trochu vystoupavá, jednoduchá, jednoúborná, pavučinatě plsťnatá. Listy tuhé, vejčitě kopinaté, dolejší v krátký, dole rozšířený, poloobjímavý řapík zúžené, hořejší spodinou poloobjímavou, sotva sbíhavou přisedlé, všecky celokrajné neb nezřetelně oddáleně zubaté, na líci tmavozelené, velmi tence pavučinaté, vespod bělošedé, hustě pavučinatoplsťnaté. Lístky zákrovní bez suchomázdřité obruby, vnější vejčité, celé neb natrženě třepenité, skoro dvakrát kratší vnitřních, tyto ze široce vejčitého spodku kopinaté, na konci suchomázdřité, hřebenitě třepenité. Stopky pod úbory ztloustlé. Chmýr 5—7krát kratši nažky.

V. 0·30—0·40 *m.* Koruny fialové. Listy 0·06—0·09 *m.* d. a 2·5 *cm* š. Od blízké příbuzné C. axillaris Willd. přísedlými, lodyhu poloobjímavými, sotva sbíhavými, mnohem širšími a kratšími, namnoze celokrajnými listy; lístky zákrovními po kraji nikoliv suchomázdřitými a mnohem kratším chmýrem rozdílná. Od C. montana L. lodyhou nikoliv neb sotva křídlatou, scházející obrubou lístků zákrovních, listy mnohem kratšími a tuhými, na líci tmavo- až kalně zelenými, vespod bělavě šedými, hustě pavučinatě plsťnatými a chmýrem překrátkým rozeznatelná. C. carpatica Form. Oest. b. Z. 1887 str. 154.

♃ Červen, červenec. Travnaté, výslunné úklony Beskyd. Velmi pořídku. Posud jen na jednom travnatém úklonu „Bukovina“ řečeném, v Javornicích poblíž Halenkova 1885 mnou objevena, zde přehojná, možno že se i na uherské straně Javorníků vyskytuje, aneb na některém jiném místě Karpat, ale dojista že jen velmi pořídku, poněvadž jsem byliny této, ačkoliv jsem skoro celé Beskydy pěšky prošel, nikde jinde neviděl.

B) Lístky zákrovu nahoře s ostnem konečným silnějším a pod tímto s dvěma postranními, krátkými a tenkými ostny. Květy krajní nic větší ostatních.

* **C. Solstitialis L.** (Ch. žlutá). Lodyha přímá, rozkladitě větevnatá, s větvemi jednoúbornými, a jako listy pavučinatě plsťnatá, sbíhavými listy zřetelně až široce křídlatá. Listy celokrajné až vykrajovaně zubaté, dolejši čárkovitě kopinaté, skoro lyrovitě peřenodílné, ostatní čárkovité, úzkým křídlem sbíhavé. Úbory malé, jednotlivé na konci větví a větévek. Lístky zákrovní namnoze slamožluté, konečný osten žlutý, delší než úbor, postranní krátké a jemné.

V. 0·20—0·80 *m.* Koruny citronově žluté.

⊙ Červenec-září. Původem z jižní Evropy, u nás v polích mezi vojtěškou a jetelem porůznu zavlečena, leč nestálá. V brněnském kraji: u Kralova pole, Zabrdovic, Černovic pole mezi Měnínem a Moutnicemi (Makowsky), u Řečkovic (Schlosser), Podolí (Reissek). Ve znojemském kraji: u Zňatky poblíž Náměště (Roemer), podél zemské hranice (Uechtritz sen.), mezi Frelešdorfem a Trabinským dvorem (Ripper), u Znojma 1876 (Oborny). U Hranic a Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: poblíž trati západně Těšína 1884 (Kotula), Bobrek při polské silnici (Kolbenheyer), na polích Ligotky kameralné 1878 (Hetschko).

* Carthamus L. Světlice.

* **C. tinctorius L.** (Šafrán planý, saflor). Lysá. Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá. Listy tuhé, žilnaté, podlouhle vejčité, špičaté, trnitě zubaté. Úbory veliké: lístky zákrovní vejčité, s bodlávou špičkou, na dolejšku trnitě zubaté, s řapíkem tuhým pošvatým. Nažky bez chmýru.

V. 0·50—1·20 *m.* Květy šafránové.

⊙ Červenec, srpen. Původem z Egypta, pěstuje se v jižní Moravě. U Ivančic (Schwoeder), Jaroslavice, Strachotice. Šatov, a zde onde pomíjivě zdivočelá, jako v okolí Hoje u Božic 1875 (Oborny). Pěstuje se na Hané porůznu v zahrádkách, zejména u nádražních a hlídačských domků (Spitzner), též u Hustopeče (Schierl), u Místku (Gogela).

* Silybum Marianum Gärtn. (Ostropestřec obecný, volčec). Listy lysé, lesklé, podél nervů bíle pruhované, chobotnatě úhlatě zubaté, trnité, dolejší chobotnatě peřenoklané, na dolejšku zúžené, hořejší objímavé. Úbory veliké, trnité. Koruny nachové. Chmýr pérovitý. V. 0·80—1·50 *m.* Carduus Marianus L. Pěstuje se zde onde v selských zahradách, zřídka pomíjivě zdivočuje, jako u Sobotína, Hrušovan (Oborny), u Javorníka v okresu strážnickém atd. — U Milkova (Slavíček).

240. Onopordon L. Ostropes.

787. O. acanthium L. (Trubil). Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, i s větvemi, listy sbíhavými, široce chobotnatě křídlatá a trnitá. Listy jako lodyha pavučinatě šedoplsťnaté, jako řeřabaté, chobotnatě zubaté a trnité, elliptické neb podlouhlé, přízemní v krátký řapík stažené, lodyžní zcela sbíhavé. Úbory veliké, ploše kulaté. Lístky zákrovní z vejčitého spodku čárkovitě šidlovité, lysé neb pavučinatě plsťnaté, ostnitě zakončené, dolejší odstálé.

V. 0·80—1·50 *m.* Koruny světle nachové, zřídka bílé.

⊙ Červenec, září. Pusté, kamenité kopce, průhony, cesty, rumiště, ploty. V celém území obecný, v předhoří pořídku a ojedinělý. V česko-moravském pohoří: pořídku u Jihlavy (Pokorny), u Krahulčí, Ratkova a Velk. Meziříčí. — A ještě u Karlovské studénky! mezi 750—850 *m.* (Niessl), zde jen zavlečen. V Beskydách: na Javořině (Holuby).) Dle Bubely neroste u Vsetína, Val. Meziříčí, Hranic a Val. Klobouk. Dle Kotka roste u Rožnova?

241. Carduus. Tourn. Bodlák.

A) Acanthoideae. Listy obak stejnobarevné, roztroušeně vlnaté, lalůčky oddělenými, silně trnitými sbíhavé, hluboce peřenoklanné, s úkrojky skoro dlanitě 3—5klannými, ušty silně trnitými. Úbory nejvíce jednotlivé, na konci větví.

788. C. nutans L. (B. nicí). Lodyha přímá, jednoduchá neb chudě větvitá, nahoře bezlistá, dole sbíhavými listy laločnatě křídlatá, trnitá, pavučinatě plsťnatá, pod úbory i s větvemi delší kus nahá. Listy zcela sbíhavé, podlouhle kopinaté neb kopinaté, jinak jak u *A*). Úbory veliké, sploštěle kulaté, namnoze nicí. Zákrovy namnoze lysé, nad dolejškem často pavučinatě plsťnaté. Lístky zákrovu nad širším vejčitým spodkem trochu zaškrcené a tam nazpět zlomené, nahoře široce kopinaté, silnějším trnem ukončené. Kořen vřetenovitý.

V. 0·30—0·80 *m.* Květy nachové, zřídka bílé, medové vůně. Úbory někdy o polovic menší *β)* microcephala Wallr.

⚇ Červenec, září. Meze, kraje cest, suché kopce, pažity, škrobotiny. V rovině a pahorkatině obecný, v předhoří až k 330 *m*, výše jen pořídku a ojediněle. Ještě u Nov. Lhoty a na Javořině v okresu strážnickém, neroste neb jen velmi pořídku od Val. Klobouk až do Ostravice. — Neroste na Prostějovsku (Spitzner), ještě u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans), v Těšínsku (Kolbenheyer), v Opavsku a ve Vidnavsku. *β.* u nás posud nepozorován.

789. C. acanthoides L. (B. obecný). Lodyha přímá neb vystoupavá, větvitá, mnohoúborná a jako větve až k úborům listnatá a sbíhavými listy laločnatě a trnitě křídlatá, vlnatá, pod úbory až plsťnatá. Listy zcela sbíhavé, podlouhle kopinaté, hořejší kopinaté, ostatně jak u A). Úbory prostředně veliké, kulaté, přímé, na konci křídlatých větví jednotlivé, zřídka po 2. Zákrovy na dolejšku často pavučinatě vlnaté. Lístky zákrovní četné, vnější čárkovitě kopinaté, pichlavým, tenčím trnem ukončené, v oblouku odstálé, ale nezlomené. Trubka koruny zdélí kraje. Čnělka na spodu oblá. Kořen vřetenovitý.

⚇ Červen — září. Cesty, ploty, pustá a nevzdělaná místa, úhory, světlá křoví. Od roviny až do předhoří k 450 *m* obecný. Ještě u Krňova, f. albiflora, kolem Adamova (Theimer), Vraběí les u Krumlova (Zimmermann), u Znojma a Milfrouna (Oborny).

V. 0·40—1·00 *m*. Květy nachové, zřídka bílé. U nás v odrůdách.

β) microcephalus Spitzner in lit. Úbory malé, 5—7 *mm* v průměru, skoro vždy po dvou těsně vedle sebe shloučené, zákrovní lístky v čas květu přitisklé, krátce ostnité, později jen málo odstálé, stopky květní asi 4 *mm* dl., huňatě vlnaté. Rostlina od typu útlým zevnějškem ihned znatelná.

Pořídku, mezi typickými jedinci při zídce u Mostkovic u Prostějova, prof. Spitznerem pro květenu vůbec objeven.

γ) subnudus Neil. Listy peřenoklanné. Stopky úborů nekřídlaté, bezlisté, neb jen s 1—3 čárkovitými, malými, sotva sbíhavými listy.

Pořídku a ojediněle mezi tvarem základním. Pole mezi Moutnicemi a Měnínem někdy hojný (Makowsky), Frauenholc u Suchohrdlí poblíž Znojma (Oborny), u Břeclavi. — U Mostkovic (Spitzner).

δ) submitis Neil. Listy mělčeji peřenoklanné, více laločnaté a jako lodyha měkce trnité, sotva pichlavé. C. crispus blízký a snad jeho míšenec, leč na spodu bez šedé plsti.

Pořídku. Dle Makowského v hájích jižně od Brna porůzný.

788 × 789. C. nutans × acanthoides Koch. Lodyha až skoro ku konci trnitá, křídlatá a listnatá. Listy peřenoklanné, s úkrojky dlanitě 3—5klanými. Úbory skoro takové, jak u C. nutans, poněkud nicí neb dosti přímé, veliké, lístky zákrovní kopinatě šídlovité. Koruny nachové.

V. 0·30—0·80 *m*. C. orthocephalus. Wallr.

Pořídku, posud jen u Znojma a Milfrouna (Oborny).

B) Personatae. Listy vespod ± hustě pavučinatě bělavoplstnaté, křídlem laločnatým ale souvislým, útle trnitým sbíhající, nedělené neb mělčeji peřenoklanné, s tenkými trny a tuhými brvami. Úbory na konci lodyhy a větví namnoze nahloučené.

790. C. crispus L. (B. kadeřavý). Lodyha přímá až nahoru listnatá, sbíhavými listy křídlatá, trnitá, nahoře větvitá, mnohoúborná, vlnatá, pod úbory vlnatě plstnatá. Listy zcela sbíhavé, hořejší podlouhlé až podlouhle kopinaté, chobotnatě zubaté, s ušty často 2—3klanými. Úbory vejčité, jednotlivé neb několik pospolu často v chocholíku, přímé neb postranní rovnovážně odstálé. Zákrovy lysé neb dole pavučinaté; lístky zákrovní čárkovité, zašpičatělé, volné, odstálé neb dolejší nazpět obnuté, na zevnějšek stále menší, nejzevnější čtyřikrát kratší vnitřních. Kořen dvouletý, vřetenovitý.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruny světle nachové, zřídka bílé (f. albiflora).

⊙ Červenec, srpen. Vlhké křoví, háje, u potoků, příkopy, mýtiny, porůzný v rovině a pahorkatině. V brněnském kraji porůzný: v Tuřanském lese, v Písárkách u Brna a v údolí Svitavy u Adamova (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), u Blučiny a Veveří (Oborny). Račice u Vyškova (Spitzner), mýtiny u Častkovce poblíž Klobouk (Steiger), u Lanštorfa (Ripper), u Morkůvek. — Na Cigánkách a v remisu u Biskupic poblíž Prostějova (Spitzner). Ve znojemském kraji: horní lesy u Velkopolského dvora poblíž Náměstě (Roemer), háje u Lednice (Uechtritz)!, u Hrušovan a sice v háji mezi Trabinským dvorem a náspem trati hrušovansko-drnoholecké, v údolí Dyje u Znojma, Vranova a Hardeku, v Popickém žlebu, v lese Budkovském a Blátech, v okresu jemnickém (Oborny). V česko-moravském pohoří: kolem Jihlavy: na malém Heulosu a u Obergosu (Pokorny), v údolí potoka Nevědického, u Vitochova, Chudobína, Nov. města, Vlachovic, Žďáru a Zámku Žďáru. V Olomoucku a sev. Moravě: háje kolem Olomouce (Vogl)!, Litovel, Štěpánov a Hlubočky u Olomouce (Spitzner), u Slavonína (Mik) a ještě u Berouna (Gans) a v Jeseníku nezřídka (Oborny), u Hanušovic, Čes. Bohdíkova, Rejhartic, Šleglova, Koldštýna, Velk. Losína, Filipova, Teplic, Sobotína, Hraběžic a u Rymařova. — V uh. hradištském kraji: hojný u Kroměříže (Palla), porůzný u Uh. Hradiště a Luhačovic (Schlögl), v křoví a hájích mezi Veselí, Pískem a bzeneckým nádražím (Bubela), v Hodonínském lese (Uechtritz), Bažantnice a j. m. u Strážnice. — U Březové pod Lopeníkem (Holuby). Ve východní části: bažantnice pod Holešovem (Sloboda), porůzný na mýtinách a v lesních debřích „Hrádek a Ochoza“ u Prusenovic a Lysina (Červinka), ve vrboví při Bečvě u Vsetína, leč pořídku (Bubela), u Nov. Jičína (Sapetza), u Příbora (Čížek), u Velk. Bystřice pod Radhoštem (Slavíček) Ve Slezsku: pod Frýdeckým zámeckým vrchem (Gogela), na Baranii (Kolbenheyer), hojný kolem Těšína, zvláště při Olšavě (Uechtritz)!, břehy Odry u Oder, zvláště kolem Mankovic rozšířen (Wetschky)!, u Pohoře (Dr. Hanáček), Bogušovice, Mal. Heřmanice, Vítkov, Mexico u Bruntálu a kolem Vidnavy. — Břehy a háje Nisy a Vidné, jako u Otmachova, Bernartic, Sörgsdorfa, Javorníka, Supikovic, Mikulovic a Zuckmantlu (Vierhapper), u Waldenburka (Gr. Fl.) U nás odrůda:

β) intermedius W. Gr. Listy všecky jen chobotnatě zubaté, neb jen dolejší laločnaté. C. crispus β) integrifolius Čelak.

Řidčeji, zde onde mezi tvarem základním (Oborny), u ohrady pro dobytek za Olšany u Prostějova (Spitzner), kolem Nov. města.

791. C. personata Jacq. (B. lopuchovitý). Lodyha přímá, nahoře větvitá, mnohoúborná, listnatá, sbíhavými listy buď celokrajná neb laločnatě křídlaté, trnitá, vlnatá, pod úborem až běloplsťnatá. Listy dolejší hluboce peřenoklanné, s úkrojky podlouhlými, laločnatými. prostřední a hořejší nedělené, úzkým krajem sbíhavé, vejčitě kopinaté, kolcatě pilovité a brvité. Úbory polokulaté. malé, přímé, lysé neb pavučinaté, postranní rovnovážně odstálé, na konci lodyhy a větví nahloučené. Lístky zákrovní čárkovitě šidlovité, nazpět ohnuté, spletené, nejzevnější málo kratší ostatních vnitřních. Oddenek plazivý vřetenovitý, větvitý.

V. 0·70—1·50 *m.* Koruny nachové, zřídka bílé (f. albiflora). Úbory někdy o $^1/_2$ menší β) microcephalus Uechtr.

♃ Červenec—září. Křoviště potoční, zvláště v údolích horských, žleby, travnatá místa. V Sudetách rozšířen, v Beskydách dle zdání neroste. Černá kupa, Neuhausberk. — Kladsk. Sněžník (W. Fl.)!, Salvíz (Zimmermann sen.), Koperník, Fuhrmannštýn, Studénková hole, Leiterberk, Petrštýn, Vel. a Mal. kotlina, Jelení luka, Frant. myslivna, Břidlicová hole (Oborny)!, stráň pod Drehberkem, Keilig, Velk. a Mal. Jezerník (Spitzner)!, u Císařské boudy, Drehberk, Praděd, pod Švýcarnou, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Děd, Opava pod Ovčírnou, Svinský příkop, Kriech a odtud sestupuje dolů až k Teplicům. — Sestupuje až ku Karlovské studénce (Niessl) a Ludvíkovu. — Na Vidlici a k Tomášovu (Oborny). Od Frant. myslivny sestupuje dolů až do údolí horní Tisé, zde ještě u chýží uhlířských, u Mal. Moravice a při potoku mezi Rymařovem a Jamrticemi. f. albiflora. V Křemenném příkopu (Uechtritz)!, a u Sokolích skal pod hřebenem Pradědu oproti Vidlici (Oborny), četně s tvarem základním pod Švýcarnou a v Česněkovém příkopu. *β)* nebyl posud pozorován.

790 × 789. C. crispus × acanthoides Koch. Lodyha až nahoru kadeřavě a trnitě křídlatá, ostny méně tuhé než u C. acanthoides. Listy peřenoklané, útle trnité, vespod tence pavučinatě plsťnaté. Úbory menší než u C. acanthoides po 2—4 pospolu, zřídka jednotlivé. Lístky zákrovní čárkovitě šidlovité, se špicí tence trnitou, nazpět ohnuté.

V. 0·60—1·00 *m*. Koruny světle nachové.

⚇ Červenec—září. Křoví, břehy potoků, velmi pořídku. Posud jen u Nov. města.

242. Cirsium Tourn. Pcháč.

A) Květy všecky obojaké, s korunkou 5klanou. Tyčinky chlupaté.

1. Listy na líci malými ostenci škrablavé. Květy nachové.

792. C. lanceolatum Scop. (P. kopinatý.) Lodyha přímá větvitá, až k úborům listnatá, listy sbíhavými laločnatě a trnitě křídlatá. Listy dokonale neb hořejší jen do polou sbíhavé, pavučinatě vlnaté neb skoro lysé, namnoze chobotnatě protisečné, úkrojků 2—3 klaných, trnitých. Úbory dosti veliké, vejčité neb kulaté, jednotlivé. Zákrovy pavučinaté neb lysé, lístky zákrovní čárkovitě kopinaté, v šidlovitý, odstálý osten zakončené.

V. 0·50—1·50 *m*. Koruny nachové. Carduus lanceolatus L.

⚇ Červen—září. Cesty, pustá a vzdělaná místa, meze, suché kopce. V rovině a předhoří až do 800 *m* obecný.

β) nemorale Rchb. sp. Listy vespod bělavo-pavučinatě plsťnaté, jich úkrojky měkčí, kratší a širší, méně silně trnité. Úbory okrouhlé.

Vlhké listnaté háje, stinná křoví, vlhké mýtiny, pořídku. Kunštát a Olešnice (Člupek), u strážnice čís. 78 trati Hrušovany—Nov. sídlo (Ripper), Šumberk (Paul), lesy u Zdětína a Milkova blíže Konice (Spitzner), Nov. Jičín (Sapetza), na vlhké seči v Týnském hájemství poblíž Hranic. — Odry a u Třence poblíž Těšína (Uechtritz).

793. C. eriophorum Scop. (P. bělohlavý.) Lodyha přímá, větvitá. bezkřídlá až k úborům listnatá, vlnatě plsťnatá. Listy na líci tmavozelené, vespod běloplsťnaté, peřenodílné, s úkrojky až ku spodu dvoudílnými, trnitými, objímavé, nesbíhavé, dolení řapíkaté. Úbory velmi veliké, kulaté, na dolejšku listy obdané. Zákrovy hustě bělovlnaté, lístky zákrovní ze širšího spodku čárkovitě kopinaté, s trnitou, na konci často kopisťovitě rozšířenou špicí.

V. 0·70—1·50 *m*. Koruny nachové. Carduus eriophor. L.

⚇ Červenec, srpen. Výslunné a kamenité stráně, keřnaté kopce, u cest, kraje lesů. Velmi porůzný, v Beskydách hojnější. V brněnském kraji pořídku: Suché údolí u Sloupa a u Rajce (Makowsky), poblíž Ovčí jeskyně u Vilímovic a u Ostrova. — Na jedné louce u Zighartic poblíž Střelné (Burghauser). V uh. hradišťském kraji: u Luhačovic (Sapetza a Schlögl), v horách, severně od Luhačovic se táhnoucích (Makowsky), kraje polní u Mikovic a Kunovic, pořídku (Schlögl). Ve východní části: u Louky, hojný v lese Stránsko u Strání. — Při potoku u Drštkové, leč jen pomíjivě (Sloboda), Jasenice, Semetín, Liptál směrem k Syrachovu (Bubela), na cestě od Lidska do Polanky (Sapetza), hojný na Cábu, na Panském kopci, pak u Putýrek u Rožnova, údolí Provazny u Halenkova, Kičera čerňanská, Javorníky, Ztracenec, obecný u Velk. Karlovic, Miloňov, údolí Maxmilianky a Javorničky poblíž Star. Hamru, na Velké. — U Solance a Hrozinkova (Schlosser), na úpatí Radhoště a i jinde v Přerovských Karpatech (Reissek), Tamovický dvůr u Štramberka (Sapetza). Jediný exemplář r. 1883 v kamenci Ostravice u Místku bezpochyby splaveným semenem z Bílé u Ostravice sem zavlečen, kdežto na poříčí nad kostelem hojně roste (Gogela). Ve Slezsku: jižní úklon jablunkovské hradby 1832 pastorem Kotschym pro Slezsko objeven. Zde však již neroste, za to na sousedním vrchu Kiezeře, zvláště na jeho úklonech k Lomné, v údolí Lomné též směrem k Salajce, horní údolí Malinky u Horn. Visly (Kotula). Kameralní Ligotka (L. Heczko), při silnici do Csácsy (Kolbenheyer), nezřídka u Střední Lomné.

2. Listy na líci hladké, bez ostenců̊v. Květy nachové neb bělavožluté.

a) Úbory listeny neobalené ani podepřené. Květy nachové, jen výjimkou bílé.

α) Úbory nahloučené. Listy dokonale sbíhavé, lodyha tudíž laločnatě křídlatá.

794. C. palustre Scop. (P. bahenní.) Lodyha přímá, prodloužená, až nahoru, leč zde drobněji a oddáleněji listnatá, sbíhavými listy křídlatá, pavučinatě vlnatá, pod úbory běloplsťnatá. Listy lodyžní křídlem laločnatým a ostnitě zubatým dokonale sbíhavé, podlouhle až čárkovitě kopinaté, chobotnatě peřenoklané, s úkrojky 2—3klanými, ostnitě zubatými neb brvitými. Úbory malé, vejčitě podlouhlé, chocholičnatě nahloučené. Lístky zákrovní útle a krátce ostnitě zakončené, vnější mnohem kratší. Okraj koruny něco delší trubky.

V. 0·50—1·25 *m*. Koruny nachové, zřídka bílé.

⚇ Červen—září. Bažinná luka, vlhké lesy, paseky, křoví. Obecný od roviny až na předhoří. zde i ve značné výši, někdy i ve vysokých horách;

jako Mal. Javorník u Frenštátu, hřeben Vysoké a Smrku, Lysá hora. V Jeseníku: u Císařské boudy, Stráň pod Drehberkem, Červený vrch, Mechová stráň a Donnerlau u Karlovské studénky. — Bylina proměnlivá, u nás v odrůdách:

β) nemorale Form. Listy vespod hustě běloplsťnaté.

Pořídku a velmi ojediněle. U Bilovic.

γ) opacum Form. Bylina silnější. Listy širší, hořejší delší, všecky vespod matně zelené.

Posud jen v lese poblíž nádraží u Bludova.

794 × 795. C. palustre × canum Wimm. Lodyha přímá, listy daleko sbíhavými křídlatá, nahoře jen s malými a oddálenými lístky. Listy chobotnatě zubaté, s úkrojky krátce trojhrannými, často dvouklanými. Úbory vejčitě kulaté, po 2—4 na delších stopkách. Lístky zákrovní s tmavým, lepkavým kýlem, vnitřní užší, vnějši pavučinaté, s odstálým ostnem.

V. 0·40—0·80 *m.* Koruny nachové. C. silesiacum Schz. Bip., C. Wimmeri Čelak.

♃ Červenec—září. Vlhká luka, mezi rodiči pořídku. Kolem Náměště (Roemer), Kozí žleb u Obřan 1866 (Oborny), luka za nádražím u Bzence pořídku (Bubela).

794 × 797. C. palustre × rivulare Schiede. Lodyha přímá až do polou dosti hustě, nahoře oddáleněji listnatá. Listy úzkým a kadeřavým krajem ± sbíhavé, chobotnatě peřenoklané, s úkrojky podlouhlými, laločnatými, ostnitými, dolení řapíkaté. Úbory skoro kulaté, po 3—5 sblížené neb nahloučené, zřídka několik dloužeji stopkatých. Lístky zákrovní hnědočervené, se širokým, lepkavým kýlem, vnější s krátkým ostnem.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny nachové. C. subalpinum Gaud.

♃ Červen—září. Mezi rodiči porůzný. Popůvky a Svitava (Niessl), Jedovnice, Blansko, údolí Obravy u Žilošic (Oborny), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Drnovic. — V severní části: Odřina luka u Střelné (Oborny), na lesní louce ve Žbánovském žlebě u Plumlova (Spitzner), mezi rodiči na Štěpánovském vrchu poblíž Stříbrnic. — Ve Slezsku: hojný u Ciszownice poblíž Ustroně (Uechtritz), u Ludvíkova (Krause), luka v sadech u Karlovské studénky (Niessl), u Gräfenberku (Fritze).

β) Úbory veliké, jednotlivé na konci lodyhy a větví. Listy bez objímavých oušek, jen krátce sbíhavé. Stopy namnoze celokrajné, tudíž lodyha jen málo křídlatá.

795. C. canum All. (P. šedý). Lodyha přímá, jednoduchá neb s prodlouženými, jednoúbornými větvemi, listnatá, nahoře často bezlistá, pavučinatě vlnatá až plsťnatá. Listy šedozelené, ostnitě brvité, podlouhle kopinaté, vykrajovaně zubaté až chobotnatě protisečné, prostřední stopou namnoze zúženou krátce sbíhavé, hruběji brvité. Úbory veliké, kulaté. Lístky zákrovu s načernalým kýlem, ku konci porozšířené, pak dlouze zakončité, suchomázdřité a nachově zbarvené. Oddenek krátký, mrcasy kořenové mrkvovitě ztloustlé, svazčité.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruny nachové, růžové neb bílé. Carduus canus L.

♃ Červenec-září. Vlhká, tučná luka, břehy, příkopy. Ve střední a jižní části hojný až obecný, ve vyšších polohách pořídku neb schází. V brněnském kraji hojný: Ostrovačice a ještě u Svitavy (Niessl), Brno, Obřany, Adamov, Mušov, Slavkov (Oborny), Kunštát a Olešnice (Člupek), mezi Jevíčkem a Boskovicemi, u Čejče (Uechtritz), u Ivančic (Schwoeder), Klobouky (Steiger), Lanštorf (Ripper), hojný u Lednice, Břeclavi a v jižní části nejobyčejnější pcháč (Oborny), Ochoz, Bilovice, Josefské údolí, Křtiny, Úsobrno, Štěpánov, Hustopeč, Sokolnice, Vyškov, Střílky, Kyjov. — V prostějovském kraji: u Smržic, Určic, Dětkovic, Vrahovic, Hrubčic, na Blatné, u Duban, Stichovic, též u Plumlova, Drahan (Spitzner). Ve znojemském kraji porůzný: Náměšť (Roemer), Hrušovany, Frelešdorf a odtud na lukách při Dyji podél hranice země, u Příklud, mezi Šumvaldem a Grešlovým mýtem, kolem Mor. Budějovic, u Budkova, Znojma a j. nezřídka (Oborny). V Jihlavsku: u Táborského mlýna u Třebíče (Zavřel), Telč, Velk. Meziříčí, Bystřice n. P., Zvole, Žďár. — V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), u Hlusovic (Oborny), u Litovle (Spitzner), u Milkova (Slavíček), Veselí u Mohelnic a mezi Chornicemi a Mírovem (Uechtritz), Unčov, Renoty, Dětřichov. — V uh. hradišťském kraji: hojný u Kroměříže (Palla), Uh. Hradiště (Schlögl), obecný kolem Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Bánov (Makowsky), Rohatec, Strážnice, Velká, Vojšice u Mal. Vrbky, Javorník, Filipov, Strání, Slavkov, Nivnice, Uh. Brod, Havřice, Suchá Loza, Ordějov, Bystřice poblíž Uh. Brodu. — Ve východní části: u Tučap, Prusenovic, Pacetluk, Dobrotic a j. hojný (Červinka), u Rusavy a Hlínska (Sloboda), Bystřice p. H., Hošťálkov, Ratiboř. — Kolem Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza), Hranice, Jindřichov, Střítež (Schlosser), Olšovec, Podštát, Domašov, Hrubá voda. — Příbor (Czížek). Ve Slezsku: Vítberk, Odry, Bruntál, Lipová zde snad jen zavlečen. — Vidnava (Vierhapper). f. albiflora, na lukách v údolí Jihlavy u Třebíče směrem k Přibyslavicům (Zavřel).

β) denudata Form. Lodyha zcela nahá. Pořídku u Strání.

796. C. pannonicum Gaud. (P. uherský). Lodyha přímá, jednoduchá, jednoúborná neb s několika prodlouženými, jednoúbornými větvemi, dole hustě, nahoře řídce listnatá až nahá, pavučinatě vlnatá. Listy světle zelené, podlouhle kopinaté, dolejší ku spodu zúžené, prostřední ku spodu housloviťě skrojené a pak stopou porozšířenou, slabě ouškovitou krátce sbíhavé, nestejně zubaté neb celokrajné, jemněji brvité. Úbory prostřední, břichaté, lístky zákrovní se širokým kýlem, dlouze zakončité, nahoře načervenalé, trochu suchomázdřité. Oddenek válcovitý, šikmý, mrcasy kořenové neztlustlé, řidčí.

V. 0·30—0·50 *m*. Koruny nachové. Carduus pannonicus L. fil., Cnicus serratuloides Schult.

♃ Červen, červenec. Lesní luka, travnaté stráně. Porůzný, zvláště v Beskydách. V křoví na jižním úklonu Hádů u Obřan 1853 hojný (Makowsky)!, na Mordovně, u Klajdovky a Černovic. — V lese Ochůzky u Klobouk (Steiger)!, luční úklony u Hustopeče (Schierl), u Kurdějova a Morkůvek. — Ve východní části: u Radějova a Banova (Makowsky)!, na Javořině! a Lopeníku (Holuby), Strážnice, Kněždub, luka Vojšice u Mal. Vrbky, Velká, Kuželova, Javorník, Uh. Brod. — Luka u Bobrk a v dubovém lese u Vesníku poblíž Vsetína dosti hojný (Bubela), u Štramberka a ve Vysokém lese u Nov. Jičína (Sapetza); sem bezpochyby též přináleží Carduus defloratus L., jejž Schlosser pro Spálov a Haltinov poblíž Hranic uvádí.

795×797. C. canum × rivulare Siegert. Lodyha přímá, na dolejšku listnatá, nahoře bezlistá, jednoduchá neb s 2—3 1-úborovými, dlouhými větvemi, pavučinatá. Listy často oušky trochu sbíhavými a spoluobjímavými přísedlé, podlouhlé, špičaté, chobotnatě protisečné, s úkrojky kopinatými, ku předu obrácenými, 2—3klanými neb jednoduchými, silně ostnitě brvitými. Úbory břichatě kulaté. Lístky zákrovní zelené, s černým, širokým, lepkavým a lesklým kýlem a krátkým ostnem.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruny nachové. C. Sigertii C. H. Schultz.

♃ Červenec, srpen. Mezi rodiči, pořídku. V okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Křtin a Velk. Meziříčí. — Na lesní louce ve Žbánovském žlebě u Plumlova (Khek).

γ) Listy prostřední a hořejší oušky trochu sbíhavými a spolu objímavými přísedlé.

797. C. rivulare Link. (P. potoční). Lodyha přímá, jednoduchá, jednoúborná neb nahoře s 2—4 hustě nahloučenými úbory, v dolejší třetině hustě listnatá, jinak chudo-, namnoze 1—2listá, slabě vlnatě pýřitá, nahoře plsťnatá. Listy obak zelené, roztroušeně mrtnaté, vejčité neb podlouhlé, špičaté, chobotnatě protisečné, řidčeji hluboce peřenodílné neb chobotnatě zubaté, s úkrojky trojhrannými až kopinatými, často dvouklanými, ostnitě brvitými, dolejší v křídlatý řapík zúžené, ostatní krátce sbíhavými oušky objímavé. Úbory dosti veliké, lístky zákrovní s ostnitou špicí, přitisklé, většinou barevné, vnější s černým, lepkavým kýlem. Oddenek válcovitý, krátkočlenný, šikmý, s vlákny neztloustlými. Kraj koruny delší trubky.

V. 0·40—1·00 *m*. Koruny nachové. Carduus rivularis Jacq., Cnicus rivularis Willd.

♃ Červen, červenec-září. Vlhká, tučná luka. V rovině a pahorkatině porůzný, v předhoří rozšířen, v Beskydách a v Jeseníku hojný až obecný. V brněnském kraji: od Brna až k severní hranici kraje toho: Rajský lesík u Černovic, u Kralova pole a v údolí Svitavy (Makowsky)!, u Popůvek, Šardic, v Josefském údolí a u Svitavy (Niessl)!, v okolí Kunštátu! a Olešnice (Člupek), u Klobouk (Steiger), u Hlubokého rybníka u Krumlova (Zimmermann)!, u Líšně, v Melatinském údolí u Bilovic a odtud až do Soběšic, Křtiny, Velk. a Mal. Bukovina, údolí Punkvy u Blanska, u Drnovic. — V kraji prostějovském: u Václavovic, Biskupic, Seloutek, Drahan, Hartmanic a j. (Spitzner). U Jihlavy: na bažinných lukách, hojný na kmínové louce (Reichardt). V Olomoucku a v severní Moravě: u Olomouce (Vogl), u Lásek (Makowsky) hojný u Střelné a v Jeseníku, zde skoro ve všech údolích hojný, jako v údolí Moravy, Brané, Tisé a Merty (Oborny), u Šumberka (Paul), Zábřeha (Pánek), Berouna (Gans), u Milkova (Slavíček), u Domašova a v celé severní Moravě hojný: jako u Hanušovic, Chrastic, Heimrlova, Koldštýna, Mal. Moravy, Raškova, Pust. Žibřidovic, Něm. Bohdíkova, Pekařova, Bukovic, Velk. Losína, Janovic, Rymařova, Jamrtic. — V uh. hradištském kraji: u Uh. Hradiště a Luhačovic (Schlögl), rašelinná luka u Bzence, leč pořídku (Bubela), bařinná luka na Javořině (Holuby), Nov. Lhota, Val. Klobouky, Zděchov. Ve východní části: u Tučap, Prusenovic, Pacetluk, Dobrotic a j. (Červinka), u Rusavy (Sloboda) a obecný na lukách u Vsetína (Bubela), údolí Huslénky, Halenkov, hojný u Velk. Karlovic, Miloňov, Salajka, Star. Hamry, Klín, Trojanovice, Horn. Bečva. — Radhosť a Javorník u Frenštátu (Sapetza)!, Hranice a Bělotín (Ripper), u Rožnova, na úpatí Ondřejníka a Smrku u Frýdlandu a odtud dolů (Oborny)!, hojný u Příbora (Czížek), vlhká luka v okolí Místku (Gogela). Ve Slezsku: hojný na úklonech Lysé hory u Malenovic a jinde v údolí Ostravice, u Karlovské studénky (Niessl)!, Pržno, Krasná, Moravka, Slaviča, Lomna, Jablunkov. — Vendrin, Bystřica (Kolbenheyer), Cisownica (Uechtritz), Ustroň (Kotschy), nezřídka u Bělska (Baier), Frývaldov (Oborny)!, Vrbno, Ludvíkov, Tomášov, hojný u Vidnavy, Javorník, Sörgsdorf, Červená -voda, Kobylá. — Přehojný na bařinných lukách u Šubrtové Kraši, Wiesau, Bernartice, Mikulovice, Zuckmantl, Zighartice, Friedberk, Lípová (Vierhapper).

798. C. heterophyllum All. (P. různolistý). Lodyha přímá, jednoúborná neb na konci s 2—4 dlouze stopkatými úbory, dole hustě, nahoře jen málo listnatá, neb bezlistá, zde skoro běloplsťnatá. Listy na líci lysé, travozelené, vespod bílé, vlnatě plsťnaté, podlouhle kopinaté neb dolejší elliptické, špičaté, nestejně trnitě brvité, nedělené neb prostřední peřenoklané, nejdolejší křídlatě řapíkaté, ostatní srdčitým, ouškatým spodem objímavé, nad tímto často houslovitě zúžené. Úbory skoro kulaté, veliké. Lístky zákrovní kopinaté, hrotité, přitisklé, lysé. Oddenek výběžkatý, plazivý, válcovitý, uzlatý, šikmý, s dlouhými, nitkovitými mrcasy.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruny nachové. Carduus heteroph. L.

♃ Červenec—srpen. Lesní horní luka, světlá lesní místa, u potoků. V česko-moravském pohoří a Sudetách rozšířen, v Beskydách a jinde neroste. V česko-moravském pohoří: bažinná luka u Růžené poblíž Rudolec v okresu dačickém 1881 ve více jedincích (Oborny), Nov. město, Vlachovice, Vršany, Rokytná, Žďár, Mělkovice, Jimramov, Nov. Jimramov, Javorek. V Sudetách i v nižších polohách: Star. město, Chrastice, Hynčice, Stříbrnice, Černý vrch, Neuhausberk, Černá kupa. — Klads. Sněžník (Uechtritz)!, Nov. Heřminovice (Mayer), Studénková hole, Petrštýn, Velk. kotlina atd. (Gr. Fl.)!, Koperník, Praděd, Jelení hřeben, Vysoká hole, Mal. kotlina, Břidlicova hole (Oborny)!, Mal. Jezerník (Spitzner), úklony Fuhrmannštýnu a mezi tímto a Koperníkem.

údolí Šumné Tisé, Velk. Jezerník, pod Švýcarnou, u Frant. myslivny. — A ještě u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans). Odrůda:

β) helenoides All. (spec.) Listy všecky nedělené C. heter. *α*) integrifolium Wimm.

S tvarem základním velmi pořídku. U Růžené (Oborny), u Žďáru a Mělkovic.

δ) Listy nesbíhavé, všecky v řapík bez oušek zúžené.

799. C. acaule All. (P. nízký.) Lodyha až po úbor ubývavě listnatá, namnoze velmi skrácená, řidčeji prodloužená, jednoduchá, 1úborná neb z dolejška s 1—3 zcela krátkými neb prodlouženými 1úbornými větvemi. Listy roztroušeně srstnaté, podlouhlé, chobotnatě protisečné, s úkrojky kosníkovými, 2—3klanými, silně trnitými, ostnitě brvitými, dolejší veliké v rozetce rozložené. Lístky zákrovu vejčitě válcovitého přitisklé, lysé, kopinaté, krátce hrotité, vnitřní dlouze zakončité. Kořeny stejně tlusté.

V. 0·03—0·05 *m*. Koruny nachové, zřídka bledě pletní neb bílé. Carduus ac. L., Cnicus ac. Willd.

♃ Červenec—září. Vlhká luka, pastvy, kraje lesní, travnaté stráně. Velmi pořídku. S jistotou posud jen na jednom místě při stezce přes vrch Dušnou mezi Vsetínem a Rožnovem, zde však hojně, 1885 Bubelou pro území objeven. Makowsky se domnívá, že snad rostlina tato, která u Brandýsa nad Orlicí v Čechách nezřídka se vyskytuje i v sousedních moravských horách roste.

b) Úbory lupenovitými listeny obalené. Květy bledožlutavé, zřídka bledě nachové.

α) Úbory velikými, vejčitými, dlouze a útle ostnitými, bledozelenými listeny, které poznenáhla v lístky zákrovní se přeměnují z počátku docela obalené. Květy bledožlutavé.

800. C. oleraceum Scop. (P. zelinný.) Bylina žlutozelená. Lodyha až ku konci listnatá a jako listy dosti lysá. Listy podlouhle vejčité až vejčité, špičaté neb zašpičatělé, lodyžní přísedlé, širokými laloky objímavé, útle ostnitě brvité, všecky neb zvláště hořejší nedělené, dolejší v řapík sbíhavé, namnoze veliké, peřenoklané neb peřenodílné, s úkrojky podlouhle vejčitými, zubatými. Úbory na stopkách pavučinatě vlnatých sblížené neb shloučené, přímé, četnými listeny obalené. Lístky zákrovní kopinaté, měkkoostnem zakončené, na konci trochu odstálé, bledozelené, slabě pavučinaté. Oddenek válcovitý, šikmý, uzlatý, s dlouhými nitkovitými vlákny kořenovými.

V. 0·60—1·50 *m*. Koruny bledožlutavé, velmi zřídka kalně nachové (var. amarantinum Lang. spec.). Cnicus oler. L., Carduus oler. Vill.

♃ Červenec—září. Vlhká, bařinná luka, břehy. V předhoří až do 800 *m* zřídka výše, hojný až obecný, v rovině dosti rozšířen. Ještě ve Velk. kotlině (Oborny)!, Mal. kotlina, vodorovná stezka ku Kriechu (Bachmann), u Frant. myslivny a na Berggeistu.

β) Úbory na spodu s listeny něco zveličelými, lístky zákrovní nahoře s krátkým ostnem. Koruny žlutavobílé neb červenavé, nikdy čistě nachové.

*) Listy porůznu mrtnaté, lodyžní ouškatým spodkem objímavé a namnoze krátce sbíhavé.

800 × 794. C. oleraceum × palustre Schiede. Lodyha nahoře oddáleně listnatá, pod úbory pavučinatě plsťnatá. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, dolejší velmi dlouhé, k dolejšku řapíkovitě zúžené, chobotnatě peřenoklané až peřenodílné, s úkrojky kopinatými, zubatými, často dvouklanými, ostnitými a brvitými, hořejší spodkem ouškovitě rozšířeným přísedlé. Úbory prostřední vejčité, po 4—9 sblížené neb nahloučené, před květením kopinatými listeny přerostlé. Lístky zákrovní bledé, na zbarveném konci s odstálým ostnem, na spodu pavučinaté.

V. 0·70—1·00 *m.* Koruny žlutavobílé, často načervenalé. Úbory často dvakrát větší než u C. palustre. C. hybridum Koch.

♃ Červenec—září. Vlhká, tučná luka, příkopy. Porůzný mezi rodiči. Mezi Kartouzy a Soběšicemi poblíž Brna pořídku (Makowsky), u Nov. Jičína (Sapetza), na lukách u Stětinova a Sobotína 1882 (Oborny). Ve Slezsku: Donnerlau u Karlovské studénky. — U Nisy (Lohmeyer), již na pruském území.

**) Listy lysé až porůznu mrtnaté, prostřední krátce sbíhavými oušky poloobjímavě přísedlé.

795 × 800. C. canum × oleraceum Rchb. Lodyha nahoře s listy oddálenějšími a menšími. Listy vejčitě podlouhlé neb podlouhlé, nejdolejší v krátký a široce křídlatý řapík zúžené, lodyžní velmi krátce sbíhavým, nejhořejší nesbíhavým ouškem přísedlé, dolejší nedělené až chobotnatě peřenoklané, ostatní zubaté neb chobotnatě protisečné, s úkrojky 3hrannými, nestejně ostnitě brvitými. Úbory dosti veliké, břichaté, namnoze po 2—3 sblížené, neb na krátkých, oddáleně listnatých, pavučinatých stopkách. Listeny nečetné, úzce kopinaté. Lístky zákrovní bledé s tmavším kýlem, pavučinatě vlnaté, dolejší vejčitě kopinaté, tenkým ostnem zakončené, nejvnitřnější prodloužené, na konci suchomázdřité. Kraj koruny zdélí trubky. Oddenek šikmý, s tenkými sotva ztloustlými vlákny kořennými.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny bledožlutavé, často načervenalé. C. tartaricum Wimm. et Gr., Carduus flavescens Krock.

♃ Červenec—září. Tučná luka, bažinná místa, příkopy. Mezi rodiči porůzný. Žleb mezi Soběšicemi a Královým polem u Brna, u Adamova a v Josefském údolí hojný (Makowsky), u Křtin (Theimer), lesní luka u Žebětína (Czížek), bažantnice u Geranovic, u Rosic a Blanska, na lukách v údolí Rakovce u Račic hojný (Niessl), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), luka u Jevíčka a Mohelnice (Uechtritz), u Ochoze, Bilovic, Jedovnic a Unčova. — V okolí Prostějovském: na lukách u Krumsína, v Braniskách u Plumlova 1886 (Spitzner). Nezřídka u Kroměříže, zvláště u Měrůtek a Litopecen (Palla), hojný v okolí

Bzence (Bubela), u Březové poblíž moravské hranice (Holuby). Na cestě k Lysé hoře u Uh. Brodu.

800 × 797. C. oleraceum × rivulare DC. Lodyha dole hustě, nahoře chudo- (2—3) listá, pýřitá, nahoře pavučinatá až pavučinatě plsťnatá. Listy vejčité až podlouhlé, ostnitě zubaté a brvité, dolejší krátce řapíkaté, chobotnatě peřenoklané, s úkrojky podlouhle kopinatými, hořejší většími někdy trochu sbíhavými oušky objímavě přísedlé, často jen chobotnatě hrubě zubaté. Úbory dosti veliké, po 2—3 nahloučené, na kratších neb delších stopkách. Listeny podlouhle kopinaté, lupenovité. Lístky zákrovní podlouhle kopinaté, zelené neb slabě zbarvené, na konci s krátkým, útlým, trochu odstálým ostnem. Kraj koruny skoro dvakrát delší trubky. Oddenek šikmý, uzlatý, s mrcasy nitkovitými, neztloustlými.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruna bledožlutavá až načervenalá. C. praemorsum Koch, C. semipectinatum Reichb.

♃ Červenec—září. Vlhká luka, mezi rodiči rozšířen. U Švýcarny v Josefském údolí u Adamova (Theimer), lesní luka u Žebětína (Cížek), na lukách u Olešnice (Člupek), luka v sadech u Velk. Losína a i jinde v údolí Tisé nezřídka, též v údolí Merty a u Teplic (Oborny), kolem Kolštýna (Uechtritz), Pekařov, Mal. Morava, Hanušovice, Chrástice, Star. město. — Na lukách u Soběsuk u Plumlova (Spitzner). Klads. Sněžník (Wimmer) a ve Velk. kotlině 1876 (Oborny). Na lukách u rybníků v Říčkách u Bystřice p. H. — Ve Slezsku: u Opavy (Mükusch), na lukách v sadech u Karlovské studénky (Grabowski a Niessl), luka mezi městským rašeliništěm a hájem u Kalkovského mlýna (Vierhapper), Bílý potok, Vlčice, Bernartice, Folmersdorf, Paulinaburg, Kobylá (Latzel).

*** Listy na líci tmavozelené, lysé, vespod bělavé, pavučinatě plsťnaté, lodyžní velikými oušky objímavě přísedlé.

800 × 798. C. oleraceum × heterophyllum Wimm. Jahresb. d. schles. Gesell. 1846. Lodyha namnoze až nahoru listnatá, pavučinatě vlnatá, nahoře skoro plsťnatá. Listy dolejší v řapík zúžené, vejčitě podlouhlé až podlouhlé, peřenoklané, hořejší velikými oušky objímavě přísedlé, v přední části peřenoklané neb peřenodílné, s úkrojky kopinatými, zřídka nedělené neb zubaté. Úbory veliké, jednotlivé neb po 2—4 sblížené, krátce stopkaté, kopinatými listeny podepřené; lístky zákrovní kopinaté, zelené, skoro lysé, dolejší a prostřední na konci s krátkým ostnem, hořejší bez ostnu.

V. 0·80—1·20 *m*. Koruny běložlutavé. C. affine Tausch.

♃ Srpen, září. Mezi rodiči pořídku. Posud jen ve Velk. kotlině v Jeseníku Oborným 1876 pro území objeven.

B) Květy zaprtáním dvoudomé. Kraj koruny zvonkovitý až dolů 5dílný, několikráte kratší než trubka. Chmýr pestíkových květů po odkvětu mnohem delší než koruna. Listy na líci hladké bez ostencův.

801. C. arvense Scop. (Oset.) Lodyha přímá, větvitá, nekřídlatá, nahoře pavučinatá. Listy ± sbíhavé, hořejší namnoze jen přisedlé, kopinaté, chobotnaté neb protisečné, zřídka skoro celokrajné, ostnaté a brvité, lysé neb pavučinaté neb vespod běloplsťnaté. Úbory dosti malé, vejčité, sblížené neb nahloučeně chocholičnaté. Vnější lístky zákrovu tříhranné, s trnem dosti silným, lysé neb pýřité. Oddenek rovnovážný, s pupeny nahodilými.

♃ Červenec—září. Role, úhory, pustá místa, lesní paseky, kraje cest. Od roviny až na předhoří obecný.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruny temně nachové, zřídka bílé. Serratula arvensis L., Carduus arv. Curt. U nás v následujících tvarech:

α) horridum Wimm. Lodyha křídlatá. Listy vlnitě kadeřavé, s četnými, tuhými, žlutavými ostny, namnoze peřenoklané, vespod lysé neb pavučinaté. Obecný.

β) setosum M. B. (spec). Lodyha namnoze bezkřídlá. Listy ploché, celokrajné neb chobotnatě zubaté, ostnatě brvité, lysé. Rozšířen.

γ) incanum Fischer (spec). Lodyha bezkřídlá. Listy skoro ploché, chobotnatě speřené neb celokrajné, vespod běloplsťnaté. C. argenteum Vest., C. arvense *δ*. vestitum Koch.

Na jílu a vápně porůzný: u Sloupu a j. — U Tučap (Červinka), u Kroměříže (Palla), u Prostějova (Spitzner).

243. Carlina L. Pupava.

802. C. vulgaris L. (P. obecná). Lodyha přímá, listnatá, prodloužená, jednoúborná až chocholičnatě víceúborná a i s rubem listů pavučinatá. Listy hrubě trnito-zubaté a útle zoubkované, hořejší vejčitě kopinaté, poloobjímavě přisedlé, dolejší podlouhlé neb podlouhle kopinaté, řapíkaté. Úbory prostřední. Vnější lístky zákrovu listovité, kratší vnitřních, vnitřní čárkovitě kopinaté, až do polou brvité, nejvnitřnější světle žluté a lesklé. Plevy na lůžku úborovém zpředu šídlovité. Zákroveček plev zdélí nažky. Kořen vřetenovitý.

⊙ Červenec, srpen. Výslunné a keřnaté kopce, vřesoviště, meze, cesty, lesy. Od roviny až do předhoří hojná až obecná, v předhoří ještě při 900 *m*.

V. 0·15—0·50 *m*. Koruny žlutavé. U nás ve tvarech:

β) nigrescens Form. Bylina šedozelená, pavučinatá. Listy hrubě trnito-zubaté a útle zoubkované, čárkovitě kopinaté, prodloužené, podlouhlé až vejčitě kopinaté, trny lístků zákrovních a někdy i trny hořejších listů, až po bledší a světlejší špice i za sucha černé.

V pahorkatině a místy i v předhoří rozšířena: Květnice u Tišnova, Raclavice, Vyškov, Střílky. — V Prostějovsku na „Kozích hřbetech“ u Hradiska, na Okluce (Spitzner), les Vesna u Střiteže, Šumberk, Hanušovice, Petrovice.

Květena

Moravy a rakouského Slezska.

Sepsal

Dr. Edvard Formánek,
c. k. professor při vyšším českém gymnasiu v Brně.

První díl.

3. svazek.

V Praze, 1892.

Tiskem Jos. R. Vilímka. — Nákladem spisovatelovým.

Fl
82
Aus
F
LIBRARY OF THE GRAY HERBARIUM
HARVARD UNIVERSITY.
BOUGHT.

MAR 26 1912
Gray Herbarium
Harvard University

Velk. Losín, nezřídka v Beskydách. Ve Slezsku: Malenovice, Moravka, Lomna, les Zabřeg u Těšína, Odry, Šoberbusch u Bruntálu. — U Přemyslovic blíže zámku u Konice (Spitzner).

γ) longifolia Grab. Lodyha jedno- až dvouúborná. Listy dlouze a úzce kopinaté, k oběma koncům ponenáhlu zúžené, ploché, skoro celokrajné, po kraji útleji osténkaté, též na líci pavučinatě vlnaté, s útlejšími více do předu ohnutými ostny. Vnější lístky zákrovní delší neb zdélí vnitřních. C. nebrodensis Guss., C. longifolia Reichb.

Pořídku. Velká (Grabowski) a Mal. kotlina (Engler), v stěrbinách skalních v Jeseníku (Oborny), dle Sapetzy též na Pečavské guře.

803. C. semiamplexicaulis Form. Oest. b. Z. 1890 str. 86. (P. poloobjímavá). Lodyha přímá až ku konci hustě listnatá, chocholičnatě 2—4 neb i víceúborná, zřídka jednoduchá a jako listy ± pavučinatě vlnatá, nachově neb amethystově naběhlá. Listy namnoze malé, střídavé, dolejší kopinaté, v krátký ± objímavý řapík zúžené, hořejší širšími oušky poloobjímavě přísedlé, vejčitě podlouhlé neb vejčité, chobotnatě trnitě zubaté, s trny rozkladitými, na konci nažloutlými. Úbory prostředně veliké. Lístky zákrovní vnější listovité, vejčitě kopinaté a jako kopinaté prostřední hřebenitě trnité, s trny černými, zřídka nažloutlými, na špici bledými, vnitřní suchomázdřité, čárkovité, celokrajné, paprskující, uprostřed brvité, na hřbetu s krátkým nachovým pruhem. Nažky hedvábité, chmýr pérovitý, trvalý, delší koruny. Kořen vřetenovitý.

V. 0·18—0·30 *cm*. Koruny bělavé neb bledožlutavé. Bylina lepá a význačná a od svých nejbližších příbuzných snadno rozeznatelná. Lodyha nižší než u C. vulgaris, od této celým svým vzezřením, listy hustšími, kratšími, širšími a širokými jich oušky objímavými, lístky zákrovními, trny atd. rozdílná. Od C. corymbosa L. brvitými lístky zákrovními, listy pavučinatě vlnatými a chobotnatě zubatými, korunami atd. rozdílná.

♃ Konec července — září, později než C. vulgaris. Travnaté stráně, suché kopce, horská luka. S jistotou posud jen ve východní části a v Beskydách porůzná, jinde neroste. Potýlky u Střílek, Javorník, Kuželová, Val. Klobouky, Hluboký u Vsetína, Velk. Karlovice a na j. m. Beskyd. — Byliny z těchto míst jsou totožny s rostlinami, jež jsem sbíral na Bukovině u Vrbovce (nedaleko Kuželové) poblíž hranice moravsko-uherské pak u Rutky v Uhrách: u Vareše, Visokého, na Trebovići u Sarajeva a j. m. v Bosně.

804. C. acaulis L. (P. bílá). Lodyha namnoze jednoúborná, silně zkrácená, s úborem uprostřed rozetky přízemních listů přísedlým. Listy namnoze přízemní, lysé, řapíkaté, hluboce chobotnatě protisečné, s úkrojky zubatými a ostnatými. Vnější lístky zákrovu listovité, z části delší než úbor, vnitřní zpředu rozšířené pak zašpičatělé, bílé, na dolejšku s nachovým středním pruhem, zřídka červené. Plevy štětinovité, nahoře kyjovitě ztloustlé. Zákroveček plev dvakrát delší než nažka. Oddenek kolmý, jednohlavý.

V. 0·02—0·05 *m* Koruny běložlutavé.

♃ Červenec, srpen. Kamenité, suché kopce, meze, stráně, průhony, paseky. V rovině porůzná, v pahorkatině a předhoří rozšířena a ještě ve Velk. kotlině v Jeseníku (Grabowski)! V brněnském kraji porůzná: u Brna, Adamova, Bílovic, u Krumlova, na Leskouně a Polavských kopcích (Oborny), u Ivančic (Schwoeder), u Klobouk (Steiger), u Lomnice (Pluskal), v okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), Protivanov, Pustoměř a Drnovice u Vyškova (Spitzner), u Sloupa, Ostrova, Holštýna, Jedovnic, Květnice u Tišňova, Kraví hora u Brna, Holedna u Jundrova, Střelice, Krumvíř, Wiesgrunt u Bošovic, Čejč. — V kraji prostějovském: u Určic, Dětkovic, na Záhoří, u Plumlova, na Višňovci u Krumsína, v Občinách u Křenůvek, na Horkách u Hamer, u Ptení, na Horce a na louce při pramenech Hany u Drahan, na Boři, u Otinovsi, u Bousína (Spitzner). Ve znojemském kraji v pahorkatině porůzná: v rovině často schází: Náměšť (Roemer), na Arbesu u Nov. Přerova (Ripper), v údolí Dyje a Popický žleb u Znojma, Hradiště, Citonice atd. (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy velmi obecná (Pokorny), u Třebíče (Zavřel), u Slavonic, Dačic, Star. Hobzí (Oborny), Nov. Říše, Zvoleňovice, Krahulčí, Mal. Dyjice, Doln. Dvorce, Ořechov, Urbanov, Mal. Pičín, Velk. Meziříčí, Balín, Uhřinov, Mostiště, Vídeň, Doln. Bobrová, Raděnice, Mitrov, Střítež, údolí Nedvědičky, Pernštýn, Bystřice p. P., Dvořiště, Pivonice, Vítochov, Holotín u Chudobína. Zvole, Horn. Rožinka, Křídla, Nov. město, Maršovice, Rokytná, Pohledec, Žďár, Neudek, Radomín, Jimramov. — V severní Moravě a v Olomoucku: kolem Olomouce porůzná (Mik), Drahanovice. Hátkovice, Velk. Týnec u Olomouce, Přemyslovice u Konice a Předmostí u Přerova (Spitzner), Šternberk, Něm. Libiny. — U Rouдна (Rieger), u Berouna (Gans), Střelné (Burghauser), u Šumberka (Paul), u Zábřeha (Pánek). v údolí Krupy, Moravy, Branné, Tisé a Merty na m. m. obecná (Oborny), Hanušovice, Star. město, Stříbrnice, Štěpánovský vrch, Hynčice, Šleglov, Dreištýn. Volská luka a j. m. poblíž Koldštýna, i v ostatní části obecná, u Janovic, Rymařova, Velk. Štoly, Guntramovic a Budišova. V Sudetách: na Salvízu (Spitzner). V uh. hradišťském kraji: v jižní části okolí kroměřížského (Palla), u Hovoran (Uechtritz), u Luhačovic a Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Bzence velmi porůzná a ojedinělá (Bubela), u Březové pod Lopeníkem (Holuby), Strážnice, Mal. Vrbka, Javorník, Filipov, Nov. Lhota, na Kotarech, hřebenem Javořiny, Volenov, Suchá Loza, Bojkovice, Val. Klobouky, Navojná, Lidečko, Pulčín, Zděchov. — Ve východní části: u Tučap a Prusenovic (Červinka), u Rusavy (Sloboda)!, u Vsetína (Bubela)!, Kotouč u Štramberka (Spitzner), Halenkov, na Javornících, Velk. Karlovice, Miloňov, Star. Hamry, úklony Smrku, Rožnov, Frenštát, Velk. Kunčice, Skalka a j. m. u Hranic. — Nov. Jičín (Sapetza), Bělotín (Ripper), u Příbora (Czížek). Metylovská Hůrka u Frýdlandu. — V Kamenci u Ostravice a na Štandli u Místku (Gogela). Ve Slezsku: Lukšinec a Rovénky u Malenovic, Lomná, Jablunkov, Koňská. — Dziegielów u Těšína a hojná u Bělska (Kolbenheyer), Vítkov, Loučky, Odry, zřícenina u cihelen, Hradisko, Mösnig a j. u Krňova, Kostelec, Vrbno, Tomašov, Frývaldov, Červená voda, hojná u Vidnavy, jako u studénky u městských cihelen. — Též na Šafberku a Pisečném kopci, mezi

Kraší a Kobylou, Velk. Kunětice, Supíkovice, Zuckmantl (Vierhapper), Sörgsdorf, Vlčice, Javorník, Friedberk, Bílý potok (Latzel), Nussdorf, Rochus, Oppersdorf (Gr. Fl.), leč již na pruském území. U nás v odrůdách:

β) caulescens Lamk. Lodyha prodloužená, až 0·30 *m* v., přímá, řídce listnatá, s úborem menším. Listy užší, podúborní dolů svislé.

Pořídku: Polavské kopce (Makowsky), Náměšť (Roemer), Popický žleb a údolí Dyje u Znojma (Oborny), Klads. Sněžník při cestě od Marie Sněžné k Puhu (Barber).

γ) purpurascens Aschrs. Paprslek vnitřních lístků zákrovních růžový.

Pořídku. V okolí Jihlavy (Pokorny), kraj údolí u Dolu. Lípové v Jeseníku (Hier), na Fichtligu u Ramsavy (Kionka).

244. Xeranthemum L. Suchokvět.

805. X. annuum L. (S. otevřený.) Lodyha přímá, namnoze větevnatá, větví jednoúborných, nahoře nahých, jako listy šedoplsťnatá. Listy podlouhle kopinaté neb kopinaté, špičaté, celokrajné, přísedlé. Úbory polokulaté, prostřední. Lístky zákrovní hrotité, lysé, vnější vejčité, bledé, vnitřní podlouhle kopinaté, dlouhé, lesklé, korunovité, paprskující, narůžovělé neb bílé. Koruny nepatrné. Kořen vřetenovitý.

V. 0·20—0·45 *m*. Koruny bledě lilákové neb bílé. X. radiatum Lamk.

⊙ Červen—srpen. Kamenitá a výslunná místa, písčité kopce, stráně, meze, kraje vinic. Ve střední a jižní části dosti poruzný, leč pospolitý, jinde zdivočelý. V brněnském kraji: na Žlutém kopci u Brna (Makowsky), na Špilberku! a u Kamenného mlýna u Brna (Zimmermann), ivančická stanice nádražní (Schwoeder)! a odtud až k Silůvce, hojný na náspech trati mezi Miroslavou a Olbramovicemi, jako mezi strážnicí čís. 75 a 74 (Oborny)!, na Leskouně (Zimmermann)!, přehojně podél trati mezi Krumlovem a Olbramovicemi, pořídku ve vinicích u Kobylí. — Ve znojemském kraji: v okolí Znojma, leč velmi porůzný (Uechtritz sen.), údolí Hradnice mezi Citonicemi a Znojmem (Oborny). Rostlinná stezka u Jihlavy (Reichardt), zde bezpochyby jen zdivočelý. Přehojný na Dúbravě mezi Hodonínem a Bzencem (Makowsky).

245. Echinops L. Bělotrn.

806. E. sphaerocephalus L. (B. obecný.) Lodyha přímá, listnatá, jednoúborná, zřídka větvitě chudoúborná, lepkavě pýřitá, nahoře běloplsťnatá a žláznatá. Listy na líci tmavozelené, lepkavě pýřité, vespod bělavě vlnato plsťnaté, peřenoklané, s úkrojky skoro tříhrannými, chobotnatými, ostnitě zubatými, dolejší v krátký řapík zúžené, hořejší objímavě přísedlé, znenáhla menší. Úbory veliké, na lodyze a větvích konečné. Lístky zákrovní vnější v štětiny rozdřipené, dvakrát kratší než vnitřní, tyto namodralé, žláznaté s měkkou šidlovitou špicí. Prašníky modré. Zákrovečky korunovité, v četné, žláznato-pýřité, modravé třísně rozdělené. Kořen vřetenovitý, větvitý.

V. 0·50—1·50 m, Koruny namodrale bílé.

♃ Červenec—září. Kamenité a výslunné kopce, keřnaté stráně, kraje lesů, u cest. Ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: na Špilberku a při krajích vinic na Žlutém kopci u Brna (Makowsky a Czižek), u Klajdovky, na Hádech u Obřan, u Cacovic poblíž Brna, u Židlochovic, Vranovic a Šardic (Makowsky), u Hustopeče a Nosislavi (Reissek), u Klobouk jen po kraji lesním u Částkovce (Steiger), u Nikolčic. — Ve znojemském kraji: v údolí Dyje u Znojma (Uechtritz sen.), naproti vodovodu: v údolí Hradnice pod Hradištěm, Nov. Hrádek při Dyji, úklony Unavovského potoka, v Purkrábce u Kuchařovic a Uňavova, Kukelaj u Nesechleba (Oborny), v lese Hoji mezi Hrušovany a Božicemi (Ripper). V uh. hradišťském kraji: při Moravě mezi Veselím a strážnickým převozem (Bubela), porůzný v jižní části tohoto území (Reissek). Ve Slezsku sotva domácí: Střebovice u Opavy (Mükusch), Šellenburg u Krňova (Sintenis)

46. Řád. Dipsaceae DC. Štětkovité.

Rody:

A) Zákrovečky 4hranné, s krajem kratičkým, korunovitým, celokrajným neb drobně zoubkatým.

1. Lůžko úboru plevnaté, plevy a odstálé neb vystoupavé lístky zákrovní tuhé, hrotité, pichlavé. Zákrovečky Srýhové. Kraj kališní skoro 4hranný, mistkovitý, celokrajný neb též slabě zubatý, chlupatý a brvitý. Hrany lodyhy a lístky zákrovní ostnaté neb štětinaté. *246. Dipsacus.*

2. Lůžko úboru bezplevné, chlupaté. Lístky zákrovní bylinné, bezhroté, hvězdovitě rozložené. Zákrovečky nerýhované, nahoře se 4 jamkami. Kraj kališní mistkovitý, s 6—12 osinatými zoubky. *247. Trichera.*

B) Zákrovečky válcovité. Srýhové neb Sžebernaté, s krajem 4laločnatým neb manšetovitým, spodek kališního kraje přesahujícím. Lůžko plevnaté, plevy a lístky zákrovní bylinné.

1. Zákrovečky s bylinným, 4laločným, manšetovitým krajem. Kraj kališní s 5 stětinovitými zoubky neb celokrajný. *248. Succisa.*

2. Zákrovečky s krajem suchomázdřitým, mnohožilným, často laločnatým posléz rozprostřeným. Kraj kališní s 5 neb 10 osinatými zoubky, zřídka celokrajný. *249. Scabiosa.*

246. Dipsacus Tourn. Štětka.

A) Eudipsacus. Lístky zákrovní rovnovážně odstálé neb vystoupavé, čárkovitě kopinaté neb čárkovitě šidlovité, ostnaté, mnohem delší než plevy. Listy střičné, po 2 dolejškem srostlé.

1. Listy přízemní na hlavním nervu a namnoze i na líci ostnaté, lodyžní nebrvité, dole v širokou málo vydutou část srostlé.

807. D. silvestris Huds. (Š. obecná). Lodyha ztuha přímá, jednoúborná neb vrcholičnatě 3úborná, na hranách i s hlavním nervem na rubu listu silně ostnatá. Listy přízemní tupé, štětinatě brvité, lodyžní nebrvité, dole v širokou málo vydutou část srostlé, podlouhle kopinaté, namnoze nedělené, vroubkovaně pilovité, zřídka prostřední peřenoklané (*β.* pinnatifidus Koch). Úbory vejčitě podlouhlé. Lístky zákrovní čárkovitě šidlovité, obloukem vystoupavé. Plevy s rovnou ohebnou špičkou, delší než květy.
V. 1·00—1·50 *m*. Koruny lilákové. D. fullonum *α.* L.

⊙ Červenec, srpen. Pustá místa, štěrk poříční, u cest, potoků, náspy trati, návsi. Ve střední a jižní části hojná až obecná. V brněnském kraji všude rozšířena (Makowsky), Husovice, Zábrdovice, Obřany, Bilovice, Adamov, Rosice, Ivančice, Lednice, Břeclav a j. (Oborny)!, Lomnice (Pluskal) a ještě u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Klobouk (Steiger), u Lanštorfa (Ripper), Medlánky, Kuřim, Tišnov, Žabovřesky, Krumvíř, Kobylí, Krumlov, Star. Břeclav, Poštorna. — V prostějovském kraji: na Romži, Valové, Blatné, pod Kosířem, u Vrbátek, v horách schází (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), Frelešdorf, Trabinský dvůr, Nov. Přerov (Ripper), Znojmo, Milfroun, Hrušovany, Nov. sídlo, Vranov, Lukov, při bohušickém rybníku u Jaroměřic, při Rokytné u Mor. Budějovic, v bažantnici u Jemnic, v Tvořihrázském lese u Unavova a j. nezřídka (Oborny). V Olomoucku: Klášter Hradisko (Vogl) a jinde v okolí Olomouce nezřídka (Makowsky), Unčov, Zelechovice a Dětřichov blíž Unčova. V uh. hradišťském kraji: hojná u Kroměříže (Palla), u Luhačovic, Jarošova a Uh. Hradiště (Schlögl), hojná u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Strážnice, Hroz. Lhota, Tasov, Louka, Vrbka, Velká, Strání, Horn. Němčí, Uh. Brod, Suchá Loza, Bojkovice, Rokytnice. — Ve východní části: Holešov, Bystřice p. H., Lhota. — U Tučap, Prusenovic, Dobrotic a jinde velmi rozšířena (Červinka), u Rusavy (Sloboda), Vsetín (Bubela), údolí Provazny u Halenkova. — Nov. Jičín (Sapetza), Žilina, Šenov, Skalka u Hranic, Frýdland, Mor. Ostrava, Heřmanice. — V údolí Odry, ojediněle v údolí Ostravice (Oborny), u Příbora (Czížek). V poříčí Ostravice u Místku, v Metylovicích, Palkovicích, Starčiči, u Fryčovic a Brušperka dosti hojně (Gogela). Ve Slezsku: Nov. ves, Pržno, Moravka, Bogušovice, Těšín, Koňská, Blogotice a Ustroň (Kolbenheyer a Milde), kolem Bělska (Baier), Velk. Kunětice (Vierhapper), u Vidnavy. — β) u Vsiska poblíž Olomouce (Makowsky).

* D. fullonum Huds. (Š. soukenická.) Lodyha ztuha přímá. Listy lodyžní podlouhle kopinaté, skoro bezostenné. Listky zákrovni kopinatě šidlovité, skoro rovnovážně odstálé, na konci trochu sehnuté. Plevy s tuhou nazpět ohnutou špičkou, sotva delší než květy. Jinak jak předešlá.

V. 1·00—2·00 *m*. Koruna liláková. D. fullonum β. L.

⊙ Červenec, srpen. Puvodem z jižní Evropy, pěstuje se pro potřebu soukenníků. Pěstována kolem Brna (Makowsky), kolem Boskovic (Svěrák), u Nov. Jičína (Sapetza), u vápenné pece u Hranic (Ripper).

2. Listy přízemní bezostenné, lodyžní štětinatě brvité, dolejškem v miskovitou část srostlé, nestejně chobotnatě peřenoklané.

808. D. laciniatus L. (Š. laločnatá). Listy přízemní v rozetce, vroubkované, krátce řapíkaté, tupé neb špičaté, na líci chlupaté a štětinaté, bezostenné, po kraji jako listy lodyžní štětinatě brvité, lodyžní podlouhlé neb tříhranně podlouhlé, lyrovité neb peřenoklané, na kýlu ostnaté. Lístky zákrovu čárkovitě kopinaté, daleko odstálé, toliko koncem vystoupavé. Plevy s rovnou, ohebnou špičkou.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruny bledolilákové neb bílé.

⊙ Červenec, srpen. Cesty, kraje lesů, návsi, poříčí, pustá místa. Ve střední a jižní části porůzná, jinak pořídku. V brněnském kraji: v jižní části porůzná, u Chrlic, Rajhradu, Židlochovic (Makowsky), Rebešovice, Střelice, Josefské údolí (Oborny) a ještě u Kunštátu a Olešnice (Člupek), pastvy u Dol. Vistonic a les u Stracholina (Schierl), u Klobouk (Steiger), u Lednice a Lanštorfa (Ripper), u Břeclavi a Kyjova. — V prostějovském kraji: pouze u Bedihoště (Ulčný) a na Romži blíže Smržic s předešlou (Spitzner). Ve znojemském kraji: při Dyji od Drnoholce až do Mušova (Makowsky), u Frelešdorfu (Ripper), Hrušovany a v nížinách podél hranice, u Hnanic a Podmole (Oborny). V severní části: ještě kolem Mohelnice (Uechtritz), u Litovle (Spitzner), u Piňovic (Klanic), u Želechovic a Dětřichova poblíž Unčova. — U uh. hradišťském kraji: nezřídka u Kroměříže (Palla), příkopy při vchodu do Hodonínského lesa, kolem mutěnické myslivny, u Mutěnic atd. (Uechtritz), hojná při silnici mezi Bzencem a Ostrohem (Bubela), na Javořině (Holuby), u Strážnice. — Neroste u Vsetína (Bubela in lit.) Ve Slezsku: Hradební kopec u Těšína, v lomech v Kempi u Bogušovic (Kotula), vysoké břehy Olšavy nad Těšínem, u Blogotic a Koňské (Uechtritz), Goleszów (Fiek), u Bohušovic. —

B) Pseudocephalaria. Úbory vejčitě podlouhlé, prostřední. Lístky zákrovu posléz dolů sehnuté, klínovitě kopinaté, bylinné, jen na konci jemně ostnité, málo delší plev jemně trnitých, štětinatě brvitých.

809. D. pilosus L. (Š. chlupatá). Lodyha přímá, větvitá dole srstnatá, na hranách tence ostnatá. Listy měkké, řapikaté elliptické neb kopinaté, na spodu namnoze dvouušetné, hrubě zubaté hořejší třídílné, s velikým konečným úkrojkem, často celokrajné, namnoze lysé neb trochu srstnaté. Stopky úborů jehličnaté. Lístky zákrovní jako jemně trnité plevy dlouze brvité, rovnovážné, posléz dolů sehnuté.

V. 0·50—1·20 *m.* Koruny žlutavo-bílé. Cephalaria appendiculata Schrad., C. pilosa Gren.

⚇ Červenec, srpen. Vlhké houští, ploty, háje. Ve střední a jižní části porůzná. Při Svratce mezi Rajhradem a Židlochovicemi (Niessl)!, při Dyji u Příklud až k Lednici (Makowsky), poruzná v hájích kolem Hrušovan a ojedinělá též ve zdejších sadech (Ripper)., v háji u Drnoholce (Dr. Hanáček), bažinná místa po kraji hájů při Moravě u Uh. Hradiště (Schlögl), v Hodonínském lese (Wiesner), Obora u Kroměříže (Schlosser a Palla), na Javořině (Holuby), při kraji Piňovického lesa u Piňovic poskrovnu (Klanic)!.

247. Trichera Schrad. Chrastavec.

·**810. T. arvensis L.** (Ch. polní). Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá neb nahoře vrcholičnatá, 3—7úborná, namnoze šedopýřitá a zvláště dole srstnatá, k ose oddenkové konečná. Listy srstnaté, po kraji krátkými chloupky drsné, tlusťounké, trochu tuhé, vejčité až kopinaté, dolejši nedělené, v krátký, křídlatý řapík zúžené, prostřední přisedlé, namnoze protisečné, s uštý kopinatými, celokrajnými, řidčeji všecky celé, podlouhle kopinaté, hrubě zubaté. Úbory polokulaté. Lístky zákrovní široce kopinaté, štětinatě brvité. Kraj kališní 7—8paprskový, menší, mističkovitý. Oddenek šikmý, větvitý.

V. 0·20—0·50 *m.* Koruny světle fialové, červenavé neb bílé, krajní namnoze paprskující. Knautia arvensis Coult.; Scabiosa arvensis L. β) moravica s listy tužšími méně dělenými a korunami bledožlutavými. Knautia moravica Schur.

♃ Červenec-září. Pole, meze, luka, kopce, světlá lesní místa. Od roviny až do předhoří obecný. β) řidčeji, na Špilberku u Brna, kolem Slavonic, hojný v Jeseníku(?), Karpatech a v poříčí Odry, s přechody ku pravidelně barevným bylinám (Oborny), vinice u Strážnice a Radějova. — U Březové pod Lopeníkem (Holuby), u Tučap poblíž Holešova (Červinka), u Místku (Gogela). — 1882 nalezl jsem u Černovic bylinu s úborem volno- a chudokvětým a korunami dlouze stopkatými, 1886 u Kopřivova 1 exemplář bez listů lodyžních a listy přízemními v rozetce, lístky zákrovními široce kopinatými, vnějšími mnohem delšími než koruna. U nás ještě odrůdy:

γ) integrifolia W. Gr. Listy všecky nedělené, podlouhle kopinaté, oddáleně zubaté a na lodyze namnoze stejnoměrně rozestavené. Scabiosa silvatica Krocker. Fl. sil., non L.

Porůzný mezi tvarem základním: Melatinské údolí u Bilovic, Rajec, při Svratce u Písárek, Bučín u Tečic, Břeclav. — Na Skalici u Prostějova (Spitzner). Náměšť (Roemer), Znojmo, Bzenec a j. (Oborny). U Tučap poblíž Holešova (Červinka), u Místku (Gogela). Karlshöhe a Kreuzberk u Velk. Losína, Pekařov.

δ) campestris Bess. (spec.) Vnější květy nepaprskující, stejné s ostatními. K. arvensis var. eradiata Neil.

Na půdě kamenité, kraje polí, mezi obilím, dle zdání pořídku. U Brna, Adamova, Znojma (Oborny), v okolí Slavkova. — U Náměště (Roemer), u Střelné (Burghauser).

811. T. silvatica Schrad. (Ch. lesní). Lodyha roztroušeně srstnatá neb dosti lysá, nahoře pýřitá, někdy i žláznatě pýřitá, k ose s rozetkou listů postranní neb konečná, stejnoměrně listnatá. Listy měkké a tenké, nedělené, řidčeji trochu stříhané, elliptické neb široce vejčitě kopinaté, dlouze zakončité, vroubkované, srstnaté, na neplodných prýtech dlouze řapíkaté. Úbory polokulaté; lístky zákrovní široce kopinaté, rozložené, měkčeji a méně hustě brvité než u předešlého. Kraj kališní větší, ploštější, často 12paprsečný.

V. 0·25—0·50 *m*. Koruny načervenalé fialové, zřídka bledolilákové, krajní namnoze paprskující. Scabiosa silvatica L., Knautia silvatica Duby, Knautia arvensis Coult. β) silvatica Coult. v. Neil Fl.

♃ Červenec, srpen. Horní lesy, žleby. Ve střední a jižní části porůzný, jinde řidčí. V brněnském kraji: od Brna na sever až k hranici (Makowsky), Vranov, Adamov, Bosonohy, Střelice (Oborny)!, Ivančice (Schwoeder)! Křtinské údolí, v lesích u Routky, blíže Jevíčka (Spitzner)!, šerkovická louka u Lomnice (Pluskal), Hády u Obřan, Mordovna, Ochoz, Soběšice, Řečkovice, Medlánky, Evanovice, Bilovice, Josefské údolí, Křtiny, Velk. Bukovina, Kuřim, Boskovice, Valchov, Kunštát, Bystrc, Veveří, Jundrov, Písárky, Kohoutovice, Lískovec, Tečice, Mariánská studénka a les Bílá u Krumlova. — V kraji prostějovském: na Kosíři, v lesích u Plení, na Okluce, na Nosku, na Hrubém kopci u Prostějovíček, na Kluči u Křenůvek, v Trhoviskách, Dlouhé seči, na Buchtelce, Nivkách u Mysliovic, ve hraničném žlebu, v drahanském hájemství, v Klučích u Hradiska (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), mezi Frelešdorfem a Trabinským dvorem (Ripper), hojněji ve Švýcarském údolí u Vranova, u Jevišovic, na Unavovském potoku, v Purkrábce u Znojma, Lukova, Nov. Hrádku, Mor. Budějovic a Budkova (Oborny). V jihlavském kraji: Hornoveský les a v údolí Jihlavy u Jihlavy (Reichardt), Velk. Meziříčí, Petrovice a v údolí Nedvědičky. — V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), u Šumberka (Paul), Trausnic u Petrovic, Velk. Losín, Rejhartice, Bludov. — V údolí u Nectavy, u Kadeřína a j. (Slavíček). Ve východní části: Rohatec, Strážnice, Velká, Mal. Vrbka. — V lese Poschlá u Vsetína pořídku (Bubela), u Spálova a Šumvaldu (Schlosser). Ve Slezsku: u Oder, ostatní udání nejistá.

248. Succisa Vaill. Čertkus.

812. S. pratensis Mönch. (Č. luční). Listy jako lodyha přitiskle srstnaté až skoro lysé, celokrajné, dolejší vejčitě podlouhlé, v řapík zúžené, hořejší podlouhle kopinaté. Úbory polokulaté, posléz kulaté. Lístky zákrovní kopinaté, jako stopky úborů chlupaté. Kraj kališní 5štětinný. Koruny 4klanné, stejné, nepaprskující. Oddenek krátký, ukousnutý, s dlouhými mrcasy kořenovými.

V. 0·30—0·80 *m*. Koruny lilákově modré. zřídka bilé. Scabiosa succisa L.

♃ Červenec—září. Vlhká a rašelinná luka, křoví, lesni luka. V pahorkatině a předhoří obecný a pospolitý, v rovině řidčeji. Odrůda β) pumilio Weiss., s lodyhou nízkou, jednoúbornou až 0·10 *m* v., listy přízemními, široce vejčitými až vejčitými. Hojný u Lideřovic poblíž Dačic (Oborny).

249. Scabiosa R. et Sch. (Astrocephallus Hall). Hlaváč.

A) Osiny kališní 3—4krát delší než vnější kalich.

813. S. ochroleuca L. (H. žlutavý). Lodyha přímá, namnoze vrcholičnatě větvitá, jako listy ± přílehle chlupatá, často až šedopýřitá. Listy rozetek podlouhlé neb elliptické, vroubkované neb i s dolejšími lodyžními lyrovité až peřenoklané, řapíkaté, střední peřenodílné neb hluboce peřenoklané, s úkrojky opět peřenoklanými neb protisečnými, zřídka též skoro nedělené. Úbor plodní kulatý až vejčitý. Osiny kališní nejprv ryšavé, na spodku bledší. Kořen vřetenovitý.

V. 0·30—0·60 *m*. Koruny bledožlutavé, nevonné. Úbory větší než u následujícího. Scabiosa columbaria Coult. var. ochroleuca Coult., Čelak., Neil. etc.

♃ Červenec—září. Suché a výslunné kopce, meze, hráze, cesty, kraje lesní. Ve střední a jižní části obecný, v nižších polohách Beskyd, v předhoří až k 400 *m* rozšířen. V brněnském kraji obecný (Makowsky), u Brna, Cacovic, Obřan, Slavkova, Krumlova, Podivína, Břeclavi atd., neroste v severní části tohoto kraje (Oborny), u Lomnice (Pluskal), u Ivančic (Schwoeder)!. hojný u Klobouk (Steiger)!, na lukách bývalého Čejčského jezera mezi Terezovem a Brumovicemi f. simplicifolia s listy úzce kopinatými, nedělenými (Bubela), Kartouzy, Židenice, Líseň, Ochoz, Bilovice, Ořešín, Dědkov, Kříb u Kochova, Jundrov, Bosonohy, Střelice, Černovice, Geršpice, Rajhrad, Mal. Hostihrádky, Bučovice, Vyškov, Kyjov, Hustopeč, Vedrovice, Olbramovice atd. — V okolí prostějovském všude hojný, zejména na rovině, jako za Smržicemi, za Kosteleckou horou, u Mysliovic a j. (Spitzner). Ve znojemském kraji obecný: u Náměště (Roemer), na náspech trati mezi Ivančicemi a Hrušovany, mezi Hrušovany a Znojmem, u Citonic, Vranova, Bítova, Hardeku, Lukova, Nesechleba, v pahorkatině u Mor. Budějovic a Jaroměřic, u Nov. sídla atd. (Oborny). V Jihlavsku: u Třebíče a poblíž Táborského mlýna (Zavřel). V ostatní části: u Olomouce (Vogl), u Šumberka (Paul), Něm. Libiny, Petrovice, Velk. Losín, Bludov, Budišov. — Hojný u Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby), u Nov. Lhoty v okresu strážnickém. — V okolí Holešova: u Tučap, Pacetluk, Dobrotic, pod Lysinou hojný (Červinka), neroste u Vsetína, Val. Meziříčí, Hranic, Rožnova a Vyzovic (Bubela). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), Vítkov, Odry a ještě u Krňova a Kostelce, ve farním lese a na Písečném kopci u Vidnavy. — Odtud až do předhoří hojný (Vierhapper).

814. S. columbaria L. (H. obecný.) Listy jak lodyha jemně pýřité až lysé, nelesklé. Úbor polokulatý, plodní kulatý. Lístky zákrovní široce čárkovité, skoro lysé, zdélí koruny. Osiny kališní uzounké, namnoze bezžilné, odstálé, hnědočervené, 3—4krát delší než kraj vnějšího kalicha. Ostatně jak předešlý.

V. 0·25—0·50 *m.* Koruny modrofialové neb nachově červené, zřídka bílé, nevonné. Asteroc. columbarius Wallr.

♃ Červenec—září. Suché výslunné kopce, světlá lesní místa, luka, pastvy, velmi porůzný. Sokolnické kopce. — V Prostějovsku: na Kosíři, ve hraničném žlebu, na Okluce, na Boří u Otinovsi, na Bílé vodě u Baldovce (Spitzner), u Uh. Hradiště (Schlögl), Štramberka, na lesních kopcích u Hukvald (Schlosser), hojný na Kotouči u Štramberka. — V severní části: pořídku u Wiesenberka, odkud jej již Schlosser uvádí, též u Roudna (Rieger).

815. S. lucida Vill. (H. lesklý.) Lodyha dole lysá, nahoře pýřitá. Listy dosti lysé, toliko brvité, trochu lesklé, dolejší lodyžní na spodku namnoze peřenoklané, s úkrojky širšími, hořejší peřenodílné, s úkrojky peřenoklanými a ušty čárkovitě kopinatými, listy prýtů neplodných vejčitě podlouhlé. Úbory plodní kulaté, větší než u předešlého; lístky zákrovní čárkovitě kopinaté. Osiny kališní prodloužené, silnější a zřetelněji jednožilné, tmavohnědé. Plody větší než u předešlých druhův.

V. 0·40—0·60 *m.* Koruny růžové neb světle nachové, zřídka bílé. Astr. lucidus Rchb., S. norica Wulf.

♃ Červenec—září. Skalní a travnaté stráně vysokých hor. S jistotou jen v Sudetách, Koperník (W. Fl.)!, Petrštýn (W. Gr.)!, Velk. kotlina, zvláště na západním svahu (Gr. Fl.)!, zde též s bílými květy (Behnsch), Mal. kotlina (Bachmann), Zámečkový grunt (Engler). údolí Tisé (Plosel). Svah Vysoké hole ku Velk. kotlině (Spitzner)!, Fuhrmannštýn, Sonntagsberk, Vysoká hole, Heiligenhübl, Jezero u Frant. myslivny, Velk. Jelení hřeben, zde zejména hojný u Jelení studénky a podél potůčku, z této vyvírajícího a ještě v údolí horní Tisé. — Schlosserova udání: „Stražovice, Solanec a Karlovice v Karpatech“ jsou dojista nesprávná.

B) Osiny kališní jen as dvakrát delší než kalich vnější.

816. S. suaveolens Desf. (H. vonný.) Jemně šedopýřitý. Lodyha jednoduchá neb větvitá, pod úbory skoro šedoplsťnatá. Listy rozetek podlouhle kopisťovité, celokrajné, trochu kožovité, listy lodyžní peřenodílné neb hluboce peřenoklané, s úkrojky čárkovitými. Úbory plodní kulovité až vejčité. Osiny kališní bledé, žlutavé, řidčeji nahnědle žluté. Oddenek nahoře větvitý, vícehlavý.

V. 0·20—0·50 *m*. Koruny lilákově modré, vanilkou libě páchnoucí, tyto a úbory menší než u před. S. canescens W. Kit. Koruny zřídka žlutavé. *β*) pallidiflora mihi.

♃ Červenec—září. Suché kamenité kopce, travnaté stráně, meze, bory. Ve střední a jižní části porůzný, místy hojný. V brněnském kraji: Brno, Hády u Obřan, Slatina u Sokolnic a v jižní části t. k. hojný (Oborny), při silnici od Krumlova do Dobřinska a u hlubokého rybníka u Krumlova (Zimermann)!, u Ivančic (Schwoeder)!, u Klobouk (Steiger)!, u Nov. hory u Nikolčic (Schierl), Kartouzy, Židenické kopce, Líšeň, Ochoz, Kanice, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Oslavany, Baba, při trati a na j. m. u Krumlova, Budkovice, Vedrovice, Olbramovice, na Leskouně. — V Prostějovsku: za Držovicemi v úvozu, před Určicemi u borovice, zde však již zmizel (Spitzner). Ve Znojemsku: na hadci u Mohelna (Roemer), u Jevišovic, Ratišovic, Znojma, Milfrouna, Kounic, Popic, Havraníkův (Oborny), Nov. sídlo, Probice, Nov. Přerov (Ripper). V uh. hradišťském kraji: na kopci Sv. Rocha u Javorovce poblíž Uh. Hradiště pořídku (Schlögl), u Čejče, Hodonína a Kyjova (Uechtritz), na kopcích mezi Vlkošem a Kyjovem (Bubela), *β*) u Oslavan a poskrovnu u Krumlova.

47. Řád. Valerianeae DC. Kozlíkovité.

Rody:

1. Kraj kališní na květu do vnitř vehnutý, na plodu v pérovitý chmýr změněný, opadavý. Koruna nálevkovitá, dole s hrboulkem. Tyčinky 3. Plod zakrněním jednopouzdrý, jednosemenný. *250. Valeriana.*

2. Kraj kališní nezřetelný neb zubatý, trvalý. Koruna nálevkovitá, velmi malá, bez hrboulku. Tyčinky 3. Plod s 1 pouzdrem jednosemenným a 2 prázdnými pouzdry. *251. Valerianella.*

250. Valeriana L. Kozlík.

A) Květy všecky obojaké. Listy všecky zpeřené.

817. V. officinalis L. (K. lékařský, odolen, baldryán). Lodyha brázditá, dutá, někdy dole trochu chlupatá. Listy dosti tuhé, vstřícné, 6—11jařmé, s menším lístkem konečným, lysé, lístky kopinaté až elliptické, hrubě neb střihaně zubaté. Květy ve vrcholíku latnatém, ± nahloučeném. Oddenek krátký, přímovětevnatý, obyčejně bez výběžků neb jen s krátkými výběžky.

V. 0·50—1·50 *m.* Koruny bílé, načervenalé, vonné.

♃ Červen—srpen. Vlhká luka, křoviště, háje, u potokův a příkopův. Od roviny až do předhoří hojný, místy obecný.

U nás v odrůdách:

β) exaltata Mikan. Bylina vyšší, silnější, často mnoholodyžná. Listy širší, hlouběji zubaté až stříhané.

S tvarem základním porůzný. Josefské údolí u Adamova, Rajský lesík u Brna (Oborny), Sv. Antoníček u Brna, Bilovice, údolí Punkvy u Blanska, Radlovec u Bučovic. — Senohrady u Náměště (Roemer), údolí Dyje u Znojma a Nov. hrádku (Oborny), na Javořině (Holuby), Vápenky u Val. Klobouk.

γ) angustifolia Tausch. (spec.). Bylina namnoze nižší, štíhlejší, silněji chlupatá. Listy útlé, lístky čárkovitě kopinaté až čárkovité, slabě zubaté až celokrajné. Vrcholík menší.

Na lesnatých a kamenitých stráních, zdích a skálách, v křovích; porůzný. V lese u Bystrce, u Pernštýna, na Polavských kopcích (Makowsky), Ochoz, Kuřim, Nov. hora u Blučiny, Kobylí, Velk. Pavlovice. — Při rybníku pod Sádkem u Třebíče (Zavřel), zámek Nov. hrádek, Hradisko u Znojma, Frauenholc u Milfrouna, Milfrounská stráň a jinde v okolí Znojma nezřídka (Oborny), Žďár, Mal. Lhota, Koldštýn. — V lese Háji u Bzence, v pravo od cesty do Domanína hojný, luka horní u Bobrk u Vsetína (Bubela), luka u Strání. — U Frýdlandu v údolí Ostravice (Oborny). Ve Slezsku: jablunkovské hradby (Uechtritz), Pocheň a Raden u Krňova a Řaduň u Opavy (R. a M.)

818. V. sambucifolia Mikan (K. bezolistý). Lodyha silná, jednotlivá, lysá neb skoro lysá. Listy slabě matně lesklé, lysé, 3—5 jařmé, na neplodných výhonkách někdy jen trojené, s lístky vejčitými až široce vejčitými, lístky ostatních listů široké, podlouhle vejčité neb vejčitě kopinaté, hrubě zubaté, konečný lístek větší. Vrcholík směstnanější, koruny trochu větší, s delší trubkou. Oddenek vyhání oblé, prodloužené, jako brk tlusté, plazivé výběžky.

V. 0·50—1·20 *m.* Koruny načervenale bílé, vonné.

♃ Květen, červen, v horách až v srpnu. Vlhké, zvláště horské rokle, horské lesy, příkopy, břehy, porůzný. V brněnském kraji: v Josefském údolí u Adamova (Theimer), u Křtin, Sloupu a Holštýna. Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), údolí Dyje pod Devíti mlýny poblíž Znojma (Oborny). V česko-moravském pohoří: lesy kolem Mal. Cerekve u Jihlavy (Reichardt), Velk. Meziříčí, Balín, Střítež, v údolí Nedvědičky. — V Olomoucku a v severní Moravě: u Roudna (Rieger), u Šumberka (Paul), v údolí Jeseníka dosti hojný, jako u Nov. Josefova u Koldštýna (Oborny), keřnaté kopce u Janovic a v Mal. kotlině (Schierl), Hrubá voda, údolí Štolové, Domašov. u Wiesenberka a Teplic, V Jeseníku hojný: u Karlovské studénky a nahoru až ku pramenům Opavy, ve Velk. kotlině (Oborny)!, úklony Drehberku (Špitzner), les u Volských luk, úklony Medvědího hřebenu a Dědu, Česněkový příkop, Mechová stráň, Švinský a Medvědí příkop, Kriech. — Ve východní části: na Říčce u Luhačovic (Schlögl), na

Javořině (Holuby), u Rusavy (Sloboda), u Hustopeče (Sapetza). Ve Slezsku: na Grabině a u Bučkovic v Těšínsku (Kolbenheyer), u Bruntálu. — Arnultovice, Wiesau, kolem Zuckmantlu, Supikovic a Bernartic (Vierhapper), u Červené vody (Ehrlich), mechové lomy u Reivízu (Gr. Fl.)!.

B) Květy nestejnotvarné, mnohosnubné, na jedněch rostlinách větší, obojaké neb samčí, s vynikajícími plodnými tyčinkami, na jiných menší s uzavřenými neplodnými tyčinkami a s vyčnívající čnělkou. Dolejší listy neb všecky nedělené.

1. Oddenek plazivý, výběžkatý. Listy lodyžní prostřední a hořejší přisedlé.

819. V. dioeca L. (K. dvoudomý). Lodyha přímá, rýhovaná, pod uzlinami mrtnatá, jinak lysá. Listy přízemní a na dolejšku lodyhy a neplodných výhoncích dlouhořapičné, vejčité neb elliptické, někdy trochu srdčité, celokrajné neb vykrajované, prostřední a hořejší přisedlé, k dolejšku zúžené, peřenodílné neb lyrovitě protisečné, s úkrojky čárkovitě podlouhlými, celokrajnými a podlouhlým, velikým, konečným úkrojkem. Vrcholíky směstnané. Oddenek prodloužený, plazivý, výběžkatý.

V. 0·15—0·30 *m*. Koruny bílé neb růžové.

♃ Květen, červen. Bařinná a pramenitá místa, mokřady lesní. V rovině porůzný, v předhoří rozšířen. V brněnském kraji; od Brna až k severní hranici: kolem Svitavy a Třebové, mezi Královým polem a Soběšicemi, u Jehnic, Adamova (Makowsky), na borkovecké louce u Lomnice (Pluskal), Rajský lesík u Černovic (Ripper), u Křtin atd. (Oborny)!, kolem Kunštátu u Olešnice (Člupek), u Čejče (Haslinger), Sv. Antoníček poblíž Brna, Evanovice, Ořešín, Ochoz, Kanice, Mal. Bukovina, Mor. Kynice, Březina, Brumov, Roseč, Žerůtky, Lysice, Netín, Měřín, Písárky u Brna, Žebětín, Střelice, Bučovice, Mouřínov, Drnovice, Vyškov. — V Prostějovsku: v lučném údolí za Žešovem, na lukách u Blatné, v Čubernici, u Plumlova, Krumsína, Stínavy, v Repešském žlebu u Hartmanic (Spitzner). Ve znojemském kraji rozšířen ve střední a severní části, řidčeji v jižní: hojný u Náměště (Roemer), u Mikulova (Domas), Františkov u Oujezda v okresu hrotovickém, na Mlýnském vrchu u Lilendorfu, Šimbergský rybník u Šumvaldu, u Hrušovan (Oborny). V Jihlavsku: na bařinných lukách kolem Jihlavy obecný (Pokorny), Heřmanov (Schwoeder), kolem Dačic, Telče a Slavonic (Oborny), hojný u Žďáru (Kovář). V Olomoucku a v severní Moravě: u Olomouce a na rašelinných lukách u Kláštera Hradiska (Vogl), v Chomoutovském lese (Sapetza), u Černovíra, Lásek, Hlusovic (Makowsky), u Střelné (Burghauser), u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans), Zábřeha (Pánek), luka mezi Nedvězí a Svinovem (Dr. Hanáček), u Šumberka, Velk. Losína a v údolích Jeseníka vůbec hojný a ještě kolem Švýcarny na Pradědu (Oborny), u Mal. Moravy, Chrástice, Koldštýna, Rymařova. — U Uh. Hradiště (Schlögl), bařinná luka u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby). Ve východní části: mokrá luka u Prusenovských rybníků (Červinka), v údolí semětínském, u Hošťálkova a Jablunky (Bubela), luka pod Radhoštěm (Kotek), lesy u Čeladné a Nov. Jičína (Sapetza), Hranice (Ripper), Jindřichov a Spálov (Schlosser). Ve Slezsku: Koňská, Szybice a j. kolem Těšína, u Bučkovic poblíž Bělska (Kolbenheyer), v Cikánském lese, pod myslivnou u Bělska, u Mikuszowic a Straczonky (Baier), křoviny pod farním lesem a u studénky poblíž Vidnavy, Velk. a Mal. Kraš. — U Heřmanic, Bernartic, Račí žleb u Javorníka, Kobylá, Friedberk, Zighartice, Vlčice, Frývaldov, Zuckmantel, Horní grunt, Reivíz (Vierhapper), u Karlovské studénky (Niessl) a ještě ve Velk. kotlině (Oborny).

820. V. polygama Bess. 1830. (K. mnohomanželný). Lodyha statnější a silnější, šťavnatá, křídlatě hranatá, lysá. Listy na neplodných prýtech i s listy přízemními útlé, velké, okrouhle vejčité, tupé, často srdčité, dlouze řapíkaté, řapík křídlatý, lodyžní nedělené, skoro přisedlé, hořejší přisedlé, často hrubě zubaté, nejhořejší někdy tříklané Oddenek prodloužený, dlouze výběžkatý.

V. 0·20—0·40 *m.* Koruny bílé neb načervenalé. V. simplicifolia Kabath. Fl. v. Gleiw. 1846. V. dioica var. simplicifolia Rchb.

♃ Květen, červen. Bažiny lesní, mokrá luka, lesní potoky. Jen ve východní části a v Jeseníku: luka u Vsetína (Bubela), lesy domorácké (Klanic), Rožnov, Frenštát, Ostravice, Frýdland. — Čertův mlýn u Nov. Jičína, rašeliniště Huti u Star. Hamer (Sapetza jako V. montana). V okolí Místku: u lesa Rovně na vlhčinách a u potůčku pod Štaudlem, na pobřeží Olešné porůznu (Gogela). Ve Slezsku: mezi Blogoticemi a Koňskou (Engler), Bystrzica a Jablunkov (Kotschy), Bělsko a Bučkovice (Kolbenheyer). V Jeseníku: u Karlovské studénky (Grabowski), mlýnská strouha u Horn. Lipové (Fritze).

2. Oddenek větevnatý, bez výběžkův. Listy lodyžní řapíkaté.

821. V. tripteris L. (K. trojený.) Lodyha přímá, brázditá, jednoduchá, nahoře někdy vrcholičnatá, nejvíce lysá. Listy velmi útlé. tenké, světle zelené, dolejší a přízemní srdčitě vejčité, vykrajovaně zubaté, dosti dlouze řapíkaté, prostřední a hořejší trojené, zřídka nedělené, lístky vejčité až kopinaté, zašpičatělé, prostřední namnoze větší, hrubě zubatý. Oddenek tuhý. bez výběžků, na konci větevnatý.

V. 0·20—0·40 *m.* Koruny bílé neb červenavé.

♃ Květen—červenec. Vlhká místa horských lesů, lesní potoky, vlhké skály, v předhoří a vysokých horách jen v Jeseníku a Beskydách. V Beskydách: na skalnatých místech po kraji rašeliniště Huti u Star. Hamer (Sapetza), na Lysé hoře (Arndt), na Čantorym a v údolí Lomné u Jablunkova (zde 1812 Grabowskim pro území objeven), na Baranii (W. Fl.), při Bílé Visle (Kolbenheyer). V Jeseníku: Koldštýn, Frývaldov, na Hockšáru (W. Gr.), při potoku u Velk. Losína 1877 splavený a nahodilý (Oborny), u Karlovské studénky (Uechtritz sen. 1818), zde hojný při břehu Opavy na Hin- a Wiedersteinu atd., na Mechové stráni až ku pádu Opavy, též u Ludvíkova. — Nad Bobřím rybníkem mezi Pradědem a Petrštýnem (W. Fl.), západní úklon Vysoké hole (Bachmann)!, Velk. kotlina (Gr. Fl.)!, Studénková hole, při pramenech Opavy (Oborny), Křemenný příkop v Kriechu (Uechtritz)!, u Císařské boudy, Sonntagsberk, Velk. Jezerník, Frant. myslivna. —

β) intermedia Vahl. Bylina namnoze menší. Všecky listy nedělené.

Mezi tvarem základním pořídku: u Karlovské studénky (Uechtritz sen.), podél břehů Bílé Opavy, Hin- a Wiederstein, u Ludvíkova a na Mechové stráni až k pádu Opavy s předešlým. — Studénková hole a na Pradědu 1867

(Oborny). Ve Velk. kotlině a v Křemenném příkopu (Uechtritz)!, západní úklon Vysoké hole (Bachmann).

822. V. montana L. (K. horský.) Lodyha jednoduchá, namnoze mrtnatá. Listy dosti tuhé. trochu mastné, našedivěle zelené. dolejší a přizemni a listy neplodných prýtů okrouhlé neb okrouhle vejčité, na spodu uťaté neb zaokrouhlené, mělce zoubkaté, řapíkaté, prostřední kratčeji řapikaté, nedělené. vejčité až kopinaté, nejhořejši skoro přisedlé, kopinaté. Koruny větši než u předešlých.

V. 0·20—0·45 *m.* Koruny bělavé neb růžové.

♃ Červen, červenec. Vlhká skaliska horská, štěrk skalní, u nás velmi pořídku a jen v Beskydách. V Ligotských horách na hranici uhersko-slezské mezi Velk. Ostrým a Kohyňcem u Tyrrhy Kolbenheyerem 1855 pro území objeven. Stanoviska, Sapetzou pro tuto rostlinu uvedená, přísluši, jak jsem v Oest. b. Z. 1884 str. 202 zjistil, k. V. polygama Bess.

251. Valerianella Tourn. Kozlíček.

A) Kraj kališní nezřejmě 1—3zubý. Vrcholíky velmi směstnané, v rozsochách prodloužených větví žádné květy. Byliny jarní.

823. V. olitoria Poll. (K. jarní, polní salát.) Lodyha vidličnatá. Listy podlouhle kopisťovité, nejcelejší neb dole zubaté, hořejši podlouhlé až kopinaté. Plod smáčknutý, napříč vejčitý, na krajich ryhou prorytý, na plochách se silnějším žebrem a ryhou, vnější stěna plodného pouzdra houbovitě ztloustlá; toto právě tak velké jak prázdná pouzdra.

V. 0·08—0·20 *m.* Koruny namodrale bílé. Valeriana locusta *α.* olitoria L., Fedia olit. Vahl.

⊙ Duben, květen. Travnaté úklony, křoví, cesty, meze, pole. Od roviny až na předhoří obecný.

824. V. carinata Loisl. (K. kýlnatý.) Kraj kališni nezřetelně jednozubý. Plod podlouhle čtyrboký, obak s vyniklým krajem, na přední straně člunkovitě vydutý; vnější stěna zadního plodného pouzdra neztloustlá, prázdná pouzdra velmi veliká. Ostatně jak předešlý.

V. 0·08 – 0·15 *m.* Koruny namodrale bílé. Fedia carinata M. et K.

⊙ Duben, květen. Pole, trávníky, kopce. Velmi pořídku. Na Hádech mezi I. a II. tunelem, na polích u Bystřice p. H. a Lhotky poblíž Bystřice mnou pro území objeven. — Příkopy při cestě u Rakvic (Schierl). Mezi lnem u Liliendorfu a Vranova (Oborny), kolem Svitavy (Niessner).

B) Kraj kališní šikmý, třízubý, zadní zub jeho veliký, ostatní mnohem menší neb nezřejmé. Vrcholíky řídké, v rozsochách prodloužených větví jednotlivé květy. Byliny letní.

825. V. auricula DC. (K. ušatý.) Lodyha ztuha přímá. nahoře rozkladitě vidličnatá, draslavá až skoro zcela lysá. Listy kopisťovité, hořejší kopinaté, na spodku často zubaté. Plod lysý neb chlupatý, skoro kulatě vejčitý, zpředu prázdnými pouzdry opuchlý, mezi nimi rýhovaný, prázdná pouzdra větší než plodná, tenkou přihrádkou od sebe oddělená. Zadní veliký zub kališní tupý.

V. 0·15—0·25 *m*. Koruny namodrale bílé. V. rimosa Bastard., Fedia auricula M. et K.

⊙ Červen—srpen. V osení, na úhorech, mezi lnem. V rovině porůzný, v pahorkatině a nízkém předhoří rozšířen. V brněnském kraji pořídku, jako u Červeného mlýna poblíž Brna a u Sokolnic (Makowsky), u Písárek (Ripper), u Ivančic (Schwoeder), u Boskovic, Velk. Meziříčí a Bystřice n. P. — V Prostějovsku: na Hloučele, Blatné, u Plumlova, na Bílé vodě u Roztání, u Hartmanic (Spitzner). Ve znojemském kraji u Senohradův a v lese u Vlčího kopce poblíž Náměště (Roemer), mezi Hrušovany a Nov. sídlem a u Nov. Přerova (Ripper), na polích u Lukova, leč pořídku, u Merkersdorfu v Dol. Rakousích (Oborny). V českomoravském pohoří: kolem Jihlavy obecný (Pokorny), mezi osením u Týna poblíž Třebíče hojný (Zavřel), řidčeji u Slavonic, Dačic a Mutišova (Oborny), u Telče, Nov. města a Žďáru. — V Olomoucku: pole v selských lesích kyslířovských a u Unčova. — Ve východní části: u Nov. Jičína (Sapetza), dle Kotka u Rožnova. Ve Slezsku: rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer), hojný kolem Vidnavy. — Jako na Butterberku, Kraš, Kobylá, Friedberk, Tomíkovice, Zuckmantl, Frývaldov atd. (Vierhapper).

826. V. dentata Poll. (K. zubatý.) Lodyha ztuha přímá, rozkladitě vidličnatá. Listy velmi jemně brvité, podlouhle kopinaté, hořejší čárkovitě kopinaté až čárkovité, na spodku namnoze zubaté. Květy ve volných vrcholících, květy v nejhořejších rozsochách vyvinuté. Plod lysý neb chlupatý, vejčitě kuželovitý, v zadu vypouklý, zpředu dosti plochý, s 2 tlustými, vnější stěnu pouzder prázdných, uzounkých, širokou přihradkou od sebe oddělených, naznačujícími žebry, pouzdro plodné mnohem větší než velmi malá prázdná pouzdra. Zadní veliký zub kališní špičatý.

V. 0·15—0·30 *m*. Koruny namodrale bílé. V. Morisonii DC., Fedia dentata M. et K.

⊙ Červen—srpen. V osení, mezi lnem, na úhorech. Od roviny až do předhoří rozšířen. V brněnském kraji: dosti obecný (Makowsky), u Brna, Kohoutovic, Svitavy (Oborny), u Boskovic (Svěrák), u Kunštátu a Olešnice (Čupek), porůzný u Klobouk (Steiger), u Kartouz, Řečkovic, Jehnic, Obřan, Bilovic, Kanic, Ochoze, Lísně, Blanska, Jedovnic, Žabovřesk, Komína, Bystrce, Střelic, Rosic, Hodějic, Slavkova, Vyškova, Kurdějova, Morkuvek, Kobylí, Velk. Pavlovic, Krumlova, Vedrovic. — V Prostějovsku: na polích při mlýnské strouze u Chaloupek, za plumlovskou oborou (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Náměště (Roemer), u Vranova, Lilienfeldu, Lukova, Podmole, Čížova, Dědic, Mor. Budějovic, Budkova, Jevišovic, Citonic a u Hardeku, od Znojma na jih řidčeji: výšiny mezi Našeticemi a Tasovicemi (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy (Pokorny), Sádek u Třebíče (Růžička), Třebíč (Zavřel), u Star. Hobzí, Cizkrajova a Slavonic (Oborny), u Telče a Stříteže. — V Olomoucku a severní Moravě: u Olomouce (Vogl), v údolí Nectavy, u Konice (Dr. Hanáček), u Střelné a Zábřeha, hojný v údolích Jeseníka, jako u Velk. Losína, Wiesenberka, Šumberka atd. (Oborny), Něm. Libiny, Petrovice, Hraběžice, Sobotín, Bukovice, Nov. ves, Bludov, Raškov, Krumperk, Mal. Morava, Krondörfl, Vlaské, Rymařov, Budišov. — V uh. hradištském kraji: nezřídka u Kroměříže (Palla), velmi hojný u Uh. Hradiště (Schlögl), porůzný v příkopech u trati u Bzence (Bubela), na Javořině, role u Vyškovce (Holuby), Rohatec, Strážnice, Hroz. Lhota, Velká, Straní, Uh. Brod, Havřice (Bojkovice), Val. Klobouky, Lidečko. — Ve východní části: Bystřice p. H., role u Tučap, Bořenovice, Prusenovice a j., obecný (Červinka), u Rusavy (Sloboda)!, u Vsetína (Bubela)!, u Nov. Jičína. — U Příboru (Czížek), Frýdland a Čupek u Metylovic a j. (Oborny), obecný na rolích v okolí místeckém (Gogela). Ve Slezsku: rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer), u Vítkova, Oder. — Obecný ve Vidnavsku (Vierhapper),

48. Řad. Stellatae L. Mařinovité.

Rody:

A) Kraj kališní trvalý, na plodu zveličelý, 6zubý, s 2 menšími zoubky.

1. Koruna nálevkovitá, 4klaná. Tvrdky suché, skoro polokulaté; osemení tenké. *252. Sherardia.*

B) Kraj kališní nepatrný, na plodu nezřetelný.

1. Tvrdky suché.

a) Koruna nálevkovitá neb zvonkovitá, 4klaná, řidčeji 3- neb 5klaná. *253. Asperula*

b) Koruna kolovitá, plochá neb málo prohlubená, 4-, řidčeji 3klaná. *254. Galium.*

2. Tvrdky příšťavnaté, peckovicovité.

a) Koruna kolovitá, 4—5klaná, kraj kališní nepatrný. * *Rubia.*

252. Sherardia Dillen. Bračka.

827. S. arvensis L. (B. rolní.) Lodyha položená, větvitá, na hranách jak listy malými ostenci drsná. Listy dolení po 4, kopisťovité, hrotité, hořejší po 5—7 kopinaté. Vrcholík strboulovitě stažený, zákrovem několikrát delším obalený. Lístky zákrovní na spodu srostlé, kopinaté. Plody ostnité, mrtnaté.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruny lilákové, zřídka bílé.

⊙ Květen—září. Role, úhory, pustá místa. Od roviny až na předhoří rozšířen až obecný. Ve vyšších polohách: na Miloňovu u Velk. Karlovic při 700 *m*, v severní Moravě: u Velk. Losína, Rymařova a Velk. Šoly.

253. Asperula L. Mařinka.

A) Květy skoro přisedlé ve svazečku směstnaném, obaleném delším obalem ze 6—8 lístenů, dlouhými, bílými štětinami brvitých. Koruny modré, dlouze trubkovité, 4klané. Bylina jednoletá, s kořenem vřetenovitým.

828. A. arvensis L. (M. rolní.) Lodyha přímá, namnoze větvitá, 4hranná, na hranách draslavá. Listy po kraji drsné, nejdolejší po 4, kopisťovité, hořejší po 6—8, čárkovitě podlouhlé, tupé. Koruna trubkovitě nálevkovitá, trubka delší než kraj. Plod velmi jemně zrnitý až roztroušeně mrtnatý. Kořen vřetenovitý.

V. 0 10—0·20 *m*. Koruny blankytně modré.

⊙ Červen—srpen. Role vápenitá a hlinitá, úhory, pořídku. V brněnském kraji: Hády u Obřan, u Tuřan, Maximilianova, Nebovid atd. (Makowsky)!, u Boskovic (Svěrák), u Ivančic (Schwoeder), pořídku u Klobouk (Steiger), Černá pole u Brna, pole u Julianova, pole u Slatiny a pod Slatinskými skalami, u Hodějic poblíž Slavkova — Ve Znojemsku: u Oslavan (Roemer), u Podmole, Velk. Mašovic, mezi Lukovem a Citonicemi, u Budkova (Oborny). U Berouna (Gans). Lomy na kopci Sv. Barbory u Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby). Na polích u Břestku blíže Velehradu pořídku (Červinka), Jankovice u Rusavy (Sloboda), u Jankova (Steiger), u Podštátu (Schlosser), u Lukavce a Fulneku (Mükusch).

B) Květy stopkaté ve volných vidličnatých vrcholících, bez obalu, s listeny nebrvitými. Koruny bílé neb trochu načervenalé. Bylina vytrvalá, s oddenkem.

1. Plody hákovitě štětinaté. Vrcholík jediný konečný.

829. A. odorata L. (M. vonná). Lodyha přímá, namnoze jednoduchá, čtyrhranná. Listy po 8, podlouhle kopinaté, hrotité, po kraji jemnými ku předu obrácenými ostenci drsné, na spodku s věncem štětinovitým, dolejší po 6, kopisťovité, menší. Květy dlouze stopkaté, koruna trubkovitě zvonkovitá, trubka zdélí kraje. Oddenek tenký plazivý, dlouhočlenný.

V. 0·15—0 25 *m*. Koruny bílé. Za sucha příjemně vonná.

♃ Květen, červen. Vlhké, stinné lesy, listnaté háje, často pospolitá. V rovině porůznu, v pahorkatině a horách rozšířena až obecná. V brněnském kraji hojná: Vranov, Adamov, Němčany u Slavkova, Veveří, Rosice (Oborny)!, Ostrovačice (Niessl)!, Lomnice (Pluskal), Němčice u Boskovic (Svěrák), u Protivanova (Spitzner), Kunštát a Olešnice (Člupek), Ivančice (Schwoeder)!, Hustopeč (Reiss)!. porůzná kolem Klobouk (Steiger)!, hojná v obecném lese u Krumlova (Zimmermann)!, Ochoz, od Hád u Obřan až po Boskovice obecná, Letovice, Štěpánov, Bystrc, Kartouzy, Soběšice, Cinzendorf, Ořešín a odtud přes Tišnov až k Doubravníku a Nedvědicům, Jundrov, Písárky, Veselka, Popůvky, Střelice, Tečice, Lovčičky, Bučovice, Mouřinov, Dražovice, Drnovice, Vyškov, Rychtářov, Krásensko, Pavlovice, Ždánice, Moštěnice, Dubňany, Kobylí. — V Prostějovsku: na Kosíři, Záhoří, Buchtelce, Brněnce, Kutěrově, v lesích při Okluce na Babce a j. h. (Spitzner). Ve Znojemsku: obecná kolem Náměště (Roemer), Vranov, Bítov, Jemnice, Star. Hobzí, Jevišovice, Lukov, Budkov (Oborny). V českomoravském pohoří: kolem Jihlavy obecná (Pokorny), hojná kolem Dačic! atd., řidčeji kolem Slavonic (Oborny), Nov. Říše, Borovička, Telč, Hradisko, Štamberk, Doln. Dvorce, Střítež, Bystřice n. P., Nov. město, Vršany, Žáková hora, Žďár a odtud až k Jimramovu. — V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), v Grygovském lese (Makowsky), obecná kolem Střelné (Burghauser), Berouna (Gans), Roudna (Rieger), Zábřeha (Pánek), kolem Šternberka, Hrubé vody, Domštátu a Unčova. — Velmi obecná v severní Moravě a Jeseníku, zde i ve vyšších polohách: jako Salvíz u Kunzendorfu (Oborny), Studénková hole, u Švýcarny (Grabowski)!, Velk. kotlina (Uechtritz)!, Červený vrch, Kriech, Berggeist. — V uh. hradištském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), obecná kolem

Bzence (Bubela) a v ostatní části tohoto kraje. Velmi obecná ve východní části a Beskydách, zde i ve vyšších polohách: jako na Ondřejníku u Frýdlandu (Oborny), na Javořině, Javorníku Kelském, Javornících, Vysoké, Černé hoře, Radhošti, Javorníku a Kičeře u Frenštátu, Lukšinci pod Lysou horou. Obecná v pohoří oderském a ve Slezsku.

2. Plody lysé. Vrcholíky namnoze ve větší latu spojené.

α) Lodyha na hranách zpátečnými ostny draslavá, popínavá, zavěšivá, rozkladitě větevnatá. Listy kopinaté, zpředu širší.

830. A. aparine Schott. (M. drsná). Lodyha silně větvitá, 4hranná, hrany ostré a draslavé. Listy po 8—9, kopinaté, zpředu širší, hrotité, po kraji a vespod na středním nervu zpátečnými ostny drsné. Květy v květenství vrcholičnatě latnatém, listy nebrvitými podepřeném. Koruna krátce zvonkovitá, trubka kratší než kraj namnoze rozložený. Plody zrnkovatě drsné. Oddenek plazivý, větvitý.

V. 0·80—2·00 *m.* Koruna bílá. A. rivalis Sibth.

♃ Červenec, srpen. Křoví pobřežní, vlhké kraje lesní, žleby, háje. V brněnském kraji dosti hojná, ve východní Moravě a ve Slezsku porůzná, neroste v západní části. V brněnském kraji: od Sloupa v údolí Punkvy až ku Blansku a odtud podél Svitavy až k Brnu, zvláště hojná u Obřan, u mlýna a ve žlebu u Králova pole (Makowsky), hojná v Kozím žlebu u Bilovic (Oborny), u Brna, Černovic, Zabrdovic, Husovic, Cacovic, Řečkovic a v Josefském údolí u Adamova. — U Ivančic (Schwoeder)!, v pobřežním křoví mezi Telnicí a Sokolnicemi (Ripper), Horákov, Otnice, Židlochovice (Haslinger). V Olomoucku: hojná v pobřežním křoví mezi Olomoucí a Štěpánovem (Makowsky). V uh. hradišťském kraji: v Hodonínském lese (Wiesner), křoví u Podolí a Mikovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), luční křoví mezi Pískem a nádražím, v polních příkopech, v lese Bzinku, v lesíku za Nov. světem a na j. m., u Bzence nezřídka (Bubela), břehy Moravy u Rohatce (Makowsky), zřídka na Javořině (Holuby), břehy Moravy u Kojetína (Ripper). Ve východní části: pobřežní křoví podél potoka Kozrálovského u Prusenovic (Červinka), u Vlčkové poblíž Rusavy a na Kameňáku (Sloboda), břehy Bečvy u Vsetína, u Vyzovic (Bubela). Ve Slezsku: Neplachovice poblíž Opavy (Gr. Fl.), Štemplovice (Mayer), Raselvice již na pruském území (Sintesis), příkopy u rybníkův u Łąki (Woloszczak).

β) Lodyha na hranách hladká. Listy čárkovité.

831. A. cynanchica L. (M. psí). Lodyhy četné, přímé, vystoupavé neb položené, 4hranné, mnohovětevné, lysé neb dole krátce pýřité. Listy tuhé, čárkovité, špičaté neb hrotité, vstřícné neb po 4—6, nestejně dlouhé. Květy ve volné latě vrcholičnaté. Listeny čárkovitě kopinaté až vejčité, hrotité. Koruna namnoze 4klaná, vně hrbolatě drsná. Plody zrnkovaně drsné. Oddenek vřetenovitý, trsnatý, sotva plazivý, dřevnatý, bezbarvý.

D. 0·15—0·30 *m.* Koruna bílá, vně načervenalá.

♃ Červen-srpen. Suché kopce, meze, průhony, cesty, zvláště v kamenité a písčité půdě. V teplejší pahorkatině střední a jižní části obecná, jinde porůzná. V brněnském kraji obecná (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), u Boskovic (Svěrák), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), Krumlov, Adamov a v celém okolí

Brna a odtud na jih (Oborny)!, hojná kolem Ivančic (Schwoeder), Klobouky (Steiger), a ještě kolem Úsobrna, u Šaratic, Lovčiček, Slavkova, Vážan, Ivanovic, Bučovic, Vyškova, Dražůvek, Kyjova, Hustopeče, Krumvíře, Čejče, Kobylí, na Polavských kopcích, u Vedrovic. — V kraji prostějovském: u Určic, Brodku, na Kosíři, u Plumlova, na Kněží hoře u Krumsína, Mysliovic, Holubic, Ptení, na St. Plumlově a j. hojná (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), u Mor. Budějovic a v jižní části obecná (Oborny). V česko-moravském pohoří: kolem Jihlavy pořídku u Handlhofu (Reichardt), na skalách při Jihlavě u Třebíče (Schlosser jako A. montana Kit.,) u Jaroměřice, Nov. Říše, Velk. Meziříčí, Mostiště, v údolí Nedvědičky, Špitálský les a j. m. u Bystřice n. P. — V Olomoucku: Hajčínské lomy u Olomouce (Vogl) a na suchých kopcích kolem Olomouce roztroušena (Sapetza a Makowsky). V uh. hradištském kraji: v jižní části okolí Kroměříže hojná (Palla), u Uh. Hradiště a u Brumova při uh. hranici (Sapetza), u Luhačovic (Schlögl) a velmi obecná kolem Bzence (Bubela) a v ostatní části jižní pahorkatiny (Oborny), na Javořině a Lopeníku (Holuby), Rohatec, Zvolenov, Radějov, Knězdub, Hroz. Lhota, Velká, Kobela u Kuželové, Javorník, Jelenová a j. u Blumentálu, Strání, Uh. Brod, Prakšice, Havřice, Suchá Loza, Ordějov, Bystřice, Bánov, Bojkovice, Zahořovice. — Ve východní části: u Tučap, Prusenovic, Dobrotic, Pacetluk a j. obecná (Červinka), na Hrabině u Chomýže hojná (Sloboda), u Vsetína jen velmi pořídku a na kopci Syrachovu u Liptálu a na Trávnících u Vsetína (Bubela), u Hustopeče (Sapetza). Ve Slezsku: Górek u Skočova v Těšínsku (Kotschy), Velk. Heraltice u Opavy (Mayer a Fick), Jakartovice a Heřmanice (R. a M.), Zuckmantl (Gr. Fl.), Zighartice u Friedberku (Spatzier).

832. A. tinctoria L. (M. barvířská). Lodyha přímá, namnoze jednotlivá, 4hranná, větvitá, hladká, lysá. Listy čárkovité, celokrajné, po kraji draslavé, po 4—6, nestejné, nejhořejší též po 2, vstřícné. Květy ve volných vrcholících, listeny vejčité neb okrouhlé, špičaté. Koruny trubkovitě nálevkovité, hladké, namnoze tříklané, trubka zdélí kraje. Plody hladké, lysé. Oddenek plazivý, šafranově žlutý

V. 0·25—0·45 *m.* Koruny bílé. Tyčinky namnoze 3.

♃ Červen, červenec. Travnaté, obrostlé stráně, světlé, suché háje, kraje lesní, křoví. Velmi porůzná. V údolí Oslavy mezi Náměštěm a Senohrady, nejhojněji v Svinské oboře u Kuroslep (Roemer), lesy kolem Znojma, jako v Purkrábce a Tvořihrázském lese, kolem Ivančic (Schlosser), Grafenberk u Hnanic (Oborny), v Hodonínském lese (Niessl), horské louky poblíž moravské hranice a Nov. hora pod Lopeníkem již v Uhrách (Holuby). Dle Schlossera též dosti hojná v morav. Karpatech kolem Solance, Hrozinkova a v seči u Hukvaldův.

γ) Lodyha hladká. Listy čárkovité, lesklé.

833. A. glauca Bess. (M. sivá, svízelová.) Bylina nasivělá. Lodyha přímá, skoro oblá, větvitá, lesklá, skoro zcela lysá. Listy po 8—10, čárkovité, hrotité, celokrajné, dvojbarevné, vespod sivé, dosti stejně dlouhé, na kraji ohrnuté, tuhé, drsné. Květy ve volné latě vrcholičnaté. Listeny čárkovité, hrotité. Koruna krátce zvonkovitá, přes $^1/_2$ 4klaná, vně lysá, trubka kratší kraje. Tyčinky 4. Plody hladké, lysé. Oddenek plazivý, větvitý, jedno neb vicelodyžní.

V. 0·30—0·70 *m.* Koruny bílé. A. galioides M. Br., Galium glauc. L.

♃ Červen, červenec. Skály, kamenité a keřnaté stráně, světlá křoví, kraje lesův a vinic. V teplejší pahorkatině a ve Slezsku porůzná. V jižní části kraje brněnského až do okolí Brna porůzná, Horákov, Otnice, Židlochovice, Polavské kopce (Makowsky)!, Němčany u Slavkova (Niessl)!, v údolí Svitavy, jako u Bílovic, Obřan a j. (Oborny), Ivančice (Schwoeder)!, Klobouky (Steiger)!, Slatinské skály u Brna, Sokolnice, Mal. Hostihrádky, Hustopeč, Čejč, Kobylí, Leskoun u Vedrovic, Krumlov. — V Prostějovsku: blíže lomů pískovcových u Kobeřic, na vinohradech na Kostelecké hoře, v Občinách u Křenůvek (Spitzner). Ve Znojemsku: horní lesy u Senohradů (Roemer), u Mikulova (Ripper), údolí Dyje u Devíti mlýnů, Trouznický mlýn u Znojma, Kuketaj u Nesechleba, Frauenholc a milfrounská stráň u Milfrouna, Kozí stezka u Lukova, u Hardeku, Vranova a na jih až k Jaroslavicům (Oborny). V ostatní části: hněvotínské lomy u Olomouce velmi pořídku (Vogl), Grýgovský les (Makowsky), Zkamenělý zámek u Milkova (Slavíček), Sv. Florianek u Bzence (Bubela), Nečický les u Zdounek (Dr. Hanáček), u Podhradí u Luhačovic (R. a M.). Ve Slezsku: Opava (Urban), Krňov (Spatzier).

254. Galium L. Svízel.

A) Listy čárkovité až opakvejčité, jednožilné, se slabými, propletenými vedlejšími žilami, po 5—9, řidčeji po 4.

I. Eugalium DC. Byliny vytrvalé, hladké. Květenství konečné, latnaté. Koruna v průměru širší než dozrálý plod.

a) Korunní ušty tupounké, všecky neb větší díl jich měkkým hrotem ukončených. Plody hladké, útle ďubkaté. Oddenek pevný, dřevnatý, někdy ztloustlý.

α) Oddenek obyčejně jednotlivé a oddálené lodyhy ženoucí. Lata chocholičnatá, s prodlouženými, dosti stejnovrcholnými, dole bezkvětnými větvemi.

834. G. silvaticum L. (S. lesní.) Lodyha přioblá, se 4 slabými, někdy sotva znalými žebry, lysá. Listy po 8, podlouhlé až podlouhle kopinaté, tupé, zpředu širší, hrotité, vespod nasivělé, po kraji a na žilách ku předu draslavé. Stopky květní vláskovité, před květením nicí, posléz přímo odstálé, v latách obšírných, vrcholičnatě chocholičnatých. Koruna miskovitá, velmi malá, s ušty vejčitě podlouhlými, krátce hrotitými. Tyčinky přímé, krátké. Plody trochu svraskalé. Oddenek krátkočlenný, později uzlatý, hlízovitě napuchlý.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny bílé.

♃ Červenec, srpen. Křoviště, stráně, žleby, lesy, zvláště listnaté. Rozšířen. V brněnském kraji: v křovinách a lesích dosti hojný (Makowsky), u Brna, Adamova, Šlapanic a Ostrovačic (Niessl), Veveří (Oborny), hojný kolem Ivančic (Schwoeder), Nikolčice a Častkovec u Klobouk (Steiger a Ansorge). Za pazdernou a ve Vinohrádkách u Boskovic (Svěrák), Protivanov (Spitzner), Písárky, Hády u Obřan, Ochoz, Zmoly a les Suchý u Bílovic, Kleštínek u Jehnic, údolí Punkvy u Blanska, Lysice, Bělá u Boskovic, Morkůvky, Polehradice, Kobylí. — V Prostějovsku: na Skalici, ve Vranovském háji, na Obrově noze, na Kosíři, v Bílovském háji, ve Žbánovském, Pekařském, Ptenském žlebu, v lesích za Mysliovicemi, v drahanském hájemství (Spitzner). Ve znojemském kraji: hojný kolem Náměště (Roemer), u Jevišovic, Mor. Budějovic, Budkova, Vranova, Liliendorfu, Velk. Mašovic, Devět mlýnů, Hardeku, Bítova, Znojma a j. (Oborny). V jihlavském kraji: kolem Jihlavy méně hojný, jako na Špicberku a Vysokém kamenu (Pokorny), u Slavonie, Star. Hobzí atd. (Oborny), Telč, Velk. Meziříčí. — V Olomoucku: v horských lesích u Olomouce (Vogl), Hlubočky u Olomouce (Spitzner), Střelná (Burghauser), Roudno a Beroun (Rieger a Gans), Zábřeh (Pánek), Něm. Libiny, Bludov. — V uh. hradišťském kraji: hojný v pahorkatině kolem Kroměříže (Palla), v lesích kolem Velehradu, Buchlova a Luhačovic (Schlögl), v Hodonínském lese (Uechtritz). Sv. Florianek u Bzence (Ansorge), dolní kraj lesa Plechovce a v Háji u Bzence (Bubela), Strážnice, Javořina, Uh. Brod, Val. Klobouky. — Ve východní části: keřnatá debř želkovská, i jinde kolem Tučap obecný (Červinka), Bystřice p. H. — Hojný v lesích nad Žopem u Rusavy (Sloboda), velmi porůznu kolem Vsetína (Bubela), u Rožnova (Kotek), u Nov. Jičína (Sapetza), u Štramberka, Hranic a j. — V křoví při Ostravici a na Štaudli u Místku hojný (Gogela). Ve Slezsku: Koňska a Blogotice (Kolbenheyer).

835. G. Schultesii Vest. 1821 (S. osinatý.) Lodyha dole oblá, nahoře zřejmě 4hranná, lysá, lesklá. Listy po 8, kopinaté, uprostřed nejširší, řidčeji podlouhlé neb opakvejčitě podlouhlé, tupé, krátce hrotité, nasivělé. Stopky květní nitkovité, poněkud tuhé, před květením dílem přímé, dílem nicí. Koruna plochá, s úšty čárkovitě podlouhlými, dlouhým, nitkovitým hrotem ocáskatými. Tyčinky delší než u předešlého, nejprv obloukem dovnitř, pak nazpět ohnuté. Plod hladký, sivě ojíněný. Oddenek plazivý, dlouhočlenný, výběžkatý.

V. 0·50—1·00 m. Koruny větší, bílé, zasládle vonné. G. polymorphum Knaf 1837., G. silvaticum var. intermedium Uechtr. sen 1821, G. aristatum Čelak., Gark., non L., G. silvaticum mnohých botaniků. Tvary úzkolisté od G. Schultesii Vest. jsou G. połonicum Błocki.

♃ Červenec, srpen. Lesy listnaté, křoví, stráně, někdy pospolu s předešlým. Poruzný. V okolí Brna (Uechtritz Oest. b. Z. 1877), jako u Sv. Antoníčka poblíž Kartouz a v údolí Svitavy (Oborny), Lužánky u Brna, Cinzendorf, údolí Punkvy u Blanska, Holedná u Jundrova, Čejč, Kobylí, Hutberk a j. m. u Velk. Losína, Rejhartice. — Při silnici od Loštic do Bouzova (Schilberszky mladš.). Ve východní části: Ostrá hora a nad sklennými hutěmi u Vsetína (Bubela), mezi Nov. Jičínem a Štramberkem, u Příbora, Frenštátu atd. (Ripper), na kopci Čubku u Metylovic a v údolí Ostravice pod Frýdlandem (Oborny 1881), Hranice a Týnské hájemství poblíž Hranic. — Ve Slezsku: Odry, Pohořský les, Hirnich u Nov. vsi.

β) Oddenek dlouhočlenný, trsnatě rozvětvený, namnoze hojné lodyhy a listnaté výhonky ženoucí. Lata vrcholičnatě hroznovitá, větve krátké.

836. G. mollugo L. (Povázka.) Lodyha přímá neb vystoupavá, 4hranná, se stranami skoro plochými, rozvětvená, lysá, řidčeji chlupatá. Listy po 8, řidčeji po 5—7, kopinaté neb čárkovitě kopinaté, dolejší až podlouhlé opakvejčité, zpředu namnoze širší, hrotité, lysé neb jen roztroušeně mrtnaté, vespod mdlé, bleději zelené, střední nerv lesklý. Laty rozkladité, hojnokvěté. Stopky květní přímé neb rozevřené. Koruna plochá, ušty její s dlouhým nitkovitým hrotem neb přívěskem. Tyčinky dlouhé, zpočátku rozložené, potom nazpět ohnuté. Oddenek dlouhočlenný, rozvětvený.

V. 0·40—1·20 *m*. Koruny bělavé neb žlutavě bílé, zřídka žluté.

♃ Červen—září. Luka, meze, cesty, lesy, křoviště. V celém území obecný. U nás následující odrůdy:

β) elatum Thuill. Fl. de Paris str. 76 (1799). Bylina statná. Lodyha přímá neb vystoupavá, někdy v křovinách opletavá. Listy široce vejčitě kopinaté neb široce podlouhle kopinaté, skoro lesklé. Lata hojnokvětá, s dlouhými skoro rovnovážně odstálými dolejšími větvemi. Koruna bílá, stopky plodonosné dosti krátké rovnovážně odstálé. V. 0·80—1·20 *m*.

Porůznu. Hojný kolem Znojma, Slavonic, Dačic, Brna, Žilošic, Moravan atd. (Oborny), kolem Sokolnic, Slavkova, Vyškova, Mor. Prus, Střílek atd. — V Prostějovsku: na Romži před Kralicemi (Spitzner), na vrchu Čubku u Frýdlandu, zde a kolem Znojma též se žlutými květy (Oborny).

γ) pubescens Schrader in Rchb. fl. germ. exc. str. 210, čís. 1291 (1830) = G. hirsutum Kit. Lodyha přímá neb vystoupavá, tuhá. Listy vejčité neb opakvejčité, podlouhlé, široké, jako lodyha v hořejší části ±, leč velmi hustě chlupaté, mdlé. Lata mnohokvětá, s dlouhými rozkladitými neb trochu staženými větvemi. Stopky plodonosné krátké, rovnovážně odstálé. Koruny bílé. Bylina statná.

Pořídku. Posud jen u Obřan a Břeclavi.

δ) dumetorum Jord. pugill. pl.. str. 78 (1832). Lodyha přímá neb vystoupavá, tuhá. Listy krátce opakvejčité, vejčitě kopinaté neb vejčitě podlouhle kopinaté, vpředu rozšířené, prostřední veliké, dolejší jako lodyha chlupaté, hořejší a hořejší část lodyhy lysé, lesklé. Lata mnohokvětá, dolejší větve její dosti krátké, odstálé, hořejší krátké, obrys laty vejčitě okrouhlý. Stopky květní dosti krátké. Koruny bílé. Od tvaru základního lodyhou dole chlupatou a listy lehce rozeznatelná.

Pořídku. Údolí Punkvy u Blanska.

ε) memorosum Wierzbicki in Reichb. pl. crit. (G mollugo × erectum H. Braun olim). Lodyha přímá neb vystoupavá a jako celá bylina lysá. Listy podlouhle kopinaté až čárkovité neb kopinaté, 3 až $5^1/_2$krát delší než širší, málo lesklé. Lata volná, mnohokvětá, s ± prodlouženými dolejšími větvemi. Stopky květní poněkud prodloužené, delší než plody, odstálé, neb s větvemi druhého řádu ostrý úhel tvořící.

Pořídku. U Obřan a Luhy u Ochoze.

837. G. erectum Huds. Fl. angl. (1762). (S. přímý). Lodyha ztuha přímá neb vystoupavá, namnoze lysá, řidčeji chlupatá. Listy čárkovitě kopinaté neb kopinaté, špičaté, dosti tuhé, prostřední veliké neb malé. Lata chudokvětá, stažená, po květení přímá, úzká. Stopky květní prodloužené. Plody větší než u G. mollugo, bylina vzezřením velmi nápadná.

V. 0·40—0·80 *m*. Koruny bílé.

♃ Červen—září. Luka, meze, cesty, stráně, křoviště, namnoze s G. mollugo pospolu. Rozšířen. Kolem Znojma, Brna (Oborny), Rečkovice, zmoly u Bilovic, Adamov, Býčí skála a j. m. v údolí Josefském, údolí Punkvy u Blanska, seče u Ostrova, Kozí hora u Komína, Wiesgrunt u Bošovic, Kobylí, Břeclav. — U Berouna (Gans), Roudna (Rieger) a u hostince na kopečku u Šumberka (Paul), Mal. kotlina (Bachmann), Propasť u Hranic (Dr. Hanáček), Karlův pramen, lázeňský grunt, Höferberk, Kreuzberk a Černý kámen u Velk. Losína, Nov. ves, Vlaské, Krumberk. Ve východní části: Miloňová stráň u Velk. Karlovic, Kotouč u Štramberka, temeno Javorníka u Frenštátu. Ve Slezsku: Stodolní grunt u Oder.

β) hirtifolium H. Braun in lit. Listy a lodyha namnoze v dolejší části chlupatá. Má se ku tvaru základnimu jako G. dumetorum Jord. ku G. mollugo L.

Pořídku. Kolem Brna a Znojma (Oborny). Na žlebu poblíž zastávky u Jehnic, údolí Punkvy u Blanska.

γ) petrosum Schur. Bylina nízká, lata s nemnohými přitisklými větvemi. Tvar vzezření velmi nápadného.

Pořídku. Údolí Punkvy u Blanska.

* **G. insubricum Gaud. fl. helv. I. p. 421 (1828).** (S. insubrický.) Lodyha vystoupavá neb přímá, od dolejška rozvětvená a jako celá bylina lysá. Listy po 8, široce vejčitě elliptické, 2krát delší než širší, měkké, papírovité, živě zelené. Lata málo rozložená, namnoze nahoře něco stažená, dolejší větve její přímo odstálé, poněkud prodloužené, větve druhého řádu prodloužené, volné, větve prvního řádu volné, málokvěté. Stopky květní prodloužené. Latou volnokvětou, chabými, měkkými, širokými a světle zelenými listy význačný. Pro Moravu pochybný, málo vyvinutá bylina, která nejspíše sem přísluší; byla mnou u Břeclavi nalezena.

838. G. verum L. (S. syřištový). Lodyha přímá neb vystoupavá, tvrdá a tuhá, příoblá, 4žebrá, nejníže někdy nezřetelně 4hranná, lysá neb mrtnatá. Listy nejvíce po 8 (6—12) čárkovité, hrotité, ku konci širší, po krajích silně ohrnuté, nahoře tmavozelené, lesklé, vespod pýřím aksamitnatým našedivělé, třpytivé, posléz často k lodyze nazpět zahnuté. Květy v konečných a postranních, velmi hustých, z vrcholíků složených latách. Stopky květní rovné. Ušty korunní s krátkou špičkou. Oddenek vřetenovitý, rozvětvený, dřevnatý.

V. 0·15—0·60 *m*. Koruny citronově žluté neb bledožluté (*β*. pallidum Čelak.), namnoze medově vonné.

♃ Červen—září. Suchá luka, meze, cesty, křoviště. V celém území obecný. *β)* řidčeji, jako kolem Brna, Břeclavi; kolem Znojma (Oborny).

b) Wirtgeni F. W. Schultz. Lodyha ztuha přímá. nejdoleji zřetelně 4hranná, nahoře přioblá, se sotva patrnými žebry, skoro vždy něco mrtnatá. Listy přímo odstálé, po krajích slaběji ohrnuté než u tvaru základního. Lata velmi štíhlá, větviček krátkých, dole pooddálených, nahoře odstálých. Koruny tmavěji zlatožluté, nevonné. Plod svraskalý.

Porůzný. V okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), Slatinské skály poblíž Brna. V okolí Prostějova: na horkách u Drahan (Spitzner), na lukách u Znojma, Grafendorfa, Hodonic, Milfrouna a Hnanic (Oborny), Velk. Meziříčí, Bystřice n. P., Nov. město, Žďár, Jimramov.

Míšenci.

1. Dolejší větve laty velmi krátké, kratší než členy (míšenci s G. Wirtgeni F. Schultz).

837×838b. G. palatinum F. Schultz (G. erecto × Wirtgeni) (S. falcký). Lodyha nahoře chlupatá, dole lysá. Listy čárkovité. Lata chudokvětá, v obrysu skoro vejčitá, dolejší větve její krátké, skoro jako u G. Wirtgeni, rovněž i hořejší. všecky větve pod ostrým úhlem přímo odstálé. Koruny bledě citronově žluté. Od G. Wirtgeni slabším oděním hořejší části lodyhy, větvemi laty přímo odstálými, kratšími listy, barvou květův atd. snadno a bezpečně k rozeznání.

Mezi rodiči na Slatinských skalách blíže Brna.

838b×836. G. ambiguum Gr. Godr. (Wirtgeni×mollugo teste exempl. orig.) (S. nestálý). Lodyha pod latou chlupatá. Listy čárkovitě kopinaté, ku konci zřetelně rozšířené, po krajích ohrnuté, dolejší kopinaté, oněm u G. mollugo podobné. Lata v obrysu vejčitá jako u G. Wirtgeni, dolejší její větve krátké, hořejší mnohokvěté. Květy citronově neb bledožluté až skoro bělavé. Od G. palatinum F. Schultz širšími, G. mollugo podobnými listy, větvemi laty hořejšími mnohokvětými, skoro rovnovážně odstálými lehce k rozeznání.

Mezi rodiči u Velk. Meziříčí.

2. Dolejší větve laty prodloužené, delší neb zdélí členův (míšenci s G. verum).

837 × 838. G. eminens Gr. Godr. (G. erecto × verum) (S. vynikající). Lodyha dole lysá, nahoře pýřitá. Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté, po kraji ± ohrnuté. Lata úzká, mnohokvětá, dolejší její větve trochu odstálé, hořejší stažené. Květy citronově žluté. Od G. palatinum F. Schultz (G. Wirtgeni × erectum) prodlouženými, dolejšími větvemi laty a latou mnohokvětou rozdílný. Od G. verum × mollugo a to od tvarů G. verum příbuznějších (G. ochroleucum Wolf) 2krát kratšími listy a staženou latou rozdílný. U nás ve 2 tvarech:

α) typicum. Listy podobné oněm u G. verum. Květy sírově-až citronově žluté.

Polavské kopce, Velk. Pavlovice. Mal. Hostihrádky, Luleč. — V okolí

Znojma, jako na Kraví hoře, v údolí Dyje u Milfronna, ve vinicích u Tasovic, u Našetic a Havraníkův, u Budkova a na Grubberku u Star. Hobzí (Oborny, jako G. ochroleucum Wolff α. angustifolium Čelak.), leč byliny z okolí Znojma, které J. Braun viděl příslušící k G. eminens Gr. Godr. α. typicum. Nov. město, Červený kopec u Velk. Losína. —

β) approximatum Gr. Godr. Schultz herb. norm. 487. Listy jako u G. erectum Huds. Lodyha nahoře chlupatá, dole lysá. Koruny bělavě žluté.

Posud jen u Obřan blíže Brna.

838 × 836. G. ochroleucum Wolff. (G. verum × mollugo) (S. bledožlutý). Lodyha nahoře chlupatá, dole lysá. Listy čárkovité, dolejší dlouhé, čárkovitě kopinaté, ku konci trochu rozšířené. Lata vyvinutá, mnohokvětá, dolejší větve její dosti krátké, skoro rovnovážně odstálé, hořejší krátké, četné, hustě nahloučené, podobně jako u G. verum. Koruny citronově neb bledožluté. Od G. verum mnohem širšími, po krajích jen slabě ohrnutými listy, bledožlutými květy a zcela jiným vzezřením rozdílný.

V. 0·40—0·80 *m*.

♃ Červen — září. Suchá, slunná místa, meze, stráně. Pořídku.

α) angustifolium Čelak. Lodyha nahoře hustě pýřitá, větve laty přímé. Listy čárkovitě kopinaté, po kraji silněji ohrnuté.

Trávníky u Rověčína (Fleischer), Balín, Dolní Bobrová, Střítež.

836β. × 838. G. Paulianum Fr. Schultz (G. elato × verum, G. ochroleucum Wolff. β) latifolium Čelak.). Lodyha nahoře slabě chlupatá, dole lysá. Listy kopinaté neb čárkovitě kopinaté, ku konci rozšířené. Lata vyvinutá, volná, dolejší její větve rovnovážně odstálé, velmi prodloužené, hořejší volné, prodloužené; připomíná nám živě G. elatum Thuill., od tohoto však citronově až sírově žlutými květy a slabě chlupatou hořejší částí lodyhy snadno k rozeznání. U nás ve dvou lehce rozeznatelných tvarech:

α) typicum. Listy širší, ku konci velmi rozšířené, podobné listům G. elatum Thuill. = G. mollugo var. flavum Tausch, G. Sternbergii Knaf. Tvary se slabě chlupatou neb lysou lodyhou G. luteolum Uechtritz jako var., non Jordan.

Mezi rodiči zde onde Malé Hostihrádky, Stráň u Morkůvek. — U Marýše u Slavonic (Oborny). U Kroměříže (Palla), zřídka na Javořině (Holuby), u Vsetína, (Bubela), Vidče, Zubří (Kotek).

β) decolorans Gr. Godr. Listy listům u G. verum podobnější, užší, po krajích silněji ohrnuté. Lata jako u G. elatum Thuill. Koruny bělavé.

Pořídku: u Čejče.

2. Ušty koruny špičaté, nikoliv hrotité. Listy hrotité. Plody jemně brada-

vičnaté neb zrnité. Oddenek vřetenovitý, četné trsnaté lomivé lodyhy ženoucí. Roztřídění dle J. Brauna ve Vídni.

a) Sivestria Pollich. Listy po krajích s hrboulky křemenitými.

α) Hirtella. Lodyhy a listy aspoň v dolejší části chlupaté, listy po krajích četnými hrboulky draslavé.

839. G. scabrum Jacq. (S. draslavý). Lodyhy tuhé, vystoupavé nebo přímé, v trsech volně rozkladitých, všecky stejnotvárné, namnoze kvetoucí, rozvětvené, nezřetelně 4hranné, dole neb veskrze draslavé. Listy po 7—8, čárkovité, řidčeji čárkovitě kopinaté, hrotité, jednožilné, dosti tuhé, mdlé, po krajích namnoze ohrnuté, hrboulky draslavé a tuhými štětinkami srstnaté. Květy v konečných a postranních, jednoduchých neb složených vrcholících. Stopky květní rovné jen za plodu přímo odstálé. Ušty koruny špičaté. Plody lysé, slabě bradavičnaté.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny bílé. G. silvestre var.hirsutum Rchb., G. pusillum *α*. hirtum Neil.

♃ Květen — červenec. Suchá a kamenitá místa, trávníky, křoviště, příkré stráně, písčitá místa. V střední a jižní části rozšířen.

α) typicum. V brněnském kraji: Kartouzy, Obřany, Adamov (Oborny), Žlutý kopec u Brna (Ripper), u Ivančic (Schwoeder), Ostrovačice (Niessl), les za Klajdovkou u Brna, Líšeň, Sv. Antoníček, Bergl a Markrabství u Medlánek, Evanovice, Vostopovice, Holedná u Jundrova, Obecný les u Lulče. — V Prostějovsku: při lesním kraji Seloutska u Mysliovic, na stráních u Mostkovic, Stichovic, u Plení nad berovským mlýnem ve křovinách (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), kolem Liliendorfa a Šumvaldu, úklony v údolí Dyje od Nov. Hrádku u Podmole dolů hojný, též na sousedních kopcích, jako kolem Velk. Mašovic, Devíti mlýnů, Hnanic, Hradiště, Znojma. Milfrouna, v údolí Leskavy, Hradnice a Jevišovského potoka a i jinde nezřídka (Oborny). Náměšť u Olomouce (Spitzner), na Kotouči, u Štramberka (Czížek).

β) scrabiusculum Braun Ob. Fl. str. 737. (an G. scabridum Jord.) Lodyha rozvětvená, lysá, zřejmě 4hranná. Listy čárkovitě kopinaté, hrotité, u konce nejširší, namnoze ploché; proti světlu jsouce drženy často zřetelně žilnaté; po kraji hrboulkaté. Květy v konečných a postranních vrcholičnatých latách. Koruny bílé, ploché, ušty jejich špičaté. Tyčinky kratší než ušty.

Kamenité a písčité pahorky, meze. Rozšířen. Les Borky u Židenic, Hády u I. tunnelu a za Klajdovkou, Lúhy a j. m. u Ochoze, Josefské údolí, údolí Punkvy u Blanska, Cacovice, Bergl a Markrabství u Medlánek, Evanovice, Řečkovice, les Kleštínek a na žlebu u Jehnic, na všech kopcích kolem Cinzendorfu, Boskovice, kopec Božinka u Doubravníka, Nov. město, prachárny u Žabovřesk, Žlutý kopec, Holedná u Jundrova, Písárky, Červený kopec, Lotrůvka, Ivančický kout a j. m. u Střelic, Obecný les u Lulče. — Při lesním kraji Kluči za Hradiskem u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: údolí Dyje u Znojma a u Jizery u Lukova (Oborny). Skály za Předklášteřím u Třebíče (Zavřel), Oborny domnívá se, že sem též přísluší byliny od rancířovského rybníka a Holého mlýna Pokorným u Jihlavy sbírané, což těžko rozsouditi, poněvadž doklady scházejí. — Křenišov, Šenkhof a Třemeček u Šumberka (Paul), Zábřeh (Panek), Wiesenberk (Bittner), Petrovice. Ve východní části: paseky v Týnském hájemství u Hranic.

γ) valdepilosum Braun. Listy čárkovité, hustě chlupaté. Lodyhy silně rozkladité, větve prodloužené, u konce malé.

Stráně u Žabovřesk.

δ) nitidulum Thuill. (spec.). Bylina i s větvemi latními roztroušeně chlupatá, poněkud lesklá, útlejší než tvar základní. Listy trochu širší a plošši, na konci 1—1·5 *mm* š. Lata bohatěji, často již od prostředka rozvětvená. Listy poněkud lesklými, žlutavě zelenými od tvaru základního lehce k rozeznání.

V brněnském kraji hojný: les Borky u Židenic, I. tunnel a les za Klajdovkou na Hádech a náspy trati u Obřan, Zmoly a žleb pod Hády u Bílovic, les Rakovec u Mal. Bukoviny, údolí Punkvy u Blanska, Cacovice, Sv. Antoníček u Brna, Rybníčky a j. m. u Kartouz, Bergl a Markrabství u Medlánek, Ostrá hora a Horka u Cinzendorfu, Lysice, Kraví hora, kopce a trávníky u Žabovřesk, Holedná u Jundrova, lesní stráně u Kohoutovic, Červený kopec, Lotrůvka u Střelic, Kolomazná pec, Liliová hora a Obecný les u Lulče, Leskoun u Vedrovic. — V Prostějovsku: ve křovinách u Ptení nad berovským mlýnem (Spitzner). V okolí Znojma, v Purkrábce, u Suchohrdlí, na Mühlberku u Liliendorfu, u zámku Nov. Hrádku, u Velk. Mašovic (Oborny). Sem též náleží subvar. subglabrum H. Braun. Rostliny s lodyhou skoro zcela lysou aneb jen dole roztroušeně chlupatou a listy roztroušeně chlupatými. V okolí Znojma (Oborny), Sv. Antoníček u Brna, I. tunnel na Hádech u Obřan, kopce u Žabovřesk, v Písárkách při cestě k myslivně, háje pod Tupým kopcem u Kohoutovic.

ε) hirtellum Jord. Byliny malé, nízké, vzezřením G. alpestre Gaud podobné, leč na všech částech, zejména na dolejší části lodyhy chlupaté.

V Sudetách: na Petrštýnu.

β) Glabratae. Byliny lesklé. Listy i lodyha zcela lysé, jen hořejší listy po kraji s tupými hrboulky.

840. G. austriacum Jacq. (S. rakouský). Lodyhy nízké, položené neb vystoupavé, chabé, lysé a jako celá rostlina lesklé, zřetelně 4hranné, hrany vyniklé, světleji zbarvené. Listy po 5—10, čárkovité neb čárkovitě kopinaté, ku konci poněkud rozšířené, hrotité, po kraji ohrnuté neb ploché a zcela lysé. Květy ve volných vrcholičnatých, stažených latách, nejdolejší větve nejsou přes 30 *mm*. dl. Ušty ploché koruny špičaté. Plody lysé, slabě bradavičnaté. Bylina světlé zelená. Kořen žene tenké, nitkovité, žlutými odumřelými lístky pokryté, trsovitě rozložené, hustě nahloučené a jednoleté lodyhy vyvinující kmínky.

V. 0·10—0·20 *m*. Koruny bílé.

♃ Červen — srpen. Keřnaté a kamenité stráně, křoviny, lesy, luka. Porůzný. V brněnském kraji: Polavské kopce (Makowsky), Protivanov (Spitzner), Stanovisko a Bergl u Medlánek, Horka u Cinzendorfu (byliny autentické), Liliová hora u Lulče. — V Prostějovsku: na Záhoří, v Občinách u Křenuvek, na Oklukách u Hradiska, na Horkách u Drahan (Spitzner). Krokovický les u Slavonic (Oborny). U Olomouce (Vogl), u Štěpánova, u Ružova blíže Konice, Hlubočky (Spitzner), Trausnic u Petrovic, Stráň u Čes. Bohdíkova, Rymařov, Perschl a náspy trati u Jamrtic, Budišov. — U Vsetína (Bubela). Na Radhošti (Spitzner). Ve Slezsku: posud jen u Vrbna, mnou objeven.

841. G. anisophyllum Vill. (S. nestejnolistý). Lodyha chabá, položená neb koncem vystoupavá, zřetelně 4hranná, ± hustě listnatá, lysá a jako celá rostlina lesklá. Listy po 5—8, dosti široké, čárkovitě kopinaté až kopinaté, na konci nejširší, hrotité, velmi útlé, brzy žloutnoucí, proti světlu jsouce drženy, zřetelně žilnaté. Vrcholíky velmi chudokvěté, konečné, řidčeji též postranní. Ušty koruny špičaté. Plody lysé, nezřetelně svraskalé. Kořen vřetenovitý vyhání četné nitkovité, hustě trsnaté, rozložené, jednoleté lodyhy vyvinující kmínky. Bylina tmavozelená, sušením snadno černající.

V. 0·10—0·20 *m*. Koruny čistě bílé. G. argenteum Rchb?

♃ Červeneč — září. Husté, stinné lesy, lesní potoky, žleby a štěrbiny skalní. Porůzný. Lesy kolem Budkova a Jemnic, Gilgenbergský les u Slavonic (Oborny), u Vsetína (Bubela). Dle domnění Oborného patří sem též rostliny od Roudna (Rieger) a Berouna (Gans).

842. G. sudeticum Tausch. (S. sudetský). Bylina nižší, dosti hustě trsnatá. Lodyhy vystoupavé, nahoře tuhé, přímé, 4hranné, silně a rozkladitě větvité a jak listy úplně lysé. Listy často po 6, čárkovitě kopinaté až kopinaté, hrotité, zpředu širší, se slabším nervem, jemné, temněji zelené a jako celá bylina sušením snadno černající. Vrcholíky úžlabní a konečné, chudokvěté, leč bohatší než u předešlého druhu. Koruny dosti veliké. Plody nezřetelně zrnité.

V. 0·06—0·10 *m*. Koruny čistě bílé.

♃ Červen, srpen. Žleby a travnaté úklony v Jeseníku, pořídku. Posud jen ve Velk. kotlině (Uechtritz)!

843. G. laeve Thuill. Fl. d. Par. str. 77. *(*1799) (S. hladký). Lodyha veskrze lysá, lesklá, skoro vynikle 4hranná. Listy po 5—10, čárkovitě kopinaté, ku konci zřetelně rozšířené, hrotité, po kraji ohrnuté neb ploché, hladké, lysé. Laty dlouhé, vyvinuté, postranní větve laty někdy 30—60 *mm* dl., větve 2. řádu dosti nahloučené (G. laeve Thuill.), neb méně prodloužené a volné (G. commutatum Jord.). Ušty koruny špičaté, nikoliv zašpičatělé. Plody dosti veliké, lysé, poněkud bradavičnaté. Kořen žene tenké, nitkovité, trsovitě rozložené, volné, jednoleté lodyhy vyvinující kmínky. Bylina živě neb světle zelená.

V. 0·20—0·50 *m*. Koruny bílé. G. glabrum Hoffm. (non Vaillantia glabra L.), G. commutatum Jord., G. silvestre *α*. glabrum Koch p.

p., G. pussilum *β.* glabrum Neil., kterýžto citát sem přísluší a nikoliv jak v některých květenách uvedeno k G. austriacum Jacq.

♃ Červen-srpen. Zmoly, stráně, kopce. Pořídku, pro území mnou objeven. Zmoly u Bílovic, stráně poblíž silnice u Adamova, Křtiny, údolí Punkvy u Blanska, Rudice, Cacovice, Kartouzy, Horka u Lulče, Olší poblíž Velk. Meziříčí, Mottenkopf u Maršíkova, Budišov.

b) Uliginosa L. Kraje listů bez hrboulků, leč ostenci draslavé.

844. G. uliginosum L. (S. mokřadní). Lodyha položená neb vystoupavá, chabá, rozvětvená, hustěji neb oddáleněji listnatá, 4hranně žebernatá, na hranách jemnými ostenci draslavá. Listy nejvíce po 6, řidčeji po 7—8, čárkovitě kopinaté až opakvejčitě podlouhlé, z předu špičaté, k dolejšku zúžené, po kraji ostenci drsné, lysé. Koruny mističkovitě vyduté, ušty špičaté, tyčinky krátké. Plody s jemnými, špičatými, hustými bradavkami. Oddenek tenký, lamavý, trsnatý.

D. 0·20—0·35 *m.* Koruny bílé.

♃ Červen-září. Mokrá luka, bařiny, rašeliniště, příkopy V rovině a předhoří až k 1000 *m.* rozšířen. V brněnském kraji: u Svitavy a Račic (Niessl), Čejče, Kobylí a Břeclavi. — V Prostějovsku: na lukách za Krumsínem při lesním kraji s E. palustre a C. paniculata (Spitzner). Ve Znojemsku: v okolí Náměště (Roemer), kolem Znojma a v příkopech železničních v jižní Moravě hojný (Oborny). Rancířovský rybník u Jihlavy a jinde hojný (Pokorny), u Třebíče (Zavřel), pohraniční luka mezi Kadolcem a Slavonicemi, u rybníkův a na jiných místech kolem Slavonic obecný, Růžená, Matějovice a na m. j. m. kolem Dačič a Telče (Oborny), Věchnov, Bystřice, Nov. město, Žďár. — U Olomouce (Vogl), u Střelné (Burghauser), u Milkova (Slavíček), u Berouna (Gans), u Roudna (Rieger), u Velk. Losína (Oborny), zde u Karlova pramene hojný, Nová ves, Spálený les u Něm. Bohdíkova, hraniční les u Rejhartic, Raškov a Čes. Bohdíkov, Mal. Morava, Zlatý potok, Klepačov, Rymařov, Budišov. — V uh. hradišťském kraji: u Kroměříže (Palla), bařinná luka u Kunovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Bzence jen na rašelinných lukách za nádražím (Bubela). Hojný v okolí Místku (Gogela). Ve Slezsku: Koňská a jiná místa kolem Těšína, Bučkovice a j. kolem Bělska (Kolbenheyer), Karlovská studénka (Niessl), a velmi hojný kolem Vidnavy, jako: městské rašeliniště, luka u Sörgsdorfu, u Heřmanic, Bernartic, Sklenný grunt, Račí žleb u Javorníku atd. (Vierhapper) u Zighartic.

3. Ušty koruny špičaté, listy tupé, nehrotité.

845. G. palustre L. (S. bahenní). Lodyhy četné, chabé, položené neb vystoupavé, rozkladité, větvité, 4hranně žebernaté, na hranách jemně osténkaté, někdy hladké. Listy po 4—5, čárkovitě podlouhlé, k dolejšku zúžené, tupé, po krajích a na střední žíle draslavé. Květy v konečných a úžlabních, jednoduchých neb složených často latovitě sestavených vrcholících. Koruna miskovitá, ušty její špičaté. Tyčinky velmi krátké. Plody skoro hladké a lysé.

V. 0·30—0·50 *m.* Koruny bílé.

♃ Červen-srpen. Kraje rybníků, břehy, bařiny, rašeliniště, příkopy, v celém území obecný. U nás ve tvarech:

β) humifusum Reuter. Bylina útlejší, menší, hustě trsnatá. Lodyha položená, větvitá, nezřetelně 4hranná. Listy menší, namnoze po 4, po krajích skorem hladké.

Ve velmi útlých tvarech v nížinách Pulkavy (Oborny) a u Břeclavi.

γ) caespitosum G. Mey. Bylina jako u *β)*. Květy a plody větší, listy opakvejčité.

Na rašelinných místech u Karlova pramene u Velk. Losína (Oborny).

846. G. elongatum Presl. (S. povytáhlý). Lodyha přímá, tuhá, řidčeji chabá, tlustší a vyšší než u předešlého druhu, zřetelně 4hranná, na hranách zvláště pod uzly slabě průsvitavě křídlatá. Listy podlouhle kopinaté až elliptické, dosti veliké a velmi útlé. Koruny trochu mističkovitě vyduté, ve volných, chudokvětých chocholících, na větvích posléz přímých, nikoliv nazpět ohnutých. Květy a plody trochu větší než u předešl. Bylina sušením snadno černající.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny bílé. G. palustre *γ)* elongatum Fiek, Čelak., G. palustre L. decipiens Hn.

♃ Červenec-září. Mokrá bařinná luka, příkopy, vlhká křoví. V brněnském kraji: kolem Brna a Černovic (Oborny), Pistovice u Vyškova (Spitzner). Kostelní zmola u Kartouz, Rajhrad, Vranovice, Pohansko a Obora u Břeclavi, Star. Břeclav, Poštorna. — V Prostějovsku: u Vrbátek, Biskupic, v sečích na Záhoří, v lesních mokřadech za Mysliovicemi, na Židovce u Krumsína, u Hartmanic, na Bílé vodě u Baldovce, na lukách před Mollenburkem, v Klučích u Hradiska (Spitzner). Ojediněle kolem Znojma, jako u Citonic a v Popickém žlebu, na vysočině kolem Dačic, Telče a Slavonic dosti hojný, hojný kolem Budkova a Jemnic (Oborny). Vrbátky, Štěpánov, Hlubočky, Příkaz a Náklo u Olomouce (Spitzner). Kraje rybníkův u Drholce u Příbora (Czížek).

2. Aparine Gren. Bylina jednoletá. Lodyha 4hranná, na hranách silně nazpět draslavá. Průměr koruny menší než průměr zralého plodu. Vrcholíky úžlabní, chudokvěté, na konci lodyhy často v jediné květenství splývající.

α) Větve vrcholíčků delší než jich listy podpůrné.

847. G. aparine L. (S. obecný, přítula). Lodyha položená neb popínavá, 4hranná, na hranách nazpět draslavá, čuprynou listů zakončená. Listy po 6—9, opakvejčitě podlouhlé, k dolejšku zúžené, zpředu zaokrouhlené, hrotité, měkké a útlé, po krajích a na střední žíle draslavé. Květy v úžlabních, složených, často latovitě nahloučených vrcholících, jich stopky delší podpůrního listu, stopky za plodu rovné, rozevřené. Koruny velmi malé. Plody dosti veliké, hákovitě štětinaté a jemně zrnité.

D. 0·60—1·50 *m.* Koruny bílé. Lodyha lysá neb chlupatá.

⊙ Květen-podzim. Ploty, křoviny, role, zahrady, rumiště. V rovině i předhoří až k 500 *m.*, jako u Pustého zámku u Kyslířova obecný.

848. G. spurium L. (S nepravý). Lodyha položená neb popinavá, rozvětvená, 4hranná, hrany vyniklé, namnoze draslavé. Listy po 5—9, dosti tuhé, čárkovitě kopinaté, špičaté, po kraji, ano též na celém povrchu draslavé. Květy v složených vrcholících, tyto od prostředka až ku konci všecky v přeslenech, jich stopky delší listu podpůrního, za plodu rovné. Koruny velmi malé. Plody malé, sotva jako pšeno veliké, jemně zrnité, lysé.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny bílé. G. aparine *γ*) spurium Wim. et. Grab.

⊙ Červen-podzim. Na polích zvláště v bramborech a ve lnu, na úhorech. Porůzný. Černá pole u Brna, Žabovřesky, Kobylí. — Ve Znojemsku: u Otradic, Kralic, Náměště (Roemer), ve lnu u Stražkova, Věchňova a Studnice. — V kukuřici u Šumberka (Paul), u Šternberka (Schierl). U Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby), v osení u Vsetína (Bubela) a na některých místech kolem Vidnavy (Vierhapper).

β) Vaillantii DC. Bylina menší, s užšími listy, na kolenkách často lysá. Plody mimo to štětinatě draslavé. G. infestum W. Kit. G. aparine *β*. infestum W. Gr., G. agreste *α*. echinospermum Wallr.

V osení rozšířen. U Vranovic. Ve Znojemsku hojný: jako u Nesechleba, Znojma, Bohumělic, Havraníkův atd., u Hrušovan a j. nezřídka (Oborny), na polích u Bludova a u Podštátu. — U Příbora (Czížek).

γ) asperum Braun. Listy i hrany lodyhy draslavé.

Karlshöhe u Velk. Losína.

β) Stopky vrcholíčků kratší neb zdélí listu podpůrního.

849. G. tricorne With. (S. trojrohý). Lodyha položená neb vystoupavá, jednoduchá neb od dolejška rozvětvená a pak trsovitě rozložená, na konci s čuprynou listů, 4hranná, na hranách, po krajích listův a na středním nervu ostenci nazpět silně draslavá. Listy po 6—8, čárkovitě kopinaté, zpředu širší hrotité. Vrcholíčky úžlabní; chudo-, namnoze jen 3květé, zdélí neb kratší listu podpůrného. Koruny malé. Stopky za plodu dolů ohnuté. Plody se špičatými bradavkami a jemně zrnité, ostatně lysé.

D. 0·20—0·50 *m.* Koruny žlutavě bílé. G. spurium Roth., Presl Fl. boh.

⊙ Červen—září. Pole vápenitá a hlinitá, též písečná. V teplejší části porůzný. Hojný v brněnském kraji: u Brna, mezi Husovicemi a Kartouzy, u Sokolnic, mezi Sokolnicemi a Otnicemi, u Pavlovic a na j. m. (Oborny), Němčany u Slavkova (Niessl), u Kuřima, Bořetic a Čejče (Makowsky), u Nikolčic (Schierl), u Klobouk (Steiger), Černá pole, Stanovisko u Medlánek, Adamov, Býčí skála, v údolí Josefském, údolí Punkvy u Blanska, Suché údolí u Ostrova, Holedná u Jundrova, Čertova zmola v Písárkách, Oujezd, Kobylí. — U Vrbátek poblíž Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: hojný u Podmole, Lukova, Veskova, řidčeji u Suchohrdlí, na polích mezi Milfrounem a Našeticemi, hojný na úhorech u Hrušovan, Grafendorfu a Frelešdorfu (Oborny), u trati Hrušovany — Nov. sídlo

(Ripper). U Olomouce (Vogl). V uh. hradišťském kraji: u Bilan (Palla), velmi obecný kolem Uh. Hradiště (Schlögl), porůzný na polích u Bzence (Bubela), na Javořině, pod Lopeníkem u Vyškovce (Holuby). Ve východní části: mezi obilím u Tučap a Prusenovic (Červinka), při břehu Bečvy u Lásek poblíž Vsetína, zde jen zavlečen (Bubela). Ve Slezsku: u Oder (Schlosser), u Blogotic a Koňské poblíž Těšína (Uechtritz), Mnichi a Dziegielów (Engler).

B) Listy vejčité až kopinaté, 3žilné, po 4 v přeslenu.

3. Cruciata Tournf. Vrcholíčky úžlabní, kratší listů podpůrných, za plodu sehnuté a listy sehnutými přikryté. Květy nemnohé plodné, na konci vrcholíkův, ostatní jalové, ♂. Plody hladké, lysé.

850. G. cruciata Scop. (S. křižatý.) Lodyhy četné, jednoduché, přímé, 4hranné, chabé, oddáleně, nahoře trochu nahloučeně listnaté, srstnaté. Listy široce vejčité, elliptické neb podlouhlé, útlé, žlutavě zelené, srstnaté a brvité. Vrcholíky s elliptickými listeny. Stopky chlupaté. Koruny malé. Oddenek tenký, dlouhočlenný, větvitý. Bylina žlutavě zelená, lámavá.

V. 0·20—0·45 *m*. Koruny žluté, vonné. Vailantia cruciata L.

♃ Duben—červen. Vlhké houštiny, lesy, háje. Rozšířen. V brněnském kraji hojný (Makowsky), Černovice, Kartouzy, Adamov a jinde v okolí Brna hojný (Oborny)!, u Ivančic (Schwoeder)!, v lesích u Krumlova pořídku (Zimmermann), u Lomnice (Pluskal)!, v okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Vranovic a Selec (Schierl)!, ve Vinohrádkách u Boskovic, mezi Lhotou Rapotínou a Skalicí (Svěrák), Židenice, Hády a j. u Obřan, Líšeň, Bílovice, Josefské údolí, Křtiny, Mal. Bukovina, Blansko, Sloup, Bejkovice, Vostopovice, Sv. Antoníček, Řečkovice, Medlánky, Mokrá hora, Ořešín, Kuřim, Zlobice u Malostovic, Žernůvka, Herotice, Vohančice, Tišnov, Doubravník, Štěpánov, Komín, Bystrc, Holedná u Jundrova, Písárky, Kohoutovice, Bosonohy, Bohonice, Střelice, Nenovice, Telnice, Měnín, Orlovice, Zarošice, Ždánice, Dražůvky, Kyjov. — V Prostějovsku: na Záhoří, Zlechově, Skalici, Kosíři, na lukách u Krumsína, na Okluce, pod Babkou u Baldovce (Spitzner). Ve Znojemsku dosti hojný: Senohrady (Roemer), Devět mlýnů, Nesechleb, Bohumělice, Jaroslavice, Frauenholc u Tasovic, Pleče, Jevišovice, Liliendorf, Vranov, Lukov a v hájích při Dyji (Oborny). V českomoravském pohoří: kolem Jihlavy (Pokorny), Star. Hobzí, Slavonice (Oborny), Telč, Mal. Dyjice, u Anniny chýše a v údolí Nedvědičky u Pernštýna, Bystřice n. P., Zubštýn, Nov. město, Žďár. — V olomouckém kraji (Vogl), Příkazy, Náklo, Svěsedliče (Spitzner), u Milkova (Slavíček), podél potoka u Šternberka. — Roudno (Rieger), Beroun (Gans), Angerský a Měšťanský les u Šumberka (Paul), Zábřeh (Panek), Bludov, Budišov. — V uh. hradišťském kraji: při Moravě u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště (Schlögl), Hodonínský les (Theimer), Strážnice, Velká. — Ve východní části: Rusava (Sloboda)!, Vsetín (Bubela)!, Val. Meziříčí (Klanic), Nov. Jičín (Sapetza), Hranice (Ripper), Rožnov, Frenštát, potok Studenčaný u Star. Hamer, úklon Smrku směrem ku Klínu. — U Frýdlandu leč nehojný (Oborny), obecný při Ostravici a Olešné u Místku (Gogela). Ve Slezsku: Frýdek (E. Müller a Gogela), rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer), Lysá hora, Krásná, Moravka, Lomna. — Jablunkov (Uechtritz), Oldřichovice (Schube), obecný kolem Těšína a Ustroně, hřebenem Mal. Czantoryho při 935 *m*, nejvyšší stanovisko (Fiek), Pzezarovice u Opavy (Uechtritz sen.), u Hradce, v Slavkovském háji a na Eichberku u Krňova (Svěrák), Vítkov, Odry, Bruntál. — Frývaldov (Grabowski), Vidnava. — U Kalkavy, Briesen a v hájích u Woitzu (Vierhapper).

β) laevipes M. et Koch. Lodyha štíhlejší. Listy podlouhle vejčité a jako lodyha lysejší, stopky květní zcela lysé.

Posud jen v Líšti poblíž Třebíče (Zavřel).

851. G. vernum Scop. (S. jarní.) Lodyha jednoduchá, přímá, 4hranná, lysá, jen nejdoleji mrtnatá, lesklá. Listy elliptické neb podlouhlé, tupé, lysé, po kraji a žebrech brvité, travozelené. Vrcholíky lysé, bez listenů, stopky za plodu zcela lysé. Oddenek dlouhočlenný, tenký, větvitý.

V. 0·08—0·20 *m.* Koruny žluté neb nazelenalé. Vailantia glabra L., G. Bauhini Röm. et Schult.

♃ Duben, květen, na podzim někdy podruhé. Světlé háje, křoviny, lesní palouky, keřnaté stráně, pořídku na rašeliništích. Ve střední a východní části rozšířen, neroste v českomoravském pohoří a pořídku v severní Moravě. V brněnském kraji mezi Svitavou a Třebovou hojný a odtud v horách až k Sloupu, Račice, Křtiny až k Hádům u Obřan (Makowsky), na Šenhengstu u Mor. Třebové (Czerny), Ostrovačice směrem k Veveří (Niessl), Horka u Drnovic a Dědice poblíž Vyškova (Spitzner), na cestě od Klajdovky k Ochozi, Ochoz, Kanice, Babice, Mal. Bukovina. — U Brodku v Hatích poblíž Prostějova (Spitzner). V Olomoucku a v severní Moravě: pospolitý na Sv. Kopečku směrem k Mariánskému údolí (Mik), u Milkova (Slavíček), v Černovírském a Grygovském lese (Makowsky), Hluboček (Burghauser), Týlov u Šternberka (Uechtritz sen.), les u Janovic poblíž Rymařova (Schierl), Roudno (Rieger), Beroun (Gans), Domašov, Guntramovice, Budišov. — V uh. hradištském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), v lesích kolem Buchlova (Bubela), Velk. Kamenná u Luhačovic, v údolí od Jaborovce až k Podolí u Uh. Hradiště nezřídka (Schlögl), Laškovský les u Navojné (Dr. Hanáček), na Javořině a Lopeníku (Holuby), Klokočník u Javorníka, Filipov, hojný na Lysé hoře a u Bohaté lípy u Uh. Brodu, Chrásť a Kopanice u Bojkovic, hojný u Val. Klobouk, Příkaz, Lidečko. — Ve východní části: u Rusavy (Sloboda), velmi hojný na lesních lukách kolem Vsetína (Bubela), jako Nivky, Křižový atd., Pulčín, Pošušiska u Zděchova, údolí Provazny u Halenkova, Kičera čerňanská, hojný na Javornicích a u Velk. Karlovic, u Turečku na Milonově, vrchol Vysoké, hájemství Salajky, údolí Javorničky, Star. Hamry, na Velké, Polana. Smrk, Ostravice, rašeliniště louky pod Lasem u Rožnova s Drosera rotundifolia, Olšovský u Star. Zubří, Kotouč u Štramberka. — Na Radhošti (Spitzner), Nov. Jičín (Sapetza), u Místku a pod Star. městem v olšině u Frýdku (Gogela), Šafranice, Doubrava, Skalka a Obora u Hranic, Paršovické a Týnské hájemství, Helfenštýn u Týna. — Ve Slezsku: na Čantorym a u Dziegielówa (Kolbenheyer), Vítkov, Mal. Heřmanice, obecný u Oder, Loučky, Nov. ves, Vítberk, Pohoř, Mestenbusch u Bruntálu, Hradisko a Mösnig u Krňova, Eichberk u Kostelce, Urbanův les u Vrbna. — V Einsiedlu (Uechtritz sen.), u Karlovské studénky a u Reivízu (Bachmann)!, Steinberk u Mikulovic, Písečný kopec u Vidnavy, kopec u Kraši, ve velk. a mal. Lůži na cestě do Mikulovic, u Kunětic a Frývaldova, u Jüplu a při silnici od Zighartic do Lipové (Vierhapper).

4. Platygalium Koch. Květenství vrcholičnaté neb latnaté, konečné, se stopkami delšími než listy, za plodu rovnými. Květy všecky obojaké. Plody hákovitě štětinaté, zřídka holé.

852. G. rotundifolium L. (S. okrouhlolistý.) Lodyhy vystoupavé, chabé, 4hranné, namnoze jednoduché, lysé neb roztroušeně chlupaté.

Listy vejčité neb okrouhlé, tupé, krátce ošpičatělé, štětinatě brvité a na nervech někdy draslavé. Vrcholíky konečné neb postranní, řídké, vidličnaté, velmi dlouze stopkaté a rozložené Plody dlouze hákovitě štětinaté. Kořen dřevnatý, četné, tenké, položené a kořenující kmínky ženoucí.

V. 0·15—0·25 *m.* Koruny bílé. Asperula laevigata starš. slezs. spis., non L.

♃ Červen—srpen. Stinné horní lesy, lesní žleby. V rovině porůzný, v předhoří rozšířen a ještě ve Velk. kotlině (Grabowski). V brněnském kraji porůzný: kolem Svitavy, Třebové, Soběšic, Adamova a na Hádech u Obřan (Makowsky)!, v lese u Lomnice a Sinalova (Pluskal), u Rosic (Schwoeder), u Popůvek, Veveří Bytyšky, Vomic, v okresu ivančickém (Oborny), v okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), Chraustovský les u Valče (Dr. Hanáček), Kartouzy, Vranov, Tišnov, Sloup, Holštýn, Zastávka, Ostrovačice, Rapotice. — V Prostějovsku: u Hartmanic, na Brněnce, na Boří u Otinovsi, v lesích u Baldovce, v Pasekách u Hradiska (Spitzner). Ve znojemském kraji: v jehličnatých lesích u Náměště (Roemer), u Podmole, Liliendorfu, zámku Nov. Hrádku, Velk. Mašovic. Lukova, Hardeku, Vranova, v Budkovském lese a v Blátech u Mor. Budějovic a u Jemnice (Oborny). V česko-moravském pohoří: kolem Jihlavy (Pokorny), Spálený žleb u Slavonic, Gilgenbergský les u Slavětína (Oborny), Černý les a Vápenice u Žďáru (Kovář), Nov. Říše, Telč, Hradisko, Velk. Vanov, údolí pod Javořicí, Strachoňovice, Dol. Dvorce, Velk. Meziříčí, Balín, Raděnice, údolí Nedvědičky, Ochoz u Bystřice n. P., Chudobín, Vršany, Šlakhamry, Beberek. — V Olomoucku a v sev. Moravě: Kostelní les u Šumberka (Paul), lesy u Velk. Losína a Střelné (Oborny), Stará ves u Rymařova (Schierl). u Milkova (Slavíček), Šternberk, Domašov, Transnic u Petrovic. Bludov, Raškov, Pradědův les, Star. město, Chrastice, Dreištýn u Koldštýna a odtud až k Šleglově studénce, hojný u Guntramovic a Budišova. — Hojný ve východní části: Nov. Lhota, Javořina, hojný u Val. Klobouk, Příkaz, Lidečko, Hradišov, Hostýn, Hošťálkov. — Laškovský les u Navojné (Dr. Hanáček). Jehličnatý les nad Žopy (Červinka), Rusava (Sloboda), u Teplic a Hranic (Ripper), kolem Vsetína (Bubela), zde hojný, Halenkov, hřebenem Javorníků, hojný u Velk. Karlovic, Cáb. Dušná, Stráň, Úvěž, Kamenárky a Kozinec u Rožnova, Zubří, Černá hora, Horečková luka a les Rakový poblíž Trojanovic, Horečky, Javorník a Kičera u Frenštátu, Velk. Kunčice, Doubrava a Šafranice u Hranic, Olšovské lesy, Podštát, Kostelní les u Kyslířova, Dětřichov. — Nov. Jičín (Sapetza)!, Ondřejník u Frýdlandu (Oborny), Hluboká u Horn. Bečvy, Vysoká, Star. Hamry, na Velké. — V lesích na Štaudli u Místku dosti hojný (Gogela). Ve Slezsku: Lysá hora (Oborny), Ostrá, Moravka, hojný u Slaviči, Ptačinky u Lomné, Jablunkov. — Kolem Těšína (Wimmer), Dziegielów, na Kamienické vyšině, Mal. Čantory, Mazurka a Skalita (Kolbenheyer), Hrabinský les u Opavy (Svěrák), Karlovská studénka (Niessl), Waldenburk a Reivíz (Oborny), Vítkov, Loučky, Vítberk, Pohoř, hojný u Oder a v lesích u Bruntálu a Krňova, Šlossberk u Vrbna, Frývaldov, Lípová. — V okolí Vidnavy: farní les, Hahnwald, Butterberk, Briesenský les, Sörgsdorf. Friedberk (Vierhapper), Zighartice, Račí žleb u Javorníka a v Rejchenštýnském pohoří (Latzel).

853. G. boreale L. (S. severní.) Lodyha tuhá, přímá, dole s krátkými, namnoze neplodnými, nahoru obrácenými větvemi, 4hranná, hladká neb krátkými a špičatými hrboulky draslavá, lysá neb mrtnatá. Listy čárkovitě kopinaté až kopinaté, tuhé, tupounké. Vrcholíky v konečné hojnokvěté latě. Štětiny plodů hákovité, krátké, řidčeji žádné. Oddenek plazivý, dlouhočlenný, dřevnatějící.

V. 0·20—0·60 *m.* Koruny bílé

♃ Červen—září. Luka, luhy, kopce, trávníky. U nás v následujících tvarech:

α) typicum. Byliny namnoze dosti statné. Listy z předu špičaté. Plody s krátkými, hákovitými, bílými štětinami.

Obecný na vlhkých lukách a kamenitých místech. Obecný v horách a pahorkatině ve střední a severní části, velmi pořídku v západní a východní části. Ve vyšších polohách: ve Velk. kotlině a na Studénkové holi (Uechtritz), na Petrštýnu (Oborny). V brněnském kraji: podél Svratky od Brna až k Mušovu, Rajský lesík u Černovic, mezi Královým polem a Soběšicemi, kolem Lažánek u Blanska! (Makowsky), Ovčácký grunt u Mor. Třebové (Czerny), Ivančice (Schwoeder)!, v údolí „Rakovec“ u Račic až k Jedovnicům, u Blučiny a Křtin (Niessl)!, u Klobouk (Steiger)!, luka při Dyji (Schierl), u Čejče (Wiesner)!, Protivanov, Račice, Přemyslovice u Konice (Spitzner), Galgenbusch u Svitavy (Niessner), Bejkovice, Brumovice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorná. — V Prostějovsku: háj u Držovic, u Kralic, Biskupic, na Obrově Noze, u Mysliovic, Krumsína, na Kosíři, ve Žbánovském žlebu, u Drahan, Hartmanic, Baldovce (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Litobratřic (Zimmermann), na bařinných lukách při dolní Dyji od Drnoholce až k Lednici hojný a pospolitý (Makowsky), údolí Ledové u Vranova (Niessl), u Hardeku, Lukova, zámek Nov. hrádek u Dyje, u Devíti mlýnů, v údolí Dyje pod Trouznickým mlýnem u Znojma, u Jevišovic a v Purkrábce u Suchohrdlí (Oborny), hojný mezi Nov. sídlem a Drnoholcem, u Hevlína, Frelešdorfu a Grafendorfu (Ripper). V Jihlavsku: na lukách při Dyji u Dačic a na lukách při Vopovce od Dačic k Jeřicům (Oborny). V Olomoucku: lesy kolem Olomouce (Vogl), u Milkova (Slavíček), v údolí Nectavy nad Konicí (Dr. Hanáček), na trávnících před Grygovským lesem obecný (Makowsky), u Roudna (Rieger), Berouna (Gans), u Litovle (Spitzner)!, Piňovic (Klanic)!, hojný na lukách kolem Unčova a Dětřichova, v údolí horní Tisé. — V uh. hradišťském kraji: u Bilan (Palla), kolem Hodonína (Uechtritz), místy na lukách u Písku, Ostroha a Veselí (Bubela), na Javořině (Holuby), u Strání. — Ve východní části: Bystřice pod H. — Louky pod Lysinou u Tučap (Červinka), obecný u Rusavy, u Lásek u Vsetína velmi pořídku (Bubela), Hranice, Velká, Olšovec (Schlosser). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), hojný u Bruntálu. — Luka u Frývaldova (Oborny), u Reivízu (Vierhapper), horský lesík u Bukovic (Latzel).

β) intermedium Koch. Lodyha dosti statná, přímá, Listy jako u *α*). Plody porůznu krátkými, bělavými, skoro tečkovitými štětinami poseté. G. boreale *β*. DC. fl. fr.

V okolí Brna.

γ) hyssopifolium Hoffm. Deuts. Fl. str. 71 (1791). Bylina trochu nižší než předešlé. Listy trochu tupější. Plody zcela lysé.

Hojný v rovině, zejména v jižní části, v poříčí Hany, Dyje a Moravy, jako u Břeclavi, Strážnice a j.

* Rubia L. Mařina.

* **R. tinctorum L.** (M. barvířská.) Lodyha větvitá, na hranách, po kraji listů a na hřbetní žíle silně ostnitá, nazpět draslavá. Listy po 4—6, elliptické neb kopinaté, síťnatě žilnaté, tuhé. Vrcholíčky mnohokvěté, otevřené a úžlabní, 3vidličné. Koruny namnoze 5klané, ušty nazpět ohnuté. Plody černé, trochu šťávnaté. Oddenek plazivý, červený.

V. 0·60—1·00 m. Koruny nazelenale žluté.

♃ Červenec, srpen. Zde onde se pěstuje a pomíjivě zdivočuje: u Brna. — Nov. Jičína (Sapetza) atd.

49. Rád. Caprifoliaceae Juss. Zimolézovité.

Rody:

1. Koruna trubkovitá, k hořejšku rozšířená. Čnělka 1, s jednoduchou bliznou. Pouzdra semenníková s několika vajíčky.

a) Kraj kalicha 5zubý, krátký. Koruna skoro dvoupyská, 5laločná. Tyčinek 5, blizna kulatá. Bobule šťávnatá, 2—3pouzdrá, pouzdra chudosemenná. *255. Lonicera.*

2. Koruna kolovitá, stejně 5 (zřídka 4-)laločná. Čnělky neb blizny 3—5. Pouzdra semenníková o 1 vajíčku.

a) Kraj kalicha polosvrchní, 5zubý, malý, trvalý. Tyčinek 5. Bobule kulatá, šťávnatá, s 3—5 pouzdry chruplavkovitými, z nichž 2 často prázdná. *256. Sambucus.*

b) Kraj kalicha svrchní, 5zubý, malý, trvalý. Tyčinek 5. Bobule šťávnatá, peckovicovitá, zakrněním toliko s 1 kožovitým pouzdrem. *257. Viburnum.*

255. Lonicera L. Zimoléz.

A) Caprifolium Tournf. Kmen popínavý neb oplétavý, Vrcholíčky 3—2květé, v úžlabí vstřícných listů přisedlé, tudíž květy jako v přeslenech nebo v strboulu. Kraj kališní na plodu stálý.

* **854. L. caprifolium L.** (Kozí list obecný, růže z Jericha). Listy vstřícné, okrouhle elliptické, vespod nasivělé, na neplodných větévkách řapíkaté, na kvetoucích větévkách hořejší po 2 srostlé, v jich paždí květy jako přeslenaté, nejhořejší květy strboulovitě nahloučené, nejdolejší listy na spodku houslovitě zúžené. Koruny 2pyské, lysé, vonné, hořejší pysk 4klaný. Bobule šarlatové. Mladé větévky roztroušeně dlouze chlupaté, zřídka lysé.

V. 4·00 *m.* Koruny nejprv nachové, pak růžové a žlutavobílé.

♄ Květen, červen. Keřnaté kopce, zvláště na vápně, kraje lesní, háje, ploty, břehy. V jižní části porůzný, zhusta pěstován, zde onde pomíjivě zdivočelý, zřídka zdomácnělý. U Žilošic, řidčeji u Králova pole u Brna (Makowsky), zdivočelý na Žlutém kopci u Brna a za letohrádky v Písárkách, v lese za prachovnou u Vladislavi, zde bezpochyby zdomácnělý. — Kolem Mikulova a Polavy (Makowsky), zde onde v hájích při dolní Dyji, přehojný kolem Jaroslavic a na Buchberku u Mailberku v Doln. Rakousích, hojný v údolí Leskavy u Znojma (Oborny), velmi pořídku při kraji lesa Bzinku u Bzence (Bubela), na hřbitově místeckém (Gogela). Zdivočelý u Vidnavy ve Slezsku (Vierhapper).

* L. periclymenum L. (Kozí list německý). Listy všecky oddělené, řapíkaté. Vrcholíčky v úžlabí listenů, v konečný strboul sestavené. Koruny žlutavobílé a listeny silně žláznatě srstnaté. Bobule červené. V. 3·00 *m* ♄. V sadech pořídku pěstován a zřídka zdivočelý, jako u Brna. — U Vidnavy (Vierhapper).

B) Xylosteum Tournf. Kmen přímý, neoplétavý. Vrcholíčky dvoukvěté, v úžlabí listů stopkaté. Kraj kališní po odkvětu opadavý.

855. L. xylosteum L. (Z. obecný.) Listy krátce řapíkaté, vejčité neb elliptické, špičaté neb zašpičatělé, po kraji slabě vlnovité, po obou stranách jak stopky květní roztroušeně pýřité, vespod bledší. Stopky zdélí květů, kališní ušty vejčité. Listeny čárkovitě šidlovité, chlupaté, delší semenníka. Bobule červená. Keř hustě větvitý, mladé větévky chlupaté, řidčeji skoro lysé.

V. 1·00 - 3·00. Koruny žlutavě bílé. chlupaté.

♄ Květen, červen. Světlé háje, obrostlé stráně, cesty, meze. Od roviny až do předhoří k 600 *m* rozšířen, ve střední a jižní části obecný. V brněnském kraji obecný i ve vyšších polohách; jako u Lomnice (Pluskal), u Protivanova (Spitzner), u Ostrova, Boskovic, Letovic, Kunštátu atd. V Prostějovsku: u Čehovic, v Seloutském háji, na Kosíři, na Záhoří, v plumlovské oboře, v lesích na vysočině zejména za Stínavou, u Hradiska (Spitzner). Ve znojemském kraji obecný (Oborny). Kolem Jihlavy pořídku: na Heulosu, sázen u Spáleného mlýna (Weiner), Černý les, Kotková stráň a j. u Žďáru (Kovář), v údolí Nedvědičky, u Pernštýna, Bystřice n. P., na Zubštýnu. — V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), Hlubočky (Spitzner), Vesnický grunt u Střelné (Burghauser), kolem Berouna (Gans), u Roudna (Rieger), u Šternberka, Hrubé vody, Niederberk v údolí Štolové, hojný u Domštátu. — Leština a Nemile u Zábřeha (Pánek). Hojný v severní Moravě: u Šumberka (Paul), u Wiesenberka (Oborny), Petrovice, Rudoltice, Sobotín, Maršíkov, Nov. ves, Něm. Bohdíkov, Ludvíkov, Rejhartice, Velvice, Raškov, Hanušovice, Mal. Morava, Krondörfl, Vlaské, les Šliksen a j. m. u Koldštýna, Rymařov, Jamrtice, Guntramovice, Budišov. — V uh. hradištském kraji: u Uh. Hradiště (Schlögl), Javořina, Strání, Horn. Němči (Holuby), Kobela u Kuželové [Bukovina poblíž Vrbovce v Uhrách], Javorník, Filipov, Val. Klobouky. — Ve východní části: hojný u Vsetína (Bubela) jako na Křížové hoře atd. — Val. Meziříčí (Klanic), Stráň u Rožnova (Kotek), Nov. Jičín (Sapetza), Halenkov, Velk. Karlovice, Rožnov, Frenštát, Obora a Propasť u Hranice, u Podštátu. — Ve Slezsku: u Těšína (W. Fl.)!, u Koňské, Goleszówský vrch (Fiek). — U potoka Bílá (Kolbenheyer) a v horách kolem Bělska, Bialy a Jaworze (Baier) u Oder, u Vrbna a odtud až ku Karlovské studénce, Zámecký vrch u Adolfovic. — U Hradce a Heraltic (W. Fl.) a při potoku Hrozině (Fiek), u Krňova (Spatzier)!, Eichberk u Kostelce (Svěrák)!, u Doln. Lípové (Uechtritz)!, u Zighartic a na cestě od Frývaldova k Reivízu (Vierhapper), při silnici od Zighartic k Lípové a v starém háji u Folmersdorfu (Latzel).

* **L. tartarica L.** (Z. tatarský.) Listy srdčitě vejčité, tupé, na spodku nejširší a jako větve a stopky lysé. Kališní úšty podlouhle kopinaté. Bobule červené neb žlutavé.

V. 1·00—2·00 *m*. Koruny prostřední, špinavě růžové.

♄ Květen, červen. Původem ze Sibíře, u nás zhusta sázen a zde onde při plotech a v zahradách zdivočelý. V zahradách u Lužánek v Brně, u Řečkovic, Husovic, při Svitavě u Bilovic, u Vohančic, Rajhradu a j. — U Znojma (Oborny), při trati z Vrbátek do Olomouce jen sázen (Spitzner).

856. L. nigra L. (Z. černý). Listy tenké, žilnaté, krátkořapičné, podlouhlé neb elliptické, na líci matné, na žilách lesklé, vespod trochu nasivělé, z mládí jako mladé větve a stopky roztroušeně chlupaté, později lysé. Stopka několikrát delší než květy. Listeny velmi malé, několikrát kratší semenníkův. Bobule veliké, černé, ojíněné.

V. 0·50—2·00 *m*. Koruny červenavo-bílé.

♄ Květen, červen. Horní lesy, stráně, rokle, jen v horách. V předhoří od 400 *m* až do žlebů vysokých hor as do 1300 *m*, neroste v jižní části a ve střední části jen v hornatějších polohách. V brněnském kraji u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Svitavy a mezi Svitavou a Mor. Třebovou (Makowsky). V Jihlavsku: na Herrnmühlberku, Šatzberku a Vysokém kamenu (Reichardt), u Spáleného mlýna (Weiner), u hradu Jenštýnu již v Čechách (Pokorny), mezi Rudolcem a Radíkovem (Oborny). V Olomoucku: u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans), u Domašova, Dobytčí les a j. m. u Budišova, u Guntramovic, Bradla u Něm. Libin. Hojný v Jeseníku, zde skoro na všech hřebenech a sestupuje dosti hluboko dolů do údolí a sice do krajin při pramenech Odry a kolem Střelné (Oborny), na Salvízu a u Vrbna (Spitzner). Obecný v sev. Moravě: Velk. Losín, Maršíkov, Bukovice, hojný u Wiesenberka, Winkelsdorf, v údolí horní Tisé, u chyží uhlířských u Otcovy boudy, Pekařov, Nov. ves, Něm. Bohdíkov, Pusté Žibřidovice, Zlatý potok, Mal. Morava, Krondörfl, Vlaské, Chrástice, Star. město, Stříbrnice, Černý hon, Švab, Koldštýn, Dreištýn a odtud až k Císařské boudě, Teplice, Křemenný příkop, Kriech, Janovice, Rymařov, Jamrtice. V Beskydách hojný: hojný u Velk. Karlovic, na Vysoké. — Na Trojačce (Wimmer a Fiek)!, lesy u Salajky a Star. Hamer, u Rožnova, Frenštátu. — Na Smrku u Čeladné a na Javorníku (Sapetza a Oborny), u Frýdlandu (Oborny). Ve Slezsku: Lysá hora (Oborny)!, Moravka, Slaviča, Lomna. — U Jablunkova (Kolbenheyer a Uechtritz)!, u Bělska (Baier), údolí Breny, na Travném, Polomu a Mal. Ostrém (Wimmer), podél Opavy u Vrbna (Spitzner), Mal. Moravice od Ludvíkova a Karlovské studénky až na úklony Praděda a Děda, Česněkový příkop, Medvědí hřeben, Velk. Jezerník, údolí Šumné Tisé, Drehberk a stráň pod ním, Tomašov, Adolfovice, hojný u Lipové. — Mariahilf (Richter), u Zuckmantlu, Frývaldova, Račí žleb u Javorníka a v Reichenštýnském pohoří (Vierhapper).

256. Sambucus Tourn. Bez.

A) Eusambucus. Palisty bradavkovité neb žádné. Ušty korunní v poupěti střechovité. Nitky tyčinek tenké, hladké. Strom neb keř.

857. S. nigra L. (B. černý). Listy lichozpeřené, lístky vejčité, dlouze zakončité, nestejně pilovité. Palisty zakrnělé, žlázkovité neb čárkovité. Květy v husté, ploché latě chocholičnaté, po odkvětu nicí, z 5 prodloužených hlavních větví. Stopky lysé. Plody černé, lesklé. Keř neb nízký strom, dřeň větví bílá.

V. 3·00—6·00 *m*. Květy žlutavo-bílé.

♄ Červen, červenec. Lesy, křoviště, ploty, u potoků, zvláště poblíž obydlí lidských. Obecný od roviny až do předhoří, dle Grabowského ještě ve Velk. kotlině. Var. laciniata Mill. Listy dvakrát zpeřené neb lístky peřenoklané. Pořidku, posud jen na pravém břehu Dyje, pobliž žulových lomů u Znojma (Oborny).

858. S. racemosa L. (B. červený). Listy lichozpeřené, lístky vejčité až podlouhle kopinaté, ostře pilovité. Palisty zakrnělé, žlázkovité. Lata vrcholičnatá, vždy přímá, hustá, vejčitě kulatá. Stopky chlupaté. Plody šarlatové. Keř, dřeň barvy skořicové.

V. 1·75—3·75 *m*. Květy žlutavobílé.

♄ Duben, květen. Kraje lesní, paseky, žleby, stráně horské. V rovině pořidku, ve vyšší pahorkatině a předhoří rozšířen, ve střední a jižní části pořidku neb schází. V brněnském kraji: hojný v údolí Svitavy od Brna až k Blansku, u Veveří, Rosic a Mor. Třebové (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), lesy u Račic blíže Vyškova (Spitzner), u Křtin, Boskovic, Kunštátu a Letovic. — Neroste u Klobouk (Steiger), schází u Bzence (Bubela). V Prostějovsku: schází v lesích nejbližšího okolí prostějovského, jakož i u Brodku, teprvé v plumlovské oboře, na Židovce, nad Krumsínem, ve žlebě u Křenůvek, ve Žbánovském žlebu, v lesích u Ptení, na Okluce, u Hradiska, Seče. Baldovce (Spitzner). Ve Znojemsku: v okolí Náměště (Roemer), v údolí Dyje od Hardeku dolů velmi hojný, v údolí Jevišovského potoka, u Bitova a j. (Oborny). V Jihlavsku: kolem Jihlavy obecný, na Heulosu zhusta sázen (Pokorny), hojný u Žďáru (Kovář), u Telče, na Hradisku a Javořici, Velk. Meziříčí, Vosová, Zubštýn a j. m. u Bystřice n. P., Chudobín. Nov. město, Starkov u Nov. Jimramova. — V Olomoucku: u Olomouce (Vogl) v údolí Nectavy (Spitzner), u Šternberka, Hrubé Vody, Domašova, Dobytčí les u Budišova. — V severní Moravě: Jelení skály u Rejhotic, Kostelní vrch u Nov. vsi, Štolnhava, Zlatý potok, Mal. Morava, Hynčice, Stříbrnice, Černý hon, Černá kupa. — Ve východní části: na Javořině a Lopeníku (Holuby), u Javorníka. Z okolí Holešova posud neuveden. — Vrch Bečevny u Vsetína (Životský mladš.), Dolní Paseky u Rožnova (Kotek). Halenkov, Cáb a úklony jeho, Frenštát. — Na Kotouči u Štramberka a na Pečavské goře u Jičiny (Sapetza), hojný u Michalova a Podštátu, u Ostravice. — Na Štaudli a v okolí místeckém roztroušen (Gogela). Ve Slezsku: Szczyrk (Kolbenheyer) a j. m. u Bělska (Baier), Moravka, Slaviča, Lomna, Jablunkov, rozšířen v Těšínsku, u Oder a Bruntálu, od lesa u Doln. Tomašova až pod hřeben Drehberku, Frývaldov, Lipová, porůzný ve Vidnavsku.

B) Ebulum Garck. Palisty vyvinuté, listovité, vejčité. zašpičatělé. Ústy korunní v poupěti chlopnité. Nitky tyčinek tlusté, na vnitřní straně vroubkované. Byliny.

859. S. ebulus L. (Chebz, chebdí). Lodyha přímá, brázditá, větevnatá. Listy zpeřené, s 5—9 podlouhle kopinatými, zašpičatělými, pilovitými lístky, hořejší postranni na spodku nestejné. Palisty nejvíce lupenovité, pilovité, hořejší úzké, čárkovité. Lata vrcholičnatá, přímá, plochá, ze 2—4 prodloužených, hlavních větví. Prašníky nachové. Bobule černé.

V. 0·60—1·50 *m*. Koruny bílé, vně červenavé. Ebulum humile Garck.

♃ Červenec, srpen. Kraje lesní, paseky, stráně, křoviště, meze, háje, v pahorkatině a předhoří všude rozšířen; hojnější než předešlý.

257. Viburnum L. Kalina.

860. V. opulus L. (K. Obecná). Větve lysé. Listy 3—5laločné, ostře zubaté, vespod pýřité, řapík nahoře s 2 řadami žlázek, nejdoleji s několika čárkovitě šidlovitými palisty. Lata vrcholičnatá, plochá, volná. Koruny krajní (v zahradní odrůdě *β*) roseum L. všecky) větší, kolovité, paprskující, jalové. Peckovice červená, šťavnatá.

V. 2 00—4·00 *m.* Koruny bílé, vonné.

♄ Květen, červen. Vlhké lesy, křoviště, břehy, háje, žleby, od roviny až do 550 *m* v předhoří rozšířena. V brněnském kraji hojná: v údolí Svitavy u Adamova, u Třebové (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), u Boskovic a na Nov. hradu u Blanska (Oborny), Drnovice a Dědice u Vyškova (Spitzner), Rajský lesík u Černovic a u Lanštorfa (Ripper), u Ivančic (Schwoeder), u Hustopeče (Reiss), u Klobouk (Steiger), Líšeň, Hády u Obřan, Sv. Antoníček, Kartouzy, Řečkovice, Medlánky, Evanovice, Bilovice, Malostovice, Rozdrojovice, Bystrc, Veveří, Holedná u Jundrova, Pisárky, Kohoutovice, Nenovice, Kurdějov, Hrádek a j. m. u Morkůvek, Kobylí, Ždánice, údolí Rokytné u Krumlova, Leskoun u Vedrovic. — V Prostějovsku: na Valové, na Brodince u Kobeřic, v lesích u Brodku a Otaslavic, v Seloutsku, u Mysliovic, Křenůvek, na Okluce u Stínavy, v bílovském háji a j. h. (Spitzner). Ve Znojemsku: nížiny Dyje až k Lednici a Podivínu (Uechtritz), háje u Hrušovan a mezi Frelešdorfem a Trabinským dvorem (Ripper), břehy potoků u Otradic a Březníka (Roemer), u Podmole, Jaroslavic a v zakrnělých jedincích v údolí Hradnice u Znojma (Oborny). Kolem Jihlavy velmi porůzná a zakrnělá (Pokorny), údolí Dyje u Star. Hobzí (Oborny), ve Vilímovickém lese u Třebíče (Zavřel), Peperek poblíž Žďáru (Kovář), Pernštýn, Bystřice n. P., Žďár. — V olomouckém kraji: u Olomouce (Vogl), zde hojná a u Střelné (Oborny), Příkazy, Tovačov, Litovel (Spitzner), u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans), hojná v Piňovském lese (Klanic), Dětřichov u Unčova, Bradla u Něm. Libin. — V severní Moravě při Tisé u Sudkova (Paul) a v údolích Jeseníku (Oborny), u Štolnhavy, Wiesenberka a Koldštýna. — V uh. bradišťském kraji: kolem Kroměříže, Luhačovic a Uh. Hradiště (Schlögl), v hájích a křovinách u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), Velká, Kuželová, Věličký les a j. m. u Javorníka, Vapenky u Val. Klobouk. — Ve východní části: v okolí Holešova: u Hrádku, Vranov u Prusenovic, Pacetlucký les (Červinka), zde onde u Rusavy (Sloboda), obecná kolem Vsetína (Bubela), u Nov. Jičína (Sapetza), u Hukvaldův (Oborny), u Rožnova, Frenštátu, Humbárky u Velk. Kunčic, Paseky u Hranic, Metylovská hůrka poblíž Frýdlandu. — Dosti hojná v okolí Místku (Gogela). Ve Slezsku: Janovice, Zabřeg u Těšína, Koňská. — U Opavy a Krňova (Oborny), Stěbořice (Svěrák), hojná v celém okolí vidnavském; až k horám (Vierhapper).

861. V. lantana L. (Tušalaj, chudovina). Větve mladé, řapíky a stopky větvitými chlupy plsťnaté. Listy řapíkaté, okrouhlé neb vejčité, často trochu srdčité, ostře pilovité, vespod svraskale žilnaté a hvězdovitými chlupy plsťnaté. Lata chocholičnatá, dosti hustá, plochá. Koruny všecky zvonkovitě kolovité, plodné. Peckovice červená, pak černá, moučnatá, se stran smáčknutá.

V. 2·00—2·50 *m*. Koruny špinavě bílé.

♄ Květen, červen. Suché, výslunné kopce, porostlé, kamenité stráně, cesty, kraje vinic, v teplejší části Moravy porůzný, ve Slezsku neroste. V brněnském kraji: na kopcích u Židlochovic a Nosislavi (Reissek a Makowsky), na Polavských a Mikulovských kopcích (Makowsky), kolem Hustopeče (Schierl), lesy u Klobouk (Steiger), les Blučín u Telnice, u Dambořic a na Kolbách u Uherčic. — V Prostějovsku nikde samorostlý (Spitzner). Ve Znojemsku hojný: u Hardeku, Vranova, v údolí Dyje u Bítova, Kozí stezka u Lukova, u Devíti mlýnů, hojný v okolí Znojma: Hnanice, Šatov, Popice, Kounice, v údolí Dyje mezi Znojmem a Trounickým mlýnem, u Milfrouna, Tasovic, v Purkrábce a Tvořihrázském lese a u Hrušovan (Oborny). V uh. hradištském kraji: u Uh. Hradiště (Schlosser a Schlögl), u Luhačovic (Schlögl), křoviště kolem Tvarožné, Lhoty a u Banova (Makowsky)!, na Javořině (Holuby)!, Štamfáty, Žerotín, les u převozu a j. m. u Strážnice hojný, Kněždub [Bukovina a Vrbovce], luka a Kobela u Kuželové, Javorník, Filipov, Králov u Uh. Brodu.

50. Řád. Ericaceae Klotzsch. Vřesovité.

258. Calluna Salisb. Vřes.

862. C. vulgaris Salisb. (V. obecný.) Listy čárkovitě šidlovité, tříhranné, na spodku střelovité, vstřícné, střechovitě 4řadé. Květy krátce stopkaté v jednostranných, potom prorůstajících hroznech, na spodku s několika listenci. Kalich ze 4 suchomazdřitých, korunovitých, barevných lístků. Nízký keř s četnými, namnoze měkce mrtnatými větvemi a větévkami.

V. 0·20—1·00 *m*. Erica vulgaris L.

♃ Červenec—září. Lesní vřesoviště, lesy jehličnaté, stráně, meze. Od roviny až k hřebenům hor obecný, jako hřebenem Praděda, Červeného vrchu, Klads. Sněžníka atd.

* Erica carnea L. (Vřes zelenavý.) Listy namnoze po 4 přeslenovitě sblížené, úzce čárkovité, hrotité. Květy po 1—2 v úžlabích, v jednostranném hroznu. Koruny baňkovitě trubkovité a jako kalich růžové, zřídka bílé. Prašníky bezocasé, na konci 2klané, čnějící. Byla jednou Mükuschem u Einsiedlu a Albrechtic v Jeseníku nalezena, v novější době zde však nepozorována, a tudíž pro území pochybná.

51. Řád. Hypopitaceae Klotzsch. Hruštičkovité.

Rody:

A) Byliny nezelené, bez lupenů, lodyha tolika šupinami roztroušenými posázená s konečným hroznem.

1. Květy konečné 5četné, postranní 4četné, plátky na spodu vakovitě vyduté. Semenník nedokonale 4—5pouzdrý, 10 žlázkami objatý. Plod 4—5chlopní, chlopně u prostřed s přihrádkami. Prašníky nahoře spojené, štěrbinou půlměsíčitou pukající. *259. Monotropa.*

B) Byliny s listy vždy zelenými, lysými. Květy 5četné: kališních a korunních lístků po 5, tyčinek 10, čnělka 1, semenník 5pouzdrý. Kalich po odkvetení opadávající.

1. Květy v konečném hroznu. Tobolky nicí dole silněji a dříve pukající než nahoře. kraje chlopní plstí souvisící.

a) Pytlíčky prašníkové sotva v rourku prodloužené, na konci dĕrou pukající. Pod semenníkem 10 nitkovitých výrostků z lůžka. Tobolka pouzdrosečně skulinami pukající, semena na vnitřním úhlu pouzder droboulinká. *260. Ramischia.*

b) Pytlíčky prašníkové v rourku prodloužené, na konci dĕrou pukající. Výrostky z lůžka podplodní žádné, ostatně jako *a.* *261. Pirola.*

2. Květy okoličnaté neb jednotlivě konečné. Tobolky přímé, nahoře silněji a dříve pukající, kraje chlopní lysé.

a) Květy v okolíku. Pytlíčky prašníkové v rourku prodloužené, na konci dĕrou pukající. Nitky dole v okrouhlý spodek rozšířené. Pod semenníkem mističkovitý kroužek z lůžka. Tobolka pouzdrosečně skulinami pukající, semena na vnitřním úhlu pouzder, droboulinká. *262. Chimophila.*

b) Květ konečný. Kroužek podplodní žádný. Nitky dole tlusté, tříhranné. Ostatně jak *a.* *263. Monesis.*

259. Monotropa L. Hnidák.

863. M. hypopitys L. (H. žlutavý.) Bylina celá bledožlutá. Lodyha jednoduchá, s konečným nejprv nicím hroznem a vejčitými šupinami dole hustě, nahoře řídce posázená. Listeny široce šupinovité. Plátky korunní zoubkaté. Blizna nálevkovitě vydutá, tmavožlutá. Oddenek dužnatý vyhání pupeny.

V. 0·10—0·25 *m.* Koruny bledě žluté. Odrůdy:

α) hirsuta Roth. Osa hroznu, vnitřek plátků, nitky, semenník, kraj blizny a listenů chlupaté; tobolka podlouhlá.

β) glabra Roth. Bylina ve všech částech lysá; tobolka více přiokrouhlá. M. hypophegea Wallr.

♃ Červen—srpen. Stinné, zvláště jehličnaté lesy, mezi shnilými listy dosti hojný v odrůdě *α).* V brněnském kraji rozšířen: u Vranova, Adamova, údolí Punkvy u Blanska, u Třebové (Makowsky), kolem Kunštátu a Olešnice (Čupek), kolem Ivančic (Schwoeder), Dukovany u Krumlova (Zimmermann), u Klobouk (M. Odstrčil), Kanice, les Brabinka u Malostovic, Tišnov, Pejškov, Letovice, Vlčí vrch u Babolek, Jaroměřice, pod Křižovou cestou u Dubicka, Střelice, Tečice, Rosice, Ostrovačice, Mouřinov, Lulč, Slanisko u Morkůvek, Sobůlky, Stražovice, Kyjov, Břeclav, Poštorna. — V prostějovském kraji: v Domamyslickém háji, na Kosíři, na Kozáku u Mysliovic, na Jahodové, Brněnce, v Končinách a v Jesenci za Hartmanicemi, na Babce u Baldovce (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), u Znojma, u Devíti mlýnů, Nov. hrádku, Lukova, Bítova, Vranova, v Purkrábce a Tvořihrázském lese, u Budkova, Mor. Budějovic, Jevišovic a Bihařovic (Oborny). V Jihlavsku: lesy kolem Slavonic a Dačic, kolem Třebíče a v okolí Křižanova (Oborny), Vápenice, Vetla a j. u Žďáru (Kovář), Polanka a j. u Nov. Říše, Hradisko, Panské nivy a j. u Telče, Strachoňovice, les u Obory u Stříteže, Bystřice n. P., Ždánice, Zubštýn, Ochoza a j. m. u Nov. města, Sklené, Bratraňovská u Lhotky, Vršany, v pohoří Žákovy hory: u Křivého javoru, u Stříbrné studénky atd., Cighaj, Šlakhamry, Beberek, Smetanica u Borovnice. — V Olomoucku hojný: kolem Olomouce (Vogl), Roudna (Rieger), u Milkova (Slavíček), a Šternberka. — V Měšťanském lese u Šumberka (Paul). V severní Moravě: v níže ležících lesích moravské části Jeseníka, jako kolem

Teplic, Winkelsdorfu a Annaberku (Oborny), les u Janovic (Schierl), kolem Hanušovic, Rymařova a Budišova. — V uh. hradištském kraji: jehličnaté lesy u Mikovic a Velehradu, leč pořídku (Schlögl), v borovém lese mezi nádražím bzeneckým a Dúbravou (Uechtritz) a skoro ve všech jehličnatých lesích kolem Bzence (Bubela), zřídka na Javořině (Holuby), Hůrka u Uh. Brodu, Vápenky, Doubrava a j. m. u Val. Klobouk. — Ve východní části: Kostelecký les a lesní roklina Holubice poblíž Tučap (Červinka), na Javorčí a v Zárubech u Rusavy (Sloboda), v lesích kolem Vsetína (Bubela), Hradisko a Kamenárky u Rožnova (Kotek), les u Ondrů a j. m. u Velk. Karlovic, Miloňov, Kubiška, Vysoká, Trojanovice, lesy Čapkov a Kopánkov pod Ondřejníkem u Velk. Kunčic. — Kolem Nov. Jičína (Sapetza), na kopcích mezi zříceninou Helfenštýnem a Hranicemi, mezi Lazí a Val. Meziříčím (Reissek), u Jindřichova, zde dle udání v obou tvarech (Schlosser); Hranice, Paršovické a Týnské hájemství, les Grund a Obora u Podštátu. — Kolem Frenštátu a Frýdlandu (Oborny)!, úklony Radhoště u Frenštátu (Dr. Hanáček), na Štaudli u Místku zřídka (Gogela). Ve Slezsku: kolem Těšína (Wimmer), u Holešova (Zlik), hojná v městském lese a j. m. u Bělska a na Skalitě (Kolbenheyer), u Jaworze, Bystré, Straczonky a Alsenu (Baier), Kreuzbusch u Bruntálu. — Hojný v okolí Vidnavy a Frývaldova (Vierhapper). β) Na Lopeníku (Holuby) a dle Pokorného u Jihlavy. V lese při silnici od Loštic do Bouzova (Schilberszky iun.).

260. Ramischia Opiz.

864. R. secundiflora Opiz (Hruštička jednostranná). Lodyha přímá neb vystoupavá, skoro až do polou listnatá. Listy vejčité neb podlouhle vejčité, nejvíce špičaté, vroubkovaně drobnopilovité, světlozelené, delší než jich řapík. Hrozen jednostranný. Ušty kališní trojhranně srdčité, zoubkaté, kratší koruny. Tyčinky kolem čnělky uzavřené, tato ze zvonkovitě sevřené koruny čnějící. Blizna 2krát širší čnělky.

V. 0·06—0·15 *m*. Koruny bělavozelené. Pirola secunda L., R. secunda Garck.

♃ Červen, červenec. Lesy jehličnaté, háje, vřesoviště. Od roviny až do předhoří hojná až obecná a často ještě v horách: jako na Hofberku, Berggeistu u Klepačova a ve Velk. kotlině. — U Star. města (Spitzner).

261. Pirola L. part. Hruštička.

A) Čnělka rovná, na semenníku kolmá, kratší než tento, nahoře do terče nerozšířena, nýbrž ukončená bliznou 2krát širší, rozložitě 5laločnou.

865. P. minor L. (H. menší.) Listy vejčitě okrouhlé, drobně vroubkované, ku spodku zaokrouhleně skrojené, kratší neb zdéli křídlatého řapíka. Ušty kališní srdčitě vejčité, zašpičatělé, mnohem kratší koruny, dole vespolek se kryjící, ke koruně přitisklé. Prašníky krátké, okrouhlé, s velmi krátkou rourkou. Čnělka velmi krátká, z koruny kulovitě sevřené nečnějící.

V. 0·08—0·15 *m*. Koruny bílé neb narůžovělé.

♃ Červen, červenec. Lesy jehličnaté a listnaté. Rozšířena, zvláště v hornatějších krajinách až přes 1400 *m*. V brněnském kraji: v listnatých lesích dosti hojná (Makowsky), v lesích mezi Rosicemi, Bytyškou a Ostrovačicemi (Niessl), lesy kolem Svitavy (Niessner), mezi Křenovou a Březovou (Ripper), Mal. Bukovina, Adamov, Letovice, Šemberovy skály u Obřan a v lesích u Rečkovic (Oborny), na Jahodné u Brusného (Pluskal), mezi Kartouzy a Obřany, Soběšice, Outěchov, Bílovice, Kuřim, Vranov, Bejkovice, Boskovice, les na Příčkách u Vanovic, na Balatkách u Hrbova, Písárky u Brna, Jundrov, Střelice, Tečice, Břeclav, Poštorna. — V Prostějovsku: na Záhoří, na Osině, Mokři u Žárovic, u Holého Příhonu nad Krumsínem, v Pekařském žlebu, na St. Plumlově, v Brněnském žlíbku (Spitzner). V severní části znojemského kraje hojná: jako kolem Náměště (Roemer), Vranova, Lukova, Čížova, Podmole, v nejbližším okolí Znojma pořídku, místy neroste (Oborny). V Jihlavsku: kolem Jihlavy obecná (Pokorny), Nov. ves u Čes. Rudolce (Oborny), skoro ve všech lesích kolem Třebíče (Zavřel), Telč, Urbanov, Strachoňovice, Velk. Meziříčí, Balín, Špitálský kopec a j. m. u Bystřice n. P., Vitochov, Nov. město. — V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl), u Berouna (Gans), hojná na Jindřichově u Zábřeha (Panek), u Milkova (Slavíček). V severní Moravě hojná: Kostelní les u Bludova a na m. j. m. v Jeseníku (Oborny), les u Janovic (Schierl), Petrovice, Hraběžice, Sobotín, Maršikov, Kostelní vrch u Nov. vsi, Pekařov, Spálený les u Něm. Bohdíkova, Ludvíkov, Velk. Losín, Kopřivov, Rejhartice, Velvice, les u zřícenin Nov. domy, Hannšovice, Raškov, Pradědův les, Mal. Morava, Chrastice, Star. město, Hynčice, Stříbrnice, u Šléglovy studénky poblíž Koldštýna, Klepačov, Berggeist, Rymařov. — V uh. hradišťském kraji pořídku: les u Popovic (Palla), hojná v lesích kolem Velehradu (Schlosser), v příkopech trati s Equisetum hiemale a v lese Háji u Bzence (Bubela), Javořina, Lopeník (Holuby), Klokočník u Javorníka, Filipov, Val. Klobouky. — Ve východní části: Pacetlucký a Kostelecký les, Ochoza u Prusenovic, Lysina, lesní roklina Holubice u Troubelic (Červinka), v lesích Javorčí a Poschlé u Rusavy hojná (Sloboda), a cestou odtud do Hoštálkova. — U Vsetína velmi hojná (Bubela), les u Vyzovic a Holý vrch u Navojné (Dr. Hanáček), Rozsoší u Příkazu, Halenkov, Javorníky, Velk. Karlovice, Miloňov, Vysoká, údolí Javorničky u Star. Hamer, Rožnov, Hůrka poblíž Star. Zubří, Frenštát, les Rakový u Frojanovic, Doubrava a Šafranice u Hranic, Kyslířovské selské lesy poblíž Podštátu. — Nov. Jičín (Sapetza), Teplice u Hranic (Vogl), na Ondřejníku u Frýdlandu, na Kněhyni u Čeladné a na rašeliništi Huti u Star. Hamer (Oborny)!, na Štaudli zde onde, křoviště při Olešné u Místku (Gogela). Ve Slězsku: Lysá hora, les Úpas u Lomné, Jablunkov. — Kolem Těšína (Wimmer)!, v Žukovském lese a u Olbrachczic (Kolbenheyer), v lesích u Mikuszowic, pod Bělskou myslivnou a u Alzenu (Baier), obecná u Karlovské studénky a hojná v okolí vidnavském. V Jeseníku: Praděd, Velk. (Grabowski) a Mal. kotlina (Oborny), na skalách na Petrštýnu (Bachmann), Pecové kameny a pod Ovčírnou.

B) Čnělka šikmo dolů sehnutá, nahoře rozšířena v kruhovitý terč, tento širší než přímé laloky bliznové.

866. P. media Sw. (H. prostřední.) Listy příokrouhlé, velmi jemně vroubkovano-pilovaté, přišpičatělé. Hrozen volnokvětý. Ušty kališní vejčitě kopinaté, špičaté, o polovic kratší koruny, špičkami odstálé, dole se nekryjící. Koruna kulovitě zvonkovitá. Tyčinky skoro stejně okolo semenníka skloněné, rourky prašníků krátké. Čnělka trochu dolů sehnutá, leč jen slabě prohnutá, pod bliznou náhle v terč rozšířena, delší než semennik, z koruny čnějici.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruny bílé neb narůžovělé.

♃ Červen, červenec. Stinné lesy, zvláště horské, velmi pořídku a často s předešlou zaměňována a pro některá z následujících míst pochybná. Vranov u Brna (Makowsky)!, kolem Kunštátu! a Olešnice (Člupek), Mor. Třebová (Haslinger). V kraji prostějovském: na Kosíři, v Plumlovské oboře, u Holého příhonu a Hrubé jedle, nad Krumsínem, v Jahodovém žlebu, na St. Plumlově, v lesích u Hradiska (Spitzner), u Milkova (Slavíček). Kolem Náměště (Roemer), v lese u Rotkova poblíž Bystřice n. P. porůznu. — Šumberk (Paul), horské lesy u Josefova poblíž Koldštýna a sice na jižním úklonu Fuhrmannštýna (Uechtritz!), Karlov v Jeseníku (Grabowski), Hranice. — Ve Slezsku: Dziegielów u Bučkovic, na Tulu, v městském lese u Bělska, Jaworze (Kolbenheyer), Tomašov!, ve Velk. kotlině (Grabowski), mezi Frývaldovem a Reivízem (Latzel), Kohoutí les, Hukovice a u Štachlovic (Vierhapper).

867. P. rotundifolia L. (H. okrouhlolistá.) Listy přiokrouhlé neb vejčité, tupé neb vykrojené, velmi mělce vroubkované, as zdéli řapíku. Stvol dole se širokými, objímavými šupinami. Listeny zdélí neb delši stopek květních. Úšty kališní kopinaté, přišpičatělé, koncem ohnuté, 2krát kratší koruny, otevřeně zvonkovité. Tyčinky nahoru ohnuté, rourky prašníků prodloužené, prašníky na konci tupounké. Čnělka hned od dolejška sehnutá a silněji prohnutá, poznenáhla v terč rozšířena.

V. 0·10—0·25 *m.* Koruny bílé neb načervenalé.

♃ Červen, červenec. Stinné lesy a křoviny; rozšířena od roviny až do předhoří a ještě ve Velk. kotlině (Grabowski)! V brněnském kraji dosti rozšířena, zvláště v severní části, též kolem Brna nezřídka (Makowsky), v lesích u Letovic!, Lhotky a Andělky, u Popůvek a Vomic (Niessl), v lesích u Soběšic (Oborny)!, na Jahodné u Brusného (Pluskal), u Molenburka u Boskovic (Svěrák), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), v lese Hájku u Klobouk (Steiger), Hády u Obřan, Ochoz, Kanice, Babice, Bilovice, Outěchov, Adamov, Vranov, les Maruška a j. u Kuřima, Mokrá hora, Evanovice, Ořešín, Bejkovice, les Stružná u Herotic, Tišnov, Žerůtky, Jundrov, Žebětín, Střelice, Tečice, Slavkov, Bučovice, Mouřinov, Lulč, Vyškov, Kyjov. — V kraji prostějovském: u trati blíže Chvalkovic u Nezamyslic zavlečena, v Domamyslickém háji, na Záhoří, v Helikách u Brodku, v Milánce u Hartmanic (Spitzner). Ve Znojemsku dosti hojná: Náměšť (Roemer), Bítov, Vranov, Jevišovice a v okolí Budkova (Oborny). V Jihlavsku: kolem Jihlavy, nikoliv obecná (Pokorny), též kolem Slavonic (Oborny), Musilův les a j. u Žďáru (Kovář), Telč, Mrakotín, Strachoňovice, údolí Nedvědického potoka, Smrček, Bystřice n. P., Zvole, Jimramov. — V Olomoucku a v severní Moravě: Sv. kopeček u Olomouce (Vogl)!, v měšťanském lese u Šumberka (Paul), u Milkova (Slavíček), nezřídka kolem Zábřeha, místy hojná, jako v lese při silnici u Chromče (Panek), u Teplic a j., v lesích Jeseníka nezřídka (Oborny), Rösnerštýn u Janovic a při cestě od Horního města do Rešova (Schierl), Něm. Libiny, Petrovice, Hraběžice, Velk. Losín, Chrástice, Steinich a Silberbusch u Star.

města, Rymařov, Budišov. — V uh. hradišťském kraji: u Kroměříže (Palla), lesy kolem Velehradu (Schlögl), v borových lesích kolem Bzence, v lese Háji a v příkopech trati pod bzeneckým nádražím (Bubela), Javořina, Straní a Horn. Němčí (Holuby)!, Banov (Makowsky)!, les u Vyzovic a Holý vrch u Navojné (Dr. Hanáček), Velká, Javorník, Filipov, Uh. Brod, Bystřice, Bojkovice, Val. Klobouky. — Ve východní části: Lysina, Kostelecký les, u Tučap, roklina Holubice u Troubelic (Červinka), u Rusavy (Sloboda), Vesník, Bobrky a horní lesy nad sklennou hutí u Vsetína (Bubela), u Příkazu, Semetína, Halenkova a v Kyslířovských selských lesích poblíž Podštátu. — U Nov. Jičína (Sapetza)!, Teplice u Hranic (Vogl), zřídka na Štaudli u Místku (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenhyer)!, nezřídka u Frývaldova (Vierhapper), u Jablunkova, Oder, Zámecký vrch u Vrbna, kolem Vidnavy.

868. P. chlorantha Sw. (H. zelenokvětá.) Stvol dole ostrohranný, s nečetnými, úzkými, čárkovitými šupinami. Listy okrouhlé, tupé i vykrojené, velmi jemně zoubkaté, zdélí neb kratší než řapík. Hrozen chudokvětý, listeny kratší stopek květních. Ušty kališní okrouhle tříhranné, špičaté, přitisklé, 4krát kratší než koruna otevřeně zvonkovitá. Prašníky na konci krátce hrotité. Čnělka z koruny trochu čnějící, ostatně jako předešlá.

V. 0·12—0·20 *m*. Koruny bledě žlutavozelené.

♃ Červen, červenec. Stinné, suché, jehličnaté a listnaté lesy. Porůzná od roviny až do 450 *m* v předhoří. V brněnském kraji v západní a severní části porůzná: v Písárkách u Brna, na Hádech u Obřan, u Adamova, Sloupu a Mor. Třebové (Makowsky), na Crhové u Lomnice (Pluskal), u Vranova, Mal. Bukoviny a Soběšic (Oborny)!, u Popůvek a Vomic (Niessl)!, Tafelgrunt u Svitavy (Niessner), Cinzendorf, Babí lom u Lelekovic, Kuřim, Letovice, Mouřinov, Bučovice, Nesovice. — V Prostějovsku: v Brodeckém lese, v Křepelkově žlíbku za Mysliovicemi, na St. Plumlově (Spitzner). Ve znojemském kraji porůzná: kolem Náměště (Roemer), v lese mezi Nov. Hrádkem a Podmolí, u Lukova (Oborny), v Klučovském lese u Myslibořic (Zavřel). V Jihlavsku: kolem Jihlavy zde onde, jako u Wetterhofu a Mal. Cerekve (Pokorny), v Gilgenbergském lese u Slavonic a v lesích u Nov. vsi poblíž Rudolce, v okresu dačickém (Oborny), v lese Vrchy u Mělkovic blíže Žďáru (Kovář), u Strachoňovic. — V Olomoucku a severní Moravě: Sv. Kopeček u Olomouce (Vogl), u Náměště (Reissek), u Rovenska poblíž Zábřeha (Pánek), pořídku u Milkova (Slavíček), v Měšťanském lese u Šumberka (Paul), u Úsova (Oborny), u Velk. Losína a Kostelní vrch u Nov. vsi. — V uh. hradišťském kraji posud nenalezena. Ve východní části: nad Žopem u Rusavy, leč pořídku (Sloboda), Stráň u Rožnova (Kotek), u Štramberka a Jindřichova (Schlosser), Gimpelberk u Bludovic (Sapetza), Hranice (Vogl), Teplice u Hranic (Ripper). Ve Slezsku porůzná: u Dziegielówa v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Vidnavy (Vierhapper), a ještě ve Velk. kotlině (Grabowski).

262. Chimophila Pursh. Zimozelen.

869. Ch. umbellata Nutt. (Z. okoličnatý.) Lodyha větvitá, listnatá i se stopkami aksamitnatě mrtnatá. Listy v lichopřesleny sestavené, podlouhle kopinaté, zpředu nejširší, přitupé, v krátký řapík klínovitě zúžené, ostře pilovité, kožovité, vtiskle síťnatě žilnaté. Květy v chocholíku nečetné. Ušty kališní vejčité, zoubkované. Koruny polootevřené, zvonkovité. Čnělka krátká, s bliznou 5laločnou stejně široká.

V. 0·08—0·15 *m*. Koruny bělavorůžové. Pirola umbellata L., Ch. corymbosa Pursh.

♃ Červen, červenec. Suché, zvláště písčité, jehličnaté lesy, světlá lesní místa, zde namnoze při cestách velmi porůzný a ojedinělý. V brněnském kraji: za myslivnou na Hádech, v Písárkách u Brna, u Adamova, Chrastová a Star. město u Mor. Třebové a na Šenhengstu (Makowsky), na stanoviskách u Brna velmi pořídku, místy již zašel. — U Mor. Třebové (Domas), u Ostrovačic směrem k Veveří (Niessl), a kolem Ivančic (Schwoeder), les Javorník u Štěpánova poblíž Úsobrna a v lese u Zbejšova. — Ve Znojemsku velmi pořídku: posud jen v jehličnatých lesích kolem Náměště (Roemer). V Jihlavsku: Šatzberk u Jihlavy (Weiner) a za myslivnou brodleskou v levo silnice poblíž Jihlavy (Pokorny), nad rybníkem Židlochem u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), u Mrakotína (Krejč), na světlých místech a při cestách lesních u Strachoňovic s Gnaphalium dioicum, u Kostelního Vydří a Kostelní Myslové. — V Olomoucku pořídku: kolem Rovenska u Zábřeha (Pánek). V nejsevernější části Moravy a v uh. hradištském kraji posud nenalezen. Ve východní části: Borový les u Palolína blíže Loštic (Červinka), na úpatí Javorníka, na Gimpelberku u Bludovic a u Čertova mlýna u Nov. Jičína (Sapetza), u Hranic (Ripper), ve třech kusech podél cesty v lese „Zur Kirche“ u Kyslířova za průvodu prof. Klanice mnou nalezen, více kusu nalézti přes bedlivé hledání nám se nepodařilo. — Ve Slezsku: kolem Těšína, Puncówa, Žukowa a v Grabině u Trzanowic (Kolbenheyer), Raškovice (Z. Kaiser), v Gnojnickém lese a u Kocobendze (Hetschko), u Opavy (W. Fl.), kolem Krňova, na Mösnigu a u Býkova (Spatzier), v Stachlovickém a Kohoutím lese u Vidnavy poskrovnu (Vierhapper).

263. Monesis Salisb. Jednokvítek.

870. M. grandiflora Salisb. (J. velekvětý.) Lodyha jednoduchá, jednokvětá. Listy přízemní okrouhlé, drobně vroubkovaně pilovité, v řapík klínovitě zúžené. Květ veliký, rozevřený, nicí. Ušty kališní vejčité, tupé, krátce brvité. Nitky tyčinek dole tlusté, 3hranné. Blizna veliká, s 5 vroubky. Tobolka ztuha přímá.

V. 0·05—0·10 *m*. Květy bílé, vonné. Pirola uniflora L.

♃ Květen, červen. Stinné, mechaté lesy jehličné, namnoze pospolitý, v chladnější pahorkatině a předhoří až přes 1000 *m* v. rozšířen. V brněnském kraji jen v studenějších polohách: v Sloupském údolí a sice poblíž Macechy u Blanska!, kolem Svitavy a Mor. Třebové (Makowsky), u Letovic, Lhotky a Andělky (Niessl)!, Hády u Obřan, leč velmi pořídku (Oborny), Pavlovický les u Nov. Hvězdlic (Dr. Hanáček), na Crhové u Lomnice a u Osyků (Pluskal), u Bejkovic, Sloupa, v Holštýnsku, u Boskovic, Vanovic, Velk. Byteše. — V Prostějovsku: v Brodeckém lese, na Žákovci u Kobelniček, na Záhoří, na Zlechově, v Hartmanském hájemství (Spitzner). Ve znojemském kraji pořídku: lesy jehličné u Náměště (Roemer), Mühlberk u Liliendorfu v okresu vranovském (Oborny). V česko-moravském pohoří rozšířen: Šatzberk u Jihlavy (Weiner), u Kateřinských lázní (Pokorny), u Marýše poblíž Slavonic a sice poblíž trojí hranice zemské (Oborny), ve Vilímovickém lese u Třebíče (Zavřel), Mrakotín (Krejč), Jezbiny a j. m. u Nov. Říše, Borovičky, Telč, Hradisko, Řasná, Nov. město, Vršany, u Křivého javoru, Cikhaj, Heralec, les Rovné doly u Kadova, Jimramov, Nov. Jimramov, Javorek. — Velká, Veselka, Vápenice, Černý les a j. u Žďáru (Kovář). V olomouckém kraji: údolí mariánské u Olomouce (Mik), Sv. kopeček (Vogl)!, a v horských lesích až do Střelné (Oborny), u Milkova (Slavíček), u Ravinky a v jehličnatých lesích u Skaličky a Rovenska blíže Zábřeha (Panek). V severní Moravě a Sudetách: u Koldštýna, u Kleinových hutí a Star. města, nezřídka též v Jeseníku, jako na Koperníku a v lesích Kladsk. Sněžníka (Oborny)!, les u Janovic (Schierl)!, Trausnic u Petrovic, Hraběžice, Velk. Losín, Ohrenberk u Bukovic, Jelení skály u Rejhotic, Wiesenberk, Pekařov, Něm. Bohdíkov, Ludvíkov, Rejhartice, Velvice, Mal. Morava, Chrástice. — Ve východní části: Nov. Lhota, Javořina, Val. Klobouky. — U Rusavy (Sloboda in lit.), v lese Poschlé u Vsetína, leč pořídku (Bubela), Val. Meziříči a obecní les u Křivé (Klanic), Halenkov, Velk. Karlovice, hojná u Rožnova, Frenštát, Šafranice a j. m. u Hranic. — Na Javorníku u Věřovic a na Svinci u Nov. Jičína (Sapetza)!, na Skalce a Ondřejníku u Frýdlandu (Oborny), na východním svahu Palkovských Hůrek blíže Místku (Gogela). Ve Slezsku: Moravka. — V Grabině u Těšína, v Dziegielówě, Żukówě, na Tulu, Lysé hoře, Kotorzi a na Baranii, též u Bělska, Jaworze a pod Janovým kamenem (Kolbenheyer), v údolí Ludovičině, v Cikánském lese, na Gemsštýnu, u Bystré a Straczonky (Baier), hojný v Ligotských horách a u Kocobendze (Hetschko), Reivíz, Kaltseifen, Sörgsdorf, Zighartice (Vierhapper), Kreuzbusch a j. m. u Bruntálu, Zámecký vrch a j. m. u Vrbna, u Mal. Moravice a obecný u Ludvíkova a Karlovské studénky, hojný na Červeném vrchu, zde ještě při 1200 *m.* u Frývaldova, Lípové, Kohoutí les a j. m. u Vidnavy, Friedberk, Javorník.

52. Řád. Rhodoraceae Klotzsch. Rojovníkovité.

264. Ledum Rupp. Rojovník.

871. L. palustre L. (R. bahenní.) Listy podlouhlé až čárkovitě kopinaté, kožovité, po kraji široce ohrnuté, na líci lysé, kalně zelené a lesklé, vespod jako mladé větévky rezavě vlnato-plsťnaté. Květy dlouhostopečné, v konečném bohatém chocholíku, stopky žláznaté a roztroušeně pýřité, s plodem převislé. Tyčinek 10, z květů čnějících. Keř s chlupatými staršími větévkami.

V. 0·70—1·40 *m.* Koruny bílé. Zápach silný, omámivý. Bylina jedovatá, užívá se jí proti molům.

♄ Červenec—září. Rašeliny, bařinné lesy, obyčejně s Oxycoccos pal. pospolu. V Sudetách a Beskydách porůzný. V Beskydách: Marklovice u Těšína (Reissek), Bronów u Rudzic (Reichardt), Strómien, Drogomyšl (Kolbenheyer). V Sudetách: rašeliniště u Reivízu, Koperník, Praděd a rašelinná místa u pádu Opavy (Gr. Fl.), bařiny na Kopřivné (Vierhapper).

53. Řád. Siphonandraceae Klotzsch. Brusnicovité.

Rody:

A) Andromedae DC. Semenník nadkvětný. Tobolka pouzdrosečně pukající.

1. Koruna vejčitě zvonkovitá. Tobolka 5pouzdrá, pouzdrosečná, přihrádky na chlopních ostávající, pouzdra vícesemenná. *265. Andromeda.*

B) Arbutae DC. Plod peckovice, ostatně jak *A*.

1. Kalich 5dílný. Koruna baňkovitá s 5 nazpět ohrnutými zuby. Tyčinek 10. Peckovice s 5 jednosemennými peckami. *266. Arctostaphylos.*

C) Vaccineae DC. Semenník polopodkvětný neb podkvětný. Plod bobule.

1. Koruna zvonkovitá neb baňkovitá, 4—5zubá neb klaná. Tyčinek 8 neb 10. Plod 4—5pouzdrá, kulatá bobule. *267. Vaccinium.*

2. Koruna kolovitá až na dno 4dílná, uštů nazpět ohnutých, ostatně jako 1. *268. Oxycoccos.*

265. Andromeda L. Kyhanka.

872. A. poliifolia L. (K. bařinná.) Listy vždy zelené, lysé, krátkořapičné, podlouhle elliptické neb podlouhle kopinaté, po kraji silně ohrnuté, na líci lesklé, vespod sivě ojíněné, s nervem středním silně vyniklým. Květů více konečných, okoličnatě shloučených, nicích, na kolikráte delších stopkách, šupinovitými listeny podepřených. Prašníky nachově hnědé, s 2 štětinovitými osinami. Nízký keř s větvemi položenými, posléz vystoupavými.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny načervenale bílé, kalich a listeny růžové.

♃ Květen, červen. Rašeliny horské, v Jeseníku a Beskydách pořídku. V česko-moravském pohoří: na rašeliništi Dařka blíže Žďáru (Kovář). Rašeliniště Hutí na jižním úklonu Smrku u Star. Hamer (Sapetza a Schauer), Kluzov poblíž Rožnova. — Rašeliniště u Bronówa u Rudzic (Reichardt), u Paskova (Kolbenheyer). Bařiny na Leiterberku, nejjistěji na cestě od hospody na Červeném vrchu ku Švýcarně a na Pradědu (Oborny), Stechplan a Mal. Jezerník (Spitzner), Studénková hole, Červený vrch, Uhuštýn, Keilig, Velk. Jezerník.

266. Arctostaphylos Adans. Medvědice.

873. A. uva ursi Spr. (M. lékařská, tolokněnka.) Listy střídavé, vždy zelené, kožovité, obak síťnatě žilnaté, lesklé, podlouhle opakvejčité, celokrajné, tupé, v řapík klínovitě zúžené, po kraji krátce a měkce brvité. Hrozen krátký, chudokvětý, konečný. Prašníky nahoře s 2 přívěsky. Plod červený. Nízký keř s pněm položeným neb vystoupavým a větévkami v mládí mrtnatými.

D. 0·25—1·00 *m*. Koruny bílé, na konci růžové. A. officinalis W. Gr., Arbutus uva ursi L.

♄ Duben, květen. Vřesnaté, lesnaté chlumy, písčité a kamenité jehličnaté lesy, velmi pořídku. U Bučkovic poblíž Bělska, leč již v Haliči (Kolbenheyer), dle Mükusche a Hochstettera u Frývaldova a Wiesenberka, na obou místech jsem ji marně hledal.

267. Vaccinium L. part. Brusnice.

A) Listy bylinné, opadavé, obak vynikle síťnatožilnaté. Květy po 1—3, úžlabní, namnoze 5četné, jich stopky bez listenců. Prašníky na hřbetě s 2 štětinovitými přívěsky, nitky lysé. Bobule černé, modře ojíněné.

874. V. myrtillus L. (Borůvka, černá jahoda.) Listy stejnobarevně zelené, dosti tenké, vejčité neb elliptické, špičaté, drobně vroubkovaně pilovité, krátkořapičné, lysé, jen na zubech s nitkovitými, dovnitř přitisklými přívěsky. Květy jednotlivé, úžlabní. Kraj kališní nedělený. Koruna kulatě baňkovitá, s ústím úzkým a krajem drobně zubatým. Nízký keř s větvemi vystoupavými, ostrohranými.

V. 0·20—0·50 *m*. Koruny bledozelené, načervenalé.

♄ Duben, květen. Lesy, vřesoviště, rašeliny, od roviny až k nejvyšším hřebenům Beskyd a Sudet obecná.

875. V. uliginosum L. (Vlochyně.) Listy tuhé, opakvejčité až elliptické, přitupé, celokrajné, na líci tmavozelené, vespod sivozelené, silně síťnatožilnaté. Květy po 1—2, na krátké postranní, šupinaté větvičce, v úžlabí listenův. Kraj kališní 4—5laločný. Koruna vejčitě baňkovitá, s ústím širokým a krajem krátce zubatým. Keř nízký s větvemi oblými.

V. 0·20—0·50 *m*. Koruny bílé neb narůžovělé.

♄ Květen, červen, v horách ještě v červenci. Rašeliny, bařinné lesy, pořídku. V Jihlavsku: na rašeliništi u Horn. Dubenek (Reichardt), rašeliniště Dařka blíže Žďáru v hustém nízkém křoví (Kovář). V Beskydách: u Knížecí boudy na Kněhyni (Oborny), Frýdland, Ochaby, Chiby, Rudzice (Kolbenheyer), rašeliniště u Bronówa poblíž Rudzic (Reichardt). V Sudetách: Suchá kupa, hojná při výstupu a na Klad. Sněžníku. — Koperník, jezerní pole mezi Koperníkem a Fuhrmannštýnem, Studénková hole, Praděd, a odtud sestupuje až ku Karlovské studénce, zde při 850 *m*, Vysoká hole (Oborny), Stechplan, Mal. Jezerník (Spitzner), Fuhrmannštýn, Červený vrch, Keilig, Velk. Jezerník, Leiterberk, Medvědí hřeben, na cestě od Švýcarny k Medvědímu hřebenu, na cestě od Vysoké hole k Tetřevím boudám a od Ovčírny k Divokému kamenu.

B) Listy vytrvalé, kožovité, na líci vtiskle žilnaté. Květy v nicích, krátkostopečných hroznech, jich stopky s 2 listenci. Prašníky bez přívěsků, nitky chlupaté. Bobule červené.

876. V. vitis idaea L. (B. obecná.) Listy opakvejčité neb okrouhlé, tupé, nepatrně vroubkované, po kraji trochu ohrnuté, na líci tmavozelené, lesklé, vespod bledší, černě žláznato-tečkované, zřetelně síťnato-žilnaté. Kraj kališní 4dílný, s úkrojky žláznatě třísnitými, 3hrannými. Koruny zvonkovité. Nízký keř, s větvemi oblými, měkce chlupatými.

V. 0·10—0·20 *m*. Koruny bílé, namnoze narůžovělé.

♄ Květen—červenec. Vřesovinné, jehličnaté lesy, křoví, horní stráně, porůzná, v horách hojná. V brněnském kraji: hojná kolem Svitavy a Mor. Třebové (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), velmi ojedinělá v Písárkách u Brna 1867 (Oborny). V Prostějovsku: pouze na Křebu u Drahan, na Boří u Otinovsi a na Babce u Baldovce (Spitzner). Ve znojemském kraji velmi pořídku: posud jen kolem Jenešova u Náměště (Roemer). V Jihlavsku: rašeliniště u Kaliště (Pokorny), u Studené, Kohlberk u Slavonic, leč pořídku, hojněji mezi Stalkovem a Landšteinem a u Růžené v okresu dačickém (Oborny), Sklené u Křižanova (Haslinger), pořídku na Hradisku u Lhoty, hojná na Javořici, Světlá, Horn. pole, Pikarec, les u Obory u Stříteže, Ochoza a na j. m. u Nov. města hojná, Vlachovice, Tři studně, Lhotka, Jiříkovice, Maršovice, Rokytná, Vršany, Cikhaj, Heralec, Kadov, na Kaiserštýnu, obecná u Žďáru, Zámek Žďár, Šlakhamry, Beberek, Mělkovice, Javorek. — V Olomoucku: ve vzdálenějších horních lesích pořídku (Vogl), o několika kusech u Kladek blíže Milkova (Slavíček), kolem Střelné (Burghauser), u Berouna (Gans), u Roudna (Rieger). V severní Moravě: meze u Janovic (Schierl), skály u Raškova, Pradědův les, Krumperk, Mal. Morava, Krondörfl, Chrástice, Hynčice, Stříbrnice, Pathenwald u Koldštýna, Teplice, Klepačov, v Sudetách až k nejvyšším hřebenům obecná. — Ve východní části: na Jelenové a po kraji lesa Hlubokého v Semětíně u Vsetína (Bubela). Temeno Radhoště, Javorníka a Kněhyně, rašeliniště Huti nad Star. Hamry a ve Vysokém lese u Nov. Jičína (Sapetza), u Frýdlandu (Oborny). Ve Slezsku: na Lysé hoře, Baranii, kolem Drogomyślu a Chib (Kolbenheyer), rašeliniště Gollich u Bronówa (Reichardt), u Jaworze, Wapienice a v údolí Soly porůznu (Baier), Godula, Jagarcz, Travny a Kocobendz (Hetschko), u Jilovnic a Krňova (Spatzier), hojná v Jeseníku (Oborny), zde v Česněkovém příkopu též na zetlelých kmenech; na Polaně, Janovice, Moravka, Slaviča, Zámecký vrch u Vrbna, a roztroušena ve Vidnavsku, jako u Velk. Kunětic a Psí luka na Karpenštýnu u Waldeku.

268. Oxycoccos Tourn. Klikva.

877. O. palustris Pers. (K. bahenní, žoravina, blatnice.) Listy vždy zelené, kožovité, vejčité neb vejčitě podlouhlé, špičaté, po kraji ohrnuté, na líci lesklé, vespod sivé. Květy na konci lonských větví v okolíku 1—4květém, na dlouhých, nachových stopkách nicí. Kraj kalicha 4dílný. Prašníky bezocasé. Bobule po přezimování krvavě červené. Pníčky položené, větve niťovité, plazivé, v mládí pýřité.

V. 0·10—0·40 *m.* Koruny růžově nachové. Plody kulaté, zřídka elliptické. Vaccinium oxycoccos L.

♄ Květen, červen. Rašeliny, bařiny, mezi Spagnum pořídku. Jako vzácnost ve Zlechově v lese u Plumlova (Spitzner). U Horn. Duběnek a Kaliště v Jihlavsku (Pokorny), rašeliniště Dařka blíže Žďáru (Kovář). V Beskydách: rašeliniště Huti pod Star. Hamry (Sapetza a Oborny), rašeliniště u Bronówa poblíž Rudzic (Reichardt), u Drogomyšle (Kolbenheyer). Hojnější v Jeseníku: Koperník, Jezerní pole mezi Koperníkem a Fuhrmannštýnem, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Velk. a Mal. kotlina, mezi myslivnou a Mravenčím vrchem (Oborny), Stechplan, Mal. Jezerník (Spitzner), rašeliniště u Reivízu, rašeliniště poblíž Janovy boudy, Červený vrch, Keilig, Uhuštýn, Velk. Jezerník, lovčí stezka u Švýcarny, na Petrštýně poblíž Ovčírny a při cestě od této k Divokému kamenu, Vysoká hole, Heiligenhübl, Jezero poblíž Frant. myslivny.

β) microcarpus Turcz (sp.) Bylina celkem útlejší. Listy velmi malé, užší, špičatějši, na spodu uťaté. Květy namnoze jednotlivé, na stopkách lysých i s plodem o polovic menší než u tvaru základního.

Ovesná luka na Klads. Sněžníku s Andromeda (Weberbauer).

54. Řád. Plantagineae Juss. Jitrocélovité.

269. Plantago L. Jitrocél.

A) Lodyha zkrácená s rozetkou listů, s postranními klasonosnými stvoly v jich úžlabí.

1. Listy kopinaté až vejčité, travozelené. Listeny suchomázdřité. Trubka koruny lysá.

878. P. major L. (J větší.) Listy vejčité neb elliptické, 5—9žilné, krátce neb dlouze řapičné, lysé neb roztroušeně chlupaté, někdy trochu zoubkaté. Stvol vždy rovný, oblý, na spodku slabě pruhovaný, zdélí, řidčeji delší listů, lysý neb pýřitý. Klas čárkovitě válcovitý, ± hustý. Ušty kališní prosté. Tobolka 2pouzdrá, pouzdra 4—8semenná.

V. 0·10—0·30 *m*. Kraj koruny nahnědlý, nitky bílé, prašníky zprvu fialové.

♃ Červen—září. Luka, cesty, pole, pastviny, od roviny až do předhoří obecný. Odrůdy:

β) leptostachya Wallr. Bylina nízká, listy tenké, 3—5žilné. Klasy velmi štíhlé, na spodku volnokvěté. P. asiatica L., P. limosa Kit., P. intermedia Gr. a Godr. part. Tvary této odrůdy velmi nízké, s listy 3žilnými a klasy chudokvětými odpovídají odrůdě P. nana Tratt.

Vlhká místa, bahnitá poříčí; rozšířena. P. nana Tratt. roste dosti hojně v okolí Slavonic, Čes. Rudolce, Nov. vsi a Marýše (Oborny), na lukách u Březovic (Spitzner), též v horním údolí Tisé u Winkelsdorfu.

γ) crispa Bubela. Bylina nízká, s tuhými, na spodu chobotnatými a kadeřavými listy.

Pořídku. Hřebenem Radhoště, zde Bubelou pro území objeven. Na Kněhyni.

879. P. media L. (J. prostřední.) Listy elliptické až elliptický kopinaté, špičaté, 5—9žilné, v řapík obyčejně krátký zúžené, obak mrtnaté. Stvol namnoze mnohem delší než listy, před květením sehnutý, slabě rýhovaný. Klas podlouhle válcovitý, hustokvětý. Ušty kališní prosté. Kraj koruny bílý, průsvitný, nitky lilákové, prašníky bledší. Pouzdra tobolky 1—2semenná.

V. 0·25—0·50 m.

♃ Květen—září. Luka, pastvy, cesty, pole, od roviny až do předhoří obecný a někdy i ve značné výši, jako 1886 u Ovčírny v Jeseníku. Často i s postranními, květonosnými osami: jako u Oujezda 1876 a 1884, při cestě od Pisárek do Bohonic 1883, u Kartouz 1874 a 1880, u Buchelsdorfu u Frývaldova 1884 atd.

880. P. montana Lamk. (J. horský.) Listy úzce kopinaté, 3 až 5žilné, namnoze celokrajné, trochu dlouze huňaté, řidčeji lysé. Stvol oblý, klas krátký, vejčitý, hustý. Listeny široce opakvejčité, tupé, zpředu trochu tupě hrotité a něco vousatě brvité, suchomázdřité, nahnědlé. Zuby kališní prosté, bez kýlu, na konci vousaté, suchomázdřité. Kraj koruny nahnědlý, průsvitný, nitky žlutavé. Pouzdra tobolky jednosemenná.

V. 0·08—0·20 *m*. P. alpina Vill.

♃ Červenec, srpen. Skalnaté úklony a travnaté stráně Jeseníka, velmi pořídku. Posud jen ve Velk. kotlině, Grabowskim 1834 pro území objeven; zvlášť hojný na hořejším kraji kotliny.

881. P. lanceolata L. (J. kopinatý.) Listy kopinaté neb čárkovitě kopinaté, špičaté, celokrajné neb oddáleně zoubkované, 3—7žilné, lysé neb pýřité, s řapiky žlábkovitými, na spodku často huňatými. Stvol vystoupavý neb přímý, silně rýhovaný, delší než listy, před květením rovný. Klas hustý, válcovitý. Přední 2 zuby kališní srostlé v ušet 2klaný, zadní krátce hrotité, na kýlu chlupaté. Kraj koruny průsvitný, nahnědlý, nitky bělavé, prašníky žluté. Pouzdra tobolky jednosemenná. Semena na vnitřní straně žlabovitá.

V. 0·10—0·50 *m*.

♃ Květen—září. Luka, průhony, cesty, pole, meze. Od roviny až do předhoří obecný, zde ještě při 850 *m*, jako na Dreištýnu u Koldštýna. — S postranními osami květonosnými na spodu klasu, kolem Znojma (Oborny), u Frývaldova a j. Co do tvaru velice proměnlivý:

α) vulgaris Neil. Bylina přes 0·30 *m* v. Klasy vejčité až válcovité, listeny načernale hnědé (P. atrata Presl.), zřídka nahnědlé, suchomázdřité.

β) pumila Koch. Bylina nízká, 0·15 *m* v., někdy i nižší. Listy velmi úzké. 0·05—0·10 *m* dl., namnoze 3žilné. Klásky velmi malé, skoro kulaté. Listeny i s korunou hnědé, suchomázdřité.

γ) sphaerostachya M. et K. Bylina nízká, klasy kulaté.

δ) altissima Neil. Bylina 0·80 *m* a vyšší. Listy 0·30 *m* dl., namnoze 5žilné, lysé. Klasy válcovité až 0·10 *m* dl., listeny žlutavě bílé, postranní zuby kališní kýlnaté, po kraji brvité.

α) Obecný. β) Na písčitých, suchých kopcích, řidčeji. V jižní části kraje brněnského (Makowsky). Židenické kopce, Jilmoví, Kunštát, Jundrov, Pisárky a Čertova zmola u Brna, Ivančický kout a j. u Střelic. — Na Javořině (Holuby)! γ) hojný na horských lukách Radhoště (Bubela). δ) velmi pořídku, posud jen na vlhkých lukách a při kraji polí v údolí Tisé u Velk. Losina poblíž řeky 1877 (Oborny).

2. Listy čárkovité neb úzce čárkovitě kopinaté, sivozelené. Listeny bylinné, jen po kraji suchomázdřité. Trubka koruny dole huňatá.

882. P. maritima L. (J. slatinný.) Listy čárkovité neb čárkovitě kopinaté, k oběma koncům zúžené, celokrajné neb oddáleně zubaté, dužnaté, žlabovité, 3žilné, lysé. Stvol oblý, přitiskle chlupatý, delší než listy, před květením sehnutý. Klas čárkovitě válcovitý, hustý, posléz velmi prodloužený. Zuby kališní prosté, zadní kýlnaté. Kraj koruny nahnědlý, prašníky zlatožluté. Pouzdra tobolky jednosemenná. Semena na vnitřni straně plochá.

V. 0·15—0·50 *m*.

♃ Červen—září. Luka, průhony, pastvy, meze, zvlášť na slané půdě, ve střední a jižní části rozšířen, jinde se nevyskytuje. V brněnském kraji: Brno, Měnín, Otmarov, Telnice, Podolí, Sokolnice, Židlochovice, Blučina (Makowsky), Pindulka (Niessl)!, Klobouky a luka u Brumovic (Steiger)!, Nikolčice (Makowsky)!, kolem Hevlína (Ripper), cesty mezi Hustopečí a Šakvicemi, mezi Morkůvkami a Klobouky (Schierl)!, Zaječí (Uechtritz)!, Čejč (Wiesner), a sice v příkopech bývalého Kobylského jezera (Spitzner)!, Lednice, Podivín a odtud až do Feldsberku (Oborny)!, Nosislav, Terezov, Kobylí, Velk. Pavlovice, Selce. — Ve znojemském kraji: kolem Podmole, Vrbovce, Znojma, Velk. Mašovic, Hrádku, Jaroslavic, Hrušovan, kolem Drnoholce, Frelešdorfu, Nov. Přerova, Nov. sídla a Mikulova (Oborny). — V uh. hradištském kraji: kolem Čejkovic, Kyjova a Hodonína (Uechtritz).

β) **ciliata** Koch., s listy brvitými, nalezl Tkaný při cestě k žabovřeské prachárně; zde však již zašel.

B) Lodyha prodloužená, větevnatá, s oddálenými, vstřícnými listy, z jejichž paždí stopkaté klasy.

883. P. arenaria W. Kit. (J. písečný.) Lodyha větvitá a jako listy a kalich mrtnatá. Listy čárkovité, vstřícné, celokrajné neb někdy nezřetelně zoubkaté. Klasy vejčité neb vejčitě podlouhlé, dlouze stopkaté, někdy 2 vstřícnými listy podepřené, hořejší nahloučené. Listeny suchomázdřité, dolejší široce vejčité, na konci bylinné, hořejší velmi tupé. Přední 2 ušty kališní šikmo kopisťovité, velmi tupé, mnohem širší uštů zadních, kopinatých. Trubka koruny chlupatá.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruna průsvitavá. P. ramosa Aschs.

⊙ Písečná lada, role, cesty, poříčí, ve střední a jižní části rozšířen. V brněnském kraji: u Pasohlavek, Nosislavi, Šardic, Vrbic a j. m. v jižní části hojný (Makowsky), u Vranovic a dle Haslingra též ve štěrku na Hádech u Brna; kolem nádraží u Ivančic (Schwoeder), v Kateřinských polích směrem k Dobinsku a při Hlubokém rybníku u Krumlova (Zimmermann), Rakšice, Olbramovice, Břeclav, Poštorna, Nov. ves. — Píščina u Čejče a Mutěnic (Uechtritz). Ve znojemském kraji: u Bratibrunu (Reissek), mezi Křtěnicemi, Višňovou a Horn. Kounicemi (Zavřel), u Drnoholce, Nov. sídla, Nov. Přerova a Mikulova hojný, ve vinicích u Frauenholcu a na Kamenném vrchu u Tasovic, při cestě od Milfrouna do Našetic, v Hrušovanech a v lese Hoji mezi Hrušovany, Hrádkem a Hodonicemi hojný (Oborny). V uh. hradištském kraji: Hodonínský les (Theimer), na písčitých polích mezi Bzencem a nádražím bzeneckým hojný (Uechtritz), na písčinách kolem Písku a na Dúbravě u Bzence velmi hojný (Bubela).

Litorella juncea Berg (L. lacustris L. Pobřežnice sítinovitá) s listy vesměs spodními, ve svazečku, čárkovitě šidlovitými, přehrádkovanými, s výběžky nitkovitými. Tyčinka a čnělky daleko čnějící. Koruny bělavé. Dle Hostovy Flor. II. str. 611, na Moravě, ale místo žádné neudáno. Dle Schlossera u Kobylí a Měnínského jezera: zde jsem jí vícekráte marně hledal. Oborny domnívá se, že by rostlinu tu při rybnících kolem Telče a Dačic bylo nejspíše lze nalézti, poněvadž dle Čel. Prod. již u Lasenic poblíž Jindřichova Hradce v Čechách roste; i zde jsem jí marně hledal.

55. Řád. Globularieae DC. Koulenkovité.

270. Globularia L. Koulenka.

884. G. Willkommii Nym. (K. obecná). Lodyhy z oddenku krátkočlenného četné, jednoduché, dřevnaté, s konečným kulatým strboulem. Listy kožovité, přízemní v rozetce řapíkaté, opakvejčité neb kopisťovité, zpředu vykrojené, se zoubkem ve výkrojku, lodyžní mnohem menší, přísedlé, kopinaté. Listeny dlouhé, osinatě zašpičatělé, hustě brvité.

V. 0·15—0·35 *m*. Koruny fialově modré; bylina sušením snadno černající. G. vulgaris Čelak., Koch., Neil. etc., non L. poslední roste na severu.

♃ Květen, červen. Travnaté pahorky, meze, ve střední a jižní části pořídku. Polavské kopce (Schlosser)!, hojná u Mikulova (Makowsky), kopce kolem Čejče, Klobouk a sice na lučních úklonech u Krumvíře a na svahu kopce „Fogla“ (Steiger); hojná na úklonech „Stráň“ u Morkůvek. — Na mezích u Velehradu (Schlögl).

56. Řád. Verbenaceae Juss. Sporýšovité.

271. Verbena L. Sporýš.

885. V. officinalis L. (S. lékařský, železník). Lodyha přímá, 4hranná, větvitá, na hranách draslavá. Listy vstřícné, řapíkaté, drsné, dolejší jednoduché, prostřední k dolejšku klínovité, 3klané, s velikým středním uštem, tupě stříhaně pilovité, hořejší nedělené, přísedlé. Klasy volné, latnatě sestavené neb částečně úžlabní. Koruny nálevkovité, 2pyské, velmi malé.

V, 0·30—0·60 *m*. Koruny bledolilákové.

♃ Červenec-září. Pustá místa, návsi, u silnic, cest a příkopův. V rovině a nižším předhoří až do 400 *m*. rozšířen. S bílými květy u Černovíra (Kronfeld).

57. Řád. Labiatae Juss. Pyskaté.

Rody:

A) Koruna skoro pravidelně 4klaná.

I. Menthoideae Benth. Koruna nálevkovitá, s přímým krajem. Tyčinky od sebe oddálené, nahoře se rozestupující.

1. Květy mnohomanželné, 2domé. Tyčinky 4, skoro stejně dlouhé, nahoře se rozestupující. Korunní trubka s kroužkem chlupů neb bez něho. *272. Mentha.*

2. Květy obojaké. Tyčinky 2 plodné, 2 hořejší zakrnělé. *273. Lycopus.*

B) Koruna 2pyská. Tyčinky 4, zřídka 2.

II. Satureineae Benth. Tyčinky 4, od sebe oddálené, nahoře buď se rozestupující neb pod hořejším plochým neb jen trochu vyklenutým pyskem k sobě skloněné, hořejší 2 kratší.

1. Pytlíčky prašníka na široké, 3hranné spojidlo po každé straně šikmo přirostlé, nahoře oddělené.

a) Květy jednotlivé, za střechovitými, vejčitými listeny hustých klasů. Kalich stejně 5zubý neb v půli rozštěpený. Tyčinky nahoře se rozstupující. *274. Origanum.*

b) Květy bez listenů, v úžlabních svazcích. Kalich 2pyský, zuby dolejšího pysku mezi sebou a se zuby hořejšího 3zubého pysku skoro stejně dlouhé. Trubka korunní po květení kroužkem chlupův uzavřena. Tyčinky nahoře se rozstupující. *275. Thymus.*

c) Květy v úžlabních svazcích. Kalich válcovitý, 2pyský, hořejší pysk 3zubý, dolejší 2dílný. Tyčinky nahoře obloukem k sobě skloněné. *276. Calamintha.*

2. Pytlíčky prašníka v rovnovážné čáře rozevřené, vnitř spojené, společnou skulinou pukající.

a) Kalich dvoupyský, hořejší pysk 3zubý. Tyčinky nahoře k sobě skloněné. * *Melissa.*

b) Kalich válcovitě nálevkovitý, stejně 5zubý. Tyčinky nahoře rozestouplé, z koruny vyčnívající. * *Hyssopus.*

III. Monardeae Benth. Tyčinky 2 sblížené, pod hořejším vyklenutým pyskem koruny souběžné.

1. Kalich 2pyský, hořejší pysk 3zubý neb nedělený, dolejší dvouklaný. Nitka tyčinek krátká, spojidlo na příč prodloužené, nitkovité neb lupenkovité, na hořejším konci plodný pytlíček nesoucí, na dolejším zakrsek pytlíčka nedokonalý. *277. Salvia.*

IV. Nepeteae Benth. Tyčinky 4, plodné, sblížené, pod hořejším pyskem koruny rovnoběžné, 2 hořejší delší.

1. Hořejší pysk koruny plochý neb slabě vyklenutý. Kalich skoro stejně 5zubý.

a) Střední ušet dolejšího pysku koruny vyhlubený. Pytlíčky prašníkové v tupém úhlu rozkročené. *278. Glechoma.*

b) Střední ušet doleního pysku koruny vyhlubený. Pytlíčky prašníkové v rovné čáře položené. *279. Nepeta.*

2. Hořejší pysk koruny vyklenutý. Kalich 2pyský.

a) Hořejší pysk kalicha z 1 velkého zubu, dolejší ze 4 menších. Koruna 2pyská, hořejší pysk její 2zubý, dolejší 3klaný, střední ušet největší. Pytlíčky prašníka v rovné čáře položené. * *Dracocephalum.*

V. Stachydeae Benth. Koruna 2pyská. Tyčinky 4, plodné, sblížené, pod hořejším pyskem koruny rovnoběžné, 2 dolejší delší, po květení často ven stočené.

1. Tyčinky a čnělka z trubky korunní vyčnívající. Kalich 2pyský, nadmutý, za plodu otevřený.

a) Hořejší pysk koruny dosti plochý, skoro kruhovitý. Pytlíčky prašníka křížem položené. Tvrdky tupě 3hranné. *280. Mellitis.*

2. Kalich dosti stejně 5zubý, za plodu otevřený, ostatně jako 1.

a) Pytlíčky prašníkové posléz v rovné čáře položené, každý chlopní pukající.

α) Koruna 2pyská, hořejší pysk koruny vyklenutý, střední ušet dolejšího pysku koruny dole po každé straně zoubkem opatřený. *281. Galeopsis.*

b) Pytlíčky prašníka podélnými skulinami pukající.

* Tvrdky vejčité, na hořejším kraji zaokrouhlené.

α) Korunní trubka uvnitř bez kroužku chlupatého. Tyčinky z koruny nevyhrnuté, pytlíčky prašníkové souběžné neb úhlem rozkročené, každý zvláštní skulinou pukající. *282. Betonica.*

β) Korunní trubka uvnitř s kroužkem chlupův. Dolejší 2 tyčinky po vypylení šroubovitě skroucené a z koruny ven vyhrnuté. Pytlíčky prašníka v rovné čáře ležící, společnou skulinou pukající. *283. Stachys.*

γ) Korunní trubka uvnitř s kroužkem chlupův. Tyčinky všecky po vypylení neskroucené, pytlíčky prašníka jako u *β*). *284. Ballota.*

** Tvrdky 3 boké, nahoře 3strannou plochou uťaté.

α) Kalich 5zubý. Hořejší pysk koruny přilbovitě vyklenutý. Tyčinky z trubky korunní daleko vyčnívajíci, po vypylení neskroucené. Pytlíčky v rovné čáře položené. *285. Lamium.*

β) Kalich 5zubý, 5žebrý. Hořejší pysk koruny trochu vyhlubený. Tyčinky z trubky korunní daleko vyčnívající, 2 dolejší po vypylení skroucené a z koruny ven vyhrnuté. Pytlíčky skoro rovnoběžné. *286. Leonurus.*

γ) Kalich 5zubý, 10 žebrý. Hořejší pysk koruny trochu vyhlubený. Tyčinky skoro stejně dlouhé, toliko zdélí trubky korunní, neskroucené. Pytlíčky od sebe odstálé. *287. Chaiturus.*

δ) Hořejší pysk koruny vyklenutý, vykrojený, trubka korunní uvnitř s kroužkem chlupův. Nitky 2 hořejších kratších tyčinek, na spodu nad výnikem opatřené nitkovitým, vzhůru ohnutým přívěskem. Tyčinky dolejší po vypylení neskroucené. *288. Phlomis.*

3. Kalich 5—10zubý neb 2pyský, za plodu otevřený. Tyčinky i čnělka v trubce koruny ukryté, 2 hořejší kratší (Marubieae Endl.)

a) Koruna 2pyská, kratší než kalich, někdy bez kroužku chlupatého, její pysk hořejší přímý, malý, dosti plochý. Čnělka 2klaná, jedno rameno oblé, druhým rozšířeným dole objaté. Pytlíčky prašníkové v rovné čáře ležící, společnou skulinou pukající. *289. Sideritis.*

b) Koruna 2pyská, hořejší pysk koruny přímý, skoro plochý, celý neb 2klaný, trubka uvnitř s přetrhovaným kroužkem chlupův. Pytlíčky v rovné čáře položené. *290. Marubium.*

4. Tyčinky i čnělka z trubky korunní vyčnívající. Kalich 2pyský, v čas plodu zavřený.

a) Kalich krátce zvonkovitý, jeho pysky nedělené, hořejší v zadu s vydutým šupinovitým výrostkem. Hořejší pysk koruny 3klaný, dolejší nedělený. Korunní trubka bez chlupatého kroužku. Květy jednotlivě úžlabní. *291. Scutellaria.*

b) Kalich trubkovitě zvonkovitý, hořejší pysk krátce 3zubý, dolejší 2klaný. Hořejší pysk koruny nedělený, dolejší 3klaný. Květy v 3květých, úžlabních vrcholíčkách. *292. Prunella.*

C) Ajugoideae Benth. Koruna zdánlivě jednopyská, hořejší pysk schází neb jest velmi nepatrný. Kalich 5zubý. Tyčinky 4, sblížené, rovnoběžné.

1. Koruna vadnoucí neopadavá, hořejší pysk nezřejmý, velmi krátký, 2laločný, dolejší 3klaný, trubka s kroužkem chlupův. *293. Ajuga.*

2. Koruna opadavá, všech 5 uštů na dolejší stranu její obráceno, tudíž pysk dolejší 5klaný, na místě hořejšího pysku výkrojek, trubka bez chlupového kroužku. *294. Teucrium.*

272. Mentha*) L. Máta.

A) Eumentha Godr. Kalich 5zubý, nikoliv 2pyský, v ústí bez kroužku chlupův. Trubka korunní znenáhla v jícen rozšířena.

I. Subgenus. Spicatae Pérard. Hlavní osa klasovitou řadou lichopřeslenů, kratších neb delších, kulovitě nestažených uzavřena, v paždí dolejších listů lodyžních jen málo lichopřeslenův. Trubka korunní uvnitř lysá.

---

*) Popisy některých sem, jakož i k rodu Thymus a Galium náležejících druhů se mnou laskavě sdělil velezasloužilý badatel Jind. Braun.

1. Sessilifoliae H. Braun. Hořejší i dolejší listy lodyžní přísedlé neb nezřetelně řapíkaté.

a) Lodyha i listy chlupaté až plsťnaté.

α) Rugosae. Listy vespod síťnatě svraskalé, vedlejší nervy do plstě listové skoro ponořené.

* **M. rotundifolia L.** (M. okrouhlolistá). Lodyha přímá, šedě huňatá, nahoře latnatá. Listy přísedlé, vejčitě okrouhlé, až skoro kruhovité, tupé, na spodu srdčité, vroubkovaně pilovité, svraskalé, na líci ± chlupaté neb lysé, vespod hustě běloplsťnaté, ± chlupaté neb lysé. Listeny namnoze kratší než lichopřesleny, kopinaté až kopinatě šídlovité, huňaté. Kalichy nezřetelně pruhované, se zuby šídlovitě kopinatými, krátkými, posléz skloněnými, trubka kališní za plodu skoro kulatě nadmutá. Lichopřesleny namnoze stěsnané.

V. 0·25—0·75 *m*. Koruna bělavě liláková.

♃ Červenec—září. Za účelem lékařským a pro ozdobu pěstována a někdy i zdivočelá. U nás v těchto odrůdách:

a) **genuina.** Listy přísedlé, srdčité, tupé, často skoro kruhovité, vespod běloplsťnaté, lichoklas stěsnaný, ± prodloužený.

V selských zahradách někdy pěstována a odtud zdivočelá, jako u Prostějova (Spitzner), Opavy, Bruntálu a Těšínska (J. Braun).

b) **rugosa Lam.** (sp.) Listy vespod zelené, ± chlupaté. Lichoklas dosti tlustý, trochu kratší než u *a*), neb ± prodloužený.

U nás zde onde pěstována, jako u Brna, Strážnice atd.

c) **Bauhini Tenore.** Listy skoro kruhovité, vespod běloplsťnaté. Lichoklas velmi zkrácený.

Posud pouze u Vyškova pozorována (herb. J. Brauna).

d) **glabrescens Timb. Lagr.** Listy dosti široké, obak lysé, ostatně jako tvar základní.

Při jednom plotu u Břeclavi jednou pozorována (herb. J. Brauna).

e) **suaveolens Ehrh.** Beitrg. 7 str. 149 (1792) pro sp., M. Rivini Tausch., M. crispa aut pl., non L. Listy vlnovitě stříhané, vespod ± běloplsťnaté.

V zahradách u Jemnice (Holzinger) a na jiných místech jako máta kadeřavá pěstována.

886. M. mollissima Borkh. Fl. Wet. (1800). (M. nejjemnější.) Lodyha přímá, na konci latnatá, měkce chlupatá až plsťnatá. Listy dolejší přísedlé neb velmi krátce řapíkaté, hořejší přísedlé, řidčeji některé nezřetelně řapíkaté, obak ± běloplsťnaté neb na líci zelenavé, vespod se síťnatinou žilek do plsti listu ponořenou, všecky podlouhle kopinaté, špičaté, zřetelně, ostře pilovité, nikoliv vroubkovaně pilovité. Kalich hustě běloplsťnatý, slabě pruhovaný, se zuby čárkovitě šidlovitými. Listeny zdélí lichopřeslenův. Plody malé, jen na konci drobně bradavičnaté, trochu štětinaté.

V. 0·25—1·00 *m*. Koruny bledě neb červenavě lilákové. M. villosa Huds. fl. Angl., M. incana Sm. non Willdenow.

♃ Červenec—říjen. Lesní potoky, břehy, příkopy. Porůzná. V Písárkách u Brna a u Klobouk (Steiger), u Ivančic a Polavy. — Údolí Dyje u Trouznického mlýna poblíž Znojma, u jezovitského jezu u Louky, v údolí Hradnice (Oborny) a dle Holzingra též u Mikulova.

β) undulata Willd. en. hort berol. Lodyha přímá, větvitá, nahoře šedoplsťnatá, dole roztroušeně huňatá. Listy podlouhle okrouhlé, dolejší velmi krátce řapíkaté, hořejší hluboce srdčitým spodkem přísedlé, nápadně hluboce a velmi nestejně pilovité až střihaně vlnité, postranní nervy vyniklé, vespod běloplsťnaté. Kalich brázditý se zuby 3hranně kopinatými.

V zahradách pěstována a někdy zdivočelá. Žitná pole u Náměště (Roemer), v zahradě piaristského kláštera u Mikulova (Holzinger), Winkelsdorf u Wiesenberka (Theimer).

887. **M. silvestris L.** Spec. plant. ed. II. (1763). (M. lesní.) Listy kopinaté, řidčeji trochu vejčitě kopinaté, špičaté, velmi zřídka tupounké (na nejdolejších listech a na listech výběžkův), ostře neb krátce špičatě pilovité, na líci zelené (nikoliv šedozelené), vespod šedo-, neb běloplsťnaté, bez vroubkované plsti. Lichopřesleny namnoze husté, velmi zřídka volné. Kalich chlupatý, zvonkovitý; stopky květní hustě chlupaté, listeny čárkovité neb čárkovitě kopinaté. Semenníky bradavkaté neb jemně bradavkaté. Obnovuje se podzemními, šupinovitými výběžky, zřídka nadzemními, listnatými a krátkými výhonky.

♃ Červenec—říjen. Lesní potoky, břehy řek a rybníků, příkopy, vlhká křoví, v celém území rozšířena.

V. 0·25—1·00 *m*. Koruny bledě lilákové, červené neb bledě fialové. U nás v odrůdách:

α) **genuina.** Lodyha přímá, dole slabě chlupatá, nahoře řídce jemně pýřitá, jednoduchá neb rozvětvená, někdy trochu chabá. Listy prodlouženě kopinaté, ostře špičaté, spodkem úzce zaokrouhleným přísedlé neb krátce řapíkaté, 6— (8) —12 *cm* dl., 1·5—3 *cm* š., na líci zelené neb tmavozelené, málo chlupaté neb skoro lysé, vespod stejnoměrně hustě přitiskle šedopýřité, na kraji špičaté a ostře pilovité, se zuby nestejnými, špičatými, často koncem nazpět ohnutými, na spodu celokrajné. Lichopřesleny celistvé, as 4—6 *cm* dl., listeny čárkovité, hustě běloplsťnaté, kalichy a stopky květní hustě jemnopýřité, kalichy krátce zvonkovité, hustě chlupaté, zelené neb šedozelené, se zuby 3hranně šidlovitými, hustě chlupatými.

Zde onde v brněnském kraji. Kolem Prostějova (Spitzner) a nezřídka v ostatní části území.

β) petiolata Wirtgen. Lodyha ± chlupatá, listy všechny řapíkaté, hořejší často v šidlovitou špici povytažené, na kraji ostře a špičatě pilovité, lichopřesleny a listeny jako u *a*).

U Milkova (Spitzner), u Telče.

b) **candicans Crantz.** Stirp. Austr. (1769). Lodyha přímá, hustě pýřitá, nejhořeji hustě bělavě pýřitá, jednoduchá neb nejhořeji větvitá, neb ± od dolejška rozvětvená. Listy ve vzdálenostech 2—3 *cm* na lodyze připevněné, kopinaté, na líci zelené, hustě chlupaté, vespod bělavě plsťnaté, bez vroubkované plsti (velmi zřídka se stopami po ní), as 5—7 *cm* dl., 1·5—2·5 *cm* š., na konci špičaté neb přišpičatělé, ku spodku krátce zaokrouhlené neb zúžené, všecky přísedlé neb nejdolejší krátce řapíkaté, na kraji ostře, špičatě a trochu nestejnoměrně pilované, zuby častěji koncem na venek ohnuté. Lichopřesleny 4—6 *cm* dl., nejdolejší listeny čárkovitě kopinaté, hustě bělavě chlupaté, delší lichopřeslenův, ostatní čárkovité. Stopky květní a kalichy hustě bělavě plsťnaté, častěji trochu náfialové, zuby kališní čárkovitě šidlovité, namnoze fialové barvy, hustě bělavě brvité. Květy namnoze androdynamické. M. serrulata Opiz. Sezn. str. 64 (1852) p. p. — Tvary gynodynamické s lichopřesleny užšími a štíhlejšími jsou M. recta Déségl.

Hojná. V okolí Brna: vojenská střelnice u Žabovřesk, pod Hády u Bilovic, Adamov, údolí Rokytné a Sv. Florianek u Krumlova atd. — Na Okluce u Plumlova, na Romži u Prostějova (Spitzner), u Znojma (Oborny), v severní Moravě a j. hojná.

c) **reflexifolia Opiz** 1824. Klas krátký. Nejhořejší listy lodyžní podlouhle kopinaté, úzké, ostatní úzce kopinaté, někdy skoro srpovitě ohnuté, vespod bělo-plsťnatě aksamitové, s částečně ponořenými, postranními nervy, na líci hustě přílehle chlupaté, často podél středního nervu v řasy složené. Listeny zdélí lichopřeslenův. Kalichy hustě běloplsťnaté. — Tvar stěsnaným lichoklasem, listy úzkými, vespod hustě běloplsťnatě aksamitovými velmi význačný. M. mollissima v Ob. Fl. p. p., non Borkh. Sem přísluší též M. coerulescens Opiz, s květy modravě fialovými, listy trochu širšími, ostře pilovitými a lichoklasem na spodu poněkud přetrhovaným.

Porůzná. Údolí Hradnice u Znojma (Oborny). Rajský lesík u Černovic, při potoku u Vážan, Marianská studénka u Krumlova, u Olomouce a Strání.

d) **discolor Opiz Sezn.** Lichoklas stěsnaný. Listy nepříliš ostře pilovité, podlouhle kopinaté, chabé, vespod šedopýřitě plsťnaté, na líci zelené, přitiskle chlupaté. Listeny zdélí lichopřeslenův. Lodyha skoro lysá. Listy skoro až do prostřed kraje nezřetelně pilovité neb zcela bez zubů pilovitých. — Tvar listy dlouhými, chabými, mělce pilovitými, vespod hustě šedopýřitými neb někdy skoro zelenými, lodyhami, nahoře slabě chlupatými, význačný.

Pořídku. Břehy Svitavy u Tišnova.

e) **Hugueninii Déségl et Dur.** Lodyha nahoře přílehle tence pýřitá. Nejhořejší listy lodyžní úzce kopinaté, ostatní veliké, široce kopinaté, vespod šedoplsťnaté, listy hořejší na spodu nepilované, v hořejší části ostře a úzce pilovité, dolejší hluboce a hrubě pilovité, se zuby skoro skloněnými, nešpičatými. Lichoklas krátký, stěsnaný. M. semiintegra Opiz. Od odr. discolor tuhými, velikými listy, hluboce a hrubě pilovitými, dolejšími listy a lodyhou nahoře přílehle pýřitou jen málo rozdílná.

Porůzná. U Adamova, Boskovic, Val. Klobouk, Mor. Ostravy. — V údolí Hradnice u Znojma (Oborny)! Ve Slezsku posud jen v okolí Oder: u Loučky a Nov. vsi.

f) **cuspidata Opiz** p. sp. 1824. M. transmota Déségl. et Dur, exs. Kern. fl. aust. hung. čís. 1751.. M. silvestris *γ*) obscura Tausch v Ott. Cat. rost. kr. čes. str. 35, 1851. Listy ostře a špičatě pilovité, hořejší úzce kopinaté, všecky vespod hustě šedoplsťnaté, ostře ošpičatělé. Květy červené neb bledě lilákové. Listeny trochu delší než lichopřesleny, lichoklas úzký, vnadný. Kalich trochu slaběji chlupatý než u předešlých. — Tvar velmi nápadný, úzkými lichoklasy, kalichy méně chlupatými, listy úzkými, dlouze zakončitými, ostře pilovitými význačný.

Rozšířena. Břehy Svitavy u Obřan, Čertova zmola a Brülův úvoz v Pisárkách u Brna, pod Hády a ve zmolech u Bilovic, Adamov, údolí Punkvy u Blanska, zde tvar střední mezi h. a f., od Salmových železáren u Blanska až k Jedovnicům, Běla a Miatkov u Boskovic, údolí Rokytné u Krumlova, při potoku u Stříteže, Dětřichov, Trausnic u Petrovic, Rudoltice, Velk. Losín, Pekařov, Nov. ves, Rejhartice, Vsikov, tvar i. blízký. Pathenwald u Koldštýna, Krumperk, Bažantnice u Strážnice. — Údolí Leskavy a Hradnice u Znojma (Oborny.) Ve Slezsku: Stodolní grunt a j. u Oder.

g) **M. Neilreichiana H. Braun** (laciniosa Neilr., non Schur). Listy dosti široce kopinaté, na kraji stříhané, vlnovité, stříhaně pilovité, na spodu trochu rozšířené neb úzce zaokrouhlené, dosti široce kopinaté, na líci zelené, slabě-, neb ± chlupaté, vespod hustě šedopýřité, lichopřesleny dosti krátké.

Dle J. Brauna na Moravě, bez bližšího udání stanoviska.

h) **serrata Opiz.** Sezn. str. 64 (1852) p. sp. Předešlé podobná, od této listy ostřeji pilovitými, kratšími, slaběji ošpičatělými, vespod běloplsťnatými kalichy, hustě šedopýřitými, lichoklasy kratšími a tlustšími rozdílná.

Rozšířena. Zmoly u Bilovic, údolí Punkvy u Blanska (přechází v tvar f), Běla u Boskovic, údolí Rokytné u Krumlova, Proseč poblíž Kyjova, les u Strážnice, Šternberk, Žilina. Ve Slezsku: Stodolní grunt a j. m. u Oder, Loučky a na Hirnichu u Nov. vsi poblíž Oder.

i) **Brittingeri Opiz 1825.** Listy hluboce a ostře špičatě pilovité. vespod ± šedopýřité. Lichoklas úzký jako u odr. cuspidata neb ještě užší, někdy dosti krátký. Listeny delší než lichopřesleny, dolejší 2krát delší než tyto. Tvar velice proměnlivý, listy jsou brzy širší, brzy užší, vespod brzy ± šedoplsťnaté, brzy skoro zelené.

Porůzná. Adamov, údolí Punkvy u Blanska, Něm. Bohdikov, Raškov. — Údolí Hradnice, Leskavy a Dyje u Znojma (Oborny).

888. **M. balsamiflora H. Braun.** ve Form. Mor. mát. Poječ. přdz. sp. v Brně XXVI. (M. balzámokvětá.) Lodyha přímá, vespod slabě chlupatá, nahoře hustě pýřitá. Listy kopinaté, na líci přílehle chlupaté, vespod mrtnaté, na nervech huňaté, se zuby ostrými, dosti mělce do kraje listů zakrojenými, dolejší listy řapíkaté, špičaté, na spodu zaokrouhlené. Listeny kopinatě šidlovité. Lichopřesleny v dlouhé, volné lichoklasy spojené. Kalichy a stopky květní mrtnaté.

V. 0·25—1·00 *m.* Bylina lepého vzezření, význačná mrtnatými listy, stopkami květnimi a kalichy; tyto jsou krásně fialově zbarveny. Willdenow herb. čís. 10.809, M. balsamea Lagger, Déségl. et aut. pl., non Willd.

♃ Červenec—říjen. Velmi pořídku. Břehy potokův u Ivančic, 1885 mnou pro území objevena.

* **M. nemorosa Willd.** (M. hajní.) Lodyha přímá, nahoře neb od prostředka latnatá neb jednoduchá, měkce chlupatá až plsťnatá, chlupy nazpět ohnuté. Listy všecky se širokým spodkem přísedlé, obak chlupaté, na líci zelené, vespod šedozeleně plsťnaté, se sítí žilek trochu vyniklou, v obrysu široce vejčitě elliptické, přitupé neb krátce špičaté, na spodu široce zaokrouhlené, veliké neb prostřední, dolejší po kraji špičatě a úzce pilovité, hořejší velmi jemně pilovité. Listeny šidlovité, hustě chlupaté. Kalichy krátce zvonkovité, veskrze hustě chlupaté až huňaté, se zuby šidlovitými, skoro osinatými. Lichoklas dosti úzký a krátký, namnoze kratší než u M. candicans Crantz. Tvrdky nezřetelně drobně bradavičnaté.

V. 0·30—0·80 *m.* Koruny malé, načervenalé neb modře lilákové. M. domestica Tausch.

♃ Červenec—září. V selských zahradách zde onde pěstována, jako kolem Kyjova a Strážnice a j.

b) Virides H. Braun. Lodyha i listy lysé, neb tyto jen na hlavních nervech chlupaté.

* **M. viridis L.** Spec. pl. I. pro var. *α*. (M. zelená.) Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá. Listy všecky přísedlé neb jen nejdolejši krátce řapíkaté, vejčitě kopinaté až vejčité, řidčeji skoro srdčitě vejčité neb ± široce elliptické, špičaté neb skoro přitupé, ± ostře, řidčeji krátce neb tupounce pilovité, obak lysé neb vespod na nervech slabě chlupaté. Listeny lysé, slabě brvité, delší než lichopřesleny. Stopky květní lysé. Kalichy krátce zvonkovité, lysé neb trochu pýřité, zuby kališní ku předu namířené, čárkovitě šidlovité, brvité.

V. 0·25—0·75 m. Koruny bledě lilákové, červené neb bledě fialové.

♃ Červenec—září. V zahradách někdy pěstována a zřídka zdivočelá, u nás v následujících odrůdách:

* Odrůdy s listy obak lysými.

a) **genuina.** Listy vejčitě kopinaté, špičaté, zuby ostré, špičaté.

V selských zahradách v okolí Brna.

b) **Lejeunneana Opiz.** Nomencl., M. angustifolia Lejeun., non aliorum, M. tenuiflora Opiz Vým. přírd. Tvar androdynamický. Listy úzké, k dolejšku klínovitě zúžené, nejdolejší lodyžní krátce řapíkaté, úzce kopinaté, hořejší přísedlé, nestejně a ostře pilovité, zašpičatělé. Listeny skoro štětinaté. Kalich krátký i se stopkami lysý, zuby kališní a listeny dlouze brvité.

V selských zahradách v okolí Brna zřídka pěstována.

c) **ocymiodora Opiz.** Lodyha lysá, nahoře trochu pýřitá. Listy kopinaté, na spodu klínovité, nejdolejší lodyžní krátce řapíkaté, až do prostřed kraje celokrajné, nejhořejší lodyžní zašpičatělé, skoro přísedlé, ostře a špičatě pilovité. Lichoklas válcovitý, všecky lichopřesleny od sebe trochu oddálené.

V selských zahradách v okolí Kyjova.

d) **laevigata Willd.** enum. (1809 p. sp.) Lodyha lysá. Listy široce vejčitě kopinaté, na dolejšku srdčité, nahoře špičaté. Listeny vejčitě kopinaté. Kalichy jak u *c*.

V zahradách kolem Klobouk.

e) **crispata Schrader** sp., M. hercynica Röhl, M. crispa Roth., non L. Listy kopinaté neb vejčitě podlouhlé, svraskale kadeřavé, stříhaně pilovité, lysé.

V zahradách zhusta pěstována a někdy zdivočelá, jako kolem Mikulova (J. Loew), kolem Brna, Krumlova, Strážnice a j.

f) **cordifolia Opiz.** Nomcl. (1831) sp., M. crispa Lejeun., non L. Listy srdčité, skoro přísedlé, nestejně hluboce špičatě pilovité, vlnité, lysé, nejdolejší lodyžní srdčitě podlouhlé, řapíkaté, nejhořejší okrouhlé, zašpičatělé, skoro měkkoostnem zakončené. Řapíky a lodyha trochu chlupaté.

V selských zahradách kolem Rožnova pěstována.

**) Listy vespod na nervech chlupaté.

g) **cordato-ovata Opiz Nomcl (1831).** Listy vejčitě podlouhlé, na spodu srdčité, skoro přísedlé, nestejně ostře a špičatě pilovité, zuby koncem skoro do vnitř ohnuté, skoro vlnité, na líci lysé, vespod na nervech hustě chlupaté, nejdolejší lodyžní vejčitě kopinaté, krátce řapíkaté, nejhořejší na spodu srdčité, přísedlé, dlouze zakončité, špičatě pilovité, větve a stopky květní vlnaté neb pýřité.

α) villoso-nervata Opiz 1831. Listy podlouhlé, na spodu srdčité, skoro přísedlé, nejdolejší lodyžní kopinaté, řapíkaté, nejhořejší vejčité, přísedlé, ostatně jako g.

V selských zahradách kolem Nov. Jičína (herb. J. Brauna).

2. Petiolatae H. Braun. Všecky listy lodyžní zřetelně řapíkaté, nejhořejší nikdy nepřisedlé.

a) Piperitae H. Braun. Lodyha i listy lysé neb tyto jen vespod na hlavním nervu pýřité.

* **M. piperita L.** (1763) (M. peprná). Lodyha jednoduchá neb nahoře větvitá, lysá neb trochu srstnatá. Listy vejčitě podlouhlé neb kopinaté, lysé neb na nervech trochu pýřité až chlupaté, špičaté, na spodu v řapík zaokrouhlené neb trochu stažené; řapíky lysé neb pýřité, nepravidelně ostře a špičatě pilovité. Lichoklas tlustý neb ± štíhlý, častěji přetrhovaný, podlouhlý neb skoro kulatý; vrcholíčky a stopky květní lysé neb pýřité.

Kalichy lysé neb skrovně chlupaté, trubkovité neb skoro zvonkovité, zuby kališní špičatě šidlovité neb krátce 3hranně špičaté, brvité neb skoro nebrvité.

V. 0·25—0·60 *m*.

♃ Červen — srpen. V zahradách zhusta sázena a někdy i zdivočelá. U nás v těchto odrůdách:

a) **genuina** = glabrata Vahl. sp., M. piperella Opiz. Listy vejčité neb vejčitě kopinaté, dosti dlouze stopkaté a jako lodyha obak lysé neb roztroušeně chlupaté, zvláště podél nervův, ostře a skoro 2krát pilovité. Lichoklas na dolejšku přetrhovaný, dosti tlustý neb ± štíhlý. Kalichy trubkovitě zvonkovité, zuby kališní šidlovité, ku předu namířené, trochu brvité, ostatně lysé s četnými pryskyřicovými tečkami a namnoze fialově namodralé neb jak víno načervenalé. Listeny skoro štětinaté, slabě brvité.

V zahradách v okolí Brna někdy pěstována.

b) **Hudsoniana H. Braun,** M. piperita Huds. Fl. Angl. Listy vejčitě kopinaté neb vejčité, špičaté, na spodu zaokrouhlené, neb trochu srdčité, ostře pilovité a jako lodyha skoro lysé, nanejvýš na nervech několika málo chloupky posázené. Lichoklas krátký, nejdolejší vrcholíčky v úžlabí lupenův oddělené, nejhořejší v krátký podlouhlý strboulek spojené. Kalichy trubkovitě zvonkovité, se zoubky šidlovitými, krátce brvitými.

Pěstuje se v jedné zahradě u Kyjova.

c) **pimentum Nees a Esenb.** Lodyha na hranách ± hustě chlupatá. Listy jako u *a* a *b* jen vespod na nervech srstnaté; řapíky chlupaté. Lichoklas dosti dlouhý a těsně nad spodem přetrhovaný. Kalichy pýřité, zuby kališní obrvené.

Kolem Jihlavy (Reichardt).

b) Lodyha nahoře zřetelně chlupatá až pýřitá neb vlnatá, listy aspoň nejhořejší na čepeli ± hustě chlupaté až pýřité neb huňaté. Trubka korunní uvnitř slabě chlupatá neb lysá.

α) Ozubení velmi tupé, zuby malé, pokraj listů často na pohled jemně vroubkovano-pilovitý.

887*b*. × 890*c*. M. Braunii Oborny. Ob Fl. str. 378 (1884) Flor. exs. aust. hung čís. 1752 (M. Braunova). Lodyha vystoupavá neb přímá, dole slabě chlupatá neb skoro lysá, nahoře chlupy dolů namířenými pýřitá, latnatě větvitá neb jednoduchá. Listy všecky zřetelně a dosti dlouze řapíkaté, prostřední až veliké, kopinatě vejčité, nahoře dlouze povytažené, nikoliv ošpičatělé, nýbrž v krátkou špici zakončené, na spodu skoro uťatě zaokrouhlené, na líci lysé neb roztroušeně chlupaté, vespod zvláště nejhořejší přílehle chlupaté, kalně až tmavozelené. Lichopřesleny v lichoklas dole přetrhovaný spojené. Listeny dolejší vejčitě kopinaté, dlouze zakončité, hořejší šidlovitě kopinaté, delší než lichopřesleny, tudíž květenství čuprynaté. Stopky květní hustě chlupaté, kalichy trubkovitě zvonkovité, zřetelně žebernaté, dosti hustě pýřité, četnými, lesklými, žlutavými žlazami poseté, zuby kališní z 3hranného dolejška šidlovité, brvité.

V. 0·50—0·75 *m.* Koruny bledě lilákové, rovné, uvnitř slabě chlupaté. Domnělý míšenec mezi M. candicans Crantz × M. riparia Schreber, ačkoliv ozubení a tvar listů zcela zvláštní a pro tuto bylinu význačny jsou.

♃ Srpen, září. Zabírá při Hradnici u 2. stanoviště vojenské střelnice u Znojma rozsáhlou plochu a roste v údolí Hradnice od mlýna hradnického až k ústí tohoto potoka do Dyje na více místech, 1883 Obornym pro území objevena a ku poctě badatele J. Brauna, o květenu rakousko-uherskou velezasloužilého pojmenována.

β) Ozubení špičaté, zuby jemně neb ostře v kraj listu zakrojené.

* Bylina celá šedě plstnatá.

886 × 890? M. pubescens Willd. Enum. hort. Berol. (1809) (M. pýřitá). Lodyha přímá, nahoře neb od prostředka větvitá, nahoře zejména běle neb šedě huňatá. Listy široce vejčité, elliptické neb podlouhle vejčité, se spodkem zaokrouhleným, neb slabě srdčitým, špičaté, nejhořejší lodyžní zašpičatělé, špičatě pilovité, zuby často trochu nazpět ohnuté, obak hustě chlupaté, šedě neb skoro běloplsťnaté; řapíky krátké, řidčeji dosti dlouhé, dlouhými, bílými chlupy hustě huňaté. Lichopřesleny v hustě nahloučeném, skoro strboulovitém neb podlouhlém, lichoklasovitém květenství. Listeny nejdolejší široce vejčité, na dolejšku zaokrouhlené, se špicí náhle povytaženou, hořejší šidlovitě kopinaté, všecky hustě chlupaté. Květy a stopky vrcholičků hustě běloplsťnaté. Kalichy krátce zvonkovitě trubkovité, se zuby šidlovitými, špičatými, zřetelně žebernaté, zelené neb trochu fialově naběhlé.

V. 0·50—0·75 *m.* Koruny červenavě neb bledě lilákové, uvnitř lysé. M. mollissima × aquatica?

a) **genuina.** Květenství krátce strboulovitě klasovité, nejhořejší listy široce vejčité, v dlouhou skoro osinatou špici povytažené. Květy dosti malé.

♃ Červenec-září. Jak velezasloužilý badatel J. Braun mně a Obornému oznámil, nachází se jeden exemplář této rostliny Hostem sbíraný, z Moravy, bez bližšího udání stanoviska, v herbáři c. k. zool. bot. společ. ve Vídni: omyl s cedulkou však zde není vyloučen.

B) Trichomentha. Trubka korunní uvnitř zřetelně chlupatá, kalich v ústí trochu huňatý, lichopřesleny rozdílně rozestavené, nikoliv v konečné klasovité květenství spojené.

I. Tubulosae. Kalichy nálevkovité, zuby jejich špičaté.

1) Subspicatae. Lodyha a větve na konci s květenstvím nahloučeným, strboulovitým, řidčeji trochu podlouhlým, mimo to s četnými, v úžlabí listu rozestavenými lichopřesleny.

889. M. paludosa Sole, Menth. brit. (1798). (M. mokřadní). Lodyha přímá, větvitá, srstnatá. Listy široce vejčité až vejčitě elliptické, prostřední až veliké, špičaté neb trochu přítupé, na spodu široce zaokrouhlené, zelené, obak roztroušeně chlupaté, po kraji hrubě a ostře pilovité, hořejší listy znenáhla v listeny přecházející, tyto hustěji chlupaté, vejčitě kopinaté neb kopinaté. Řapíky hustě chlupaté. Lichopřesleny 4— mnoho v úžlabí listů, konečný strboulovitý. Stopky květův a vrcholíčků hustě chlupaté. Kalich trubkovitě zvonkovitý, hustě chlupatý, zuby jeho z 3hranného dolejška šídlovité, trochu fialově namodralé.

V. 0·50—0·80 *m.* M. melissaefolia Host. Fl. aust. (1830), Fl. exs. aust. hung. č. 756.

♃ Červenec-září. Břehy, příkopy, vlhká křoviště. U nás v odrůdách:

a) **genuina.**

U Bzence a Vsetína, Bubelou pro území objevena.

b) **subspicata Weihe,** sub. var. M. hirsutae L., M. paludosa Schreb. Lodyha přímá, kolkolem chlupatá, nahoře silně chlupatá. Listy vejčité, špičaté, nejdolejší široce vejčité, se spodkem skoro srdčitým, nejhořejší znenáhla v listeny přecházející, ostře a špičatě pilovité, obak hustě přilehle chlupaté; řapíky krátké, hustě chlupaté. Lichopřesleny všecky oddálené, nejhořejší na konci osy strboulovitý. Kalichy, stopky květův a vrcholíčků hustě chlupaté, zuby kališní 3hranně šídlovité, hustě chlupaté. Od tvaru základního silnější chlupatostí všech částí, lichopřesleny od sebe oddálenými a mnohem menšími a listy špičatějšími lehce, leč mnohem obtížněji od M. plicata Opiz k rozeznání.

Rozšířena. V údolí Dyje nad Hardekem, u Mal. Tasovic poblíž Znojma, v údolí Dyje mezi Trouznickým mlýnem a Znojmem, Obřany a Adamov u Brna, v příkopech lučních nad Velk. Losínem a nezřídka u Šumberka (Oborny), u Bzence (Bubela) a odtud až k hranici zemské (Oborny), u Berouna (Gans), Topolany poblíž Vyškova, v severní Moravě: Bukovice a Vysoký les u Janovic.

c) **serotina Host.** (1831). Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, kolkolem dosti hustě chlupatá. Listy v obrysu vejčitě kopinaté, špičaté, na spodu úzce zaokrouhlené, v řapík sbíhavé, prostřední neb malé, obak dosti hustě přilehle chlupaté, nazpět ohnuté, jemně a ostře krátko-pilovité, již od prostředka lodyhy znenáhla menší a v listeny se měnící, v jichž úžlabí četné lichopřesleny (8—10). Řapíky dosti krátké, hustě chlupaté. Lichopřesleny dolejší oddálené, hořejší však velmi sblížené, listeny vejčitě kopinaté, hustě chlupaté. Lichopřesleny dosti malé, nejhořejší na konci osy strboulovitý. Stopky květův a vrcholíčků chlupaté; kalichy chlupaté, trubkovitě zvonkovité, zuby jejich 3hranně šídlovité, hustě brvité. Od M. paludosa Schreb. a M. subspicata Weihe listy menšími, podlouhle vejčitými a listeny již od prostředka lodyhy počínajícími lehce a bezpečně rozeznatelna.

Pořídku. Posud jen na lukách u Čejče, r. 1882 mnou objevena.

d) **Heleonastes H. Braun** — M. Rothii Boreau, non alior. Lodyha přímá, dole slabě chlupatá, nahoře hustě srstnatá, rozvětvená, řidčeji jednoduchá. Listy krátce řapíkaté, malé, vejčité, tupé neb trochu špičaté, nezřetelně zubaté, častěji jako vroubkovaně zubaté, hořejší malé, listenovité, špičaté, k dolejšku úzce přiokrouhlené, obak hustě chlupaté, nejhořejší huňaté. Lichopřesleny četné, úžlabní sblížené neb oddálené, konečné strboulovité. Stopky květův a vrcholíčků krátké, srstnaté. Kalich trubkovitě zvonkovitý, hustě chlupatý, se zuby zašpičatěnými, šidlovitými, hustě brvitými. Květy nachově načervenalé.

Posud jen u Bzence Bubelou pro území objevena.

e) **plicata Opiz Vým. přírd.** (1824)., M. subspicata Boreau Fl. du Centré d. l. Franc (1857). Lodyha přímá, jednoduchá neb trochu větvitá, dole slabě-, nahoře hustě chlupatá, skoro vlnatá. Listy vejčité neb vejčitě elliptické, nahoře špičaté neb trochu přítupé, prostřední neb dosti malé, ostře, leč drobně pilovité, obak hustě chlupaté, na spodu krátce v řapík skrojené, všecky dosti stejně veliké, nahoře v listeny se neměnící, často dle středního nervu v řasy složené. Řapíky krátké, hustě chlupaté. Lichopřesleny hořejší sblížené, nečetné (4—6), nejhořejší, na konci hlavní osy strboulovité, někdy osa neplodnou čuprynou listů zakončená. Stopky květův a vrcholíčků hustě chlupaté, skoro bělovlnaté; kalichy hustě pýřité, zuby jejich 3hranné, zašpičatělé, nikoliv 3hranně šidlovité. — Může se též do oddělení Sativae řaditi, poněvadž osy buď květenstvím, neb čuprynou z listenů složenou zakončeny jsou. Od předešlých tvarů M. paludosa Sole, rozezná se lehce silnějším oděním všech částí, od M. Rothii Ness. mimo to většími listy, silnějším ozubením a od všech ostatních kratšími, méně šidlovitými zuby kališními.

Rozšířena. U Ivančic (Tkany), u Obřan poblíž Brna, údolí Dyje u Trouznického a Kamenného mlýna blíže Znojma, břehy Dyje u Mal. Tasovic, v sev. Moravě u Šumberka (Oborny). Břehy Bečvy u Vsetína (Bubela), u Velk. Losína. — U Bedihoště a Štěpánova (Spitzner).

2. Capitatae. Lodyha a větve strboulovitou neb trochu podlouhlou řadou lichopřeslenů zakončené, lichopřesleny v úžlabí listů žádné neb 1—2.

a) Odoratae H. Braun. Kalichy a stopky květní zcela lysé. Listy lysé neb jen na hlavních nervech krátce pýřité.

* **M. nigricans Miller** Dict. čís. 12. (M. načernalá). Lodyha přímá, větvitá a jako celá bylina lysá, často načervenalá. Listy krátce řapíkaté, krátce pilovité, v obrysu vejčité, zpředu přítupé neb s krátkou špicí, v řapík široce skrojené, prostřední, zelené, neb vespod jak víno narudlé až náfialové, lysé, řidčeji vespod na hlavních nervech trochu chlupaté. Kalich trubkovitě zvonkovitý, zcela lysý, četnými žlazami posetý, zuby kališní 3hranně šidlovité, špičaté, nebrvité. Stopky květní lysé, listeny kratší kalichů, nebrvité. Androdynamický tvar: M. odorata Sole, gynodynamický: M. adspersa Moench.

V. 0·30—0·70 *m*. Kalichy namnoze náfialové neb načervenalé. M. citrata Ehrh., M. adspersa Moench. meth. (1794), M. odorata Sole Menth. britt. (1798).

♃ Červen — srpen. V zahradách pěstována a někdy zdivočelá. Kolem Brna. — Kolem Znojma, Dačic (Oborny), zdivočelá u Lanštorfa (Ripper).

β) exaltata H. Braun. Listy po kraji kadeřavě stříhaně pilovité, svraskalé. Listeny vlnitě pilovité. Tvar crispa od M. citrata Ehrh.

Posud jen v selských zahradách kolem Jihlavy (Reichardt).

b) Aquaticae H. Braun. Byliny ± chlupaté.

890. M. aquatica L. spec pl. ed I. (1753) (M. vodní). Lodyha přímá, štětinami dolů obrácenými ± draslavá až hustě chlupatá. Listy ± řapíkaté, skoro lysé až hustě chlupaté, vejčitě až podlouhle elliptické, po kraji krátce pilovité, na spodu srdčité neb trochu zúžené. Trubka kališní brázditá, ± chlupatá, řidčeji skoro lysá, zuby kališní 3hranně šidlovité, špičaté, brvité, ku předu namířené. Tvrdky bradavičnatě tečkované.

♃ Červenec — září. Příkopy, břehy, bařiny. Hojná v nížinách střední a jižní části, dle zdání jen na naplavenině.

V. 0·30—0·80 *m*. Koruny načervenale lilákové. Rod tento obsahuje řadu tvarů, jejížto konečné členy jest velmi snadno rozeznati, poněvadž však mezi nimi vyskytují se četné střední tvary, není radno z nich druhy utvořiti. Z nejrázovitějších těchto tvarů rostou u nás následující:

* Byliny méně hustě přilehle chlupaté.

α) **typica.** Lodyha přímá, nahoře větvitá, řidčeji jednoduchá, dole roztroušeně chlupatá, nahoře chlupy dolů obrácenými, bělavými nestejně posázena. Větve nepříliš dlouhé, nejhořejší ani ne 2krát delší než členy. Listy v obrysu široce vejčito-srdčité, velmi krátce pilovité, neb skoro vroubkovaně pilovité, dosti dlouze řapíkaté, čepel k dolejšku skoro srdčitě okrouhle skrojená, obak roztroušeně chlupatá, řapíky chlupy dlouhými, bělavými, přilehlými ± posázené, neb skoro bez chlupův. Listeny kopinatě šidlovité, zakončité, brvité. Stopky květní ± chlupaté. Lichopřesleny veliké. Kalichy dosti hustě chlupaté. Dle J. Brauna odpovídají jen androdynamické tvary pravé M. aquatica L. Podřízené odrůdy tohoto tvaru jsou:

α) pedunculata Person, M. pedunculata Opiz, M. stolonifera Opiz. Lodyha hluboko od dolejška rozvětvená, postranní větve 2—3krát delší členů, ± přitiskle chlupaté. Listy vejčité, obak roztroušeně chlupaté, po kraji dosti špičatě a ostře pilovité, s krátkou špicí, na spodu k řapíku široce skrojené, prostřední až veliké. Stopky květní a kalichy bílými chlupy ± posázené.

Porůzná. U Znojma (Oborny), u Mikulova (Löw), u Jihlavy (Reichardt).

β) pseudopiperita Tausch., M. aquatica *β*) pseudopiperita Tausch, M. aromatica Opiz. Sezn. Lodyha přímá, chlupatá. Listy ±; obyčejně však prostředně dlouze řapíkaté, vejčitě kopinaté, se špicí trochu povytaženou, k řapíku široce skrojené, mělce pilovité. Řada lichopřeslenů kulatá neb trochu podlouhlá. Listeny dosti dlouhé; stopky květní a kalichy jemně pýřité. Od následujícího tvaru většími, poměrně kratčeji řapíkatými listy a delšími listeny rozdílná.

Rozšířena. Náměšť (Roemer), u Znojma, v údolí Jevišovského potoka atd. (Oborny).

b) **Ortmanniana Opiz,** Vým. přírd. (1826). M. affinis Boreau. Lodyha tenká, chabá, přímá, vespod lysá neb na hranách chlupatá. Listy dosti dlouze řapíkaté, tenké, malé neb prostřední, nejhořejší na lodyze malé, obak slabě, skoro jen na hlavních nervech chlupaté, špičaté, často v podlouhlou špici povytažené, vejčitě kopinaté, v řapík skoro kosníkově skrojené; řapíky roztroušeně bíle chlupaté. Lichopřesleny dosti malé. Stopky květní a kalichy krátce pýřité, poslední často náfialové. — Tvar listy malými, vejčitě kopinatými, špičatými, krátce pýřitými, stopkami květními a kalichy velmi význačný.

α) minoriflora Borbás. Odění ve všech částech silnější. Kalichy a stopky květní hustě přílehle krátkopýřité. Od tvaru základního lodyhou kolkolem hustě pýřitou a listy dosti hustě chlupatými rozdílná.

Porůzná. Hrušovany, Nov. sídlo (Oborny), Čejč, Podivín, Břeclav.

c) **riparia Schreb.** Fl. Erlg (1811). Lodyha dole slabě chlupatá neb lysá, nahoře bělavými, nazpět ohnutými chlupy ± hustě posázená. Listy podlouhle kopinaté, špičaté, na spodu k řapíku krátce skrojené, špičatě, leč krátce pilovité, obak roztroušeně, na hlavních nervech trochu více chlupaté; řapíky dosti dlouhé, bělavě chlupaté. Lichopřesleny namnoze menší než u typické M. aquatica L. Stopky květní a kalichy bělavými chlupy ±, namnoze dosti hustě posázené. Tvar listy podlouhlými, k řapíku namnoze úzce zaokrouhlenými a malými lichopřesleny (též u androdynamických tvarů) velmi význačný. Podřízené tvary:

α) typica. Listy velikosti prostřední, lodyha namnoze teprve nahoře krátce větvitá neb jednoduchá. Sem přináleží M. aquatica L. *α*) minor Pérard., v Ob. Fl.

Hluboká kaluž u Příklud (herb. J. Brauna), kolem Bzence (Bubela).

β) acuta Opiz. Lodyha nahoře hustě chlupatá. Listy dosti dlouze řapíkaté, od prostředka čepele v dlouhou špici povytažené. Lichopřesleny 2—3, veliké.

Posud jen u Břeclavi.

γ) angustata Opiz. Lodyha zvláště na hranách pýřitá, jednoduchá neb od prostředka pýřitá. Listy dosti dlouze řapíkaté, velmi roztroušeně chlupaté, podlouhle kopinaté, s kraji skoro rovnoběžnými, skoro vroubkovaně pilovité, nejhořejší vejčitě kopinaté.

Stopky květní a kalichy jemně pýřité, lichopřesleny malé. M. Ortmanniana Opiz velmi podobná, leč podlouhlým skrojením dolejších listů lehce a bezpečně rozeznatelná, patrně přechodní tvar mezi M. riparia Schreb. a M. Ortmanniana Opiz.

Posud jen u Bzence (Bubela) a Břeclavě.

d) crispa L. p. sp. Listy dosti krátce řapíkaté, po kraji střihaně kadeřavě pilovité, roztroušeně chlupaté, ostatně jako *a*.

V selských zahradách zde onde pěstována, jako kolem Brna, Mikulova, Strážnice atd.

** Byliny hustě přilehle chlupaté až huňaté.

e) **obtusifolia Opiz** = M. subrotunda Déségl. Lodyha přímá, chlupy dlouhými, bílými nazpět ohnutými hustě posázena, jednoduchá neb zvláště nahoře větvitá. Listy prostřední až veliké, obak hustě přilehle chlupaté, v obrysu široce vejčité až vejčitě srdčité, po kraji krátce pilovité, přitupé neb krátce špičaté, k řapíku zaokrouhlené; řapíky hustě bělavě chlupaté, dolejší na lodyze ne příliš dlouhé, hořejší krátké. Lichopřesleny nevelikě, kalichy, stopky květní a listeny hustě chlupaté až skoro huňaté.

Náměšť (Roemer).

f) **Viennensis Opiz,** Sezn. str. 64 (1852). Lodyha přímá, nahoře namnoze větvitá, hustě chlupatá, nahoře skoro huňatá. Listy dolejší dosti dlouze řapíkaté, hořejší zřetelně řapíkaté, řapíky mnohem delší než u *e)*, listy vejčitě podlouhlé neb vejčité, krátce pilovité, přitupé neb s krátkou špicí, obak chlupaté, v řapík skrojené. Lichopřesleny prostřední, kulaté; stopky květní, kalichy a listeny hustě chlupaté. Od předešlé odrůdy skrovnějším oděním listů, skrojením listův a delšími řapíky rozdílná.

U Náměště, Břeclavě (herb. J. Brauna), u Podivína a j.

g) **elongata Pérard.** M. aquatica *c)* elongata Pérard. Bylina hustě chlupatá až huňatá. Listy vejčitě podlouhlé, široké, ostře pilovité, velmi dlouze řapíkaté. M. Schleicheri Fl. exs. aust. hung. čís. 1755, non Opiz, M. hirsuta *β)* latifolia Becker Fl. Frankf. (1828).

Posud jen u Čejče.

h) **hirsuta Huds.** fl. angl. str. 233 (1762). Lodyha přímá, nahoře větvitá a jako celá bylina chlupatá. Listy malé neb prostřední, špičatě pilovité, vejčité neb vejčitě podlouhlé, špičaté, na spodu v řapík široce skrojené; řapíky krátké. Lichopřesleny kulaté, řidčeji trochu podlouhlé, malé neb ± veliké. Kalichy, listeny a stopky květní hustě chlupaté, skoro huňaté. — Tvar listy malými, špičatými, ostře pilovitými velmi význačný.

Příkopy a bařiny u Vážan poblíž Slavkova, u Morkůvek a Čejče.

β) purpurea Host. Listy podlouhlé, celá bylina načervenalá neb nachová, ostatně jako *h*).

Kolem Nov. sídla, Bzence, Hrušovan, Nov. Přerova a Ivančic (Oborny).

i) **hystrix H. Braun.** Celá bylina huňatá. Listy velmi krátce řapíkaté, v obrysu okrouhle vejčité, stříhaně kadeřavě pilovité, čepel trochu svraskalá, vespod plsťnatá. Kalichy a stopky květní huňaté. for. crispa od M. hirsuta Huds.

V selských zahradách zde onde pěstovaná, jako u Náměště a Břeclavě (herb. J. Brauna).

3) Sativae. Všecky osy neplodnými svazečky listů zakončené. Lichopřesleny ± oddálené, v paždí listů, neb nejhořejší sblížené, malé až prostřední, k řapíku široce zaokrouhlené.

891. M. verticillata L. (M. přeslenatá). Lodyha jednoduchá neb ± větvitá, štíhlá, dole slaběji, v hořejší části všude hustě pýřitá. Listy vejčité, malé, prostřední až veliké, pilovité, všecky dosti stejné neb nejhořejší lodyžní ± listenovité a znenáhla menší, obak přílehle chlupaté, lichopřesleny dosti četné. Květy dosti krátké, zřídka trochu prodloužené, hustě chlupaté. Kalichy ± chlupaté, se zuby špičatými, šidlovitými.

V. 0·25—0·75 *m*. Koruny červené neb namodrale lilákové.

♃ Srpen, září. Břehy, příkopy, bařinná místa, pobřežní křoví. Rozšířena v četných odrůdách, které vhodno jest takto seřaditi:

* Listy prostřední neb malé, obak zřetelně chlupaté.

a) **genuina.** Lodyha jednoduchá neb nahoře trochu větvitá a zde hustě chlupatá až huňatá. Listy vejčitě elliptické neb často skoro kosníkové, jemně a špičatě pilovité, všecky listy dosti stejně veliké, nanejvýš květonosné trochu menší, ale nikoliv listenovité, špičaté, na spodu k řapíku okrouhle skrojené. Stopky květní a kalichy hustě chlupaté.

Rozšířena. Kolem Brna (Wiesner), Adamova (Theimer), Lomnice a Olomouce. — Kolem Znojma, Milfrouna (Oborny), Krumlova (Zimmermann), Bzence (Bubela).

α) pilifolia H. Br. Listy, lodyha, stopky květní a kalichy hustě bělohuňaté.

Pořídku. Posud jen u Lomnice (Fleischer).

b) **obtusata Opiz,** Vým. přírd. (1825) p. sp. Lodyha namnoze větvitá neb jednoduchá, nahoře hustě chlupatá. Listy vejčité, dosti malé až malé, obak přílehle chlupaté, hořejší hustě chlupaté, po kraji skoro vroubkované až přítupě drobně pilovité, na konci skoro přítupé neb s krátkou špicí, všecky listy skoro stejně veliké. Lichopřesleny dosti četné; stopky květní, kalichy a zuby kališní hustě přílehle chlupaté.

Pořídku. U Židlochovic (herb. J. Brauna).

c) **atrovirens Host.** Fl. aust. (1831) p. sp. Lodyha jednoduchá neb dole větvitá, nahoře kolkolem hustě pýřitá. Řapíky krátké neb ± prodloužené, listy obak hustě chlupaté, jemně pilovité, špičaté, nejhořejší elliptické, v špici povytažené, dolejší vejčitě elliptické. Kalichy, květy a stopky vrcholíčků hustě pýřité. — M. elata Host velmi podobná. Listy kalně zelenými, více špičatými, jemněji pilovitými od odr. *α)* genuina rozdílná. Byliny ± do nachova zbarvené jsou f. purpurascens Host.

Rozšířena. Při potoku u Libavy a u Žďáru. f. purpurascens Host: Břehy Svitavy u Brna (Makowsky), v údolí bolíkovském u Slavonic a přehojná v údolí Hradnice u Znojma, u Šumberka (Oborny), na Romži u Prostějova (Spitzner).

d) **tortuosa Host. l. c.** Lodyha nahoře větvitá, řidčeji jednoduchá. Listy dolejší dosti dlouze, hořejší krátce řapíkaté, jich tvar a skrojení jako u M. atrovirens Host, jen ostřeji pilovité a na hořejší části lodyhy mnohem menší, skoro listenovité, tato tudíž úzká, skoro prutovitá. Listeny kopinatě šidlovité a jako stopky květní a kalichy hustě chlupaté.

Posud jen na Hradisku u Lhoty blíže Telče.

e) **calaminthoides H. Br.** ve Form. mor. mát. (1888), M. calaminthaefolia Host in sched. J. Braun v Oest. b. Z. (1887), M. aquatica *γ)* calaminthaefolia Visiani fl. dalm. (1847). Lodyha přímá, chlupatá, nahoře hustě huňatá. Listy dosti dlouze řapíkaté neb nejhořejší krátce řapíkaté, široce vejčité, po kraji tupě pilovité, hustě a skoro huňatě chlupaté, přítupé neb krátce špičaté, k řapíku široce zaokrouhlené neb skoro srdčité, hořejší skoro tak veliké jako dolejší, prostřední neb veliké, 3—6 *cm* dl., 1·5—4 *cm* š. Stopky květní a kalichy srstnaté neb skoro huňaté, zuby kališní 3hranně šidlovité.

Porůzná. U Adamova, Velk. Losína a Něm. Bohdíkova, zde ve tvaru přechodném k f.

**) Listy prostřední až veliké, obak neb na líci slabě chlupaté.

† Listy vejčité neb krátce vejčitě elliptické, lodyžní všecky dosti stejně veliké.

f) **ballotaefolia Opiz.** Vým. přírd. (1823). Lodyha dole slabě, nahoře ± hustě chlupatá, namnoze huňatá. Listy široce vejčité neb nejdolejší vejčitě elliptické, v řapík náhle široce skrojené, na konci přítupé neb s krátkou špicí, obak chlupaté, špičatě a ostře pilovité. Řapíky dolejších listů dosti dlouze, hořejších kratčeji chlupaté. Listy pod květy stojící krátce řapíkaté, vejčité neb vejčitě elliptické. Stopky květní a vrcholíčků zřetelně štětinaté. Kalichy pruhované, trubkovitě zvonkovité, se zuby 3hranně šidlovitými. — Listy široce vejčitými, zřetelně chlupatými a hrubě pilovitými velmi význačná.

Porůzná. Údolí Dyje, poblíž mostu u Trouznického a Kamenného mlýna u Znojma (Oborny), Pekařov poblíž Velk. Losína. — U Vsetína (Bubela).

g) **ovalifolia Opiz l. c.** Lodyha přímá, dole slabě-, nahoře dosti hustě chlupatá. Listy obak, leč slabě, neb jen na nervech chlupaté, prostřední neb veliké až velmi veliké, na spodu široce v řapík zaokrouhlené, špičaté neb trochu přítupé, špičatě a ostře pilovité; řapíky dolejší dlouze-, hořejší ± krátce pilovité. Stopky květní chlupaté neb skoro lysé, kalichy krátce pýřité, řidčeji zcela chlupaté, zuby kališní 3hranně špičaté až šidlovité. Od M. ballotaefolia Opiz, zejména listy vejčitými, trochu dloužeji povytaženými a mnohem slaběji chlupatými, zuby kališními méně špičatými, stopkami květními často zcela lysými rozdílná.

Rozšířena. Údolí Dyje u Hardeku, u plovárny poblíž Znojma, u Mal. Tasovic, ve Mločím žlebu u Velk. Mašovic, u Obřan poblíž Brna (Oborny), louky u Romže blíže Prostějova (Spitzner), břehy Svitavy u Černovic. Podřízené tvary jsou:

α) arguta Opiz Vým. přírd. (1824). Listy veliké a jako dolejší část lodyhy slabě chlupaté, mnohem úžeji v řapík zaokrouhlené a jako u tvaru základního vejčitě špičaté, velmi hrubě a ostře pilovité; řapíky dlouhé. Stopky květní chlupaté neb skoro lysé, zelené neb nachově načervenalé. Od tvaru základního listy dloužeji řapíkatými, velmi ostře pilovitými a v řapík dlouze skrojenými rozdílná.

Údolí Dyje u Mal. Tasovic (Oborny, jako M. paludosa Schreber) f. heleophila H. Br. Listy prostřední velikosti, nahoře trochu prodloužené, kratčeji řapíkaté. Posud jen podle břehů Svitavy u Černovic.

β) sciaphila H. Br. Lodyha nejdoleji slabě-, nahoře přilehle chlupatá. Listy velmi veliké, 12 *cm* dl., 6 *cm* š., hoření 7 *cm* dl., 3 *cm* š., drobně a tupounce pilovité. Lichopřesleny poměrně nečetné, vrcholíčky dlouze stopkaté a jako stopky květní pýřité, zelené. Kalichy trubkovitě zvonkovité, zeleně pruhaté, pýřité, se zuby 3hrannými, špičatými. Tvar stinný od M. ovalifolia Opiz.

Pořídku. V příkopech u Trouznického mlýna poblíž Znojma (Oborny).

γ) vinacea H. Br. Lodyha silněji chlupatá než u předešlých tvarů. Listy dlouze řapíkaté, obak hustěji přilehle chlupaté, krátce vejčité neb vejčitě elliptické, buď jen na rubu, neb zcela do vínoruda neb do nachova zbarvené. Stopky květní a kalichy hustě bělavě chlupaté. Kalichy trubkovitě zvonkovité, se zuby špičatými. — Tvar přechodní, dílem k M. atrovirens Host, var. purpurascens Host, dílem k M. elata Host.

Údolí Hradnice u Znojma (Oborny, jako M. paludosa Schreb).

δ) parviflora Schultz, Fl. Starg. Sup. p. 34 (1818) = Pekaensis Opiz, Vým. přírd. (1825). Lodyha přímá, dole slabě chlupatá. Listy široce vejčité, jen hlavně na nervech chlupaté; řapíky dolejších listů dosti dlouhé, hořejších krátké. Stopky květní a kalichy pýřité. Zuby kališní 3hranně šidlovité, pýřité. — Od typické M. ovalifolia

Opiz, listy kratčeji řapíkatými, na konci více povytaženými, menšími, lichopřesleny, kalichy a stopkami květními, v celku trochu hustěji pýřitými jen málo rozdílná.

Posud jen v údolí Rokytné u Krumlova a na březích potokův u Šternberka. Sem přináleží též M. Motoliensis Opiz, v Déségl. Ment. Opizianae s listy mělce zubatými. Listy hořejší trochu menší než dolejší.

h) **clinopodiifolia Host.**, herb. J. Brauna, v Form. mor. mát. str. 9. Lodyha přímá, nahoře větvitá neb jednoduchá, chlupy nazpět ohnutými všude hustě posázena. Listy řapíkaté, sytě zelené, široce a krátce vejčité, obak chlupaté, skoro tupounce pilovité, prostřední velikosti, 22—68 *mm* dl., 7—50 *mm* š., v řapík široce a někdy skoro srdčitě skrojené, na konci krátce přišpičatělé neb přitupé. Listeny kopinaté, srstnaté. Kalichy trubkovitě zvonkovité, se zuby šídlovitě 3hrannými. Koruna bledě liláková. — Listy široce vejčitými, hustě chlupatými, zuby malými, často skoro přitupými velmi význačná.

Porůzná. Vážany poblíž Slavkova, Jemnice poblíž Bystřice n. P.

†† Listy elipticky podlouhlé, řidčeji nejdolejší elliptické, se špicí povytaženou. Listy na lodyze dosti stejně veliké, nanejvýš hořejší trochu menší.

i) **elata Host.**, fl. aust. (1831.) Lodyha přímá neb vystoupavá, kolkolem chlupatá, na hranách silněji chlupatá. Listy elliptické neb elipticky podlouhlé, se špicí trochu povytaženou, jemně a ostře pilovité, leč obak nepříliš silně chlupaté, často jen na nervech pýřité, prostřední; řapíky krátce neb u dolejších listů dosti dlouze chlupaté. Listeny čárkovitě kopinaté, huňatě brvité. Květy a stopky vrcholíčků chlupaté; kalichy chlupaté, namnoze do nachova zbarvené, se zuby 3hranně špičatými až skoro šídlovitými.

Rozšířena. Údolí bolíkovské u Slavonic, přehojná v údolí Dyje a Hradnice u Znojma, u Mal. Tasovic a Berouna (Oborny), kolem Jihlavy (Reichardt), břehy Svratky u Komína, Bělá a j. m. u Boskovic, Rejhartice, Tanovice, Rymařov, Budišov, Guntramovice.

α) montana Host. l. c. Lodyha přímá, chlupatá. Listy zelené, kopinaté neb elipticky kopinaté, oddáleně tupě neb trochu přišpičatěle zubaté, v řapík úzce přikrojené; řapíky dosti dlouhé. Listy prostřední velikosti 6 *mm* dl., 2 *mm* š. Stopky květův a vrcholíčků poněkud chlupaté, leč slaběji než u M. elata Host. Kalichy zelené, zřetelně pruhaté, trubkovitě zvonkovité, se zuby šídlovitými neb 3hranně šídlovitými, velmi špičatými. — Od M. elata Host. listy poměrně delšími a zuby kališními více špičatými málo rozdílná.

Trouznický mlýn u Znojma (Oborny), u Boskovic. — Tvar s nálialovými kalichy a nezřetelně zubatými listy jest M. acuta Opiz Lotos 1853 str. 209.

j) **acutifolia Sm.** (1800), M. arvense × aquatica var. acutifolia Sm. Lodyha přímá, kolkolem-, nahoře silně chlupatá. Listy ostře a špičatě pilovité, ku konci dlouze-, k řapíku skoro klínovitě zúžené, kopinaté, prostřední neb veliké, 4—6 *cm* dl., 1·5—2·5 *cm* š., obak chlupaté, všecky dosti stejně veliké; řapíky krátké neb u dolejších listů dosti dlouhé, zřetelně chlupaté. Listeny čárkovitě kopinaté a jako stopky vrcholíčkův a květů hustě chlupaté. Kalichy trubkovitě zvonkovité a jako 3hranně šidlovité zuby kališní hustě chlupaté.

Byliny tomuto tvaru příbuzné u Břeclavě (Holzinger).

k) **Weidenhofferi Opiz.** Nomcl. bot. (1831.) Lodyha přímá chlupatá. Listy v obrysu vejčitě kopinaté, dolejší široké se špicí povytaženou, 5—6·5 *cm* dl., 5—2·5 *cm* š., obak roztroušeně chlupaté, po kraji, zvláště hořejší nepravidelně ostře 2krát pilovité, hořejší listy mnohem menší, tvarem prostředním a nejdolejším podobné, nepravidelně ostře pilovité, vespod trochu silněji chlupaté; řapíky dolejších listů dosti dlouze-, hořejších krátce chlupaté. Stopky květův a vrcholíčků trochu silněji chlupaté. Kalichy krátce zvonkovitě nálevkovité, se zuby 3hranně špičatými, častěji skoro šidlovitými, chlupaté, často náfialové. — Tvar nápadného vzezření, vzláštním ozubením listů velmi vynikající, lépe snad by bylo řaditi jej k Origanofoliae.

Posud jen v údolí Wasa u Ostravice.

l) **Prachinensis Opiz.** Sezn. (1862.) Déségl. Ment. Opizianae III. (1882), M. eupatoriaefolia H. Braun, v Ob. Fl. str. 389, M. longifolia Host, non L., nec Huds. Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, chlupatá. Listy dolejší elipticky podlouhlé, lesklé, obak roztroušeně chlupaté, hořejší s dolejšími stejně veliké neb menší, po kraji mělce, leč špičatě zubaté, na konci špičaté neb dosti tupounké, velikosti prostřední, zřídka dosti veliké; řapíky chlupaté, u dolejších listů dosti dlouhé, hořejších zřetelné, zdéli vrcholíčkův. Stopky vrcholíčkův a květů chlupaté neb skoro lysé, kalichy trubkovitě zvonkovité, chlupaté, se zuby špičatými, 3hranně šidlovitými. Listeny brvité, zdéli lichopřeslenův. — Listy dlouhými, poměrně lysými velmi význačná. Nesprávné jest řaditi tuto mátu mezi Campanocalyces, jako to v Ob. Fl. shledáváme.

Porůzná. V údolí Dyje pod Hardekem, Mal. Tasovice a kolem Sicherských rybníkův u Slavonic (Oborny), kolem Mikulova a Feldsberka (J. Loew), Rajský lesík u Černovic, Jedovnice.

††† Listy elipticky podlouhlé, nejhořejší malé, mnohem menší než prostřední a nejdolejší. Lichopřesleny v klasovité květenství nesblížené, nejhořejší listy delší než lichopřesleny v jich paždí se nalézající.

m) **viridula Host** l. c., non Ob. Fl. Lodyha přímá, chlupatá, větvitá. Listy kopinaté neb podlouhle kopinaté, ostře pilovité, zuby špičaté a úzké, na konci špičaté, k řapíku zúžené, na líci roztroušeně chlupaté, vespod zvláště na nervech chlupaté, hořejší listy malé, vejčitě kopinaté, listenovité, tudíž hořejší část lodyhy skoro metlovitá; řapíky dolejších listů dosti dlouze, hořejších krátce chlupaté. Listeny čárkovitě kopinaté, nejhořejších lichopřeslenů skoro šidlovité, chlupaté. Lichopřesleny v hořejší části lodyhy všecky oddálené. Stopky květův a vrcholíčků chlupaté. Kalichy trubkovitě zvonkovité i se zuby 3hranně šidlovitými chlupaté. Tvar podoby velmi rázovité.

Posud jen u Trouznického mlýna u Znojma (Oborny).

n) **sativa L.** sp. pl. ed II. (1763), M. sativa *δ*. crispa et pilosa Koch. syn. (1843)., M. dentata Koch ibid. p. part., non Moench, nec Roth., M. crispa aut. pl., non L., J. Braun ve Form. mor. mát. (1888). Lodyha přímá, jednoduchá neb od dolejška rozvětvená, hustě chlupatá. Listy široce vejčité, v řapík široce zaokrouhlené, obak dosti hustě chlupaté, stříhaně kadeřavě pilovité, svraskalé, 2–5 *cm* dl., 1·5—4 *cm* š., špičaté, nahoře ubývavě menší a sblížené, listenovité, protož větve k hořejšku prutovité. Listeny čárkovitě kopinaté. Stopky květní a kalichy hustě srstnaté. Zuby kališní čárkovitě-, neb 3hranně šidlovité.

V zahradách zde onde pěstovaná a někdy zdivočelá. Kolem Brna (Wiesner), Lomnice (Fleischer), Olomouce (Pluskal), zdivočelá na Vysoké poblíž Vel. Karlovic.

†††† Listy podlouhle elliptické, nejhořejší listenovité, malé. Lichopřesleny na konci v klasovitou řadu sblížené nebo jen velmi nepatrně oddálené.

o) **florida Tausch.**, M. arvensis *γ*. florida. Lodyha větvitá, dole slabě, nahoře dosti hustě chlupatá. Listy podlouhle elliptické neb elliptický kosníkové, prostřední, 3—4·5 *cm* dl., 1·5—2·25 *cm* š., na líci velmi slabě chlupaté, vespod vzláště na nervech chlupaté, špičaté neb přítupé, v řapík skrojené neb zúžené neb krátce zaokrouhlené, po kraji krátce a špičatě pilovité, nejhořejší malé, vejčitě elliptické, po kraji nezřetelně pilovité, se špicí skoro tupou; řapíky dolejších listů dlouze chlupaté. Lichopřesleny četné, hořejší sblížené, skorem v klasovité květenství spojené. Stopky květův a vrcholíčků slabě chlupaté, často jako trubkovitě zvonkovité, bělavě chlupaté kalichy do nachova zbarvené. Zuby kališní 3hranně kopinaté až šidlovité. — M. dissimilis Déségl. (intermedia Opiz) a M. paludosa Sole velmi podobná, leč od obou svazečky listů, na konci osy postavenými rozdílná.

Pořídku. Posud jen u Znojma, Obornym pro území objevena.

II. Campanocalyces Pérard. Na konci os neplodné svazečky listů, lichopřesleny ± oddálené, řidčeji nejhořejší hustě pohromadě, v květenství ± klasovité seřaděné. Kalich krátce zvonkovitý, se zuby krátkými, 3hrannými, řidčeji špičatými, skoro šidlovitými.

I. Fontanae H. Braun. Listy rozdílně chlupaté neb skoro lysé, v řapík nikoliv široce skrojené neb skoro srdčité neb vejčité, nýbrž elliptické až elliptický kopinaté neb až k řapíku zúženě sbíhavé.

a) Origanifoliae H. Braun. Kalichy zvonkovité (neb trubkovité) až trubkovitě zvonkovité, zuby kališní krátké, špičaté až skoro šidlovité, ku předu namířené. (Sem přísluší střední tvary mezi následujícími skupinami a skupinou Sativae Pérard, tak že i M. Weidenhofferi a M. statenicensis Opiz sem vřaditi lze).

892. M. origanofolia Host. fl. aust. (1831) (M. dobromyslolistá). Lodyha přímá, namnoze rozvětvená, dole slabě, nahoře hustě chlupatá. Listy kopinaté neb vejčitě kopinaté, zřídka nejdolejší v řapík trochu zaokrouhlené, namnoze zúžené, jemně špičaté neb trochu tupounce pilovité, obak dosti hustě chlupaté, as 2·5—5·5 *cm* dl., 2—3·8 *cm* š., hořejši namnoze mnohem menší a znenáhla skoro v listeny se měnící; řapíky dolejších listů dosti dlouze neb ± krátce chlupaté. Listy někdy dle středního nervu v řasy složené. Listeny dílem kratší, dílem delší než lichopřesleny (f. pseud. riganifolia Pérard), hustě chlupaté. Stopky květní všecky, jakož i stopky vrcholíčků ± hustě chlupaté. Kališní trubka zvonkovitá, dosti úzká, hustě chlupatá, zuby kališní velmi špičaté, častěji skoro šidlovité.

V. 0·20—0·35 *m*. Koruny nachové.

♃ Srpen, září. Břehy a křoví pobřežní. Porůzná. U Kamenného mlýna a v údolí Hradnice u Znojma a sice za vojenskou střelnicí (Oborny), Jemnice poblíž Bystřice n. P., u Velk. Losína. Ve Slezsku: u Ludvíkova, byliny odtud vyznamenávají se silnou chlupatostí, dlouhými řapíky a velikými listy.

α) elatior H. Braun. od tvaru základního částečně nepravidelným ozubením, listy skoro lysými, na hořejší části lodyhy ubývavě menšími rozdílná. Od M. elata Host. kalichy zvonkovitě trubkovitými, ozubením listů atd. rozdílná.

Posud jen u Raškova a Česk. Bohdíkova 1886 mnou nalezena.

b) Austriacae. Kalich krátce zvonkovitý, zuby jeho 3hranně špičaté, nikoliv skoro šidlovité.

α) Parietariaefoliae. Dolejší řapíky mnohem delší než jich lichopřesleny.

893. M. parietariaefolia Becker Fl. Frankf. str. 225 (M. drnavcolistá). Lodyha přímá, dole lysá, nahoře zejména jen na hranách chlupatá, jednoduchá neb větevnatá. Listy podlouhle kopinaté, buď obak lysé neb slabě pýřité, tenké, mělce špičatě-, neb trochu tupounce zubaté, dosti veliké, as 5—7 *cm* dl., 1·6—3 *cm* š., řapíky lysé, dlouhé, dolejší a prostřední na lodyze mnohem delší než jich lichopřesleny. Stopky květní lysé neb nanejvýš zde onde několika chloupky pokryté. Kalichy skoro lysé neb krátce pýřité, řidčeji ± hustě chlupaté, zelené, se zuby krátce 3hrannými.

V. 0·50—0·75 *m*. Koruny prostřední, lilákové, až bledě lilákové.

♃ Srpen, září. Břehy, příkopy, křoví pobřežní.

a) **genuina.** Hády u Obřan (Makowsky), břehy Svitavy u Obřan (Horniak), údolí Dyje u Trouznického a Kamenného mlýna u Znojma, leč pořídku, v starém údolí Dyje u Mal. Tasovic (Oborny), kolem Krumlova (Zimmermann), u Klobouk a kolem Bzence (Bubela), Rajský lesík u Černovic a v údolí Punkvy u Blanska.

b) **thayana H. Braun.** Verhand. d. k. k. zool. bot. Ges. 1890

p. 444. Lodyha přímá, dole skoro lysá, nahoře zvláště na hranách chlupatá, na dolejšku s četnými, nitkovitými, nadzemními výběžky. Dolejší listy veliké, elliptické, podlouhle kopinaté, 6—8 *cm* dl., 2·5 až 3·5 *cm* š., tenké, na líci lesklé, skoro lysé neb roztroušeně chlupaté, vespod trochu nasivělé neb bledší, málo chlupaté, jen na nervech s krátkými chloupky. Hořejší listy malé, 2 *cm* dl., 1 *cm* š, elliptické, po kraji velmi mělce pilovité, s krátkou špicí, všecky listy v řapík stažené, tupě a krátce pilovité. Stopky květní lysé neb skoro lysé. Kalichy zvonkovité, ± chlupaté, se zuby kališními krátce 3hrannými, brvitými.

Posud jen u Znojma (Oborny).

c) **longibracteata H. Braun.**, v pojed. zool. bot. společ. (1886) Dolejší listeny delší než lichopřesleny.

U Bzence (Bubela).

d) **tenuifolia Host.** (spec.). Listy trochu menší a silněji chlupaté než tvar základní, řapíky trochu kratší.

Příkopy na Pelcberku u Milfrouna, Trouznický mlýn a v údolí Dyje u Znojma (Oborny).

e) **praticola Opiz** Sezn. (1852). p. spec. J. Braun v pojed. c. k. zool. bot. společ. (1886). Lodyha štíhlá, jednoduchá neb větvitá, zejména na hranách chlupatá. Listy 3—5·5 *cm* dl., 1·2—2·5 *cm* š., 1·5 až 2·25krát delší než širší, na konci trochu přišpičatělé, neb zvláště dolejší přítupé, obak zřetelně, leč roztroušeně chlupaté, nejhořejší lodyžní trochu menší, hustě chlupaté, na spodku celokrajné, od prostředka mělce pilovité. Řapíky dolejší delší než lichopřesleny. Stopky květní lysé, neb u nejhořejších lichopřeslenů několika chloupky posázené, vínorudé. Trubky kališní pýřité, se zuby krátce a tupě 3hrannými, řidčeji trochu přišpičatělými. — Od tvaru základního silnější chlupatostí listů, listenův a kalichův, a jemným, ostrým, stěsnanějším ozubením rozdílná.

Údolí Rokytné u Krumlova, Černice poblíž Telče, u Velk. Losína a Krumperka. — Trouznický mlýn u Znojma (Oborny), na rolích u Romže blíže Prostějova a u plumlovského rybníka (Spitzner).

f) **silvatica Host, l. c.** Lodyha přímá, štětinatá, jednoduchá neb trochu větvitá. Listy chlupaté, v řapík zúžené, nejhořejší na lodyze vejčitě elliptické, dolejši kopinatě podlouhlé, ozubení špičaté neb trochu tupounké: řapíky delší než lichopřesleny. Stopky květní chlupaté, zuby kališní krátce přišpičatělé. — Tvar často nenáležitě tříděný, leč zřejmě střední mezi M. parietariaefolia a M. lanceolata Becker.

Posud jen u Znojma (Oborny), bařiny u Černovíra (Kronfeld).

β) Jacquinianae H. Braun. Řapíky kratší nebo zdélí lichopřeslenů, zřídka trochu delší, řapíky hořejších a prostředních listů nejsou nikdy delší než jich lichopřesleny.

894. M. austriaca Jacq., Fl. aust. (1778), non Host, non Allioni, J. Braun v poјed. c. k. zool. bot. společ. (1886), Fl. exs. aust.-hung. čís. 1768. (M. rakouská.) Lodyha přímá neb vystoupavá, dole lysá, nahoře zvláště na hranách chlupatá, zelená neb ± do nachova zbarvená, jednoduchá neb větvitá. Listy prostřední velikosti, elliptické, 2·5—3 *cm* dl., 1—1·7 *cm* š., špičaté, na spodu v řapík zúžené, zelené neb častěji do nachova zbarvené, někdy též ± žlutozelené, mělce, leč špičatě pilovité. Stopky květní lysé neb skoro lysé, nachové, řidčeji nazelenalé. Listeny brvité, čárkovitě kopinaté. Kalichy krátce zvonkovité, krátce pýřité.

V. 0·20 – 0·35 *m*. Koruny malé, nachové.

♃ Srpen, září. Břehy, příkopy, křoví pobřežní. Druh velmi proměnlivý, u nás v odrůdách:

* Listy na líci slabě chlupaté, často skoro lysé, stopky květní lysé neb jen několika chloupky pokryté.

† Listy prostřední neb malé.

a) **genuina.** Listy prostřední, řidčeji malé, elliptické. Lichopřesleny od sebe oddálené, na hořejší části lodyhy velmi nepatrně oddálené, nikoliv však stěsnané.

Rozšířena. U Litobratřic (Zimmermann), v údolí Nectavy u Konice (Spitzner), u Trouznického a Kamenného mlýna, v údolí Hradnice u Znojma, u Hardeku, Komárov u Brna (Oborny), podél cesty v údolí Dyje u Znojma (Leitner), Adamov, údolí Punkvy u Blanska, Tišnov, Střelice, Pohledec, Zvole, Jimramov, Něm. Bohdíkov, Blúdov, Pradědův les a Smrčky u Jamrtic.

b) **foliicoma Opiz,** v Déségl. Ment. Opizianae II. (1882) p. sp. J. Braun v pojed. c. k. zool. bot. společ. 1886. Listy elliptický kopinaté, na konci špičaté neb nejdolejší trochu tupounké, dosti tenké, obak chlupaté, po kraji dosti mělce, skoro vlnitě pilovité. Stopky květní lysé neb nejhořejší, s několika málo chloupky. Kalichy krátce zvonkovité, chlupaté, zuby jejich krátké, přítupě 3hranné. Lodyha namnoze od spodu rozvětvená, s chabými větvemi postranními. — Od M. austriaca Jacq. typic., trochu silnější chlupatostí všech částí, ozubením skoro vlnitým, listy většími, elliptický kopinatými rozdílná.

Porůzná. Kamenný mlýn u Znojma (Oborny), Žďár, Spálený les u Něm. Bohdíkova.

c) **prostrata Host** Fl. aust. (1831) = M. Obornyana H. Braun, Ob. Fl. str. 383 (1887). Lodyha od dolejška bohatě větvitá, s větvemi ± rovnovážně odstálými. Listy malé, 12 *cm* dl., 0·75 *cm* š., elliptické až elliptický kopinaté, dolejší vlnité, nezřetelně pilovité, hořejší špičatě pilovité, k dolejšku zúžené; řapíky zdélí neb trochu delší lichopřeslenů, lysé. Listy jen vespod na nervech trochu chmýřité, žlutavě zelené. Kalichy zvonkovité, namnoze nachové, trochu pýřité, zuby jejich špičaté. Lichopřesleny malé; stopky květní namnoze nachové, lysé neb několika chloupky pokryté.

Posud jen v údolí Dyje u Znojma prof. Obornym pro území objevena.

†† Listy veliké, 4—7 *cm* dl., 15—30 *cm* š.

d) **sparsiflora H. Braun,** Form. mor. mát. str. 11. (1888). M. parviflora Host., non al. Lodyha přímá neb vystoupavá, dole skoro lysá, nahoře trochu, zvláště na hranách chlupatá. Listy obak slabě chlupaté, tenké, podlouhle kopinaté, 3·5 *cm* dl., 1·5—1·7 *cm* š., zřetelně špičatě pilovité; řapíky zdélí neb kratší lichopřeslenů, brvité neb dosti silně chlupaté. Stopky květní nachové, lysé. Kalichy pýřité, zuby jejich dosti špičaté. — Tvar, listy poměrně dlouhými, slabě chlupatými, lichopřesleny chudokvětými velmi význačný. Od M. lanceolata Becker, jíž se mnoho podobá, rozezná se lehce větší chlupatostí všech částí, lysými stopkami květními atd.

Pořídku. Posud jen u Vídně, u Velk. Meziříčí. — U Znojma (Oborny).

**) Listy obak hustě přílehle chlupaté. Stopky květní namnoze chlupaté neb lysé.

† Všecky listy podlouhle kopinaté.

e) **lanceolata Becker,** Fl. Frankf. (1828) sub. var. M. arvensis L. Lodyha chlupatá, přímá neb vystoupavá, rozvětvená neb jednoduchá. Listy úzce podlouhle kopinaté, prostřední, k oběma koncům dlouze zúžené, po kraji špičatě, leč úzce pilovité, obak přílehle a dosti hustě chlupaté; řapíky chlupaté, dolejší zdélí neb trochu delší lichopřeslenů, tyto po lodyze rozestavené, oddálené, řidčeji nejhořejší sblížené. Listeny kopinaté neb čárkovitě kopinaté, nejhořejší skoro šidlovité, chlupaté a po kraji ± brvité. Stopky květní ± chlupaté. Kalichy krátce zvonkovité, chlupaté, leč nehuňaté, s malými, špičatými zuby kališními.

Posud jen u Velk. Losina.

†† Listy nikoliv podlouhle kopinaté. Stopky květní lysé neb skoro lysé.

f) **pulchella Host l. c.** Lodyha přílehle-, namnoze jen na hranách zřetelně chlupatá, jednoduchá, neb ± bohatě rozvětvená. Listy malé až prostřední, kopinaté neb elipticky kopinaté, nahoře namnoze ve špici povytažené, obak přílehle a namnoze hustě chlupaté, po kraji jemně a ostře pilovité, hořejší trochu menší, namnoze světlozelené až nažloutle zelené, na spodu celokrajné; řapíky krátké, dolejší trochu delší, ± hustě chlupaté. Lichopřesleny na lodyze všecky oddálené neb hořejší sblížené. Stopky květní lysé, nachové neb nazelenalé. Kalichy krátce zvonkovité, ± hustě chlupaté, zuby kališní krátké, špičaté.

α) genuina. Tvar základní, od M. austriaca listy malými, kopinatými neb kopinatě elliptickými, mnohem hustěji chlupatými a vzezřením rozdílná.

Rozšířena. Kamenný Mlýn u Znojma (Oborny), Krumvíř, Rychtařův les u Vlachovic, les u Dětřichova poblíž Unčova, Něm. Libiny, u Karlova pramene a na lukách za lázenskými sady u Velk. Losína, Nov. ves, na posledním místě ve tvarech M. austriaca Jacq. blízkých.

β) approximata Wirtgen. M. densiflora Opiz. Listy malé, dosti hustě chlupaté, hořejší lichopřesleny sblížené. Od tvaru základního listy poměrně většími, hustěji šedozeleně chlupatými, k hořejšku ubývavě menšími rozdílná.

Rozšířena. Role u Jundrova, blíže Salmových železných hutí u Blanska, Macecha u Sloupa, Ostrov, Jedovnice, Bělá u Boskovic, Bystřice n. P., Ždánice, Horn. Rožinka, luka za lázenskými sady a lázenský „Grund“ u Velk. Losína, v příkopech u Bludova, Mal. Morava, Vojtíškov, Star. město, na polích u Rožnova.

g) **polymorpha Host. l. c. (spec.)** Lodyha bohatě větvitá, chlupatá. Listy kopinaté, prostřední až malé, v dosti dlouhou špici povytažené, velmi úzce zubaté, hořejší dosti malé, v řapík dlouze zúžené, řapíky dolejší dosti dlouhé, slabě chlupaté, hořejší krátké, chlupaté. Lichopřesleny všecky oddálené neb hořejši sblížené. Stopky květní nachové, lysé neb skoro lysé. Kalichy krátce zvonkovité, zelené neb trochu do nachova zbarvené, chlupaté. — Od M austriaca Jacq. tvarem a silnější chlupatostí listů, od M. lanceolata Becker kratšími listy a lysými stopkami květními, od M. sparsiflora H. Braun, draslavými, tlustšími a silněji chlupatými listy lehce k rozeznání.

Porůzná. Milfroun u Znojma (Oborny), Nov. město, Pasecké hájemství u Tří studní, Doln. Bobrová, Pradědův les, Vlaské.

††† Listeny dolejších lichopřeslenů zdélí neb kratší těchto. Listy kopinaté neb elipticky kopinaté, ku konci dlouze zakončité.

h) **Slichovensis Opiz.** Sezn. str. 65 (1852) p. sp. J. Braun v pojed. c. k. zool. bot. společ. 1886 a ve Form. mor. mát. str. 11. (1888). Lodyha přímá neb vystoupavá, dole slabě, nahoře dosti hustě chlupatá, jednoduchá neb větvitá. Listy vejčité neb elipticky kopinaté, tupé neb přišpičatělé, k dolejšku zúžené, zřetelně pilovité, obak přitiskle a dosti hustě chlupaté, prostřední, zřídka veliké, buď všecky stejně veliké, neb nejhořejší na lodyze menší. Listeny kopinatě šidlovité, brvité. Stopky květní a vrcholíčků chlupaté neb nejdolejších lichopřeslenů slabě chlupaté. Kalichy krátce zvonkovité, se zuby 3hrannými, krátkými, špičatými. — M. austriaca Jacq. podobná, od této mnohem silnější chlupatostí všech částí rozdílná.

Rozšířena. Střelice, zmoly u Bilovic, při cestě od Salmových železných hutí v Blansku až do Jedovnic, Boskovice, u Vápenných lomu za Žďárem, Petrovice, lázeňský Grund, Höflerberk, u Tisé a u Karlova pramene u Velk. Losína, Něm. Bohdíkov, zde v tvaru přiblíženém, Klepačov, Štolnhava, Guntramovice. Ve východní části: Filipov u Javorníka, Vysoká, Okrouhlica, Velk. Kunčice. Ve Slezsku: Vítkov a Adolfovice.

i) **lamiifolia Host. Fl. aust.** = M. Scordiastrum F. Schultz. Lodyha přímá neb kolinkovitě prohnutá, nahoře hustě huňatá. Listy vejčitě kopinaté, neb nejhořejší někdy vejčité, v řapík zúženě skrojené, nad prostředkem jemně a trochu tupě pilovité, na konci krátce špičaté neb trochu tupounké, obak hustě chlupaté, měkkounké, prostředně veliké, hořejší málo menší než dolejší; řapíky huňaté, dosti krátké. Listeny dlouhými, bělavými chlupy hustě posázené. Stopky květní ± chlupaté, málo chlupaté neb skoro huňaté. Kalichy dlouhými, bílými chlupy huňaté, zuby kališní malé, 3hranné, krátké a špičaté.

Posud jen u Znojma (Oborny).

2) Arvenses. Listy rozdílně chlupaté neb skoro lysé, v řapík široce skrojené neb skoro srdčité, vejčité až široce vejčité neb elliptické.

a) Palustres H. Braun. Listy slabě chlupaté neb skoro lysé, častěji lesklé. Stopky květní lysé neb některé slabě chlupaté.

895. M. palustris Moench. non Miller, nec Rchb. (M. bařinná.) Lodyha přímá, namnoze bohatě větvitá, řidčeji jednoduchá, dole skoro lysá, nahoře zvláště na hranách chlupatá. Listy široce vejčitě elliptické, prostřední neb veliké, 3—6 *cm* dl., 2—4 *cm* š., hořejší na lodyze trochu menší, neb s dolejšími skoro stejně veliké, nahoře špičaté, k dolejšku široce zaokrouhlené neb široce skrojené, po kraji ostře pilovité, někdy jako v řasy složené, vespod s nervy ± silnými a zvláště na nervech chlupaté, na líci velmi roztroušeně chlupaté, zelené; řapíky slabě chlupaté, dolejších listů dosti dlouhé, hořejších krátké. Lichopřesleny četné, listeny čárkovitě kopinaté, brvité. Stopky květův a vrcholíčků lysé neb některé slabě chlupaté, nachové. Kalichy zvonkovité, chlupaté, se zuby široce 3hrannými, krátkými, špičatými.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruny načervenale lilákové, často velmi bledé.

♃ Červenec—září. Příkopy, vlhká křoví, břehy, často pospolitá, nezřídka na naplavenině. Tvar základní: v údolí Dyje, u Trouznického mlýna u Znojma, u Milfrouna (Oborny). Tvary sem přináležející dle J. Brauna lze takto seřaditi:

*) Řapíky dolejších lichopřeslenů mnohem delší než tyto.

b) **silvicola H. Braun.** M. silvatica aut pl., Déségl, Boreau, Briquet etc., non Host. Lodyha přímá, chabá, nahoře zvláště na hranách chlupatá. Listy měkké, lesklé, na líci roztroušeně-, vespod zvláště na nervech chlupaté, vejčitě elliptické až kopinaté, v řapík široce skrojené neb zaokrouhlené, po kraji špičatě, ostře neb nezřetelně pilovité, ozubení někdy skoro vlnité, nahoře špičaté neb trochu přitupé, prostřední velikosti; řapíky i hořejších listů delší než lichopřesleny, slabě chlupaté. Listeny čárkovité, slabě neb ± silně brvité, stopky květní namnoze nachové, lysé, zřídka některé skrovně chlupaté. Kalich ± hustě bělavými chlupy posázený, zuby jeho široce 3hranné, krátké, špičaté. — Tvar s M. parietariaefolia Becker souhlasný, s listy široce zaokrouhlenými, listům u M. arvensis L. podobnými. Původní exempláře Hostovy v herbáři c. k. dvorního musea, shodují se s popisem Hostovým, jsou však rozdílny od exemplářů, které Host jinam rozeslal; tím jen možná vysvětliti zmatek, který vzešel z pojímání M. silvatica Host.

Poruzná. Písárky u Brna (Wiesner), Hády (Makowsky), Mlýnský vrch u letohrádku blíže Liliendorfu a v křoví mezi Frelešdorfem a Nov. sídlem, u Olbramova kostela (Oborny), Rajský lesík u Černovic.

**) Řapíky dolejších lichopřeslenů zdélí neb solva trochu delší těchto.

† Listy prostřední neb malé, vespod skoro lysé neb roztroušeně chlupaté.

c) **procumbens Thuill.** Fl d. Paris (1799) p. sp., M. bracteolata Opiz. Lodyha položená neb vystoupavá, dole lysá, nahoře chlupatá. Listy dolejší dlouze řapíkaté, vespod slabě chlupaté, chabé, krátce přišpičatělé neb namnoze tupé, po kraji vlnitě pilovité, zuby tupé, listy lodyžní všecky skoro stejně veliké neb nejhořejší trochu menší. Lichopřesleny zvláště nad prostředkem lodyhy stojící úžlabní. Stopky květní lysé, nachově načervenalé, kalichy ± hustě chlupaté, se zuby krátkými, 3hranně špičatými. — Listy tupými, slabě pilovitými, vespod skoro lysými a chabými velmi význačná.

Porůzná. Kolem Mikulova (Loew), údolí Dyje a Hradnice u Znojma, u Milfronna, mezi Frelešdorfem a Nov. sídlem, v průkopech při trati nezřídka (Oborny). Podřízené odrůdy:

β) salebrosa Boreau (1857). Lodyha položená neb chabá, vzpřímená 30—50 *cm* dl., na dolejšku kořenujicí, dolejší větve rozložené, plazivé, velmi krátce roztroušeně chlupaté. Listy světle zelené, slabě řapíkaté, vejčité, skoro přitupé, nezřetelně a tupě pilovité, slabě chlupaté, leč v celku mnohem hustěji než u tvaru základního. Listeny dosti silně huňaté. Stopky květní lysé neb trochu srstnaté. Kalichy zvonkovité, srstnaté, s krátkými, 3hranně špičatými zuby. — Tvar přechodní mezi M. procumbens Thuill. a M. arvensis L., od této však stopkami květními, namnoze lysými a slabší chlupatostí všech částí rozdílná.

Posud jen u Znojma (Oborny).

γ) segetalis Opiz, Lotos (1853), Déségl. Ment. Opizianae (1882), extr. p. 34. Lodyha s dlouhými, nadzemními výběžky, přímá, větvitá, řidčeji jednoduchá, slabě chlupatá, 20—50 *cm* dl., větve odstálé. Listy krátce-, neb dolejší dosti dlouze řapíkaté, vejčité, ojedinělými chloupky posázené, prostřední neb dosti malé až malé, 1·5—3 *cm* dl., 0·5—1·5 *cm* š., úzce, leč špičatě pilovité, na spodu v řapík zaokrouhlené, na konci přitupé, neb hořejší přišpičatělé. Listeny zdélí neb trochu delší než lichopřesleny, čárkovitě kopinaté. Stopky květní a vrcholíčků nachové, lysé. Kalichy zvonkovité, dlouze chlupaté. — Od velmi podobné M. procumbens Thuil., listy špičatě pilovitými, přímým vzrůstem a hořejšími trochu špičatými listy rozdílná.

Posud jen na Karlshöhe u Velk. Losína.

†† Listy prostřední neb veliké, ostře pilovité.

α) **Nusleensis Opiz** Lotos (1853). Lodyha přímá dole lysá, nahoře slabě chlupatá. Listy široce vejčité až vejčitě kopinaté, 4—7 *cm* dl., 1·5—5 *cm* š., vespod jen na nervech chlupaté, na líci roztroušeně chlupaté, tenké, skoro lesklé, na konci špičaté, na spodu široce zaokrouhlené neb skrojené, dosti hrubě a špičatě pilovité; řapíky chlupaté, dolejších listů dosti dlouhé. Listeny dosti široké, kopinaté, brvité. Stopky květův a vrcholíčků skoro lysé neb slabě chlupaté. Kalichy hustě chlupaté, zuby jejich 3hranně špičaté, dlouze brvité. — M. ovalifolia velice podobná, leč tvarem kalicha lehce k rozeznání.

Posud jen u Náměště (Roemer).

b) Arvenses. Listy obak přílehlé-, ±, obyčejně velmi hustě chlupaté, všecky stopky květní hustě přílehle chlupaté, zřídka některé olysající, neb všecky stopky květní lysé.

896. M. arvensis L. (1753) (M. rolní.) Lodyha přímá neb vystoupavá, kolkolem chlupatá, jednoduchá neb nahoře větvitá. Listy malé, neb namnoze prostřední neb veliké, obak hustě přílehle chlupaté až šedohuňaté, vejčité, zřídka elliptické neb elipticky podlouhlé, po kraji skoro přitupě a mělce pilovité; řapíky namnoze velmi krátké, hustě chlupaté. Stopky květní a kalichy hustě chlupaté až huňaté. Zuby kališní široce 3hranné, krátké, přišpičatělé.

V. 0·15—0 40 *m*. Koruny lilákové, semena hladká.

♃ Červenec—září. Vlhká role, úhory, břehy, příkopy, křoví, kraje lesní. Hojná až obecná, velmi proměnlivá. Četné odrůdy nutno tím spůsobem seřaditi:

*) Listy prostřední 2·5—4 *cm* dl., 1·5—3 *cm* š. (Euarvenses H. Braun).

† Listy dosti tupě pilovité, všecky lodyžní stejnotvarné.

a) **genuina Exs. Wirtg.** herb. Ment. rhen. Lodyha jednoduchá neb již od dolejška rozvětvená, chlupatá neb dole slaběji chlupatá Listy vejčité, po kraji jemně a skoro tupě pilovité, na konci krátce špičaté neb skoro přitupé, na dolejšku široce zaokrouhlené, obak hustě chlupaté, všecky skoro stejně veliké neb hořejší jen málo menší; řapíky krátké. Lichopřesleny na lodyze dosti četné, oddálené. Stopky. květův a vrcholíčků hustě chlupaté až huňaté. Kalichy hustě chlupaté

Rozšířena. Znojmo (Oborny), u Prostějova (Spitzner), u Bzence a Vsetína (Bubela), u Bosače (Holuby), u Letovic, Pekařova a Krumperka. U nás též ve tvaru:

α) distans H. Braun, Form. mát. mor. v pojednání přírodzk. spol. v Brně (1888), non M. divaricata Host. Velikost, přikrojení a odění listů, jak u tvaru základního, listy hořejší ubývavě menší, nejhořejší velmi malé. Stopky květní nachové neb nazelenalé, slabě chlupaté, častěji skoro lysé.

Znojmo (Oborny), u Milkova (Spitzner), Karlshöhe u Velk. Losína.

b) **scordiastrum F. Schultz**, M. arvensis var. scordiastrum F.

Schultz, herb. norm. čís. 727. Lodyha přímá, bělavými, nazpět ohnutými chlupy hustě posázená. Listy střední dosti dlouze řapíkaté, široce vejčité neb elliptické, obak hustě chlupaté, tupé neb slabě přišpičatělé, k dolejšku široce zaokrouhlené. Listeny huňatě brvité. Stopky květní a kalichy hustě chlupaté.

U Slavonic (Oborny), u Nov. města. U nás roste též:

β) aunеticensis Opiz. Lodyha nahoře hustě chlupatá, prostřední listy dosti dlouze řapíkaté, skrojení jako u tvaru základního. Dolejší listy dosti veliké as 5 *cm* dl., 3 *cm* š. — Od M. arvensis L. typica mnohem delšími řapíky prostředních listů, trochu špičatějšími zuby kališními a jiným vzezřením rozdílná.

Znojmo (Oborny).

c) **submollis H. Braun.** M. mollis F. Schultz, M. scordiastrum *β*. laxa F. Schultz. Lodyha vystoupavá, hustě a dlouze huňatá. Listy dosti malé, as 3 *cm* dl., 1·75—2 *cm* š., vejčité, zřídka vejčitě elliptické, k řapíku široce zaokrouhlené neb skrojené, na konci přišpičatělé neb trochu tupé, po kraji krátce a dosti špičatě pilovité, obak hustě chlupaté; řapíky velmi krátké, hustě chlupaté, nejhořejší listy skoro přisedlé. Listy lodyžní všecky skoro stejně veliké. Listeny čárkovitě kopinaté, dlouze huňatě brvité. Stopky květův a vrcholíčků hustě bělohuňaté. Zuby kališní 3hranně špičaté, trochu povytažené. — Od M. arvensis L. typica špičatějšími zuby kališními a dlouze huňatými lodyhami lehce k rozeznání.

U Náměště (Roemer) a Znojma (Oborny).

†† Listy ostře špičatě pilovité, zuby dosti hluboce vkrojené, všecky lodyžní stejnotvarné.

○ Listy vejčitě elliptické neb vejčitě kopinaté, ve špici povytažené.

d) **marrubiastrum F. Schultz.** herb. norm. čís 125, ve tvaru gynodynamickém. Lodyha přímá, jednoduchá, neb ± rozvětvená, s krátkými vedlejšími větvemi, všude hustě huňatá. Listy vejčitě elliptické neb častěji skoro kosníkově elliptické, s povytaženou krátkou špicí, ostře a špičatě pilovité, v řapík zaokrouhlené neb nejhořejší zúžené v řapík skrojené; dolejší řapíky dosti dlouhé, hořejší zdélí lichopřeslenů, hustě huňaté. Nejhořejší listy menší než ostatní. Stopky květní chlupaté. Kalichy krátce zvonkovité a jako krátké, 3hranně špičaté zuby šedě huňaté.

Adamov u Brna (Theimer), pole kolem Chvalic a Slavětína, podél silnice od Star. Hobzí do Slavonic (Oborny).

○○ Listy vejčitě elliptické neb vejčitě kopinaté, nejdolejší na lodyze široce elliptické, neb skoro kruhovité, nezřetelně vlnité.

e) **diversifolia Dumortier** Fl. belg. 1827, M. dubia Suter et Schreber, M. barbata Opiz. M. nummularia Déségl., non Schreb. Lodyha přímá neb vystoupavá, všude hustě pýřitá, jednoduchá neb větvitá.

Listy dolejší široce elliptické neb kruhovité, vlnité neb vlnitě pilovité, hořejší krátce, dosti ostře pilovité, vejčitě elliptické, nejhořejší elliptický kopinaté neb kopinaté, obak chlupaté, špičaté neb skoro přitupé, v řapík zaokrouhlené neb nejhořejší zúžené; řapíky dolejších listů dosti dlouhé, hustě a dlouze chlupaté neb pýřité. Listeny čárkovitě neb dosti široce kopinaté, hustě brvité. Stopky květní hustě chlupaté. Kalichy krátce zvonkovité a jako krátce 3hranné, špičaté zuby bělohuňaté.

Znojmo (Oborny).

** Listy malé, 1—2·5 *cm* dl., 0·5—1·5 *cm* š.

† Stopky květní chlupaté.

f) **varians Host.** sp., M villosa Wirtg., non Huds., Sole et all., M. arvensis var. nummularoides Wirtg., M. arvensis var. micrantha F. Schultz., M. rotundifolia × angustata F. Schultz. Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá neb namnoze ± větvitá, hustě chlupatá. Listy malé, lodyžní všecky dosti stejné, vejčité neb krátce vejčitě elliptické, krátce přišpičatělé, v řapík široce zaokrouhlené, po kraji jemně a tupounce pilovité, obak hustě chlupaté. Lichopřesleny na lodyze četné, květy a velmi krátké stopky vrcholíčků, jakož i krátce zvonkovité kalichy hustě chlupaté. Zuby kališní 3hranně špičaté, krátké, dlouze brvité.

Brno (Wiesner), Kuřim, Šumberk (Oborny, jako M. arvensis var. pumila non Host), pole u Žabovřesk, Vysoký les u Janovic.

g) **arvicola Pérard.** M. plicata Tausch in Flor. 1828, p. 248, M. dubia Opiz, Sezn. (1852). Lodyha přímá, všude chlupatá, nahoře hustě přilehle chlupatá: řapíky krátké. Hořejší listy velmi krátce řapíkaté, všecky malé, vejčité neb vejčitě elliptické, na konci tupounké neb krátce špičaté, v řapík zaokrouhlené, obak chlupaté, na kraji jemně tupounce pilovité, hořejší listy se umenšující, nejhořejší listenovité, hořejší část lodyhy tudíž prutovitá. Stopky květní chlupaté, kalich hustě chlupatý, skorem trubkovitě zvonkovitý, zuby kališní krátké, 3hranné, špičaté, hustě brvité.

Posud jen u Milkova přítelem mým prof. V. Spitznerem pro území objevena.

†† Stopky květní lysé neb skoro lysé.

h) **lata Opiz,** Sezn. (1852), M. agrestis Déségl., Perard. et non Sole. Lodyha přímá neb vystoupavá, dole zvláště na hranách-, nahoře kolkolem chlupatá. Listy dolejší a prostřední veliké, široce vejčitě okrouhlé až elliptické, nahoře přitupé neb krátce špičaté, k dolejšku široce zaokrouhlené, hořejší a prostřední mnohem menší, tupě a někdy zvlášť hořejší jako vroubkovaně pilovité, obak dosti hustě chlupaté, nejdolejší posléze skoro lysé. Listeny čárkovitě šidlovité, hustě bělohuňaté. Stopky květův a vrcholíčků chlupaté. Kalichy zvonkovité, hustě chlupaté, zuby jejich 3hranně špičaté, bělohuňaté, brvité.

α) genuina. Hořejší listy mnohem menší než prostřední a dolejší, hořejší čásť lodyhy tudíž ± prutovitá.

Posud jen kolem Brna.

III Menthastrum Pérard. Kalichy zvonkovité, se zuby špičatými. Koruny uvnitř lysé. Celá bylina páchne silně citronem neb pergamotkou a tím rozeznává se od všech mát z oddělení Trichomentha. Všecky osy hlavní svazečkem neplodných listů zakončené. Tvrdky lysé, hladké neb velmi jemně tečkované. Obnovuje se způsobem rozličným, výběžky nadzemní namnoze šupinaté, podzemní jednoduché, kořenující, lodyhy neb listnaté prýty ženoucí, neb poslední též scházející.

1. Rubrae H. Braun. Listy obak slabě chlupaté. Kalichy lysé neb jen nahoře chlupaté, zuby kališní brvité.

a) Listy skoro přísedlé, nejdolejší skoro přísedlé neb nezřetelně řapíkaté.

* **M. pratensis Sole.** Menth. brit. (M. luční.) Lodyha přímá, nahoře obyčejně větvitá, větve oplétavé, slabě chlupatá, větším dílem načervenalá. Listy vejčité neb elipticky vejčité, nahoře špičaté neb trochu zaokrouhlené, na spodu zaokrouhlené, někdy trochu srdčité, obak slabě-, vespod skrovně a zvláště na nervech chlupaté, zelené neb někdy načervenalé, prostřední 3—7 *cm* dl., 1·5 až 3·5 *cm* š., mělce a špičatě pilovité, zuby ležaté, pod ostrým úhlem v čepel zakrojené, řapíky žádné neb nezřetelné, listy na konci lodyhy menší a na listeny se měnící, tudíž lodyha nahoře ± prutovitá. Dolejší členy lodyhy 3 *cm*, hořejší 2 *cm* dl. Listeny čárkovitě kopinaté, zřetelně brvité. Stopky květův a vrcholíčků nachové, lysé. Kalichy lysé, as 1·4—1·8 *mm* dl., do zelena neb nachova zbarvené, krátce zvonkovité, zuby kališní 3hranně šídlovité, brvité.

V. 0·50—0·70 *m*. M. gentilis L. subsp. I. pratensis Sole (agrestis > viridis) John Briquet Frag. mong. Labiat.

♃ Červenec—září. V západní Evropě domácí, u nás zde onde v selských zahradách pěstována.

U nás v těchto odrůdách:

b) **subgentilis H. Braun.** M. gentilis Sole, M. pratensis Bentham, Pérard etc, non Sole. Listy přísedlé neb nejdolejší nezřetelně řapíkaté, řapíky nanejvýš 1 *mm* dl., obak slabě chlupaté, vejčitě neb podlouhle kopinaté, hořejší lodyžní málo menší, ostře a hluboce pilovité, prostřední neb veliké, 3 až 8 *cm* dl., 1·5—4 *cm* š. Stopky vrcholíčků často dosti dlouhé a jako stopky květní a kalichy lysé.

V Anglii domácí, u nás jen zřídka v selských zahradách pěstována, jako kolem Strážnice.

c) **dentata Moench.** Listy po kraji vlnitě kadeřavě pilovité, v obrysu vejčité neb eliptické, přísedlé neb nezřetelně řapíkaté, obak slabě chlupaté, nahoře ponenáhlu menší, na listeny se měnící.

V selských zahradách kolem Krumlova.

b) Dolejší listy zřetelně řapíkaté.

α) Listy kopinaté, zakončité neb skoro kosníkové, ku spodu zúžené neb úzce zaokrouhlené, na líci lysé neb nezřetelně chlupaté.

* **M. cardiaca Gerard** (M. srdečníkovitá). Lodyha lysá neb slaběji chlupatá, častěji načervenalá, členy 2—3·5 *cm* dl. Listy řapíkaté, neb hořejší velmi krátce, leč zřetelně řapíkaté, kopinaté, hořejší dlouze zakončité, na dolejšku zúžené neb úzce zaokrouhlené, na líci lysé, vespod na nervech velmi roztrou-

šeně chlupaté, často trochu načervenalé, 2—5·5 *cm* dl., 1—2·5 *cm* š., zuby ostře nevkrojené, malé, špičaté neb skoro přitupé, často též nezřetelné. Hořejší listy menší neb málo menší než dolejší. Listeny bělavě brvité. Stopky vrcholíčků často dosti dlouhé (3—4 *mm*) a jako stopky květní lysé a nachové. Kalichy zvonkovité neb trubkovitě zvonkovité, lysé neb nahoře trochu chlupaté, zuby kališní 3hranně šidlovité, brvité. Koruny vně lysé.

V. 0·30—0·70 *m*. M. exigua L. Syst. natur. (1759), M. gentilis L. subsp. 3. cardiaca Gerard, M. arvensis × < viridis, M. cantalica Héribaud conf. H. Braun v pojed. c. k. z. b.' sp. (1888) str. 511 a 512.

♃ Srpen, září. Zde onde v zahradách v okolí Brna pěstována.

β) Listy široce vejčité, vejčité až vejčitě kopinaté neb kopinaté, leč pak dlouze nezakončité. Lodyha někdy skoro prutovitá.

α_1) Listy hrubě neb ostře a hluboce pilovité, zuby špičaté neb koncem nazpět ohnuté, neb jemné, v tom případě trubka kališní válcovitě zvonkovitá, neb listy na líci zcela lysé, po kraji s četnými, špičatými zuby.

* **897. M. rubra Smith.** (M. červená.) Lodyha červená neb zelená, skoro lysá, neb jen docela nahoře trochu chlupatá, větvitá, řidčeji jednoduchá, přímá, členy její 2—7 *cm* dl. Listy všecky zřetelně řapíkaté, 2·5—8 *cm* dl., 1·5—4 *cm* š, široce- neb podlouhle vejčité až široce elliptické, krátce špičaté, na dolejšku v řapík široce zaokrouhlené, řidčeji trochu zúžené, na líci lysé neb skoro lysé, vespod na hlavních nervech slabě chlupaté, tmavozelené, po kraji ostře a hluboce pilovité, zuby špičaté, hořejší listy často trochu vykrajované a zuby proto ± ven ohnuté, nahoře málo menší, lodyha tudíž nikoliv metlovitá. Listeny kopinaté neb čárkovitě kopinaté, zřetelně brvité. Stopky květův a vrcholíčků lysé, náchové neb nazelenalé. Kalichy trubkovitě zvonkovité, s 10 pruhy, lysé neb nahoře trochu chlupaté, zuby jejich 3hranně špičaté až šidlovité, brvité.

V. 0·30—0·70 *m*. Koruny značné, bledě lilákové. M. pratensis Sole + M. cardiaca Gerard, M. rubra subsp. 2 rubra Sm. (M. aquatica × arvensis > × viridis). Tvar, listy širokými, ostře a často vykrajovaně pilovitými, na líci namnoze lysými, dosti stejně velikými velmi význačný.

♃ Červenec—září. Břehy, příkopy a pobřežní křoví. Pořídku. U Olomouce, u Znojma pěstována (Oborny jako M. sativa Sm.), v křoví u Spáleného mlýna a podle břehův u Jihlavy (Reichardt jako M. sativa). U nás v odrůdě:

b) **resinosa Opiz.** Vým. přírd. (1823), M. rubra Nenning. non Sm., M. gentilis Host, Tausch et Aut. aust. pl, non L. Lodyha přímá, ± načervenalá, slabě chlupatá neb skoro lysá, větvitá, nahoře prutovitá. Listy řapíkaté, řapíky chlupaté, dolejší ± široce vejčitě elliptické, v řapík zúžené neb krátce přiokrouhlené, prostřední neb veliké 2·5—6·5 *cm* dl., 1—3·5 *cm* š, hlavní nervy vespod silně vyniklé a někdy do fialova zbarvené, na líci lysé neb velmi roztroušeně chlupaté, tmavozelené, vespod na nervech roztroušeně chlupaté, na konci špičaté, po kraji ostře a hrubě pilovité, zuby často vykrajované, hořejší listy malé, ponenáhlu na listeny se měnící, hořejší část lodyhy z té příčiny prutovitá. Dolejší členy lodyhy 2—3 *cm*, hořejší 1—1·5 *cm* dl. Hořejší listy špičatě vejčité až vejčitě kopinaté, špičaté neb přišpičatělé, vespod s vyniklými hlavními a vedlejšími nervy. Listeny kopinaté neb čárkovitě kopinaté, brvité, zdélí neb kratší lichopřeslenů, tyto na hořejší části lodyhy četné, úžlabní. Stopky vrcholíčků někdy zřetelně vyvinuté a jako stopky květní nachové, lysé neb jen nahoře nezřetelně pýřité. Kalichy zvonkovité neb trochu trubkovitě zvonkovité, četnými pryskyřičnatými tečkami posázené, lysé neb nahoře trochu chlupaté. Zuby kališní 3hranně šídlovité, bělavě brvité. — Bylina vzezření význačného, od M. rubra Sm. typica, listy vejčitě elliptickými až elllipticky kopinatými, nahoře na listeny se měnícími okamžitě k rozeznání (M. gentilis dolno-rakouských botaniků).

Pořídku. U Olomouce a Hodonína (Oborny, jako M. rubra *β*) Wirtgeniana Ob. Fl. str. 386, non Schultze).

*α*₂) Listy nikoliv ostře a hrubě pilovité, na líci namnoze zřetelně chlupaté, řiděeji skoro lysé, brvité.

898. M. grata Host. Fl. aust. (1831) (M. vnadná). Lodyha přímá, jednoduchá, neb ± větvitá, lysá neb skoro lysá. Listy vejčitě elliptické neb elliptické až ellipticky kopinaté, na líci roztroušeně chlupaté, neb jen několika chloupky pokryté, vespod zvláště na nervech chlupaté, 1·5—6 *cm* dl., 1—3 *cm* š., na konci špičaté, na spodu v řapík skrojené, čepel po řapíku sbíhavá, mělce přišpičatělé neb často tupě pilovité, na spodu as k $1/_3$ kraje nepilovité, hořejší listy nikoliv nápadně menší, tudíž lodyha nahoře neprutovitá; řapíky dolejších listů zřetelné, trochu chlupaté. Členy lichopřeslenů 1—2 *cm* dl. Listeny čárkovitě kopinaté, zřetelně brvité. Stopky květův a vrcholíčků lysé, zřídka nahoře nezřetelně chlupaté. Kalichy zvonkovité neb trochu trubkovitě zvonkovité, do zelena neb do nachova zbarvené, zřetelně pruhaté, dole lysé, nahoře chlupaté, zuby kališní špičatě 3hranné až 3hranně šídlovité, brvité.

V. 0·25—0·40 *m*. Bylina tato připomíná nám živě jeden tvar z oddělení Sativae, leč od všech tvarů této skupiny možná ji rozeznati po kalichu na spodu a po koruně uvnitř lysé a po zvláštním zápachu citronovém.

♃ Červenec — září. Břehy, vlhká role, břehy. Poruzná, ve tvaru základním posud jen u Břeclavi. U nás ještě tyto odrudy:

* Listy prostřední neb veliké, 2·5—6 *cm* dl., 1·5—4 *cm* š.

† Listy nikoliv ostře a špičatě pilovité, nikoliv skoro kopinaté.

b) **Pauliana F. Schultz.** Pollichia (1854), M. viridis × arvensis F. Schultz l. c., M. gentilis var. *α.* et *β.* Wirtg. herb., non L., nec Fries., nec Smith., M. citrata Pauli, non Ehrh., M. graveolens Opiz, non Presl. Od tvaru základního silněji chlupatými listeny a kalichy rozdílná, kalichy jsou více zvonkovité, řapíky a listeny více chlupaté, listeny mnohem šíře kopinaté.

Poblíž obecných lázní u Znojma (Oborny), les Perna u Manerova, Křížova hora u Velk. Losina, u Štramberka

†† Listy vejčitě kopinaté, úzce leč špičatě pilovité.

c) **elliptica Lejeune** (1814). Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, roztroušeně chlupatá. Listy všecky zřetelně řapíkaté, v řapík zúžené, na konci špičaté neb zašpičatělé, kopinaté neb elipticky vejčitě kopinaté, po kraji špičatě zubaté, hořejší málo menší. Lichopřesleny na 1—1·5 *cm* od sebe vzdálené. Listeny čárkovitě kopinaté, chlupaté a zřetelně brvité. Stopky květní nachové, lysé. Trubka kališní zvonkovitá, neb válcovitě zvonkovitá, slabě chlupatá, dole lysá, zuby kališní 3hranně šídlovité, brvité. Podřízená odrůda:

β) variegata Sole, M. gentilis *γ*. variegata Sm., M. elegans Lejeune. Listy vejčitě kopinaté neb vejčitě elliptické, špičaté, obak zúžené, špičatě pilovité, žlutě skvrnité, obak roztroušeně chlupaté, 3—5 *cm* dl., 1—2·5 *cm* š. Lodyha jednoduchá neb silně větevnatá. Stopky květní lysé, stopky vrcholíčků často velmi vyvinuté, někdy též zkrácené, lysé. Kalichy dole lysé, zuby jejich 3hranně špičaté až šídlovité.

V selských zahradách u Mikulova (J. Braun).

α_2) Stopky květní lysé neb skoro lysé. Listy obak ± hustě přilehle chlupaté až vlnité. Kalichy i se zuby dlouze huňaté, v bílou plsť zahalené.

* **899. M. gentilis L.** (1753). Fries, non aut. pl. (M. jemná.) Lodyha jednoduchá neb větvitá, nahoře prutovitá, načervenalá, řidčeji nazelenalá, dole roztroušeně-, nahoře hustě bělavě chlupatá. Listy prostřední neb dosti veliké 2·5—6 *cm* dl., 1·5—3·5 *cm* š., na líci přilehle chlupaté, hořejší vespod hustě-, dolejší zvláště na nervech chlupaté, chlupy dlouhé, bělavé, hořejší listy značně menší, nejhořejší listenovité, na středním nervu a na postranních nervech hustě dlouze chlupaté, vejčité až vejčitě elliptické, k lodyze úzce zaokrouhlené neb v tuto sbíhavé, na konci špičaté neb zašpičatělé, po kraji ostře a hluboce hrubě pilovité, zuby špičaté, trochu vykrajované, listy zřetelně-, dolejší dosti dlouze řapíkaté, řapíky ± hustě bělavě chlupaté. Členy 2—6 *cm* dl. Listeny elliptické neb nejhořejší čárkovitě kopinaté, hustě chlupaté a dlouze brvité. Stopky květní nachové, lysé neb nahoře jen nezřetelně chlupaté. Kalichy zvonkovité neb trochu trubkovitě zvonkovité, na spodu lysé, mnohými pryskyřičnatými tečkami posázené, nahoře, jako 3hranně špičaté neb skoro šídlovité zuby kališní dlouze chlupaté.

V. 0·30—0·60 *m*. Bylina celá páchne silně meduňkou, hořejší část lodyhy prutovitá. Jen tento popis shoduje se s pravou M. gentilis L., která jest chlupatá a nikoliv, jak někteří spisovatelé za to mají, lysá. Linné výslovně připomíná v popisu své M. gentilis „foliis ovatis acutis, serratis simillima M. arvensi at minus hirta“, nikde nepraví, že by byla lysá neb skoro lysá.

Posud jen u Klobouk a Kašnic u Hustopeče (Schierl). Bezpochyby že jen zdivočelá.

C) Pulegium L. Kalich skoro 2pyský, v ústí věncem chlupů zavřený, dolejší zuby kališní užší. Listy v květenství s lodyžními stejnotvarné, všecky lichopřesleny oddálené.

900. M. pulegium L. (Polej.) Lodyha přímá neb vystoupavá, na dolejšku kořenující, jednoduchá neb silně větvitá a jako listy lysá neb pýřitá. Listy elliptické neb trochu opakvejčité, přitupé, velmi mělce a drobně pilovité, 1·5—2 *cm* dl., 0·5—0·75 *cm* š., řapíkaté, k hořejšku znenáhla ubývavě menší. Přesleny četné, kulaté, oddálené, ku konci lodyhy poznenáhla menší. Stopky květní a kalichy velmi jemně pýřité, tyto často do nachova zbarvené, válcovité, zuby kališní 3hranně špičaté, za plodu nazpět ohnuté. Koruna uvnitř roztroušeně chlupatá. Tvrdky hladké.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny načervenale lilákové, na spodu bílé Pulegium vulgare Mill. U odrůdy *β*) hirtiflora Opiz. jsou listy obak pýřité, lodyha, kalichy a stopky květní hustěji a odstále chlupaté.

♃ Červenec—září. Vlhké písečné břehy, zaplavovaná místa, vlhká luka, příkopy. Ve střední a jižní části porůzná. U Měnína a Pavlovic, při dolní Dyji od Drnoholec dolů až ku Břeclavi (Makowsky), kolem Strachotína a Čejče (Oborny), u Ivančic a na pastviskách při pravém břehu Jevišovského potoka u Frelešdorfa (Schwoeder), kolem Lednice (Uechtritz), u Nov. Přerova (Ripper), u Šakvic, Doln. Vistonic, Polavy, Kobylí, Kyjova, Selce, Lanžhota a Strážnice. — Mokrá luka blíž Uh. Ostroha a Bzence, mezi Pískem a Ostrohem a při silnici od Bzence do Veselí hojná (Bubela). Nezřídka kolem Olomouce: břehy Bystřice (Vogl), Hajčín, Nov. sady a Bystrovany (Makowsky). *β*) roztroušena mezi tvarem základním u Měnína, Šakvic, Břeclavi a j.

273. Lycopus L. Karbinec.

901. L. europaeus L. (K. obecný.) Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá a jako listy pýřitá neb skoro lysá. Listy řapíkaté, podlouhle vejčité neb kopinaté, stříhaně zubaté, dolejší často na spodku protisečné. Lichopřesleny husté, mnohokvěté, úžlabní. Květy dvoudomé až mnohomanželné. Zuby kalicha ze široce kopinatého spodku hrotité, delší jeho trubky a delší koruny. Tvrdky nahoře žláznaté, toliko spodu uštů kališních dosahující. Oddenek šikmý neb rovnovážný, dlouze výběžkatý.

V. 0·20—1·00 *m*. Koruny malé, bílé, nachově tečkované.

♃ Červenec, srpen. Příkopy, potoky, bařiny, v rovině a předhoří hojný. U Velk. Losína nalezl Oborny rostliny mnohem nižší, s drsnými, tužšími a veskrze zubatými listy.

902. L. exaltatus L. fil. (K. vysoký.) Listy v objemu vejčité neb vejčitě podlouhlé, hluboce chobotnato-peřenoklané neb peřenodílné, s úkrojky kopinatými. Licho přesleny husté, úžlabní. Zuby kalicha jen zdélí jeho trubky, 2 hořejší tyčinky neplodné, nitkovité. Nažky smáčknuté, obroubené, nahoře žláznaté, výše než do polovice uštů kališních dosahující. Bylina statnější a větší, ostatně jako předešlá.

V. 0·60—1·25 *m.* Koruny bílé, menší než u předeš., ušty pysků stejné.

♃ Červenec, srpen. Břehy, bařiny, příkopy, pořídku, s jistotou jen v nížinách při dolní Dyji a Moravě. V jednom bahně mezi Podivínem a Lednici hojný, v bažinách při trati Hrušovany—Nov. sídlo (Oborny), příkopy při trati u Břeclavi (Schierl), nezřídka v údolí Moravy v uh. hradišťském kraji (Makowsky), v listnatých lesích u Písku, Ostroha a Veselí hojný (Bubela). Dle Schlossera, kolem Uh. Hradiště, zde však v novější době nebyl nalezen, ostatní udání Schlosserova jsou dojista nesprávná.

274. Origanum L. Dobromysl. dosten.

903. O. vulgare L. (D. obecná.) Lodyha slabě hranatá, větevnatá, nahoře chocholičnatě vidličnato-latnatá, mrtnatá, s květenstvím krátkým, příkulatým. Listy vejčité, špičaté, skoro celokrajné, spoře mrtnaté. Listeny přísedlé, vejčité, lysé. Kalich stejně 5zubý v jícnu s kroužkem chlupův. Lodyha, listy, zuby kalicha, zvláště listeny často do nachova zbarvené.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny kalně světlonachové neb bílé. f. elongatum Form. II. Beitr. z. Fl. v B. u. H. Öst. bot. Z. 1890 čís. 2. Vřeteno prodloužené, listeny užší.

♃ Červen—srpen. Výslunné, keřnaté stráně, kopce, kraje rolí a lesů, horská luka; rozšířena. Ve střední a jižní části obecná. V česko-moravském pohoří a v severní Moravě řidčeji: kolem Jihlavy: na skalních stěnách v údolí Jihlavy hojná (Pokorny), u Kunštátu (Člupek), Kraví hora a les Vesna u Stříteže, v údolí Nedvědičky u Spáleného mlýna, u Pernštýna. — U Koldštýna (Uechtritz), u Petrovic, hojná u Velk. Losína, u Sobotína, Maršíkova, Pekařova, Rejhartic, Vsíkova, Velvic, Česk. Bohdíkova, Hanušovic a Klepačova. — V Olomoucku velmi hojná: jako u Olomouce (Vogl), Hlubočky poblíž Olomouce, Šternberský kopec u Berouna (Gans). Ve východní části, zvláště na jihu hojná: Strážnice, Mal. Vrbka, Kuželová, Nov. Lhota, Uh. Brod, Havřice, Bojkovice, hojná u Val. Klobouk, Návojná, Poteč a odtud až do Halenkova. — Na Hostýně (Spitzner)!, u Rusavy (Sloboda), u Vsetína (Bubela), Rožnova a Nov. Jičína (Sapetza), Frýdlandu (Oborny), v kamenci a křovištích při Ostravici u Místku (Gogela), v Javornících, rozšířena u Velk. Karlovic a u Turečků na Milonově, Rybí, Kotouč u Štramberka, Star. Jičín. Ostravice. Ve Slezsku: Rovenky na úpatí Lysé hory u Malenovic (Oborny), Janovice, Krásná, Lomna. — Hojná v Těšínsku (Kolbenheyer), u Bystré, Bělska, Mikuszowic a Wapienice (Baier), Heraltice u Opavy (Mayer), Krňov (Spatzier), kolem Tomašova (Grabowski), Horn. Lípova (Uechtritz), rozšířena ve Vidnavsku. — F. elongatum

Form. U Kuřim., Vedrovic a j.; na posledním místě nalezl jsem byliny s několika, na spůsob okolíku z jediného bodu vybíhajícími, prodlouženými vřeteny.

* **O. majorana L.** (Majorán, marjánka, voněkras). Lodyha šedopýřitá, zřídka celá lysá. Listy vejčité neb elliptické, tupé, šedoplsťnaté. Květy v květenstvích skoro kulatých, střechovitě seřaděných. Listeny okrouhlé, velmi hustě nahloučené, šedoplsťnaté, po kraji huňaté. Kalich polovičný, bezzubý.

V. 0·30—0·50 *m*. Koruny načervenalé bílé. Bylina silně vonná.

☉ a ♃ Červenec, srpen. Původem ze sev. Afriky, u nás v zahradách zde onde pěstována. Na širém poli u Bzence (Spitzner).

275. Thymus L. Douška.

A) Hypodromae A. Kern. Nervy listů na spůsob tkaniva, s kýlovitě vyniklým středním nervem. Nervy druhého řádu, které jsou na čerstvé rostlině nezřetelné, vynikají silně, skoro přitlustle na sušených lístcích, čímž stává se spodní část listu jako řasnatá.

904. T. angustifolius Pers. (D. úzkolistá.) Lodyha vystoupavá neb přímá, kolkol chlupatá, namnoze načervenalá. Listy čárkovitě kyjovité, tupounké, krátce řapíkaté, na dolejšku a někdy též po kraji chlupaté, u odrůdy *a*) jest čepel listů lysá, u odrůdy *b*) obak ± chlupatá až huňatá. Květy svazečnaté, v konečných, krátkých, strboulovitých lichopřeslenech. Kalich 5zubý, dolejší dva zuby čárkovitě kopinaté, hořejší 3 vejčitě kopinaté a jako celý kalich hustě chlupaté až huňaté. Tyčinky namnoze vyniklé. Koruny malé, pýřité. Kořen dřevnatý, větevnatý, četné plazivé, všude kořenující kmínky ženoucí, ze kterých příštím rokem krátké, květonosné lodyhy vyrůstají.

V. větví květonosných až 0·05 *m*. Koruny nachové až karmínově červené. Bylina silně větevnatá. T. serpyllum L. v. angustifolius aut. pl.

♃ Květen—podzim. Písčitá a kamenitá místa. Odrůdy:

a) **genuinus.** Listy po kraji brvité, jinak obak lysé.

Pusté písčiny, pořídku. Posud jen na Dúbravě u Bzence a jest tu za květu pravou ozdobou pustých písčin (Bubela), dle Schierla též v lese u Hodonína: odtud podél Moravy až do Dolních Rakous, kde se rostlina tato ve stromovce u Marchegu opět vyskytuje (J. Braun).

b) **ericetorum Wimm.** Listy obak ±, namnoze však velmi hustě chlupaté, tvar jejich jako u *a*.

Posud jen u Opavy, mnohem hojněji v prusk. Slezsku.

B) Camptodromae A. Kern. Vedlejší nervy listuv obloukovité, nervy ku kraji listů znenáhla se zúžující, v parenchymu listovém se ztrácející, kraje nedosahující.

I Hirticaules H. Braun. Lodyha kolkolem chlupatá.

905. T. Lövyanus Opiz. Vým. přírd. str. 105 (1824) (D. Lövova). Lodyha oblá, položená neb vystoupavá až přímá, kolkolem chlupatá.

Listy vstřícné, vejčitě až čárkovitě kopinaté, třeny jsouce nevydávají vůně pergamotkové neb meduňkové, krátkořapíkaté, lysé neb ± chlupaté. Svazečky květů buď v úžlabní lichopřesleny spojené, s krátkým konečným lichopřeslenem, neb jen tento vyvinut, s 1—2úžlabními lichopřesleny. Kalich hustě chlupatý až huňatý, 2pyský, trubkovitý, 5zubý, zuby jeho všecky stejnoměrně brvité. Koruna malá neb (u androdynamických tvarů) dosti značná. Kořen dřevnatý, větvitý, s četnými plazivými, všude kořenujícími kmínky, které příštím rokem lodyhy plodonosné, v řadu seřaděné vyhánějí.

V. větví až 0·25 *m*. Koruny nachové až nachově fialové neb karmínově červené. T. arenarius Bernh., T. Marschalianus Aut. p. max. p., non Bieberst, nec Willd.

♃ Květen—červen. Pahorky, meze, kraje polí a lesů, suchá luka a jehličnaté lesy. Odrůdy:

* Glabratae. Listy po kraji brvité, jinak obak lysé.

a) **genuinus.** Listy kopinaté neb kopinatě vejčité. Lodyha přilehle mrtnatá. Lichopřesleny nahloučené, mimo konečný strboulovitý lichopřeslen, ještě 2—3úžlabní. V. 20—1·00 *mm*. U této mnohotvárné odrůdy rozeznávají se následující podřízené tvary:

α) stenophyllus Opiz Sezn. (1852). Lodyhy plodonosné krátce položené. Listy úzce až čárkovitě kopinaté. Bylina vzezřením poněkud T. angustifolius Pers podobná V. 18—50 *mm*.

Porůzná. Cacovice, kopce a vinohrady u Židenic, meze při lese a v lese Borky u Židenic. — Kolem Znojma (Oborny). U cihelny za Prostějovem, meze u Dřevnic (Spitzner).

β) serpens Opiz. Sezn. Lodyha položená. Listy kopinaté. Tvar dlouhými, výhonkovitými, plazivými pníčky velmi význačný.

Porůzná. Vinice u Obřan, Kartouzy, Polavské kopce.

γ) normalis. Lodyha přímá a jako kalichy hustě přilehle chlupatá. Listy vejčitě kopinaté.

Kopce u Bilovic. — Meze u Plumlova (Spitzner).

δ) bracteatus Opiz l. c. p. sp. Lodyha položená neb přímá, přilehle, řídce chlupatá. Listy široké, 6–7 *mm*, vejčitě až vejčitě kopinaté. V. 70—160 *mm*.

Porůzná. U I. tunnelu na Hádech u Obřan (Makowsky), u Znojma (Oborny) a dojista že i jinde rozšířena.

b) **sparsiflorus H. Braun.** Lodyha přímá, hustě přilehle chlupatá. Květy mimo v konečném, strboulovitém lichopřeslenu ještě v četných, úžlabních, podél lodyhy oddálené rozestavených lichopřeslenech. T. interruptus H. Braun, olim non. Opiz.

Porůzná. Sv. Antoníček u Brna, Židenice, les u Jundrova a u Břeclavi, zde ve tvaru T. Marschallianus Willd. blízkém.

c) **ellipticus Opiz**, Vým. přírd. str. 103 (1824). Lodyha dole přílehle mrtnatá, nahoře dlouhými, bílými chlupy hustě huňatá, chlupy odstálé, zdélí příčného průřezu lodyhy aneb skoro tak dlouhé. Listy kopinaté neb kopinatě vejčité až čárkovitě kopinaté. Kalich dlouhými, hustými, bílými chlupy šedohuňatý, zuby kalicha dlouze brvité. — Bylina na pohled míšenci mezi T. Lövyanus genuinus a T. lanuginosus Miller podobná a sice ve tvaru T. Lövyanus bližším. U nás v podřízených odrůdách:

α) genuinus. Listy dosti široké, jako u T. Lövyanus Opiz normalis. Květy namnoze androdynamické, zřídka gynodynamické.

Hojná u Brna. — U Znojma, na Polavských kopcích (Oborny).

β) Kallmünzerianus Opiz. Lodyha přímá, pýřitá. Listy čárkovitě kopinaté neb kopinaté, podobné T. stenophyllus Opiz, řidčeji elipticky kopinaté, na spodku brvité, obak lysé, nanejvýš na líci velmi ojediněle pýřité, kalichy hustě chlupaté, zuby kalicha dlouhými, bělavými chlupy brvité. Květenství krátce strboulovité. Tvar střední mezi T. calvifrons Borb. et Braun (T. brachyphyllus Opiz) a T. Lövyanus Opiz, od první trochu elliptickým přikrojením listův a slabší chlupatostí lodyhy, od poslední užšími listy a zvláště zápachem citronovým rozdílná. Květy namnoze gynodynamické, zdá se, že Opiz též gynodynamické tvary od T. ellipticus *α)* genuinus pod jménem T. Kallmünzerianus rozeslal. Rostliny, které J. Braun od Opize viděl, shodují se s popisem předešlým.

Kolem Brna. — Na Horkách u Ohrozími, u Žešova, při cestě z Dřevnic do Drysic (Spitzner).

d) **angustissimus H. Braun**, Oest. bot. Z. 1888 p. 188, T. pinifolius Aut. p. p., non Heufel, T. odoratissimus Aut. p. p., non M. et B. Listy úzce čárkovité, tenké, trochu chlupaté. Tvar lepý.

Posud jen na Kraví hoře u Žabovřesk.

**) Hirtifoliae H. Braun. Listy obak ± chlupaté.

e) **pillosus Opiz.** Vým. přírd. str. 40 (1824). T. decumbens Bernh., Rchb. Fl. exs. čís. 2120. Lodyha plazivá, i s větvemi položená, větve odstále mrtnaté. Listy podlouhle kopinaté, hořejší vejčité, ku předu širší, velmi krátce řapíkaté, dlouhými chlupy ± pokryté, leč nikoliv hustě huňaté, zelené, nikoliv sivé. Kalich dlouhými, bílými chlupy posázen, leč tyto nepřekážejí pohledu na dolejšek kalicha. — Odpovídá míšenci T. Lövyanus genuinus a T. lanuginosus Miller.

Hojná na Polavských kopcích, u Náměště a zde onde v okolí Brna (Wawra, Weiss, Makowsky), Kartouzy, Husovice, zmoly u Cacovic, Židenické kopce, les Borky u Židenic, Mordovna u Klajdovky, Hády u Obřan, mezi Soběšicemi a Bilovicemi, Písárky, kopce u Sokolnic, Urbanov u Slavkova, Větrník u Dražovic.

f) **lanuginosus Miller** Dict. čís. 8 (1768). T. austriacus Bernh. Lodyha četné výhonkovité pníčky ženoucí, hustě odstále huňatá. Listy vejčitě kopinaté neb vejčité, velmi krátce řapíkaté a jako kalichy hustě šedohuňaté. Chlupy na hořejší části lodyhy odstálé, zdéli příčného průřezu lodyhy. Bylina velmi nápadného vzezřeni.

V Doln. Rakousích hojnější než na Moravě (J. Braun), Bergl u Medlánek, Šakvice. — Klobouky, Polavské a Mikulovské kopce, Znojmo (Oborny). Meze u 2. cihelny za Prostějovem a Horka u Ohrozími (Spitzner).

906. T. Kosteleckyanus Opiz, Vým. přírd. str. 104 (1824) (D. Kosteleckého). Větve přímé, krátké neb ± prodloužené, přioblé, kolkolem ± hustě až skoro huňatě chlupaté. Listy čárkovitě kopinaté neb kopinaté, chlupaté neb (u odr. γ) lysé, měkké, s četnými žlazami, třeny jsouce, vydávají ostrý, velmi rázovitý zápach pergamotkový. Květy ve svazcích úžlabních, hořejší na konci lodyhy strboulovitě nahloučené. Kalich ± chlupatý až hustě huňatý, krátce zvonkovitý, kratší než u T. Lövyanus. Květy vždy, též u androdynamických tvarů mnohem menší než u T. Lövyanus Opiz a jeho odrůdách. Polokeř, s krátkými neb ± prodlouženými, četnými, plazivými a kořenujícími lodyhami, které příštím rokem plodonosné větve vyvinují.

V. větví až 0·30 *m*. Koruny bledě fialové. T. Hackelianus Opiz. Sezn.

♃ Květen, červen. Meze, kopce, lesy jehličnaté. Bylina tato velmi rázovitá, má tyto odrůdy:

a) **genuinus.** Bylina celá ± huňatá, pníčky šlahounovité krátké. Listy čárkovitě kopinaté, lodyha položená a pak obloukovitě vystoupavá. V. 20—130 *mm*.

Pořídku. Meze u Obřan. Líšeň, Leskoun u Vedrovic, Polavské kopce. — Meze u Seloutek, u Plumlova, na skalách u Otaslavic, na Horkách u Ohrozími, u Mostkovic a u Drysic (Spitzner).

b) **elongatulus H. Braun.** Bylina přímá, až 27 *cm* v., statná a silná, listy nápadně prodloužené, hustě chlupaté. Květenství značné, z tlustých strboulovitých lichopřeslenův.

Velmi pořídku: v Panském lese u Střelic. — Travnaté úklony u Zešova (Spitzner).

c) **villosissimus H. Braun.** Bylina přímá, listy a lodyha dlouze huňaté, odění velmi nápadné, ± odstálé.

Posud jen při lomech u Drysic u Nezamyslic prof. Spitznerem objevena.

d) **brachyphyllus Opiz.** Sezn. str. 97 (1852). Lodyha vystoupavá, šlahounovité pníčky dlouze plazivé a mnohonásobně kořenujíci. Lodyha nahoře dosti hustě přílehle neb odstále chlupatá. Listy čárkovitě kopinaté až čárkovité, obak lysé. T. calvifrons Borb. et Braun = T. linearifolius Wimm et Grab. — T. Kallmünzerianus Opiz velmi podobná, leč od této bledě fialovými květy, úzkými, pronikavě pergamotkou zapáchajícími listy a kratšími kališními trubkami snadně a bezpečně k rozeznání.

Sv. Antoníček u Brna, Rybníčky u Kartouz, Cacovice (var. an T. Marschallianus Willd), židenické vinohrady, meze u Obřan, za Klajdovkou na Hádech, na prachárnách u Brna, Židlochovické a Nosislavské kopce, zde ve tvaru T. ellipticus Opiz blízkém. — U Mostkovic, Plumlova, Seloutek, na Zlechově u Plumlova, při lomech u Drysic, při cestě z Dřevnic do Drysic, u Lulče (Spitzner). Dúbrava u Bzence (Schwoeder).

α) latifrons H. Braun. Lodyha husté chlupatá, listy lysé, dosti široce elliptické až kopinaté. Celá bylina vydává zápach citronový neb meduňkový.

Posud jen na mezích u Zlechova blíže Plumlova (Spitzner).

907. T. Marschallianus Willd. spec. plant. III. p. 141, 1800 (D. Marschallova). Bylina polokřovitá, lodyhy vystoupavé neb přímé, nahoře odstále chlupaté, šlahounovité pníčky žádné, leč z kořene vyrůstají letošní, zdřevnatělé, na dolejšku kořenující lodyhy, které vyhánějí příštím rokem plodonosné, kvetoucí větévky. Listy podlouhlé neb skoro kosníkově kopinaté, na konci krátce špičaté neb trochu tupounké, lysé neb ± chlupaté. Květy svazečnaté, v přeslenech oddálených. Kalichy husté, chlupaté, 2 hořejší zuby kališní široké, 3 dolejší šidlovité, hustě brvité. Hořejší část kořene dřevnatá. V. až 50 *cm.* Květy nachové neb fialové až karmínově červené. Spůsobem obnovování větévek a vzrůstem od T. Lövyanus Opiz = T. arenarius Bernh. velmi rozdílná.

♃ Květen, červen. Meze, suchá luka. Odrůdy:

a) **genuinus.** Listy obak lysé, jen na dolejším kraji brvité.

Pořídku. V Pohansku u Břeclavi a bezpochyby ještě na jiných místech při úpatí Beskyd. — U Znojma (Oborny), u městské cihelny za Prostějovem (Spitzner).

b) **Eisensteinianus Opiz.** Lodyha nahoře dlouze chlupatá. Listy obak ± chlupaté.

Při cestě z Dřevnic do Drysic na mezích u Vyškova prof. Spitznerem objevena.

II. Chamaedrys H. Braun. Lodyha zřejmě 4hranná, jen dole na hranách zřetelně chlupatá. Listy vejčité až vejčitě elliptické, vždy lysé.

908. T. montanus W. K. (D. horská.) Lodyha polokřovitá, vystoupavá neb přímá, šlahounovité pníčky žádné, z kořene vyhánějí letošní, zdřevnatělé, na dolejšku kořenující, druhým rokem větévky plodonosné, květy nesoucí. Lodyhy 4hranné, na hranách s chlupy bělavými, ohnutými, na plochách lysé neb nahoře nezřetelně pýřité, posléz nazpět sražené. Listy vejčité, tupé, dosti veliké, zřetelně řapíkaté, žláznatě tečkované, vstřícné. Květy svazečnaté, v lichopřeslenech podlouhlých, namnoze nahloučených, řidčeji oddálených. Kalich krátký, lysý, řidčeji dole nezřetelně pýřitý, 3 hořejší zuby kališní skoro nebrvité, 2 dolejší slabě brvité, čárkovitě kopinaté, nikoliv šidlovité. Koruny též u androdynamických květů malé. Kořen dřevnatý, větevnatý.

V. 0·07—0·24 *m*. Koruny fialové.

♃ Červen—říjen. Lesy, stráně, meze. V území velmi pořídku. Posud jen u Kanic a na Stráni u Morkůvek.

909. T. chamaedrys Fries. 1814. (D. kalamandrovitá.) Kořen vyhání četné, krátké, plazivé, na dolejšku kořenující pníčky, jež druhým rokem květonosné pníčky vyvinují. Lodyha vystoupavá, nahoře větvitá, 4hranná, 2řadě chlupatá. Listy vejčité, tupé, tlusťounké, vstřícné, zřetelně řapíkaté, žláznatě tečkované, obak lysé, jen po kraji dolejška brvité, vespod trochu nasivělé. Květy svazečnaté, v strboulovitých, konečných lichopřeslenech, s lichopřesleny úžlabními nebo bez nich. Kalichy dole zřetelně, nahoře slabě pýřité neb skoro lysé. Koruny u rostlin androdynamických značné. Kořen dřevnatý, větevnatý.

V. 0·06—0·15 *m*. Koruny namnoze karmínově červené neb nachové.

♃ Květen—červenec. Meze, kraje lesní, cesty, luka. U nás v odrůdách:

a) **genuinus.** Květy prostřední neb malé. Listy prostřední, tlusťounké, vespod nasivělé. Kalichy zřetelně chlupaté.

Pořídku. U Evanovic. — Znojmo (Oborny), na severní Moravě a ve Slezsku bezpochyby se též vyskytuje. U Lulče, v okolí Drahan, na kopcích u Držovic, na Skalici a Hloučele u Prostějova, na Kotouči u Štramberka (Spitzner).

b) **alpestris Tausch sp.** Kořen vyhání četné, prodloužené, kořenující, za doby letní v řady seřaděné, vystoupavé, květonosné, namnoze nachově zbarvené a skrovně chlupaté lodyhy. Listy vejčité až okrouhle vejčité, tupé, v zřetelný řapík zúžené, na dolejšku skrovně pýřité, jinak lysé. Svazečky květů na konci větévek strboulovitě nahloučené, dole postavené jen chudokvěté. Kalich skrovně chlupatý, hořejší pysk skoro lysý, zuby kališní skrovně brvité. Koruny značné, 2krát větší než u *a*., sytě nachové, slabě pýřité. Tyčinky a čnělky daleko vyčnívající T. alpinus Presl.. T. pulegioides Láng.

Trávníky, štěrbiny skalní, pořídku. Posud jen na Petrštýně a ve Velk. kotlině (Grabowski), zde jen poskrovnu a na místech těžko přístupných (Oborny).

910. T. ovatus Miller dict. Nr. 7 (1768) (D. vejčitá.) Kořen vyhání četné, tenké, nitkovité, šlahounovité kmínky, ze kterých druhým rokem dřevnaté pníčky vyrůstají a na nich výhonky plodné. Celá rostlina nabývá pníčky nitkovitými, hustě plsťnatými vzezření trsovitého. Lodyha vystoupavá, 4hranná, 2řadě chlupatá. Listy vejčité, tupé, ± veliké neb prostřední až malé, žláznatě tečkované, střičné, obak lysé, po kraji brvité, obak zelené, na líci ± tmavozelené, vespod bledší. Svazečky květů namnoze nahloučené, mnohokvěté; kalich slabě chlupatý neb u některých odrůd zřetelně mrtnatý, zuby kališní hořejšího pysku slabě brvité, dolejšího zřetelně brvité. Koruna malá neb prostřední, šedě pýřitá Kořen dřevnatý, větevnatý.

V. 0·05—0.20 *m.* Koruny nachové, fialové neb karmínově červené. Vzrůstem, kalichy zřetelně chlupatými, listy tenšími, vespod nikoliv nasivělými od T. chamaedrys snadno k rozeznání.

♃ Květen, červen. Písčité a kamenité stráně, meze, lesy. U nás v odrůdách:

a) **genuinus.** T. silvestris Schreb. Pníčky méně četné. Lodyha pod lichopřesleny hustě pýřitá. Listy veliké, posléz dolů stlačené. Květy v prodloužených lihopřeslenech, malé, fialové neb fialově nachové. Kalich nahoře i dole zřetelně krátkopýřitý neb nahoře lysý, hořejší zuby kališní špičaté.

Pořídku. Melatínské údolí a j. m. u Bilovic. — U Znojma (Oborny), v údolí Kroupy u St. města (Spitzner).

b) **subcitratus Schreb.** Pníčky namnoze velmi četné, velmi útlé a tenké. Lodyha položená neb vystoupavá, namnoze krátká, nahoře jen na hranách chlupatá. Listy mnohem menší než u předeš. Květy malé, fialové neb fialově karminově červené, v prodloužených konečných lichopřeslenech. Kalich zřetelně chlupatý, hořejší zuby kališní mnohem tupější než u předešlého tvaru. V. 0·04—0·15 *cm.*

Rozšířena. Na Hádech za Klajdovkou, u nádraží, v údolí Melatinském a j. m. u Bilovic, les u Kuřima, Klucanina u Tišnova, Macecha, Ostrov, Jedovnice, Letovice, Písárky, kraj Zapniho u Kohoutovic, Vyškov, Mariánská studénka u Krumlova, Mor. Budějovice, zde ve tvaru T. montanus W. K. blízkém, Pekařov, Něm. Bohdíkov, Kyjov, Moravany, Koryčany, Střílky, Žerotín u Strážnice, Komna, u Konaříkův u Vsetína. — Při silnici z Olomouce do Přaslavic (Spitzner). Podřízená odrůda:

α) parviflorus Opiz Sezn. (1853.) Listy velmi malé, vejčitě elliptické. Květy velmi malé.

Vinice u Obřan.

c) **concolor Opiz.** T. chamaedrys Aut. p. p., non Fries. Nitkovité pníčky namnoze velmi četné. Lodyha položená neb vystoupavá, nahoře jen na hranách trochu chlupatá, chlupy velmi krátké. Listy prostřední velikosti, obak stejnobarevné neb vespod trochu bledší, tenké. Květy ve strboulovitých, neprodloužených, konečných lichopřeslenech a mimo to někdy podél lodyhy v úžlabích listů rozestavené. Květy dosti značné, karmínově červené neb nachové. — Vzrůstem, listy skoro stejnobarevnými, tenkými snadno od T. chamaedrys Fries k rozeznání.

Porůzná. Údolí Punkvy u Blanska (♀). Ostrov, při cestě od Jedovnic ku Zpropadání, Ivančický kout u Střelic, Říčky u Bystřice (♀), Hluboká u Vsetína. U nás též subvar:

β) longistylus Opiz Sezn. (1882) p. sp. Kalichy stejnobarevné, kolkolem krátce pýřité. Listy dosti malé. K tomuto tvaru počítá Opiz, jak dle originálů možná souditi, též gynodynamické tvary od T. concolor.

Skály u Cacovic, Velk. Javořina.

911. T. parvifolius Opiz v Déségl. l. c. extr. p. 10 (1882) c. diag., Sezn. str. 97 (1852) (D. drobnolistá). Lodyha jen na hranách chlupatá. Listy vejčitě elliptické, na dolejšku silně brvité, jinak lysé. Květy v konečných strboulovitých lichopřeslenech a někdy též jednotlivé lichopřesleny v úžlabí listů lodyžních rozestavené. Květy dosti značné. Kalichy kolkolem hustě huňaté jako u T. Lövyanus Opiz, 3 dolejší zuby kališní dlouze huňatě brvité, hořejší zřetelně brvité.

V. 0·05—0·20 *m.* Vzrůst podobný. T. ovatus var. subcitratus Schreb. T. subcitrato × Lövyanus H. Braun.

♃ Červen—říjen. Meze, travnaté a kamenité kopce, porůznu. V brněnském kraji: Rybníčky u Kartouz, za střelnicí u Lísně, prachárny a Kraví hora u Brna, Kolby u Uherčic.

III. Pseudomarginatae H. Braun. (Marginatae Halácsy et Braun). Nervy vespod listů zřetelně vyniklé, obloukovité a podél kraje listu spolu splývající a zde ztloustlou naběhlinu tvořící.

912. T. praecox Opiz. Vým. přírd. str. 40 (1824). (D. raná). Kořen vyhání četné plazivé a kořenující pníčky, které příštím rokem květonosné lodyhy vyvinují. Lodyha přioblá, kolkolem chlupatá, hustě listnatá, obloukovitě vystoupavá. Listy vejčité až skoro kruhovité neb kopisťovité až podlouhlé, žláznatě tečkované, vstřícné, lysé neb chlupaté. Svazečky květů v nahloučených, kulatých lichopřeslenech. Koruny veliké, pýřité, hořejší pysk vykrojený, delší než 3klaný pysk dolejší. Kalich hustě štětinatý, 5zubý, 3 hořejší zuby kališní vejčitě kopinaté, 2 dolejší čárkovitě kopinaté. Kořen dřevnatý, větevnatý.

D. větví až 0·10 *m.* Koruny světle nachové. Bylina silně větvitá, v hustých k zemi přitisklých trsech, větví namnoze krátkých, plodných.

♃ Květen—červenec. Suché, výslunné kopce, stráně. U nás v odrůdách:

a) **genuinus.** Listy vejčité až skoro kruhovité, obak lysé, jen na dolejšku kraje brvité. Lodyha kolkolem hustě a krátce pýřitá.

Porůzná. Pod Hornekem u Líšně, stráně u vojenské střelnice u Žabovřesk, Písárky u Brna. — Leskoun u Vedrovic, u Znojma (Oborny), sem též patří:

α) oblongifolius Opiz. Listy elipticky podlouhlé, jinak jako *a)*. Roztroušena mezi tvarem základním.

b) **spathulatus Opiz.** Vým. přírd. str. 105 (1824) p. sp. Lodyha přilehle neb ± odstále chlupatá. Listy kopisťovitě elliptické, na líci roztroušeně chlupaté.

Rozšířena. Mordovna u Klajdovky, les mezi Soběšicemi a Bílovicemi, prachárny a Kraví hora u Brna. — Při cestě za Smržicemi za kaplí u Prostějova (Spitzner). Sv. Florianek u Krumlova, Polavské a Mikulovské kopce, Popická výšina a Pelcberk u Znojma (Oborny).

c) **ciliosus H. Braun.** T. ciliatus Opiz, non Lam., T. humifusus *β)* hirtus Oborny, non T. hirtus W. Listy skoro kruhovité neb elipticky kruhovité, na dolejšku dlouze huňatě brvité, mnohem menší než u předešlého tvaru.

Pořídku. Les Borky u Židenic. — Polavské kopce, Popická výšina (Oborny).

d) **caespitosus Opiz.** p. sp. Listy zcela malé, hustě bělavě chlupaté, vejčitě kruhovité. Lodyha a kalichy dlouze huňaté.

Zmoly u Cacovic.

e) **badensis H. Braun.** Listy široce vejčitě elliptické, obak jako lodyha a kalichy hustě a dlouze huňaté, vespod vynikle žilnaté, vedlejší nervy podél kraje obloukovitě splývající a zde ztloustlou naběhlinu tvořící.

Posud jen na Kosíři u Prostějova, prof. Spitznerem pro území objevena.

913. T. Reineggeri Opiz, in Déségl. l. c. extr. p. 10 (1882). Sezn. str. 97 (1852) (D. Reineggerova). Kořen četné plazivé, kořenující pníčky ženoucí, které příštím rokem květonosné lodyhy vyhánějí. Lodyha 4hranná, tenká, jemně pýřitá, na hranách silněji chlupatá, položená, posléz obloukem vystoupavá, pod lichopřesleny trochu silněji pýřitá. Listy vejčité neb elipticky vejčité, na spodu dlouze brvité, ostatně lysé aneb jen na líci s jednotlivými chlupy, vespod s obloukovitými trochu ztloustlými postranními nervy, které se po kraji se slabě ztloustlým nervem spojují. Květy svazečnaté, v nahloučených, kulatých lichopřeslenech. Kalichy nahoře skoro lysé, jen s nemnohými bělavými chlupy, dole ± dlouze, bělavě chlupaté. 3 hořejší zuby kališní široce vejčitě kopinaté, 2 dolejší skoro šídlovité, všecky bělavě brvité. Koruny, též u androdynamických tvarů menší než u T. praecox Opiz. Kořen dřevnatý, větvitý.

V. 0·05—0·15 *m.* Tvar, lodyhami 4hrannými, velmi řídce chlupatými, žilnatinou rubu listů, která nám již živě připomíná oddělení Camptodromae A. Kern., a kalichy nahoře skoro lysými neb řídce chlupatými velmi význačný. T. subcitrato × [spathulatus] praecox H. Braun.

♃ Květen—červenec. Meze, světlá lesní místa, travnaté stráně. Pořídku. Borky u Židenic a Katov u Vranova.

914. T. Sudeticus Opiz v Reichb. Fl. Germ. excurs. pro var. T. humifusi Bernh. p. p. (1831) (D. sudetská). Kořen vyhání četné plazivé a kořenující pníčky, které příštím rokem lodyhy květonosné vyvinují. Lodyha 4hranná, kolkolem aneb jen na hranách chlupatá. Listy vejčité neb skoro kruhovité neb kopisťovité, žláznatě tečkované, lysé neb ± chlupaté, stříčné, vespod s dokonale okružným, ztloustle naběhlým nervem, s nímž silně vyniklé, obloukovité postranní nervy se spojují. Svazečky květů v nahloučených, kulatých lichopřeslenech. Kalichy skoro lysé až ± hustě chlupaté, hořejší 3 zuby kališní kopinaté, dolejší 2 skoro šídlovité, všecky ± brvité. Koruny značné. Kořen dřevnatý, větevnatý.

— Kalichy a lodyhou namnoze řidčeji chlupatou (vyjimaje odrůdu *c*), zilnatinou rubu namnoze lesklých listů, značnými květy, stěsnaným vzrůstem od T. praecox Opiz a jeho odrůd rozdilná.

V. 0·06—0·10 *m*. Koruny karmínově červené neb nachové.

♃ Červen, červenec. Štěrbiny skalní a trávníky. V Jeseníku.

a) **genuinus.** T. carpaticus Čelak., T. nummularius Fiek et Uechtr. non M. a B. — T. humifus var. origanifolius Rchb. a T. serpyllum var. nummularius Láng patří sem a nikoliv k T. alpestris Tausch. Lodyha přilehle pýřitá. Listy lesklé, často skoro kruhovité, na dolejšku kraje ± brvité, lysé neb na líci s velmi roztroušenými chlupy. Květy veliké. Kalichy slabě chlupaté, namnoze nafialové.

Petršlýn, Velk. kotlina v Jeseníku.

b) **Rochelianus Čelak.** T. macrophyllus Reichb. Fl. exc. p. 312. Bylina hustě huňatá, šedozelená. Lodyha odstále huňatá. Kalich dlouze chlupatý. Odpovídá T. praecox var. badensis H. Braun., na vápně v Doln. Rakousích. Možno, že i v moravsko-uherských pohraničních horách se vyskytuje, pročež zde na tuto rostlinu upozorňuji.

276. Calamintha Spenner. Marulka.

915. C. acinos Clairv. (Pamětník.) Lodyha vystoupavá, větvitá, větví vzpřímených a jako lodyha přioblých, pýřitých až srstnatých. Listy krátce řapíkaté, vejčité neb kosníkovité, zpředu slabě pilovité, srstnaté, po kraji ± brvité, stejnobarevné. Vrcholíky 3—5květé, okoličnaté, v úžlabích přisedlé, stopky nedělené, jich listeny krátké, nehojné. Kalich štětinatý, zřetelně žebernatý, dole břichatý, pod zuby za plodu skloněnými, šídlovitými silně zaškrcený, uvnitř věncem chlupů zavřený.

V. 0·15—0·35 *m*. Koruny malé, lilákové, zřídka bílé. Thymus acinos L., Melissa acinos Benth.

♃ neb ⊙. Červen—září. Výslunné, kamenité kopce a stráně, skály, meze, úhory, od roviny až do předhoří hojný.

916. C. clinopodium Spenn. (Stořišek, klinopád.) Lodyha z obloukovitého spodku vystoupavá neb přímá, odstále huňatá. Listy vejčité neb vejčité podlouhlé, kolkolem drobně zubaté, huňaté, vespod bledší. Vrcholíky mnohokvěté, vidličnaté rozvětvené, v úžlabích krátce stopkaté, kulaté lichopřesleny tvořící, jich listeny dlouhé, štětinovité, huňaté, okolo kalichův obal tvořící. Kalich nálevkovitý, skřivený, zřetelně žebernatý, huňatý, pod zuby nezaškrcený, vnitř bez věnce chlupatého.

V. 0·25—0·60 *m*. Koruny nachové, zřídka bílé, dosti veliké. Clinopodium vulgare L., Melissa clinop. Benth.

♃ Červen—srpen. Keřnaté kopce, háje, houštiny, kraje lesů, meze, cesty, v rovině a předhoří obecný. V údolí Josefském u Adamova s bílými květy (Oborny), v lese u Losovského mlýna blíž Olomouce s bílými květy (Kronfeld).

* Melissa Tourn. Meduňka.

* **M. officinalis L.** (Včelník, rojovník.) Lodyha přímá, větvitá. Listy řapíkaté, vroubkovaně pilovité, vejčité neb srdčitě vejčité, hořejší klínovitě zúžené, na líci lesklé, vespod roztroušeně chlupaté. Vrcholíčky rozpůlené, chudokvěté, jednostranné, úžlabní, krátce stopkaté, s listenci vejčitými.

V. 0·60—1·20 *m.* Koruny bílé neb narůžovělé, prostřední.

♃ Červenec, srpen. Původem z jižní Evropy, u nás jen pěstovaný, zřídka zdivočelý, jako kolem Mikulova (Makowsky) a na poli „Brodek“ u Tučap (Červinka), u Popic blíže Znojma (Oborny).

* Hyssopus L. Ysop.

* **H. officinalis L.** (Y. lékařský.) Lodyha přímá, polokřovitá, nejdoleji větevnatá. Listy celokrajné, krátkořapíčné, kopinaté až čárkovitě kopinaté, lesklými žlázami tečkované. Lichopřesleny v hrozen sestavené, jednostranné, s listenci čárkovitě šídlovitými.

V. 0·25—0·45 *m.* Koruny modré, růžové neb bílé.

♃ Červenec, srpen. Původem z jižní Evropy, u nás v zahradách pěstovaný a na skalách, zdech a stráních zřídka zdivočelý. Od mnoha let na skalách mezi Hradní a Michalskou branou v Olomouci (Makowsky a prof. Tkaný), hojně na zdi evang. hřbitova u Vyzovic (Bubela in lit.), zahradní zdi zámku v Kunvaldu a ve Štramberku (Sapetza), na jedné porostlé stráni mezi houštím u Vyškova 1884.

277. Salvia L. Šalvěj.

A) Lichopřesleny 20—10květé. Čnělka na dolejší pysk sehnutá. Rameno spojidlové pytlíček nesoucí v prodloužení nitky, druhé rameno zubovité, sehnuté.

917. S. verticillata L. (Š. přeslenatá). Lodyha přímá, větvitá, dole listnatá a jako listy mrtnatá, nahoře a na větvích se vstřícnými, suchomázdřitými, nazpět ohnutými listeny. Listy 3hranně srdčité, špičaté, nejčastěji s 2 oušky na řapíku, vroubkované neb vyhlodaně zubaté. Lichopřesleny kulaté, oddálené, na konci větví trochu sblížené, v paždí listenův. Zuby kališní špičaté. Hořejší pysk koruny dosti přímý, delší neb zdéli tyčinek.

V. 0·40—0·60 *m.* Koruny dosti malé, modrolilakové zřídka bílé.

♃ Červen-srpen. Kopce, meze, cesty, luka, pustá místa. Ve střední a jižní části a teplejší pahorkatině obecná, v hornatějších polohách řidčeji. V brněnském kraji ještě u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Boskovic (Svěrák), u Letovic a Střítěže. — Rozšířena v Prostějovsku (Spitzner). Ve Znojemsku: ještě na zámecké hoře u Náměště (Roemer) a v ostatní části skoro všude obecná (Oborny). V Jihlavsku: jen u rybích rybníků kolem Jihlavy (Reichardt), Mor. Budějovice, v údolí Nedvědičky u Pernštýna. — Zelená hora a j. m. u Žďáru (Kovář). V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl), u Hněvotínských lomů (Makowsky), u vápenných lomů před Slatenicemi, Želč, Náměšť, Biskupice u Tovačova, Blatec a Hlubočky poblíž Olomouce (Spitzner), kolem Berouna (Gans), Hrubá voda, údolí Štolové, Domašov, Něm. Libiny, Čes. Bohdíkov. — V uh. hradišťském kraji: hojná u Kroměříže (Palla), u Bzence a Písku (Bubela), u Uh. Hradiště, od Rohatce až do Nov. Lhoty a na úklony Javořiny a odtud až k Uh. Brodu a Zděchovu obecná. Ve východní části: u Holešova!, Tučap a Prusenovic (Červinka), kolem Rusavy (Sloboda)!, kolem Vsetína (Bubela)!, Okrůžko, Uhliska a Vidče u Rožnova (Kotek), Hostýn (Spitzner), Hošťálkov, Ratiboř, Halenkov, hojná u Velk. Karlovic, Horečky u Frenštátu a Pustý zámek u Kyslířova. — U Krásné, na Kotouči u Štramberka, kolem Nov. Jičína, Hradisko u Star. Jičína a zámecký kopec u Fulneku (Sapetza)! v údolí Ostravice u Frýdlandu a odtud až do Paskova (Oborny), v okolí místeckém: v poříčí Ostravice, pod zámeckým vrchem ve Frýdku, u Lipiny, na Čupku, u Hodoňovic (Gogela). Ve Slezsku: Těšín, Blogotice, Dziegielów, Bogušovice, Bělsko, Bystrá (Kolbenheyer), Koňská, Jablunkov. — U Ustroně (Kotschy), kolem Opavy a Gräfenberka (W. Fl.), u Lípové (Milde) kolem Vidnavy.

B) Lichopřesleny nanejvýš 10květé. Čnělka pod hořejším pyskem koruny vystoupající. Krátké rameno spojidla tyčinkového se zakrnělým pytlíčkem.

a) Trubka koruny fialově modré, řidčeji růžové neb bílé, uvnitř lysá, do obloukovitého hořejšího pysku silně prohnutá. Krátké rameno spojidla plátkovitě rozšířené, na konci s knoflíkovitým zákrskem pytlíčka.

918. S. silvestris L. (Š. luční). Lodyha přímá, namnoze větvitá, dosti hustě a hojně listnatá, aspoň se 4—5 páry listů, na spodu bez přízemní rozetky, jak listy, listeny, kalichy a koruny jemně pýřitá, bezžlázná. Listy leskle žláznato-tečkované, vejčité až podlouhle kopinaté, dole slabě srdčité neb uťaté, vespod hustě pýřité až krátce plsťnaté. Přesleny četné, dosti sblížené, nejdolejší trochu oddálené. Listeny vejčité, dlouze zakončité, namnoze nachově zbarvené, poněkud blánovité, mnohožilné, žláznatě tečkované, zdélí kalichův. Zuby kališní hrotité. Horní pysk koruny rovný, tyčinky kratší koruny.

V. 0·30—0·60 *m*. Koruna modrofialová, růžová neb bílá, listeny pak zelenavě bílé. Koruny buď větší S. nemorosa Rchb., Tausch, neb as o polovic menší a užší, hořejší pysk koruny rovný, posléz dolů stlačený, kalich i koruna leskle žláznaté *β*) parviflora Čelak., S. silvestris Rchb., Tausch.

♃ Červenec, srpen. Stráně, cesty, meze, suchá luka. V jižní části obecná, jinak porůzná. V brněnském kraji obecná (Makowsky), a ještě u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Boskovic, Štěpánova, Úsobrna a Tasova u Velk. Meziříčí. Rozšířena ve Vyškovsku: Mal. Hostihrádky, Šaratice, Slavkov, Bučovice, Lulč, Vyškov atd. Rozšířena v Hustopečsku: u Hovoran a Čejče (Spitzner), Židlochovice, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky, Krumvíř, Kobylí, Velk. Pavlovice a j. — V Prostějovsku: pouze na rovině, na př. u Zešova, Určic, Brodku, Smržic pod „Horou" Olšan, na Romži, u Kostelce (Spitzner). Ve Znojemsku: od Náměště (Roemer) dolů v celém území, kolem Znojma, též zde onde s bílými květy, při Dyji u Nov. hrádku poblíž Lukova s růžovými květy (Oborny), na klášterním vrchu u Krumlova a u Výmyslic (Zimmermann). V Jihlavsku: Slaný mlýn poblíž Vladislavi u Třebíče (Zavřel). V Olomoucku: poblíž Michalské brány u Olomouce (Vogl), u Nezamyslic, Želče, Němčic a Kojetína (Spitzner). V uh.

hradišťském kraji: u Bezměrova (Palla), zde onde na hrázích kolem Bzence, hojněji kolem Kyjova a Uh. Hradiště (Bubela), Rohatec, Zvolenov, Strážnice, Radějov, Knězdub, Hroz. Lhota, Tasov, Velká, Javorník, Filipov, Uh. Brod, Havřice, Bojkovice, odtud v ostatní části velmi pořídku. — Jako vzácnosť na jednom místě na Trávníkách u Vsetína (Bubela). Dle udání posud nezjištěného též kolem Opavy, v ostatním Slezsku neroste. *β*) ve vinicích u Bzence (Bubela).

918 × 919. S. elata Host. (Š. vysoká.) Lodyha větvitá, i s větvemi přitiskle chlupatá, v květenství až krátce bělohuňatá, oddáleně listnatá, a jako kalich bez stopkatých žlaz. Listy méně četné, namnoze jen 4—5 párů, přízemní a dolejši lodyžní dlouze řapíkaté, z nestejně srdčitého spodku široce vejčité, nejhořejší pár a listy větví podlouhle kopinaté, přísedlé, všecky na líci lysé, vespod chlupaté. Listeny bylinné, zašpičatělé, zdéli neb kratší kalicha, hustě brvité, zřetelně žilnaté. Lichopřesleny oddálené, jen nejhořejší trochu sblížené. Kalich 2pyský a jako koruna huňatý a žláznatě tečkovaný, dílem do nachova zbarvený.

V. 0·30—0·50 *m*. Koruny velmi malé, s rovným, ku předu namířeným hořejším pyskem. Ve 2 tvarech: *α*) super silvestris × dumetorum s listy špičatými a rovným, ku předu namířeným hořejším pyskem. Lodyha odstále bělohuňatá, v květenství mrtnatá, květy velmi malé. *β*) super silvestris × pratensis, s listy otupělými a hořejším pyskem ohnutým. Lodyha skoro veskrz přitiskle chlupatá, květy větší.

♃ Červen, červenec. Luka, meze, kraje lesní, pořídku. Posud jen v okolí Znojma: v údolí Dyje, Hradiště a Tasovic (Oborny), též u Výmyslic u Krumlova (Zimmermann). S. ambigua Čelak., s lodyhou žláznatě chlupatou; nalezl mag. Khek o 4 kusech na Sokolnickém kopci.

919. S. pratensis L. (Š. luční.) Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, chudolistá, jak listeny a kalichy žláznatě huňatá. Listy bez žláznich teček, na líci lysé, vespod pýřité, přízemní četné, v rozetce, řapíkaté, podlouhlé neb vejčitě podlouhlé, dole srdčité, puchýřnatě svraskalé, kadeřavě vroubkované až protisečné, lodyžních krátce řapíkatých až i přísedlých jen 1—3 oddálené páry. Lichopřesleny dosti oddálené, na konci trochu sblížené. Listeny vejčité, zašpičatělé, bylinné, zdéli kalicha neb delší, hořejší kratší, posléze nazpět ohnuté, slabě žilkované. Hořejší pysk kalicha 3zubý, zuby hrotité. Tyčinky kratší než hořejší silně ohnutý pysk koruny.

V. 0·30—0·50 *m*. Koruna modrofialová, růžová neb bílá, obyčejně veliká; ale též 2krát menší s hořejším pyskem slaběji ohnutým. Listy méně svraskalé. *β*) parviflora Čelak., Block., S. dumetorum Ob. Fl. non Andrzj.

♃ Květen—červenec, též později. Luka, trávníky, cesty, meze, křoví, ve střední a jižní části a v celém uh. hradištském kraji obecná, jinde řidčeji, místy neroste. Kolem Jihlavy pořídku, zde jen u Panského mlýna (Reichardt), kolem Třebíče (Zavřel), u Telče a Bystřice n. P. V Olomoucku: u Olomouce (Vogl a Spitzner), kolem Berouna (Gans), na náspech trati mezi Zábřehem a Mohelnicí (Pánek) a jinde roztroušena (Oborny). Ve východní části: v okolí Holešova a Tučap hojná (Červinka), u Rusavy (Sloboda), kolem Vsetína obecná, zde onde též s květy červenými (Bubela), u Rožnova (Kotek), kolem Nov. Jičína (Sapetza), kolem Hranic a Mor. Ostravy. — Na moravské straně u Místku nikde, na slezské straně na lukách u Lipiny (Gogela). Ve Slezsku: kolem Těšína, Blogotic a Dziegielówa (Kolbenheyer), Wendrin u Jablunkova (Uechtritz), náspy trati u Bělska (Baier), Třenec (Schube), u Lomné a Koňské. — U Leskovce (Rieger), kolem Opavy (Svěrák) a j. v Opavsku (Oborny), v okolí Vidnavy. β) Na Hádech u Brna. — V okolí Znojma: v údolí Dyje od Trouznického mlýna dolů, dále u Milfrouna a Tasovic a bezpochyby odtud dolů podél Dyje k východní hranici hojněji, na kopcích kolem Popic, Kounic a Hradiště leč řidčeji (Oborny jako S. dumetorum Andrzj. Ob. Fl. str. 396).

* **S. Aethiopis L.** (Š. uherská.) Lodyha rozloženě větvitá, hojně listnatá, s přízemní rozetkou, jako listy a kalichy bělovlnatě plstnatá. Listy vejčité až vejčitě podlouhlé, často přísrdčité, chobotnatě zubaté až laločnatě protisečné, silně svraskalé, řapíkaté, hořejší přisedlé. Lichopřesleny 6—10květé. Listeny okrouhle vejčité, vyduté, ve špici skrojené, jak koruny žláznatě tečkované, často do nachova zbarvené. Zuby kališní vejčité, ostnitě osinaté, odstálé.

V. 0·30—0·90 *m*. Koruny malé, bílé, trochu načervenalé.

⚇ Červen, červenec. V zahradách pěstovaná, u cest a na rumných místech pomíjivě zdivočelá. Zabrdovický hřbitov a blíže tohoto na Černých polích u Brna 1882 (Tomaschek), u Jaroslavic (Schlosser), stráně u Popovic a Jarošova (Schlögl).

* **S. austriaca Jacq.** (Š. rakouská.) Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, chudolistá a jako listeny a kalichy hustě huňatá, se vtroušenými žláznatými chloupky. Listy přízemní četné, v rozetce, vejčité neb vejčitě podlouhlé, dole srdčité neb zaokrouhlené, puchýřnatě svraskalé, kadeřavě vroubkované až protisečné, řapíkaté, hořejší přisedlé, na líci dosti lysé, vespod pýřité. Listeny vejčité, zašpičatělé, zdélí kalicha. Zuby kalicha špičaté. Tyčinky 2krát delší než koruna, z ní spolu s čnělkou daleko čnějící.

V. 0·30—0·60 *m*. Koruny veliké, bledožluté neb žlutavě bílé. S. sclarea Jacq.

♃ Květen, červen. Kraje polní, meze, trávníky, cesty, cizím semenem zavlečena. Na Hochecku a j. u Mikulova (Fiek), les Hájek při cestě do Lednice (Wetschky). Meze u Lomnice (Pluskal), na kolišti v Olomouci (prof. Tkaný), dle Schlossera u Třebíče, Reichardt a Zavřel jí zde již nenalezli. — Mezi Bílovicemi a Čejkovicemi a u Mutěnic (Schierl).

b) Trubka koruny špinavě žluté, hnědě tečkované, uvnitř jemně pýřitá. Hořejší pysk kalicha nedělený. Kratší rameno spojidla nerozšířené, na konci s malým neplodným pytlíčkem.

920. S. glutinosa L. (Š. lepkavá.) Lodyha přímá, jednoduchá, zřídka větvitá, srstnatá, nahoře jako listeny, stopky a květy žláznatě huňatá. Listy řapíkaté, 3hranně vejčité neb vejčitě podlouhlé, zašpičatělé, dole srdčitě hrálovité, hrubě vroubkované. Lichopřesleny 2—6květé. Listeny vejčité, zašpičatělé, posléze nazpět ohnuté.

V. 0·50—1·20 *m.* Koruny velmi veliké, špinavě žluté.

♃ Červen—srpen. Křoví, lesy, stráně, seče, u potoků, porůzná a jen ve Znojemsku, Beskydách a ve Slezsku, ve střední a severní Moravě neroste. Ve Znojemsku: blízko hranice jihlavského kraje u Star. Hobzí, pak kolem Vranova, Hardeku, a na kopcích mezi Chvalaticemi a Bítovem, v údolí Švýcarském mezi Štítary a Vranovem, na Kozí stezce mezi Hardekem a Lukovem, v údolí Jaserky u Čížova a jako vzácnosť v údolí Dyje za Trouznickým mlýnem u Znojma a u Hnanic, úklony Grafenberku (Oborny). Ve východní části hojná: v lesích kolem Velehradu (Schlögl), na Javořině a Lopeníku (Holuby), ve Vápenkách a na Doubravě u Val. Klobouk, Zděchov, údolí Huslénky, hojná na Hostýně a Javorníku Kelském. — Hojná u Rusavy jako v Říčkách, na Holém vrchu a v Hluboké cestě (Sloboda), les u Tří kamenů na cestě od Rusavy do Hošťalkova. — Ve všech lesích a křovinách kolem Vsetína hojná (Bubela), Uhliska poblíž Rožnova (Kotek), Cáb, údolí Provazny a j. m. u Halenkova, Kičera čerňanská, Javorníky, hojná u Velk. Karlovic, Salajské a Gavalčanské hájemství, údolí Javorničky u Huti Hamrů, Černá hora u Rožnova, Javorník u Frenštátu a přehojná na jedné seči Kičery tamtéž. — Radhošť, Velk. Kunčice, Nov. Jičín, Bernartice, Straník (Sapetza)!, na úpatí Kněhyně u Trojanovic, v údolí Ostravice kolem Paskova a j. m. t. území (Oborny)!, údolí Wasy u Ostravice. — Kolem Hranic (Vogl)!, v městském lese u Lipníka (Burghauser)!, na Ondřejníku, v křovišti u místecké střelnice, pod Star. městem (Gogela). Ve Slezsku: u Těšína, zde již nad samým městem (Uechtritz), Zabřeg u Těšína. — Blogotice, Koňska, kolem Bělska, Jaworze, na Kamienické vysočině, ve Wapienici, Bystré [Mezna a Szczyrk) (Kolbenheyer), Star. Bělsko a na Straczonce (Baier), Moravka, les Urbaška a Kalužné u Slaviče, Stř. Lomna, Popilarský les a Kantoruňka u Lomné, Jablunkov, hojná u Bogušovic. — Vendrín a břehy Olšavy a Mal. Gořice (Ascherson), Nýdecká seč u Ustroně (Kotschy), v Jeseníku: u Karlovské studénky (Letzner) a sice na Mechové stráni.

278. Glechoma L. Oponec.

921. G. hederacea L. (O. obecný.) Lodyha položená, kořenující, s vystoupavými, namnoze jednoduchými větvemi. Listy řapíkaté, srstnaté neb pýřité, dolejší ledvinkovité, hořejší okrouhle srdčité, hrubě vroubkované, zřídka pilovité. Vrcholíčky úžlabní, jednostranné, 1—3květé. Hořejší pysk koruny plochý, ku předu namířený.

V. 0·10—0·50 *m.* Koruny světle fialové, zřídka růžové. Nepeta glechoma Benth. Tvar s lodyhou, větvemi a listy srstnatými *β)* hirsuta Neil.

♃ Duben—červen. Luka, meze, křoviště, luka lesní, od roviny až k 550 *m* v předhoří obecný. *β*) řidčeji, zvláště na vápně. Hády u Obřan a Hustopeč (Makowsky)!, u Kurdějova a v Diváckém lese (Schierl), Polavské a Mikulovské kopce (Schlosser)!, Lanštorf (Ripper), na Javořině (Holuby)!

279. Nepeta L. Šanta.

922. N. cataria L. (Š. kočičí.) Lodyha přímá, větevnatá, šedopýřitá neb plsťnatá. Listy řapíkaté, srdčitě vejčité, přítrojhranné, hrubě pilovité, na líci roztroušeně chlupaté až lysé, vespod šedoplsťnaté. Lichopřesleny na konci větví a lodyhy. Zuby kalichu srstnatého, silně žebernatého, trochu skloněné, kopinatě šidlovité, hořejší delší Tvrdky hladké.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny dosti veliké, bělavé neb červenavé, pysk dolejší nachově tečkovaný.

♃ Červenec, srpen. Vsi, rumiště, zdi, břehy, kraje lesní, porůzná v rovině i předhoří, někde jen zdivočelá, místy úplně zdomácnělá. V brněnském kraji: kolem Brna, Adamova (Makowsky)!, u Lomnice (Pluskal), u Geranovic, Oslavan a Hrubčic (Schlosser), u Lanštorfa (Ripper), u Doubravic, Boskovic, Střelic, Rajhradu, Vážan, Slavkova a Vyškova. — Ve vinohradech na Kosíři a na lukách u Smržic (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), ve vesnicích při Dyji a v údolí Dyje u Znojma, jako pod Trouznickým mlýnem, na Štolfirstu a u zříceniny Nov. hrádku v údolí Dyje a Fugničky u Hardeku, u Lukova, v okolí Jevišovic a u Šanova (Oborny), u Nov. Přerova a při Dyji až po Břeclav (Ripper). V česko-moravském pohoří: před Brťnickou bránou u Jihlavy (Reichardt), Bystřice n. P., Nov. město, Pohledec. — V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl) a hojně zdivočelá kolem Zábřeha (Panek), zde onde ještě v údolích Jeseníka (Oborny), zdivočelá u nádraží unčovského, na Vys. stráži u Sobotína a u Vsíkova. — V uh. hradištském kraji: v zámecké zahradě u Kroměříže (Palla), u Kunovic a Derflu (Schlögl), u Bzence (Uechtritz), velmi pořídku v křoví na horním kraji lesa Háje u Bzence (Bubela), zřídka na Javořině (Holuby) a u Strání. — Ve východní části: Zdivočelá u Rusavy (Sloboda), zřídka v Jasence u Vsetína (Bubela), kolem Hodslavic a na zřícenině u Star. Jičína (Sapetza)!, zdivočelá a zdomácnělá u Putýrek u Rožnova. Ve Slezsku: zdivočelá u Butosonky pod temenem Lysé hory, v Těšínsku, při vstupu k Pohořskému lesu a na j. m. u Oder, u Adolfovic a v okolí Vidnavy.

923. N. nuda L. (Š. nahá). Lodyha přímá, nahoře jehlancovitě latnatá, dole a uprostřed skoro lysá, nahoře jak listy velmi krátce pýřitá. Listy velmi krátce řapíkaté, hořejší přisedlé, podlouhlé, tupé neb zašpičatělé, dole srdčité, hrubě vroubkované, obak zelené, vespod žláznatě tečkované. Lichopřesleny stopkaté, vidličnaté, v úžlabí šidlovitých listenův a na konci lodyhy a větví ve volných hroznech. Kalich mrtnatý, rovný, zuby kališní čárkovité, špičaté, skoro stejné. Tvrdky nahoře špičatými bradavkami drsné, ostatně hladké.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny malé, bílé neb bledofialové, dolejší pysk někdy fialově obroubený a tečkovaný. Lodyha a kalich někdy ametystové barvy. N. pannonica Jacq., N. violacea Vill.

♃ Červenec, srpen. Křoví, kraje lesní, kraje vinic a rolí, pahorky, ve střední a jižní části porůzná, ve Slezsku neroste. V brněnském kraji: břehy Svratky a při horním kraji pahorkův u Nikolčic, u Šardic (Makowsky), u Zbejšova, Nov. hradu a na kopcích kolem Habrovan (Theimer), na náspech trati u Adamova, ve f. pannonica Jacq. (Uechtritz 1855), u Ivančic (Reissek), u Klobouk (Steiger), u Čejče (Beyer). V Prostějovsku: ve Stínavském žlebu, na Okluce u myslivny (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Mušova (Hochstetter), ve vinicích u Nov. sídla (Reissek), v okolí Znojma (Uechtritz sen. z počátku 1800), u Sedlešovic, na polní cestě od Velk. Mašovic do Lukova, při Dyji u Devíti mlýnů (Oborny). V Olomoucku ve f. pannonica Jacq: mezi Hněvotínem a Slatěnicemi, mezi Hněvotínem a Slavonínem (Reissek a Vogl), zmoly u Slatěnic (Spitzner), lomy u Pacetluk poblíž Holešova (Červinka). U Uh. Brodu a Strážnice (Schlosser), kolem Banova (Makowsky), Mal. Vrbka a Machova luka poblíž Javorníka.

* **Dracocephalum Moldavica L.** (Melissa turecká). Lodyha více nahoře jak kalichy krátce šedopýřitá. Listy kopinatě podlouhlé, hluboce vroubkovaně pilovité, pod přesleny stojící na dolejšku a listence se zuby útle a dlouze osinatými. Lichopřesleny v úžlabí listů stále se zmenšujících klasovitě sblížené. Prašníky lysé, koruny fialové neb bílé.

⊙ Červenec, srpen. V zahradách pěstovaná, zřídka a jen pomíjivě zdivočelá, 1870 kolem Brna a později u Klobouk (Steiger), u Kunštátu (Člupek), zdivočelá v Háji u Bzence (Kotek).

280. Melittis L. Medovník.

924. M. melissophyllum L. (Doubravník, dobronika). Lodyha přímá, jednoduchá a jako kalichy a listy srstnatá. Listy řapíkaté, srdčitě až podlouhle vejčité, špičaté, hrubě pilovité neb vroubkované. Květy po 1—3 v paždí hořejších listů, namnoze jednostranné. Kalichy veliké, otevřené.

V. 0·25—0·45 *m.* Koruny veliké, bílé, růžově a nachově zdobené.

♃ Květen, červen. Světlá křoví, lesy, doubravy, keřnaté chlumy. Ve střední a jižní části rozšířen, jinde pořídku, v předhoří až k 400 *m.* V brněnském kraji rozšířen, v severní části řidčeji: kolem Adamova s bílými květy (Makowsky), Ostrovačice směrem k Veveří (Niessl). V Jahodné u Drásova (Pluskal)!, Hády u Obřan, u Bystrce, Bosonoh a Němčan u Slavkova (Oborny)!, kolem Ivančic (Schwoeder)!, ve všech lesích kolem Hustopeče (Schierl), Klobouky (Steiger), Medlánky, Evanovice, Kartouzy, Řečkovice, Ořešín, Bílovice, Kanice, Ochoz, Úbec, Líšeň, Březina, Babice, Křtiny, Vranov, Kuřim, Černá hora, Malostovice, hojný u Tišnova, Doubravník, Rozdrojovice, Veveří, Jundrov, Písárky, Žebětín, Babí lom u Nebovid, Bohonice, Popůvky, Veselka, Lotrůvka a j. u Střelic, Lovčičky, Dražovice, Nesovice, Čerčín, Mouřinov, Vyškov, Pavlovice, Vranovice, Uherčice, les Rozdíl u Nikolčic, Bošovice, Morkůvky, Kobylí. V Prostějovsku: na Skalici v Hatích u Brodku, na Kosíři, na Záhoří, na Zlechově (Spitzner). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), Jevišovice (Ritschl), na Polavských a Mikulovských kopcích, na cestě k Mokrému žlebu v leskounském hájemství u Krumlova (Zimmermann), v Studničném příkopu u Znojma, v Purkrábce u Těšatic, u Hnanic, Devíti mlýnů, Hardeku, v údolí Ledovém a v Bratovském lese u Vranova, na Kozí stezce u Lukova, u Pleče, Hlub. Mašůvek, Tvořihrazu (Oborny). V Olomoucku: v Grýgovském lese u Olomouce (Vogl), u Berouna (Gans). V uh. hradišťském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), ve Velehradském háji u Uh. Hradiště a u Luhačovic (Schlögl), v lese Plechovci a Háji poblíž Bzence nezřídka (Bubela), na Javořině (Holuby)!, Filipov u Javorníka, u Banova (Makowsky)!, Velká, Kuželová. — Ve východní části: les na Hrádku u Prusenovic (Červinka), v lese Planisko a při lesních krajích u Rusavy nezřídka (Sloboda), Paršovické a Týnské hájemství a na Helfenštýnu poblíž Hranic. — Ve Slezsku: ve Velk. Heraltických sadech u Opavy a na Hradisku u Krňova (Gr. Fl.)

281. Galeopsis L. Konopice.

A) Lodyha pod uzlinami neztloustlá, nazpět přitiskle pýřitá, často i žláznatě chlupatá, bez štětin.

925. G. ladanum L. (K. širolistá.) Lodyha přímá, větvitá. Listy řapíkaté, vejčitě podlouhlé až čárkovitě kopinaté, špičaté, vroubkovaně pilovité. Lichopřesleny namnoze od sebe oddálené. Zuby kališní s ostnitou špičkou, zdélí neb mnohem kratší dlouhé, tenké trubky korunní. Koruny světle nachové, zřídka růžové neb bílé, se žlutavou skvrnou na pysku dolejším. U nás v odrůdách:

α) intermedia Vill. Lodyha i kalichy nahoře stopkatě žláznaté. Listy širší, zřetelně vroubkovaně pilovité, sblížené, na dolejšku skrojené. Trubka korunní úzká, dlouhá, mnohem delší než zuby kališní. V. 0·10—0·40 *m*. G. latifolia Hoffm.

β) angustifolia Ehrh. sp. Lodyha i kalichy bezžlázné. Listy úzce kopinaté až čárkovitě kopinaté, oddáleně a mělce pilovité, na spodku klínovité. Lichopřesleny namnoze na konci větví sblížené. Zuby kališní s delší ostnitou špičkou. Trubka korunní kratší, zdélí neb málo delší než zuby kališní. Rostlina méně hustě chlupatá. V. 0·10—0·50 *m*.

⊙ Červen—podzim. Role, úhory, kamenité stráně, kopce *α*) od roviny až do nízkého předhoří obecná, též ve tvaru úzkolistém, který mnohdy omylem s následujícím zaměněn byl. *β*) pořídku. Květnice u Tišnova. — U Prostějova (Spitzner), u Jihlavy (Pokorny), kolem Rohle (Bittner), Strážnice, Knězdub, Radějov, Mal. Vrbka, Velká. — U Vsetína a Vyzovic (Bubela). Ve Slezsku: kolem Těšína na vápně dosti rozšířena, jako u Mnichů, Goleszówa, Blogotic, na Tulu, u Wendrynu až do Jablunkova (Uechtritz). Mimo to vyskytuji se v jižni části tvary úzkolisté, skoro šedoplstnaté, nahoře jen velmi poskrovnu žláznaté, s listy skoro celokrajnými a kratší trubkou korunní, jako kolem Znojma, Suchohrdlí, Tešatic a j; byliny tyto patří dle náhledu Oborného snad ku G. canescens Schult.

B) Lodyha pod uzlinami ± napuchlá, tam štětinami zpět obrácenými srstnatá, mimo to pýřitá neb skoro lysá.

926. G. tetrahit L. (K. polní). Lodyha přímá, větvitá. Listy řapíkaté, kalně zelené, vejčité až podlouhle vejčité, zašpičatělé, k dolejšku obyčejně zúžené, hrubě pilované, roztroušeně srstnaté, zřídka olysalé. Lichopřesleny nahoře namnoze sblížené. Zuby kališní se šídlovitě trnitou špičkou, zdélí trubky korunní neb málo delší. Střední úšet doleního pysku skoro 4hranný, plochý, tupý.

V. 0·20—0·70 *m*. Koruny dosti malé, špinavě a světle nachové, na dolejšku bílé, dolejší pysk namnoze žlutý a červeně skvrnatý, řidčeji koruny zcela bílé. V odrůdě:

β) bifida Bönningh sp. Listy podlouhle vejčité, méně hrubě pilovité. Střední ušet dolejšího pysku podlouhlý, na konci vykrojený a později na krajích ohrnutý.

⊙ Červen—říjen. Pole, úhory, mýtiny, kraje lesní, rumná místa, od roviny až do předhoří k 850 *m* obecná, ještě u Šleglovy studénky, na Volských lukách a Uhuštýně; v hornatějších krajinách zhusta s bílými květy *β)* porůzná.

927. G. speciosa Mill. (K. žlutá.) Lodyha přímá, větvitá, zvláště pod uzlinami štětinatě srstnatá, jinak jen porůznu pýřitá. Listy řapíkaté, světle zelené, podlouhle vejčité, na dolejšku zúžené neb zaokrouhlené, hrubě zubaté, přitiskle tuhoštětinaté, zřídka olysalé. Lichopřesleny oddálené. Zuby kališní s ostnitou špičkou. Trubka korunní namnoze značně delší než kalich, duté hrboulky větší než u ostatních.

V. 0·40—1·25 *m*. Koruny velmi veliké, bělavě až sirkově žluté, střední ušet doleního pysku nachový. G. versicolor Curt., G. cannabina Roth. U nás v odrůdě:

β) parviflora Knaf. Koruny značně menší, jich trubka zdélí kalicha.

⊙ Červenec—říjen. Vlhká křoví a lesy, háje, břehy, porůzná. V brněnském kraji pořídku: Vranov (Tkaný), Lhota u Boskovic (Svěrák), Adamov a odtud dolů až k Ivančicům (Schwoeder), Rajský lesík u Černovic. — Na pasece na Kutěrově u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Star. Hobzí, Bítova, Vranova, Hardeku, Lukova, Znojma, Louky, les Hoja u Hrušovan atd. (Oborny). V Jihlavsku: na Vys. kamenu a kolem Popic poblíž Jihlavy (Reichardt), Hradisko poblíž Telče, Dobrá voda, Štamberg, Javořice, Řasná, les u Mrakotína, Raděnice. — V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl), na Sv. kopečku (Mik), Štěpánov a Hlubočky u Olomouce (Spitzner), v údolí Nectavy (Slavíček), Roudno (Rieger), v lesích mezi Střelnou a Hrubou vodou a jinde nezřídka (Oborny), Špitzberk u Teplic, les u zříceniny Nov. domy poblíž Raškova, od Pathenwaldu až na Dreištýn poblíž Koldštýna. — V uh. hradištském kraji: hojná u Kroměříže (Palla), lesy kolem Velehradu a u Luhačovic (Schlögl), v Hodonínském lese (Uechtritz), při Moravě u Bzence (Bubela), Javořina a Králov u Uh. Brodu. — Ve východní části: žleby lesní na Hrádku u Prusenovic a v Pacetluckém lese (Červinka), kolem Rusavy (Sloboda), Vsetín a Slavkov u Hranic (Bubela), u Rožnova (Kotek), úklony Radhoště k Rožnovu (Dr. Hanáček), Nov. Jičín (Sapetza), u Bělotína (Ripper), ve vlhkých křovích v okolí Místku dosti hojná (Gogela), Halenkov, Kičera čerňanská, Javorníky, Velk. Karlovice. Star. Hamry, Frýdland, Radhošť, seče v Týnském hájemství, u Týna. břehy Bečvy u Lipníka, les Grunt u Podštátu, Mor. Ostrava. — Ve Slezsku: Pržno, Moravka, hojná u Slaviče, Lomna, Jablunkov. — U Těšína (Wimmer), na Malinově, Skalitě, Baranii a kolem Bronówa (Kolbenheyer). nezřídka u Bělska (Baier), Stodolní grunt a j. m. u Oder.

β) Bučín u Tečic, Žďár, Nov. Jimramov, Javorek, Šternberk, Volská luka poblíž Císařské boudy, Vysoká, Ostravice. Ve Slezsku: u Oder.

928. G. pubescens Bess. (K. pýřitá.) Lodyha přímá, větvitá, hojněji pýřitá, jen pod uzlinami slabě napuchlými štětinatá neb i bez štětin. Listy řapíkaté, tmavozelené, vejčité, zašpičatělé, dolejší často přisrdčité, pýřité. Lichopřesleny nahoře sblížené. Trubka koruny namnoze značně delší než načervenalý kalich.

V. 0·20—0·60 *m.* Koruny veliké, krásně nachové, na spodku žluté, na dolejším pysku s 2 žlutýma skvrnama, hořejší pysk nahoře štětinatě huňatý.

♃ Červenec-říjen. Pole, úhory, rumiště, lesy, křoviště, potůčky, od roviny až do předhoří k 650 *m.* hojná až obecná.

282. Betonica L. Bukvice.

929. B. officinalis L. (B. lékařská). Lodyhy přímé, jednoduché, zřídka krátce větvité, k přízemním listům postranní, dole listnaté, asi v polovici s 2 listy, nahoře nahé, mrtnaté, zřídka zpět obrácenými, delšími chloupky pokryté. Listy srstnaté, dolejší řapíkaté, srdčitě podlouhlé, tupé, hrubě vroubkované, hořejší přisedlé. Lichopřesleny hořejší namnoze do klasu sblížené, nanejvýš 2 nejdolejší oddálené. Kalich mrtnatý až šedohuňatý, jeho zuby špičaté, kratší koruny.

V. 0·25–0·75 *m.* Koruny nachové, zřídka bílé, vně šedopýřité. *β)* hirta Leyss. Lodyha mrtnatá, kalichy šedohuňatě srstnaté.

♃ Červen-srpen. Světlé lesy, háje, keřnaté a travnaté kopce, křoví, lesní luka, v rovině a nízkém předhoří až k 500 *m.* rozšířena, v severní části pořidku. V brněnském kraji v jižní části rozšířena, v severní pořídku (Makowsky). Písárky u Brna, Hády u Obřan, Černovice, Klobouky (Steiger), Drásov poblíž Tišnova (Pluskal), Protivanov poblíž Boskovic (Spitzner), Ivančice (Schwoeder), Kounice (Oborny), u Příklud a Kurdějova (Schierl), hojná v lese mezi Břeclaví a Lednicí, u Lanštorfa (Ripper), Židenické kopce, Ochoz, Kanice, Soběšice, Bílovice, Rozdrojovice, Jundrov, Bosonohy, Žebětín, Vážany, Slavkov, Vyškov, Radslavice, Wiesgrunt u Bošovic, Morkůvky, Velk. Pavlovice, Hustopeč. — V Prostějovsku: u Chaloupek, v Kroužkách, ve Vranovském háji, na Kosíři, zejména u dvorku, u Krumsína, na Kněží hoře a na Osině, u Ptení, na Horkách u Drahan, na Boří u Hartmanic, *β)* na Horkách u Hamer, s bílými květy v háji u Vranovic (Spitzner). Ve Znojemsku hojná a dosti obecná, zde onde jen ve tvaru *β)*, jako kolem Krumlova, Znojma, Vranova, Jevišovic atd. (Oborny). V Jihlavsku: neroste kolem Jihlavy, v jižní části t. k. ojedinělá, jako kolem Holešovic, u Slavonic a v údolí Dyje u Václavova (Oborny). V Olomoucku: Sv. kopeček (Mik), u kláštera Hradiska dosti hojná, kolem Hněvotínských lomů (Vogl), na suchých lukách mezi Laskami a Chomoutovem, u Grýgova a Černovíra (Makowsky), u Litovle (Spitzner), u Roudna (Rieger), na Fichtlichu u Střelné (Burghauser), Něm. Libiny, trávníky u Bludova. — V uh. hradištském kraji všude obecná, hojná ještě na Javořině, u Val. Klobouk, Poteče, Pulčína a Zděchova. Ve východní části: na Hostýně (Spitzner)!, v Kruhách u Tučap, Hrádek u Prusenovic, lomy u Dobrotic, Pacetlucký les (Červinka), kolem Rusavy (Sloboda)!, u Vsetína a sice *β.* (Bubela)!, Rysová u Rožnova (Kotek), u Nov. Jičína (Sapetza)!, na travnatých místech a lesních lukách kolem Místku dosti hojná (Gogela), Halenkov, Javorníky, na Velké u Star. Hamer, Ostravice, Frýdland. Ve Slezsku: v Těšínsku rozšířena (Kolbenheyer), Malenovice, Janovice, Krásná, Moravka, Jablunkov, Odry, Vítberk, Loučky, Vítkov, Hradisko a Mösnig u Krňova, Vidnava, Kraš a Heřmanice. f. albiflora Slaviča u Moravky.

283. Stachys L. Čistec.

A) Lichopřesleny 10—vícekvěté. Listeny čárkovitě kopinaté, dolejší zdélí kalichův.

930. S. germanica L. (Č. německý). Bylina třpytivě, bělovlnatě plsťnatá. Lodyha přímá, jednoduchá neb slabě větvitá, bezžlázná. Listy velmi měkké, řapíkaté, hořejší znenáhla menší, přísedlé, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, dolejší na spodu slabě srdčité, tupé neb špičaté, vroubkované. Lichopřesleny 30—40květé, nahoře směstnané. Kalich huňatý, zubů velmi nestejných, 3hranných, hrotitých.

V. 0·30—0·80 *m.* Koruny nachové, vně huňaté.

⊙ Červenec, srpen. Kamenitá a keřnatá místa, kopce, výslunné stráně, cesty, ploty, porůzný, v jižní části hojnější. V brněnském kraji porůzný: jako kolem Husovic, Měnína, Blučiny, v údolí Punkvy u Blanska, v údolí Svratky dosti hojný, jako kolem Jundrova, od Veveří až do Bystrce (Makowsky)!, Květnice u Tišnova a u Lomnice (Pluskal)!, u Letovic (Reissek), u Nov. vsi a Aleksovic u Ivančic (Schwoeder), v lesích u viaduktu přes řeku Jihlavu, mezi Ivančicemi a Kounicemi, u Rosic a Klobouk (Steiger), na Křižové hoře u Krumlova (Zimmermann), mezi Podivínem a Bilovicemi, kolem Čejče a Mutěnic (Uechtritz), u Lanštorfa (Ripper), blíže střelnice u Zastávky, u Kobylí. — Ve Znojemsku: kolem Náměště a Mohelnice (Roemer), u Mikulova, Polavy a Vistonic (Makowsky), kolem Hrušovan a Božic, v údolí Jevišovského potoka od Jevišovic dolů, v údolí Dyje od Vranova dolů, jako kolem Hardeku, Devíti mlýnů, Znojma a Nesechleba (Oborny). V Jihlavsku: u Nov. vsi blíže Třebíče (Zavřel). V Olomoucku pořídku: Grýgovský les poblíž Olomouce (Mik), Náměšť poblíž Olomouce (Spitzner). V uh. hradištském kraji: kolem Uh. Hradiště (Schlögl), ojedinělý kolem Bzence (Bubela) a Velehradu (Sapetza), na Javořině (Holuby), u Mal. Vrbky. — Ve východní části: velmi pořídku kolem Vsetína a sice při silnici do Jablunky, hojněji již u Jasené a Vyzovic (Bubela), na Kotouči u Štramberka! a na zámecké hoře u Fulneku (Sapetza), u Hranic (Vogl), Hradisko u Štramberka, Helfenštýn poblíž Týna, Domštát. Ve Slezsku: ojedinělý u Těšína (Kolbenheyer), u Opavy (Spatzier).

931. S. alpina L. (Č. horní). Bylina pýřitá, s odstálými dlouhými chlupy a vtroušenými chlupy žláznatými. Lodyha přímá, jednoduchá neb slabě větvitá. Listy řapíkaté, hořejší přísedlé, znenáhla menší, srdčitě vejčité, vroubkovaně pilovité. Lichopřesleny 10—20květé, hořejší sblížené. Kalich dlouze srstnatý a žláznatý, zubů široce vejčitých, přitupých, hrotitých. Trubka korunní dlouze huňatá.

V. 0·40—1·00 m. Koruny nahnědle brunatné, bělo-tečkované, dolejší pysk delší hořejšího.

♃ Červenec-září. Lesnaté horské stráně, mýtiny, výslunné kopce, žleby, zvláště v Beskydách a Sudetách rozšířen, výjimkou též na vysočině drahanské; jako mezi Sloupem a při vstupu na Macochu (Makowsky), v repešském žlebu, na stráni po pravé straně a na blízkém Nosku (Spitzner). V přerovských Karpatech již v nízké pahorkatině (Reissek). V uh. hradišťském kraji: u Banova (Makowsky), na Javořině a Lopeníku (Holuby), Kuželovský les a Kobela u Kuželové. — Ve východní části: hojný na Hostýně a Javorníku Kelském. — V lesích kolem Holešova, Bystřice pod Hostýnem a Lukova porůzný (Sloboda), v mýtině na Lysině (Červinka), nad Láskami pořídku, hojněji v Žambochově chrásti u Vsetína (Bubela), Ostrá hora u Vsetína, Johanovské kopce u Karolův, údolí Červinkovo, hojný hřebenem Cábu, u Halenkova, na Kičeře čerňanské, Javornících, Okrouhlici, Vysoké, v údolí pod Salajkou blíže Star. Hamer. — Mezi Lázemi a Val. Meziříčí (Reissek), v lese u Poličné (Klanic), na Kotouči u Štramberka, v Mořkovských lesích, u Nov. Jičína, na zámecké hoře u Fulneku (Sapetza), lesy teplické u Hranic (Bubela), Panský kopec a Úvěz blíže Star. Zubří, Rožnov, Kičera u Frenštátu, Doubrava u Hranic, Paršovické a Týnské hájemství poblíž Týna. — V okolí Místku, ve Štaudli na jihovýchodním svahu dosti hojně (Gogela), a ještě v horských lesích kolem Jindřichova u Podštátu (Schlosser), les Grunt u Podštátu, Domašov, údolí Štolové u Hrubé vody, u Budišova. — V Sudetách hojný: Černá kupa, Stříbrnické hájemství. — Klad. Sněžník, Leiterberk, Praděd (W. Gr. a Oborny)!, Velk. kotlina (Gr. Fl. a Oborny)!, Studénková hole, Mal. kotlina (Oborny), na cestě od Švýcarny do Winkelsdorfu, Křemenný příkop (Uechtritz)!, na Sálvízu, stráň pod Drehberkem (Spitzner), Červený vrch, Medvědí hřeben, u Frant. myslivny a odtud až do údolí horní Tisé až skoro po samý Winkelsdorf, Kriech, Špitzberk, uhlířské chýše a j. m. u Teplic. Ve Slezsku: lesík Lipina u Frýdku a úklony Olšavy u I. jezu těšínského (Reissek)!, Moravka, hojný u Slaviče, les Zabřeg u Těšína. — Blogotice, Koňská (Uechtritz a Fiek)!, u Ustroně (Milde), Wedryn a Kozubowa (Ascherson), Goleszówský vrch (Kotula), hojný na Tulu a Chlemu (Kotschy), na Mal. Čantorym (Uechtritz) a Bělských horách (Kolbenheyer), Vítkov, Mal. Heřmanice, Loučky, Hirnich u Nov. vsi, Vítberk, Pohořský les, Stodolový grunt a na j. m. u Oder.

B. Lichopřesleny 4—12květé. Listence niťovité, mnohem kratší kalichův.

1. Květy nachové neb růžové. Listy na dolejšku srdčité.

932. S. silvatica L. (Č. lesní). Lodyha přímá a jako celá bylina srstnatá, nahoře i s kalichy žláznatě chlupatá. Listy hluboce srdčitovejčité, zašpičatělé, zakončité, hrubě vroubkovaně pilovité, srstnaté až plsťnaté, dlouze-, hořejší prostředně řapíkaté a menší. Lichopřesleny 2—5květé, hořejší klasovitě sblížené, koruna nad kroužkem chlupův až ku jícnu stejně široká, 2krát delší než kalich. Oddenek plazivý, s podzemními válcovitými, všude stejně tlustými výběžky. Bylina vytrvalá.

V. 0·50—0·80 *m*. Koruna temně karmínová, dolejší pysk s bílými, hadovitými čárkami.

♃ Červen, červenec, v horách později. Vlhké lesy, háje, potoky, bařiny lesní, od roviny až do předhoří hojný až obecný a ještě u kaple Sv. Huberta u Karlovské studénky, na Červeném vrchu a ve Velk. kotlině v Jeseníku.

933. S. palustris L. (Č. bahenní). Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá, nazpět přilehlými chlupy drsná. Listy podlouhlé neb kopinaté, špičaté, dole slabě srdčité, dosti tupě vroubkované, velmi kratíčce řapíkaté, hořejší podkvětné, namnoze přísedlé, zřídka kratičce řapíkaté. Lichopřesleny nahoře klasovitě směstnané, jen nejdolejší trochu oddálené. Koruny nejdoleji stažené, k jícnu ponenáhlu se rozšiřující. Výběžky oddenkové na podzim na konci ztlustlé.

V. 0·40—0·80 *m*. Koruny světle nachové, dolení pysk s bělavými pruhy.

♃ Červenec-září. Vlhká role, břehy, příkopy, potoky, od roviny až do předhoří obecný. U nás v odrůdách:

α) sessilis Celak. Pr. p. 358. S. palustris Aut. Listy podlouhle kopinaté neb kopinaté, jen dolení krátce řapíkaté, hoření objímavě přísedlé. *β*) petiolata Čelak. l. c., též nejhořejší bezkvětné listy krátce řapíkaté, ostatně jako *α*. *γ*) umbrosa Čelak. l. c. Listy široké, podlouhlé, zpředu zúžené, špičaté, velmi měkké, též hoření krátce řapíkaté. Nikoliv týž co S. ambigua Smith.

α) obecný. *β*) řidčeji. *γ*) v údolí Dyje u Kamenného mlýna poblíž Znojma a v údolí Hradnice mezi Citonicemi a Znojmem (Oborny), v údolí Svitavy u Brna, Zvole, u potoka Staviště u Žďáru.

932 × 933. S. ambigua Smith. (Č. nestálý.) Lodyha nazpět srstnatá. Listy krátce, prostřední dloužeji řapíkaté, podlouhle kopinaté dole srdčité, vroubkovaně pilovité. Kališní zuby namnoze špičaté. Trubka koruny nahoře málo rozšířená. Výběžky oddenkové na podzim ztlustlé.

V. 0·40—0·80 *m*. Koruny nachové, dolení pysk s bílými pruhy, od S. palustris *γ*) umbrosa Čelak. delšími řapíky, ostřeji pilovitými a hlouběji srdčitými listy rozdílný. S. silvatica × palustris Schiede.

♃ Červenec, srpen. Mezi rodiči, velmi pořídku. Posud jen v jediném kuse 1876 u Ochoze mnou nalezen.

934. S. arvensis L. (Č. rolní). Lodyha přímá, větvitá i s listy srstnatá, bezžlázná a žlutozelená. Listy řapíkaté, srdčitě vejčité, tupé, hoření podkvětní silně zmenšené. Lichopřesleny 3květé, dolení 1—2květé, oddálené, hoření sblížené. Kališní zuby kopinaté, hrotité, srstnaté, otevřené. Bylina jednoletá s tenkým hlavním kořenem.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruna málo delší než kalich, bledě růžová, dolení pysk nachově tečkovaný.

⊙ Červenec—září. Vlhká role, úhory, ve lnu, velmi pořídku. U Kunštátu (Člupek), u Zábřehu (Panek), v okolí Rusavy (Sloboda), kolem Příbora a Místku (Schlosser), dle Kotschyho též kolem Těšína, leč Kolbenheyer ho zde nenalezl.

2) Květy žlutavé, s nachovými tečkami v ústí, neb na dolením pysku. Listy v řapík zúžené.

935. S. annua L. (Č. rolní.) Pýřitý neb skoro lysý, namnoze větevnatý. Listy vejčité neb podlouhlé, tupě vroubkované, podkvětní jemně přišpičatělé, neosinaté, dolení řapíkaté, hoření přísedlé. Lichopřesleny volné, 4—6květé, dolení velmi oddálené. Zuby kališní kopinaté, s hrotem až skoro ku špičce chlupatým, kratší než trubka koruny, namnoze trochu ohnuté. Koruny skoro rovnovážné. Bylina jednoletá.

V. 0·10—0·45 m. Koruny bělavě žluté, s nachovými tečkami v ústí a na dolením pysku.

⊙ Červenec—říjen. Úhory, role, meze, rumiště, cesty, vinice, pahorky, v jižní části obecný. jinde řidčeji neb schází, jako v Jihlavsku, severní Moravě a Opavsku. V brněnském kraji obecný (Makowský), leč v severní části tohoto kraje neroste, neb velmi pořídku. — U Čebína a u Tišnova (Pluskal), neroste kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), obecný v krajině hustopečské, krumlovské, vyškovské a kyjovské. — Hojný na rovině v Prostějovsku, jako u Prostějova, Určic, Žárovic, Drahan, řidčeji v horách (Spitzner). Ve Znojemsku od Mohelna až ku hranici zemské všude rozšířen, kolem Náměště neroste (Oborny). V Olomoucku: u Olomouce a Hněvotína (Vogl). V uh. hradištském kraji: u Miňůvek (Palla), u Hoštic a Zdislavic (Reissek), hojný na polích nad Domanínem a obecný u Kyjova (Bubela), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), na Javořině (Holuby), Rohatec, Petrov, Zvolenov, Strážnice, Radějov, Hrozn. Lhota, Tasov, Lípov, Velká, Vrbka, Nivnice. Uh. Brod, Havřice, Prakšice, Suchá Loza, Ordějov, Bystřice, Banov, Bojkovice, odtud pořídku a namnoze schází. — Při cestě od Lidečka do Polanky (Sapetza). Ve východní části: kolem Tučap, Dobrotic, Prusenovic, leckde společně s následujícím (Červinka), u Rusavy (Sloboda), pořídku u Vsetína. zde jen na jednom strništi „na Trávníkách“, bezpochyby že zavlečený (Bubela), u Něm. Jasenického parního mlýna, jednou u Frýdlandu a Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: kolem Těšína (Kotschy)!, u Třence, leč pořídku (Uechtritz), hojný u Koňské! a Punzówa (Hetschko).

936. S. recta L. (Č. přímý). Krátce přilehle srstnatý. Lodyha přímá. Listy velmi krátce řapíkaté, hoření přísedlé, podlouhlé až kopinaté, zašpičatělé, vroubkovaně pilovité, podkvětní osinaté, často celokrajné. Lichopřesleny husté, 6—12květé, v přetrhované, prodloužené klasy sestavené. Květy přímé. Kalichy mrtnaté, jich zuby 3hranné, s lysým hrotem. Trubka korunní zdélí kalicha. Oddenek víceiodyžní.

V. 0·40—0·75 *m*. Koruny světle žluté, s dolením pyskem citronově žlutým, nachově tečkovaným.

♃ Červen—srpen. Kamenité, skalnaté a keřnaté stráně, kopce, meze, světlá křoví. Obecný ve střední a jižní části, jinde řidčeji neb schází. V brněnském kraji: hojný na Hádech u Obřan. v Písárkách u Brna (Makowsky), na Čebince u Čebína (Pluskal)!, na Přísadniskách u Boskovic (Svěrák), mezi Šlapanicemi a Pindulkou (Niessl)!, u Ivančic (Schwoeder)!. v údolí Oslavy u Oslavan, u Modřic, Adamova a Němčan směrem k Bučovicům (Oborny)!, u Zelče (Spitzner) a Klobouk (Steiger)!, hojný u Čejče (Uechtritz)!, Křižová hora a Sv. Florianek u Krumlova (Zimmermann), Borky a kopce u Židenic, Slatinské skály, Líšeň, Ochoz, Cacovice, Sv. Antoníček, Kartouzy, Řečkovice, Medlánky, Evanovice, Soběšice, Bílovice, Kuřim, údolí Josefské, Blansko, Macecha, Ostrov, Sloup, Tišnov, Žernůvka, Rozdrojovice, Komín, Bystrc, Jundrov, Střelice, Stará hora u Syrovic, Mal. Hostihrádky, Šaratice, Slavkov, Větrník u Dražovic, Vyškov, Bohdalice, Židlochovice, Němčice, Wiesgrunt u Bošovic, Krumvíř, Kobylí, Velk. Pavlovice, Mariánská studénka u Krumlova, Budkovice, Olbramovice. — V Prostějovsku: na Kosíři, Záhoří, na Kostelecké hoře, u Plumlova, u Pteni (Spitzner). Ve Znojemsku: v údolí Oslavy od Senohrad počínajíc dolu (Makowsky), v údolí Jihlavy u Mohelna, na hadci (Roemer), v údolí Dyje od Vranova dolů velmi obecný, též v údolí Leskavy, Hradnice, Jevišovského potoka, jako též na sousedných výšinách, na Leskouně, u Miroslavi a na Polavských a Mikulovských kopcích (Oborny), na Steinheide mezi Drnoholcem a Dunajovicemi (Ripper). V Jihlavsku a severní Moravě neroste. Hněvotín u Olomouce (Vogl), u Litovle (Spitzner). V uh. hradišťském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), hojný u Uh. Hradiště (Schlögl), hojný v Hodonínském lese (Uechtritz), v okolí Bzence skoro všude rozšířen (Bubela), na Javořině (Holuby), u Banova (Makowsky), u Strážnice, Radějova, Mal. Vrbky, Velké, Machova a Dlouhá luka a j. u Javorníka. — Ve východní části: v Kruhách u Tučap, lomy nad Dobroticemi a j. roztroušen (Červinka), Jankovice u Rusavy (Sloboda), na Kotouči (Sapetza)!, Hradiska a j. u Štramberka. — Ve Slezsku: kolem Těšína!. a Dziegielówa (Kolbenheyer), kolem Opavy (W. Fl.).

284. Ballota L. Šedivka.

937. B. nigra L. (Š. černá, měrnice.) Lodyha přímá, větvitá, jako kalichy a listy mrtnatá, řidčeji hustě huňatá. Listy řapíkaté, vroubkované, vejčitě podlouhlé až vejčité, dolení tupé, hoření špičaté, na spodku slabě srdčité až slabě klínovitě skrojené. Vrcholíčky oddálené, oba stříčné, namnoze velmi nestejně stopkaté. Květy jednostranné a sehnuté. Kalich silně žebernatý, zuby jeho 3hranně kopinaté, dlouhoosinaté neb vejčité. krátkoosinné, otevřené.

V. 0·60—1·00 *m*. Koruny hustě huňaté, špinavě růžové, zřídka bílé. Zápach nepříjemný. Tvar s velikými, měkkými, k dolejšku klínovitě zúženými listy. B. urticaefolia Ortm.

♃ Červen—září. Rumiště, kraje lesů a polí, zdi, ploty, cesty. Obecná od roviny až do nízkého předhoří, až skoro do 400 *m* a ještě kolem Vsetína, leč pořídku (Bubela), hojná na Hukvaldech a pouze u Frýdeckého nádraží (Gogela) B. foetida Lam. se zuby kališními vejčitými, náhle v krátkou osinu vybíhajícími, u nás neroste.

285. Lamium L. Hluchavka.

A) Eulamium Aschers. Postranní ušty doleního pysku nevyvinuté, 1—více malými zoubky na ústí naznačené; střední ušet opak srdčitý, ku spodu stažený. Prašníky vousaté. Koruny nachové neb bílé.

1. Trubka koruny rovná, tenká, hoření pysk nekýlnatý. Byliny jednoleté, s kořenem vřetenovitým.

938. L. amplexicaule L. (H. objímavá.) Lodyha na spodku větvitá, větví obloukovitě vystoupavých, dole lysá, nahoře mrtnatá. Listy dolení řapíkaté, menši, okrouhle srdčité neb ledvinkovité, vroubkované, podkvětní přisedlé, poloobjímavé, ledvinkovité, stříhaně vroubkované. Polopřesleny 6—10květé, 2 nejdolejší často oddálené. Kalich srstnatý, jeho zuby brvité, po odkvětu skloněné, posléz opět otevřené. Trubka korunní uvnitř lysá.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny nachové, jarní a podzimní stále zavřené, velmi malé.

⊙ řidčeji ⊙ Březen—říjen. Pole, úhory, rumiště, záhony. V rovině a předhoří obecná.

939. L. purpureum L. (H. nachová.) Lodyha na dolejšku větvitá, větví z obloukovitého spodku přímých. Listy srstnaté, hoření jen krátce, ostatní dloužeji řapíkaté, nejdolejší okrouhlé, ostatní srdčitě vejčité, všecky vroubkované. Polopřesleny 3—5květé, sblížené. Kalich roztroušeně chlupatý, zuby jeho brvité, kopinaté, zašpičatělé, po odkvětu odstálé. Trubka korunní dole zaškrcená a příčným věncem chlupův opatřená.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny nachové, zřídka bílé.

⊙ Březen—září. Pustá i vzdělaná místa, role, cesty, ploty, záhony. V rovině a předhoří velmi obecná.

2. Trubka koruny veliké ohnutá, dole zaškrcená, nad tímto místem s věncem chlupů, hoření pysk dvoukýlný. Byliny vytrvalé.

940. L. maculatum L. (H. blamatá.) Lodyha přímá neb vystoupavá. Listy nejdolejší menší, okrouhlé, oddálené, ostatní sblížené, srdčitě vejčité až vejčitě podlouhlé neb 3hranné, všecky přišpičatělé a ostře vroubkovaně pilovité. Polopřesleny 3—5květé. Zuby kališní dlouze zakončité, brvité. Chlupatý kroužek koruny příčný. Kraj ústí toliko s 1 šídlovitým zoubkem. Hoření pysk krátce mrtnatý. Oddenek s krátkými výběžky.

V. 0·30—0·60 *m*. Koruny nachové, dolení pysk temněji skvrnitý, zřídka růžové neb čistě bílé.

♃ Duben—červen, na podzim opět. Od roviny až do předhoří hojná až obecná. V horách i ve značné výši, jako: Volská luka u Koldštýna, Leierberk u Karlovské studénky; a ještě ve Velk. kotlině (Grabowski a Oborny).

β) hirsutum Lamk. sp. Srstnatá. Lodyha až 0·75 *m* v., hojně a dosti stejnoměrně chlupatá, nahoře větvitá, hoření listy menší, členy lodyžní kratší. Listy vejčité neb vejčitě podlouhlé, přišpičatělé, světle zelené.

♃ Mezi tvarem základním v okolí Znojma (Oborny), údolí Rokytné u Krumlova. — Dle Schlossera též u Kunvaldu a Suchodola.

941. L. album L. (H. bílá, hluchá kopřiva.) Listy hoření 3hranně vejčité neb vejčitě podlouhlé, dloužeji zašpičatělé. Polopřesleny 5—8květé. Kroužek chlupů koruny šikmo nazad vystupující. Kraj ústí mimo šídlovitý zoubek namnoze ještě se 2 kratičkými zoubečky. Hoření pysk odstále dlouze huňatý. Oddenek výběžkatý, ostatně jak předešlá.

V. 0·25—0·70 *m*. Koruny špinavě žlutavo-bílé.

♃ Květen—červenec. Ploty, návsí, zdi, cesty, křoví, od roviny až ku 510 *m* v předhoří obecná.

B) Všecky 3 ušty doleního pysku kopinaté, špičaté, prostřední něco větší, dole široký. Prašníky lysé. Koruny žluté, vnitř hnědě skvrnaté.

942. L. galeobdelon Crantz. (Přitulník.) Lodyha vystoupavá. Listy vejčité, vejčitě podlouhlé, hoření též vejčitě kopinaté, vroubkované. Polopřesleny 3—5květé, nejhořejší na konci lodyhy. Koruny veliké, ohnuté, znenáhla v jícen rozšířené, uvnitř se šikmým kroužkem chlupův. Oddenek pouští kromě lodyh výhonky listnaté, položené, kořenující, výběžkovité.

V. 0·25—0·60 *m*. Galeopsis galeobdelon L., Galeobdelon luteum Huds.

♃ Duben—červen. Stinné, vlhké lesy, příkopy, křoví, mlází, od roviny až do předhoří rozšířen.

β) montanum Pers Hořeni listy podlouhlé až kopinaté, dlouze zakončité, nejhořejši menši, bezkvěté, čnělky červenavé.

Řidčeji. V okolí Prostějova: na Skalici, u Hamer, na Okluce, ve žlebu u Křenůvek (Spitzner), ve Velk. kotlině v Jeseníku (Uechtritz), podobné rostliny, leč se širšími listy nalezl Oborny v Rajském lesíku u Brna a kolem Znojma.

286. Leonurus L. Srdečník.

943. L. cardiaca L. (S. obecný.) Lodyha přímá, větvitá, dosti lysá, na ostrých hranách trochu draslavá až hustě mrtnatá. Listy řapíkaté, vespod hustěji, než na líci tmavozeleném pýřité, dolení na spodu srdčité, 3—7klané, hoření k dolejšku klínovité, 3klané, nejhořejší též jednoduché, pilovité. Kalichy skoro lysé, 2 dolejší zuby kališní nazpět ohnuté. Koruna huňatá, mnohem delší kalicha.

V. 0·40—1·00 *m*. Koruny malé, růžové, zřídka bílé.

♃ Červen, říjen. Pustá místa, návsi, ploty, u silnic, křoví, příkopy, v rovině rozšířen, v předhoří řidčeji, až k 550 *m*. Neroste u Vsetína, Val. Meziříčí a Rožnova (Bubela).

287. Chaiturus Ehrh. Buřina.

944. Ch. marrubiastrum Rchb. (Kočičí chvost.) Lodyha přímá větvitá a jako celá bylina šedopýřitá. Listy řapíkaté, světle zelené, dolení vejčité, hoření vejčitě kopinaté, k dolejšku klínovité, hrubě pilovité, vespod hustě šedopýřité neb krátce plsťnaté. Lichopřesleny oddálené, hoření sblížené. Kališní zuby přímo odstálé, ostnité, delší než koruna.

V. 0·20—1·00 *m*. Koruny malé, měkce vlnaté, bledorůžové. Leonurus marrubiastrum L.

⚇ a ⊙ Červenec, srpen. Palouky a křoviště pobřežní, příkopy, ploty, cesty, v rovině porůzný, v pahorkatině pořídku. V brněnském kraji: bažantnice u Měnína (Makowsky), Moutnice a Opatovice (Oborny), dle Schwoedera též u Ivančic. Při plotech u Kašnic (Steiger), hojný kolem Bilovic, u Podivína a Lednice (Uechtritz), kolem Ivana, Příklud a Gutenfeldu (Schierl). Ve Znojemsku:

v nizinách při Dyji kolem Drnoholce, Strachotína a Nov. mlýnů (Makowsky), v hájích mezi Hrušovany a Probicemi, u Frelešdorfu (Oborny), kolem Hevlína (Ripper). V poříčí Moravy: hojný kolem Černovíra u Olomouce (Vogl), od Kroměříže na sever, zvláště mezi Bilany a Hulínem (Palla), kolem Uh. Hradiště (Dr. Carl a Schlögl), u Napajedl (Dr. Carl), břehy Moravy u Bzence (Bubela), a křoví Petrov u Strážnice (Makowsky). V poříčí Odry u Oder (Kolbenheyer).

288. Phlomis L. Sápa.

945. P. tuberosa L. (S. hlíznatá.) Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře větvitá, lysá, hnědonachová. Listy roztroušeně mrtnaté, vespod hvězdovitě chlupaté a světlejší, vroukkované, řapíkaté, hoření skoro přísedlé, dolení 3hranně srdčité, hoření srdčitě podlouhlé. Lichopřesleny mnohokvěté, husté, skoro kulaté. Listeny jednotlivých květů šídlovité, štětinatě brvité. Kalich trubkovitý, skoro lysý, zuby jeho krátké. Hoření pysk koruny bělohuňatý. Oddenek vyhání 2 konečné, velmi veliké, dlouze řapíkaté, podlouhle srdčité, tupé listy. Mrcasy kořenové na konci často hlízovitě ztlustlé.

V. 0·60—1·00 *m*. Koruny nachové.

♃ Červen, červenec. Keřnaté a výslunné stráně, kopce, meze, kraje vinic, ve střední a jižní části porůzná. V brněnském kraji: mezi Němčicemi a Vranovicemi, hojná na kopcích kolem Nikolčic (Makowsky)!, poskrovnu u Čejče (Spitzner)!, vinice u Černovic (Czižek), na lučních úklonech u Krumvíře a Bošovic poblíž Klobouk (Steiger)!, u Nosislavi (Schlosser), u Habrovan (Oborny), Větrník u Dražovic a Kolby u Uherčic. — Ve Znojemsku: Mikulovské a Polavské kopce (Hochstetter)!, úklony Kamenného kopce mezi Našeticemi a Tasovicemi (Oborny).

289. Sideritis L. Hojník.

946. S. montana L. (H. chlumní.) Řídce bělohuňatý. Lodyha přímá neb vystoupavá, větvitá, zřídka jednoduchá. Listy kopinaté, prostřední a hoření až čárkovitě kopinaté, špičaté, celokrajné, zpředu málozubé. Lichopřesleny nejvíce 6květé, skoro stejnoměrně od sebe vzdálené, přetrhované, prodloužené klasy tvořící. Kalich 5zubý, skoro 2pyský, zuby vejčité, pichlavou osinou posléz odstálé, delší než koruna. Bylina jednoletá.

V. 0·15—0·40 m. Koruny velmi malé, citronově žluté, pysky nachově vroubené.

⊙ Červenec, srpen. Role, úhory, kraje vinic a rolí, ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: Hády u Obřan, Slatinské skály, kopce u Oujezda a Měnína (Makowsky)!, u Cacovic, na Prackém kopci, u Němčan poblíž Slavkova (Niessl)!, Sokolnice (Oborny)!, Židlochovické a Nosislavské kopce (Reissek)!. Němčičky u Hustopeče (Schierl), u Klobouk (Steiger)!, vinice u Maloměřic, Malé Hostihrádky, Borkovany, Bošovice. — Ve Znojemsku: u Mikulova (Uechtritz sen.)!, Polava a Drnoholec, zde obecný (Makowsky). pole mezi Suchohrdlím a Milfrounem poblíž náspu trati, leč zde pořídku (Oborny). Mimo to ojedinělý na kopcích u Čejče a hojněji u Kyjova (Uechtritz).

290. Marrubium L. Jablečník.

947. M. vulgare L. (J. obecný). Lodyha vlnatě plsťnatá, namnoze jen od spodu přímo větvitá. Listy řapikaté, okrouhle vejčité, hoření přišpičatělé, nestejně-, často zastřihovaně vroubkované, bublinato-svraskalé, vespod šedoplsťnaté. Lichopřesleny husté, mnohokvěté, skoro kulaté, oddálené. Kalich hustě plsťnatý, zubů kališních 10, hořejí lysých, ostnitě zakončených, hákovitě ohnutých, 5 jich střídavě kratších.

V. 0·25—0·50 *m*. Koruny velmi malé, bílé. Zápach jablkový.

♃ Červenec-září. Cesty, meze, rumiště, vsi, kraje silnic, kamenité suchopary, v jižní části obecný, jinde pořídku. V brněnském kraji obecný, v severní části řidčeji, jako u Tišnova (Makowsky) a sice v štěrku na úpatí Květnice a na Čebince (Pluskal), hojný kolem Hustopeče (A. Reuss). Klobouky (Steiger), u Lanštorfa a Čejče (Oborny), u Terezova (Spitzner), klášterní náměstí u Krumlova a na stráni silnice k Rokytné, u Výmyslic (Zimmermann), Modřice, Telnice, Měnín, Mal. Hostihrádky, Slavkov, Vyškov, Kostelec, Kyjov, Sobůlky, Kurdějov, Morkůvky, Kobylí, Velk. Pavlovice, Zaječí, Šakvice, Vedrovice, Olbramovice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves. — V Prostějovsku: pouze na rovině u Čechovic, Hrubčic, Určic, pod Kosířem, u Slatinek (Spitzner). Ve Znojemsku obecný: Náměšť (Roemer), Mor. Budějovice, Znojmo, Hrušovany, Frelešdorf, Jaroslavice, Strachotice, Krhovice, Hodonice, Velk. Mašovice, Podmole, Mikulov, Polava, Doln. Vistonice a skoro ve všech místech podél Dyje (Oborny). Kolem Jihlavy na vzdělané půdě velmi pořídku, jako na záhonech Bylinné stezky (Pokorny). V Olomoucku velmi pořídku: jako u Černovíra a Novosadů (Vogl), u Slatenic (Spitzner). V uh. hradištském kraji: u Uh. Hradiště (Schlögl), u bzeneckého nádraží a při silnici od Bzence do Vrácova, u Lutonina u Vyzovic pobliž Vsetína (Bubela), na Javořině (Holuby), Rohatec, Zvolenov, Strážnice, Hroz. Lhota, Lipov; Velká až do Javorníka, zde již ojedinělý. Ve Slezsku: dle Vierhappera ve vesnicích kolem Vidnavy pěstován a zdivočelý.

948 × 947. M. remotum Kit. (J. oddálený, uherský). Bylina slaběji plsťnatá, více šedozelená. Listy řapikaté, dolení vejčité, hoření podlouhle vejčité, kratší a širší než u následujícího, nestejně vroubkovano-pilovité. Lichopřesleny hustokvěté, oddálené. Kalich 5—10 zubý, zuby jeho s delším pichlavým, nahým, slabě ohnutým hrotem, ostatně jako následující.

V. 0·30—0·60 *m*. M. peregrinum × vulgare Reichb., M. pereg. L. *α.* latifolium Koch, Neil etc., M. pannonicum Reichb.

♃ Červenec, srpen. Namnoze s rodiči. V brněnském kraji řidčeji než M. peregrinum (Makowsky), u Čejče (Wiesner), Terezov. Kobylí, Velk. Pavlovice. — Ve Znojemsku: hojný kolem hřbitova u Velk. Mašovic, kolem a ve Hradišti, v hlubokých cestách kolem Znojma a Milfrouna, v Hrušovanech, Frelešdorfu a Grafendorfu (Oborny).

948. M. peregrinum L. (J. cizí). Lodyha přímá, řidčeji vystoupavá, odstále větevnatá a jako celá bylina bělavě šedoplsťnatá. Listy řapikaté, dolení podlouhle vejčité, v čas květu již zrušené, hořeni podlouhle kopinaté, špičaté, v řapík zúžené, vroubkovaně zubaté, na líci šedo-, vespod i s listeny a kalichy jemně běloplsťnaté. Lichopřesleny dosti chudo- (6—více) květé, skoro stejně vysoké. Zubů kališních 5, nestejných, vždy přímých, mimo kratičkou, rovnou špičku celých plsťnatých. Oddenek dřevnatý.

V. 0·30—0·60 *m.* Koruny velmi malé, bílé, hustě plsťnaté. M. peregr. v. angustifolium Koch et. aut. pl., M. creticum Mill., M. pauciflorum Wallr.

♃ Červenec, srpen. Pustá, nevzdělaná místa. suché trávníky, meze, cesty, ploty, návsi, ve střední a jižní části rozšířen. V jižní části kraje brněnského hojný, mezi Rajhradem a Chrlicemi, u Zaječí, mezi Hodonínem a Zaječím, Podivín, Příkludy (Makowsky), u Lanštorfa (Ripper), při dráze za Sokolnicemi (Khek), u Krumlova, u panských sýpek a na stráni sadů k Rokytné (Zimmermann), Terezov, Kobylí, Brumovice, Velk. Pavlovice, Hustopeč, Šakvice, Vedrovice, Olbramovice, Rakšice, Břeclav, Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves. — Ve Znojemsku: při dolní Dyji kolem Polavy (Makowsky), hojněji u Hrušovan, Šanova, Frelešdorfa, v lese Hoji mezi Hrušovany, Grafendorfem a Božicemi, v údolí Dyje od Znojma dolů skoro ve všech vesnicích přehojný, hojný na kopcích, jako u Velk. Mašovic, Podmole, Veskova, Citonic a Hradiště u Znojma, neroste ve střední a severní části, vyjímajíc okolí Krumlova (Oborny). V Olomoucku: jen při cestě od Hněvotínských lomů do Slatinek (Reissek jako M. album.) V uh. hradištském kraji: hojný kolem Kyjova a odtud až do Čejče ve všech vesnicích (Bubela)!, u Uh. Hradiště, leč pořídku (Schlögl), mezi Hodonínem a Šardicemi (Schlosser).

291. Scutellaria L. Šišák.

949. S. galericulata L. (Š. obecný). Lodyha přímá, větvitá, neb jednoduchá, lysá neb skoro lysá. Listy velmi krátce řapíkaté, vroubkované, podlouhle kopinaté, na spodu uťaté neb srdčité neb nezřetelně hrálovité. Květy jednotlivé, jednostranné, v paždí oddálených větších listů, jichž nejhořejší jen zmenšené. Kalichy 2pyské, bezžlázně pýřité neb lysé, pysky nedělené. Koruny od dolejška nahoru ohnuté, veliké. Oddenek plazivý, větevnatý, s tenkými výběžky.

V. 0·25—0·75 *m.* Koruny modro-fialové, zřídka bílé.

♃ Červen—září. Vlhká křoví, břehy, příkopy, háje, obecný v celém území a ještě u Velk. Losína, Rymařova a Jamrtic v Jeseníku.

950. S. hastifolia L. (Š. hrálovitý.) Listy podlouhle kopinaté, celokrajné, jen vykrajované, na spodu uťaté a 2 rovnovážně odstálými zoubky aspoň z části hrálovité. Květy jednotlivé, jednostranné, v paždích nemnohých, sblížených, více nahoře velmi zmenšených listů, tudíž hroznovitě sestavené, větší než jich listy. Kalichy jak koruny žláznatě chlupaté.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruny modrofialové, větší než u předešlého.

♃ Červenec, srpen. Mokré příkopy luční, vlhká křoví, bařiny, háje, v nížinách porůznu. U Blučiny a hojný u Velk. Němčic (Niessl)!, na Měnínském jezeře (Hochstetter), u Šakvic, Nov. mlýna, Nosislavi a Žabčic (Schierl), mezi Lednicí a Příkludy (Uechtritz)!, u Břeclavi (Úlehla), u Strachotína (Makowsky), u Lanštorfa, při Dyji, u mostu poblíž Frelešdorfa, u trati mezi Nov. sídlem a Hrušovany (Ripper), v Dětřichovském lese u Unčova. — U 4. mostu u Bilan (Palla), u Hodonína (Wiesner), u Uh. Hradiště (Schlögl). Ve Slezsku: v Těšínsku u Drogomyslu, v nížinách při Visle (Wimmer a Kolbenheyer).

292. Prunella L. Černohlávek.

951. P. vulgaris L. (Č. obecný.) Roztroušeně chlupatý neb skoro lysý a zelený. Lodyha vystoupavá neb přímá, na dolejšku větevnatá. Listy řapíkaté, vejčitě podlouhlé až podlouhle kopinaté, tupé neb špičaté, nedělené, nestejně hrubě zubaté až celokrajné, velmi zřídka dole peřenosečné (P. pinnatifida Pers.). Klas zrovna nad nejhořejšími listy přísedlý. Kalich krátce zvonkovitý, 2pyský, zuby hořeního pysku nízké, rovně uťaté, s hrotitou špičkou, dolení zuby kališní 3hranně kopinaté, řídce a krátce brvité. Hoření pysk koruny bez kýlu, dolení dosti plochý, trubka koruny na hřbetě pod hořením pyskem s 2 delšími ryhami. Nitky delších tyčinek se špičatým, dosti rovným zubem.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny světle fialové, zřídka růžové neb čistě bílé. *β)* parviflora Koch. Květy sotva delší než kalich.

♃ Červen—září. Luka, trávníky, křoví, příkopy, meze, lesy. Obecný od roviny až do hor, zde ještě při 1100 *m*. Ve vyšších polohách: na Milonově v Karpatech, v Jeseníku: v údolí Šumné Tisé až skoro k Studénkové holi, na Červeném vrchu, u Frant. myslivny, ve Velk. kotlině, Kriech, Berggeist. *β)* řidčeji. Na Pelcberku u Milfrouna pořídku, na Kraví hoře u Znojma, u Čížova, údolí Švýcarské u Vranova (Oborny), s bílými květy u Lideřovic poblíž Slavonic (týž).

952. P. laciniata L. (Č. dřípatý.) Hustěji šedochlupatý. Lodyha obloukovitě vystoupavá. Listy vejčitě podlouhlé neb podlouhle kopinaté, hoření a prostřední peřenoklané, nejdolejší často nedělené, celokrajné. Kalich trubkovitý, dolení zuby kališní hřebenitě brvité, podlouhle kopinaté, as 4krát širší než delší, Hoření pysk koruny se slabým kýlem, dolení prohlubený s kraji obak vehnutými. Nitky delších tyčinek se špičatým, delším, ku předu ohnutým zubem. Ostatně jak předešlý.

V. 0·05—0·25 *m*. Koruny žlutavobílé, větší než u před. P. alba Pallas, řidčeji fialově modré neb světle modré, listy pak někdy jen zubaté; kalichy dlouze zvonkovité, něco kratši, slaběji brvité. P. violacea Opiz, P. hybrida Knaff., P. intermedia Brot.

♃ Červen, červenec. Suchá, výslunná místa, lesy jehličnaté, travnaté stráně, pažity, zvláště na vápně; ve střední a jižní části rozšířen, jinde pořídku neb schází. V brněnském kraji rozšířen: jako kolem Brna a Tišnova a na Polavských kopcích (Makowsky), v lese za Tišnovem a u Brusného (Pluskal), na Žlutém kopci u Brna, Hády u Obřan, v Tuřanském lese, u Střelic (Oborny), neúrodné kopce u Žilošic (Haslinger), les u Maxdorfa (Czížek), lomy u Hustopeče a luční úklony u Kurdějova (Schierl), kraj lesa „Fogla“ u Klobouk (Steiger), na neúrodných kopcích a pastvinách kolem Hovoran, Čejče a odtud až do Mutěnic (Uechtritz), údolí Václavské u Obřan. Medlánky, Evanovice, Cinzendorf. Kuřim, Bilovice, Kraví hora nad střelnicí vojenskou a kopce u Žabovřesk, mýtiny, kraje lesní a Holedná u Jundrova, kopce a vinice za vilami v Písárkách, Tupý kopec u Kohoutovic, Bosonohy, Rajhrad. — Ve Znojemsku: kopce podél hranice země (Uechtritz sen.), Mikulovské kopce (Makowsky), hojný v okolí Znojma, zde též sem tam fialově kvetoucí, Pelcberk u Milfrouna, Frauenholc u Tasovic, Popická výšina u Znojma, údolí Dyje a Fugnice u Hardeku (Oborny), V českomoravském pohoří: v údolí Nedvědického potoka a u Pernštýna. — V uh. hradištském kraji: u Popovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), horní luka u Buchlova (Bubela), u Sudoměřic poblíž Strážnice a u Banova (Makowsky), na Javořině, s fialovými květy pod Lopeníkem u Březové (Holuby), Velká, Vrbka, Kuželová, Stanovisko, Dlouhé louky a j. m. u Javorníka, Nov. Lhota, Filipov, Strání, Uh. Brod, Volenov, Suchá Loza, Bojkovice, Jelenovská a j. m. u Val. Klobouk, Horní závrší u Navojné, Příkaz, Lideč. Ve východní části: pastviny u Prusenovic a Tučap (Červinka), luka „Ohrady“ a j. m. u Rusavy (Sloboda), v obou tvarech, leč velmi pořídku kolem Vsetína: Ohýřov, u Lásek, na vrchu Čupu, Břechy, Syrachov atd. (Bubela), Lhotka u Bystřice, Johanovské kopce u Karolů poblíž Vsetína.

953. P. grandiflora Jacq. (Č. velekvětý.) Lodyha a listy ± štětinatě šedohuňaté, neb dílem lysé. Listy řapikaté, vejčitě podlouhlé neb podlouhlé, nedělené, zřídka protisečné. Klas od nejhořejších 2 listův oddálený. Kalich 2pyský, zuby hořeního pysku kališního vejčité, ve hrot přišpičatělé. Hořeni pysk koruny ostrým kýlem smáčknutý, trubka její pod hořením pyskem se 2 hlubokými, okrouhlými jamkami. Delší nitky pod prašníkem s tupým, krátkým pahrbkem.

V. 0·05—0·25 *m.* Koruny namnoze veliké, modrofialové, zřídka růžové neb bílé. P. vulgaris *β*) grandiflora L. Tvar s listy více méně peřenoklanými *β*) pinnatifida Koch. et Ziz.

♃ Červenec, srpen. Keřnaté a výslunné kopce, travnaté úklony, luka, meze, ve střední a jižní části porůzný, též v Jeseníku, leč pořídku. V jižní části až k Brnu zcela obecný, jinak pořídku, jako kolem Tišnova a Sloupu (Makowsky), u Lomnice a při cestě Řepce ku Předklášteří (Pluskal), u Kartouz, Cacovic, Hády u Obřan, v Tuřanském lese, u Střelic a Žilošic (Oborny)!, u Klobouk (Steiger)!, při cestě mezi Krumlovem a Alexovicemi (Zimmermann), kopce u Čejče (Reissek), Polavské kopce, Kurdějov (Schierl)!, Václavské údolí u Obřan, Židenice, Líšeň, Horákov, Husovice, Soběšice, Kuřim, Bilovice, Rajec, Boskovice, Úsobrno, Kochov, Rozdrojovice, Bystre, Holedná, Jundrov, Písárky, Čertův žleb, Tupý kopec a j. m. u Kohoutovic, Ivančice, Němčice, Vážany, Slavkov, Bučovice, Vyškov, Sivice, Bošovice, Krumvíř, Morkuvky. — V kraji prostějovském: u Smržic, Žešova, Dětkovic, Otaslavic, na Záhoří, Zlechově, u Ohrozími, Lešan, Zdětína, Čech, ve hraničném žlebu, u Otinovsi (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Jevišovice, Vranov, Bítov, Lančov, Hardek, Znojmo, Popice, Milfroun, Božice, Hodonice, Hnanice a m. j. místech (Oborny). V Olomoucku: Hněvotínské lomy (Reissek), Sv. kopeček (Vogl). V uh. hradištském kraji: v Oboře a na kopci Sv. Barbory u Kroměříže (Palla), Popovice, Javorovec, Mařetice u Uh. Hradiště (Schlögl), na Javořině (Holuby)!, u Banova (Makowsky)!, Žerotín u Strážnice, Radějov, Kněždub, Vojšice u Mal. Vrbky, Kuželová, Dlouhá a Machova luka a j. m. u Javorníku, Lysá hora a les u „Bohaté lípy“ u Uh. Brodu, Havřice. — Ve východní části: suché louky a břehy u Tučap a Prusenovic, kraje lesa Hrádku u Prusenovic (Červinka), Hlinsko a j. m. u Rusavy (Sloboda)!, na Helfenštýně u Lipníka (Sapetza). V Jeseníku: u Karlovské studénky a ve Velk. kotlině (Grabowski)!, u Vidnavy. *β*) u Lomnice (Pluskal), u Králova pole u Brna, Kraví hora u Znojma, kopce kolem Čížova, ve vranovském okresu (Oborny), kopce u Žabovřesk.

293. Ajuga L. Zběhovec.

A) Bugulae. Polopřesleny vícekvěté. Kroužek chlupů v trubce koruny nepřetržitý, hluboko pod vetknutím tyčinek. Koruny modré, růžové neb bílé.

954. A. reptans L. (Z. plazivý.) Lodyha 2řadě chlupatá, jinak lysá neb skoro lysá, s velikými přízemními, podlouhle opakvejčitými, dlouze řapíkatými, trvalými, často v rozetku postavenými, vykrajovanými až oddáleně slabě zubatými listy, nad těmito oddáleně listnatá, bez postranních lodyh, leč s výběžky listnatými, plazivými, hoření listy nezřetelně řapíkaté až přisedlé. Listeny celokrajné, zaokrouhleně tupé, vykrajované neb vykrajovaně vroubkované oddálené, nejhořejší kratší neb zdélí květův. Koruna se širší trubkou, hoření pysk koruny tupějším úhlem krátce vykrojený. Semeno tupými lištami síťovité.

V. 0·10—0·30 *m*.

♃ Květen, červen, v horách později. Vlhká luka, křoví, pastviska, kraje lesů, od roviny až do předhoří obecný, často i ve vysokých horách; jako na úpatí Lysé hory ve Slezsku (Oborny), na Vysoké. — Dle Steigra neroste u Klobouk. S bílými květy: u Ostrovačic (Niessl), u Napajedel (Theimer), u Třebíče (Zavřel). S růžovými a bílými květy: v Písárkách u Brna a u Jundrova, s bílými květy v Pavlovickém lese poblíž Vyškova. — S růžovými květy: u Šimbergského rybníka poblíž Šumvaldu, v okresu vranovském (Oborny).

955. A. genevensis L. (Z. lesní.) Lodyha přímá, jednoduchá, huňatá, bez výběžkův. Listy podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, v řapík klínovitě sbíhavé, tupé, vroubkovaně zubaté, ± srstnaté, přízemní kvetoucích lodyh namnoze již vyhynulé, malé, na podzim také veliké, netvoří rozetky. Listeny hrubě vroubkovaně zubaté, prostřední namnoze 3laločné, se středním uštem dosti špičatým, nejhořejší namnoze nedělené. Hoření pysk koruny tupějším úhlem krátce vykrojený. Semeno na povrchu drobně síťnaté.

V. 0·10—0·30 *m*.

♃ Květen, červen. Keřnaté stráně, kopce, trávníky, lesy, lesní luka, od roviny až do 450 *m* v předhoří porůzný, místy hojný, zřídka ve vysokých horách: jako ve Velk. kotlině (Uechtritz) a na Pradědu skoro až k vrcholu (Uechtritz sen.), na Červeném vrchu, u Švýcarny. — S květy růžovými: u Ostrovačic (Niessl), v lesích u Řečkovic a Karlouz (Oborny), u Krumlova (Zimmermann), u Soběšic, Bilovic, Jundrova, Zastávky, Rosic. — U Znojma (Oborny), v lese Háji u Bzence. u Vsetína (Bubela). S bílými květy: kolem Brna, Krumlova, Znojma (Oborny), v lese u Řečkovic. — V lese Háji u Bzence, u Vsetína (Bubela).

B) Chamaepitys Schreb. Květy jednotlivé v úžlabí listův. Kroužek chlupů z předu přetržený, právě pod výnikem tyčinek položený. Koruny žluté.

956. A. chamaepitys Schreb. (Yva). Lodyha položená neb vystoupavá, větvitá a jako celá bylina huňatá, větve namnoze v kruhu rozložené. Listy lepkavé, řapíkaté, nejdolejší podlouhle kopisťovité, hrubě zubaté, ostatní 3dílné, uštů čárkovitých, tupých. Bylina silně vonná, jednoletá, s kořenem vřetenovitým.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruny značné, žluté, dolení pysk citronově žlutý, červenohnědě tečkovaný. Teucrium chamaepitys L.

⊙ Červen-září. Role, úhory, cesty, kamenité kopce, ve střední a jižní části rozšířena, jinde pořídku neb schází. V brněnském kraji: v jižní části roztroušena, kolem Brna na více místech: Maloměřice, úpatí Hádův u Obřan, na Slatinských skalách, u Soběšic, Králova pole, Sokolnic (Makowsky), Julianov, Bilovice, Písárky u Brna (Oborny), hojná u Drysic a Želče (Spitzner), u Martinic a Hustopeče (Schierl), Němčany poblíž Slavkova, u Slavkova a Klobouk (Steiger), u Ivančic (Schwoeder), Suchohrdlí (Haslinger), Vrabčí les u Krumlova (Zimmermann), u Čejče a Kyjova (Uechtritz), Husovice, Židenice, Syrovice, Mal. Hostihrádky, Šaratice, Oujezd. Vážany, Dražovice, Lulč, Vyškov, Sobůlky, Kostelec, Borkovany, Bošovice, Morkůvky, Krumvíř, Terezov, Brumovice, Kobylí, Velk. Pavlovice a odtud až do Zaječí. — Ve Znojemsku: u Oslavan (Roemer), mezi Křtěnicemi a horními Kounicemi (Zavřel), v okolí Znojma dosti hojná, jako u Hnanic, Sedlešovic, Suchohrdlí, v údolí Hradnice u Znojma, vinohrady u Našetic, Milfrouna a Tasovic, v okolí Hoje mezi Hrádkem, Božicemi a Hodonicemi, kolem Hrušovan, Drnoholce, Probic a Fryšavy, na Polavských a Mikulovských kopcích (Oborny). V uh. hradištském kraji: u Mařatic a Derflu poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), u Čejče a Kyjova (Uechtritz), pole u lesa Plechovce u Bzence, na Trávníkách u Vsetína, zde však velmi pořídku a nikoliv zdomácnělá (Bubela).

294. Teucrium L. part. Ozanka.

A) Chamaedrys Tournef. Květy po 1—3 v paždí lupenů, jednostranné, v lichopřeslenech oddálených neb v hroznech konečných a postranních. Listy nedělené neb zubaté.

957. T. botrys L. (O. hroznatá). Lodyha vystoupavá neb přímá, jednoduchá neb větvitá a jako celá bylina žláznatě pýřitá a huňatá. Listy řapíkaté, v obrysu vejčité, 2krát- a hořeni jednou peřenoklané, s cípy čárkovitými. Květy stopkaté, po 1—3 v paždí lupenů, lichopřesleny oddálené, hořejší jednostranné. Kalich na spodu silně volatý, tenkostěnný. Bylina dvouletá, silně vonná. Kořen vřetenovitý.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruny nachové.

⊙ Červenec-září. Skalnaté a kamenité stráně, štěrk, zvláště na vápně, pořídku a pro nedostatek dokladů nejisto, zdali i všechny následující údaje sem přísluší. Polavské kopce s Orlaya grandiflora (Niessl a Uechtritz), Květnice a Předklášteří u Tišnova (Pluskal a Hochstetter); já jsem zde vždy jen T. chamaedrys sbíral; na úhorech výslunných kopců u Zlechova a Tupes (Schlögl), u Kadova blíže Hostěhradic (Zimmermann), dle Schierla při silnici mezi Hostihrádky a Bošovicemi; na Javořině (Holuby), u Rusavy (Sloboda), zde snad jen T. chamaedrys (Bubela).

958. T. chamaedrys L. (Kalamandra). Lodyha položená neb vystoupavá, dole dřevnatá, polokřovitá, 2řadě huňatá, namnoze však kolkolem hustě pýřitá. Listy podlouhle opakvejčité, tupé, v krátký řapík klínovitě zúžené, stříhaně vroubkované, srstnaté až olysalé. Lichopřesleny nejhořejší sblížené, v jednostranný hrozen splývající. Oddenek trsnatě větevnatý.

V. 0·15—0·25 *m.* Koruny značné, světle nachové, zřídka bílé.

♃ Červenec-září. Výslunné, keřnaté stráně, kopce, vinice, kraje cest a lesů, ve střední a jižní části obecná, jinde pořídku aneb schází. V brněnském kraji: ve střední a jižní části hojná, v severní řidčeji (Makowsky), u Čebína, Tišnova, Lomnice (Pluskal)!, u Adamova (Oborny)!, Želč, Pistovice, Račice, Drysice, Lulč (Spitzner), Obřany, Bilovice, Kuřim, Drásov, Blansko, Ostrov, obecná v krajině vyškovské, kyjovské, hodonínské, hustopečské a krumlovské. V Prostějovsku: na kosířských vinohradech, u Čech, v Brosu u Služína, na kosteleckých vinohradech, u Plumlova, na stráních ve hraničném žlebu (Spitzner). Ve znojemském kraji: v celé pahorkatině dosti rozšířena, u zříceniny „Chrašťan“ u Bítova též s bílými květy (Oborny). V Jihlavsku pořídku: posud jen na úklonech kolem zříceniny „Kozlov“ u Koněšína poblíž Třebíče (Zavřel). V Olomoucku: úklony za Hněvotínem a u Slatěnic (Vogl a Mik). V uh. hradištském kraji: v jižní části zcela všeobecně (Reissek), Obora u Kroměříže (Palla), u Velehradu (Sapetza), na kopci Sv. Rocha u Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Bzence velmi roztroušena, leč pospolitá (Bubela), Strážnice, Velká, Vrbka, Javorník, Strání, Uh. Brod, Havřice, Ordějov, Banov, Val. Klobouky, horní závrši u Navojné. — Ve východní části: u Rusavy (Sloboda), velmi zřídka na „Trávníkách“ u Vsetína (Bubela).

959. T. scordium L. (O. čpavá). Lodyha bylinná, vystoupavá neb přímá, větvitá a jako větve hustě šedohuňatá. Listy velmi měkké, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, tupé, přisedlé, hrubě zubaté, pýřité, na líci někdy olysalé. Květy po 1—3, jednostranné, lichopřesleny všecky oddálené. Kalich trubkovitě zvonkovitý, hustě huňatý. Oddenek daleko plazivý, výběžkatý.

V. 0·15—0·40 *m.* Koruny světle nachové. Páchne česnekem neb užovkou.

♃ Červenec, srpen. Vlhká luka, bažinné příkopy, háje, pobřežní křoví, u rybníků, ve střední a jižní části, zvláště v nížinách při Dyji, Svratce a Moravě velmi porůzná. Podél Svratky: bažiny u Měnína (Hochstetter), Rajský lesík u Černovic a bažantnice u Měnína (Makowsky), podél Dyje od Drnoholce

(Reissek) až do Lednice (Makowsky)!, u Polavy (Petr), kolem Hrušovan, Frelešdorfu a Probic (Oborny), u Nov. sídla a Hevlína (Ripper), luka kolem Příklud (Schierl). Podél Moravy: u Hajčína poblíž Olomouce (Mik a Vogl 1856), v příkopu silničním mezi Láskovým mlýnem a Láskami u Olomouce a bezpochyby na více místech blíže tohoto města (Makowsky). při Valové v Podpijavčích (Uličný), před Hrubčicemi na lukách a u Štěpánova poblíž Olomouce (Spitzner), u 4. mostu u Kroměříže a mezi Bilany a Hulínem (Palla), v okolí Uh. Hradiště roztroušena (Dr. Carl a Schlögl), též u Ostroha, Veselí a Písku (Bubela) a bezpochyby podél Moravy až do Břeclavi (Oborny), u Čejče, Terezova, Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves, příkopy při trati a Pohansko u Břeclavi a odtud až do Rohatce, Zvolenov, Strážnice. — Vlhká místa u Záhlenic poblíž Holešova (Červinka).

B) Polium Tournef. Listy tuhé, nedělené, celokrajné. Květy po 1—3 v paždí nejhořejších lupenů. na konci lodyh a větví strboulovitě směstnané.

960. T. montanum L. (O. horní.) Bylina mnoholetá, polokřovinatá, bezžlázně pýřitá až plsťnatá, větve v trsu do kruhu rozložené, jako kalichy a rub listů přitiskle pýřité až běloplsťnaté. Listy dvoubarevné, přísedlé, čárkovitě kopinaté, celokrajné, po krajích ohrnuté.

V. 0·5 – 0·15 *m*. Koruny malé, zelenavě neb žlutavě bílé. T. supinum Jacq., Polium pannonicum Cluss.

♃ Červen—srpen. Vápenné skály, výslunné stráně, štěrk, pořídku. Polavské kopce, Turold a Šibeničník u Mikulova (Domas)!, řidčeji na Sv. kopečku tamtéž (Ripper), štěrk na výslunných kopcích u Javorovce (Schlögl); na Hostýně, kdež Schlosser ji uvádí, jsem ji marně hledal.

58. Řád. Orobancheae Juss. Zárazovité.

295. Orobanche L. Záraza.

A) Trionychon Wallr. Květy krátce stopkaté, s jedným větším a 2 postranními, stříčnými, na krátkou stopku pošinutými a ku kalichu přilehlými listenci.

961. O. arenaria Borkh. (Z. písečná.) Lodyha jednoduchá, silná, řidčeji trochu větevnatá a jako celá bylina moukovitě žláznatým povlakem hojně šupinatá, šupiny kopinaté. Květy v hustém, posléz trochu volném, mnohokvětém klasu. Kalich 4zubý, zvonkovitý, zuby jeho kopinaté, zdélí, zřídka delší trubky korunní. Koruna veliká, přímá, s trubkou málo ohnutou, v ústí zřetelně nadmutá, ušty dolejního pysku zaokrouhlené, vlnovitě zubaté. Nitky s trochu žláznatými konci mezi prašníky, na dolejšku pýřité, prašníky na švech vlnaté.

V. 0·22 – 0·45 *m*. Koruny světle-, jich ušty sytě modré. Bylina ± náfialová. Phelipaea arenaria Walpers.. O. obtusiloba Reut v. Hausk. exs..

♃ Červenec. Výslunné a keřnaté stráně. kopce, travnaté pažity na Artemisia campestris pořídku. V brněnském kraji: na pastvisku nad vinicemi u Černovic (Makowsky), u Otnic a Čejče (Niessl), u Oujezda (Oborny), na Polavských kopcích a sice blíže zříceniny, ve tvaru rozvětveném O. robusta A. Dietr. (Uechtritz), na Staré hoře u Syrovic a u Kurdějova. — Ve Znojemsku: u Mohelna (Roemer), u Mikulova (Freyn), ve Frauenholcu mezi Milfrounem a Tasovicemi a na západním úklonu Kamenného kopce u Tasovic a sice v sedle na stezce od Frauenholcu do Tasovic (Oborny).

962. O. purpurea Jacq. (Z. nachová.) Lodyha silná, jednoduchá, moučnatě žláznatá, porůznu šupinatá, šupiny malé, přitisklé. Květy ve válcovitém, hustém, posléz volném, namnoze jen 10—12květém klasu. Kalich zvonkovitý, 4—5zubý, zuby jeho kopinatě šidlovité, dosti ploché a celokrajné, namnoze kratší trubky, zadní obyčejně velmi kratičký, zakrnělý. Koruna veliká, od zaškrceniny nad semenníkem na zevnitř prohnutá, v ústí nenadmutá, ušty doleního pysku elliptické, špičaté, skoro celokrajné a uvnitř delšími, žláznatými chlupy ± huňaté. Nitky lysé neb na spodku slabě chlupaté, prašníky lysé. Blizna bělavá.

V. 0·15—0·55 *m*. Koruny světleji ametystově modré, s tmavšími žilkami, kraj až blankytně modrý. Bylina žlutavá, ocelově modravá neb nahnědle fialová. O. coerulea Vill., Phelipaea coerulea C. A. Meyer.

♃ Červen, červenec. Lesnaté chlumy, meze, na řebříčku pořídku. U Jundrova a v Písárkách u Brna (Rohrer), na Františkově v Brně (Haslinger 1855), u Kartouz, mezi Popůvkami a Žebětínem (Niessl), na jižním úklonu hradu Pernštýna (Makowsky), les Berka a nejsevernější část tohoto lesa u Bosonoh. — Úvoz u Mikulova (Freyn).

963. O. ramosa L. (Z. větevnatá.) Lodyha namnoze větevnatá, tence a slabě šupinatá a jako celá bylina krátce žláznatá. Kalich mistkovitý, 4zubý, zuby jeho široce 3hranné, přišpičatělé, zdélí trubky kališní. Květy ve volných, leč hojnokvětých klasech. Koruna malá, trubkovitá, málo ohnutá, v polou seškrcená, ušty doleního pysku okrouhlé, velmi drobně zoubkované až celokrajné, hoření pysk 2laločnatý. Nitky na spodku trochu chlupaté, prašníky lysé, na dolejšku slabě brvité. Blizna nezřetelně 2—4laločnatá, nálevkovitá, bělavá. Tobolka delší než zuby kališní.

V. 0·5—0·30 *m*. Koruny lilákové neb ametystově modré, dole bělavé. Phelipaea ramosa C. A. Meyer.

⊙ Červen—srpen. V polích, zvláště na konopí pořídku. V brněnském kraji: Černovice u Brna (Ripper), u Vochozu a Lomničky (Pluskal), u Lomnice (Rochel), u Bilovic (Schott), přehojná na konopí u Kobylí, v Oboře u Břeclavi, u Poštorny. Ve Znojemsku: u Mikulova (Schott), na polní cestě od Hrušovan do Nov. Přerova, ještě na území obce frelešdorfské (Ripper a Oborny), u Grafendorfu (Ripper). U Přerova a Oseku (Schlosser). Jednotlivě u Bilan a Trávníku (Palla), u Uh. Hradiště (Hochstetter a Schlögl), na Javořině (Holuby), u Bystřice (Rochel). Na konopišti pod Lysinou poblíž Tučap (Červinka), u Rusavy a Jankovic (Sloboda). Ve Slezsku: u Těšína (Beck in lit. ad Oborny).

B) Osproleon Wallr. Květy přísedlé neb skoro přísedlé, jediným listencem podepřené, listence postranní žádné.

1. Inflatae Beck. Květy pod vetknutím tyčinek břichatě nadmuté, obloukovitě ohnuté.

964. O. coerulescens Steph. (Z. namodralá.) Lodyha nízká, jednoduchá, na spodu kyjovitě ztlustlá, s četnými vejčitými šupinami, spod šupin jako listeny, kalichy a koruny ± hustě bělohuňaté. Květy ve směstnaných, vejčitých neb válcovitých klasech. Kališní lístky krátce 2klané, zuby čárkovité, zdéli trubky korunní. Koruna trubkovitá, ohnutá, dole břichatá, pod ústím seškrcená, laloky hořejšího 2klaného pysku jemně zoubkaté, ušty dolejšího prohlubené, kruhovité. Tyčinky skoro do polovice korunní trubky vetknuté, dole chlupaté. Pestík skoro lysý. Blizna nálevkovitá nezřetelně 3—4laločnatá, bělavá.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruna namodralá, dole bělavá,

♃ Červen. Kamenité a výslunné kopce, světlá lesní místa, písčiny, na Artemisia campestris pořídku. Ivančice a Popůvky (Niessl)!, Františkov v Brně (Makowsky), v Písárkách a mezi Kartouzy a Řečkovicemi u Brna (Bayer)!, v lese za Řečkovicemi. — Hády u Obřan (Reissek)!, Jundrov (Rohrer)!, kolem Mohelna (Roemer).

2. Angustatae Beck. l. c. p. 422. Koruny trubkovité, pod vetknutím tyčinek zúžené.

a) Galeatae Beck. Hřbetní čára koruny na hořením pysku úhlovitě zlomená, hřbet dosti rovný neb prohnutý, řidčeji skřivený. Laloky blizny polokulaté.

965. O. caryophyllacea Sm. (Z. hřebíčková.) Lodyha jednoduchá na spodu trochu ztlustlá, porůznu šupinatá. Květy ve válcovitém, dole vždy volném, nahoře více směstnaném klasu. Lístky kališní široké, vejčité, namnoze 2klané, zpředu se dotýkající neb srostlé, o $^1/_2$ kratší než trubka korunní. Koruna trubkovitě zvonkovitá, hřbetní čára málo zkřivená, ke konci silně ohnutá, hořejší pysk helmovitý, s laloky skoro čtvercovými, rovně ku předu namířenými, ušty dolejšího pysku skoro stejně veliké, vejčité, vykrajovaně zubaté. Tyčinky skoro do dolejška vetknuté, nitky do polou hustě chlupaté, nahoře jako čnělka žláznato-chlupaté. Blizna nachová, řidčeji žlutá.

V. 0·20—0·55 *m*. Koruny nahnědle žluté neb načervenalé. Bylina bělavá až červenavá. O. Galii Duby, O. vulgaris Lamk. — Tvary s lodyhou a květy světle žlutými a bliznami žlutými neb světle červenými. O. strobiligena Reichb. Silné, červenavé tvary: O. eurubens Saut, někdy O. alba velmi podobné, leč od této širšími, nestejně 2zubými neb laločnatými a krátkými kalichy a nedostatkem tmavých žláznatých chlupů rozdílné f. alboides Beck.

♃ Červen, červenec. Křoví, kraje lesní, horská luka na Gallium mollugo, silvaticum, verum, ve střední a jižní části rozšířena, jinde schází neb velmi pořídku. V brněnském kraji: Hády u Obřan, v údolí Josefském u Adamova a u Čejče (Makowsky), u Morkóvic (Oborny), na Polavských a Drnholeckých kopcích, u Židlochovic a Sokolnic (Reissek), u Čejče (Makowsky), při cestě od Klajdovky do Ochoze, kopce a skály u Ochoze, les u Líšně, les u Řečkovic, kopce u Medlánek, zmoly u Bílovic, vrch Chochol mezi Adamovem a Babicemi, jen na jednom místě, zde však četná, u Nebovid, les u Popůvek, u Nosislavi. — Ve Znojemsku: na Pelcberku u Milfrouna, ve Frauenholcu u Tasovic, v údolí Dyje u Znojma a u Suchohrdlí, na Kozí stezce u Lukova, u Vranova a Hardeku, zřícenina Chrašťan (Oborny). Kolem Třebíče pořídku (Zavřel), na Javořině (Holuby). Na Kotouči u Štramberka a sice u Trpasličí díry (Sapetza). Ve Slezsku: u Těšína (Beck in lit. ad Oborny). f. alboides Beck, v Purkrábce u Znojma (Oborny).

966. O. lutea Baumg. Enum. stirp. Trans. II., 1816. (Z. žlutá.) Lodyha silná, na spodu ztlustlá, jednoduchá, s četnými, kopinatými šupinami, tyto přímo odstálé, 5krát delší než širší. Květy ve válcovitém, zprvu směstnaném, později volném klasu. Kališní lístky široké, zpředu se dotýkající neb srostlé, do polou nestejně 2klané, nejčastěji ještě se zoubkem, toliko do polovice trubky korunní. Koruna trubkovitě zvonkovitá, na hřbetě, nad dolejškem a nahořejším pysku ohnutá, mezi tím rovná. Hořejší pysk koruny 2laločný, s laloky odstálými, laloky dolejšího pysku vejčité. Tyčinky do dolejšího záhybu koruny vetknuté, mírně ohnuté, v délce málo rozdílné, dole hustě chlupaté a vyduté, nahoře jako čnělka ± žláznatě chlupaté. Blizny vždy žluté.

V. 0·20—0·60 *m*. Koruny bělavé do žlutava, někdy červenavě nahnědlé. Bylina hnědočervená až špinavě fialová. O. rubens Wallr., O. Medicaginis Duby.

♃ Konec května, červen. Luka, kraje lesů a rolí, suché kopce na Medicago sativa, media a falcata, ve střední a jižní části porůzná, jinde pořídku. V brněnském kraji: kolem Brna nezřídka (Schlosser a Makowsky), u Ivančic (Niessl)!, kraj lesní nad Kurdějovem, Vejhon u Židlochovic (Schierl), Polavské kopce (Oborny)!, Klobouky (Steiger)!, Nosislavské kopce a u Hustopeče. — Ve Znojemsku: luka při Dyji u Hardeku na moravské straně dosti hojná, řidčeji na Kozí stezce u Lukova, při krajích polí mezi Merkersdorfem a Hardekem v Doln. Rakousích, údolí Dyje u Devíti mlýnův u Znojma a v údolí Leskavy u Znojma, jako vzácnosť na zřícenině Chrašťan u Bítova (Oborny). Ve východní části: Filipov u Javorníka (Makowsky).

b) Curvatae Beck. Hřbet koruny po celé délce ± prohnutý. Tyčinky právě v první třetině trubky korunní vyniklé. Laloky blizny kulaté, zponenáhla spolu (piškotovitě) splývající.

967. O. major L. (Z. vysoká.) Lodyha na spodu ztlustlá, jednoduchá, přehojně šupinatá, šupiny veliké, vejčitě kopinaté, na dolejšku s lodyhou skoro stejně široké. Květy v hustém, vejčitém neb válcovitém klasu, listenci na konci čnějícími čuprynatém. Kalichy zpředu se dotýkající, zřídka trochu srostlé, nestejně 2klané, delší než polovice trubky korunní, nestejně žilnaté a jako listeny huňaté. Koruna dosti veliká, nahoře málo rozšířena, v polovici hřbetu silně prohnutá, kraj řasnatý, kadeřavě zubatý, hořejší pysk nezřejmě 2laločný, nazpět ohnutý, dolejší 3dílný, laloky skoro stejně veliké. Tyčinky ohnuté, nad polovici vnitř hustě huňaté, nahoře žláznatě chlupaté, prašníky dlouze hrotité. Blizny žluté.

V. 0·20—0·60 *m*. Koruny a listence ± růžové, posléz žlutavé. Bylina nažloutlá neb načervenalá. O. stigmatodes Wimm., O. elatior Sutt.; O. Kochii F. Schulz, a sice tvary vysoké, hnědočervené a krátkoklasé.

♃ Červenec, srpen. Výslunné, keřnaté stráně, meze, cesty na Centaurea scabiosa porůznu. V brněnském kraji: kolem Brna, na Hádech u Obřan ve f. Kochii F. Schultz, ojediněle mezi Obřany a Bilovicemi, pořídku na velké louce západně od bývalého Čejčského jezera, hojněji při cestě mezi Čejčem a Krumvířem (Uechtritz), u Židlochovic a Polavy (Niessl), u Nikolčic (Šebesta), u Otnic a Sokolnic (Makowsky), u Nosislavi (Oborny), na Prackém kopci (Czížek), kraj lesní u Klajdovky, úklon Hádův u Maloměřic, úpatí Hádův a j. m. u Líšně, kopec u Ochoze, Tišnov, Wiesgrunt u Bošovic, Hustopeč, luka u Kobylí, Krumvíř. — Za Žešovem u Cikánské kuchyně, na Záhoří a na kosteleckých vinohradech nad Bilovicemi u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: na Býčí skále za Trouznickým mlýnem a v údolí Leskavy u Znojma, leč velmi pořídku, hluboká cesta mezi Mal. Tasovicemi a Znojmem (Oborny), hojněji na Polavských a Mikulovských kopcích, na Turoldu (Peter), Šibeničníku, Trabinský dvůr u Grafendorfa (Ripper), u Mikulova a Lednice (Niessl), Hněvotínské lomy u Olomouce (Reissek 1847), na Javořině (Holuby). Ve Slezsku: na Tulu v Těšínsku (Zlik), kolem Vidnavy.

968. O. alsatica Kirschleger. (Z. elsaská.) Lodyha naspodu ztlustlá a hustě střechovitě, nahoře hojně šupinatá, šupiny veliké, kopinaté, trochu odstálé. Klas vejčitý až válcovitý, hustokvětý. Květy ku předu zkřivené, odstálé. Listeny porůznu chlupaté. Kališní lístky prosté neb u předu srostlé, 2klané, vícežilné, sotva delší než polovice trubky korunní. Koruna trubkovitě zvonkovitá, na hřbetě silně, v polovici nejsilněji prohnutá, s okrajem velmi rozšířeným, jako odškrceným. Hořejší pysk hluboce 2laločnatý neb mělce vykrojený, laloky odstálé, u dolejšího pysku vyhlodaně zubaté. Tyčinky na spodu chlupaté, nahoře jako čnělka žláznatě chlupaté. Blizna sytě žlutá, se zřetelnou příčnou štěrbinou.

V. 0·20—0·30 *m*. Koruna hnědě žlutavá, náfialová. O. cervariae Suard., O. libanotidis Opiz, O. Buekiana Koch., O. brachysepala F. Schultz.

♃ Červen. Na Peucedanum cervaria a Seseli libanotis, velmi pořídku. Posud jen u Mírova poblíž Olomouce (dle Zienkowicze non Godron fide Reuter Prod. XI.).

c) Glandulosae Beck. l. c. p. 424. Hřbet koruny dosti rovný neb slabě ohnutý, na konci k hořejšímu pysku sehnutý. Koruny veliké, zvonkovité.

s bělavou neb žlutavou základní barvou, hoření pysk žláznatě chlupatý. Tyčinky v první třetině trubky korunní vyniklé. Laloky blizny široce spojené, tmavočervené až fialově černé.

969. O. alba Steph. 1800. (Z. bílá.) Lodyha jednoduchá, na spodu málo neb zcela neztloustlá, tutéž houštěji, nahoře řidčeji šupinatá, šupiny kopinaté, přílehlé. Klasy válcovité, volné, namnoze chudokvěté. Lístky kališní oddělené, kopinaté, namnoze nedělené, řidčeji nestejně 2zubé, 3žilné. Koruny dosti veliké, málo rozšířené, na hřbetě jemně ohnuté, zvláště na nervech s uzlinkami chlupů nejvíce nachovými, hořejší pysk trochu vykrojený, s laloky nahoru ohrnutými a odstálými, dolejší zaokrouhlený, nestejně 3laločný, střední ušet nejdelší, zoubkatý. Tyčinky nad dolejškem do koruny vetknuté, nitky jen dole roztroušeně chlupaté neb též lysé, nahoře jako čnělka ± žláznatě chlupaté. Laloky blizny tmavočervené, řidčeji žlutavé, kulaté, široce splývající, žláznaté.

V. 0·10—0·60 *m*. Koruny bělavé neb žlutavé, na hořejším pysku a na nervech červené. O. epithymum DC. 1815. — Červené tvary O. rubra Sm. — Odrůdy se žlutavou bliznou. O. rubiginosa Dietr. Chudokvěté byliny O. sparsiflora Wallr., zcela žluté O. pallescens Gr. Godr.

♃ Květen, červen. Keřnaté kopce, výslunné a kamenité stráně, trávníky, na mateří doušce, dobré mysli a Clinopodium ve střední a jižní části rozšířena, jinde pořídku neb schází. V brněnském kraji: Královo pole, hojná na úpatí Hádů směrem k Maloměřicům, na Polavských kopcích (Reissek), Bilovice, Šlapanice, Němčany u Slavkova (Niessl), na Císařské skále a Skalce u Drysic (Spitzner), Hády u Obřan a u Maloměřic (Oborny), kolem Čejče (Makowsky), Bílá hora u Julianova, Mordovna poblíž Klajdovky, vinice u Obřan, kopce a luhy u Cacovic, Ochoz, Chrasť u Ousuší, Munkowský kopec u Nebovid, Stará hora u Syrovic, Mal. Hostihrádky, Šaratice, Krumvíř, Velk. Pavlovice. — Za Žešovem u Cikánské kuchyně u Prostějova r. 1885 (Spitzner). Ve Znojemsku: u Senohradů poblíž Náměště (Roemer), u Mikulova (Domas), na Mikulovských kopcích hojná, u Milfrouna, Tasovic a v celé pahorkatině v okolí Znojma obecná (Oborny). Kolem Třebíče pořídku (Zavřel). V Olomoucku: kolem Olomouce (Mik), u Veselí poblíž Mohelnice (Uechtritz), přehojná ve vápenných lomech u Vitošova a u Mírova (Panek). V uh. hradištském kraji: přehojná mezi Šardicemi a Hodonínem (Makowsky), přehojná na Dúbravě u Bzence (Uechtritz), nejhojněji však u pohodnice (Bubela). Ve východní části: u Banova (Makowsky), Strážnice a luka Vojšice u Mal. Vrbky. — Dle Schlossera též u Jindřichova a Oder.

970. O. pallidiflora Wimm. a Grab. (Z. bledokvětá.) Lodyha jednoduchá, na spodu trochu ztlustlá a hustě, hořeji roztroušeně šupinatá. Klas válcovitý, nahoře husto-, jinak volnokvětý. Listeny otrubnatě chlupaté. Lístky kališní oddělené, ze širšího spodu kopinaté, dlouze zakončité, namnoze nedělené neb 2zubé, nezřetelně žilnaté, o polovici kratší, až skoro zdélí trubky korunní. Koruna roztroušeně chlupatá, trubkovitě zvonkovitá, dole břichatá, na hřbetu slabo-, v hořejší pysk zřetelně zkřivená, tento vykrojený, jemně vroubkovaný, s laloky nazpět ohnutými, dolejší pysk s laloky skoro stejnými. Nitky nad dolejškem asi v $^1/_4$—$^1/_5$ trubky korunní vetknuté, nejdoleji roztroušeně chlupaté, ostatně i s čnělkou lysé. Blizny světle černohnědé neb žlutavé, kulaté, široce spojené.

V. 0·25—0·50 *m.* Koruny bledě hlínožluté, červenavě žilnaté. Bylina nahnědle žlutá, namnoze náfialová.

♃ Červen—červenec. Role, úhory, výslunné a travnaté kopce na Cirsiích, zvláště na C. arvense pořídku. Kolem Modřic (Reissek), hlinitá role u Šardic a kopce kolem Čejče (Tkany), v úvozu u Mikulova (Freyn), na osetu r. 1882 na Kosíři nad Slatnicemi poblíž Prostějova (Spitzner).

d) Minores Beck. l. c. p. 425. Hřbet z obloukovitého spodu rovný neb slabě ohnutý, na hořejším pysku zkřivený. Koruny velmi malé, trubkovitě zvonkovité, se žlutavou základni barvou a nahoře zbarvenými žilami. Žláznaté barevné chlupy na hořejším pysku žádné. Laloky blizny široce spojené, červeně fialové.

971. O. picridis F. Schultz. (Z. hořčíková). Lodyha jednoduchá, nahoře i s listeny huňatá. Kališní lístky roztroušeně chlupaté, nedělené neb s menším zoubkem, zřídka 2klané, 1—2žilné, delší než trubka korunní. Koruna trubkovitá, nahoře zvonkovitě rozšířená a dolů ohnutá, na hřbetě dosti rovná, hoření pysk sotva vykrojený, s odstálým postranním krajem, kraj drobně zoubkatý, lysý. Nitky něco nad první $^1/_3$ vetknuté, až do polou roztroušeně chlupaté, nahoře malými bradavkami drsné, velmi nestejné, mírně ohnuté. Blizna špinavě fialová, skoro hladká, velmi malými a tupými zrnky hustě posázena.

V. 0·20—0·30 *m.* Koruny malé, žlutavobílé s žilkami fialovými.

⊙ Červen. Na Picris hieracioides velmi pořídku. Hády u Obřan, Mordovna a kraj lesní u Klajdovky 1882 mnou pro území objevena.

972. O. minor Smith. (Z. menší). Lodyha na dolejšku silněji, nahoře řidčeji šupinatá, šupiny malé, vejčité, krátce zašpičatělé. Klas válcovitý, nahoře husto-, dole volnokvětý. Kališní lístky oddělené, zdélí neb delší trubky korunní, z podlouhle vejčitého spodu dlouze šidlovitě zakončené, celé neb hořejší 2klané, zuby rozkladité, 1—3žilné. Hřbet koruny z ohnuté spodiny rovný, na hořejším pysku ohnutý, tento 2klaný, s laloky ku předu namířenými a jako dolejší pysk tupě zoubkatý. Nitky v první $^1/_4$ vyniklé namnoze lysé, toliko, nejdoleji roztroušeně chlupaté, též i čnělka. Laloky blizny piškotovité, se širokou nálevkovitou, příčnou brázdou.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruny malé, bělavé, fialově pruhované, obyčejně též přinachovělé.

♃ Červen, červenec. V jetelištích na jeteli velmi pořídku. Posud jen u Nebovid poblíž Brna (Beck in lit. ad Oborny).

59. Rád. Rhinanthaceae DC. Kokrhelovité.

Rody:

A) Squamarineae hrab. Solms-Laubach. Byliny cizopasné, bez zeleně listové, šupinaté. Tobolka 1pouzdrá.

1. Kalich zvonkovitý, 4klaný. Koruna 2pyská, po odkvětu opadávající. Tyčinky 4, dvojmocné, pytlíčky prašní souběžné, dole hrotité. Semenník zpředu se žlazou, s 2 podvojnými, nástěnnými semenicemi a četnými kulatými semeny. *296. Lathraea.*

B) Euphrasieae Benth. Byliny se zelení listovou, listnaté. Tobolka 2pouzdrá.

1. Kalich trubkovitý neb zvonkovitý. Pouzdra tobolky jen 1—2semenná.

a) Kalich 5zubý. Korunní trubka znenáhla nahoru rozšířena, kraj 2pyský, hoření pysk 2klaný, dolení 3klaný, uštů téměř stejných. Tobolka pometáním 1pouzdrá, do pola 2chlopná, 1semenná, ze semenníka původně 2pouzdrého, s pouzdry o 2 vajíčkách. Semena vejčitá, hladká. *297. Tozzia.*

b) Kalich 4zubý. Hoření pysk koruny smáčknutý s kraji ohrnutými, dolení v ústí s 2 hrboulky. Prašníky dole na každém pytlíčku s hrotem. Semenník žlázkou podepřený. Pouzdra tobolky 1—2semenná, semena vejčitě podlouhlá, slabě hranatá, hladká. *298. Melampyrum.*

2. Kalich trubkovitý neb zvonkovitý, 4zubý neb 4klaný, nenadmutý. Pouzdra tobolky mnohosemenná, prašníky na každém pytlíčku s osinou.

a) Kalich zvonkovitý, 4klaný. Hoření pysk koruny nedělený, dolení 3klaný. Tobolka vejčitá, dvoupouzdrá. Semena vejčitá; na protější břišní straně napříč připevněná, podél žebernatá, žebra vypouklé hřbetní strany křídlovitě rozšířena. *299. Bartsia.*

b) Kalich zvonkovitý neb trubkovitý. Koruna tlamatá, hoření pysk přílbovitý, 2laločný, dolení 3klaný, plochý. Tobolka vejčitá neb podlouhlá, smáčknutá, 2chlopná. Semena vřetýnkovitá, visutá, s ostrými, řasovitými, podélnými žebry. *300. Euphrasia.*

3. Kalich stejně 4zubý, nadmutý, smáčknutý, síťnatě žilnatý. Pouzdra tobolky vícesemenná.

a) Hoření pysk koruny přílbovitý, smáčknutý, 2zubý, dolení 3klaný. Prašníky bezosinné. Pouzdra tobolky vícesemenná, semena plochá, okrouhlá, obyčejně s blánovitým okřídlím. *301. Rhinanthus.*

4. Kalich nestejně 5klaný neb zubý, neb též 2pyský, s řeřabatě laločnatými a vroubkovanými zuby neb pysky, častěji břichatý. Pouzdra tobolky vícesemenná.

a) Hoření pysk koruny přílbovitý, smáčknutý, dolení nahoře s 2 vyniklými žebry. Prašníky namnoze bezosinné. Tobolka šikmo-vejčitá. Semena velká, hranatě vejčitá, svraskalá. *302. Pedicularis.*

296. Lathraea L. Podběl.

973. L. squamaria L. (P. šupinatý, babí zub). Lodyh několik, jednoduchých, bělavorůžových a přinachovělých, blánitě šupinatých a jako hrozen žláznatě chlupatých. Květy nicí, v hroznu hustém, jednostranném. Listeny 2řadé. Ušty kališní skoro zdélí koruny. Oddenek krátkočlenný, se srdčitými, poloobjímavými, dužnatými šupinami.

V. 0·10—0·25 *m.* Koruny přinachovělé.

♃ Březen, duben. Stinné, humosní lesy, u potoků, vlhká křoví, háje, zvláště na kořenech Corylus avel., v rovině porůzný, v předhoří hojnější. V brněnském kraji: místy hojný, jako kolem Třebové, Adamova, jinde jako v Písárkách u Brna řidčeji (Makowsky), Lomnice (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), kolem Soběšic, v údolí Svitavy u Obřan, u Kuřima, ojediněle v Lužánkách v Brně (Oborny), mezi Ostrovačicemi a Veveřím (Niessl), u Ivančic (Schwoeder), u Divák a Polehradic (Schierl), u Klobouk (Steiger), úpatí hory Tábor u Krumlova (Zimmermann), Líšeň, Horákov, Ochoz, Kanice, Račice, Kartouzy, Řečkovice, Jehnice, les Petrská a j. u Ořešína, Bílovice, Vranov, Babice, Sokolí u Sentic, Boskovice, les Řezanec u Dol. Vladislavi, les Pekárna u Bystrce, Veveří, Střelice, Hájek a Lůže u Lovčiček, les Dřínova u Vážan, Bučovice, Lulč, Rychtářov, Nemojany, Mariánská studénka a údolí Rokytné u Krumlova. — V Prostějovsku: na Skalici, ve Vranovském háji, v brodeckých lesích, na Záhoří, v žárovském hájemství, ve Žbánovském žlebu a j. porůznu v drahanských lesích (Spitzner). Ve znojemském kraji dosti hojný: Náměšť (Roemer), u Mikulova, Znojma, Vranova, Lukova, Milfrouna atd. (Oborny). V Jihlavsku pořídku: zde jen na Špitzberku (Pokorny), Dačice (J. Schindler), Černý les u Žďáru (Kovář). V Olomoucku: na Sv. kopečku (Vogl), hojněji v Grýgovském lese a v horních údolích u Hrubé vody (Makowsky), u Berouna (Gans), kolem Šumberka (Paul), Bludova (Oborny), údolí Bušiny u Zábřeha (Panek), kolem Roudna (Rieger). Obora u Kroměříže (Palla), v listnatém lese u Mikovic poblíž Uh. Hradiště obecný (Schlögl), na Javořině a Lopeníku (Holuby). Ve východní části: Ochoza u Prusenovic a Kostelecký les (Červinka), u Rusavy (Sloboda), v okolí Vsetína porůzný: Lásky, Bobrek, Bečevna a j. m. (Bubela), les u Poličné (Klanic)!, Stráň a Okruško u Rožnova (Kotek), u Nov. Jičína (Sapetza), kolem Hranic (Ripper), Slavkov a Hukvaldy (Jackl), kolem Místku: v místeckém parku, u střelnice pod Štaudlem (Gogela). Ve Slezsku: kolem Těšína a Bělska (Kolbenheyer a Wimmer), u Lipníka, Leszczyn a Star. Bělska (Baier), kolem Opavy: v Slavkovském a Stěborském háji a u Raduně (Svěrák). Kohoutí- a Jüplův les a j. m. u Vidnavy.

297. Tozzia Mich. Hornice.

974. T. alpina L. (H. obecná.) Lodyha 4hranná, přímá neb vystoupavá, větvitá, šťávnatá a křehká, dole lysá, nahoře mrtnatá. Listy střičné, poloobjímavé, vejčité až vejčitě podlouhlé, vroubkovaně pilovité. Květy jednotlivé, úžlabní, nejhořejší hroznité. Tobolka elliptická. Oddenek dužnatě šupinatý a hustě mrcasatý, tvoří chumáč sbalený.

V. 0·20—0·30 *m.* Koruny dosti malé, žluté, dolení pysk krvavě skvrnatý.

♃ Červenec, srpen. Mechovité a pramenité stráně horní, pořídku, posud jen v slezských Karpatech. Úklony Malinova a Baranie (dle W. a Gr. Kotschym a dle Kolbenheyera, kom. radou Schaeffrem objevena), při pramenech Visly v Klobaczkých horách (Kotschy).

298. Melampyrum L. Černýš.

A) Klasy husté, střechovité, 4hranné. Listeny řasně složené, nazpět ohnuté, kraje své nahoru obracející.

975. M. cristatum L. (Č. hřebenitý.) Lodyha přímá, nahoře větvitá, větví odstálých. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, celokrajné, jako lodyha ± mrtnaté až olysalé. Listeny střechovitě 4řadé, široce srdčité, po krajích hřebenitě peřenosečné, s úkrojky pilovitými, brvitými, nejdolejší s dlouhou, lupenitou špicí. Kalichy 2řadě chlupaté, jinak lysé, zuby jejich kopinatě šidlovité, mnohem kratši koruny. Tobolka vejčitá, srpovitě nazpět ohnutá, 2krát delší kalicha.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny i listeny přínachovělé, se žlutým pyskem neb bledožluté a listeny bledavo-zelené, bylina pak útlejší β) pallidum Tausch.

⊙ Červen, červenec. Lesnaté stráně, lesní luka, keřnaté, výslunné kopce, zvláště na vápně, ve střední a jižní části a ve Slezsku porůzný. V brněnském kraji: na Hádech u Obřan, v Tuřanském a Moravanském lese u Brna (Makowsky)!, v Písárkách u Brna, u Bosonoh a Nebovid (Oborny)!, mezi Ivančicemi a Oslavany (Reissek)!, les u Kurdějova a Němčiček (Schierl), u Klobouk (Steiger)!, a Polavy (Uechtritz)!, kraj lesní u Kopanin a při trati od Krumlova do Ivančic (Zimmermann), u Střelic, kolem Vyškova, u Velk. Pavlovic, Sv. Florianek a údolí Rokytné u Krumlova, Leskoun u Vedrovic, Olbramovice. — Ve Znojemsku: Náměšť a Vlčí kopec (Roemer), Jevišovice (Ritschl), Kozí stezka u Lukova, na Štoltirstu u Nov. hrádku, při Dyji u Devíti mlýnů, na Dlouhém Šobesu u Podmole, v Purkrábce a Frauenholcu u Znojma, v údolí Dyje u Trouznického mlýna a na Býčí skále u Znojma, v lese Hoji mezi Božicemi a Hrušovany (Oborny), hojný kolem Mikulova (Makowsky)!, mezi Trabinským dvorem a Nov. Přerovem (Ripper). V uh. hradištském kraji: Hodonínský les (Niessl a Uechtritz), v lese Háji a Bzinku u Bzence (Bubela), Velehrad a Karlovice (Schlosser), na Javořině (Holuby)!, Laškovský les u Navojné (Dr. Hanáček), Filipov u Javorníka a u Banova (Makowsky)!, vinice Žerotín u Strážnice, luka Vojšice u Mal. Vrbky, Kuželová, Machova luka, Krčmy, Věličský les poblíž Javorníka. — Ve východní části: Kostelecký les a Ochoza (Červinka), u Rusavy (Sloboda)!, horní luka kolem Vsetína, na jedné louce nad Jasenkou atd. (Bubela) a Johanovské kopce u Karolů nad Jasenicemi. — U Rožnova (Kotek). Ve Slezsku: kolem Bobrku u Těšína (Kolbenheyer) a u Těšína (W. Fl.). β) na Dlouhém Šobesu u Podmole poblíž Znojma pořídku (Oborny), v háji nad Držovicemi u Prostějova, tvar základní nepozorován nikde (Spitzner), Hodonínský les, Mikulovský les směrem k Milovicům (Fiek, Wetschky).

B) Klasy husté, všestranné, s listy plochými, vzhůru stojícími.

976. M. arvense L. (Č. rolní.) Lodyha přímá, přímo-větvitá. Listy přísedlé neb krátce řapíkaté, čárkovitě kopinaté až čárkovité, hoření na dolejšku peřenoklané. Klas méně hustý, listeny jeho vejčitě kopinaté, dole peřenosečné, úkrojků čárkovitě štětinovitých, vespod s 2 řadami černých, žlázkovitých teček. Kalichy krátce srstnaté, zuby jejich kopinatě šidlovité, velmi dlouhé, delší trubky kališní a korunní. Tobolka opakvejčitá, zašpičatělá, o $^1/_3$ delší než trubka kalicha.

V. 0·15—0·40 *m*. Koruna kalně nachová, v jícnu žlutá; listeny nachové, zřídka bílé.

⊙ Červen—srpen. Role, úhory, kraje polí, od roviny až do nízkého předhoří k 400 *m* obecný.

C) Klasy volné, jednostranné, s listeny plochými, odstálými.

a) Listeny široké, dole srdčité, prostřední a hoření namnoze živých barev.

977. M. nemorosum L. (Č. hajní.) Lodyha rozkladitě větvitá a jako kalichy a listy namnoze kadeřavě pýřitá. Listy srdčitě vejčité neb vejčitě kopinaté, zašpičatělé, celokrajné; listeny hoření 3hranně srdčitě vejčité, dole stříhaně zubaté. Květy kratičce stopkaté. Kalich s polovici dlouze trubkovitě kyjovité koruny, dolení pysk mnohem delší než hoření.

V. 0·15—0·50 *m*. Koruna zlatožlutá, řidčeji bělavě žlutá, zpředu žloutková, trubka dole rezavá.

⊙ Červenec—září. Lesy, háje, luka, křoví, v rovině a nízkém předhoří až do 420 *m* hojný, výše řidčeji, jako les Grunt u Rymařova a Černý hon u Stříbrnic.

978. M. moravicum H. Braun. (Č. moravský.) Lodyha přímá, jednoduchá neb málo větvitá, větví krátkých, v úhlech nahloučeně srstnatých, listnatých, nahoře s klasy staženými, hustokvětými. Listy krátké, dolení kopinaté, špičaté, $2^1/_2$—$3^1/_2$krát delší než širší, hoření málo kratší neb též užší, na spodku obak s několika zuby, roztroušeně bělavo-chlupaté. Listeny vejčitě okrouhlé neb kosníkové až deltoidické, dolení též vejčitě kopinaté, ku spodku hluboce a široce peřenosečné, zuby dlouze zakončité, dolení listeny zelenavé, hoření blankytné, roztroušeně bíle chlupaté. Kalich slabě trubkovitý, zelenavý, zuby jeho rovné, čárkovitě kopinaté, špičaté, dlouhé, bělochlupaté, choboty mezi zuby tupé.

V. 0·20—0·30 *m*. Koruny značné, červánkově červené.

⊙ Červenec—září. Lesní a úrodná luka, pořídku. Posud jen u Vsetína 1883 Bubelou objeven.

b) Listeny podlouhlé, na spodku zaokrouhlené neb zúžené.

979. M. pratense L. (Č. luční.) Lodyha namnoze rozevřeně větvitá, řidčeji jednoduchá. Listy krátce řapíkaté neb přisedlé, celokrajné, vejčitě kopinaté, kopinaté neb čárkovité, zašpičatělé, nejhořejší dole někdy 1—3zubé, listeny zelené, kopinaté, dole obak s 1—3 dlouhými, kopinatě šidlovitými zuby, řidčeji celokrajné. Kalich krátce zvonkovitý, lysý, řidčeji drsný, mnohem kratší než koruna, zuby kališní kopinatě šidlovité, ku koruně přitisklé, 2 hoření nazpět ohnuté. Koruna rovná, trubkovitě kyjovitá, rovnovážně odstálá, skoro 3krát delší kalicha, dolení pysk koruny málo delší hořeního, s 2 vejčitými hrboulky, jícen zavřený. Tobolka 4—6krát delší než kalich, smáčknutá, v ploský zoban šikmo přišpičatělá, nahoře šikmo podél žebernatá.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruna bílá se žlutým dolením pyskem neb celá žlutá.

⊙ Červenec—září. Lesy, křoviny, lesní luka, od roviny až do vysokých hor hojný až obecný. Neroste u Vsetína (Bubela). V Sudetách: na Klads. Sněžniku, Fuhrmannštýnu, Hockšáru, Studénkové holi, Pradědu a j. S květy bílými u Žernůvek. *β*) integerrima Döll. Lodyha nižší. Listy úzce kopinaté, listeny namnoze celokrajné, dole bez zubův. Řidčeji: Karlovská studénka, Ztracené kameny, Frant. myslivna (Oborny).

980. M. bohemicum Kern. (Č. český.) Lodyha přímá, rozevřeně větvitá, dosti lysá. Listy útlé, čárkovitě kopinaté, zašpičatělé, celokrajné, v krátký řapík znenáhla zúžené, skoro lysé. Listeny prodlouženě čárkovitě kopinaté, na dolejšku obak krátce 2zubé, nebarevné neb jen nejhořejší trochu namodralé. Květy jednostranné. Kalich krátký, řídce pýřitý, zelený, zuby jeho kopinaté, krátké, odstálé, nad dolení $^1/_3$ koruny nevyčnívající. Koruny malé, z úzké spodiny nálevkovitě rozšířené, dolení pysk malý, ve 3 tupé zuby rozeklaný, kraj koruny otevřený.

V. 0·15—0·25 *m.* Barva koruny, jako u M. nemorosum. Vzezřením následujícímu podobný. M. nemorosum b. subalpinum Kern., non Juratzka, M. nemorosum b. fallax Čelak. Prod. 4 díl., M. stenophyllum Čelak. Oest. b. Zeits.

⊙ Červenec—září. Listnaté a jehličnaté lesy, pořídku. V okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), na česko-moravské hranici u Trpína poblíž Bystré (B. Fleischer). Někteří vídenští botanikové tvary tyto řadí k M. angustifolium Beck.

981. M. silvaticum L. (Č. horský.) Lodyha přímá, větvitá, řidčeji jednoduchá. Listeny zelené, jako listy kopinaté neb čárkovité, zašpičatělé, celokrajné, neb dole krátce zubaté, listy v řapík znenáhla zúžené. Květy v jednostranném, volném klasu. Kalichy lysé, zřídka drsné, jen s polovici koruny, zuby jejich široce kopinaté, šidlovitě přišpičatělé, odstálé. Koruny malé, s krátkou trubkou, nálevkovitě rozšířené, s ústím široce rozevřeným, pysk doleni dolů sehnutý, široce vejčitý, nic delši pysku hořeního Tobolka nadufelá, nahoře síťnatě na příč žilnatá, s rovným smáčknutým zobánkem, 2—3krát delší než trubka kalicha a delší než ušty jeho.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruny zlatožluté, přímo odstálé, trochu ohnuté. Trubka kalicha nahoře na příč síťnatě žilnatá.

⊙ Červen—srpen. Horní lesy, v Sudetách a Beskydách rozšířen. Na česko-moravské hranici mezi Mikulčím a Karlovou korunou (Čelakovský), lesy kolem Svitavy (Niessner). V Beskydách na Malinovu a Baranii (Kolbenheyer). V Sudetách: Černý vrch, Suchá a Černá kupa, Stříbrnice, hájemství u Oldřichovy boudy. — Klads. Sněžník, u boudy v údolí Moravy (Čelakovský), na Salvízu (Spitzner), u Králíku a Star. města, Koperník, Studénková hole, Leiterberk, Praděd, Vysoká hole, Ztracené kameny, Berggeist atd (Oborny)!, Hockšár, Červený vrch, Keilig, Stechplán, Velk. a Mal. Jezerník (Spitzner)!, les u Janovic (Schierl)!, Šléglova studénka, od Císařské boudy až na Fuhrmannštýn, Medvědí hřeben, Česněkový příkop, Petrštýn, Svinský a Medvědí příkop, Frant. myslivna, Kriech, Velk. Jelení hřeben, Pecové kameny, Hofberk. V nižších polohách: Karlovská studénka, uhlířské chýše poblíž Teplic. — Kolem Vidnavy (Vierhapper), Tomašov, Klepačov u Sobotína a ještě u Berouna (Gans), u Roudna (Rieger).

β) saxosum Baumgt. sp. Listeny dole obak, namnoze s 2 zoubky. Koruny bělavé, hoření pysk vně červeně skvrnitý, dolení s červenými pruhy. Bylina silnější a větší.

Pořídku: na Klads. Sněžníku (Čelakovský), nad Špiklicemi v lese pod Sněžníkem. Luka v sadech u Karlovské studénky (Niessl).

299. Bartsia L. Babí květ.

982. B. alpina L. (B. horní.) Lodyhy často četné, jednoduché, dole šupinaté, nahoře listnaté a jak kalichy lepkavě huňaté. Listy stříčné, vejčité, spodkem srdčitým objímavé, vroubkovaně pilovité, pýřité, tmavě kalnozelené, hoření modravě nafialové. Květy v hořeních úžlabích hroznité. Pytlíčky prašníka bělohuňaté.

V. 0·15—0·25 *m*. Koruny lilákové. Bylina sušením snadno černající.

♃ Červen, červenec. Pramenitá místa horních luk v Jeseníku, pořídku. Ve Velk. kotlině (Grabowski), zde hojný podél pramenů Moravice. — V Mal. kotlině (Engler), na Jelením hřebenu (Oborny)!, Praděd.

300. Euphrasia L. Světlík, Ambrožka.

A) Euphrasium Koch. Hoření pysk koruny 2laločnatý, po krajích ohrnutý, ušty doleního pysku vykrojené.

983. E. Rostkoviana Hayne 1828. (S. luční). Lodyha přímá, větvitá, měkce chlupatá, nahoře žláznatě chlupatá. Listy přisedlé, šedozelené, široce vejčité, hrubě pilované, hoření s tupými, dolení s hrotitými zuby, zuby obak 3—5, nejhořejší jako kalichy žláznatě chlupaté. Květy jednotlivé, úžlabní, v klasu dole přetrhovaném. Kalich zvonkovitý, 4klaný, zuby jeho kopinatě hrotité. Koruna značná, posléze z kalicha daleko čnějící, prodloužená, dolení pysk 3klaný, s ušty hluboce vykrojenými. Tobolka podlouhle opakvejčitá, kratší kalicha.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny bíle a žlutě malované, s fialovými pruhy. E. pratensis Fries 1828, E. officinalis *α*) pratensis Koch. E. officinalis Schkuhr, Jord., Reut. etc.

⊙ Červenec—září. Luka, trávníky, kopce, vřesoviště, meze, od roviny až do hlubších poloh hor obecný. Ještě na Kněhyni u Čeladné, na Ondřejníku u Frýdlandu a vysoko na horních lukách na Lysé hoře, v Jeseníku na vyšších horních lukách hojný (Oborny), na Javořině, Trojačce, Radhošti, Smrku.

β) picta Wimm. Lodyha namnoze jednoduchá, oddáleně listnatá, jako listy a kalichy bezžlázně krátce pýřitá neb téměř lysá. Listy okrouhlé, zuby, zvláště konečný, přitupé. Kalichy nepravidelně černě pruhované, zuby kališní kratší. Koruny menší, hoření pysk fialový, v jícnu žlutý, dolení lilákově bělavý, fialově pruhovaný. E. alpestris W. a Gr. part., E. montana Jord.

Na horních lukách Sudet rozšířena. Klads. Sněžník (Wimmer), Praděd, Petrštýn, Janovická hole, Velk. kotlina atd. (Wimmer a Oborny), Deskové kameny, Mal. kotlina, Mravenčí vrch atd. (Oborny), Steinberk u Star. vsi (Freyn), Mal. a Velk. Jezerník, Leiterberk (Spitzner), Suchá a Černá kupa, Medvědí hřeben, Zámeček, Svinský příkop, Heiligenhübl, Jelení hřeben, Břidlicová hole, Pecové kameny, Hofberk.

984. E. stricta Host. (S. tuhý, Ambroška lesní). Lodyha přímá, jednoduchá, neb nahoře větevnatá, měkce chlupatá, jako celá bylina bezžlázná. Listy přisedlé, přitlustlé, tuhé, tmavozelené, vejčité, ostře pilovité, obak 3—5zubé, s 5 vyniklými nervy, lysé neb jen porůznu chlupaté, zuby šikmé, s vláskovitou špicí, odstálé, nejhořejší skoro lysé, 3hranně vejčité, prodlouženě hrotité, silně žilnaté, pokraji ohrnuté. Květy jednotlivé, úžlabní, v prodlouženém klasu, zuby kališní šidlovité. Koruny prostřední, po odkvětu neprodloužené, jícen chlupatý. Tobolka podlouhle elliptická, zubů kališních nepřesahující, pýřitá.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny menší, světle lilákové neb namodralé, fialově pruhované, v jícnu se žlutými skvrnami. E. officinalis Hayne, Reichb., E. nemorosa Aut pl., E. officinalis γ. nemorosa Koch.

⊙ Červenec-září. Suchá luka, stráně, keřnaté a výslunné kopce, hojný v celém území, často s předešlým. V Jeseníku ještě kolem Karlovské studénky přes, 800 *m*. (Niessl), Storchberk u Sobotína, kolem Wiesenberka atd. (Oborny). V Beskydách obecný: hojný v Prostějovsku (Spitzner), na Javořině (Holuby), v lese Poschlé u Vsetína (Bubela), u Rožnova (Kotek), vrch Čupek u Frýdlandu (Oborny), hojný v okolí Místku (Gogela), v Těšínsku a na j. m.

β) gracilis Fr. Lodyha útlá, jednoduchá, velmi nízká as 0.05 *m* v. Listy, malé vroubkované, obak 3zubé, nejhořejší na spodku klínovitě zúžené. Koruny malé a úzké, modro-lilákové, zřídka bělavé, jícen lysý.

Suchá návrší, skalnaté stráně, pořídku. Kolem Slavonic, sem snad i zakrslé tvary z Radhoště (Oborny), kolem Polavy a Krumlova a j. — Na hřebenu Radhoště (Ripper).

B) Odontites Rivin. Hoření pysk koruny mělce vykrojený neb nedělený, jeho kraje neohrnuté, ušty doleního pysku tupé.

985. E. odontites L. (Zdravínek). Lodyha přímá, větvitá, nazpět přitiskle mrtnatá. Listy ze širšího spodku kopinaté až čárkovitě kopinaté, oddáleně zubaté, krátce mrtnaté, znenáhla v listeny delší květů přecházející. Květy úžlabní, v jednostranném klasu. Kalichy trubkovitě zvonkovité, chlupaté, zuby jejich kopinaté. Koruna vně jemně mrtnatá, rovně ku předu namířená. Tyčinky po 2 nestejně dlouhé, prašníky huninou nejprve spojené.

V. 0·05—0·25 *m.* Koruny špinavě růžové, zřídka bílé. — Tvary s kalichem méně hluboko rozeklaným, tobolky užší a menší nepřesahujícím, listy ku spodku zúženými a listeny kratšími než květy *β*) serotina Lamk.

⊙ Červen-září. Vlhká role, průhony, návsi, luka, rumiště, od roviny až do předhoří obecný. *β*) v střední a jižní části hojný.

986. E. lutea L. (S. žlutý). Lodyha větvitá, nazpět jemně pýřitá. Listy čárkovitě kopinaté neb čárkovité, celokrajné, zřídka slabě, nestejně oddáleně zoubkaté, listeny celokrajné kratší květův. Květy v konečných namnoze jednostranných hroznech. Kalichy krátce zvonkovité, jich zuby krátké a široké. Koruny chlupaté. Tyčinky všecky 4 skoro stejně dlouhé, z koruny čnějící, prašníky volné, lysé.

V. 0·15—0·45 *m.* Koruny zlatožluté.

⊙ Srpen, září. Suché, výslunné kopce, holé neb lesnaté stráně, kraje vinic, meze, ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji porůzný: Písárky u Brna, hojný u Nebovid, u Sokolnic, Oujezda, Otnic a Nosislavi (Makowsky), nad Bosonohami, u Cacovic pořídku (Oborny), kolem Klobouk jen na jižním horním svahu u Polehradic a Chrastové (Steiger), Milovice, Hustopeč, Kurdějov, vinice Žerotín u Strážnice. — Ve Znojemsku: kolem Mikulova a Polavy (Makowsky), v údolí Dyje u Znojma, na Kraví hoře, úklony k Sedlešovicům, v příkopu Studičném a na Hradišti u Znojma (Oborny), Růžové kopce a Star. hole u Nov. sídla (Ripper). V uh.-hradišťském kraji: Hodonín (Wiesner), hojný na Sv. Florianku u Bzence (Bubela). Ve východní části: keřnatá stráň v Kruhách u Tučap, lomy nad Dobroticemi (Červinka).

301. Rhinanthus L. Kokrhel, luštinec.

A) Koruny malé, trubka koruny skoro rovná, sotva z kalicha čnějící. Listeny zelené.

987. R. minor. Ehrh. (K. malokvětý). Lodyha přímá, namnoze jednoduchá, zelená, namnoze nečárkovaná a jako kalichy a listy lysá. Listy střičné, úzce čárkovitě podlouhlé, dole zaokrouhlené, pilovité, po kraji trochu ohrnuté. Listeny zelené, často nahnědlé, doleji se zuby 3hranně kopinatými, špičatými. Květy v konečném, posléz prodlouženém klasu. Kalich lysý, neskvrnitý. Trubka koruny kratší než kalich, v hoření pysk rovně napřažená, jen slabě prohnutá, jediné pysky z kalicha čnějící, hoření s 2 krátkými, bělavými neb namodralými zuby.

V. 0·15—0·40 *m*. Koruna zlatožlutá. Rh. crista galli *α* a. *β*. L., Alectrolophus minor W. Gr.

⊙ Květen, červen. Vlhká luka, trávníky, v celém území obecný, někdy i vysoko v horách; jako úklony Lysé hory (Oborny) a u Karlovské studénky.

β) fallax W. Gr. Bylina vyšší. Lodyha hnědě čárkovaná, někdy roztroušeně chlupatá. Listy a listeny trochu širší. Řidčeji.

B) Koruny značné, trubka korunní v přílbovitý hořejší pysk značně prohnutá, něco delší než kalich, listeny bledé.

988. R. major Ehr. (K. větší). Lodyha jednoduchá neb větvitá, černě čárkovaná, dosti lysá. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, dolejškem trochu objímavým přísedlé, tupě vroubkovaně pilovité. Květy v klasech ± směstnaných, jednostranných. Listeny široké, bledavé, nejdoleji se zuby 3hranně kopinatými, útle zašpičatělými. Kalich veliký, zubů 3hranně vejčitých, přišpičatělých, ku konci mrtnatých, jinak lysý, jen 2řadě pýřitý. Jícen koruny ± zavřený, zuby hořeního pysku vejčité neb podlouhlé. Semena široce okřídlená.

V. 0·25—0·50 *m*. Koruna 2krát větší než u předeš., světle žlutá, zuby fialové. R. crista galli *γ*. L., Alect. grandiflorus Wallr.

⊙ Květen-červenec, později než předešlý. Luka, trávníky, kraje lesův a polí, mezi obilím, v celém území obecný. V horách: u Karlovské studénky (Niessl), na Radhošti as při 1100 *m*., u Star. města a na Dreištýnu u Koldštýna.

989. R. villosus Pers. (K. huňatý). Lodyha větvitá, ± měkce chlupatá, větve, kalichy a stopky až huňaté. Listy bledozelené, podlouhlé neb podlouhle kopinaté, se špicí prodlouženou, na dolejšku slabě srdčité neb zaokrouhlené, trochu odstálé, ostře vroubkovaně pilovité, se zuby nazpět ohnutými, drsné. Listeny silně bledavé, široce vejčité, krátce řapíkaté, dolejší dlouze zakončité, hořejší hlouběji zubaté, zuby zašpičatělé, nejhořejší namnoze čuprynaté. Květy značné, největší ze všech tohoto druhu. Trubka koruny prohnutá, pysky rovně napřažené, zuby dolejšího pysku vejčité, namnoze modré. Semena s úzkou křídlovou obrubou neb neobroubená.

V. 0·30—0·80 *m*. Koruna zlatožlutá. R. alectorol. Poll, R. hirsutus All.

⊙ Červen—červenec. Namnoze mezi obilím, zvláště v hornatějších polohách. V brněnském kraji roztroušen, ale skoro všude (Makovsky), u Kanic a Babic (Theimer), Horní Geršpice (Schwoeder), Želč u Vyškova (Spitzner), v obilí u Hustopeče a Židlochovic (Schierl), Klobouky (Steiger), u Čejče (Uechtritz), neroste kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Bukoviny a Boskovic. — V Prostějovsku: u Prostějova, Držovic, Bedihoště (Uličný), u Dobrochova, Křenůvek a Hradiska (Spitzner). Ve Znojemsku: na Polavských kopcích (Makowsky), u Devíti mlýnů, Hnanic, Znojma, Havraníkův atd. (Oborny). Kolem Jihlavy porůzný

(Pokorny), kolem Stałkova. Slavonic a Matějovic atd. (Oborny), Řasná, Bystřice, Nov. město, Vršany. — V Olomoucku: od Olomouce nahoru nezřídka (Oborny), Olomouc (Vogl), Zábřeh (Panek), Žibřidovice u Star. města (Paul), Nov. Losín, Františkov a Koldštýn (Oborny), Velk. Losín, Sobotín, Hanušovice, Star. město, Chrástice. — Ve východní části na Javořině (Holuby), u Hranic na vápně (Schlosser), kolem Frýdlandu a jinde roztroušen (Oborny). V Slezsku: u Těšína a sice u 1. jezu, blíž Ustroně a Kameralní Ligotky (Kolbenheyer), Pržno, Krásná, Moravka, Lomna, Jablunkov, Vítkov, Odry.

990. R. serotinus Schönheit (K. úzkolistý.) Lodyha namnoze v úžlabí prostředních listů s neplodnými prýty, nahoře větevnatá, černě čárkovaná, lysá. Listy čárkovité až čárkovitě kopinaté, při spodu zaokrouhlené, dlouze zakončité, ostřeji pilovité, dolejší krátkořapičné. Květy ± směstnané, jednostranné. Listeny bledozelené, menší než plodní kalichy, k dolejšku užší, s dlouhými úzkými, skoro osinatě zakončitými zuby. Kalich menší, lysý, zubů 3hranných. Koruny značné, pysky její přímo napřažené, zuby hořejšího pysku namnoze modré, úzce podlouhlé neb čárkovitě podlouhlé. Semena široce okřídlená.

V. 0·25—0·60 *m*. Koruny tmavěji zlatožluté, v ústí modře kropenaté. R. angustifolius Čelak., Fiek etc, non Gmel., R. major Ehrh. var. serotinus Schönheit.

⊙ Červenec, srpen. Keřnaté a lesnaté stráně a hráze, světlé lesy, trávníky a pažity, porůzný, leč pospolitý. U Otinovsi blíže Drahan (Spitzner). V Jihlavsku: Kadolec u Slavonic, kraj lesní u Růžené v okresu dačickém, řidčeji u Matějovic (Oborny), u Bystřice n. P. a Žďáru. — V Jeseníku: zde hojněji, v Klepačově, na Berggeistu, kolem Ztracených kamenů a na rašeliništi Fichtlingu (Oborny), les Grunt u Rymařova (Schierl), Trausnic u Petrovic, Teplice, Křemenný příkop, u Rymařova. — Schlosserův R. angustifolius ze Spálova, Libavy a Domašova bezpochyby též sem náleží. Ve východní části: Bobrky a nad hutí u Vsetína (Bubela), u Štramberka. — Na úpatí Ondřejníka u Frýdlandu a na úpatí Lysé hory u Malenovic (Oborny), dle Sintenise též u Šarfenberku ve Slezsku.

C) Korunní trubka dosti krátká, náhle v silně ohnutý hořejší pysk zkřivená, dolejší pysk od hořejšího odstálý. Listeny bledavé.

991. R. alpinus Baumg. (K. horský.) Lodyha nižší, namnoze jednoduchá, lysá. Listy podlouhlé neb podlouhlo-kopinaté, tupě vroubkovano-pilovité, spodem trochu objímavým přísedlé, drsné. Květy úžlabní, jednostranné. Listeny široce kopinaté, dole se zuby 3hranně kopinatými, jemně zašpičatělými a jako kalichy černými čárkami neb tečkami zdobené, zřídka bez nich. Kalich lysý, zuby jeho tříhranné. Trubka korunní prohnutá, skoro zdélí kalicha. Hořejší pysk koruny vzhůru namířený, dolejší malý, vroubkovaný.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny zlatožluté, na dolejším pysku fialově tečkované. R. pulcher Schummel., R. crista galli v. alpestris Wahlbg., Alec. alpinus Garcke.

⊙ Červenec, srpen. Travnaté stráně, luka vyšších Beskyd a Sudet. V Beskydách: na Prašivé u Kameralní Ligotky (Zlik.) V Sudetách: Klads. Sněžník!, Jeseník (W. Fl.), Petršlýn, Deskové kameny, Praděd, Studénková hole, úklon k Tomašovu (Oborny)!, Velk. Jezerník, Leiterberk, Vysoká hole (Spitzner)!, Suchá a Černá kupa, vodorovná stezka od Ovčírny k Frant. myslivně, Zámeček, Velk. kotlina, Velk. Jelení hřeben, Břidlicová hole, Pecové kameny.

302. Pedicularis L. Všivec.

992. P. silvatica L. (V. lesní.) Lodyha hlavní skrácená, skoro od spodu hroznitá, nejdoleji s vedlejšími položenými neb vystoupavými lodyhami. Listy přízemní malé, za květu namnoze již uschlé, úkrojky listů peřenodílných malé, okrouhlé, skoro peřenoklaně laločnaté, sblížené a jako celá bylina lysé neb skoro lysé. Květy úžlabní, jednotlivé, krátce stopkaté. Kalich 5hranný, nestejně 5klaný, síťnatě žilnatý, uštů laločnatě zubatých, na vnitřním kraji bělohuňatých. Hořejší pysk koruny s přilbou náhle a strmě skloněnou, na dolejším kraji bezzubý, ušty dolejšího pysku skoro stejně veliké, odstálé.

V. 0·05—0‘15 *m*. Koruny růžově nachové.

⚇ zřídka ♃ Květen, červen. Rašelinná, mokrá horská luka, bažiny lesní. Porůzný. V severní části brněnského kraje: mezi Svitavou a Mor. Třebovou (Makowsky 1855), u Černé hory (Schlosser), u Wochoze (Pluskal), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Valče (Dr. Hanáček), u Křetína a dříve též u Sloupa (Rohrer), Chrástová, Mal. Bukovina, Pojdom (Theimer), za Údankem směrem k Šenhengstu (Czerny), mezi Svitavou a Abstorfem (Niessner), Jedovnice směrem k Račicům (Oborny), Boskovice, Rozseč, Štěpánov, Netín, Vel. Meziříčí. — V lese „Milánka“ za Hartmanicemi (uč. Bouda a Spitzner). Ve Znojemsku pořídku: v okolí Náměště (Roemer) a na lukách Brunnelberku u Čížova (Oborny). V Jihlavsku: kolem Jihlavy nikoliv obecný a sice v levo od Koskova mlýna (Reichardt), u Kosova a v Prodleském lese (Pokorny), ve Vilímovickém lese u Třebíče (Zavřel), Křižanov a Ořechov (Haslinger), Heřmanov (Schwoeder), u Dačic (Schindler), u Slavonic (Oborny), Olší, Raděnice, Horn. a Doln. Bobrová, Písečný, Dvořiště, Zvole, Nov. město, Žďár, Mělkovice, Jimramov, Nov. Jimramov. — V Olomoucku a sev. Moravě: Sv. kopeček u Olomouce (Vogl), u Střelné (Oborny), u Roudna (Reissek), u Milkova (Slavíček), Nov. Losina (Bittner), u Janovic a při silnici k Ferdinandovu údolí u Rymařova (Schierl), Mal. Morava, Vojtíškov, Krondörfel. — Z uh. hradištského kraje posud znám není. Ve východní části: na lukách v údolí Bystřičky u Vsetína přehojný (Bubela), u Velk. Kunčic, Trojanovic a Zubří. — U Rožnova, Frenštátu, Věřovic a Fulneku (Sapetza), u Frýdlandu a Hukvald (Oborny), kolem Místku na Štaudli, na vlhkých polních mezích při Místeckém lese dosti hojně (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku rozšířen (Kolbenheyer), Kameralná Ligotka, Gnojník (Hetschko), Lubno (Oborny). Slavkovská luka u Opavy (Svěrák), Krásná, Moravka, Vítkov, Kunczyce. — Kolem Reivízu a Vidnavy (Vierhapper).

993. P. palustris L. (V. bahenní.) Lodyha přímá, prodloužená, od dolejška listnatá, listy přízemní malé, za květu namnoze již uschlé, na konci hroznatá. Úkrojky listů protisečných čárkovitě podlouhlé, zubaté, trochu oddálené. Kalich 10—15hranný, nezřetelně žilnatý, 2pyský, pysky kadeřavé, ohrnuté, laločnatě vroubkované Hořejší pysk koruny s přílbou zvolna šikmo skloněnou, na dolejším kraji uprostřed obak se zoubkem, střední ušet dolejšího pysku menší než postranní a těmito přikryt.

V. 0·20—0·50 *m*. Koruny světle nachové, zřídka bílé.

⊙ Květen, červen, v horách později. Mokrá luka, rašeliny, příkopy, rozšířen a ještě při 1200 *m*. V brněnském kraji nezřídka (Makowsky), u Vranova, Jehnic, Chrástové, Jedovnic, Popůvek a j. (Oborny)!, kolem Svitavy (Niessl), luka u Osyku (Pluskal), za Údankem směrem k Šenhengstu (Czerny), mezi Svitavou a Abstorfem (Niessner), kolem Kunštátu a Olešnice hojný (Člupek), na Slatině a v bažantnici u Krumlova (Zimmermann), u Čejče (Wiesner), za Řečkovicemi, u Evanovic, Cinzendorfu, les Rakovec a j. m. u Mal. Bukoviny, u Tišnova, Netína, Předína, Mouřinova, Drnovic, Šardic, kolem Břeclavi. — V Prostějovsku: u Bedihoště, Březovic, Kelčic, na Zlechově, za Plumlovem, u Stínavy, Hartmanic, Baldovce (Spitzner) Ve Znojemsku: místy schází, jinde hojný, jako v údolí Oslavy u Náměště (Roemer), při dolní Dyji (Makowsky), jinde řidčeji: bařinná luka u Liliendorfu, Podmole, na lukách u Vračovic, pod Šimberským lesem, na Brünnelberku u Čížova (Oborny). V Jihlavsku: v okolí Jihlavy obecný (Pokorny), Heřmanov (Schwoeder), kolem Dačic, Čes. Rudolce, Slavonic, Marýše, Nov. vsi, Bolíkova, Rubašova, Star. Hobzí a j. velmi hojný (Oborny), na lukách blíže silnice při cestě od Zvoleňovic do Telče, Vídeň, Dol. a Horn. Bobrová, Smrček, Bystřice n. P., Ždánice, Vítochov, Zvole, Horn. Rožinka, Nov. město, Rokytná, Tři studně, Pohledec, Žďár, Zámek Žďár, Přední hamry, Neudek, Radomín, Jimramov, Javůrek. — V Olomoucku: u Hajčinského mlýna a j. u Olomouce (Vogl), hojný u Hlusovic (Makowsky), u Tovačova (Spitzner), u Střelné (Burghauser), Beroun (Gans), Roudno (Rieger), přehojný na všech lukách kolem Zábřeha (Pánek) a hojný v údolích Jeseníka (Oborny), luka u Neifanku poblíž Rymařova (Schierl), Chrástice, Star. město a ještě na Černém vrchu u Hynčice při 1000 *m*, u Rymařova a Velk. Štoly. V uh. hradišťském kraji: na lukách blíže nádraží a v lese Bzinku u Bzence (Bubela). Ve východní části: hojný u Hošťálkova a Vsetína (Bubela), rašeliniště Huti u Star. Hamer (Oborny a Sapetza), obecný v údolí Ostravice (Oborny), u Metylovic. — Druhdy na rybníku teď vypuštěném u Fulneka (Blauhut). Ve Slezsku: Bystrá, Krásná. — Kolem Těšína (Wimmer), Koňská, Kameralná Ligotka, Dziegielów, Wedryn, Bělsko, Mesno, Buczkovice, Szczyrk (Kolbenheyer), rašeliniště u Reivízu a u Karlovské studénky (Niessl), u Krňova (Oborny), kolem Vlčic (Vierhapper), kolem Vidnavy hojný 1872.

60. Řád. Scrophulariaceae R. Br. part.

Krtičníkovité.

Rody:

A) Antirrhineae Duby. Tyčinky 4, dvoumocné někdy s 5tou zakrnělou neb jen 2. Pytlíčky prašníků na dolejšku tupé.

1. Prašníky ze dvou oddělených pytlíčků, z nichž každý svou zvláštní skulinou puká.

a) Koruna s krajem skoro neděleným neb nezřetelně 2pyským, bez ostruhy neb hrboulku, hořejší ušty v pupenu dolejšími přikryté. Tobolka 2chlopná, pouzdrosečná.

α) Tyčinky 2. Kalich 4-, zřídka 5dílný. Koruna s krajem nestejně 4laločným, s krátkou, obyčejně až nezřejmou trubkou, hořejší pysk nedělený, větší než ostatní 3 ušty dolejšího pysku. *303. Veronica.*

β) Tyčinky 4. Kalich 5dílný. Koruna trubkovitě zvonkovitá, se šikmým, slabě 2pyským krajem. *304. Digitalis.*

b) Koruna 2pyská, tlamatá, na dolejšku s ostruhou neb hrboulkem. Pouzdra tobolky pukají se na konci otvorem chlopnitě zubatým neb opadlým víčkem povstalým.

α) Kalich 5dílný, koruna dole s vakovitým hrboulkem. Pouzdra tobolky nahoře nestejná, zadní 1, přední 2 zubatými otvory pukající. *305. Antirrhinum.*

β) Kalich 5dílný, koruna ostružnatá. Pouzdra tobolky namnoze stejná, chlopněmi neb postranním opadavým víčkem pukající. *306. Linaria.*

c) Koruna 2pyská, otevřená, bez ostruhy neb hrboulku, kalich 5dílný neb 5zubý. Tobolka 2chlopná.

α) Koruna trubkovitá s krajem 2pyským, hořejší pysk celokrajný neb vykrojený, dolejší 3laločný. Tyčinky 4, 2mocné, 2 delší se zakrnělými prašníky. Blizna 2laločná. Tobolka na prostředku pouzdra pukající, chlopně posléz 2klané. *307. Gratiola.*

β) Koruna trubkovitá, 2pyská, hořejší pysk krátký, vykrojený, dolejší delší, 3klaný. Tyčinky všecky plodné. Blizna nedělená. Tobolka vymizením přehrádky posléze skoro jednopouzdrá, po kraji plodolistů pukající. *308 Lindernia.*

γ) Koruna 2pyská, hořejší pysk 2-, dolení 3laločnatý. Kalich 5hranný, stejně 5zubý, zubů celých. Tyčinky 2mocné, plodné. Tobolka na prostředku pouzder pukající, chlopně nedělené. *309. Mimulus.*

2. Prašník na nitce příčný, jednopytličný, 1 příčnou skulinou pukající. Koruna skoro kulatá neb zvonkovitá, s krajem skoro pravidelným neb 2pyským.

a) Koruna krátce zvonkovitá, skoro pravidelně 5klaná, kalich 5zubý, Tyčinky 2mocné, plodné, zřídka 2 neplodné. Tobolka neúplně, jen dole 2pouzdrá. 2chlopná. *310. Limosella.*

b) Korunní trubka skoro kulatá, pod krátkým, nepatrně 2pyským krajem zaškrcená, dolejší pysk 3laločný, střední lalok nazpět ohnutý. Kalich 5dílný. Tyčinky 2mocné, plodné, někdy s 5tou neplodnou. Tobolka úplně 2pouzdrá. *311. Scrophularia.*

B) Verbascum Bartl. Tyčinek 5 nestejných, nitky 3 kratších neb všech tyčinek vlnatě chlupaté.

a) Koruna kolovitá neb nálevkovitá, s kratičkou trubkou, 5laločnatá, trochu nestejná, v poupěti střechovitá. Kalich 5dílný. Tobolka 2pouzdrá, stěnosečně 2chlopná, v kalichu neuzavřená. *312. Verbascum.*

303. Veronica L. Rozrazil.

A) Chamaedrys Koch. Hrozny květní pobočné, v úžlabí listů vždy vstřícných. Kraj koruny plochý, trubka překratičká. Semena ploše vypouklá.

1. Kalich čtyrdílný.

a) Byliny bahenní neb vodní, jich lodyhy jako i listy lysé neb toliko nahoře žláznatě pýřité.

α) Hrozny nejčastěji střičné, v úžlabích obou střičných listův. Tobolky okrouhlé, nadouřelé, slabě vykrojené.

994. V. beccabunga L. (R. potoční). Lodyha skoro oblá, z plazivého dolejška vystupující, namnoze velmi větvitá. Listy dužnaté, tmavozelené, vejčité neb podlouhlé, nepravidelně vroubkovano-pilovité až skoro celokrajné, všecky v krátký řapík zúžené. Květy v prodloužených hroznech, stopky za plodu delší než listen. Tobolka okrouhlá, velmi mělce tupě vykrojená.

V. 0·10—0·50 *m.* Koruny tmavě blankytné, zřídka růžové.

♃ Květen-srpen. Potoky, příkopy, bažinná luka, pramenitá místa, v rovině i předhoří obecný a ještě pod Švýcarnou na Pradědu (Grabowski).

995. V. anagallis L. (R. vodní). Lodyha dutá, skoro 4hranná. Listy na hlavní lodyze spodkem poloobjímavým neb přísrdčitým přísedlé, na vedlejších prýtech krátce řapíkaté, vejčitě kopinaté až kopinaté a čárkovitě kopinaté, oddáleně drobně pilovité. Stopky obloukovitě vystoupavé, za plodu delší než listen. Tobolka vejčitá až okrouhlá, ostrým úhlem vykrojená, zdélí neb kratší uštů kališních.

V. 0·10—1·00 *m.* Koruny světle modré neb bledolilákové.

♃ Červen-říjen. Příkopy, tůně, potoky, břehy, kraje bažin, v celém území obecný.

b) **pallidiflora Čelak.** Listy všecky přísedlé, vejčitě podlouhlé až kopinaté. Stopky plodní téměř rovnovážně odstálé, nejčastěji žláznatě pýřité. Květy a plody menší, koruny bledo-lilákové, bělavé s žilkami nachovými. V. aquatica Bernh., V. annag. *γ)* rosea Duc.

♃ Červen-podzim, pořídku, posud jen u Nov. vsi a Moutnice poblíž Hustopeče hojný (Ansorge).

996. V. anagalloides Guss. (R. bažinný). Lodyha téměř hutná, nikoliv dutá. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, zakončité, nezřetelně pilovité, přísedlé, dolejší se srdčitým spodkem poloobjímavé. Hrozen, řidčeji lodyha žláznatě chlupatý, stopky rovnovážně neb trochu šikmo odstálé, rovné neb na konci ohnuté, zdélí neb delší listenů, hrozen později trochu volný. Tobolka podlouhle elliptická, uťatá, skoro 2krát delší než širší, s polovice uštů kališních.

V. 0·10—0·60 *m.* Koruny bílé, trochu namodralé a jako plody menší než u předeš. Sem též V. anag. *α.* limosa Neil.

♃ Červen-září. Jako předešlý, leč pořídku. V bažinách při dolní Dyji (Makowsky), poskrovnu u Nov. vsi a Moutnic blíže Hustopeče (Ansorge), v příkopech u Kyjova. — Luka při Dyji blíže Polavy (Fiek).

β) Hrozny obyčejně jen v paždí jednoho obou střičných listů, velmi řídké. Stopky za plodu rovnovážně odstálé neb nazpět ohnuté. Tobolky ploše smáčknuté, na příč širší, hluboce vykrojené.

997. V. scutellata L. (R. štítnatý). Lodyha namnoze plazivá a kořenující, větvitá. Listy přisedlé, poloobjímavé, čárkovitě kopinaté až kopinaté, se zoubky nazpět ohnutými, namnoze vroubkem shora přikrytými. Hrozen velmi volnokvětý, stopky niťovité, vícekrát delší než listeny a tobolky. Tobolky skoro 2krát delší než širší, delší než kalich a jako celá bylina lysé.

V. 0·10—0·50 *m*. Koruny malé, bělavé, s modravými žilkami.

♃ Červen-říjen. Břehy, příkopy, vlhká luka, u rybníkův. Ve střední a jižní části obecný, jinde porůznu. V česko-moravském pohoří roztroušen: u Telče, Raděnic, Pikarce, Bystřice, Horn. Rožinky, Nov. města a Neudeku. — U prostějovského nádraží, u Křenůvek, na Osině, v žárovském lese, u Drahan (Spitzner). Ještě u Wisenberka a Winkelsdorfu (Oborny). U Tučap a Prusenovic roztroušen (Červinka), u Vsetína (Bubela), u Rožnova a Zubří (Kotek), u Místku (Gogela) kolem Frenštátu, Hranic a Unčova. — U Piňovic (Klanic), v Trzycieżském lese u Těšína (Hetschko), u Vidnavy.

b) Byliny suché půdy, na lodyze a listech chlupaté.

α) Hrozny velmi řídké, 1—4květé, zhusta jen v úžlabí jednoho z obou listů, jen 1—3 okolo prostředka lodyhy. Tobolky sploštělé, na příč širší, nahoře i dole mělce vykrojené, skoro brýlovité.

998. V. montana L. (R. horní). Lodyha dlouhočlenná, dolejškem položená a jako listy a hrozny roztroušeně chlupatá. Listy dlouhořapičné, vejčité neb okrouhlé, hrubě vroubkovano-pilovité, obak 5—6zubé, řapíky hustě brvité. Hrozny dlouze stopkaté, chudokvěté. Stopky květů nitkovité, daleko odstálé, 3krát delší listenův. Tobolky chlupaté, delší než kopisťovité lístky kališní. Oddenek dlouhočlenný, plazivý.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny bělavé, nafialovělé. Před květem Lamium galeobdelon podobná, od tohoto oblou lodyhou okamžitě k rozeznání.

♃ Květen, červen. Stinné, horské lesy, zvláště Beskyd a Sudet. V listnatých lesích mezi Němčicemi a Boskovicemi (Uechtritz), u Roudna (Rieger), Černý les, Žákova hora a jinde v česko-moravské výsočině (Kovář), u Waldenburka a v Měšťanském lese u Šumberka (Paul), horské lesy u Joseťova poblíž Koldštýna a mezi Koldštýnem a Kleinovými hutěmi (Makowsky), u Janovic (Schierl), Stříbrnice, Černý hon, Černá kupa. — Klads. Sněžník (Opiz), u Reivízu, na Hungerberku u Mal. Moravice, na Vidlici a Leiterberku (Grabowski). Dle udání ve stinných lesích kolem Velehradu a Buchlova (Schlögl). V Beskydách: hojně na Javořině a Lopeníku (Holuby)!, Val. Klobouky (Sapetza), na Humenci a Boťici u Rusavy (Sloboda), na Radhošti (Reissek), na Štolové u Trojanovic, na Javorníku u Věřovic a ve Vys. lese u Nov. Jičína (Sapetza), nehojný v lesích na hůrkách Palkovských poblíž Místku, hojný v lesích na Salajce a Beskydu (Gogela). Ve Slezsku: na Lysé hoře směrem k Mohelnicům, u jednoho pramene na Čantorym (Kolbenheyer), na Solné hoře a u Bystré u Bělska (Baier), na Tulu (Fiek), na Stogowce (Uechtritz), údolí Radwanów (Schube), Skalice před Frýdkem (Kotula), u Tomašova a na Drehberku. — U Gräfenberka (Milde), u Briesen a Latzdorfa (Vierhapper), při cestě k Mariahilfu u Zuckmantlu (Richter).

β) Hrozny mnohokvěté, namnoze stříčné. Tobolky 3hranně opaksrdčité, k dolejšku zúžené.

999. V. officinalis L. (R. lékařský, přitržník.) Lodyha oblá, položená, kořenující, kolkolem srstnatá až huňatá, též se vtroušenými chlupy žláznatými, větvitá, větví vystoupavých. Listy vejčité až podlouhlé, drobně pilovité, v krátký řapík skrojené. Hrozny hustokvěté, jednotlivé, úžlabní. Stopky zdélí neb kratší než tobolka i s touto k hroznu přitisklé. Tobolka delší než kalich, tupě vykrojená, s laloky zaokrouhlenými.

D. 0·10—0·30 *m*, větve až 0·15 *m* v. Koruny bledomodré, lilákové neb bílé.

♃ Červen—srpen. Suché lesy, mýtiny, horská luka, vřesoviště. Od roviny až do předhoří obecný, někdy i ve vysokých horách; jako na Lysé hoře (Oborny), hřebenem Vysoké, Černé hory, na Berggeistu, Kriechu, Dreištýnu, na Volských lukách a Červeném vrchu, v Česněkovém příkopu. S květy bílými v Kostelní zmole a j. m. u Kartouz.

1000. V. chamaedrys L. (Rezekvítek.) Lodyha vystoupavá, podél spojených stop listních 2řadě chlupatá. Listy jako volné hrozny stříčné, srdčitě vejčité, stříhaně vroubkované až protisečné, namnoze přisedlé neb krátkořapičné. Stopky za plodu přímo odstálé, zdélí podlouhle elliptických listenův a jako celé květenství huňaté až žláznatě huňaté. Tobolka kratší kalicha Oddenek plazivý.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny dosti značné, blankytné, zřídka růžové neb bílé.

♃ Duben—červen. Křoviště, háje, travnaté vršky, v rovině a předhoří obecný. V horách pořídku, jako na Studénkové holi (Grabowski), u Švýcarny a u Opavy pod Ovčírnou; u Velk. Losína nalezl jsem bylinu 2řadě- i roztroušeně chlupatou f. polytricha.

2. Kalich 5dílný, zadní ušet velmi malý. Hrozny namnoze vstřícné. Listy vroubkovaně pilovité až protisečně stříhané.

1001. V. teucrium L. (R ožankolistý.) Oddenek nečetné, vystoupavé, neb přímé, pýřité až huňaté lodyhy ženoucí. Listy travozelené a jako kalichy roztroušeně pýřité, všecky, vyjmouc nejdolejší přisedlé, vejčité neb podlouhlé, srdčitě objímavé, vroubkovaně pilovité, řidčeji protisečně stříhané. Hrozny vstřícné, prodloužené. Stopky za plodu pod ostrým úhlem odstálé, as zdélí listenův a delší tobolek. Ušty kališní kopinaté, nestejně dlouhé. Oddenek plazivý, prodloužený, oblý, uzlatý.

V. 0·25—0·80 *m*. Koruny úhledné, tmavě blankytné. V. latifolia Aut.

♃ Květen, červen. Lesnaté a skalnaté stráně, meze, křoviště, palouky, ve střední a jižní části rozšířen, jinde porůznu. V jižní části kraje brněnského rozšířen: v křoví na levém břehu Svitavy mezi olomouckou silnicí a mor. slezs.

sev. drahou (Ripper), Žlutý kopec u Brna, Hády u Obřan, Židlochovice, Nosislav (Makowsky)!, hojný u Greifendorfu (Niessner), Šlapanice (Niessl)!. Tuřanský lesík (Uechtritz), Popůvky a Adamov (Oborny), Křižová hora a lesy u Hustopeče (Schierl), u Klobouk (Steiger)!, Líšeň, Mordovna, Židenice, vinice a zmole u Maloměřic, Husovice, Babice, Mal. Bukovína, Ořešín, Vranov, les Měšina a j. m. u Sloupa, Brumov, Kunštát, Rozdrojovice, Komín, Veveří, Jundrov, Písárky, Červený kopec, Bosonohy, Vostopovice, Nebovidy, Černovice, Nenovice, Syrovice, Vojkovice, Slavkov, Hodějice, Vyškov, Morkůvky, Kobylí, hojný u Krumlova, Vedrovice. — V Prostějovsku: pouze u Cikánské kuchyně za Žešovem (Spitzner). Ve Znojemsku: Otradice a u Senohradů (Roemer), Mikulov (Makowsky), na Polavských kopcích, v lese Hoji mezi Hrušovany a Božicemi, v Frauenholcu u Tasovic na Peleberku u Milfrouna, v údolí Dyje u Znojma, Hardek, na Kozí stezce u Lukova, na Dlouhém Šobesu, u Devíti mlýnův a v údolí Dyje tamtéž, u Nov. Hrádku, v Purkrábce a j. m. (Oborny). V Olomoucku: v lomech u Hněvotína, leč velmi pořídku (Vogl). V uh. hradištském kraji: v lese u Popovic (Palla), Uh. Hradiště (Schlögl), Bzenec (Uechtritz). na Javořině (Holuby), Strážnice, Kněždub, Vojšice u Mal. Vrbky, Uh. Brod, Havřice, Vápenky u Val. Klobouk. — Ve východní části: u Pacetluk a Tučap a j. roztroušen (Červinka), v plotech u Žopu poblíž Rusavy (Sloboda), roztroušen a pořídku kolem Lásek u Vsetína (Bubela), bezpochyby, že údaje Schlosserovy od Štramberka a Hukvaldů pod V. urticaefolia Jacq. sem též se vztahují. Na Svinci u Nov. Jičína a na Gimpelberku u Bludovic (Sapetza). Ve Slezsku: kolem Skrzyczny v Těšínsku (Kolbenheyer). V Opavsku: Bransdorf a Horka u Štemplovic (Mayer), kolem Opavy (Mükusch) zde ve tvarech menších, s menšími květy a tobolkami, s listy vejčitě čárkovitými až čárkovitými. Na Šellenburku a Mösnigu u Krňova (Gr. Fl.), u Javorníka (Spatzier).

1002. V. austriaca L. (R. rakouský.) Listy podlouhle kopinaté až čárkovité, vroubkovaně pilovité, střihaně zubaté, zřídka částečně celokrajné, špičaté neb tupé, nejhořejší přisedlé, po kraji často ohrnuté, ostatní krátkořapičné. Hrozny mnohokvěté. Tobolky lysé, okrouhle opakvejčité.

V. 0·20—0·45 *m.* Koruny značné, tmavě blankytné. Bylina nižší, květy a plody menší než u předeš. V. dentata Schmidt.

♃ Květen, červen. Výslunné a keřnaté kopce, velmi pořídku. Posud jen u Čejče, Polavy a ve Filipově u Javorníka (Makowsky), pomíjivě jednou na náspech trati u Zábřeha (Panek), dle Schlossera u Solance v Karpatech.

1003. V. prostrata L. (R. rozprostřený.) Oddenek mnoho do kruhu rozložených lodyh ženoucí, tyto položené, kvetoucí vystoupavé, jemně a krátce kadeřavo-pýřité. Listy přitloustlé, šedozelené, vejčitě až čárkovitě podlouhlé, hořejší čárkovité, vroubkovaně pilovité, přisedlé, dolejší krátkořapičné, jako kalichy kratičce pýřité. Hrozny vstřícné, krátké a husté. Stopky přímo odstálé. za plodu zdélí neb delší tobolek.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruny bledě modré neb lilákové, růžové neb bílé, mnohem menší než u předeš.

♃ Duben—červen. Luka, meze, suché, krátkotravnaté pahorky. V pahorkatině střední, jižní a jihovýchodní Moravy obecný. Dle Člupka neroste u Olešnice, leč vyskytuje se u Boskovic, Kochova a Letovic. — U Lomnice (Pluskal), kolem Telče (Reichardt) a Dačic (Oborny), Zelená hora u Žďáru (Kovář). U Hustěnovic (Theimer), kolem Olomouce (Vogl), a sice za novou ulicí a v lomech u Hněvotína (Tkaný), u Slatěnic (Spitzner). Na Javořině (Holuby) a jako vzácnosť na Trávníkách u Vsetína (Bubela), po kraji lesa Háje u Bzence (týž). — Ve Slezsku velmi pořídku kolem Opavy (Mükusch). S bílými květy u Evanovic.

B) Pseudolysimachium Koch. Hrozen konečný s malými listenci, od listnaté části lodyhy zřetelně oddělený. Trubka koruny válcovitá, delší než široká, s krajem více 2pyským. Semena ploše vypouklá.

1004. V. longifolia L. (R. dlouholistý.) Lodyha ztuha přímá, jednoduchá neb nahoře větvitá, šedopýřitá neb skoro lysá, nahoře jak hrozen bezžlázná. Listy po 2—4, ve zdánlivém přeslenu, s malými listnatými úžlabními větévkami, ze spodu širšího, přísrdčitého neb zúženého kopinaté, 2krát pilovité, zubů přišpičatělých, nestejnostranných, ku předu ohnutých, vespod pavučinatě vločkaté. Hrozny dosti husté, konečné a úžlabní, poslední namnoze menší a kratší, stopky plodonosné přímo odstálé, kratší listenů, posléz i s tobolkami k ose přitisklé. Koruny značné. Tobolka okrouhlá, vykrojená, ještě za plodu s dlouhou nitkovitou čnělkou. Oddenek dosti krátkočlenný, uzlatý.

V. 0·60—1·30 *m*. Koruny fialově modré.

♃ Červen—srpen. Vlhká luka, břehy, příkopy, vlhké křoví, roztroušen. V brněnském kraji: u Rajhradu, Blučiny a nezřídka na Královské louce u Černovic poblíž Brna, u Strachotína (Makowsky), na vlhkých lukách mezi Račicemi a Ješkovicemi (Niessl), u Tuřan a Vranovic (Oborny), kraj zámku u M. Třebové (Czerny), kolem Příklud, Podivína a Lednice (Uechtritz), Šakvice a Mušov (Schierl), u Mikulova a Čejče (Bayer) a Kobylí (Reissek), v příkopech trati mezi Trabinským dvorem a Hrušovany (Ripper), zdivočelý v jedné zahradě u Kartouz a 1876 ve 4 kusech za vilami v Písárkách, Vistonice, mezi Šakvicemi a Polavou, zde zvlášť hojný u převozu, Břeclava, Poštorna. — Ve Znojemsku: při Dyji u Hardeku, Devět mlýnův, u Trouznického mlýna a Louky (Oborny). V Jihlavsku poskrovnu: při Vopavce mezi Dačicemi a Bílkovem (týž). V Olomoucku: Olomouc (Vogl) a sice ojediněle u Kláštera Hradiska směrem k rašelinným loukám, pak na velké louce směrem k Chomoutovskému lesu (Mik), na rašelinných loukách a podle břehů Moravy u Olomouce (Makowsky), při Moravě u Černovíra (Kronfeld), v zámecké zahradě u Velk. Losina, bezpochyby, že jen zdivočelý. V uh. hradišťském kraji: u Kroměříže a Chropína (Schlosser), u Bilan (Palla), u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence (Bubela). Ve Slezsku: Kylešovice u Opavy (Grabowski), zdivočelý u Doln. Forstu u Vidnavy (Latzel).

1005. V. spicata L. (R. klasnatý.) Lodyha z obloukovitého dolejška ztuha přímá a jako listy šedopýřitá, jednoduchá neb nahoře chocholičnatá až latnatá, s hrozny namnoze hustými. Listy vstřícné, elipticky podlouhlé až kopinaté, tupě vroubkovano-pilovité, obyčejně na obou koncích, nejřidčeji celé celokrajné, k dolejšku zúžené neb zaokrouhlené, řapíkaté, hořejší skoro přisedlé.

Květy značné, stopky několikrát až 2krát kratší kalicha a mnohem kratší listenův. Tobolky okrouhle opak srdčité, na vřeteno přitisklé. Oddenek dosti krátkočlenný, uzlatě válcovitý, větvitý.

V. 0·10—0·40 *m.* Koruny fialově modré, zřídka bělavé.

♃ Konec června—října. Výslunné travnaté úklony, keřnaté kopce, kraje lesní, luka lesní. V brněnském kraji: v jižní části obecný, jinak řidčí (Makowsky), ještě u Kunštátu a Olešnice (Člupek), kolem Soběšic s červenými a bílými květy (Oborny), Popický les u Hustopeče, Hodonínský les (Schierl), Líšeň, Ochoz, Cacovice, Obřany, Bilovice, Ořešín, Kuřim, Bystrc, Malostovice, Tišnov, Hodějice, Slavkov, Radelavice, Vyškov, Pavlovice, Osvětimany, Kyjov, Vranovice, Stráň a Sítkovec u Morkůvek, Krumvíř, Čejč, Biskupsko, Olbramovice, Leskoun a Obecný les u Vedrovic. — V Prostějovsku: ve Vranovském háji, na Obrově noze, na Kosíři, na kosteleckých vinohradech, na Boří u Zlechova, u Plumlova, u střelnice, na Kněží hoře u Krumsína, na Horkách u Drahan (Spitzner). Ve znojemském kraji v jižní části podél hranice zemské obecný, jinak roztroušen, jako kolem Náměště (Roemer), Křtenice a Horn. Kounice (Zavřel), Drnoholec, Mikulov, Krumlov, Miroslav, Budkov, Mor. Budějovice, Vranov, Jevišovice atd. (Oborny). V Jihlavsku: kolem Jihlavy hojný u Koskova mlýna a po kraji lesa Rancířovského (Pokorny), u Dačic (Schindler). Hojný v lesích kolem Mariánského údolí a Dolan poblíž Olomouce (Mik), Náměšť u Olomouce (Spitzner), u Milkova (Slavíček). V uh. hradištském kraji: v jižní části okolí kroměřížského rozšířen (Palla), u Uh. Hradiště (Sapetza), kolem Bzence ve všech suchých lesích obecný (Bubela), na Javořině (Holuby), u Banova (Makowsky), Žerotín u Strážnice, Radějov, Kněždub, luka Vojšice u Mal. Vrbky, Velká, obecný u Javorníka, Uh. Brod, Prakšice, vinice u Havřic. — Ve východní části: u Tučap velmi obecný (Červinka)), kopce u Jankovic a Hlinska (Sloboda). Ve Slezsku: kolem Těšína (Wimmer).

C) Veronicastrum Koch. Květy jednotlivé, nejdolejší v úžlabí listů, hořejší v úžlabí listenů, protož na konci neb již od prostředka lodyhy ve volných, od lodyhy nedosti zřejmě oddělených hroznech. Koruna kolovitá s velmi krátkou trubkou, kalich 4dílný.

1. Bylina vytrvalá. Tobolka delší než širší, trochu naduřelá; semena štítovitá, ploše vypouklá.

1006. V. bellidioides L. (R. chudobkovitý.) Lodyha z položeného dolejška vystoupavá, dole jako listy srstnatá, nahoře hustě článkovitými chlupy posetá. Listy opakvejčité až opakvejčitě podlouhlé, přitloustlé, drobně vroubkované, nejdolejší o mnoho větší, vytrvalé, v rozetku směstnané, v řapík sbíhavé, hořejší 2—4 oddálené, přísedlé. Hrozen krátký, chudokvětý, směstnaný. Tobolky vejčité, slabě vykrojené, hustě žláznato-huňaté. Oddenek plazivý.

V. 0·05—0·15 *m.* Koruny prostřední, blankytné.

♃ Červen, červenec. Travnatá místa, v štěrbinách skalních v Jeseníku, pořídku. Velk. kotlina poblíž Vysokého pádu (Reissek 1840, Spatzier).

1007. V. serpyllifolia L. (R. douškolistý.) Lodyha dole plazivá a kořenující, pýřitá neb dosti lysá, bezžlázná. Listy vejčité neb podlouhlé, dolejší též okrouhlé, drobně vroubkované, pozvolna v listeny přeměněné. Hrozen prodloužený, volný, mnohokvětý. Květy malé. Tobolka napříč širší, napuchlá, ale na krajích smáčknutá, bezžlázná aneb jako hořejši květenství někdy žláznatá,

V. 0·05—0·20 *m*. Koruny lilákově bělavé, tmavěji žilkované.

♃ Květen a červen. Vlhké písčiny, pastvy, úhory, příkopy, cesty. Obecný v celém území, též v horách. Klads. Sněžník (Uechtritz sen.), Velk. kotlina (Grabowski), Praděd (Oborny), Medvědí hřeben.

2. Byliny jednoleté. Tobolky ploše smáčknuté neb naduřelé.

a) Tobolky ploše smáčknuté, semena štítovitá, ploše vypouklá.

1008. V. arvensis L. (R. rolní) Lodyha na dolejšku větvitá, větve z obloukovitého dolejška přímé, zdélí lodyhy, řidčeji jednoduchá, pýřitá, nahoře žláznatě pýřitá. Listy srdčitě vejčité, tupé, vroubkovaně pilovité, hořejší přísedlé, roztroušeně chlupaté. Hrozen prodloužený, volně mnohokvětý. Listeny čárkovitě podlouhlé, celokrajné, zdélí neb delší květův. Stopky asi o polovic kratší kalicha. Ušty kalicha podlouhle kopinaté, delší tobolky. Tobolka opakvejčitá, stejně dlouhá a široká, ostrým úhlem hluboce vykrojená, krátce stopkatá. Kořen vřetenovitý.

V. 0·05—0·30 *m*. Koruny světle modré.

⊙ Duben—červen. Trávníky, role, úhory, cesty, pastvy. Obecný v rovině, pahorkatině a v nízkém předhoří. V kraji olomouckém řidčeji (Spitzner), u Milkova (Slavíček).

1009. V. verna L. (R. jarní.) Bylina mrtnatá, nahoře žláznatá. Lodyha větvitá neb též jednoduchá i s větvemi přímá. Listy dolejší vejčité, řapíkaté, na dolejšku stříhaně zubaté, prostřední protisečné, s úkrojky čárkovitými, ku spodu klínovitě zúžené, Listeny dolejší 3—2klané, hořejší čárkovité, celokrajné a jako kalich a tobolky žláznaté. Koruny velmi malé. Stopky krátké, zdélí neb kratší tobolek, tyto okrouhlé, širší než delší, tupým úhlem mělce vykrojené.

V. 0·03—0·15 *m*. Koruny modré. Bylina světle zelená, listy vespod často nachově naběhlé.

⊙ Duben, květen. Travnaté pahorky, skály, písčiny, kraje lesní. V rovině a předhoří až k 600 *m* rozšířen. V brněnském kraji dosti hojný: skály Šemberovy u Obřan, u Šoběšic, Jehnic (Makowsky)!, u Lomnice (Pluskal), u Bilovic (Ripper), u Adamova (Theimer)!, hojný kolem Brna, u Bosonoh, Ostrovačic a Blučiny (Oborny), kolem Ivančic (Schwoeder), břehy Rokytné u Krumlova (Zimmermann), Borky u Židenic, kopce u Obřan, Slatina, Kartouzy, Medlánky, Evanovice, kopce u Cinzendorfa, Babí lom u Lelekovic, Býčí skála v Josefském údolí a odtud až do Křtin, Blansko, Klucanina a Květnice u Tišnova, Komín, kopce u Bedřichovic a Šlapanic, Liliová hora u Lulče, Leskoun u Vedrovic. — V Prostějovsku: na Kosíři, na Kostelecké hoře, u Ptení, na Horkách u Hamer, u Plumlova, ve Žbánovském žlebu, na Kuťerově (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), údolí Dyje u Znojma, v Popickém žlebu, u Nov. Hrádku a Milfrouna (Oborny). V Jihlavském kraji: zde onde kolem Jihlavy, jako na Švanenberku (Schlosser), též u Třebíče, hojněji kolem Slavonic a Dačic (Oborny). Kolem Olomouce (Vogl), u Milkova (Slavíček), Berouna (Gans), Roudna (Rieger), u Něm. Libin. V uh. hradištském kraji: pořídku kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Hodonín, na hoře Kalvarii u Napajedel, u Huštěnovic a mezi Bzencem a Hodonínem (Theimer), na světlých a písčitých místech v lese Háji místy přehojný (Bubela).

b) **Bellardii All.** Listy všecky nedělené. Bylina již od dolejška hustě žláznatě huňatá.

Řidčeji, posud jen mezi obilím u Wiesenberka, zde však hojný (Bittner).

b) Tobolka napuchlá, nanejvýš nahoře smáčknutá. Semena mističkovitě vydutá.

α) Květy vyjímajíc nejdolejší v úžlabí listenův a sice v konečném neobmezeném hroznu, stopky po odkvetení přímé. Lodyha přímá.

1010. V. praecox All. (R. časný). Lodyha větvitá neb jednoduchá. Listy všecky krátce řapíkaté, okrouhle vejčité, hrubě neb stříhaně vroubkované a jako celá bylina ± hustě žláznaté, dolejší listeny po každé straně 1—2zubé, hořejší celokrajné, čárkovitě kopisťovité. Stopky namnoze delší než tobolka, tato vejčitá, delší než široká, napuchlá, semena malá.

V. 0·05—0·15 *m*. Koruny malé, blankytné. V. ocymifolia Th., V. viscosa Kit.

⨀ Duben, květen. Travnaté a suché pahorky, skály, písečná lada, role. Porůzný. Druhdy na Špilberku (Oborny), Sokolnické a Pracké kopce (Makowsky), u Tišnova (Pluskal), Polavské kopce (Domas), meze u cihelen u Hustopeče (Schierl), úhory u Klobouk (Odstrčil), Oujezd, Mal. Hostihrádky, kopce u Slavkova. — U silnice k Žešovu, u Cikánské kuchyně za Žešovem, na Skále u Snihotic, na Zlechově (Spitzner). Hradisko u Znojma (Oborny), kolem Mikulova (Schlosser), hráz Konventského rybníka, Zelená hora a j. u Žďáru (Kovář). Zde onde kolem Olomouce (Mik), u Milkova (Slavíček), při silnici od Kyjova do Bzence u místa Vlkoše velmi pořídku (Bubela).

1011. V. triphyllos L. (R. trojprstý). Listy dolejší krátce řapíkaté, okrouhle vejčité, stříhaně vroubkované, prostřední a hořejší přísedlé, dlanitě 3—7klané, s úkrojky kopisťovitými. Listeny 3dílné, nejhořejší nedělené, kopinaté, všecky tlusťounké, tmavozelené, vespod často do nachova zbarvené. Hrozen volný, mnohokvětý, stopky zdélí neb delší přímoodstálé tobolky. Tobolka okrouhlá, stejně dlouhá jak široká, dole napuchlá, nahoře smáčknutá. Koruny i semena větší než u předešlého.

V. 0·05—0·15 *m*. Koruny tmavoblankytné.

⨀ Březen-květen. Meze, cesty, travnaté pahorky, role, v rovině a nízkém předhoří až k 350 *m* obecný, výše pořídku a ojediněle. Schází dle Oborného kolem Kunštátu, Berouna a Roudna. Roztroušeně u Tučap (Červinka), neroste u Vsetína (Bubela), roste ještě u Lomnice a Podolí (Pluskal).

β) Květy všecky v úžlabí lupenův. Stopky květní později nazpět ohnuté. Lodyha větevnatá, větve nazpět ohnuté.

*) Agrestes. Listy vroubkovaně pilovité. Tobolka vykrojeně 2laločná.

1012. V. Tournefortii Gmel. (R. Tournefortův). Lodyha na dolejšku větvitá, větve prodloužené, položené, kořenující, koncem vystoupavé. Listy vejčitě okrouhlé, na spodu slabě srdčité neb uťaté, hrubě vroubkovano-pilovité, roztroušeně chlupaté. Stopky mnohem, hořejší více (4—6)krát delší než jich listy, nazpět ohnuté. Ušty kališní podlouhlé, špičaté, delší tobolky, v tuhém úhlu rozestálé. Tobolka úhlem velmi tupým vykrojená, s laloky špičatými, rozestálými, smáčknutými, za sucha vynikle síťnatě žilnatá, ostře kýlnatá, ± žláznatá, skoro 2krát širší než delší.

Větve 0·10—0·40 *m* d. V. persica Poir 1808., V. Buxbaumii Ten. 1811.—15. Koruny veliké, blankytné.

⊙ Březen, duben, na podzim opět. Role, úhory, záhony, trávníky, od roviny až do vyššího předhoří rozšířen. Ve střední a jižní Moravě obecný; rovněž i v Prostějovsku (Spitzner). V česko-moravském pohoří: kolem Jihlavy pořídku (Reichardt), u Nové Říše, Želetavy a Telče. — Olešnice (Člupek), u Křenové (Ripper). Kolem Olomouce (Mik)!, u Zábřeha (Panek), Velk. Losína (Oborny)!, Unčov, Něm. Libiny, Petrovice, Sobotín, Maršíkov, Rejhartice, Velvice, Bludov, Čes. Bohdíkov, Raškov, Hanušovice, Rymařov, Budišov. V jihovýchodní části: na Javořině (Holuby), Velká, Javorník, obecný kolem Uh. Brodu, Bojkovice, Val. Klobouky, Lidečko, Příkaz, Bystřice p. H. — Rusava (Sloboda)!, neroste u Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza)!, u Štramberka a Příbora (Ripper), Jindřichov a Hranice (Schlosser)!, Rožnov, Frenštát. — Ve Slezsku: u Otic v Opavsku (Svěrák), Krásná, Moravka, Łomna, Jablunkov, Těšín, Vítkov, Vítberk, Odry, Frývaldov, Lípová, Vidnava.

1013. V. opaca Fries. (R. tmavý.) Lodyha jako u předešl. Listy okrouhle vejčité, vroubkovaně pilovité, dosti měkké, tmavozelené, měkce šedopýřité. Květy dlouze stopkaté, nazpět sražené. Stopky delší než listy, lístky kališní vejčitě podlouhlé, tupé, na plodu od sebe odstálé, vně, zvláště na spodu hustě odstále šedochlupaté a zřetelně žilnaté. Tobolka 2krát širší než delší, zřetelně kýlnatá, hluboce vykrojená, žilnatá, krátce a hustě pýřitá, s roztroušenými, delšími chlupy žláznatými, pouzdra tobolky málo vyšší než širší, 5—7semenná. Nitky do prostředka trubky korunní vetknuté. Semena 6—7krát větší než u V. polita.

Větve 0·10—0·30 *m* dl. Koruny malé, čistě blankytné. V. agrestis L. *β*. palviflora Neilr. part.

⊙ Duben, květen, na podzim opět. Role, rumná místa, zvláště na půdě hlinité, pořídku. U Boskovic (Svěrák), Cízkrajov u Slavonic (Oborny), u Žešova (Spitzner), Hukvaldy a jinde v území roztroušen (Reissek).

1014. V. agrestis L. (R. polní.) Lodyha jako u předešl. Listy světle olivově zelené, mastně lesklé, roztroušeně chlupaté, podlouhle vejčité, na spodu uťaté neb srdčité, hrubě vroubkovano-pilovité, obak 3—5zubé, tupé, trochu tlusťounké, hořejší obyčejně více podlouhlé. Květy stopkaté, stopky 2- neb vícekrát kratší než jich listeny, nazpět sražené. Lístky kališní vejčitě podlouhlé, tupé, za plodu odstálé, skrovně chlupaté a brvité. Nitky právě nad dolejškem okraje trubky korunní vetknuté. Pouzdra tobolky 2krát vyšší než širší, úzkým, hlubokým výkrojkem oddělená, slabě kýlnatá, s hojnými, žláznatými chlupy a nečetným, krátkým pýřím. Semena jako u předešl., leč více vypouklá.

Větve 0·10—0·30 *m* dl. Koruna namodrale bílá, hořejší ušty světlo-modře žilnaté. V. agrestis L. *α.* grandiflora Neilr.

⊙ a ⊙ Duben, květen, na podzim opět. Role, zvlášť bramborová, úhory, často s následujícím a předešlými změten. Velmi pořídku, neroste ve střední a jižní Moravě, nejdříve ještě mohl by ve vyšších polohách českomoravské vysočiny a v severní Moravě se vyskytovati. Zdali některé z následujících v Ob. Fl. uveřejněných údajů sem se vztahují, nelze rozhodnouti, poněvadž doklady scházejí. Od Kroměříže, odkud ji Palla uvádí, Wiesbaur jen následující viděl. Olomouc (Vogl), Zábřeh (Panek), Mor. Třebová (Oborny), u Žďáru (Kovář in lit.), kolem Berouna (Gans), Roudna (Rieger), zde onde u Holešova (Sloboda), Luhačovice (Schlögl), na Javořině (Holuby), dle Schlossera u Jindřichova a Hranic?. V Těšínsku (Kolbenheyer), v Opavsku (Oborny).

1015. V. polita Fries. (R. lesklý.) Listy široce vejčité, vroubkovaně zubaté, řapíkaté, tlusťounké, jasně zelené, hladké, roztroušeně chlupaté až skoro lysé, as 2krát kratší než u předešlého. Ušty kališní široce vejčité, přišpičaté, na plodu doleji se vespolek dotýkající neb částečně kryjící, vně dole skrovně přitiskle chlupaté. Pouzdra tobolky sotva vyšší než širší, na hřbetě bez kýlu, řídce pýřitá a krátce žláznatě chlupatá, pod úhlem ostrým vykrojená, 4—14semenná, semena velmi malá.

Větve 0·06—0·25 *m* dl. Koruna namnoze temně blankytná, v ústí s nachovým kroužkem. V. didyma Ten., V. agrestis L. *β)* parvifolia Neil. part.

⊙ a ⊙ Březen, duben, na podzim opět. Role, meze, rumiště, záhony, ploty, v rovině a nízkém předhoří rozšířen. V brněnském kraji: Špilberk u Brna, u Adamova (Oborny), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), Kraví hora u Žabovřesk, Židenice, Hády u Obřan, Bilovice, Křtiny, Boskovice, Letovice, Bučovice, Vyškov, Kyjov. — V okolí Prostějova dosti poskrovnu (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště a Kralic (Roemer), kolem Znojma obecný, též kolem Jaroslavic, Mikulova a při dolní Dyji (Oborny). V jedné zahradě u Jihlavy (Reichardt), Telč, Bystřice n. P., Žďár, Jimramov, Nov. Jimramov, Borovnice. — Kolem Olomouce (Vogl), Tovačova (Spitzner), u Milkova (Slavíček), Zábřeha

(Panek), u Bzence (Uechtritz), na travnatých místech v sadech u Vsetína, leč pořídku (Bubela), Jindřichov a Hranice (Schlosser). V Těšínsku (Kolbenheyer).

**) Cymbalariae. Listy 3—9laločné. Ušty kališní široce srdčité. Tobolka skoro kulatě 4laločná, 4semenná.

1016. V. hederaefolia L. (V. břečťanolistý.) Bylina větvitá, mrtnatá, tmavozelená. Listy okrouhle vejčité, slabě srdčité, namnoze 5-, řidčeji 3—7laločnatě vroubkované, tupé, střední lalok největší. Ušty kališní přišpičatělé, veliké, kraji postranními ven ohnuté. Stopky plodonosné mrtnaté, 4—6krát delší než namnoze lysý kalich. Pouzdra tobolky 1—2semenná.

Větve 0·05—0·30 *m* dl. Koruny malé, blankytné neb lilákové. U nás v odrůdách:

a) **genuina Čelak.** Listy 5—9laločné, zřídka 3laločné. Stopky plodní 3—4krát delší kalicha. Koruna bledě namodralá neb liláková, též bělavá.

b) **triloba Opiz.** Listy malé, 3laločné neb méně zřetelně 5laločné. Stopky plodní 1—2krát delší kalicha. Koruny tmavě blankytné.

☉ a ⚇ Březen-květen, často též na podzim. Role, záhony, travnatá místa. *a*) v rovině a předhoří obecný. *b*) řidčeji a často mezi tvarem základním, jako kolem Znojma (Oborny), v okolí Brna, Žlutý kopec, Židenice, Obřany atd. Kolem Prostějova (Spitzner) a Tučap (Červinka).

304. Digitalis L. Náprstník.

1017. D. ambigua Murr. (N. hlínožlutý). Lodyha přímá, jednoduchá, jak listy pýřitá neb přílysá, hořeji i s kalichy a stopkami žláznatě pýřitá. Listy podlouhlé neb podlouhle kopinaté, pilované, mrtnaté neb skoro lysé, brvité, dolejší v řapík pozvolna sbíhavé, hořejší přisedlé. Květy krátce stopkaté, odstálé neb dolů sražené. Ušty kališní kopinaté, špičaté. Koruna břichatě zvonkovitá, žláznatě pýřitá, pysk hořejší tupý, vykrojený neb zoubkatý, ušty dolejšího pysku 3hranné, prostřední větší.

V. 0·40—1·00 *m*. Koruna hlínožlutá, uvnitř světlohnědě síťkovaná. Bylina jedovatá. D. grandiflora Lam., D. ochroleuca Jacq.

♃ Červen, červenec. Lesnaté, kamenité stráně, paseky, skály, porůzný v pahorkatině a předhoří až do horských žlebů, v rovině pořídku. V brněnském kraji roztroušen (Makowsky), Písárky u Brna, Veveří, Bystrc, Tišnov, Modřice, Obřany (Oborny)!, Ivančice (Schwoeder)!, Kunštát a Olešnice (Člupek), Mor. Třebová (Domas), u Krumlova a sice mezi Křižovou horou a Sv. Floriankem a v lese u Rokytné (Zimmermann), les u Kurdějova (Schierl), Líšeň, Ochoz, Borky u Židenic, Sv. Antoníček, Jehnice, Bílovice, Adamov, Ořešín, Vranov, Kuřim, les Sokolí u Sentic, Herotice, Březina, Černá hora, Bejkovice, Sloup, Knihnice, Boskovice, Mlatkov, Úsobrno, Letovice, Kochov, Doubravník, Jablonov, Rozdrojovice, Jundrov, Kohoutovice, Bosonohy, Veselka, Oslavany, Měnín, Mor. Prusy, Dambořice, Kobylí, Břeclav, Nov. ves. — V Prostějovsku: na Skalici, na Kosíři, Kostelecké hoře, ve Plenském, Repešském žlebu, na Brněnce, u Hamer, na Star. Plumlově, u Křenůvek v Občinách (Spitzner). Ve znojemském kraji hojněji: Náměšť (Roemer), u Jaroslavic, Bítova, Vranova, Znojma, Polavy, Mikulova a j. m. nikoliv řídký (Oborny). V česko-moravském pohoří: údolí Jihlavy u Jihlavy (Pokorny), Jurdova stráň u Třebíče (Zavřel), údolí Dyje u Star. Hobzí (Oborny), Velk. Meziříčí, Petrovice, Vosová, Střítež, Bystřice n. P., Zubštýn, Vitochov, Chudobín, Hololín. — V Olomoucku a severní části: Mariánské údolí a Hlubočky u Olomouce (Spitzner), horský les za Velk. Bystřicí (Mayer), u Milkova (Slavíček), na Hirschensprungu a Saumbergu u Střelné (Burghauser), druhdy u Hněvotínských lomů, od r. 1851 zašel (Vogl), Roudno, u Berouna (Rieger), Winkelsdorf (Oborny)!, les Grunt u Rymařova (Schierl)!, břehy Tisé u Velk. Losína, Filipov, Zaječí skály u Rejhotic, Teplice, Klepáčov. — V uh.-hradišťském kraji: Buchlovské lesy (Schlögl), Hodonínský les (Uechtritz)!, lesy Bzinek, Plechovec a Kladichov u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby)!, Banov (Makowsky)!, Kobela u Kuželové. — Ve východní části: Lysina. Hrádek a Vranov u Prusenovic, Kostelecký les u Tučap (Červinka)!, Johanovský Láz u Vsetína (Bubela)!, Francova Lhota (Merlíček), Rusava, Rožnov a na Radhošti (Sloboda)!, Dolní Bečva a na Kněhyni (Kotek), na Javorníku, na Kotouči u Štramberka, u Hustopeče (Sapetza), u Hranic a Slavkova (Vogl)!, na úklonech v horním údolí Ostravice nezřídka, na Smrku u Čeladné a horských lesích u Trojanovic poblíž Frenštátu (Oborny). Pod Starým městem u Ostravice zřídka (Gogela), Černá hora, Star. Hamry, na Velké, les Studenčaný, Klín, Polana, Týnské a Paršovické hájemství, Helfenštýn. — V Jeseníku hojný: Velk. kotlina a ve žlebech Jeseníka (Oborny), údolí Šumné Tisé a Uhuštýn (Spitzner), Studénková hole, Červený vrch, Medvědí hřeben, u Opavy pod Ovčírnou, Zámeček, Frant. myslivna a odtud až do údolí horní Tisé, Kriech, Křemenný příkop, Hofberk, Berggeist. Ve Slezsku: Lysá hora, Lukšinec, Lomna. — Na Čantorym u Těšína, v poříčí Visly (Kolbenheyer), Fleischerwald a Kostelní vrch u Krňova, Kohoutí les a les Jüpel a na j. m. u Vidnavy. — Kobylá (Vierhapper).

* **D. purpurea L.** (N. červený). Lodyha a rub listů vejčitých až vejčitě kopinatých, vroubkovaných hedbávitě šedoplsťnaté. Ušty kališní vejčité, tupé, hrotité. Koruny veliké, nachové neb bílé, vně lysé, uvnitř vousaté, ušty dolejšího pysku zaokrouhlené. V. 0·60—1·30 *m.*

⚇ Červen-září. Pěstovaný a zřídka zdivočelý. V Bělsku: hojný na Klimczoku, v pravo od pramenů Bialy od r. 1844 zdomácnělý, mimo území kolem Szcyrku, Kotarze a na Magóre (Kolbenheyer) a sice s červenými a bílými květy; též na Kolovratu a Solné hoře u Bělska, na Josefské hoře a Hansliku u Bialy (Baier).

305. Antirrhinum Mill. Hledík.

1018. A. orontium L. (H. menší.) Lodyha přímá, větvitá, jako celá bylina žláznatá, na dolejšku odstále chlupatá. Listy čárkovitě podlouhlé až čárkovité. Květy jednotlivě úžlabní. Ušty kališní čárkovité, špičaté, delší koruny i hustě žláznatě huňaté tobolky.

V. 0·25—0·40 *m.* Koruny růžově nachové, s jícnem tmavěji pruhovaným.

⊙ Červenec, srpen. Písčitá role, úhory, břehy, rumiště, roztroušen v rovině a nízkém předhoří až k 400 *m.* V brněnském kraji hojný: kolem Černovic, Adamova, Letovic a j. (Oborny)!, u Veselí (Pluskal), Ivančice (Schwoeder), Kurdějov (Schierl)!, Krumlov (Zimmermann)!, Židenice, Kartouzy, Bilovice, Žabovřesky, Oujezd, Vážany, Slavkov, Bučovice, Mouřinov, Lulč, Nemojany, Vyškov, Pavlovice, Kyjov, Vedrovice. — V Prostějovsku u měst. cihelny, u Čechovic, Seloutek, Snihotic, na Kosíři, v Brosu u Služína, nad Kosteleckou horou, u Mostkovic (Spitzner). Ve Znojemsku: v údolí Dyje a Hradnice u Znojma, u Veskova, Citonic, Hradiště, Tasovic, Mikulova a Polavy (Oborny). V Jihlavsku: Fussdorf u Jihlavy (Reichardt), na polích u Ptačova a Třebíče (Zavřel), Mt. Serat u Slavonic, Cízkrajov (Oborny), Mor. Budějovice, Nová Říše, Vel. Meziříčí, Balín, Bystřice n. P. — V Olomoucku: u Olomouce, Holic a Kláštera Hradiska (Rohrer a Mayer), Náměšť u Olomouce (Spitzner), u Milkova (Slavíček), kolem Zábřeha a Václavova pořídku (Panek), Želechovice. — V uh. hradištském kraji: u Rataje (Palla), pole nad Domanínem blíže Bzence s Thesium humile (Bubela), na Javořině (Holuby)!, Val. Klobouky (Sapetza)!, Uh. Brod, Prakšice, Havřice. — Hojný u Rusavy (Sloboda)! a u Vsetína (Bubela)!, na Kozinci u Rožnova (Kotek), u Hodslavic a Petříkovic (Sapetza), na břehu Ostravice u Místku pořídku (Gogela). Ve Slezsku: obecný kolem Ustroně (Kolbenheyer), u Vrbna. — U Petrovic (Vierhapper), na skalách zámku Javornického (Gr. Fl.).

* **A. majus L.** (H. větší, lví tlama.) Lodyha statnější, větvitá, v květenství žláznatě chlupatá. Listy kopinaté, celokrajné, tmavozelené, tlusťounké. Květy veliké, v konečném, volném hroznu. Ušty kališní vejčité, tupé, mnohem kratší koruny a tobolky, koruna světle nachová, růžová neb bílá se žlutým jícnem. Bylina jedovatá.

V. 0·25—0·50 *m.*

♃ Červen—září. Na zdech a rumištích, pořídku ze zahrad zdivočelý, jako kolem Brna, Znojma, Mikulova a Olomouce (Oborny), kolem Kunštátu (Člupek), zdivočelý na hradební zdi v zámku račickém (Spitzner), panský dvůr u Krumlova (Zimmermann), Špilberk v Brně, zde r. 1875 i na sousedním poli, skály na Františkově, vinohrady na Žlutém kopci, hřbitov u Černovic, Modřice, Bohonice, kopce u Jaroměřic. — Na hřbitovní zdi v Prostějově (Spitzner).

306. Linaria Mill. Lnice.

A) Cymbalaria Koch. Lodyha od spodu v niťovité, položené větve rozdělená. Listy široké, okrouhlé, vejčité neb hrálovité, všecky řapíkaté. Ústí koruny jícnem zavřené.

1. Listy kratší svého řapíka, dlanitožilné. Pouzdra tobolky nahoře 3 zuby pukající.

* **L. cymbalaria Mill.** (Zvěšinec větší.) Lodyha trsnatá, větevnatá. Listy srdčitě okrouhlé, 5laločné. Květy velmi dlouze stopkaté. Ušty kališní čárkovitě kopinaté, špičaté. Koruny světle fialové, na jícnu namnoze 2 žluté hrboulky, ostruha ohnutá, 2krát kratší koruny. Bylina lysá.

D. 0·25—0·50 *m.* Antirrhinum cymb. L.

♃ Červen—září. V zahradách a sadech pěstován, u nás na vlhkých, stinných místech a zdech někdy zdivočelý. Na zdech zámecké zahrady u Kartouz 1882, blíže skleníku v zahradě blázince u Černovic, na jedné zahradní zdi v Olomouci 1883. — Zdi v zámeckých sadech u Krumlova (Zimmermann), kolem Jihlavy (Pokorny), skalní skupina v zámecké zahradě v Kroměříži (Schlosser). Zámecká věž? v Bělsku (Kolbenheyer), Baier ho zde nenašel; u Friedberku (Dr. Schube).

2. Listy delší než řapík, peřenožilné. Pouzdra tobolky po odloučení víčka otvorem pukající. Bylina ± huňatá neb žláznatá.

1019. L. elatine Mill. (Z. menší.) Listy vejčité, nejdolejší na spodu zaokrouhlené, oddáleně úhlatě zubaté, prostřední nejčastěji hrálovité, nejhořejší střelovité a jako celá bylina šedohuňaté, řidčeji trochu žláznaté. Stopky květní velmi dlouhé, štětinovité, namnoze lysé. Úšty kališní kopinaté, přišpičaté, šedohuňaté. Ostruha špičatá, rovná, zdélí koruny.

V. 0·10—0·40 *m* Koruna žlutavě bílá, pysk dolejší žlutý, hořejší uvnitř fialový. Antirrhinum elat. L.

⊙ Červen—říjen. Hlinitá a vápenitá role, úhory, poříčí, porůzný, v západní části dle zdání neroste. V brněnském kraji: kolem Brna u Králova mlýna a Otmarova hojný (Makowsky), písečná pole u Příklud (Schierl), u Podolí (Reissek). Při váze řepní za Bedihoštem (Uličný). Ve Znojemsku: u Hrušovan (Ripper), u Bratibrunu a Gutenfeldu poblíž Mikulova (Simony), mezi Frelešdorfem a Nov. Přerovem (Oborny). Zde onde za Hajčinským mlýnem u Olomouce (Mik). V uh. hradištském kraji: u Uh. Hradiště (Schlögl), na Javořině (Holuby), u Val. Klobouk (Sapetza), dle Reisseka roztroušena v Karpatech. Ve východní části: hojný v štěrku Bečvy a na úhorech u Vsetína a Lásek (Bubela), role kolem Palkovic a při silnici od Kozlovic do Lhoty u Nov. Jičína (Sapetza), u Příbora (Schlosser). Ve Slezsku: pořídku u Těšína (Wimmer), lomy v Kempkách, Zavada u Fryštátu (Kotula), hojný kolem Ustroně (Milde a Wimmer), u Opavy (W. Fl. a Schlosser), Svinov u Opavy (Wetschky), mezi Briesenem a Woitzem (Vierhapper).

1020. L. spuria Mill. (Z. huňatý.) Listy okrouhle vejčité, všecky na spodu zaokrouhlené neb přisrdčité, celokrajné neb úhlatě zubaté a jako celá bylina žláznatě šedohuňaté. Stopky květní dlouhé, odstálé, na konci namnoze ohnuté, huňaté. Úšty kališní vejčitě kopinaté. Ostruha namnoze ohnutá, ostatně jako předešlý.

V. 0·10—0·40 *m.* Koruna žlutá, hořejší pysk červenofialový. Antirrhinum spur. L.

⊙ Červen—říjen. Role, záhony, úhory, v rovině a pahorkatině porůzný, v západní části neroste. V brněnském kraji: u Kobylí, Měnína, Začan, Sokolnic, Tuřan, Julianova a u Písárek u Brna (Makowsky)!, úpatí Hádův u Obřan (Uechtritz)!, u Drásova (Pluskal)!, na úhorech u Kašnice blíže Klobouk (Steiger), Nosislav, u Podivína, Bilovic a Nov. mlýna směrem k Polavě, u Polavy a Strachotína obecný (Uechtritz), u Příklud, Klobouk, Křepic a Žitbořic (Schierl), u Krumlova pořídku (Zimmermann), porůzný u Tišnova, hojněji u Oujezda, Mal. Hostihrádek, Vážan, Slavkova, Vyškova, Borkovan, Bošovic, Polehradic, Čejče, Velk. Pavlovic a Vrbic. — Při váze řepní za Bedihoštem (Uličný). Ve Znojemsku: mezi Mikulovem a Drnoholcem (Makowsky), u Bratibrunu (Reissek)!, u Hevlína (Ripper). V uh. hradištském kraji: mezi Kojetínem a Kroměříží (Schlosser), u Uh. Hradiště (Sapetza), mezi Kyjovem a Bzencem, též u Šardic (Uechtritz)!, role pod Domanínem u Bzence (Bubela), a u Bzence (Oborny), na Javořině (Holuby), hojný u Kyjova, Zvolenov, Strážnice, Uh. Brod, Havřice, Prakšice. — Ve východní části: hojný u Tučap (Červinka), u Rusavy (Sloboda)!, role u Vsetína (Bubela)!, na strništi mezi Kojetínem a Star. Jičínem a jednou u Jičiny (Sapetza). Ve Slezsku: Ochob u Skočova (Kotschy), řečiště u Vapienice a Straczonky, lomy u Bělska a Lipníku (Baier).

B) Chaenorrhinum DC. Květy jednotlivé, v úžlabí listů, v listnatých, velmi volných hroznech. Ústí koruny jícnem neuzavřené.

1021. L. minor Desf. (L. menší.) Žláznato-pýřitá. Lodyha přímá neb vystoupavá, větví přímých. Listy podlouhle kopinaté až čárkovité, tupé, celokrajné, v řapík zúžené, nejdolejší stříčné. Stopky květní 2—3krát delší kalicha. Ušty kalicha široce čárkovitě kopinaté, delší tobolky. Pouzdra tobolky na konci otvory 3zubými pukající. Semena podél křídlovitě žebernatá.

V. 0·10 – 0·35 *m*. Koruny bledě fialové, s jícnem bledožlutým, ostruhy krátké. Antirrh. minus L.

⊙ Červen—září. Písčitá role a úhory, břehy, zdi, rumiště, v rovině a předhoří až k 550 *m* roztroušena. Hojná v brněnském kraji (Makowsky), Brno, Adamov (Oborny), hojná u Ivančic (Schwoeder), dle Člupka neroste kolem Kunštátu a Olešnice. Obecná u Hustopeče (Schierl) a Klobouk (Steiger), Maloměřice, Obřany, Kartouzy, Řečkovice, Bilovice, Komín, Střelice atd., Slavkov, Bučovice. Vyškov, Kyjov, Židlochovice, Nosislav, Bošovice, Morkůvky, Krumvíř, Čejč, Kobylí, Krumlov, Budkovice, Vedrovice, Olbramovice a j. obecná. — V Prostějovsku: u měst. cihelny, u Čehovic, Vrahovic, Slatinek, Stichovic, na Hloučele. Romži, u Ptení (Spitzner). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), Mor. Budějovice, Budkov, Jevišovice, Tvořihráz, Znojmo, Popice, Šatov, Milfroun, Strachotice. Hrušovany. Nov. sídlo a j. m. obecná (Oborny). V Jihlavsku: úhory kolem nov. lesního dvora u Jihlavy (Reichardt), Mt. Serat u Slavonic, u Dačic a j. nezřídka (Oborny). V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl), u Berouna (Rieger), lomy vápencové u Kadeřína (Slavíček), velmi hojná podél Sázavy u Zábřeha (Pánek). V uh. hradištském kraji: zřídka zavlečena u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence porůznu (Bubela), na Javořině (Holuby). Ve východní části: hojná u Tučap (Červinka), Chromýž a Brusny (Sloboda), hojná na hrázích a ve štěrku Bečvy u Vsetína (Bubela), u Bystřice p. H., Rusava, Star. Jičín. — Nov. Jičín (Sapetza)!, Hranice (Vogl), Střelná a v údolí Ostravice (Oborny), v kameněi Ostravice pod Star. městem dosti hojná (Gogela). Ve Slezsku: Gurek u Skočova, při Olšavě u Těšína, v řečišti Bialy a Zilci u Bělska (Kolbenheyer), u Karlovské studénky (Niessl), kolem Vidnavy, Červené vody a Heřmanic (Vierhapper).

C) Linariastrum DC. Na konci lodyhy a větví hrozny. Listy přisedlé neb jen nejdolejší krátce řapíkaté.

1. Dolejší listy vstřícné neb přeslenaté, hořejší střídavé.

1022. L. arvensis Desf. (L. rolní.) Bylina nasivělá, lysá, leč nahoře žláznatě pýřitá. Lodyha přímá, větvitá. Listy čárkovité, na spodu a konci zúžené, dolejší po 4 přeslenaté. Hrozen nejprve strboulovitý, později prodloužený. Stopky květní až třikrát kratší kalicha a mnohem kratší čárkovitých listenův. Ušty kalicha čárkovité, tupé, s krajem úzkým, blánitým. Koruna velmi malá, ostruha ohnutá, šidlovitá, kratší koruny. Semena dosti veliká, černošedá, plochá, hladká, široce blánovitě obroubená.

V. 0·10 0·30 *m*. Koruna lilákově modrá, hořejší pysk její plochý, 2ušetný. Antirrh. arvense L.

⊙ Červen—říjen. Role písečná, úhory, paseky, pustá místa, porůzná, zvláště v jihozápadní části. V brněnském kraji: od Brna až k severní hranici roztroušena, nad Kartouzy, u Soběšic, Křtin, Sloupa, Biskupic a Jevíčka hojná, též u Ivančic (Makowsky), u Letovic (Niessl)!, u Tišnova (Reissek), Hády u Obřan (Oborny), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), Krumlov (Zimmermann), Řečkovice, Kuřim, Boskovice, Budkovice, Olbramovice. — V Prostějovsku: pouze na rolích Splachy v Čubernici u Plumlova (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), u Budkova, Mor. Budějovic, Hardeku, Lukova, Znojma, Citonic, Milfrouna, Nesechleba a na výšinách mezi Kounicemi a Havraníky a j. hojná (Oborny), u Hrušovan (Reissek). V Jihlavsku: jen zde onde kolem Jihlavy, jako na Vápenném kopci, hojněji u Třebíče (Pokorny), u Slavonic a Dačič (Oborny). V Olomoucku pořídku: kolem Olomouce (Makowsky), velmi pořídku u Václavova poblíž Zábřeha (Panek). Na Javořině pořídku (Holuby). Ve Slezsku: role kolem Ustroně (Kolbenheyer), u Vidnavy (Vierhapper), u Krautenwalde (Latzel).

2. Listy stříčné. Koruna žlutá.

1023. L. genistaefolia Mill. (L. kručinkolistá). Lodyha přímá i s listy úplně lysá, sivě ojíněná, nahoře s větvemi přímo odstálými. Listy čárkovitě kopinaté, až kopinaté, přišpičaté, celokrajné, tuhé, ploché, roztroušené. Hrozen volný, prodloužený. Květy krátce stopkaté, stopky zdélí uštů kališních, tyto čárkovitě kopinaté, as zdélí skoro kulaté tobolky. Ostruha jemně ohnutá, zdélí koruny. Semena černá, 4ploše hranatá, ďubkovaně svraskalá.

V. 0·40—1·20 *m*. Koruna citronově žlutá, jícen pomorančový. Antirrh. genistifolia L.

♃ Červenec-říjen. Výslunné, keřnaté kopce, stráně, meze, kraje lesní, ve střední a jižní části porůzná. V brněnském kraji: u Brna, Čebína, Adamova, Nosislavi (Makowsky)!, u Nebovid (Czížek)!, u Šlapanic! a výšiny kolem Pravlova (Reissek), Krumlov, Polavské a Mikulovské kopce (Schlosser)!, Čejč (Wiesner)!, Žlutý a Červený kopec u Brna, Julianov, Borky u Židenic, Mordovna, Hády a vinice u Obřan, Cacovice, Kartouzy, u Řečkovic nalezl jsem rostliny velmi širokolisté, a silně nasivělé, Soběšice, Mokrá hora, Písárky, Čertova zmola a Tupý kopec u Kohoutovic, Bohonice, Židlochovice. Nížkovice blíže Slavkova, Leskoun u Vedrovic, Olbramovice, Kobylí. — Ve Znojemsku: Náměšť a Mohelno (Roemer), Drnoholec (Reissek), mezi Křtěnicemi a Horn. Kounicemi (Zavřel), v údolí Dyje od Vranova dolů až ku Znojmu a Milfrounu, u Mor. Budějovic, v údolí Rokytné až ke Krumlovu a Ivančicům, v údolí Leskavy, Hradnice a Jevišovského potoka, podél trati od Hrušovan až k Ivančicům (Oborny). V Jihlavsku: nad mlýnem u Koněšína (Zavřel). V uh. hradištském kraji: Popovice a Dertle u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence a Písku (Schlosser), zejména na písčině Dúbravě a v lesíku borovém u nádraží (Uechtritz a Bubela), u Hodonína (Uechtritz.)

β) chloraefolia Rchb. Bylina větší a silnější. Listy široce kopinaté, tmavozelené. Květy s korunami patrně většími. V. až 2·00 m.

Mezi tvarem základním, leč řidčeji: u Brna a na Polavských kopcích (Uechtritz), u Řečkovic. — Na Kozí stezce u Lukova, v údolí Dyje u Znojma a nezřídka na j. m. v kraji znojemském (Oborny), na náspech trati u Bzence (Bubela).

1024. L. vulgaris Mill. (L obecná). Lodyha i s listy lysá, neojiněná, toliko v květenství žláznatě pýřitá, jednoduchá, zřídka s několika vystoupavými větvemi. Listy čárkovitě kopinaté, 3žilné, po kraji ohrnuté, četné, sblížené. Hrozen hustý, střechovitý. Stopky zdélí kalicha, ušty kališní vejčitě kopinaté, špičaté, z polovice tobolky. Koruny namnoze veliké. Semena okrouhlá, plochá, velmi útle zrnkovaná, široce blánovitě obroubená, uprostřed draslavá.

V. 0·25—0·80 *m*. Koruny bledě sirkově žluté, s jícnem pomorančovým, huňatým. Antirrh. linaria L.

♃ Červen-září. Písčiny, úhory, rumiště, meze, cesty, role, v celém území obecná i ve značné výši, jako u Karlovské studénky a hojně na zbořeništi poblíž Jelení studénky na Jelením hřebenu v Jeseníku.

307. Gratiola L. Konitrud.

1025. G. officinalis L. (K. lékařský). Lodyha vystoupavá nebo přímá, nahoře 4hranná, jednoduchá neb větvitá a jako celá bylina lysá. Listy vstřícné, nasivělé, elliptické neb kopinaté, poloobjímavé, oddáleně drobně pilovité. Stopky květní jednotlivě úžlabní, kratší listův, Koruny dosti značné. Oddenek větvitý, plazivý, šupinatý.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruna běložlutavá, načervenalá.

♃ Červen-srpen. Vlhká bařinná luka, příkopy, břehy, štěrk poříční, zvláště na písku a v hlíně, ve střední a jižní Moravě porůzný, nejhojněji při dolní Moravě a Dyji, jinde pořídku, neroste v česko-moravském pohoří. V brněnském kraji: u Židenic pořídku, u Břeclavi (Makowsky), kolem Černovic, Pistovic a Blučiny, od Strachotína až k Lednici hojný (Oborny)!, v háji u Drnoholce (Dr. Hanáček), u Mušova a Příklud (Uechtritz)!, též u Lanštorfa (Ripper)!. Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves, Selce. — V Prostějovsku: na Hloučele, u Čehovic, Mostkovic, pod stichovským splavem, na Okluce (Spitzner). Ve Znojemsku: obecný v rovině při dolní Dyji mezi Frelešdorfem a Trabinským dvorem (Ripper), řidčeji kolem Znojma, zde v údolí Dyje mezi Trouznickým mlýnem a Devíti mlýny (Oborny). V Olomoucku: Hajčinský mlýn u Olomouce (Vogl), Velk. Bystřice, Láska (Mik), Klášter Hradisko (Makowsky), návsí v Leštině a při Sázavě u Zábřeha (Panek). V uh. hradištském kraji: rozšířen kolem Bilan (Palla), obecný u Uh. Hradiště a Kroměříže (Schlosser), v silničních příkopech u Ostroha a v příkopech trati u Bzence (Bubela), v Hodonínském lese, jako i podél Moravy od

Hodonína až k Břeclavi, luka u Rohatce (Makowsky), Zvolenov, Petrov, hojný na lukách a v příkopech u Strážnice. — V Těšínsku: u Těšína a Szybic (Kolbenheyer). V Opavsku: Heraltický rybník, rašeliniště u Reivízu v Jeseníku (W. a Gr.)

308. Lindernia All. Pustička.

1026. L. pyxidaria All. (P. rozložená.) Lodyha 4hranná, lysá, plazivá neb vystoupavá, nejdoleji obyčejně s položenými a kořenujícími postranními lodyhami. Listy stříčné, vejčitě podlouhlé neb vejčité, celokrajné, 3žilné, přísedlé, vespod jako kalichy a lodyha častěji nahnědle náfialové. Květy jednotlivé, úžlabní, dlouze stopkaté. Koruny velmi malé, menší než ušty kališní.

V. 0·05—0·15 *m.* Koruny bílé s červenavým krajem, dolejší pysk žlutavý.

⊙ Srpen, září. Místa zaplavovaná, břehy, velmi pořídku. Při Dyji u Nov. mlýna, poblíž Zaječí (Makowsky), Trabinský dvůr u Grafendorfu (Ripper), písčité břehy Moravy u Uh. Hradiště (Reissek a Sehlögl), ostatní udání nezaručena.

309. Mimulus L. Kejklířka.

1027. M. luteus L. (K. žlutá). Lysá neb žláznatě pýřitá. Lodyha přímá neb vystoupavá, jednoduchá neb větvitá. Listy vstřícné, podlouhlé až okrouhle vejčité, vyhlodaně zubaťounké, hořejší poloobjímavé, dolejší řapíkaté, postranními lalůčky lyrovité. Květy dosti veliké, jednotlivé, úžlabní, často volně hroznovité. Stopky delší listův. Zuby kalicha posléz nadmutého vejčité, nejhořejší mnohem větší.

V. 0·20—0·50 *m.* Koruny žluté, v ústí namnoze hnědě skvrnaté. M. guttatus DC.

♃ Červen—říjen. Pramenitá místa a příkopy luční. Původem ze sev. Ameriky, u nás velmi pořídku zdivočelá. Posud jen na jedné louce „Rybník“ nazvané, při cestě k Nivkám u Telče 1884 mnou nalezena a dle zdání zde zdomácnělá. — U Cikháje (učit. Mastník). Ve Slezsku: v řečišti Wapienického potoka a na pramenitých místech u Wapienice a Miedzyrzécze (Baier).

310. Limosella Lindern. Blatěnka.

1028. L. aquatica L. (B. obecná.) Lodyha namnoze velmi zkrácená, s výběžky nitkovitými, plazivými. Listy střídavé, vejčitě podlouhlé až podlouhlé, k dolejšku zúžené, celokrajné a jako celá rostlina lysé, v rozetce, z paždí svých dílem výběžky, dílem květy jednotlivé kratčeji stopkaté ženoucí. Ušty kališní kratší než velmi malá koruna a vejčité tobolky.

V. 0·02—0·06 *m.* Koruna bělavá neb liláková; za plodu celá bylina položená.

⊙ Červen—říjen. Vlhká písčitá místa, bahna, břehy řek, rybníkův a tůní, namnoze pospolitá, v území porúzná. V brněnském kraji: od Brna dolů hojná, jako u Nikolčic (Makowsky), louže u Osyku (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), v údolí Obravy u Nebovid, u Adamova, při Svratce v Písárkách u Brna (Oborny), u Komárova, Černovic a Modřic (Reissek), kaluže pod Příkludy (Sehierl), Bilovice, Bystrc, Rajhrad, Star. Břeclav, Břeclav. — Ve Znojemsku: při rybnících kolem Náměště velmi obecná (Roemer), Drnoholec (Reissek), u Nov. sídla a Hevlína (Ripper), hojná v nížinách Dyje (Makowsky). V Jihlavsku: rybníky u Jihlavy a před Pans. Duběnkami (Pokorny) a na j. m. kolem Jihlavy nezřídka (Oborny), kraje rybníkův u Týna poblíž Třebíče (Zavřel), Telč, u Černického rybníka, Věchnov, Žďár. — V poříčí Moravy: Olomouc (Vogl), pospolitá v bahně jednoho rybníka v Hajčíně (Mik), u Lásek a j. nezřídka (Makowsky), vesnický háj u Lešliny poblíž Zábřeha (Panek), nehojná u Uh. Hradiště (Sapetza a Schlögl). Ve východní části: v Lejskovské dolině zřídka (Holuby), Palčov u Nov. Jičína (Sapetza), Hranice, Bělotín (Schlosser). Ve Slezsku: v nížinách těšínského kraje (Kotschy), u Velk. Heraltic a Životic (Schlosser), u Szybic, Ropic, Červené vody a Briesenu (Vierhapper).

311. Scrophularia Tourn. Krtičník.

A) Vrcholíčky všecky úžlabní, hořejší skoro přísedlé. Trubka korunní baňkovitá, pod ústím silně zúžená. Kypt páté tyčinky žádný.

1029. S. vernalis L. (K. jarní.) Bylina žláznatě huňatá. Lodyha 4hranná, jednoduchá neb větvitá. Listy srdčitě vejčité neb okrouhlé, 2krát střihaně pilovité, velmi měkké, dolejší dlouze řapíkaté, nejhořejší skoro přísedlé. Květy v dlouze řapíkatých jednoduchých neb složených vrcholících. Úšty kalicha podlouhlé, bez blánitého kraje.

V. 0·25—0·60 *m*. Koruna zelenavě žlutá.

⊙ Duben, květen. Vlhká stinná místa, křoviště, pořídku. V údolí Svitavy na úpatí Hádů mezi Obřany a Bilovicemi a mezi 1. a 2. tunnelem (Makowsky), též u skal Šemberových na Hádech r. 1883 hojný, osázením mýtiny pod těmito skalami znenáhla se ztrácí. V Těšínsku mezi Cisownicí a Ustroněm (W. Gr.), zde jen v selských zahradách zdivočelý (Kotschy).

B) Hořejší vrcholíčky v paždí listenů skládají konečnou latu. Trubka korunní břichatá, nahoře nezúžená. Kypt páté tyčinky vyvinut.

1. Lodyha i listy, tyto zvláště vespod, odstále jemně žláznato-pýřité.

1030. S. Scopolii Hoppe. (K. žláznatý). Lodyha ostře 4hranná, přímá, jednoduchá neb též větvitá, chlupatá, v květenství mimo to též žláznatá. Listy srdčité neb hořejší klínovitě zúžené, s řapíkem úzkokřídlým, nestejně vroubkovano-pilovité, velmi měkké, měkce chlupaté, vespod mnohem hustěji. Úšty kališní okrouhlé, tupě, se širokým, hnědým krajem blánovitým, Oddenek válcovitý, neztloustlý.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruna žlutozelená, na hřbetě hnědočervená. S. glandulosa W. Kit.

♃ Červen-srpen. Suché lesy, příkopy, ploty, křoviště, zvláště v horách, v Beskydách i Sudetách rozšířen. V Sudetách: Salvíz u Kunčic, zde severozápadní hranice jeho rozšíření (Oborny), Leiterberk, na Pradědu u Švýcarny, ve Velk. kotlině (Gr. Fl.), Jelení luka (Bachmann), vodorovná stezka mezi Frant. myslivnou a Petrštýnem, Mravenčí vrch u Wiesenberka (Oborny), Křemenný příkop ve Kriechu (Uechtritz). Stráň Černého příkopu pod Drehberkem, úklony Dědu, u Opavy pod Ovčírnou, u Frant. myslivny až k uhlířským chyžím v údolí horní Tisé, Mechová stráň. — V nižších polohách: Karlovská studénka (Uechtritz sen.)!, Einsiedl (Gr. Fl. a Fiek)!, Tomašov a Waldenburg (Spatzier), v celém pohoří od Zuckmantlu až k Jeseníku (Fiek), Koldštýn, Winkelsdorf, Wiesenberg (Oborny)!, Ludvíkov. — V sadech Střebovických u Opavy (Mayer). V Beskydách: pořídku kolem Rusavy (Sloboda), zřídka u Lásek u Vsetína (Bubela), u Rožnova, Frenštátu (Reissek), na Radhošti směrem k Frenštátu (Tkaný), na Javorníku, na Smrku u Čeladné, kolem Hustopeče a Šenova a velmi hojný kolem Palačova (Sapetza), les „u Ondrův" u Velk. Karlovic, Vysoká, les Studenčaný, u Star. Hamer, Klín, Kněhyně, Ondřejník u Velk. Kunčic. Ve Slezsku: u Horn. Lišné, na Tulu (W. Fl.), Próchna (Uechtritz), u Ląky, Bogušovic (Fiek), u Ustroně (W. Fl. a Kolbenheyer), Cisownica (Nagel).

2. Lodyha i listy lysé, nanejvýš v květenství chlupaté.

1031. S. alata Gilib. (K. čtyrkřídlý). Lodyha široce 4křídlá, jednoduchá neb větvitá. Listy vejčitě podlouhlé, hořejší vejčitě kopinaté, na spodku zúžené neb zaokrouhlené, s řapíkem vlnitě křídlatým, vroubkovaně neb ostře pilovité. Úšty kališní okrouhlé, tupé, s krajem široce blánovitým. Kypt tyčinky opak srdčitý, 2laločný, nahoře odstálý. Koruna špinavě hnědá, na hřbetě hnědá. Oddenek válcovitý, neztloustlý.

V. 0·50—1·00 *m.* U nás v odrůdách:

a) **Ehrharti Stev. spec.** Křídla lodyhy užší než její plochy. Listy všecky ostře pilovité, dosti špičaté. S. aquatica Wimm., Neil etc.

♃ Červen-srpen. Lesní bařiny, kraje potoků, příkopů, řek, roztroušen, místy schází. V brněnském kraji: Čertova zmola u Kohoutovic (Ripper)!, Žebětín (Czižek)!, Ivančice (Schwoeder)!, při Svitavě u Boskovic (Svěrák)!, Kunštát a Olešnice (Člupek), Krumlov (Zimmermann), Mordovna u Klajdovky, zde jen za vlhkého roku, Suchá hora u Bilovic, při Kuřimce u Kuřimi, údolí Punkvy u Blanska a při cestě odtud do Jedovnic, Jedovnice, Ostrov, Holštýn, Němčice, Olbramovice, Břeclav. — V Prostějovsku: u Chaloupek (Uličný), u Háje, Kobeřic, Brodku, u Stětovic, Duban, u Slatinek, na Zlechově, u Krumsína, na Okluce u Stinavy, u Stražického potoka (Spitzner). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), Jevišovice, Mor. Budějovice, Budkov, Vranov, Bítov, Hardek a Znojmo (Oborny), Nov. říše, Hradisko poblíž Telče, Velk. Meziříčí, Hololín u Chudobína, Bystřice n. P. — V Olomoucku: příkopy v lese u Černovíra a kláštera Hradiska poblíž Olomouce (Makowsky), u Roudna poblíž Berouna (Rieger). V uh.-hradišťském kraji: nezřídka u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště (Schlögl), kraje příkopuv a potoků kolem Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby). Ve východní části: v Kruhách u Tučap, Kozrálovský potok u Prusenovic (Červinka), západní úklon Hostýna a Říčky u Bystřice p. H. — V Kruhách u Tučap, Kozrálovský potok u Prusenovic (Červinka), Bilavsko, Chlum a j. m. u Rusavy (Sloboda), poblíž Pochně u Nov. Jičína a kolem Šenova (Sapetza), při potoku u Nov. Jičína. — V potůčku u Hrbuně a u Starčice pod Kamennou poblíž Místku, leč pořídku (Gogela). Ve Slezsku: Bobrek u Těšína (Wimmer), Godziszów u Bělska (Kolbenheyer), u Krňova. — Otmachov (Vierhapper).

b) **Neesii Wirtg. sp.** Křídla lodyhy často širší než její plochy. Listy dolejší vroubkované, tupé. Koruna hnědě nachová, jen na hřbetě zelená. Kypt tyčinky 3krát širší než dlouhý, z předu mělce vykrojený.

Velmi pořídku. Posud jen u Kanic poblíž Babic a dle Römra též u Náměště.

1032. S. nodosa L. (K. hlíznatý). Lodyha ostře 4hranná, velmi úzounce křídlatá, přímá, jednoduchá neb větvitá. Listy vejčitě podlouhlé, hořejší kopinaté, špičaté, na spodu klínovitě zúžené, uťaté neb slabě srdčité, skoro 2krát pilovité, s řapíkem slabě křídlatým. Ušty kalicha okrouhlé, s úzkou blánovitou obrubou. Kypt tyčinky na příč širší, nahoře slabě vykrojený. Oddenek hlízovitě napuchlý.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruna kalně zelená, červenohnědě naběhlá, zřídka žlutavozelená.

♃ Červen—srpen. Křoviště, příkopy, háje, kraje lesní, kraje řek a potoků, v celém území, v rovině i předhoří obecný. Někdy i ve vysokých horách, jako: na Kněhyni u Čeladné (Oborny), ve Velk. kotlině (Uechtritz), na Berggeistu, Javořině a Černé hoře při 900 *m.*

312. Verbascum L. Divizna.

A) Květenství z vrcholičnatých svazečku složené, svazečky s postranními listeny.

I. Thapsus Rchb. Květenství jednoduché neb větvité, květy krátce stopkaté neb přísedlé, kolovité, nálevkovitě prohlubené, 2 delší nitky lysé neb skoro lysé, 3 kratší hustě huňaté.

1. Listy lodyžní nesbíhavé.

a) Vlna nitek bílá.

1033. V. phlomoides L. (D. velkokvětá.) Listy vroubkované, obak hustě žlutavě plsťnaté, dolejší podlouhle elliptické, řapíkaté, prostřední a hořejší se spodkem k lodyze šikmě přirostlé, objímavě přísedlé, vejčité, špičaté, nejhořejší příšpičaté. Koruna kolovitá, plochá, veliká. Nitky 2 delších tyčinek $1^1/_2$—2krát delší než prašník, po jedné straně hluboko sbíhající. Čnělka dlouhá, s bliznou sbíhající.

V. 0·50—1·50 *m.* Koruny citronově žluté, zřídka bílé.

♃ Červenec—říjen. Suché, kamenité stráně, cesty, křoví, rumiště, ve střední a jižní části hojná, jinde ojedinělá. V brněnském kraji hojná (Makowsky). kolem Brna, Obřan, Řečkovic, Bílovic, Krumlova a j. (Oborny)!, kolem Adamova, zde též s bílými květy (Theimer), údolí Punkvy u Blanska (Niessl)!. kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), Měnín (Czížek), Ivančice (Schwoeder)!, Hustopeč (Schlosser)!, u Klobouk pořídku (Steiger), Lanštorf (Ripper), Kartouzy, Maloměřice, Medlánky, Rajec, Boskovice, Mlatkov, Letovice, Bystrc, Vostopovice, Slavkov, Vyškov, Kyjov, Kurdějov, Budkovice, Olbramovice, Leskoun a Obecný les u Vedrovic. — V Prostějovsku: u Držovic, Otaslavic, Mostkovic, Stichovic, Plumlova, na Hloučele, na Nosku, ve Ptenském žlebu (Spitzner). Ve Znojemsku místy obecná, v severní části řidčeji: hojná u Náměště (Roemer), u Bítova, Vranova a odtud podél Dyje skoro obecná, též v údolí Rokytné, Hradnice, Jevišovského potoka a Leskavy (Oborny). Kolem Jihlavy zde onde, jako u Dřevěného mlýna (Neumann), u plovárny (Pokorny), velmi ojedinělá u Slavonic (Oborny), Zvoleňovice, Telč, Rosičky, Velk. Dyjice, Borovná, Javořice, Balín, Mostiště, Smrček, Byšovec, Bystřice n. P., Zubštýn, Zvole. — V Olomoucku: Olomouc (Vogl a Makowsky), Náměšť poblíž Olomouce (Spitzner), Něm. Libiny, Budišov. — V uh. hradištském kraji: pořídku na Ostrově, hojněji u Chropína (Palla), ojediněle na kopci Sv. Rocha u Uh. Hradiště a u Popovic (Schlögl), u Mutěnic a ojediněle na Dúbravě u Bzence (Uechtritz), Strážnice, Velká, Uh. Brod. Ve Slezsku: Loučky, Nov. ves, Odry a j.

1033 × 1036. V. phlomoides × lychnitis Bischoff. Lodyha hranatá a jako stopky a kalichy pomoučeně hvězdnato-plsťnatá, s plstí snadno smazatelnou, nahoře slabě větvitá. Listy vroubkované, na líci volně, vespod často velmi hustě plsťnaté, aksamitové, dolejší za květu namnoze již uschlé, řapíkaté, prostřední a hořejší slabě srdčitým spodkem přisedlé, poloobjímavé, nesbíhavé. Květy svazečnaté, nestejně řapíkaté, koruny kolovité, nálevkovitě prohloubené, veliké, žluté, 11—25 *mm* š., delší nitky na spodu bělohuňaté, jinak lysé, jich prašníky krátce sbíhající, 3 ostatní hustě bělohuňaté, blizny podlouhlé. V. 1·00—2·00 *m*. V. Reissekii Kern.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči pořídku. Ve dvou tvarech jeden bližší V. lychnitis = V. Reissekii Kern., druhý bližší V. phlomoides, s listy hustěji plsťnatými, tužšími a většími, květy až 25 *mm* š., odpovídá V. dimorphum Franchet. Oba tvary v údolí Dyje u Znojma a sice poblíž Trouznického mlýna, v Popickém žlebu a kolem zámku Nov. hrádku opětovaně pozorována (Oborny), v údolí Punkvy u Blanska (Niessl), ve tvaru Reissekii mezi rodiči u Bílovic, na Polavských kopcích a u Břeclavi.

1033 × 1037. V. phlomoides × speciosum. Lodyha nahoře hranatá, málo větvitá a jako celá rostlina silně žlutě neb šedoplsťnatá, plsť trvalá. Listy na dolejšku v řídké rozetce, podlouhlé, špičaté, v řapík sbíhavé, 40—45 *mm* d., v dolejší polovici až 10 *cm* š., lodyžní přisedlé, srdčitým dolejškem skoro poloobjímavé, nahoře v špici ± ostrou náhle zakončené, všecky skoro celokrajné. Květy svazečnaté, nestejně stopkaté. Koruny veliké, 12—20 *mm* a více š. Nitky bělo-huňaté, 2 delší s prašníky jen slabě sbíhajícími, nahoře jako u V. speciosum trochu rozloženými. V. 1·00—1·50 *m*.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči poskrovnu, leč skoro každoročně, a sice na úklonech kolem zámku Nov. hrádku, na blízkém Štolfirstu a protějších stěnách Dyje, ve 2 tvarech, jeden bližší V. speciosum = V. Neilreichii Reichh., druhý s plstí hustou, žlutavou, s květy většími a květenstvím slaběji rozvětveným, bližší V. phlomoides. Oba tvary, zvláště květy sušením snadno černající (Oborny).

b) Vlna nitek nachová.

1033 × 1038. V. phlomoides × austriacum. Lodyha i listy v dolejší části jako u V. phlomoides, leč méně hustě plsťnaté. Květenství jednoduché neb na spodu slabě větvité. Květy malé, ve volném hroznu, nestejně stopkaté.

Koruny citronově žluté, až 18 *mm* š., 2 delší nitky na konci bílé. V. 0·50—1·00 *m*. V. phlomoides × orientale Neil.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči velmi pořídku. Na cestě od Adamova do Vranova, 27. července 1862 Theimrem objevena. U Šlapanic (Cziżek), mýtina blíže letohrádku mezi Liliendorfem a Čížovem (Oborny).

1033 × 1039. V. phlomoides × nigrum Engler. Lodyha do hnědočervena zbarvená, hustě plsťnatá. Listy vroubkované, dolejší řapíkaté, hořejší srdčitým spodkem poloobjímavé, přisedlé, nesbíhavé, na líci skoro lysé, vespod řídce žlutavě plsťnaté. Svazečky 5—7květé, krátce, leč nestejně stopkaté, jich stopky a kalichy hustě plsťnaté. Koruny až 18 *mm* š., vespod žláznatě tečkované, tím a tmavší barvou od před. rozdílná. 3 kratší tyčinky dole nachové, nahoře žlutavě huňaté, prašníky ledvinovité.

V. 0·45—1·00 *m*.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči velmi pořídku. Posud jen v 1 kuse v údolí Dyje u Mal. Tasovic blíže Znojma, listy hořejší jsou však trochu sbíhavé, tak že se bylina tato s popsanou zcela neshoduje (Oborny).

2. Listy dokonale neb skoro dokonale sbíhavé. Květy velmi veliké.

a) Vlna nitek bílá.

1034. V. thapsiforme Schrad. (D. podlouhlolistá.) Hustě plsťnatá. Listy zřetelně vroubkované, dolejší podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, v široký řapík zúžené, prostřední a hořejší od listu k listu buď dokonale neb částečně sbíhavé, podlouhle elliptické, řidčeji vejčité, špičaté neb přišpičaté. Květy svazečnaté, velmi krátce stopkaté. Koruny velmi veliké, kolovité, nálevkovitě prohlubené, 2 delší tyčinky $1^{1}/_{2}$ až 2krát delší než sbíhavé prašníky, namnoze lysé, 3 kratší hustě huňaté.

V. 0·50—1·50 *m*. Koruny žluté. Od V. thapsus L. velikými květy snadno k rozeznání. V. thapsus G. Mey., V. thapsus L. part.

⊙ Červenec—září. Suchá, kamenitá místa, keřnaté stráně, ve střední a jižní části obecná, jinde roztroušena. V brněnském kraji: v severní části nezřídka (Makowsky), Brno, při Svratce (Cziżek), kolem Ivančic (Schwoeder)!, Hády u Obřan, Kuřim, Tišnov, Doubravník, Střítež, Komín, Rajhrad, Bučovice, Drnovice, Vyškov, Střílky, Polava, Krumlov, Vedrovice, kolem Břeclavi. — V Prostějovsku: u Smržic, Olšan, v Otaslavicích, pod Mučírnou, na stráních ve hraničném žlebu, u Plumlova u střelnice, na Okluce (Spitzner). Ve Znojemsku skoro všude hojná, pak ještě kolem Budkova, Jemnic a Náměště (Oborny). V jihlavském kraji: u Jihlavy (Pokorny), Dačice, Lideřovice u Dačic, Spálený grunt u Slavonic a v údolí Dyje u Star. Hobzí (Oborny), Nov. říše, Zvoleňovice, Telč, Mal. Dyjice, Doln. Dvorce, Velk. Meziříčí, Balín, Petrovice. — V Olomoucku: kolem Olomouce, leč pořídku (Makowsky), zde onde v horním údolí Moravy, jako u Rudy (Oborny), v údolí Bušiny u Zábřeha nikoliv hojná (Panek), Budišov. — V uh. hradištském kraji: obecná v borových lesích kolem Bzence a na písčinách za nádražím bzeneckým (Bubela), Javořina (Holuby), Velká, Nov. Lhota, Javorník, Strání. — Ve východní části: Hranice, Michalov u Podštátu. — Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), u Oder. — Kolem Vidnavy (Vierhapper).

β) cuspidatum Schrad. spec. Prostřední a hoření listy široce vejčité a jako listeny dlouze zakončité.

Řidčeji: u Brna — Mezi tvarem základním v údolí Dyje u Znojma a při Dyji u Nov. hrádku (Oborny), u Vrahovic a Čechovic v Prostějovsku (Spitzner).

1034 × 1036. V. thapsiforme × lychnitis Schiede. Lodyha nahoře slabě 4hranná, jednoduchá neb slabě větvitá, ± plsťnatá, s plstí snadno smazatelnou. Listy obak plsťnaté, zřetelně vroubkované, prostřední a hoření podlouhlé až kopinaté, zřetelně až zcela sbíhavé, méně tuhé než u V. thapsiforme. Květenství hojnokvěté, přetrhovaně svazečnaté, stopky květní nestejné, u květů rozvitých delší kalicha. Koruny velmi veliké, světložluté. Nitky bělohuňaté, 2 delší skoro lysé, jich prašníky krátce sbíhavé. V. 0·60—1·50 *m*. V. ramigerum Lk., V. Braunianum Wirtg.

(··) Červenec, srpen. Mezi rodiči, leč velmi pořídku. O jediném kuse 1875 v údolí Dyje u Znojma Oborným objevena.

b) Vlna nitek nachová.

1034 × 1039. V. thapsiforme × nigrum Schiede. Lodyha nahoře ostře hranatá. Listy vroubkované, špičaté až přišpičaté, hoření a prostřední krátce až do polovice sbíhavé, šedoplsťnaté, plsť na líci řidší. Svazečky 3—5květé, stopky květův otevřených zdélí kalicha. Koruny prostřední, tmavě žluté, žláznatě tečkované. Nitky hustě nachově huňaté, 2 delší trochu slaběji; prašníky podlouhlé, trochu sbíhavé neb ledvinovité. V. 0·50—1·00 *m*. V. adulterinum Koch.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči pořídku. Posud jen u Náměště (Roemer).

3. Listy u základního tvaru list od listu dokonale sbíhavé. Květy malé.

1035. V. thapsus L. (D. malokvětá.) Lodyha ztuha přímá, namnoze jednoduchá, řidčeji slabě větvitá a jako celá bylina hustě šedovlnatě plstňatá. Listy drobně vroubkované, dolení klínovitě podlouhlé, tupé, v řapík zúžené, hoření podlouhle kopinaté, špičaté, list od listu sbíhavé, obak hustě plsťnaté. Květy svazečnaté, stopky otevřených květů kratší kalicha. Koruna prostřední, nálevkovitě prohlubená. Nitky bělohuňaté, 2 delší lysé neb skoro lysé, 4krát delší než prašník, po jedné straně velmi krátce sbíhající. Blizna hlavatá.

V. 0·50—1·50 *m*. Koruna o polovic menši než u V. phlomoides. citronová, vnitř tmavší, zřídka bělavá. V. Schraderi G. Mey, V. thapsus L. *a*) genuinum Čelak.

⊙ Červenec, srpen. Kraje lesní, křoviště, stráně, roztroušena, zvláště v hornatějších polohách. V brněnském kraji rozšířena: Kozí žleb u Obřan, Adamov (Oborny), Hradčany a Květnice u Tišnova (Pluskal), Kunštát a Olešnice (Člupek), Komárov (Czižek), Klobouky (Steiger), Líšen, Horákov, Bilovice, Boskovice, Lysice, Nedvědice, Tulešice, Řeznovice, Břeclav, Star. Břeclav. — V Prostějovsku: u Krumsína, na Kněží hoře a na Višňovci, u Prostějoviček, Křenůvek v Občinách, u Mysliovic, na Zamčisku, na Roháči, ve Ptenském žlebu, na Bílé vodě u Rozstání a Baldovce (Spitzner). Ve Znojemsku: u Jemnice, Budkova, Náměště, Krumlova a j. v jižní části tohoto kraje pořídku, jako u Čertova mlýna u Znojma (Oborny). V Jihlavsku: Jihlava (Pokorny), Dačice, Lideřovice u Dačic, v Spáleném lese, Gilgenbergský a Krokovický les u Slavonic (Oborny), Telč, Borovna, Hradisko, Velk. Vanov, Řasná, Velk. Meziříčí, Balín, Uhřinov, údolí Nedvědičky, Chudobín, Nov. město, Vršany. V Olomoucku a v severní Moravě: Odolany u Olomouce (Mik), Střelná (Burghauser), Beroun (Gans), Roudno (Rieger), Velk. Losín, Koldštýn, Hanušovice a j. m. v údolí Jeseníka nezřídka (Oborny), Domašov, Hrubá voda, Něm. Libiny, Trausnic u Petrovic, Hraběžice, Sobotín, Wiesenberk, Rejhartice, Chrástice, Šleglov, Janovice, Rymařov, Guntramovice, Budišov. — V uh. hradišťském kraji: na Ostrově a u Trávníku (Palla), u Velehradu, Mikovic a Luhačovic (Schlögl), Blumentál, Strání. — Ve východní části: lesní stráně příkopu žopského u Holešova a kraj lesa u Pacetluk (Červinka). Poschlá a Žlop u Rusavy (Sloboda), u Vsetína (Schlögl), přehojná na kamenitých stráních tamtéž (Bubela), Halenkov, Velk. Karlovice. — Žilina u Nov. Jičína (Sapetza), ve štěrku na pravém břehu Ostravice u Místku dosti hojná (Gogela). Ve Slezsku: Moravka. — Bogušovice, Blogotice, Těšín, Brenna a Milikowski u Bělska (Kolbenheyer), u Komorovic (Baier), Karlovská studénka (Niessl)!, Krňov, Vrbno, Ludvíkov, Alt- a Neu-Vogelseifen, Vidnava a Wiesau. — Zuckmantel (Vierhapper). U nás též odrůda:

b) **semideccurens Čelak.** Listy zvláště na líci s tenkou krátkou plstí, hoření šíře vejčité, jen krátce sbíhavé.

Posud jen na Leskouně u Vedrovic a u Bukovic.

1035 × 1039. V. thapsus × nigrum Schiede. Listy podlouhlé, obak řídce plsťnaté neb na líci skoro lysé, sbíhavé. Květy svazečnaté, mnohokvěté, namnoze v jednoduchých klasech, stopky zdélí kalicha. Koruny dosti malé, světle žluté. Vlna nitek nachová, prašníky nesbíhavé, ledvinovité. V. 0·50—0·75 *m.* V. collinum Schrad., V. Thomaeanum Wirtg.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči, velmi pořídku. O jediném kuse, na jednom místě u vojenské plovárny u Jihlavy (Reichardt), snad též u Kunštátu (Čiupek).

1035 × 1038. V. thapsus × austriacum. Lodyha málo větvitá. Listy vroubkované, ± hustě plsťnaté, hoření trochu sbíhavé. Květy svazečnaté, nestejně, leč krátce stopkaté. Koruny malé, žluté, 2 delší nitky lysé, ostatní nachově vlnaté. V. thapsus × orientale Juratzka. V. 0·50—0·75 *m.*

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči, velmi pořídku, posud jen v údolí Svitavy v pravo od novohradského tunelu 28. září 1864 Theimrem objevena, též mezi Obřany a Bilovicemi (Theimer).

II. Lychnitis Rchb. Byliny v květenství větvité, řidčeji jednoduché. Květy svazečnaté, zřetelně řapíkaté, nitky všech tyčinek huňaté.

1036. V. lychnitis L. (D. knotovkovitá). Lodyha nahoře ostrohranná, jehlancovitě latnatá a silněji pomoučeně plsťnatá než dole, plsť snadno smazatelná. Listy hrubě vroubkované, lodyžní vejčité až vejčitě kopinaté, velmi krátkořapičné neb spodem zaokrouhleným neb zúženým přisedlé, dolení podlouhle opakvejčité až podlouhle elliptické, v řapík zúžené, vespod šedě neb bělavě pomoučeně plsťnaté, zřídka olysalé. Květy svazečnaté, v hroznech ± hustých, stopky i s kalichy hustě plsťnaté, 2krát delší kalicha. Koruny dosti malé. V. 0·50—1·20 *m*. Koruny světle žluté, zřídka bílé. V. Mönchii Schz.

⊙ Červen-srpen. Suché, výslunné kopce, křoví, kraje lesů, cesty, ve střední a jižní části hojná, jinde porůzná, v předhoří pořídku. V brněnském kraji: kolem Brna, na Slatinské skále, na Hádech nad Maloměřicemi (Makowsky)!, údolí Punkvy u Blanska (Niessl)!, u Ivančic (Schwoeder)!, u Hrubčic (Tkany), Krumlov (Oborny), Židenické kopce, Jehnice, Adamov, Boskovice, Kohoutovice, Střelice, Rosice, Hustopeč, Leskoun a obecný les u Vedrovic, Břeclav, Nov. ves. — V Prostějovsku: u Smržic ve Vlčích dolech, na kosteleckých vinohradech, u Stichovic, na Boří u Zlechova, na Skalce za Plumlovem, u Plení nad mlýnem, u Stínavy (Spitzner). Ve znojemském kraji, v severní části roztroušena, v jižní obecná: roztroušena kolem Mohelna a Náměště (Roemer), Budkov a Jemnice, Chrašťan u Bítova, u Vranova, Hardeku, Nov. hrádku, Devět mlýnův u Znojma, Milfroun a odtud až na Polavské a Mikulovské kopce hojná až obecná, hojná v údolí Jevišovského potoka a Hradnice (Oborny), u Nov. sídla (Dr. Hanáček). V Jihlavsku kolem Dačic a Dobrohoště, v Gilgenbergském lese a v Kohlberku u Slavonic, v údolí Dyje u Star. Hobzí (Oborny). Mor. Budějovice, Ratkov, Černice, Vosová, údolí Nedvědičky, Smrček. U Olomouce (Vogl). V uh. hradištském kraji: u Uh. Hradiště a Velehradu (Schlögl), u Šardic (Thaler), hojná v lese Bzinku a Háji u Bzence (Bubela), v Hodonínském lese (Makowsky), Rohatec, Strážnice, Uh. Brod, Havřice, Prakšice. — Ve Slezsku: Navsy (Wimmer), Loučky a Odry, ostatní udání nezaručená. — S bílými květy: na dolní hrázi Stalkovského rybníka u Slavonic (Oborny) a kolem Vranova a Mohelnic (Uechtritz).

1036 × 1038. V. lychnitis × austriacum. Lodyha nahoře ostře hranatá, řídce šedoplsťnatá. Listy četné, vroubkované, nejdolejší 2krát vroubkované, na líci roztroušeně hvězdovitě chlupaté, vespod až řídce šedoplsťnaté, dolení řapíkaté, opakvejčité až široce elliptické, v řapík zúžené, nejhořejší podlouhle kopinaté, skoro přisedlé neb přisedlé. Květy svazečnaté, svazečky 5—8květé, květenství latnaté, větve květenství sblížené, ztuha metlovité, přímo odstálé, vločkatě plsťnaté, volnokvěté. Stopky velmi krátké i s kalichem šedoplsťnaté, asi zdélí jeho. Koruny malé, žluté, ušty vejčitě podlouhlé. Vlna nitek fialová, prašníky všecky ledvinovité. V. 0·40—1·00 *m*.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči, velmi pořídku. S jistotou jen při cestě od Hardeku k Čížovu, jen na moravské straně a u Trouznického mlýna u Znojma 1883 o 1 kuse Oborným objevena. V Hodonínském lese (Makowsky).

1036 × 1040. V. Schmidli A. Kern. (V. lychnitis × phoeniceum.) Lodyha přímá, hranatě rýhovaná, slabě pomoučeně plsťnatá. Listy přízemní a lodyžní dolejší elliptické neb podlouhlé, špičaté, v řapík zúžené, hrubě a nepravidelně vroubkovano-zubaté, na líci olysalé, vespod pomoučeně plsťnaté, našedivělé, hořejší mnohem menší, podlouhlé, špičaté, zúženým spodkem přísedlé, obak pomoučeně plsťnaté. Hrozen prodloužený, volný, jednoduchý neb na spodu větvitý, květy pod prostředkem svazečnaté, nad prostředkem ojedinělé. Listeny čárkovité, jako stopky květní a kalichy šedě pomoučeně plsťnaté. Stopky květní 3krát delší kalicha, ušty kališní vejčitě kopinaté, špičaté. Koruna bledě fialová. Nitky nestejné, 3 kratší zcela, 2 delší do $^2/_3$ fialovou vlnou pokryté. Tobolka okrouhlá, pýřitá. Kořen vřetenovitý, větvitý.

V. 0·50—0·80 *m*. Oděním pomoučeně plsťnatým, svazečnatými dolejšími květy hroznu a pýřitými tobolkami podobá se V. lychnitis L.; malými listy lodyžními, dlouhými stopkami a fialovou vlnou nitek shoduje se s V. phoeniceum L. Barva květův uprostřed mezi zlatožlutou od V. lychnitis a nachovou od V. phoeniceum.

⊙ Červen—srpen. Mezi rodiči, v Hodonínském lese, při pravé straně silnice do Mutènic Fiekem a Wetschkym pro území objevena.

1037. V. speciosum Schrad. (D. nádherná). Lodyha nahoře hranatá a jako celá bylina hustě bělošedě plsťnatá, latou hojnokvětou, namnoze kuželovitou ukončena. Listy celokrajné špičaté neb přišpičaté, dolení podlouhlé neb podlouhle kopinaté, v řapík zúžené, ± v rozložené rozetce ležící, hoření široce vejčité neb podlouhlé, srdčitým spodkem poloobjímavé, všecky obak bělošedě plsťnaté. Koruny 12—22 *mm.* š. Stopky 2—3kráte delší kalicha. Tyčinky všecky bělohuňaté. Květenství za příčinou menších listů na hoření lodyze, od této ostře oddělené, namnoze jehlancovité. Bylina sušením snadno černající.

V. 0·50—1·50 *m*. Koruny citronovè žluté. V. thapsoides Host.

⊙ Červenec, srpen. Výslunné a kamenité stráně, poříčí, křoví, pospolitá, leč pořídku. Posud jen při Dyji u Nov. Hrádku, zde na blízkém Štolfirstu hojná, Oborným pro území objevena. Dle Schlögla též v lesích kolem Mikovic u Uh. Hradiště, leč pořídku. Hradisko u Svojanova (Niessner).

1037 × 1036. V. speciosum × lychnitis. Lodyha nahoře hranatá, poprášeně hustě plsťnatá, plsť snadno smazatelná. Listy slabě vroubkované, hoření celokrajné, obak poprášeně hustě plsťnaté, na líci trochu řidčeji, dolení listy podlouhlé až kopinaté, v řapík zúžené, hoření přísedlé.

vejčité až vejčitě podlouhlé, příšpičaté, na spodku slabě srdčité. Květenství hustokvěté, květy svazečnaté, stopky jako kalichy hustě plsťnaté. Koruny malé, světle žluté, s ušty podlouhlými, nitky všecky bělovlnaté. Blizna hlavatá. V. 0·50—1·80 *m*.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči, pořídku. Posud jen o 3 kusech při Dyji u Nov. Hrádku, byliny odtud jsou V. lychnitis příbuznější (Oborny).

1037×1038. V. speciosum × austriacum. Lodyha nahoře hranatá a jako listy ± poprášeně hustě plsťnatá. Listy v dolení části slabě vroubkované, podlouhlé až podlouhle kopinaté, řapíkaté, hoření celokrajné, přisedlé, na spodu zaokrouhlené neb slabě srdčité, příšpičaté. Květenství volnější než u předešlé. Stopky zdélí kalicha a i s tímto hustě plsťnaté. Koruny malé, citronově žluté. Vlna nitek nachová, s bílou ± promíchaná. Předešlé velmi podobná, leč volným květenstvím a nachovou vlnou od této rozdílná. V. 0·50—1·00 *m*. V. Schottianum Schrad., V. speciosum × orientale Neil.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči, velmi pořídku. Posud jen o 2 kusech na úklonech horské stěny u zámku Nov. Hrádku poblíž Lukova v okresu vranovském Obornym objevena.

1038. V. austriacum Schott. (D. rakouská). Lodyha nahoře ve květenství namnoze velmi větevnatém, latnatém, ostře 5hranná, mělce rýhovaná, roztroušeně hvězdovitě chlupatá, od spodu nahnědle přínachovělá a hustě listnatá. Listy též vespod roztroušeně hvězdovitě chlupaté, vejčitě podlouhlé neb podlouhlé, dolení 2krát, ostatní jednoduše vroubkované, dolení na spodu někdy zastřihované, v dlouhý řapík zúžené, hoření znenáhla menší, velmi krátce řapíkaté. Květy svazečnaté, svazečky oddálené, v květenství přetrhovaném. Stopky nanejvýš zdélí kalicha, jako tento jemně šedoplsťnaté. Koruny malé, ušty vejčitě okrouhlé, vlna nitek nachová. Blizna hlavatě kyjovitá.

V. 0·25—0·75 *m*. Koruna zlatožlutá. V. orientale Aut. non M. B.

⊙ Červenec—září. Travnaté a keřnaté stráně, meze, cesty. kraje lesní, ve střední a jižní části rozšířena, jinde pořídku. V brněnském kraji: na keřnatých kopcích hojná (Makowsky), hojná kolem Brna, Adamova, Šlapanic, Krumlova (Oborny)!, ve Křtinském údolí (Spitzner), Klobouky (Steiger)!, neroste v severní části: jako kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic, Kounic atd. až k hranici zemské, jako u Lanštorfa (Ripper), Hády u Obřan, Líšeň, Medlánky, Bedřichovice, Syrovice, Slavkov, Židlochovice, Nosislav, Hustopeč, Kurdějov, Morkůvky. — V Prostějovsku: na Obrově noze, na Kosíři, na Kosteleckých vinohradech, na Nosku, podél Okluky, u Hradiska na Malachovci a na Oklukách (Spitzner). Ve Znojemsku rozšířena, v jižní části obecná: Náměšť (Roemer). Mor. Budějovice, Jaroměřice. Jemnice, Bítov, Hardek Vranov, Čížov. Lukov, Citonice, Znojmo, na výšinách kolem Jevišovic a Bihařovic až ke Krumlovu (Oborny). V Jihlavsku pořídku: Dlouhá stěna a v křoví na mal. Heulosu u Jihlavy (Reichardt), údolí Vopavky u Dačic a Dobrohoště (Oborny). Mimo to ještě u Radějova a na vinohradech u Strážnice. — Březová pod Lopeníkem (Holuby), dle Červinky též v lomech u Dobrotic; jinde schází neb velmi pořídku. — U Adamova nalezl Theimer bylinu s bílými květy a 5 nachovými skvrnami v jícnu.

1039. V. nigrum L. (D. rudovlná). Lodyha nahoře ve květenství přiostřeně mnohohranná, silně rýhovaná, s hroznem namnoze 1, konečným, tlustým, směstnaným, řidčeji dole slabě latnatá, roztroušeně pýřitá až skoro lysá, nachově nahnědlá. Listy nestejně vroubkované, na líci tmavozelené, skoro lysé, vespod řídce až hustě plsťnaté, dolení podlouhle vejčité, dole srdčité, dlouhořapičné, nemnohé, hoření vejčitě podlouhlé, krátkořapičné. Květy svazečnaté, hustě nahloučené, stopky 2krát delší než kalich a jako tento roztroušeně hvězdovitě šedochlupaté. Koruny malé, žláznatě tečkované, ušty vejčitě okrouhlé. Vlna nitek nachová.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruny temnožluté, dole často krvavé, zřídka bílé.

⊙ Červenec—září. Břehy, křoví, palouky, cesty, návsi, v pahorkatině a předhoří, ve žlebech Sudet a Beskyd hojná až obecná, v rovině řidčeji. U nás též v odrůdě:

β) lanatum Schrad. spec. Listy na líci řídce plsťnaté, vespod hustě bělovlnatě plsťnaté, prostřední a hoření přišpičaté, hojnější než u tvaru základního. Koruny nazpět hvězdnatě plsťnaté.

Řidčeji, posud jen v lese Háji u Bzence (Bubela) a u Ivančic.

1039×1038. V. nigrum × austriacum Rchb. Dolení listy dole srdčité, jako u V. nigrum. Květy krátce stopkaté, větší než u V. nigrum, v tlustých jednoduchých, zřídka dole rozvětvených klasovitých květenstvích. Kalich a stopky jemně plsťnaté. Lodyha a řapíky hnědě nachové. V. 0·60—1·00 *m*. V. nigro × orientale Neil.

⊙ Červenec, srpen. Mezi rodiči velmi pořídku. Kozí stezka u Lukova v okresu vranovském (Oborny), vinohrady u Strážnice.

1039 × 1041. V. nigrum × blattaria Ruprecht. Bylina skoro lysá. Listy vejčité, zubaté, dolejší v řapík zúžené, hořejší zaokrouhlenou spodinou přísedlé. Hrozen velmi prodloužený. Květy žluté, jednotlivé, neb po 2—3, stopky květní 2—3krát delší kalicha. Prašníky ledvinkovité, trochu sbíhavé. V 0·50—1·00 *m*. V. intermedium Ruprecht.

⊙ Červenec-září. Posud jen u Plešovce blíže Kroměříže (Palla).

III. Blattaria. Hrozny řídké, jednoduché, z květu jednotlivě k listenům úžlabních.

1040. V. phoeniceum L. (D. brutnatá). Lodyha pýřitá, v hroznu jak stopky a kalichy žláznatě chlupatá, chudolistá. Listy vespod pýřité, na líci dosti lysé, vykrajované nebo hrubě vroubkované, přízemní v rozetce rozložené, vejčité neb podlouhlé, lodyžní velmi malé, přísedlé. Květy jednotlivé, dlouze stopkaté, stopky 3—4krát delší než kalich. Hunina 3 kratších tyčinek jen doleji fialová, hořeji bílá. Prašníky nesbíhavé, ledvinovité. Tobolka vejčitá.

V. 0·40—0·80 *m.* Koruna fialová, nejdoleji žlutavá.

⊙ Květen-červen. Výslunné a kamenité kopce, písčiny, stráně, travnatá místa, kraje lesní, v jižní části rozšířena, v střední porůzná, jinde schází. V brněnském kraji: Morav. Třebová (Domas), mezi Podolím a Šlapanicemi poblíž Brna, u Pindulky (Niessl)!, Drysice u Vyškova (Spitzner), u Ivančic (Reissek)!, na cestě od stanice olbramovické k myslivně pod Leskounem (Zimmermann)!, úklony luční u Krumvíře u Klobouk (Steiger)!, u Čejče a Hovoran, hojná mezi Lednicí a Břeclaví (Makowsky), Šardické kopce směrem ke Kobeřicům, u Břeclavi (Oborny), meze u Nov. mlýna (Schierl), pořídku, leč skoro každoročně na Slatinských skalách blíže Brna, Bedřichovice, Morkůvky, Panský les a j. m. u Kobylí, Velk. Pavlovice, Marianská studénka, hojná v údolí Rokytné a na Sv. Florianku u Krumlova, Olbramovice, obecný les a Leskoun u Vedrovic, Star. Břeclav, Nov. ves. — V Prostějovsku: Hluchov a Konice na vysočině drahanské, nad cihelnou pod Žešovským kopcem u Kobeřic, na Kosíři, na kosteleckých vinohradech, na Záhoří (Spitzner). Ve znojemském kraji hojná: Jenešov a Mohelno (Roemer), u Mikulova (Makowsky)! na Pelc —, Sexenberku a Šibeničníku u Milfrouna a Bohumělic, ve Frauenholcu u Tasovic, na Kamenném kopci mezi Tasovicemi a Našeticemi, Purkrábka u Suchohrdlí, les Hoja u Božic, na výšinách mezi Bihařovicemi a Oujezdem směrem ke Krumlovu (Oborny). Mimo to: na hradbách pod arcibiskupskou residencí v Olomouci (Makowsky). Hněvotínské lomy (Vogl), Hodonín a v Hodonínském lese (Uechtritz a Schlosser), v suchých borových lesích na Dúbravě u Bzence (Bubela).

1040 × 1038. V. phoeniceum × austriacum. Lodyha volně šedoplsťnatá. Listy vroubkované, vespod silně, na líci slabě plsťnaté. Květenství slabě latnaté neb jednoduché. Květy jednotlivé, zřídka po 2 ve stejné výši, stopky až 3krát delší kalicha a jako tento silně šedoplsťnaté. Koruna rzivě hnědá, veliká jako u V. phoeniceum. Vlna nitek fialová.

V. 0·40—0·75 *m.* V. phoeniceum × orientale Reichardt, V. rubiginosum W. K.

⊙ Konec května, červen. Mezi rodiči, leč velmi pořídku. Šlapanice poblíž Brna (1865, Niessl), u Brna, leč pořídku (Thaler), na Pelcberku u Milfrouna 1877—80, vždy o několika jedincích, nově založenou cestou však odtud vyhubena (Oborny), na Leskouně u Vedrovic 1884 o jediném kuse, s květy svazečnatými, korunou světlohnědou a vlnou nitek načervenalou, bylina jest příbuznější V. orientale, pročež jsem ji ve svém Beitrg. z. Fl. des mittl. u. süd. Mähr. str. 53. označil V. rubiginosum W. K. *α*) orientaliforme mihi.

1041. V. blattaria L. (D. červíková). Lodyha i listy lysé, v hroznu jako stopky a kalichy žláznatě chlupaté. Listy vyhlodaně zubaté, dolení podlouhle opakvejčité, často chobotnatě protisečné, lodyžní podlouhlé, přísedlé, znenáhla se umenšující, hoření srdčité, poloobjímavé a trochu sbíhavé. Stopky 1½—2krát delší kalicha. Prašníky 2 delších tyčinek trochu sbíhavé, podlouhlé. Hunina nitek fialová. Tobolka skoro kulatá.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruna žlutá, vnitř na dně fialově vousatá, vně před rozvitím do hněda načervenalá.

⚇ Červen-září. Poříčí, vlhká místa, příkopy, meze, cesty, ve střední a jižní části porůzná. V brněnském kraji: od Brna v jižní části roztroušena, při Svratce od Komárova až do Mušova, na Žlutém kopci nad cihelnami u Brna, u Čejče a Hovoran (Makowsky), u Pavlovic, Chirlic, v bažantnici u Měnína, Otnarova, Nikolčic a Lanštorfa (Ripper), u Ivančic (Schwoeder)!, v příkopech u Rybničného mlýna u Krumlova (Zimmermann)!, Hustopeč, Šakvice, Vistonice, Polava, Kyjov, Břeclav, Star. Břeclav, Lednice, Poštorna, Nov. ves. — V Prostějovsku: u Držovic a Bedihoště (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Mikulova, při Dyji od Drnoholce až do Lednice (Makowsky), u Mušova, Frelešdorfa, Hrušovan, Milfronna, Našetic, Tvořihrazi, Kravské, Plenkovic (Oborny). V Olomoucku: u Štěpánova (Spitzner), při silnici od Olomouce do Náměště (Mik), na Šibeničníku u Olomouce nečetná (Vogl), Krakovec poblíž Šternberka (Reissek), meze u Dětřichova a Želechovic poblíž Unčova. — V uh. hradištském kraji: nezřídka u Kroměříže (Palla), dosti hojná u Uh. Hradiště (Schlögl), při silnici od Bzence do Ostroha a Veselí (Bubela), od Hodonína až k Hor. Nitře v Uhrách (Wiesner), zříceniny hradu Lukova (Červinka), Zvolenov, hojná na lukách a vinicích u Strážnice. — Ve Slezsku: na březích Visly u Ochabu poblíž Skočova (Kolbenheyer).

61. Řád. Cuscuteae Link. Kokoticovité.

313. Cuscuta Tourn. Kokotice.

A) Květy v úzkých hroznovitých latkách. Čnělka 1, s bliznou 2laločnou.

1042. C. lupuliformis Krock. (K. chmelovitá). Lodyha větevnatá, dosti silná, žlutavá neb načervenalá, vynikle červeně pruhovaná. Květy dílem přísedlé, dílem krátce stopkaté, v úžlabí listenův. Korunní trubka válcovitá, 2krát delší odstálých uštů, šupinky krátké, přímé, přitisklé. Čnělky spolu v 1 srostlé. Tobolka veliká, vejčitá.

Koruna bělavá až načervenalá. Cuscuta monogyna Aut. pl. non Vahl.

⊙ neb ♃? V křovištích, zvláště na vrbách, topolech, neb na Urtica dioica a Tanacetum. Posud jen u Břeclavi (Bayer), na několika místech v háji mezi Frelešdorfem a Trabinským dvorem (Ripper), dle Reussa odtud až k Hohenau v Doln. Rakousích, dle Schierla u Doln. Vistonic na plotu kustovnice.

B) Květenství klubkovitá, kulatá. Čnělky 2, s bliznama niťovitýma.

a) Trubka korunní kulatá, sotva delší kalicha, dvakrát delší okraje.

1043. C. epilinum Weihe. (Hubilen). Lodyha skoro zcela jednoduchá, níťovitě tenká, zelenavě žlutá. Květy v mnohokvětých klubkách, bez listenův. Trubka korunní viz *a*), šupinky malé, k trubce korunní přiložené, ušty koruny odstálé. Tyčinky nečnějící. Čnělka mnohem kratší semenníka.

Květy prostřední, žlutavobílé. C. densiflora Soy. Willem.

⊙ Červenec-srpen. Toliko na lnu a jeho plevelech, neroste však všude, kde len se pěstuje. V brněnském kraji: od Sloupa až k Svitavě (Makowsky), u Osyku (Pluskal), u Letovic (Oborny), kolem Kunštátu a Olešnice (Čupek). Ve lnu na vysočině drahanské u Protivanova, neroste v okolí Prostějova, ačkoliv se len zde pěstuje (Spitzner). Ve znojemském kraji: u Jedova poblíž Náměště (Roemer), kolem Budkova, Bítova a Čížova (Oborny). Zde onde nikoliv však řídký kolem Jihlavy (Pokorny), též u Rudolce a Slavonic, leč pořídku (Oborny), pořídku u Žďáru (F. Kovář), Strachoňovice, Věchňov, Studnice, Nov. Jimramov. — U Olomouce (Vogl), u Morkovic blíže Zdounek (Oborny). V severní Moravě hojný a nemilý plevel, v údolích Jeseníka od Star. města, Koldštýna, Wiesenberka až ku Střelné (Oborny), kolem Berouna (Gans) a Roudna (Rieger), Něm. Bohdíkov. — Ve východní části: Rusava (Sloboda)!, přehojný mezi lnem u Čejšků při cestě z Rusavy do Hošťálkova přes 400 *m*. — Vsetín (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza), Bělotín (Ripper), Spálov a Šercov (Schlosser). Ve Slezsku: Lomna, Jablunkov. — Zighartice a Lipová (Vierhapper).

b) Trubka korunní nejprv válcovitá, delší než kalich, zdélí okraje.

1044. C. major DC. (K. větší). Lodyha větevnatá, mírně tlustá, načervenalá. Květy v klubkách hojnokvětých. Trubka korunní viz u *b*), ušty koruny odstálé, koncem zase vzhůru ohnuté, šupiny trubce korunní přitisklé, někdy přemalinké. Tyčinky nečnějící. Čnělka zdélí neb kratší než semenník.

Koruny bělavé neb červenavé. C. europaea L. *α*., C. vulgaris Pers.

⊙ Červen-září. Na nízkých křech, vrbách, kopřivách, chmeli, větších travách a j. bylinách, porůzná. V brněnském kraji hojná až obecná (Makowsky), místy, jako kolem Kunštátu schází, leč roste již kolem Letovic (Niessl), Rajhradu, Vranovic, Břeclavi, Star. Břeclavi, Boskovic. — Kolem Náměště (Roemer), Devět mlýnů při Dyji a odtud podél této řeky na chmeli a kopřivách nezřídka (Oborny). Kolem Jihlavy nezřídka, jako u Koskova mlýna (Reichardt), na Rozštípené skále u Žďáru (F. Kovář). U Olomouce (Vogl) a Střelné (Oborny), Roudno (Rieger), Beroun (Gans), Zábřeh (Panek). Nezřídka, zvláště při Moravě u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště a Luhačovic (Schlögl), u Veselí a Ostroha na chmeli, v nádvoří hradu Buchlova na Urtica dioica a u Nov. Světa u Bzence na Lycium (Bubela) u Uh. Brodu na Ligustrum, luka Vojšice u Mal. Vrbky na Inula salicina. — U Vsetína na bramborech (Bubela), u Rožnova (Kotek), u Bělotína (Ripper). Ve Slezsku: u Oder na Rubus caesius. — V Těšínsku (Kolbenheyer), nezřídka kolem Vidnavy 1872.

β) Schkuhriana Pfeiffer. Šupinky velmi malé, sotva viditelné. C. europ. *β*. nefrens Fries. herb. norm.

Řidčeji. Údolí Dyje u Znojma (Oborny), u Vistonic.

1045. C. epithymum Murr. (K. menší). Lodyha větevnatá, tenounká, niťovitá. Květy malé, v chudo-, někdy mnohokvětých, kulatých klubkách listenem podepřených. Trubka korunní jako u *b*), ušty koruny posléze nazpět ohnuté, šupinky koruny veliké, nad semennikem skloněné. Tyčinky z koruny čnějci. Čnělka delší semenníka, přímá. Bylina buď bělavá neb načervenalá.

Koruny bělavé neb bledě narůžovělé. C. europaea L. *β*. epithymum L., C. minor DC.

⊙ Červenec-září. Lesní luka, vřesoviště, role, na nižších bylinách jako motýlokvětých, složnokvětých, pyskatých, svízelovitých a j., v jetelištích na jeteli, v rovině a nízkém předhoří obecná.

β) Trifolii Bbgtn. spec. Rostlina silnější, květy větší, tyčinky z koruny daleko čnějící, čnělky kratší.

Na jeteli, v rovině i předhoří rozšířený plevel.

62. Řád. Convolvulaceae Vent. Svlačcovité.

314. Convolvulus L. Svlačec.

1046. C. arvensis L. (S. rolní). Lodyha položená neb opletavá lysá neb mrtnatá. Listy podlouhle vejčité až čárkovité, dole střelovité neb hrálovité, někdy i uťaté. Květenství úžlabní, 1 až 3květé. Květy prostřední, listence malé, čárkovité, od květu oddálené. Koruny nálevkovité. Tobolky vejčité, 2chlopné, 2pouzdré. Bylina vyhání podzemní nahodilé pupeny.

V. 0·30—0·60 *m*. Koruny bílé neb narůžovělé, vně s 5 červenými proužky.

♃ Červen—září. Role, úhory, meze, cesty, rumiště, písčiny, v rovině a předhoří až k 800 *m* obecný.

β) auriculatus Desr. Listy čárkovité neb skoro čárkovité, s oušky dlouze přišpičatými, dolů ohnutými a menšími květy.

Tvar podobný u Znojma (Oborny), u Lipníka (slovutným badatelem Dr. Lad. Čelakovským pro území zjištěn).

1047. C. sepium L. (S. větší). Lodyha oplétavá a jako celá bylina lysá. Listy řapíkaté, 3hranně vejčité, srdčitě střelovité, s oušky úhlatě uťatými, někdy zoubkatými. Květy úžlabní, jednotlivé. Koruna nálevkovitě zvonkovitá, velmi veliká. Listence veliké, srdčitě vejčité, pod samým kalichem delší než tento. Tobolka nepravidelně pukající.

D. 1·50—3·00 *m*. Koruna bílá. Calystegia sepium R. Br.

♃ Červenec—září. Křoví poříční a potoční, ploty, v rovině a nízkém pohoří až do 400 *m* rozšířen. Obecný ve střední a jižní Moravě; u Boskovic (Svěrák), u Olešnice (Člupek), kolem Prostějova (Spitzner). U Jihlavy pořídku: zde u Dřevěného mlýna (Neumann), kolem Dačic (Schindler), od Zábřeha a Šumberka až k Olomouci nikoliv řídký (Oborny), neroste kolem Berouna (Gans) a Roudna (Rieger). V uh. hradištském kraji až po hranice uherské obecný. Ve východní části: křoviny Kozralovského potoka u Prusenovic (Červinka), u Holešova a Rusavy (Sloboda)!, u Vsetína (Bubela)!, kolem Nov. Jičína (Sapetza)!, pobřežní křoviště a na hřbitově u Místku (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku dosti rozšířen (Kolbenheyer)!, na Písečném kopci a j. m. kolem Vidnavy 1870, Loučky, Odry, Mankovice. — Vlčice a Friedberk (Vierhapper).

63. Řád. Solanaceae Juss. Lilkovité.

Rody:

A) Koruna kolovitá, skoro od dolejška ploše rozložená, zřídka zvonkovitá, leč nikdy nálevkovitá. Plod bobulovitý.

1. Koruna kolovitá neb kolovitě zvonkovitá.

a) Všech 5 tyčinek k sobě skloněných. Prašníky na konci otvorem pukající, ztuha přímé. Kalich 5dílný neb 5klaný, po odkvětu nezměněný. Koruna kolovitá. *315. Solanum.*

b) Tyčinky od sebe oddálené. Koruna kolovitě zvonkovitá, s 5 špičatými laloky. Kalich 5klaný, po odkvětu velmi zveličelý, nadmutý, bobuli zavírající. *316. Physalis.*

2. Koruna zvonkovitá.

a) Tyčinky od sebe oddálené. Koruna zvonkovitá, slabě 5laločná. Kalich ostře 5hranný, 5dílný, uštů na spodu střelovitých, za plodu nafouklý. Plod bobule bezšťávná, nepukavá, 5pouzdrá. ** Nicandra.*

B) Koruna zvonkovitě trubkovitá.

1. Koruna 5laločná. Tyčinky od sebe oddálené. Prašníky okrouhlé, na dél pukající. Plod bobule. *317. Atropa.*

C) Koruna nálevkovitá. Byliny neb keře.

1. Plod bobule, keře.

a) Keř s listy střídavými. Koruny malé. Kalich trubkovitý 5zubý neb 2pyský. Prašníky na dél pukající, rozestálé. *318. Lycium.*

2. Plod tobolka, byliny.

a) Koruna v poupěti skroucená. Kalich trubkovitý, 5zubý, po odkvětu od mističkovitého spodu kolkolem se odkrojující. Tobolka dole 4pouzdrá, do polou 4chlopná, s chlopněmi přehrádky nesoucími. *319. Datura.*

b) Koruna trochu nestejně 5laločná, v poupěti se kryjící. Kalich trubkovitě baňkovitý, 5klaný, trvalý. Nitky tyčinek nehuňaté. Tobolka 2pouzdrá, pod hořejškem zaškrcená a tamtéž kolkolem víčkem pukající, ve zveličelém kalichu zavřená. *320. Hyoscyamus.*

315. Solanum L. part. Lilek.

A) Lodyha bylinná.

a) Listy nedělené neb stříhané.

1048. S. nigrum L. (L. obecný, psinky). Lodyha větvitá, roztroušeně chlupatá, na hranách často hrboulkatá. Listy nedělené, vejčité neb přítrojhranné až kosníkovité, chobotnatě zubaté až vykrajované, v řapík klínovitě zúžené. Vrcholíky zdánlivě postranní, okolíkovité. Stopky a kalichy roztroušeně přitiskle bezžlázně chlupaté. Bobule černé (neb žlutavé až žluté a lodyha skoro zcela lysá β) humile Bernh.. někdy i zelené, průsvitavé f. chlorocarpum Spen.).

V. 0·15—0·75 *m.* Koruna bílá, zřídka liláková.

⊙ Červenec—říjen. Pustá místa, cesty, role, zahrady, návsí, příkopy, obecný v rovině a nízkém předhoří až nad 400 *m.* U Roudna (Rieger), u Vsetína (Bubela) β) humile Bernh., u Brna, Komárova (Tkany), Kartouzy, Tišnov. — Roztroušen v okolí Znojma a i jinde nezřídka (Oborny), kraje polí a vinic u Bzence, leč pořídku (Bubela), Odry. — Dle Schlossera též u Nov. Jičína a Příbora. f. chlorocarpum, Spen., na jednom místě v lese Háji u Bzence (Bubela).

1049. S. miniatum Bernh. (L. červený). Lodyha skoro křídlovitě hranatá, na hranách s chlupy dole silně ztlustlými, zubovitými, bezžlázně hustěji chlupatá. Listy dole skoro uťaté, hlouběji chobotnaté. Květy malé. Bobule červené.

V. 0·10—0·50 *m.* Koruny bílé. Zápach silně pižmový. Byliny zakrslé, namnoze nerozvětvené. S. alatum Mönch.

⊙ Červen—říjen. Výslunné a kamenité stráně, rumiště, ve střední a jižní části porůzný. V jižní části brněnského kraje až k Brnu nezřídka, u Lomnice a Oslavan (Makowsky), kolem Komárova (Tkany), u Klobouk (Steiger), Červený kopec u Brna. — V okolí Prostějova: při Otaslavce v Otaslavicích naproti st. radnici r. 1885, následujícího roku již tam nerostla, nyní snad někde na blízku, u Stichovského rybníka, v pravo pod strání (Spitzner). Ve Znojemsku: na cestách kolem Mohelna (Roemer), u Milfrouna, Znojma, na Kamenném kopci u Našetic a Tasovic a jinde jen přehlednut (Oborny), zřídka v Lejskovské dolině (Holuby), u Hranic, Bělotína a Polomi (Schlosser).

1050. S. villosum Lamk. (L. huňatý.) Lodyha i větve tupohranné, hustěji chlupaté, skoro plsťnaté, zvláště nahoře jako stopky a kalichy krom jednoduchých chlupů žláznato-huňaté. Listy vejčité, hustěji mrtnaté, ku spodu zúžené neb zaokrouhlené, chobotnatě vykrajované. Bobule žluté neb nažloutle zelené.

V. 0·15—0·50 *m.* Koruny bílé Zapáchá pižmem.

Pořídku, posud jen u Lipníka, slovutným badatelem Dr. Lad. Čelakovským pro území objeven.

b) Listy přetrhovaně zpeřené.

* **S. tuberosum L.** (Brambor.) Lodyha bylinná, hranatá, větvitá. Listy přetrhovaně lichozpeřené, úkrojky nestejně vejčité, příšpičaté, vespod mrtnaté. Květy ve vrcholících dlouze řapíkatých, konečných a postranních, bílé neb bledofialové. Bobule zelená. Oddenek hlízonosný. V. 0·50—1·00 *m.*

⊙ Červen—srpen. Původem z Cordiller v Chili a Bolivii, 1554 do Evropy přinesen a od r. 1730 všeobecně pěstován. Též na Červeném vrchu v Jeseníku blíže hostince (Oborny).

B) Polokře.

1051. S. dulcamara L. (Potměchuť.) Polokeř, s kmenem dřevnatým, větvemi bylinnými, položený neb popínavý, lysý neb roztroušeně přitiskle chlupatý. Listy řapíkaté, vejčité neb vejčitě podlouhlé, příšpičaté, dole srdčité, nedělené neb hoření 2 odstálými oušky střelovité. Vrcholíky zdánlivě postranní, latovité. Koruny dosti veliké, s ušty dolů sraženými. Bobule ellipsoidické, šarlatové.

V. 0·50—2·00 *m.* Koruny fialové, na spodu uštů s 2 zelenými tečkami, zřídka bílé.

♄ Červen—srpen, ojediněle též později. Vlhká křoví, potoky, příkopy, háje, namnoze ojediněle, leč v celém území v rovině a předhoří hojná.

β) assimile Friv. et. Grisb. Listy všecky nedělené, dole trochu srdčité, bez oušek.

V údolí Dyje u Znojma (Oborny), u Bělotína (Ripper).

316. Physalis L. Mochyně.

1052. Ph. alkekengi L. (Židovská třešně.) Lodyha přímá, z plazivého oddenku větevnatá, pýřitá. Listy vejčité, vykrajované, špičaté neb příšpičaté, v řapík sbíhající, roztroušeně pýřité, hoření 2 vedle sebe a vedle jednotlivých za plodu nicích květův. Plodní kalich dolů sražený, po odkvětu velmi zveličelý, zavřený, žilnatý, posléze šarlatový, uvnitř žlázkatý. Bobule pomorančová.

V. 0·40—0·80 *m*. Koruna špinavě bílá.

♃ Červen—srpen. Kraje vinic, křoví, zdi, ploty, rumiště, poruzná. Druhdy u Černovic a Židenic u Brna (Zawadzki), druhdy též v Lužánkách v Brně (Makowsky), též u Kartouz (Tkany 1833), Mikulov, kolem Lednice a Břeclavi (Makowsky), Drnoholec (Reissek), Popovice a na jedné zdi hradu „Buchlova“ (Schlögl a Bubela), les u Buchlovic (Tkany 1837), u Strážnice a Litenčic (Reissek)!, na Javořině (Holuby)!, Velká, hrad Nov. Světlov u Bojkovic. — Hrádek a les Vranov u Prusenovic (Červinka), při plotech u Dobrotic, Žopy u Rusavy (Sloboda), u Rusavy, na rumišti u Vsetína, od r. 1871 nebyla více pozorována (Bubela), dle učitele Jeřábka při cestě u Hovězí poblíž Vsetína (Bubela in lit.). Ve Slezsku: lomy teschenitové u Bogušovic (Bartelmus), les u Koňské (Kotula).

* Nicandra Adans. Lilík.

*** N. physaloides Gärtn.** (L. durmanovitý.) Lodyha jednoduchá neb větvitá, větví hranatých. Listy vejčité neb elliptické, nestejně chobotnatě zubaté, řapíkaté, obak lysé. Květy v rozporách větví a vedle listů, převislé. Koruny veliké, zvonkovité. Plodní kalich nafouklý, žilnatý, na hranách křídlatý, bobuli zcela uzavírající.

V. 0·25—0·75 *m*. Koruny světle modré, dole bílé. Atropa physaloides L.

☉ Červenec—říjen. Z Peru, u nás na rumných místech, záhonech, rolích jen zdivočelý. Po březích Svratky od Brna dolů roztroušen, v r. 1867 též u cihelny na Nov. ulici v Brně (Oborny), u Náměště (Makowsky), pole bramborová nad Brankou u Třebíče (Zavřel), strážnice čís. 78 trati Hrušovany-Nov. Sídlo (Ripper), zde onde též v zelinářských zahradách u Altschallersdorfu u Znojma (Oborny).

317. Atropa L. Rulík.

1053. A. belladona L. (R. jedovatý.) Lodyha přímá, větevnatá, nahoře i s kalichy, stopkami a řapíky žláznatě pýřitá. Listy vejčité neb elliptické, v řapík sbíhající, příšpičaté neb špičaté, celokrajné, kalně zelené, v květenství po 2 vedle sebe. Květy jednotlivé neb v chudo-, namnoze 3květých vijanech, vedle listův, obyčejně nicí. Koruny dosti veliké, trubkovitě zvonkovité. Bobule černé, lesklé. Oddenek tlustý, větvitý. V. 0·50—1·22 *m*. Koruny špinavě hnědo-fialové, dole žlutohnědé, řidčeji spolu s bobulemi žluté.

♃ Červen—srpen. Světlá křoví, kraje lesní, paseky horních lesů, v pahorkatině a předhoří porůzný. V brněnském kraji, zvláště v severní části: hojný mezi Adamovem a Vranovem, u Nov. hradu a v údolí Punkvy (Makowsky)!, u Mor. Třebové, Křtin a Boskovic (Oborny) a sice v Rovné a u 4 jezírek (Svěrák), u Protivanova (Spitzner), hojný v okolí Kunštátu a Olešnice (Člupek), paseky u Ochoze, Velk. a Mal. Bukovina, Kuřim, Vanovice, les Hranečník a j. m. u Letovic, les Korýtka a j. u Kochova, Nedvědice, Vladislav, Blatnice, Střelice, Bučín u Tečic. — V Prostějovsku: v Okolnici u Krumsína, na Holém příhoně, v Žárovském lese, na Okluce u Vícova, ve Žbánovském, Repešském, Stínavském a Ptenském žlebu, v lesích kolem Hradiska, na Kuteřově, Jahodové, na St. Plumlově (Spitzner). Ve Znojemsku roztroušen: u Pozdětína a na Vlčím kopci u Naměště (Roemer), v lesích kolem zříceniny Chrašťan, u Bítova, Lančova, Vranova, Šumvaldu, v Tvořihrázkém lese u Znojma, v Blátech a Budkovském lese u Mor. Budějovic (Oborny). V česko-moravském pohoří: na Šacberku a Vysokém kameni u Jihlavy, u Dačic (Pokorny), zde roztroušen až k Slavonicům (Oborny), od Jezbin až na Babu u Nov. Říše, les Ochoza u Nov. města. — V Olomoucku: u Kroměříže (Oborny), lesy horské u Marianského údolí (Mik), Hrubá voda (Oborny)!, Uhuštýn u Střelné (Burghauser), hojný u Roudna (Rieger), u Milkova (Slavíček), Domašov. — Často přehojný v sečích kolem Vitošova, Tatenic a Ravinky u Zábřeha (Panek), v Měšťanském lese u Šumberka (Paul)!, Karlshöhe u Velk. Losína, na Baudenberku u Raškova a j. nezřídka (Oborny)!, Rešov a Bedřichov u Rymařova (Schierl)!, Bradla u Něm. Libin, Petrovice, Budišov. — V uh. hradišťském kraji: Mikovice, Podolí, Břestek (Schlögl), na Javořině a Lopeníku (Holuby)!, Laškovský les u Navojné (Dr. Hanáček), Kobela u Kuželové, Měřičník u Javorníka, Blumentál, Vápenka a paseky na Doubravě u Val. Klobouk, paseky u Rozsoší u Příkazu. — Ve východní části: na Lípové a Javorčí u Rusavy (Sloboda), velmi obecný kolem Vsetína (Bubela), hojný na Hostýně, na cestě od Rusavy do Hošťálkova, Horečky u Frenštátu, hojný u Podštátu a Michalova, jako Černý les, Bohdanova stráň a přehojný v Uhelném lese. — V Kamenárkách u Rožnova (Kotek)!, Val. Meziříčí (Klanic), Nov. Jičín (Sapetza)!, Hranice (Vogl), Teplice (Ripper), Slavkov a Hukvaldy (Oborny), na Štaudli a j. m. kolem Místku dosti hojný (Gogela). Ve Slezsku: Krásná, Moravka, Jablunkov. — Ligotské hory a u Kocobendze (Hetschko), u Ustroně, Vedrinu a hojný v Bělských horách (Kolbenheyer), Hertice a Benešov u Opavy (Gr. Fl.), Opavice (Fritze), Raduňský háj (Svěrák), Opava, Krňov (Oborny), Zuckmantel (Vierhapper), Goleszówská hora (Kotula), Heřminovice v Jeseníku (Wetschky), Vítkov, Mal. Heřmanice, Loučky, Hirnich u Nov. vsi, Vítberk, přehojný na mýtinách v Pohořském lese a v Stodolním gruntu u Oder, Zlá stráň u Lipové, Frývaldov, hojný v lese Jüplu a na j. m. u Vidnavy, u Kaltenšteinu, Širokého brodu, Friedberku, Supíkovic, Javorníku, mnou již r. 1872 zde sbírán, a stanoviska tato Vierhapperem z mého B. z. F. v. W. u. Umg. prostě opsána a do Ob. Fl. přijata.

318. Lycium L. Kustovnice.

1054. L. barbarum L. (K. obecná.) Keř, větví prutovitých, převislých, trnitých, řidčeji bezbranných Listy podlouhle kopinaté neb kopinaté, špičaté, celokrajné, v řapik sbíhající, lysé. Květy úžlabní stopkaté, po 1 neb 2—3 pospolu. Kalich nestejně 3—5klaný, skoro 2pyský. Koruny prostřední, jich trubka zdélí kraje. Bobule podlouhlé, šarlatové.

V. 1·00—3·00 *m*. Koruny špinavě fialově nachové. +, Lycium barbarum Dun. v DC. Prod. XII.

♄ Červen—září. Původem z jižní Evropy, u nás zhusta sázena a někdy na mezích, cestách, rumištích a plotech, ve střední a jižní Moravě zdivočelá. V Brněnsku, Vyškovsku, v kraji uh. hradišťském atd. v Prostějovsku (Spitzner), ve Znojemsku (Oborny), Nov. Říše, Nov. město, Jimramov. U Kroměříže (Palla), u Loštic a Hulína (Červinka), u Holešova, Bystřice p. H. (Sloboda), u Vsetína (Bubela), Rožnova (Kotek), Frýdku a Mal. Kunčic (Gogela), u Frýdlandu. Ve Slezsku: v Těšínsku a v krajině opavské a oderské nezřídka zdivočelá.

319. Datura L. Durman.

1055. D. stramonium L. (Panenská okurka.) Lodyha rozkladitě větvitá a jako listy pýřitá až skoro lysá. Listy vejčité neb vejčitě podlouhlé, příšpičatě chobotnatě zubaté, v řapík sbíhající. Květy přímé, jednotlivé v rozsochách lodyhy a konečné, velmi veliké. Tobolka ostenatá. Zápach byliny odporný.

V. 0·20—1·00 *m*. Koruna bílá. +

⊙ Červen—září. Původem z východní Evropy, u nás však úplně zdomácnělá. Pustá místa, cesty, záhony, role. V jižní části obecná, ve střední roztroušena, v předhoří pořídku neb schází. V brněnském kraji hojná: Komárov, Modřice a odtud až k Tišnovu, ojediněle též u Mor. Třebové (Makowsky)!, u Čebína a Lomničky (Pluskal)!, Moravany (Oborny)!, Ivančice (Schwoeder)!, Klobouky (Steiger)!, Vracov, Hovorany, Čejč, Šardice (Uechtritz), Lednice a Lanštorf (Ripper), u Kuřimi a Hradčan, Líšně, Rajhradu, Vranovic, Slavkova, Vyškova, Kyjova, Oslavan, Hustopeče, Kurdějova, Morkůvek, hojná u Kobylí, Šakvic a odtud až k Hrušovanům, obecná v celé krajině břeclavské. V Prostějovsku: u Bedihoště (Uličný), Čehovic, Otonovic, Hrubčic, Čechůvek, Držovic, Vrbátek, Čelechovic, Kostelce, Zdětína, jednou též na pasece za Žárovicemi (Spitzner). Ve Znojemsku hojná až obecná: Náměšť (Roemer), Milfroun, Znojmo, Hradiště, Hrušovany, Frelešdorf, Jaroslavice, Strachotice, Hrádek a v nížinách při dolní Dyji skoro všude (Oborny). Kolem Jihlavy velmi pořídku (Pokorny), též kolem Dačic (Oborny). V poříčí Moravy: kolem Olomouce (Vogl), prof. Tkaný ji zde marně hledal: Uh. Hradiště, Kunovice, Luhačovice (Schlögl), obecná u Bzence (Bubela), Hovorany (Spitzner), smetiska na Javořině (Holuby), Rohatec, Petrov, Zvolenov, hojná u Strážnice. — Kolem Nov. Jičína, leč velmi pořídku (Sapetza). — Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), neroste u Bělska (Baier), Mikulovice (Vierhapper), porůzná u Kobylé (Magerstein), Javorník (Latzel).

320. Hyoscyamus Tourn. Blín.

1056. H. niger L. (B. černý.) Bylina odstále lepkavě chlupatá. Lodyha bylinná, přímá, větvitá. Listy vejčité neb podlouhlé, chobotnaté až vykrajované, dolení řapíkaté, hoření poloobjímavé neb něco sbíhavé. Lichoklas jednostranný, velmi hustý, pak prodloužený. Plodní kalich po odkvětu zveličelý, s ušty ostnitými, delší než tobolka víčkem pukající.

V. 0·30—0·80 *m.* Koruna bledě špinavo-žlutá, fialově žilkovaná, řidčeji prostě špinavě žlutá (H. pallidus Kitt).

⊙ a ⚇ Červen—září. Pustá a nevzdělaná místa, rumiště, cesty, návsi, zdi. Ve střední a jižní části obecný, jinde roztroušen. Kolem Jihlavy, Dačic a Zábřeha (Oborny), Nov. Říše, pořídku u Telče, Ratkova, Velk. Meziříčí, Urbanova a Balínu. — U Berouna (Gans), neroste u Roudna a Dvorců (Oborny). Kolem Javorníku a Strání ještě obecný, neroste dle zdání u Val. Klobouk a odtud až k Ostravici. Hojný u Tučap (Červinka), u Rusavy (Sloboda), pořídku u Vsetína (Bubela), pořídku u Rožnova a Val. Meziříčí (Klanic), u Štramberka, hrad Star. Jičín, hřbitov u Nov. Jičína, Hustopeč, Jasnik (Sapetza), velmi pořídku od Podštátu k Domašovu. — V okolí Místku pouze na Staříčském hřbitově, na břehu Ostravice r. 1884 jeden exemplář, od té doby zde nenalezen (Gogela). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer), u Bělska (Baier), neroste od Krásné až k Lomné, u Frývaldova 1870 o 2 kusech, od té doby nenalezen, roste v Opavsku a kolem Vidnavy. H. pallidus Kitt., na polích v okolí Znojma 1871 a 73 hojný, nyní velmi pořídku.

* Řád. Polemoniaceae Lindl. Jirnicovité.

* Polemonium L. Jirnice.

* **P. coeruleum L.** (J. modrá.) Lodyha přímá, hranatá, listnatá, lysá, v květenství jak kalichy a stopky žláznatě pýřitá. Listy střídavé, lichozpeřené, s vřetenem křídlovitě obroubeným, dolení řapíkaté, mnohojařmé, lístky vejčitě kopinaté až kopinaté, celokrajné. Květy v konečné latě. Koruny zvonkovitě kolovité s velmi krátkou trubkou, modré neb bílé, jícen rozšířeným spodkem nitek zavřený.

V. 0·30—0·75 *m.*

♃ Červen, červenec. V Alpách domácí, u nás, zvláště v hornatých krajinách pěstovaná a zde onde zdivočelá. V lese Hřiběcí u Osvětiman, jak se zdá, zdomácnělá. — Kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), zde onde v údolích Jeseníka a ve velkém množství v příkopu silničním u sklenné huti u Vsetína (Bubela), zdivočelá v zahradách a ze zahrad u Velk. Losína a Bukovic, zde též na lukách pod Ohrenberkem, při plotu jedné zahrady u Wiesenberka, zde, jak se zdá, zdomácnělá. — Zdivočelá v Glasgruntu u Friedberka (Latzel).

64. Řád. Gentianeae Juss. Hořcovité.

Rody:

A) Ušty korunní v poupěti chlopnité a do vnitř ohnuté. Semenník obklíčen žlazami neb celým terčem žláznatým. Slupky semenní dřevnaté. Byliny vodní a bahenní, s listy nejvíce střídavými.

1. Listy 3četné. Koruna načervenale bílá, nálevkovitá, 5dílná, ušty její uvnitř dlouhými, šťávnatými vlákny vousaté. Semenník na terči žláznatém, brvitém.
321. Menyanthes.

2. Listy okrouhlé, splývavé. Koruna kolovitá, 5dílná, v ústí vousatá, žlutá.

Semenník 5 oddělenými žlazami obklíčen. Tobolky nepravidelně pukající. Semena plochá, po kraji brvitá. *322. Limnanthemum.*

B) Ušty korunní v poupěti skroucené. Žádné žlázy pod semenníkem. Slupky semenní blánité. Byliny lesní a luční s listy nejvíce střičnými.

1. Prašníky po vypylení rovné. Tobolka 1pouzdrá.

a) Koruna kolovitá 5dílná, jak ocel modrofialová, temněji skvrnitá, ušty její na spodu s 2 třásnitě brvitými medovými jamkami. Tyčinek 5. *323. Sweertia.*

b) Koruna kyjovitá, zvonkovitá neb řepicovitá, (4—10), namnoze 5klaná, bez jamek medových. Tyčinky 4—5, namnoze 5. *324 Gentiana.*

2. Prašníky po vypylení šroubovitě točené. Tobolka nedokonale 2pouzdrá.

a) Koruna nálevkovitá, v ústí stažená, 5klaná, bez jamek medových, červená, řidčeji bílá, kraj posléz nad tobolkou skroucený. Tyčinek 5. *325. Erythraea.*

321. Menyanthes L. p. Vachta.

1057. M. trifoliata L. (V. třilistá, trojlistník.) Stvol bezlistý, s konečným hroznem. Listy 2řadě střídavé z plazivého oddenku, trojené, dlouzeřapíkaté, lístky opakvejčité až podlouhle opakvejčité, tupounké, vykrajované, skoro přisedlé. Květy stopkaté, s 2 listenci. Prašníky fialové. Oddenek dlouhočlenný.

V. 0·10—0·30 *m.* Koruny bělavě narůžovělé, hustě vousaté.

♃ Květen, červen, někdy i na podzim. Rašelinná luka, bařiny, příkopy, pramenitá místa, zvláště v hornatých krajinách, dosti rozšířena. V brněnském kraji; v Rajském lesíku u Brna nekvetoucí, u Tišnova (Makowsky), u Svitavy (Niessl), u Kunštátu a Olešnice nezřídka (Člupek), u Údanek poblíž Mor. Třebové (Domas), Bilovice, Šimková louka u Rověčína. — U Kelčic a Plumlova v Braniskách v okolí Prostějova (Spitzner), u Náměště v Znojemsku (Roemer). Hojná v česko-moravském pohoří: kolem Jihlavy obecná (Pokorny), přehojná na jedné louce u Ptačova poblíž Třebíče (Zavřel), kolem Křižanova (Haslinger), hojná v okresu dačickém, jako kolem Dačic, Telče, Růžené, Matějovic, Rudolce, Slavonic, Star. Hobzí a v celém údolí Bolíkovském (Oborny), Řasná, Kracovice, Hor. a Dol. Bobrová, Bystřice n. P., Hor. Rožinka, Nov. město, zde přehojná u lesa Mal. Michová, z počátku září ve květu, u Křivky a Dvorských rybníků, Vršany, Kadov, Žďár, Zámek Žďár, Šlakhamry, Přední hamry, Mělkovice, Vysoká, Jimramov, Nov. Jimramov, Javorek, Borovnice. — Hojná v Olomoucku: za Hajčínským mlýnem a za Klášterem Hradiskem, v příkopu mezi Klášt. Hradiskem a Pavlovicemi u Olomouce (Vogl a Mik), kolem Řepčína a Černovíra (Sapetza), luční příkopy na Fichtlichu u Střelné (Oborny), u Roudna (Rieger), Berouna (Gans), s Droserou u Jedle blíže Zábřeha (Panek), kolem Šumberka, v údolí Moravy od Hanušovic nahoru nezřídka (Oborny), Bludov, Star. město, Janovice a na lukách u lesa Gruntu a j. m. u Rymařova. — V Přerovsku nezřídka (Reissek). V uh. hradišťském kraji: u Litopecen (Palla), bařinná luka u Kunovic, leč pořídku (Schlögl), na bařinné louce poblíž Dúbravy (Uechtritz) a v příkopu v lese Bzinku u Bzence (Bubela). Ve východní části: pořídku u Rusavy (Sloboda), Velk. Kunčice, Hustopeč a Kujavy (Sapetza), přehojná na lesních lukách na Rodfleku u Bělotína (Ripper), rašeliniště Huti u Frýdlandu (Oborny)!, u Sviadnova (Gogela), údolí Miloňovky a j. m. u Velk. Karlovic, Dolní paseky a j. m. u Rožnova, Star. Zubří, Frenštát, Trojanovice, Star. Hamry. — Ve Slezsku: hojná v Těšínsku a Bělsku, jako kolem Rybařovic a Bučkovic u Bělska, u Těšína, Koňské a v bařinách podél Visly (Kolbenheyer), Bromówské rašeliniště u Rudzice (Reichardt), u Krňova (Spatzier), u Lípové. — Kolem Vidnavy, Bernartic, Zighartic, Reivízu a Frývaldova (Vierhapper), u Karlovské studénky (Spitzner).

322. Limnanthemum Gmel. Plavín.

1058. L. nymphaeoides Link. (P. lekninovitý). Lodyha na dně vod plazivá, dlouhočlenná, větve vsplývající a listnaté ženoucí. Listy vsplývající, okrouhlé, hluboce srdčité, trochu vykrajované, kožovité, dlouze řapíkaté, nahoře lesklé, vespod jako pošvy listů žláznatě hrboulkaté. Květenství svazčité, vrcholičnaté, v úžlabí 2 sblížených listův. Koruny značné, velmi útlé, třásnitě brvité, snadno vadnoucí.

D. 0·80—1·50 *m.* Koruny zlatožluté. Menyanthes nymph. L., Villarsia nymph. Vent., L. peltatum Gmel.

♃ Červen-srpen. Stojaté a mírně tekoucí vody, dosti pořídku, leč pospolitý. Dle Schlossera u Nov. vsi a Mušova. V Černickém rybníku poblíž Telče hojný a odtud dolů až k Dačicům (Oborny)! Ramena Dyje u Telče, hojný v Pišově rybníku poblíž Ratkova, hojný v Dyji u Slejboře. — Vedlejší ramena Moravy u Černovíra poblíž Olomouce a v příkopech trati u Štěpánova, též u Hrabové u Paskova (Makovsky). Poboční rameno Moravy mezi Černovírem a Hajčínem a v Moravě mezi Černovírem a Lasky (Spitzner). Ve Slezsku: u Oder (Uechtritz), v Riedlovém rybníku u Skočova (Kolbenheyer).

323. Sweertia L. Kropenáč.

1059. S. perennis L. (K. ozimý). Lysý. Lodyha přímá, jednoduchá, přioblá, nahoře jak stopky květní křídlatě 4hranná, chudolistá. Dolení listy elliptické, řapíkaté, střídavé, lodyžní podlouhle elliptické až podlouhlé, přísedlé, nejhořejší podlouhle kopinaté, zdánlivě střičné. Lata úzká, hroznovitá, stopky 4 hranné. Kalichy hluboce 5 klané, ušty čárkovitě šidlovité. Koruny 5tidílné s ušty kopinatými. Tyčinek 5. Blizny přísedlé. Tobolky 1pouzdré. Oddenek plazivý, krátkočlenný, bohatě mrcasatý.

V. 0·15—0·60 *m.* Koruny ocelově modro-fialové, temněji tečkované, zřídka žlutavě nazelenalé.

♃ Červenec, srpen. Rašelinná luka a pramenitá místa v Jeseníku, pořídku. Na západním okraji Velk. kotliny (Grabowski a Oborny)!, hojněji na pramenitých místech v Mal. kotlině (Engler a Oborny), přehojný v příkopech rašeliniště Fichtlichu blíže Berggeistu u Rudoltic (Oborny)!

324. Gentiana Tourn. Hořec.

A) Koruna v ústí holá. Byliny vytrvalé.

1. Ušty korunní po kraji netřepenité.

a) Coelanthae Fröhl. Koruny zvonkovité, mezi ušty korunními řáska, vybíhající namnoze v chobotu v zoubkovitý, 1—2klaný přívěsek. Lodyha namnoze jednoduchá.

α) Květy v lichopřeslenech neb strboulovitě nahloučené. Kalich zvonkovitý, stejno- neb nestejnozubý.

1060. G. punctata L. (H. tečkovaný). Lodyha přímá, z oddenku konečná, jednoduchá, na spodu šupinatá. Listy střičné, 5žilné, celokrajné, lysé, přízemní elliptické, v široký řapík zúžené, lodyžní podlouhle elliptické, příšpičaté, v pošvu kratičkou srostlé. Kalich polokulatě zvonkovitý, s 6 čárkovitě kopinatými ušty. Koruna 6klaná, s cípy 4krát kratšími trubky. Oddenek prodloužený, tlustý, válcovitý.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruna žlutá, černonachově tečkovaná.

♃ Červenec, srpen. Travnaté stráně Jeseníka, porůzný a dosti ojedinělý, z mnohých míst vykopáváním kořenů jeho již vyhuben. Hockšár, Studénková hole!, Praděd, Svinský hřbet, Petrštýn (Gr. Fl.), Janovická hole, Velk. kotlina a sice nad spádem (Gr. Fl. a Oborny), Hořcová luka poblíž Fuhrmannštýnu, Leiterberk, na cestě od Velk. kotliny k Volskému chlevu a na Jelením hřebenu! (Oborny), Heiligenhübl.

1061. G. cruciata L. (H. křížatý, prostřelenec). Lodyhy postranní, vystoupavé, nahoře hojně listnaté. Listy celokrajné, podlouhle kopinaté, 3žilné, dolejší malé, střičné, k prodloužené pošvě dolů řapíkovitě zúžené, pošvy spolu srostlé. Květy úžlabní, lichopřeslenovitě nahloučené. Kalich nálevkovitě zvonkovitý, s 4 kopinatými, namnoze nestejnými, úzkými a přímými ušty. Koruny hranaté, 4klané, konečné, často 5klané. Oddenek neobmezený, s rozetkou listů nad šupinami.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruna vnitř sytě modrá, vně modrošerá.

♃ Červen—srpen. Meze, travnaté chlumy, kraje lesů, horní luka, porůzný, ve vyšších polohách neroste. V brněnském kraji: údolí u Nebovid, Nový hrad u Blanska, Veveří, Mor. Třebová (Makowsky), Hády u Obřan (Schlosser)!, Lomnice a Brusná (Pluskal), Lažánky u Brna, Ochoz, Šoběšice (Oborny), údolí Křtinské (Spitzner), Ostrovačice (Niessl)!, lesní cesta u Kurdějova (Schierl)!, Líšeň, na mezích a výslunných místech v lese za Klajdovkou hojný, Úbec, Tempelštýn u Jamolic, Radostice. — Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), přehojný v lese mezi Horn. Kounicemi a Křtenicemi (Zavřel), v údolí Dyje a Fugničky u Hardeku, na úklonech vinohradu u Čížova, na Kozí stezce u Lukova, ojedinělý na Hradišti a v údolí Leskavy u Znojma, mezi Citonicemi a Hradištem a sice poblíž Veskovského lesíku a při Dyji u zříceniny Nov. hrádku (Oborny). V Olomoucku ojediněle a pořídku; na výslunném úklonu při stezce za Žebětínem (Mik), u Star. vody (Schlosser). V uh. hradišťském kraji: Obora u Kroměříže a les u Velk. Těšan (Palla), kopce poblíž Jalub a kolem Uh. Hradiště (Schlögl), u Napajedel (Schwoeder), lesní luka v Buchlovském pohoří (Bubela), zřídka na Javořině a na Lopeníku (Holuby), Kobela u Kuželové, les Hrádek a luka Machova poblíž Javorníka, luka u Sigmundova hostince při samé hranici uherské [a odtud až k Miavě]. Ve východní části: kolem Tučap hojný, řidčeji u Bořenovic, Prusenovic, Dobrotic, Jankovic, kraje lesní na Lysině (Červinka), Obora a Lipina u Holešova, u Potůčkův u Rusavy, leč pořídku (Sloboda), velmi pořídku na Kotarech u Vsetína (Bubela), Nov. Jičín (Sapetza), u Spálova (Schlosser). Ve Slezsku: u Těšína, Blogotic, Szybic, na Tulu, u Lišné, Ustroně a v Bogušovicích v Těšínsku (Kolbenheyer), lomy u Lipníku a Bialy (Baier), Koňská a Císownica (Uechtritz), Vedrin, Dziegielow (Nagel), Goleszówská hora (Kotula).

β) Pneumonanthae. Květy namnoze jednotlivé v úžlabích, zřídka v prostředních úžlabích stopky 2- neb vícekvěté. Listy dolejších párů malé, krátkopoševné, nejdolejší šupinovité. Kalichy trubkovité.

1062. G. asclepiadea L. (H. tolitový). Lodyhy četné, z oddenku konečné, přímé, jednoduché. Listy vejčitě kopinaté, dlouze zakončité, 5—7 žilné, spodkem skoro uťatým přísedlé. Květy trochu jednostranné, všecky jednotlivé, pořídku prostřední po 2, střičné, bez listenců překrátce stopkaté. Kalich dlouze válcovitý, trubka 3—5krát delší čárkovitých uštův. Koruna z dolejška zúženého znenáhla dlouze kyjovitá, 5klaná, s cípy přišpičatělými. Oddenek krátkočlenný, mnohohlavě větevnatý, rovnovážný, s kůlovým kořenem.

V. 0·40—1·00 *m.* Koruny sinomodré, v ústí tečkované, zřídka bílé.

♃ Srpen, září. Kraje lesů, lesní luka, křoví, v Karpatech, zvláště v severovýchodní jich části hojný, Smrk u Čeladné (Sapetza)!, u Martiňáka na Kněhyni hojný (Kotek), v údolí Ostravice hojný, jako na Ondřejníku u Frýdlandu, u Ružanky, Huti-Hamry a odtud až ku hranicím uherským (Oborny), Klín Peretoňky, Polana, luka pod Skalkou a údolí Wasa u Ostravice, Butosonka pod hřebenem Lysé hory. — Ve Slezsku: Lysá hora, Malenovice, Lukšinec, u Star. Hamer (Oborny)!, Janovice, Bystrá, Krásná, Morawka, les Urbaška u Slaviče. — Vislá, na Malinově, u Bělska: na Košaru, Kamienické vyšině, u Bistraje [Mesna, Bučkovice], Szczyrk, Godiska (Kolbenheyer), u Ustroně (Milde), Kiczera, Ropicza, Pruszywka, Kocobendz u Těšína (Hetschko), Bystrzica (Ascherson), Rovnica (Nagel).

1063. G. pneumonanthe L. (Hořepník). Lodyha přímá, jednoduchá, hustě listnatá. Listy kopinaté neb čárkovitě kopinaté, 1—3žilné, na kraji ohrnuté. Květy v úžlabí hořeních listů, střičné, hoření skoro přísedlé, dolení na delší stopce s 2 listenci. Kalich válcovitě zvonkovitý, zuby jeho čárkovitě kopinaté, nemnoho kratší trubky. Koruny velmi veliké, 5klané, mezi cípy namnoze se špičatými přívěsky. Oddenek tlustý, ukousnutý, neukončený, šupinatý, s lodyhami postranními.

V. 0·10—0·45 *m.* Koruny tmavě modré se zelenými tečkami, vně s 5 zelenými pruhy.

♃ Červenec-září. Vlhká, žírná luka, světlé lesy, porůzný. V brněnském kraji: kolem Sloupu (Makowsky)!, Vranova (Rohrer), mezi Javorníkem a Nikly u Svitavy (Niessner), a u Příklud (Oborny), mezi Drnoholcem a Lednicí (Makowsky). V pořičí Moravy: na rašelinných lukách při levém břehu Moravy u Olomouce a na jedné louce u Lásek (Makowsky), o 1 kuse na vlhkých lukách u Kladek (Slavíček), rašelinná luka u Kláštera Hradiska (Vogl), na více místech u Střelné (Burghauser), Potoky u Javorníka, Filipov, Nov. Lhota, leč všude poskrovnu. — Velmi hojný na lukách od Žop k Chomýži, řidčeji na Hradisku nad Dobroticemi (Červinka), u Holešova s listy velmi širokými (okr. škold. Čech), pastviny u Chomýže a Hrabina poblíž Rusavy (Sloboda)!, lesy u Navojné (Dr. Hanáček), u Vsetína (Bubela)!, u Hodslavic a Jeličné (Sapetza).

Ve Slezsku: u Wedrynu poblíž Těšína, u Wapienice, Wilhemsdorfu, Rybařovic, (Kolbenheyer), u Lubna na úpatí Lysé hory (Oborny), u Krňova (Spatzier).

b) Calathiaceae Fröhl. Trubka koruny řepicovitá, až po kraj skoro stejně tlustá. Lodyha jednoduchá, jednokvětá. Oddenek listnaté a květonosné lodyhy ženoucí.

1064. G. verna L. (H. jarní). Lodyha jednoduchá, jednokvětá. Listy elliptické neb elipticky kopinaté, celokrajné, nejdolejší větší kopisťovité, lodyžní na spodu pošvaté, přísedlé, páry listů zprvu sblížené, potom velmi oddálené. Kalich trubkovitý, křídlatě hranatý. Koruna 5klaná, mezi ušty se zoubkem 2klaným. Oddenek tenký, plazivý, větvitý, šupinatý, na koncích s rozetkami listův.

V. 0·06—0·10 *m*, po odkvětu až 0·20 *m*. Koruna blankytná.

♃ Červen, červenec. Vlhká horní luka, bařinná a pramenitá místa v Jeseníku, porůznu. Studénková hole, prameny střední Opavy (Kügler), Praděd, úklony Pradědu při cestě k Ovčírně ve společnosti s Potentilla aurea, Euphrasia picta atd. (Bubela)!, úklon pod Petrštýnem (Gr. Fl.)!, západní úklon Vysoké hole (Bachmann), Velk. kotlina, zde na více místech (Gr. Fl. a Oborny)!, luka u Hangenšteinu a Janovic (Schierl), a sice na Janušovské kupě a Studénkovém kameni (prof. Simböck), Zlodějské křoviny pod Petrštýnem, Svinský příkop, Zámeček a na j. m. — Za ulicí „Veselskou“ k lesu „Veselce“ u studánky blíže Žďáru (Kovář).

2) Ušty korunní po krajích třepenitě brvité, z předu nestejně zubaté.

c) Grossopetalae Fröhl. Cípy koruny v dolení polovici třepenité, ústí holé.

1065. G. ciliata L. (H. brvitý). Lodyha z položeného spodku vystoupavá, hranatá, mnoholistá. Listy čárkovitě kopinaté, dolení v krátký řapík zúžené, hoření přísedlé. Kalich zvonkovitý s ušty kopinatými, dlouze zakončitými, na spodu spojenými a s blánitým krajem. Koruny veliké, kyjovitě zvonkovité, do $^{1}/_{2}$ čtyrklané, v dolení polovici vousatě třepenité. Oddenek tenký, plazivý, šupinatý.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruny lilákově modré.

♃ Srpen-říjen. Meze, kraje cest, suché výslunné kopce, háje, zvláště na vápně, poruzný, v západní části, jak se zdá, neroste. V brněnském kraji rozšířen: na Hádech u Obřan, též u Líšně dosti hojný!, na Šenhengstu a Kamenném kopci u Mor. Třebové (Makowsky), u Sloupu (Reissek)!, u Blanska (Urbánek)!, mezi Olomoučany a Rudicemi (Theimer), v lese pod Němčicemi u Boskovic (Svěrák), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), Kraví hora u Brna a sice při cestě ku Kamennému mlýnu, též u Tří křížu poblíž Veveří, u Ochoze a Křtin (Oborny)!, Žebětín (Uličný)!, u Ivančic (Schwoeder)!, lesní úklon Fogla u Klobouk (Steiger)!, Nikolčice (Bubela)!, lesy u Kurdějova (Schierl)! Zmoly u Bilovic, Zlobice a j. m. u Kuřimi, les Vejrůvka u Tišnova, Letovice, meze u Babolek, Měšťanky a j. m. u Kochova, Perštýn, Hrad a prachovna u Veveří, Holedná u Jundrova, Hustopeč. — V Prostějovsku: u Stichovic dole na stráni za panskou zahradou blíže stanoviska vratičky obecné (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Kulnický kopec a Zaječí obora u Krumlova (Zimmermann).

V Staré vápenici u Žďáru (F. Kovář). V Olomoucku: Hněvotínské lomy (Vogl), Pobuč a Leština u Zábřeha (Panek), Zkamenělý zámek u Milkova (Slavíček), dosti hojný v cihelně Výmoly u Loštic, a v Karníku u Troubelic severně Unčova (Červinka), Ruda nad Moravou a u Koldštýna (Oborny), řidčeji u Berouna (Gans). V uh. hradištském kraji: Obora u Kroměříže a les u Velk. Těšan (Palla), lesní luka v buchlovských horách (Bubela), na Lopeníku (Holuby), Strážnice, Velká, Javorník, Filipov, Nov. Lhota, na Chotarech a Javořině, Bojkovice. — Ve východní části: pořídku v Kruhách u Tučap (Červinka), horní luka pod Hostýnem (Sloboda)!, hojný v okolí Vsetína (Bubela), při cestě od Poschlé do Semetína. — Nov. Jičín (Sapetza)!, Hranice (Vogl), v okolí Místku: pod Čupkem mezi Hodonicemi a Metylovicemi, v křovišti pod Star. městem méně hojný (Gogela). Ve Slezsku: V Bělsko-Těšínsku dosti hojný (Kolbenheyer), na úpatí Lysé hory u Frýdlandu (Wetschky), u Supíkovic poblíž Frývaldova (Grabowski), Mal. Horka u Heraltic (Gr. Fl.), Tomíkovice u Vidnavy (Magerstein).

B) Koruna v ústí třísnitě vousatá. Byliny jednoleté.

d) Endotrichae Fröhl. Ušty korunní na spodu s 2klanou a spolu vláskovitě mnohoklanou šupinkou.

α) Tobolka přisedlá neb skoro přisedlá.

1066. G. campestris L. (H. luční). Lodyha přímá. Listy přízemní kopisťovité, vejčitě podlouhlé až kopinaté. Kalich 4klaný, ušty po kraji pilkovitě draslavé, 2 vnější mnohem větší, široce elliptické, zašpičatělé, volnými křídlovitými, na venek neohrnutými kraji až ke spodu trubky sbíhající. Koruna trubkovitě válcovitá, 4klaná, s trubkou žlutavou, v kalichu ukrytou a ušty elliptickými, nejvíce tupými, z předu trochu zoubkatými. Tobolka skoro přisedlá.

V. 0·06 0·20 *m*. Koruna modrolilákova.

⊙ Srpen—říjen. Průhony, travnaté pahorky, kopce, úklony, velmi porůznu. Úpatí východního úklonu Smrku u Čeladné (Sapetza), na Radhošti a u Hranic (Schlosser), na Vilamovickém kopci u Skočova, u Skalice a na Lysé hoře! (Kolbenheyer), u Ustroně (Wiesner). V Opavsku: u Albrechtic (Kölbing) a pořídku při cestě od Studénkové hole k Tomašovu (Grabowski).

1067. G. amarella L. (H. obecný.) Lodyha přímá, štíhlá, hroznovitě přímo-větvitá. Listy přízemní namnoze kopisťovité, lodyžní ze spodu skoro poloobjímavého kopinaté neb dolení podlouhlé. Kalich válcovitě zvonkovitý, as ku prostředku 5klaný, zuby kopinaté neb čárkovitě kopinaté, skoro stejné, na drsném kraji ohrnuté, úzkou řaskou po trubce kališní sbíhavé. Koruna 5-, řidčeji jako kalich 4klaná, dosti malá, kyjovitě trubkovitá, nahoře málo rozšířená, s ušty namnoze špičatými. Semenník dolů zúžený, však bezstopečný.

V. 0·08—0·25 *m*. Koruna červenavě liláková, zřídka žlutavě bílá.

⊙ Srpen — říjen. Vlhká luka, lesy, pastvy, keřnaté kopce a meze. V brněnském kraji: kolem Sloupu (Makowsky), údolí Punkvy (Svěrák), údolí Říčky u Ochoze (Fiala), Holštýn (Reissek), na Klingru a u Chrastové Lhoty u Svitavy (Niessner), Olešnice a Kunštát (Člupek). Luka a lesní místa u Čížova

(Oborny). Kolem Jihlavy, leč řidčeji než G. germanica Willd, jako u Fussdorfu, Třeště a sice při cestě do Čenkova (Reichardt), u Puklic (Pokorny), v Staré vápenici u Žďáru (F. Kovář). Kolem Rusavy hojný (Sloboda), na Janišovském kopci u Vsetína (Bubela)!, na Kotouči u Štramberka, na Svinci u Nov. Jičína!, na Libotínu u Žiliny (Sapetza). Leč stanoviska uvedená nejsou všecka zaručena.

β) pyramidalis Willd. Lodyha vyšší, ztuha přímá, již od spodu s četnými, prodlouženými, hojnokvětými větvemi. Listy ze širšího spodku kopinaté. Zuby kalicha kopinaté, 2krát delší trubky kališní. Koruny větší než u tvaru základního. V. 0·15—0·40 *m*. G. amarella L. v. parviflora Aut. pl.

Sem přináleží dle Oborného tvary od Náměště a Sloupu a snad i od Jihlavy.

β) Tobolky ± dlouze stopkaté.

* **G. obtusifolia Willd.** (H. tupolistý.) Lodyha přímá, větvitá, větví vzpřímených, namnoze červenavě nahnědlá, jedno- až vícekvětá. Listy přisedlé, trochu vzpřímené, podlouhlé, tupé, nejdolejší opakvejčité, ku spodu zúžené, hoření z poloobjímavého spodu kopinaté, tupé, jen nejhořejší trochu špičatější. Kalich trubkovitě zvonkovitý, s 5 skoro stejnými, čárkovitě neb podlouhle kopinatými zuby, zdélí neb delšími trubky kališní. Koruna trubkovitě zvonkovitá, větší než u předešlého, nahoře zřetelně rozšířena, uštů 5 podlouhle vejčitých, namnoze přišpičatělých, řidčeji tupounkých. Tobolka zřetelně stopkatá.

V. 0·15—0·35 *m*. Koruna fialová, dole žlutavě bílá. Vzezřením G. amarella L. podobná, leč od této semenníkem zřetelně stopkatým a tupými listy rozdílný.

⊙ Červen, červenec. Luka, pastvy, pro naše území pochybný, rostliny sem počítané náležejí bezpochyby ku G. Carpatica Wettst. Dle Bubely na lukách od Hošťálkova k Chotarům; dle Životského na Javornicích u Halenkova; dle Uechtritze v uh. mor. pohraničních Karpatech; dle Schlossera u Solance; dle Oborného na Javorníku; popis bylin od Star. Hamer, Oborným sem řaděných, souhlasí s popisem G. Carpatica Wettst.

1068. G. Austriaca A. et. J. Kern. (H. rakouský). Lodyha přímá, dole jednoduchá neb větvitá, větve rozličné délky, dolejší delší, tudíž květenství chocholičnaté. Listy lodyžní prostřední přisedlé, z vejčitého spodu čárkovitě kopinaté, prodloužené, zašpičatěné, 3—5krát delší než širší, na spodku nejširší, hořejší zdélí prostředních, leč trochu užší než tyto. Kalich zcela lysý, zuby kalicha delší než trubka kališní, skoro stejné, čárkovité, špičaté, zaokrouhlenými choboty se dotýkající, po kraji ploché, zřídka trochu ohrnuté. Koruny zvonkovité neb trubkovitě nálevkovité. Tobolka stopkatá, stopka zdélí trubky kališní.

V. 0·15—0·40 *cm*. Koruna s krajem bledě fialovým. Bylina dlouhými a úzkými listy a kalichem význačná. G. amarella Jacq. Enum. stirps. Vindob. p. 42, non L.

⊙ Srpen-říjen. Travnaté úklony, horská luka, posud jen v jihovýchodní části. Údolí Jihlavy u Jihlavy (Reichardt), údolí Dyje, u Dačic a Slavonic (Oborny), u Telče.

1069. G. Carpatica Wettst. Oest. bot. Zeits. 1892 p. 4. (H. karpatský.) Lodyha přímá, jednoduchá neb nahoře krátko-větevnatá, květenství zkrácenými větévkami květonosnými hroznovité, nikdy chocholičnaté. Listy přízemní v rozetce, kopisťovité, tupé, lodyžní dolejší kopinatě čárkovité, širokým spodem přísedlé, přitupé, hořejší širší, vejčitě kopinaté, špičaté, na spodu široké, 3—5žilné, 8—15 *mm* š., 15 – 30 *mm* dl., všecky lysé, někdy dvojbarevné. Květy 18—25 *mm* dl., stopky květní obyčejně delší kalicha. Kalich zvonkovitý, lysý, nachově načervenalý, trubka kališní nadmutá, nikoliv hranatá, jen proužkovaná, mezi cípy vždy zaokrouhleně tupá, cípy kališní skoro stejné, přímé, zdéli trubky neb málo delší, čárkovité, ploché neb po kraji ohrnuté. Koruna trubkovitě nálevkovitá, trubka delší kalicha, za sucha někdy vybledlá, nahoře mírně rozšířená, ušty špičaté, namnoze (za sucha) přímé. Semenník neb plod čárkovitý, na spodu v stopku as 2—4 *mm* dl. zúžený. Semena kulatá, hnědá.

V. 0·15—0·40 *m*. Koruna fialová.

⊙ Srpen—říjen. Luka, křoví, v horách dle zdání rozšířen. — Křtiny (Theimer), Rověčín (Fleischer), Mor. Třebová (Oborny), Sloup, Valchovský les, vápenné lomy a j. u Valchova. Velk. Meziříčí. — Údolí Dyje u Hardeku a u Star. Hamer (Oborny), u Vsetína (Bubela), Javořina, Lopenik, Cáb, Javorníky u Halenkova, Velk. Karlovice, Rožnov.

1070. G. germanica Willd s. str. (H. německý.) Lodyha přímá, dole obyčejně jednoduchá; nahoře větevnatá, větve krátké, květonosné, květenství tudíž hroznovité. Listy lodyžní prostřední vejčitě 3hranné, 2—3krát delší než širší, kratší než členy, Květy as 18 až 27 *mm* dl. Kalich zcela lysý, nanejvýš po kraji zubů velmi jemně brvitý, trubkovitě zvonkovitý, s 5 3hrannými, dlouze zakončitými, na kraji často ohrnutými, ostře špičatými choboty se dotýkajícími zuby. Zuby kalicha delší než trubka jeho, trochu nestejné, z nichž 2 širší, kraje jejich sbíhají podél trubky jako jemná, zelená žebra. Koruna trubkovitě nálevkovitá. Tobolky dlouze stopkaté.

V. 0·15—0·50 *m*. Koruna fialově modrá, s bělavou trubkou, zřídka bílá. G. amarella Fröl., Roth etc., G. amarell. β. grandiflora Meyer, G. amarell. β. germanica Čelak.

⊙ Srpen—říjen. Suchá luka, pastvy, travnaté stráně, cesty, rozšířen, zvláště v hornatějších polohách. Pokud byliny z níže vytčených míst sem náleží, nelze stanoviti, poněvadž není dokladů, jisto však, že některá z údajů těch nutno buď ku G. Carpatica Wettst. neb ku G. Austriaca A. et. J. Kerner připočísti. V brněnském kraji: Lomnice (Pluskal), Zďarná (Šmejkal), v údolí Svitavy od Svitavy až k Obřanům nezřídka (Makowsky), Jedovnice, mezi Lažánkami a Jedovnicemi (Oborny), les Stražová u Vohančic, Boskovice. — V Prostějovsku: pouze na Drahansku, a to: u Drahan při zřídle Hany, u Hartmanic, na Bílé vodě, před Mollenburkem (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer)!, u Star. Hobzí v okresu jemnickém (Oborny). V Jihlavsku: u Jihlavy (Pokorny), Lištĺ u Borovského mlýna a u Kostelníčku blíž Třebíče (Zavřel), Křižanov (Haslinger), u Stalkova, mezi Karlštýnem a Matějovicemi, u Růžené (Oborny), Borovná, Olší, Velk. Vanov, Bystřice n. P. V Olomoucku: u Berouna (Gans), Roudno (Rieger), Temenice u Šumberka (Haslinger), u Hrubé vody!, blíž Domašova a odtud až ku Střelné a Libavě (Oborny), luka u Janovic (Schierl)!, Zámecký vrch a les Grunt u Rymařova. — Ve východní části: na Javořině s G. Carpatica Wettst., Klapinov u Rusavy, Hošťálkov, Ratiboř. — Hojný u Vsetína (Bubela). — Ve Slezsku: u Bělska, Bistraje, na Magúrce, Skalitě a v Godžiském údolí (Kolbenheyer), u Dolní Lípové a Krňova (Oborny), u Sosnové, Rusína, Melče (R. a M.), Jauersberk blíž Vidnavy (Latzel).

325. Erythraea L. Zeměžluč.

A) Listy dolení oddálené, nikoliv v rozetce. Hlavní lodyha krátká, záhy v dlouhovětevný, vidličnatý vrcholík s oddálenými květy se rozdělující. Kraj koruny nálevkovitě prohlubený, s ušty kopinatými, namnoze špičatými.

1071. E. ramosissima Pers. (Z. nízká.) Lodyha 4hranná a jako listy po kraji a kalichy hladká. Listy 5žilné, vejčité až vejčitě podlouhlé, tupé, hoření kopinaté. Květenství volně vrcholičnaté. Kalich v čas rozkvětu namnoze delší, zřídka zdéli koruny, trubka korunní pod krajem v delším kuse zaškrcená.

V. 0·05—0·20 *m*. Koruna růžově pleťná, zřídka bílá. E. inaperta Kth., E. emarginata W. K., Gent. ramosissima Willd.

⊙ a ⚇ Vlhká luka, průhony, příkopy, role, porůzná. V brněnském kraji: u Židlochovic, Měnína, Otmarova a Pavlovic (Makowsky), na několika místech podél Svratky (Veselý), břehy nenovického rybníka, u Žilošic, Střelic, Komárova (Oborny), Ivančice (Schwoeder), Oujezd (Ripper), v údolí Rakovci u Račic (Niessl), v údolí chromském a u Divák u Klobouk (Steiger), u Čejče (Wiesner)!, u Podivína (Uechtritz), hojná na lukách na prahu a u Hlubokého rybníka blíže Krumlova (Zimmermann), příkopy u Morkůvek (Schierl)!, příkopy u Hodějic, Nosislav, Terezov, Selce. — V Prostějovsku: u nádraží prostějovského, na lukách u Hrubčic, Bedihoště (Uličný) u Určic, Křenůvek, Krumsína, ve hraničném žlebu a j. hojnější než E. centaurium (Spitzner). Hojná ve Znojemsku: u Kralic blíže Znojma (Roemer), mezi Křtěnicemi a Skalicemi (Zavřel), Mathildin stan u Mohelna (Schwoeder), při cestě od Vel. Mašovic k Podmoli, hojněji v nížinách při Dyji, jako u Drnoholce, Nov. vsi a hojná na polích u Frelešdorfa, Hrušovan a Nov. Přerova (Oborny), u Příklud a Stracholína (Makowsky), u Hevlína (Ripper). V Jihlavsku: při cestě od Tejna k Dubinám u Třebíče (Zavřel). V Olomoucku: na lukách u Černovíra, Štěpánova a Náměště (Spitzner), hojná na louce mezi střelnicí a Hajčínem (Mik), u Leštiny u Zábřeha (Panek). V uh. hradištském kraji: nezřídka u Kroměříže (Palla), v příkopech při trati a na vlhkých lukách u Bzence hojná (Bubela), na Javořině (Holuby), Rohatec, Zvolenov, všude kolem Strážnice, Hroz. Lhota, Velká, Mal. Vrbka, Javorník, Blumentál, Strání. — Ve východní části: role u Prusenovic směrem k Ochoze (Červinka), zřídka v mokřadech na Čupě u Vsetína (Bubela), u Štramberka a Nov. Jičína (Schlosser), u Příbora (Czížek). Ve Slezsku: u Bělska, Star. Bělska, Buczkovic (Kolbenheyer), u Jaworze a Lipníku (Baier), Sörgsdorf a Maifritzdorf u Vidnavy (Latzel).

B) Listy spodní sblížené, v rozetce, často vedlejší lodyhy vyhánějící. Květy na konci prodloužené lodyhy a větví, ve vidličnatých, nejprv dosti hustých vrcholících. Kraj koruny ploše rozprostřený, s ušty nejvíce přítupými.

1072. E. centaurium Pers. (Z. obecná.) Lysá. Lodyha 4hranná přímá, jednoduchá neb nahoře větvitá. Listy tak jako lodyha na plochách a na kraji hladké, namnoze 5žilné, podlouhle vejčité až kopinaté, špičaté, v rozetce opakvejčité, tupé. Vrcholík hojnokvětý, větviček skoro stejně vysokých. Kalich v čas rozkvětu o polovic kratší koruny, tato pod krajem sotva zaškrcená, s ušty vejčitými neb vejčitě kopinatými namnoze tupounkými.

V. 0·10—0·45 *m*. Koruna růžově pleťná, zřídka bílá. Gentiana cent. L.

⚇ a ⊙ Červenec—září. Suchá luka, pastvy, meze, kopce, paseky, vřesoviště, v rovině a nízkém předhoří až k 600 *m* obecná, v česko-moravském pohoří roztroušena.

1073. E. linearifolia Pers. (Z. úzkolistá.) Lodyha jednoduchá. Listy namnoze 3žilné, na plochách drsně tečkované, po kraji tak jako hrany lodyžní a kalichy útle pilkovitě drsné, čárkovitě podlouhlé neb čárkovité, dolejší podlouhle kopisťovité. Vrcholík dosti volný, chudokvětý, květy nestejně vysoké. Kalich na hranách draslavý, v čas rozkvětu zdéli trubky korunní, pod krajem krátce zaškrcené.

V. 0·10—0·30 *m*. Koruna sytě růžová, větší než u před. Gentiana linearif. Lam., E. angustifolia Wallr.

⚇ a ⊙ Červenec, srpen. Průhony, staré rybničné půdy, slatinná luka, pořídku. U Štikového rybníka u Mikulova (Simony), kolem Mušova (Reissek), Otnice (Czižek), bažinná luka kolem Čejče (Uechtritz 1855), dle Schlögla též v údolních lukách u Luhačovic. Tvary s hranami, listy a kalichy zcela lysými podobají se E. litoralis Fr., takto u Vranova (Dr. Salomon).

65. Řád. Borragineae Juss. Brutnákovité.

Rody:

A) Ehretiaceae Endl. Čnělka na semenníku konečná, krátká.

1. Kalich trubkovitý, 5dílný. Koruna nálevkovitá, 5klaná, v ústí bez hrboulkův. Tvrdky 4, zprvu v semenníku spojené, potom rozpoltěním plodu suchého, peckovicovitého spolu se rozcházející. *326. Heliotropium.*

B) Cynoglosseae. Tvrdky 4, vnitřní stranou na 1 sloupec v čnělku vybíhající přirostlé, posléze s ním se rozcházející. Ústí koruny s 5 tupými, dutými hrboulky.

1. Kalich nestejně 5klaný, po odkvětu velmi zveličelý, se stran smáčknutý, dvojchlopně složený, ušty po každé straně s 1 zoubkem. Tvrdky se stran smáčknuté, jemně bradavkaté. *327. Asperugo.*

2. Kalich stejně 5klaný neb 5dílný, po odkvětu sotva zvětšený, ušty bez postranního zoubku.

a) Kalich trubkovitý, 5dílný. Koruna nálevkovitá, 5klaná. Tvrdky vejčité, vně ploché a na celé ploše ostny nazpět hákovitými posázené, na vnějším kraji tupé a ztlustlé. *328. Cynoglossum.*

b) Tvrdky 3hranně hranolovité, na vnější hřbetní ploše zrnkované, na ztlustlém okraji 1—2 řadami nazpět hákovitých ostenců posázené, ostatně jak *a)* *329. Echinospermum.*

c) Kalich skoro zvonkovitý, 5dílný, po odkvětu zvětšený, odstálý. Koruna kolovitá, 5klaná. Tvrdky 4, častěji jen 3, okrouhlé, vně mističkovitě vyduté, hladké, s blánitým do vnitř ohrnutým krajem. *330 Omphalodes.*

C) Lithospermeae Koch. Čnělka až ku spodku volná. Tvrdky 4 neb 2, spodkem svým na plochém lůžku přirostlé, jinak mezi sebou a od čnělky oddělené, okolo pupku, jímž jsou na lůžku přirostlé, nevyduté.

1. Tvrdky 4, jednosemenné, kalich trubkovitý 5dílný.

a) Kalich trubkovitý, pravidelně 5dílný, po odkvětu nezvětšený. Koruna s krátkou trubkou, okraj nálevkovitý neb kolovitý, 5klaný, její ústí 5 namnoze nezřetelně 2laločnými hrboulky uzavřené. Tvrdky čočkovité, s ostrými kraji, hladké, velmi malým, po odpadnutí malý, dužnatý přívěsek nesoucím pupkem na lůžko přirostlé. *331. Myosotis.*

b) Koruna trubkovitě nálevkovitá, se stejným okrajem, uvnitř nad stejnými tyčinkami s 5 chlupatými podélnými řaskami. Tvrdky jak kamen tvrdé, širším plochým pupkem bez přívěsků se oddělující. *332. Lithospermum.*

c) Koruna nálevkovitě zvonkovitá, s nestejným, šikmo 5laločným krajem, uvnitř bez řasek a hrboulků, s tyčinkami nestejnými. Tvrdky pupkem 3hranným, plochým na lůžko přirostlé. *333. Echium.*

d) Koruna trubkovitě zvonkovitá, 5zubá, pravidelná, její ústí otevřené bez hrboulkův. Tyčinky stejné. prašníky střelovité, dole vespolek souvisicí. Tvrdky plochým, 3hranným pupkem na lůžko přirostlé. *334. Onosma.*

2. Tvrdky 2, dvoupouzdré, dvousemenné.

a) Kalich až ku spodku 5dílný. Koruna válcovitě zvonkovitá, 5klaná, bez dutých hrboulkův. Prašníky střelovité, dole vespolek souvisicí. Tvrdky plochým, polokruhovitým pupkem se oddělující. *335. Cerinthe.*

D) Anchuseae Koch. Čnělky až ku spodku volné. Tvrdky 4, na dolejšku okolo pupku vyduté a kolem dutiny kruhovitým krajem obklíčené.

1. Koruna s dlouhou trubkou. Tyčinky bez přívěskův.

a) Ústí koruny nad prašníky chlupaté, ale bez hrboulkův.

α) Kalich trubkovitý, 5hranný, 5zubý, za plodu nadmutý. Koruna nálevkovitá, 5laločná, s trubkou rovnou, dvoutvarná. Prašníky podlouhlé, nesrostlé. Tvrdky na dolejšku s dosti tenkým kruhovitým krajem a nad tímto zaškrcené. *336. Pulmonaria.*

b) Kraj koruny na svém dně, s tupými, někdy velmi malými, chlupatými hrboulky. Kruhovitý kraj tvrdek naběhlý.

α) Kalich 5klaný, po odkvětu zvětšený, nadmutý. Koruna nálevkovitá, krátce 5klaná, trubka rovná, kraj koruny válcovitě zvonkovitý, krátce 5klaný, ústí zrovna nad prašníky malinkými hrboulky neuzavřené. *337. Nonnea.*

β) Kalich 5klaný neb 5dílný, později nenadmutý. Kraj koruny krátký, hluboce 5klaný, trubka rovná, ústí zrovna nad prašníky hrboulkami uzavřeno.
338. Anchusa.

γ) Kalich 5dílný, po odkvětu nezvětšený. Trubka korunní na hřbetě prohnutá, pod prostředkem, kde tyčinky vynikají seškrcená, hrboulky vysoko nad tyčinkami, ústí krátkého od hřbetu skloněného, nestejně 5klaného kraje zavírajíce.
339. Lycopsis.

c) Ústí koruny s hrboulky špičatými, žláznatě zubatými, skloněnými v kužel nad prašníky.

α) Koruna trubkovitá, 5dílná neb 5klaná, za plodu zvětšená, trubka rovná, kraj koruny válcovitě zvonkovitý, krátce 5klaný. Kruhovitý kraj tvrdek naběhlý.
340. Symphytum.

2. Koruna kolovitá, v ústí s krátkými, dutými zoubky. Tyčinky vně pod prašníkem s podlouhlým přívěskem.

a) Kalich 5dílný, za plodu zavřený. Prašníky do kužele skloněné.
** Borrago.*

326. Heliotropium L. Otočník.

1074. H. europaeum L. (O. evropský). Lodyha přímá, namnoze již od spodu větevnatá a jako listy a kalichy plsťnatě drsná. Listy vejčité neb elliptické, tupé, celokrajné, řapíkaté. Lichoklasy konečné a úžlabní, jednostranné, bezlisté. Kalichy za plodu hvězdovitě rozložené. Koruny malé.

V. 0·05—0·30 *m.* Koruny namodralé neb bílé. H. majus Clus.

⊙ Červenec, srpen. Písčitá a výslunná místa, pole, úhory, cesty, v jižní části porůzný. V brněnském kraji: u Obřan a Bohutic (Makowsky), v údolí Jihlavy u Ivančic (Tkany), u Oslavan (Roemer), mezi Pavlovem a Kounicemi (Schlosser a Reissek), u Hrušovan (Schlosser), u Čejče (Bayer)! Ve Znojemsku: u Milfrouna (Richter), na polích mezi Sedlešovicemi a Nov. Šaldorfem u Louky (Oborny), hojněji u Nov. vsi, mezi Pulgarovem a Mikulovem (Makowsky)!, přebojný mezi Křtěnicemi a Skalicí (Zavřel) a u Oleksovic (Tkany).

327. Asperugo L. Ostrolist.

1075. A. procumbens L. (O. položený.) Bylina chabá, položená neb vystoupavá, hranatá, větvitá, mrtnatá, na hranách nazpět ostnitě štětinatá. Listy podlouhlé, kopisťovité, tupé, řidčeji špičaté, slabě vlnovitě zoubkaté neb celokrajné, ostnitě štětinaté, drsné. Květy jednotlivé neb po 2—4 sblížené, krátce stopkaté, dolení v rozsochách větví, hoření vedle listů postavené, kalichy plodní sehnuté. Koruny velmi malé.

D. 0·15—0·20 *m.* Koruny nachové, potom modré.

⊙ Květen, červen, někdy i na podzim. Rumiště, cesty, zdi, ploty, křoviště, pospolitý a porůzný, neroste v severní a východní části. V brněnském kraji: na Přísadniskách u Boskovic (Svěrák), náspy trati u Svitavy (Niessner), Ivančice (Schwoeder)!, od Brna v celé jižní části rozšířen, u Čejče (Makowsky)!, Klášterní kopec u Krumlova (Zimmermann), kolem Brna, Špilberk, Žlutý kopec, Písárky, Jundrov, botanická zahrada na Star. Brně, Geršpice, Bohdalice, Jehnice, Bilovice. — Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Mor. Budějovice, Mikulov, Polava!, přehojný v okolí Znojma, zde v městských sadech nemilý plevel, od Znojma podle Dyje skoro na všech místech (Oborny). Kolem Jihlavy na rumišti u Heuloského mlýna (Pokorny) a kolem Třebíče (Zavřel). V Olomoucku: v okolí Olomouce u Michalské brány a u Hajčína (Vogl). V uh. hradišťském kraji: u Uh. Hradiště (Schlögl) a kolem Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby), u Strážnice. — Ve Slezsku: porůzný v Těšínsku (Kolbenheyer) a pořídku v okolí Opavy (W. Fl.)

328. Cynoglossum Tourn. Užanka.

1076. C. officinale L. (U. lékařská, myšinec). Lodyha šedozelená, přímá, mrtnatá, nahoře šedě plsťnatá. Listy celokrajné, šedopýřité až mrtnatě šedozelené, podlouhle kopinaté, dolení kopisťovité, v řapík zúžené, hoření poloobjímavé. Vijany křátké, nahloučené, posléze prodloužené, latovitě seřaděné. Tvrdky na ztlustlém kraji hustě, na ploše roztroušeně měkoostné, bez uzlin mezi ostny.

V. 0·50—1·00 *m.* Koruny špinavě krvavé, s hrboulky nachovými.

⚇ Květen, červen. Výslunné a keřnaté pahorky, cesty, kraje lesů, pustá místa, obecná ve střední a jižní části, v severní části a horách řidčeji neb schází. Stráň u skalického nádraží a na lukách za Mladkovem (Svěrák). Na stanovisku svém nestálá, dříve u Stařechovic a Určic, nyní hojněji ve Žbánovském a Ptenském žlebu (Spitzner), u Jihlavy pořídku (Neumann), v údolí Dyje pod Dačicemi (Oborny), hojná u Balína. — U Kunštátu a Olešnice (Člupek). U Olomouce porůzná (Vogl), břehy Bystřice (Makowsky), u Vážan a Kotojed (Palla), kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Hodonína (Theimer), Dúbrava u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby). Ve východní části: u Tučap dosti pořídku (Červinka), u Bystřice pod Hostýnem a v plotech u Žopu hojná (Sloboda)!, u Ústí u Vsetína (Bubela), Juřinka u Poličné (Klanic), kolem Nov. Jičína a Hustopeče (Sapetza). Ve Slezsku: u Těšína (Wimmer), Blogotice, Ligotka (Kolbenheyer), o několika jedincích pod 1. jezem u Bělska, na haličské straně (Baier), kolem Vidnavy. — Při silnici mezi Hukovicemi a Kobylou (Vierhapper).

β) viridans mihi. Listy světlozelené, přilysé. Koruny trochu menši, tvrdky s nemnohými uzlinami mezi ostny.

Mezi tvarem základním, na několika místech v okolí Brna.

329. Echinospermum Schwartz. Strošek.

1077. E. lappula Lehm. (S. obecný). Lodyha nahoře větvitá a jako celá bylina šedozelená. Listy podlouhle kopinaté, přisedlé, dolení v řapík zúžené, jak lodyha přitiskle mrtnaté. Vrcholík hroznovitý, s listeny kopinatými. Stopky vždy přímé. Lístky kališní úzce kopinaté, odstálé, delší než plod. Tvrdky na obojím kraji s 2 řadama přitloustlých, nejdoleji sotva spojených ostnů, na úzké hřbetní ploše hrubozrnaté.

V. 0·20—0·40 *m.* Koruny malé, blankytné. Zapáchá myšinou. Myosotis lappula L., Lappula myosotis Mönch.

⊙ a ⚇ Červen-srpen. Pustá místa, role, úhory, zdi, skály, cesty. Ve střední a jižní části obecný, jinde velmi porůzný neb schází. Obecný v Brněnsku (Makowsky) a Znojemsku (Oborny). V severní části kraje brněnského: u Blanska, Jedovnic a Žerovníka. — Neroste u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Prostějova, Čechovic, Mostkovic, Kostelce, Plumlova (Spitzner), kolem Jihlavy roztroušen (Pokorny), hojný u Taborského mlýna u Třebíče (Zavřel), kolem Olomouce (Vogl), na Javořině (Holuby), na hrázích Panského splavu a při Bečvě u Vsetína (Bubela), na hřbitovní zdi u Nov. Jičína, u kostela v Žilině a u parního mlýna u Něm. Jasenic, bezpochyby jen zavlečen (Sapetza). Ve Slezsku: Zámecký vrch u Těšína (Wimmer; Kolbenheyer to popíra), řečiště Olšavy a v Blogoticích (Zlik), Bogušovice (Kolbenheyer).

1078. E. deflexum Lehm. (S. sehnutý.) Lodyha často již od dolejška větvitá, dole jak listy odstále jemně, nahoře přitiskle mrtnatá. Listy podlouhle kopinaté, útlé a tenké. Vrcholíky nahoře pro malé listeny skoro nahé, stopky po odkvětu sehnuté. Lístky kališní vejčitě kopinaté. odstálé, kratší než plod. Tvrdky na krajích 1 řadou plochých, dole blánovitě srostlých ostenců posázené, na široké hřbetní ploše jemně zrnkované.

V. 0·20—0·45 *m*. Koruna světle modrá. Zápach žádný. Lappula deflexa Garcke.

⊙ Květen, červen. Suché lesy, kamenité a keřnaté pahorky, porůzný. V brněnském kraji: u Bilovic, Adamova, v Josefském údolí, Nov. hrad a údolí Punkvy u Blanska, zde zvláště hojný u zříceniny (Makowsky)!, u Tišnova a Veveří (Oborny), u Nosislavi a hojný v Marianském údolí u Rosic (Niessl)!, kolem Oslavan (Roemer), Olomúčany a Tempelštýn u Dukovan (Tkany), Hády a j. m. u Obřan, Sloup, Židlochovice. — Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), v lesích kolem Bítova, Chvalatic, kolem zříceniny Chrašťan, Mločí žleb u Velk. Mašovic, v lesích za Býčí skalou u Znojma, u zámku Nov. hrádku a u Vranova (Oborny). U Březiny, stráň naproti Zkamenělému zámku u Milkova (Slavíček). Červená voda (Schlosser), Zámecký vrch u Koldštýna (Münke). Ve Slezsku: Uhuštýn u Einsiedlu (Grabowskim 1818 objeven), Šelenburk u Krňova (Hauser).

330. Omphalodes Tourn. Pupkovec.

1079. O. scorpioides Schrank. (P. pomněnkovitý.) Lodyha chabá, položená neb vystoupavá, s rozvláčnými, listnatými vrcholíky. Listy roztroušeně chlupaté, dolení střičné. kopisťovité, řapíkaté, hoření střídavé, přísedlé, podlouhle kopinaté. velmi útlé, sušením snadno černající. Květy dosti malé, dlouze stopkaté, jednotlivé, úžlabní. Stopky květní posléze sehnuté Tvrdky po kraji brvité, vně mističkovitě vyduté.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny blankytné. s hrboulky žlutými. Cynoglossum scorp. Hänke.

⊙ Duben, květen. Vlhké lesy, háje, houštiny, kraje vod, ve střední a jižní části rozšířen, jinde pořídku neb schází. V brněnském kraji: v Písárkách, Rajském lesíku, v údolí Svitavy od Brna až k Adamovu hojný (Makowsky)!, u Černovic, v údolí Jihlavy mezi Ivančicemi a Něm. Branicemi, v údolí Svratky od Veveří dolů (Oborny). Kolby u Uherčic (Schierl), u Klobouk jen v lese Lichy u Částkovce

(Steiger)!, od Býčí skály až ke Křtinám, Velk. a Mal. Bukovina, Babice, Blansko, Pekárna a j. m. u Bystrce, Holedná u Jundrova, Kohoutovice, Královská louka u Nenovic, Rajhrad, Žilošice, Žabcice, Kobeřice, Krumlov. — Ve Znojemsku hojný: kolem Náměště (Roemer), v údolí Dyje od Devíti mlýnů dolů až ku vtoku této řeky do Moravy, nejhojněji v hájích při dolní Dyji, v údolí Jevišovského potoka a v okolí Polavy a Mikulova (Oborny). V Jihlavsku: posud jen na pravém břehu Jihlavy mezi Panským a Koskovým mlýnem (Neumann) a bezpochyby na mnohých ještě místech podél Jihlavy (Oborny). V ostatní části pořídku: u Mikovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), dle Slavíčka u Březiny a Milkova.

331. Myosotis Dillen. Pomněnka.

A) Květy velmi oddálené, nehojné, dolení v rozporách větví a vedle listů, jen 2—4 na konci v chudo (2—6) květém, bezlistém lichohroznu. Přívěsky na spodu tvrdek opadlých značně vyvinuté.

1080. M. sparsiflora Mikan (P. řídkokvětá). Lodyha chabá, rozkladitá, roztroušeně nazpět mrtnatá. Listy celokrajné, štětinaté, dolení kopisťovité, tupé, řapíkaté, hoření podlouhle kopinaté, špičaté, přísedlé. Dolejší stopky květní 4krát delší než otevřený kalich plodní, posléze sehnuté. Kalich až skoro na dno 5dílný, na polokulatě kuželovitém ztloustlém konci stopky přísedlý. Koruny velmi malé, s velmi krátkou trubkou.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny blankytné. Vzezřením Omphalodes scorp. velmi podobný.

☉ Květen, červen. Vlhké háje, křoviště, ploty, porůzná v rovině a v nízkém předhoří až k 350 *m*. V brněnském kraji: u Brna, na Žlutém kopci, při kraji Písárek a v Rajském lesíku, u Rajhradu (Makowsky)!, na Netichové u Lomnice (Pluskal), v údolí Svitavy mezi Brnem a Adamovem na několika místech, u Němčic, Adamova a Šlapanic (Oborny), Obora u Krumlova (Zimmermann), Kartouzy, zahrady a úklony viničné u Černovic, Nenovice, Modřice, Nebovidy, Ivančice, Bílá voda a údolí Rokytné u Krumlova, Břeclav, Star. Břeclav. — V Prostějovsku: u Stichovic, u Háje blíže Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Mikulov (Makowsky), Plaveč, Velk. Mašovice, Tvořihráz, Znojmo, Milfroun, Devět mlýnův atd. (Oborny). V Olomoucku: v okolí Olomouce na více místech (Mik), v Grýgovském lese (Makowsky), u Tovačova (Spitzner), luka v sadech u Wiesenberku, zde bezpochyby cizím semenem zavlečena (Oborny). V uh. hradišťském kraji: hojná u Kroměříže (Palla), od Kojetína až ku Chropínu (Schlosser), u Star. města a Mikovic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), u Hodonína (Theimer), v hájích a lučních příkopech při silnici od Bzence do Veselí (Bubela), na Javořině (Holuby). Ve východní části: živé ploty zahradní u Bořenovic, pořídku (Červinka), pořídku u Rusavy (Sloboda), u Vsetína (Bubela in lit.), poblíž mostu u panského dvoru na pravém břehy Jičiny u Žiliny (Sapetza). Ve Slezsku: dle Schlossera u Krňova a na Zámeckém vrchu u Hradce; po březích Vidné mezi Vidnavou a Kalkovským mlýnem hojná (Vierhapper), v zahradách a při kraji silnic v Těšině (Kotula).

B) Lichohrozny hojnokvěté, nahé neb jen nejdoleji listnaté. Přívěsky lůžkové tvrdek velmi malé, někdy sotva znatelné.

1. Kalich do $^{1}/_{3}$ až něco přes $^{1}/_{2}$ rozeklaný, přitiskle chlupatý.

1081. M. caespitosa Schultz. (P. trsnatá.) Lodyha vystoupavá, přioblá, nanejvýš hořeji slabě hranatá, přilehle roztroušeně chlupatá, lesklá. Listy podlouhle kopinaté, přitupé, jen málo sbíhavé, přitiskle skrovně chlupaté. Lichohrozny volnokvěté, často doleji listnaté. Stopky plodní skoro rovnovážné neb nejdolejší sehnuté, $1^1/_2$ až 3krát delší kalicha. Kalich do $^1/_2$ rozeklaný, delší trubky korunní. Koruny malé, čnělky velmi malé. Tvrdky uvnitř vypouklé, vně dosti ploché. Oddenek plazivý, větevnatý.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny světle blankytné s bledožlutými šupinkami.

♃ Květen—září. Příkopy vodní, bařiny, kraje rybníků, pořídku a posud málo pozorována. Rybníky u Vistonic a Náměště (Roemer), u Vatiny a Velelských rybníkův u Žďáru (Kovář), u Chropína (Palla), Včelniska u Vsetína (Bubela in lit.), v okolí Nov. Jičína (Sapetza), dle Schlossera u Bělotína a Polomi a ve Slezsku u Krňova a Hradce.

1082. M. palustris Roth. (P. bahenní). Lodyha stopami listů hranatá, jen málo lesklá a namnoze hustěji chlupatá. Listy podlouhle kopinaté, špičaté. Lichohrozny vždy bezlisté. Stopky plodní šikmo, zřídka rovnovážně odstálé, namnoze jen zdélí neb málo delší kalicha. Kalich namnoze do $^1/_3$ rozeklaný, zdélí neb kratší trubky korunní. Koruny zřídka tak malé, jako u předešlé, namnoze 2krát větší. Čnělka zdélí neb o $^1/_2$ kratší kalicha. Tvrdky obak, vně často silněji vypouklé. Oddenek plazivý, často trsnatě rozvětvený a kořenující.

V. 0·10—0·40 *m*. Koruny blankytné, řidčeji růžové neb bílé, s hrboulky tmavěji žlutými. M. scorpioides β. palustris L.

♃ Květen—září. Potoky, kaluže, příkopy, bařinná luka, v rovině i předhoří obecná, někdy i ve vysokých horách. Lodyha buď přilehle roztroušeně chlupatá β) strigulosa Reichb. tento tvar všude obecný; neb dosti hustě odlehle a odstále huňatá γ) repens Don. tvar méně hojný, dle Schlossera kolem Mušova, Uh. Hradiště a Kroměříže. S květy bílými u Budišova, Vítkova a Domašova.

2) Kalich přes $^1/_2$ rozeklaný, odstále srstnatý, doleji s chlupy tuhými, hákovitými, řidčeji obloukovitými.

a) Stopky plodní 1—2krát delší uzavřeného plodního kalicha, posléze skoro rovnovážné. Lichohrozny rozvinuté, kratší než statná listnatá lodyha.

1083. M. silvatica Hoffm. (P. lesní). Lodyha listnatá a jako listy srstnatá. Listy celokrajné, dolení kopisťovité, v řapík sbíhající, hoření podlouhlé až podlouhle kopinaté, přišpičaté. Lichohrozny zcela bezlisté, hustokvěté stopky plodní patrně delší kalicha. Květy velmi veliké, někdy i velmi malé. Kalich do $^2/_3$ rozeklaný, nejprve šedochlupatý, posléze zezelenající, vespod s chlupy dosti roztroušenými a tenkými, hákovitými neb sotva ohnutými. Trubka koruny zdélí kalicha, kraj její na plocho rozprostřený. Oddenek namnoze svazečky listův a kvetoucí lodyhy ženoucí.

V. 0·10 0·30 *m*. Koruny blankytné, zřídka růžové neb bílé. M. scorpioides silvatica Ehr.

♃ neb též ⚇ Květen, červen. Lesy, houštiny, paseky, obecná v celém území a ještě ve Velk. kotlině (Oborny), u Prostějova řidčeji (Spitzner).

1084. M. intermedia Link. (P. prostřední). Lodyha přímá, často již od dolejška větvitá, šedozelená a jako listy srstnatá. Listy dolení podlouhle opakvejčité, tupé, v řapík zúžené, hoření podlouhlé, špičaté, přisedlé. Květy přímo odstálé. Kalich přes $^1/_2$—$^2/_3$ rozeklaný, do $^2/_3$ výšky své delšími rovnovážnými chlupy hustě posázený, na dolejšku pak chlupy tuhými, hákovitými, po odkvětu zavřený. Trubka koruny velmi malé kratší kalicha, její kraj mističkovitě vydutý.

V. 0·15—0·45 *m*. Koruny blankytné, zřídka bílé. M. scorpioides *α*. arvensis L., M. arvensis Roth.

⊙ a ⚇ zřídka ♃ Květen-září. Role, úhory, meze, cesty, světlé lesy, obecná v rovině a předhoří.

b) Stopky plodní nanejvýš zdélí kalicha, často i kratší. Lichohrozny bezlisté, vyvinuté, asi zdélí neb delší chudolisté lodyhy. Kraj koruny namnoze malý, mističkovitě vydutý.

1085. M. hispida Schlecht. (P. srstnatá). Lodyha přímá, štíhlá, nitkovitá, trochu větvitá a jako celá bylina odstále srstnatá. Kalich krátce zvonkovitý, pod krajem s rovnovážnými, na dolejšku pak chlupy tuhými, obloukovitě ohnutými, hákovitými. Stopky zdélí neb trochu kratší otevřeného plodního kalicha, skoro rovnovážné. Trubka koruny velmi malé kratší než kalich.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny blankytné. M. collina Rchb., M. arvensis Link.

⊙ Duben-květen. Suché, výslunné kopce, kraje lesní, křoviště, mýtiny, pole, úhory, rozšířena, zvláště ve střední a jižní části, jinde pořídku neb schází. V brněnském kraji hojná (Makowsky), kolem Brna, Adamova, Ostrovačic (Oborny), neroste dle Člupka u Kunštátu a Olešnice; hojná kolem Klobouk (Steiger), Medlánky, Obřany, Bílovice, Boskovice, Vyškov, Slavkov, Dubňany, Komín, Bystrc, Vostopovice, Budkovice, hojná kolem Krumlova, Olbramovice. — Kolem Prostějova obecná na př. na Kosíři, u Plumlova, Prostějoviček, Hradiska a j. h. (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště, Znojma, Vranova, Devět mlýnů, Lukova, Hardeku, Mikulova a j. m. (Oborny). V Jihlavsku pořídku (týž), u Nov. města snad jen zavlečena. — V Olomoucku: u Olomouce (Vogl), Nemile u Zábřeha, leč pořídku (Panek), Wiesenberk (Bittner), zde bezpochyby jen zavlečena (Oborny). V uh. hradištském kraji: u Kroměříže, zvláště hojně na polích u Obory (Palla), mezi Hodonínem a Bzencem a mezi Kostelany a Napajedly (Theimer), na Javořině (Holuby), u Strážnice. — Ve východní části: u Rusavy (Sloboda), Kotouč u Štramberka (Czižek), u Nov. Jičína (Sapetza). Ve Slezsku: Bobrek v Těšínsku (Kolbenheyer), u Vidnavy 1872, f. albiflora, na Kostelíčku u Líšně.

c) Stopky plodní kratší než uzavřený kalich.

1086. M. versicolor Smith. (P. měňavá). Lodyha chabě větvitá a jako listy odstále chlupatá. Listy celokrajné, dolení podlouhle opakvejčité, tupé, v řapík zúžené, hoření čárkovitě podlouhlé, špičaté, přisedlé. Stopky skoro 2krát kratší než zavřený plodní kalich, šikmo odstálé. Kalich vejčitě kuželovitý, uprostřed s chlupy odstálými, vespod chlupy obloukovitě ohnutými, tuhými, hákovitými. Koruna větší než u před., trubka její posléze 2krát delší kalicha většího a delšího než u předešlé.

V. 0·10—0·25 *m.* Koruna nejprv bělavá, žlutá, pak modrá, posléze modrofialová. M. arvensis c. versicolor Pers.

⊙ Květen, červen. Horní, lesní luka, mýtiny, keřnaté úklony, úhory, pořídku. V brněnském kraji: u Ostrovačic (Niessl), u Rapotic. — Ve Znojemsku; kolem Náměště, v lese na Vlčím kopci, u Sedlce (Roemer), v údolí Dyje u Znojma (Oborny), v ostatní části: Vápenice a Vetla u Žďáru (Kovář), kolem Olomouce (Vogl), u Nemile u Zábřeha hojná, jinde schází (Panek), u Milkova (Slavíček), u Popovic (Palla), Kalvarská hora u Napajedel (Waloušek), u Rusavy (Sloboda), Bobrky u Vsetína (Bubela), u Rožnova, na slezce mezi Straníkem a Hostašovicemi (Sapetza). Ve Slezsku: v Těšínsku (Kolbenheyer) a kolem Vidnavy (Vierhapper.)

1087. M. arenaria Schrad 1818. (P. tuhá). Lodyha od dolejška četné lichohrozny vysýlající, řidčeji jednoduchá a jako listy odstále šedochlupatá. Nejdolejší listy v rozetce, hoření tupé, přisedlé. Lichohrozen doleji listnatý, hned nad dolejškem lodyhy začínající, mnohokvětý, později ztuha přímý. Stopky květní za plodu vícekrát kratší než kalich. Kalich kuželovitý, za plodu zavřený, přímý neb šikmo odstálý. Trubka velmi malé koruny kratší než kalich, s krajem prohlubeným.

V. 0·05—0·20 *m.* Koruny světlomodré. M. stricta Lmk. 1819, M. arvensis Rchb.

⊙ Duben, květen. Role, cesty, úhory, meze, kopce, kraje lesní, zvláště na písku, obecná v rovině a předhoří. Ještě u Wiesenberka (Bittner), u Roudna (Rieger), u Jihlavy (Pokorny), na Javořici poblíž Telče. — U Olešnice (Člupek). Na Javořině (Holuby), u Tučap obecná (Červinka), u Rožnova (Kotek), u Straníka a Hodslavic (Sapetza), hojná u Místku (Gogela). Ve Slezsku: u Otic poblíž Opavy (Svěrák), u Jablunkova, v Těšínsku a Vidnavsku a j. obecná.

332. Lithospermum L. Kamejka.

A) Koruny malé, bílé neb žlutavě bílé.

1088. L. officinale L. (K. lékařská, vrabí símě). Lodyha přímá, nahoře velmi větevnatá, hustě listnatá a jako listy přílehle hustě srstnatá. Listy celokrajné, přisedlé, kopinaté, řidčeji vejčitě kopinaté špičaté, na líci tmavozelené, postranní žebra listů vespod vyniklá, na líci vtisklá. Lichohrozny listnaté, květy přímé. Trubka koruny malé krátká, řásky v ústí korunním vybíhají nahoře v malé duté hrboulky. Tvrdky hladké, lesklé, bílé. Oddenek vytrvalý, tlustý, namnoze vícehlavý.

V. 0·40—0·80 *m.* Koruny nazelenalé, běložlutavé.

♃ Květen, červen. Výslunné, keřnaté kopce, háje, křoví, porůzná, zvláště ve střední a jižní části, jinde pořídku. V brněnském kraji: Hády u Obřan, v Líšenském lese, u Židlochovic (Makowsky)! u Černovic a Geršpic (Oborny), u Svitavy (Niessner), u Ivančic (Schwoeder), u Hustopeče (Reiss) a sice v lese Rozdíly (Schierl), Křižová hora u Krumlova (Zimmermann)!, pořídku na Mordovně u Klajdovky, Nosislav, Kolby u Uherčic, Lanštorf, přehojná v Širokém lese u Star. Břeclavi, Selce. — Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), Mikulov (Makowsky), les Hájek mezi Pulgarovem a Mikulovem (Fiek), kolem Polavy, Hrušovan, na Peleberku u Milfrouna, úklony k Bohumělickému mlýnu, leč pořídku, hojněji v Tvořihrázském lese a v Purkrábce u Suchohrdlí a Těšatic (Oborny). V uh. hradišťském kraji: v Květné zahradě a při Moravě poblíž cukrovaru u Kroměříže (Palla), kopec Sv. Rocha u Velehradu (Schlögl), křoviny na Sv. Florianku u Bzence (Uechtritz), v Hodonínském lese (Bubela). Ve Slezsku: u Bogušovic a v písku Olšavy u Těšína (Reissek), u Vidnavy jen zdivočelá.

1089. L. arvense L. (K. rolní). Lodyha přímá, oddáleně listnatá, nahoře větevnatá, na dolejšku někdy i s vedlejšími lodyhami a jako listy přilehle mrtnatá. Listy obak světle zelené, podlouhle kopinaté, zúženým spodkem přísedlé, dolení podlouhle opakvejčité, řapíkaté, postranní nervy nevyniklé. Květy přímé, velmi krátce stopkaté, skoro přísedlé. Zuby kalicha velmi dlouhé, úzce kopinaté. Koruny vně roztroušeně dlouze chlupaté, málo delší kalicha, řasky v ústí korunním k oběma koncům znenáhla se tratící, bez hrboulkův. Tvrdky bradavičnatě svraskalé, nahnědlé. Kořen vřetenovitý, jednoletý.

V. 0·15—0·45 *m.* Koruna žlutavobílá, zřídka modrá.

☉ zřídka ⚇ Duben-červen. Role, úhory, meze, cesty, pustá místa, v rovině a předhoří obecná.

B) Koruny značné, temně blankytné.

1090. L. purpureo-coeruleum L. (K. modronachová.) Lodyhy jednoduché z oddenku vysýlajícího též nekvetoucí, obloukem k zemi se kladoucí a posléze kořenující, listnaté výhonky. Lodyhy přímé neb vystoupavé a jako listy srstnaté, nahoře slabě větvité. Listy celokrajné, kopinaté, spodem znenáhla zúženým přísedlé, přitiskle chlupaté. Lichohrozny sblížené, posléze prodloužené, květy přímé. Koruny značné, vně jemně pýřité, s dlouhou z kalicha čnějící trubkou, řasy v ústí bez hrboulkův. Tvrdky vejčité, špičaté, hladké, lesklé, bělavé. Oddenek šikmý, uzlatý.

V. 0·25—0·45 *m.* Koruny nejprv nachové, pak temně blankytné. L. repens Clus.

♃ Květen, červen. Výslunné, porostlé stráně, křoviště, kopce. Ve střední a jižní části porůzná. V brněnském kraji: Hády u Obřan a odtud až k Adamovu (Makowsky)!, Němčany u Slavkova, Šlapanice (Niessl)!, Ivančice (Schwoeder)!, kopce u Nosislavi (Schlosser)!, kraj lesa u Kurdějova (Schierl)!, u Klobouk (Steiger)!, Vrabčí les a Mokrý les u Krumlova (Zimmermann). Mordovna, Ochoz, Kanice, Tvarožná, vinice u Obřan, kopce u Cacovic, Sv. Antoníček, Kartouzy, Medlánky, les Dubová u Vohančic, Bedřichovice, Rajhrad, Žilošice, Syrovice, Kolby u Uherčic a Hájek u Vranovic, Dambořice, Ždánice, Dubňany, Leskoun u Vedrovic. — Ve Znojemsku: u hradu Kraví hora poblíž Oslavy, u Náměště a Kuroslep (Roemer), u Jevišovic (Ritschl), Polavské kopce (Schlosser a Makowsky), les Hájek mezi Pulgarovem a Mikulovem (Fiek), v údolí Ledovém u Vranova, Kozí stezka u Lukova, údolí Dyje u Hardeku a odtud na několika místech až ke Znojmu, v Tvořihrázském lese u Těšatic, a výminečně v jednom háji mezi Hrádkem a Strachoticemi (Oborny). V ostatní části: kraje vinic a ploty u Uh. Hradiště, leč pořídku při kraji lesa Plechovce u Bzence (Bubela) a v bukových lesích hor Mandatských u Strážnice (Makowsky), u Lejskového (Holuby).

333. Echium L. Hadinec.

1091. E. vulgare L. (H. obecný, volský jazyk). Štětinatochlupatý. Lodyha přímá, jednoduchá, zřídka větvitá. Listy kopinaté neb čárkovitě kopinaté, příšpičaté, nejdolejší v řapík zúžené, hoření přisedlé. Lichohrozny četné, krátké, v jehlancovité úzké latě. Koruna prostřední, trubka koruny kratší kalicha. Tyčinky sehnuté, na kraj koruny přiložené. Čnělka 2klaná.

V. 0·25—1·00 *m*. Koruna modrá, zřídka růžová neb bílá. Květy obojaké jsou největší, dvoudomé a mnohomanželné jsou menší; květy ♀ do $^1/_2$ obojakých, s čnějící čnělkou a hnědými neplodnými, dosti dlouhými tyčinkami *β)* Wierzbickii Haberle.

⊙ Červen-září. Výslunné kamenité kopce, cesty, meze, zdi, křoviště, v celém území obecný, často i ve vyšších polohách. V Jeseníku ještě na bílém Seifenu mezi Vidlicí a Jeleními lukami (Bachmann) a v nejhořejší části Klepačova blízko rozhraní vod (Oborny), Javořina, Studénková hole poblíž kaple. *β)* řidčeji, na Špilberku v Brně, kolem Ivančic a v údolí Dyje u Znojma (Oborny) u Vranovic a Polavy. S bílými květy u Brna a Znojma (Oborny), u Němčic.

1092. E. rubrum Jacq. (H. červený). Lodyha jednoduchá, přímá a jako celá bylina štětinatá. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, celokrajné, špičaté. Lichohrozny nahloučené, ve válcovitě kuželovité, úzké latě; listeny lichohroznů kopinaté. Trubka koruny 2krát delší kalicha. Čnělka nedělená, s bliznou 2laločnou. Ostatně jako předešlý.

V. 0·30—1·00 *m*. Koruna značná, krvavě červená, zřídka bílá. E. violaceum L., E. rubroflore Clus.

⊙ řidčeji ♃. Červen. Loučky lesní, stráně, kopce, travnaté úklony, jen ve střední a jižní části, u nás dostupuje západní hranice svého rozšíření, pořídku. V brněnském kraji: v Písárkách při cestě od myslivny k Bosonohám poskrovnu, hojněji na Hádech u Obřan (Makowsky)!, zde též s bílými květy (Oborny), u Klobouk a sice na lučním úklonu u Bošovic a Krumvíře (Steiger)!, kraj lesa nad Kurdějovem (Schierl), u Nikolčic (Šebesta a Makowsky)!, u Čejče (Wiesner)!, kraj lesní na Tupém kopci u Kohoutovic, Stráň u Morkůvek. — Ve Znojemsku:

na Pelcberku u Milfrouna, leč po vymícení lesa již velmi pořídku, úklony Frauenholce poblíž Milfrouna, leč poskrovnu, hojněji na otevřeném lesním místě v Purkrábce u Suchohrdlí poblíž Znojma (Oborny). Dle Schlossera u Hovoran a v Hodonínském lese.

334. Onosma L. Ruměnice.

1093. O. echioides L. (R. hadincovitá). Bylina škrablavě srstnatá, o 1—3, lonskými svadlými svazečky listů obdaných, namnoze nachově hnědých, as od polovice větvitých lodyhách. Listy kalně zelené, celokrajné, čárkovitě kopinaté, hoření a listeny lichohroznů širší, přísedlé, kopinaté neb vejčitě kopinaté, špičaté. Květy nicí, v lichohroznech jednostranných, listnatých. Prašníky na kraji hladké. Tvrdky 3hranné, k dolejšku nezúžené, zobanitě zakončité, nezřetelně bradavkaté, málo lesklé, světlošedé. Kořen kolmý, válcovitě vřetenovitý.

V. 0·20—0·45. *m.* Koruny bělavé, pak žlutavé. Cerinthe echioides var. *β.* L. O. calycinum Stev.

⊙ řidčeji mnoholetá. Květen, červen. Suché, kamenité škroboliny, písčiny, pořídku. Mezi Čejčem a Hodonínem (Bayer)!, kolem Hodonína (Wiesner)!, Velehrad a Jaluby u Uh. Hradiště (Schlögl), v 1 kuse na náspu trati pod nádražím u Bzence (Oborny 1881), dojista že jen zavlečena.

1094. O. arenarium W. K. (R. písečná.) Bylina s oddenkem krom lodyh čerstvé svazečky listů ženoucím. Lodyha zelenavě žlutá, přímá, nahoře hustě větvitá a jako celá bylina pichlavě štětinatá. Listy celokrajné, světle zelené, nejdolejší a svazečků čárkovité neb čárkovitě klínovité, tupé, lodyžní přísedlé, čárkovitě podlouhlé, špičaté. Květy nicí, krátce stopkaté, v listnatých lichohroznech. Prašníky ku špičce pilkovaté. Tvrdky 3hranné, k dolejšku zúžené, špičaté, hladké, lesklé, zelenavě šedé.

V. 0·25—0·50 *m.* Koruny bledožluté

♃ Konec května—srpen. Suché, keřnaté a výslunné písčiny pořídku. Hodonínský les (Schlosser a Wiesner), mezi Šardicemi a Hodonínem (Makowsky), stanovisko snad totéž jako u předešlé. Náspy trati a v sousedním borovém lese podél trati mezi Hodonínem a Bzencem na několika místech (Oborny), porúzná na pastvách u Ratiškovic (Makowsky).

335. Cerinthe L. Voskovka.

1095. C. minor L. (V. menší.) Lodyha přímá, nahoře větvitá. Listy celokrajné, tupé neb vykrojené, častěji bíle skvrnité, jak lodyha lysé, sivé, pupkatými pahrbečky posázené, doleni kopisťovitě opakvejčité, hoření vejčité srdčitou neb střelovitou spodinou poloobjímavě přísedlé, v květenství ztuha brvité. Květy nicí v hustě nahloučených, pak dosti prodloužených listnatých lichohroznech. Stopky plodní velmi prodloužené, skoro rovnovážné. Koruna přes polovici 5klaná, zubů čárkovitých, přímo skloněných. Prašníky vícekráte delší nitek

V. 0·25—0·60 *m.* Koruna citronově žlutá, někdy v ústí s 5 nachovými skvrnami.

⚇ řidčeji ♃ Květen—červenec. Kamenité a keřnaté stráně, meze, cesty, suchá luka, ve střední a jižní části rozšířena, jinde pořídku. V brněnském kraji hojná (Makowsky), Písárky, Hády u Obřan (Oborny)!, Černovice (Cziżek)!, Boskovice a Jevíčko (Uechtritz)!, Kunštát! a Olešnice (Člupek), Ivančice (Schwoeder)!, kolem Hustopeče (Schierl)!, u Klobouk (Steiger)!, úklony Křižové hory a u mlýna „Na rybníku“ u Krumlova (Zimmermann), Lanštorf (Ripper)!, Julianov, Slatina, Líšeň, Ochoz, Kanice, Maloměřice, Cacovice, Sv. Antoníček, Kartouzy, Medlánky, Evanovice, Mokrá hora, Jehnice, Bilovice, Kuřim, Křtiny, Blansko, Drásov, Malostovice, Vohančice, Štěpánovice, Tišnov, Žlutý kopec, Bystrc, Nebovidy, Střelice, Nenovice, Rajhrad, Syrovice, Židlochovice, Blučina, Lovčičky, Slavkov, Vyškov, Nížkovice, Lulč, Morkůvky, Kobylí, Marianská studénka u Krumlova. — V Prostějovsku: za Žešovem na mezích lučného údolí, při silnici do Vejšovic, u Bedihoště, Biskupic, na vinohradech na Kosíři, na Záhoří, ve Žbánovském a Ptenském žlebu (Spitzner). — Ve Znojemském kraji hojná: Náměšť (Roemer), u Polavy a Mikulova, řidčeji u Hodonic, Tasovic, Božic, Hrušovan, Milfrouna, Vranova, Lukova, Čížova a sice na vinohradech proti Hardeku, u Bítova a kolem zříceniny Chrašťan (Oborny). V Jihlavsku: jen ve Vilémském lese u Třebíče (Zavřel), zde a u Čížova s ústím nachově skvrnitým (Oborny). — V Olomoucku: úklony za Slavonínem a hněvotínské lomy (Mik a Vogl), mezi Grýgovem a Holicemi a jinak u Olomouce roztroušena (Makowsky), Přerov, Čelčice u Nezamyslic, Tovačov, Předmostí u Přerova (Spitzner), vápenné lomy u Vítošova poblíž Zábřeha (Panek), u Zkamenělého zámku u Milkova (Slavíček). V uh. hradištském kraji: poblíž mlýna u Miňůvek, v Oboře a j. m., u Kroměříže (Palla), u Velehradu (Schlögl), v jižní části t. k. rozšířena kolem Hodonína, Hovoran a Čejče (Uechtritz), porůzná v polích u Temnic, u Vilémova dvora a v lese Plechovci u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby)!, Rohatec, Zvolenov, hojná u Strážnice, Kralov u Uh. Brodu, Havřice, Prakšice, Suchá Loza, Ordějov, Bystřice, Banov. — Ve východní části: u Tučap a Jankovic (Červinka), u Brusného, Chomýše a Bystřice p. H. (Sloboda), pořídku a snad jen zavlečena u Vsetína, u Val. Meziříčí velmi hojná (Bubela), u Rožnova (Kotek), kolem Nov. Jičína (Sapetza), Hranic (Ripper), na Kamenné u Staříče blíže Místku porůzná (Gogela). Ve Slezsku: hojná kolem Těšína (Kolbenheyer)!, Koňská, Bogušovice. — Goleszów (Fiek), Skočov (Kotschy), Mösnig u Krňova (Mayer), pořídku u Opavy (W. Fl.).

336. Pulmonaria Tourn. Plícník.

A) Strigosae Kern. Listy přízemní kopinaté, ku spodu znenáhla zúžené, nahoře poskrovnu přilehle srstnaté. Lodyhy nahoře v květenství silně srstnatě huňaté, draslavé, skoro bezžlázné.

1096. P. angustifolia L. (P. úzkolistý.) Listy celokrajné, hedbávitě mrtnaté, špičaté neb přišpičatělé, přízemní kopinaté, v řapík široce křídlatý znenáhla zúžené, lodyžní vejčitě neb čárkovitě kopinaté, přisedlé, trochu sbíhavé, brvité. Květy přímé, v chudolistých, nahloučených, pak prodloužených lichohroznech. Trubka koruny pod kroužkem chloupků lysá. Oddenek válcovitý, vícehlavý, dlouhými a tlustými mrcasy posázený, květonosné lodyhy a svazečky přízemních listů ženoucí.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruna růžová, pak sytě blankytná. P. azurea Bess., P. media Host.

♃ Duben, květen. Kraje lesů, světlá křoví, lesní cesty, porůzný, v českomoravském pohoří, jak se zdá, neroste. V brněnském kraji: v Písárkách nad Bosonohami, v lese nad Bílovicemi, porůzný v Tuřanském lese (Makowsky), v lesíku u Šlapanic a Jedovnic (Niessl)!, u Bílovic a Žebětína (Reissek), v údolí Josefském (Tkany), Hády u Obřan, při cestě od Klajdovky do Ochoze, les u Račic, Písárky poblíž myslivny, Mniší hora u Bystrce, Troubsko, Moravany. — V okolí Prostějova: na Skalici, Kosíři, Záhoří (Spitzner). Ve Znojemsku porůzný: letohrádek na Mlýnském kopci mezi Vranovem a Čížovem, na vinohradech u Čížova, na Mlýnském kopci mezi Vranovem a Liliendorfem na několika místech, Grafenberk u Hnanic a druhdy na Pelcberku u Milfrouna (Oborny), kolem Roudna (Rieger). V uh. hradištském kraji: v lese Háji na pravo od cesty mezi Bzencem a Domanínem hojný (Bubela), Hodonínský les (Makowsky), lesy kolem Hluku (Dr. Carl). Ve východní části: Štramberk, Hukvaldy, Jindřichov, Spálov (Schlosser). Ve Slezsku: Osoblaha, Sauerwitz a Levice u Krňova hojný (Spatzier), Horka a Velk. Heraltice u Opavy (Gr. Fl.)

B) Asperae Kern. Listy přízemní dlouzeřapíkaté, srdčité neb kopinatě vejčité, namnoze v řapík náhle stažené, nahoře silně štětinaté, s vtroušenými, jemně ostnitými a přemalinkými pýřitými chloupky. Lodyha nahoře a v květenství srstnatá, řidčeji s nemnohými, vtroušenými, krátkými, žláznatými chlupy.

1097. P. officinalis L. (P. obecný.) Lodyha přímá neb vystoupavá, roztroušeně srstnatá, nahoře namnoze s vtroušenými, krátkými, žláznatými chlupy. Listy srstnaté, bělavě skvrnité, přízemní srdčitě vejčité, přišpičaté, $1^{1}/_{2}$krát delší než širší, na spodu srdčité a jako vnitřní skrojené, jich řapík žlábkovitý, kratší než čepel, lodyžní přísedlé, ku spodu kopisťovitě zúžené, nejhořejší podlouhle vejčité, poloobjímavé. Květy v listnatých, nahloučených, pak prodloužených lichohroznech. Kalich huňatý. Trubka koruny pod kroužkem chloupků lysá. Tvrdky pýřité, živě lesklé, černohnědé. Oddenek květonosné lodyhy a svazečky přízemních listů ženoucí.

V. 0·15—0·30 *m*. Koruny nejprv červené, pak modrofialové, zřídka bílé.

♃ Březen—květen. Vlhké, stinné lesy, křoviště, břehy potoků, porůzný, zvláště ve střední a jižní části, posud nebyl vždy náležitě od následujícího rozeznán. V brněnském kraji: u Brna (Oborny), u Krumlova hojněji než následující (Zimmermann)!, u Hustopeče (Schierl)!, Soběšice, Pekárna a j. m. u Bystřice, Střelice, Vedrovice a j. rozšířen. Ve Znojemsku: hojný kolem Znojma, jako v údolí Dyje od Vranova dolů, na Grafenberku u Hnanic, na Peleberku u Milfrouna, v Purkrábce u Suchohrdlí a Tešatic, v Smoze u Citonic, kolem Kravska a Jevišovic a bezpochyby v této pahorkatině až ke Krumlovu a Ivančicům

(Oborny), kolem Zábřeha (Panek). Ve východní části: sady na Javořině (Holuby), Hrádek u Prusenovic a Debře u Želkova (Červinka). U Oder (Kerner mong. Pulm.), u Opavy na několika místech (Svěrák), též u Vidnavy. Sem též subsp.

b) **P. obscura Du Mort.** (P. tmavý.) Lodyha jako listy měkčeji a houštěji chlupatá než u před., nahoře ± žláznatě chlupatá. Listy neskvrnité, řidčeji nezřetelně skvrnité, přízemní vejčitě kopinaté, příšpičaté, na spodu hluboce srdčité, vnitřní někdy v řapík skrojené, 2krát delší než širší, jich řapík hluboce žlábkovitý, mnohem delší než čepel, lodyžní i nejhořejší ku spodu zúžené. Kalich roztroušeně chlupatý. Koruna nejprv růžová, pak načervenale fialová, trubka ♂ byliny pod kroužkem chloupků ještě skrovně chlupatá. Tvrdky jako u předeš., často zcela černé. V. 0·20—0·35 *m*. P. officinalis γ. L., P. officinalis Koch, Hayne etc.

♃ Březen—květen. Jako předešlý, v pahorkatině a předhoří obecný, v rovině řidčeji. Někdy i ve vysokých horách, jako ve Velk. (Grabowski) a Mal. kotlině (Oborny), s bílými květy v horním lese a Oboře u Kroměříže (Palla).

1096 × 1097 b. P. notha Kern. (P. míšený.) Listy přízemních letních svazečků elliptické až podlouhle elliptické, příšpičaté, v žlábkovitě křídlatý řapík zúžené, neskvrnité, roztroušeně přilehle srstnaté, s vtroušenými, velmi malými, pýřitými chloupky, lodyžní podlouhlé neb vejčitě kopinaté, přísedlé a jen nejhořejší velmi krátce sbíhavé. Lodyha a stopky štětinaté, jen nahoře s nemnohými, krátkými žláznatými chloupky. Kalich plodní nahoře trochu rozšířený, skrovně srstnatý.

V. 0·15—0·25 *m*. Koruna modrofialová. P. angustifolia × obscura Kern., P. officinalis × angustifolia Krause ve W. Fl.

♃ Duben, květen. Stinné lesy, velmi pořídku. Posud jen v lese Háji u Bzence mezi rodiči (Bubela), zdaž Schlosserova P. media Rchb. od Spálova sem přináleží, jakž Oborny se domnívá, těžko bez rostliny stanoviti.

C) Molles Kern. Listy přízemních letních svazečků vejčité, kopinaté neb elliptické, příšpičaté, v řapík znenáhla stažené, na líci měkce chlupaté, aksamitnaté, s vtroušenými chloupky žláznatými. Lodyha, stopky a kalichy žláznatě huňaté.

1098. P. mollissima Kern. (P. měkký.) Lodyha a stopky hustě žláznatě huňaté. Listy neskvrnité, aksamitnatě měkce chlupaté, s vtroušenými, žláznatými chloupky, hedbávitě třpytivé. Přízemní letní listy podlouhle elliptické až vejčitě kopinaté, dlouze řapíkaté, v křídlatý řapík znenáhla stažené, lodyžní s poloobjímavým spodkem přísedlé, zřetelně sbíhavé, dolení podlouhle kopinaté, ku spodu řapíkovitě zúžené, hoření vejčitě kopinaté až podlouhle kopinaté. Květy značné, kalich plodní nadmutě zvonkovitý, zuby jeho

3hranně kopinaté, ku předu namířené. Koruny dosti malé, jich trubka uvnitř roztroušeně pýřitá, kraj zvonkovitý.

V. 0·25—0·55 *m.* Koruny kalně červeně nachové. P. mollis Wolf, ku kteréž též patří P. montana Lej., P. angustifolia *β.* mollis Neil.

♃ Duben, květen. Keřnaté stráně, lesy, kraje lesů, ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: v Písárkách u Brna, na Hádech u Brna hojný (Makowsky)!, lesík u Šlapanic, u Bosonoh, Žebětína, na Mniší hoře u Bystrce a u Cinzendorfu (Niessl)!, nad mlýnem u Pistovic poblíž Vyškova (Spitzner), u Ivančic (Schwoeder)!, lesy u Popic a Kurdějova (Schierl), u Klobouk (Steiger)!, Jehnice, Kuřim, Bilovice, Obora a les u Tří křížův u Veveří, Lovčičky, les Hříběcí u Osvětiman. — Ve Znojemsku nikoliv řídký: horní lesy u Senohradů poblíž Náměště (Roemer), Šumvald u Vranova, na lesní louce poblíž nádraží, Pelcberk u Milfrouna, leč pořídku, hojněji v lesíku u Podmole, v okresu vranovském, v lesíku Smoze u Citonic, v údolí Jevišovského potoka, u Zolpského mlýna, Plaveč, Hlub. Mašůvky, Kravsko, v Pulkrábce u Těšatic, u Plenkovic a v údolí Dyje u Znojma, zmoly pod viaduktem (Oborny). Náměšť poblíž Olomouce (Makowsky), v Ratajském lese (Palla), na Javořině (Holuby).

* P. obscura × mollissima Borb. (P. intermedia Palla, P. prostřední). Míšenec tento dle písemné zprávy Dr. šl. Borbása pro velikou pochybnost jím opět vypuštěn.

337. Nonnea Medikus. Pipla.

1099. N. pulla. DC. (P. osmáhlá). Šedozelená, srstnatě a žláznatě chlupatá. Lodyha přímá neb vystoupavá, nahoře větvitá. Listy celokrajné neb slabě vlnitě zubaté, dolení podlouhle kopinaté, ku spodu řapíkovitě zúžené, špičaté, hoření kopinaté neb vejčitě kopinaté, poloobjímavé, přišpičaté. Lichohrozny listnaté, květy přímé, krátce stopkaté, Zuby 3hranně vejčité, zašpičatělé. Koruna prostřední, pravidelně 5klaná, trubka rovná.

V. 0·20—0·45 *m.* Koruny tmavonachově hnědé, zřídka růžové. žlutavé neb bělavé. Lycopsis pulla L.

♃ Květen-červenec. Suché vršky, meze, pole, cesty, úhory, ve střední a jižní části rozšířena, jinde pořídku. V brněnském kraji: od Brna dolů v jižní časti roztroušena v údolí Svitavy u Obřan též žlutě, někdy i červeně kvetoucí (Makowsky)!, Brno, Hády u Obřan, u Černovic, u Měnína, mezi Podivínem a Břeclaví (Oborny)!, kolem Ivančic (Schwoeder)!, Drnovice a Dědice u Vyškova (Spitzner), u Krumlova (Zimmermann)!, v okolí Klobouk (Steiger)!, obecná u Šardic a Čejče (Uechtritz), Židenice, Julianov, Slatina, Horákov, Líšeň, Ochoz, Kanice, Husovice, Maloměřice, Kartouzy, Řečkovice, Jehnice, Ořešín, Bilovice, Vranov, Kuřim, Drásov, Malostovice, Vohančice, Tišnov, Žerovník, Brumov, Boskovice, Sichotín, Kunštát, Dědkov, Žabovřesky, Komín, Bystrc, Veveří, Ostrovačice, Střelice, Troubsko, Bosonohy, Vostopovice, Bohonice, Žebětín, Lískovec, Moravany, Kohoutovice, Nenovice, Geršpice, Přízřenice, Rajhrad, Syrovice, Židlochovice, Oujezd, Šaratice, Vážany, Nížkovice, Slavkov, Bučovice, Kloboučky, Dražovice, Drnovice, Kobeřice, Vyškov, Hustopeč, Krumvíř, Kobylí, Velk. Pavlovice. — U městské cihelny u Prostějova, u Chaloupek, Žešova se žlutými květy. u Určic (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště obecná (Roemer), hojná v okolí Znojma, jako v údolí Dyje, Hradnice a Leskavy, na Pelcberku u Milfrouna, u Tasovic, Našetic a odtud až k Jaroslavicům, kolem Hrušovan a Nov. sídla, u Citonic, Vranova a Bítova, v údolí Jevišovského potoka od Jevišovic dolů, na kopcích kolem Bihařovic a Mikulovic, u Miroslavi, Polavy u Mikulova, kolem Suchohrdlí u Znojma též žlutá, leč pořídku (Oborny). V Olomoucku: při silnici mezi Olomoucí a Prostějovem (Sapetza), v lomech u Hněvotína, u Slavonína (Vogl a Mik), Ivaň u Tovačova, Drahlov u Olomouce (Spitzner)). V uh. hradišťském kraji: od Kroměříže na jih, zvláště na kopci Sv. Barbory, zde též se žlutými květy (Palla), obecná u Kyjova (Uechtritz), na kopci Sv. Rocha u Uh, Hradiště a u Velehradu obecná (Schlögl), mezi Hodonínem a Bzencem (Bubela), Rohatec, Petrov, Strážnice, Knězdub, Hroz. Lhota, Lípov, Velká, Mal. Vrbka, Nivnice, Uh. Brod, Havřice, Suchá Loza, Volenov. — Ve východní části: dosti hojná u Tučap (Červinka), kraje polí u Hlinska a Prusenovic, leč nikoliv hojná (Sloboda), u Rožnova (Kotek), ojedinělá u Bělotína (Ripper). Ve Slezsku pořídku: kolem Opavy (W. a Gr.), kolem Ochab u Skočova (Kotschy).

338. Anchusa L. Pilát.

1100. A. officinalis L. (P. lékařský). Bylina hustě srstnatá. Lodyha přímá, nahoře větvitá. Listy celokrajné neb vykrajovaně zubaté, podlouhlé neb kopinaté, dolení řapíkovitě zúžené, hoření poloobjímavě přísedlé, na spodu často srdčité. Lichohrozny hustokvěté, listnaté, namnoze vidličnatě seřaděné, v rozporách větví s jednotlivými květy; květy přímé, krátce stopkaté. Ušty až do $^1/_2$ pětiklaného kalicha kopinaté. Trubka koruny přímá, s krajem pravidelně 5klaným a hrboulky vejčitými.

V. 0·25—0·85 *m*. Koruny nachově fialové, modré neb bílé, jich hrboulky aksamitnatě chlupaté.

⊙ neb ♃ Květen-srpen. Kraje lesní, keřnaté a výslunné trávníky, suchá luka, poříčí, meze, cesty, v rovině a předhoří až do 600 *m*. rozšířen, ve střední a jižní části obecný, neroste, jak se zdá, v severní Moravě. V okolí Vyškova velmi pořídku (Spitzner). V Jihlavsku roztroušen: kolem Stříbrného dvora u Jihlavy (Reichardt). V Olomoucku: kolem Olomouce porůzný, jako u Mal. Hradiska (Mik), hojný u Hradišťského kláštera, Kostelec poblíž Prostějova (Spitzner), u Grýgova (Mayer), Střelné (Burghauser). V uh. hradišťském kraji: hojný u Plešovce, jinde pořídku (Palla), porůzný kolem Uh. Hradiště (Schlögl), Mistřín u Kyjova (Spitzner), u Napajedel a v Hodonínském lese (Theimer), hojný kolem Bzence (Bubela), Rohatec, Petrov, Strážnice, Radějov, Tasov, Velká. — Ve východní části: neroste u Vsetína, roste však u Teplic blíže Hranic (Bubela), v kamenci řeky Bečvy u Hustopeče a Bečky (Sapetza). Ve Slezsku: rozšířen v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Vidnavy 1872, Lípové a Doln. Tomašova 1884.

β) arvalis Rchb. Rostlina útlejší, nižší. Listy podlouhlé, zřetelněji zoubkaté. Listeny na posléz velmi prodloužených lichohroznech vejčitě kopinaté.

Řidčeji, poskrovnu u Milfrouna u Znojma (Oborny), pořídku u Sokolnic; zřídka při Lubině pod Javořinou (Holuby).

339. Lycopsis L. Prlina.

1101. L. arvensis L. (P. rolní). Bylina s tuhými, štětinovitými, odstálými, nestejnými, bledými chlupy. Lodyha přímá, nahoře větvitá.

Listy podlouhlé až čárkovitě kopinaté, tupé, vykrajovaně zubaté, trochu vlnité, hořeni poloobjímavě přisedlé. Lichohrozny listnaté, namnoze vidličnatě seřaděné, květy přímé. Kalich plodonosný přímý. Kraj koruny šikmý, nepravidelně 5klaný, velmi malý, trubka koruny na hřbetě prohnutá, pod prostředkem seškrcená. Kořen vřetenovitý. V. 0·20—0·40 *m.* Koruny světle modré, s hrboulky bílými, dlouze chlupatými. Anchusa arvensis M. B.

⊙ a ⊙ Červen-září. Písečná role, úhory, meze, rumiště, rozšířena od roviny až do předhoří, místy obecná. V brněnském kraji porůzná: kolem Husovic, Tišnova, Mor. Třebové, Soběšic, Obřan, Měnína, Sokolnic, Pavlovic (Makowsky)!, u Lomnice (Pluskal), Bačova (Svěrák), Protivanova (Spitzner), u Nenovic, Adamova, Ivančic, Krumlova, Čejče a na jih až ku Břeclavi (Oborny)!, u Vranovic (Schierl), u Klobouk (Steiger)!, Komárov, Černovice, Chirlice, Modřice, Telnice, Rajhrad, Židenice, Kuřim, Vomice, Boskovice, Žďárná, Sloup, Doubravice, Střítež, Slavkov, Vyškov, Star. Břeclav, Poštorna, Nov. ves. — V Prostějovsku pouze v okolí Drahan hojná (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Znojma, Citonic, Plenkovic a Jevišovic a v nížinách kolem Hrušovan, Strachotic, Jaroslavic, Mikulova a Polavy obecná (Oborny). Kolem Jihlavy velmi obecná (Oborny), u Mor. Budějovic, obecná v okresu telečském, vel. meziříčském a bystřickém. — V Olomoucku: kolem Olomouce, Chvalkovic a Černovíra nikoliv obecná (Mik), porůzná kolem Zábřeha (Panek), též kolem Šumberka, Velk. Losína a Janovic (Oborny)!, kolem Berouna (Gans) a Roudna (Rieger), Něm. Libiny, Obědné. — V uh. hradišťském kraji: u Plešovce a zde onde u Kroměříže (Palla), vinice u Mařatic a Mikovic (Schlögl). Ve východní části: pole u Žop, pořídku (Červinka), Bystřice p. H. — U Rusavy (Sloboda), porůzná kolem Vsetína a Lásek, jako i na polích po březích Bečvy a odtud dolů (Bubela) a sice ve tvaru širolistém (Oborny). Kamenný vrch u Nov. Jičína a u Janovic (Sapetza), u Bělotína (Ripper), u Hranic a Podštátu. — Ve Slezsku: porůzná v Těšínsku (Kolbenheyer), u Bruntálu a u Vidnavy.

340. Symphytum L. Kostivál.

1102. S. officinale L. (K. lékařský, Černý kořen). Bylina srstnatá. Lodyha nahoře větevnatá, sbíhajícími listy hranatá. Listy celokrajné, zašpičatělé, dokonale, zřídka nedokonale sbíhající, dolení vejčité, v křídlatý řapík zúžené, prostřední a hořejší podlouhlé až úzce kopinaté, spodem zúženým namnoze přisedlé. Kvety nicí, zuby kalicha kopinaté, zašpičatělé. Trubka koruny nahoře břichatě rozšířená, ušty její krátké, nazpět ohnuté. Hrboulky asi zdélí tyčinek. Lichohrozny vysoko nahoru s listenem srostlé. Tvrdky lesklé, jemně svraskalé. Oddenek krátký, velmi tlustý, načernale hnědý, s kořenem vřetenovitým. V. 0·60—1·00 *m.* U nás o dvou tvarech:

α) vulgare Čelak., květ. analyt str. 240. Bylina častěji vyšší, listy temněji zelené. Koruny špinavě fialovo-nachové, růžové neb čistě bílé, jich trubka značně delší kalicha, límec do $^1/_4$ v zuby krátké rozeklaný.

β) bohemicum Schmidt. sp. Bylina nižší, 0·35—0·55 *m*. v. Listy světleji nasivěle zelené. Koruny žlutavo-bílé, jich trubka sotva delší kalicha, límec do $^1/_3$ v trochu delší zuby rozeklaný.

♃ Květen—září. Příkopy, potoky, vlhká luka a křoví. *α*) v celém území obecný. V Jeseníku ještě na Bílém Seifenu mezi Vidlicí a Jeleními lukami (Bachmann), u Karlovské studénky přes 800 *m*. S bílými květy: u Lomnice (Pluskal), na lukách u Krumsína (Spitzner), u Velk. Losína, Maršikova, Filipova, Nov. vsi, Mal. Moravy, Vlaského, Star. města, u Strážnice, Bojkovic atd. — *β*) posud jen na lukách u Božkova a Podštátu a dle popisu prof. Klanicem mně podaného snad též u Val. Meziříčí.

1103. S. tuberosum L. (K. hliznatý.) Lodyha přímá, namnoze jednoduchá, odstále srstnatá. Listy tenké, roztroušeně mrtnaté, celokrajné, špičaté, nejdolejší vejčité, malé, řapíkaté, v čas květu již uvadlé, prostřední vejčité až podlouhle elliptické, v řapík křídlatý sbíhající, hoření krátce sbíhavé. Kalichy po odkvětu málo zvětšené, jich zuby čárkovitě kopinaté, špičaté. Hrboulky delší tyčinek. Tvrdky nelesklé, svraskalé a hustě hrbolaté. Oddenek šikmý neb rovnovážný, dužnatý, nestejně ztlustlý žlutavě bílý.

V. 0·15—0·45 m. Koruny žlutavo-bílé.

♃ Duben, květen. Stinné lesy, křoviště, mýtiny, vlhká místa, v celém území rozšířen. V brněnském kraji hojný, v sev. části řidčeji (Makowsky), obecný v lesích kolem Ivančic, Krumlova, Rosic, Veveří, Adamova, zde též s bílými květy, u Černovic a i jinde nezřídka (Oborny)!, neroste dle Člupka kolem Kunštátu a Olešnice; les za Tišnovem směrem k Drásovu (Pluskal)!, kolem Hustopeče (Schierl)!, kolem Klobouk (Steiger)!, Líšeň, Ochoz, Kanice, Obřany, Kartouzy, Řečkovice, Medlánky, Kynice, Cinzendorf, Ořešín, Bilovice, Kuřim, Lužánky, les Brabinka u Malostovic, Tišnov, Štěpánovice, Boskovice, Syčka u Bačova, Zubštýn u Bystřice n. P., Střelice, Žebětín, Rajhrad, Lovčičky, Mylešovice, Obora a j. u Slavkova, Mouřinov, Šardičky, Dražovice, Lulč, Nemojany, Rychtářov, Vyškov, Pavlovice, Dambořice, Ždánice, Kyjov. — V Prostějovsku: ve Vranovském a Bílovském háji, v Kopřivovém žlebu u Drahan (Spitzner). — Ve Znojemsku obecný, jako kolem Náměště (Roemer), Budkova, Mor. Budějovic, Jevišovic, Uherčic, Bítova, Vranova a odtud dolů v údolí Dyje ve většině houštin a lesů, roztroušen též v hájích nížin (Oborny). Kolem Jihlavy: v údolí Jihlavy u Goskova mlýna a v sečích za Vysokým kamenem (Pokorny). V Olomoucku: u Olomouce v Grýgovském lese (Vogl), u Šumberka (Paul)!, u Roudna (Rieger), Dětřichovský les u Unčova, Dobytčí les u Budišova. — V uh. hradišťském kraji: hojný u Kroměříže (Oborny a Palla), kolem Uh. Hradiště a Star. města (Schlögl), u Napajedel (Theimer), Nečický les u Zdounek (Dr. Hanáček), skoro ve všech lesích kolem Bzence (Bubela), v Jelenové u Strání. — Na Javořině (Holuby). — Ve východní části: Hrádek a Ochoza u Prusenovic, v Pacetluckém lese (Červinka), kopce Poschlá a Javoří u Rusavy (Sloboda)!, hojný kolem Vsetína (Bubela)!, údolí Červinkovo u Jasenic. — U Rožnova (Kotek), zde na Karlově kopci a j. — Val. Meziříčí (Klanic), Nov. Jičín (Sapetza)!, Hranice (Ripper)!, zde v Oboře a j. Obecný v okolí Místku (Gogela). — Ve Slezsku: hojný kolem Těšína, u Bělska a Bučkovic (Kolbenheyer), na Tulu a u Ustroně

(Kotschy), v údolí Radwanów u Jablunkova (Schube), na Velk. Čantorym (Uechtritz), u Opavy (Urban) a sice park, Slavkovský háj, Kateř. l. a Stěboř (Svěrák), Vítkov, Odry. — U Krňova (Spatzier) a Vidnavy (Vierhapper).

* Borrago L. Brutnák.

*** B. officinalis L.** (B. obecný, burák) Štětinato-srstnatý. Lodyha od dolejška rozkladitě větevnatá. Listy svraskalé, vejčité až podlouhlé, řapíkaté, nejhořejší poloobjímavé Květy značné, nemnohé, dlouze stopkaté, nicí, v řídkém lichohroznu. Ušty kalicha čárkovité. Kraj koruny kolovitý, 5klaný, ušty její vejčité, zašpičatělé. Prašníky načernalé.

V. 0·35—0·75 *m*. Koruny modré, zřídka bílé.

⨀ Červen—srpen. Původem z jižní Evropy, u nás v zahradách, na polích a rumištích jen pomíjivě zdivočuje. Kolem Brna, Králova pole a Mor. Třebové (Makowsky), kolem Ivančic (Schwoeder), Krumlov (Zimmermann), zdivočelý, leč nestálý u Líšně. při Lubině u Malostovic, při Bělé u Boskovic, na jedné louce u Troubska a Němčic, Vyškov, Pavlovice. — Jednou na hřbitově městském u Prostějova (Spitzner), Znojmo a Dačice (Oborny), kolem Mikulova (Reissek), u Hrušovan (Ripper). Zde onde kolem Olomouce (Vogl), u Kroměříže (Palla), Uh. Hradiště (Schlögl), kolem Vsetína (Bubela) a Vidnavy (Vierhapper).

66. Řád. Apocyneae R. Brown. Brčálovité.

341. Vinca L. Brčál.

Koruna řepicovitá, 5klaná, s ústím 5hranným. Tyčinek 5, jich nitky prosté, bez přívěsků, prohbím vystoupavé, prašníky na bliznu přiléhající, s pylem zrnitým, volným. Čnělka na konci s kroužkovitým terčem, nesoucím bliznu věncem chlupův opatřenou. Semena bez chmýří.

1104. V. minor L. (B. menší, zimozelen.) Lodyha položená, místy uzlovitě ztloustlá, kořenatějící a dřevnatějící, větví bylinných, přímých. Listy nejvíce střížné, elliptické, vejčité neb podlouhle kopinaté. krátkořapičné, celokrajné, kožovité, vždy zelené, lesklé. Květy jednotlivé, úžlabní, namnoze dlouze stopkaté. Ušty koruny veliké, nesouměrné, šikmo uťaté.

D. 0·10—0·50 *m*. Koruna modrofialová, zřídka bílá.

♃ Duben, květen. Houštiny, lesy hornatějších krajin, porůzný, někde jen zdivočelý. V brněnském kraji: Babí lom u Brna (Oborny)!, u Outěchova a na Šenhengstu mezi Svitavou a Třebovou (Makowsky), u Lomnice (Pluskal)!, Burgstadlovský vrch (Domas), kolem Kunštátu! a Olešnice (Člupek), na Krchůvkách, blíže Ruprechtova u Vyškova (Spitzner), u Ivančic (Schwoeder)!, Kolby u Uherčic (Schierl)!, les Hložek u Klobouk (Steiger)!, u Bílé vody u Krumlova (Zimmermann), Kuřim, zdivočelý a zdomácnělý v zámecké zahradě u Rajce, Štěpánov, Bučín u Tečic, Vedrovice. — Samorostlý v lesích u Brodku poblíž Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: na jednom místě v lese u Jenešova poblíž Náměště (Roemer), v Bratovském lese u Vranova, v údolí Fugničky u Hardeku již v Dol. Rakousích, v údolí Dyje u Vranova, v lesích kolem Plavče, Kravska a Hostími

(Oborny). V Jihlavsku: na Šacberku u Jihlavy a kolem Dačic (Reichardt), v lese Dubiny poblíž Okřešic, u Třebíče (Zavřel), Nov. Říše, Želetava, Telč. — V Olomoucku: Sv. kopeček (Vogl)!, Marianské údolí (Mik), Smolná u Střelné (Burghauser), Roudno (Rieger), Beroun (Gans), Vítošov a j. m. kolem Zábřeha (Panek), hojný v jednom selském lese u Nov. vsi poblíž Velk. Losína, u Guntramovic. — V uh. hradištském kraji pořídku: Obora u Kroměříže (Palla), kolem Uh. Hradiště a Velehradu (Schlögl). — Ve východní části: Ochoza u Prusenovic a Lysina u Holešova (Červinka), Rusava (Sloboda)!, Bystřice, porůzný v lesích kolem Láze, na vrchu Klenov a Domorac a j. m. v okolí Vsetína (Bubela)!, dosti hojný na Stráni u Rožnova (Kotek)!, kolem Nov. Jičína (Sapetza)!, na jednom místě u Štaudle v lese u Místku (Gogela). — Ve Slezsku: u Těšína (Grabowski), Koňská, Dziegielów a městský les u Bělska (Kolbenheyer), na Čantorym u Ustroně (Uechtritz), Hradisko u Krňova (Fiek), Heraltice u Opavy (Mayer), Nov. Purkartice (Spatzier), Javorník mezi Zigharticemi a Lípovou (Latzel), Latzdorf (Vierhapper), Mariahilf u Zuckmantlu (Schube), hojný na východní straně Butterberku u Vidnavy a u Waldecku poblíž Javorníka.

67. Řád. Asclepiadeae R. Br. Tolitovité.

342. Vincetoxicum Mönch. Tolita.

Koruna skoro kolovitá, 5dílná. Tyčinek 5, jich nitky srostlé, vně s přívěsky, věnec 5—10laločný skládající, prašníky na bliznu přiléhající, každý s 2 pylovými brylkami, kteréž po dvou přilípnuty jsou k 5 žlázkám veliké 5hranné blizny. Semena s chmýřím.

1105. V. officinale Mönch. (T. lékařská, vlaštovičník.) Lodyha přímá, řidčeji nahoře ovíjivá, jednoduchá, zřídka slabě větvitá, nahoře na členech jednostranně mrtnatá, jinak lysá. Listy střížné, zřídka po 3, vejčité neb vejčitě kopinaté, často přísrdčité, zakončité, celokrajné, řapíkaté, lysé neb pýřité. Latky skoro okolíkovitě stažené, dlouze stopkaté, mimoúžlabní vedle listův. Ušty vedlejší koruny buď okrouhlé neb hranaté. Oddenek válcovitý, uzlatě ztloustlý.

V. 0·25—1·00 *m*. Koruny žlutavě nazelenale bílé. Asclepias vincet. L., Cynanchum vincet. R. Br., V. album Aschers.

♃ Červen—srpen. Kamenité, keřnaté stráně, houštiny, lesy, v rovině a nízkém předhoří rozšířena, jinde řidčeji. V brněnském kraji: kolem Brna, Obřan, Adamova, Nebovid, Ivančic, v údolí Svratky a Svitavy nezřídka, hojná v jižní části (Oborny)!, u Kunštátu a Olešnice (Člupek), hojná kolem Klobouk (Steiger)!, od Kartouz až k Tišnovu a od Slatiny a Mordovny pod Klajdovkou až k Blansku všude obecná, Černá hora, Bejkovice, Boskovice, Tasov, Komín, Bystrc, od Jundrova a Kohoutovic až k Střelicím a Veveří všude obecná, Březina, Oslavany, Biskupice, Kounice, Přemyslovice, od Černovic až k Břeclavi všude obecná, Slavkov, Vyškov, Rychtářov, Pavlovice, Kyjov, Morkůvky, Kobylí. — V Prostějovsku: v Držovském háji, na Kosíři, na Kostelecké hoře, na Záhoří, na Kněží hoře u Krumsína, na Obrově noze, na stráních ve hraničném žlebu, na Horkách u Hamer, u Hradiska na Okluce (Spitzner). Zkamenělý zámek u Milkova (Slavíček). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), u Krumlova, Jevišovic, Vranova, Hardeku a obecná na skalnatých úklonech údolí Dyje a v údolí Jevišovského potoka, hojná kolem Mikulova a na Polavských kopcích (Oborny), řidčeji na Orbesu u Nov. Přerova (Ripper). Řidčeji kolem Dačic a Jihlavy, hojná kolem Líští u Třebíče (Oborny), údolí Nedvědičky, Pernštýn. — V Olomoucku: u Slavonína a v Grýgovském lese u Olomouce (Vogl a Mik). V uh. hradišťském kraji: Obora u Kroměříže (Palla), kolem Bzence, Hodonína a Čejče (Uechtritz), po kraji Velehradského háje a při kraji vinic u Mařatic poblíž Uh. Hradiště (Schlögl), Strážnice, Kněždub, Lípová, Velká, luka Vojšice u Mal. Vrbky, Javorník, Uh. Brod, Chrasť u Bojkovic. — Na Javořině (Holuby). Ve východní části: všude u Tučap, Baraní debře pod Hrádkem u Prusenovic, keřnaté louky a háje pod Lysinou u Holešova (Červinka), na Kotouči u Štramberka a na Pískovně u Kapřivnic (Sapetza)!, Hradisko u Štramberka. — Hranice (Ripper)!, Ve Slezsku: u Těšína a Blogotic (Kolbenheyer), u Vidnavy.

* Asclepias syriaca L. Pěstuje se v zahradách a někdy pomíjivě zdivočuje; jako ve vinohradech u Mařetic (Schlögl), ve vinohradech u Hustopeče (Schierl), a pomíjivě v sadech u Velk. Losína (Oborny).

68. Řád. Oleaceae Lindl. Olivovité.

Rody:

A) Květy na listnatém keři se vyvinující.

1. Kalich 4zubý, opadavý. Koruna zcela pravidelně 4klaná, nálevkovitá, s dlouhou trubkou. Bobule 2pouzdrá, pouzder 2—1semenných. *343. Ligustrum.*

2. Kalich 4zubý, vytrvalý. Koruna jak u 1. Tobolka 2pouzdrá, pouzdrosečně 2chlopná, pouzder 2semenných. *344. Syringa.*

B) Laty před listím kvetoucí.

1. Stromy s listy lichozpeřenými, květy mnohomanželnými. Kalich a koruna 4—2dílné neb žádné. Semenník 2pouzdrý, v pouzdrech s 2 visutými vajíčky, čnělkou na konci 2klanou. Tyčinky 2 podplodní. Plod smáčknutý, křídlem obroubený, nepukavý, zakrsáním namnoze 1semenný. *345. Fraxinus.*

343. Ligustrum L. Ptačí zob.

1106. L. vulgare L. (Ptačí zob obecný.) Keř s listy podlouhle kopinatými neb elliptickými, celokrajnými, stříčnými, posléze skoro kožovitými. Lata kytkovitá, podlouhle vejčitá, větve její mrtnaté. Bobule černé, lesklé.

V. 1·00 – 3·00 *m.* Koruny malé, bílé.

♄ Červen, červenec. Háje, keřnaté stráně, kraje lesů, houštiny, břehy, ve střední a jižní části hojný, zhusta sázený, v hornatějších polohách pouze zdivočelý. V brněnském kraji: v jižní části obecný, v severní řidčeji (Makowsky), v celém okolí Brna hojný, Nebovidy, Kartouzy, Adamov, Blansko (Oborny)!, Lomnice (Pluskal)!, kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), Ivančice (Schwoeder)!, Hustopeč (Reiss)!, Klobouky (Steiger)!, Krumlov (Zimmermann)!, Evanovice, Ochoz, Kanice, Vranov, Bílovice, Kuřim, Tišnov, Bejkovice, Boskovice, rozšířen v okresu hustopečském a krumlovském: kolem Židlochovic, Nosislavi, Morkůvek, Kobylí, Velk. Pavlovic atd., kolem Budkovic, Vedrovic, Olbramovic atd., obecný ve Vyškovsku, Kyjovsku a Hodonínsku. — Obecný v Prostějovsku i v hornatější části (Spitzner). Ve Znojemsku hojný až obecný: Náměšť (Roemer), v údolí Dyje od Bílova dolů všude obecný, hojný kolem Mikulova, Polavy, Drnoholce, v údolí Rokytné a Jevišovského potoka, v údolí Hradnice a Leskavy u Znojma a na sousedních kopcích (Oborny). Mor. Budějovice. — U Jihlavy nikde divoký, na Heulosu pouze sázený (Pokorný). V Olomoucku: Olomouc (Vogl)!, v Chomoutovském lese (Oborny), ojediněle též u Střelné, trpí mnoho sněhem (Burghauser), Něm. Libiny, u Velk. Losína pouze pěstovaný. — V uh. hradišťském kraji: u Kroměříže (Oborny), u Luhačovic, obecný u Uh. Hradiště (Schlögl), u Bzence (Bubela), od Rohatce až ku hranici uherské obecný, Uh. Brod, Havřice, Prakšice. — Ve východní části: obecný v okolí Tučap (Červinka), u Rusavy (Sloboda)!, Bystřice, velmi hojný v Žambochové chrásti a v plotech u Vsetína (Bubela)!, Nov. Jičín, Hustopeč, Krásná a Jasenice (Sapetza)!, Hranice (Ripper)!, u Místku a Frýdku pouze pěstován (Gogela). Ve Slezsku: horní les u Koňské poblíž Těšína (Fiek)!, hory severně od Ropického zámku, při Jasienové u Goleszówa (Kotula), u Opavy, na Horce u Štemplovic a u Heraltic (Gr. Fl.), u Vidnavy jen zdivočelý (Vierhapper).

344. Syringa L. Šeřík.

* **S. vulgaris L.** (Š. obecný, bez modrý). Keř. Listy stříčné, srdčitě vejčité, zakončité, dosti veliké, celokrajné, řapíkaté. Květy v mnohokvětých, hustých latách. Kraj koruny lilákově modré, fialové neb bílé prohlubený, 4dílný.

♄ Květen, červen. Původem z jižní Evropy, u nás zhusta pěstovaný a někdy zdivočelý. U obecného mlýna u Krumlova (Zimmermann), druhdy v bažantnici u Tasovic blíže Znojma přehojný, od r. 1872 odtud vyhuben (Oborny), v plotech kolem Bochyňského dvora a kolem Dlouhé stěny u Jihlavy již po více let (Reichardt), na Hostýně (Sloboda)!, tvoří často živé ploty v Tučapech (Červinka).

* **S. persica L.** (Š. perský). Listy malé, ze širšího spodu kopinaté, koruna červeně liláková, kraj její prohlubený. — S. chinensis Willd (Š. čínský). Listy vejčitě kopinaté, Koruna bledo-liláková, kraj její na plocho rozšířený. Oba v sadech zhusta pěstované.

345. Fraxinus L. Jasan.

1107. F. excelsior L. (J. ztepilý). Listy stříčné, lichozpeřené, 4—6jařmé, lístky skoro přisedlé, podlouhle kopinaté, drobně pilovité, vespod podél středního nervu a na spodu vedlejších nervů trochu chlupaté, jinak lysé. Laty květní chabé, z paždí loňských listů, před listím kvetoucí. Květy nahé bez kalicha a koruny. Prašníky nachové. Plody visuté, čárkovitě podlouhlé, k dolejšku klínovité. Strom s tlustými větvemi a pupeny černě chlupatými.

V. 0·15—35 *m*.

♄ Duben, květen. Lesy, háje, křoví, břehy, ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: v hájích podél Svratky, kolem Měnína a od Židlochovic dolů často v zavřených skupinách (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), kolem Boskovic (Oborny), v lesích kolem Divák a velmi ojediněle u Klobouk (Steiger), u Krumlova v zavřené skupině (Zimmermann), Kartouzy, Kuřim, Tišnov, od Obřan až k Blansku, Rájec, Olomúčany, Vedrovice. — V okolí Prostějova: na rovině a v horách jen sázený na př. u Krasic, v Šebeštově žlebu, u St. Plumlova (Spitzner). Ve Znojemsku: v hájích kolem Strachotína, v lese Hoji u Hrušovan a Božic, na Polavských kopcích (Oborny). Kolem Jihlavy zde onde v lesích vtroušen (Pokorny). V Olomoucku: u Černovíra poblíž Olomouce (Vogl) a odtud nezřídka až do Kroměříže (Oborny), u Berouna (Gans), u Dvoreů (Rieger), kolem Střelné (Burghauser), kolem Šumberka (Oborny), kolem Unčova. — V uh. hradišťském kraji: nezřídka v lesích u Kroměříže (Palla), v skupinách kolem Uh. Hradiště (Schlögl), břehy Moravy kolem Bzence, jinde u Bzence jen sázen (Bubela), v Hodonínském lese, u Holešova a jinde nezřídka (Oborny), na Javořině (Holuby). Ve východní části: kolem Tučap často po březích potoků sázen (Červinka), pořídku kolem Vsetína (Bubela), v lesích u Rožnova (Kotek), u Bludovic, Frenštátu a Fulneku (Sapetza), u Hukvaldův (Oborny), u Bělotína a Hranic (Ripper), v lesích v okolí Místku a na pobřeží Ostravice sázen (Gogela). Ve Slezsku často sázen: při silnicích v Těšínsku, zdivočelý v okolí Szczyrku (Kolbenheyer), v údolí Ostravice (Oborny), u Frývaldova (Vierhapper), u Vidnavy.

69. Řád. Lentibularieae Rich. Bublinatkovité.

Rody:

1. Kalich nestejně 5klaný. Hoření pysk koruny vykrojený neb 2laločný, dolení 3laločný. Tobolka 2chlopná. Bylina zemní, s listy přízemními, nedělenými. *346. Pinquicula.*

2. Kalich hluboce 2dílný, úkrojků celých. Hoření pysk koruny nedělený neb vykrojený, dolení pysk delší nedělený neb mělce 3laločný, s vypouklým patrem. Tobolka nepravidelně pukající. Byliny vodní s listy mnohodílnými. *347. Utricularia.*

346. Pinquicula L. Tučnice.

1108. P. vulgaris L. (T. obecná). Listy v rozetce k zemi přitisklé, podlouhlé neb podlouhle opakvejčité, tupé, po kraji ohrnuté, lesklé, lepkavě žláznatě chlupaté. Stopky dlouhé, roztroušeně žláznatě chlupaté, 1—6 z rozetky, s květem nicím. Koruna s ostruhou as 2krát kratší, válcovitě šidlovitou, laloky doleního pysku podlouhle 4stranné, skoro stejně veliké. Tobolka vejčitá, zaokrouhlená.

V. 0·10—0·15 *m.* Koruna fialová.

♃ Červen, červenec. Bařinná luka, rašeliny, pořídku. S jistotou posud jen v Jeseníku: Česněková luka u Švýcarny, na Pradědu (Uechtritz)!, mezi Leiterberkem a Švýcarnou (Hellmann), Velk. kotlina (Gr. Fl.), zde přehojná podél pramenů Moravice. — Pod Petrštýnem (Gr. Fl.), níže až k samé Ovčírně sáhající (Oborny), zde zejména hojná při pramenech malé Opavy a odtud až ku Tetřeví boudě, ojedinělá pod Ovčírnou a podél stezky od Ovčírny k Pradědu. — Mal. kotlina (Bachmann), prameny střední Opavy na Pradědu (Kügler). Dle Schlögla na lukách u Mikovic a Kunovic, leč pořídku, a dle Schlossera na velké louce pod Jindřichovem u Podštátu.

347. Utricularia L. Bublinatka.

A) Listy na lodyze a větvích, ve vodě ponořených, spirálně postavené, všecky stejného tvaru, mnohodílné, s úkrojky čárkovitými neb vláskovitými, všestranně rozloženými a spolu nejmnožší měchýřkonosné.

1. Listy 2—3krát peřeně mnohodílné, úkrojků vláskovitých, štětinatě brvitých. Stopky plodonosné přímé.

1109. U. vulgaris L. (B. obecná). Stvol pod hroznem

5—10květým, s několika (až 6) prázdnými šupinami. Stopky květní 2—3krát delší svého listenu. Koruny veliké, hoření pysk jejich okrouhle vejčitý, zdélí neb málo delší 2laločného patra, dolení pysk slabě 3laločný, krajů nazpět ohrnutých, kratší než patro. Ostruha ze širokého spodu značně ztenčená, často trochu ohnutá. Semenník odkvětlý kulatý, delší než čnělka.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruna žloutková patro pomorančově pruhované.

♃ Červen—srpen. Stojaté a mírně tekoucí vody, vodní tůně, příkopy, porůzná, leč stanoviska některá nezaručená a mnohá z nich k následující příslušná. V brněnském kraji: Kartouzký rybník u Brna (Tkany), rybník u Troubska, u Měnína a Čejče (Makowsky), v starém řečišti Oslavy u Naloučan (Roemer), stojaté vody kolem Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Svitavy, Ločnova, Greifendorfu a Waldeku (Niessner), u Ostrova blíže Sloupa (Spitzner), Vranovice, Terezov. — V mokřadech za Rozstáním u Prostějova (Spitzner). Ve Znojemsku: porůzná v nížinách při dolní Dyji (Makowsky), v příkopech u Vistonic a v potoku Chvatnici u Holubí poblíž Náměště (Roemer), v Bohušickém rybníku u Jaroměřic a v některých tůních starého řečiště Dyje mezi Mal. Tasovicemi a kamenným říšským mostem u Louky (Oborny). V Jihlavsku: v údolí Saském u Jihlavy a u Počátek při hranici zemské (Pokorny), rybník Strž u Světnova (Kovář), mezi Mutišovem a Bolíkovem (Oborny), Dačice, Zvole, Horn. Rožinka, Nov. město, Žďár. — V Olomoucku: Hajčínské lomy (Mik), nezřídka v příkopech trati u Olomouce (Makowsky), průhony Zábřežského rybníka (Panek), obecná u Piňovic (Klanic), porůzná u Dětřichova. V uh. hradišťském kraji: tůně v Kunovickém háji u Uh. Hradiště, leč velmi pořídku (Schlögl), v příkopu na rašelinné louce za bzeneckým nádražím (Bubela), hojněji u Hodonína a Šardic (Makowsky), u Rohatce a Strážnice. — Ve východní části: druhdy ve vypuštěném rybníku u Fulneka (Sapetza), v okolí Místku: v tůních při Ostravici a Olešné dosti hojně (Gogela), pořídku u Těšína (Wiesner), u Vidnavy (Vierhapper) a Javorníka (Latzel).

1110. U. neglecta Lehm. (B. zanedbaná.) Stvol pod hroznem s 1—2, neb se žádnou prázdnou šupinou. Stopky květní 3—5krát delší listenův. Hoření pysk koruny vejčitý neb podlouhle vejčitý, mnohem delší než zaokrouhlené patro, toto též kratší dosti plochého, širokého, zaokrouhleného doleního pysku. Ostruha krátce kuželovitá, tupá. Semenník odkvetlý kulato-vejčitý, zdélí čnělky.

V. 0·10—0·25 *m*. Koruny citronově žluté, s patrem pomorančově pruhovaným.

♃ Červen—srpen. Tůně, rašelinné vody, pořídku. Posud jen s jistotou na bařinách u Podštátu a dojista že i na jiných místech, leč posud nebyla od před. náležitě rozeznána. U Chropína (Palla). Dle F. Kováře u „Strže“ pod Konventským rybníkem v Zámku Žďáru, u Vetelských rybníkův.

2. Listy v obrysu vejčité, vícekrát vidličnatě dělené, úkrojků čárkovitých, celokrajných, nebrvitých. Stopky plodonosné nazpět ohnuté.

1111. U. minor L. (B. menší.) Květy malé, po 2—6, hoření pysk koruny zdélí plochého patra, dolení vejčitý, s krajem později široce ohrnutým. Ostruha jako krátký hrboul, jen tak dlouhý jak široký. Bylina útlejší než ostatní.

V. 0·05—0·13 *m.* Koruny bledožluté, s patrem rezavo-hnědě pruhovaným.

♃ Červen—srpen. Bažinné příkopy, rašeliny, kraje rybničné. Bařiny pod Pansk. Dubenkami u Jihlavy (Pokorny), rašeliny u Telče (Schlosser) a hojná na rašelinných lukách u Vidnavy (Vierhapper).

B) Listy dvouřadé, dvojího tvaru, jedny na hlavních větvích namnoze bez měchýřků, zelené, v obrysu okrouhlé neb ledvinkovité, vícekrát vidličnaté, s úkrojky čárkovitými, ostnitě brvitými, do jedné plochy rozloženými, druhé namnoze na zvláštních nitkovitých bledých větévkách zakrnělé, bez zelených uštů, jen 2- více měchýřků nesoucí. Stopky plodonosné přímé. Hoření pysk koruny 2krát delší než patro, toto zdélí plochého, přiokrouhleného doleního pysku.

1112. U. intermedia Hayne (B. prostřední.) Úkrojky listů dlouhé, až téměř ku konci stejně široké, tupé, s hrotem nasazeným, po každé straně s 10 a více brvkami. Stvol pod hroznem 2—6květým, namnoze jen s 1 šupinkou. Hoření pysk koruny nedělený, 2krát delší než patro. Ostruha od spodu tence válcovitá, k dolenímu pysku přiložená, skoro tak dlouhá jak tento.

V. 0·10—0·20 *m.* Koruna světle citronově žlutá, hoření pysk krvavě pruhovaný.

♃ Červen—srpen. Rašelinné vody, bařiny, pořídku. Bařinné louky u Čejče (Bayer), Rybařovice u Bělska (Kolbenheyer), bařiny u Palhance poblíž Opavy (Gr. Fl.)

70. Řád. Plumbagineae Juss. Trávnicovité.

348. Armeria Willd. Trávnička.

Květy strboulovitě nahloučené, obalní listeny tohoto květenství dolů v trubkovitou, stvol objímající pošvu prodloužené. Kalich nahoře suchomázdřitý, 5řasý, 5zubý. Koruna hluboce 5dílná, skoro prostoplátečná. Semenník s jedním vajíčkem, s konce středního sloupku visícím. Čnělek 5 pérovitých, dole srostlých.

1113. A. vulgaris Willd. (T. obecná) Listy přízemní čárkovité, jednožilné, namnoze brvité. Stvoly štíhlé, lysé, na konci s květenstvím strboulovitým. Šupiny obalu suchomázdřité, vnější 3—4 útle zašpičatělé, dole v pošvu srostlé, vnitřní vejčité, tupé. Zuby nálevkovitého, 5hranného, dole bylinného kalicha, blánité, 5laločné, osinaté.

V. 0·15—0·30 *m.* Koruna růžová, zřídka bílá. Statice armeria L., S. elongata Host.

♃ Květen—podzim. Suché písečné pahorky, stráně, pastviny, meze, ve střední a jižní části porůzná. V brněnském kraji: jednou na Žlutém kopci u Brna (Theimer), u Komárova (Oborny), mezi Zaječím a Rajhradem (Makowsky), u Ivančic (Reissek)!, kolem Krumlova u Hlubokého rybníka a na Leskouně (Zimmermann)!, dle Reisska u Mor. Třebové. — Jako vzácnosť u Černé hory, les pod Leskounem na cestě od stanice Olbramovice k myslivně, světlá místa v obecním lese u Vedrovic, Lesonice, Star. Břeclav, Pohansko a j. m. u Břeclavi, Poštorna. — V Prostějovsku: pouze za Žarovicemi před vchodem do Žbánovského žlebu (Spitzner). Ve Znojemsku: na hadci kolem Mohelna (Roemer)!, Mikulov, Milovice, Přікludy, Bratibrun, Nov. Přerov, mezi Nov. mlýny a Polavou (Makowsky)!, obecná v okolí Znojma, jako v údolí Dyje od Trouznického mlýna dolů, kolem Devíti mlýnů, Popic, Kounic, Tasovic, Milfrouna a m. j. m. (Oborny). V uh. hradištském kraji: mezi Šardicemi a Čejčem (Makowsky)!, kolem Mutěnic s Helichrysum arenarium (Uechtritz), u Bzence (Bubela), mezi Mutěnicemi a Hodonínem (Schierl), v Hodonínském lese (Wiesner). V Těšínsku (Kolbenheyer).

71. Řád. Primulaceae Vent. Prvosenkovité.

Rody:

I. Byliny zemní s listy střídavými, zřídka nahoře s rozetkou listův.

A) Semenník polospodní, semena s pupkem spodním.

1. Kalich zvonkovitý, s krajem volným, 5klaným. Koruna krátká, zvonkovitá, 5klaná. Tyčinek 5 plodných a 5 výše mezi ušty korunními vetknutých, neplodných. Plod tobolka vícesemenná, 5zubá. *349. Samolus.*

B) Semenník svrchní, úplně prostý, semena s pupkem postranním.

1. Koruna žádná, kalich 5klaný, zvonkovitý, barevný, korunovitý.

a) Tyčinek 5, do dna okvětí vetknutých, s ušty kalicha střídavých. Tobolka 5chlopná, chudosemenná. *350. Glaux.*

2. Kalich i koruna vyvinuté.

a) Tobolka kulatá, uprostřed kolem pukající. Kalich 4—5dílný. Květy úžlabní.

α) Květ 4četný, výminkou též 5četný. Koruna baňkovitá, s trubkou kulovitě nadmutou, na plodu usychající. *351. Centunculus.*

β) Květ 5četný. Koruna kolovitá, s kratičkou trubkou, opadávající. Ušty kalicha skoro zdélí koruny. *352. Anagalis.*

b) Tobolka po odvržení čnělky neb i malého víčka zuby neb chlopněmi pukající.

α) Květy namnoze 5četné, řidčeji 6—7četné. Koruna vždy žlutá, kolovitá, s kratičkou trubkou neb prohloubená. Mimo 5 tyčinek ještě zákrsky vnějšího, vedlejší korunu tvořícího kruhu. Tobolka 5—2chlopná, semena četná. *353. Lysimachia.*

β) Květy namnoze 7-, řidčeji 5—9četné. Koruna hvězdovitá, bílá. Tobolka 5—7 nazpět ohnutými chlopněmi pukající, chudosemenná. Lodyha na konci s rozetkou listův. *354. Trientalis.*

II. Byliny zemní s přízemními listy. Tobolka po odvržení čnělky neb malého víčka zuby neb chlopněmi pukající. Semena s postranním pupkem.

A) Koruna zvonkovitá, 5klaná neb 5dílná. Kalich hluboce 5dílný.

1. Koruna krátce zvonkovitá, kraj její z uštů prodloužených a nazpět ohnutých, celých. Pytlíčky prašníků zašpičatělé. Tobolka kulatá, bez víčka, 5 nazpět svinutými chlopněmi pukající. *355. Cyclamen.*

2. Koruna zvonkovitá, kraj její z uštů přímých, třísnatě mnohoklaných. Pytlíčky prašníků prodlouženým spojidlem zašpičatělé. Tobolka válcovitá, víčkem a spolu zuby na ústí pukající. *356. Soldanella.*

B) Koruna dlouze trubkovitá, nálevkovitá neb řepicovitá. Kalich trubkovitý, 5zubý neb 5klaný. Květy okoličnaté. Chlopně tobolky oddělené.

1. Trubka korunní válcovitá, v ústí stejně široká neb širší. Semena četná. *357. Primula.*

2. Trubka korunní vejčitá, namnoze velmi malá, pod ústím zúžená. Semena méně četná (3—15). *358. Androsace.*

III. Byliny vodní s listy peřenými. Květy hroznaté. Semena s pupkem spodním.

1. Kalich 5dílný. Trubka korunní v ústí rozšířena, s krajem kolovitě rozloženým. Chlopně tobolky nahoře i dole spojené. *359. Hottonia.*

349. Samolus Trin. Solnička.

1114. S. Valerandi L. (S. Valerandova) Lodyha přímá, jednoduchá neb větvitá. Listy opakvejčité, dolení v řapík zúžené, nejhořejší skoro přísedlé, sivozelené, vespod bělošupinaté, přízemní v rozetce. Hrozen řídký, prodloužený, listeny velmi malé, široce kopinaté až čárkovitě kopinaté, na stopkách kolénkovitě prohnutých vzhůru pošinuté.

V. 0·08 – 0·30 *m*. Koruny velmi malé, bílé, v ústí žluté.

♃ Červen—srpen a později. Příkopy, bařiny, slané půdy, velmi pořídku. V průhonech bývalého Čejčského jezera (Bubela 1881), v jednom příkopu mezi Nov. Přerovem a náspem trati Nov. sídlo—Lázy (Oborny), druhdy na Kobylském jezeře (Kržisch).

350. Glaux L. Sivěnka.

1115. G. maritima L. (S. slatinná.) Lodyha položená neb vystoupavá, větvitá, hustě listnatá. Listy stříčné, nahoře střídavé, sivozelené, dužnaté, elliptické neb podlouhle kopinaté, celokrajné, vypíchaně tečkované. Květy kratičce stopkaté, úžlabní, hoření často nahloučené. Kalich bělavě růžový, koruna žádná. Oddenek dlouhočlenný, šupinatý, výběžkatý se ztloustlými mrcasy.

V. 0·05 – 0·10 *m*. Bylina dužnatá, sivozelená, zvláště listy.

♃ Květen—červenec. Vlhká a slanná místa, pastviny, příkopy, cesty, v jižní části pořídku. Kolem Čejče a v potoku, jenž spojoval Čejčské a Kobylské jezero, od Terezova na Kobylí, Bořetice, Velk. Pavlovice až k Podivínu, zvláště hojná na pastvisku u Bořetic ve Velk. Pavlovicích (Makowsky), mezi Dunajovicemi a Gutfeldem (Schierl), kolem Bratibrunu a u Hrušovan porůzná, přehojná u Gutfeldu (Ripper), roztroušená a skrovná u Selec.

351. Centunculus Dillen. Drobýšek.

1116. C. minimus L. (D. nejmenší.) Lodyha jednoduchá neb často trsnatě větvitá, lysá. Listy střídavé, vejčité, špičaté, celokrajné, krátce řapíkaté, hoření skoro přísedlé. Květy úžlabní kratičce stopkaté. Ušty kališní čárkovitě kopinaté, osinatě zašpičatělé, delší než plod.

V. 0·02 – 0·06 *m*. Koruny bílé neb červenavé.

⊙ Červen—srpen. Místa zaplavovaná, písečná role, pastviny, břehy, velmi porůzný. Břehy Svratky u Písárek, Geršpic a při kraji bahna u Soběšic (Makowsky), u Rosic a při kraji rybníka u Náměště obecný (Roemer), slaná místa u Uh. Hradiště, v písku Moravy u Jarošova poblíž Uh. Hradiště velmi roztroušen (Schlögl), na kopci Jelenové u Vsetína zde onde (Bubela), u Hranic, Bělotína a Heraltic (Schlosser). Ve Slezsku: u Otmachova (Vierhapper), Vidnava, Sörgsdorf a Bernartice (Latzel).

352. Anagallis Tourn. Drchnička.

1117. A. arvensis L. (D. rolní.) Lodyha položená neb vystoupavá, od dolejška rozkladitě větevnatá, 4hranná. Listy stříčné neb po 3 v přeslenu, přisedlé, vejčité neb podlouhle vejčité, špičaté na spodu zřetelně černě tečkované. Květy úžlabní, dlouhostopečné, stopky delší listů, s plodem nazpět ohnuté. Ušty kališní kopinaté, se širokým suchomázdřitým až k prostředku sahajícím krajem, asi zdélí koruny. Ušty korunní zpředu zubaté a hustě žláznato-brvité.

V. 0·05—0·20 *m*. Koruny červené, pleťné, zřídka bílé a na spodu nachové (A. lilacina Alf.)

⊙ Červen—září. Role, záhony, cesty. Ve střední a jižní části obecná a i jinde hojná. U Prostějova (Spitzner), Jihlavy (Pokorny), Dačic, Slavonic, Mor. Třebové, Šumberka, Star. města (Oborny)!, u Zábřeha (Panek), hojná kolem Berouna (Gans), Roudna (Rieger), Zvoleňovice, Telč, Bystřice n. P., Zvole, Nov. město, Něm. Libiny, Petrovice, Hraběžice, Velk. Losín, Pusté Žibřidovice, Raškov, Mal. Morava, Rymařov, Budišov. — V uh. hradišťském kraji až po Javořinu a Val. Klobouky obecná. Ve východní části: obecná u Tučap (Červinka), Rusava (Sloboda)!, Vsetín (Bubela)!, Rožnov (Kotek)!, Nov. Jičín (Sapetza)!, Frýdland (Oborny)!, v okolí Místku (Gogela). Hojná v Těšínsku a Opavsku (Kolbenheyer), Jablunkov, Vítkov, Odry, Vilberk, Vidnava a j. f. lilacina v okolí Brna a Kobylí. — U Kunštátu! a Olešnice (Člupek), údolí Dyje u Milfrouna a Znojma, Trouznický mlýn u Znojma, na polích kolem Velk. Mašovic, u Podmole a Hardeku (Oborny). Sem též subsp.

b) **A. coerulea Schreb.** (D. modrá). Ušty kališní kratší než modrá koruna. Ušty korunní zpředu zubaté, skoro bezžlázné neb velmi zřídka žláznatě brvité. V. 0·05 až 0·25 *m*.

⊙ Červen—září. Role, úhory, v rovině a pahorkatině rozšířena, v předhoří pořídku. V brněnském kraji: kolem Brna, Krumlova, v severní části, jako kolem Kunštátu schází (Oborny), u Čebína (Pluskal)!, Želč u Vyškova a u Čejče (Spitzner)!, u Klobouk (Steiger), u Lanštorfa (Ripper), Kartouzy, Husovice, Židenice, Obřany, Bílovice, Komín, Tečice, Střelice, Budkovice, Olbramovice, Vedrovice, Morkůvky, Kobylí, Velk. Pavlovice, Šaratice, Vážany, Slavkov, Vyškov. — V Prostějovsku: u městské cihelny, u Seloutek, Určic, u Žešova, na vinohradech na Kosíři, u Plumlova, Plení, Hradiska (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Višnové a Křtěnic (Zavřel), u Hrušovan, Znojma, Citonic, Vranova, Lukova, Hardeku, Popic, Kounic, Hradiště a Nov. Přerova (Oborny), Handelhof poblíž Jihlavy (Pokorny). V Olomoucku: pole u Hněvotínských lomův a u Čech (Reissek); v severní části jako kolem Zábřeha a Berouna neroste (Oborny). V uh. hradišťském kraji: u Těšan a Kroměříže (Palla), kopec Sv. Rocha u Uh. Hradiště (Dr. Carl), vinice a pole u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby)!, hojná u Kyjova, Kostelec, Sobůlek, Moravan, u Velké, Uh. Brodu, Val. Klobouk, Lidečka. — Ve východní části: na rolích na Baraní nivě u Tučap dosti hojná (Červinka) a u Rusavy, leč řidčeji než předešlá (Sloboda)!, u Star. (Schlosser)! a Nov. Jičína (Sapetza), Buterberk (Vierhapper) a j. m. v okolí Vidnavy.

353. Lysimachia L. Vrbina.

A) Lodyha plazivá neb koncem vystoupající. Listy stříčné. Květy jednotlivé, úžlabní. Stopky plodní velmi dlouhé, nazpět ohnuté.

1118. L. nemorum L. (V. hajní.) Lodyha plazivá, koncem i větvemi vztýčená, lysá. Listy stříčné, vejčité, špičaté, krátce řapíkaté, netečkované. Stopky nitkovité, vícekrát kratší květu, později nazpět ohnuté. Ušty kališní čárkovitě šídlovité. Ušty korunní tupé. Nitky tyčinek prosté, nitkovité. Tobolky 2chlopně pukající, s chlopněmi 2—3klanými.

V. 0·15 – 0·30 *m*. Koruny dosti malé, žloutkové, netečkované· Ephemerum nemorosum Rchb.

♃ Červen—září. Lesní potoky, bařinná a rašelinná lesní místa, vlhké, stinné lesy horní, v studených polohách rozšířena. V brněnském kraji: břehy potoků mezi Adamovem a Outěchovem (Tkany)!, v lesích kolem Kunštátu! a Olešnice (Člupek), na Šenhengstu u Svitavy (Niessner), u Hodonína a Lhoty (Makowsky) a jako vzácnosť v lese Ochůzky u Klobouk (Steiger), jako vzácnosť u Cinzendorfu a Bejkovic, leč poskrovnu. — Ve Znojemsku: jen na Vlčím kopci poblíž Náměště (Roemer). — V česko-moravském pohoří: na Vysokém kameni u Jihlavy (Reichardt), lesy u Herallic poblíž Třebíče (Zavřel), v Maryšském lese u Slavonic a sice od myslivny až ku troji hranici zemské (Oborny), Rychtářův les u Vlachovic, Tři studně, v lese Sýkovci u Medlovského rybníka poblíž Nov. města, Sklené, Bratraňovská u Lhotky, les Kozlovka u Vršan, u Křivého javoru, Žákova hora, les nad Rumpoldským mlýnem, Cikhaj, Heralec, Kadov. — V severní Moravě a Olomoucku: hojná v Sudetách, jako kolem Koldštýna, na Studénkové holi, u Teplic, Wiesenberka a v lesích kolem Berggeistu (Oborny) a ještě v nižších polohách: jako po březích Sazavy blíže Zábřeha hojná (Panek), kolem Berouna (Gans), Roudna (Rieger), Střelné (Burghauser), les u Janovic (Schierl)!, les u Dětřichova, Velk. Losín, Winkelsdorf, Bukovice, Pekařov, Něm. Bohdíkov, Pus. Žibřidovice, Štolnhava, Velvice, Raškov, Pradědův les, Krumperk, Mal. Morava, Krondörfel, Šleglová studénka, u Císařské boudy, Praděd, Vysoký les u Janovic, Rymařov, Velk. Štola. — Na Salvízu, u Špiklic, Drehberk a příkop pod ním, Červený vrch, Opava pod Ovčírnou (Spitzner)! V uh. hradišťském kraji: v lesích kolem Velehradu (Schlögl), na Javořině a Lopeníku (Holuby)! Ve východní části: u Rusavy (Sloboda)!, v lesích kolem Vsetína někdy přehojná (Bubela)!, Kozinec u Rožnova (Kotek), Halenkov, Javorníky, Ztracenec, Baranářka, Velk. Karlovice, Vysoká, Uvěz a Kamenárky blíže Star. Zubří, Radhošť, Černá hora. — Rožnov, Frenštát, Frýdland, Ondřejník (Oborny), Javorník, Smrk u Čeladné, v Domorackých lesích u Bludovic a ve Vys. lese u Nov. Jičína (Sapetza), Star. Hamry, les Studenčaný, Klín, Pretoňky, Polana a j. m. u Star. Hamer. — V okolí Místku: na vlhčinách ve Štandli, v lese Rovni pod Palkovskými hůrkami dosti hojná (Gogela). Ve Slezsku: u zřídla na Lysé hoře nikoliv řídká (Oborny), Lubno, Beskyd a j. u Krásné, Moravka, les Urbaška, Kalužné a u Choče u Slaviče. — Hojná u Těšína a Bělska (Kolbenheyer), Raduň poblíž Opavy (Svěrák), Karlovská studénka, Waldenburk a j. m. v Jeseníku, zde až do 900 *m* se vyskýtá (Oborny), leč jak svrchu jsme viděli i mnohem výše, Ludvíkov, Mechová stráň atd. — Městský les u Frývaldova (Zelenka). V okolí Vidnavy: u Vlčic, Mikulovic (Vierhapper), Kraš, Štachlovice 1872 a Friedberk.

1119. L. nummularia L. (V. penízková.) Lodyha šlahounovitá, kořenující. Listy střičné, okrouhle vejčité, slabě srdčité, tupé neb krátce zašpičatělé, řapíkaté, vespod žláznatě tečkované. Stopky tlusťounké, 2—4krát delší než květy. Ušty kališní srdčité, korunní špičaté. Nitky dole rozšířené a krátce srostlé. Tobolka 5chlopná.

D. 0·25—0·45 *m*. Koruny větší, zlatožluté, hnědě tečkované.

♃ Červen—srpen. Lesní potoky, vlhká luka, poříčí, v rovině i předhoří obecná.

B) Byliny statné, s lodyhou přímou a oddenkem výběžkatým.

1. Květy 5četné, prostřední, v konečném, latnato-hroznatém okolíku. Koruna kolovitě rozložená.

1120. L. vulgaris L. (V. obecná.) Lodyha přímá, nahoře příoblá, slabě hranatá, pýřitá neb huňatá. Listy střičné neb častěji po 3—4 v přeslenu, vejčitě podlouhlé až podlouhle kopinaté, špičaté, krátce řapíkaté až skoro přísedlé, vespod ± huňaté, na líci lysé neb místy žláznatě černě tečkované. Dolení květné větévky v paždí lupenů, hoření v paždí listenův. Stopky málo delší květův. Ušty kališní kopinaté, jemně zakončité, hnědě obroubené. Ušty koruny vejčité, na kraji lysé. Oddenek plazivý, výběžkatý.

V. 0·50—1·20 *m*. Koruna zlatožlutá.

♃ Červen, červenec. Vlhká křoví, břehy řek, potokův a rybníků, v rovině a předhoří obecná. — Ve vyšších polohách: na Vysoké v Beskydách, u Star. města, Rymařova a Zlé stráni u Lipové.

1121. L. punctata L. (V. kropenatá.) Lodyha přímá, s úzce křídlatými hranami, nahoře jak listy, kalichy a stopky žláznatě pýřitá. Listy po 3—5 v přeslenu, řidčeji střičné po kraji žláznatě brvité, namnoze bez žláznatých teček, ostatně jak u předešlé. Větévky květní vesměs v paždí lupenů, jednokvěté neb dolení 2—3květé. Ušty kališní kopinaté, neobroubené. Ušty korunní žláznatě brvité. Oddenek krátce výběžkatý.

V. 0·50—1·00 *m*. Koruna zlatožlutá, v ústí často hnědočervená.

♃ Červen, červenec. Vlhká křoví, lesní žleby, pořídku. Stráně lesní na pravém břehu Jihlavy a v městském lese u Ivančic (Reissek), Holý kopec u Koryčan (Dr. Carl), pod Předhradskou skalou na Javořině (Holuby).

2. Květy malé, obyčejně 6 (—7)četné, v úžlabních hroznech. Mezi pří-

mými ušty koruny až na dno rozdělené po 1 zoubku (patyčince). Nitky volné, jen na spodu krátce srostlé, daleko vyčnívající.

1122. L. thyrsiflora L. (V. kytkovitá.) Lodyha přímá, dosti oblá, dole šupinatá, lysá neb nahoře slabě huňatá. Listy kopinaté až čárkovitě kopinaté, na kraji ohrnuté, spodem objímavé, nejvíce střičné, na líci stejnoměrně žláznatě černě tečkované, vespod na středním nervu trochu huňaté. Hrozny stopkaté, v úžlabí prostředních listů, kratší než tyto. Ušty korunní čárkovité, přímé. Oddenek plazivý, dlouze výběžkatý.

V. 0·25—0·75 *m*. Koruny malé, zlatožluté. Naumburgia thyrsifl. Rchb.

♃ Červen, červenec. Bahna, příkopy, zvláště rašelinné, kraje rybníků, velmi porůzná, leč pospolitá. Kolem Dačic a Slavonic po kraji všech rybníkův obecná, jako od Slavonic až k Stalkovu mezi Růženou a Landšteinem, u Matějovic, Nov. vsi, Rudolce, Markvarce až do Dačic (Oborny), u Žďáru hojný: Moučkův rybník, Vetelské rybníky, Velká strana, Konventský rybník a j. (Kovář), dle Schlossera u Telče, kdež Reichardt a já ji marně hledali. V okolí Olomouce: v příkopech u vojenské plovárny, v Černovírském lese a v příkopech trati u Kláštera Hradiska (Makowsky), břehy rybníků kolem Zábřeha (Panek). Ve Slezsku: pod Čantorym, u Bronówa a Bělska (Kolbenheyer), Komárov, Kylešovice, pod Hradcem směrem k Zimrovicům poblíž Opavy (Svěrák in lit.), u Reivízu (Grabowski).

354. Trientalis L. Sedmikvítek.

1123. T. europaea L. (S. obecný). Lodyha přímá, dole šupinatá, něco výše s několika oddálenými, menšími listy, na konci s rozetkou nestejných, opakvejčitých, elliptických až kopinatých, špičatých neb krátce hrotitých, tenkých, velmi jemně zoubkatých listův. Květy dlouhostopečné, z úžlabí rozetky obyčejně jen 1—2. Ušty kalicha čárkovité, zašpičatělé. Ušty korunní jemně zakončité. Oddenek s dlouhými, tenkými, poskrovnu šupinatými, částečně uzlatými a kořenujícími a z těch míst příštím rokem lodyhy ženoucími výběžky.

V. 0·10—0·20 *m*. Koruna bílá na dolejšku žlutá.

♃ Květen, červen. Rašeliny, horní luka v Karpatech a Sudetách rozšířen, jinde pořídku. V česko-moravském pohoří: les u rybníka Sýkovce u Tří studní, Vršany, Cikhaj. — Horn. Bobrová (Makowsky), dosti hojný kolem Žďáru a v Bohdalovských lesích (Kovář), u Veselíčka, Skleného (Havelka). V Sudetách: Klad. Sněžník (Opiz)!, hřebenem Jeseníka nezřídka: Studénkova hole, Červený vrch, Praděd, Vysoká hole (Oborny)!, Bílé kameny u Frývaldová (Zelenka), Uhuštýn, Keilig, Velk. a Mal. Jezerník (Spitzner)!, Neuhausberk, Suchá kupa, Koperník, Hockšár, u Císařské boudy, Fuhrmannštýn, údolí Šumné Tisé, Reivíz, Česněkový příkop, vkleslina pod Ovčírnou, vodorovná stezka od Ovčírny k Frant. myslivně, Zámeček, Petrštýn, hojný ve Velk. kotlině podél pramenů Moravice s Pinquicula vulgaris L., Jelení hřeben, Břidlicová hole. — V nižších polohách na Fichtlichu u Střelné (Burghauser), kolem Berouna (Gans), Roudna (Rieger), u Rohle na rašelinném místě lesa „Vys. hřbet“ (Panek). V Karpatech: na Kněhyni u Trojanovic, na Radhošti a v rašeliništi Huti nad Star. Hamry (Sapetza)! Javorník (Oborny), v lese Podolánkách na jednom bařinatém místě, a hojný po hřebeni Radhoště (Gogela), úklony Tanečnice. Ve Slezsku: Lysá hora a Baranie (W. Fl.) [Skrzyczna] (Kolbenheyer), vyšší hory u horní Moravky. — Heraltice u Opavy (Mayer), Heřmanice u Vidnavy (Magerstein).

355. Cyclamen Tourn. Brambořík.

1124. C. europaeum L. (Svinský ořech). Listy přízemní, dlouhořapičné, okrouhlosrdčité, vlnovitě drobně vroubkované, namnoze tupé, často bíle skvrnité, vespod obyčejně přinachovělé. Stopky jednokvěté, jak řapíky žláznatě drsné, s květem převislým, za plodu šroubovitě svinuté a položené. Ušty kališní široce vejčité, kratší než široká v ústí bezzubá trubka koruny. Ušty koruny podlouhle kopinaté, nazpět ohnuté, v poupěti šroubovitě svinuté. Oddenek dole v kulatou hlízu napuchlý.

V. řapíků a stopek 0·05—0·10 *m*. Koruna nachově růžová, vonná.

♃ Červenec, srpen. Horní lesy, lesnaté kopce, křoviště, ve střední a jižní části rozšířen, jinde schází. V brněnském kraji: v údolí Svratky od Tišnova až k Bystrci obecný, u Žebětína a v Sloupském údolí u Blanska, leč řidčeji, hojný v údolí Oslavy u Ivančic (Makowsky)!, v lese stranou k Újezdu u Boskovic (Svěrák), v lesích směrem ke Krumlovu (Oborny), u Rosic a Ostrovačic (Niessl)!, v lese Ochůzky u Klobouk, leč pořídku (Steiger), u Krumlova a sice v Budkovických lesích, svahy doliny Jihlavské u Dukovan a Jamolic (Zimmermann), přehojný v lesích při Jihlavě u Valče (Dr. Hanáček), u Bilovic jen u třetího tunelu, Rozdrojovice, Herotice, les Mysliveček u Pejškova, Vohančice, Tečice, Zbejšov, les „U rybníčkův“ a v Milešově u Oslavan, Němčice, Hrubčice, Tempelštýn, Biskupice, poskrovnu při kraji lesním Okrouhlíka u Šardiček, v Purkrábce u Těšatic. — Ve znojemském kraji: v lesích kolem Náměště dosti hojný, Bítov, Vranov, Hardek, u Lukova, Nov. hrádku, Hnanic, Popic, Konnic, Pleče, Jevišovic, v nejbližším okolí Znojma u Trouznického mlýna, v Mločím žlebu, a v ležení Markomanském (Oborny), Star. a Nov. Hobzí (Krejč), hojný na Jurdově stráni u Třebíče (Zavřel).

356. Soldanella L. Dřípatka.

1125. S. montana Willd. (D. horní). Listy přízemní, dlouze řapíkaté, okrouhle ledvinkovité, mělce vroubkované, kožovité, vespod bledší, černě tečkované, často přinachovělé. Stvoly přímé, namnoze delší listů s okolikem konečným, 3—7květým a jako stopky květní žláznatě pýřité. Lístky obalu čárkovité. Květy nicí. Koruna nálevkovitě zvonkovitá asi do $1/2$ pětiklaná, šupinky k hořejšku klínovitě zúžené a vykrojené, mezi sebou a s nitkami nesrostlé. Stopky za plodu i s tobolkami ztuha přímé. Oddenek krátkočlenný, bohatě mrcasatý.

V. 0·06—0·15 *m*. Koruna světle fialová.

♃ Květen, červen. Stinné horní lesy, bařiny a potůčky lesní, pouze v krajině jihlavské a telečské, zde místy rozšířena a hojná. Pod Přísekou, při lesním potůčku u lázní Sv. Kateřiny blíže Počátek při hranici zemské a částečně již v Čechách (Pokorny), u Mal. Cerekve poblíž Jihlavy (Reichardt), Bolíkov (Krejč), Dobrá voda, Praskolesy, Mrakotín, Řasná, při potůčku pod Javořicí, Světlá, pod Mnichovou skalou, Lhotka, Velk. peklo a na j. m. v okolí Telče hojná.

357. Primula L. Prvosenka.

1126. P. officinalis Jacq. (Petrklíč, podléska). Bylina krátkými, hustými chlupy aksamítnatě pýřitá. Listy přízemní vejčité až podlouhlé, náhle v křídlatý řapík zúžené, svraskalé. Kalichy nadmuté a široce otevřené, se zuby vejčitě kopinatými, špičatými, mnohem delší než tobolka, hrany kalicha bylinné, znenáhla v blánitá mezipolí přecházející. Kraj koruny s ušty opakvejčitými, miskovitě vydutý, do $^1/_3$ rozeklaný, kratší než trubka. Tobolka kratší než trubka kalicha. Oddenek krátkočlenný, směstnaný, namnoze trochu šikmý, hustě mrcasatý.

V. 0·15—0·30 *m*. Koruna žloutková, ústí pomorančově skvrnité. P. veris *α*. officinalis L.

♃ Duben, květen. Lesy, křoviště lesní a chlumní luka. V rovině a pahorkatině obecná, též v nízkém předhoří, leč zde brzy tvarem následujícím zastoupena, rozšířena v česko-moravském předhoří. Neroste u Zábřeha a bezpochyby též v sousední části Jeseníka (Oborny), roste na Kamenném kopci u Útěchova (Czerny). U Tučap a Prusenovic (Červinka), Rusava (Sloboda)!, Vsetín (Bubela)!, Rožnov (Kotek), Nov. Jičín (Sapetza)!, Hukvaldy (Jackl), Ve Slezsku: Dziegielów, na Tulu a j. v Těšínsku (Kolbenheyer), kolem Těšína velmi pořídku (Hetschko), hojná v okolí Opavy (Svěrák), Krňov (Spatzier), Vidnava.

1127. P. elatior Jacq. (P. bledožlutá.) Bylina a zvláště rub listů delšími, poněkud roztroušenými chlupy pýřitá. Kalichy válcovité, úzce trubkovité, se zuby šídlovitě zašpičatělými, až do $^1/_3$ rozeklanými, s hranami bylinnými, blánitým mezipolím zřetelně oddělenými. Kraj koruny plochý neb odstálý, skoro až ku spodu rozeklaný, skoro zdélí trubky, ušty podlouhle opakvejčité, řidčeji nahoře vykrojené a pak srdčité. Tobolka delší kalicha.

V. 0·15—0·30 *m*. Koruna bledě sirková, ústí žloutkové. P. veris *β*. elatior L.

♃ Duben, květen. Stinné lesy, křoví, potůčky lesní, mokrá luka, hlavně v předhoří rozšířena až vysoko do hor. V brněnském kraji: Královská louka u Nenovic, v údolí Svitavy od Svitavy dolů až k Adamovu a Bilovicům hojná, též v údolí Punkvy u Blanska (Makowsky), u Obřan (Burghauser)!, u Chrástové, Jedovnic, Ořechova, Křtin, Mor. Třebové a j. (Oborny)!, v selských zahradách u Březové (Dr. Hanáček), hojná v okolí Kunštátu! a Olešnice (Člupek), Pustoměř u Vyškova (Spitzner) a kolem Ivančic (Schwoeder)!, Líšeň, Ochoz, Kanice, Babice, Velk. a Mal. Bukovina, Rudice, Vranov, Outěchov, Soběšice, Ořešín, Mor. Kynice, Tišnov, Pamětice, les nad Studinkou u Olešné, Sloup, Ostrov, Holštýn, Boskovice, Bačov, Kobeřice, Rychtářov, Veveří. — V Prostějovsku: pod Žákovcem u Kobeliček, na Kosíři, v Bilovském háji, na Záhoří, na lukách Zlechovských (Spitzner). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), v údolí Dyje od

Chrašťan dolů až k Devíti mlýnům hojná, též na sousedních horních lukách a ve vedlejších údolích, v údolí Jaserky, Fugnice a Švýcarském, v žlebu Kaja, v údolí Dyje od Devíti mlýnů mnohem řidčeji, často jen zcela ojeděnle až docela mizí (Oborny) a objevuje se opět v okolí Mikulova (Makowsky) a Polavských kopců, mimo to při Vinavském potoku, v Tvořihrázském lese a sice blíže mlýna Hojky, a jako vzácnost ve žlebu mezi Trouznickým mlýnem a Kounicemi u Znojma (Oborny). V Jihlavsku: v křoví kolem Hladové stráně u Jihlavy (Pokorny) a též nezřídka v okolí Slavonic (Oborny), po březích potoka u Heraltic u Třebíče přehojná (Zavřel). V Olomoucku: Grygovský les u Kláštera Hradiska, kolem Chomoutova a Černovíra (Makowsky a Spitzner), Náměšť (Spitzner), kolem Střelné (Burghauser), Berouna (Gans), Roudna (Rieger), Zábřeha (Panek) v Angerském lese u Bludova, v severní Moravě v údolích Sudet zároveň s Galanthus, Leucojum a Petasites officinalis nejhojnější jarní kolem Sv. Jiří kvetoucí bylina (Oborny). V uh. hradišťském kraji: jen u Uh. Hradiště a v lese Kamenná u Luhačovic (Schlögl), kolem Kroměříže (Vogl), na Javořině (Holuby). Ve východní části: na Hrádku a v Ochoze u Prusenovic, v Pacetluckém a Kosteleckém lese a na Lysině u Holešova (Červinka), u Rusavy (Sloboda)!, hojná kolem Vsetína (Bubela)!, Hradisko, Jedlovina a Uhliska u Rožnova (Kotek), Frýdland (Oborny), obecná v okolí Místku (Gogela). Ve Slezsku: hojná u Frýdku (Gogela), obecná v Těšínsku (Kolbenheyer), Opava, Krňov (Spatzier), v údolí Sudet hojná a ještě ve Velk. kotlině (Grabowski)!, Karlovská studénka. — Vidnava (Vierhapper).

1127 × 1126. P. media Petrm. Deutsch. Fl. 1848 (P. prostřední.) Listy vejčité až skoro srdčité, v křídlatý řapík sbíhavé, přítupé, vespod jako stvol, krátké stopky a kalichy krátce pýřité. Ušty kalicha široce vejčitě okrouhlé, zašpičatělé, kalich nadmutý, otevřený, střední hrany bylinné, úzkým, blánitým mezipolím oddělené. Kraj koruny plochý.

V. 0·15—0·30 *m.* Koruna tmavožlutá, ústí s pomorančovým kroužkem. P. elatior × officinalis.

♃ Duben, květen. Mezi rodiči, pořídku. Posud jen o několika jedincích v údolí Dyje mezi Hardekem a Nov. hrádkem (Oborny 1883) a o jediném kuse na lesní louce u Heraltic poblíž Třebíče (Zavřel).

358. Androsace Tourn. Pochybek.

1128. A. maxima L. (P. největší.) Bylina jednoletá s rozetkou přízemních listů nad kořenem. Lodyha přímá. Listy opakvejčité, elliptické až kopinaté, špičaté, z předu oddáleně zubaté, pýřité až lysé. Listeny obalní dosti veliké, opakvejčité tupé, celokrajné, řidčeji zpředu trochu zubaté a jako lodyha, stopky a kalichy roztroušenými, členitými chlupy posázené až huňaté a krátce stopkatými chloupky žláznatými trochu lepkavé. Stopky květní za květu asi zdélí listenů, potom 2krát delší. Kalichy delší své koruny, za plodu valně zveličelé, s ušty zlupenatělými, namnoze pilovitými. Kořen vřetenovitý, namnoze jednoduchý.

V. 0·05—0·15 *m.* Koruny bílé neb narůžovělé, se žlutými hrboulky.

⊙ Duben, květen. Kraje polí, výslunné a kamenité stráně, úhory, pořídku. Nedaleko východního konce předměstí kounického v Ivančicích nad Hannovým skladištěm dřev, na mezích a úhorech Šibeničníku a Nov. hory u Ivančic často přehojný (Schwoeder)!, levá stěna v údolí Hradnickém u Znojma, pak teprv opět pospolitě v Doln. Rakousích u Štace (Münke).

1129. A. elongata L. (P. dlouhostopečný.) Lodyha 1 neb několik, zdélí neb 2krát delší okolíka, jako listy obalní, stopky a kalichy jemně hvězdovitě pýřité. Listy v přízemní, rozložené rozetce, kopinaté, špičaté, zpředu namnoze trochu zubaté neb celokrajné, dosti lysé. Listeny obalní elipticky kopinaté, celokrajné. Kalichy mnohem delší než koruna, 5 dosti ostrými choboty vykrojené. Kořen vřetenovitý, skoro jednoduchý. V. 0·02—0·10 *m.* Koruny malé, bílé, se žlutými hrboulky.

⊙ a ⊙ Role, meze, pahorky, ve střední a jižní části rozšířen, jinde pořídku. V brněnském kraji: kolem Brna obecný, zvláště mezi Obřany a Královým polem, na Červeném a Žlutém kopci (Makowsky)!, na Špilberku (Oborny)!, u Lomnice (Pluskal). u Rajhradu (Schlosser)!, u Ivančic (Schwoeder)!, u nádraží poblíž Vyškova (Spitzner), příkopy trati u Vranovic, v jesenoví na Polavských kopcích (Schierl)!, úpatí Tabora, Klášterní hora a Kačenka u Krumlova (Zimmermann). průlomy a náspy trati mezi Podivínem a Břeclaví (Ripper), jako vzácnosť též u Klobouk (Steiger), Židenice, Líšeň, zmoly a j. m. u Bílovic, Medlánky, Evanovice, Řečkovice, Cinzendorf, Kuřim, Komín, Horka a j. m. u Bystrce, Kraví hora a kopce u Žabovřesk, Jundrov, kopce za villami v Písárkách, role u Kohoutovic, hluboká cesta u cihelen, Marianská studénka a údolí Rokytné u Krumlova, Budkovice, Jamolice, Hrubšice, Vedrovice. — V Prostějovsku: na Hloučele u Prostějova, v Domamyslicích u kříže s Myším ocáskem, v Brániskách za Plumlovem, u Žarovic mezi vrbami (Spitzner). Ve Znojemsku: Náměšť (Roemer), v údolí Dyje od Znojma dolů, na Hradišti u Znojma, při cestě od Znojma do Velk. Mašovic, na Pelcberku u Milfrouna, v Frauenholce u Tasovic, v lese Hoji mezi Hrušovany a Tasovicemi (Oborny). V Jihlavsku: mezi Kosovem a Handelsdorfem u Jihlavy (Reichardt), u Třebíče (Zavřel), Rosičky poblíž Telče (Krejč). Polská Ostrava (Kotschy), dle Mükusche též u Štemplovic a Petrovic u Opavy.

? A. septentrionalis L. (P. severní.) Lodyha vícekrát delší okolíka. Listy klínovitě kopinaté, zpředu zubaté, jako listeny obalní dosti lysé neb jako lodyha a paprsky okolíka krátkými, hvězdovitými chloupky jemně pýřité. Listeny obalní velmi malé, úzce kopinaté, mnohem kratší než paprsky okolíku. Kalich lysý, o něco kratší než koruna, tato malá, bílá, se žlutými hrboulky. V. 0·10 až 0·30 *m.*

⊙ Květen. Výslunné kopce, lesy jehličnaté, písčiny, velmi pořídku a pro Moravu pochybný. Písečná role mezi Mikulovem a Bratibrunem (Simony), leč udání toto nezaručené.

359. Hottonia L. Řebratka.

1130. H. palustris L. (Vodní řebříček.) Lodyha v bahně ponořená, plazivá, koncem vystoupavá, vsplývající, rozvětvená, se stvolem vynořeným. Listy ponořené, po 2- více do přeslenu sblížené, hřebenitě peřenodílné, s uštý čárkovitými. Květy dvoudomě mnohosnubné, v hroznu žláznatě pýřitém, z oddálených přeslénků květních složeném. Stvol 0·10—0·30 *m* v. Koruny bílé neb bledě růžové, v ústí žluté, prchavé.

♃ Květen—červenec. Vodní tůně, bařiny, příkopy, porůzný, v západní části neroste. Kraj Rajského lesíka u Brna, u Měnína a v příkopech trati u Břeclavi (Makowsky)!, u Vranovic. — V okolí Prostějova pouze za nádražím u Bedihoště a v příkopu blíže Čechovic (Spitzner). U Hajčína, Chomoutova a jiných místech bahnitých u Olomouce (Mik), přehojný v příkopech trati mezi Olomoucí a Přerovem, u Příkaz, Nákla, Přerova, Tovačova a Litovle (Spitzner). U Bilan a Chropína (Palla), u Star. města a Uh. Hradiště, leč dosti pořídku (Schlögl), u Moravičan (Makowsky), velmi hojný kolem Ostroha, Písku, Bzence a Veselí (Bubela), příkopy v Hodonínském lese (Schierl), příkopy trati mezi Hodonínem a Lužicemi (Spitzner), v Popově díře u Suchodola, u Jasníku a Hustopeče (Sapetza). Ve Slezsku: příkopy trati u Dziegielówa (Kolbenheyer), u Opavy (Oborny), kolem Kraše a bařiny u Kalkovského mlýna blíž Vidnavy 1871. — Zde též při Nisé a Vidné (Vierhapper).

Květena
Moravy a rakouského Slezska.

Sepsal

Dr. Edvard Formánek,
c. k. professor při vyšším českém gymnasiu v Brně.

Druhý díl.

V Praze, 1892.

Tiskem Jos. R. Vilímka. — Nákladem spisovatelovým.

Pracuje o tomto díle měl jsem na zřeteli sestaviti co nejvěrnější obraz květeny moravsko-slezské. Dávaje tímto na veřejnosť výsledek své mnoholeté a úsilovné práce, pronáším pouze přání, aby na budoucí čas nesla hojné ovoce, stanouc se podnětem ku prácem podobným, jež by se nesly k prozkoumání veškerého rostlinného bohatství naší vlasti.

Že jsem pro osnovu práce své za vzor sobě vzal „Prodromus květeny české“ od slovutného a též o známosť květeny moravské velezasloužilého badatele c. k. univ. prof. Dr. Lad. Čelakovského, připomenul jsem již v předmluvě k I. dílu.

Ačkoli po většině shoduji se s názory a zásadami, jež výtečnému „Prodromu“ za základ stojí, uznal jsem přece za potřebu, odchýliti se od nich, pokud se týče rodů kritických a mnohotvarných, jako jsou Hieracium, Galium, Mentha, Thymus, Rosa, Rubus, Potentilla, kteréž ukazují takové množství tvarů přechodných a míšených, že nezbytně potřebí jest, aspoň nejvýznačnější, nejzazší a nejvíce od sebe rozdílné členy jednotlivých řad k téže skupině příslušných zvláště pojmenovati a rozeznávati: subspecie i jiné podřízené skupiny, aby byla vystižena soustavná příbuznosť jednotlivých tvarův a zjednán byl přehled veškerého mnohotvarného rodu.

Milou jest mi povinností, všem, kdož mně při práci mé byli radni a pomocni, tuto veřejné díky činiti.

Především nejšetrnější díky vzdávám Vys. zemskému výboru markrabství Moravského za vzácný dar 200 zl., na vydání tohoto díla mně velikomyslně udělený.

Upřímné taktéž díky vzdávám slovutným odborníkům, kteří mně ochotnou radou svou nápomocni byli k určení a zjištění některých rodů kritických, zejména ct. pp. Jindřichovi Braunovi (Galium, Mentha, Thymus), J. B. Kellerovi (Rosa), Adolfovi Obornému (Piloselloidae), J. Sabranskému (Rubus); zvláštními pak díky jsem zavázán pp. J. Braunovi, J. B. Kellerovi a J. Sabranskému, kteříž ochotně a nezištně propůjčivše mně své práce a rukopisy k volnému použití, vydatně mi pomohli provésti nesnadný můj úkol.

Částečně byly mně pomůckou též níže vytčené práce, dílem v odborných časopisech uveřejněné, dílem o sobě vydané, a to: Z „Oest. botan. Zeitschrift“, ročníku XXXV., 1885: „Teratologisches“ od Ant. Baiera, str. 117.; ročn. XXXVI., 1886: „Novitäten für die Flora Mährens“ od Jan. Bubely, str. 364.; „Utricularia brevicornis (U. intermedia Koch)“ od Dr. Lad. Čelakovského, str. 253.; „Mährische Rosen“ od J. B. Kellera, str. 195.; „Standorts-Notizen“ od Dr. M. Kronfelda, str. 120.; „Mittheilungen über die Hieracia des Riesengebirges od G. Schneidra, str. 21. a ročn. 1887., str. 199. 238, 274, 308 a 350; „Zur Flora von Kremsier in Mähren“ od Ed. Pally, str. 50, 85, 122, 157, 197; „Neue Pflanzenstandorte“ od Dr. Eust. Wołoszczaka, str. 117; „Korrespondenční článek“ od Dr. Lad. Čelakovského, str. 67; „Korrespondenční články“ od prof. V. Spitznera, str. 213, 358, 433; ročn. XXXVII., 1887: „Zur Flora der Umgebung von Bielitz und Biala“ od Ant. Baiera, str. 88, 130; „Literaturberichte“ od J. B. Kellera, str. 438; „Korrespondenční články“ od V. Spitznera, str. 332, 407.; ročn. XXXVIII., 1888: „Mährische Thymus-Formen“ od Jind. Brauna a spisovatele t. díla, str. 186.; „Literaturberichte“ od Jind. Brauna, str. 248.; „Berichtigungen und Nachträge zur Flora von Mähren“ od Jan. Bubely, str. 169, 200.; „Literaturberichte“ od V. Spitznera, str. 104.; „Korrespondenční články“ od V. Spitznera str. 144, 394, 430.; ročn. XXXIX., 1888: „Viola ambigua W. K. in Böhmen und Mähren“ od Dr. Lad. Čelakovského, str. 231.; „Zur Flora von Schlesien“ od Ad. Oborného, str. 450; „Beitrag zur Kenntniss der mährischen Brombeerenflora“ od Jind. Sabranského, str. 402, 436.; „Zur Flora von Mähren“ od Vojt, Schierla str. 309, 378.; ročn. XL., 1890: „Kahl- und behaartfrüchtige Parallelformen der Veilchen aus der Gruppe der Hypocarpeae“ od Dr. Čen. šl. Borbása, str. 116, 166.; „Referate über die Flora Mährens“ od Ad. Oborného, str. 204, 419.; „Referat über die Flora von Oest.-Schlesien“ od E. Fieka, str. 279.; „Zur Flora von Mähren“ od Vojt. Schierla, str. 26.; ročn. XLI., 1891: „Beitrag zur Kenntniss der Gattung Rumex“ od Kar. Rechingra, str. 400; „Untersuchungen über Pflanzen der oesterreichisch-ungarischen Monarchie. I. Die Arten der Gattung Gentiana aus der Section Endotricha Fröl.“ od Dr. Rich. šl. Wettsteina, str. 367 a 1892., str. 1—6, 84—88, 125—130, 156 až 161; „Referate über die Flora Mährens“ od Ad. Oborného, str. 179, 257, 387.; „Referat über die Flora von Oest.-Schlesien“ od Em. Fieka, str. 289; ročn. XLII., 1892: „Weitere Beiträge zur Brombeerenflora der Kleinen Karpathen“ od Jindř. Sabranského, str. 172—176.

Z „Deutsche botan. Monatsschrift“ r. VI., 1888: „Übersicht der sudetischen und systematische Gruppierung der europäischen Archhieracia“ od G. Schneidra, str. 113., 161., a téhož „Die Hieracien der Westsudeten“, seš. I. a II., 1889 a 1890, zvláštní otisk z časopisu „Das Riesengebirge in Wort und Bild“.

Z „Verhandlungen der k. k. zool. botan. Gesellschaft in Wien“ ročn. XL., 1890, monografie: „Über einige Arten und Formen der Gattung Mentha“ od Jindřicha Brauna“, zvláštní otisk s 2 tabulkami; ročn. XLI., 1891, monografie: „Österreichische Brombeeren“ od Dr. Eug. šl. Halácsyho.

Z „Verhandlungen des naturforsch. Vereines in Brünn“ té doby vydaných: Fr. Juda: „Auffindung von Epilobium rosmarinefolium bei Brünn“, 1885, str. 15; J. Uličný: „Erucastrum Pollichii“ 1885, str. 19.; G. z Niesslů: „Trapa natans bei Pistovic“ 1886, str. 41., „Zur Flora von Račic“ 1886, str. 42., „Trapa natans bei Chropin“ 1886, str. 46.; A. Tomaschek: „Floristische Mittheilung“ 1888, str. 29.; G. z Niesslů: „Floristische Mittheilung“ 1888, str. 32.; R. Steiger: „Galinsoga parviflora bei Auspitz“ 1888, str. 34.; Alex. Makowsky: „Floristische Beiträge“ 1888, str. 44., „Floristische Notizen“, 1889, str. 39.; L. Niessner: „Vorkommen der Elodea canadensis bei Zwittau“, 1889, str. 41.; V. Spitzner: „Beitrag zur Flechtenflora Mährens und Österr. Schlesiens“ 1889, str. 130.; A. Tomaschek: „Phaenologische Rückblicke in der Umgebung Brünns“, 1889, str. 138.; A. Gamroth: „Ranunculus cassubicus und Elodea canadensis“ 1891, str. 29.; L. Niessner: „Orchideen der Umgebung Zwittau“, 1891, str. 29.; Dr. Karel Hanáček: „Zur Flora von Mähren“ 1891, str. 159.

S ochotou uznání hodnou zaslali mně též své práce, k tomu dílu se vztahující, pánové: E. Fiek: „Resultate der Durchforschung der schlesischen Phanerogamenflora“, im Jahre 1886, 1887. 1888, 1889.

Adolf Oborny, c. k. okresní školdozorce: „Referate über die Flora Mährens“, Separatabdruck aus den Berichten der deutschen botan. Gesellschaft 1888, 1889. Na svých cestách po Jeseníku i jinde objevil týž badatel mnoho nových tvarů Piloselloid a příslušnými kritickými studiemi získal si velikou zásluhu o lepší známosť dotčeného podrodu a jeho rozšíření po našem území.

Z důležitějších, A. Oborným nalezených Piloselloid připomínám tu jen: Hieracium pilosella L., ssp. mediofurcum N. P., H. subcaulescens N. P. ssp. melanocomum N. P., H. pratense Tausch ssp. sudetorum N. P. a ssp. Uechtritzii N. P., H. flagellare Willd ssp. cernuiforme N. P., H. pulveratum N. P., H. floribundum W. Gr. ssp. eurubens N. P., H. floccosum N. P. 2. pilosiceps N. P., H. magyaricum N. P. ssp. effusum N. P. a ssp. filiferum N. P., H. Bauhini Schult. ssp. plicatum Tausch a ssp. transgressum N. P., H. prussicum N. P., H. setigerum Tausch a. seticaule N. P., H. Holubyanum N. P., H. megalophyllum N. P., H. canum N. P. ssp. genuinum γ. pilosicanum N. P., H. lephtophyton N. P. ssp. discolor N. P., H. euchaetium N. P. typicum a ssp. longum 1. longipilum a 2. brevipilum N. P., H. Obornyanum N. P., ku cti téhož zasloužilého badatele pojmenovaný, kromě jiných, na příslušném místě toho díla uvedených Hieracií.

Z růží, jež Oborny nalezl, připomenuty buďtež tu nejdůležitější:

Rosa lutea Daléchamp β) punica Miller, R. Austriaca Crantz, β) haplodonta Borb., γ) umbrosa, R. glauca Vill. β) acutiformis H. Braun, R. complicata Gren. β) myriodonta Christ, γ) macroclona H. Braun, δ) Sandbergeri Christ, R. Mayeri H. Braun sp. n., R. globularis Franchet, R. montivaga Déségl., R. dumalis Bechstein, β) fraxinoides H. Braun, ε) glaucifolia Opiz, R. Waitziana Tratt., R. Chaberti Deségl., R. dumetorum Thuill. β) conglobata H. Braun, R. hirta H. Braun, γ) saxicola H. Braun, c) sphaerocarpa Puget, R. collina Jacq., R. Boreykiana Bess., R. Zoisaeana Oborny et Braun, R. livescens Bess., R. Schmidtii H. Braun, R. reticulata A. Kern., R. scabrata Crépin, R. Obornyana Christ, γ) plumosa H. Braun, R. agrestis Sav., R. albiflora Opiz, R. mentita Déségl., R. Lexnitzensis Kell. p. var., R. anisopodae Christ, R. rubiginosa L. b) R. Gremlii Christ, R. cinerascens Du Mort, R. umbellifera Swartz.

K platnosti byly mně též záslužné práce prof. Václava Spitznera, zejména:

a) jeho vynikající „Květena*) okresu prostějovského a plumlovského“ (vyd. v Prostějově r. 1887, 114 str., nákl. vlastním), ve které mimo mnoho vůbec vzácných rostlin vytčeny jsou i některé pro území naše nové, jako z rodu Hieracium, Rosa, Rubus a j.

---

*) S obšírným povšechným popisem poměrů zeměpisných, klimatických, zeměpytných a útvarů rostlinných.

b) V časopisu vlasten. musejního spolku olomouckého uveřejněné: „Výsledky botanického zkoumání na Moravě a v rak. Slezsku“ za r. 1887, 1888, 1889, 1890 a 1891; popis zajímavé rostlinné znetvořeniny; literarní kritiky a jiné drobnější zprávy.

c) „Příspěvek ku květeně lišejníků moravskoslezských“ (vyd. v Prostějově, r. 1890, nákl. vlastním), tím důležitější to spis, ana mimo něj dosud o lišejnících našeho území na veřejnosť nedána žádná zpráva. Spisovatel tu podává soustavnou a přehlednou řadou zevrubný a jasný popis veškerých, dosud v našem území Dr. Kalmusem, prof. z Niesslů a jím samým nalezených druhů, udávaje spolu jejich naleziště. Připojený analytický klíč k určování čeledí a rodů spisu tomu přidává ceny.

Mimo to mně prof. V. Spitzner ochotně propůjčil svůj vlastní soupis rostlin z Jesenika a z okolí prostějovského, vyškovského a olomouckého, mezi nimiž jest mnoho vzácných druhů. Zejména z ostružin prof. Spitznerem nalezených připomínám tu: Rubus sulcatus Vest., R. villicaulis Koehl, R. Gremlii Focke, R. Bayeri Focke, R. Bellardii Wh. et N., R. brachyandrus Gremli, R. fossicola Hol., R. pygmaeopsis Focke, R. hemithyrsoideus Krause, R. hemimacrophyllus Krause, pak tři v květeně vůbec nové druhy, totiž: R. Pseudo-Wahlbergii Sabr., R. drahanensis Sabr., R. moravicus Sabr. a R. Spitzneri, ku cti nálezcově zasloužilým batologem J. Sabranským takto pojmenovaný.

Z růží v témže soupise a v „Květeně okresu prostějovského a, plumlovského“ uvedených, připomenuty buďtež: Rosa Austriaca Crantz, R. glauca Vill, *l*) R. complicata Gren R. biserrata Mérat, δ) rubescens Rip., R. dumalis Bechst., δ) rubelliflora Rip., R. oblonga Déségl. et Rip., R. hirta H. Braun, α) genuina, ε) hemitricha Rip., ζ) lanceolata Opiz, R. corymbifera Borkh, R. reticulata A. Kern. β) minor Borb., R. Obornyana Christ., R. vinodora Kern, R. inodora Fr., R. elliptica Tausch, R. cinerascens Du Mort., R. umbellifera Swartz.

Ze svých opětovaných cest na Kladský Sněžník, po Jeseníku a Karpatech podal mi prof. V. Spitzner taktéž ochotně zprávy o stanovištích mnohých zajímavých rostlin, zvláště rodu Hieracium: jako: Hieracium alpinum L. α) genuinum 2. albovillosum Froel., β) melanocephalum Tausch 2. sericeum G. Schnd., 3. grande G. Schnd., 4. setulosum G. Schnd., H. tubulosum Tausch a z květeny prostějovské: H. pilosella ssp. crassipes N. P., ssp. Thümenii N. P., ssp. pseudomelanops N. P., ssp. parvulum N. P., H. brachiatum Bertol. ssp. valdestriatum N. P., ssp. pseudobrachiatum N. P., ssp. pieniakense Rehm., H. leptophyton N. P., ssp. anocladum N. P., ssp. atriceps N. P., H. canum N. P., ssp. almoniacum N. P., ssp. leptobium N. P., H. magyaricum N. P., ssp. hispidisssimum Rehm, ssp. filiferum Tausch a j.

Mimo to zaslal mně laskavě seznam rostlin z okolí Milkova odborným učitelem Jan. Slavíčkem jemu podaný.

Též od jiných přátel domácí květeny naší byly mně zaslány seznamy rostlinstva některých částí našeho území.

P. Frant. Gogela, kooperator v Místku, důkladný znalec květeny místecké, jak svědčí jeho zpráva o „Květeně okolí místeckého,“ tištěná v časopise vlasten. musejního spolku olomouckého, r. 1890, str. 107 a r. 1891, str. 109, zaslal mi obšírný seznam rostlinstva okolí místeckého a sousedních hor s příslušnými doklady, kterýmiž mnohé pochybné tvary se vší jistotou a přesností určeny jsou.

Frant. Červinka, správce školy v Tučapech u Holešova: obsáhlý (o několika arších) seznam rostlinstva té krajiny s některými doklady.

Frant. Svěrák, professor Matičného gymnasia v Opavě: obšírný (o několika arších) seznam rostlin z okolí opavského a boskovického.

Vojt. Schierl, učitel v Hustopeči: seznam rostlin z okolí hustopečského i odjinud z jižní Moravy.

Filip Kovář: seznam rostlin z okolí žďárského.

Bedřich Kotek, učitel v Rožnově: seznam některých rostlin z okolí rožnovského. Litovati jest nenadálé ztráty pilného toho sběratele; o prázdninách r. 1889 odebral se z Rožnova do Polavy a od té doby se pohřešuje.

Jan Bubela zaslal mi opis svého článku, v „Oest. botan. Zeitsch.“ r. 1888 uveřejněného. Bohužel na velikou újmu vědy botaniké i tento horlivý badatel záhy skonal (16. dubna 1889 ve Vsetíně), odkázav nedlouho před smrtí svou obsáhlou a vzácnou sbírku rostlin i s knihovnou přírodovědeckému spolku v Praze.

Vděčnou vzpomínkou jsem též povinen našemu nedávno zesnulému nestoru, evang. faráři Dan. Slobodovi († 10. listopadu 1888 v Rusavě), jenž mi zaslal obšírnou a důležitou zprávu o svých studiích botanických, kterou byl již v poslední dny svého života, nedbaje slabosti tělesné, s bezpříkladnou obětivostí napsal.

Některé podrobnosti z květeny sokolnické zdělil se mnou magister farmacie Khek v Prostějově a z květeny novo-městské P. Havelka, odborný učitel v Novém městě.

Vzpomenouti sluší i těch, kteří pp. Ad. Obornému a Ed. Fiekovi podali drobnější zprávy o domácí květěně naší. Takové zprávy podali p. Ad. Obornému: pp. Al. Czerny, odborný učitel v Moravské Třebové, L. Niessner, odborný učitel ve Svitavě, P. A. Ripper, kooperator v Stronsdorfu, Hyn. Czižek, naducitel v Brně, Simböck, prof. v Rymařově; p. Em. Fiekovi (o květeně rak. slezské): pp. Ondřej Kotula, c. k. notář v Těšíně, Wetschky lékárník v Gnadenfeldu a J. Hellman.

Ku zmínce o kritickém rodu Rubus sluší ještě připomenouti, že mně známý rostlinozpytec Jos. E. Holuby zaslal exemplář druhu Rubus moestus Holb., Dr. Eug. šl. Halácsym za míšence považovaného, žádaje mne o zjištění tohoto kritického druhu; vyšetřiv jej shledal jsem, že není míšenec, nýbrž samostatný druh.

Ku konci dovoluji si poukázati na některé práce své, jichž obsah vztahuje se též k dílu tomuto: „Rosen des Hochgesenkes“ vyd. ve Vídni 1887, nákladem páně J. B. Kellerovým a mým. — V „Oest. botan. Zeitschrift“, ročník XXXVII, 1887: „Teratologisches“, str. 58; „Mährische und schlesische Rubusformen“, str. 126; „Centaurea Carpatica“, str. 153; „Mährische Rubusformen“, str. 204; „Beitrag zur Flora des nördlichen Mährens und des Hochgesenkes“, str. 234, 280, 305, 345, 385, 427 a ročn. 1888 str. 21, 55, 92 a 12 článků korrespondenčních; ročn. XXXVIII, 1888: 12 článků korrespondenčních; ročn. XXXIX, 1889: „Zur Flora von Mähren“ str. 116, a 2 články korrespondenční.

Ve „Verhandlungen des naturforsch. Vereines in Brünn“ ročn. XXVI, 1887, „Mährisch-schlesische Menthen“ str. 194. V „Deutsche botan. Monatsschrift“ ročn. VII, 1889, „Mährisch-schlesische Galium- und Asperula-Formen, str. 49.

V časopise vlasten. musejního spolku v Olomouci ročn. 1890, „Literarní zprávu“ str. 192.

Podjal jsem se práce této jediné s úmyslem vykonati povinnou službu rostlinozpytu a svou hřivnou přispěti k rozšíření zevrubnějších vědomostí o květeně naší vlasti.

Nedbal jsem obtíží všelikých, jen těm, kteří sami jsou podobné práce zkušeni, dobře povědomých; nešetřil jsem ani píle, ani nákladu; nečekal jsem zisku neb díků; jediné toho jsem se nadál, že za svou poctivou, vlasteneckou snahu, za všecku námahu i oběti na práci tuto vynaložené, vpravdě nad síly jednotlivcovy sáhající, alespoň nesklidím nepřízně, kterýžto „vděk“ nebyl by dojista spůsobilým, povzbuditi mne k dalším studiím na poli květeny naší.

Podávaje své dílo na soud povolaných soudců, naději se, že zkušení a nestranní znalci neodeprou mu svého uznání.

V Brně, dne 7. dubna 1892.

Spisovatel.

Eleutheropetalae Döll. Prostoplatečné.

Okvětí dvojí: kalich i koruna. Korunní lístky čili plátky mezi sebou volné. Dialypetalae Endl., Polypetalae Juss, Choristopetalae Bronn.

Řády:

A) **Caliciflorae DC.** Lístky kališní ± mezi sebou srostlé. Plátky a tyčinky vetknuty do lůžka terčovitého neb do kalicha částečně se semenníkem srostlého.

1) Semenník jednočlenný (monomerický), zřídka nedokonale mnohočlenný t. j. jedinným plodolistem tvořený, jeden až mnohé, vespolek prosté aneb jen dole, pořídku (Saxifrageae) z největší části, vyjma jen nejhořejší částky pouzder, srostlé. Plátky a tyčinky vetknuty do lůžka terčovitého neb častěji pohárkovitě vydutého t. j. do číšky, na zdání do pouhého kalicha.

I. Eleutherocarpicae Calyciflorae.

2. Semennnik mnohočlenný (polymerický), t. j. ze 2 neb více až na prosté čnělky neb i těmito v jeden celek srostlých plodolistův. Semenník až blízko pod čnělky neb až po svrchní terč srostlý, s číškovitým, korunu a tyčinky nesoucím lůžkem.

II. Syncarpicae Calycogyne.

B) **Thalamiflorae DC.** Lístky kalicha volné, plátky a tyčinky vetknuty do lůžka, nikoliv do kalicha.

1) Semenník mnohočlenný, t. j. ze 2 neb více až na prosté čnělky neb i těmito úplně v jeden celek srostlých plodolistů, celý neb z největší části hořejšího dílu svrchní, od kalicha oddělený,

III. Syncarpicae Eleutherogynae.

2. Semenník jednočlenný t. j. jediným plodolistem tvořený, jeden až mnohé, vespolek prosté aneb jen pořídku (u Nigela) částečně srostlé. Lůžko kuželovité neb povypouklé, plátky a tyčinky podplodní.

IV. Eleutherocarpicae Thalamiflorae.

A. Calyciflorae DC.

I. Eleutherocarpicae Calyciflorae Čelak.

Semenník jednočlenný neb neúplně mnohočlenný. Tyčinky oplodní.

A) Semenník ze 2, řidčeji 3, toliko hořejškem prostých, zobánky plodu tvořících, v dolejší části srostlých plodolistů, mimo to dole ± s trubkou kališní (číškou) srostlý.

1. Kalich s 5, řidčeji 4 volnými ušty. Plátků 5—4, spolu s tyčinkami do ústí kalicha vetknutých. Tyčinek 5 neb 10. Semeník 2—4zobaný, jednopouzdrý s 2 nástěnnými semenicemi neb 2pouzdrý se semenicemi středními a vajíčky četnými, řidčeji 5—4 pouzdrý. Plod tobolka, na vnitřní straně zobanů rozdělením švu pukající. Semena četná, drobná s osemením hladkým neb svraskalým. Byliny s listy střídavými, řidčeji střěnými, s květy v konečných vrcholících. *72. Saxifrageae.*

B) Semeníky mezi sebou úplně prosté neb toliko nejdoleji srostlé neb toliko 1 jednolupenný.

a) Květy pravidelné. Semeník každý vně na spodu nad tyčinkami šupinkou z lůžka vyrostlou podepřený. Číška málo vyvinutá, plátky a tyčinky právě pod semeníky vynikající. Listy dužnaté, bezpalistné.

1. Kalich 4—20dílný, trvalý. Plátků tolikéž prostých neb nejdoleji srostlých. Tyčinek 1—2krát tolik o 1—2kruzích. Semeníků tolikéž jako plátků, namnoze mnohovaječných prostých. Plůdky měchýřkovité, vnitř pukající. Semena drobná, s blánovitým osemením a sporým bílkem. Byliny neb polokeře s listy namnoze střídavými a květy vrcholičnatými, zřídka jednotlivými. *73. Crassulaceae.*

b) Plůdky bez šupinek podplodních. Listy bylinné, střídavé, nejvíce s palisty.

α) Květy pravidelné, namnoze obplodní t. j. semeníky v číšce prohlubené a s ní někdy srostlé. Tyčinky prosté.

*) Plůdky s číškou prohlubenou vně srostlé, vnitř mezi sebou namnoze prosté, tudíž plátky a tyčinky zrovna pod prostými konci semeníků neb na kraji terče nadplodního vetknuté.

1. Kraj kališní 5klaný neb 5zubý, usýchající. Plátků 5 nehetnatých. Tyčinek 20—40. Semeníky 2—5, pořídku 1, do číšky vrostlé, s 2 — více přímými vajíčky. Plod jablko neb mišpule, z pouzder uvnitř blánovitých, chrupavičnatých neb peckovitých v číšce zdužnatělé. Semena bez bílku. Keře neb stromy s listy jednoduchými, řidčeji zpeřenými a palisty obyčejně opadavými.

74. Pomariae.

**) Plůdky prosté neb toliko 1, na dně neb na stěně číšky ± dokonale vyvinuté, jejíž okraj nese ušty kališní, plátky a tyčinky.

2. Květy obojaké, řidčeji pometáním jednopohlavní. Kalich 5—4klaný číška i s cípy kališními, neb po odpadnutí jejich vytrvalá. Plátků 5—4, nehetnatých, pořídku žádné. Tyčinky prosté, namnoze 20 a více, někdy jen tolik jako uštů kališních neb méně. Semeníky 2 neb více, zřídka 1, 1 — mnohovaječné. Plůdky nepukavé, nažky neb peckovičky, zřídka měchýřkovité. Byliny neb keře s listy peřeno- neb dlanitožilnými, jednoduchými neb dělenými a vícekrát složenými, s palisty trvalými. *75. Rosaceae.*

3. Květy namnoze obojaké. Číška trubkovitá neb zvonkovitá, spolu s cípy kališními po odkvětu na spodu obříznutě opadávající. Plátků 5, nehetnatých, záhy opadavých. Tyčinek prostých 20—30. Semeník 1, s 2 svrchu pouzdra visícími vajíčky, čnělka jednoduchá. Peckovice s rubinou šťavnatou neb řidčeji vyschlou a s peckou nejvíce 1semennou. Kel bez bílku. Stromy neb keře s listy střídavými, jednoduchými, namnoze pilovitými a s palisty záhy opadávajícími.

76. Amygdaleae.

β) Květy nepravidelné, motýlovité. Semeník 1.

1. Kalich nestejný, 5dílný, 5klaný neb 5zubý, častěji 2pyský. Plátkův obyčejně 5 nehetnatých, spolu s tyčinkami na kraj číšky nízké, málo vyvinuté vetknutých. Oba dolejší (přední) plátky namnoze srostlé v člunek, plodidla do-

vnitř přijímající, k jehož bokům přiléhají oba postranní lístky (křídla), zadní obyčejně největší (pavézka) odstálý. Tyčinek 10, nitkami v trubku srostlých neb výminkou nejzadnější prostá. Semeník 1, se semenicí k pavézce obrácenou, více 2řadých vajíček nesoucí, s jednoduchou čnělkou a bliznou. Plod lusk neb struk v jednosemenné, příčné články se rozpadávající, zřídka jednosemenná nažka. Kel bezbílečný. Stromy, keře a byliny s listy střídavými, často složenými, namnoze s palisty vyvinutými. Květy v hroznech, klasech neb strboulech, namnoze úžlabních. *77. Papilionaceae.*

II. Syncarpicae Calycogynae Čelak.

Semeník mnohočlenný, podkvětný, t. j. s číškou kalichovitou srostlý.

A) Semeník jednopouzdrý s 2, zřídka 3—4 nástěnnými, nitkovitými, mnohovaječnými semenicemi.

1. Trubka kališní nad semeník spodní rourkovitě ± prodloužená, s krajem 4—5dílným, vadnoucím. Plátky 4—5, nejvíce malé, se střídavými tyčinkami v stejném počtu v ústí číšky vetknuté. Čnělka 2—4klaná. Plod: bobule šťávnatá, kalichem věnčená. Semena s vnějším osemením sliznatým, vnitřním korovitým. Kel malý v bílku. Keře s listy střídavými, dlanitě laločnatými, bez palistův. *78. Grossularieae.*

B) Semeník 2—vícepouzdrý, pořídku 1pouzdrý a 1vaječný.

a) Tyčinek 20 a více.

1. Kraj kališní 4—5dílný. Plátků tolikéž, s tyčinkami pod terčem nadplodním vetknutých. Semeník 4—10pouzdrý, pouzdra mnohovaječná. Čnělek tolik jako pouzder, prostých neb nejdoleji srostlých. Plod tobolka pouzdrosečně chlopnitá. Keře s listy vstřícnými, celými, bezpalistými. * *Philadelpheae.*

b) Tyčinek tolik neb 2krát tolik jako kališních lístkův a plátků neb i méně v 1 neb 2 kruzích.

α) Květy jednotlivě úžlabní neb hroznovité neb klasnaté, z kruhů 4- neb 2četných.

1. Květy obojaké. Trubka kališní ještě nad semeník podkvětný prodloužená, s krajem 4—2dílným. Plátky 4—2 s tyčinkami do číšky vetknuté. Tyčinky 2—8. Semeník 2—4pouzdrý, pouzder mnohovaječných, zřídka 1vaječných. Čnělka 1 s bliznou jednoduchou neb 2—4klanou. Plod tobolka, pouzdrosečně pukající neb nepukavá nažka. Kel bez bílku. Byliny zemní neb bahenní s listy jednoduchými, často vstřícnými, bez palistův. *79. Oenothereae.*

2. Květy obojaké. Kalich jen s dolejší polovicí semeníka srostlý, kraj tudíž polosvrchní, vytrvalý a s plodem zdřevnatějící. Plátky 4, spolu se 4 tyčinkami na vnější kraj naduřelého kroužku nad kalichem vetknuté. Semeník 2pouzdrý, pouzder 1vaječných. Čnělka 1 s hlavatou bliznou. Plod peckovice bezšťávná, pometáním 1pouzdrá a 1semenná, ušty kališními 2—4rohá. Byliny vodní vsplývající, s listy střídavými, jednoduchými. *80. Trapaceae.*

3. Květy jednodomé neb obojaké. Kalich květu ♂ 4dílný, kraj kališní květů ♀ a obojakých na semeníku 4zubý neb skoro celokrajný. Plátky 4 opadavé neb žádné. Tyčinek 8 neb 4. Semeník 4pouzdrý, pouzder 1vaječných. Čnělka kratičká neb žádná, blizny 4. Plod ve 4 tvrdky se rozpadávající neb nažka neb peckovice. Byliny vodní, v čas květu ± z vody vynořené, s listy bez palistův. *81. Halorrhagideae.*

β) Květy v okolíkách neb vrcholíkách latovitých neb strbouleoh.

*) Květy 4četné.

1. Kraj kališní svrchní, 4zubý. Plátky se širokým spodkem, v poupěti

chlopnité. Tyčinky 4. Semenník 2—3pouzdrý, pouzdra s 1 visutým vajíčkem. Čnělka jednoduchá, vespod v malý nadplodní terč rozšířená. Plod peckovice, s peckou 3—1pouzdrou. Kel v bílku. Stromy neb keře s listy vstřícnými, jednoduchými bez palistův. *82. Corneae.*

**) Květy 5četné.

2. Květy namnoze obojaké. Kraj kališní svrchní, 5zubý neb celokrajný. Plátkův 5—10 rozložených, v poupěti chlopnitých. Tyčinek tolikéž co plátkův. Semenník 2—10pouzdrý, pouzder nejprv o 2, pak o 1 visutém vajíčku. Čnělek tolik co pouzder, volných neb v jedinou srostlých, dole terčem náplodním obdaných. Plod: bobule. Kel v hojném bílku. Stromy neb keře někdy oplétavé neb byliny, s listy celými neb laločnatými, střídavými, bez palistův. *83. Araliaceae.*

3. Květy namnoze obojaké a pravidelné. Kraj kališní 5zubý, 5laločný neb nezřetelný. Plátky nejčastěji s lalůčkem dovnitř vehnutým a v ohbí srdčitě vykrojené. Tyčinek 5. Semenník 2pouzdrý, pouzdra pometáním 1vaječná. Čnělky 2, nejdoleji v náplodní terč rozšířené. Plod hřbetními a spojenými krajními stopami kališních lístků namnoze zřetelně 10žebrý, dvojnažka v obě pouzdra — tvrdky neb nažky — zdola k hořejšímu konci se poltící; tvrdky namnoze na nitkovitém středním sloupku koncem zavěšené, na ploše vnitřní ± ploché, na vnější vypouklé s 5 hlavními žebry, v každé brázdě mezi žebry někdy s 1 vedlejším žebrem, uvnitř obyčejně s 1—více, často tmavěji zbarvenými, olejnými rourkami čili proužky. Byliny s lodyhou na uzlinách napuchlou, s listy nejvíce střídavými a rozličně dělenými, s řapíkem pošvovitě rozšířeným neb i nadmutým. Květy v okolíkách namnoze složitých, řidčeji strboulovitých. *84. Umbelliferae.*

B. Thalamiflorae DC.

III. Syncarpicae Eleutherogynae Čelak.

Semenník mnohočlenný, kalicha zcela neb z největší části prostý.

A) **Multiloculares Čelak.** Semenník 2—vícepouzdrý, vajíčka na vnitřním úhlu pouzder přechovávající, řidčeji zakrněním 1pouzdrý, s 1 středním vajíčkem.

I. Disciflorae Čelak. Mezi semenníkem a tyčinkami aneb též okolo nich jest terč lůžkový, napuchlý, tu plochý neb vypouklý, kroužkovitý neb laločnatý, tu pohárkovitě prohlubený, nákališní. Kalich v poupěti střechovitý.

a) Semenník 2—1pouzdrý, pouzder mnohovaječných. Kališní ušty 2řadé, 4—6 vnitřních a tolikéž vnějších. Plátky do ústí, tyčinky do polou trubky kališní neb níže vetknuté.

1. Kalich 8—12zubý, zubů nestejných. Plátky 3—6, někdy žádné. Tyčinky v 1—2 na počet stejných řadách. Semenník v kalichu uzavřený. Čnělka 1 s bliznou jednoduchou. Tobolka 2—4pouzdrá neb vymizením přehrádek někdy 1pouzdrá, mnohovaječná. Byliny s lodyhou 4hrannou, listy vstřícnými, nedělenými, bez palistů, s květy úžlabními neb hroznovitě klasnatými. *85. Lythrariceae.*

b) Semenník 2— vícepouzdrý, pouzdra s 2— málo vajíčky. Kališní díly 1řadé. Tyčinky na terči připlochém neb v ústí číšky.

α) Tyčinek (4—5) tolik jako plátků, zákorunních.

1. Květy obojaké neb 2domě mnohomanželné. Kalich 4—5klaný, prostý, uštů opadavých. Plátky 4—5, jako tyčinky do kraje plochého neb číškovitého, s trubkou kališní srostlého terče vetknuté. Semenník 2—4pouzdrý, pouzder

1vaječných. Čnělka 1 s 2—4bliznami. Plod peckovice. Stromy neb kře s listy nedělenými a s palisty. *86. Rhamneae.*

2. Květy obojaké neb dvoudomě mnohomanželné. Kalich 1—5zubý neb celokrajný, opadavý. Plátky 4—5, do vnějšího kraje plochého neb prohlubeného terče vetknuté, často na dolejšku neb koncem souvislé. Semenník 2— vícepouzdrý, pouzder 2vaječných. Čnělka 1 s bliznou hlavatou. Plod bobule. Kře s listy laločnatě dělenými a úponkami. *87. Ampelideae.*

β) Tyčinek (4—5) tolik jako plátků, zákališních.

3. Kalich 4—5klaný, s plochým terčem lůžkovým srostlý. Plátky 4—5, stejné, do vnějšího kraje vetknuté. Tyčinek tolikéž do samého terče vetknutých. Semenník 2—5pouzdrý, pouzder 1— vícevaječných. Čnělka a blizna jednoduchá. Tobolka často laločnatě hranatá. Semena, mající hojně bílku, dužnatým míškem ± obalená. Stromy neb kře s listy střídavými neb střícnými, nedělenými a palisty brzo opadávajícími. *88. Celastrineae.*

4. Kalich 5dílný. Plátků stejných a tyčinek 5, na kraj prohlubeného terče postavených. Semenník 2—3pouzdrý, 2—3laločný. Pouzdra 1—2řadě vícevaječná, nahoře často oddělená. Čnělky 2—3, oddělené neb srostlé. Plod: tobolka blánovitá, nadmutá, pouzder nahoře na břišním švu pukajících, pometáním 1—3semenných. Semena kostnatá bez míšku. Kře neb stromy s listy obyčejně vstřícnými, lichospeřenými, s palisty opadavými. *89. Staphyleaceae.*

γ) Tyčinek více než plátků, ve 2 kruzích neb částečně zdvojené v 1 kruhu.

5. Květy obojaké neb pometáním mnohomanželné, trochu nepravidelné. Kalich 5dílný neb 5zubý. Plátky 4—5, nestejné. Tyčinek 7—8 ve 2 kruzích, do terče plochého vetknuté, prosté. Semenník 3pouzdrý s jednoduchou čnělkou a špičatou bliznou, pouzder 2vaječných. Tobolka pometáním často jen 1—2pouzdrá, 1—4semenná. Semena bez bílku. Dělohy tlusté, srostlé. Stromy neb kře s listy vstřícnými, namnoze prstnatými, bez palistů, s květy latnatými. *90. Hippocastaneae.*

6. Květy obojaké neb mnohomanželné. Kalich 4—9dílný, opadavý, často zbarvený. Plátků tolikéž, zřídka žádné. Tyčinek obyčejně 8 do plochého terče vetknutých. Semenník smáčknutý, křídlatě 2laločný, 2pouzdrý, pouzder 2vaječných. Čnělka 2klaná. Plod ve 2 nejvíce 1semenné, křídlaté tvrdky se rozpadávající. Kel bez bílku. Stromy s listy střícnými, dlanitě laločnatými neb zpeřenými, bez palistů, s květy hroznatými neb vrcholičnatě latnatými. *91. Acerineae.*

7. Květy obojaké. Kalich 4—5dílný, trvalý. Plátky 4—5, pravidelné neb trochu nestejné. Tyčinek 8—10 ve 2 kruzích, pod neb na terči vypouklém vetknuté. Semenník 4—5pouzdrý, 4—5laločný, nahoře s čnělkou mezi laloky vystupující, pouzdra 2—4vaječná. Plod tobolka pukající, pouzder pometáním 1—3vaječných. Byliny silicemi a pryskyřicemi oplývající, s listy střídavými neb vstřícnými, celými, dělenými neb zpeřenými. *92. Rutaceae.*

c) Semenník pometáním 2 neb více pouzder 1pouzdrý s 1vajíčkem spodním.

1. Květy pometáním často 1—2domé. Kalich 3—5dílný. Plátků tolikéž jako uštů kališních, s nimi střídavých pod vypouklým neb plochým terčem vetknutých neb scházejících. Tyčinek tolikéž neb 2krát tolik. Semenník 1pouzdrý, 1vaječný, obyčejně se 3 čnělkami a bliznami. Plod nepukavý, peckovice neb nažka. Kel bez bílku. Stromy neb kře s listy jednoduchými neb zpeřenými, bez palistů, květy malé, namnoze v latě neb klasu. *93. Terebinthaceae.*

II. Thalamiflorae Čelak. Plátky a tyčinky přímo podplodní, bez terče neb číšky.

a) Tyčinky jednoduché, v 1—2kruzích, 3—10. Kalich střechovitý.

α) Semenník s 3—9 jednovaječnými pouzdry, peckovice s tolikýmiž 1semennými peckami.

1. Květy pravidelné, 2domě mnohomanželné, obyčejně 4četné. Kališní lístky a plátky prosté. Tyčinky 3. Čnělka překrátká, blizny paprskovitě laločnaté. Keříčky vždy zelené, vřesovité, s listy jehlicovitými, bez palistův. *94. Empetreae.*

β) Plod tobolka chlopněmi pukající, 2pouzdrá, pouzder 1vaječných.

2. Květy nepravidelné. Kališních lístků nejvíce 5, 2 postranní, křídla namnoze větší a plátkovitě zbarvená. Plátky 3—5, nestejné, namnoze pospolu a s nitkami trubkovitě srostlé, pořídku prosté. Tyčinek 8, 1—2bratrých. Prašník 1pytlíčný, děrou na konci pukající. Semenník smáčknutý. Tobolka pouzdrosečně 2chlopná. Byliny s listy nedělenými, namnoze střídavými, bez palistů, květy hroznaté neb jednotlivé. *95. Polygaleae.*

γ) Plod tobolkovitý, pukavý, 3—5pouzdrý, pouzdra 2- vícevaječná, řidčeji nepravými přehrádkami 8—10pouzdrý, pouzder sekundárních, jednovaječných.

α_1) Pouzdra semenníku 4—5 nepravými, neúplnými přehrádkami rozdělená, pouzdra tím povstalá nepravá, 1vaječná.

3. Květy pravidelné, obojaké. Kalich 4—5listý neb dílný, trvalý. Plátky 4—5, v poupěti stočené. Tyčinek namnoze 5(-4), nejdoleji obyčejně kroužkem srostlých, často s 5 zákorunními zoubky v mezerách mezi sebou. Čnělky 3—5. Tobolka v 5 neúplně 2pouzdrých neb 10 jednopouzdrých kusů se rozpadávající. Semena bez bílku. Bylina s listy nedělenými, bez palistův a s květy vrcholičnatými. *96. Lineae.*

α_2) Semenník zobanatý, pouzder 5 nedělených, na spodu naduřelých a 2vaječných, nahoře v tenký, zobánkem probíhající, bezvaječný průchod zúžených. Semena v pouzdrech od středního sloupce oddělených po 1 uzavřená.

4. Květy obyčejně pravidelné. Kalich 5listý neb dílný, vytrvalý. Plátků 5, v poupěti skroucených. Tyčinek 10, zákališní delší vždy plodné, 5 žlázkami lůžkovými zevnitř podepřené, zákorunní částečně neplodné, bezpytlíčné. Čnělek 5 prostých, častěji nazpět ohrnutých. Tobolka krajním oddělením se plodolistů 5chlopná, chlopně zakrněním 1semenné, hořejším osinovitým dílem od středního sloupce zobánku zdola nahoru se oddělujíce. Semeno bez bílku. Byliny s listy střídavými neb částečně střečnými a s palisty. *97. Geraniaceae.*

α_3) Semenník bezzobaný, 3—5pouzdrý, pouzdra nedělená, na vnitřním úhlu vícevaječná. Tobolka chlopněmi pukající.

5. Květy nepravidelné. Kalich 3—5listý, opadavý, zadní lístek ostruhatý. Plátky nestejné, přední největší, postranní každý se zadními srostlý. Tyčinek 5, nestejných, 2 přední nejdelší, nitky hořejší srostlé, na dolejšku posléze namnoze se odtrhující. Prašníky volné, se širokým, přečnívajícím spojidlem a s 2 dovnitř obrácenými pytlíčky. Semenník 5pouzdrý, čnělka 1 s 5 bliznami. Tobolka se otvírá na přihrádkách 5 z dola ku konci se oddělujícími, zpružně dovnitř a spolu šroubovitě se stáčejícími chlopněmi. Byliny se šťávnatou lodyhou, jemnými listy a zakrnělými palisty, s květy hroznatými v úžlabí. *98. Balsamineae.*

6. Květy pravidelné. Kalich 5dílný, vytrvalý. Plátků 5, v poupěti stočených. Tyčinek 10, nejdoleji často spojených. Semenník 5pouzdrý, s 5 prostými čnělkami. Vajíčka na vnitřním úhlu jednořadá. Tobolka 5—10 skulinami pukající. Semeno s bílkem a zpružně se oddělujícím vnějším, dužnatým osemením. Byliny s listy střídavými, dlouze řapíkatými, prstnatě trojenými. *99. Oxalideae.*

7. Květy pravidelné. Kalich 2—5dílný. Plátky 2—5 a tolikéž neb 2krát tolik prostých tyčinek. Semenník 3—5pouzdrý, s 3—5 čnělkami a hlavatými bliznami. Vajíčka četná, na vnitřním úhlu dvouřadá. Tobolka 3—5chlopná, chlopně rozpoltěním krajů plodolistových od přehrádek na trvalém sloupku a od sebe se oddělující. Semena bezbílečná s osemením korovitým. Malé, útlé bahenní byliny, s listy nedělenými, suchomázdřitými palisty a s květy úžlabními.
100. Elatineae.

b) Tyčinky četné, aspoň 3—4krát tolik jako plátkův.

α) Tyčinky namnoze ve svazcích, nikoliv trubkovitě srostlé.

1. Kalich 4—5dílný neb -listý, vytrvalý, v poupěti střechovitý. Plátku tolikéž, v pupenu svinutých. Tyčinky ve 3—5 svazcích, nejdoleji srostlé, s prašníky 2pytličnými. Semenník 3—5pouzdrý, mnohovaječný. Plod tobolka 3- až 5chlopná. Kel bez bílku. Byliny s listy střičnými, často prosvitavě tečkovanými, bez palistův a s květy vrcholičnatými.
101. Hypericineae.

2. Kalich 4—5listý, opadavý, v poupěti chlopnitý. Plátků tolikéž. Tyčinky četné, volné neb mnohobratré, prašníky 2pytličné, pytlíčkův oddělených, trochu oddálených. Semenník 2—10pouzdrý, pouzder 2- vícevaječných. Čnělka 1, nahoře 2—10dílná. Plod tobolka, pometáním někdy 1pouzdrá nažka. Kel rovný v bílku. Stromy neb keře s listy namnoze střídavými, 2řadými a s volnými palisty.
102. Tiliaceae.

β) Nitky tyčinek dole v trubku srostlé, nahoře prosté.

3. Kalich 3—5klaný, neb listý, vně obyčejně obalem obestřený. Plátků tolikéž nehetnatých, nejdoleji pospolu a s trubkou tyčinkovou souvislých, v poupěti stočených. Tyčinky v 5 skupeních, nahoře ve 2 ramena ledvinovité pytlíčky nesoucí a skulinou polokruhovitou pukající, rozeklané. Semenník z 3—5 neb jich rozdělením z četných sekundárních plodolistů tvořený, pak mnohopouzdrý, pouzder 1vaječných okolo tlustého středního sloupku sestavených, s tolikýmiž nitkovitými, dole srostlými čnělkami. Čnělek tolik jako pouzder. Plody v jednotlivá pouzdra se rozpadávající. Kel v bílku s dělohami řasnatými. Byliny neb keře s dlanitě žilnými a často též dlanitě dělenými listy a palisty. Květy veliké, často ozdobné.
103. Malvaceae.

B) **Centrospermae Čelak.** Semena v semenníku původně neb dosti záhy 1pouzdrém anebo doleji též vícepouzdrém, na semenici střední neb spodní, časným zrušením přihradečených stěn nahoře neb zcela prosté, neb jednotlivé semeno ve spodu semenníku. Kel kruhovitý okolo bílku otočený.

α) Kalich namnoze 5četný, prostý neb s pohárkovitým neb mističkovitým lůžkem srostlý.

1. Květy namnoze obojaké, zřídka pometáním 2domé, pravidelné. Kalich prostý, trubkovitý neb zvonkovitý, 5zubý neb 5klaný, trvalý. Plátků 5 nehetnatých i s tyčinkami na lůžko vetknutých, obyčejně na stopkovitém plodonoši spolu se semenníkem povýšených. Tyčinky ve 2 kruzích, vnitřní na nehtu plátků připevněné. Semenník neúplně 2—5, nahoře 1pouzdrý neb vymizením celých přehrádek úplně 1pouzdrý. Semenice střední, mnohovaječná. Čnělky 2—5, prosté. Plod 4—10zubý neb chlopněmi pukající, přibobulovitý. Byliny neb polokeře s listy střičnými, nedělenými, bez palistů, květy vrcholičnaté neb vrcholíky jednostranné, hroznovité neb klasovité.
104. Sileneae.

2. Květy pravidelné. Kalich na spodu s číškovitým neb miskovitým lůžkem srostlý, hluboce 4—5dílný, tamtéž uvnitř se ztlustlým kroužkem vytrvalý. Plátky 4—5, někdy velmi malé a jako tyčinky pod kališními lístky do číšky vetknuté. Tyčinky v 1—2 kruzích 4—10 neb méně, ve vnitřním kruhu namnoze kratší.

Semenník přísedlý, ze 2—5 plodolistů, vymizením přehrádek 1pouzdrý. Čnělky 2—5, prosté neb doleji srostlé. Semena na semenici střední četná neb jednotlivá na šňůře ze spodu semeníka. Plod: tobolka, chlopněmi pukající, řidčeji nažka blánovitá. Byliny neb polokře s listy namnoze vstřícnými, s palisty neb bez nich, květenství vrcholičnaté, nejvíce vidličnaté. *105. Alsineae.*

b) Kalich nejvíce 2klaný a 2listý, prostý neb na spodu se semenníkem srostlý.

3. Plátky 4—6, prosté neb nejdoleji srostlé, ve spodu kalicha vetknuté neb žádné. Tyčinky v 1—2 kruzích, jednoduché neb po 2 a více skupené. Semenník 1pouzdrý, 3—mnohosemenný, semena na střední semenici, nejvíce na dlouhých šňůrách. Čnělka 1, jednoduchá, neb ve 3—8 bliznových laloků rozdělená. Plod tobolka chlopněmi neb víčkem pukající. Byliny s listy střídavými neb vstřícnými, celými, ± dužnatými, s palisty neb bez nich, s květy vrcholičnatými. *106. Portulaceae.*

C) **Parietales Čelak.** Semena nástěnná, t. j. na nástěnných semenicích 1—2pouzdrého semenníka aneb na přihrádkách vícepouzdrého semenníka.

1. Semenník 1pouzdrý, řidčeji semenicemi více vystouplými neúplně 3pouzdrý. Plátky 4—6, v jediném kruhu, od tyčinek ostře odděleném.

a) Plátků 5. Plod tobolka. Semena s čuprynou chlupů neb bez ní.

α) Semena bez čupryny chlupův. Tyčinek 5, řidčeji četné.

α_1) Tyčinky četné v 5 svazečkách.

1. Květy pravidelné. Kalich 3listý, často s 2 menšími listenci na spodu svém, trvalý. Plátků 5 v poupěti stočených. Semenník 1- neb neúplně 3 až 5pouzdrý, mnohosemenný. Čnělka jednoduchá s 3—5 v hlavičku spojenými bliznami. Byliny, polokře neb kře s listy vstřícnými neb střídavými, nedělenými, bez palistův. *107. Cistineae.*

α_2) Tyčinek 5 jednoduchých.

2. Květy namnoze 2stranně souměrné. Kalich 5listý neb dílný, trvalý. Plátků 5, tyčinek 5 nestejných, prašníky uvnitř podél pukající, se širokým přívěskem spojidlovým, k jednoduché čnělce přilehlé. Semenník s 3 mnohovaječnými semenicemi. Semena s rovným klíčkem v hojném bílku. Byliny s jednoduchými, střídavými listy a s palisty k řapíku přirostlými. *108. Violaceae.*

3. Květy pravidelné. Kalich 5listý neb dílný, trvalý. Plátkův a tyčinek 5. Semenník s 3—5 často rozeklanými, namnoze prostými neb toliko nejdoleji srostlými čnělkami, s tolikýmiž mnohovaječnými semenicemi. Semena pilinovitá. Byliny bařinné, s listy přízemními, střídavými, jednoduchými, žláznatě brvitými, na spodu řapíku s palisty brvám podobnými. *109. Droseraceae.*

β) Semena na spodu s čuprynou chlupův.

4. Květy pravidelné. Kalich 4—5listý neb dílný, vytrvalý. Plátky 4—5, s kalichem střídavé, na lůžku. Tyčinek 1—2krát tolik na lůžku neb na kraji terčovitého rozšíření jeho vetknutých, prostých neb dole v rourku srostlých. Semenník 1pouzdrý, s 2—4 mnohovaječnými semenicemi, s tolikýmiž prostými neb v jednu srostlými čnělkami. Tobolka namnoze 3chlopná. Keře s listy malými, střídavými, hustými bez palistů, květy v hroznech klasovitých.
110. Tamariscineae.

b) Plátky namnoze 4. Plod chlopněmi nepukající aneb chlopně od stálých semenic se oddělující.

α) Kalich 4listý neb 4—7dílný, trvalý neb opadavý.

1. Květy trochu nepravidelné, s lůžkem širokým, šikmo uťatým. Kalich 4—7dílný, trvalý. Plátků tolikéž s kališními lístky střídavých, nestejných, na-

mnoze rozeklaných. Tyčinky obyčejně četné, do vnitřního kraje podplodního terče vetknuté. Semenník 1pouzdrý, s 3—6 nejvíce mnohovaječnými semenicemi, s přísedlými bliznami. Plod nadmutý, přiblánovitý, nahoře záhy otevřený. Byliny, zřídka keříky, s listy střídavými, bez palistův. Květy v hroznu nebo v klasu. *111. Resedaceae.*

2. Květy pravidelné. Kalich 4listý, opadavý. Plátky 4, s kalichem střídavé, namnoze nehetnaté. Tyčinek ve 2 zákališních kruzích 6, 4 vnitřní delší (4mocné) 2 vnějších. Mezi a pod tyčinkami 2 (—1) —6 žlázek na lůžku. Semenník nejčastěji dokonale 2pouzdrý, s přihrádkou blánitou mezi semenicemi, zřídka 1pouzdrý, vajíčka četná až i 1, na delší šňůře visící neb rovnovážná. Plod šešule 2chlopná, zřídka nažkovitá, nepukavá nebo v příčné články se rozpadávající struk. Kel ohnutý, bezbílečný. Byliny neb polokře s listy střídavými, namnoze jednoduchými, bez palistův. Květy v hroznech. *112. Cruciferae.*

β) Kalich 2listý, opadavý.

3. Květy souměrné. Plátky 4, ve 2 kruzích, ze 2 vnějších 1 ostružnatý, vnitřní nahoře puchýřkovitě napuchlé a spojené. Tyčinky 2, s rozšířenou 3klanou nitkou, střední ušet s 2pytličným, 2 postranní s 1pytličným prašníkem. Semenník 1pouzdrý, s 2 nástěnnými semenicemi, 1—vícevaječný. Plod šešule 2chlopná neb nažka 1vaječná. Byliny s listy střídavými, dělenými, bezpalistými, s květy hroznovitými. *113. Fumariaceae.*

4. Květy pravidelné. Plátky namnoze 4, ve 2 kruzích, v poupěti nepravidelně schumlané. Tyčinky obyčejně četné, prosté. Semenník 1pouzdrý, s 2 až více, někdy hlouběji dovnitř zasahujícími, mnohovaječnými semenicemi a tolikýmiž přísedlými bliznami. Plod: tobolka neb šešule, chlopněmi ± úplně pukající. Byliny s listy střídavými, nejčastěji dělenými, bez palistů, s mlékem nejčastěji barevným. *114. Papaveraceae.*

2. Semenník mnohopouzdrý, semena četná na přihrádkách. Plátky četné, znenáhla v tyčinky přecházející.

1. Květy pravidelné. Kalich 4—6listý, trvalý neb pozdě opadávající. Tyčinky četné pod semenníkem neb na svrchním semenníku samém vetknuté, prašníky 2 skulinami pukající. Pouzdra semenníka mnohovaječná, blizna štítkovitá, mnohopaprsečná. Plod dužnatý, přibobulovitý. Vodní byliny s tlustým, rovnovážným oddenkem, s listy velikými, střídavými, vsplývajícími a s květy úžlabními, dlouhostopečnými. *115. Nymphaeaceae.*

IV. Eleutherocarpicae Thalamiflorae Čelak.

a) Semenník jeden, se semenicí nástěnnou, vajíčka 1—3 blíže jejího spodku.

1. Květy pravidelné. Kalich 3—9dílný, v 1—3 kruzích, opadavý. Plátků 1 neb 2krát tolik jako lístků kališních, nad těmito postavených, někdy medníkovitých. Tyčinky počtem rovné plátkům a na ně položené. Prašníky 2 chlopněmi zdola nahoru zpružně se ohrnujícími pukavé. Plod bobule neb tobolka. Keře trnité s listy celými a květy hroznatými. *116. Berberideae.*

b) Semenníky namnoze spirální a četné, zřídka nemnohé v kruhu neb toliko 1, 1—vícevaječné.

2. Květy pravidelné neb nepravidelné. Kalich bylinný neb plátkovitý, 3 až mnoholistý, opadavý neb vytrvalý. Plátky 3—5, s kalichem střídavé neb četné, spirální, řidčeji žádné. Tyčinky namnoze hojné, spirální, pořídku nemnohé, v 1—2 kruzích. Prašníky 2 podélnými skulinami pukající. Plody nažkovité, 1semenné neb měchýřkovité, vnitř pukající, vícesemenné, pořídku bobulovité.

Klíček v bílku. Byliny, zřídka keře, s listy namnoze střídavými, jednoduchými neb dělenými. *117. Ranunculaceae.*

72. Řád. Saxifrageae Vent. Lomikamenovité.

Rody:

A) Kraj kališní 3—2klaný, plátky dole srostlé.

1. Květy 5četné, konečné v květenství 4četné, kraj kališní polosvrchní. Plátky kolovitě rozložené. Tyčinek 5 neb 4 až na dno rozdělených, zdánlivě 10 neb 8, 1pytličných. Semenník 5—4pouzdrý, nahoře prostý. Čnělek 5—4. Bobule příšťavnatá, trvalým kalichem obestřená a nahoře čnělkami věnčená. Bylinka. *360. Adoxa.*

B) Kalich 5klaný neb dílný. Plátků tolikéž prostých i s tyčinkami kraji kališnímu vetknutých.

a) Koruna žádná.

2. Kalich 4laločný, výminečně též 5laločný, barvený, trubka jeho s dolejší polovicí semenníka srostlá. Plátky žádné. Tyčinek 8, zřídka 10. Tobolka 1pouzdrá na polo podkvětná, až do polovice ve 2 chlopně, semena na krajích nesoucí, pukající. *361. Chrysosplenium.*

b) Koruna vyvinutá.

3. Kalich 5dílný, trvalý. Plátků 5. Tyčinek 5, s nimiž se střídá 5 vnitřních zákorunních, žláznatě třísnitých, bezpytličných patyčinek. Semeník se 4 mnohovaječnými semenicemi, s tolikýmiž přísedlými bliznami na konci semenic. Semena pilinovitá, s osemením síťkovým, jádro volně obkličujícím, s klíčkem rovným, bezbílečným. Byliny bařinné, s listy střídavými, jednoduchými, přízemními, se stvoly 1květými. *362. Parnassia.*

4. Kalich 5klaný až 5dílný, trubkou hned dlouhou, hned kratičkou k semenníku ± přirostlý. Plátků 5, tyčinek 10. Tobolka 2pouzdrá, 2zobanná, mezi zobany širokou skulinou pukající, podkvětná neb skoro nadkvětná. *363. Saxifraga.*

360. Adoxa L. Pižmovka.

1131. A. moschatellina L. (P. obecná). Lysá. Lodyha postranní, nahoře 2listá, s kulatým, namnoze 5květým, konečným strboulkem. Listy přízemní dlouze řapíkaté, 2krát, lodyžní jednou trojené, střídavé, lístky 2—3klané a často laločnaté. Stopka strboulku za plodu obloukovitě sehnutá. Oddenek tenký, plazivý, šupinatý, bělavý, s nitkovitými výběžky.

V. 0·05—0·10 *m*. Koruny malé, zelenavé, slabě pižmem páchnoucí.

♃ Březen, duben. Vlhké háje, křoví, stinné lesy, v kypré, humósní pudě, v rovině i předhoří až k 900 *m* rozšířena. V brněnském kraji: v údolí Svitavy u 1. tunnelu, v Písárkách u střelnice, kolem Adamova, v údolí Obravy mezi Střelicemi a Žilošicemi, v jižní části až k Rajhradu hojná (Makowsky)!, Lomnice (Pluskal), u Kunštátu a Olešnice (Čupek), Hornberg a uhelná studénka na Šenhengstu (Czerny), Rajský lesík u Černovic, u Šlapanic (Niessl)!, Ivančice (Schwoeder), Křížová hora u Hustopeče (Schierl), u Klobouk jen v lese Líchy u Hostěhrádek (Steiger), v okolí Krumlova: úpatí Tabora, v oboře a u Račic (Zimmermann), Líšeň, les Březenská u Křtin, Žerůtky poblíž Černé hory, u Polesného mlýna u Boskovic, Obecník a Baba u Letovic, Letošůvka u Vladislavi, Bystre, Holedná u Jundrova, Obora u Rajhradu, les pod střelnicí u myslivny, pod Lípovým lesem u Vomic, Bučín u Tečic, Nosislav, Marianská studénka, údolí Rokytné a Bílá voda u Krumlova, Budkovice, Břeclav. — V okolí Prostějova pouze na Brodince u Brodku (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), zámek Nov. hrádek u Podmole, u Devíti mlýnů, Lančov, Vranov, bažantnice u Nesechleba, Frauenholc u Tasovic, v údolí Jevišovského potoka (Oborny). V okolí Jihlavy: na úpatí Heulosu hojný (Pokorny), u Kamenného mlýna, na Špitzberku a jinde roztroušena (Reichardt), hojná v lesích u Lišti poblíž Třebíče (Zavřel), les u Dol. Dvoreň (Krejč), Mal. Dyjice. — V Olomoucku: v Grýgovském lese u V. Bystřice (Makowsky), v údolí Šumice u Náměště (Spitzner), u Berouna (Gans), Roudna (Rieger), u Šumberka a v Angerském lese u Bludova (Paul). V uh. hradišťském kraji: kolem Kroměříže (Oborny), v lesích kolem Velehradu (Schlögl), kolem Bzence a v listnatém lese při silnici do Veselí, v lese Háji a Bzinku hojná (Bubela). Ve východní části: bažantnice u Holešova (Sloboda), Kamenárky a Tylovské zahrádky u Rožnova (Kotek), na Kněhyni u Troanovic, na Radhošti, Javorníku, u Dlúhé, v Mořkovských lesích a u Bludovic (Sapetza). Ve Slezsku: u I. jezu u Těšína (Kolbenheyer), Bobrek u Těšína, les u Koňské, Kocobendz, Star. Bělsko (Hetschko), prameny Bialy u Bělska (Zipser), zde jí Baier nenašel, za to v zámecké zahradě u Bělska a Bialy, v Cikánském lese, na Trotšenberku, u Star. Bělska, Kamienice, Wapienice, podél břehů Bialy, u Komorovic a u břehů nad Lipníkem (Baier), u Opavy (Urban), při Nisé a Vidné u Vidnavy velmi hojná, u Bischofswaldu, Kunčic, Supíkovic, Mikulovic, Zuckmantlu, v lesích u Reivízu, v údolí u Frývaldova a Lípové, u Javorníka (Vierhapper), břehy Vidné u Vojtíškové Kraši a křoviny pobřežní u Kobylé.

361. Chrysosplenium Tourn. Mokrýš.

1132. Ch. alternifolium L. (M. střídavolistý, slezinník, žlouteník). Lodyha konečná, přímá, hranatá, lesklá šťávnatá, nahoře lysá, doleji jako listy chlupatá. Listy zvláště dolejší dlouze řapíkaté, okrouhle ledvinkovité, stříhaně vroubkované, přízemní v rozetku shloučené, lodyžní namnoze jen 1—3, střídavé, podkvětní ve vrcholíku okrouhle klínovité. Květy 4—, řidčeji též 5četné, malé, sytě žluté. Oddenek tenký, lámavý, plazivý, výběžkatý.

V. 0·05—0·15 *m*.

♃ Březen, duben, v horách později. Vlhké, stinné lesy, lesní potoky, žleby, příkopy, od roviny až do vysokých hor při 1100 *m*. V brněnském kraji: u Soběšic, Adamova a j. roztroušen (Oborny), Lomnice (Pluskal), u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Schwoeder), u Bílé vody u Krumlova (Zimmermann), Hády mezi Obřany a Kartouzy, Jehnice, Ořešín, Outěchov, Bilovice, Vranov, Pejškov, Jilmoví, Tišnov, Olešná, Blansko, Holštýn, Pamětice, Boskovice, Štěpánov, Letovice, Kochov, Veveří, Holedná u Jundrova, Písárky, Střelice, Ostrovačice, Komárov, Rajský lesík u Černovic, Vyškov, Drnovice, Nosislav, Břeclav. — V Prostějovsku: na Skalici, ve Vranovském háji, na Zlechově, u Hamer, na Okluce, ve žlebech lesních na vysočině drahanské (Spitzner). Ve znojemském kraji: hojný u Náměště (Roemer), u Vranova, Bítova, Lukova, Devíti mlýnů, Nov. hrádku u Lukova a v Mločím žlebu u Velk. Mašovic, u Znojma a j. (Oborny). V Jihlavsku: kolem Popic poblíž Jihlavy (Reichardt), u Čes. Rudolce, Matějovic, Slavonic, Maryše atd. (Oborny), hojný v krajině telečské; Měřín, Nov. město, Bratraňovská u Lhotky, Vršany, nezřídka na Žákově h. a sousedních horách, Žďár, Černý les u Zámku Žďáru. — V Olomoucku a v severní Moravě: kolem Olomouce (Vogl), u Střelné (Burghauser), u Roudna a Berouna (Rieger a Gans). Měšťanský les a j. m. u Šumberka, Angerský les u Bludova a hojný v údolích Jeseníka (Oborny), u Velk. Losína, Klepačova, na Červeném vrchu, Petršlýně, Berggeistu, u Janovic a Rymařova. V uh. hradišťském kraji: Obora, Chropínský a Popický les u Kroměříže (Palla), u Uh. Hradiště (Schlögl), na Javořině (Holuby), Javorník, Val. Klobouky, Pulčín. Ve východní části: úpatí Hostýna (Spitzner)!, Hrádek u Prusenovic (Červinka), obecný u Rusavy (Sloboda)!, hojný u Vsetína (Bubela)!, Val. Meziříčí (Klanic)!, potoky u Rožnova (Kolek)!, Halenkov, Velk. Karlovice, Černý les u Štramberka. — Nov. Jičín (Sapetza) u Hranic (Vogl), u Slavkova a Hukvaldů (Jackel), všude na pramenitých místech a vlhčinách v okolí Místku (Gogela). Ve Slezsku: hojný kolem Těšína! a Bělska (Kolbenheyer), u Opavy (Urban), Slavkovský a Štiborský háj poblíž Opavy (Svěrák), Vítkov, Hirnich u Nov. vsi, Odry. — Krňov (Spatzier)!, Karlovská studénka (Niessl), Ludvíkov, obecný v okolí Vidnavy; a odtud až na Jeseník (Vierhapper),

1133. Ch. oppositofolium L. (M. stříčnolistý.) Listy krátce řapíkaté, řapík jen zdélí čepele, vstřícné, na dolejšku v rozetku nesměstnané, okrouhlé, na dolejšku uťaté neb trochu klínovité, neb polokruhovité, vykrajovaně vroubkované, hoření páry oddálenější, podkvětní okrouhle klínovité, jinak jako předešlý, leč útlejší, táhlejší a tmavěji zelený.

V. 0·04—0·12 *m*. Listnaté výběžky položené a kořenující, s listy stříčnými.

♃ Duben, květen. Stinná, pramenitá místa, u potoků, velmi pořídku. Lesy u Domoracu (Klanic)!, dle Schlossera též v Hlubokém gruntu poblíž Kamenného mlýna u Podštátu. Dle prof. Svěráka v Slavkovském a Stěborském háji poblíž Opavy.

362. Parnassia L. Tolije.

1134. P. palustris L. (T. bahenní.) Lysá. Lodyha přímá, hranatá, 1květá, nad spodkem s 1 srdčitě objímavým listem. Listy přízemní srdčitě vejčité, celokrajné, tupé, obloukovitě žilnaté, dlouze řapíkaté, řapík pošvatý, dole třísnitě brvitý. Květ veliký, plátky bílé, mnohem větší než kalich, s nervy od dolejška znoženě rozvětvenými, jako vyrytými. Patyčinky s 9—13 brvami, žlutozelené. Tobolka vejčitá, přímá. Oddenek kolmý, uťatý.

V. 0·15—0·30 *m*.

♃ Srpen, září. Mokrá luka, bařiny a rašeliny, od roviny až do předhoří rozšířena, v teplejších polohách pořídku neb scházející. V brněnském kraji: hojná kolem Svitavy a Třebové, u Veveří a odtud údolím Svratky až k jejímu zřídlu u Outěchova, Adamova, Blanska, Křtin a Sloupa (Makowsky). Žleby poblíž Lomnice, Šerkovice (Pluskal), Kunštát! a Olešnice (Člupek), u Brna a Vranova! (Oborny), Kuřim, Boskovice, Štěpánov, Úsobrno, Josefov poblíž Pernštýna, Jablonov. — V Prostějovsku: u Bedihoště (Uličný), Kelčic, Krumsína, Myslioviс, ve Hraničném žlebu, pod Mokřem u Žárovic, před Mollenburkem (Spitzner). Ve Znojemsku jen pořídku: hojná kolem Náměště (Roemer), u Budkova, Veskova, Podmole, Lukova, Vranova, Grešlového mýta, v okolí Znojma jen pořídku

(Oborny). V Jihlavsku: obecná kolem Jihlavy (Pokorny), Heraltice u Třebíče (Zavřel), Heřmanov (Schwoeder), u Telče, Dačic, Valtinova, Čes. Rudolce, Růžené, Matějovic, Bolikova a Slavonic (Oborny), Nov. říše, Olší, Velk. Vanov, Řasná, Hostětice, Světlá, Velk. Meziříčí, Dol. a Horn. Bobrová, Raděnice, Pikarec, údolí Nedvědičky, Smrček, Bišovec, Věchňov, Bystřice, Dvořiště, Ždánice, Vitochov, Písečny, Zvole, Horn. Rožinka, Branšov, Křídla, velmi obecná v okresu novoměstském, žďárském a jimramovském. — V Olomoucku a v severní Moravě: rašelinná luka u Vsiska poblíž Olomouce, u Klášt. Hradiska (Mik), u Hlusovic (Makowsky), u Roudna (Rieger), Berouna (Gans), Střelné (Burghauser), u Zábřeha (Pánek), u Šumberka (Paul), mokré louky u Rohle (Červinka), u Mohelnice a skoro na všech lukách v údolí Jeseníka, jako kolem Koldštýna, Nov. Losína, Hanušovic, Velk. Losína, Šilperka, Bohutína a j. a ještě ve Velk. kotlině (Oborny). Klužinek u Litovle, Něm. Libiny, Hraběžice, Rudoltice, Sobotín, Maršíkov, Filipov, Nov. ves, Bukovice, Rejhotice, Pekařov, Štolnhava, Rejhartice, Vsikov, Velvice, Čes. Bohdíkov, Raškov, Pradědův les, Křivá voda, Krumperk, Star. město, Stříbrnice, Hynčice, Šleglov, Aloizov, Teplice, Janovice, Rymařov, Jamrtice. V uh. hradišťském kraji: u Čejče (Wiesner)!, v lese Bzinku u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby)!, Nov. Lhota, Val. Klobouky, Příkaz. Ve východní části: u Rusavy (Sloboda)!, dosti obecná kolem Vsetína (Bubela)!, Star. Zubří (Kotek), Semetín, Hradišov, Pulčín, Rožnov, Frenštát, Velk. Kunčice, Trojanovice, Metylovice, Frýdland. — Nov. Jičín (Sapetza), louky pod Štaudlem a při Olešné u Místku (Gogela). Ve Slezsku: obecná v Těšínsku (Kolbenheyer), Malenovice, Krásná, Raškovice. — U Opavy (Uechtritz), u Krňova (Oborny), Bruntál, hojná u Frývaldova a kolem Vidnavy.

363. Saxifraga L. Lomikamen.

A) Byliny s lodyhami květonosnými a neplodnými výhonky.

α) Listy střídavé v rozetkách, po kraji s řadou malých jamek, pokrytých bílou vápennou šupinkou.

1135. S. aizoon Jacq. (L. vždyživý.) Lodyha přímá, listnatá, na konci hroznovitá neb hroznovitě latnatá, větví 1květých neb 3—5květých, doleji roztroušenými, dlouhými, nahoře krátkými, žláznatými chlupy posetá. Listy rozetky na dolejšku brvité, jazykovité, podlouhlé neb vejčitě elliptické, tuhé, tlusťounké, lysé a ploché, pilovité. Zuby špičaté, ku předu ohnuté, nahoře chruplavkovité, na líci s jamkou, listy lodyžní menší, kopísťovité, dole brvité. Kalich 5klaný, ušty jeho vejčité, tupé. Plátky opakvejčité neb podlouhlé.

V. 0·10—0·30 *m.* Plátky tak veliké jako u S. granulata, bílé do žlutava, často na dolejšku nachově tečkované.

♃ Červen, červenec. Na rule, svoru a devonském slepenci, porůzný. U Blanska (Niessl)!, Josefov u Adamova (Theimer)!, zde pořídku, hojný ve Sloupském a Suchém údolí u Sloupa (Makowsky)!, Polavské kopce (Oborny)!, Sv. Florianek, Vídenské skály a Tábor u Krumlova (Zimmermann)!, v údolí Oslavy od Senohradů dolů hojný (Roemer), hojný u Ostrova, v údolí Rokytné a na skalách u Marianské studénky u Krumlova, u Budkovic a odtud až do Ivančic. — Dle Schlögla též u Uh. Hradiště. Na Kotouči u Štramberka (Sapetza), u Frýdku (Kotschy). V Jeseníku: Koperník, Fuhrmannštýn (W. Fl,)!, Studénková hole a Praděd, leč poskrovnu (Gr. Fl.)!, Deskové kameny (Wołoszczak), hojněji v Křemenném příkopu (Kolenatý a Uechtritz), Petrštýn a Velk. kotlina (Gr. Fl. a Oborny)!, na několika místech na vodorovné stezce od Petrštýnu k Frant. myslivně, Sokolí kameny u Waldenburku (Oborny), Maják, Mravenčí vrch a dle zdělení mého průvodce též na Kopřivné u Gräfenberku.

β) robustus Engler. Listy delší, čárkovitě jazykovité, s krátkými, širokými, uťatými zuby. Květenství latnaté, větví prodloužených 3–8květých. S. aizoon *β*. longifolia Wimm., S. robusta Schott. dle Englera.

Řidčeji. Velk. kotlina (G. Reichenbach), Křemenný příkop (Uechtritz).

b) Listy střídavé, bez jamek vápno vylučujících na krajích.

α) Listy jednoduché.

? S. hirculus L. (L. bařinný.) Lodyha přímá, listnatá, nahoře s dlouhými, načervenalými chlupy. Listy kopinaté, tupounké, lysé neb trochu brvité. Květy jednotlivé, konečné, někdy i několik úžlabních. Ušty kalicha vejčitě podlouhlé, po odkvětu dolů sehnuté. Koruna zlatožlutá, na dolejšku červeně tečkovaná. Lodyha s listnatými výběžky. V. 0·15—0·25 *m*.

♃ Červenec—září. Vlhká a rašelinná luka, pro území pochybný. Dle Heina na rašelinných lukách u Štablovic poblíž Opavy.

β) Listy dělené, 3—7klané. Kalich se semenníkem srostlý.

1136. S. decipiens Ehrh. (L. klamavý.) Pníčky trsovitě rozložené, květonosné lodyhy poskrovnu listnaté, nahoře dosti hustě, dole řidčeji žláznatě chlupaté, s roztroušenými, článkovanými chlupy. Listy řapíkaté, přilysé neb skoro huňaté, dlouhými, článkovanými chlupy brvité, pníčků neplodných a rozetek dlánitě 3—7klané, s úšty kopinatými, zašpičatělými, lodyžní 3klané, nejhořejší nedělené. Květy v hroznech, 3—9květých, stopky jako kalichy a jich kopinaté, 1žilné, tupé neb hrotité až vláskovitě zakončené úšty jemně žláznatě pýřité. Plátky vejčité 2—3krát delší a mnohem širší úštů kališních.

V. 0·10—0·20 *m*. Koruna bílá. S. caespitosa Aut. germ. non L., S. villosa Willd., S. sponhemica Gmel.

♃ Květen, červen. Štěrbiny a štěrk skalní, v západní části pořídku. Na rule v údolí Oslavy od Senohradův až k Oslavanům roztroušen (Roemer a Makowsky), v údolí Dyje mezi Vranovem a Hardekem poblíž Ribes alpinum (Oborny).

B) Výhonky neplodné žádné.

a) Bylina vytrvalá s podzemním oddenkem.

1137. S. granulata L. (L. zrnatý.) Lodyha přímá, chudolistá, namnoze jen 5—7listá, jednoduchá neb brzy nad dolejškem větvitá, krátce pýřitá, nahoře žláznatě huňatá. Listy přízemní dlouze řapíkaté, okrouhle ledvinkovité, hluboce vroubkované, lodyžní krátce řapíkaté, klínovité, ku konci rozšířené, dlánitě stříhano-vroubkované, bez pupenů cibulkových. Květy vrcholičnaté, větví na konci shloučeně 2—3květých. Kalich do $^2/_3$ 5klaný, uštů přímých, podlouhlých. Plátky opakvejčitě podlouhlé, přímo odstálé, skoro 3krát delší uštů kališních. Oddenek krátký, s okrouhle vejčitými, masitými, cibulkovitými pupeny.

V. 0·20—0·40 *m*. Koruny bílé, největší ze všech našich druhův.

♃ Květen, červen. Suchá luka, kraje lesů, meze, travnaté kopce, od roviny až do nižšího předhoří hojný. Ve střední a jižní Moravě obecný. U Prostějova (Spitzner). V česko-moravském pohoří hojný. V severní Moravě ještě a Šumberka (Paul) a Zábřeha (Pánek), Svinov u Zábřeha (Dr. Hanáček), Frýdlund při Moravě (Schierl). Kostelecký les, na Buchlově (Červinka), lesy u Hostýna (Oborny a Spitzner), pod Stínadly u Velk. Meziříčí, neroste u Vsetína (Bubela), Nov. Jičín, Fulnek (Sapetza), Hukvaldy (Jackl), Opava (Urban), zde hojný u Kylešovic (Svěrák), Krňov (Spatzier), obecný v okolí Vidnavy; až k Jeseníku (Vierhapper).

1138. S. bulbifera L. (L. cibulkatý.) Lodyha přímá, jednoduchá, mnoho-, 12—14listá, pýřitá a jako celá bylina hustě žláznatě chlupatá. Listy přízemní a dolejší lodyžní řapíkaté, ledvinkovité, okrouhlé neb vejčité, laločnatě vroubkované neb stříhané, hoření přisedlé, vejčité neb podlouhlé, 5 až 2klané, nejhořejší jednoduché, kopinaté, skoro všecky s cibulkami úžlabními. Kalich do $^1/_2$ 5klaný, uštů přímých, vejčitých, zdélí trubky. Plátky zvonkovitě odstálé, podlouhle opakvejčité, 2krát delší uštů kališních. Oddenek mrcasatý, s vtroušenými, menšími cibulkovitými pupeny.

V. 0·15—0·35 *m*. Koruny bílé, k dolejšku žlutavě a červeně tečkované, řidčeji zcela žluté (f. ochroleuca Bl.).

♃ Květen, červen. Luka, zvláště lesní, suché a výslunné trávníky, meze, kopce, ve střední a jižní části porůzný, u nás severní hranice svého rozšíření dosahující. V brněnském kraji: u Ivančic a Ostrovačic (Schlosser)!, u Oslavan, v Písárkách, u Jundrova, Bystrce až k Veveří (Makowsky)!, u Kounice (Oborny), Křižová a Klášterská hora a Obora u Krumlova (Zimmermann), Obřany, Bílovice, Bergl u Medlánek, Rozdrojovice, Kraví hora, Bosonohy, Žebětín, Munkovský kopec u Nebovid, Lotrůvka u Střelic, Rajhrad, Dubňany, hora Konvís u Neslovic, Leskoun u Vedrovic. — Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer). Mikulov, Polava, Oujezd, Bihařovice, hojný až obecný v okolí Znojma, u Milfrouna a Tasovic, u Velk. Mašovic, Mramotic a Vranova (Oborny). V Jihlavsku: na travnatých místech směrem k Hostákovu u Třebíče (Zavřel). V uh. hradištském kraji: Velehrad a Popovice (Schlögl), v Hodonínském lese u Hodonína (Theimer), na jednom místě v lese Háji, zde též f. ochroleuca Bl., ojediněle též v Plechovci u Bzence (Bubela).

b) Bylina 1letá, s tenkým, vřetenovitým kořenem.

1139. S. tridactylites L. (L. trojlaločný.) Lodyha namnoze od dolejška větevnatá, větve s vrcholíky volnými, protisměrnými a jako celá bylina žláznatá, lepkavá. Listy dolejší v široký řapík kopisťovitě sbíhající, 3klané neb zubé, s ušty postranními, často 2klanými, přízemní nedělené, kopisťovité, hoření přisedlé, v listeny celé neb 2dílné přecházející. Květy dlouhostopečné. Kalich sotva do $^{1}/_{2}$ 5klaný, s plodem silně zveličelý, trubky zvonkovité, ušty kališní vejčité, přímé. Plátky 2krát delší uštů kališních. Kořen vřetenovitě nitkovitý.

V. 0·05—0·15 *m.* Plátky bílé, malinké. Bylina žlutavozelená, často načervenalá.

♃ Duben, květen. Skalnaté neb mechaté a písečné úklony, hráze, kopce, dosti porůzný. V brněnském kraji: Červený kopec, Slatinské skály, u Oslavan (Makowsky)! Hády u Obřan, Adamov, Blansko (Oborny), Bilovice (Ripper)!, Lomnice a Křižová hora u Mor. Třebové (Pluskal), nezřídka u Ivančic (Niessl), skály u Krumlova (Oborny), přehojný ve vinicích u Rokytné (Zimmermann), přehojný na Sv. Florianku, u Marianské studénky a v údolí Rokytné u Krumlova, Budkovice, Kuřim, Čebinka u Čebína, Sloup, Ostrov. — Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Polavské kopce, u Mikulova, úklony údolí Dyje, Hradnice a Leskavy u Znojma, Frauenholc u Tasovic, u Hardeku a Vranova (Oborny). V Jihlavsku: skalní úklony ku potoku Stařečku u Třebíče (Zavřel). V „Průchodici“ u Ludmírova a Zkamenělém zámku u Milkova (Slavíček). V uh. hradišťském kraji: Sv. Florianek u Bzence (Bubela), na Javořině (Holuby). Na Kotouči u Štramberka (Sapetza). Zakrslé byliny s nedělenými listy a lodyhou 1—3květou. S. exilis Poll, vyskytují se na suchých a výslunných místech, jako nezřídka kolem Brna (Oborny).

73. Řád. Crassulaceae DC. Tučnikovité.

Rody:

A) Kalich 4dílný, plátky 4.

a) Květy obojaké.

1. Plátky prosté, širokým spodem přisedlé. Tyčinky 4, podplodní šupinky 4, čárkovité. Tobolky 4, vícesemenné. *364. Bulliardia,*

b) Květy 2domé.

2. Plátky prosté, u ♀ květů malé neb žádné. Tyčinek 8, na dolejšku 4 vnitřních žláznaté šupinky. Tobolky na spodu srostlé. *365. Rhodiola.*

B) Kalich namnoze 5dílný, plátků 5, řidčeji 6.

3. Plátky prosté neb nejdoleji trochu souvislé. Tyčinek 10, řidčeji 12 neb 5, ve 2 kruzích. Šupinky podplodní vejčité neb podlouhlé, celé neb vykrojené. Tobolek 5—6 vícesemenných. *366. Sedum.*

C) Kalich 6—20dílný, plátků 6—20.

4. Plátky nejdoleji mezi sebou a s tyčinkami srostlé. Tyčinek 20—40, ve 2 kruzích. Šupinek podplodních 6—20, na konci zubatých neb roztřepených. Tobolek vícesemenných tolikéž. *367. Sempervivum.*

364. Bulliardia DC. Masnice.

1140. B. aquatica DC. (M. vodní). Lodyha ve vodě přímá, na bahně položená, větevnatá, na dolejších kloubech kořenující. Listy stříčné, čárkovité, přišpičaté, na dolejšku blánovitě srostlé, páry listů oddálené. Květy malé, zdánlivě postranní, krátce stopkaté neb skoro přisedlé. Kališní lístky vejčité. Plátky široké, vespolek se dotýkající, tupounké 1½krát delší než kalich. Tobolky vejčité, tupé, přišpičaté.

V. 0·02—0·05 *m.* Plátky bělavé. Bylinka malá, drobounká, lysá, podoby Elatine neb Callitriche. Tillaea aquatica L., T. prostrata Schrank. Presl etc.

⊙ Červenec, srpen. Bahnité, hlinité neb křemenité břehy, zaplavovaná místa, pořídku. Posud jen v pobřežním písku rybníků Radhana a Netopila u Náměště (Roemer), zde hojná (Oborny).

365. Rhodiola L.

1141. R. rosea L. (Rozchodník růžový). Lodyha přímá, jednoduchá, hustě listnatá. Listy sivozelené, přitlustlé, dolejší vejčité, hořejší podlouhle klínovité, zakončité, zpředu zubaté, spodem zaokrouhleným přisedlé. Květy 2domé, 4četné, v nahloučených a vypouklých vrcholících. Tobolky na dolejšku srostlé. Oddenek tlustý, vícelodyžný, větvitý.

V. 0·10—0·25 *m.* Plátky nazelenale žluté, často načervenalé. Oddenek voní jako růže. Sedum rhodiola DC., S. roseum Scop.

♃ Červen, červenec. Skalní skuliny, mezi kamením, stráně v Jeseníku, leč pořídku, častým vykopáním oddenku na stanovištích jen poskrovnu. Studénková hole (W. Fl.), skály na Pradědu, Petrštýnu a ve Velk. kotlině (Gr. Fl.), dle zprávy dané též na Svinském hřebenu.

366. Sedum L. Rozchodník.

A) Telephium Koch. Oddenek podzemními výhonky vytrvalý. Listy ploché, masité. Vrcholíky nahloučené.

1142. S. maximum Suter. (R. veliký). Lodyha přímá, často načervenalá, jednoduchá neb nahoře latnatě vrcholičnatá. Listy střídavé, stříčné, neb po 3, vejčité neb podlouhlé, na konci nestejně zubaté neb vykrajované, spodkem širokým, ouškatým, trochu objímavým přisedlé, červeně žláznatě tečkované. Poupata na stranách vyhlubená, plátky na konci kápovitě vyhlubené. Tyčinky vnitřní nad spodem platků vetknuté. Měchýřky malé, na hřbetě zoblené. Oddenek krátký, ukousnutý, kořeny řepovitě ztlustlými posázený.

V. 0·25—0·60 *m.* Plátky nazelenale žlutavobílé. S. telephium v. maximum L.

♃ Srpen, září. Na lesnatých, kamenitých stráních, skalách, zdech, mezích, suchých lesních místech, v rovině i předhoří hojný až obecný, často i ve vysokých horách. Velk. kotlina (Uechtritz a Oborny)!

1143. S. purpureum Schult. (R. nachový.) Listy střídavé, stříčné neb po 3, červeně tečkované, hoření spodkem okrouhlým přisedlé, dolení v krátký, široký řapík zúžené, klínovitě vejčité neb podlouhlé, na konci úhlatě zubaté. Poupata s plochými stranami, plátky na konci slabě vyhlubené. Tyčinky vnitřní vetknuté do $^{1}/_{6}$ plátků nad jejich dolejškem. Tobolky větší z počátku světle nachové, na hřbetě rýhované.

V. 0·25—0·60 *m*. Plátky růžové. S. telephium L., S. purpurascens Koch.

♃ Konec července, srpen. Kamenitá, výslunná místa, kraje lesní, meze velmi pořídku. Na mezích a v údolí Jihlavy u Jihlavy (Pokorny), horní údol Branné a Moravy (Oborny).

1144. S. fabaria Koch. (R. horský.) Listy podlouhlé až kopinaté, zubatě pilovité, všecky v krátký řapík klínovitě zúžené a všecky střídavé, travozelené. Plátky na konci ploché Tyčinky vnitřní do $^{1}/_{6}$ výšky plátků vetknuté. Tobolky kratší, na hřbetě zoblené.

V. 0·25—0·45 *m*. Koruny lilákově nachové, menší než u před.

♃ Červenec, srpen. Skály a žleby horské, štěrk, pořídku a jen u Jihlavy a v Beskydách. Velmi pořídku u Peterkova poblíž Jihlavy (Oborny). V bělském pohoří u Wapienice (Piesch), na Kamienické výšině (Kolbenheyer), hojněji u Bystré (Zipser), na jedné zdi u Ustroně sázená (Milde), neroste v skupenině Lysé hory (Fiek) [Bučkovické a Godziské údolí (Kolbenheyer)].

B) Bylina buď po uzrání plodu hyne (1—2letá) neb ozimuje nadzemními položenými pníčky. Listy ± válcovité. Květy namnoze 5četné, s 10 tyčinkami.

1. Listy tupé.

a) Květy bílé neb růžové. Vrcholík mnohovětevný, vidličnatý. Stopky květní delší květův. Tobolky přímé.

1145. S. villosum L. (R. huňatý.) Žláznato-pýřitý. Neplodné výhonky roztroušeně listnaté, z dolejška položeného a kořenujícího vystoupavé, se stopkatými rozetkami listů v hořeních úžlabích. Lodyhy přímé neb vystoupavé, jednoduché neb nahoře větevnaté, přízemními výhonky vytrvalé. Listy poloooblé, čárkovitě podlouhlé, nahoře dosti ploché, přímo odstálé, travozelené. Kališní ušty podlouhlé tupé. Plátky vejčité, tupounké neb příšpičaté, 2krát delší kalicha.

V. 0·06—0·20 *m*. Plátky růžové, vespod s tmavým proužkem hřbetním. Bylina žlutavě zelená, často načervenalá.

♃ Červen, červenec, Na lukách pramenitých, rašelinných, v rovině pořídku, hojněji v předhoří. V Brněnsku: u Sloupa (Theimer), u Pernštýna (Hochstetter). V Repešském žlebu blíže hájovny u Prostějova (Spitzner). Rašelinná luka u Náměště (Roemer). Kolem Jihlavy u Koskova mlýna (Pokorny), u lázní Sv. Kateřiny, leč již v Čechách (týž), u Třeště, na cestě do Roštejna (Reichardt), u Třebíče (Zavřel), kolem několika rybníkův u Slavonic, u Marýše, na pohraničních lukách směrem k uhelnému vrchu u Kadolce, u Stalkova (Oborny), Pinovské rybníky u Vápenice, Lejzmarku a j. u Žďáru (F. Kovář), u Roudna (Rieger), u Berouna (Gans), na bařinných lukách u Kločova, severně Sternberka (Uechtritz) u Krumperka, hojný na jedné louce u Počátek poblíž Raškova. — Ve východní části: u Jindřichova (Schlosser). Ve Slezsku: Sosnová, Bohdanovice, Deštné, Slavkov (R. a M.), rašeliniště u Reivízu (Grabowski a Vierhapper).

1146. S. album L. (R. bílý.) Lysý, vytrvalý, vyhánějící neplodné, řídce olistěné pníčky a z položeného dolejška vystoupavé, dole nahé, nahoře listnaté, květonosné lodyhy. Listy válcovité, na líci připloštělé, dužnaté, sivozelené, roznovážně odstálé. Vrcholík mnohovětevný, vidličnatý, dosti stejnovrcholý. Kališní ušty vejčité, tupé. Plátky kopinaté, přitupé, 2—3krát delší než kalich.

V. 0·08—0·15 *m.* Plátky bílé neb světle růžové, prašníky nachově hnědé.

♃ Červen, červenec. Skuliny a úklony skalní, zdi, mezi kamením a na suchoparech kopců, v teplejší pahorkatině rozšířen. V brněnském kraji: druhy na zděch pevnosti brněnské, nyní zrušených, kolem Ivančic, Oslavan, Adamova, v údolí Punkvy u Blanska, zde hojný, u Tišnova (Makowsky), u Lomnice (Pluskal), staré zdi hradební a Klášterský kopec u Krumlova (Zimmermann), Sloup, Křtiny, Jedovnice a Holštýn (Reissek)!, kopce mezi Pindulkou a Šlapanicemi (Niessl)!, u Klobouk velmi pořídku (Steiger), v Josefském údolí, zde zvláště hojný u Býčí skály, Vohančice, Ostrov, Rudice, kopce u stanoviště vojenské střelnice u Žabovřesk, Klentice, Milovice, Sv. Florianek, Marianská studénka a j. m. u Rokytné poblíž Krumlova, Budkovice. — V Prostějově, v Mostkovicích, Stichovicích (Spitzner). Ve Znojemsku: u Náměště (Roemer), Polavské a Mikulovské kopce (Makowsky), obecný v okolí Znojma, zde též na starých, ztrouchnivělých střechách, v údolí Dyje od zříceniny Chrašťan dolů až k Milfrounu (Oborny). V Jihlavsku: Dlouhá stěna a brněnská silnice při Jihlavě (Pokorny). V Olomoucku: zámecké zdi u Mirova (Paul). V uh. hradišťském kraji pořídku: zdi a střechy ve vesnicích kolem Uh. Hradiště (Schlögl), na Javořině (Holuby). Ve východní části: na Kotouči (Sapetza)! a Hradisku u Štramberka. — Na Pískovné u Kapřivnic, na Vápence u Jasenic, na zděch u Nov. Jičína a Příbora (Sapetza). Ve Slezsku: u Opavy (Müknsch) a jinde zde onde zdivočelý (Oborny).

b) Květy žluté, krátce stopkaté neb skoro přisedlé. Květenství z několika klasovitých, jednoramenných vrcholíčků složené neb jednoduše 3květé. Tobolky rozestálé. Byliny s pníčky trsovitými, listnatými.

1147. S. alpestre Vill. (R. horní). Lysý. Lodyha na dolejšku položená a větevnatá. Listy přismačknuté, opakvejčitě podlouhlé, trochu ve špičku povytažené, na spodu uťaté, na nekvetoucích pníčkách ve zřetelné řady nesestavené. Vrcholíčky 3—5květé, směstnané, malé, konečné, květy krátkostopečné. Kališní ušty vejčité, na dolejšku ve špičku nevytažené. Plátky přímé, tupé, 1½krát delší kalicha. Tobolky na vnitřní straně hladké, nehrbolaté a jako lodyha často načervenalé. Semena hladká.

V. 0·02—0·08 *m.* Plátky bledožluté. S. rubens Matuschka 1776, Haenke 1791, S. repens Schleicher.

♃ Červen, červenec. Na kamenitých a výslunných stráních, v skulinách skal, v štěrku, v Jeseníku. Koperník, Studénková hole, Praděd, Petrštýn, Velk. kotlina (Gr. Fl.), Mal. kotlina a j. m. (Oborny), Fuhrmannštýn, Uhuštýn, Velk. a Mal. Jezerník, Leiterberk, Medvědí hřeben, Zámeček.

1148. S. acre L. (R. ostrý, tučný mužík). Lodyha dolejškem položená a kořenující, dole nahá, hořeji listnatá. Listy bledozelené vejčité, na líci ploché, na hřbetě hrboulovitě vypouklé, jen krátce povytažené, na dolejšku uťaté, na pníčkách neplodných hustě střechovité, namnoze 6řadé. Květenství ze 2—3 lichoklasů, květů téměř přisedlých. Kališní lístky vejčité, tupé, na spodu povytáhlé. Plátky kopinaté, špičaté, 2—3krát delší kalicha. Tobolky na vnitřní straně hrbolaté. Semena plochá.

V. 0·05—0·12 *m.* Květy sytě žluté. Listy roztroušené, volně postavené. Lichoklasy prodloužené, hojnokvěté, chuť ostrá.

♃ Červen, červenec, z našich druhů nejdříve. Holé stráně, suché, výslunné kopce, meze, zdi, skály, v rovině a nízkém předhoří hojný až obecný, často pospolu s následujícími.

1149. S. sexangulare L. (R. šestiřadý). Lodyha rozvětveným dolejškem položená, kořenující, větvitá neb jednoduchá, též v dole za květu hustě listnatá. Listy směstnané, válcovitě čárkovité, tupé, namnoze matně-nachové barvy, na mladých výhoncích 6řadé, velmi hustě střechovité, na spodu uťaté, sotva povytáhlé. Lichoklasy krátké, namnoze 2—3květé. Ušty kališní vejčitě podlouhlé, tupé, na spodu trochu povytáhlé Ostatně jako před.

V. 0·05—0·15 *m.* Chuť sotva ostrá. Květy citronově žluté. S. acre β) sexangulare Godr., S. mite Gilib.

♃ Červen, červenec. Suchá, výslunná a kamenitá místa, písčiny. Rozšířen, často hojnější než předešlý.

1150. S. boloniense Loisl (R. úzkolistý). Lodyha jako u předešlého. Listy válcovitě čárkovité, oblé, na spodu povytažené dolů v čípkovitou špičku, na pníčkách nekvetoucích a na mladých výhoncích namnoze hustě střechovité, ponejvíce 5řadé. Květenství ze 2—4 vícekvětých lichoklasův. Květy krátce stopkaté. Kališní ušty čárkovitě válcovité, tupé, na spodu v špičku nevytáhlé. Plátky čárkovitě kopinaté, špičaté, odstálé, 2krát delší kalicha. Tobolky vejčitě podlouhlé, na vnitřní straně nehrbolaté. Semena jemně bradavkatá.

V. 0·05—0·15 *m.* Květy sytě žluté. Chuť není ostrá. S. sexangulare DC., Wimm. et Aut. boh. non L.

♃ Červen, červenec. Suchá, výslunná místa, písčiny, kamenité stráně, skály, meze. Rozšířen v rovině i předhoří, místy dosti hojný. Hojný kolem Znojma, Krumlova, Brna (Oborny), kolem Rosic (Niessl), kolem Hustopeče, Slavkova, Vyškova atd. atd. — Na Plumlovsku, Drahansku a v Prostějovsku dosti hojný (Spitzner). Zvoleňovice, Strachoňovice. Hojný kolem Šumberka (Paul), Něm. Libiny, Velk. Losín, Hanušovice, kolem Strážnice a Uh. Brodu. — Vsetín (Bubela), hojný v údolí Ostravice a ve Slezsku (Oborny).

2) Listy hrotité. Tobolky přímé.

1151. S. rupestre L. (R. skalní). Pníčky krátké, položené, plazivé a kořenující, dosti hustě listnaté. Lodyha jako listy sivé, přímé neb vystoupavé, jednoduché, hojně, avšak roztroušeně listnaté. Listy oblé, šidlovité, špičaté, na dolejšku v tupý přívěsek povytažené. Vrcholík mnohokvětý, z několika 2klaných, pak lichohroznovitých větví. Kališní ušty květů krátkostopečných kopinaté, špičaté, na kraji a na konci chruplavkovitě ztloustlé, ve střední čáře prohlubené. Plátky čárkovitě kopinaté, špičaté, kylnatě 1žilné, daleko odstálé, více než 2krát delší kalicha Tobolky něco žláznatě drsné. Semena podél žebernatá.

V. 0·15—0·25 *m.* Plátky citronově žluté. Byliny silnější než předešlé. S. reflexum L. *β.* glaucum Nlr., S. collinum W. Gr.

♃ Červen, srpen. Skály, staré zdi, keřnaté a výslunné kopce, lesy jehličnaté, meze, v teplejší pahorkatině a středohoří rozšířen, jinde jen zdivočelý, na vápně neroste neb jen výjimkou. V brněnském kraji: od Brna v celé západní části, v Písárkách u Brna, u Nebovid, Bystrce, Veveří, Rosic a Oslavan (Makowsky)!, neroste kolem Adamova a Sloupu (týž)!, les Bučín u Tečic (Dr. Hanáček), u Lomnice (Pluskal), ve Vinohrádkách u Boskovic (Svěrák)!, u Ivančic a Ostrovačic (Niessl)!, u Klobouk (Steiger)!, Ochoz, Hády u Obřan, v lese za Klajdovkou nalezl jsem bylinu od dolejška až ku konci silně rozvětvenou, Soběšice, Suchá hora u Bilovic, Kuřim, Vohančice, les Lípová u Roseče, Úsobrno, Kontová stráň u Doubravníka, Jundrov, Kohoutovice, Bosonohy, Ivančický kout a Lotrůvka u Střelic, Hostěnice, Sv. Florianek a Křižová hora u Krumlova, Budkovice, Leskoun u Vedrovic. — V Prostějovsku: na Kosíři, u Aloizova na Chlumu, pod Horkama za Ohrozími (Spitzner). Ve znojemském kraji: kolem Náměště (Roemer), u Hrotovic, Budkova, Hardeku, Jevišovic, Bítova, Vranova, Lukova, Velk. Mašovic, Milfrouna a v celém okolí Znojma hojný (Oborny). — V česko-moravském pohoří: v údolí Dyje nad a pod Dačicemi, leč zřídka kvetoucí (Oborny), u Nov. města (F. Kovář), Černice, hojný na Nivách u Střítleže, údolí Nedvědičky u Pernštýna. — V moravském středohoří (Reissek), kolem Olomouce při cestě k Nov. sadům, myslivna u Lásek a zde onde (Makowsky), kolem Roudna a Berouna (Rieger a Gans), zde snad jen zdivočelý (Oborny). — U Štramberka (Schlögl), Hradisko u Krňova (R. a M.), zde bezpochyby jen zdivočelý.

367. Sempervivum L. Netřesk.

1152. S. tectorum L. (N. střešní.) Lodyha špinavě načervenalá, tak jako kalichy a květenství hustě žláznatě chlupatá. Listy na kraji třásnitě brvité, jinak lysé neb toliko kratičce mrtnaté, travozelené, listy rozetek podlouhle opakvejčité, zakončité, lodyžní širokým spodkem přísedlé. Květy v několika lichohroznech, 12četné, skoro přísedlé, hvězdovitě rozložené, plátky kopinaté, zašpičatělé, dlouhými, článkovanými chlupy brvité. Šupinky podplodní kratičké, vyklenuté. Tobolek 12 vystoupajících, na dolejšku srostlých, prostoru kotlinovitou obklopujících, hustě žláznatě chlupatých.

V. 0·25—0·45 *m*. Plátky špinavě růžové, bylina ve všech dílech silnější než následující.

♃ Červen, srpen. Na zděch, střechách a skalách rozšířen, bezpochyby jen zdomácnělý. V brněnském kraji: Františkov v Brně, u Adamova (Oborny)!, u Kunštátu a Olešnice (Člupek), u Ivančic (Schwoeder)!, u Klobouk (Steiger)!, na zděch a střechách ve vesnicích kolem Krumlova, jako u Račic, Dobřinska atd. (Oborny), u Litobratřic (Zimmermann), na zděch a střechách u Kounic, Lažánek, Jedovnic, kamenité břehy potoka Nedvědického u Pernštýna, na jedné kamenité stráni a na střechách u Veveří, na zděch u Židlochovic. — V Prostějovsku všude, ale pouze sázený a zdivočelý, jako v Seloutkách, Aloizově, Domamyslicích, Stichovicích, Lutotíně, Drahanech (Spitzner). Ve Znojemsku: zámecký kopec u Náměště (Roemer), v údolí Hradnice a Dyje u Znojma, na Hradišti a v Studničném příkopu u Znojma, zde též kvetoucí, na těchto místech dle zdání původní, jinak jen zdivočelý neb sázený, jako kolem Jihlavy (Oborny), na Heulosu a Janském kopci, na střechách v Jihlavce a Horn. Dubenkách (Reichardt), Pikarec, Raděnice. — U Olomonce (Vogl), u Roudna a Berouna (Rieger a Gans), zámecké zdi u Mírova (Panek), u Uh. Hradiště (Schlögl), Strážnice, Velká, Javorník. — Na střechách v Tučapech, Prusenovicích, Pacetlukách a j. (Červinka), u Rusavy (Sloboda), u Rožnova (Kotek), Nov. Jičína (Sapetza), Bělotín a Hranice (Ripper), u Místku pouze sázený (Gogela). — Ve Slezsku: u Bystré a j. pouze sázený (Kolbenheyer).

1153. S. soboliferum Sims. (N. skalní.) Lodyha i se stopkami květními chlupatá. Listy, jakož i lístky kališní po kraji třepenitě brvité a jako celá bylina žlutozelené, v rozetkách stojící, opakvejčité neb podlouhlé, špičaté neb krátce přišpičatělé, lodyžní vejčitě neb podlouhle kopinaté, spodkem zaokrouhleným neb srdčitým přisedlé. Kalich i plátky 6četné, zvonkovité, přímé, ušty kališní kopinaté, třepenitě brvité. Plátky kopinaté, třepenitě brvité a útle žláznatě pýřité, se středním nervem v osinatý hrot vybíhajícím. Tobolky rovné, přímé, rovnoběžné, ponenáhlu do čnělky zúžené.

V. 0·20—0·40 *m*. Plátky bledožlutavé. S. hirtum Aut. pl. non L.

β) hirtum L. spec. Listy a lístky kališní na plochách hustěji neb řidčeji posázené chlupy podobnými, jako jsou brvy na kraji listů, více do šeda zelené, listy v rozetkách namnoze zvolna od prostředka zúžené.

♃ Červenec, září. Skály, křemenité, písečné a krátkotravnaté kopce, zdi, porůzný. — V kraji brněnském: v údolí Punkvy poblíž Kamenného mlýna (Makowsky), u Sloupa (Reissek), hojný v údolí Rokytné u Krumlova (Oborny), Klentice a Leskoun u Vedrovic. — Ve Znojemsku: zámecký kopec u Náměště (Roemer), u Jemnic (Dr. Walwitsch jako S. hirtum L.), u Budkova, Hardeku, Vranova, v celém okolí Znojma, jako v údolí Dyje, Leskavy, Hradnice, u Popic, Kounic, Devíti mlýnů, Hradiště a m. j. m. (Oborny), na Polavských a Mikulovských kopcích (Schlosser a Makowsky). — V Jihlavsku: na rulových skalách u Jihlavy, na Velk. Heulosu a hojný v údolí Dlouhostěnském, kde též poskrovnu kvete (Pokorny), skály u Babského rybníka poblíž Třebíče (Zavřel), v údolí Dyje pod Dačicemi až k mostu přes Dyji u Star. Hobzí, zde onde též kvetoucí, nekvetoucí ve velkém množství na kopcích kolem Slavonic, jako na Strážné hoře, Šibeníčníku u Mont Serratu atd. (Oborny), Černice, Telč, Štamberk u Mal. Lhotky. — V Olomoucku: kolem Olomouce (Vogl), dosti hojný u Michalské brány, jinak jen na zahradních zděch (Mik), u Annaberku poblíž Wiesenberka (Oborny). — U Popovic poblíž Uh. Hradiště hojný (Schlögl). Ve východní části: městské zdi u Nov. Jičína a u Hukvaldů (Sapetza). Ve Slezsku: u Bruntálu, Krňov, Kapellenberk, Úvalno, Nov. Heřminovice, Velk. Heraltice, Bohdanovice (R. a M.), kolem a ve Vidnavě, Velk. a Mal. Kraš, Červená voda, Kobylá, Friedberk, Sörgsdorf, Maifritzdorf, na Pileberku, u Waldenburku (Vierhapper), Tomašov, Lípová a j., v Jeseníku ještě u Švýcarny, zde sotva původní (Oborny). *β*) posud jen na Javořině 1870 (Holuby).

74. Rád. Pomariae Lindl. Jabloňovité.

Rody:

A) Mespileae. Plod malvice peckovitá, s pouzdry (peckami) jak kosť ztvrdlými.

1. Trubka kališní baňkovitá, se semenníkem srostlá, kraj prostý, posléz terč užší než průměr plodu tvořící. Pecky 3—5, mezi sebou volné, špičkami volnými z oplodí vyčnívající. *368. Cotoneaster.*

2. Trubka kališní jak u 1. Semenník 2—5pouzdrý, pouzdra 2vaječná. Pecky 1—5, v oplodí docela zavřené a obrostlé. *369. Crataegus.*

3. Trubka kališní kuželovitá, ušty kalicha lupenovité. Malvice terčem zšíří průměru uzavřena. Pecky 1—5, v oplodí docela zavřené a obrostlé. *370. Mespilus.*

B) Pireae. Plod jablko s pouzdry tenkomázdřitými neb chruplavkovitými. Pouzdra 1—2semenná.

4. Jablko 5pouzdré, pouzdra s 2 neb zakrsáním s 1 semenem na spodu vnitřního úhlu. Květy veliké v jednoduchém květenství. Čnělek obyčejně 5. *371. Pirus.*

5. Jablko též 2pouzdré, ostatně jako 4. Květy prostřední až malé, v složeném, mnohokvětém chocholíku. Čnělky namnoze 2. *372. Sorbus.*

6. Jablko 5pouzdré, pouzdra mnohosemenná. Osemení vně zrosolovatělé. *373. Cydonia.*

368. Cotoneaster Medicus. Skalník.

1154. C. vulgaris Lindl. (S. obecný, mišpulka skalní.) Keř beztrný, s větvemi červenohnědými, lesklými a s pokožkou se loupající. Listy vejčité, nejcelejší, krátkořapičné, na líci lysé, sytě zelené, vespod bělošedé, vlnatě plsťnaté. Chocholíky krátké, převislé, 1—5květé, na krátkých, listnatých haluzkách konečné. Trubka kališní zvonkovitá, lysá, kalně načervenalá, zuby vejčité, vlnatě brvité. Plody visuté, kulaté, lysé, lesklé, krvavě červené.

V. 0·50—2·00 *m.* Plátky malé, bledě růžové. Plody zvící hrachu. Mespilus cotoneaster L., C. integerrimus Med. K.

♄ Duben, květen. Na skalnatých a kamenitých stráních, v světlých jehličnatých hájích, zvláště na vápně, ve střední a jižní části rozšířen, též v Jeseníku. V brněnském kraji: Šemberovy skály na Hádech u Obřan, u Křtin, Adamov, v Sloupském údolí až k výtoku Punkvy (Makowsky)!, Tišnov (Pluskal)!, Šlapanice (Niessl)!, nad mlýnem u Pistovic (Spitzner), Ivančice (Schwoeder)!, na

Táboru a Sv. Florianku u Krumlova (Zimmermann)!, na Leskouně u Bohutic (Oborny)!, Suché údolí a j. m. u Ostrova, háje u cihelen a údolí Rokytné u Krumlova. — V Prostějovsku: na Obrově noze u Otaslavic, na Zlechově, v Braniskách za Plumlovem a na Kutěřově (Spitzner). Ve Znojemsku: u Kuroslep a Sedlce poblíž Náměště (Roemer), Polavské a Mikulovské kopce, v údolí Dyje od Vranova dolů až do Hodonic velmi hojný, též na sousedních kopcích, v údolí Leskavy, Hradnice a Jevišovky porůzný (Oborny). Zkamenělý zámek a j. u Milkova (Slavíček). Zřídka na Javořině (Holuby). Ve východní části: hojný na Valově skále u Jasenee u Vsetína (Bubela), na Piskovné u Kapřivnic poblíž Nov. Jičína a na Kotouči u Štramberka (Sapetza). V Jeseníku: Koperník, Studénková hole, ve Velk. kotlině a j. (Gr. Fl.)!

369. Crataegus L. Hloh.

1155. C. oxyacantha L. (H. pravý.) Keř neb strom s větvemi trnovitými. Listy klínovitě opakvejčité neb okrouhlé, 3—5laločné, lysé neb z mládí roztroušeně pýřité, laloky zaokrouhlené, ku předu směřující, na konci nestejně pilovité. Květy četné v přímém chocholíku neb chocholičnaté latě na konci větévky. Plody červené, příkulaté, na konci s terčem mnohem užším než průměr plodu, s krátkými, vejčitými, zakončitými ušty kališními.

V. 2·00—4·00 *m*. Plátky bílé, též načervenalé a v zahradách sytě růžové. Mespilus oxyac. Gärtn., Mespilus oxyac. Crantz em. a. genuina Čelak. Pr. p. 597.

♄ Květen, červen. Světlé lesy, křoví, kraje lesní, u cest, od roviny až do předhoří obecný.

1156. C. monogyna Willd. (H. jednosemenný.) Listy peřenoklané neb peřenodílné, řidčeji některé nedělené, laloky delší, špičatější, odstálé neb dolejší rovnovážně odstálé, choboty ostrými oddělené, vespod bledozelené neb nasivělé. Kalichy zpočátku trochu vlnaté, stopky namnoze chlupaté. Čnělka a pecka 1. Plod podlouhlý.

V. 2·00 4·00 *m*. Plátky bílé, plody červené.

♄ Konec května a června. Lesy a křoví, v rovině a teplejší pahorkatině rovněž tak hojný jako předešlý, v předhoří řidší u Jihlavy pořídku (Pokorny), v sadech a na mezích u Wiesenberka (Oborny), u Rožnova (Kotek).

* Cr. Crus galli Ait. původem ze sev. Ameriky nalezl uč. Schierl v křoví pod Klentickou zříceninou; jakožto zbytek dřívější kultury.

370. Mespilus L. Mišpule.

* **M. germanica L.** (M. domácí.) Keř trnitý, pěstováním beztrný. Listy podlouhlé až podlouhle kopinaté, nejcelejší neb drobně pilovité, kratičce stopkaté, vespod šedozelené, hustě mrtnaté neb plsťnaté. Květy veliké, na konci hustě listnatých větviček jednotlivé. Plody vrtlikovité, pak sploštěle kulaté, na konci uťaté terčem skoro stejně jak průměr plodu širokým a čárkovitě kopinatými, listovitými ušty kališními zdobené.

V. 2·00—4·00 *m*. Plátky veliké, bílé, plody veliké, hnědé M. silvestris Mill.

♄ Květen, počátek června. Původem z Východu u nás porůznu sázená a pořídku na obrostlých stráních a skalách zdivočelá, jako u Klobouk. — V Studničném příkopu a na Eliášově skále v okolí Znojma, kolem Mikulova a kolem Brna (Oborny), u Kartouz atd. — U Opavy (Svěrák).

371. Pirus L. Hruška.

1157. P. communis L. (H obecná.) Strom neb keř trnitý, pěstováním beztrný. Pupeny lysé. Listy vejčitě podlouhlé neb okrouhlé neb podlouhle kopinaté, krátce zakončité, ostře a drobně žláznatě pilovité, as zdélí řapíka, z mládí vlnatě plsťnaté, pak lysé. Květy veliké, v přímých chocholících. Plátky ploché, okrouhlé neb podlouhlé, v nehet skrojené. Čnělek 5 prostých. Plod na dolejšku zúžený neb zaokrouhlený a tam nepupkatý. Pouzdra plodní vně zoblená.

V. 5·00—10·00 *m*. Plátky bílé. Tyčinky hnědočervené. Plod plaňky malý, zelený, trpký.

♄ Duben, květen. Listnaté lesy, háje, křoví, cesty, polní meze, patrně jen zdivočelá, v celém území porůzná a též zhusta sázená. V Brněnsku a Znojemsku nezřídka, jako kolem Znojma, Krumlova a Náměště (Oborny), v krajině břeclavské. V Prostějovsku: u Plumlova, u Seloutek, Otaslavic, Ohrozími, Ptení (Spitzner). Kolem Jihlavy při plotech a kolem vesnic ojedinělá, hojněji pěstovaná (Pokorny), roztroušená kolem Slavonic, Dačic atd. (Oborny), kolem Telče. V Olomoucku ještě kolem Koldštýna a Star. města, leč namnoze neplodná (Oborny). Obora u Kroměříže (Palla), na Javořině (Holuby). Ve východní části: v polích u Tučap zdivočelá (Červinka), v lesích kolem Rusavy (Sloboda), u Vsetína (Bubela), u Nov. Jičína (Sapetza) a j. m.

* **P. nivalis Jacq.** (H. sněžní.) Strom, řidčeji keř s tlustými větvemi. Listy kožovité, opakvejčité neb elliptické, celokrajné, jen zpředu nezřetelně pilkované, zakončité, z mládí obak, později vespod tak jako stopky a kalichy běloplsťnaté, 3—4krát delší než řapík. Koruna menší než u předešlé, bílá. Plody žluté, teprv počátkem zimy zrající a jedlé.

V. 5·00—7·00 *m*.

♄ Květen. V jižní Moravě nezřídka pěstovaná a zde onde zdivočelá. Pěstovaná a na polo zdivočelá kolem Znojma, Hradiště, Popic a Kounic, u Suchohrdlí, Kuchařovic, Kraví hora směrem k Sedlešovicům (Oborny).

1158. P. malus L. (Jabloň.) Strom neb keř trnitý, pěstováním beztrný. Pupeny ± chlupaté až plsťnaté. Listy vejčité, zakončité, mělce vroubkovaně pilovité, lysé neb na rubu pýřité neb plsťnaté, asi 2krát delší svého řapíka. Květy v přímých chocholících. Plátky vyduté, okrouhlé. Čnělek 5, nejdoleji srostlých. Plod kulatý, na obou koncích pupkatý. Pouzdra plodní vně ostroúhelná.

V. 4·00—10·00 *m.* Plátky bílé, vně narůžovělé. Prašníky žluté.

♄ Květen, později než hruška. V lesích, křovinách a hájích velmi porůznu zdivočelá, zhusta pěstovaná. Kolem Brna, Ivančic, Adamova, Krumlova, Polavy, Znojma, Vranova, Uh. Hradiště, Rusavy a j. (Oborny), hojná v lesích u Domštátu a Hrubé vody, zde zvlášť na Jasanové stráni četná, plodonosná a úplně zdivočelá. Na Javořině (Holuby), u Tučap (Červinka).

β) acerba Mérat. Kališní trubka a listy lysé.

Řidčeji. V okolí Brna (Makowsky), u Trouznického mlýna u Znojma (Oborny), při potoku směrem k Ptáčovu, u Třebíče (Zavřel), u chrámu sv. Antonína u Hranic (Schlosser).

372. Sorbus. Tourn.

A) Aira Crantz. Listy nezpeřené.

1159. S. aira Ehrh. (Mukyně, muk obecný.) Keř neb strom. Listy krátce řapíkaté, asi 5krát delší svého řapíka, na líci po žilách roztroušeně žláznaté, tmavozelené, vespod, jakož i řapíky, stopky květní a kalichy bělo- neb šedoplsťnaté, opakvejčité, 2krát pilovité neb na konci drobně laločnaté, se zuby poodstálými, zašpičatělými, od prostředka k nejcelejšímu dolejšku listu pomalu menšími, po každé straně se 7—10 rovnoběžnými, postranními žebry. Květy v hojnokvětých, řídkých latách chocholičnatých, stopky zdéli neb delší trubky kališní. Ušty kališní 3hranně kopinaté. Plátky opakvejčité, odstálé. Tyčinky daleko vyčnívající.

V. 3·00—8·00 *m.* Plátky bílé. Plody šarlátové s masem žlutým, moučnato-zhniličelým. Crataegus aira L., P. aira Ehrh.

♄ Květen. Lesnaté a kamenité stráně, skalnaté chlumy, meze, cesty, lesy, ve střední a jižní části rozšířen. V brněnském kraji: Sloup a Adamov (Uechtritz 1855), v údolí Svitavy ve tvaru S. graeca Lodd. připomínajícím (Uechtritz in lit. ad Oborny), na Hradech pod Čerchovem u Račic (Spitzner), Lažánky u Brna, údolí Punkvy (Oborny), Sv. Florianek, Tábor a Křižová hora u Krumlova (Zimmermann), Ostrov, u zříceniny u Klentic, Milovice. — Ve Znojemsku: Polavské a Mikulovské kopce (Makowsky), v údolí Dyje od Vranova dolů až k Tasovicům obecný, též na sousedních kopcích a v postranních údolích, hojný v údolí Jevišovky a na sousedních kopcích (Oborny), rostlina z údolí Dyje u Znojma připomíná listy k dolejšku silně zúženými S. aroides Michalet (týž), zřídka na Javořině (Holuby).

1160. S. torminalis Ehr. (Břek, břekyně). Strom neb keř s listy dlouzeřapíkatými, na líci lysými, vespod tak jako řapíky, stopky květní a kalichy řídce šedoplsťnatými. Listy jen 2—3krát delší svého řapíka, ze spodu uťatého neb srdčitého široce vejčité, laločnatě peřenoklané, laloky nestejně neb 2krát pilovité, zakončité, dolejší větší, skoro rovnovážně odstálé. Květy v chocholičnaté, ploché, volné a hojnokvěté latě, stopky květní a kalichy hustě hedbávitě šedopýřité. Plátky okrouhle opakvejčité, rozložené. Plody ellipsoidicky hruštičkovité, hnědé, posléze zhniličelé.

V. 5·00—8·00 *m*. Plátky bílé. Crat. torminalis L., Pirus torminalis Ehrh.

♄ Květen. Lesy, žleby, křoviště, ve střední a jižní části porůzný. V brněnském kraji: u Horákova, v údolí Svitavy od Boskovic přes Adamov až k Brnu (Makowsky), Soběšice, Hády u Obřan a u Černovic (Oborny), u Račic a Drysic (Spitzner) a j. v jižní části roztroušen (Reissek), Křížová hora a les u Kurdějova (Schierl), v lese u Martinic a kolem Polehradic u Klobouk (Steiger), Líšeň, Ochoz, Tišnov, Střelice, Veveří, Bučovice. — V Prostějovsku: na vinohradech na Kosíři sázený i zdivočelý, u Plumlova na silnici a v oboře, nikde snad původní (Spitzner). Ve Znojemsku: kolem Náměště (Roemer), v údolí Dyje od Vranova dolů roztroušen, jako kolem Vranova, Hardeku, na Kozí stezce u Lukova, na úklonech Soudní hory u Merkersdorfu, na stezce mezi Hardekem a zámkem Nov. Hrádkem, u Čertova mlýna, u Devíti mlýnův, u Trouznického mlýna a v Mločím žlebu u Znojma, u Velk. Mašovic, v údolí Leskavy u Znojma, v Purkrábce, u Suchohrdlí atd. (Oborny). V ostatní části: jeden strom na stráni naproti Zkamenělému zámku u Milkova (Slavíček), zřídka v Oboře u Kroměříže (Palla) Velehradský háj poblíž lesního mlýna u Luhačovic (Schlögl), Laškovský les u Navojné (Dr. Hanáček), zřídka na Javořině (Holuby), na Lysině a na návsi v Prusenovicích jednotlivě sázený (Červinka), v lesích Poschlá a Javorčí u Rusavy (Sloboda), u Rožnova (Kotek).

B) Aucuparia Crantz. Listy lichozpeřené.

1161. S. aucuparia L. (Jeřáb obecný). Strom na vysokém pohoří křovitý, nízký, s pupeny chlupatými. Listy lichozpeřené, lístky přisedlé neb nejdolejší kratičce řapíkaté, podlouhle kopinaté, na dolejšku nestejnostranné a celokrajné, v ostatní části nestejně hrotitě pilovité, vespod řídce vlnatě plsťnaté, posléz úplně neb dosti lysé, vespod bledozelené. Řapík nahoře žlábkovitý, na dolejšku lístků se stopkovitými, hnědočervenými žlázkami. Květy v kulovitě vypouklých konečných a hojnokvětých latách. Kališní cípy krátce 3hranné. Čnělky krátké 3 neb 4. Plody malé, kulaté koralově červené.

V. 3·00—10·00 *m*. Plátky bílé. S. lanuginosa W. Kit., P. aucuparia Gärtn.

♄ Květen, červen. V horních lesích, na kamenitých a lesnatých stráních, v stromořadí silnic, hojný až obecný, zvláště v hornatějších krajinách zhusta sázený, v rovině pořídku, v předhoří až do vysokých hor.

β) alpestris Wimm. Listyztuha kožovité, toliko v mládí pýřité, již za květu i s květenstvím skoro úplně lysé, toliko řapíky a kalichy roztroušeně pýřité. Lístky ostřeji a drobněji pilovité. Plod vejčitý.

Nezřídka ve vyšších polohách Sudet od 1200 *m*. počínaje.

* **S. domestica L.** (Oskeruše). Strom s pupeny skoro lysými, lepkavými. Lístky podlouhlé až podlouhle kopinaté, na dolejšku nejcelejší a nestejnostranné. Řapíky, stopky květní a kalichy ± plsťnaté. Lata chocholičnatá vypouklá, hojnokvětá. Kališní cípy 3hranné spodiny do špičky povytáhlé. Čnělek 5, doleji hustě vlnatých. Plody hruštičkovité, žluté, posléze hnědé a zhniličelé.

V. do 10·00 *m*. Květy větší než u předešlého, bílé, před kvetením trochu načervenalé. Pirus sorbus Gärtn., P. domestica Smith.

♄ Květen. Původem z jižní Evropy, u nás v ovocných zahradách a ve vinohradech zřídka pěstovaná a někdy zdivočelá; jako v horních lesích Horákovského hájemství u Brna (Makowsky). Pěstovaná: u Sokolnic (Oborny), ve vinohradech u Slavkova (Niessl), u Kurdějova (Schierl), u Klobouk (Steiger), Klentic (Thaler), v Mařetických vinohradech (Schlögl) a j.

373. Cydonia Pers. Kdoule.

* **C. vulgaris Pers.** (K. obecná). Keř neb stromek beztrný. Listy řapíkaté, vejčité neb okrouhle vejčité, na dolejšku často srdčité, celokrajné, na líci sytě zelené, posléze lysé, vespod jako mladé větévky a trubky kališní bělovlnatě plsťnaté. Květy jednotlivé, konečné. Kališní cípy podlouhlé, žláznatě pilovité. Plod kulatý, na obou koncích pupkatý neb hruškovitý, pavučinatě plsťnatý.

V. 2·00—5·00 *m*. Květy veliké, plátky načervenale bílé. Plody žluté, tvrdé, teprve vařením stávají se jedlými. Pirus cydonia L.

♄ Květen. Původem z Asie, v zahradách a vinohradech porůznu sázená a někdy při cestách a v křovištích zdivočelá; jako u Brna, Bosonoh a Hustopeče (Oborny)!, u Ivančic (Schwoeder)!, u Kartouz, Kohoutovic, Vostopovic atd. — U Oslavan (Roemer). V okolí Znojma u Kounic, Havraníků, Hodonic, Tasovic, Znojma, Mal. Tasovic, na Dlouhém Šobesu u Podmole, u Hnanic, Mikulova a j. (Oborny.)

75. Řád. Rosaceae Juss. Růžovité.

Rody:

A) Plůdky měchýřky, 2- vícesemenné, uvnitř se pukající.

I. Spiraeae Endl. Plod z více přeslenovitě postavených měchýřků složený.

1. Číška nízká, miskovitá neb terčovitá, s 5dílným krajem kališním. Plátků 5, tyčinky četné. *374. Spiraea.*

B) Plůdky jednosemenné, holénky neb peckovičky.

II. Dryadeae Vent. Plůdky holénkovité neb peckovičky, namnoze hojné, na lůžku polokulatém neb kuželovitém, číškou nízkou, miskovitou neb zcela plochou, terčovitou neuzavřené. Plátky 4—5. Tyčinky četné.

a) Ušty kališní 4—5, zevnitř s kalíškem z tolikéž s nimi se střídajících cípův. Plůdky suché, holénkovité.

α) Holénky ocasaté, čnělka konečná.

1. Květy 5četné. Čnělka konečná, vytrvalá, často 2členná, ± chlupatá. *375. Geum.*

β) Holénky bezocasé, čnělky poboční neb skoro konečné.

2. Květy 5četné, zřídka 4četné. Plátky okrouhlé neb opakvejčité, opadavé. Lůžko suché neb houbovité, neopadávající, chlupaté. *376. Potentilla.*

3. Květy 5četné. Plátky kopinaté, zašpičatělé, trvalé. Lůžko houbovitě dužnaté, neopadávající. *377. Comarum.*

4. Květy 5četné. Plátky opakvejčité, opadavé. Lůžko posléz šťavnatě dužnaté, silně vypouklé, zveličelé, zbarvené, holénky v jamkách svého povrchu uzavírající, posléze s nimi v celku opadávající. *378. Fragaria.*

b) Kališních cípů 5, bez kalíška.

5. Plody peckovičky, na lůžku vně houbovitém přísedlé, posléz jako hromadný lichoplod spolu s lůžkem neb řidčeji bez lůžka opadávající. Čnělky konečné, opadavé. *379. Rubus.*

III. Sanquisorbeae Torrey et Gray. Plůdky 1—3, holénkovité, na dně vyvinuté trubkovité, buď nezměněné neb ztvrdlé čišky sedící a v ní uzavřené.

a) Číška nezměněná, bylinná, na dolejšku bez listenců, mezi 4 cípy kališními, 4 menší, někdy zakrnělé cípy kalíškové. Čnělka poboční. Květenství vrcholičnaté, bez listenův.

1. Tyčinky 1—4 mezi cípy kališními. Holénky 1—2. *380. Alchemilla.*

b) Číška ztvrdlá, zdřevnatělá, na dolejšku s 2—3 listenci. Kališních cípů 5, bez uštů kalíška t. j. bez palistův. Čnělka konečná. Tyčinky jednotlivé neb ve skupinách před cípy kališními. Květenství hroznovité neb strboulovité, listennaté.

α) Květy 4četné, plátky žádné.

2. Květy obojaké. Tyčinky u našich druhů 4. Blizna hlavatá a bradavkatá. Holénka 1 v čišce 4hranné, vrtlíkovité, bezbranné. *381. Sanquisorba.*

3. Květy 1domé neb mnohomanželné. Tyčinek 20—30, ve 4 skupeních. Blizna štětičkovitá s výrostky nitkovitými. Holénky 2—3, v čišce 4hranné, bezbranné. *382. Poterium.*

β) Květy 5četné, plátky vyvinuté.

4. Květy obojaké. Číška vně pod 5dílným kališním krajem posázená ostny hákovitými, posléze 10rýhá. Tyčinek 15—20. Holénky 2 neb zakrněním 1. *383. Agrimonia.*

IV. Roseae D. C. Plůdky mnohé, suché, holénkovité, postavené na vnitřní stěně a do dna čišky (t. j. do lůžka dutého s trubkou kališní srostlého) později chruplavkovité a naposled zdužnatělé, čiškou touto až po vyčnívající čnělky uzavřené.

1) Čnělka uvnitř hustě srstnatá. Kraj kalicha 5dílný. Plátků 5. Tyčinek 20 a více. *384. Rosa.*

374. Spiraea L. Tavolník.

A) Kře s čiškou zvonkovitě čiškovitou.

1. Physocarpus. Listy s palisty. Měchýřků 5, na lůžku stopečkovitém, nejdoleji srostlých, se 2—4 vajíčky, při uzrání nadmutých.

* **S. opulifolia L.** (T. kalinolistý). Větve hranaté. Listy v obrysu okrouhlé neb vejčité, namnoze 3laločné, 2-krát vroubkovaně pilovité, dlouhořapičné, na dolejšku klínovité, na líci tmavozelené, vespod bledší, zřetelně síťovitě žilnaté, lysé. Palisty podlouhle kopinaté. Květy v listnatém chocholíku, dlouze stopkaté, hned nad nejhořejším listem. Kalíšní cípy vejčité, vnitř bělavě huňaté. Plod s 2—4 vajíčky.

V. 2·00—2·50 *m.* Plátky bílé.

♄ Původem ze sev. Ameriky, u nás nezřídka pěstován a někdy zdivočelý, jako kolem Znojma napolo zdivočelý (Oborny), u Prostějova (Spitzner), u Moravky ve Slezsku zdivočelý.

2. Chamaedryon Ser. Listy bez palistův. Měchýřků 5, na dně čišky sedících, volných, vícesemenných, nenadmutých.

* **1162. S. salicifolia L.** (T. vrbolistý). Kmen plazivý, kořenující, s větvemi přímými, prutovitými, oblými, nahoře hranatými, hustolistými, lysými, v květenství chlupatými. Listy přituhé, krátce řapíkaté, podlouhle kopinaté, nestejně 1—2-krát ostře pilovité, lysé až slabě brvité. Květy v latě konečné, směstnané, dlouhé, jehlancovité. Cípy kališní 3hranné, tupounké, nazpět ohnuté, vně lysé.

V. 0·50—1·50 *m.* Plátky bílé neb narůžovělé, větve bronzově žlutohnědé.

♄ Červen, červenec. Vlhká křoví, kraje rybníkův a řek, mokré olšiny a rašeliny, samorostlý neb zdivočelý, porůzný. Sázený a místy též zdivočelý kolem Brna, Adamova, Tišnova, Letovic, Telnic, Slavkova, Břeclavi a j. — U Lednice (Oborny). U zlechovského rybníka u Prostějova pouze zdivočelý (Spitzner), ve vlhkých křovinách v okolí Jihlavy, leč pořídku, jako za Star. kopcem (Reichardt), u Příseky (Pokorny), na lukách při Dyji u Dačic zdivočelý, samorostlý na rašelinách u Růžené poblíž Čes. Rudolce (Oborny). Zdivočelý u Hradištského kláštera u Olomouce (Spitzner), příkopy za myslivárnou v Hodonínském lese vpravo při vchodu od Mutěnic (Uechtritz), zdivočelý u Uh. Hradiště (Schlögl), při Bečvě u Lásek u Vsetína zdivočelý (Bubela), keřnaté břehy Bečvy (Červinka) a podél Hážovky u Rožnova (Kotek), u Sviadnova poblíž Místku pouze pěstován (Gogela).

* **S. chamaedryfolia L.** (T. ožankolistý). Příčky větvité, útlé, s větvemi oblými, hladkými a hustolistými. Listy opakvejčité neb podlouhlé, tupé, brvité, v krátký řapík zúžené, zpředu zastříhaně vroubkované, dolení často celokrajné. Chocholíky na konci chudo- a malolistých větviček, tyto na hořejšku větví nahloučené. Ušty kališní ohrnuté, ze širšího spodu kopinaté. Tyčinky zdélí bílých plátkův. V. 0·50—1·00 *m.*

♄ Červen. Původem z jižní Evropy, sází se v sadech a někdy zdivočuje; jako v údolí Leskavy u Znojma pod viaduktem trati (Oborny).

B) Byliny s nízkou mističkovitou čiškou kališní.

3. Aruncus Ser. Listy bez palistův. Květy zakrněním 2domé, zřídka též obojaké. Měchýřky namnoze 3, řidčeji 2.

1163. S. aruncus L. (T. udatný). Lodyha přímá větevnatá, lysá. Listy velmi veliké, tenké, světle zelené, krátce řapíkaté, lysé neb roztroušeně chlupaté, trojeně 2-krát zpeřené, lístky vejčité neb podlouhle vejčité, na spodu často uťaté až slabě srdčité, dlouze zakončité, ostře nestejně 2-krát pilovité. Květy krátce stopkaté, v tenkých, čárkovitých, do rozkladité laty sestavených hroznech. Stopky květní pýřité, posléze s hladkými, lesklými plody nici.

V. 1·00—1·50 *m.* Květy velmi malé, žlutavo-bílé. Listy podobné listům Actaey. Aruncus silvester Kosteletzky.

Kdežto díla podobná jinde nákladem veřejných ústavů vědeckých aneb společností naukových bývají uveřejňována, vydal jsem dílo své nákladem vlastním; avšak již z vydání 2. a 3. svazku vzešly mně takové výlohy, že mi dosud nebylo možná je uhraditi, a při nedostatku potřebných prostředků hmotných nelze mi určiti dobu, kdy vydán bude svazek čtvrtý.

Spisovatel.

New York Botanical Garden Library
QK 320 .F68 dil 1 gen
Formanek, Eduard/Kvetena Moravy a rakous
3 5185 00109 0156